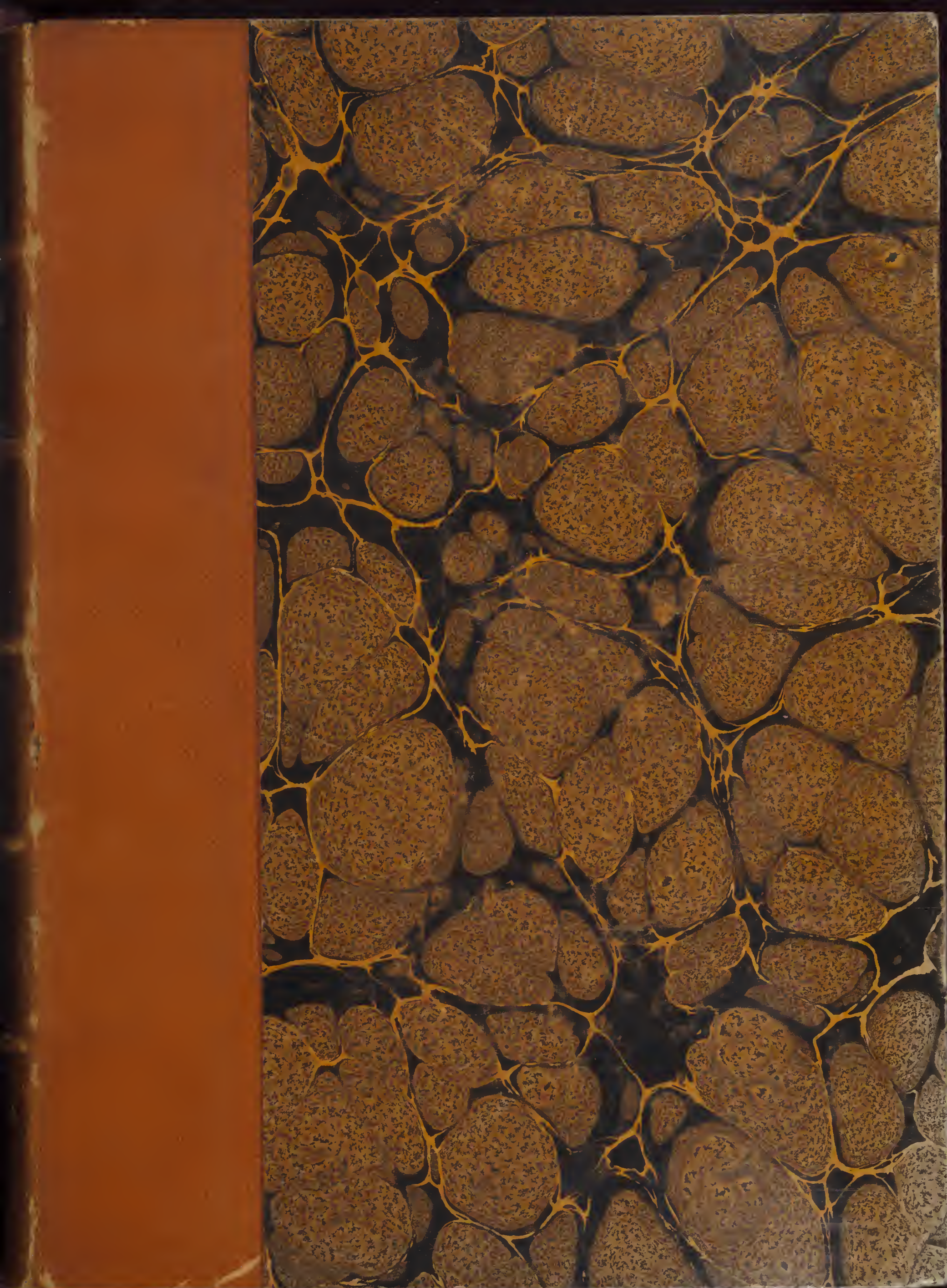

SANCTI EUSEBII
HIERONYMI
STRIDONENSIS
PRESBYTERI
OPERUM
TOMUS OCTAVUS PARS SECUNDA

POST MONACHORUM ORD. S. BENED. E CONGREG. S. MAURI RECENSIONEM denuo ad Mss. Codices Romanos, Ambrosianos, Veronenses, aliosque, nec non ad priores Editiones castigatus: quibusdam ineditis Monumentis, aliisque S. Doctoris lucubrationibus, seorsum tantum antea vulgatis auctus, Notis, & observationibus continenter illustratus'

STUDIO AC LABORE

DOMINICI VALLARSII
VERONENSIS PRESBYTERI

Opem ferentibus aliis in eadem Civitate Literatis viris, & præcipue

MARCH. SCIPIONE MAFFEIO.

EDITIO ALTERA

Ab ipso Veronensi Editore posterioribus curis aucta, & recognita.

VENETIIS, MDCCLXIX.

APUD GUILELMUM ZERLETTI.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

ARNALDI PONTACI
VAZATENSIS EPISCOPI
IN
EUSEBIO-HIERONYMIANUM
ET
SANCTI PROSPERI
CHRONICA
APPARATUS
CASTIGATIONES ET NOTÆ.

A P P A R A T U S

AD NOTAS ET CASTIGATIONES

In Eusebii Pamphili, S.Hieronymi, & S.Prosperi Chronicon.

AUGUSTUM & plane divinum opus tractandum suscipimus, *a mundi fabrica* usque ad ann. Christi 446. cujus dignitas quanto magis hactenus imminuta & depressa variarum sordium colluvie, tanto nunc augustior videri debet, ubi decorem pristinum recepit. Ad cujus cognitionem & explicationem quo facilius accingeremur, idem præstandum duximus, quod iis, qui dum veterum monumenta perlustrant, ut cujus fuerint, intelligant, inscriptiones, signa & cenotaphia contuentur & examinant: sic nos ab inscriptione libri & notione auspicaremur: ut quoniam nomina & appellationes sunt quædam rerum imagines, ex illis facilior & tutior ad totius libri intelligentiam via muniretur.

Varii tituli hujus Chronici. Hieron. in Dan. cap. 9.

Notandum ergo est imprimis, variis titulis seu nominibus Chronicon Eusebii insigniri. Aliis enim dicitur *Chronica* in singulari femineo, sicut Hieronymo in Danielem, *quem locum in Chronica Eusebii, quam ante annos plurimos in Latinam linguam vertimus, diligens Lector poteris invenire*. Idem habent Isidorus, Idacius, Contractus, Beda, Marianus, Vincentius, Palmerius, Trithemius, & alii. Si quando enim hujus Chronici meminerunt, utuntur hujusmodi loquendi formula, vel simili, *Eusebius usque ad hoc tempus produxit suam Chronicam*. Unde Isidorus *Chronica Græce dicitur, quæ Latine series temporum, qualem apud Græcos Eusebius Cæsariensis Episcopus edidit* &c.

Isid. l. 5. de orig. c. 28. Greg. lib. 1. histor. c. 1. Hieron. Ep. ad Pammach. 101. & lib. de script. Eccles. ad Desider. t. 9. Hieron. lib. de script.

Aliis *Chronica* Chronicarum, ut Greg. Turon. *De supputatione vero hujus mundi evidenter Chronicæ Eusebii Cæsariensis Episcopi ac Hieronymi Presbyteri proloquuntur.*

Aliis Χρονικόν ut Hieronymo ipsi, *cum Eusebii*, ait is, *Cæsariensis* Χρονικόν *in Latinum verterem* &c. Item, *Eusebius scripsit* Χρονικόν *id est, temporum Breviarium*. Aliis *Chronicon*, ut eidem Hieronymo, *Ego inquit, scripsi Chronicon*. Sic Gennadius, *Hieronymus scripsit Chronicon*: sic Freculphus & alii, & hoc est usitatius.

Eccles. ad Dextrum tom. 1. can. Sancta Ro. distin. 15. Aug. lib. 18. de civitat. Dei cap. 8. Beda lib. de ratio. tempor.

Aliis *Chronicum*, ut Gelasio *Eusebius scripsit Chronicum*. Idem usurpant Idacius & Antoninus.

Aliis *Chronica*, Chronicorum, inter quos eminet Augustinus, *Nostri qui Chronica scripserunt, prius Eusebius, postea Hieronymus*: & Beda, *Eusebius composuit Chronica*, & paulo post, *juxta Chronica Eusebii*. Aliis *Chronici* Chronicorum, in plurali, ut Adoni, circa an. 4085. *Chronici signant*, dum de hoc libro loquitur: quod idem præstat Contractus.

Nicephor. lib. 6. c. 37. Beda lib. de ratio. temp.

Aliis *liber* Χρονικῶν, seu *Chronicorum* ut Gennadio ab initio, & Nicephoro. Aliis *libri Chronicorum* ut Bedæ. Adoni. Cur autem potius *libri* quam *liber*, vide quæ diximus p. 224. C. D. Alii cum hunc librum citant, *Eusebius*, inquiunt, *in Chronicis*, ut Hieronymus in Danielem, Cassiodorus, Cedrenus, Beda, Vincentius, Antoninus, & vulgus scriptorum. Nonnunquam vocatur simpliciter *Chronicon*, sine adjectione nominis auctoris. Severus enim Sulpitius non semel ita scribit *legitur*, inquit, *in Chronicis*, dum refert aut citat aliquid ex hoc Chronico. Idem Comestor, Antonin. & alii. Ut enim nomine *Poeta* intelligimus κατ' ἐξοχὴν apud Græcos Homerum, apud Latinos Virgilium, & nomine *Philosophi* Aristotelem, sic nomine *Chronici*, hoc Eusebii & Hieronymi opus.

Sever. lib. 1

Aug. quæst. in Exod. li. 2. cap. 47. Vincen. lib. 14. specul. cap. 90. Hieron. in præfat. de loc. Hebr.

Aliis *historia Chronica*, ut Augustino, *supputatio*, ut loquitur is, *quam sequutus est Eusebius in historia sua Chronica, perspicua veritate subnixa est*. Aliis *historia Chronicorum*, ut Vincentio. Aliis *historia temporum*, ut Paulino ep. 35. inter epistolas Augustini. Aliis *Annales* ut Freculpho, *Eusebius in Annalibus*. Aliis *historia de cunctis temporibus* eidem Paulino ibid. Aliis *liber temporum*; sic scribit Hieronymus, *in libro temporum præfatus sum*. Sic etiam Marcellinus.

Aliis Χρονικοὶ Κανόνες, ut Eusebio ipsi in præfat.

Canones Chronici.

sat. lib. 1. histor. eccles. ἤδη μὲν οὖν πρότερον καὶ πρότερον ἐν οἷς διετυπωσάμην Χρονικοῖς κανόσιν quæ Christophorsonus vertit *cum libros de ordine temporum componerem*. Musculus retinuit voces Græcas, licet Latinis literis. Idem apud Cedrenum qui citat Eusebium ἐν τοῖς Χρονικοῖς κανόσι quæ interpres reddidit, *in tabulis annalibus*.

Idem etiam apud Suidam, ubi interpres *annales regulas*: Augustin. lib. de mirabil. reddit *Chronicos canonicos*: Hieronymus *temporum canones*, ut præfat. de locis Hebraic. *Eusebius post temporum canones, quos nos Latina lingua edidimus*. Sic idem testatur Hippolytum Episcopum scripsisse *canones temporum* usque ad an. 1. Alexandri Imperatoris, ut Dionysius Halicarnass. laudat κανόνας temporum, quos scripsit Eratosthenes, quod interpres reddidit *regulas*: & Plutarchus in Solone meminit Chronicorum: sic enim apud eum leges Χρονικοῖς λεγομένοις κανόσιν, quod noster Amiotus reddidit Gallice *tables qu'on appelle Chroniques*; Lapus interpres Latinus, *annalibus canonibus nuncupatis*. *Aliis dicitur Chronicorum canonum multiplex historia*, ut Adoni initio sui Chronici. Imo etiam ipsi Hieronymo, qui enumerans Eusebii volumina, *edidit*, inquit, *Chronicorum canonum omnimodam historiam, & eorum* ἐπιτομήν, & de se loquens, *scripsi Chronicon omnimodæ historiæ*; & apud Suidam, Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου ἐξέδωκε πολλὰ τάδε Χρονικῶν κανόνων παντοδαπῆς ἱστορίας καὶ τούτων ἐπιτομήν. Idem apud Sophronium interpretem Græcum Hieronymi.

Hieronym. 1. de Script. Eccles. to. 1.

Scriptores canonum Chron.

Lib. de Scriptor. Eccl. tom. 1.

Cur liber canones Chronici dicatur.

Et quoniam propria ac primæva appellatio videtur ista, ut dicantur *Chronici canones*, seu *canones Chronicorum*, non levis oritur difficultas, quæ sit horum genuina interpretatio. Cum enim illa vox *canon* tam apud Theologos, & Jurisconsultos, quam apud alios ad varia significanda applicetur, cujusmodi exemplorum pleni sunt thesauri utriusque linguæ, non leve dubium emergit quæ sit hoc loco ejus propria significatio. Nos quo brevius expediamus, putamus Chronicos canones nil aliud esse, quam tabulas aliquas, id est diversa spatia dimensa lineis ac laterculis, quæ continent numeros sibi oppositos ex adverso, quibus indicantur tempora seu anni diversorum Regum invicem concurrentes seu concordantes, & ex quorum collatione seu comparatione colligitur canonica seu regularis, & certa temporum supputatio & collectio. Per lineas intelligo illa lineamenta recta a summo ad imum, quas vulgus *columnas* vocat, & quas Hieronymus in præfat. appellat *lineas numerorum*, aut *numeri* seu *ordines numerorum* aut *numeri* (ut auctor incertus in canones Evangel. vocat *figuras columnarias*) quæque continet seriem, seu, ut idem Hieronymus loquitur, *tramitem regnorum & ordinem numerorum* cujusque regni. Per laterculos, illas lineas transversas, seu collaterales a dextra ad sinistram, quas ipse Hieronymus vocat *virgulas*, & nos aliquando etiam strigas, & quæ continent non ordinem seu seriem regni seu regnorum, sed unicum numerum seu annum cujusque ordinis regnorum: ita ut illi omnes numeri, qui sunt in singulis laterculis, si simul considerentur, & invicem comparentur ut oppositi, vocentur canones. Alter enim alteri lucem affert & fidem conciliat. At historia, quæ est sita ad illum laterculum, & quæ peculiariter pertinet ad unum ex numeris illius laterculi, dicitur convenire & concordare in illo canone, seu in illo concursu & compositione annorum diversorum Regum. Ex illa enim oppositione exsurgit regula certa supputationis temporum, ex qua tandem fit unio & conciliatio calculi Biblici cum calculo Ethnicorum, quam tanquam præcipuum scopum & finem hic liber sibi proponit.

Canones Chronici quid?

Laterculus quid?

Virgula quid?

Hinc Hieronymus tria distinguit ut necessaria ad canones Chronicos, *lineas* quæ continent seriem annorum seu numerorum: *virgulas* quæ sunt intertextæ illis numeris: & *historiam*, quæ assignatur, seu ut ille loquitur, *applicatur* uni ex illis numeris, seu etiam certo tempori vel anno illius virgulæ seu laterculi. Itaque in canone Chronico non tam consideranda est series, seu ordo rectus numerorum, seu annorum, quam oppositio numerorum seu annorum diversorum ordinum.

Tria consideranda in canonum Chron.

Hinc fit ut Hieronymus vocet Chronicon Eusebii, *omnimodam historiam canonum Chronicorum*; At suum, *Chronicon omnimodæ historiæ*. Neque enim istud continet, ut superius, tot concurrentes numeros, seu annos diversorum Regum, sed solam seriem numerorum, seu annorum Imperatorum. At historia apud Eusebium ita se habet ad canones Chronicos, ut pendeat ab illis, id est a comparatione diversorum temporum, seu annorum, qui in singulis columellis, & laterculis jacent. Ipsi enim canones sunt veluti bases quædam, super quas universa historiæ moles consurgit: sed apud Hieronymum historia pendet non a temporibus seu a comparatione temporum, sed a tempore, id est a serie per annos Imperatorum: ita ut res gestas contineat sola serie annali, non autem cum serie canonica seu per canones, sive per ordinem diversorum annorum, eorumque comparationem, sicuti fit apud Eusebium, si minus, ubique, saltem in majori parte libri. Ideo Hieronymus, ut diximus, non vocat suum supplementum *Chronicon historiæ canonum*, sed tantum *Chronicon historiæ*. Jam enim multo ante desierant varii ipsi canones apud Eusebium. Hinc intelliges, quo sensu scribat Hieronymus initio suæ Appendicis, *Huc usque historiam scribit Eusebius*, non quod vocet Chronicon Eusebii historiam, ut autumat vir doctissimus, *quia*, inquit, *Eusebius in suo Chronico scripserit prolixiorem rerum gestarum narrationem (quæ postea a Librariis mutilata est) quam simplex Chronicon postulat*; sed quod nomine historiæ intelligat illam partem Chronici Eusebiani, quæ res gestas continet. Significat autem Eusebium non deduxisse usque ad annum 20. Constantini canones Chronicos; desierant enim multo ante ab anno 2. Vespasiani, sed solummodo historiam Chronicam, id est quæ est comparata seu applicata cum sola unius generis serie per Imperatores. Intelliges etiam quo sensu idem Hieronymus scribat ad calcem ejusdem supplementi, *Colligitur omnis canon ab Abram* &c. cum in aliis epochis seu collectionibus, videlicet *A secundo anno Darii*, &c. & aliis hujusmodi, non utatur voce *canonis*: idem enim est quasi diceret, Colligitur tota & universalis supputatio facta per seriem annorum ab Abraam, & per comparationem cum annis modo Assyriorum, modo Medorum, modo aliorum Regum, modo Imperatorum illis succedentium, quæ habet vim certissimæ normæ seu canonis. At si canon idem esset ac simplex supputatio temporum, eodem vocabulo usus fuisset in aliis collectionibus seu articulis.

Discrimen inter Chronica Euseb. & Hieronymi.

Historia Hieronymi.

Hinc

Temporis circumstantia est basis historiæ.

Hinc quoque fit ut cum basis, & fundamentum historiæ, ac præsertim historiæ Chronicæ sit circumstantia temporis seu anni: fundamentum etiam canonum Chronicorum sit concursus, & oppositio diversorum numerorum seu annorum, in quibus inest numerus illius anni, ad quem historia illa pertinet; cumque præcipua libri Chronici ratio consistat non in exhibenda, seu (ut loquitur Hieronymus) explananda historia, vel exponenda re aliqua, quæ accidit, sed in anno designando, quo illa contigit: proinde dum ex principali caussa petitur nomen, scilicet a canone Chronico, & non ab historia, fit ut liber vocetur potius *Chronicon* seu *canones Chronici*, quam *historia Chronica*, seu annalis.

Canones Evangel. quid?

Hinc unio seu concordia quattuor Evangelistarum, quæ ab Eusebio describitur per hujusmodi lineas rectas, & transversas, quæ complectuntur certos, & diversos numeros invicem sibi oppositos, quibus indicantur diversa capita, in quibus ipsi Evangelistæ conveniunt, *canones Evangelici* dicuntur apud Hieronymum tom. 9. ubi præcipue est consideranda non series, sed oppositio numerorum seu capitulorum, quæ conficit illam unionem seu conciliationem.

Unde vox canon.

Eo sensu videntur Græci vocem hanc κανὼν mutuati ab Hebræis, cum apud eos כנה *cana* idem sit ac basis: titubat enim historiam, dum minus certa est temporis circumstantia: non autem ut vult vir eruditus a קנה, quod calamum mensuræ significat, unde originem sumsit vox Gallica *cane*. Itaque omnium optime Budæus canones Chronicos interpretatur annos συγχρόνους: & hallucinantur viri docti, non solum qui exponunt canones Chronicos nil alius esse nisi supputationem temporum, quæ omnium historiarum sit veluti norma, sed etiam qui hanc expositionem cæteris præferunt.

An si tantum Epitome, an ipsum Chronicon.

Cæterum non levis nata est difficultas, censendumne sit hic liber, quem aggredimur, sola *historia omnimoda Chronicorum canonum*, vel ipsum *Chronicon*, an etiam sola *eorum Epitome*, an vero utrumque, cum Hieronymus, Sophronius, & Suidas testentur, Eusebium scripsisse, & *historiam omnimodam Chronicorum*, *&* *eorum Epitomen*, atque illud (*&*) unum ab altero distinguat. Joannes Carterius in epistola, quam præfixit fragmentis Eusebii in editione librorum historiæ Ecclesiast. Eusebii, anno 1571. asserit solam Epitomen nobis superesse, Chronicos autem canones excidisse argumento sumto ex illis fragmentis, quæ citantur ab Anastasio Episcopo Nicæno lib. quæst. in S. Scripturam ex Eusebio in Chronicis, sicut habetur tom. 6. Sacræ Bibliothecæ p. 238. primæ editionis. Et quia illa non habentur in nostris Chronicis Eusebii, sed illa fragmenta commentitia esse manifestissime apparet ex eo, quod cum præcipuum fundamentum eorum sumatur ex eo, quod Eusebius in Chronicis dicat Christum natum esse anno ab orbe 5500. evoluto & impleto; certum tamen est, quantum testantur tam omnes libri hujus Chronici, quam alii plerique Auctores, Eusebium hoc in Chronico sensisse, Cristum natum an. orbis 5199. Neque ulla ratione recipiendum videtur eumdem Eusebium sibi fuisse contrarium in re tam seria, & quæ est basis totius Chronici, & historiæ, ut unum scripserit in Epitome, & alterum in Chronico: unde argumentum est aut illa fragmenta falso fuisse imposita Eusebio nostro, aut Chronicon illud ab Anastasio citatum tribuendum esse alteri ejusdem nominis, quam Eusebio Cæsariensi, sicut in epist. 39. Quæ est inter epistolas Augustini, fit mentio Chronici *Eusebii Constantinopolitani*. Licet ibi mendose scriptum videatur Constantinopolitani pro *Cæsariensis*, ut jam diximus in Præfatione.

Illi tamen opinioni videtur favere Trithemius, dum lib. de Script. Eccles. Eusebii opera enumerans, vocat hoc ipsum opus Eusebii non *Chronicon*, sed *Epitomen Chronicæ*: sic enim ille, *Epitomes Chronicæ liber unus cum hoc initio, Moysen gentis Hebraicæ* &c. Etenim ab iisdem verbis incipit Præfatio Eusebii in hoc suo Chronico.

An hoc Chronicum sit mutilum.

Vir doctissimus existimat Chronicon quod exstat, non esse illam ab Eusebio confectam Epitomen, nec Hieronymum illam vertisse: sed esse verum Chronicon historiæ, factum ab Eusebio, & translatum ab Hieronymo, licet in aliam formam redactum & mutilatum. Quod sit Chronicon, seu historia Chronicorum canonum & non Epitome, probat hac ratione, quia Hieronymus in Præfatione loquitur de historia permixta Chronico, & initio Appendicis nominat Eusebii opus, *historiam*. Addo quod quæ ipse Hieronymus epist. 101. Testatur se scripsisse in Præfatione ad Chronicon Eusebii præmissa, reperiuntur eadem in Præfatione, quæ hic habetur. Quod autem fuerit in aliam formam mutatum, hoc satis, inquit, dignoscitur ex ipsa lectione, & comparatione tam Præfationis Hieronymi quam formæ editorum.

Prior forma Chronici mutata.

Sed quod sit mutilatum, & decurtatum a Librariis, idem vir doctissimus vult probare ex eo, quod ipsi Librarii. *Pertæsi varietate ejusmodi distinctionum, literarum & colorum, quæ Hieronymus requirit in Præfatione, multa ex eodem Chronico subduxerint*; & colligit hoc argumento, quod *si non nisi quæ exstant, fuerant ordine temporum disponenda, cur adeo fuit laborandum Hieronymo, ut tot lineis, tot coloribus adhibitis differentiis auditorem fatigaret, quæ tamen adeo necessaria fuisse testatur Librarius, si tædio victus aliquid prætermiserit, intexeret non tam Chronicon quam labyrinthum erroris. Quamobrem ob paulo prolixiorem rerum gestarum narrationem, quam simplex Chronicon postulat, ejusmodi opus Eusebii idem Hieronymus in exordio suæ Appendicis historiam nominat.*

Nos tamen sentimus cum Ludovico Vive in August. lib. 18. de Civitate Dei cap. 8. utrumque exstare & Chronicon, & Epitomen, & hoc ipsum esse illud opus, quod habemus præ manibus, & quod vocatur ab Hieronymo & aliis *Chronicon Eusebii*.

Hoc Chronicon est idem quod citant Veteres.

Quod enim sit illud ipsum, hoc certissime demonstratur ex eo, quod in eodem legatur idem quod, & Hieronymus epist. 101. & in Daniel cap. 9. Cedrenus sæpe, Aug. lib. 1. de mirab. Scrip. cap. 28. & plerique alii referunt ex Chronico Eusebii, seu ex canonibus Chronicis. Quod sit etiam illa Epitome, nec ipsa fuerit liber distinctus a Chronico; colligitur ex eo, quod nullus unquam veterum id dixerit, neque usquam legatur citata sola Epitome, nisi dum idem refertur quod habetur in Chronico.

Insuper si quis accurate examinet τὰς δυνάμεις τῶν ῥημάτων, titulus hic *Chronicon Eusebii* complectitur, & historiam canonum Chronicorum, & Epitomen eorumdem, id est compendium tam historiæ, quam ipsorum canonum: cum etiam Hieronymus, & alii distingunt *historiam canonum Chronicorum* ab *eorum Epitome*, illis verbis non tam exprimunt titulum libri, quam ipsius descriptionem

Cur hoc opus sit Epitome.

nem per periphrasim; quia historiam, id est rem gestam brevi narratione exhibet agglutinatam, velut basi ac suo fundamento, ipsis canonibus succincte descriptis. Nam in prima & majori parte libri complectitur in singulis columellis breviter & per notas, annos singulorum Regum, per quos fit non solum deductio, sed, quod est præcipuum, comparatio temporum. Quid enim brevius & compendiosius pingi potest & dici in canonibus, quam si non tantum ipsos solos numeros ne quidem scribas, sed compendiose exprimas per notulas, sed etiam solas notulas cum notulis compares sine ulla alia scriptura, atque si seriem annorum ab Abraam per solas decadas, seu potius notulas decennales apponas, sicut fuit primum institutum Eusebii.

Posset etiam forsan dici per illam Epitomen canonum intelligi eam brevem seriem temporum, quam ante Chronicos canones, seu annum 43. Nini, & primum Abraæ Eusebius præmisit, facto initio ab Adamo; sed prior sententia magis placet.

Hieron. l. de scri. pt. Eccles. to. 9. Quid enim aliud significat ipse Hieronymus, cum loquens de hoc Chronico explicat, ut dixi, illud nihil esse aliud quam *Breviarium temporum*, nisi quia in eo breviter Eusebius attingit singulas historias, & singulos annos Regum? Quid aliud etiam ipse Eusebius, dum in Proœmio lib. 1. historiæ Eccles. ait se constituisse Epitomen eorum, quæ continent libri sui historiæ Ecclesiasticæ, cum Chronicos canones componeret, ἤδη, inquit, κανόσιν ἐπιτομὴν κατεστησάμην. πληρεστάτην δ' οὖν ὅμως μὲν οὖν τούτων καὶ πρότερον ἐν οἷς διετυπωσάμην Χρονικοῖς αὐτὴν ἐπὶ τοῦ παρόντος ὁρμήθην τὴν ἀφήγησιν ποιήσασθαι. Quæ sic reddidit Musculus: *Cum Chronicos Canones componerem, Epitomen istorum constitui. Verum plenissimam illorum narrationem in præsenti adornare cogitavi*. At Christophorsonus multo clarius: *Jam vero in illis libris, quos de temporum ordine conficiebamus, quanquam istas res breviter strictimque percensuimus, ec.*

Eusebius enim distinguit libros historiæ Ecclesiasticæ a Chronico, quod in illis plenius, in hoc brevius; in illis singillatim, in hoc summatim, & ut ipse loquitur per *Epitomen*, & ita Chronicos canones & Epitomen idem opus esse docet manifestissime.

Responsio ad Trithe. Unde tantum abest ut officiat auctoritas Trithemii, ut potius confirmet nostram sententiam. Neque enim facit Chronicon diversum ab Epitome, sed unicum tantum exprimit: & dum alii vocant *Chronicon*, ipse nuncupat *Epitomen Chronicæ*, quibus significet idem esse & Chronicam & Epitomen.

Quod etiam clarius indicat Cedrenus. Nam postquam profitetur se numerare Reges Syriæ post Alexandrum ex τοῖς Χρονικοῖς κανόσι Eusebii, sicuti ipsis reges in illis etiam hodie leguntur, *Eusebius*, inquit, ἐν ἐπιτομῇ τάδε φησὶν, id est, *compendiose hæc dicit*.

Ad quid olim varietas colorum. Nec obstant, quæ de varietate colorum & linearum ab Hieronymo requiruntur. Cum enim totum opus fuisset ab initio ita compactum, ut tota historia simul in unum, & subsequenter esset: numeri vero mutuo essent sibi oppositi in diversis columellis Assyriorum, Ægyptiorum, Hebræorum, &c. historiæ nulla ratione distingui poterant, ut discerneretur, ad quod regnum & ad quem annum Regis quælibet historia deberet referri, nisi Lector varietate colorum juvaretur. Alias enim evenisset, ut quod erat assignandum Hebræis, tribueretur Assyriis, ut explicabimus paulo post, & sic potius fuisset confusio quam ordo temporum.

Universa enim historia titubat, ubi confuse de temporibus scribitur, ait Eusebius lib. 10. de Præparat. cap. 3.

Denique tantum abest, ut Chronicon Eusebii pervenerit ad nos mutilatum, quin auctius multo fuit, scilicet accessione eorum, quæ in magna exemplarium parte deesse observavimus, ac præcipue quæ diversa litera notavimus: nec est ullus pene liber vetus qui plures contineat versiculos, quam habeant editi, aut certe rarissime. ubi tamen fere semper glossema seipsum prodit. Cuspinianus existimat pariter *Chronicon Eusebii esse mutilum & laceratum*; primo *in numeris pene undique, & hoc esse verum quemque intelligere, qui annos Consulum numerarit ad Octavianum*. Secundo quod desit in illo Consulum, series, quam ab Eusebio autumat appositam fuisse. *Totus* inquit, *Eusebius est corruptus: cum enim columnas pingat Regum Macedonum, Assyriorum in columna Consulum, ne verbo quidem Consules describuntur, qui ordine omnes sine dubio sunt ab Eusebio scripti: quod hinc licet conjectare, quod cum Eusebius desit, & Prosper Chronica continuavit, ordine recensentur Consules.* Cuspini. in Cassiodor. p. 14. & 213.

An [illegible] in numeris & Consulibus. Illi utcumque videtur favere Marianus, dum ait ab anno 13. Ptolemæi Soteris, & ad Consulatum *Nepotis* 1111. *& Luctatii & Urbis* 650. (Nam corrupte legitur 560.) Eusebium scribere *sub his Consulibus natum fuisse Pompejum Magnum*. Ex iis enim videtur habuisse aliquod exemplar Chronici Eusebii, in quo descripti essent Consules per seriem. Verum opinio Cuspiniani levi nititur fundamento. Ego enim libere affirmarim, nullum propemodum desiderari numerum in ratione temporum, seu serie annorum, ex qua conficitur supputatio temporum per canones, seu per collationem annorum diversorum Regum.

Nil desi[derari] in numeris. Quod manifestissime demonstratur ex eo, quod numeri, qui deducuntur per seriem, totidem annos conficiunt, nec plus nec minus ab Abraam usque ad annum 30. Christi, videlicet 2044. vel etiam ab Abraam usque ad annum 14. Valentis scilicet 2395. quot præscribit Eusebius in præfatione, & quot ex multis aliis locis constat fuisse ex ejus & Hieronymi mente.

Non desiderari Consules. Quod spectat ad ordinem Consulum, si Eusebius Consules inseruisset, haud dubie veterum, quispiam meminisset, vel citando vel referendo: quin etiam Eusebius & Hieronymus (Hic enim magnam partem rerum Romanarum sibi vendicat in Præfatione) alicubi mentionem fecissent horum Fastorum, seu ordinis Consulum præcipue ubi agitur de Christi ortu, vel ejus baptismo, ut quemadmodum quoto anno Augusti, sic quibus Consulibus Christus natus & baptizatus esset, designarent: ac demum dum ad calcem libri Hieronymus colligit annos, qui fluxerunt *Ab Abraam, A prima Olympiade, a Dario, A Salomone*, & aliis similibus Epochis, qui fieri posset ut illam ab initio Consulum præteriisset.

Quid sit titulus Consulum. Nec est quod te in sententiam Cuspiniani adducat titulus ille *Consulum*, qui in omnibus libris legitur ab Olymp. 67. usque ad Olymp. 183. seu ad annum primum Julii Cæsaris. Nam auctor non ibi meminit Consulum, quod eorum seriem proponat, sed ut in locum præcedentium Regum Romanorum doceat Consulum potestatem successisse; & præcipua quæ deinceps referentur, ad Romanos spectare. Præterea si ad singulos annos conscripsisset ambos Consules, quid erat necesse, dum loquitur de ortu Virgilii, exprimere illum accidisse

Coss.

Coss. Pompejo & Crasso, vel ubi ait L. Accium natum *Mancino & Serramo Coss.*? Illa enim peculiaris expressio satis indicat in cæteris, non adhibitam fuisse Consulum successionem. Ad hæc cum designat unicum Consulem, ut loquens de re gesta sub Consulatibus *Marcelli & Ciceronis*, cur non etiam ambos accivisset, vel etiam cur adjecit *hoc gesta sunt tempore*, quasi ordo ipse Consulum non satis demonstraret ipsam temporis circumstantiam? Deinde cum Cassiodorus scripserit suum Chronicon, (quod nil pene continet præter ordinem Consulum) post Hieronymum annis 178. & testetur se collegisse illud ex Livio, Aufidio, & Paschali, nonne citius meminisset Eusebii, quam aliorum, cum alioquin crebro ejusdem referat sententias integras?

Nicolaus Vignierius in Bibliot. histor. Gallice scripta. An hoc Chronicon sit solius Hieronymi, an etiam Eusebii.

Sed hic mirari satis nequeo prodiisse hoc tempore viros doctos, qui negarunt hoc opus esse Eusebii, totumque Hieronymo vindi andum velint. Levis sententia, sed levior ratio: quia inquiunt, eum & librorum de Demonstratione, & de Præparatione, ac historiæ Ecclesiasticæ, & cæterorum operum Eusebii, Græca autographa exstent, nullum Chronici Eusebiani hactenus repertum sit. Certius enim est, quam ut probatione egeat, plurima exstare & Athanasii, & Basilii, Chrysostomi, & aliorum quamplurimorum opera edita Latine, quorum non inveniantur prototypa, in quibus inepta esset illa ratio. Adde quod sic omnium sæculorum Scriptores, quorum mentio superius a nobis facta, erroris convincantur, dum illi omnes hoc Chronicon, ex quo aliqui nonulla, alii ferme omnia decerpsere, Eusebio non Hieronymo solum acceptum ferant. Denique cum se Hieronymi partes suscepisse profiteantur, frustra illi tribuunt, quod is sibi non arrogat: imo ille non solum passim Chronici Eusebii meminit, ut Lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis, de Optimo genere interpretandi, in Danielem & alibi, sed ea quæ ex illo citat, eadem & ipsissima verba in ipso reperiuntur.

Quæ fuerit vetus Chronici forma.

Jam vero quoniam multi ægre ferunt, antiquam formam hujus Chronici fuisse immutatam a Librariis, & hoc negari non potest, sciendum est illam non aliam fuisse quam eam, quæ a S. Hieronymo in Præfatione præscribitur, quæque in codicibus Victorino, Ossellino, & tribus Vaticanis quodammodo observata cernitur. In illis enim ab Abraam usque ad Olymp. 67. (Nam deinceps conveniunt cum aliis libris, ut tota historia sese consequatur in eadem columna, cujus titulus *Consulm* aut *Imperatorum*, nec sit canonibus, seu numeris intermixta) singulæ columellæ, sive *Assyriorum*, sive *Sicyoniorum*, sive *Hebræorum*, sive aliorum, nil continent præter notulas numerales, quibus comparantur & deducuntur per seriem successionis anni Regum, seu Patriarcharum, qui συγχρονοι, seu contemporanei fuerunt, sine alia scriptura, quam solius nominis Regis, aut Patriarchæ, a quo numeri illi initium sumunt: tota vero historia in unam columnam ita confertur, ut quæque, sive quilibet paragraphus, aut versiculus sit oppositus e regione illius laterculi, qui continet illum annum, cui debetur ipse versiculus: & quia nonnunquam accidit, ut cum sunt plures versiculi ad unum, & eundem laterculum pertinentes, ipsi collocentur non solum ad latus illius laterculi, cum ibi non sit satis spatii, sed etiam intra illum laterculum & insequentem, dum dividantur ab invicem, quo locus detur versiculo, Hieronymus dicit in Præfatione: *Virgulas rebus pariter ac numeris esse intertextas*, non quod ipsi laterculi contineant in se, seu intra se utrumque (habentur enim intra se solos numeros) sed quod inter se habeant; ut verbi gratia inter laterculum, qui continet an. 75. Abraæ, 27. Zameis, 3. Thelasion, & 75. Ægyptior. & proximum qui continet ann. 76. Abraæ, 28. Zameis, 4. Thelasion, & 76. Ægyptior. in Vi. & O. (sicut etiam vides in impressis) habentur omnia hæc *Abraam cum septuaginta* &c. usque ad *patres eorum anni* 430. ubi autem contingit, ut plurimi versiculi includantur inter duos laterculos, tunc columellæ sequentes in quacumque parte paginæ occurrat illa inclusio, habent eundem titulum *Assyriorum* & *Hebræorum*, &c. qui erat initio paginæ. Et notandum quod Hierony. in Præfatione vocat *priorem membranam*, & *posteriorem membranam* idem, quod nos priorem *paginam*, & posteriorem *paginam*, vel etiam *folium rectum* & *folium versum*.

At quoniam hoc pacto cum diversi anni diversorum Regum habeantur in uno & eodem laterculo, & dum in unoquoque eorum habenda est ratio diversarum columnarum, prout continent diversos numeros, seu annos diversorum Regum deductos per seriem facile erat Lectoren decipi in assignanda qualibet historia ad suam propriam columnam & sedem, seu ad proprium annum illius laterculi, seu Regis, ad quem spectat: verbi gratia Jubileus, qui est referendus ad an. 51. Abraæ, ut vides in editis, poterat referri ad an. 7. Apis Regis Sicyoniorum, vel ad an. 41. Semiramidis Reginæ Assyriorum, vel etiam ad an. 51. Dynastiæ Ægyptiorum, cum illi quattuor numeri sese contueantur, & sint positi e regione in eodem laterculo, ad quem situs est ille versiculus *Principium* 41. *Jubilei secundus Hebræos* &c. Propterea introducta fuerat illa diversitas colorum in singulis columnis, seu ut loquitur Hieronymus, *numeris linearum*, ut statim in ictu oculi ex illa dignosceretur annus illius laterculi, ad quem ille versiculus esset referendus. Licet enim ut plurimum quæque historia aut versiculus quilibet præ se ferat aliquid, potest dignosci (præter laterculum, qui discernitur ex situ) columna Regis & ipsius numerus, seu annus ad quem refertur, ut videre licet in hoc exemplo de Jubileo, qui est proprius Hebræorum: tamen fieri potuit, vel ut omnes Lectores idipsum non ita caperent, vel ut historia difficilior aut obscurior situ occurreret, in quo errare poterant; adeo ut illo modo esset necessarium prius pervenisse *ad lectionis notitiam*, ut loquitnr Hieronymus in Præfatione, *quam didicisse ordinem legendi*, quod est contra naturam disciplinarum. Ideo Librarii tædio victi propter hanc colorum varietatem, excogitarunt illam nostram formam, ut ad eandem columellam, seu ordinem Regni & ad eundem annum cujusque laterculi, quem antiquus color significabat, constituerint quamque historiam, utque pro illo magno spatio seu unica illa columna, quæ continebat omnia, quæ spectabant ad historiam, illa penitus sublata ex columellis columnas ampliores effecerint, ut possent capere aut singulos versiculos, aut saltem eorum prima verba, & ita eorum quilibet sisteret in unoquoque laterculo ad eundem annum illius regni & Regis (quod erat Chronici proprium) quem prius varietas coloris indicabat.

Quare olim varietas colorum.

a 2 Rufi-

Quare antiqua forma instituta.

Eusebius vel Hieronymus poterat (dices) hanc formam instituere, & non Lectorem exponere illi periculo, ut dum *tædium fugit*, *labyrinthum erroris intexat*: poterat quidem, sed antiqua visa est commodior, tum quod servata ea methodo, quidquid erat spatii, melius completur, & liber minus fit crassus: tum quod vetus illa ratio canonum hoc præ se ferebat, ut inter columellas nil ascriberetur (sic enim oculus seriem annorum citius dignoscit, & quod præcipuum est in ratione Chronologiæ, facilius discernit conformitatem, seu comparationem, quæ est in annis singulorum Regum) utque universa historia obtineret proprium, & distinctum locum a canonibus, seu columnis. Ideo necesse fuit illi recurrere ad subsidium colorum, sicut etiam idem faciendum jubet in canonibus Evangelicis Eusebii. Licet autem antiqua forma retenta fuerit in supradictis quinque MSS. pro ratione diversarum columellarum, quæ nihil habent præter notulas numerales, & ratione unicæ columnæ, seu certi spatii quo continet totam historiam; tamen exacte in illis observata non fuit varietas colorum. Quamvis enim colores cærulei, virides & rubri habeantur in illis quinque: non tamen ita apposite, ut color historiæ idem sit cum colore anni, seu numeri, ad quem ipsa refertur, sed ac si color esset introductus pascendis oculis non animis, quod tamen Hieronymus docet non in eum finem factum. Itaque semper etiam in illis quinque erratum est in non observandis coloribus, sicuti præscripserat Hieronymus: ex mutatione autem illius antiquæ formæ, & transpositione seu mixtione versiculorum per diversas columnas, & dum cessavit varietas colorum, nata est non minor fere varietas, ut videlicet quod hic Librarius in serie Atheniensium collocat, ille in serie Macedonum, quod is, e regione anni 51. verbi caussa, Abraæ, alter e regione an. 7. Apis, & ita de cæteris, sicut docent Notæ in plerisque locis.

Ex diversitate colorum magna varietas.

An debuerit restitui antiqua forma.

Diu autem ancipiti animo apud me agitatum, restituendumne mihi esset hoc Chronicon non solum in eam formam, quam habent codices Vi. & O. & tres Vatica. sed etiam ad primigeniam, ut quod antea colorum varietate, (quam exhibere aut imitari nequibant Typographi) vel diversorum typorum formis, aut diversis Alphabeti elementis notarem, ac distinguerem, majorem chirographorum partem, & universaliorem auctorum consensum sequendo: ubi tamen literaria & viva oracula consului, eaque mihi responderunt rem & invisam, & censuris nimiis obnoxiam fore, nil mutare proposui.

Demonstratio ad inveniendum omnem annum in quacunque Epocha.

Præterea non est quod de Eusebio quis conqueratur, quod ea Epocha *Ab Abraam*, qua is præcipue utitur, nulli sit usui in lectione veterum ad annos investigandos, & invenienda tempora, cum nullus eam adhibeat, sed potius omnes scriptores computent per annos ab Urbe, sive Consulares, & id genus: brevi enim methodo per illam supputationem ab Abraam, pervenies ad unamquamque anni rationem secundum quamlibet Æram, quæ potest occurrere apud quoscumque auctores. Ut verbi caussa, si vis scire quoto anno Abraæ, vel Olympiadis, vel alterius Epochæ res aliqua contigerit juxta annum ab Urbe, observato cum quo anno vel Olympiadum, vel ab Abraam concurrat annus primus Epochæ Urbis, adde superiori anno Abraæ, qui est 1264. summam illam annorum, de qua mota est quæstio, quod inde componetur, indicabit annum, quem investigas: verbi gratia legis apud Titum Livium, & alios anno ab Urbe 302. Decemviros creatos esse Romæ, consulito Eusebium, & scies primum annum ab Urbe incidere in proximum annum, post annum 1264. ab Abraam: huic summæ aggregato 302. prodibit inde 1566. ab Abraam: & eo anno dices rem illam contigisse. Inde quoque assequeris, non solum quoto anno Olympiadis, sed etiam quo anno ante Christum. Laboras similiter, ut scias quotus sit a Christo centesimus annus Julianus, discens ex Notis hujus initium petendum a 4. anno Julii Cæsaris, qui ortum Christi annis 43. præcedit, subduc a 100. superest 57. quo dices incurrere centesimum annum Julianum.

Investigaturus præterea in quem annum ab Urbe incidat centesimus annus Græcorum, de quo sæpe in libris Macchabæorum, primum revocato in memoriam, unde numerandi initium petendum sit, sicut diximus de annis ab Urbe, Æram vero Græcorum comperies inchoari ab anno insequente annum ab Abraam 1704. illi si adjunxeris centum, efficies 1804. Rursus ab ea summa deduc 1264. quod reliquum erit, indicabit tibi, quoto anno ab Urbe evenerit ille centesimus annus Epochæ Græcorum. Idem statuito de cæteris Æris sive anni Antiochenorum, sive anni Edessenorum, aut Laodiceuornm: ubi enim ex hoc Chronico, vel ex Notis illius, Æræ initium habueris, quam quæris, haud dubie præscripta methodo cætera assequeris, ut quoto anno ab Urbe, vel quotæ Olympiadi, vel alii calculo objiciatur.

Quare Eusebius non fuit usus Epocha ab Urbe & aliis.

Ad extremum non est prætereundum, quare potius Eusebius per annos ab Abraam & per Olympiades, quam per annos ab Urbe, vel per aliam Epocham suum Chronicon deduxerit: cujus rei non alia reddenda ratio, quam quod cum esset Græcus, & Christianus, & Græcis ac Christianis scriberet, ut demonstraret sacrorum librorum antiquitatem, & veritatem per rationem historiæ, quodque præcipuum est in historia, per Chronologiam & circumstantiam temporis, docere debuit quam conformes essent calculus Biblicus, & is quem veteres scriptores Ethnici sequebantur, quod fit per Abraam & succedentes Patriarchas ac reges, & initam jam supputationem per Olympiades receptam inter Græcos: neque enim Græci per annos ab Urbe vel Consulum numerabant, sed tantum per Olympiadas ut plurimum. Quod si dixeris ab Hieronymo saltem, qui ut plurimum quæ ad historiam Romanam pertinent, adjunxit huic Chronico, debuisse depingi annos ab Urbe & alios: potuit is fateor, quid si tamen consulto præteriit, quia animadvertit cum superiore methodo quemvis brevi momento hoc ipsum posse assequi, neve etiam tot supputationum appositionem librarium & Lectorem oneraret?

De tribus Prosperi Chronicis Vulgatum.

Hæc dicta sint de Chronicis Eusebii & Hieronymi. Nunc operæ pretium fuerit quædam de Prosperi Chronico subjicere; nam tria prostant Chronica nomine Prosperi diversa. Est vulgatum, quod hactenus fuit subtextum Hieronymi Chronico, cum hoc titulo in omnibus editionibus, *Prosperi Aquitanici*, nulla facta mentione *S. Episcopi Regiensis*. At in Fa. & Lo. nullus est titulus: in Fa. tamen sub finem habetur, *Hic finit Prosper post Hieronymum*. Rursus in hoc Chronico instituta est enumeratio Consulum ab *Ausonio*, usque ad *Valentinianum VI*. Alterum est editum a dili-

Ulricianum. diligentissimo & antiquitatis studioso Henrico Canisio I.C. cum hoc titulo, *Chronicon Tironis Prosperi*, quod vocat *Ulricianum*, ubi deducuntur quoque Consules, sed ab *Ausonio* ad *Ardabirem*; nec est alteri dissimile, nisi quod est compendiosius, ut videre licet in Notis. Tertium est editum a Pithoeo I.C. cum hoc titulo, *Chronicon Prosperi Tironis Aquitani*, cui extat exemplar persimile tam in Bibliotheca Victorina, quam in Ottellina, statim post Hieronymi Chronicon, nisi quod in his duobus postremis habetur solum nomen *Prosperi*, videlicet in initio, *Quæ sequuntur Prosper digessit*, & ad calcem, *Hucusque Prosperi Chronographia*. Alterius similis exemplaris Ms. nisi quod est paulo auctius, meminit Joseph. Scaliger l.6. de emendat. tempor. poster. editio. p.574. Est autem Pithoeanum hoc aliis brevius, & sine ulla Consulum adiectione: sed tantum cum serie annor. per Imperatores ab ann. 1. Theodosii Mag. usque ad an. 5. Valentiniani, seu ad Romam captam per Geisericum; omninoque non solum dissimile aliis duobus Chronicis Vulgato & Ulriciano, & verbis & sententiis, sed etiam diversum & oppositum in multis, licet habeat nonnulla, quæ videntur sumpta ex vulgato. Nihilominus tamen vir ille eruditus contendit illud esse solum germanum Chronicon Prosperi, idque duplici nomine: primum eo quod desinat in captam Urbem a Vandalis, & ideo videatur *esse membrum amplioris ejus, quod ipsius nomine ab orbe condito ad captam a Vandalis Romam Gennadius Presbyter se legisse testatur*: sed his satisfacit liber Lodonensis, in quo habetur Chronicon sub nomine *Prospe i Episcopi Regini*, quod incipit, *Adam cum esset annor. 230. genuit Seth. Seth cum esset annor. 205. genuit Enos. Enos autem* &c. & persequitur usque ad descriptionem Urbis captæ per Geisericum & Consulatum *Valentiniani 8. & Anthemii*. Nam cum illud contineat omnia pene, quæ sunt in Chronicis Eusebii & Hieronymi, post illam ultimam periodum Hieronymi, *lacrymabile bellum in Thracia* &c. & illa postrema verba *sepultura quoque caruit*, continet etiam omnia eadem, quæ sunt in vulgato, nisi ubi peccavit Librarius, & præter illa alia quæ sunt a Consulatu Valentiniani VI. usque ad Urbem captam a Vandali. Accedit Contractus, qui postquam multa desumsit ex Prospero vulgato, addit circa ann. Christi 450. quo Roma capitur a Geiserico, *Hucusque Prosper suam Chronicam perduxit*. Adeo ut non minus de eo Chronico Lodonensi intelligendus sit Gennadius, quam de altero Pithoei: & de hujusmodi libro Lodonensi videtur locutus Gesnerus, dum ait, *Alicubi legitur extare librum Prosperi de temporibus ab Adamo, usque ad seculum suum.* Quod spectat ad alteram rationem Pithoei scilicet, *Non antiquorum modo exemplarium fidem, sed & Sigeberti, Marianique testimonia adserere illud Chronicon Prospero*, fateor Sigebertum (seu Sigibertum; utrumque enim legitur) habere nonnulla licet pauca, quæ leguntur in illo Prosperi Pithoei, ut verbi gratia dum anno Christi 402. scribit *sanctus Martinus hoc anno obiit secundum Prosperum, qui scripsit eum obiisse anno 5. Arcadii & Honorii*, sed idem multo plura refert quæ ad verbum respondent vulgato, sicuti sunt verbi gratia, ea quæ leguntur circa annos 385. 386. 396. 404. 418. 427. 433. & alios. Quod attinet ad Marianum, utique & in singulis fere annis

Pithoeanum.

Liber continet integrum Chronicon Prosperi.

An Sigeberti & Mariani sequantur Chron. Pithoei.

habet aliquid deprompitum ad verbum ex Prospero vulgato. Pro quo etiam facit auctoritas editorum, & quod Cassiodorus, Isidorus, Marianus, Sigebertus, Contractus, & alii multa referunt ad verbum ex illo Chronico, vel dum profitentur se sua colligere ex Prospero, vel etiam dum silent a quo. Pithoeanum vero videtur fuisse illis omnibus penitus ignotum, aut saltem majori parti; sicut etiam Marcellino Comiti, qui scripsit circa an Christi 530. Nam licet ipse bis mentionem faciat Prosperi tam circa Consulatum *Theodosii XVI. & Fausti*, quam *Vibiani & Felicis*, qui est Christi 464. & biennium ante ejus obitum, ac multa proferat quæ ad verbum sunt eadem cum iis, quæ in vulgato Prospero habentur, nihil habet eorum quæ sunt in Pithoeano. Idem potest dici de Victore Tunnunensi, qui scripsit circa an. Christi 560. dum initio sui Chronici ita scribit, *a decimo octavo Consulatu Theodosii Junioris Victor Episcopus Tunnuensis Eccles. Africa historiam prosequitur, ubi Prosper reliquit*. Cum enim meminit Consulatus 18. Theodosii docet, Prosperum deduxisse suum Chronicum per seriem Consulum, qua caret codex Pithoeanus. Video tamen viros eruditissimos, in quibus est V.C. Joseph Scaliger, existimare duo illa genera Chronicorum, & vulgatum, & Pithoeanum esse revera Prosperi Aquitanici Episcopi Regiensis, sed nullo modo assentiri eis possum, quod multa legantur in utroque inter se penitus contraria, nec sit vero simile ex eodem ore calidum & frigidum manasse. Exempli gratia (& hoc erit instar omnium) in Pontificibus Romanis, vulgatum constituit initium Syricii ad an.6. Theodosii. At Pithoeanum ad an. 12. vulgatum tribuit Syricio annos 17. Pithoeanum an.7. vulgatum ponit initium sedis Innocentii Papæ ad an.7. Arcadii & Honorii. Pithoeanum ad an. 3. Vulgatum dat Innocentio 15. annos, & aliquot menses, & dies, illique constituit Zosimum successorem: Pithoeanum tribuit Innocentio annos 24. & ei substituit Sixtum pro Zosimo: Vulgatum post Innocentium nominat Zosimum, Bonifacium, Sixtum & Leonem: Pithoeanum autem solos Sixtum & Leonem. Vulgatum constituit initium Leonis ad an. 17. Theodosii: Pithoeanum ad ann. 16. Vulgatum umerat Leonem XLIII. Episcopum: Pithoeanum XL. Omitto ejusmodi alia multa, quorum discrepantias Lector per se ipsum poterit advertere. Præterea in Pithoeano habentur ista ad ann. 4. Theodosii, *Priamus quidam regnat in Francia, quantum altius colligere potuimus*. At quomodo homo Francus, seu Aquitanicus potuit ignorare, aut dubitare de Rege Francorum? Adde quod illius auctor prodit se esse Hispanum, ubi subdit *Prudentius Lyricus Poeta noster Hispanus*. Sed forsan potest dici duos fuisse diversos auctores hujus nominis, *Prosperi*, & utrumque Aquitanicum, quorum alter Episcopus Regiensis fuerit cujus sit vulgatum Chronicon; alter nomine *Prosperi Tyronis Aquitani*, seu *Tyronis Prosperi* (nam prius illud est in exemplari Pithoei, alterum in exemplari Ulriciano) seu etiam *Tyroni* simpliciter (ut apud Marianum) cui sit triquendum Chronicon Pithoei. Augetur hæc nostra suspicio auctoritate Mariani, dum anno Christi 378. meminit utriusque Tyronis & Prosperi. *Excerpta* (scribit in modum tituli

Qui auctores sequantur Chron. Vulg.

Chron. editum a Pithoeo nullo modo est Prosper. Aquita. Episc.

tuli & indicis) *ex Chronicis Tyronis & Prosperi Chronica Eusebii temporibus prætermissis*. Cum enim disjungit Tyronem a Prospero, manifeste docet esse diversos scriptores, & ambos scripsisse Chronicon: dixi tamen *forsan*, quia nihil animadverto in Mariano, quod sapiat Prosperum Pithoei, sed tantum vulgatum. Sit ergo nostrum vulgatum *S. Prosperi Episcopi Regiensis*, licet in nonnullis auctum, sicut Notæ indicant suo quoque loco, & ipse character cursivus, ut loquuntur, seu Italicus, quo illa sunt nunc edita, & etiam in nonnullis decurtatum, scilicet in his quæ desiderantur in calce: quorum licet pars habeatur in Chronico Pithoei, sed non tota, ut manifeste patet ex toto ipso Chronico integro, quod quia brevi favente Deo Opt. Max. edendum curabimus, ne quam novitatem inducerem, eousque distuli additionem eorum, quæ in hoc Chronico circa finem desiderantur. Conjicio autem *Prosperum* illum, qui forsan, ut dixi, est auctor Chronici Pithoei, non aliunde suum opus exorsum, quam ab iis, in quæ defierat Hieronymus; econtrario hunc *Prosperum* qui est auctor Chronici, seu vulgati supplementi ad Hieronymum, incepisse suum Chronicon ab Adam: unde si in vulgato, & Ulriciano Prospero repeatur ordo Consulum, non est quod miretur eruditus Pithoeus, licet desint in Eusebio & Hieronymo. Nam ipse codex Lod. ostendit Prosperum in suo Chronico auspicatum fuisse enumerationem Consulum a passione Christi, sumto initio a *C. Fusio Gemino* & *G. rebellio Gemino Coss.* eosque deinceps persequutum usque ad calcem, id est usque ad Consulatum *Valentiniani VIII. & Anthemii* quæ non multum profecto est diversa a Fastis Cassiodori, adeo ut probabile fiat, aut hunc exscripsisse suos Consules ex illo Chronico Prosperi, aut utrumque ex aliquo alio auctore, & forsan ab *Aufidio*, vel a *Paschali*, ex quibus suos Consules sumsisse se testatur ipse Cassiodorus. Quod dictum sit obiter, ut satisfaciam Onuphrio, qui lib. 2. Fastor. existimat *non videri verisimile fuisse librum quempiam Fastorum, ex quo Cassiodorus illa Consulum nomina eo ordine digesserit, quia adeo perverse, inepte, & præpostere positi sunt, præcipue a Tiberio ad Diocletianum, ut portento simile videatur*. Ipsa etiam verba, quæ in exordio Chronici apponuntur, *Hucusque Hieronymus Presbyter, ordinem præcedentium digessit annorum; nos quæ sequuta sunt adjicere curavimus*, vel ut habent Vi. & O. *Hucusque Hier. Presb. ord. præc. diges. anno que sequuntur Prosper digessit*, quodammodo indicant Prosperum nil minus dum suum Chronicum aggreditur, ita præfatum, sed sequentia addita ad Hieronymum a Librariis, ut excisa ex aliquo tractatu longiori, & ita non videntur errare qui putant Prosperum scripsisse supplementum ad Chronicon Prosperi, & Chronicam integram ab Adam usque ad mortem Valentiniani. Quamvis autem Hieronymus initio sui operis, eodem præludio utatur, dispar tamen est ratio: siquidem cum is Chronicon Eusebii verterit, necnon auxerit, nihil mirum si nulla præmissa præfatione suum consequenter subjungat. Quæ causa cum Prospero defuerit, minus probabile est eum inde dicendi initium captasse. Præterea si eadem fuisset mens nostro Prospero, quæ Hieronymo, ut ille additamentum assueret ad Hieronymum, sicut hic ad Eusebium, cur non eandem methodum Hieronymi iniisset, sicut Hieronymus illam Eusebii, scilicet per annos Imperatorum, Olymp. & ab Abraam? Cur etiam Consules addidisset? Series enim Consulum certissimum est argumentum, hoc Chronicon, seu supplementum esse partem, seu continuationem alterius majoris voluminis, ubi Fasti Consulum superiorum haberentur, sicut liber Lod. ostendit perspicue, dum illud subjicit integrum. Accidit autem nostro Prospero, quod evenisse videmus Palmerio: postquam enim pars Chronici Palmerii fuit subjuncta Chronicis Eusebii, Hieronymi, & Prosperi, factum est ut antecedentia, quæ erant ab Adam usque ad tempus, in quo desinit Prosper, ob eam caussam perierint, vel saltem ægre & difficile reperiantur, licet essent valde desideranda, si verum est quod testatur Gesnerus, *Palmerium diligenter perlustrasse Chronicam Eusebii, eamque emendasse & intitulasse*.

Quare Chron. Prosp. continet Consules.

Unde Cassiod. umserit suos Coss.

Petrus de Natalibus l. 6. cap. 7.

Vulgatum Chron. Prosperi est pars alterius.

Quod ergo auctor hujus Chronici, seu Appendicis habuerit nomen *Prosper*, nulla dubitandi occasio relinquitur, sed an idem ille sit, qui cognominatur *Aquitanus*, non ita planum ex libris: solus Gennadius ex veteribus hoc asseverat, quem imitantur Trithemius, Petrus de Natalibus, & alii recentiores.

Præterea an ille auctor, qui dicitur Prosper & cognominatur *Aquitanicus*, fuerit *Episcopus* jure dubitare quis posset: nam in nullis editionibus hunc præfert titulum: deinde si fuisset Episcopus, qui fieri potuit ut Victor Tunnunensis, cum esset Episcopus in Africa, & scriberet centum annis post, prætermitteret titulum Episcopi, dum Chronici Prosperi mentionem faceret? neque mihi persuadere possum Gennadium Presbyterum Massiliensem, de Episcopo suo pene contemporaneo & vicino (siquidem verum est eum fuisse Episcopum in Provincia; Massiliensis enim Episcopatus confinis est Regiensi) scripsisse tam abjecte & humiliter, *Prosper homo Aquitanicæ regionis sermone scholasticus* &c. nulla facta mentione Episcopatus, cum mox subjungat eundem scripsisse librum Chronicorum. Marcellinus quidem iisdem verbis utitur circa Consulatum *Viviani & Fœlicis*, sed quoniam idem ante annos 25. dixerat Prosperum, Regiensem Episcopum scripsisse contra librum Cassiani (quod tamen Gennadius tribuit ipsi homini Aquitanico) videtur duos constituere, quorum alter fuerit *Episcopus*, alter simpliciter appelletur *Aquitanicus*: sed non constat quem illorum faciat auctorem Chronici, licet multa habeantur apud eum exscripta ad verbum ex hoc Chronico. Præterea Ado proxime ante ann. Christi 475. facit mentionem *Prosperi Aquitanicæ regionis, notarii Leonis Papæ*. Sed subticuit an idem sit auctor Chronici.

Verumtamen ad illud Gennadii, & proinde Marcellini, qui ejus verba est imitatus, potest dici, eum ita loquutum de Prospero, tum quod hic scripsisset Chronicon, cum nondum esset Episcopus, tum quod Gennadius illi esset infestus, propter hæresim Pelagianam, quam tuebatur, & cujus Prosper fuerat acerrimus oppugnator; hoc enim significant ejus verba, dum scribit *Prosperum infamasse opuscula Collatoris*, id est Cassiani, *quæ*, inquit, *Ecclesia Dei* (sic vocat Ecclesiam seu potius sectam Pelagianorum) *probat*. Deinde quod tunc temporis, & eo ævo fuerit Episcopus dictus *Prosper*, satis constat partim ex Sidonio, qui facit mentionem Prosperi Episcopi Aurelianensis, & ex Actis Concil. Vasensis, & Gas-

Sidon. l. 8. ep. 15.

Fuere Epistol. nomine Prosper.

Carpentoractensis, in quibus leguntur hæc *Prosper Episcopus subscripsit*, & *Prosper constituit & subscripsit*, & *Prosper Episcopus subscripsit*: partim ex ipso Marcellino, qui ut dictum est, meminit Prosperi Episcopi Regiensis. Præterea quod *Prosper Episcopus Regiensis*, qui vivebat circa illa tempora, fuerit & dictus sit *Aquitanicus*, seu *Aquitanus*, satis constat ex Martyrologio Romano, atque ex Antonio Flaminio, Surio, Antonino, Trithemio, Petro de Natalibus, Sigonio & aliis. Quod etiam idem ille fuerit in Sanctorum numerum relatus, eique dicatus sit dies septimus ante Calendas Julii, quo obiit, atque ejus memoria & reliquiæ summa colantur veneratione apud Regium in Æmilia, testantur pene omnes illi qui proxime citati sunt, ac præsertim Sigonius Mutinensis, qui ut vicinus Regiensibus loquitur ut de re sibi notissima.

Prosper Episcop. Remensis fuit Aquit. Flamin. Imolensis apud Surium tom. 3 pag. 814. Sigon. l. 4. de Occid. Imp. an. Christi 461 Petr. de Natal. l. 6. cap. 7.

At quod hic *S. Prosper Aquitanicus Episcopus Regiensi* sit ille idem, qui hoc Chronicon scripsit, testantur quidem Trithemius & Petrus de Natalibus, sed ex veteribus nullus.

An Prosper Aq. Episcop. Reg. scripserit vulg. Cron.

Postremo cum in diversis regionibus sint plura oppida nominis *Regium*, & inter ea duo præcipua, quæ ad rem præsentem faciunt, unum in Gallia, vulgo *Ries*, alterum in *Italia*, quod Ptolomæo est Ῥήγιον λεπίδιον, & utrumque Episcopali sede nobilitatum, non levis oritur difficultas, ut dijudicemus an *Prosper Aquitanicus Episcopus Regensis* (ut pingunt Marcellinus, Honorius & Sigonius, vel *Regini* ut habet codex Londonensis, vel *Reginensis*, ut est apud Gesnerum: vel *Rhegynensis*, ut legitur apud Petrum de Natal. vel *Rhegiensis*, ut apud Trithemium, Dinamium, vel ut est in Martyrologio Romano *Episcopus apud Regium*, cui simile quid habet Gennadius, dum loquens de Fausto appellat eum *Episcopum apud Regium Galliæ* (sic enim haud dubie legendum est, & non ut refert etiam postrema Hieronymi editio, *apud Regium Gallia*) fuerit *Episcopus* in *Gallia*, vel in *Italia*: Illust. Baronius, noster Scaliger & alii plerique docti, cum quibus idem nobis aliquando judicium, sentiunt fuisse *Episcopum Regiensem in Gallia*, sive in *Aquitania*, utquidam eorum: sive in *Provincia*, ut rectius cæteri cum *Regium* Galliæ sit in Provincia non in Aquitania. Ad cujus rei probationem ea ab illis affertur ratio, quod cum Prosper subscripserit Conciliis Vasensi, & Carpentoractensi, conciliaque illa fuerint provincialia, nec ut plurimum nisi ex eadem provincia, aut vicinis urbibus Episcopi illuc convenerint; proinde necesse videtur Prosperum, qui illis subscripsit, ex *Regio* potius Galliæ, quam Italiæ prodiisse. Verum quid obstat quin ille Prosper sit idem cum Prospero Episcopo Aurelianensi, sicut autumat ipse Baronius in Martyrologio, vel certe alius quispiam ex eadem provincia Metropolitana: quin etiam cum in Conc. illo Vasensi, post illa verba *Prosper Episcopus subscripsit*, statim subjungatur, *Aquitanus Episcopus subscripsit*, nec sit probabile unum cognominari Aquitanum, alterum vero nominari, maxime cum eorum subscriptiones proxime sese consequantur: hinc necessario videtur fieri in illo Conc. *Prosperum*, & *Aquitanum* duos esse. Neque enim error ullus Librarii subesse potest, quasi legendum esset *Prosper Aquitanus Episcopus subscripsit*, cum certum sit Episcopos in subscriptionibus Conciliorum non usos nisi nomine proprio. Adde quod minus est rationi consentaneum, concludere Prosperum Episcopum Regiensem fuisse Episcopum in Gallia, ex eo quod *Episcopus Regiensis* fuerit natione *Aquitanicus*, & quia *Regium* est Episcopatus in Gallia. Hoc enim nil aliud est, quam diversas personas confundere ob similitudinem nominis. Quis vero probet hujusmodi ratiocinationem, fuit Romæ tempore Ausonii familia Paulinorum, ergo familia Paulini, quæ a Vasate civitate est oriunda (teste Eucharistico Paulini) quæque tunc Burdegalæ florebat, Romana fuit? Optaram equidem Prosperum Gallum totum posse in Gallia retineri: verum nobis satis superque est, quod omnium pene ore sit *Aquitanicus*. Neque video quid cogat nos credere omnes Aquitanos potius fuisse constitutos Episcopos in Gallia, quam in Italia; præsertim cum facilius fuerit Leoni Papæ, cujus Prosperum ferunt fuisse amanuensem, dare Episcopatum in Æmilia Longobardiæ, quam in provincia Galliæ: neque ullus sit qui Prosperi Regiensis Episcopi monumentum referat esse in Gallia, sicut plures testantur esse in Italia; atque de hoc multa exstent firmiora testimonia, de altero non nisi meræ conjecturæ habeantur. Vix denique credi possit duos fuisse eodem tempore Prosperos, & utrumque Episcopum Regiensem, unum in Gallia, alterum in Italia. Adde quod videtur *Regiensem* dici a Regio Italiæ, & *Regensem* a Regio Galliæ, sicut observat Ortelius, & de hac videre licet apud Usuardum & Bedam in Martyrologio, & Notitiam provinciar. seu *Rejensem*, ut apud Sidonium Carm. 16. & lib. 6. Epist. 125. seu apud *Rejos*, ut lib. 9. Epist. 9. Quapropter si expendamus non solum ea, quæ a diversis auctoribus singilatim dicuntur de Prospero scriptore hujus Chronici, sed etiam colligamus in unum omnes circumstantias, fit manifestum ex superioribus Prosperum Aquitanicum scripsisse *Chronicon*, & hoc *vulgatum*; eumque fuisse *Episcopum Regiensem in Italia*: nihilominus supremum judicium erudito Lectori relinquo.

An Prosper Aq. Episcop. Reg. fuerit Episcop. in Italia, an in Gallia.

Prosp. Aq. Actor vulg. Chron. fuit Episcop. Reg. in Italia.

Porro duo nobis præstanda censuimus, alterum ut inter omnes editiones aliquam eligeremus, quam præcipue emacularemus, alterum ut eandem tam cum aliis editionibus, quam cum Mss. & diversis auctoribus conferrem. Illud quidem, ut, quoniam artium proprium est circa certam aliquam materiam versari, eamque perficere & excolere; sic nos suscepta Eusebii castigatione editionem Henrici Petri Basileæ, mense Martio an. 1529. inter cæteras elegimus, ut supra monuimus: tum quia prior venit in manus nostras, tum quia castigatior visa est: ut si cæterorum errata plerumque non attingam, istius præcipue habitam a me rationem memineris, ad cujus normam alias componas. Hanc vero, quo res esset accuratior, contulimus cum omnibus editionibus, quæ potuerunt ad nos pervenire; ut cum Veneta, Lutetiana, Basiliensibus quinque, Sonniana: item cum membranis Vaticanis septem, Aurelianensi, Avenionensi, Lemovicensi, Parisiensibus tribus, Alcobaciensi & id genus, sicut ex catalogo, quem ordine Alphabetico subjicimus, planius fiet, quæ quoniam studio brevitatis elementis quibusdam, seu notis distinximus, quæ sit horum significatio, paucis accipe.

Ad quam editionem emendata sint hæc Chronica.

A. indicat *Aurelianense* exemplar manuscriptum, habens Chronica Eusebii, & Hieronymi,

Explicatio notarum pro singulis Mss. & aliis.

mi, sine Prospero: communicatum olim a Petro Daniele Aurelianensi, viro eruditissimo, & librorum veterum scrutatore studiosissimo, cujus tam honorifica mentio apud Turnebum, Pithoeum, Canterum, Lambinum, & alios plerosque, quod quia fuerat sumptum ex illa celebri quondam Bibliotheca Monasterii S. Benedicti Floriacensis ad Ligerin, quod decem leucis ab Aurelia distat: ideo nuncupatur a nobis *Aurelianense* ob vicinioris urbis celebritatem. Videtur autem scriptum ann. Domini 629. cum initio libri hæc habeantur majusculis literis: *In an. 5. Childeberti regis Francorum, Pipino jubente, ab Adam sunt anno V. millia DCCCC. Fuit pascha 10. Cal. April. Ascensio Domini fuit Cal. Madias per cyclum numerum ann. CXL. Repetitio a capite cycli*: ad calcem autem hæc legantur: *Et a 14. Valentis usque hodie indictione 12. die Calend. Martias Imperatore Heraclio sunt anni CCXLVIII. Fiunt omnes anni ab Adam usque hic V. MDCCCXXIIII.*

Av. Avenionense Ms. continebat eadem Chronica, sed distincta er capita & sine lineis, columnis, aut serie numerorum a viro non indocto commodatum.

Al. Alcobaciense Ms. quod in celebri Bibliotheca Monasterii Alcobaciensi in Hispania exstat: quodque cum Andreas Schottus Antuerpiensis Soc. Jesu Professo, & idem antiquitatis diligentissimus indagator, quique tot exquisitæ suæ eruditionis edidit testimonia, contulisset Toleti die 12. Julii an. 1583 variæ lectiones ab eo observatæ in historia, & nullomodo in Chronologia, tam ex Chronicis Eusebii & Hieronymi, quam Prosperi, & ad Simonem Barravium I.C. Tholosanum virum summæ doctrinæ, & totius antiquitatis peritissimum missæ in manus nostras devenerunt opera Frontonis Ducæi Burdigalensis nostri, ejusdem societatis Professoris, cujus singularem eruditionem, & summum in antiquitate pervestiganda judicium testantur ejus gravia scripta, & gravissima commendatio virorum doctissimorum, inter quos Phœnix hujus sæculi Baronius pluribus in locis suorum Annalium. Hujus codicis Ms. meminit sæpe Valæus in Chronico Hispaniæ, ejusque ope receperat se idem facturum, quod nunc præstamus, ut videre licet ex iis, quæ scribit p. 446 *Eusebii*, inquit, *Cæsariensis Chronicon multi mendis, quibus scatebat, repurgatum, & lectioni sinceræ restitutum, ex veterum codicum, & præcipue Alcobaciensis collatione propediem in lucem dabimus, Christo Opt. Max. conatus meos adjuvante, simul cum Chronico D. Hieronymi & Prosperi Aquitanici*, quod utinam illi per fata præstare licuisset.

B. Basiliensem primum excusum Basileæ, cum Chronicis Eusebii, Hieronymi, Prosperi, Palmerii, & aliorum ab Henrico Petro anno domini 1529. mense Martio, ad imitationem editionis Venetæ vel Parisiensis, de quibus postea, nisi quod caret minio, & hoc est quod a nobis susceptum fuit emendandum, & quod cum Ms. & editis conferendum. Primum enim in manus nostras venerat, & reliquis casti atius visum est.

Ba. Basiliense 2. excusum Basileæ, cum iisdem Chronicis ab eodem Petr. an. 1536. mense Martio priori illi & typorum forma, & paginæ magnitudine pene simile, auctius tamen est duplici indice. His annumerarem tertium, cujus Gesnerus in Epitome suæ Bibliothecæ facit mentionem, ait que editum fuisse per eundem Henricum Petrum an. 1542. quia tamen ad nos non pervenit, & est verisimile non esse cæteris dissimile, illud idcirco prætermittimus.

Fa. Fabritianum Ms. elegantissime descriptum literis nigris vermiculatis, & lazuleis, continens tria Chronica Eusebii, Hieronymi, & Prosperi. Hoc habet singulare quod vice annorum ab Abraam atque a Christo, habet annos ab orbe condito per decadas, nullumque est quod propius accedat ad edita, tam quoad historiam, quam quoad Chronographiam: quod demum acceptum ferimus D. Nicolao Fabro Senatori Parisiensi V. C. qui pietate, eruditione & antiquitatis intelligentia velut jubar cæteris prælucens, piis omnibus ac literatis est carus & commendatus, in quibus est summus Baronius variis in locis: hoc is benevole, quo nos & studiosos omnes arctius sibi astringeret, mittendum dedit.

Fux. Fuxense Ms. habens sola Chronica Eusebii & Hieronymi, quod nobis e celebri Bibliotheca collegii Fuxensis Tholosani prodiit, & singulari munere alumnorum illius, & diligentia Joannis Sabaterii Senatoris Tholosani, carissimi sororis filii ad nos pervenit.

H. Henricianum seu Basiliense 3. excusum Basileæ, ab eodem Henrico Petro ann. 1570. una cum operibus Eusebii, ejusdem formæ cum superioribus; cujus etiam meminit Gesnerus in Bibliotheca.

L. Lemovicense Ms. cum solis Chronicis Eusebii & Hieronymi, datum olim utendum a Joanne Aurato Poeta celeberrimo ac regio, Lutetiæ literarum Græcarum clarissimo professore.

Lo Lodonense Ms. cum tribus Chronicis Eusebii, Hieronymi, & Prosperi, missum ab erudito, & pio viro Alexandro Georgio Provinciali societatis Jesu in provincia Aquitanica, e Bibliotheca eductum collegii Lemovicensis ejusdem societatis, antea casu repertum in officina Bibliopolæ Lemovicensis. Dictum autem a nobis est Lodonense, quod in ejus limine ista præferuntur: *Iste liber est fratris Petri Guidonis ordinis Prædicatorum, quem habuit ab avunculo suo Episcopo Lodonensi.*

Lo. Lodonense Ms Alterum cum superiore exemplari Lodonensi Consultum, cum hujusmodi inscriptione, *Chronica Prosperi Aquitanici & Episcopi Regini*, continens veluti Epitome Chronici Eusebii & Hieronymi, unico contextu sine serie annorum: nonnulla etiam habet aliunde adjecta, sed plurima etiam in eo sunt omissa. Nam nihil aliud fere persequitur nisi ea, quæ historiam Judæorum, Romanorum, & Christianorum attingunt. Sed de eo plura, cum egimus de Prosperi libris.

Lut. Lutetianum impressum ab Henrico Stephano Lutetiæ an 1512. eodem pene modo & figura, & ut plurimum cum totidem nec pluribus verbis, & lineis in unaquaque pagina quam habeat editio Veneta: nisi quod in nonnullis vocabulis dissentiunt, culpa credo correctorum.

M. Meldense Ms. cum duobus primis Chronicis, sine Prospero, olim commodatum a RR. Joanne Tilio Episcopo Meldensi, cujus manet celebris, & perennis memoria apud omnes pios & literatos.

O. Oisellinum Ms. cum Eusebio Hieronymo, & etiam cum Chronico nomine Prosperi, non quidem vulgato, sed Pithoeano; hoc habet singula-

gulare præ cæteris, ut in eo videas varietatem illam colorum Rubri, Cærulei, Viridis observatam, sed non debitam, aut non cum eo judicio & ratione, quam Hieronymus præscribebat. Habet etiam historiam separatam a canonicis Chronicis, seu columnis numerorum, sicuti supra pluribus declaravimus. Oisellus I.C. & in suprema Parlamenti Parisiensis curia patronus celeberrimus & disertissimus atque laboriosus vetustatis scrutator, quique suæ spectatæ integritatis & eruditionis luculentum in Aquitania nostra dedit testimonium, cum Advocati Regii munere fungeretur, in illa amplissima Decuria Senatorum Parisiensium in Aquitaniam a Rege ad jus dicendum missa ante annos 23. ne rempublicam literariam thesauro illo fraudaret, liberaliter transcribendum communicavit.

P. Puteanum Mſ. continens Eusebii & Hieronymi Chronica sine Prospero, multis in locis propter vetustatem fugientibus literis & lituris refertum, quod olim suppeditavit Claudius Puteanu V. C. dum viveret Consiliarius Regius in suprema curia Parisiensi, vir omni literarum & virtutum genere præstantissimus, ac bono veterum auctorum natus.

Pet. Petrinum, seu *Basiliense quartum* editum per eundem Henricum Petrum Basileæ, mense Martio ann. 1549. una cum Eusebii operibus, quod in omnibus fere respondet editioni anni 1529. serie, numero linearum & paginarum, necnon typorum forma.

Peta. Petavinum Mſ. minio illustratum cum Chronicis Eusebii & Hieronymi, sine Prospero, quod D. Paulus Petavius V.C. in suprema Parisiensi curia Senator regius eruditissimus, & sedulus antiquitatis indagator, ac veterum librorum promtuarium, pro suo erga literatos studio, Parisiis ad nos perferendum dedit. Hoc exemplar præ cæteris propius accedit ad Fix.

Petavii Fragmenta Mſ. Schedæ aliquot antiquissimæ membranaceæ unius aut alterius Mſ. Eusebii & Hieronymi, quæ, codice carie & vetustate consumpto, superstites remansere, ejusdem V. C. Pauli Petavii beneficio ad nos delatæ.

Pi. Pithoeanum Mſ. cum Chronicis Eusebii & Hieronymi sine Prospero, a Francisco Pithoeo I.C. actore caussarum celebri in suprema curia Parlamenti, diligentissimo conservatore antiquitatis, viro multis nominibus commendando, atque inter cætera non solum quod habuerit fratrem literatissimum illum quondam Pet. Pithoeum Jurisconsultum, antiquitatis indagatorem sagacissimum, quem non minus sanguinis propinquitate, quam morum & doctrinæ similitudine attingit; sed quod pro sua summa eruditione solus a Rege Christianissimo selectus fuerit ex immenso illo fonte totius doctrinæ & eruditionis choro Advocatorum Parisiensium, qui Collationis Fontis-eblaudi inter Episcopum Ebroicensem & Mornæum Plessæum arbiter sederet cum regni Cancellario, & aliis primariis viris, ut ad hoc nostrum opus symbolam suam conferret, hunc codicem nobis liberaliter communicavit.

Pi. quoque indicat in Notis ad Prosperum, fragmenta Fastorum Consularium, quæ habentur ad calcem ejus codicis Pithoeani.

Reg. Regium Mſ. quod olim exstabat in Bibliotheca Christianissimæ Catharinæ Medicææ Reginæ Matris, habens Chronica Eusebii & Hieronymi & annos mundi, sed non ab Abraam, & cujus varias lectiones idem Fronto Ducæus observatas, veluti benevolentiæ & eruditionis suæ surculum, ad nos transmisit.

S. Sozomeni Pistoriensis Chronicon Mſ. in quo ad verbum descriptum est Chronicon Eusebii, usque ad Olymp. 183. in his quæ pertinent ad historiam, nam desideratur series annalis: nos legimus in Vaticana Bibliotheca, & Gesnerus in sua Bibliotheca testatur, eum scripsisse historiæ universalis immensum volumen.

S. Savaronicum Chronicon Eusebii, Hieronymi, & Prosperi, excusum Basileæ an. 1536. quo continentur Dittographiæ, quas V. C. Joannes Savaro Claromontensis in Montisferrandi subsidiorum curia Senator, & Vice-cancellarius excerpsit ex duobus Mſs. Ille ubi rescivit nos in excolendo Eusebio occupari, ut suum studium, quo er a venerandam antiquitatem afficitur, cujusque tam celebre in expurgando Sidonio populari suo testimonium dedit, magis comprobaret, ex Arvernis ad nos humaniter transmisit.

So. Sonnianum impressum a Michaele Sonnio Lutetiæ an. Domini. 1587. cum cæteris operibus Eusebii, ubi cum typographus assereret virum doctum castigasse pluribus in locis Chronica Eusebii, & Hieronymi, & cum præfixus titulus præferret libros Eusebii restitutos *opera Joannis Dadrëi Parisiensis Theologi*, rogatus ille per literas a nobis, ut indicaret, num quo manuscripto usus esset, rescripsit pro sua in nos benevolentia se quidem Commentarios Grynei in lib. de Præ ar. Evang. purgasse ac præcidisse nonnulla, quæ Catholicorum aures poterant offendere: cætera vero non attigisse, sed Typographo esse tribuenda. Postquam autem ad nos pervenit codex Victorinus, cognovimus mutationes, quæ reperiuntur in hac Sonniana editione, ex illo codice ut plurimum desumtas, licet non satis feliciter ubique.

Tres Mſs. Fab. seu 3. Mſs. Fab. ejusdem Nicolai Fabri V.C. Chronicon Eusebii, excusum Basileæ an. 1529. plurimis & variis lectionibus ditatum, quas is summa diligentia excerpserat, & notaverat collatione facta cum tribus Mſs. quorum tertium habuerat a Jacobo Cujacio Jurisconsultorum nostri sæculi Coriphæo. In eo desideratur, quod pluribus in locis, nil sit annotatum: opus suis numeris absolutum videri poterat, si perfecisset, ut ceperat, tantus est in viro illo ingenii splendor. Hoc quoque una cum suo superiore chirographo libentissime deferendum curavit pro sua spectata virtute.

V. Va. Vat. Vatic. Istæ literæ sunt indices manuscriptorum exemplarium, quæ habentur in celebriori totius orbis Bibliotheca Romæ in Vaticano. Legimus quidem nos cum ibi ageremus, tres codices cum Chronicis Eusebii, Hieronymi, & Prosperi, quos distinguendos duxeramus his tribus notis V. Va. Vat. ita ut V. indicaret primum exemplar, Va. secundum, Vat. tertium. Tandem tamen cum assequuti sumus multas & varias lectiones, quæ habentur tam in illis, quam in cæteris quattuor, quod fuit paulo serius, & postquam multa ex nostris Notis essent jam excusa, supersedimus ut plurimum ab illis tribus citandis, postrema hac *Vat.* contenti, cum additione tamen numeri librorum, ut *sic habent quattuor*, vel *quinque*, vel *sex*, vel *septem Vatic.* Porro variæ eæ lectiones congestæ & observatæ fuere opera & labore Henrici Spondani, viri eximia fide & erudi-

eruditione, Consiliarii Regii, & supplicum libellorum in Regia Navarrea Magistri. Is enim pro sua in nos benevolentia, fideliter cum contulisset editionem Basiliensem anni 1539. cum illis septem libris Mss. accuratas illas observationes ad nos Roma transmisit, quibus etiam significavit quinque exemplaria habere omnia disposita sub variis columnis, eodem fere modo, quo habentur in impressis, licet sæpe varient: at tria reliqua continere omnia sub unica columna præter numeros, qui in singulis columellis notant seriem annorum Regum & aliorum: ut crediderim illa tria esse hac in re similia Oisellino & Victorino codicibus, de quibus supra.

Ven. Venetum editum ab Erhardo Ratdolt Augustensi, Venetiis an. 1483. Idibus Septembris, omnium impressorum, ut opinor, antiquissimum, cum ars Typographica non ceperit, ante an. 1440. Hoc habet præcipuum, quod solum & unicum videtur omnium editorum primum excusum *juxta plurima* (nam aliæ editiones ad illius instar edita sunt) ut loquitur Typographus, *exemplaria undique comparata*. In eo multa sunt notata (ut anni mundi, & a Christo, Olympiades, major pars tam titulorum, qui præficiuntur singulis columnis, quam ipsorum Regum, numerorum, & primæ literæ cujusque historiæ, minio: pinguntur ita, ut in hoc propius accedat ad formam præscriptam ab Hieronymo, quam omnes aliæ editiones, ut etiam in aliis rebus suo loco notabitur. Quamobrem non mediocri fuit nobis adjumento: multa enim in posterioribus editionibus immutata in deterius, accurata ejus collatione & deprehendimus & restituimus. Quanti enim sint documenti primæ editiones ad arguendam typographorum, vel eorum qui oscitanter castigandos libros suscipiunt, sciunt hi qui in lectione manuscriptorum versati sunt.

Vi. Victorinum cum Eusebio & Hieronymo, & præterea cum Chronico quidem nomine Prosperi, sed diverso a nostro vulgato, & eodem cum illo, quod edidit Pet. Pithoeus ut germanum, quodque habetur in Oisellino, cui est picturæ ac colorum elegantia & varietate, necnon referendæ historiæ ratione extra columnas canonum non tantum simile, sed pene idem. Id vero ad nos pervenit depromptum ex insigni illa Bibliotheca monasterii Sancti Victoris, in suburbiis Parisiensibus, beneficio religiosissimi D. Joannis Hurtault, Prioris ipsius cænobii, cum quo nobis in comitiis Blesensibus an. 1588. magna familiaritas intercesserat, cum esset unus ex delegatis Cleri Parisiensis, & nos totius provinciæ Auxitanæ.

Denique præter illa exemplaria sive Mss. sive impressa, quo Triumviros nostros cultiores haberes, placuit cum aliquot aliis auctoribus conferre, ut cum Eutropio, Orosio, Isidoro, Adone, Beda, Cassiodoro, Mariano, Othone, Freculpho, Cedreno, Lamberto Schatuaburgensi, Rheginone, Marcellino Comite, Contracto, Alberto Abbate Stadensi, qui scripsit an. 1256. Idacio, Jornande, Vincentio, Martino Polono, (is scripsit an. 1278.) Antonino, Historia scholastica Comestoris, Jacobo Bergomate, & aliis multis, quorum fit mentio in Notis, ubi locus occurrit. Quid enim accommodatius, quam si fontem cum rivulis, vel vice versa, rivulos cum fonte comparemus? Accedit quod hi cum illos tres velut Chronologorum principes habuerint, ad eorum exemplar plane sese composuerunt. Nam vel magna ex parte, expresso nomine, eorum testimonia adhibent, ut ex *Eusebii Chronicis*, seu *ex Hieronymi Chronicis*: vel si reticeant, nihilominus conceptis verbis eadem habent, quæ illis tres, eosque imitantur, vel in sententiarum elegantia, vel in historiis disponendis inter se invicem, vel ad annorum numerum & situm. Proinde in his quæ referant, habent non minorem auctoritatem, quam optima quæque exemplaria: nam eorum lectio arguit codices Eusebianos, quibus usi sunt, ita habuisse. Non tamen omnia quæ sunt Eusebii, apud illos requiras, cum plurima omiserint, nec idem judicium omissorum, ac expressorum esse debeat: idcirco ut alias præmonuimus, infirma aut nulla peti poterit auctoritas, aut probatio ex iis, quæ ipsi prætermittunt. Hinc etiam colligitur quod nostris tribus Scriptoribus castigatis, supradicti auctores, una & simul restituuntur, sed quia suis etiam notis nonnullos ex his auctoribus distinximus, eas ut intelligas, hæc subjecimus.

Alber. indicat Chronicon Alberti Abbatis Stadensis, ubi pleraque ad verbum ex tribus nostris Chronicis sunt transcripta: floruit circa an. Christi 1240.

Ad. Chronicon Adonis Viennensis Archiepiscopi Eusebii & Hieronymi, flosculis illustratum: floruit circa an. Christi 879.

Anton. Historialem summam Antonini, qui fuit Archiepiscopus Florentinus, quippe videtur in Eusebium veluti commentarios edidisse, ejusque textum profert ad verbum aliquando sub nomine *Eusebii in Chronicis*, aliquando sub *Hieronymi in Chronicis*, etiam ubi de Chronico ipso Eusebiano agitur: aliquando vero sublato utriusque nomine: *In Chronicis*, inquit, *dicitur*, hæc nostra significans. Porro mendoso usus videtur exemplari, tum quod annos ab orbe condito numeret, secundum Eusebii Chronicon, quos certum ab Eusebio prætermissos, tum quod dissimilem admodum enumerandorum annorum rationem persequitur, menti Eusebii oppositam, ut ex codicibus sive Mss. sive cusis constare potest, & ex uno aut altero exemplo liquebit. Ait enim Cyrum orsum regnare juxta Eusebium an. ab orbe 2404. cum secundum Eusebium lapsi sint 4640. Idem videre licet in Cambyse, cujus regni primordia constituit *secundum Eusebium an. mundi* 3434. *at secundum* 70. *& Bedam an.* 4670. quæ tamen postrema, revera ipsiusmet nostri Eusebii summa haberi debet. Item *secundum Eusebium in Chron. Aristidem*, ait, *urbe ejectum an. Darii* 29. circa 1534. *ab Abraamo*, cum tamen impressi 2. Xerxis anno assignent. Verum nescio quomodo fiat, ut alibi concurrat cum nostra Eusebiana supputatione, dum scribit Theodosium cepisse imperare secundum Eusebium an. mundi 5586. Floruit circa an. Christi 1459.

Bed. Chronicon, seu de Ratione temporum magni illius venerabilis Bedæ Angli, qui quamplurima, quæ in his Chronicis habentur, ad sua derivavit. Floruit an. Christi 726.

Vincen. seu Vinc. Vincentius Beluacensis Episcopus ordinis Prædicatorum, qui tam in Speculo naturali, quam historiali (in utroque enim quam plurima nostrorum Chronicorum refert iisdem pene verbis & eodem ordine) codicem

vide.

Libri, qui ad Prosperi restitutionem contulerunt.

videtur habuisse similem Victorino: scripsit circa an. 1250. Cæteri scriptores licet Notis nonnunquam indicentur, quia tamen satis familiares, ideo a nobis prætermissi.

Singulare fuit in restituendo Prospero, quod in tanta illa exemplarium Mss. copia, pauca admodum usui fuere numero tantum septem, nimirum tria Vaticana, quæ legimus nos ipsi (Spondani enim Collectanea variantis scripturæ desinunt in Hieronymo) duo Lodonensia, Fabricianum & Alcobaciense: quæ nos quoniam iisdem notis insignivimus, quibus superius V. Va. Vat. Lo. Lod. Fa. & Al. ideo præcedentia erunt consulenda, ut de eorum significatione certior fias. Quæ septem exempl. cum in aciem contra fœdissima errorum monstra essent educenda, & numero imparia ad pugnandum viderentur, ad auxiliarios & socios recurrendum duximus, nimirum ad Cassiodorum, Hermannum Contractum, Marcellinum Comitem, Adonem, Sigibertum (qui scripsit an. 1200.) Marianum, & cæteros, qui cum similia & iisdem plane verbis plerumque referant, aliquando quidem Prosperi nomine expresso, aliquando vero suppresso, classico ad signa sunt convocati, & veluti testes fidissimi, apud quos veritas erat deposita, ad ejus professionem sunt citati: & quo cuneus instructior esset, adjunximus ad Mss. editos libros Chronicorum Prosperi, post an. 1529. quos evulgandos curarunt Onuphrius Panvinius, & Henricus Canisius Noviomagus, in quibusdam paulo emendatiores, quam antea, qui cum brevitatis caussa notulis quibusdam indicentur, quænam eæ sint admonitum te imprimis volui.

On. significat Onuphrianum codicem Chronici Prosperi; inter Opera enim Onuphrii Panvinii, Venetiis impressum Chronicon an. 1558. cum aliquot aliis opusculis, ut cum Fastis, Comite Marcellino, & aliis.

Vulg. Vulgatum impressum Basileæ post Chronica Eusebii, & Hieronymi, an. 1529. ad quod nostras correctiones accommodavimus.

Can. *Canisianum*, id est, alterum Prosperi Chronicon editum Ingolstadii an. 1601. studio Henrici Canisii Noviomagi, quod ipse Vulgatum vocat, & est affine ei quod emendamus, nisi quod est correctius.

Ul. *Ulricianum*, hoc est Chronicon aliud Prosperi germanum priori, quod idem Canisius simul edendum curavit: vocatque *Ulricianum*, quod ejus autographum habuerit ex Monasterio Augustano SS. Afræ, & Udalrici, ubi Eusebii & S. Hieronymi Chronicis subjectum erat Chronicon cum hoc titulo: *Incipit ex Chronicis Tironis Prosperi Chronicorum Eusebii temporibus prætermissis.*

Mar. Marcellini Comitis Chronicon, quod Prosperum serie Consulum, ac verborum & sententiarum similitudine quam proxime imitatur; scripsit circa an. 530.

ARNALDI PONTACI
VASATENSIS EPISCOPI
IN
EUSEBII PAMPHILI
CHRONICON
CASTIGATIONES ET NOTÆ.

CHRONICA *trium illuſtrium &c*) Hunc nos titulum præfiximus, ſublato longo illo verbotum circuitu primæ editionis Venetianæ, *Euſebii Caſarienſis Epiſcopi Chronicon, quod Hieronymus Presbyter divino ejus ingenio Latinum facere curavit*, vel exemplaris B. quod continet Chronica ſeptem Auctorum: *En damus Chronicon divinum plane opus eruditiſſimorum Auctorum repetitum ab ipſo mundi initio, ad annum* &c. *uſque ſalutis* 1512. *Euſebii Pamphili Caſarienſis D Hieronymo Interprete. D. Hieronymi Presbyteri, Proſperi Aquitanici* &c. vel codicis H. qui complectitur totidem Chronica cum hoc titulo: *En tibi, Lector, Chronica, hoc eſt rerum ſecundum temporum ſucceſſiones, in orbe geſtarum memorabilium heleneos: ad opus ut divino primum conſilio inſtitutum, ita omnibus cujuſcumque ſint profeſſionis, quam maxime utile*: vel codicis A. *Incipit epitoma de Chronicon, quibus generationes & regna ab Adam uſque ad Abraam, & imperia, vel paſſiones Domini omnes conſequuti ſunt uſque ad finem Valentis, & Valentiniani, adjecimus in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti*: vel codicis Vi. & O. *In Chriſti nomine liber Chronicorum Euſebii à S. Hieronymo de Græco in Latinum translatus*: cui convenit codex ms. Cujacii, ut præfert liber V. C. Nicolai Fabri, niſi quod illi acceſſit vox *incipit*, hoc modo: *In Chriſti nomine incipit Liber &c.* vel codicis Lo. *In hoc corpore continentur Chronica Euſebii, Hieronymi, Proſperi*: vel etiam codicum Pi. L. *Chronica Euſebii, & Hieronymi*: vel Fa. *incipit Chronica Euſebii, Hieronymi, cum ſupradditis Proſperi*: vel Fux. *Chronica Euſebii*. In So. vero, quæ editio continet omnia Euſebii opera, nulla eſt inſcriptio, ſed ſtatim poſt orationem de laudibus Conſtantini, ſequitur Præfatio Hieronymi, nullo alio lemmate interjecto. His omnibus non dubitamus noſtrum titulum præferendum, præſertim cum brevitate antiquitatis puritatem magis ſapiat, nec plura nobis arrogemus, quam quod ſingulis Typographis licuit, ut pro arbitrio, quem vellent, præmitterent. Porro quod in titulis Euſebii, & Hieronymi, nulla vel acceſſione, vel deceſſione facta, Proſperum econtra titulo Epiſcopi nobilitaverimus, longe diverſo ab omnibus mſs. vel excuſis (nam editi libri hæc tantum habent: vel *Proſperi Aquitanici*, vel *Tironis Proſperi*, vel *Proſperi Tironis Aquitani*. Mſs. vero nedum iſthæc) dabis tu tamen, Lector, non tam novitatis deſiderio, a qua quam longe poſſumus, abſumus, ſed potius peculiari erga virum noſtratem ſtudio, cui cum inter præcipuos Chronologos locus eſſet conceſſus, eodem quo cæteri, gaudere debuit privilegio, ut eorundem more ſuis titulis inſigniretur, quo ex his, viri agnita dignitate operis magnitudinem ſuſpiceres.

Obteſtatio &c.) Deſideratur hæc obteſtatio in codicibus L. Lo. Pi. Peta. Fux. Vi. O. & A. non proinde tamen rejicienda: quia in cæteris legitur proxime ante Præfationem Hieronymi, etſi ſine ullo titulo, niſi quod primæ editiones Ven. & Lut. habent: *Hieronymi in hujus aliquando libri deſcriptores, ut Archetypus deſcribatur, Adjuratio*: nec eſt ſolius D. Hieronymi, vel Euſebii, ſed antiquioris multo D. Irenæi, & iiſdem plane verbis ab eodem editam fuiſſe in opere, quod περὶ τῆς ὀγδοάδος inſcripſit, teſtis idem Hieronymus in lib. de Scriptor. Eccleſiaſt. & citatur ex eodem Irenæo ab Euſebio noſtro lib. 5. Hiſt. cap. 19. ut proinde non inconcinne eam hoc loco ipſe appoſuerit, aut Hieronymus. Videtur autem hoc a magnis Viris inſtitutum, vel ut accuratiſſima diligentia uſos ſe fuiſſe in deſcribendo profiterentur, vel ut tacite præfatiuncula hac indicarent tale eſſe opus, ut nullam reciperet mutationem; vel ut quiſquis hoc ſuſciperet deſcribendum, obteſtatione hac ad id fideliter præſtandum adigeretur.

ſimiliter) Particulam hanc adjunximus ſequuti V. Va. Var. præterea cum hæc obteſtatio ex D. Irenæo ſumta credatur, hæc vox apud eum habetur, & apud Euſebium loco ſuperiori, ὁμοίως; ne in ipſa obteſtatione reſtituenda, obteſtationis videremur obliti, fuit fideliter ſine ulla vel omiſſione, vel mutatione tranſcribenda.

pag. 1. A. *D. Hieronymi Præfatio*) Noli tamquam putidam rejicere: quo enim ſimplicius dicendi genus, eo & antiquius & purius, & ſic reponendum ſuaſerunt Fa. Peta. & primæ illæ editiones Ven. & Lut. atque ultima So. ubi obſervandum vocem *Hieronymi* ſcribi ſimpliciter ſine *H.* in majori partem librorum ſcriptorum, & ſine y: noluimus tamen a recepta orthographia recedere, cum ſic vox iſta pridem apud Ethnicos, ut apud Plutarchum & alios, pingi ſoleret. Adjecimus literam majuſculam D. quæ ſignificat Divum, non quod ſuffragarentur mſſ. libri, ſed ne receptæ jam inſcriptioni adverſaremur.

Euſebius Hieronymus Vincentio, & Galieno ſuis ſalutem.) Ita habent exemplaria L. A. V. Vat. Fa. Peta. Vi. Pi. Lo. Sa. Ven. Fux O. & Lut. pro *D. Hieronymi Presbyteri in Euſebii Cæſarienſis Chronicon ad Vincentium, & Galienum Præfatio*, ut in B. H. vel *Hieronymus Presbyter Vincentio, & Galiens ſuis*, ut in So. vel *Euſebius Hieronymus ad Innocentium*, ut in Al. ſed valde corrupte: confirmatur noſtra lectio auctoritate Trithemii lib. de ſcript. Eccleſ. Cæterum *Hieronymus* dictus eſt *Euſebius* a patre: ſic enim appellabatur pater illius, ut ipſe tradit in Catalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum, hocque ei tamquam prænomen fuit, ut Paulino noſtro Pontius, Auguſtino Aurelius.

scabris) In V. *scatebris*, mendose.

interpretata) Sic dicendum censuimus, pro *interpretatum*: nam & sequentia hoc satis docent, & ita habet major pars exemplarium, ut A. L. Lut. Va. Vat. V. So. Lo. P. Vi. O. Fa. Peta. Idem quoque illi tres mss. notati in Fab.

interpretata nesciunt, a Cicerone) Post *nesciunt*, apposuimus virgulam, juxta Vi. Pi. Lo. Peta. Fa Fux. cum antea post vocem *Cicerone*, sita esset: nam etiam sensus ita requirebat.

lineas) Ita correximus pro *linguas*, ut olim, sequuti Au. L. M. Va Al. Vat. So. Sa Fux. Pi. Vi. O. & tres codices Fab & Fa. ad oram, sed intextu habet *linguas*: in Peta. exstat *linguas*, sed superscriptum est, *lineas*: nam Auctor sensum melius explicat, & si habes apud eumdem Hieronymum epist. 101. ad Pammachium de optimo genere interpretandi, dum ex instituto multa desumpta ex hac Præfatione transcribit.

insequentem) *insequentes* in tribus mss. Fab. & in Peta. super vocabulum *insequentem* scriptum est *insequentes*, sed parum interest.

excidere) *excedere* in A L. So. Al. Lo Fux. O. Peta. Vi. Pi. & tribus mss. Fab. & sic persistere Auctor videtur in metaphora: qui enim lineas ad alicujus imitationem ducit, timendum illi ne excedat, hoc est, ne minus extendat, vel magis producat lineam, quam par fuerit: sic quoque legitur apud eumdem Hieronymum dicta epist. ad Pammach. Verum cum Marianus Victorinus ex ms. legendum putet *excidere*: neque nobis desint exemplaria, quæ huic receptæ lectioni astipulentur, nihil duximus immutandum.

in aliena lingua) *in alia lingua* L. Pi. Peta.

significatum) in Fa. positum ad oram *al. signatum est*,

meum quod id efferam) Planiorem credidi sensum, si veterum sequerer lectionem multis membranis confirmatam, quam ut in L. & Pi. *mecum quod differam*, velut in A. *meum quod efferam* vel ut in V. Vat. & Fa. *meum quod id efficiam*, tamen in margine Fa. *al. quod id efferam*, vel ut in Lo. & H. *meum quod id efferam*, vel ut in tribus mss. Fab *meum qui efferam*: cum sæpius legatur *meum*, quam *mecum*, illud retinendum putavi. Ideo autem magis placuit, quod in eo posita sit antithesis inter verbi proprietatem, & *meum*: agit enim de versione unius linguæ in aliam, per quam, quæ propria alteri, nostra efficimus. Cæterum quemadmodum Hieronymus ista omnia ad verbum citat in epist. 101. ad Pammach de optimo genere interpret. quo res sit firmior, placet hic apponere, ex castigatione Victorii: *Cum*, inquit, *Eusebii Cæsariensis* Χρονικὸν *in Latinum verterem, tali inter cætera usus sum Præfatione, Difficile est alienas lineas insequentem non alicubi excidere, & arduum, ut quæ in alia lingua bene dicta sunt, eumdem decorem in translatione conservent: significatum est aliquid unius verbi proprietate, non habeo meum, quo id efferam.*

ambitu) In A. adjectum est *ambitu verborum*.

vix brevia spatia) *vix brevis via spatia* Lo. Pi. Fux. ita quoque legitur apud Hierony. dicta epistola 101. ad Pammachium.

consumo) Codices Vi. Fux. Pi. L. O habent *consummo*.

varietates) In L. Fux. & A. *varietas*, sicut in Fa. ad oram.

mi Vicenti) *mi Innocenti* Al. sed perperam.

Theodotion) *Theodosio* Vi O. Peta. sed utrumque est frequens apud Hieronymum & alios.

discrepante) Sic editi libri Lut B. H quibus suffragantur alii codices exceptis A V L. Va. Vat Al Lo. Pi. V. Sa. Fa. So. O in quibus legitur *discrepare* ejusdem modi, cum præcedentibus *exprimere*, & *sequi*: nil tamen duximus immutandum: nam receptam lectionem sensus satis tuetur: & veteri standum proverbio, τὰ ἀκίνητα μὴ κινεῖν.

quibus censeantur) Sic restituimus ex Pi. Lo. Vi. O. L. & Al. pro *quibus censeatur*.

meruerint) Expunximus *tenuerint*, & ejus loco istud reposuimus, sequuti A. L. M. Vat. Lo Pi. V. Sa. O. Peta. Fux. & So. ingratus enim foret tamen vicinus ejusdem vocis concursus in tam brevi periodo, *tenent*, & *tenuerint*.

dure sonantes) Hanc lectionem retinuimus, quamvis in L *dure sonare*, & in A & Fux. *dure*, desit.

pag. 1. B. *quod diserti homines*) *quod isti homines* Vi. Sa. O.

perhorrescant) *perhorrescunt* Al.

pag. 1 B *quod Psalterio*) *quod Psalmo* Vi Pi. L. Lo. O. & tres mss. in Fab.

nunc Alcaico) *nunc Achaico* Al. *nunc alchayco* Fux. *nunc Caldaico* Peta. prima retinenda: nam ita dictum carmen ab Alceo Auctore.

Salomone gravius) *Salomone gratius* Al. Vi. O. Au. sed utrum legendum *Solomon*, an *Salomon*, vide infra.

penitus non cohærent) Sic restituimus ex A. M. V. Peta L. Pi. & tribus mss. Fab. cum in impressis. Fa. & aliis haberetur *penitus non inhærent*, & in So Vi. Lo. Al. Fux Sa. & ad oram Fa. *penitus non hæret*: natus est inde error, quod cum vox *non* scriberetur per nomen cum titulo suprascripto, quidam librarii crediderunt legendum *in*.

exponat Latinum) *exprimat in Latinum* Al. Fa. Sa. Vi. O. LO. tres mss. Fab. quod ipsum in epist. 101. legitur.

prosa) Non dubitavimus sic corrigendum loco, *pro se*, juxta Vi. Lo. Peta. Pi. L O. tres mss. Fab H & So. quia alioquin nullus videbatur sensus: præterea habet idem istud Hieronymus in epist. ad Pammach.

ut non vobis mirum) Ita coegit nos legere multitudo exemplar. L. A. M. V. Al Lo. Vi Peta. P. Va. O. Vat. Fa. So. loco *ut non nobis mirum*, ut in B. H Pet. Ba. omnino enim Auctor admirationem removet ab iis, quos alloquitur.

vel divisa) Deest in A. Al. Lo. Peta. Fux.

vel divisa sit) Pro *sit* Pi. L. Peta. Fux habent fit: & ita legendum dicebam, ut tria verbi hic posita paribus indicandi modis efferrentur; sed typographus retinuit antiquam scripturam.

pag. 2. A *rerum ipsarum brevitate*) Sic in L. M. A. Al. Sa. O. LO. Vi. Pi. Peta. cum in cæteris, *rerum ipsa brevitate*,

numeros inexplicabiles) *numeros inextricabiles* Vi O. Pi. Peta. tres mss. Fab. in Fa. ad marginem est scriptum, *alias extricabiles*.

ut autem &c. usque ad *unde præmonendum*) Hæ octodecim lineæ desiderantur in codicibus Peta. Fux L. A. Al. Lo. Pi. sunt in aliis & in uno trium mss. Fab. sed non dubito esse Hieronymi: omissa autem crediderim exscriptorum industria, qui cum rationem illam hic præscriptam non observarent, ne suam negligentiam aut inscitiam proderent, satius illis visum est delere omnino, quam non præstare.

cognoscatur) Sic in A. V. Vat. & So. pro *cognoscantur* ut in cæteris.

in explanatione historiæ) Olim *in explicatione*; sed sequuti sumus Vi. O & oram Fa. quemadmodum & infra post tredecim lineas; alioquin potuit sustineri lectio recepta: nam ita Catullus de historia: *Omnes ævum tribus explicare chartis.*

in numeris respondere) In V. Va. Fa. *numeris respondere* absque *in*; at in Vi. O. *in numeris respondente*.

sed mixtim nigro) *sed mixtum nigro*. Vi. Fa O.

nec in explicatione) *nec in explanatione* Fa. Sed de hac re supra.

nona linea) nullus est, qui vel minimum Auctoris sensum attendat, qui hanc lectionem non magis probet: sic enim in M. Vi. Vat. O. Sa. Ven. & So. quam si legerit vel *non aliena*, ut in V. & Va. vel *non linea*, ut in Lut. B. H. Pet. Ba. & aliis mss.

ne quis irrationabili æstimet) Castigationem hanc non damnabis, pro (ut est in editis & aliis) *ne quis irrationabili extimet*: nam sic monuerunt restituendum chirographi L A. Lo. Peta. O. Vi. Pi. Fux.

voluptate) *voluntate* L. A. Pi.

pag. 2. B. *& eumdem coloris locum, quem prior membrana signaverat, etiam posterior servaret.*) Noli quæ in veteribus editionibus reperiuntur desiderare, videlicet, *& eumdem coloris locum quem prior membrana signaverat, ex adverso positi numeri retinerent, vel etiam posterior scriptura servaret.* Quæ enim amputavimus, auctoritate horum chirographorum sustulimus L. A. Lo Al. Fux. Pi. & Peta. & quia omnino delenda videbantur; nam diversum, & contrarium sensum efficiunt præcedentibus, quibus significat numeros ex adverso positos in singulis regnorum columnis, seu ut loquitur Hieronymus, *tramitibus*, diverso colore distinguendos, quo facilius dignoscantur. Si enim, verbi gratia, notas numerales primæ columnæ *Hebræorum* contempleris, ut 2. 3. 4. & easdem illas notas cernas in columna *Ægyptiorum*, cum proxime se consequantur, haud dubio confundentur, & commiscebuntur, ut ex 2. & 2. fiat 22. & ita deinceps, nisi colore, & linea distinguantur. Ergo mens Hieronymi est, ut prior litera cujusque historiæ eodem colore inficiatur, quo nota numeralis cujusque tramitis, ad quam referri debet.

servaret) *reservet* Al. P

genuinum dentem) In Lo V. Al. & Pi. & in tribus mss. Fab vox, *dentem*, desideratur, nec videtur necessaria, cum exstet proverbium, *genuino mordere*, quod satis familiare D. Hieronymo Apolog. adversus Ruffin. & ali-

& alibi, ubi ait, *possim respondere si velim, possim genuinum læsus infigere*: neque enim genuini dicti sunt quasi gemini, quod crediderunt aliqui, sed a genis sunt sortiti appellationem: sunt enim dentes Maxillares, ut præclare explicat Tullius 2. de Nat. Deorum, ubi de ordine & appellatione dentium, qui quoniam occulti, hinc *mordere genuino*, pro *clanculum detrahere*: In V. Va. Fa. *geminum dentem*. Aimoinus in epistola nuncupatoria, dum transcribit has quattuor aut quinque lineas, licet nomen Hieronymi reticeat, ab his verbis, *nec ignoro*, usque ad, *auctorem referent*, eadem habet: *huic*, inquit, *volumini genuinum dentem infigant*.

quod vitari) Recensueramus *vitare* ex Al. L. Pi. Fux. A. V. Va. Lo. Fa. Peta. pro *vitari*, sed typographus neglexit.

calumniabuntur tempora) Communis lectio in B. Pet. Ba. H. Peta. Lo. Fa. & aliis mss. & apud Aimoinum *calumniabuntur in tempora*: visa autem est præpositio hæc, *in*, superflua, & sic Vi. Fux. Pi. O. So. habent. At in V. P. legitur *calumniabuntur interpretata*. In Lo. ista sic distinguuntur, *calumniabuntur*, *in tempora convertent ordinem* &c. posita virgula post *calumniabuntur*.

pag. 2. B. *vos arguent, syllabas eventilabunt*) Sic Ba. B. H. L. So. (nisi quod habent *ventilabunt*, pro *eventilabunt*) & mss sicut etiam Aimoinus: proinde satius visum retinere, quam reponere *redarguent syllabas*, *eventilabunt literas*, sicut in A.

accidere plerumque) Satius juxta L. A. Lo. M. Peta. O. Al. Vat. Vi. Pi. tres mss. Fab. & Aimoinum, quam ut olim *accidere plerisque*.

inseruimus) Ita nos loco *asseruimus*, quod prius legebamus, idque sequuti A. M. Vat. Peta. Al. Lo. So. Pi. Vi. O. Sa. L. & tres mss. Fab.

Sciendum etenim est, me &) Rectius quam ut olim, *sciendum etenim me esse &*, ex fide Lo. Vi. Fa. O. Peta. Pi. L. & trium mss. Fab.

utpote eruditissimus) *ut eruditissimus* Lo. *ut eruditus* Al. L. Pi. Vi. O. Fa. Peta.

quam ut Græca scribens parum suis necessaria) Videbatur legendum *Græce*, sicut habent. O. Lo. Vi. Fa. L. Pi. Peta. Fux. & ita typographo præscripseramus: alias enim fere nullus est sensus, sed neglexit is.

Sub finem hujus Præfationis in A. legitur, *explicit Prologus*, in L. Lut. & Pi. *explicit Præfatio*, in prima editione Ven. *Hieronymi Præfatio explicit*, in Fux. *explicit Epistola Hieronymi*. Itaque non duximus contemnendum consensum tot codicum, præsertim cum testimonio Hieronymi comprobetur, *solemus nos* (inquit Epist. ad Marcellam) *completis opusculis ad dictionem rei alterius sequentis medium interponere Explicit, aut Feliciter, aut aliquid hujusmodi*: ubi observo recentioribus genus hoc dicendi videri incultum, & abesse a plurimis libris scriptis; sed in re tam levi quid opus immorari?

pag. 3. A. *Eusebii Præfatio*) Inscriptionem hanc vulgatæ illi prætulimus: *Eusebii Pamphili Cæsariensis in Chronicon suum Præfatio, D. Hieronymo interprete*: licet non omnes chirographi nostram habeant. Nam in A. V. *Præfatio feliciter incipit Eusebii*, in V. O. *Incipit Præfatio Eusebii in Chronicis, a sancto Hieronymo interpretata*. In Fa. *incipit Eusebii Præfatio interpretata feliciter*: nec rursus vulgati omnes idem imitantur: nam So. Ven. Lut. *incipit Eusebii interpretata Præfatio*, quibus respondet Fux. In Lo. ita cohæret cum Hieronymi Præfatione, ut nihil medium interponatur, ac si esset una & eadem.

Mosen gentis Hebraicæ) *Moysen* in Fa. & Pi. *Moyses* in Vi. O. *Moises* in Lo. nos sequuti sumus editos, & majorem numerum librorum.

Tatianus) Sic sine dubio restituendum erat ex A. M. V. Va. Vat. Al. So. Pi. Vi. O. Peta. Fa. & tribus mss. in codice Fabri, cum in B. H. Pet. Ba. legeretur *Tratianus*, & in L. & Lo. *Titianus*, in Fux. Ven. Lut. *Tacianus*: adde quod reperies in oratione hujus Tatiani contra Gentes, idipsum, quod hic citat Eusebius, videlicet Moysen fuisse Inachi temporibus: de hoc Tatiano noster Auctor sub Antonino Vero, & Hieronymus lib. de Scriptor. Ecclesiast. Irenæus lib. 1. cap. 31. Eusebius lib. 4. histor. cap. 16. & 28. Clemens & plerique alii veterum.

in priori libro) *in priori libello* Lo. Fux. hinc constat Eusebium dividere hoc opus in duos libros.

dissonos) *dissonantes* Lo. Al. Peta.

quis volet) Retinuimus veterem lectionem, quæ est omnium mss. præterquam V. ubi *qui volet*: quam sequatur, *qui volet*.

computet & reperiet) *computet, reperiet*, A. L. M. Va. Vat. Pi. Al. So. Peta. Vi. O.

fuisse Israelem) *fuisse Israel* Lo. Peta. Fux. Pi. & tres mss. Fabri.

pag. 3. B. *Israelis*) Rectius juxta Pi. Lo. Al. Peta. Vi. So. O. Fux. *Israeliticis*, quam ut in aliis editis *Israelitis*, vel ut in Fa.

sit omnibus) In Lo. Peta. Fux. Pi. Vi. O. & ms. Cujacii notato a Fabro *sit ab omnibus*.

multo superior) *multo superius* Lo. Vi. Sa. Peta. So. O.

Chyrone) *Cyrone* Lo. *Chirone* Peta. Fa. Pi. mirum quomodo ejus hoc loco faciat mentionem, cum subticuerit in Chronico.

antecedere Trojanum bellum an. 375.) Nescio quo fato misere olim positum 350. pro 375. non tantum in editis, sed in omnibus fere mss. Verum castigationem hanc debemus codici Fux. licet hoc ipsum inita supputatione firmetur, & his quæ scribit Auctor circa annum ab Abraam 835.

quadragesimo secundo) *quadragesimo primo* Al. & unus ex tribus mss. Fabri: sed mendum est manifestum e consensu aliorum exempl. & ipso situ nativitatis Christi, ad annum 42. Augusti.

Jerosolymorum) *Jerosolymarum* in L. A. Pi. Peta. in qua lectione sæpe variant exemplaria tam impressa quam calamo exarata, quod hic semel monuisse sit satis; [illegible]rus tamen usitatum est apud probatos Auctores hoc vocabulum genere femineo in plurali, licet in sacris literis aliquando vulgatus Interpres pro *Jerusalem*, *Jerosolymam* dixerit in singulari: sicut etiam Cicero pro Flacco, & Sueton. in August.

in ducentesimam primam) Quia sic legeram in L. A. M. V. Va. Al. Lo. Vat. Pi. Vi. O. Sa. Peta. Fa. So. & tribus mss. Fabri apud Euseb. lib. 10. de Præparat. cap. 3. contra quam in B. Ven. Lut. Pet. Ba. & H. *in ducentesimam decimam*, & in Fux. *in* 201. nil putavi immutandum: alias enim non constaret numerus ille Olympiadum, quem statim subjungit 237. & ipse textus Chronici, ut videbitur suo loco, ita necessario legendum satis comprobat.

a quo usque primam) Sic ex Lo. Peta. Pi. L. Fux. Vi. O. pro, *a quo usque ad primam*.

pag. 4. A. *& reliquorum incurrit ætatem*) in M. *& reliquorum Prophetarum incurrit ætatem*, sed est inanis additio.

tempora & usque) Sic correximus ex Lo. Al. Fux. Vi. O. Peta. & Pi. pro *tempora usque* ut in impressis.

invenies annos CCCCVI.) Ita nos neglecta lectione B. Ven. Lut. H. Ba. Pet. in quibus, *invenies annos ccccl.x.* vel, *invenies annos* 403. ut in uno ms. Fabri, vel, *invenies annos* 407. ut in altero ms. ejusdem, sequuti veritatem calculi, & ferme omnia alia exemplaria: nam M. Fux. L. V. Va. Vat. So. Lo. Al. Pi. Vi. O. Fa. Sa. Peta. & liber Cujacii juxta Fabrum sic habent: siquidem ut constat ex calculo, & serie Chronici, a Troja, usque ad primam Olymp. erant anni 405. integri, & annus 406. erat decurrens: sed facilis fuit transpositio numeri 6. ante 0. ut factum sit 460. pro 406. Eusebius lib. 10. de Præparat. cap. 3. ubi repetit pene hæc ipsa, duobus in locis numerat ann. 450. Sed non dubito ibi esse mendum, ut sit 50. pro 5. sive corrupto fuerit usus manuscripto Interpres, sive ipsum ratio fugerit: nam in Græco excuso Parisiis legimus, ἀπὸ τῆς πρώτης Ὀλυμπιάδος ἐπὶ τοὺς ἔμπροσθεν αὐτῶν χρόνους μέχρι τῆς Ἰλίου ἁλώσεως εὑρήσεις ἔτη συγκεφαλαιούμενα υή. *a prima Olympiade usque ad excidium Trojanum, invenies quadringentos & octo annos ordine retrogrado*, sed ubique mendum, dum scribitur per η. pro ε.

pag. 4. A. *ut curiosissima*) *& curiosissima* Lo. So. *& curiosissime* Peta.

supputabis annos CCCCVI.) Eidem malo idem remedium adhibendum, cum ipsum idem chirographi præscriberent, pro *anno* 460. ut olim.

Post hoc) *Post hæc* Lo. Peta. Fux. Pi. Vi. O.

convertere) Magis placuit hæc lectio, quia communior in L. M. V. Va. Vat. So. Peta. Fux. Al. Lut. Ven. Lo. Pi. Vi. O. Sa. Fa. quam codicum B. Pet. Ba. in quibus *converte te*.

tibi & xxix.) Retinuimus lectionem codicis H. cui conveniunt Vi. O. M. Lo. Peta. Fux. So. Pi. & duo mss. apud Fabrum, pro *tibi & xxviij.* ut in Ven. Lut. Pet. al. Fa. nisi quod in hoc est suprascriptum *alias* 329. vel *tibi &* 27. ut in A. vel *tibi &* 20. ut in uno trium mss. apud Fabrum: nam ipsa ratio calculi annorum & temporis, quo Troja capta est, scilicet anno ab Abraam 835. magis ad nostram lectionem accedit: nam si addas 329. ad 504. qui præcesserunt 80. annum Moysis, efficies 833. unde si adfuissent codices, legendum potius videbatur 31. nam ita complentur illi anni 835. quos habet Auctor in contextu Chronici: tamen lectio vulgata defendi potest, eo quod ipse non hic coerceat

annos

annos extremos, sed integros, & intermedios : quod non semel occurrit observandum apud bonos auctores, valetque ad innumera dubia diluenda, quæ inde nasci solent.

impleveris) *impulerit* V. perperam.

Nam a 45. Cecropis &c.) Hæc ex Al. M. L. V. Va. Vat. Lo. Vi. O. Peta. Sa. Fux. & ms. Cujacii, teste Fabro, pro, *nam & 45. Cecropis*, ut in aliis, ubi sensus est mutilus.

computantur anni 329.) Convenientius ut jam præmonuimus, quam ut olim *computantur anni 328.* auctoritate eorumdem librorum.

unquam) Sic pro *usquam* ex Lo. Al. Vi. Peta. Pi. L. V. Fux.

consequenter & Moysi) Videbatur legendum *Mosis*; sed noluimus discedere a consensu exemplarium in hac Præfatione : nam in contextu Chronici alterum legitur.

Libera quoque raptus, & Europa) Feliciter emaculatus locus ad imitationem chirographorum Pi. Lo. Vi, O. (hi duo posteriores sine diphtongo) Peta. So. Al. & trium mss Fabri, nisi quod in Al. pro *Libera*, perperam *lybya*, cum infelicissime in editis prostaret *liber quoque & raptus Europa*: nam Liberam, & Proserpinam eandem esse constat ex Cicerone actio. 6. in Verrem, ubi agens de illius raptu, *Siculis*, inquit, *persuasum est fruges in ea terra primum repertas, & raptam esse Liberam, quam eamdem Proserpinam vocant* : & Lib. 1. de nat. Deorum ait *Liberum fuisse filium Cereris, & fratrem Liberæ*, quæ rapta est (ait Auctor noster) ab Orco rege Molossorum, qui ab aliis Pluto dicitur. Freculphus lib. 2 c. 8 referens ad verbum ista Eusebii, nulla tamen Eusebii mentione facta, per triginta ferme lineas habet *Libere quoque raptus* sine *a*, sicut etiam Vi. O. & Lo.

Vina Jovis magni) *Jovi vina magnis* Peta. *vina Jovi magnis* Vi. O. Fux. *vina Dei magnis* Fre.

Voluerunt fundere) *voluere infundere* Lo. Porro versus hi sumti videntur ex Hom. Il. υ.

Τρωὸς δ' αὖ τρεῖς παῖδες ἀμύμονες ἐξεγένοντο
Ἶλος τ' Ἀσσάρακός τε καὶ ἀντίθεος Γανυμήδης,
Ὃς δὴ κάλλιστος γένετο θνητῶν ἀνθρώπων
Τὸν καὶ ἀνηρέψαντο θεοὶ Διὶ οἰνοχοεύειν
Κάλλεος εἵνεκα οἷο ἵν' ἀθανάτοισι μετείη.

pag. 4. B. *Apollo natus*) *Apollo natus est*. Vi. Lo. So. O. Fre. Fux Peta. Fa. sed sensus satis constat.

Latona Jovis conjux tempore Tityi fuit) Cum diu loci hujus difficultas me retinuisset (legebam enim in editis *Latona Jovis conjux tunc Paticia fugit*, & multum ab illis & inter se dissentiebant chirographi in voce *Paticia*. nam in A. Lo. M *Pertycia*, in Peta. *per Titya*, in Al. Vi. O. & uno ex tribus mss. Fab. *Pertisia* sine *y*, & conjunctim in Fux. *Pertycia*, in V. Va. Sa. Fa. *Partitia*, in Vat. *Particia*, in uno ex tribus mss. Fab. *Pertdyca*; prӕterea Auctor notatum marginalium in editionibus Basiliensibus, & Sonniana legendum putabat *Ortygiam* (quæ postea *Delos* teste Festo, & aliis dicta est) ubi Veteres finxerunt Latonam Apollinem, & Dianam peperisse: ad hæc persuaderi non poteram hominem Græcum *eruditissimum*, ut loquitur Hieronymus, locorum Græciæ ignarum) vertebam me in omnem partem, num loco *Paticia* reponendum esset *Pacessa*, quæ una est e Cycladibus insulis vicina Delo, cujus meminit Strabo lib. 10. vel *Pyrpila*; est enim una ex appellationibus, quæ tribuuntur Delo ex Plin. lib. 4. cap. 12. vel si mavis *Pyrpole*, quo nomine dictam fuisse *Ortygiam* insulam tradit Solinus: vel num admittenda illa lectio codicis Peta *per Titya*, montis enim *Tithii* in Peloponeso meminit Peta. *per Titya*, montis enim *Tithii* in Peloponeso meminit Pausanias lib. 2. Non deerant viri eruditissimi, quos cum hac de re consulerem, pro *tunc Paticia*, conjiciebant legendum, *usurpaticia*: ita enim vertisse Hieronymum vocem παλλακὴ, cum satis notum sit Latonam fuisse Jovis Pellicem. Dum igitur sum anxius, opportune affulsit nobis Freculphus, velut Deus ex machina, qui dum lib. 2. c. 8. tom. 1. refert ad verbum triginta lineas hujus loci ab illis verbis *itaque sine ulla ambiguitate*, usque ad *suis locis inseremus*, eadem profert, nisi quod pro *Tityi* (nam *Titii* est mendum nostri Typographi) legit *Tityonis*; sed prius similius est lectioni, unde nata est corruptio. Tamen licet deesset auctoritas tam antiqui scriptoris, ipsa narratio rerum, quæ circa eadem tempora successive contigerunt, ipse ordo contextus historiæ satis confirmat nostram castigationem, præter quam quod illud *Paticia* sit vox nihili. Adde quod illa omnia quæ narrat hic Auctor, sunt velut epitome eorumdem, quæ ipse refert in contextu Chronici, adeo ut in eo iisdem pene verbis utatur circa an. Abrae 668. *Tityus convixit Tantalo, Tityonis tempore fuit Latona mater Apollinis* &c. Occasio erroris nata videtur ex antiqua scriptione per compendium. Nam cum prius hæc ita scripta esset, *tpe Tityi fuit*, posteriores scriptores putarunt pro *tempore* legendum *tunc per*, vel *tunc pa*. Nam familiare est *tpe* reddi per *tunc* & ex reliquo *pe* fecerunt *per* vel *pa*, ex *Tityi* velut jam cæci facti efformarunt *per Titya*, vel *partitia*, vel alia hujusmodi, ut dictum est : quia vero postremo sequebatur *fuit*, nec ullus constare posset sensus cum illa deformatione, confinxerunt *fugit*, prout in pejus semper abit error.

pag. 4. B. *pulcherrima proles, &c.*) Videntur sumpta ex Homer. Il. Ξ.

Ἡ δὲ Διώνυσον Σεμέλη τέκε χάρμα βροτοῖσιν.

Orpheus, Minos) Sic reposui ex fide Vi. O. Sa. Lo. Peta. Fux. & duorum mss. apud Fabrum, Fre. & ex ipso Chronici contextu, pro *Orpheus Ninus*, ut in aliis libris valde mendose.

gemini castor & Pollux) *gemini Castores* Al. Peta. Fux. Lo. & tres mss. apud Fab. Fre. sic etiam Interpres versionis vulgatæ Act. 28. Castoras dicit, quos Græci Διοσκούρους Jovis filios.

servivit Admeto) In A. *servivit, & Admeto*, in Lo. *servivit Adameto*, in Al. *servivit Admeto Regi*, nam erat rex Molossorum. Sed nostra lectio est consentanea verbis, quæ sunt circa annum 668. & veritati historiæ ut constat ex Apollodoro, Æmilio Probo & aliis exemplaribus, & Fre ubi castigabis *Adineto* pro *Admeto*. Cæterum quod Dii illi hominibus servierint, plura Athenagoras in orat. pro Christianis, ubi citat carmina poetarum in hanc sententiam, idem Tertullian. adversus Gentes, in Fa. ad oram *Pavit, & Admeti pecudes formosus Apollo, Properti*.

qui ætate) *quia ætate* Vi. Peta. So. O.

sed Philosophum) Commodius ad mentem Hieronymi & consensum exemplarium, quam si literis Græcis scribatur ut olim φιλόσοφον, cum vox illa, licet sit Græca origine, tandem usu Latina facta sit.

reperies annos DV) Sic correximus ex Al. Lo. V. Va. Vi. O. Fa. Peta. Fux. pro *reperies annos* DL. cui consona est lectio apud Eusebium lib. 12. de præparat. cap. 3. & ipsa ratio temporum.

omni Asia) Habes *omnium Asia* in B. Lut. Ven. H. Ba. Pet. nostra tamen lectio, quia ex pluribus exemplaribus constat M. V. Va. Fa. Vat. So. (at *omnis* in Lo. Peta. Fux. Al.) magis placuit: hinc enim fit ut opposite in sequentibus Indos excipiat: & hoc confirmatur lectione ipsius Eusebii lib. 10. de præpar. c. 3. & infra in primis verbis Chronici ad annum primum Abraam.

in curiositate ne cesses) In Al. & Lo, & Mariano, dum hunc locum refert p. 72. *in curiositate necesse est*, sed mendose: quibus nihil aliud præ se ferre videtur, quam non hic Lectori sistendum, sed excitandum sciendi studium.

retrorsum annos DCCCCXLII. Ita me multorum exemplarium consensus Peta. A. L. M. Va. Vat. V. Lo. Al. Vi. O. Pi. Fa. Sa. So. Fux. Mar. Eusebii, & Gregorii Turonens. lib. 1. c. 7. postquam dixit se sequutum exemplaria Chronici Eusebii, & tam hic, quam ad annum Christi 30. ubi eadem repetuntur, & ipsa ratio temporum coegit legere, cum in Lut. Ven. Ba. Pet. B. & H. habeatur *Dcccxii.* & in Al. *Dcccc.*

& ut loquar) Interjecimus, *&*, sequuti A. Fux. Pi. Vi. O. L. Mar. Peta. Lo. nam sententia fit planior.

retrorsum annos 942) Sic correximus pro 842. suadentibus L. A. M. V. Va. Vat. Lo. Vi. Al. O Mar. So. & ipso Auctore circa Olymp. 201. Juvatur hæc lectio testimonio Freculphi lib. 1. cap. 35. *beatus Hieronymus in Chronico Eusebii, atque Orosius in prima fronte suorum librorum dicunt a nativitate Abraæ usque ad totius orbis Diluvium, numerari supputando retrorsum, annos 249.*

ab Abraam, & Nino) Sic restituimus pro *ab Abraam omnino*, ut olim putide, sequuti Lo. Al. Vi. O. Pi. Fa. Sa. Peta. Fux.

pag. 5. A. *captivitatem, invenies an. DCCCXXXIV.*) Excusi pro 834. legebant 833. hoc loco. Verum cum tribus in locis sequentibus constanter legatur tam in illis, quam in mss. 834. quivis facile agnoscit hic labem. Adde quod etiam hic consentiant membranacei A. L. M. V. Va. Vat. Lo. Fux. Pi. Peta. Fa. & editi H. So. & idem exstet ad annum ab Abraam 835. ubi sic habes *a 43. regni Nini, anni* 835, *alias* 834. tam in contextu quam in serie decennali annorum ab Abraam : non autem ille videbatur hic apponendus numerus 835. sicut legimus in Al. & in illo loco; sed nefas a tot exempl. recedere: vide notas in illum locum.

usque ad adventum Christi Domini) Ista sic recensenda visa sunt ex Vi. O. Lo. Sa. Fa. Peta. So. Fux. Pi. pro *usque ad adventum Domini*.

com-

computantur anni DV.) In B. H. Pet. Ba. Ven. Lut. *computantur anni DL.* sed prius prævalet, quod ei plura suffragentur exemplaria A. L. Lo. Pi. M. V. Va. Fa. Peta. Fux. Vat. So. & (quod caput) annorum calculus in ipso Chronico.

templi, anni CCCCLXXIX.) Ita necessum fuit restituere pro *anni* 429 ut olim, vel *anni* 489. ut in Lo. dictantibus A. L. M. Va. Vat. V. So. Pi. Vi. Fa. Peta. Fux. Fre. O. nisi quod in So. mendose *quadringenta* legatur pro *quadringenti*: & quia in omnibus libris reperitur nota numeralis 9. videbatur apponendum *anni* 480. quod ita legatur in omnibus exemplaribus sub annum 507. & 885. ab Abraam, & apud Gregorium Turonens. lib. 1. cap. 13. & in Hebraica vulgata ac Latina lib. 3. Regum cap. 6. atque in Complutensi, seu Antuerpiensi Græca editione ἐν τῷ ὀγδοηκοστῷ καὶ τετρακοσιοστῷ ἔτει: quem locum Regum hic sequi se profitetur Eusebius. Verum noluimus dissentire ab illis exemplaribus hoc loco, cum differentia sit unius tantum anni, & certe si primus annus ducatus Mosis est annus 506. ab Abraam, adde ad 505. præcedentes, numerum 479. efficies 984. quo anno ab Abraam juxta supputationem Eusebii per seriem singulorum annorum, incidit quartus Solomonis completus, & initium ædificationis templi. At si ad 505. adderes 480. consummantur 985. & ita unus annus foret superfluus. Hic tamen observabis summa Dei providentia factum, ut in divinis literis tres numeri exprimantur, sine quibus haud dubio incerta esset, alioquin annorum supputatio ab Abraam usque ad templi ædificationem, inter quos primus est an. 75. Abrææ, quo repromissio facta est: secundus annorum 430. qui intercesserunt ab illo anno repromissionis usque ad exitum ab Ægypto: tertius ab exitu usque ad ædificationem templi an. 480. ex quibus resultat summa 985. auctor tamen non nisi 984 numerat, qua etiam ipse quartus Solomonis includitur, licet ædificatio templi ceperit mense 2. anni 4 ut habetur 4. Reg. 6. Sulpitius Severus lib. 1. videtur usus codice Biblico summe corrupto, cum pro 480. legeret 460. *librariorum*, inquit, *potius negligentia, quam ut Propheta erraverit*; sed miror quomodo in eluenda illa macula tam fœdam ipse incurrat, ut velit numerandum 588 nisi malis dicere non tam hic ab illo erratum, quam a librario.

pag. 5. B. *usque ad quintum decimum*) Sic pro *usque ad undecimum annum* ex A. Lo. Pi. L. Peta. Vi. O. Fux. M. V. Va. Vat. Al. So. restituimus: quæ lectio confirmatur, vel ex hoc maxime, quod eumdem terminum paucis post lineis interpositis ponat, non *undecimum*, sed *quintum decimum* dicit: & quia idem legitur in contextu Chronici ad annum Christi 30.

Tiberi an. īixliv.) Satius visum est sequi lectionem A. L. V. Va. Vi. Vat. O. Al. So. Pi. Sa. Fa. Peta. Fux. quam aliorum exemplarium, in quibus *anni* 2440. vel ut in Lo. *anni* 2043. nam confirmatur, & ratione annorum Chronici Eusebiani, & consensu omnium exemplarium ad annum Christi 30. ubi idem repetitur, & aliorum ad calcem Hieronymi.

usque ad Moysen, & Cecropen an. DV.) Eadem necessitas restituendi hunc locum, quæ superius nos urgebat; idem enim terminus, & idem constat ex iisdem exemplaribus A. L. M. F. Peta. Fux. Va. Vat. Lo. & So. cum antea legeretur, *usque ad Moysen, & Cecropem anni DL.*

A Cecrope usque ad captivitatem Trojæ, anni 375.) Antiqua lectio habet tantum *anni* 329. idque communi chirographorum calculo, excepto Peta. ubi *an.* 338. sed hæc quam longe ab an. 375. Verum multiplici ratione ad id adductus sum, sed inter hæc, auctoritate ipsius Eusebii, qui circa annum 835. libris omnibus plaudentibus, habet hoc idem. Addo illud vi supputationis demonstrari; nam si anno 460 ab Abraam, in quem incidit annus 35. Moysis & 1. Cecropis, aggregaveris 375. reperies annos 835. quo Trojanum contigit excidium.

ad primam Olympiadem anni CCCCVI.) in libris editis *anni* 460. sed emendavimus juxta præcedentia, & ex fide eorumdem codicum, nisi quod hic in L. A. habetur *an.* 403. ipsum mendum sese prodit, posito 3. pro 5. cum sint numeri affines:

Tiberii annum, anni īixliv.) Sic legitur in A. L. M. Fa. Al. V. Va. Vat. Lo. So. Pi. Vi. O. Sa. Fux. Peta. & docet series Chronici, & ejusdem rei repetitio ad an. 15. Tiberii, pro eo quod antea legebatur *Tiberii annum, anni īiccxxx.*

Itaque fiunt omnes anni) Antea legebatur, *itaque fiunt anni*, sed maluimus sequi Vi. O. Sa. So. Peta. Fa. Fux. Pi. Lo.

turbationis afferret) Melius quam olim *turbationis afferat*, juxta A. Lo. L. Vi. Sa. So. Peta. Pi. O.

omnem annorum congeriem) In margine libri Fa. scriptum est *al. omnium annorum congeriem*:

cecidimus) Melius quam ut in H. B. Ven. Lut. Pet. *decidimus*, præsertim cum ita exemplaria A. L. M. V. Va. Vat. Peta. Pi. Vi. O. Fa. sed hoc ad oram *alias decidimus* habeat, & in Lo. *concidimus*, in Fa. *cedimus*, & ad oram *decidimus*.

quas ex singularium gentium) Convenientius quam olim *quas ex singularium gentium* juxta codices O. Vi. Fa. Fux. Peta. Lo. Vi. Pi. nisi quod in So. perperam legitur *in* pro *ex*.

qua quando) Sic restituimus pro *aut quando urbs condita*, quasi de sola Roma loqueretur, sequuti Lo. Vi. O. Al. So. Pi. Peta. Fux. quia de quibuslibet urbibus dictum videtur: mirum quomodo hæc, & quattuor verba sequentia absint a codice H.

summa cum brevitate ponemus) Interposuimus *cum*, imitati L. A. Ven. Lut. M. V. Va. Vat. Peta. pro *summa brevitate*, ut in aliis editis, vel ut in Fux. In. S. *cum summa brevitate*. In fine hujus Præfationis, & post illa verba adjectum est in Fux. *Thare anni* [illegible] *Assyriorum rex primus Belus mortuus est, quem Assyrii Deum nominaverunt, atque filio suo Nino regnum tradiderunt. Thare anno xlix. Sycioniorum in Græcia rex primus Egyaleus mortuus est, qui primus Sycioniorum regnavit an. 52. quo defuncto, regnavit Europs.*

Explicit Præfatio) in Vi. O. Lo. Fa. cæteris deinceps, hoc solum legitur, *explicit Præfatio*; in F. *finit*, in Ven. Lut. *Eusebii interpretata Præfatio explicit*.

pag. 6 A. *Exordium libri*) Quæ subsequuntur usque ad *Regum series*, &c. pag. 11. sunt in impressis præter S. quin absunt & ab omnibus nostris chirographis, præter Fa. Lo. Va. & Vat. licet in illis multis in locis mutila, ut suo quæque loco demonstrabimus. Ea vero omnia, quæ incipiunt a *Regum series*, &c. usque ad initium Chronici *Primus omni Asiæ*, excluduntur ab omnibus membranaceis, præter Vat. non desunt tamen rationes, quibus germana esse videantur, tum quia Eusebius ait se in *priore libro*, seu quod magis urget, *libello*, (sic enim nonnulli mss) *quandam materiam futuro operi omnium regum nomina prænotasse Caldæorum; Assyriorum*, &c. usque ad *Latinorum, qui postea Romani nuncupati sunt*: quæ omnia illis optime conveniunt, tum quia sub finem hujus Exordii pollicetur, quod præstat in Chronico, *Modo autem ad annum Abrææ annum ad annum comparabimus*. Facit ad hæc Marcellini Comitis testimonium, cum ait Eusebium *incepisse suum Chronicon, a fabrica mundi, commemorantem originem hujus seculi, & complectentem annos ab orbe* 5554. Si enim hoc Exordium rejeceris, nunquam dici poterit Eusebium a fabrica mundi exorsum. His adde quod cum Beda, Addo, & alii plerique citent hæc Chronica, vocant *libros Chronicorum, seu temporum*: at sublato hoc Exordio, cum *Regum serie* non nisi unicus dici poterit. Obsistunt tamen nonnulla, quo minus tamquam genuina ita certo admittantur, ut tot membranarum auctoritas; quæ cum ista non habeant clare, negant esse Eusebii. Præterea minus respondent inter se hoc Exordium, & Chronicon, cum plura ibi promittantur, quam quæ in hoc præstentur, ut dum ait se *seriem temporum descripsisse per tempora Dictatorum, cum Consulibus ordinariis*. Item ubi ait, *se notare tempora, & Consules, sub quibus Alexander finem fecerit Judæis, vel Vespasianus templum destruxerit*, & alia id genus, quorum nulla in Chronico fit mentio, adde quod summæ annorum a Diluvio ad Abraam, & aliæ non conveniunt cum Chronico, inter quæ malo hærere, quam alterutrum obstinato animo asserere.

p. 6 A *Exordium libri incipit*) Olim diversus erat titulus: nam in B *Eusebii Pamphili Cæsariensis Chronicon*: & in H. *Eusebii Pamphili Cæsariensis in Chronicon, D. Hieronymo Interprete*; sed sequuti sumus codices V. Va. Fa. Ven. Lut. Vi. O. Lo. cum in cæteris deesset, & titulus, & totus contextus sequens usque ad illa prima verba Chronici, *Regnum Assyriorum. Primus omni Asiæ* &c. p. 18. Typographus prætermisit, *incipit*, in gratiam tamen Antiquariorum hic annotamus.

per Regnum Assyriorum) In V. *per signa Assyriorum*, in Lo. Fa. *per regna Assyriorum*.

historiographos) Videbatur legendum *historiographi*; sed cum defuerit auctoritas libri scripti, & sensus non sit incommodus, noluimus discedere ab editis.

& in libro hoc historiæ) In Lo. *& in libro Igini historiæ*; sed non video, quare hic mentio *Igini*.

tempora Olympiacorum) Pro *tempora Olympiadum* ex Lo. Fa. & sequentibus, ubi *quoto agone Olympiacorum*, consensu omnium exemplarium, quæ habent hoc exordium.

Episcoporum, & Ecclesiarum) Adjecta est copula *&*, juxta V. Lo.

Alte

Alexandria) *Alexandrinorum* in L.

episcopatus sui tempere, martyrio coronatus sit) Ita restituimus ex Fa. V. Va. Lo. pro *Episcopatus tempore sui martyrii coronatus sit.*

Macedonum Alexandria,) *Macedonum Alexandrinorum* Lo.

Vespasianus insequutionem sive destructionem templi eorum miserit) Cum idem legatur in quattuor illis exemplaribus, quæ hoc Exordium continent, hunc locum licet suspectum mendi, non ausi sumus immutare, ubi melius forsan legeretur: *Vespasianus incensionem sive destructionem templi eorum jusserit, & tributa eis constituit.*

constituit. Numeratio temperum) Ita interpungendum docuimus ex Lo. cum olim sola virgula inter *constituit,* & *numeratio* intercederet.

pag. 6. B. *id est aqua & spiritus*) *idest aqua & spiritus* in Lo.

& tenebris) Pro *& tenebras* juxta Lo. verum totus hic locus videtur esse valde mendosus, nec ulla spes a mss.

in splenderem firmamenti cæli) *in splenderem in firmamento cæli* Lo. quæ verior videtur, quia sic apud Septuaginta legimus εἰς φαῦσιν ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ.

quem etiam Bissextum nominaverc) *quod etiam Bissextum solent nominare.* Lo.

pag. 7. A. *ob rememorationem*) *Ob remunerationem* Fa. in quo ad marginem scriptum; *alias ob rememorationem.*

eelebratur) Erat turpe mendum, cum legeretur *celebriter*, sed sequuti sumus Lo.

sine auctore) Vetus ortographia ideo nobis fuit imitanda, quia sic scribunt Lo. & Fa. sed & viri eruditi eam suadent si primam illius vocis observemus originem.

volatilia cæli) Pro *volatilia aeris cæli* ex Al. in Lo *volatilia & retuni cæli*, in Fa. *volatilia & rerum cæli.*

vivam repentem) Sic ex Lo. Fa pro *vivam repente* ut olim: Gen. 1. καὶ πᾶσαν ψυχὴν ζώων ἑρπετῶν.

& omnem volatilem secundum suum genus. Hæc adjecta sunt ex. Lo. & apposite per antithesim *ad animam repentem.*

homo in animam viventem) *in animam vivam* Lo. Fa. & ita paulo antea.

locum carne ejus) Emendatius juxta Lo. quam ut olim, *locum caro ejus* apud Septuag. καὶ ἀνεπλήρωσε σάρκα ἀντ᾽ αὐτῆς. Vulgata versio *& replevit carnem pro ea*, Gen. 2. ver. 21.

pag. 7. B *vocabitur Virage*) *vocabitur mulier* Lo. Fa.

mulieris sua Eva) *mulieris sua Evam* Lo.

factus est Abel pastor) Purior lectio auctoritatem Lo. Al. quam olim *factus est Deo obsequens pastor*: observandum porro omnia hæc *factus est Abel*, &c usque *terram & cessavit aqua*, desiderari in Fa. V. Va. Vat. sed ad marginem repositum, *Hic deficit*: & in contextu legitur *parere Abel & factus terram, & cessavit.*

Cain vero agricola) *Cain autem erat operans terram* Lo. observa ex hoc loco, & post illa verba usque ad 34. ann. *Thelasionis* regis Sicyoniorum p. 22. omnia illa desiderari in V Va.Vat.Fa. & Lo. sed in Lo ista eorum vice apposita, *& factum est post dies, attulit Cain de fructibus terra hostiam Deo, & Abel obtulit de primitivis ovium suarum, & de adipibus suarum, & respexit Deus in Abel, & super dona ipsius: super Cain autem, & super hostias ejus non respexit, & mæstus factus est Cain vehementer, & concidit vultus ejus, & dixit Deus ad Cain, ut quid tristis factus es, & ut quid concidit vulsus tuus? nonne si recte offeras, recte autem non dividas, peccasti? quiesce. Ad te aversio illius, & tu dominaberis, & dixit Cain ad Abel fratrem suum, transeamus in campum, & factum est cum essent in campo, exsurrexit Cain super Abel fratrem suum, & occidit eum - ... terra ... exiit autem Cain a facie Dei & moratus est in terra Naid contra Edem, & cognovit Cain uxorem suam, & concipiens peperit Enoch, & erat ædificans civitatem, & cognominavit eam in nomine filii sui Enoch. Iste Enoch alter est non qui transpositus est, ut non moriatur; ille enim filius est Haret* (scribendum erat *Jaret*) *septimus ab Adam. Hæ sunt ergo generationes Cain, Cain genuit Enoch, Enoch autem genuit Gaidad, & Gaidad genuit Mechel, & Mechel genuit Matusalem, & Matusala genuit Lamech, qui accepit sibi uxores duas Ada & Sella, & peperit Ada Jobel, qui erat pater inhabitantium in tabernaculis pastorum jumentorum: hunc dicunt Silvanum, & nomen erat fratris ejus Bal, hic erat qui ostendit psalterium & citharam, hunc dicunt esse aliqui Mercurium. Sella autem, & ipsa peperit Obel, & erat malleator aramenti, et ferri: hunc aliqui dicunt esse Vulcanum. Soror autem Thobel Noema, quam & ipsam aliqui dicunt esse Minervam: usque huc generatio Cain. Adam autem cognovit Evam uxerem suam, & concipiens peperit filium, et nominavit nomen ejus Seth; dicens suscitavit enim mihi Deus semen aliud pro Abel, quem occidit Cain.* Post hæc in Lo. sequentia folia sunt concisa usque ad an. 34. Thelasionis regis Sicyoniorum. ut ante dixi.

pag. 7. B. *insolens*) *iratus* Al.

sublatus) Huic lectioni favent H. Pet. Ba. pro *subletus*, ut in B. Ven. Lut. vel *sublectus*, ut in Al. licet hæc ultima non omnino videatur improbanda.

Mathusalam) Videbatur communis scriptio *Mathusalem* huic nostræ præferenda; verum obstant scripti libri, & Fre. Mar. & alii: sed quod magis ipsi Septuaginta, apud quos Μαθουσαλά; nec dubium est auctorem illos imitatum.

pag. 8. A. *in se autem septuagies*) Locus erat corruptus in omnibus exemplaribus, in quibus *si autem septuagies*, sed ita correximus, ad id nos cogente sensu, qui aliter nullus est, & auctoritas 4. Geneseos ὅτι ἄνδρα ἀπέκτεινα εἰς τραῦμα ἐμοί, καὶ νεανίσκον εἰς μώλωπα ἐμοί, ὅτι ἑπτάκις ἐκδεδίκηται Κάϊν ἐκ δὲ Λάμεχ ἑβδομηκοντάκις ἑπτά.

pag. 8. *diminuebatur aqua post* 15c.) Restituimus 150. dies, pro 130. *dies*, ut olim; idque sequuti V. Va. Vat. Fa. Vulgatam editionem Gen. 7. & editiones Græcas & Latinas 70. Interpretum tam Romæ, quam Antuerpiæ excusas.

xxvii. die mensis) In V. 17. *die mensis*, sed antiqua lectio est nostræ Vulgatæ versionis & 70. Interpretum Gen. 8.

Ararath) *Arath*. Fa. & ita ubique in illo libro.

post xl. dies) Sic emendate, vereque legitur juxta Al. nostram Vulgatam versionem, & 70. Interpretes, Rom. & Antuerp. editionis, Gen. 8. non ut olim, *post* 150. *dies.*

Septime autem mense) Juvit in expurgando hoc loco membranaceus Al. in cæteris enim sive editis, sive chirographis, in quibus istud exordium exstat, legebatur *Septimo autem die*, fœde nimis, ut colliget is, qui legerit Gen. cap. 8.

in primo & DC. anno) Quis parem loquendi formulam illi, quam habebant Venetianæ, Lutetianæ, & Basilienses editiones, *in prime et sexto anno vita Noe*: vel ut in Fa. *in primo & septimo anno vita Noe* unquam usurpavit? hinc mutatio facilis fuit in id, quod habent Al & Biblia 70. Interpret. tam Romæ quam Antuerpiæ excusa, καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἑνὶ καὶ ἑξακοσιοστῷ ἔτει ἐν τῇ ζωῇ τοῦ Νῶε, quin etiam ipse Hieronymus in Vulgata versione Gen. 8. ita reddit.

pag. 9. A. *Ab Adam* usque *Diluvium &c.* usque ad *Regum series &c.* Desiderantur in Vat. horum vero loco interjicitur, *Præfatio Hieronymi, de nominibus gentium*, & alterius Anonymi, *Dimensuratio provinciarum*, &c. quæ judicavimus non esse hujus loci.

Secundum Hebraorum num. ĪĪDCLVI) Hæc desunt in V. sed in Va. opponuntur ad oram: idem habes apud Josephum lib. 1. antiquit. c. 5. & aliis mss. excepto quod in Fa. 656. suppresso numero millenario.

Unde Arabes) Locus corruptus cum de Arabis nulla mentio apud veteres. Multa persuadebant, ut *Aradi* reponerem: sic enim codex Fa. Adde quod de *Arado*, seu *Arada* Phœniciæ insula passim fiat mentio apud Ptolemæum, Stephanum Strabonem, & alios Geographos, sed forsan obstat quod auctor circa Olymp. 5. *Aradum* conditam fuisse refert: nisi dicas ab Arado populo urbem hanc nuncupatam: præterea quod Gen. 10. juxta interpretationem Chaldaicam *Aradii* numerantur inter filios Chanaam, qui ex semine Cham propagati: Aradius enim erat filius Chanaam, at hic de filiis Sem agitur. Judicet ergo Lector, num probabilius sit restituendum *Arabes*, quia legimus apud Epiphanium *Arabes* nominari inter posteros Sem, vel *Arphaxadai*, cum legamus apud Josephum lib. 1. antiquit. cap. 14. *Arphaxad Arphaxadaos nominavit, qui nunc Chaldai, cum princeps eorum esset.* Idem Hieronymus in Quæstion. in Gen. scribit Chaldæos *ortos ab Arphaxad*: & apud Fre. *Arfaxad Arfaxateos nominavit, cum princeps eorum esset.* Sunt viri eruditi, qui conjiciant reponi posse *Ebrai*, nam Eber fuit pronepos Arphaxad; sed cum paulo post subjiciat Hebræos dictos ab Heber, minus huic loco apposite accommodari potest,

Aram) *Amin* perperam in Fa.

Aramei autem Syriace dicuntur filii Aram Us, & Ul, & Gater, & Mosoch gentes Barbarorum sunt secus Persas) Hujus loci deformitas diu me sollicitum habuit; ulcus suspicabar: quid enim ineptius iis, quæ in editis præter Lo. in quo hoc integrum exordium deest? *Aramei autem Syriace dicuntur filii Aram gentes Barbarorum Usæ Algatusque Mosos sunt sub Persas*: sed huic qua ratio-

ratione mederer, cum vetuſti & meliores codices nullam lucem præferrent, ignorans, verti me ad Septuag. Geneſ. 10. quorum editio Romana, & Antuerpien. ferme eadem habent Οὐζ, in Antuerp. ὡς corrupte, ϗ Οὐλ ϗ Γαθὲρ ϗ Μοσὸχ: differunt pluſculum eorumdem Latinæ verſiones. Nam Romana *Hus*, *& Ul*, *& Gater*, *& Moſoch*, Antuerpienſis *Hus*, *Ul*, *Gether*, *& Mes*: quibus ſimilia Hebr. & Chald. *Gether*, *& Mas*, & noſtra Vulgata editio habet *Hus*, *& Hul*, *& Gether*, *& Mes*. Errorem facile agnoſces, & unde natus ſit: inde enim ortum habuit, quod librarii ex triplici nomine trium filiorum Aram confuſe commixto, unicam vocem effecerunt. Nam Syllaba *Us* primi filii nomen eſt: *ce* corruptio conjunctionis *&*, vel ϗ Græcorum: *Al* locum occupat nominis *Ul*: *Gatus* pro *Gater*: *que* vero pro καὶ Græcorum copula ſignificante *&* Latinorum: illa demum *gentes Barbarorum*, *& ſunt ſub Perſas*, ut ſunt ſeparata nullum præferunt ſenſum. Totam ergo ſententiam ſic reſtituendam cenſuimus, *Filii Aram Us*, *& Ul*, *& Gater*, *& Moſoch gentes Barbarorum ſunt ſecus Perſas*. Nam a Moſoch ſive Mes orti ſunt, ut docet Joſephus lib. 1. Antiquit. cap. 14. Meſſanæi populi, ſeu Meones, qui ſinum Perſicum incolunt, & pro *ſub Perſas* recenſuimus *ſunt ſecus Perſas*. Nam dum paulo ante loquitur de montibus Armeniæ, *ſunt* inquit, *ſecus Perſas*.

pag. 9. A. *Furfur*) *Phut* Al. & 70. Interpret. tam Rom. quam Antuerp. Geneſ. 10. quamvis illud diſcriminis intercedat, quod illic φοὺδ, hic φοὺθ, ut & Vulgata verſio *Phut*, cum Hebr. & Chald. Apud Freculphum *Futh*.

Evilat gens Evilea) Nullus eſt qui lectionem hanc non magis probet, quam ſi vel *Evigilat gens Evilea*, ut in Fa. Va. vel *Elugilat gens Elulea*, ut in V. vel *Evigilat gens Elulea*, ut in Fa. ſic enim Gen. 10. in editione Antuerp. 70. Interpret. Εὐιλὰ, licet in editione Romana Ευιλὰ, in verſione Vulg. *Evila*, ſicut editio Antuerp. vel ut olim editio Romana reſtituta *Hevila*, & rectius. Nam Hebr. & Chal. *Hevila*, ut etiam apud Philon. lib. 1. Allegor. legis *Havila* cum aſpiratione, & 70. Interpret. 1. Reg. 15. ſcribunt Εὐιλὰτ. Et de Eluleis populis Mauritaniæ ſit mentio apud Ptolomæum.

Madai, *& Jaynam Eliſſa*, *& Thobel & Moſoth & Thiras*) In V. & Va. aliter habentur iſta, nimirum *& Inade & Joſam*, *& Heliſa*, *& Tobel*, *& Moſoch*, *& Chitaſas*; in Fa. *& Inade*, *& Joſan*, *& Eliſa*, *& Tobel*, *& Moſo*, *& Chitas* 70. Gen. 10. in editione Rom. Μαδοὶ, Ιωυὰν, Ἐλισὰ, Μοσὸχ, *Madoi*, *Jovan*, *Eliſa*, *Moſoch*: in Antuerpienſi Μαδαὶ, Ἰωυὰν: verſio Vulg. Μοσὸχ, nam *Eliſa* exulat; Hebr. & Chald. *& Madai*, *& Javan*, *& Tubal*, *& Meſchec*, *& Tiras*; nam *Eliſa* abeſt: Vulgata editio habet *Javan* pro *Jaynan*, nec etiam ulla ſit mentio *Eliſſa*, ut pariter in ſequentibus, cum Euſebius numerat filios Japhet, eum ſubricet, & loco *Thobel* habetur *Thubal*: quæ proxime ſequitur Joſeph. lib. 1. Antiq. cap. 7

Aſchones) *Aſcanat* Fa. 70. Ἀσχανὰζ, Paraphraſ. Chaldaica *Aſchenes*.

Elmodad & Saleph) *Emoda & Aleph*. V. Va. *Helmoda & Aleph*. Fa. Vulgata lectio Geneſ. 10. retinet communem lectionem.

& Aſarmoth, *& Jareth*, *& Aderam*) *& Sarmoth*, *& Jarach*, *& Odor* in V. Editio 70. Rom. Σαρμὼθ Ιαρὰχ Ὀδορρὰ *Sarmoth*, *Jarach*, *Odorra*. Antuerpien. Ἀσαρμὼθ Ἰαρὰχ καὶ τὸν Ὀδορρὰμ: verſio Vulga. *Aſarmoth*, *Jare Aderam*: in quibus non differunt Hebr. & Chald. in Fa. & *Aſarmoth*, *& Jarach*, *& Odor*.

Aiſal) *Eziel* Fa. *Oſiel* V. Va. Septuag. in editione Græc. Rom. Αἰβὴλ, & Antuerpiens. Αἰζὴλ: translat. Hieronymi *Jazal*: verſio Vulga. *Uſal*. cui conveniunt Hebr. & Chald.

Decla & Abymael) *Decla*, *Heval*, *& Abimael*, ſic codex Al. cui reſpondet Geneſ. 10. tam in verſione Vulgata, quam in Hebr. & Chald *& Decla & Hebal*, *& Abimael*: apud Septuag. Δεκλὰ, ϗ Γεβὰλ, ϗ Ἀβιμεὴλ.

Abimael, *Saban*, *& Uphir*) *Abimelech*, *Sabeb*, *& Taphir* V. Va. Fa. niſi quod in Fa. pro *Sabeb* ineſt *Sebed*, Septuag. Gen. 10. Romæ excuſi Ἀβιμεὴλ Σαβὰ, Οὐφεὶρ, in quorum verſione Latina *Saba*, *& Ophir*, at Antuerpiæ excuſi Ἀβιμεὴλ, Σαβεὺ & Οὐφεὶρ, Hierony. *Abimael*, *Saba & Jophir*: Vulgata *Amibael Saba*, *& Ophir*, cui conſentit Heb & Chal.

pag. 9. A. *& Evilat*) *Et evila* Fa. *Ejula* V. vide ſupra.

a Maſſa) Rectius quam olim *a Meſſe*, juxta Fa. & Geneſ. 25. ubi *Maſſa* ſecundum Vulgatam, & Hieronymi verſionem, Hebr. & Chald. & ſecundum 70. Μασσὴ,

in montem Orientis) *in montem Orpheſis* Fa. ſed perperam.

pag. 9. A. *Sem in tribus ſuas*) Sublata eſt præpoſitio *in*, apud V. Va. quinetiam in V, ſub finem Periodi poſt *nationes ſuas*, adjectum eſt verbum *diviſerunt*; ſed cum in ſequentibus deſit, ubi tamen eadem loquendi forma uſurpatur, minus neceſſarium judicavimus delere.

Sabathaea) *Sebecatha* V. Va. *Sebecata* Fa. & Gen 10. *Sabathacha* per duplex *h*, 70. Interpretes Σαβαθαχὰ ſicut & Cald.

Seba) *Sabba* Fa. ſeptuaginta Rom Σαβὰ, Antuerp. Σεβὰ,

& Dadan) *& Vidadan*. V. Va. & *Judadam* Fa. [illegible] impreſſorum lectio; ſic enim & veritas Hebraica & [illegible] ſio Vulgata & 70. quæ vero præmittuntur vocale[illegible] in *Vidadam* & *Judadam* Vi & *Ju*. effictæ ſunt ex copula corrupta, ſeu ו *Vau* apud Hebr. & Chald.

in initio regni) In V. *initium regni*.

Arach) Sic Geneſ. 10. & B. & H. in V. *Aregh*: [illegible] Va. Fa. *Oregh*: Septuag. Rom. Ὀρὲχ: Antuerpien. idem cum Romana, ſed ejus interpres *Arach* reddit: nam ubique fere ſolet nomina propria exprimere juxta verſionem Vulgatam; ut contra, editionis Romanæ interpres Græca mordicus imitatur, Hebr. & Chald. *Erech*, Hieronymus, & Vulgata verſio nobiſcum ſentiunt.

& Acad) *& Caleadar*. V. Fa. Septuag. Rom. & Antuerp. habent Ἀρχὰδ: Hierony. & verſ. Vulg. Hebr. & Chald. idem. nobiſcum.

Chalanne) *Calanna* Fa Septuaginta Rom. & Antuerp. Χαλαννὴ: differunt Latinæ interpretationes; nam Rom. *Chalaune*: Antuerp. *Chalanne*: paraphraſis Chald. *Calane*.

Senaar) *Sanaar* Fa.

pag. 9. A *Meſaraim*) *Meſtren* V. Va. *Meſtren*. Fa. verſio Vulgata *Meſraim*, Hebr. & Chald. *Miſtrain*.

Anamiim, *& Labiim*) *Embiim & Labii* Fa. Geneſ. 10 *Anamim*, ut Hebr. & Chald Septuaginta interpretes Λαβιείμ.

Nephthuiim & Phetruſiim, *& Celuim*) Leguntur hæc immutata in V. Va. Fa. ſcilicet *Nephtalin* (in Fa. *Neptalin*) *Patrionoin & Caſlonoin*. At Gen 10 editionis vulgatæ *Nephthuim & Phetruſim & Chasluim* a qua non diſcrepant Hebr. & Chald. 70. vero, quos duces ſibi delegit Euſebius, Romæ quidem editi aliud ordinem ſequuntur Νεφθαλιεὶμ & multis interpoſitis Πατροσονιεὶμ ϗ τοὺς Κασμωνιεὶμ. At Antuerp. Νεφθαλιεὶμ καὶ τοὺς Πατροσονιεὶμ ϗ τοὺς Κασλωνιεὶμ, & Interpres *Nephthuim & Pheiruſiim & Celuim*: Paraphr. Caldaica *Neptuim & Phetruſim & Celuim*: Hierony. in editio. Antuerp. *Neptuim Phetruſim & Celiuim*.

pag. 9. B. *& Caphthurim*) in V. Va. *& Thadaro* in Fa. *Thathoro*. editio Romana 70. Interpret. Γαφθοριεὶμ, Antuerpiana Καφθοριεὶμ, Chald. *Philiſtiim Caputhcai*, ſeu *Cappadoces* Hieronym. *Capturim*, Vulgata *Caphtorim*.

In Chanaam autem) Loco *Chanaam autem* ut olim, adjecta propoſitione *in*. huic lectioni conſentiunt V. Va Fa.

Cethaum, *& Jebuſaum*, *& Amorrhaum*, *& Gergeſaum*, *& Arachaum*) In V. & Va. diverſa plane ratione leguntur hæc nomina *Cethineum*, *& Eveum*, *& Aracheum*, *& Aſſameum*, *& Aradium*, *& Samariumi*, *& Mathi*. Idem in Fa. niſi quod ſcribit *Cethmeum* pro *Cetheum*, & *Samareum* pro *Samarium*, *Marti* pro *Mathi*: at Geneſ. 10. in Vulgata editione cum Hebr. & Chald. *Hethaum & Jebuſeum*, *& Amorrhaum*, *& Gergeſaum*, *& Hevaum*, *& Aracaum*, *Smaum*, *& Aradium*, *Samaraum*, *& Hamathaum*, &c. 70. paulo aliter & quidem Romæ emiſſi Χετταῖον, Ἀρουκαῖον, Σαμαραῖον, Ἀμαθὶ. hoc eſt, *Chetteum*, *Aruceum*, *Samaraum*, *Amathi*: Antuerpiæ vero edita, licet Græce Græcis reſpondeant, non ita Latina interpretatio. Nam *Ettaum*, *Evaum*, *Arachaum*, *Samarium*, *Amathaum* verſio Hieronym. Plantiniana *Etthaum*, *Arachaos*, *Samaraum*, *Amathaos*.

& terris ſuis & gentibus eorum) *in terris ſuis & in gentibus eorum* Fa.

Gomer, *& Magog*, *& Madai*, *& Jaynam &c.*) In V. & Va. *Eriphat*, *& Jorgama & filii Aſſon*, *Eliſa & Thirſis & Citii & Rhodii ex his diſperſis ſunt inſula gentium in terra eorum*: in Fa. *Eriphat & Iorgama & filii Aſſon*, *Cliſa & Tharſis & Citii & Rhodii ex his diſperſis ſunt inſula gentium in terra eorum*, *unuſquiſque ſecundum linguam ſuam in tribus ſuas*, *& in gentibus ſuis*. Prius tamen veroſimilius eſt & propius accedit ad hiſtoriæ Sacræ lectionem Vulgatam, ſi exceperis, ut

paulo

paulo ante observavimus, quod loco *Jaynam & Thobal* Gen. 10. legitur *Javam & Thubal*: at qui conveniant cum 70. de his supra.

Heber an. ccc.) Ad oram B. H. Pet. So. Ba. pro 300. adjectum 130. ut habent Septuaginta, testante etiam Beda, nihilominus codices Va. Vat. & alii, quos licuit videre, sequuntur nostram lectionem, pro qua nostra versio, veritas Hebraica, & Paraphrasis Chaldaica habent 403. *ann.*

Phalec cum esset annorum cxxx.) Ad oram quoque eorumdem librorum pro 130. notatum erat legendum 134. (sicut habent Septuaginta hodie: nam olim, teste Beda, habebant 130) nihilominus alii codices retinent Vulgatam lectionem, cui assentiuntur Jornandes, Nicephorus Constantinopolitan. in Chronographia, August. lib. 16. de Civit. cap. 10. versio Vulgata Gen. 11. habet cum veritate Hebraica, & Chaldaica paraphrasi *an.* 30. sed nil muto quia alioquin non colligeretur summa annorum 1072. quam paulo post ex his generationibus deducit Auctor a Diluvio ad Abraam.

Seruch an. c.) In V. *an.* 104. in Va. *an.* 134. in ora Pet. So. Ba. & H. *an* 207. nescius an ex fide mss. vel ex Auctor. Gen. 10. ubi 207. Reperies apud Hierony. *Sarug*: apud 70. *Seruch*, cujus vice in Fa. *Saruch*: veritas Hebraica legit *Serug*, apposito *g*, pro *ch*.

Nachor cum esset annorum lxxix licet olim pro 79. legeretur 89. & ad oram B. H. Pet. So. Ba. 179. nos tamen selegimus 79. tum quia ita præscribunt libri scripti V. Va. Fa. August. lib. 16. de Civit. cap. 10. Isidor. in Chron. Niceph. Constantinop. in Chron. & Antoni. cap 1. nec mirum si dissentiant chirographi, cum dissideant inter se libri Biblici. Nam Vulgata versio pro 79. Genes. 11. legendum proponit 29. sicuti habet paraphrasis Chaldaica, veritas autem Hebraica 19.

genuit Thare) *genuit Thara* in Fa. & V. & ita in Lut. ubicumque fit mentio *Thare*. Septuaginta Interpret. Romæ editi Θαῤῥὰ, Antuerpiæ vero Θαρὰ, versio Hierony. *Thare* juxta Hebræos, August. lib. 16. de Civit. cap. 10. legit *Thara* juxta 70.

pag. 10. A. *quem secum*) *quem secum* Fa.

Ab anno Diluvii usque ad nativitatem Abrae sunt anni mlxxii. Locus feliciter emendatus; nam conveniebant omnes libri ut pro 1072. legeretur 1720. cum iisdem quidem numeris, sed luxatis, & transmutatis: prodidit autem errorem ratio annorum præcedentium per generationes videlicet. Sem post Diluvium an. 2. Arphaxad 135 Cainan 130. Sala 130. Heber 134 Halec 130. Ragam 132. Seruch 130. Nachor 79. & Thare 70. ex quibus conficitur hæc summa 1072. itaque quamvis exemplari destitueremur, tamen superior ratio id a nobis extorsit: quam confirmat auctoritas Augustini, qui lib. 16. cap. 10. de Civit. ex iisdem generationibus colligit eamdem summam 1072. quam etiam Beda de ratio. tempo. tribuit 70. Interpretibus. Hic tamen offert sese difficultas, qui concilianda sint ista cum iis, quæ habentur in Præfatione & circa annum Christi tricesimum, ubi a Diluvio ad Abraam numerantur tantum anni 942. idque suffragantibus omnibus libris, quin & ipse calculus Chronici ab orbe, hoc ipsum convincit, quo fit ut 30. annus Christi sit Eusebio 5228. cum alioquin si summa illa 1072. sumeretur pro 942. exsurgerent 5358. & hinc est verisimile, omnia quæ sunt hujus exordii, minus esse germana.

pag. 10. A. *Aram mortui filium*) Pro *Aram mortuum filium*, sic reposui testimonio V. & auctoritate s. Scripturæ Gen. 11. *tulit Thare Abram filium, & Loth filium Aram filium filii sui*, ita ut sit periphrasis ipsius Loth, qui erat filius Aram vita functi.

venit in terram Charan) *Chanaam Charan* in V. Va. Ven. Lut. sed nil immutandum, quia utrumque ferri potest, cum *Charan* sit portio regionis *Chanaam*. Hinc Gen. 11. *& eduxit eos de Ur Chaldeorum, ut irent in terram Chanaam; veneruntque usque Haran, & habitaverunt ibi*. Editiones 70. nonnihil variant in voce *Charan* Nam Romana Καῤῥὰν, Antuerpiensis Καρὰν, & Hieronymi versio *Charan*, Paraphrasis Chaldaica *Aran*. Hinc corrige Freculphum, qui *Maran*, pro *Charan*.

ibi annis 205.) Rectius quam olim *ibi anni* 250. tum ex fide V Fa. tum quia Scriptura Genes. 11. tradit annos Thare fuisse 205.

mortuus est in Charan) *mortuus est in Carra* Fa.

Ægialea vocabatur) Post hæc verba subsequuntur in Ven. Lut. Fa *Abraam, Nachor, Arram* &c. nisi quod in Fa *Arra* pro *Aram*; sed absunt a posterioribus Editionibus, & merito: in sequentibus autem *Nachor vir* &c. singula nomina sunt per seriem, & velut columnam disposita.

Ox, Baux) Antea legebatur *Hus, Bus*, ut etiam legitur Genes. 22. tamen cum Exemplaria V. Va. Fa. Ven. Lut. retineant nostram lectionem, eam sequendam duximus, quia certum est Eusebium ista deprompsisse ex 70. Interpretibus (ut illi mos est in cæteris) in quibus Ὢξ, Βαὺξ, saltem in editione Antuerp. Rom. tamen Οὒζ Βαὺξ, & interpres *Hus, Bus*.

Cazad) In V. Fa. *Cazar*, Genes. 22. *Cased*, ut olim, vel *Caseth*, ut editio Plantiniana; sed 70. tam Romæ quam a Plantino editi habent, illi quidem Καζὰδ, hi vero Καζὰθ. Hebr. & Chald. *Cesed*.

Axau) *Axau* Fa. Ven. Lut. Septuag. Interpretes Ἀζαῦ: qui eos Romæ Latine reddiderunt *Asay*, qui Antuerp. *Asau*, a quibus non discrepant Hebr. & Chald. cum versione Vulg.

Pheldas) *Phetdas* Fa. Interpr. 70. φαλδὲς Romæ cusi: at Antuerpiæ φαλὰς & Latine ibi quidem *Phaldes*, hic *Phalas*. Nostra lectio est version. Vulg. in Hebr. & Chald. *Pheldasch*.

Ieldath) In Ven. Lut. V. Va. Fa. *Iedaaph*. Genes. 22. *Iedlaph*. vel ut habet Hieronymi versio *Iedlaf*. 70. Romæ vulgati Ἰελδὰφ, apud Plantinum Ἰελδὰθ, Latine vero redditi, illi *Ieldaph*, hi *Ieldad*. version. Vulg. *Iedlaf*. Hebr. & Chald. *Iidlaph*.

Thabee) *Thabech* in Ven. Lut. Fa. Septuaginta Ταβὲκ, saltem qui Romæ, at qui Antuerp Ταὰδ ambo Latine redditi *Tabee*, sicut habent version. Vulg. & Chald. *Thebach*.

Thoces) Sic habent V. Fa. Ven. Lut. & ita restituendum censuimus pro *Thua*: ut olim, quia sic habent Septuaginta version. Vulg. Τοχὸς, Plantiniana *Thaas*, cum Hebr. & Chald.

Maacha) *Meca* V. *Melcha* Fa. primæ tamen possum allegare testem versionem Hieronymi editionis Plantinianæ, ubi *Maacha*; cum Hebr. & Chald. cui proxime accedunt 70. qui in Editione Romana, Μωχὰ: mendum autem agnosces in Plantiniana, ubi Χωμὰ, pro Μωχὰ transpositis elementis, nam interpres illius *Maacha* reddit.

concubina Regma) Sic legunt V. Va. Fa. Ven. Lut. & a quo non longe Septuaginta Ῥεμὰν, Hebr. & Chald. *Reuma*, ver. Vulg. *Roma*.

Filii Sarræ Esau, Jacob) Istud audeo magis damnare quam mutare; nemo enim est tam cæcus, qui non videat hujus loci mendum, adeo ut mirum sit, quomodo conveniant alia exemplaria, quæ vidimus tam edita Venetiis, Lutetiæ, Basileæ, quam mss. legendum ergo *filius Sarra Isaac, ex quo Esau, & Jacob*: tamen satis fuerit indicasse, ne quid contra communem omnium librorum consensum suscipiamus.

Nabajoth) In Ven. Lut. Fa. *Nebeoth* sic apud Septuaginta Ναβεὼθ, Hebr. & Chald. *Nebajot*. Nostra lectio eadem est cum Vulgata versione.

Masma) Rectius quam V in Ven. Lut. *Massina* vel ut in Fa. *Nasma*, vel ut in editionibus Basilien. *Massma* cum duplici *s*. Hinc Septuag. Μασμὰν.

Codar) Auctor marginis B. H. Ba. Pet. legendum putat *Adad*; sic enim habet veritas Hebraica, Chaldaica, Vulgata lectio, & interpretatio Latina Septuaginta; sed video omnes codices cum Vulg. convenire a quo non multum discrepat apud Septuaginta Χοδδὰδ.

Naphas) In Fa. *Nephas*, sed supra *e* scriptum est *a* significans aliam lectionem *Naphas*, & ad oram *alias Nephar*, Septuaginta Ναφὲς, saltem Romæ impressi, at Antuerp. Ναφεὶς, Vulgata versio cum Hebr. & Chald. *Naphis*.

Cedma) In Fa. *Coedma* in Ven. Lut. *Codma*. Septuag. Κεδεμά. Vulgata versio cum Heb. & Chald. *Cedma*.

Gephar) Germanius, quam olim *Sephar*, idque ex præscripto Fa. & Septuaginta Genes. 25. Γεφὰρ, pro qua versio Vulgata cum Hebr. *Epha*, sicut & Chald.

Regali) In Fa *Ragali*: apud Septuaginta Ῥαγὰ sed in versione Vulgata, Hebr. & Chald. nil ad hoc nomen accedit.

Zambram) In Fa. Ven. Lut. *Zembra*: Septuaginta Romæ cusi Ζομβρὰν, Antuerpiæ Ζεμβρὰν: eorum vero interpretationes Latinæ, Romana quidem *Zambram*, Antuerpiensis *Zamran*, Vulg vers. *Zamram*

Jectam) in Fa *Letaam*, in Ven. Lut *Iethaam*, licet mox *Lectaam* At Septuaginta interpretatio Romana Ἰεξὰν, Antuerpiana Ἰεκτὰν, Hierony. Vulgata vers *Jecsan*.

Madal) In Ven. Lut. Fa. *Madai*. Heb. & Chald. *Medan*, Septuaginta Μαδὰλ, Vulg. vers. *Madam*.

Madiam) In Fa. *Yasiam*, in Ven. & Lut. *Mazian*, & Chald. *Mediam*, Septuaginta Μαδιὰ, Vulgata vers. *Madiam*.

Jesbech) *Jestoch* Fa. Ven. Lut. verum nostra lectio patronos habet cæteros codices, & Septuaginta; & version. Vulg. in Hebr. & Chald. *Isbach*,

" *Sobe*) In Fa *Esseu*, in Ven. & Lut. *Eseu*: differunt Septuaginta editiones; nam Romana Σωὲ, Antuerpiana Σοβὲ, Hebr. & Hierony. *Sue* seu *Sua*.

Filii Jectam) *Filii Lectaam* in Fa. Ven. Lut. de hoc paulo ante.

Theba) in Fa. *Thema*; mirum unde auctor hæc sumpserit, cum divinæ literæ numerent tantum duos filios Jectan.

pag. 10. B. *Latusim*) In Fa. Ven. & Lut. *Latusum*: editio duplex Septuaginta differt, quod Romana Λατουσιὴμ cum unico τ, *Latusiim*: Antuerpiensis Λαττουσιὴμ *Lattusim* per duplex *t*. Versio Vulgata cum Hebr. & Chald. *Lathusim*.

pag. 11. col. 1. A. *Regum series &c.*) Quæ sequuntur usque ad illa verba, *Primus omni Asia*, pag. 18 desunt in omnibus, præterquam in Vat. ut jam monuimus, quæ cum in multis differrent ab iis, quæ in contextu Eusebii habentur, recensuimus ad eumdem modum, quo illa restituimus.

Aralius) Sic ex Vat. & ex contextu.

Belochus) *Belochus* Vat. *Belotus* editi.

Mamithus) Sic ex Vat. & iis quæ subjicientur paulo post.

Ipherous) *Spherus*, Vat.

col. 1. A. *Ascades*) *Aschatades* Vat.

Mitreus an. 37.) Sic ex Vat. & contextu, pro *Mithreus an. 27.*

Reges hi 1240 annis regnaverunt) Desunt in Vat.

col. 2. B. *regnaverunt annis 262.*) *Regnaverunt annis 962.* Vat.

pag. 12. col. 2. A. *Syria, & Asia*) In Vat. deest *& Asia*. At vero post *Philippus* in Vat. titulus est *Asia*, & consequenter scriptum est, *Antigonus an. 19. Demetrius qui, et Polyorcetes an. 17.*

pag. 14. col. 1. A. *Crœsus. Hi reges regnaverunt ann. 235.*) Quæ sunt adjecta post, *Crœsus*, sumta sunt ex Vat.

Rege VI. Argivorum usque *Atheniensium primus*) Desunt in Vat.

col. 2. A. *Hinc principes annui constituti regnaverunt*) Hæc absunt a Vat. Sed eorum loco legitur *post hos novenii principes facti sunt*.

Debbora cum Barach) Ita monuerunt nos Vat. & probatissimæ quæque membranæ, ut reponeremus sicut pluribus in textu.

Hyrcanus) Ponitur in Vat. post illa, *Hinc reges alienigena*, & ante *Aristobulus*.

pag. 15. col. 2. A. *Hi reges per an. 250.*) Hoc ex Vat. desumtum est.

pag. 16. col. 1. B. 27. *Dynastia in quam Cambyses &c.* usque *Augustum regnaverunt*) Desunt in Vat. Sed eorum loco legitur *sub Persis fuerunt ann. 111.*

Amartheus an. 6
Nepherites. 6
Achoris. 12
Sammutes. 1
Noferites mens. 1
Nectanides. 18
Thea. 2
Nectanebes. 18
Hinc Alexandrinorum.
Alexander an. 12
Ptolemæus. 49

& quæ sequuntur supra fol. 13. usque *Cleopatra 22.*

col. 2. B. *Roma post exactos &c.* usque *Imperatores Romanorum*) Desunt in omnibus mss. etiam in Vat. & valde aliena a fastis Consulum; vix crediderim esse Eusebii.

pag. 17. col. 2. B. *Valens ann. 13. mens. 5.*) Pro *mens. 15.* ut olim legendum mens. 5. ex V. & ipso Chronico.

Valens ann. 13. mens. 5.) Post hæc statim subjunguntur ista in Vat. quæ non existimamus esse auctoris, licet aliquantulum conveniant cum his, quæ sunt in calce Hieronymi.

Continet itaque omnis canon secundum Hieronymum 2395.

Item secundum Severum ab Adam usque ad diluvium 1070.

A diluvio usque ad Abraam 1070. &c. usque ad Sedeciam.

Item secundum Africanum, qui de temporibus, & historiis Hebræorum, & Græcorum, & Persarum, & Macedonum, & Alexandrinorum, itemque Romanorum, 5. libris omnia complexus est.

Ab Adam usque ad Cataclysmum Noe 2242.

A Cataclysmo usque ad trasmigrationem Abraam in terram Chanaam.

Habitatio Israel, in Ægypto in terra Chanaam an. 430.
Moyses in Eremo an. 40
JESUS Nave, & post eum Presbyteri an. 55. judicum & sine principibus, & pacis tempore an. 490
Sacerdotum & judicum an. 90
Regum Hebræorum an. 490
Captivitatis Babylonica an. 70
Persarum Regum an. 230
Macedonum principatus cum Alexandrinis, & Ptolemais. an. 300
Imperium Romanum usque ad Christum 74
Omnes anni 5726.

At in impressis Ven. Lut. H. B. Pet. hæc legebantur *Omnium ætatum brevis ratio, quam tamen Eusebio non adscripsimus.*

Habitatio omnis generis Israel in terra Chanaam in terra Ægypti. annis 430
Moyses in Eremo. 40
Jesus Nave, & qui post ipsum fuerunt an. 55
Judices & sine principibus, & pacis tempore. 490
Sacerdotes, & Judices. 90
Regnum Hebræorum. 490
Captivitas, & destructio Jerusalem. an. 70
Persarum Regum. 230
Macedonum principatus cum Alexandrinis, & Ptolemais. an. 300
Imperium Romanorum usque ad Salvatorem, & Resurrectionem ejus. an. 740
In se omnes anni in tempus suprascriptum. 5726

quæ cum omnino vitia sint non esse Eusebii, delenda judicavimus.

pag. 18 *Eusebii Cæsariensis Chronicon, D. Hieronymo interprete*) Retenta a nobis ea operis inscriptio, exemplo B. H. Pet. Ba. Hen. in prima editione & aliis mss. aut nulla, aut ut in Lut. a dextro latere legitur *Chronico*, & in Eux. *Chronica*, in utroque a sinistro *Eusebii*.

pag. 18. col. 1. A *Regnum Assyriorum*) Constans est librorum lectio, ut hunc titulum huic columnæ præferant, exceptis O. Vi. in quibus nulla alia hujus columnæ inscritio, nisi *Ninus Assyriorum*: conveniunt tamen cum iisdem, quod in reliquis, ac consequentibus columnis ad illud regnum pertinentibus, vox tantum *Assyriorum* legenda proponitur absque voce *Regnum*. quam propterea delendam judicavimus. Quod ducimus de columna *Assyriorum*, idem de cæteris reliquorum regnorum columnis est accipiendum, in quibus initio habebatur *Regnum Assyriorum*, & *Regnum Sicyoniorum*; postea tantum vox *Sicyoniorum*, seu *Ægyptiorum*. Pagina hæc seu columnæ, sive canones in Vi. & O. hunc præfixum habent titulum *Abraam Judæorum*, *Ninus Assyriorum*, *Europs Sithioniorum*, *Thebai Ægyptiorum*, quemque primævum esse titulum demonstrant verba illa Auctoris in columna Sicyoniorum, *Post quem* inquit, *secundus Europs, qui & prælatus est titulo*; ea enim verba arguunt eum columnæ illius fuisse titulum.

ibid. colum. 1. A. *Primus omni Asia &c.*) In memoriam redeas velim, Lector, eorum, quorum superius a me facta est mentio, quod cum Eusebius & Hieronymus, quorum alter opus hoc in lucem edidit, alter editum excoluit, primum illud digesserunt in duas partes; in priori erant certi canones seu ordines, aut columnæ, in quibus nihil aliud cernebatur, quam nomen regis & numeri annorum ipsius: in posteriori continebantur ea omnia, quæ ad historiam pertinent, quæque nunc diversas hac columnas occupant. Unde rescies ea omnia, quæ hic sparsa & divisa vides, primum unico quasi contextu, & consequenter descriptas, deinde vero amanuenses, & librarios ad unumquemque canonem seu columnam historiam omnem dispertitos fuisse, unde libri manuscripti retinuerunt in initio secundæ columnæ vocem *vero*, & quartæ columnæ *Porro apud Ægyptios*, vel *Apud Ægyptios autem*; quæ veterem connexionem totius sententiæ satis demonstrant. Ut autem ista facilius intelligantur, ea subjiciam oculis, prout in codice Victorino & Oiselli leguntur. *Primum Assyriorum rex Ninus Beli filius regnavit omni Asia, exceptis Indis, annos quinquaginta duos, cujus quadragesimo tertio imperii anno natus est Abraam*, (hoc legis nunc in prima columna:) *In Græcia vero secundo imperio Sithioniis imperavit Europs annis quadraginta quinque, cujus vicesimo secundo regni anno natus est Abraam*; (hoc legis in secunda columna:) *Porro apud Ægyptios sexta decima potestas erat, quam vocant Dynastiam; ab hoc tempore regnaverunt eis Thebai annos centum nonaginta*, (hoc legis in quarta columna.) *Ninus condidit civitatem Ninum in regione Assyriorum, quam Hebræi Ninivem vocant*, (hoc habes sub ultima columna.) *Nino regnante apud Assyrios primus Sithioniis imperavit Egialeus annis 52. a quo Egialia nuncupata est, qua nunc Peloponensis vocatur: post quem secundus Europs, qui & prælatus est titulo*, (hoc

habes

habes sub secunda columna.) *Nino regnante Ægyptii Thebai imperabant* (hoc habes sub tertia columna) *Nino regnante apud Assyrios, novissimo ejus tempore nascitur Abraam* (hoc habes sub quarta) Ex his judica de cæteris.

ibid. colum. 1. A. *Primus omni Asia*) Varie legitur ut in P. Al. Peta Fux. *Primus omnis Asia*: In A. *Primus omnes Asia*: In vulgatis *Primus omnium Asia*, ut legisse videtur Antoninus Sceligendum duximus, *Primus omni Asia*, juxta codices L. M. V. Vat. Va. Sa. O. Pi. Vi. quæ confirmantur ex iis quæ sequuntur. Nam si *omnium* dixeris, excludes cæteros reges, & ipsum Belum patrem Nini; cui lectioni favet illud Tertulliani lib. de Pallio, *Ninus regnavit primus, ut autumat superiorum prophanitas*. At vero illud *Primus omnis Asia*, habet gravem auctorem Garciam de Loaisa Toletanum Archiepiscopum, qui in Chronicon Isidori, testatur ita legi in vetusto codice mſ. Chronici nostri pag. 368. licet frustra asciscatur ratio, ubi de auctoris mente satis constat. Constat autem præter mſs. ex his quæ habentur lib. 10. de præpar. cap. 3. ὃν πρῶτον φασὶν ἁπάσης τῆς Ἀσίας, πλὴν Ἰνδῶν, κεκρατηκέναι, *quem* (Ninum) *ajunt primum toti Asia, India solum excepta, regnasse*. Quæ si cui subobscurior videatur, advocandus est Augustin. qui lib. 18. de Civit. cap. 2. sua explanatione illustret: *Nullum Imperium tam longe lateque diffusum est quam Assyriorum; quippe ubi Ninus rex Beli filius universam Asiam, qua totius orbis ad numerum partium tertia dicitur, ad magnitudinem vero dimidia reperitur, usque ad Libya fines subegisse traditur*. Verum quo res clarior sit, notandum, quod auctor subjungit statim, *exceptis Indis*, hoc significare subdidisse imperio suo omnes populos Asiæ, *exceptis Indis*. At in codice So. *Primus Assyriorum rex Ninus &c.* suppressa voce *omnium*, vel *omni*, ita ut Ninus non primus dici possit simpliciter omnium regnasse in Asia, sed primus Assyriorum. Nec prætereundum est, cur a Nino, seu Abraam sit exorsus Eusebius. Nam cum constet plures ante eum regnasse, immo Ninum ortundum ex regibus, cur non a Belo, vel a Saturno initium dicendi fecerit? Verum hoc non tam proprium Eusebio, & cæteris veteribus, qui pro antiquitate & veritate religionis certabant cum Gentibus, quam commune Ethnicis historiographis fuit, tam Græcis, quam Latinis (ut testatur Paulus Orosius) qui annales suos incipiebant a Nino. Nam Adamum, aut Noemum, *in quibus*, ut loquitur Eusebius superiori Præfatione, *nulla penitus nec Graca, nec Barbara & (ut loquar in commune) Gentilis reperitur historia*, prorsus ignorabant. Sic Ctesias, Justinus, Diodorus, Orosius, Cassiodorus & alii ab illo ordiuntur: hinc Tertullianus eodem lib. de Pallio: *Piget tristia, non minus quam regnorum vices, recensere, quoties et ista mutaverint jam inde a Nino Beli progenie Si tamen Ninus regnavit primus, ut autumat superiorum prophanitas, sermoque apud vos ultra stylus non progreditur*: & Diodorus lib. 1. *Primus*, inquit, *rex Assyriorum scriptores nactus est Ninus*) & πρῶτος τῶν εἰς ἱστορίαν καὶ μνήμην παραδεδεμένων. Cujus rei ratio reddi potest, vel quia, ut loquitur Fabius Pictor (si eum fideliter expressit Annius Viterbiensis, qui eum nobis exhibuit, simul cum cæteris) *Ninus aureos mores circa finem aurei sæculi, nova regnandi cupiditate mutavit, et primus bella finitimis movit*. Nam ut addit Justinus lib. 1. *Longinqua non finitima bella gerebant, nec imperium sibi, sed populis gloriam quærebant, contentique victoria, abstinebant*.

pag. 18. col. 1 A. *Beli filius regnavit annis 52.*) Hic supplevimus *annis* 52. quod deerat in B Ba. Pet. H. & Fa. suadentibus codd. L V. A. Va Vat P. So Al. Peta. & tribus mſs. Fab. in Fux. *ann.* 55. *Beli filius*: deest in Fa.

quem Belum Assyrii Deum sibi nominaverunt) Desunt hæc in L. Vi. A V. So. Pi. Fa. Peta. Fux. O. & in tribus mſs. Fab. Et licet propterea sit verisimile non esse germana, & quod Euseb. lib 20. de præpar. cap. 3. nihil horum meminerit, quamvis cætera exprimat; tamen quoniam certum est ex Cyrillo lib. 3 contra Julian. & aliis, Belo primo hominum, Dei nomen datum ab Assyriis, eique sacrificatum, ideo reliquimus, & præterea quod in aliis impressis & nonnullis mſs. exemplaribus exstaret, quorum antiquitati, & auctoritati plurimum deferendum est.

Hujus Nini 43 anno imperii sui natus est Abraam) Desiderantur ista quoque in V. At in L. Pi. Fa. pro *Hujus Nini*, scriptum est, *cujus Nini 43. anno imperii*: in Fux. & Pera. deest vox *Nini*.

Qua ad præsens Nisibis nuncupatur) Corrupte in H. Ba. & Pet. *Nisibus*. Apud Stepha. *Nesibis*. Sed ista omnia magis perperam fuerunt addita, cum desint in L. A. M. P. So. Pi. Vi. Sa. Peta. O. Fux. & in tribus mſs. Fab. & apud Vincen. licet cætera referat: & penitus expunxissem, nisi me retinuisset odium novitatis, maxime in delendo, & auctoritas aliorum Exemplarium. Nam nihil tale reperies apud ullum probatum auctorem, immo cum cætera de Nino urbe referat Eusebius lib 10. de præparat. cap. 3. nihil horum commemorat: Hieronym. quoque in Quæstio in Genes & lib. 1. in Osee cap. 2 eadem verba referens, quæ hic Eusebius loquens de urbe Nino, *quam Hebrai*, inquit, *vocant Ninivem*: Græci enim Scriptores & Latini Ninum vocant: facit etiam mentionem *Nisibis*, eamque diversam constituit a Ninive. Plinius etiam diversas facit urbes Nisibim & Ninum, licet in eadem regione Mygdoniæ Hinc corrigendus Otho Frisingen. lib. 1. cap. 6. dum ait, *Ædificavit Ninus civitatem maximam, quam ex nomine suo Ninum, seu Ninivem vocavit, qua adhuc, in Mesopotamia posita, mutato nomine lingua eorum Nivissa vocatur*: forsan quia hic legerat *Nisibis*: unde confecit *Nivissa*: quam autem diversa sit Ninus a *Nisibi*, satis apparet ex Plin. lib. 6. cap. 13. & 16. Strabone lib. 16 Nicephor lib 9. cap. 29. & Theodor. lib. 2 cap. 30 cum illa sit ad Tigrim fluvium sita, hæc ad Mygdoniam: unde dicta est Antiochia Mygdoniæ in Mesopotamia, testibus Hierony. ad Olymp. 279 & 286. Dio. lib. 35 Plutarch. Polyb. Plin. Steph. & aliis.

ibid. col. 1. A. *Zoroastres*) Lectio vulgata erat *Zoroastes* ex duobus simplicibus Persicis nominibus זרו-אסת *Soro-aster*; sed maluimus sequi L. A. P. Pi. Vi. Peta. Fux, O. Vincen. Antoni. Gregorium Turon. lib. 1. cap. 5. ex Eusebio, Justinum lib. 1. Histor. Plutarch. in Numa & Alcibiade, Plini. lib. 30. cap. 1. & 37. cap. 9 Apulejum in Apolog. Ammian. Marcelli. lib. 23. Oros lib. 1. cap. 4. Hieronym lib. 1. in Osee cap. 2. ipsum Eusebium lib. 1. de Præparat. cap. 6. & lib. 10. cap. 3. Ζωροάστρης ὁ μάγος: Idem Clemens lib. 1, & 5. Stromat. Plato in Alcibiade, Agathias lib. 2.

magus) Ita consulendum fuit huic loco, quemadmodum habent & chirographi L. A. Al. M. P. V Peta. O. Fux. So. Pi Sa. Vi. cujus vice in aliis *magnus* legitur. Nam nulla potest subesse ratio, cur *magnus* diceretur, cum sæpius fugatus & subactus fuerit, ut videre est apud veteres scriptores. Adde quod, ut ipse Eusebius lib 10. de præpar. cap. 3. scribit, *tempore Nini Zoroastres magus apud Bactrios regnabat*. Καθ᾽ ὃν Ζωροάστρης ὁ μάγος Βακτρίων ἐβασίλευσε: & Hieronym. lib. adversus Pelagianos vocat Zoroastrem magnum. Denique certum est eum magicis artibus semper fuisse infamem. immo & earum inventorem habitum testibus Plinio, Justino, Suida & aliis. Sunt etiam, qui scribant, vocabulum *Zoroastrem* idem significare ac magicæ artis inventorem, sicuti eum fuisse testantur Augustin. lib. 22. de Civit. cap. 14. Clemens lib. 1. stromat. appellat eum magum & Persam. Hunc reperio appellari nonnunquam apud Plato. in Alcibiade, & Valer. Maxim. lib. 1. cap. 8. ex Plato. *Erum Pamphilium*. Quod autem *magnus*, pro *magus* scriptum sit hoc loco, non adeo mirum videri debet, tum propter affinitatem vocum, tum etiam quod simile quid reperiatur in Fastis Sigonii, ubi e converso legimus *Ausonius magus*, pro *Ausonius magnus*.

pag 18. co. 1. B *Assyriorum* 11. *Semiramis regnavit an. 42*) Inversa erant ista, cum antea præpostere legeretur *Semiramis* 2. *Assyriorum regnavit annis* 42. Sed hoc in posterioribus editionibus. Nam prior est, ut Ven. & Lut. & membranacei a nobis sunt, præter Vi. O. ubi *Secunda apud Assyrios imperavit Semiramis*; quæ licet verbis a superioribus differant, sententia tamen eadem sunt: nec tamen mirum videri debet si ita reposuerimus. Si enim restituendus auctor, sequendi potius tot libri editi, & Chirographi, quam Henrici Petri judicium, qui primus auctore nullo, hunc ordinem pervertit. Advertendum enim in primo Eusebii autographo, ubi historia quæque erat sejuncta, & separata a suo canone, id est, a canone, seu columna, ad quam referebatur, non autem canonibus intertexta, ut nunc vides; illic quidem appositum fuisse nomen *Semiramis* in canone, inter duas notas numerales, alteram quæ 52 annum superioris regis Beli terminabat; alteram quæ ab anno primo, a quo Semiramidis imperium deducebatur; sed in illa columna seu spatio, quod continebat explanationem totius historiæ, erat scriptum *Semiramis Assyriorum* 11. *imperavit annis* 42. Cum autem amanuenses & typographi animadvertissent difficilem, seu quasi ἀδύνατον diversorum colorum observationem præscriptam ab Hieronymo (qui velut tituli & indices erant, ad quem canonem & numerum quæque historia referri deberet) copularunt ea, quæ erant in historia

cum

cum nominibus poſitis in quolibet canone: ſic hoc loco ubi viderunt vocem *Semiramis* eſſe poſitam in ſerie annorum regum Aſſyriorum, & eandem repeti in columna hiſtoriæ, eam ſemel retinuerunt, ut vitarent inanem illam ejuſdem nominis proprii repetitionem: tamen Henricus Petrus & poſteriores typographi exiſtimarunt gratius fore, ſi Lectori nomen primum occurreret: hinc fit ut non hic ſolum, ſed ubique, tam in ſerie *Aſſyriorum*, quam *Hebræorum*, & cæterorum regnorum, ſeu ordinum præpoſuerint nomen regis appellationi regni. Quod ſi aliquando, etſi raro contingat, ut inverſo ordine præmiſerint nomen regni, ut videre eſt in B. H. Per. Ba. So. ſub regibus Aſſyriorum *Zameis*, & *Arii*, & regibus Sicyoniorum *Apis*, & *Thelaſionis*, hoc illis excidit ex priori forma: debuerat ſufficere quod vox *regni*, columnis ſingularum paginarum anteiret per modum indicis. Cum enim inſpecto titulo innoteſcat, quæ ſit regni ſeries, quid neceſſe in eadem illa ſerie in ſingulis regibus repetere? ac ut exemplo rem intelligas cum prima columna inſcribatur *Aſſyriorum*, cumque titulum deinceps in ſingulis illis columnis præferat, numquid non in eadem illa pagina inanis dicetur repetitio, & *Aſſyriorum Semiramis*, vel *Aſſyriorum Zameis*, & ſic de aliis? tamen maluimus errare cum cæteris, quam ſoli ſapere, quod de ſimilibus dictum velim ſcias, ubi videris nos a vulgatis in poſterum diſſentire.

pag. 18. col. 2. A *Sicyoniorum*) in Pi. L. Fa. Fux. *Sycyoniorum*: in Vi. O. Sa. *Sitioniorum*: in Ven. Lut. *Sisyoniorum*: in Lo. *Sicioniorum*: & licet idem paſſim in illis exemplar. ubicunque de *Sicyoniis* fit mentio, aliquando tamen non ſibi conſtant: Item dirimit præter alia exemplar. Euſebius lib. 10. de præpar. cap 3. ἐν Σικυῶνι: ſic pingunt Plutarchus, Pauſanias, Homerus, Euſtathius, Suidas, Diodorus, Clemens, & alii plerique.

ſecundus Sicyoniis) in Vi. O. *ſecundo imperio Sithioniis*: in Pi. *ſecundo imperii Sicyoniis*: in Peta. 2. *Sicyonis*: in Fa. tota ſententia ſic legitur, *Europs apud Sicyonios rex ſecundus regnavit an.* 45. ſed noſtra lectio confirmatur aliis exempl. & ex ſequentibus.

Cujus regni XXII.) In B. Ba. Hen. H. & Per. legitur, *Cujus regni vigeſimo quinto*: in V. Va. M. *Cujus regni vigeſimo*: in L. Peta. A. So. Vi. Pi. O. Fux. Ven. Lut. & tribus mſs. Fab. *Cujus regni vigeſimo ſecundo*: quod poſtremum caret dubio. Nam hoc ipſum ratio convincit, petita ex ipſa Chronici delineatione, quam orditur in ſerie Sicyoniorum a 22. Europis, oppoſito 43. Nini, quo natum dicit Abraam. Verum deſiderantur hæc in Fa. *Cujus regni 22. anno natus eſt Abraam*: ubi vox *cujus* indicat contextum hiſtoriæ, antequam in columnas divideretur.

Ægialeus) *Egialeus* O. Vi. Fa. *Egyaleus* Fux. cæteri vulgatos ſequuntur.

Ægialea) Non omnia Exempl. inter ſe conveniunt. Nam L. & A habent *Agilia*: Pi. *Ægilia*: Reg. *Ægialis*: O. Peta. Vi. *Egialia*: Fa. *Egialea*: Apud Plin. lib. 4. cap. 12. *Ægialia*: in Fux. *Egyal a*: Straboni, Stephano, Pauſaniæ, & aliis Grecis Αἰγιαλεῖα, unde Latini reddunt illud ει, modo per *i*, modo per *e*; licet videatur germanius per *e*, cum *Ægialus*, a quo regio, Græce Αἰγιαλεὺς dicatur.

Telchin) Nullus ſanæ mentis negarit legendum *Telchin*, pro *Selchin*, ut in Ven. Lut. B. H. Va. Vat. Pet. Ba. cum ita præſcribant codices membranacei P. Pi. & Mar. in quorum ſubſidium veniunt L. A. ubi *Tilchin*, & Vi. O. ubi *Telchinus*, & Sa. qui *Thelcinus*, & Peta. qui *Thelcin*, & So. in quo *Telchinus*, in Fux. *Thelechin*: apud Clement. lib. 1. ſtromat. & Euſebium lib. 10. de præparat. cap. 3. Τελχῖνος: apud Pauſan. Τέλχιν. & licet in V. & Fa. exſtet *Sſelchin* in Reg. *Stechin*; in eo tamen affinitatem agnoſces, quod ubique *t*, & *n*, reperiantur: nec te decipiat quod Plin. lib. 6. cap. 5. meminerit cujuſdam Telchii. Nam & tempore, & vitæ ratione multum diſpares, cum ille rex, hic vero ſit auriga.

pag. 19. col. 1. A. *Hebræorum gentis exordium*) Maluimus titulum hunc præfigere, quam ſequi vulgatum *Regnum Hebræorum*. Nam quæ ratio confingendi tunc regnum, quando neque rex, neque ſubditi: deinde ita docuerunt A. Peta Fux. & tres mſs. Fab. quibus accedunt L. ubi *Hebraicæ gentis exordium*, & Pi. ubi *Hebrææ gentis exordium*: in So. diverſi plane habentur tituli ab his, ut primæ columnæ *Ninus Aſſyriorum*, ſecundæ *Europs Sicyoniorum*, tertiæ *Abraam Judæorum*, & quartæ *Thebæi Ægyptiorum*. In Vi. & O. fere idem, niſi quod prima columna eſt *Judæorum*, ſeu *Hebræorum* (nam initio ponit *Judæorum*, poſtea *Hebræorum*) ſecunda *Aſſyriorum*, tertia *Sicyoniorum*, quarta *Ægyptiorum*: & ita ordinaſſe videri poſſet Euſebius, cum ait in Præfatione, *Præſens opuſculum ab Abraam uſque ad noſtram ætatem, inferiora tempora perſequetur; & ſtatim in principio ſui Hebræorum Abraam, Aſſyriorum Ninum, & Semiramin proponet &c.* Verum ſi ea quæ ſtatim ſequuntur, conſideres attentius, non dubitabis eum ſtatuiſſe eundem ordinem, quem vulgati libri & nos ſequimur, cum aliquot mſs. *Si*, inquit, *enumeres ab ultima ætate Nini &c.* Item *in Sicyone &c. apud Hebræos quoque &c.* Item *apud Ægyptios &c.* Verba etiam hiſtoriæ, ut primitus erant ſimul conjuncta, ſicut ex Vi. O. retulimus, docent hunc ordinem, ut videre eſt in illis verbis, *In Græcia vero &c.* Adde quod cum texit hiſtoriam, incipit loqui de Aſſyriis, *Primus omni Aſiæ &c.* Maluimus ergo nil mutare, quam imitari L. A Lo. Peta. Fux. Pi. & tres mſs. Fab. ubi prima columna eſt *Aſſyriorum*, ſecunda *Hebræorum*, tertia *Sicyoniorum*, quarta *Ægyptiorum*.

pag. 19. col. 1. A. *In hujus Nini imperio apud Hebræos naſcitur Abraam, qui cum centum eſſet annorum genuit Iſaac, cujus Abraæ erat annus primus tunc, cum imperii Nini quadrageſimus tertius.* § *Regnante Nino &c.* Hic fluctuant libri. Nam Peta. & Fux. *In hujus imperio apud Hebræos naſcitur Abraam, qui cum 100. eſſet annorum, genuit Iſaac.* Idem A. V. & tres mſs. Fab. & in omnibus illis deſiderantur hæc, *cujus Abraæ erat annus primus, tunc cum imperii Nini 43.* In. Fa. *Regnante Nino apud Aſſyrios noviſſimo ejus tempore naſcitur Abraam*, deſunt cætera: in Pi. *Nini imperio quo imperabat Aſſyriis noviſſimo ejus tempore naſcitur Abraam, qui cum 100. eſſet annorum genuit Iſaac.* deſunt pariter cætera: in Ven. & Lut. *In hujus Nini* &c. uſque *Iſaac, cujus Abraæ erat annus primus, tunc cum imperii Nini 43. Abraam an.* Quid habeant codices Vi. O. quos hoc loco credimus caſtigatiores jam diximus. Ex quibus licet colligere quemlibet librarium pro ſuo arbitrio iſta diſpoſuiſſe, quando hiſtoria in ſingulas columnas fuit diſpertita.

tunc cum imperii Nini quadrageſimus tertius) Pro his in H. B. So. Pet. Ba. He. corrupte legebatur, *tunc anno imperii Nini &c.* ubi illud *&c.* pro 43 Sed correximus ex Ven. Lut. cum deeſſent mſs.

Ibid. B. *apud Chaldæos terit*) Hunc locum reſtituimus juxta codd. L. A. V. Sa. So Fux. Pi. Vi. O & oram Fa. pro *apud Chaldæos agebat*: in M. *texit*: in P. *texuit*. in Peta. *tenet*. His conſequenter poſt verbum *terit*, adjecta ſunt in O. Vi. Sa. & ultima editione Sonniana, quæ ſequuntur, *Apud Hebræos uſque ad nativitatem Abraæ computantur anni 1949. uſque ad Diluvium enim ab Adam habent annos 1656. & inde uſque ad Abraam 293. & ideo quinquageſimus Jubileus a nativitate Abraæ computatur; unus enim Jubileus quinquaginta anni ſunt.* Verum quam hæc audacter, & putide fuerint interpoſita, ſatis mirari non poſſum; non ſolum quod in aliis exemplaribus non reperiantur, ſed præcipue quod inter ſe non cohæreant. Nam cum computet quinquageſimum Iubileum, & det unicuique Jubileo quinquaginta annos, ex tali numero conſurgerent 2500. quorum tamen vice caſtigator ille ponit 1949. Nam. 1656. & 293. hunc numerum conficiunt, nec minus diſſentiunt a ſequentibus, ubi circa annum 50. Abraæ, adjectum eſt in iiſdem codicibus O. Vi. Sa. So. *Principium Jubilei* 41. quod conſonat cum aliis exemplaribus, niſi quod in Vi. & O. legitur *Principium Jubilei* 51. ſed mendoſe, de quo poſtea. Ubi tria advertes, primo quæ nova reperiuntur in editione Sonniana & libro Sa. videri ſumta a codice Victorino, cui ſimilis eſt O. Secundo quam ſit periculoſum velle libros ſcriptos imitari, niſi maturum adhibeatur judicium: tertio quam miſere cum iis agatur, qui cum caſtigationem editorum ſuſcipiunt, eaſdem labem inurant.

ibid. col. 2. A. *Porro apud Ægyptios*) Adjecimus *Porro*, & ſuſtulimus *autem*, ex Vi. Pi. L. LO. Fa. Peta. O. & ut ſtylus primævus Euſebii magis appareret, antequam hiſtoria eſſet in columnas digeſta.

quo tempore regnabant.) *Ab hoc tempore regnaverunt* Pi. L. O. Vi. Sed noſtra lectio confirmatur ex aliis exemplaribus & ex Præfatione Euſebii, ubi eadem refert.

qui præfuerunt Ægyptiis) Abſunt a Pi. L. M. P. V. Va. Fa. Peta. ſed tamen poſſunt tolerari.

Ægyptiis an. 190.) Sic reſtitutum pro *Ægyptiis an.* 19. ex. A. Al. L. M. V. Va. P. So. Ven. Lut. Fa. Vincen. Anton. & tribus mſs. Fab. & ex ipſo ordine annorum

Ægyptiis imperant) *Ægyptiis imperabant* L. A. P. O. So. Vi. Sa. Peta.

ibid. col. 3. A. *Anni ab Abraam*) Quoniam inſtitutum noſtrum eſt huic Chronico colorem nativum, &

puri-

quitatem, quantum datum est, restituere, & ad id pertinet potissimum series annorum, quibus totum opus continetur, in locum annorum mundi, qui primam columnam occupabant, sufficimus annos in Abraam per decades, ad id adducti partim auctoritate, partim ratione; auctoritate, quoniam omnes mss. codices idem habent sine annis mundi, excipe tantum Reg. V. Va. Vat. Fa. in quibus anni mundi, pro annis ab Abraam depinguntur, ita ut primus Abrae sit ab orbe 3185. sicut habebant olim editi, & videntur habuisse codices, quibus usi sunt Contractus & Antoninus; ille enim anno 15. imperii Tiberii ita scribit: *Juxta Chronica, qua ipse Eusebius de utraque editione, ut ipsi videbatur, composuit, anni sunt* 5228 Nam si annos 2044. quos enumerat Eusebius ab Abraam usque ad 15 Tiberii addas 3.84. efficies illum numerum 5228. Ratione vero quia æquum fuit, ut quoniam tempus nati Abraami, veluti fontem suæ supputationis & historiæ ponebat, ab illo item numeraret, seu deduceret. Quod ea fuerit Eusebii mens, satis clare colligitur ex fine Præfationis ejus, & ex contextu Chronici ad an. Christi 30. Nam ut loquitur, *decidit omnem congeriem annorum in decadas, & fiunt omnes anni istius historiæ* 2395. & ab Abraam ad 15. annum Tiberii computat annos 2044. & ad calcem libri Hieronymus exprimit, quot annos ab Abraam contineat totum opus. Sin autem Lectori sit in votis scire, quoto anno ab orbe condito, juxta Eusebium, qualibet historia contigerit, anno qui erit ab Abraam, erunt addendi anni 3184. qui ut ipse computat, ante natum Abraam fuerant elapsi ab orbe. Summa enim, quæ ex horum duorum numerorum additione conficietur, dabit eum numerum ab orbe, quem expetis. Quod quo facilius intelligatur, proposito exemplo illustrabitur; verbi gratia, annus 15. Tiberii incidit in annum Abrae 2044. huic adde annos illos ab orbe usque ad Abraam 3184. efficies 5228. ab orbe usque ad 15. Tiberii. Unde satis mirari nequeo typographum editionis Sonnianæ, qui cum solos annos ab Abraam apponere cœpisset, probe persequutus est usque ad annum 117. inde vero mutata velificatione annos mundi subrogavit, ut videtur in præcedentibus editionibus. Scito autem Eusebium in ratione supputandi annos ab orbe, sequutum præcipue editionem Bibliorum juxta 70. Interpretes, ut ipse docet circa annum 547, quod facit etiam ipse Josephus licet Judæus: unde videmus antiquos Patres tam Græcos, quam Latinos, & ipsam Ecclesiam Catholicam tam in Conciliis OEcumenicis, quam in martyrologiis, sequutos calculum Eusebii, relicta Hebraica illa supputatione, de qua plerique nimis ambitiose gloriantur.

pag. 20. col. 2. B.) *Ægialea*) *Ægialia* Peta. L. A. *Ægialea* Fa. *Ægialis* Reg. verum de hoc paulo ante.

Apud Cretam regnavit Cres indigena. Creta dicta a Crete indigena, quem ajunt &c.) In Fa. & Reg. pro *Apud Cretam*, leges *Apud Cretas*: & in O. Vi. vice horum omnium verborum, quæ in excusis habentur, invenies *Apud Cretam regnavit primus Cres indigena, a quo Creta appellata, quem ajunt* &c. verum utrum receperis, nihil, aut parum refert.

Gnoson) *Gnosum* Vi. O. *Gnossum* Pi. *Cnoson*. Peta. *Nosum* Mar. Reperio scriptum passim sine delectu, modo cum *C*, modo cum *G*. Græce tamen tum apud Strabonem lib. 10. de Geograph. tum apud Pausan. in Laconicis, Homerum in Odyss. & in Hymno Appollinis cum K. non autem cum Γ. Interpretes modo cum *G*, modo cum *C* pingunt: Polybius lib. 4. cum *G*, Cicero lib. 1 de legibus cum *C*, omnia fere nostra exemplaria cum *G*.

Cybeli matri templum) *Cybele matris templum* Fux. *Cybila matris templum* Pi. Vi O. So. *Cybelue matris* Peta. *Cebeli matri templum* Ven. Lut.

pag. 21. col. 1. E. *Principium* xli *Jubilei &c.* usque ad *sunt anni* 2000.) Nullum subest dubium, quin ita sit legendum, quia quadragesies quinquaginta conficiunt 2000. Itaque non possum laudare codices Vi. O. & editionem Sonnianam, ubi apponitur *Principium* 51. *Jubilei*: nec etiam quod ad finem periodi: pro *sunt anni* 2000. So. legit *fiunt anni* 1325. A. *fiunt anni* 3335. Peta. *fiunt anni* 3184. & L. O. Vi. M. Pi. *fiunt anni* 3235. Error qui cernitur in his codicibus, inde fluxit, quod librarii misere confunderint annorum calculum secundum Eusebium ab orbe, cum eo, quem ipse refert ex mente Hebræorum; & hac ratione ultimus numerus 3235. est purior cæteris, quia an. 51. Abraamest revera Eusebio 3235. ab orbe.

Ibid. *Principium* xli. *Jubilei*) *Ista certam* non habent sedem. Nam aliquoties ad annum 50. Abrae collocantur, ut in Peta. Fux. & apud Marianum tribus in locis ex Eusebio, quibus respondet quod in vulgatis sequentes Jubilei 42. 43. 44. 45. &c. ponuntur ut pluri mum e regione 100. 150. 200 250. & non 101. 151. 201. aut 251. ab Abraam: aliquando ad annum 52. ejusdem, ut in Fa. in quo tamen subsequentes Jubilei desunt. Qui situs necessario videtur inferri ex altero illo Jubileo 51. si verum sit eum incidere in septimum annum Josue, qui est ab Abraam 551. ut habent vulgati libri. Nam decies quinquaginta conficiunt annos 500. Nihilominus absit, ut negligamus consensum aliorum codicum tam impressorum, quam penna exaratorum, qui reponunt ad annum 51. Abrae; præsertim cum videam Rabi Jacob in compendio Talmud. p. 124. scribere anno quinquagesimo Abrae adimpleri bis mille annos ab orbe. Adde quod nulla subest ratio, quæ certo dictet, quo anno Abraam secundum Hebræos veteres desinat bis millesimus annus ab orbe, seu quo ejus anno initium illius Jubilei 41. sit collocandum, cum præter Eusebium, nullus veterum Patrum prodici possit, qui de ea re scripserit; & præterea quantum hi, qui supputationem annorum ab Adam usque ad Abraam, secundum veritatem Hebraicam, profitentur, inter se pugnent ac dissentiant hac in re, norunt qui vel minimum Chronologos versarunt. Si tamen conjectione esset agendum, initium hujus Jubilei assignandum potius videretur anno 45. Abraam, quam quinquagesimo, vel quinquagesimo primo; idque duplici nomine, Primo quidem, quia in nonnullis codicibus, ut paulo post videbitur, initium Jubilei 51. & annus ultimus Mosis (qui est ab Abraam 545.) simul concurrunt; similiter initium Jubilei 71. ad an. ab Abram 1545. Secundo vero ac præcipue, quia in pluribus libris initium 81. Jubilei respondet anno Christi 31. qui opponitur 2045. anno ab Abraam. Etenim si subducas a 45. Abraam, usque ad 30. Christi, invenies quadragesies 50. annos, seu 40. Jubileos, ac proinde duo annorum millia. Advertendum tamen Jubilei vocem usurpari hic ab Eusebio, in eo sensu tantum, prout significat quinquaginta annorum interstitium, idque ad imitationem Jubilei Mosaici, (qui quinquagesimo quoque anno celebrabatur,) relicta ratione ortus, seu initii illius, sive etiam solennitatis, & Mysteriorum. Adhibenda enim distinctio inter Jubileum Mosaicum, seu legalem, & Chronicum, seu Eusebianum, quod is includat certas quasdam & præscriptas cæremonias, libertati seu possessioni amissæ quinquagesimo quoque anno restituens, numerari ceptus a partitione terræ sanctæ, & ejus 50. anno currente celebratus; hic vero spatium tantum 50. annorum dicat, initio sumpto ab orbe condito. Nihilominus tamen si divisio terræ sanctæ cepit fieri anno 2501. ab orbe, ut plerique ex recentioribus docent juxta Hebraicam veritatem, & ille idem annus, teste Eusebio, concurrit juxta Hebræos cum anno 551. ab Abraam, ut 200. cum 50. ejusdem currente, fiet haud dubio, ut & Eusebianus & Mosaicus Jubileus inter se deinceps conveniant, incipiendo ab anno 551. ut spatio, sic etiam initio; non sine summo mysterio & incredibili Dei providentia. Cæterum & hic obiter adverte, loco *Jubilei* in Fa. legi *Jobeles*, idemque exstare in Pi. nisi quod super *o*, appingatur *u*, in Peta. V. & Reg. *Jobilei*, in Fux. *Jobelei*: ita in expressione Vocis Hebraicæ ludunt nonnunquam chirographi. Vulgata tamen receptio. est, & linguæ Latinæ accommodatior.

pag. 22. col 2. A. *Thelasion*) *Telesion* in Va. Vat. *Thelesion* in Reg. Fa. *Thelchion* in So. *Telxion* in L. P. H. *Thelxion* in Fux. *Thelsion.* in Vi. O. Sa. Peta ut apud Apollodor. lib. 3. *Telexion* apud Othonem lib. 1. cap. 9. Pausaniam, Augustinum lib. 18. de civit. cap. 2. ubi Vives testatur in quibusdam veteribus Augustini codicibus legi *Telxio*, in aliis *Thelasio*: in hoc hallucinatur, quod existimet eundem esse, qui apud nostrum Eusebium olim *Selchim*, nunc *Telchim*; & tribuat Pausaniæ Θελξίον, qui ramen habet Τελξίον; unde infert non esse dubium quin ita sit legendum. Nam ipse Augustinus disertis verbis declarat Thelexionem illum fuisse quintum inter Sicyoniorum reges, cum tamen Selchim sit tertius. Vincentius legit etiam *Telexion*, quamvis addat *vel Celxion*.

pag. 23. col. 1. A *Noe moritur*) Deest in A. L. V. Va. Fi. Reg. Vi. O. Fa. Sa. Peta. Fux. nec immerito. Nam cum a Diluvio usque ad Abraam (auctore ipso Eusebio circa annum Christi 30.) præterierint 942. anni; & cum ex eodem initio Chronici, Noe tantum vixerit 950. annos, & ipse, Scriptura teste Genes. 9. vixerit post Diluvium annos tantum 350. cuivis absurdum videtur, dicere Noe obiisse an. 69. Abrae. Esto tamen immotum; quia sic jubet omnium editorum & aliquot membranarum phalanx: præcipue vero quia mens nostra non est integras receptas sententias expungere, sed quæ suspecta, diversa litera, & notis indicare, Adde quod Hebræi, quos sequuntur multi recentiores

ges Chronographi, in sua Chronologia, quæ vocatur Sedar Olam Rabba, id est, *series sæculi magna*, volunt Noe obiisse anno 58. Abraam. Sed in illis non mirum est, quia a Diluvio ad natum Abraam numerant tantum annos 999. quibus si addas 58. efficies prædictos annos Scripturæ 350. quibus post Diluvium vixit Noe. Verum si sequenda esset eorum opinio, erat ergo collocandum ad annum 58. Abraæ, & non ad annum 69.

adloquio) Sic reposuimus ex So. A. Vi. O. Va. Vat. pro *eloquio*: in Peta. Fux. *alloquio*.

Primus annus repromissionis Dei ad Abraam) Hæc adjecimus ex L. Pi. M. P. Vi. O. Sa. Peta. Fux. Va. So. & ratio subsequentium id postulare videtur, cum sæpe fiat computatio annorum Repromissionis, quæ tanti est momenti, ut ab hac promissione usque ad promulgationem legis in monte Sinai, noster auctor cum Paulo ad Galat. 3. numeret annos 430. Videbantur hæc reponenda ad annum 76. Abraæ; Scriptura siquidem Genes. 12. docet septuaginta quinque annorum fuisse Abraam, cum Repromissio facta est illi a Deo; imo videtur tunc temporis, natus 130. Sed quia illa quæstio non est hujus loci, & merito vocatur *indissolubilis* ab Hieronymo lib. de quæst. Hebr. Lector poterit eum consulere. Facit etiam ipsa ratio, quæ arguit primum annum Repromissionis incipere a currente anno 76. Abraam, & absoluto 75. Nam si 430. annus Repromissionis desinit in 505. ab Abraam, & 144. annum currentem captivitatis Ægyptiacæ, ut videbitur suo loco, tolle 430. a 505. remanent 75. integri. Adde quod 40. annus Repromissionis non incideret, sicut decet, juxta omnes codices, in annum ab Abraam 115. sed potius 114. si 75. annus Abraam includeretur, & esset principium illius numeri 430. Idem judicium de 50. 60. 70. annis Repromissionis, & aliis ejusmodi, quos noster auctor percurrit per decadas. Nihilominus placuit nihil mutandum, cum nefas sit sine libris loqui. Illa autem observatio est valde necessaria, ut certo dignoscas errorem qui cernitur in A. Fux. & aliquot mss. in quibus 100. ann. Repromissionis ponitur ad 14. annum Jacob, & 174. Abraam, cum tamen certum sit ex contextu auctoris concurrere cum 15. Jacob & 175. Abraam. Idem de 130. an Repromissionis, & aliis, qui in nonnullis mss. præcedunt uno anno vulgatum situm.

ibid. B. *non infirmat ad destruendam promissionem*) Ut ita legeremus pro *non infirmata ad des.* pro effecerunt Vi. O. & Peta. licet in illis pro *ad destruendam*, exstet *ad evacuandam*, sicut etiam habet Pi. Facit etiam versio vulgata quæ pro *non infirmat*, habet, *non irritum facit* οὐκ ἀκυροῖ Galat. 3.

Abraam cum 75. esset annorum) Hæc desunt in L. Pi. M. P. sed in ejus locum legitur *Hinc primus annus Repromissionis Dei ad Abraam, a quo usque ad Mosen & egressum*, &c. Sed in aliis utrumque legitur.

quoque in Exodo) sic pro *quoque Exodo* ex Al. A. L. Vi. O. Pi. P. M. Fa. Peta. Fux. 7. Vatic. Locus est Exodi cap. 12.

annis 430) Congruentius juxta L. Pi. Fa. quam, ut olim, *anno 430* sicut in aliis

x. annus Repromissionis) Ita restituimus ex V. Va. Vat. Pi. P. M. A. L. Ven. So. Lut. pro CIX. *an. repromissionis*, ut olim fœde in B. H. Lut. Pet. Ba. Hen. Hoc autem loco observabis quam dolenda auctorum conditio, qui tam misere a librariis tractantur, ut cum primæ editiones Ven. & Lut. essent hoc loco, & alias sæpe satis puræ & integræ, qui eas recensendas, & cudendas susceperunt, innumeris erratis fœdarunt; quod in aliis auctoribus non semel contigit: hoc autem semel dictum sit in commendationem priorum editionum.

Abraam ex ancilla) In vulgatis, ut in aliquot mss. ista erat in columna Ægyptiorum, quia illa Hebræorum erat referta, idque ad annum 88. Dynastiæ Ægyptiorum, & Abraam: in Pi. sub columna Hebræorum, & ad annum 89. idem in Vi. O. in columna historiæ ad eundem annum. Maluimus sequi Fa. Fux. Mar. & Bedam, reponendo sub annum 86. sub columna Hebræorum, quia Scriptura docet Genes. 16. Abraam fuisse 86. *annorum quando peperit ei Hagar Ismaelem*.

pag. 24. col. 1. B. *Aralius*) Ita reposuimus, cum in Lut. B. H. & Pet. *Analius*: in Ba. *Amalius*, & in margine eorumdem *Arelius*, ut est apud Cassiodor. in V. *Atalus*. Sed *Aralius* in prima editione Ven. & in mss. P. A. V. Va. Al. So. Vi. O. Pi. Sa. Fa. Vincent. & trib. mss. Fab. Idem apud Jornan. & Augustin. lib. 18. de civit. cap. 3. Vives in eum locum scribit *in veteribus Augustini codicibus legi Argium*: Otho Frisingen. lib. 1. Chron. cap. 34. *Aralius*, inquit, *secundum Eusebium Analius*.

Assyriorum v. Aralius) Vocem *Assyriorum* & numerum v. præposuimus, cum antea legeretur *Aralius* v. *Assyriorum*: de qua re plura superius.

col. 2. B. *Ægidius*) In L. A. V. LO. Pi. Sa. *Ægidrus*: in Vi. Peta. O. *Egidrus*: in Mar. *Ægedrus*: in Fa. Reg. Fux. *Egydrus*: utrumque habet Vincent. nisi quod cum *E*, non cum *Æ*, scribit: apud Pausan. in Corinth. Αἴγυρος.

pag. 25. col. 1. A. xx. *annus repromissionis*) Sic correximus ex L. A. P. Pi. Vi. O. Sa. Peta. So. & ratione habita præcedentium, & consequentium pro ex. *ann. repromissionis*, ut mendosissime in H. B. Pet. Ba. vel 10. *an. repromissionis*, ut in Ven. Lut. Porro ex anno 96. Abraæ, ut erat olim in iisdem editionibus, reposuimus ad annum ejusdem 95. sequuti L. A. P. Vi. O. Pi. & rationem supputationis.

Sodoma & Gomorra succensa) Desiderantur in Pi. L. Fa. Peta. Fux. & quinque Vaticanis, nihilominus tamen, cum in aliis habeantur, respondeantque anno 99. Abraam quin firmentur auctoritate Genes. 17. 18. 19. nulla mutatio instituta.

Abraam cum centenarius esset, genuit ex libera filium Isaac, cui supervixit an. 75. §. ISAAC filius Abraa) Sic reponendum didicimus ex So. Vi. O. A. Au. L. Sa. M. V. P. Pi. Peta. Fux. Mar. nisi quod in L. Pi. deest *Isaac filius Abraa*; quorum loco in Ven. Lut. B. H. Ba. Pet. & aliis legebatur mendose, & extra ordinem, *Isaac Hebræorum filius Abraa* lx *ætatis suæ anno generat Jacob*: verum in A. illa vox *Hebræorum*, deest, & merito. Nam licet alia tolerarentur, saltem illa aut tollenda, aut prætermittenda, ut in Fa. Ven. Lut. Peta. V. O. quasi inscriptio, cujus vice initio columnæ legitur *Hebræorum*, sed de hoc alias.

Initium 42. Jubilei secundum Hebræos) Sumpsimus ista ex V. Va. Al. nisi quod in V. loco *secundum Hebræos*, legimus *secundum Judæos*: in quibus libris, licet hæc circa 100 annum ab Abraam disponerentur, a nobis tamen assignata illis sedes fuit ad an. 101 qui est primus Isaac, ut responderent 51. ann. ejusdem, quo initium habuit 41. Jubileus. Porro quia aliter vulgati libri erant imperfecti, dum continent alios sequentes Jubileos per 50. annos, & hunc omittunt (credo quia locus erat occupatus) tamen si bene auguror, omnes isti Jubilei deleri debuerant, saltem usque ad 51. Jubileum. Neque enim germani esse videntur. Nam ut quid alioquin post 51. Jubileum aliquis codex non subjungeret similiter reliquos consequentes Jubileos, ut 52. 53. & ita deinde post 61. Jubileum, subjecisset 62. 63. 64. &c. Item post 71. addidisset 72. 73. & consequentes; nihilominus video majorem numerum codicum (nam nonnulli ut Fa. penitus prætermittunt) convenire in expressione tantum horum Jubileorum 41. 51. 61. 71. 81. quos referunt per decadas Jubileorum. Hinc malui nimis religiosus in retinendo, quam minus prudens in expungendo haberi. Illa autem expressio Jubileorum per decadas videtur magis accommodata ad Eusebii mentem, qui ut suam supputationem ab Abraam digessit per decadas annorum, sic supputationem Hebræorum ab orbe per decadas Jubileorum, id est, a quingentesimo anno in quingentesimum; alioquin si institutum Eusebii fuisset, notare singulos annos quinquagesimos seu Jubileos, cur non cepisset ab anno 1. Abraam, qui revera est initium 40. Jubilei, quoniam ejus 51. annus est initium 41. Jubilei.

Primo omnium, &c.) Sic corrigendum quivis judicabit ex B. Al. Vi. O. Pi. P. Fa. Sa. Peta. So. & 7. Vaticanis pro *primus omnium*, ut in editis. Caussa erroris manavit ex eo, quod librarii putarunt *o*, esse abbreviationem *ꝰ*, quæ idem valet atque *us*.

Abraa verbum) Sensus minus anceps, juxta L. V. Pi. Vi. O. Va. quam ut olim *Abraam verbum*.

apparuisset) Concinnius quam olim *aperuisset* ex So. Pi. Vi. O. Fux. Peta. Fa. Ven. Lut. Sa. & 7. Vaticanis.

in nostro tempore) *in nostrum tempus* Vi. O. Fa.

pag. 26. col. 1. B. *qui Balaneus*) Retinuimus lectionem vulgatorum & aliquot mss. atque Cassiodori; licet *Baleus* dicatur in A. L. P. V. O. Pi. in tribus mss. Fab. & apud Jornan. *Balaeus* in Peta. Fux. Apud Othonem lib. 1. Chronic. cap. 11. *Baleos*; Nam idem ipse ibidem cap. 34. testatur legi secundum Eusebium *Balaneus*, sicut etiam habet August. lib. 18. de Civitat. cap. 3.

ibid. col. 2. A. *in Creta &c.*) Hæc ex A. L. Vi. O. Pi. Fux. reposuimus in serie Sicyoniorum sub an. 8. Ægidii, cum antea essent in columna Ægyptiorum, ad nu. 133. & in Peta. ad ann. o. Ægidii. Nam quid habet Creta commune cum Ægyptiis? Deinde cum quæ prius de [illegible] sunt, ad columnam Sicyoniorum reposita [illegible], cur non pariter ista?

supra scriptum) ita lego ex fide A. L. M. L. V. S Va.

Va. Sa. Peta. Vat. Fux. Reg. Vi. O. Pro *ſubſcriptum :* quin & ratio ipſa hoc convincit ; de his enim ſuperius ſub rege Api, non autem inferius egit.

vindicant) Sic etiam juxta S. P. Lo. Pi Fa. Peta. Lo. & 7. Varicanis *indicant* . in Fux. Vi. O. *vendicant*.

Ibid. B. *Thurimachus*) in V. Reg. *Tyramachus* : in Vi. O. Fux. *Thurimaeus* : in Fa. *Thirimachut :* in Ven. & Lut. *Tiramaebus* : in Lo. *Turamagus :* apud Auguſtin. lib. 18. de civit. cap. 3. *Thuriachus* , *quem quidam* , inquit , *Thurimachum ſcribunt ;* in quem locum Vives , *apud Euſebium* , inquit , *Tiramachus ; & ſic in antiquo eodice Brugenſi ;* nil dubium quin mendoſe , ut alia permulta : Otho Friſing. lib. 1. cap. 11. *Turiebus* ſeu *Turima bus* . Verum non eſt dubium , quin *Thurimaebus* potius retinere debeamus ; ſic enim major pars exemplarium , Vincen. & Pauſanias lib. 2. Θυρίμαχος.

pag. 27. col. 1. B. *Principium Jubilei* 43.) In omnibus editis legebatur mendoſe 13. *Jubilei :* ſed licet in Fux. A. L. Pi. O. Vi. Peta. nulla fiat mentio *Jubilei :* tamen ex 4. Vatica . Lo. Fa. reſtituimus hunc locum, licet ſint valde ſuſpecta , ut jam diximus cum de 41. Jubileo ageremus.

Hebraorum Jaeob filius Iſaac , &c.) Antea vox *Hebraorum* intercludebantur hoc pacto , *Jacob Hebraorum filius Iſaac &c.* quæ quo conſilio a nobis tranſpoſita ſit, ſi ſcire velis, repetenda erunt , quæ fuſe in ſuperioribus notis tractavimus : ubi docuimus , cum tituli illi Aſſyriorum , Sicyoniorum , Hebræorum & id genus confuſe , & pro arbitrio typographorum , aut librariorum apponerentur in contextu . abſque dubio aut reſtituendos ſecundum veterem auctoris methodum , quod vix præſtari poteſt , propter difficultatem colorum ; aut delendos omnino , aut præmittendos : licet enim iſta non ſint aliena ab Euſebio , certum tamen aliam fuiſſe ipſius methodum ; ita ut cum canones numerorum ſeu annorum regum ſeparati deſcriberentur , ſolo nomine regis , a quo notæ illæ numerales progrediebantur in illis appoſito , & eſſent diſtincti ab illo ſpatio , in quod omnia congerebantur , quæ hiſtoriam continebant , ad commodiorem intelligentiam , & quo quidvis facilius diſtingueretur in illo ſpatio , appellatio regni anteibat nomen regis , aut perſonæ , cujus anni numerabantur ; ut hoc loco , *Hebraorum Jacob &c.* vel ut in Vi. O. *apud Hebraos* , illa vox *Hebraorum* innuebat primo quoque ictu oculi , ad quem canonem ſeu ſeriem regum , illa hiſtoria referretur. Jam vero cum tam hæc quam quævis alia hiſtoria ſuum canonem obtineat , & ex ſitu & titulo cujuſque canonis ſtatim dignoſcatur , ad quod regnum ſive *Aſſyriorum* , ſive *Hebræorum* , ſive aliorum , unaquæque pertineat , inanis eſt illa repetitio regni , maxime dum agitur de Hebræis , ſed inanior , ſi interponatur , cum ſenſum perturbet. De ſimilibus idem dictum puta , ne actum agere cogamur.

Iſaac uſque ad principatum filii Joſeph) in Pi. *Iſaac uſque ad Joſeph* : Vi. O. *Iſaac cui pranotatur uſque ad Joſeph* : in aliis ut proſtat in editis.

pag. 27. col. 2 B. *Initium regni Argivorum*) In Pi. *Initium Argivorum* : in Fux. *Argivorum principium :* utrumque deeſt in Peta. Fa. Lo. Pi. Sa. & tribus mſs. Fab.

His temporibus primus apud Argos , &c.) Addidimus vocem *primus* ex 4. Vatic. Vi. O. Pi. Mar. Peta. Fux. quibus congruit quod Euſeb. lib. 10. de præparat. cap. 3. ait Inachum primum regem Argivorum , & fuiſſe tempore quinti regis Aſſyriorum , & poſt initium regni Semiramidis , & anno 150. ab illo initio.

vocant & colunt) *vocant &* deſiderantur in L. A. P. M. Vi. O. Peta. Pi. & apud Mar. ac Bedam de temporum ratione.

pag. 28. col. 1. B. *Armamitres*) Ita legendum docuerunt primæ editiones Ven. Lut. & ultima So. quibus conſentiunt calamo exarati V. Lo. Reg. Peta. Fux. & tres mſs. Fab. & duo Vati. *pro Armametres* , ut in aliis editis , aliquot mſs. & apud Caſſiodorum . Otho. lib. 1. cap. 11. *Armamithres* : apud Vincent. *Armamithra* : ſic etiam apud Auguſt. lib. 18. de civit. cap. 3. in editione Lutetiana . Nam *Armamitres* in editione Lovanien. pro quo apud Jornandem corrupte *Armamitres* . Lectio noſtra eſt aliorum codicum & Caſſiodori.

cx. annus repromiſſionis) Cum deeſſent in vulgatis : aſcita ſunt ex L. V. P. Lo. A. Peta. Vi. O. Fux. & propter vim antecedentium & conſequentium.

pag. 29. col. 1. B *Sirapin*) *Sorapin* L. *Serapis* Pi. *Serapim* Vi. O. *Surapin* Peta. *Sorapyn* Fux. verum nil innovandum. Nam teſtibus Euſebio lib. 10. de præparat. cap. 3. & Auguſt. lib. 18. de Civit. cap. 5. rex qui dum viveret dicebatur Apis , poſt mortem primo

Sorapis , aut *Soroapis* , deinde una litera , ut fieri aſſolet , commutata *Sarapis* ſeu *Serapis*) nam utrumque apud Pauſaniam & alios , licet illud ſæpius a Latinis, hoc a Græcis , dictus eſt , non ἀπὸ τοῦ σέρειν quod idem eſt ac mundum gubernare ſeu ornare , ut olim volebat Phylarchus teſte Plutarcho , neque a σερῆ voce Ægyptiaca , quam Plutarchus opuſc. de Iſide & Oſir. vult ſignificare gaudium & lætitiam , neque ἀπὸ τοῦ σοροῦ , id eſt arca , ſeu ſepulchro , ut volunt Varo , Suidas , Ruffinus lib. 2. cap. 23. Clemens Alexandr. lib. 1. Stromat. & alii Græci ; ſed meo judicio ab *Apis &* שור *Sor* , quæ vox Hebræis bovem ſignificat , ut Sorapis ſit idem ac bos Apis ; nemo enim neſcit Ægyptios aluiſſe in ſepto quodam bovem , eumque , ut loquitur Auguſtinus , *deliciis affluentibus in honorem regis Apis venerabantur* ; & ut Macrobius. lib. 1. Saturnal. cap. 15. *cultu attonita venerationis* ; prout etiam indicant Ruffinus lib. 2. cap. 22. Plinius lib. 8. cap. 46. Cicero lib. 1. de nat. Deor. Strabo lib. 17. Pauſanias , Suidas , Herodotus , Diodorus , Plutarchus , Mela , Solinus , Ruffinus , Ælianus . Sed quis non veterum ? nec dubium quin ad imitationem illius Ægyptiacæ ſuperſtitionis ſeu idololatriæ , veteres Hebræi conflarint vitulum aureum Exod. 32. ut docet Clemens lib. 6. conſtitut. cap. 20. & Lactantius lib. 4. cap. 10. & Hieroboam 3. Reg. 12. vitulos aut vitulas ut 70. vertunt , & Joſeph. lib. 8. antiquit. cap. 3. Qui plura velit ſcire de Serapide, ejus templo & ſimulachro , & unde dictus , videat doctiſſimum & piiſſimum Baronium tom. 4. annal. pag. 610. & ſeqq.

Ægyptiorum XVII. *Dynaſtia , quo tempore , &c.*) In Vi. O. *Ægypti* 18. (error pro 17.) *Dynaſtia apud Ægyptios poſt decimam ſeptimam Dynaſtiam regnaverunt Paſtores annis centum tribus , ipſi ſunt Pharaones* : in Lo. Vi O. Peta. Fux. leges *Ægyptii* pro *Ægyptiorum* ; nihilominus ſcias in iiſdem exemplaribus modo unum, modo alterum reperiri , ideo nihil mutavimus ab editis. Hinc iterum obſervabis , quæ fuerit Euſebiani Chronici forma primæva , quoniam hiſtoria conferta in unum , ſeparatam Ægyptiorum columnam obtineret . Nam illa *Ægypti* XVII. *Dynaſtia* , ſita erant in canone ſeu columna notarum numeralium Ægyptiorum ; ſequentia vero *apud Ægyptios poſt decimam . &c.* inſerta erant in columna hiſtoriæ . Qui primus formam mutavit , ita conjunxit , ut ex illis duabus ſeparatis ſententiis unicam effecerit , verbis Euſebii , ſeu Hieronymi paululum immutatis. Hinc major exemplarium pars pro *Ægyptiorum* , habet *Ægypti* . Jam vero verba illa *ipſi ſunt Pharaonem* , deſunt in aliis exemplaribus ; exſtant nihilominus apud Vincentium , ac etiam apud Antoninum ejus æmulum , quo fit ut conjiciam Vincentium exemplari ſimili Victorino uſum fuiſſe.

Reges Ægyptiorum , &c.) Tota hæc periodus abeſt ab A. L. Pi. ſed perperam.

qui in principio paſtores) *qui in principio paſtorum* Peta. Fa. Fux. Vi. O. Lo. ſed prior lectio huic videtur præferenda , cum auctor referat deſcenſum Joſephi & fratrum in Ægyptum circa an. 110. hujus Dynaſtiæ ; non ergo deſcenderunt initio horum regum Ægypti , qui paſtores dicti ſunt. Adde quod Scriptura Geneſ. 47. docet fratres Joſephi , ubi primum in Ægyptum ſedem tranſtulerunt , paſtores ſeſe profeſſos. Interroganti enim Pharaoni *Quid habetis operis , reſponderunt , Paſtores ovium ſumus ſervi tui & nos & patres noſtri*.

Ibid col. 2. A. *Boſphorus nuncupatur*) Sic ſine dubio reſtituendus erat hic locus ex A. L. M. Lo. Fux. P. Vi. O. Pi. Sa. ſeptem Vat. & tribus mſſ. Fab. Mar. & Epiphanio initio Panarii , & noſtro Euſebio circa annum 488. atque Plutarcho in Pomp. Apollodoro lib. 2. & aliis quamplurimis , cum quibus convenit vetus mſs. Bibliothecæ Reginæ matris , ut etiam aſſerit Ducæus in Collectaneis ad Clementem Alexand. pag. 797. cujus vice in impreſſ. legebatur *Boſphoronaus nuncupatur :* in Al. *Boſphoreus nuncupatur :* in Fux. Fa. Peta. *Boſphorus nuncupatus ;* niſi quod in poſteriori per *f* pro *ph* pingitur. Nam fabula tradit Ionem mutatam fuiſſe in vaccam , & tranaſſe illas anguſtias maris Thracii , quæ circa Bizantium ſeparant Aſiam ab Europa ; unde fretum illud *Boſphorus* appellatur Βόσπορος. Aliunde vero legimus a filio Inachi , cui nomen *Phoronaus* , fluvium dictum *Phoronaum :* horum enim meminit Pauſan. lib. 2. ubi refert *Phoronaum fluvium fuiſſe in Peloponneſo , cui pater Inachus , eumque fuiſſe arbitrum cum Cephiſo , Aſterione & Inacho fluviis , inter Neptunum , & Junonem de regione diſceptantes , qui cum eam Junoni adjudicaſſent , Neptunus illis iratus omnem aquam ademit , ita ut omnes iſti fluvii aquam accolis non ſuppeditarent , niſi imbribus adjuti* : unde apparent manifeſta menda in Lo. ubi legitur *Inachus filius* , pro *Inachus fluvius* . Quid enim hæc ad muſas ?

de argivorum regno ita loquitur, Consequenter persequemur, reges) Sic restitui ex Ven. Lut. A. L. M. S. O. P. Lo. Vi. Pi. Sa. Peta. Fux. Mar. 7. Vat. pro *de Argivorum regno quod loquitur consequenter persequemur reges*, ut in editionibus Basil. & Sonni. Hanc emendationem confirmat G. Loaisa Hispanus in Chronic. Isidori ex veteri ms. unde miror qua audacia posteriores typographi mutarunt veterem lectionem, ut mendosam hanc exponerent, quod non semel occurret.

reges Argivi) *reges Argivorum* duo Vati. *reges Argi* O. A. L. Lo. M. P. Vi. Pi. Peta. Fux. Mar. & tres mss. Fab.

Crothopi) In A. *Crotuphi*: in Fux. *Crotophi*: in V. Fa. & P. *Crotepi*: in Lo *Crotophi*. Lectio sine spiritu est recepta a Pausania l. 1. & 2 & ab auctore lib. 10. de præparat. cap. 3. ubi ex Tatiano numerat reges Argivorum, apud quos Κροτωπὸς: tamen retinuimus vulgatam ex fide aliorum Exemplar. Hinc corrige Marian, ubi *Crocophi*.

pag. 30. col. 1. B. *Belochus*) in So. H. B. Ba. & Pet. ad marginem correctionis gratia *Bolcchus*; sicut legimus apud Cassiodorum in Chron. apud Vincen. *Belotus*, in Vi. O. Ven Sa. Mar. *Beloeus*. in Fux. *Belogus* Plutarch. lib. de Amor. Frat. & lib. de mulier. virtu. vocat *Ochum*; sed cæteri codices nobis favent, & Jornan. Hæc ergo stent immota.

Thessalus Graei filius regnat in Thessalia) Ne in hac varietate varies, monendus es in A. L. V. P. pi. Peta. sita esse in columna Argivorum ad an. 15. Phoronei, in aliis mss. ut in vulgatis, nisi quod in O. Vi. ad an. 16. ejusdem; sed & plerumque occurrere similes transpositiones ex una columna in aliam, idque sæpe proficisci ex angustiis laterculorum, qui aliis onerati plura capere non possunt. Sed cum anni potius, quam columnæ sit habenda ratio, parum interest, in qua columna immo etiam quo anno, cum sint ut plurimum Poetarum commenta, usque ad Trojam captam, vel etiam usque ad primam Olympiadem. Quis autem fuit Thessalus, vide Patercul. lib. 1.

Nioba prima &c. usque *cognominant*) Ista etiam in iisdem exemplaribus columnam Argivorum occupant ex opposito anni 16 Phoronei: in Vi. O. an. 1. ejusdem: sed ut diximus, parum interest, quo anno & in qua columna fabulis istis locus concedatur. *Nioba* autem genitivi terminationem retinuimus, licet *Niobes* sit in Fa. ut & sæpe apud Hieronymum epist. 83. & passim apud Ovidium: utrumque enim est in usu apud Latinos.

Teltaphis & Carsatis) Sic restituimus ex B. H. Ven. Lut. Pet. & nonnullis mss. desunt in L. Pi. *Thelcisus & Chariatus*: sed in A. *Thelcisus & Carratus*: in Va. *Thelchicus & Cariachus*: in Vi. O. *Theiasis & Carsatis*: in V. Vat. P. *Thelasus & Caratus*: in Mar. *Telcisis & Carsatis*: Lo. *Thelsicus & Cariachus*: Sa. *Telciis & Cariatiis*: Peta. *Thelcisiis & Cariaciis*: Fux. *Telcasis & Carsatis*: in S. Fa. & So. & in ora codicis Fa *alias Telciesis*. At Oros. lib. 1. cap. 7. *Telchines* (licet vetus liber habeat *Thelchises*) & *Carpathius*: Otho Frising. *Thelscisees & Charathasii*: Strabo lib. 10. & 14. Geograph. & Diodorus lib. 5. legunt *Telchines*: alii *Tastaphis & Carsatis*. Hæreo in tanta copia & varietate, ut proinde satius visum fuerit editorum lectioni insistere; nec celabo hæc pariter reperiri sub columna Argivorum, & ad an. 20. Phoronei in A. L. V. P. Pi. Peta. in aliis, ut in vulgatis: nil tamen muto in re parvi aut nullius momenti, ut diximus non semel.

ibid. col. 3. A. *Principium Jubilei 44. &c.* Desunt in A. L. Pi. O. Vi. Peta. Fux. V. Va & tribus mss. Fab. & est observandum non solum hoc loco, sed ubique desiderari in illis codicibus ea, quæ dicuntur in aliis de Jubileis 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. collocavimus autem ad an. 41. Jacob, cum prius essent ad an. 40. sed si initium 41. Jubilei accidit 51. ab Abraam, ut constituimus, eadem ratio cogit apponere hunc Jubileum ad an. 41. Jacob.

pag. 31. col. 2. A. *Phoroneus*) Sic pro *Phoronaus*, sequuti Peta. V. Va. Fa. Vi. O. Lo. Pi. L. & primas editiones Ven. Lut. sicut etiam pingunt Josephus, Euseb de præparat. Clemens, Plutarchus, Plinius & alii: neque tamen nego utrumque & cum sine diphthongo legi apud Augustinum, & alios bonos auctores: corrige Mar. ubi *Pheroneus*.

conscripsit) In Al. A L. M. V. Va. Peta. P. Fux. Vi. O. *constituit*: in Sa. *statuit*. Verum quia sensus eodem recidit, & prius legitur apud Adon. in primis editionibus Ven. Lut. & ultima So. ideo retinuimus.

Ibid. B *Plato in Timao, &c.*) Citat hoc idem ex Platone Clemens lib. 1. stromat. & ex Clemente Eusebius lib. 18. de præparat. cap. 3. *Acusilaus*, inquit, *Phoroneum omnium hominum primum ait fuisse, unde Phoronides Poeta mortalium patrem appellat. Hinc Plato in Timeo sequutus Acusilaum; & cum vellet eos aliquando inducere ut dicerent de rebus antiquis hujus civitatis, aggreditur dicere qua sunt antiquissima de Phoroneo, qui dictus est & primus, & de Niobe, &c.* verba Platonis in Timæo sunt non longe ab initio, περὶ Φορωνέως τε τοῦ πρώτου λεχθέντος καὶ Νιόβης καὶ μετὰ τὸν κατακλυσμὸν &c. quæ videntur accipienda potius de Phoroneo Prisco: quam de Juniore rege Argivorum, de quo hic.

de temporibus antiquorum) A. L. M. V. P. Fa. O. Peta. Vi. Lo. Pi. Fux. *de temporibus antiquis*, quæ observavimus non tam ut castigatione digna censeantur, cum sensus eodem recidat, quam ut apposita Varietate, cuivis quod placuerit, seligendum permittamus.

Ogygius) Varie usurpatur hæc vox: *Ogycus* L. *Ogiius* Pi. *Ogius* Mar. *Ogigius* Lo. Fa Fux. *Ogines* Vi. O *Ogygus* A. Peta. tamen cum *e*, scripto supra *u*. Sed alia exemplar, nostram lectionem retinent; quæ est etiam Augustini lib. 18. de Civit. cap. 8. Item Soloni, licet Vinetus in suis ad eum observationibus ex mss. legendum putet *Ogygus*, sicuti est apud Tatianum orat. contra Gentes; tamen altera communior est apud Strabo lib. 8. de Geograph. & alios. In P hoc loco, & apud omnes codices paulo post scribitur *Ogyges*, & ita habet interpres Eusebii lib. 10 de præparat. cap. 1. & cap. [illegible] ubi tamen Eusebius scripsit Ὤγυγος, ut etiam Pausanias lib. 1. Difficilius expediri possit, qui fuerit iste *Ogyges*. Nam plures hujus nominis legimus: Priscum eundem putant esse cum Noemo, & sub quo faciunt novimestrem inundationem, Sic enim Xenophon & Solinus: *minus convenit*; inquit Augustinus loco citato, *inter auctores qui fuerit Ogyges Atticus, sub quo accidit altera eluvio bimestris*.

Ogygius in attica Eleusinam condidit, qua antiquitus vocabatur Acta &c.) In vulgatis hæc corrupta leguntur, scilicet, *Ogygius qui in Attica Eleusina, qua antiquitus vocabatur Actica, & alias &c.* quæ auctoribus libris membranaceis, & manuducente sententia, correximus. Nam expunximus vocem *qui*, juxta L. A M Vi. O. Lo. Peta. & 3. Vati. correximus *Eleusinam*, pro *Eleusina*, & adjecimus verbum principale *condidit* ex codd. L. M. Lo. A. Pi. Peta. Vi. O. & 2. Vati. sine quibus nullus exstabat sensus, & illis assentitur Oros. lib. 1. cap. 7. cum ait *Ogygium condidisse Eleusinam*: ita etiam legit Comestor in Histor. Scholastica. Reposuimus etiam *Acta* pro *Actica* (ut in H. Fux.) vel pro *Attica* (ut in B & So) vel *Atta* (ut in V. Va. Vat.) sequuti Lo. Vi. O. Pi. Reg. Fa. Ven. & Lut. cujus loco legitur vocabulum illi proximum *Acte* in 4. Vati. Al. Peta. Fux. L. A. & tribus mss. Fab. ut etiam apud Plinium lib. 4. cap. 7. Solinum & alios. At alterutrum horum *Atta* vel *Acta* legendum necessario constat ex sequentibus. Nam consentientibus omnibus exemplar. ad aunum 457. vocatur *Atta*, (seu *Acta* ut in Al.) & ad annum 497. *Atta*, (seu *Acta* ut in Al.) sicut Cicero orat. pro Sextio. Sic quoque Græci utrumque dicunt Ἀττὶς, & Ἀκτὴ, *Attica*, inquit Gellius lib. 14. cap. 6. *appellata fuit* Ἀκτὴ, *id est, ora, & Acta apud Poetam &c.* & Euseb. lib. 10. de præpar. cap. 3. καὶ δὴ Φόρβαντα Ἀκταῖος ἀφ᾽ οὗ Ἀκταία ἡ Ἀττική; Strabo lib. 1. καὶ πέραν τῆς Ἀκτῆς κείμενον. Sensus ergo hujus loci is est, Ogygium condidisse urbem Eleusinam in ea regione, quæ vocatur Attica. Nam vocem *Attica* esse nomen regionis, non solum urbis, patet ex Eustathio, & aliis, & urbis Eleusinæ sitæ in Attica regione, & quæ non longe est ab Athenis meminit Strabo lib. 8. & auctor sub an. Christi 126. eamque cognominat *Atticam* Ptolemæus. Ex hac & tribus aliis, quibus constabat urbs Athenæ, ipsa cognominata est *Quadrurbs* teste Festo: ut apud Plutarch. vocatur Τετράπολις, & apud Euripidem Populus Atheniensis vocatur Τετράπολις ξυνοικὸς λαός. Vives in Augustin. lib. 18. de Civitat. cap. 8. videtur habuisse exemplar Chronici Eusebii, in quo ita scriptum erat, *Ogygius, qui in Attica Eleusina, qua antiquitus vocabatur Acta regnabat, & aliis civitatibus plurimis &c.* Tota ista sententia habet locum circa ann. 27. Phoronei in A. Vi. O. L. Pi. Peta in Fux. ad an. 29. in Lo. & Fa. ad ann. 12. ut in vulgatis; sed indicasse sufficiat. Quid enim proderit mutatio, ubi non nisi commenta Poetarum, nulla ratione certa stabilita?

pag. 32. col. 2. A. *instituunt bellum*) *instituerunt bellum* Lo. *instituit bellum* Vi. O. *instituit bellum* Peta. ita ut *Teltaphis & Carsatis* dandi casus censeantur.

col. 2. B. *Messapus* IX.) Hæc scriptura debetur duobus Vati. A. L. S. Al. Vi. Fa. O. Fux. Pi. Ven. Lut. Mar. Vincen. quamvis in nonnullis sit duplex *p*, ut

apud Aug. lib. 18 de Civit. cap. 4. *Meſſappus, qui & Cebbiſos a quibuſdam traditur*, pro *Meſſapius*, ut in vulgatis, vel *Meſapus*, ut in Vi. O. Peta. Otho vel *Miſſappus* ut in Lo. De *Meſſapio* a quo *Meſſapia* regio, Strabo lib. 9. Plin. lib. 3. cap. 11.

col. 3. A. cxl. *Iſaac annus*) Sic ex H. Pet. Ba. So. & tribus Chirographis Fab. ac omnibus mſs. pro clx. *Iſaac an.* ut in Ven. Lut. luxatis numeris: vel. 150. *ann.* ut in Pi. & id docent antecedentia & conſequentia.

Jacob deſcendit, &c.) Hic paragraphus varie ſitus eſt. Nam in Vi. O. ad ann. 72. Jacob: in Fux. 76. in Peta. 77. in A. L. Pi. 78. in Lo. Fa. 80.

& ſervivit apud Laban. ann. 7.) Adjecimus vocem *apud* ex præſcripto Lo. Fa. Peta. Pi. Fux. & duobus mſs. Fab. licet in Vi. O. & in uno trium mſs. Fab. deſinit hæc tria verba.

clxx. *an. Repromiſſionis*) Sic ex 3. Vati. Pi. Peta. Fa. Fux. Lo. H. So. Pet. Vi. O. & veritate hiſtoriæ pro lxx. *an. Repromiſſionis*, ut plane mendoſe in B. Ba. Pet. Ven. Lut. & aliis mſs.

Jacob generat Ruben. &c.) Hæ octo lineæ filiorum Jacob ortum recenſentes, varie & ſub diverſis annis collocantur pro varietate membranarum. Nam in Vi. O. inchoantur ab anno Jacob 79. his verbis *Ruben natus*: in Pi. L. progrediuntur ab anno 81. ejuſdem videlicet ſub an. 81. *Jacob generat Ruben*: ad ann. 82. *Jacob generat Simeon*: & ad an. 83. *Jacob generat Levi*: ad an. 84. *Jacob generat Judam, a quo Judæi appellati*: & ad an. 85. clxx. *annus Repromiſſionis, Jacob generat Joſeph*: & ad an. 90. cl. *an. Iſaac*: in Fa. ad 87. *Jacob generat Ruben*: ad 88. *Jacob generat Symeon*: ad ann 89. *Jacob generat Levi*: ad ann. 90. cl *ann. Iſaac, & principium* 41. *Jubilei, & Jacob generat Judam, a quo &c.* ad ann. 91. *Jacob generat Joſeph*. In A. ſub ann. 90. *Jacob generat Ruben*, & quæ ſequuntur ſingula ſingulos conſequentes annos occupant: in Fux. & Peta. ad ann. 85. *Jacob generat Ruben, Simeon, Levi, & Judam, a quo Judæi appellati*: in Vi O. ad ann 79. *Ruben natus*: ad an. 80. *Simeon natus.* cxl *annus Iſaac*: ad an. 81. *Jacob generat Levi*: ad an 82. *Judas natus, a quo Judæi appellati*: ad an. 85. clxx. *annus Repromiſſionis*: ad an. 90. cl. *annus Iſaac*: ad ann 92. *Joſeph natus.* Nos ſequuti majorem numerum codicum tam editorum quam manu exaratorum firma eſſe voluimus, ut erant; nil enim ad mutationem nos adigit, cum omnes libri in hoc quidem concurrant, ut ſingulis annis conſequentibus Jacob genuerit filium: in eo differunt, quod ſerius vel citius incipiant connotare.

Principium 45. Jubilei) Deſunt in L. A. Pi. Peta. Fux. Vi. O. 3 Vati & tribus mſs. Fab. neque videntur valde certa ut præmonuimus.

Ibid. col. 3. B. clx. *annus Iſaac*) Non ita prius editi: ſiquidem pro 160. legendum proponunt 170. quin nec membranacei omnes conveniunt. Nam in 4. Vat. 140. Recenſendum tamen hoc pacto docuerunt Lo. Vi. Fa. Fux O & ipſa ſeries temporum adeo manifeſta, ut longiori probatione non egeat

Joſeph venundatus) *Joſeph venditur* L. A. Au. Vi. O. Pi. Peta Fux

ann. agens 17) Videbatur verius *ſedecim*, ex præſcripto Lo. Vi. O. quam ut olim *ſeptendecim*, vel *octodecim*, ut in L. H. Illa enim lectio conformis eſt Exod. cap. 12 retinendus tamen fuit antiquus numerus, cum prius in ſede anni 1. Joſeph habita ſit ratio antiqui ſitus.

clxx. *Iſaac annus*) Prius pro 170. fœde erat ſcriptum 370. cum ex 270. qui ad oram faciunt annos Abraam & 100. ex annis Iſaac, illum numerum miſere miſcuerint, ut docent omnes mſs. & præcedens annus Iſaac 160. & ſubſequens 180.

pag. 33 col. 2. A. *Meſſana quæ & Mamertina, conditur.*) Abeſt a Fa. in Fux. vero additur *in Sicilia*: ponuntur autem hæc in Vi. O. ad ann. 46. Phoronei: in Lo. L. Pi. ad. an. 47. in Peta. A. ad ann. 50. in Fux. ad an. 52.

Ibid. B. *Diluvium &c. ſub Ogyge.*) Hæc poſita ſunt in Peta. Fux ad an. 50. Phoronei: in Vi. O. Pi. Lo. ad an. 51. in aliis ut nos. Nota obiter quod in Vi. O. eſt additum *Diluvium Ægypti quod &c.* & in Fux. *Diluvium in Achaia*: hoc illi longe præferendum. Nam ex Euſeb. lib. 10. de præpar. cap. 3. & aliis plurimis conſtat Diluvium Ogygium accidiſſe in Attica, in qua regnabat Ogyges, & quæ Ogygia Stephano, quæque eſt regio Achaiæ notiſſima.

pag. 31. col. 2. A. *Telchines*) Sic ex Va. Vat. L. A. M. Pi. Vi. O. Peta. pro *Thelchines* in H. B Ba. Pet. vel *Theleines* in Ven. & Lut. & *Theleines* in V. Va. Fux. in So. *Telechines*: in Reg. *Telchinis*, apud Otho. Friſing. lib. 1. Chronic. *Thelſciſcet*. Noſtram lectionem ſequuntur Diodor. lib. 5. cap. 12. quem Euſeb. in procem. lib. 2. de præpar. cap. 1. profitetur ſe ut plurimum imitari Pauſan. lib. 9. Strabo lib. 14. Suidas, Clemens lib. 1. Stromat. Ovid. lib. 7. metam. Sic Apollo *Telchinius* apud Lydios, Juno & Nymphæ *Telchiniæ* apud Diodor. lib. 5. cap. 22. Porro crediti ſunt magi, quod eſſent inſignes artifices: Strabo ex Creta in Cyprum veniſſe, deinde in Rhodum commigraſſe ſcribit. lib. 10. Oroſius lib. 1. cap. 7. ſcribit *Thelchines*, & eoſdem facit cum *Telcaphis*; *Iidemque*, inquit, *Telchines & Carpatii poſt paululum victi, patria profugi, &c. Rhodum inſulam, quæ Ophiuſa antea vocabatur, quaſi tuta poſſeſſione ceperunt.*

Telchines victi Rhodum) Addidi *victi*, quia ita in exemplaribus L. A. M. Sa Fa. Fi. Vi. O. Mar. Peta. Reg. Fux. 3. Vati. Hunc paragraphum reliquimus ſicut habent editi libri ad annum 28. Meſſapi, cum in Peta. O & Vi ſit ad an. ejus 23. imo in Peta. ſub columna Argivorum ad an. 6. Apis, qui reſpondet illi anno 23. in Fux. L. Pi. ad ann. 7. Apis: in A. ad ann. 9. ejuſdem, præterea reliquimus ſub columna Sicyoniorum, quia ſic alii libri, & quod didici ex Euſtathio in Iliad. 3. *Scyconiam dictam Telchiniam*, διὰ τὸ τοῦ ἀδομένυς Τελχῖνας.

ibid. B. *Heratus*) Videbatur purior ſcriptura ſine aſpiratione, quia ſic habent Fux. Vi. O. V. Fa. Mar. Vincen. quibus accedunt *Aratus* in L. Bi. *Cratus* in Peta. ubi *C* pro *E* licet ad marginem ſit *Ateratus*, & *Erato*. Apud Auguſtin. lib. 18. de Civitat. cap 8. apud Pauſan. in Corinth. *Peratus*: tamen in re parvi momenti nil muto.

Ibid. col. 3. A. *Hebræorum JOSEPH dux Ægypti*) Rectius quam ut in poſterioribus editionibus *Joſeph Hebræorum dux Ægypti*, ſequuti priores editiones & mſs. niſi quod in Vi. O. *Joſeph ex Hebræis*; ſed de hoc ſupra.

anno ætatis ſuæ 30 vixit) Hæc abſunt ab L. A. 6. Vati. Fa. Peta. Lo. Pi. Fux ſed optime reſpondent præcedentibus & ſubſequentibus: vox *vixit* deeſt in Vi O. cæteris retentis.

Ibid. B. *Initium Jubilei 46.*) Deeſt in L. A. Pi Vi. O. Peta. & 3. Vati. Huic antea locus erat aſſignatus circa 19. Joſeph., a nobis tamen rejectum in 20 ann. ejuſdem, ut reſpondeat anno 51. Abraam, quo 41. Jubileus ſumſit initium.

pag. 35. col. 1. A. *Memphis in Ægypto ab Apo condita*) Hæc adjecimus ad an. 9. Apis ex A Lo. L. Fa Sa. Peta. Fux. Vi. O Pi. Licet varient in numeris. Nam collocantur in A. ſub ann. 12 Apis, in L. Pi. Fux. ſub an. 10. & in Lo. ſub an. 5. in Vi. O. ſub an 9. in Sa. ſub an. 89. Ægyptiorum, qui reſpondet 9 Apis: abſunt ab aliis, & licet Memphis dicatur conſenſu omnium exemplarium condita ad an. Abraam 525. ab Epapho, tamen non eſt novum in hoc libro eandem rem conſtitui diverſis temporibus, prout ſcriptores, ex quibus Euſebius conſarcinavit ſuum Chronicon, varii ſunt de re eadem. Adde quod auctor lib 10. de præpar. cap. 3. ex Clemente Alexand. lib. 1. Strom. ejus conditum tribuat Api; Joſephus lib 8. antiquit. c. 6. refert ad regem Ameum, quem multis annis ait præceſſiſſe Abraam. Verum dici poteſt ab Api primo fuiſſe habitatam & ab Epapho muris cinctam & ornatam

Ægyptiorum) *Apud Ægyptios* in Vi. O *Ægypti* in Petas Fux. *Ægyptii* in A. L. Pi.

Dynaſtia Diopolitanorum) Antea legebatur *Politanorum* tam in impreſſis, quam apud Antonin. & in nonnullis exemplar. Sed maluimus ſequi A. L. Vi. O. Peta. Pi. Fux. Sa. Fre. & 3 Vati. Accedit Mar. & Vincen. in quibus *Diapolitanorum*, & Oroſius lib. 1. c. 8. vocat regem Diapolitam. Sed non dubium quin ita dicti fuerint a Dioſpoli urbe metropoli Thebaidos in Ægypto apud Ptolemæum, Strabonem, Plinium & alios. Variæ enim ſunt Thebæ, unde Euſebius lib. 10. de præparat. c. 2. poſtquam fecit mentionem de *Dioſpoliticis* mulieribus, addit τὰς δὲ Θήβας καὶ Διόσπολιν τὴν αὐτὴν ὑπάρχειν.

annis 348.) Deſunt in Peta. Fux. Vi. O. Pi. quid vero in aliis, periit una cum meis ſchedis memoria: non ablegandа tamen, cum optime reſpondeant ann. ab Abraam 641. quo iſta Dynaſtia deſiit.

Amaſis) *Amoſes* L. Pi. Fux. Fre. *Moyſis* A. *Moſes* Peta. *Amoſis* 15 Vi. O. Sa. Anton. Mur. ſicut apud Herodotum paſſim, Clement. Alexand. lib. 1. Stromat. & Euſebium lib. 10 de præp. c. 3. Ἄμωσις: licet interpres vertat *Amaſis*: quam ſcripturam habent Plinius lib. 19 c. 1. Oroſius lib. 1. c. 8. Vincent. lib. 1. Idem videtur, qui a Platone in Phædro dicitur *Thamus*.

col. 2. B. *Sparta condita &c.*) Agnoſcis veterem ſedem, hoc eſt, ad an. 24. Apis; eam enim illi aſſignarant excuſi & ſcripti aliquot, quamvis in Vi. O. ad an. 31. & in Fux. Peta. Mar. ad an. 7. Amaſis; cui potius hærendum non conſtat aliunde,

pag. 37. col. 1. A. *Chebron*) *Ebbon* Al ſed mendoſe.

Ammenophis) *Amenophis* A. V. Vincen. Væ Joſephus lib. 1. contra Apion. *Ammenonphis*, in So. *Menotes* in L. Pi. *Ammenoſes* in Vi O. Sa. Vulgata eſt aliorum exemplarium, & Fre. in Mar. *Menophi*.

pag. 38. col. 1. A. *Mamishus*) In Pi. *Mamitus*: in Mar. *Mamitas*: in Fux. & apud Jornan. *Maminshus*: in Peta. *Mamynthus*, & ad oram *alias Mamichus*: in Fre. *Monitus*. Noſtra lectio aliorum eſt codicum & Caſſiodori.

Ibid. col. 2. A. *Plemneus*) Sic legendum docent P. L. Va. Fa. Peta. Fux. Mar. quibus proxime accedunt A. ubi *Plemeneus*, Pi. ubi *Plemneos*, Vi. O. & Vincen. ubi *Plemmeus*, ſemper per *m* loco *n*: ſic Auguſtin. lib. 18 de civit. cap. 7. *Plemineus* cum *i* ſuperfluo, errore ſcriptoris: Pauſan. lib. 2. in Corinth. Πλημναῖος cum diphthongo & unico μ: Otho lib. 1. cap. 16. *Clemineus*: ſed mendoſe: olim in Ven. Lut. B. So *Plenneus*, licet in So. ad oram legatur, *alias Plemmeus*: in H. Ba. Pet. *Pleneus*.

Ibid. col. 3. A. *Principium* 47. *Jubilei*) Sic correximus ex Al. V. Va. Vat. Pet. H. So. & ex ratione præcedentium & ſubſequentium Jubileorum, pro *Principium* 17. *Jubilei*, ut fœde in B. Ba Ven Lut. ſed utrumque abeſt ab O. A. L. Pi. Vi. Fa. Peta. Fux. Repoſuimus autem in an. 351. ab Abraam, cum antea anno 350. quia hoc poſtulat ratio, ſi initium 41. Jubilei fuit ann. 51. Abraam, ut ſæpius dictum.

Ibid. B. *Hebræorum Servitus in Ægypto an.* 144.) pro *Servitus* in Peta. *Servitium*: in L. Pi. pro 144. legimus 164. ſed corrupte, ut ſatis conſtat ex annorum ſerie: Auguſtin. lib. 18. de Civit. cap. 7. ponit 145. Sunt qui reſpuant tot annos, dum incredibile judicant tam diuturno ſpatio populum illum ſerviiſſe, & tam dura ſervitute preſſum potuiſſe ita propagari, ut ſexcenta armatorum millia abſque mulieribus & pueris ex Ægypto eduxerit. Nihilominus quoniam Aug. lib. 2. qq in Exod. q. 47. ubi multa hac de re agitaſſet, tandem concludit, *proinde illa nimirum computatio, quam ſequutus eſt Euſebius in hiſtoria ſua Chronica, perſpicua veritate ſubnixa eſt*, non eſt, quod rejecta tanti viri auctoritate, ab Euſebii opinione deflectamus.

pag. 39. col. 1. A. *Ægyptiorum reges &c.* uſque *lectum poſuimus*) Deſunt in A. Al. L. Fa. Va. Pi. Peta. ſed ſunt conſentanea veritati & his, quæ ſunt circa an. 495. At in Fux. paulo aliter, *Ægyptiorum reges omnes tunc Pharaones dicebantur propter dignitatem, ſicut & nos dicimus Imperatores, Auguſtos: habebat ergo unuſquiſque proprium, ſicut ex libris Manethonis ſacerdotis Ægyptiorum agnoſcitur*: collocanturque iſta ex appoſito anni 10. Amenophis.

Manethonis) Sic ex 4. Vatic. Ven. Fux. & Lut. pro *Mamethonis*, ut in aliis: Euſeb. lib. 10. de Præpar. c. 3. Μανέθως, Interpres *Manethus*. De Manethone hiſtorico ſæpe Joſephus, qui videtur idem cum Manethone Sebennita, de quo Plutarch. opuſc. de Iſide & Oſiride.

Mephres) *Metres* in L. *Mefres* Fa. & Peta.

Ibid. B. *Miſpharmutoſis*) In L. *Miſparenthoſis*: in Lo. *Muſphaimotoſis*: in Pi. *Miſporenſoſis*; in V. O. *Nuſpharmotoſis*: in Fa. *Misfarmutos*: in Peta. *Miſpharmutoſis*: in Fux. *Myſpharmuthoſis*: in Mar. *Miſpharmithoſis*: in Fre. *Nuſpharmitos*: apud Joſephum lib. 1. contra Apion. ex Manethone *Mephramuthoſis*: apud Theophilum Antioch. lib. 3. *Metrammuteſis*. Noſtra lectio eſt aliorum exemp. & Vincen.

pag. 40. col. 1. A. *Machaleus*) Sic recenſuimus auctoritate membranaceorum L. A. V. Vi O. Pi. Fre. trium Vat. Caſſiod. & Jornan. quibus addendi alii Reg. Fa. & Lut. Licet enim hi non ita omnino nobiſcum ſentiant, quia carent ſpiritu, favent tamen, ubi *Maccaleus*, pro *Mancaleus*, ut in aliis editis, vel *Mancalaeus*, ut apud Vincen. vel *Magchaleus*, ut in Peta. vel *Macchaleus*, ut in Fux. vel *Machaleus*, ut in Mar.

Ibid. col 2. B. *Orthopolis*) In Fa. Peta. O. Vi. V. licet hi duo in columna hiſtoriæ adhibeant aſpirationem, *Ortopolis*; Auguſt. de Civit. legit *Orthopolus*. Verum Pauſan. lib. 2. & omnes codices tam vulgati, quam membranacei, immo & Vincen. Mar. & Otho. lib. 1. c. 16. ſequuntur noſtram lectionem.

His regnantibus Syrus &c. uſque, *accepit*) Iſta omnia in Al. A. L. P. Pi. ſub regno Argivorum collocantur in ann. 26. Criaſſi, qui reſpondet 6. an. Orthopolis, ut habent vulgati; ſed rectius collocanda viderentur ſub regno, ſeu ſerie Aſſyriorum. Nam Aſſyria & Syria partes ſunt Aſiæ adeo inter ſe vicinæ, ut ſæpe confundantur, ſicut alibi dicemus: quin addit Strabo lib. 16. ſtatim ab initio, *Syrorum nomen tendere videtur a Babylonia uſque ad Iſſicum ſinum, & ab hoc olim uſque ad Euxinum*: quin & per Syros nullos alios docet intelligi ab iis, *qui de Syrorum imperio ſcribunt, quam qui Babilonem ac Nini regiam conſtituerunt*; ſed in re levi nil muto.

ex cujus vocabulo) Rectius ut in L. A. Vi. Vi. O. Peta. Fux. Fa. Fre. Mar. quam olim *cujus vocabulo*.

Principium 48. *Jubilei*) Deſunt in A. L. Pi. Vi. Fux. O. Vatic. Peta. & cum antea eſſent ad an. 39. ſervituris Ægyptiacæ, repoſuimus ad an 40. quia ille incidit in ann. ab Abraamo 401. & ſi initium 41. Jubilei cœpit, ut vidimus, anno 51. Abraam, ergo iſtius Jubilei initium, ejus an. 401. & non 400.

pag. 41. col. 1. B. *Thuthemoſis*) *Thomoſis* Vi. O. *Tuthemoſis* Fa. *Tushmoſis* Pi. Apud Joſeph. lib. 1. contra Apion. ex Manethone Τέθμωσις, nunc Θμώσις: idem apud Theophilum lib. 3. At in Peta. *Thitmoſis*: in Fux. *Tutmoſis*: in Fre. *Tumoſis*: in Mar. *Themoſis*. forſan idem qui a Joſepho & Theophilo *Thmoſis*, ſeu *Themoſis*, & a Platone *Thamus*.

Amenophis) L. Pi. *Ammenopes*: *Amenopis* Peta. Fre. *Ammenophis* Vi. O. Fa. Pauſanias lib. 1. *Phamenophes*: Fux. *Amenoptes*, & poſtea *Amenopthes*. Noſtram lectionem ſequitur Joſeph. lib. 1. cont. Apio. Ἀμένωφις.

ſeu Amenoptes) Deeſt in ſex Vatic. A. L. M. Al. O. P. Vi. Pi. Fa. Reg. Ven. & videtur a librario adjectum ut & alibi ſæpe, ubi fit notatio diverſi nominis, vel temporis cum iſtis particulis, *ſive*, *vel*, *alias*. Tamen nihil notandum cenſuimus, ne videremur novitatis nimis ſtudioſi in re parvi, aut nullius momenti.

Memnonem putant lapidem loquentem, quippe cujus, &c.) In V. Va. Vat. *Memnonen putant cujus, &c.* At pro *Memnonen* habes in O. Vi *Memnonem*: in Fa. *Menopem*: in Peta. *Memnopem*: in Ven. *Menopen*: in Lut. *Memnon*. Narrant iſtud ipſum tamquam rem admiratione dignam Pauſan. lib 1. Diodor. lib. 2. cap. 6. Plin. lib. 36. nat. hiſtor. c. 7. & Suidas, *Radio*, inquit, *ſtatuam attingente, quod fit oriente Sole, non poteſt non videri mirabile, eum radio in os incidente, ſtatua loquatur, oculi apparent hilares ad lumen*: Cornel. Tacit. lib. 2. German. *Aliis quoque miraculis intendis animum, quorum precipua fuere, Memnonis ſaxea effigies, ubi radiis Solis icta eſt, vocalem ſonum reddens*. Hoc idem contigiſſe Coloſſo Thebis teſtatur Strabo lib. 17. Illi autem faciunt hunc Memnonem regem non Ægyptiorum, ſed Æthiopum, quod ex Æthiopia, vel potius e Suſis civitate Perſarum ad bellum Trojanum venerit: quin Diodorus ducem tantum facit præſidii miſſi Trojanis a Theautamo Aſſyriorum rege, aitque *fuiſſe filium Tithonis Præfecti Perſarum*. Heſiodus in Theogon. facit: *Auroræ Tithoniſque filium*: Pauſanias *ex Æthiopia in Ægyptum veniſſe, & penetraſſe uſque Suſa*: Fuit & alius *Memnon* nomine *Artaxerxes* rex Perſarum, de quo auctor circa Olymp. 93.

quippe cujus ſtatua uſque ad adventum Chriſti Sole oriente vocem dare dicebatur) Deſunt in A. L. Al. M. O. P. Vi. O. Pi. Ven. Fa. duobus Vati. ut in Fux. deeſt ſolum *quippe*, & præterea iſta poſt *dicebatur*, attexuntur, *ex tunc enim conticuit, hanc ſtatuam ipſe ſibi poſuit*.

ibid. col. 2. A. *Criaſſus*) Hanc lectionem didicimus ex V. Va. Mar. P. So. Fa. Peta. Fux. pro *Craſſus*, ut in editis, eamque confirmant Aug. lib. 18. de Civit. c. 8. (niſi quod ſcribat per unicum *ſ*) ut in Fre. & Euſeb. lib. 10. de Prepar. c. 3. ubi item Κρίασος per unicum σ, licet Interpres vertat *Craſſus*: huic ſunt affinia *Creauſus* in Vi. O. *Creaſſus* in Pi. L. A. Tatian. vero Orat. contra Græc. *Criaſis*: in Reg. *Cariaſſus*: Pauſanias habet Πείρασος.

in Argis prima ſacerdotio functa eſt Callytias filia Pyrantis) Locus erat valde mendoſus, cum antea legeretur tam in vulgatis, quam in nonnullis mſs. & Fre. *In Argis primus ſacerdosio functus eſt Callytias filius Pyrantis*. Sed expurgavimus ope codicum V. Va. Vat. & Lut. præcipue Fux. ubi poſt hæc verba: *In Argis primus ſacerdotio functus eſt Callithya Spirantis filius*, ſubjungitur, *alter mulierum hoc vocabulo Spirantis filiam dicis*: quibus conſonat Reg. ut etiam teſtatur P. Fronto Ducæus Soc. Jeſu profeſſor in ſuis (nam præ modeſtia ſubticuit nomen) Collectaneis in Clem. Alexand. p. 774. eamque lectionem confirmat ex Euſebio lib. 3. de Præparat. c. 3. & Plutarcho ſcribentibus Pirantem conſecraſſe antiſtitem in templo Junonis filiam ſuam Callytiam, ac patris quidem nomen in illo mſ. Reginæ, & in V. ſcribebatur *Spirantis*, pro *Pirantis*, ſed cum alia omnia exemplaria ſcriptum habeant *Pirantis*, & ipſe Euſebius cum Plutarcho Πείρας, & nuſquam alias legam *Spirantis*, malui prius retinere. Sciat autem Lector in L. Pi. deeſſe vocabulum *Callytias*: item in P. legi, *In Argis primus ſacerdotio functus eſt Adlishi Piranti filius*: in Peta. *Calithias filius Pirantis*: in Vi. & O. *In Argis primus ſacerdotio functus eſt Callithias Piranti filius*: apud Mar. *In Argis primus ſacerdotio functus eſt Callichia Spirancis*

filius. Joannes Sichardus, quem ferunt auctorem veteris marginis hujus Chronici in B. H. Ba. Pet. So. notat alias legi *Ballithias Pirantis primi filius*; sed non video qua ratione nitatur. In editione Lut. post *filius Pirantis*, adjectum est, *alii Callythia Spirantis filia*: in B. scriptum est *Callyrias*, Leopardus lib. 1. Emendation. cap. 15. ita refert locum Eusebii forsan ex aliquo ms. *Argis prima sacerdotio functa est Callithea Pirantis filia*.

Atlas frater &c. usque *vocetur*) Hæc desunt in V. Va. Vat. Fa. at in Pi. Peta. *Athlant*: in Fux. & vulgatis *Athlas*, pro *Atlas*, ut & deinceps quoties hæc vox occurrit. Totus iste paragraphus est situs ad annum Criassi 9. in Fux. sed in aliis, ut nos & vulgati.

Astrologus dictus est) *Astrologus fuit* in A. L. M. P. O. Vi. Pi. Peta. Fux. Mar. tamen August. lib. 18. de Civit. cap. 8. *Atlas magnus fuisse Astrologus dicitur*.

qui ob eruditionem istius disciplina) *qui ob eruditionem disciplina* L. A. M. P. Vi. Peta. Fux. O.

affirmatus est) *dictus est* L. A. Fux. M. P. Vi. Pi. Mar. O.

altissimum dicit) *altissimum affirmat* M. L. A. Vi. Pi. Fux. O. Peta. Mar. hinc agnosces mendum duorum illorum priorum vulgatorum Ven. & Lut. ubi *dicunt* reperitur, pro *dicit*.

ibid. B. *Æthiopes* &c. usque *consederunt*) Ista pro diversitate exemplarium diversum obtinent situm. Nam in L. Pi. reponuntur sub columna Ægyptiorum in an. 2. Amenophis: in Peta. sub columna Argivorum ad an. 28. Criassi, qui respondet quarto Amenophis: in A. & Al. ad an. 29. ejusdem Criassi; in Fux. sub columna Sicyoniorum ad an. 9. Orthopolis, qui respondet an. 28. Criassi. Nos sequuti sumus vulgatos, cum quibus conveniunt alii mss.

pag. 42. col. 1. A. *Iphereus*) *Sferus* A. *Spherus* L. Pi. *Sperus* Vi. O. & Jornan. *Sfereus* Cassiodorus: *Iphraus* Fre. *Phereus* Vincen. & Mar. *Saphrus* August. lib. 13. de Civit. cap. 8. *Sferreus* Peta. *Sperreus* Fux. Nostram lectionem inter cæteras selegimus, quia communis est aliis omnibus exemplaribus, & quia eam fuisse mentem Eusebii constat ex Othone lib. 1. cap. 34. *Sperus*, inquit, *secundum Eusebium Iphereus*.

ibid. B. *Mamylus*) Ita nos ex A. L. V. Pi. Fux. Idem Cassiod. *Mamilius* Fa. *Mamylius* Peta. *Mamilus*. Vi. O. Reg. Jornan. Fre. *Manilus* Vincen. *Mamelus* Mar. Otho lib. 1. cap. 34. vel secundum Eusebium legendum *Mamytas*, sicut exstat in Lut.

col. 3. B. *Amram genuit Mosen* &c.) Plurimum interest scire quoto captivitatis Ægyptiacæ anno natus sit Moses, cum octogesimus ejus annus respondere debeat, ut ait auctor noster, anno 144. captivitatis. Neque enim codices inter se conveniunt. Nam Vi. O. referunt hoc ad an. 64. captivitatis: Pi. ad an. 66 Peta. ad ann. 67. Aug. ad ann. 68. Libentius tamen assentior vulgatis & aliis mss. ac Mar. ut in 65. captivitatis annum incidat, quod unica hac ratione satis superque constabit. Etenim usque ad captam Trojam a nativitate Mosis auctor numerat annos 410. & ab Abraam 835. si ex his demas 410. supersunt 425. Ergo anno 426. ab Abraam (qui incidit in 65. captivitatis) natus est Moses.

col. 2. B. *Epidaurus* &c.) Vetus sedes his retenta ad an. 53. Criassi. Sic enim placitum Fa. & editis, cum uno anno dissentiant Fux. Vi. O. Peta. Pi. qui consignarunt an. 4. Pausanias lib. 2. tribuit hujus conditum Epidauro filio Pelopis; ipse tamen addit ex opinione Argivorum & aliorum, hunc Epidaurum dici filium Argi, quem hoc eodem tempore vixisse tradit auctor.

pag. 44. col. 1. B. *Sparetus*) In L. *Sparthus*: in P. Pi. *Sparachus*: apud Vincen. *Sporetus*: in Fux *Sparretus*: apud Cassiodor. *Sputaethus*: in Peta. *Sparacthus*: in Mar. *Sparethus*. Nostra lectio conformis Jornandi, Fre. & aliis.

col. 3. A. *Principium 49. Jubilei*) Absunt a Pi. L. Vi. O. Fux. Peta. Nos posuimus propter rationes sæpe dictas.

ibid. B. *xxxv. anno Mosis Cecrops regnabat*, &c.) Hic ego non levem agnosco labem, dum 35. annus Mosis & annus primus Cecropis opponuntur anno 101. servitutis. Quod enim e regione anni servitutis 99. dispon· debeant, satis constat ex numeris præcedentibus. Si enim 30. annus Mosis, ut ante dixit auctor, incurrit in 94. servitutis, consectarium est, annum 35. ejusdem cum 99. comparandum: si etiam numerandi initium non sumseris ab illo anno 99. servitutis, nunquam prodibit illa summa annorum 375. a 35. Mosis usque ad captam Trojam, quam auctor tantopere necessariam judicat, tam in Præfatione, quam in Chronico; sed erunt tantum 373. Contra autem si annum 35. Mosis anno 99. servitutis opposueris, omnes notæ numerales erunt immutandæ usque in finem libri; neque Trojanum excidium respondebit anno 25. Tautanis Assyriorum regis, sed 27. nec 23. Menesthei regis Atheniensium, sed 25. seu anno 2. Demophoontis: neque anno 3 Labdon Judicis Hebræorum, sed ejus 5. & idem de cæteris regnis statuendum: tamen auctor in Præfatione & alias illud connumerat cum 25. Tautanis, 23. Menesthei, 3. Labdon, &c. Porro quod diximus de an. 35. Mosis, idem accipiendum de anno 1. Cecropis, quia apud auctorem ille annus primus semper debet comitari 35. Mosis, ut ejusdem annus 45. annum 80. Mosis. In his hæreo, an librariis, vel auctori tribuendum sit; sed hæc Lectoris periti judicio permittamus.

pag. 45. col. 1. B. *Acengeres*) *Achencheres* Al. A. Peta. Fux. *Ceris* L. Pi. *Aceneris* M. *Acenteres* V. *Acheneres* P. *Acenceres* Lo. *Acencris* Vi. O. Vincen. *Acenchres* Mar. apud Josephum lib. 1. contra Apionem Ἀκεγχῆρις *Acenchres*, Fre. *Aceneres*.

pag. 45. col. 1. B. *seu Acencris*) Absunt ab L. A. Fa. V. Peta. Va. Vat. Vi. O. & Ven.

Curetes & Coribantes) In Fa. & Lo. *Corretes*: in Ven. *Corretes*: in Pi. *Corubantes* appicto *y*, super *u*. Jam vero si sequamur exemplaria A. L. P. transferenda sunt ad regnum Atheniensium & ad 16. Cecropis. Item si sequamur Lo. & Gregor. Nazianz. orat. in sancta lumina, Plutarch. in opusc. Adon. in Chronic. Isidor. in Chron. & Suidam, legendum esset *Corybantes*. Sed sine libris nil judicavimus immutandum, præsertim cum faveant graves scriptores. Cæterum ut scias qui fuerint isti Curetes, consule Pausan. lib. 3. 5. 8. 10. Diodor. Siculum lib. 3. cap. 5. Strabon. lib. 7. & 10. Clementem orat. ad Gentes, Dionys. Halicarn. lib. 1. 2. & 7. Suidam qui paucis eos describit, *Rhea filios*, *Jovis nutritios*, *custodes & magistros*: aitque fuisse vates, unde proverbium Κουρήτων στόμα, id est, fatidicum: Orpheus scribit duos hymnos de Curetibus, & per eos videtur intelligere ventos. Strabo lib. 10. ubi plures attulit etymologias nominis *Curetum*, ut ἀπὸ τῆς κουρᾶς, a *tonsura*, κουρῆτας, *detonsos* appellatos; secundum alios a monte quodam Curio, & ubi multa similia attulit, subjungit, *nec ipse amplius in digressionis parte de ipsis verba facere verebar, Physicam rationem historiæ familiarem adjiciens*, *Curetas Italiam habitantes nomen hoc adeptos esse ferunt, quia sicuti* κόραι, *hoc est, puellæ muliebres longas stolas induunt*: & aliquot interpositis, *Curetes itaque*, *id est*, *Curatores*, *vel quia nuper ei ministrarent*, *vel quia Jovis* κουροτροφίαν, *id est*, *alimoniam* (utrumque enim dicitur) *operati sunt*. Quidam putant ex æris sono, quo in sacris Jovis utebantur, reperisse musicam. Illud certius est, quam ut probatione egeat, eos solitos uti tympanis & scutis ex saltationibus ad numerum. Plura Clemens Alexand. orat. adhortat. ad Gentes, Dionysius Halicarn. lib. 7. antiquit. & expressit carmine Lucret. lib. 2.

Hic armata manus Curetas nomine Graji,
Quos memorant Phrygios, inter se frote caterva
Ludunt, in numerumque exsultant, &c.

col. 2. A. *Primus regnavit in Thessalia Hamon. §. Phorbas Rhodum obtinuit.*) Cum antea eadem bis haberentur, & sub columna Sicyoniorum, & sub Argivorum & circa eosdem pene annos, nemo est qui non judicet vitio librarii id contigisse. Itaque alterum delevimus ex columna Sicyoniorum, manuducentibus mss.

Hamon) *Hemon* in Vi. O. *Æmon* in Peta. & Pi. *Emon* in Fux. Fa. Fre.

Primus quadrigam &c. *Throchilus*) Pro *Arogilus* ex A. Al. Peta. Pi. & Theone Arati Scholiaste, qui ait *eum fuisse filium Callitea*, seu *Callitiæ Sacerdotis*: *Prochilus* Reg. V. *Tochilus* P. *Trochilus* Mar. Fre. Pausanias lib. 1. Ado in Chronic. *Procidus*: Tertull. lib. de spectac. *Arophilus*. *Trohilus* Vi. O. *Trochlus* Fux. *Arocilus* Lo. Auctor paulo post indicans diversam opinionem scriptorum, eandem inventionem tribuit Erichthonio. Præterea plures sunt qui hæc ad ann. 14. Phorbantis reduxere. Nam præter cusos veteres, illi Fa. Lo. Al. sic præstant. Reliqui vero ab his dissident, & a se invicem. Nam Pi. annum 11. appingit, Vi. O. an. 18. Fux. Peta. 19.

seu Proclytus) Hoc defecit in V. Va. Ven. Fa. Mar.

ibid. B. *Triopas*) Sic correximus mendum codicum Ven. Lut. B. H. Pet. & So. ubi legebatur *Trcyphas*; sequuti sumus codices Vi. A. O. Peta. Fux. Mar. Nam etiam sæpissime apud Pausan. *Triopas*. Sic Tatian. orat. contra gentes, & Clemens lib. 1. Strom. Τριόπας· Euseb. quoque lib. 10. de præparat. cap. 3. Τριόπα: Aug. quoque lib. 18. de Civit. cap. 8. & Diodor. lib. 5. Bibliothec. cap. 13. & cap. 16. habent *Triopas*, quamvis diversæ inflexionis & terminationis ita ut Diodorus dicat *Triopus*, non *Triopas*; nisi id interpres, vel typograhus fecerit: & lectionem nostram confirmant quædam mss. quæ vidit eruditus Ducæus, ut testatur in suis Collecta-

neis

neis in Clement. Alexand. pag. 797. quibus proxime accedunt V. Va. Lo. Fre. ubi *Tropas* legimus per vocalium inversionem; *Trispas* in L. Pi. Paulus Leonardus lib. 4. emendat. cap. 9. admonuerat esse legendum *Triopas*. Hinc corrige Gregorium Turon. lib. 1. cap. 17. ubi *Tropas*.

col. 3. B. *His temporibus*, &c.) Ante hæc, hunc titulum, *Atheniensium regni principium*, præ se ferunt 4. Vati. O. Lo. Vi. Peta. pro quo in Fa. *Atheniensium regni principatum* non obscura labe. In Fux. vero *Atheniensium principium*.

in Atta) *in Acta* Lo. Vi. O. Pi. Al. Fa. Peta. Ven. Lut. de hoc superius & postea.

numerantur reges) Sic correximus ex A. L. P. Al. Lo. Ven. & 3. Vatic. pro *numerant reges*.

multa miranda) Nam hinc incipiunt *tempora Heroica*, quibus omnes Dii Græcorum nati sunt, inquit noster auctor lib. 10. de Præparat. cap. 3. in Fux. *multa miracula*, pro *multa miranda*.

Primum in arce) Conjiciebam legendum seu *primum in Atta*, seu *primum in Acte*, pro *in arce*, cum constet ex Plinio, Herodoto, Hygino, & aliis *primum ortum olivam in Attide*, seu *regione Attica*, & cum sequentia loquantur de Athenis, tamen cum nullius codicis præsidio juvarer, reliqui integrum. Utraque enim lectio tolerari potest, arx enim illa erat in Acte.

& ex Minerva nomine, qua Græce Athena dicitur, Athena nuncupata) Locus hic egebat castigatione; restituimus pro *& ex Minerva nomine Græce quoque Athena nuncupata*, ex A. L. M. P. Fa. Lo. Lod. Pi. Peta. Fux. & 7. Vatic. nisi quod in uno illorum *qua Græce* Ἀθηνᾶ *dicitur*, *Athena* &c. In Fa. Ven. *& ex Minerva nomine Græce, qua Athena*: cætera desunt. Certum est ex Platone in Cratino & aliis, eam, quæ apud Latinos dicta est Minerva, vocatam fuisse proprio nomine apud Græcos Athenam, & Palladem: dehinc ab utroque nomine urbem sortitam nomen *Athenas* & *Palladias*: unde non dubito quin in Chronico Græco, loco *Minerva* legatur Ἀθηνᾶ, & ideo non esse incongruam hanc sententiam. *Et ex Athena nomine Græce quoque Athena nuncupata*, sine illa additione, *quæ Athena dicitur*.

Dicebatur autem Cecrops Diphyes) In L. A. M. P. O. Lo. Peta. Vi. Fux. *Dicebatur autem Diphies*: tamen vox *Cecrops* videtur necessaria, ut sensus sit clarior: in Fa. *dicebatur autem Cecrops Athene*.

Dyphies) Pro *Diphyes*, in Vi. Peta. O. scriptum est *Difies*, & in Sa. *Defies*, in Fux. *Dyphyes*: Sed Vulgata sine dubio cæteris prævalet.

id est duabus naturis) Desunt in A. L. M. V. Vat. P. Lo. O. Fa. Peta. Fux. Vi. Pi. Verisimile est hæc adjecta fuisse, ut Græci hujus epitheti, sive cognominis vis exprimeretur; præter rationes hic allatas ab Eusebio, vide alias apud Suidam.

quod cum esset Ægyptius utramque linguam sciebat) *quod esset Ægyptius, & utramque linguam sciebat* Fa.

Græcam & Ægyptiacam.) Desunt in A. L. M. V. Va. P. Lo. Vi. Peta. Fux. Pi. Fa. O. alia tamen exemplaria non sunt penitus respuenda. Nam & Ægyptium genere fuisse Cecropem testatur Suidas & alii plerique.

pag. 46. col. 1. B. *Ascades*) *Ascatades* A. L. P. Pi. Peta. & August. *Ascapadis* M. Lo. Cassiod. in O. Vi. *Astacadis*: in Fa. *Ascadis*, & supra *alias Ascatadis*: in Fux. *Aschatades*: Otho. lib. 1. cap. 18. *Aschaltide*: idem tamen ibidem cap. 34. *secundum Eusebium Ascades* monet legendum: idem habent Jornan. & Vincen. nisi quod hic aspiret *Aschades*.

col. 3. B. *Principium 50. Jubilei*) Desunt in L. A. Pi. Peta. O. Vi. & 3. Vatic. nihilominus retinuimus, non quod existimemus esse genuina, sed ob auctoritatem vulgatorum librorum & aliquot mss. reposuimus autem ad annum 501. propter rationes tam sæpe repetitas.

HEBRÆORUM Moses 80. annum, &c.) Cum antea ista propter absentem interpunctionem & minusculas literas, e quibus inchoabantur, essent obscurata, illustranda fuerunt imprimis interpunctione, deinde adhibitis majusculis literis ex præscripto membranarum meorum. Cum enim vox illa *Hebræorum* redundare videretur, cum titulus columnæ hoc idem præferret, aut fuerat delenda, aut aliunde juvanda, addendo aut *columna*, aut *historia*, aut *dux*: sed quia novitas ingrata, & præterea in cæteris columnis hoc idem desideratur, ut saltem quid subaudiendum esset, facile suppleretur, vox *Hebræorum* & majusculis literis & adhibita interpunctione debuit a cæteris reparari, quod semel dixisse sufficiat.

ex Ægypto Hebræorum gentis efficitur, &c. usque *per an. 40.*) *Ab Ægypto sua gentis regem eis in eremo tradit* Pi. L.

Moses in Sina monte divino fruitur aspectu) Exulant a Fux. in cæteris ita vagantur, ut in Peta. ad an. 141. Servitutis: in A. L. Pi. P. M. ad ann. 142. in Vi. & O. ut nos: in excusis ad ann. 2. Mosis. Coercuimus ad ann. 1. ejusdem; nam tertio mense post egressum ab Ægypto, legem Moses accepit in Sina Exod. cap. 19.

pag. 48. col. 1. B. *Chencres*) V. *Chenchres* Lo. *Ceneris* Pi. *Acencheres* apud Joseph lib. 1. contra Apion. *Cencres* Fa. Fux. *Cenchres* Peta.

col. 3. B. *Musæus*) *Musicus* Lo. A. P. M. Peta. Fux. Vi. O. Mar. *Muiseus* V. *Moysicus* L. P. *Museus* Fa. Sed nostra lectio sine dubio retinenda.

Erechthei) *Eicthei* A. L. *Cucha* Mar. *Eicethei* M. Vi. O. *Erithei* Fa. V. Va. *Euedei* P. *Euthera Nympha filium* Lo. *Erhithei* Ven. *Euectei* Fux. Musæum quidem alii faciunt Eumolpi filium, ut constat ex Epitaphio, quod illius operibus præfigitur.

Εὐμόλπου φίλον υἱὸν ἔχει, &c.

Pausan. lib. 10. facit eum filium *Antiphemi*. Suidus tres refert: primum Eleusinum Antiphemi filium Orphei discipulum, alterum Thebanum, Thamyra genitum, tertium Ephesinum.

Judicium Neptuni &c.) *Deorum judicium Neptuni* &c. Vi. Peta. O.

de contentione regionis) *de contentione regnorum* Fa.

Io Inachi filia) Absunt a Pi. Sed ita leguntur in P. Peta. *Io Iasi filia*. *Iasus autem filius erat Triopæ*: in A. Fux. *Ioiasi filia*, unica voce *Ioasi* ex duabus efficta, sed mendose: licet vero Pausanias scribat Io fuisse filiam Iasi, quia tamen satis est explorata mens Eusebii ex iis, quæ circa ann. 163. præcesserunt, tutius est vulgatam lectionem retinere.

qua in bovem, ut dicitur, versa, Bosphorus appellatur) Hunc locum ita restituimus ex variis exemplaribus, cum antea legeretur in B. H. So. Pet. Ba. *qua in bovem dicitur versa, & Bosphorus appellatur*: in Ven. Lut. *qua in bovem dicitur versa, Bosphorus appellatur*: in Fa. *Bosphorum*; in Peta. *Bosforus appellatus*. Nam pro *quæ*, posuimus *qua*, ex Lo. & sequuti judicium docti Ducæi, qui in Clement. Alexandr. optime conjecerat legendum *a qua*; sed cum sensus constaret sine *a*, noluimus adversari omnibus exemplaribus, a quibus abest. Adjecimus quoque *ut*, ex A. M. Lo. O. Vi. & expunximus *&*, juxta A. M. Lo. O. Vi. Ven. Lut. & 7. Vati. quæ optime respondent superioribus ad an. 164. Verum tota sententia *ab Io Inachi* &c. usque ad *appellatur*, deest in L. Pi.

Ibid. B. *Cecrops in Eubœa Athenas condidit, quam & Diadas nominavit, hanc urbem Euboici Orchomenon appellaverunt*) Constans est omnium exemplarium consensus. Nihilominus Dominicus Niger Geographus non contemnendus, aliter refert hunc locum commentar. 11. Geograph. pag. 306. *Cecrops in Boetia Diadas condidit, quam Boetii Orchomenon vocarunt*, ubi pro *Eubœa* & *Euboici* repositum vides *Boetia* & *Boetii*; vereor ne suo marte confinxerit, cum in tanta copia codicum tam mss. quam impressorum, quos vidi, nullus ita habeat: forsan deceptus est, quia cum legisset apud Pausaniam, Strabonem, Ptolemæum & alios Ὀρχομενὸν esse urbem Boetiæ, quæ Diades dicitur, putavit eam esse & eandem cum hac, de qua hic Eusebius. Nihilominus certum est aliam esse, quæ Diadas appellatur in Euboea insula, cujus etiam meminit Strabo lib. 10. ubi agit de Euboea. Nam etiam plures fuisse urbes ejusdem nominis *Orchomenos* & *Athenas* in variis regionibus sitas, & norunt omnes, & constat ex Aristo, Æliano, Plinio, Stephano, & aliis: præterea Joan. Lonicerus in suis in Pindarum scholiis duas Orchomenos fuisse observat, alteram in Arcadia quæ Polyomerus, alteram in Bœotia, quæ Mynidea a Mynide flumine diceretur. Hinc castigabis Fre. ubi hanc ipsam sententiam, Carcomenon dixit: in Mar. *Cecropis in Eubœa Athenas quas & Diacas condidit, quam urbem Eubœi Orchomenon appellaverunt*.

Athenas condidit, quam & Diadas nominavit: hanc urbem) In O. Lo. Vi. *Athenas quas & Diadas condidit: quam urbem* &c. In Fux. F. c. ... as *civitatem, quam & Diadas condidit, quam urbem*.

Plato meminit) *memorat* A. L. V. V. M. T. Lo. O. Vi. Peta. *commemorat* Mar.

ab Hellene Deucalionis & Pyrrha filii) Mirum quomodo hic locus sit adeo varius in re tam vulgata. Nam in O. Vi. *a Deucalione & Hellene ... Pyrrha*: in A. M. L. Al. Lo. Pi. Fre. *a Deucalione Hellene & Pyrrha hi qui* &c. in Fa. & 2. Vatic. *a Deucalione Hellene & Pirrani*: in Peta. *a Deucalione Hellenis & Pyrra*: in 4. Vati. *a Deucalione bellone & Pyrra ... qui* &c. nisi quod in Vat. loco *Pyrra* est *Pirami*: in uno ex Vati. *Pyrami*: idem quoque in P. nisi quod pro *Pyrra*, legitur

Pyrræ

Pyrrachi, & in Lo. *Pirra*: in Ven. *a Deucalione Hellene & Pira hi qui* &c. in Lut. *ab Helene Deucalionis & Pyrrha filio ii qui* &c. in O. Vi. *a Deucalione & Hellene & Pyrra hii qui* &c. Nam vulgatissimum est ex fabulis poetarum & veterum libris Hellenem fuisse Deucalionis & Pyrrhæ filium, licet nonnulli dicant Promethei & Pyrrhæ, & eos qui vocati sunt Hellenes, ab hoc Hellene antea fuisse appellatos Γραικούς. Quod clarius docet Aristoteles lib. 1. Meteor. cap. ultimo *factum est*, inquit, *diluvium Deucalionis* περὶ τὸν Ἑλληνικὸν ἐγένετο μάλιστα τόπον καὶ τοῦτο περὶ τὴν Ἑλλάδα ἀρχαίαν. αὕτη δ' ἐστὶν ἡ περὶ Δωδώνην καὶ τὸν Ἀχελῷον ᾤκουν γὰρ οἱ Σελλοὶ ἐνταῦθα καὶ οἱ καλούμενοι τότε μὲν Γραικοί, νῦν δὲ Ἕλληνες, *circa locum græcum & hic fuit circa antiquam Helladem. Ipsa autem est circa Dodonem & Acheloum. Habitant enim Selli ibi & qui vocabantur tunc quidem Græci, nunc autem Hellenes*. E contrario Apollodorus lib. 1 (si tamen integer est textus) putat ab hoc Hellene prius nominatos Hellenas, qui postea Græci vocati sunt. Unde multum aberrant illi, qui quod videnr Latinos frequentius usurpare nomen *Græcum* quam alterum *Hellenes*, existimant cum Hesychio in voce Ῥαικός nomen *Græcus* a Romanis inventum addita litera *G*, cum antea *Raci* dicerentur, Ῥαικοί, Ἕλληνες Ῥωμαῖοι δὲ τὸ γ προσθέντες Γραικοὺς φασι. Sed eorum error convincitur ex Lycophrone & Aristotele. apud quos non semel reperitur vox Γραικός. Suidas quidem tradit *Hellenes* dictos *Græcos* ab aliquo Græco, ἀπὸ τοῦ Γραικοῦ τινός. Sed Plinius lib. 4. cap. 7. explicat a quo, dum ait illam partem Thessaliam cognominatam *Græciam a Græco rege ibi genito, & Hellas & Hellenes ab Hellen item reges hos eosdem*: addit idem, *Homerus tribus nominibus appellavit Myrmidonas & Hellenas & Achaos*. Certum est autem nomen *Græcus* non fuisse extensum ad omnes alias nationes Europæas, quas Latini Græcas appellarunt, sicut extensum fuerat nomen *Hellenes*, nisi a Romanis, & ab iis qui inter eos Latine loquebantur, *Ab Isthmi* (inquit Plinius) *angustiis Hellas incipit, nostris Græcia appellata*. Sicut enim teste Thucydide lib. 1. ne quidem tempore Homeri adhuc invaluerat mos iste appellandi omnes illas nationes nomine communi τῶν Ἑλλήνων, sed Ἕλληνας dictos tantum, qui ex Phthiotide erant oriundi cum Achille οὐδαμοῦ τοὺς ξύμπαντας ὠνόμασεν οὐδ' ἄλλους ἢ τοὺς μετ' Ἀχιλλέως ἐκ τῆς Φθιώτιδος οἵπερ καὶ πρῶτοι Ἕλληνες ἦσαν Δαναοὺς δ' ἐν τοῖς ἔπεσι καὶ Ἀργείους καὶ Ἀχαιοὺς ἀνακαλεῖ: sic etiam diu nomen *Græcus* fuit peculiare populo, qui incole at eam regionem, quæ *Hellas* dicebatur, usque dum a Romanis fuit extensum ad omnes alios populos, qui Græce loquebantur, quique Hellenes dicebantur ab his qui Græce scribebant. Unde vidimus recentiores Græcos tempore Imperatorum Constantinopolitanorum renuisse dici Γραικοὺς, sed Ῥωμαίους vel Ἕλληνας ipsos autem non aliter ut plurimum, vocasse Romanos quam Latinos.

hi qui prius Græci, Hellenes nuncupati sunt) Hæc ita correximus pro, *a quo primum Græci Hellenes nuncupati sunt*, ut olim in B H. So. Per. vel *hi qui Græce Helnes nuncupati sunt*, ut in Ven in Fa. *qui Græci Helnes*, in Peta. *qui prius Græci Hellenis nuncupati sunt*, vel *hi qui primum Græci Helenes nuncupati sunt*, ut in Lut. Qua in re sequuti sumus Mss. Lo. A. O. Vi. M. L. Pi P. Al. Mar. Fux. Fre. tres Vati. nisi quod in Fre. *Hellextes*. Ita pridem observarat legi Ducæus in suis in Clementem Collectaneis ex codd Reg. Pi. O Vi quæ nos ita se habere comprobavimus, ubi duo hi postremi in manus nostras venerunt.

& Atta sub eo Attica vocata) Emendatior lectio quam olim in Ven. B. H. Pet. Ba. *& Atta sub eo Attici nuncupati sunt*: aut in Lut. *& sub eo Attici nuncupati sunt*. Hoc nos docuerunt L. A. M. tres Vati. P. Lo. Al Pi. So Peta Mar. nisi quod in Lo. & Pi *Acta* pro *Acte*, & in O. Vi. *& Acta Attica vocata*, absque *sub eo*: in Fux. *& terra qua ante Acte sub eo Attica vocata a filia Cranai regis Atheniensium secundi qua dicta est Attis*: vide supra de *Acta* & *Atta*.

qua prius Ephyra) Sic ex A. Fux. Al. L. M. Va. O. P. Vi. & quod ita scriptum sit consensu omnium exemplarium circa n. 608. pro, *qua prius Ephyrus*, ut in So. B. H. Pet. vel *qua prius Epyrus*, ut in Lur. aut *qua prius Epirus*, ut in Fa. Ven. aut *qua prius Epyra*, ut in Peta. Plinius lib. 3. cap. 2. legit *Ephirus*: Patercul. lib. 1. & Gellius lib. 14. cap. 6. *Ephyre*, & idem habent Pi. Lo. at in Lo. *Epira*: Pausan. lib. 2 Corinthiacam regionem Ἐφυραίαν ab Ephyra Oceani filia ait vocatam; urbs tamen auctore Strabone lib. 8 Geograph. Stephano & aliis dicta est *Ephyra*, ab Homero Ionice Ἐφύρη. Auctor repetit conditam urbem Corinthum circa annum 608. idque ex varia opinione scriptorum, quos sequitur: alii faciunt multo recentiorem, sicut Vellejus, qui tribuit Alcæ Corinthiorum regi, seu anno Abraæ 921. si verum est, ut ait, eam durasse an. 952. Nam ex illis duobus numeris efficies 1571. quo modo vides incidere ejus excidium.

Col 3. B. *Hercules cognomento Desinaus*) In vulgatis legebatur *Desinas*. sed quia in iisdem secundo loco erat *Desinaus*, existimavimus posterius esse retinendum; maxime cum alii libri habeant ut plurimum, ultimam syllabam *us*. Hinc in P. & 2. Vati. *Desanatus*: in 3. Vati. *Desonaas*: in Pi. *Desanaos*: in A. L. M. Vi. O Al. Sa. Fux. Fre. *Desanaus*: in So Lo. Peta. Vincen *Desinaus*: in Mar. *Dosenaus* & *Dosonaus*: in primis editionibus Ven. & Lut cum prius fit *Desinas*, postea legitur *Desanaus*: in Fa vero priori loco *Dephinas*, & scriptum est supra, *al. Desinaus*, & posteriori loco *Detanaus*: nec fuit facile dijudicare, quæ vox esset purior, cum inter tot cognomina, quibus fuit celebris Hercules, nullum reperiam, quod ad hoc aliquantulum accedat, præter unicum *Dorsanes* apud Hesychium & Arrianum: longius vero petitum crediderim, si ab altero illo epitheto Βοσπόρου derivaris: quod tamen viro doctissimo utcumque probari, vel si a דשן *deschen*, manare dixeris, quæ vox Hebræis pinguem seu potentem significat. Nam fuisse epithetum Herculis, ut diceretur pollens & invictus. constat ex inscriptionibus Gruteri pag. 515.

pag 48 col. 2. A *Echitreus*) *Ethireus* A. M. *Echyreus* Fux. Prius exstat apud Vincen. Fre *vel*, inquit, *Vincentius*, *Eritreus*; hujus inter veteres nulli, aut pauci meminerunt, immo nec Pausanias, licet reges Sicyoniorum enumeret.

ibid. col. 3. A *Ab hoc loco* usque ad *an.* 450.) Tota hæc sententia abest a Lo. & Fa. adjecimus vocem *loco*, ex primis editionibus Lut Ven. & ex Ms. Pi. Vi O. Fux. Peta cum deessent in H. So. Pet. Ba. Porro locus assignatus his circa 1 ducatus Mosis, re cum excusis, qui ad an 1. reposuere, laberemur: duces sese præbuerunt Pi. Vi O. & ratio, quæ per annorum subductionem peri debuerat ab exitu Israel, ut docebimus, ad an. 4 Solomonis, licet in Peta. & Fux. sita sint ad an. 2. & in Lo. & Fa. deficiant.

Primus apud Hebræos &c.) Exulant a Fa. & Lo. sed in Vi. & O. posita sunt ad an. 4. ducatus Mosis; in Peta. Fux. Pi. L. A. ad an. 5. in re dubia reliquimus ad an. 6. ut olim.

ibid. B. *Moses in deserto*) Assignantur ut in vulgatis, anno 15. Mosis, in omnibus codicibus, præter Vi. & O. a quibus absunt.

pag 49. col. 1. A. *Cherres*) Peta. *Cheridos*: Vi. O. *Acherres*

Telegonus) Prius cum aspiratione pingebatur hoc loco *Thelegonus*; ea tamen omittenda visa est ad imitationem membranarum, & ipsorum vulgatorum paulo ante, sicut etiam apud Dionys. & Justin. lib. 7. dum ait *regnasse fertur Telegonus pater Asteropai*, licet ibi pro *Telegonus*, videatur legendum *Polegonus*, vel *Palegonus* ex Homero Iliad. φ;

Ἀστεροπαίῳ ἔπεχ' ἐγχος τῷ κατακτάμεναι μενεαίνων
Υἱεῖ Πηλεγόνος.

In Ægypto regnavit secunda, Telegonus Oris Pastoris filius septimus ab Io, & ab Inacho; & illud Cranaus indigena ex cujus &c. usque *vocata.*) Nil corruptius in toto opere. Nam primo in editis illa *In Ægypto regnavit secunda* omnino deerant, & statim post illa *Atheniensium 2. Cranaus an. 9.* & ad annum Cranai legebatur *Telegonus Oris Pastoris filius septimus ab Io & ab Inacho*: postea sequebatur nova sententia, *Cranaus indigena ex cujus* &c. nec minus corrupte, in omnibus fere Mss Nam in A ad illum annum primum Cranai, & post illa verba *Atheniensium* &c. *Oris Pastoris filius septimus ab Inacho*, sine his; *In Ægypto regnavit secunda Telegonus*, quasi significet Cranaum esse filium Oris: postea sequebatur ut altera sententia *Cranaus indigena &c.* usque ad *vocata*: in Lo. *In Ægypto regnavit Telegonus*, idque ad an. 48. Cecropis *Oris Pastoris filius cias binaco* ad an. 1. Cranai, post illa *Atheniensium 2* &c. hæc autem *Cranaus Indigena* &c. ad an. 3. Cranai: in O. Vi. Va. P. ad an. 1. Cranai & post illa *Atheniensium*, habetur *Telegonus Oris Pastoris filius septimus ab Inacho*; deinde ut nova clausula *Cranaus indigena &c* idem in Vat. nisi quod legatur *Telegonus Oris Pastoris filius & Io ab Inacho* in L. Pi sub columna Ægyptiorum ad an. 4. Cherres, qui respondet ad an. 49. Cecropis *in Ægypto regnavit secunda Telegonus Horis Pastoris filius septimus ab Inacho*, illa *Cranaus indigena &c.* desunt penitus: in O. Vi. ad an. 1. Cranai & an. 6. Acherres in columna historiæ, *In Ægypto regnavit Telegonus Oris Pastoris filius septimus ab Inacho Cranaus indigena ex cujus &c.* in M sub columna Ægyptiorum ad an. 4. Cherres, in *Ægypto regnavit secunda Telegonus Oris Pastoris filius*, & sub columna Atheniensium, ad an. 1. Cranai, & post illa *Atheniensium* 2. &c.

&c. *ſeptimus ab Inacho*, ſequitur; *Granaus indigena ex cujus* &c. In Peta. ſub columna *Ægyptiorum* ad an. 5. Cherres, *in Ægypto regnavit Thelegonus*, & ſub columna Athenienſium ad an. 1. Cranai, & poſt illa *Athenienſium 2. Cranaus an. 9.* ſequitur ad an. 2. Cranai *Oris Paſtoris filius ſeptimus ab Inacho Granaus indigena* &c. ſignificans Cranaum eſſe filium Oris: in Fux. in columna Ægyptiorum ad an. 5. Cherres, *In Ægypto regnavit Telegonus* & ad an. 6. ut altera periodus *ſecunda Ægypto regnavit Telegonus Horis Paſtorit filius ſeptimus ab Inacho*: illa autem *Cranaus indigena* &c. deſiderantur ut in Pi. L. ſed in Fa. & prima editione Venetiana, poſt illa *Athenienſium* &c. legitur & ad an. 1. Cranai, *Oris Paſtoris filius*, *& Oi ab Inacho* ſine voce *Telegonus*: poſtea ad an. 3. Cranai *Cranaus indigena* &c. & ſine illis *in Ægypto regnavit ſecunda Telegonus*: Marian. ad an. 2693. *Argivorum Oris Paſtoris filius ſeptimus ab Inacho inventus eſt*, poſtea ad an. 2694. ut nova ſententia *Argivorum Granaus* &c. *Indigena*, uſque *vocata*. Difficile fuit judicium facere ex antiquis auctoribus, tum quod de illo Telegono nil pene ſcribant, tum quod de Oro non minus fere inter ſe diſſentiant. Nam Plinius *Horum* (ſic enim ſcribit cum aſpiratione lib. 30. cap 15.) Aſſyriorum regem facit, Diodor. lib. 1. cap. 2. & lib. 3. cap 4. filium Iſidis: Pauſan. lib. 2. *Orum*, inquit, *in Troeſenia ajunt genitum, mihi tamen Ægyptiacum, non Græcum nomen eſſe videtur. At illum regnare dicunt* &c. Herodot. lib. 2. ait inter Deos, qui in Ægypto primi imperarunt, *poſtremum regnaſſe Oſiris filium, quem Græci Apollinem nominant*; Græca lingua eſt Dionyſius id eſt Liber. Quam omnem varietatem, ne Chamæleon quidem, licet omnes colores induat, imitari poſſet: maluimus ergo ſequi illos codices, qui & veritati, & ſibi mutuo conformes videntur. Errorem autem inde manaſſe conjicio ex eo quod cum antiquitus tota hiſtoria obtineret primum locum ſeu columnam (ut licet adhuc cernere in Vi. O.) hæ duæ ſententiæ ſe invicem ſequebantur non diſtinctæ interpunctione, qua carent omnes fere libri mſſ Quod autem una pertineret ad ſextum annum Cherres regis Ægypti, & altera ad primum annum Cranai, qui erant ſibi oppoſiti, indicabant diverſi colores, ſicut declarat Hieronymus in ſua Præfatione. Defectus ergo interpunctionis & colorum fecit, ut illæ ſententiæ poſtea ſic confuſæ, & permixtæ fuerint ab ineptiſſimis librariis. Quod autem Euſebius *filium Telegonum Oris Paſtoris* dixerit, id factum ad diſtinctionem aliorum ejuſdem nominis, ut Telegoni filii Ulyſſis, & Circes, de quo frequens mentio in fabulis poetarum. Sed ſi ſermo ſit, ut videtur de Oro, quem paulo ante regem Ægypti appellavit, qui fit ut Orus ille vocetur *Paſtor*, cum multa ante Dynaſtia Paſtorum defecerit, nec is ad eam, imo ad illam quæ Diopolitanorum dicitur, adnumeretur. Sed malo ab erudito Lectore hæc excuti. Subjungo hoc tantum, non temere Cranaum ab Inacho ſeptimum numerari; nam ſi per reges Argivorum, regnum Cecropis computes, ſeptimus rex reperitur poſt Inachum. At Telegonus multo excedit hunc numerum in regibus Ægyptiorum. Ex his autem omnibus conjicio, quo jure Julius Africanus, teſte Euſebio lib. 10. de Præpar. cap. 3. affirmavit, *uſque ad Olympiadas nil exploratum in hiſtoria Græcorum inveniri, ſed omnia confuſis conſcripta temporibus.*

Epaphus filius &c.) Hæc periodus locum obtinuit in Peta. Fux. ſub columna Athenienſium circa Amphyctionis ronum, e regione anni 15. Cherres: in Pi. vero & Fa. ſub columna Ægyptiorum ad an. 10. Cherres: in O. Vi. demum ad eumdem quidem annum; ſed ad quam columnam reduci debeat, minus certum, cum hiſtoria in unum conferta ſit, & colorum varietatem non exprimat, qui diſtinctionis canonum ſeu columnarum habentur indices.

filius Jo & Jovis) *filius Jonis, & Jovis* A. Peta. *filius Jovis* M. O. Vi. Ven. Mar. Pi. *filius Jo*. L. abſque *& Jovis*. Vulgata lectio caret omni dubitatione, cum conſtet ex Apollodoro lib. 2. & aliis Jo nupſiſſe Jovi, poſtquam nupſiſſet Telegono regi Ægypti, & procreaſſe ex Jove Epaphum. Epaphum vero uxorem habuiſſe Memphim Nini filiam, de cujus nomine Memphim urbem nominavit. Poterat tamen videri lectio illa, *filius Jo*, ſine *ex Jovis*, magis germana Euſebio, quia prius dixerit Epaphum genitum ex Jo, & Telegono; nihilominus prævaluit major numerus exemplarium.

condidit, cum Ægypto ſecunda regnaret) *condidit cum in Ægypto ſecunda regnaret* Peta L. Pi. A. Lo. Vi. O. Sa. ſex Vati. At in Ven. H. B. Pet. Pa. corrupte legitur *ſecunde* ſine diphthongo.

Armaus) *Armaos* L. A. V. *Armaus* Lo. vel *Armus*, licet litera *u* non ſit bene formata: *Armais* Peta. Fa. Fux. Mar. Pi. Sa. ſic & Joſephus ex Manethone lib. 1. contra Appion. *Armabis* Al. *Armagis* Vi. O. & Vincen. Verum in rebus peregrinis, & quaſi fictitiis parum intereſt quid ſeligas.

Cath filius Triſmegiſti floruit) Abſunt ab L. A. P. Lo. Pi. Peta & 3. Vati. ſed in Vi. O. ad an Remeſſis 24. legitur *his temporibus Tat filius Hermetis Triſmegiſti fuiſſe dignoſcitur.*

Crothopus) *Scrotopus* Pi. in Lo. *Crothophus*: in Peta. O. Vi. Fux. So. Sa. Al. *Crotopus*: ſic Euſebius Græce lib. 10. de Præparat. cap. 3. nam Interpres *Crotophus*: idem Pauſan. lib. 1. & 2. & Clemens lib. 1. Stromat. Κρότωπος, Interpres Tatiani Orat. contra Græc. *Crotopas*: de eodem vide ſuperius.

col. 2. *B. Argis ix. Stenelus an.* 11. *Caſtoris de Argivorum principibus &c.* uſque *primo regnante Atree*) Locus erat corruptus, & perturbatus cum prius hæc verba *Caſtoris de Argivorum principibus*, ſine ullo ſenſu tranſpoſita eſſent ante illa *Argis Stenelus* (ſeu *Stelenus*) ut ante, & legeretur *Argivorum Stenelus Caſtoris de Argivorum principibus Stenelus ix. Argis an.* 11. mox ſequebatur *cum Stenelum Danaus* &c. Sed ſequuti ſumus codd. A. L. Pi. ut illa *cum Stenelum* & uſque *regnante Atreo*, ſint verba Caſtoris antiqui ſcriptoris, quem ſæpe citat Euſebius: ita ut poſt vocem *Caſtoris* ſubintelligenda ſit vox, *verba*, vel *teſtimonium*: quaſi dicat, *hæc ſunt verba Caſtoris de Argivorum principibus cum Stenelum* &c. vox autem *Argivorum* erat omnino ſuperflua, aut delenda erat altera *Argis*. Porro vox ſequens *Stenelus* bis erat repetita ex eo quod olim, cum tota hiſtoria contineretur certa columna, vox illa ſimplex *Stenelus* erat in canone regum Argivorum poſt numerum 21. qui eſt ultimus regni Crothopi, & ante illum numerum 1. qui eſt primus regni *Steneli*. Cætera *Argis Stenelus* 9. *an.* 11. erant in columna hiſtoriæ, ut adhuc cernere licet in O. Vi. Sed cum hiſtoria quæque fuit in ſuum canonem traducta, utrumque retinuerunt ſine judicio; ideo alterum delendum fuit; conſule ſuperiora. Ad evitandam amphibologiam omnem notanda duo, primum quidem duos eſſe, qui appellatione hac admodum ſunt vicini, quorum alter rex Argivorum, alter Mycænarum, de quo antea vulgati circa an. 715. ſicut videre licet in notis: ſecundo illam vocem *Stenelus* incredibili varietate in membranis, & libris excuſis efferri. Nam primæ editiones Ven. & Lut. modo *Stellantus* ut hoc loco, quod idem habent chirographi S. V. Va. & is quem citat Loaiſa in Chronicon Iſidori, niſi quod habeat aſpirationem: modo *Stelenus* ut circa annum Abraæ 532. in O. Vi. P. A. L. M. Pi. Peta. Fa. Sa. & tribus mſſ. Fab. primo loco *Sthenelantus*, ſecundo vero *Stenelus*, vel *Stelenus*, ſervata ferme eadem utrobique orthographia: in Lo. & Al. priori loco *Thelantus*, poſteriori *Stenelus*: in Fux. illic *Syenelantus*, hic *Stenelus* (ut etiam Fre.) modo per *h*; modo abſque *h*; editiones Baſilienſe, & Sonniana habent utrobique *Stelenus*. Variant etiam auctores; Nam Clemens Lib. 1. Stromat. Pauſanias lib. 2. *Sthenelas*; ſic Oroſius reſtitutus lib 1. cap. 11. vetus vero *Stelenus*. At Euſeb. 10. de Præparat. cap. 3. Σθενέλαος quod Interpres reddit *Sthenalus*, Tatianus Oratione contra Græcos *Stelanus*: non eſt negligendum ſervari non *le*, ſed *ne*, ſyllabam mediam ut plurimum: quæ varietas minus mira videri debet, cum jam tempore Auguſtini graſſari cepiſſet: is enim lib. 18. De Civit. cap. 8. *Rex, inquit, Argivorum nonus Sthelenas, ſive Stheneleus, ſive Sthenelus, varie quippe in diverſis auctoribus invenitur.* Si quid ergo ſtatui poſſe videtur, quo alter ab altero dignoſcatur, vocato nobiſcum illum quidem *Stelenum*, hunc vero *Stenelum*; neque tamen contendo ut umquam aliquando confundi apud Pauſaniam, Strabonem, Homerum, Ariſtotelem & alios bonos Auctores, & apud illos modo cum *h*, modo ſine aſpiratione: quod ſi veritatem originis ſpectes, *Sthenelaus* potius ſcribendum quaſi σθένος λάου, robur populi. Porro tota illa periodus non ita certa eſt in chirographis. Nam in Peta. non exſtat, ſed in Vi. O. ad annum 8. Steneli revocatur, in Pi. ad annum 1. in Fux. ad. an 4. in Fa. & Lo. ad annum 20. Crothopi; quos imitantur excuſi. Sed quid eſt cur de anno tantopere ſimus ſolliciti.

col. 3. A. *memoriam Cappadocibus*) *memoriam a Cappadocibus* Peta.

Elienſibus) *Elinienſibus* A. *Eliis* L. Pi. *Elenenſibus* M. V. *Helienſibus* Peta. *Ellenenſibus* O. Vi. *Delis* Va. Nil tamen video, cur a lectione Vulgata dimoveamur. Cum enim non improbemus a voce Ἀθηναῖος derivari *Athenienſis*; cur non idem patiamur, ut ab Ἠλιαῖος *Elienſis* efformetur. Sic enim plerique ſcriptores,

Apol-

Apollinis Delii templum, &c.) Cave iſta eradas, quamvis proxime habeantur. Ita enim omnes libri; licet non omnes ita conſtanter ad eundem annum reponant. Nam in Lo. & Fa. ſedem habent ad annum 1. Amphictyonis: in Vi. O. ad an. 4. in Pi. ad an. 5. in Fux. ad annum 7. in Peta. ad annum 8. Cranai. Nos eo abripimur, quo frequens librorum numerus.

ab Eriſichthone) Ita lego ſequutus Pi. & ipſum Euſeb. lib. 3. de Præparat. cap. 3. ubi ὑπὸ Ἐρυσίχθονος, & Pauſaniam lib. 1. Accedunt A. L. M. P. in quibus *Eriſictone*, & Fux. *Eriſicthone*: olim legebatur *Eriſiſthone* ut in H. B. So. Pet. vel *ab Eriſiſtone* ſine *h*, ut in Ven. Lut. *ab Eriſtone* ut in Fa. *ab Eryſictone* ut in Peta. *ab Eriſictone* ut in O. Vi. in Lo. hoc loco *ab Erithone*, & paulo poſt *ab Eriſictone*. Poſt hæc verba *ab Eriſicthone fabricatum* in M. L. Al. O. Vi. Pi. adjectum eſt *filio Cecropis*; ſicut poſtea, dum idem repetitur, conſentientibus omnibus exemplaribus: nec propterea codices accuſandi, cum ſæpe alias ſimilis repetitio contingat, ut ante diximus.

ædificatum) *fabricatum eſt* A. Lo. O. Vi. Lod. P. L. Pi. Fux. Peta.

apud Athenas) Deeſt in L. M. P. Lo. O. Vi. Pi. Fa. Peta. Sed eſt veritat. conſentaneum; hinc in Fux. *apud Athenienſes*.

nomen) *numen* Fa.

conſtituitur) *conſtitutum* in A. L. M. V. P. Lo. Ven. Lut. Fa. Peta. Fux. *conſtitutus* O. Vi.

Athenienſium II. Cranaus) Sic reſtituimus pro *Cranaus IIII. Athenienſium*, ut olim in B. H. So. Pet. ſequuti A. L. V. P. Al. Lo Pi. Fa. Fux. O. Vi. Vincen. Mar. & primas editiones Ven. Lut. & re vera ſi Cecrops fuit primus, ut jam dixit Euſebius, hic erit ſecundus, & juxta hanc correctionem, & ex fide eorumdem exemplarium in ſequentibus regibus Athenienſium immutavimus numerum, ut qui dicebatur V. dicatur III. & qui VI. dicatur IV. & ita de cæteris, nec diſſimulandum in P. legi *Crantus* pro *Cranaus*, & in Peta. Lo. M Ven Lut. Fa. & Vincen. *Granaus*. Sed nihil hæc nos movent; familiare enim eſt veteribus libris ut *G*, ponatur pro *C*, & e converſo; Juſtinus lib. 7. habet *Caranus*. Ab hoc *Cranao* poetæ vocant Athenienſes *Cranaos*, & Pindarus Ἀθῆναις Κρανααῖς. Hinc caſtigabis Fre. apud quem *Cradanus*.

Cranaus indigena &c. uſque *vocata*) Abſunt ut dixi ab L. Fux. Pi. Sed ſunt in aliis exemplaribus & conſona his, quæ tradit Pauſanias lib. 1. licet Stephanus lib. 4. de Urbibus paulo diverſe.

Apteras) *Argonautas* V. ſed mendum eſt manifeſtum.

Deucalionis filius &c.) Hic ſtes velim, cum fluctuent libri in ſede aſſignanda huic periodo. Nam A. L. Peta. Fux. Pi. O Vi. circa annum 1. Amphictyonis collocant, in Fa. circa annum 7. in Lo. circa annum 8. Cranai. Tu habe fidem vulgaris, & majori membranarum numero.

Ibid. B. *Amphictyon*) Sic emendavimus pro *Amphitryon* ex A. P. 3. Vati. Vincen. & ex Clemen. lib. 1. Stromat. Pauſan. lib. 1. Apollodoro lib. 1. Stephano de urbibus, Auguſt. lib. 18. de Civit. cap. 12. Oroſio lib. 1. cap. 9. emendato a Fabritio; nam antea legebatur *Amphitryon*. Noſtræ lectioni eſt affinis illa O. Vi. Pi. *Amphictheon*: L. *Amphicthon*: Lo. *Amphioton*: V. *Amphiothon*: Fa. *Amphiteon*: *Amphition* Fre. Juſtinus vetus lib. 2. habet antiquam lectionem, reſtitutus autem per Bongarſium *Amphictyon*. Cæterum poſuimus numerum *tertius* pro *quintus*, & eadem ratione qua fecimus Cranaum ſecundum: quod ſimiliter obſervabimus in ſequentibus regibus Athenienſium.

Erichthonius) in Lo. *Irictonibus*: in L. *Merictbonius*: in V. Pi. *Erithonius*: in Fre. *Ericthonius*: in O. Vi. Fa. Peta. & apud Vincen. *Erictonius*: abſque controverſia tamen primum magis probandum. Nam præter cæteros mſſ. & primos editos Ven. & Lut. in quibus ita reperitur, ſic ſcribunt Hieronymus lib. 1. adverſus Jovin. Pauſanias lib. 1. Iſocrates in laudatione Helenæ, Apollodorus, Virgilius, Ovidius, Iſidorus, & Auguſt. lib. 18. de Civit. cap. 12. qui ut plurimum, ſequitur Euſebii Chronicon. At Plinius lib. 7. cap. 56. *Erichtonius* per unicam aſpirationem.

Semeles) *Semela* tam hic quam in aliis locis in A. L. P. Peta. *Semele* V. P. Lo. Fa. Fux. Ven. Lut. O. Vi. Sed lectio noſtra eſt Horatii Ode 19. & aliorum: utrumque eſt in uſu.

Homero Erechtheus) Placuit hæc ſcribendi ratio potius, quam antiqua *Eritheus*, tum quia ſic docuerunt O. Vi. a quibus non longe *Eretheus* Lo. Fa. *Erictous* Pi. *Erecteus* Peta. *Ericthheus* Fux. tum quia apud Homerum 2. Iliad. δῆμον Ἐρεχθῆος μεγαλήτορος, ubi genitivus Jonicus a nominativo Ἐρεχθεύς: ſic habet Pauſanias lib. 2. incuria Typographi poſthabuit noſtram emendationem, cum retinuit *Eritheus*.

pag. 50. col. 1. A. *Amyntas*) *Amintes* Peta. Fux. Lo. Pi. O. Vi. *Amyntes* Caſſiod. & Jornan. *Aminthes* Fa. *Amintes*, Vincen. *Amnites*: verum prius receptius eſt, ut videre eſt apud Cyrillum lib. 1. contra Julianum & alios.

col. 2. B. *Chorax*) O. Vi. *Choras*.

col. 3. A. *conſtituitur Jeſus*) Unus omnium codicum conſenſus, ut ſcribendum proponant *Jeſus* vice *Joſue*, ut vulgus; quin & Septuaginta, Evangeliſtæ, & Apoſtoli Act. 7. Hebræo. 4. Immo & veritas Hebraica Neemiæ 8. verſu 17. & antiqui Patres non ſine myſterio incredibili, ut ſic Joſue dux populi adumbrare intelligeretur Chriſti geſta, quem nomine referebat; & ut is Hebræos in terram ſanctam introduxerat, ſic futurum ut Chriſtus pios cælo reſtitueret, & alia id genus quæ ad redemptionem generis humani pertinent.

ibid. B. *continent annos 3730.*) Pro 3730. legitur in Al. 3738. in Fux. 3830. Sed male ut conſtat tum ex aliis exemplaribus, tum ex Contracto, Adone, & Beda, qui eadem ex Euſebio referunt. Adde quod ſi annos ab Abraam 545. addideris ad 3184. qui præceſſerunt, fient uſque ad primum annum Joſue 3730.

Principium quinquageſimi primi Jubilei &c.) Horum varius eſt ſitus pro varietate codicum. Nam in Pi. L. collocantur ad annum 40. Moſis & ab Abraam 545. in Vi. O. Fux. & Peta. ad annum 1. *Jeſus* ſeu *Joſue*, qui eſt ab Abraam 546. & ita pridem legiſſe ſe teſtantur in Chronicis Euſebii Beda, Ado, Marianus, & Contractus: in Lo. ad annum 5. ejuſdem Joſue, vulgati vero ad annum 7. repoſuere, qui eſt ab Abraam annus 552. Nos circa ſextum Joſue diſpoſuimus, quia ille annus concurrit cum quingenteſimo quinquageſimo primo anno ab Abraam. Etenim ſi initium quadrageſimi primi Jubilei (nam illius ſitus videtur fundamentum, & ordo cæterorum) incidit in annum 51. Abraam, ut ſuperius demonſtratum, & 50. Jubileum in annum 501. immo etiam annus 835. ſecundum Euſebium, & ſecundum Hebræos concurrit cum anno captæ Trojæ; ergo principium Jubilei quinquageſimi in 551. Hoc certius eſt, quam ut probari debeat. Econtrario ſi conſtitueris ejus initium ad annum 1. Joſue, oporteret initium 41. Jubilei incidiſſe in annum 46. Abraam: ut etiam ſi initium 81. Jubilei concurrit cum 31. anno Chriſti, neceſſe eſt 51. Jubileum incidere in primum Joſue. Nec tamen adverſabor, quin aliquo modo defendi queat ſitus hujus Jubilei ad an. 1. Joſue; fieri enim poteſt ut illi veteres Hebræi aliter quam Euſebius terminarint ſeu dimenſi fuerint annos Abraami, Iſaaci, Jacobi, Joſephi, & ſervitutis Moſis: ex quibus ille ſubducit ſummam 545. uſque ad primum Joſue. Idem dicendum de annis ducum ſeu judicum a Joſue uſque ad ſupradictum annum 835. ſic tamen ut tandem circa illum annum Hebræi convenirent cum computo Græcorum, & Latinorum. Adde quod diverſa erit ratio anni Hebræorum, ab anno aliarum gentium; ſicut notant ex Africano Hieronymus in Daniel. 9. & ante eum Euſebius lib. 8. de Demonſt. cap. 2. dum ajunt 475. annos Romanos, & ſolares facere annos Hebraicos 490. His tamen omnibus ſuperiores rationes potiores viſæ ſunt.

Joſus ſucceſſor Moſis terram Palaſtinorum Judææ genti ſorte diſtribuit) Quam ſit neceſſaria ratio anni a partitione terræ Sanctæ, nemo eſt qui ignoret; ideo hæc paucis ſunt examinanda. Excluduntur quidem ab O. Vi. ſed in cæteris varias ſedes occupant. Nam in vulgatis, ut etiam in Lo. & Fa. reponuntur ad an. 9. Joſue: in Pi. Peta. Fux. Mar. ad an. 10. Quid alii libri, videant ii, qui priores meas obſervationes retinent: licet non adeo ſit facile judicare certo, ad quem annum reduci debeant. Cum Scriptura nil certi definiat, tamen ut præmonuimus colligi poteſt ex Levit. 25. & Jubileum Moſaicum, & terræ Sanctæ partitionem idem habuiſſe anni initium. Præterea certum eſt ex Joſue 14. poſt annos 45. a terra explorata, accidiſſe illam partitionem. At ſi exploratores miſſi ſunt an. 2. exitus ab Ægypto, ut etiam colligi poteſt ex Num. 13. & 32. & Deuter. 1. Ergo merito illa partitio aſſignanda videretur, ſi faverent libri, eidem anno 6. Joſue, quo auctor initium ſui Jubilei Chronologici conſtituit: unde non dubito quin & tunc deinceps concurrant hujuſmodi Jubilei cum Moſaicis, immo ſpatia illa, ſeu interſtitia annorum 50. quæ præceſſerunt ab orbe, non ob aliam cauſſam ab Hebræis nomine Jubilei appellata videntur, quam propter hunc annum, qui efficit ut partitio temporum præcedentium fiat congrue per quinquageſimos, centenos & millenarios completos.

pag. 51. col. 1. A. *Remeſſes*) *Mermeſſes* Fux. *Rameſſes*. Cyrillus lib. 1. contra Julia. *Remeſſis* Pi.

qui & Ægyptus) Sic pro *qui & Ægyptius* ut olim, ex L. O. A. Vi. Fux. & ex ipso auctore paulo post. Desunt tamen in Pi.

Ægyptus qua prius Aeria) Pro *Aeria* in L. *Eria* ut etiam Mar. *Erial* O. Vi. *Aerea* Isidor. lib. 14. Orig. c. 3. Sed alia exemplaria *Aeria*, ut etiam apud Diodor. lib. 1. Gellium lib. 14. cap. 6. in Peta. abest *quæ prius*.

dicebatur ab Ægypto) Sic nos sequuti A. Lo. L. P. O. Vi. Pi. cum antea legeretur, *dicebatur ab Ægypto*.

ab Ægypto tunc ibi regnante) ab Ægypto rege Pi. At in Fux A. Peta. Lo. P. pro *ibi*, legitur *sibi*, sed sensus eodem recidit.

cui datum est regnum, ejecto Danao) Hæc non sunt in 4. Vati. A. P. Fa. Fux. Lo. Pi. O. Vi. L. M. Mar. Peta. sed tamen sunt consona veritati historiæ.

ibid. B. *Busiris Neptuni*) Rei non certæ incertus situs, Nam in Pi. L. Fa. & Lo. constituuntur in serie Ægyptiorum: ita tamen ut in Pi. L. Vi. O. sint ad annum 12. Remesses: in Fa. ad annum 19. in Lo. ad annum 31. Ar in Peta. & Fux. sub columna Atheniensium: in Peta quidem ad annum 29. Erichthonii: in Fux. ad annum 30. qui opponitur 26. Remesses: in editis ad an. 20. quos sequimur. Quid vero alii chirographi, pendet a meis prioribus curis, quæ quia perierunt, periit memoria. Cæterum ubique *Busiris* proponitur per *i*, præter quam in Fux. ubi *Busyris*, ut apud Virgilium, Senecam, Ovidium & poetas, sed vulgata scriptura est Plutarchi, Plinii, Strabonis, & aliorum.

Col. 2. A. *Filium Steneli*) Quare *Steneli* potius quam ut olim *Steleni*, & idem in sequentibus, vide quæ de his supra notavimus pag. 49.

Pelopidæ) In Fa. Fux. *Pelopide*: in L. Pi. *Pelida*, sed vitiose. Nam Atreus & Thyestes fuerunt filii Pelopis, teste Apollodoro lib. 2. & aliis.

primo regnante Atreo) Desunt hæc verba in L. Pi. sed exstant in aliis: posuimus vero *Atreo* pro *Atteo*, ut erat in Ven. H. vel *Attao* ut in aliis editionibus Ba. So. vel *Acrao* ut in Al. vel *Atrao* ut in A. P. quinque Vati. Sequuti sumus O. Vi. Peta. Lo. Fux. & Pausan lib. 2. & quia idem auctor lib. 10. de præparat. cap. 3. & inferius consentientibus exemplarib.

regnavit Gelanor) In V. *Galaton*: in Mar. *Genalor*: in P. *Gelanos*: in H. B. So. Pet. *Gelenor*. Nos maluimus sequi A. Lo. L. O. Vi. Sa. Fux. Ven. Lut. Pi. Peta. Fa. ut etiam Pausan. lib. 2. & Plutarch. in Pyrrho, & alios plures.

Danao tradiderunt) In Lo. L. Peta. *Dardano tradiderunt*: in P. utrumque: in Pi. *Dardanio tradiderunt*: in Fux. *Danaoque regnum suum crediderunt*; sed in illis mendum apparet manifestum ex ipso contextu & Pausania lib. 2. itemque ex Strabon. lib. 5. & Oros. lib. 1. cap. 11.

vindicavit) *Vendicavit* Fux. Vi. O.

expulsus Ægypto) In M. O. Vi. *expulso fratre Egisto*: in Pi. *expulso Ægypto*. Vulgata lectio est sine dubio retinenda. Nam idem est cum eo, quod prius dixerat, Danaum ejectum fuisse ab Ægypto: & tantum abest, ut Danaus expulerit fratrem, quin a fratre expulsus; cujus nomen erat Ægyptus, seu etiam Ægystus: sed diserte hæc Scholiastes Apollonii in lib. 1. Argonautar. ubi agens de conditore navis Argos. Ἄλλοι δὲ λέγουσι Δαναὸν διωκόμενον ὑπὸ Αἰγύπτου πρῶτον κατασκευάσαι.

Erichthonius primus quadrigam junxit) *quadrigam invexit* Lo. sed prior lectio est aliorum exemplarium, & Tertulliani lib. de spectacul. Comestoris ex Eusebio, & Virgilii 3. Georgic.

Primus Erichthonius currus, & quattuor ausus
Jungere equos, rapidusque rotis insistere victor.

Quibus convenit Plinius lib. 7. cap. 56. Hac de re vide supra. Jam vero hæc reduximus ad an. 4. Danai sequuti Lo. Fa. Peta. Fux. P. Nam licet in tribus posterioribus sit sub columna Atheniensium, idque ad annum 17. Erichthonii, nihilominus cum simul concurrant annus 17. Erichthonii, & 4. Danai; præterea cum columna Atheniensium, ad quam jure hæc pertinebant, plura hic non caperet, ad viciniorem fuit recurrendum. Rursus quamvis in O. Vi. columna dignosci nequeat, omnia in unum congesta cum sint, opponuntur certe anno 13. Erichthonii, qui ultimo Steneli respondet.

ibid. B. *in Creta regnavit Lapis*) Pro *Lapis* in Al. *Apis*: in Fux. Lut. Vi. O. *Japis*: in Peta. Pi. L *Lappis*. Sed quia video alios codices convenire in veteri lectione, non dubito esse mendum in his: de illo rege nulla memoria veteres.

col. 3. A. *Arcas*) *Arcbas* Peta. Fa. Vi. O, *Arcus* Fux. Scriptura vulgata est Pausaniæ lib. 8.

Callistonis) *Calisto* Lo. Vi. O. Peta. *Callestonis* Pi. Pre. & alia mss. sequuntur vulgatam: quibus consentit Pausanias, dum hanc historiam explicat lib. 8.

Orithyia) In O. Vi. Ven. Lut. Fa. Vincen. *Orithia* & passim apud Herodotum, & alios per *i* finale, sine *y*: aliquando per *y*, ut apud Justin. lib 2. in tribus Vatican. *Orinthia*. Consultius tamen visum est antiquam orthographiam retinere cum utroque *y* & *i*, tum quia ita tam cæteri editi, quam Chirographi, tum quia sic exstat apud Stephan. de urbibus, Cicero. lib. [illegible] Tuscul. Pausan. lib. 1. Strabon lib. 7 Ὠρείθυια, [illegible] lib. 1. & alios quamplurimos: Plato in Phedo. scribit, *Orithyi*, Ovid. lib. 6. Metamorph. Apollodo[illegible] lib. 3 Apollonius ejusdem Scholiastes in 1. Argonaut. Nam diphthongus Græcorum υ exprimitur a Latinis per *y*, & *i*.

Orithyia Erechthei, qui & Erichthonius dictus est, a Borea Thrace rapitur) Non dubito esse delenda, quod absint ab L. P. M. Lo. Pi. O Vi. Fux. Peta. quinque Vari. & quod legantur circa annum 608. Tamen quia exstant in aliis chirographis & ad oram Va. & Fa. ad annum 11. Erichthonii, licet in posteriori supra scriptum sit *in alio codice hac* (scilicet *Orithya* &c. usque *in Libya* ædificata est,) *anno* (Erichthonii) 15 *incipiunt*, liberum fuerit Lectori retinere, & ubi voluerit, collocare. Nam cum fabulosa sint, quo minus certa minus certum habent situm.

a Borea Thrace) Sic juxta sequentia ad annum 5[illegible], & ex Al. & Vincen. pro *arborea trace*, ut in Ven. Lut. F. vel *Borea trace*, ut in aliis editis: & nostra lectio confirmatur ex sequentibus circa annum Abraam 630. Unde nullus improbarit, quod ita diviserimus, in duo nomina, & cum aspiratione scripserimus, maxime qui legerit Ovidium locis citatis, Pausaniam loco superiori & passim, Strabonem, Solinum, Melam, Apollonium & ejusdem Scholiastem lib. 1. Argonaut. ubi [illegible] hæc, & alios plures scriptores. Nam quod Boreas dictus sit Thrax a patria Thracia, nemo nescit.

Triptolemus longa navi Eleusin veniens ibi frumenta distribuit) Hæc non minus sunt suspecta, cum iisdem verbis repetantur circa ann. 604. eaque rejecerint libri manu exarati supra citati, nihilominus quia editorum vetustissimi ea habent, cum aliquot Mss. antiquitatis commendatio deleri prohibuit.

col. 3 B. *Proserpinam rapuit Orcus Molossorum rex*) Licet hæc absint ab iisdem chirographis & exstent iisdem verbis repetita circa annum 620. quo minus tamen expungeremus, prohibuerunt nonnulli manuscripti libri, ac præterea editi omnes, & ipsa lex, quam nobis diximus, ut nil nisi quod penitus absurdum, deleremus. In Va. Ven. Lut. *Molopsorum*, in Fa. *Molopxorum*; sed quam mendose, norunt, qui vel tantillum apud Geographos & Historicos sunt versati: accedit consensus aliorum exemplarium hic, ad annum 623.

Perseus occidit Gorgonem) Idem de his esto judicium, ut licet videantur eradenda iisdem de caussis, propter rationes tamen jam dictas retinenda fuerunt. Plura de hac re apud Diodorum lib. 3. cap. 4. Pausan. lib. 2. & Strabon. lib. 7.

Dionysius Nysam &c. in India condidit & a suo nomine eam sic appellavit) Isthæc non secus ac tres notæ superiores, amovenda essent. Nam exulant ab iisdem Mss. & iterum leguntur circa 685. pag. 59. verum cum reclament editi & Vat. eorumque lectio recepta sit, nefas nos ea rejicere: non celabo in Vat. legi *in Achaja*, pro *in India*, sed perperam. Nam licet inveniantur decem Nysæ (seu Nyssæ ut apud Stephanum, Arrianum, Melam & alios) nulla tamen est in Achaja. Quando autem mentio fit urbis Nysæ sine addito, semper est intelligenda Nysa Indiæ.

Cyrene in Lybia ædificata est) Iterantur hæc ad ann. 68. & circa Olympiad. 4. quominus tamen eraderemus, prohibuit novitatis odium & rationes præcedentes.

Libya) Vulgares habent *Lybia*. Observandum sæpius in hoc libro vocem hanc oberrare veste varia. Nam modo *Lybia*, modo *Libya*, nonnunquam etiam *Libia*, prout variant non solum Mss. sed & editi. Hæc varietas dedit nobis ansam, ut quod magis probaremus, eligeremus. Placuit ergo præ cæteris *Lybia*. Nam præterquam quod sæpius reperitur tam in vulgatis, quam in Mss. aliorum scriptorum auctoritas id a nobis obtinuit, qui ita exhibent ut Thucydides, Plutarchus, Plinius, Pausanias, Seneca, Diodorus, Strabo, Ptolemæus, Stephanus, Virgilius, Solinus, Justinus, Hieronymus, Socrates, Augustinus, Orosius, Marianus, Statius, Seneca, Aelianus, Lucianus, Claudianus, Manilius, Horatius, & alii: sed præcipue quia ita Judith 3 Ezech. 30. Dan. 11. Act. 2. & alibi passim; & fuit necesse auctorem sibi ubique constare. Nam erat corrigendus vel hoc loco vel in sequentibus. Non ibo tamen inficias, quin alterum bonos auctores habeat patronos, immo eos ipsos quos citavimus, qui nonnunquam licet raro per *y*, scribunt in prima

prima syllaba. Notaveramus autem sic legendum *Lybia*, sed excidit librario, unde numerabimus inter errata.

Danaus per 50. filias, &c.) Vaga est horum sedes; Nam in Pi. circa primum annum Danai: in O Vi. ad annum 9. Steneli: in Fa ad annum 18. Erichthonii: in Lo. ad annum 20. in Peta. ad annum 21.

Filios Ægypti fratris) Nemo est qui non probet, quod loco *Egisti*, recensuerimus *Ægypti*, juxta Lo. Pi Mar. & Orosium lib. 1. cap. 11. Licet enim plures codices habeant prius, tamen cum idem rex utroque nomine appellaretur, ut videre licet apud Ovidium lib. 3. de Ponto, apud Josephum lib. 1. contra Appionem, apud Pausaniam lib 2. Apollodorum lib. 2. Theopompum lib. 3. & alios plures; ex altero autem ut communiori ortum proverbium *Ægypti nuptia*, & auctor regnum illius hic referens non semel vocet *Ægyptum*, non *Egistum*; vel simile est in eadem appellatione, nequam dubitandi caussam praeberet, constanter perseverasse.

evadente solo Lynceo) Pro *Lynceo* in Lo. *Linteo*: in Fux. *Lintheo*: in Pet. *Lincheo*: in Vi. O. *Lino*: & licet plerique auctores hunc *Linum* vocent, Eusebius tamen communiori omnium codicum suffragio, & lib. 10. de praeparat. cap. 3. Λύγκεον nominat; idem Clemens lib. 1. Stromat. Pausan. lib. 2. & Apollodorus lib. 2. & plerique alii.

Liber pater &c. magis propter furorem, quam propter virtutem) Desiderantur in A. P. 4. Vat. Lo. L. Peta. Fux. M. Pi. O. Vi. sed leguntur in margine codicum V. Va. & Fa. excepta voce *magis* quae tem desideratur in Vatic. His consequenter adjungitur in Fa. *Bache propter furorem quam propter virtutem als dicunt*, idque literis minusculis, ut argumento sit esse supposititia, praeter vocem *Bache* (errorem in ortographia adverte) unde amandanda hinc videntur, cum auctor membranarum omnium consensu, nativitatem Liberi patris circa annum 627. referat.

Perseus cum uxore Andromacha rapti in calum sunt) Desunt in iisdem mss. unde explodenda judicabis: verum cum fabulis poetarum non adversentur, illaesa maneant.

Andromacha) Libenter correxissem *Andromeda*, si adjutus fuissem ab aliquo exemplari. Nam vulgare est Poetas finxisse Cepheum ad placandam Neptuni iram, filiam ad scopulum catenis alligatam ceto devorandam exposuisse, sed demum a Perseo liberatam; quo alludit Propertius:

Non hic Andromeda resonant pro matre catena.

Sic etiam Herodotus lib. 7. *Postquam Perseus Danaes & Jovis filius ad Cepheum Beli filium commeavit & Andromedam ejus filiam duxit uxorem* &c. Sic eam vocant Stephanus in voce χαλδαῖοι, & Scholiastes Apollonii, August. in lib 18 de Civit. cap. 13 Solinus, Ovidius, Suidas in Perseo, Mela lib. 1. cap. 11: Strabo lib. 16. Plinius lib. 9. cap. 5 & lib. 35. cap. 11 & alii quamplurimi. Sed quod praecipuum est, ipse Hieronymus in Jonam cap. 1.

pag. 52. col 1. B. *Belochus)* Sic emendavimus ex L. A. P. Lo. Cassiodor. & Mar. & supra pag. 30. pro *Belothus* ut in editis. vel *Belochus* ut in Peta. Pi. Fa. vel *Bolcus* ut in O. Vi. vel *Boletus* ut in Vincen. vel *Belogus* ut in Fux. vel *Bellothus* ut in Ven. & Lut. aliqui divisim legunt *Bel Ochus*, de quibus supra. Verum quoniam mss. & auctores citati legunt conjunctim, non potuimus ab illis dissentire: Jornandes retinet veterem lectionem.

Hujus filia Actosa) In O. M. & Vi. pro *Actosa* legis *Josa*: in So. *Actola*: in Lo. Fa. 3. Vati. Peta. *Attosa*: in Pi. *a Tossa*: in Fre. *Tosa*: in 3. Vati. *Atossa*: in A. L. V. P Mar. non extant ista *hujus filia Actosa, qua & Semiramis, regnat cum patre an. 7.* Sed in O. Vi. pro *an. 7.* legitur *an. 12.*

Ibid. col 3. *Gothoniel)* *Othoniel* in Al. Mar. So. & Judic. 3. juxta Hebraicam, & nostram vulgatam editionem: verum si lxx. Interpretes (quos fine dubio sequitur Eusebius) consulas, *Gothoniel* dices cum vulgatis & aliis mss. Nam tum editio Romana, tum Complutensis & Antuerpiensis, id est correctiores Γοθονιὴλ legunt, immo & Eusebius Graecus lib. 10. de praeparatio cap 3. ut proinde non possim laudare interpretem, qui ibi vertit *Othoniel*.

Gothonielis temporibus secundum &c.) Prius legebatur *Gothonielis temporibus Aoth secundum* &c. expunximus autem *Aoth* sequuti A L. V. Peta. Fux. sex Vaticanos, Lo. Vi O Pi nisi quod in Vi. & O *temporibus Gothoniel qui Hebraorum primus judex ex tribu Juda fuit. Primus judex Gothoniel annis 40.* in Pi *temporibus in Gothoniel secundum Judaeorum traditionem*: in Fux. *qui conjunguntur temporibus Gothoniel secundum Judaeorum traditiones.* Suspicor hic additam vocem *Aoth*, non aliunde nisi quod cum eadem verba sequenti pagina haberentur, *temporibus Aoth secundum Judaeorum traditiones*, sententiarum similitudine deceptus librarius, inde huc transtulit, ut saepius descriptoribus contingit: movit hanc suspicionem, eo quod ista omnia *Aoth secundum Judaeorum traditiones*, desiderentur in A. L. Lo. O. Vi. Pi. Fa. & 3. Vati.

Apud Judaeos pontificatum suscepit Phinees) Haec adjecimus ad an. 7. Gothonielis sequuti A. Pi. Al. L. Fux. O. Vi. Peta. licet Peta. ponat ad an. 9

pag. 53 col 2 A. *Bithynia* usque *puniceus)* Desiderantur haec in A. L. Pi. Vi. O. Lo Peta. Fux. 3. Vati. Sed collocantur. in P paulo post ad an. 14. Lyncei regis; leguntur autem in margine V.

ibid. B. *Lynceus)* In Vi. Fa. O. *Linceus*: in Lo. *Linchens*: in Fux. Peta. *Lyncheus*: non te tamen haec dimoveant. Imiramur enim caeteros membranaceos, Pausaniam, Scholiastem Apollonii, plures alios & ipsum auctorem lib. 10. de praeparat. cap. 3.

ibid. col 3. A. *Templum Delphis magnum &c.* Vox *magnum* deest in Lo. Ven. Vi. O. Pi. & Peta. Idem in Fux. & ejus loco ponitur *Apollinis*. Caeterum omnia haec conservavimus ad an. 17. Erichthonii, ne dissentire videremur tum a vulgatis, tum a scriptis Lo. Pi. L. neque enim caeteri omnes conveniunt. Nam in Fux. ad annum 34. in F. ad an 35. in O Vi. & Peta. ad an. 38. Ex aliis scriptoribus nil certi potest colligi.

a Phlegia incensum) Hanc gratiam optimis illis membranis Pi. V L. A, & primo omnium excuso Venetiis, quod in restituendo hoc loco juverint. Antea enim *a Phlegra incensum* legebas: & licet non ita omnes, confirmor tamen maxime, cum non omnino dissentia. Nam *a Phlagia* A. *a Flegio* Lut. *a Plegio* Fa. *a Phlegio* Vatican. Fre. *a Plecyo* Lo. *a Plegeto* Peta. *Fregeto* M *Pleyo* Fux. *a Flegia* 3. Vatic. Adde quod Pausan. lib. 2. & 10 & alii templum illud Apollinis a *Phlegya* incensum scribant, unde Virgil. lib. 6 Aeneidos,

Phlegiasque miserrimus omnes, &c.

Fuerat animus reponere *y*, pro *i*, cum ita passim occurrat apud Virgilium, Pausaniam & alios, sed obstiterunt chirographi, & editi.

In Creta regnavit Asterius) *In Gracia regnavit Asterius* Peta. Sed quam inepte, cum consequenter vocetur *Cretensium rex*; sicut facit Diodorus lib 5. Tamen Augustin. lib. 18. cap 12. de Civit. nominat eum *Xanthum*, *cujus tamen, inquit, apud alios aliud nomen invenimus*: hunc porro ad annum 40 Erichthonii reduximus, cum antea ad 39. ediri revocassent; sic enim Lo. Pi. O. Vi. a quibus non longe absunt A. & Peta. qui ad 4. Fux ad 37. Fa. ad 38. Sed in re minus certa, quid certi de anno statui possit?

Rhadamanthum) *Radamantum* Peta. Pi. Vi. O. Lo. *Rhadamantum* Fa. Unumquodque est in usu apud bonos auctores, sed vulgatum est receptius.

Hypermnestra) In L. A. M. Vi O. Pi. Lo. Peta. Fre. 5 Vati. *Hypermestra* sublato *n*: *Hypermestria* in Ven. *Hispermestra* in Lut. Desunt in Fa. Verum non est rejicienda nostra lectio Nam praeterquam quod extat supra & in caeteris mss. & aliis impressis, ita habet Pausanias passim in Corinth. Apollodor. lib. 2 & Ovidius, inter cujus opera extat Epistola 14. ad Linum, seu potius Lynceem ejus maritum,

Mittit Hypermnestra de tot modo fratribus, uni.

Hypermnestra Danai filia) Ad latus horum verborum in columna Argivorum sub ann. 35. Danai, qui respondet anno 48. Amphictyonis, haec erant adjuncta in omnibus impressis, *Ephyra, qua nunc Corinthus, a Sisypho condita est*: Item, *Ea qua de Hypermnestra, quam Isidem Ægyptiorum Deam vocant, & quae de Danae, ex qua Perseus natus, dicuntur his sunt gesta temporibus*; tamen non dubitavimus delenda, cum desint hoc loco in V Va. Lo. Vi. L. Pi Fa Peta. Fux. nisi quod in V. Va. legatur solum *ea qua de Hypermnestra quam Isidem Ægyptiorum Deam vocant*: praesertim quod eadem reperiantur post annos circiter viginti, ut videre licet: praeter quam quod pro *Hypermnestra*. legitur *Demetra*, & merito. Nam nusquam, credo, reperies Hypermnestram vocatam Isidem, sicut de Demetra legitur.

Pandion filius &c.) Haec reposuimus in an. 1 Pandionis ex A. P. L. M. Fux V. V. Pi. O cum antea in impressis legerentur ad an 44. Erichthonii, & in Lo. ad 46. an. in Fa ad an. 41. *Pandion* autem a nobis rerentum, licet in Pi *Pandon*; in Vi. O. *post* 40. *Atheniensium.*

Ibid. B. *Raptus Europa)* In O. Vi. & P. *Hoc tempore rapta Europa*: vulgati & Fa. quos sequimur minus certa, constituunt ad an. 3. Pandionis: Lo. ad an. 4. Peta. ad an. 5. Pi. ad an. 6. O. Vi. ad an. 8. & A. & L. ad an. 9.

Cadmus regnavit Thebis &c.) Hic paragraphum istum

istum contine, nec te dimoveat librorum varietas. Nam Lo. ad annum 5 Pandionis revocat: Fux. Peta. Pi. ad annum 8. O. Vi. ad annum 9. cum nec numero editos, nec antiquitate cæteras membranas superent.

Dionysius, id est, Liber) *Dionysius idem Liber* M. Lo. Facilis fuit lapsus propter similem scribendi rationem, ubi abbreviatione utimur, confirmatur autem vulgata non solum manuscriptis ac Fre Mar. sed ex hoc maxime, quia quod hic per vocem *id est*, exprimit, paulo infra per *qui* explicat.

Thebaus musicus) Desideratur in O. Vi. sed non minus probandum, ut ex consequentibus apparet & ex Fre. Vincen. ubi *in musica arte clarescunt*: in Fux. insertum est *Thebæorum qui in Achaia sunt*.

Mellus) *Melus* Vi Peta. O. Fux. Pi. Fre. scriptura per simplex *l*. habetur apud Strabonem & alios geographos, dum de insula loquuntur.

Thasus) *Thiasus* M. O. Vi. *Thussus* Va. Vat. *Tasus* Lo. Fa:

Callista) *Calesta* Vi. *Calista* Peta. Fa. Fre. *Calysta* Fux. *qua prius Mariandyna*) In A. L. V. *qua primum Ariandina*: in P. *qua primum Ariandina*: in Fux. *qua primum Aryandina*: in M. Pi. O. Vi. *qua Arundina*: in Lo. Fa *qua prius Mariandina*: in Ven. Lut. *Mariandina*: in Peta. *Muriandina*. Nostra lectio est retinenda; Nam Mariandyni sunt populi Bithyniæ apud Strabon. lib. 7. & Melam, Ptolemæum & alios.

Linus e Thebis) *Linus Thebaus* A. L. M. P. Mar. O Vi. Lo. Pi. Peta. Fux. Fre. Vincen. ut etiam supra *Linus Thebanus* V. Va Vat. Fa. tamen quodquumque horum dixeris, non improbarim.

Idai) *Idei* Fa. O Vi. prius tamen qui respuat, dissentiat necesse est a Pausania, Clemente, Strabone, Diodoro, Plinio, denique ab omnibus veteribus.

Idai Dactyli) *Idei & Dactyli* M O. Vi. *Idai digiti, quos dicu t Graci* Fux. Melius si alia exemplaria, Solinum, Plinium & alios quam plures imitatus fueris. Dactyles autem Idæos) incolas Cretæ ab Ida monte juxta Hesiodum, Pausaniam lib. 5. & alios) ferrum invenisse cum Euse io scribunt Plinius lib. 7. cap 56. Clemens lib. 1. Stromat. Strabo lib. 10. qui *Dactylos, id est digitos a numero nomen accepisse* tradit, eo quod *ex novem Curetis unusquisque decem filios genuerit*: unde minus probo rationem scribendi Fa ubi *Dactilis*; vocem enim genere Græca: unde nativa Orthographia servanda ut habent Pausanias, Strabo & alii.

pag. 54. col. 1. A. *Bellepares*) In Vi. O. *Bellesparis*: Vincen. *Helesparis*: Jornandes *Belepares*: Cassiodorus idem habet nobiscum: *Bellespares* Fre.

col. 2. B. *Laomedon*) *Laumedon* Fa.

col. 3. A. *Hebraorum Aod*) Maluimus imitari L. A. Lo Au Pi. Peta. Fre. quam retinere vulgatam *Aoth*: confirmatur ex Clemente Alexand. lib. 1. Stromat. & editione Græca 70. Interpret. Judic. 3. tam Romana, quam Antuerpiensi & ipso Eusebio lib. 10. de præparat. cap. 5. Α᾿ὼδ, ubi interpres *Aud*: quibus accedit Hieronym. lib. 1. adversus Jovinian. ubi *Ahod* per *d* in fine, & Idacius.

ex tribu Effrem) In Lo. *Effraim*: in Pi. *Effrim*,

pag. 55. col. 1. A. *Menophis*) *Menopes* Vi. O. *Amenophis* apud Ioseph. ex Manethone lib. 1. contra Apion.

col 2. A. *Pelops apud Argos regnavit*) *Pelops in Gracia regnavit* M. Vi. O. Pi.

Pelops apud Argos regnavit an. 59 &c.) Antea legebatur *an. 53.* cum Lo. Peta. Fa. Vi. O. Va. Vat. Sed cum idem annus 59. reperiatur communi chirographorum & editorum calculo, circa annum 708. quis dubitationi locus? præsertim cum sic M. Vi. O. licet in Pi. Peta. *an.* 55. in Fux. *an.* 54. Paragraphus autem hic varie est collocatus in Fux. ad *an.* 26. Lyncei: in Peta. ad *an.* 27. in Pi. ad *an.* 28. in Vi. O. ad *an.* 29. Nos retinuimus veterem situm in re dubia: si per exemplaria licuisset, aut penitus expunxissem, aut quo minus distaret ab iis, quæ infra dicuntur de Pelope, dimisissem ad an. 695. Etenim ab hoc anno 30. absoluto Lyncei usque ad illum annum 695. qui est annus 22. Acrisii, reperies annos 85. integros. Deinde quæro, constituere Pelopem ante Tantalum ejus patrem? sed videat Lector, quid seligendum putet in rebus fictis.

a quo Peloponnesus vocata) Post hæc verba hæc habentur *hic fuit Pandionis filius sub quo ceperunt mysteria* in L. A. M. P. Pi. Peta. Lo. Fre. sed quia idem fere reperitur in iisdem exemplarib. & in vulgatis ad an. 9. Erecthei, de quo hæc dicuntur, nil mutavimus.

col. 3. A. *in Dardania*) Vulgati habent *in Dardana*. Nos sequimur Lo. Al. Pi. Fux. Peta. Ven. Lut. So. Vi. O. Fa. Fre. Mar. & præfationem & contextum sub an. 650. pro *in Dardana*.

Erichthonius) *Ericlonius* Lo. Vi O. Fa. *Ericthonius* Fux. Peta. *Ericthonus* Pi. Nos imitamur vulgates & Homerum lib. 20. Iliad. de hoc supra.

Demetra) Emendatior lectio juxta Lo. A. P. L. O. V. Vi. Pera. Fux Fa. potius quam olim *D metra*: vel ut in Vincen. *Demetria*: vel etiam *Diana*, ut in Fre. Nam Græce Δημητὴρ, quo nomine nuncupata est etiam Ceres.

quam ajunt) Olim *quam aliqui ajunt*; sed maluimus sequi A. Peta. Fux. Fa. Lo Mar. L. P. 4 Vat. & Vincen.

deam Ægyptiorum) Hæc duo vocabula desunt in A. Lo. O. Vi. Fa. Peta. Fux. P. L. M. Va. Pi. sed cum non repugnent fabulis poetarum, nihil immuto.

Armonia) Mendosissime olim *Armenia* in Ven. Lut. B. H. So. Pet. sive *Harmonia* in O. Vi. sive *Hermonia* in Lo. & Pausan. lib. 9. sive *Armoenia* in Fa Verum nostram Lectionem confirmant Fux. Peta. A. L. V. Vi. Pi. & noster auctor circa annum 756. & lib. 2. de præparat. cap. 2. Hujus etiam emendationis nos admonuerat in Collectaneis in Clementem Alexand. eruditus Ducæus & Vignerius in Biblioth. Tatianus etiam orat. contra Græcos nisi quod aspiret *Harmonia*, ut & Eusebius ubi supra & apud Hesiodum in Theogon. & Apollodor. lib. 3. Α῾ρμονίη eum spiritu denso; & sic Scholiastes Apollonii, Lactant. lib. 1. de falsa religione cap. 1. pag. 797. Fuit autem *Armonia* seu *Harmonia* filia Veneris & Martis, ut fabulantur Hesiodus in Theogon. Ovidius lib. 4. Metamor Euripides initio Phœniss. Pindarus in Pythiis od. 3. & alii: tamen error vulgatus jam invaluerat ante tempora Freculphi.

rapta a Cadmo) Mendosa lectio vetus *capta a Cadmo*; sed correximus ex Peta. Fux. Pi. A. P Vi. O.

Cadmea) Sic pro *Catina* ex L. O. Vi. Pi. quibus aliquo modo astipulantur lectiones aliæ, ut *Cadmia sive Cathinia* V. Fa. Ven. Lut. Va. Vat. Peta. *Cadmia* in Lo. *Cathinia* in Fux. *Cama* in P. A. *Alinea* in M. nisi legas *Admea*: *Cadinia* seu *Catinia* in 2. Vatic. Verum facile fuit librariis ut *Catinia*, pro *Cadmea*, seu *Cadmia* (nam utrumque apud Æmylium Probum & alios est in usu, quia εἰ Græcorum modo per *i*, modo per *e*, vertitur) sufficerent, decepti affinitate elementorum *t*, & *d*, (unde O. Vi. Lo. pro *Cadmus* scribunt *Cathmus*) & *in*, pro *m*; hæc enim facile confunduntur. Adde quod cum (licet corrupte) consequente legerent *Siden in Sicilia conditam*, putarunt vocem *Sicilia* ad utramque urbem referendam, hoc posito, de qua probabilius hoc debuit accipi, quam de *Catinia*, quæ celeberrima in illa regione: contra sublato *in Sicilia*, & reposito *in Cilicia*, nihil prohibuit quin legendum fuerit *Cadmea*: præterea cum mentio fiat *Catinæ* conditæ in Sicilia sub Romulo circa Olympiad. 10. non dubitavimus retinendum esse *Cadmea*. Nam idem est ac si dicat, quod scribit auctor lib. 1. de præparat. cap. 3. *Cadmus Thebas condidit*, & Strabo lib 7. *Cadmeiam Phœnices Cadmi comites possederunt*. Nemo enim ignorat Thebarum urbem caput Bœotiæ, ubi imperavit Cadmus, teste Josepho, Xenophonte, & aliis (nam plures fuerunt ejusdem nominis) a Cadmo conditam, in memoriam Thebarum Ægypti: teste etiam Pausania lib. 1. & 9. *Cadmus oppidum, cui nunc idem est nomen, Cadmeam condidit, sed aucta postea urbe, inferioribus mœnibus, pro arce Cadmea fuit* &c. unde Plautus in Amphit. loquens de Cadmo *nostra auctorem gentis* vocat; & Propertius.

Quin tibi Cadmeæ dicuntur, Pontice, Thebæ.

& Tucydid. lib. 1. *Quæ nunc Bœotia prius Cadmeia* vocabatur: Isocrat. in Panegyrico appellat τὴν Θηβαίων Καδμείαν.

Side in Cilicia) Correximus pro *Sisyde* sequuti Vatican. A. L. M. O Lo. Fux. Pi. Vi. & judicium Ortelii ex suo manuscripto: *Fisia* V. *Sicde* Peta in Mar. corrupte legitur *Catinia condita a Siside in Sicilia*: in Vati. *Cad. seu Catin. condit. a Syside*. in Vatic. *Cadi. seu Cati. condit. est a Sisyphe*. Sidæ urbis Pamphyliæ meminerunt 1. Machab. 15. Ptolemæus in tabulis. Stephanus, Strabo lib. 14. Polybius lib. 5. Pausan. lib. 8. & Plin. lib. 5. cap. 27.

in Cilicia) Sic duximus corrigendum pro *in Sicilia* tam propter auctoritatem codicum A. L. Vi. M. O. Pi. P. Peta. Fux. quam ratione moti. Nam licet *Side* dicatur sita in Pamphylia: tamen quia in finibus Ciliciæ, non est novum confinia regionum confundi.

Eleusina Cœleus regnavit coævus Triptolemo, quem &c.) Hic locus ut erat fœdissima labe infectus, cum antea legeretur *Eleusina regnavit Cœleus Triptolemo, quem* &c. ita multum negotii nobis exhibuit, propter variorum exemplarium diversitatem. Nam in P. *Eleusis Egeleus regnavit Celius Triptolemi, quem* &c. idem in Fa nisi quod supra *Triptolemi* scriptum est, *alias Triptolemo*. Nos ne aberremus in loco tam lubrico, duces sequimur

ximus Peta. Pi. L. M. A. a quibus non multum dissident Fux. *Eleusina Celeus regnavit coævus Triptolemi*: idem in O. Vi nisi quod pro *Triptolemi* habes *Triptolemo*, quin Lo. & Marianus lectionem nostram valent stabilire, licet non careant mendo, Nam in Lo. *Pleusin Geleus regnavit coellus Triptolemo*, *quem &c* ubi *Geleus* pro *Celeus* mutatione facta *C* in *G*, ut sæpius occurrit & in illo exempl. passim, & *Coellus* pro *coævus* ex *v*, duplici *ll* formato. In Mar. *Eleus Meteleus regnavit coævus Triptolemi*: ubi item observabis ex disjunctione *Pleusina*, & *Celeus*, & *m*, pro *in*, natas voces illas difformes *Pleus Metelleus*. Licet autem ab Ovidio lib. 4. Fastorum, Apollodoro lib. 1. Pausania, Suida, Servio in lib 1. Georgic. Scholiaste Græco Hesiodi, & aliis Triptolemus dicatur filius Cœlei, & edoctus agriculturam a Cerere hospirio recepta a patre Cœleo, atque ineptum sit dicere patrem filio coævum; tamen non est absurdum Eusebium existimasse Triptolemum ab alio genitum. Quis enim in figmentis illis poeticis dissentientium opiniones posset conciliare; cum tot sententiæ, quot capita; & cum ipsi Pausanias, Apollodorus, & alii doceant antiquiores varie sensisse de origine, & parentibus Triptolemi? Tamen si liceret extra librorum septa digredi, poterat forsan hic locus leviori mutatione sanari, si non admitteretur vox *coævus*, & pro *Coeleus Triptolemo* legeretur *Coelei Triptolemus*, scilicet filius cum hujusmodi eclipsis non sit omnino Latinis infrequens, & insolita, sed Græcis familiarissima, & potuit error ex Græco codice nasci, in quo litera *s* fini prioris dictionis adhærerat, quæ fini posterioris adhærere debuerat. & ita ex Χελεῦ Τριπτόλεμος, factum inepte Χελέυς Τριπτόλεμο. Nihilominus malui tandem quos dixi codices sequi, quam meam conjectionem sine libris prodere. Quod spectat ad situm, retinuimus vulgatum, in quo conveniunt Fa. Fux. licet O. Vi. Pi. Lo. constituant ad annum præcedentem Pandionis 33. vel ut Peta. ad. an. 16. ejusdem. Sed de situ tam horum quam cæterorum usque ad 1. Olympiadem fuisse molestum, & nimis longum inquirere, cum ubique varii & dissimiles sint libri, nihilque ex aliis scriptoribus fere colligi possit; ideo si aliquando situs mentionem faciamus, hoc fit ut inde, quanta sit in aliis varietas, perspicias.

ad urbes) Rectius quam *ad urbem*, cum adsit consensus L. A. M. P. Pi. O. Vi. Peta. Fux. Fre. Mar. & conveniat historiæ, seu fabulæ.

col. 3 B. *Serpens pinnatus*) *Serpens pennatus* Vi. Fux. Fre. O. Sed quis hos cæteris omnibus præferat; accedit quod cum Triptolemus vehi fingeretur a serpentibus, (sic enim Ammianus lib. 22. *Triptolemum*, inquit, *ob rapidos congressus aeris*, *Serpentibus pennigeris fabulosa vetustas imposuit*) sic ut pennæ proprie sunt volucrum, ita pinnæ serpentum, & piscium: unde germanius pinnati serpentes, quam pennati sunt dicendi.

Erichtheus) Melius quam antea *Eurichtheus*. Nam paucis lineis interjectis sic etiam olim scribebatur apud omnes codd. & Fre. licet Herodotus lib. 7. Apollodor. lib. 3. Cicero lib. 2. Tuscul. cui proxime accedunt Ovidius lib. 6. Metamorph. Plutarch. in Theseo habeant *Eurichtheus*, sicut Lucianus *Erectheus*. At maluimus imitari Al. Peta Lo. & Isocratem in laudat. Helenæ, Homerum ipsum, Pausan. lib. 1. Justinum lib. 2. in Vi. O. & Vincen. *Ericteus*, seu etiam *Erictous*: in V. Pi. *Erictheus* & *Erithreus*; hunc nonnulli volunt esse eumdem cum Erichthonio, de quo superius; mihi certe minus sapit. Licet enim Justinus *Eriebthi* tantum meminerit; Eusebium tamen aliter sensisse satis probat Chronici ratio & contextus, in quo duo proponuntur; alter qui quartus rex, alter qui sextus Atheniensium fuerit.

quam rapuit Aidoneus) Hoc nobis potius probatum est, quam quod olim *Aidoneus*, vel *Adunæus* Mar. vel *Idoneus* O. Vi. Cum enim sit vox Græca Ἀϊδονεὺς, sicque legatur apud Plutarchum, Aelianum, & alios, diphthongus *ai*, Latine per *a*, redditur; nulliusque est qui nesciat nomen esse Plutonis apud Græcos.

Pirithoum) *Pyrithoum* Fux. *Perithoum* Fa. Vi. O. *Perithoim* Fre.

Orythiam) De hac voce vide quæ supra.

Astræi filius) *Astroli filius* Lo. Fre. *Astraelit filius* Mar. *Astralius* Peta. *Astræi* Fux. Sed sine dubio vulgata lectio est retinenda. Nam Poetæ fingunt Astræum cum Aurora concubuisse, & ex ea ventos generasse, qui etiam ab eo Astræi dicti sunt: de qua re plura apud Ovidium lib. 14. Metamorph.

quem fabula ventum confingunt) In L. Lo. A. V. M. P. O. Vi. Pi. Fre. Vincen. in specul. histor. & natur. & Ven. *quem fabula ventum confingit*: in singulari utrumvis posueris, parum refert: in Fux. *quem fabula ventum Aquilonem fuisse contingit*.

Sub hoc & mysteria ceperunt) Restituimus distinctionem, quæ erat in vulgatis corrupta: in Vi. O. Pi. post *confingit* (nam ita legunt) sequitur *& sub hoc mysteria ceperunt*: in Fux. *sub hoc Ericthea mysteria ceperunt Athenienses quod Aquilo Boreas dicitur*: ubi mendum est manifestum. Antea non erat separata sententia, sed vitiose ac fœde cohærebat cum sequenti *Ea quæ de Perseo &c*. Qui error irrepsit ex ignoratione, quid mysteria significarent. Sed qui vel minimum versatus est in antiquiorum auctorum lectione, scit majora mysteria fuisse in honorem Cereris instituta, minora vero in honorem Proserpinæ filiæ ejus. Cum autem simpliciter loquuntur de mysteriis, intelligunt majora.

pag. 57. col. 1. A *Ægyptiorum Dynastia XIX. an. 194. suo Imperatore &c*. In L. M. Pi. *Ægyptii post 19. Dinastiam suo Imperatore uti ceperunt; quorum primus Sethus cepit*: in A. *Ægypti Dinastia quorum primus Sethus an. 55*. in Lo. Peta. *Ægypti 19. Dinastia, quorum primus regnavit Zetus*: idem in Fux. nisi quod pro *Zetus*, legitur *Thethus*: in Vi. O. *Ægyptii post octavam decimam Dinastiam suo*, &c. Alia exemplaria tam mss. quam impressa nostram lectionem retinent.

an. 194.) Auctus numerus, cum olim 144. auctore Fa. maxime cum ratio calculi ita præscribat, hinc numeratione suscepta usque ad initium Dynastiæ 20. deesse tamen observabis in Peta. O. Lo. Fux. Vi.

ibid. col. 2. B. *Pratus*) *Pritus* Lo. Prius exstat in aliis mss. Et apud Eusebium lib. 10 de Præparat. cap. 3. Pausaniam sæpe & alios auctores, nisi quod in H. *Proethus* Stephan, in voce οἴνη Προῖτος.

ibid col. 3. A. *Ea quæ de Perseo dicuntur, tunc gesta sunt*) Ea his adhibita lima ex Vi. O. Pi. M. in quibus accedit Fux. in quo *Ea quæ Perseo dicuntur hoc tempore facta fuerunt*. In Peta. *Ea quæ de Perseo dicuntur* habentur sine cæteris, ita tamen ut sint separata a præcedenti, & subsequenti paragrapho: hunc & præcedentes duximus imitandos cum antea in vulgatis, & nonnullis mss. fœde cum illis præcedentibus verbis *mysteria ceperunt*, coalescerent *sub hoc & mysteria ceperunt quæ de Perseo dicuntur*, quasi deberent referri ad Boream, de quo erat sententia; cum debeant tribui Erichtheo regi. Contra in V. conficitur una sententia cum sequentibus hoc modo, *Ea quæ de Perseo dicuntur secundum quorumdam opinionem, hac ætate gesta sunt*. Sed quia auctor loquitur & de Perseo, & de Phrixo variis temporibus secundum varias opiniones auctorum, non fuit facile judicare, an hæc lectio esset magis sequenda.

Phrixus) Cum hoc nomen bis inveniatur in hoc libro, ejus scribendi ratio est varia: vulgari hoc priori loco per *i*, & secundo per *y*, ex mss. quoque alii per *y*, alii per *i*, tam priori quam posteriori loco. Nec minor est contentio inter auctores. Nam Horatius, Columella, & alii per *y*; at Pindarus, Pausanias, Ovidius per *i*; quia tamen video majorem numerum exemplarium hos imitari, minusque probabile sit auctorem adeo esse sibi varium, & diversum, placuit retinere hoc loco vulgatam scripturam, & emendare sequentem.

Per mare) *Per aerem* L. A. V. P. Pi. Peta. Fux. Ado in Chronic. Apollodor. lib. 1. & sic videtur sentire D. Aug. lib 18. de Civit. cap. 14. Verum prius communius: in Lo. *ab aere*. Nostra lectio est ipsius Palephati lib. de fabulis διὰ τῆς θαλάσσης ἀφίκοντες εἰς τὸν Εὔξεινον πόντον. Sic Diodorus lib. 4 cap 4 vult, dum scribit transfretantibus Phrixo & Helle ex Europa in Asiam super aureo ariete, virginem in mare dalapsam nomen Hellespontо dedisse, & Phrixum in Pontum proficiscentem delatum in Colchida: & Apulei lib. 6 de Asin. Phrixum ariesi supernatasse: hinc Manil. lib. 4. Astron.

Testis tibi laniger ipse
Cum vitreum findens aurato vellere Pontum.

Et Ovid. in Epist. Lean.

Invideo Phrixo, quem per freta tristia tutum
Aurea lanigero vellere vexit ovis.

Sed nil tam frequens apud Poetas, & veteres alios auctores, quam hæc historia, seu potius fabula.

sub Eumolpo) *sub Molpho* Lo. *sub Eomolpho* Vi. O. *sub Eumolpho* Fa. Ven. Lut. sic olim apud Ovidium Aldi, & Gryphii lib. 1. Metamorph. & lib. 4. de Ponto, nunc *Eumolpus*; sicut Clemens Alexand. Apollodor. Pausan. Strabo, Plutarch. Isocrates & alii, cæterique chirographi nobis favent, immo & ipse auctor lib. 10. de Præpar. c. 3.

col 3. B. *Apud Pythium vates prima Phemonoe &c*.) Ita correximus pro *Pythiam*, ut olim, sequuti Pi. Peta. O. Vi. Ven. Lo. Fux. Nam Apollo dictus est non Pythias, sed *Pythius*, vel ἀπὸ τοῦ πύθωνος a Dracone (interempto) sive bruto, sive homine hujus cognominis: vel ἀπὸ τοῦ πύθεσθαι, ab interrogando, ait Strabo Ab Apolline locus sui Oraculi *Pythium* dictus est. *Pythium* enim ait Suidas, *est ædes Apollinis Athenis a Pisistrato condita*, *in qua Tripodes dedicabant*: unde quod auctor

auctor vocat hic & paulo poſt *Pythium*, Plutarchus lib. de muſica vocat τὸ ἐν Δελφοῖς ἱερὸν & mulier Apollinis ſacrificula, per quam ille dabat oraculum, vocabatur *Pythia* ut conſtat ex Plutarcho, Strabone, Luciano, & aliis. Deinde reperies ſcriptum *Pythium* in omnibus libris ad an. 738. Porro in Al. *Apud Pythiam Ch.um vates prima*: in Fa. *apud Pithium vates prima*: in Fux *Apud Pythium vates Apollinis prima*: apud Mar. *apud Bythium*; ſed in poſtrema editione *apud Pythium*, & optime, ut conſtat ex Strabone lib. 9. ubi eadem refert de Phemonoe Situs præterea horum varius: in Vi. O. & Fux. ponitur ad an. 31. Erechthei.: in Pi. Peta. L. A. an. 36. alii nobis ſavent.

Maones vocabantur) Antea legebatur *Maones vocabatur*: verum primum magis probari debet. Sic enim in M. Fa. Fux. Peta O. Vi. Pi 3. Vatic. ut referatur non ad Tantalum, ſed ad Phrygas, quos certum eſt dictos *Maones*. Tamen *Meones* ſcribitur ſine diphthongo in O. Pi. Vi. Fa. Fux. Verum ortographia probatur etiam Straboni lib. 12 καὶ Μαίονες, καὶ Μήονες, *Maones* & *Meones*, & infra, Μαίονες, ὃς Ὅμηρος καλεῖ Μήονας.

ob raptum Ganymedis Troi patri Ganimedis & Tantalo bellum exortum) Priſtina lux huic loco reſtituta, cum caſuum diverſitas ambiguitatem non exiguam peperiſſet. Sic enim prius *ob raptum Ganimedis & Trois patris Ganimedis & Tantali bellum exortum*: ubi hi genitivi & puritatem loquutionis & integritatem ſententiæ pervertunt: in Fux. Pi. Peta. pro *Troi*, vel *Trois* ſcriptum *Trao*: quod noſtram lectionem juvat, quo dativum expreſſius indicaret. Quod ſi annum certum habere deſideres, ſcito hæc varie diſponi Nam in O. Vi. ad annum 31. Erichthei; in Peta. & Pi. ad 41. in Fux. ad an. 42. A cæteris non diſſentimus.

Phanocles) *Fanocles* O. Fux. Peta. Lo. Vi. *Eanocles* Pi. *Phander* Fa. labem utrobique agnoſcis Porro Phanoclis meminerunt Clemens in Protreptico ad Gentes, & ſexto Stromat. & Stobæus, cujus citat aliquot verſus.

Fingitur) *confingitur* Vi. Pi Fux. O. Peta.

Tityus convixit Tantalo. Tityonis tempore fuit Latona) In A. Lo. L. M. P Ven. Lut. *Tityus convixit Tantalo, & Tityoni Latona*; niſi quod in Ven. & Lut. pro *convixit*, legitur *conjunxit Tityonis autem tempore fuit Latona*: in Fa. *Tityos conjuncti Tantalo & Titioni Latona*: in Pi. Peta Fux. pro *Tityus* habetur *Tityos*; & in O. Vi. *Titius*: Græci Τίτυον. Sic Homer. Odiſſ. λ. Virgilius vero *Tityus* lib. 6. Æneid.

Necnon & Tityum Terræ omniparentis alumnum.

Demum in Fux. *Tityos conflixit Tantalo & Tityoni Latona mater Apollinis, qui cum Hercule ſervivit Admeto, alter* (vel aliter) *Tantalus & Tityos ſimul degebant: Tityonis autem temporibus Latona fuit, ex qua Apollo alitur, qui cum Hercule ſervivit Admeto.*

pag. 58. col. 1. A. *Soſares*) *Soſades* Lo. alia exemplar. Mar. & Jornand habent vulgatam ſcripturam.

col 2. A *Sicion*) In L. Pi. *Sicyonius*: in M. Vi. O. *Sithion*: in Vincen Ven. *Sicion*: in Lut. *Sytion*. Nos lectionem ſequimur communiorem; & ita apud Pauſaniam lib. 2. & paſſim Euſtathium, Plutarcum, & Plinium lib. 36. cap. 4.

col. 3 B. *Debbora ex tribu Ephrem. § Barach ex tribu Neptalim an 40.*) In A. L. P Lo. Peta. *Hebræorum Debbora cum Barac an. 40.*

Aod) pro *Aoth* ex L. A. Av. Pi. Lo. Vide ſuperiorem Notam hac de re.

pag 59. col. 2. A. *Acriſius*) De hujus vocis orthographia vide paulo poſt.

Ibid. B. *Pelops Peloponneſi* &c) Parum intereſſe dices ſcire quoto hæc anno evenerint; idem tecum ſentio. Si quid tamen certi ex libris haberi poſſit, ſequendus potius Fux qui circa an. 28. Acriſii refert; vel Peta. qui circa an. 27 quam Pi. & Lo. qui circa an. 23. vel Fa. Vi. O. & excuſi qui circa an. 22. quos nos, ne a receptis aberremus, ſequimur. Cæterum pro *Peloponneſi* in Lo. *Peloponenſi*, in Vi. O. *Peloponneſiis*. Quid vulgati habeant. vulgare eſt apud Thucididem, Pauſaniam & alios.

col. 3. A. *Melicerta*) *Melicerte* Lo. Fa. Fux. & ſic Auguſtinus lib. 18. de Civit. cap. 14. Lactant. lib. 1. de falſæ Relig cap. 21. utrumque apud Varron. lib. 7. & 8. de ling. Lat. & alios bonos auctores reperitur.

celebrata ſunt Iſthmia) pro *Iſthmia* in O. Vi. *Ithmia*: in Lo. *Tythonia*; in Fa. *Rithonua*: in Peta. *Iſmia*. Verum noſtra lectio eſt ſine dubio retinenda, & confirmatur ex Clemente lib. 1. Stromat. & ex iis, quæ ſcribit Euſebius ad Olymp. 49. de Iſthmiis poſt Melicertem celebratis. Cæterum ludos Iſthmios inſtitutos in laudem Neptuni docent Tertullianus lib. de Spectaculis, & Plinius lib. 4. cap. 5. unde Neptunus Iſthmius dicitur auctore Sthephano, quia illi ſacrum templum in Iſthmo. Celebrabantur vero hujuſmodi ludicra ſingulis luſtris, ſeu quinto quoque anno, ut vult Plinius loco citato; vel ſi Pindaro ut homini Græco adhibenda fides in Od. 6. Nemæor. tertio quoque anno. Originem vero illorum Poetæ referunt in Nereidas, quæ aliquando chorum ducentes Siſypho Corinthiorum regi apparentes, præceperint ut in gratiam Melicertæ inſtitueret ludos hos Iſthmios, qui cum aliquamdiu intermiſſi eſſent, propter prædonum incurſiones, a Theſeo ſunt inſtaurati, ſublato de medio Procruſte. Poſt illud, *celebrata ſunt Iſthmia*, ſequitur in L. M. Pi. O. Vi. *hoc tempore habita ſunt*; & in Fux. *hoc tempore fuerunt facta* Dicta autem ſunt Iſthmia ab Iſthmo Peloponneſi, in cujus faucibus celebrabantur.

Hippodamiam) Fulcivimus duplici *p*, exemplo Pi. Lo. Fa. Fux. & duarum priorum editionum Ven. & Lut. quibus opem tulere Apollodorus, Pindarus, Cedrenus, Pauſanias, Lucianus, Euſtathius, & alii plerique: retinuimus item aſpirationem, non quam V. Pi. Peta O. ſuppeditarint; ab illis enim abeſt, ſed quam alii & ſupradicti ſcriptores præter Lucianum. Codices O. Vi Lo. Fux. Pi. nec non editi ſcribunt cum *y*; quia tamen Pauſanias, Cicero, Lucianus, Ovidius, & alii ſupradicti rejiciunt, horum nos partes ſequimur cum habeamus conſentientes alios libros, & faveat etymologia παρὰ τὸ ἵππους δαμάζειν; quia tamen typographus non obſervavit caſtigationem, numerabis inter errata *Hyppodamiam*, pro *Hippodamiam*.

Pelops Hippodamiam duxit uxorem.

Athenienſium VII. Cecrops ſecundus an. 40.) Repoſuimus *ſecundus* ex fide Lo. Al. O. Vi. in quibus *Athenienſ. vii. regnavit Cecrops ſecundus*: & in Pi. & Fre. pro *ſecundus*, legitur *junior*: ſic Euſeb. lib. 10. de Præparat. cap. 3. & Clemens lib. 1. Stromat. vocant hunc *Cecropem ſecundum*, ut diſtinguatur a primo, de quo ſupra ad an. 460. Antea legebatur *Cecrops 7. Athenienſ. an. 40.*

Athenienſium VII. Cecrops ſecundus an. 40.
Erichthei frater.

Perſeus adverſus, &c.) Varie hæc in variis ſeſe habent. Libri editi ex his conficiunt tres ſententias, ſicut etiam Lo. Fa. Fux. adeo ut *Athenienſium* &c. uſque *an. 40.* ſit prima ſententia; *Pelops hippoda. du. uxo.* ſit ſecunda, & obtineat ſedem ad. an. 1. Cecropis: *Erichthei frater Perſeus* &c. ſit tertia & unica ſententia, ſita ad an. 2. Cecropis; quaſi Perſeus ſit frater Erichthei regis, cum potius hoc dicatur de Cecrope: codices A. Peta. O. Vi. vulgatos imitantur, niſi quod illa *Pelops Hip. du. uxo.* anno 50. Erichthei apponantur, ut vides reſtitutum: ſicuti etiam habent L. & Pi. & jampridem decus Aquitaniæ eruditiſſimus Ducæus in ſuis ad Clementem Alexandrin. Collectaneis ita recenſuerat. Verum nos imitamur non ſolum eos quinque codices hac in re, ſed etiam L. & Pi. ut in quattuor membra partiamur, quo nos ratio ipſa perduxit. Abſurdum enim viſum eſt Perſeum hunc, quem ferunt filium Jovis, & Danaes filiæ unicæ Acriſii, dicere fratrem Erichthei filii Pandionis. Si etiam Perſeus eſt nepos Acriſii, qui poterit dici frater Erichthei, cum hic regnare ceperit 54. annis ante Acriſium? Agnoſco quidem apud Pauſaniam lib. 7. Cecropem hunc filium dici Erichthei, non fratrem. Sed quid ſi vitio librarii ſcriptum hic fuerit *frater*, pro *filius*? quia forſan cerneret ejus loco in Autographis ſolam notam *f*, quæ licet indicet *filius*, ſumſit tamen pro *frater*; vel quid ſi etiam non eadem fuerit mens auctoris cum Pauſania? nam quid incertius his quæ de ſæculo illo Mythologico habentur, ut merito ſcripſerit Strabo lib. 8. loquens de temporibus Pelopis, Δεῖ δὲ τῶν παλαιῶν ἱστοριῶν ἀκούειν, οὕτως ὡς μὴ ὁμολογουμένων σφόδρα: οἱ γὰρ νεώτεροι πολλάκις νομίζουσιν, καὶ τἀναντία λέγειν, quæ ſic interpres, *Veteres hiſtoriæ ita ſunt cognoſcendæ, ut non admodum indubitatæ fidei, quando & recentiorum opiniones multis de rebus diſcrepant.*

Gorgonis) *Gorgonæ* L. A. M. Pi. Lo. *Gorgoniæ* P. *Gorgone* O. Vi. Noſtra tamen lectio magis recepta eſt, & eſt editorum, ut Ven. Lut. B. Peta. H. So. Græci enim & Latini *Gorgones*, ſic Virgil.

Gorgones, Harpiaque, &c.

Et Ovid. lib. 4 Metamorph. Perſeus ſuperator

Gorgonis anguicomæ.

Et lib. 5. *Gorgonis extulit ora.*

Spectatores ſua mentis impotes) *ſpectatores ſuos mentis impotes* Pi. Lo. O. Vi. Mar. Fre. *Spectatores ſui mente impotes* Fa. Fux.

Didymus ſcribit) Sic ex L. A. M. Lo. S. P. *Al.* Mar. Fa. Peta. Fux 4. Vatic. pro *Aidimus ſcribit*, ut in impreſſis: vel pro *Didinius*, ut in Fux.

Palephatus ſcribit) *Palephatus affirmat* L. A. M. P. Lo. Mar. Pi. *Paleſatus* Vi. O. Lo. Fa.

Bellerophontis navis fuit) *Bellerophontis fuit* in Lo. Fa. ſine vocabulo *navis*, ſed mendoſe. Nam Palephatus refeas

tus refeas

ius refert ad navem, non ad equum: in Pi. deest *fuit*. In Fux. addita immediate, quæ sequuntur *Bellerophon equo suo Pegaso rivulum, qui plenus erat serpentium & ferarum fugiens ocyus transivit, unde occidisse Chimeram dicitur; quia chimaros Græce dicitur locus; & quia plenus fuerat bestiarum, diversa capita eum continere ajunt fabula Græcorum.*

col. 3. B. *Cyrene civitas condita est in Libya*) Agnosces ista superius ad an. 545. Sed memineris qua censura castigata fuerint: idem occurret circa Olymp. 4. Nec dubium, quin de eadem urbe utrobique sit accipiendum, neque enim ulla alia Cyrene in Libia, quam, quæ a Thereis condita, cujus meminerunt Strabo l. 1. & 17. Herodot. l. 4. Pindarus, & alii plerique. Quomodo vero liberandus sit Eusebius auctor noster ab inani repetitione, videat prudens Lector. Ego enim nihil tutius usurpari posse putem, quam cum prius condita fuisset & destructa, denuo condita dici possit, cum fuit instaurata, sicuti de aliis urbibus sæpe contigit. Quæ enim destructa sunt, si quando instaurantur, quodammodo conduntur. Adde quod similes repetitiones indicant non tam Eusebii mentem, quam varias auctorum opiniones, ex quibus suum Chronicon collegit.

Nysam) In Peta. *Misan* mendose: in Vi O. *Nisan*; sed scriptura vulgata est Melæ, Stephani & aliorum: de quo supra.

pag. 61. col. 2. A. *imperaverunt an. 544.*) In Fux. an. 554. sed perperam.

usque ad Pelopem qui regnavit an. 59.) In Vi. O. 58. Post illa succedebant hæc olim, *& in Mycenas imperio translato post Acrysium regnavit Euristeus filius Steleni an. 45.* Idem in Mar. nisi quod pro *Mycenas* perperam est scriptum *Niceas*. At in Fux. valde mendose, *& in Mycenas imperii translato post Acrysium regnavit Perseus Constheleus, qui & adriscenas regnabant, postque eos Argivorum regnavit Euristheus filius Steleni*. Sed visa sunt non solum corrupta, sed peregrina, & cæteris penitus contraria, dum Perseus dicitur successor proximus Acrisii, & Euristheus Persei: unde & expunximus ex præscripto O. & Vi. quamvis alii codices ut plurimum, idem habeant cum vulgatis; sed ad quod etiam ipse sensus nos coegit. Fœdatum enim agnoscimus locum, maxime in iis, quæ regnum Mycenarum attingunt, usque ad Atreum. Retinuimus præterea veterem lectionem, *Argivorum reges defecerunt* &c. licet Vi O. legerent *Argivorum regnum defecit, quod stetit an. 544*. Demum solis illis codicibus Vi. & O. referendum illud, *Mycenis Perseus regnavit an. septem*, e regione anni 16 Assyriorum. 38. Sicyoniorum, 13. Hebræorum, 36. Atheniensium & 9 Ægyptiorum, & notæ numerales regni illius in serie Notarum restitutæ. Desiderantur enim ista in cæteris libris. Hoc modo completur illa Lacuna, quæ erat in numeris, scilicet inter 31 regis Acrisii, & primum Euristhei. Illis etiam duobus debetur illud alterum *Mycenis Euristheus ann. 38.* cum prius deesset, nisi quod paulo ante erat scriptum, *regnavit Euristheus filius Steleni ann. 45.* ut tandem sic omnes numeri singularum columnarum, seu regnorum optime conveniant, & sibi respondeant in omnibus codicibus usque ad annum primum Atrei.

post Acrisium) Rejecta, quam libri typis mandati consectantur, orthographia, *Acrysius*, hanc amplexamur; neque enim id illi constanter servant, dum antea, & paulo post sine *y* scribunt: qua in re imitamur omnes membranas, auctorem ipsum lib. 10. de præpat. cap. 3. Apollodor. Pausaniam, Strabonem & alios quampluri- mos, dum loquuntur tam de hoc Acrisio, quam de altero Jovis filio & Ulyssis avo, de quo Ovid. lib. Metamorph. 13.

Perseus Acrisio non sponte interfecto migravit ab Argis: atque regnavit post Acrisium in Mycenas Argivorum regno translato, & hi dein reges fuerunt Perseus, Euristheus &c.) Non idem omnes libri; nam in excusis sub columna Atheniensium immediate post illa verba *Atheniensium 8. Pandion an. 25.* habentur ista *Perseus* &c. ad ann. vero 1. Pandionis, & ad latus eorundem, in serie tamen Argivorum collocantur ista *post Acrisium* &c. quod idem observabis in Fa. & Lo. nisi quod pro *Argos*, legatur *Argis*, ut in Ven. & Lur. sicut etiam in Pi. ubi periodus illa *post Acrisium* &c. ad 4. annum Euristhei collocatur, cum in supradictis sit ad annum primum ejusdem. Rursus in Peta. cuncta desiderantur præter hæc locata ad an. primum Pandionis; *Perseus Acrisio non sponte interfecto migravit ab Argis, atque regnavit*: in Fux. vero sub columna Argivorum, & ad primum annum Euristhei hæc exstant: *Perseus Acrisium invite occidit, atque e terra Argivorum migravit. Post Acrisium in Mycenas Argivorum imperio translato hi reges fuerunt Perseus, Stenelus, Euristheus, Atreus*, &c. In Vi. & O. in columna historiæ ad 32. Acrisii (tot enim anni illi tribuuntur) 36. Cecropis 9. Ramses, 38. Polybii, 16. Paniæ, 13. Debboræ, prostant hæc, *Argivorum regnum defecit, quod stetit annis quingentis quadraginta quattuor usque ad Pelopem, qui regnavit ann. lviii. Perseus Acrisio non sponte interfecto migravit ab Argis atque regnavit post Acrisium in Mycenas imperio translato, & hi dein fuerunt reges Perseus, Euristheus, Atreus & Thiestes, Agamennon, Egistus, Orestes, & Tysaminos: & Pentilus, & Comites usque ad Heracledarum descensum*. In Fie. *Argivorum imperio in Mycenas translato hi reges per successiones fuerunt Perseus, Steneleus, Euristheus Atreus &c.* Ex quibus liquido constabit, quo jure pro *Argos*, ab *Argis* reposuerimus. Ita enim libri scripti superiores, quibus adjungendi L. P. & alii Chirographi, quos citat Ducæus in Clemenr. p. 797. Comestor item in historia Ecclesiastica, & Vincent. uterque ex Euseb. *reliquit*, inquit, *Argos, & transtulit regnum apud Mycenas*. Nam licet Perseus, dum se palæstra exercet, Acrisio avo materno (erat enim filius Danaes filiæ Acrisii) interempto disco in ejus pedem collapso, redisse dicatur Argos: nihilominus, cum ibi patricidii infamiam ferre non posset, cum Megapenthe filio Prœti fratris Acrisii regnum commutavit, ac Mycenas condidit: de qua re Strabo lib. 8. & Pausan. lib. 2. & Scholiastes Appollonii. Cur item verba illa *post Acrisium* cum superioribus, *atque regnavit*, copulaverimus, cum antea dissiderent & interpunctione, & laterculis, & columna, ratio sensus præter exemplaria Vi. O & Lo. & illa duo, quorum meminit Ducæus in Clementem ita præscripsit: alioquin ista, *atque regnavit* extra ordinem, & absurde posita essent. Cur tertio adjecimus *& dein*. Quarto cur expunximus vocem *Stenelus*; abest enim a Vi. O. Auctor etiam lib. 10. de præpar. c. 3. *Ac sius regnat Perseus, postea Euristeus, demum Atreus atque Agamemnon*: ita reddit Interpres Trapezuntius, cum incidisset in alium librum Græcum, quam qui ab Henrico Stephano excusus. In hoc enim omnibus *Aristeo & Atreo*, mentio fit tantum *Persei*, & *Agamemnonis*. Deinde hoc idem arguit antiqua lectio *post Acrisium regnavit Euristeus*: quin etiam ipsa verba auctoris circa ann. 535. *Maiores Steleni perseverarunt usque ad Euristeum*: præterea (quod præcipuum est) quia connexantur tantum anni Persei, & Euristei in ordine regum Mycenarum; nulli tamen *Stenelo* tribuantur; alioqui poterat retineri illa vox *Stenelus* seu *Steenus*, quia constat ex Apollodoro lib. 2. & auctore supra Perseum fuisse patrem Steneli, Stenelum patrem Euristhei: & *Perseo* (ait Strabo lib 8) *Sthenelum* (sic enim scribit) *huic Euristheum successisse*. At non quærimus quid alii, sed quid Eusebius voluerit.

Euristheus) *Euristeus* Fa. Vi. O. Peta. Lo. sed satius fuit imitari alios libros, quibus consentiunt Homerus, Pausanias, Strabo, Stephanus, & ipse auctor lib. 10. de præparat. c. 3. qui etiam videbantur sequendi, ut pro *i* appingeretur *y*, quia illis vel Εὐρύσθης vel Εὐρυσθεύς; sed abstinuimus, cum nullus faveret liber.

Tisamenus) Licet multiplex sit hujus vocabuli scriptio, tamen placuit potius juxta Lo Fa. Pi. quam ut olim in vulgatis *Tysameros*, vel *Tisaminos* ut in O. Vi. vel *Tysamenus*, ut in Fux. Peta. quia non solum illi tres codices ita scribunt hoc loco, sed etiam paulo infra O. Vi. Peta. ubi etiam *Thysamenus* scribunt Fux & Pi. sicut editi *Tissamenus*, Pausanias lib. 2. Τισαμένος: quod firmat nostram lectionem, & ipsa etiam ratio orthographiæ; sic enim dictum volunt, quasi filium ultoris a τίσμαι, eo quod Orestes ejus pater, Agamemnonis patris sui mortem ultus fuerat.

Penthilus) *Pentilus* Lo. Patercul. lib. 1. posterior est Latinorum, prior Græcorum. At *Pentulus* Vi. & O.

Euraopa Agenoris filia ut in quibusdam legimus rapta est: his congruunt, quæ de Minoe dicuntur, de Cadmo & Spartis) Ista aut omnino desiderantur, in libris scriptis, ut in Pi. & L. aut variam habent lectionem & sedem, ut in Fa. sub columna Mycenarum & ad annum 20. Euristhei *Europa Agenoris filia ut in quibusdam legimus, rapitur: his congruunt quæ de Mirice dicuntur*, & post aliquod interstitium ponitur ad annum ejusdem 24. *de Cadmo & Sparthis*: in Fux. sub columna Atheniensium & ad 23. Pandionis, *Europa Agenoris filia, ut in quibusdam legimus rapitur, quod his congruit quæ de Minoe dicuntur*: idem in Mar. nisi quod ponit ad an. 12. Pandionis seu 34 Debboræ; in Lo. in eadem columna ad annum 21. Euristhei *Europa Agenoris filia ut in quibusdam legimus, rapitur: his congruit quæ de Minoe dicuntur*, & ad annum ejusdem 23. *de Cadmo & de Sparthis*: in Peta. in columna Atheniensium ad an. 23. Pandionis, qui respondent anno 23. Euristhei, *Europa Agenoris filia ut in quibusdam legimus, rapitur, quod his congruit, quæ de Minoe dicuntur*, & post intervallum sub an. 25.

an. 25. est adjectum *de Cadmo, & de Sparthis*: in O. Vi. in serie historiæ & nihilomiuus ad an. 20. Euristhei & 23. Pandionis *Europa Agenoris filia ut in quibusdam legimus, rapitur: quod his congruit qua de Minoe dicuntur*: illa *de Cadme, & Spartis* exulant. Verum ne horum mutatio mutabilis ingenii argumentum sit, stent firmiter, postquam sunt per se valde incerta, & varie tradita tam ab Herodoto lib. 1. quam ab August. lib. 18. de Civit. c. 12.

col. 3. A. *contractus, & ex omni*) Addidimus copulam *&*, juxta Vi. O. Peta. Lo. O. Fux. Pi. L.

confluentes) *confluitus* L. A. P. Pi. *confluitos* O. Fux. Vi. M. Fa. Lo. Peta. *confluxos* V. *conflictus* Mar. Hoc facilius intelliges, si adhibeas ea quæ habet Stephanus in voce Λακεδαίμων Reddit enim duplicem caussam, cur Sparta dicta sit ἀπὸ τῦ Σπαρτῦ τῦ Ἀμύκλαντος τῦ Λέλεγος τῦ Σπαρτῦ ἢ διὰ τὸ τοὺς πρώτυς σχοινίσαντας τὴν πόλιν Λέλεγας διεσπαρμένους εἰς ταυτὸν συνελθεῖν καὶ μίαν οἴκησιν ποιήσασθαι: *dicta est Sparta a Sparto filio Amyclantis filii Lelegis, filii Sparti, vel quod qui primi eam incoluerunt Leleges, & huc & illuc sparsi in unum convenerint, & una habitarint*.

vocatos) In M. post vocem *vocatos* subjunctum est, *tunc gesta sunt*, & in Pi. *his temporibus*.

Midas) *Mida* Lo. Peta. Fa. O. Vi. Pi. Fux. Mar. Vincen.

Lajus) Sic correximus ex A. T. Pi. P. Fux. Lo. 4. Vati. Peta Plutarcho Parallel. 3. Æliano, Diodoro lib. 4. c. 6. Apollodoro l. 3. pro *Lagius* ut in editis, vel *Jasius* ut in S. V. Vatic. vel *Gajus* ut in Vi. O. vel *Lasius* ut in Fa. Vatica. Laii Thebanorum regis circa hæc tempora meminit Pausanias lib 9 & 10, fuit filius Labdaci regis Thebarum, & pater OEdipi.

Chrysippum rapuit) *Crispum rapuit* V. Vatic. *Crisippum* Vatica. Sed prius præferendum. De hoc raptu plura Diodorus, Plutarchus & Apollodorus.

Ibid. col. 3. B. *dimicantes*) *militantes* Lo. Pi. Fux. Peta.

viros ac feminas alligabat) *viris feminas adligabat* Al. Pi. Vi. Peta. O. Fux.

loquitur in secundo Attidis libro) Quia legebatur nude, *loquitur in secundo*, videbatur deesse aliquid: idcirco supplevimus *Attidis libro* ex O. L. M. & Vi. Idem vult ex m. Ducæus in Clement. Alexand. p. 797. & paulo post Eusebius eumdem auctorem citat eodem modo; in Lo. *loquitur in 11. libro suo*.

Ea qua de Dædalo &c.) Laboro ut huic paragrapho sedem aliquam inveniam; sed cui assentiar? Fux. Peta dederunt 1. Ægei: L. A. 2. an. ejusd. Vi. O. an. 3. Pi. an. 4. Lo. an. 19. Pandionis: vulgati an. 17. ejusdem; sed liceat de fabellis fabulari.

pag. 63. col. 3. A. *Tyriorum civitas condita*) *Tyrus condita* A. L. O. Lo. Pi. Fa. Fux. Vi. Peta. 3. Vati. Mar. Ado, Ammianus, & Beda de ratio. temporum: *Cyrus condita* in Au. P. corrupte *C*, pro *T*. Ad extremum commendata fuerunt hæc anno 12. Gedeonis. Hic enim annus incidit in 744. Abraam, cui si adjungas 240. prodibit num. 984. quo anno labente auctor constituit initium ædificationis templi. Nullum habui codicem qui lucem hanc præferret, nisi V. O. qui proxime accedunt, dum disponunt circa 13. ann. ejusdem: aliæ etiam diversæ codicum agitationes me illuc propulerint. Nam Pi. rejicit ad an. 3. Lo. Fux. Mar. ad ann. 4. Peta. ad an. 6. vulgati & alii chirographi ad an. 5. Sed omnibus potior fuit superior ratio.

Josephus in 3.) *Josephus in lib. 3.* Lo. *Josephus in tertia*. Fi. Vi. O.

pag. 63. col. 2. A. *Philamon*) Olim in impres. *Phidamon*, sed sine dubio ita legendum docuerunt V. O. Fa. L. 4. Vati. Mar. Fre. quibus proxime accedunt Pi. *Filiamon*, & Lo. *Filamon*, Peta. *Filammon*, Fux. *Phylaminon* Nostra lectio est Pausaniæ passim, maxime lib. 10 & Plutarchi opuscul. de Musica: accedit Eusebius lib. 10. de Præparat. c. 3. φιλάμμον, Demosthenes pro Ctesiphonte, Diodorus l. 12. citat. *Philomonem* Comicum: idem Athenæus sæpissime.

Pandion fugit a Metionidibus) Pro *a Metionidibus* in Ven. *a tid Metionidibus*: in Lo. *a Metionis diebus*: in Vi. O. Pi. *ab Jonibus*: in Fa. *a Menonidibus*: in Peta. *a Methionidibus* Juxta editos libros hic paragtaphus obtinuerat situm ad an 33. Euristhei, seu Ægei 9. & ad an. 34. Euristhei in Lo Nos tamen judicavimus reponendum ad an. 1 Ægei, adducti non solum auctoritate L. A. Vi. O. Fux. Peta. Pi. sed etiam ratione; cum Ægeus Pandionis filius, expulsis Metionidibus, regnum Atheniensium recuperaverit; ut docet Pausanias lib. 1. Nescio tamen quo casu typograhus collocavit perperam ad an. 26. Euristhei.

Ibid. B. *Argonautarum navigatio*) In L. A. Pi. ad an. 17. Ægei: in Vi O. ad an. 12. in Lo. Fux. ad an. 16. in vulgatis, & aliis ut nos ad an. 13. licet magis placeret prima sedes propter sequentia, *Ea qua de Sphinge* &c. Idem *Orpheus Thrax* &c. usque *Eumelphi*.

Hypsiphyle) *Ypsopyle* Pi. *Isipbile* Fa. *Ipsiphyle* Fux. *Ysiphile* Vi. O. *Ipsipile* Lo. *Ipsipilae* Peta Sic Persius Satyr. 1. *Hysipilas*: Apollodorus, & Homer. l. 7. Iliad. Ὑψιπύλη. Porro his incerta est sedes. Nam Vi O. ad an. 20. Ægei: in Fux. Peta. Pi. ad an. 11. in Fa. Lo. ad an. 3. Atrei, qui e regione an. 24. Ægei pingitur.

col. 3. A. *existimatus sit*) *æstimatus sit*. Lo. Pi. Peta Mar. *estimatus sit*. Fux.

Ægeus) Cogor invitus discessione facta a cæteris codicibus, in quibus vel *Aggeus*, ut in Fux. Peta vel *Egeus*, ut in Pi. Fa. Vi. O vel *Egæus*, ut in vulgatis, & cæteris, unicum Lo. ducem sequi. Nam eam Scripturam confirmant Auctores gravissimi, ut Apollodorus, Cedrenus, Justinus, Diodorus, Pausanias, & alii multi.

Cyzicus) Multa videbantur suadere legendum *Ciricus* ut auctoritas codicum M. Ven. Vi. O. sed præsertim cum ipse circa Olymp. 24. dicat tunc Cyzicum conditam, nec sit verisimile Eusebium sibi esse adeo dissimilem. Verum cum major pars exemplarium retineat Vulgatam lectionem: cumque de Cirico nil usquam legerim, nil volui immutare. Hoc solum monebimus nos scripsisse *Cyzicus* per *y*, ex fide H. So. & Lo. sicut etiam infra consensu omnium exemplarium: immo etiam Pausaniæ, Eutropii, Zosimi, Frontini, Aurelii Victoris, Strabon. lib. 12 Eutrop. lib. 8. Ptolem. lib. 5. cap. 2 Plinii lib. 6. c. 12. Melæ lib. 1. c. 19 Flori lib 3. c. 5. Plutarch. in Lucullo, Sallustii in Epist. Mithrid. Appian. in Syrio, Dio. lib. 54. Est autem urbs Mysiæ minoris, supra Phrygiam ad Propontidem.

Argonautarum historia) Hoc loco in Lemovicensi codice, & in Pi. additum est, diversa tamen manu a cæteris, *Lemovicas in Gallia primum conditas a Lemovico rege Gallorum gigantæo genere*. Verum non dubito, quin ab aliquo Lemovicensi in commendationem patrii soli fuerint inserta; quam perite, & apposite judicet Lector.

Miletus condita) *Filetus* Vi. O. Sed perperam hæc sunt posita in Pi ad an. 16. Euristhei, qui respondet an. 17. Pandionis: in Vi. O Fux & Peta. ad an. 21. Pandionis: in vulgatis & aliis ut nos.

col. 3. B *Ea qua de Sphinge*) Olim *ea qua de Sphinga* emendavimus codicibus Vi & O. ducibus, & ratione comite. Licet enim Sphinga, Sphingæ nonnumquam usurpetur, ut apud August & alios; nihilominus cum vox sit origine Græca Σφίγξ, γγὸς quintæ declinationis simplicium, fuit ad tertiam declinationem Latinorum reducenda, quæ terminationem per *e* in ablativo, suis nominibus præscribit: sicut legimus apud Plinium lib. 37. c. 1. *Augustus*, inquit, *inter initia Sphinge signavit*. Adde consequenter usurpari in accusativo Sphinga: unde quoniam alterutrum mutari debuerat, visum est prius movendum potius quam posterius, propter rationes quas mox afferemus. Quæsita his sedes non quam indicavit Pi. ad an. 21. nec quam Peta. Vi O. Fux Mar. ad an. 22. nec quam L & A. ad an. 23 sed quam alii chirographi & editi.

Ea qua de Sphinge & OEdipode & Argonautis dicuntur) Divulsa sic conjunximus, interposita conjunctione, *&*, ante *Argonautis*, adducti auctoritate codicum V. Fa. Peta Fux. P. Pi & Lo. Sic enim Auctoris sententia fit plenior. In L Va. Vat. divisa erat vox *Oe dipo de*, ut *de* potius præpositionis locum teneret, quam finem vocabuli *OEdipo*: castigabis etiam in Peta. *de Spinga, & de Dippode*.

Asclepius) in Fux. *Asdepius* cum d, pro *cl*, verum Hieronymus retinuit vocem Græcam. Nam quod Græcis Ἀσκλήπιος, Latinis est *Æsculapius*, sicut supra reddidit in Præfatione, & idem Interpres Clementis, Pausaniæ, & aliorum. Intelligenda autem esse hæc de Æsculapio, liquido constat ex lib. 10 de Præpar. cap 3. & ex Clemen. lib. 1 Stromat ubi dum Argonautas enumerat Ἀσκληπιός, τε καὶ Διόσκυροι συνέπλεον αὐτοῖς.

Sphinga vero) Placuit nobis potius veterem lectionem retinere, quam vestigiis quarumdam membranarum insistere L. A. V. M. Pi. Fa. Peta. Vi. O. ubi *Sphingam* adverto. Si enim extra publicam viam non sit incedendum, cum reliqui codices prius habeant & præterea ea sit nativa terminatio hujusmodi vocum Græcarum, quam Latini sæpius retinent; sic namque & Polynoda, & Thesea, & OEdipoda, & id genus; nemo sensatus nobis assensum præbere detrectabit.

propter zelium Harmoniæ) Vice *Harmonia* alia alibi leges, ut *Armænia* in Lo Peta *Armonia* in Pi. *Ermono* in Vi. O. *Ermione* in Fre. *Armiene* in Fa. *Armonica* in Mar. Sed ubique corrupte, ut satis ex superioribus colliges: intelliges etiam, quo jure dixerim superius, aspirari debere; cum hic & alibi cum *H*, aspirationis nota habeatur. De nuptiis Cadmi, & Harmoniæ plura Diodor. lib 6, Euripid. in Phænissi Pausan. in Bœot.

contra

Contra Cadmum) *Contra Cadmios* Lo. Pi. *contra Cadmos* Peta. Fux.

bellum) *certamen* A. P. Lo. Peta. Fux. Mar. Sed cum sint synonyma, quis locus mutationi?

contra Cadmum iniisse bellum) *adversum Cadmum constitisse* in Pi. Vi. O. L. M. quæ locutio supra reperitur.

pag. 64. col. 1. A. *Sosarmus*) *Susarathus* L. Pi. Prius ut amplectamur, duces habemus præter alios mss. omnes editos (excepto Lut. in quo *Sosatenus* invenies) & Cassiodor. & Vincen. tom. 4. *Sosarmius* Jornan. *Sosarmos* Fa.

ibid. B. *Mitreus*) Sic vulgati Vincent. & alia mss. nisi quod *Metrolus* in L. *Mitres* in V. Va. Vat. Fa. *Metrbalus* Pi. *Mitreus* Peta. *Mithreus* Lo. Ven. Cassiodor. & Jornand. Eruditissimus Scaliger lib. 6. de emendatione temporum observat vocem *Mithri* esse Persicam a *Mither*, id est major, & inde sumtum nomen *Mithridates* & similia.

col. 3 A *Thela*) Sic pro *Tola* ex Lo. Mar. Fux. Peta. Pi. Vi. O. Fa. 4. Vati. Vincen. tom. 1. Beda, Mar. accedunt 70. Interpretes tam editionis Romanæ, quam Antuerpiensis cap. 10. Judicum. Vulgata lectio tam Vaticana quam Plantiniana Euseb. lib. 10. de præparat. cap. 3. Θωλὰ & Theophil. Antiochen. lib 3.

alias 23. secundum Hebreos) Absunt ab L. A. P. Lo. Pi. Peta, Vi. O. Fux. & 3. Vari. licet non sint rejicienda. Nam Thobula dicitur judicasse an. 23. tam apud eundem Eusebium lib. 10. de præparat. cap. 3. quam apud 70. Interpretes in utraque editione Roman. & Antuerp. cap. 10. Judic. & Theophil. Antioch. lib. 3.

pag. 65. col 2. A. *Mycenis regnavit Euristheus an. 40. vel 10. ut ajunt nonnulli, Ægystus*) Hæc delenda omnino notaveramus, sed incuria librarii ea retinuit ex editis. Nam illa *an.* 40. sunt omnino absurda, sive respicias ad antiquam depravationem, quæ dabat Euristheo *an.* 45. sive ad nostram emendationem, quæ illi tribuit *an.* 38. Illa autem *vel* 10. *ut ajunt nonnulli, Ægystus*, absunt penitus ab omnibus mss. & Mar. nec possunt conciliari cum præcedentibus, ubi refertur Ægistum regnasse post Agamemnonem neque cum subsequentibus, ubi auctor notat regnum Ægisti multo serius, videlicet ad an. Abrahæ 837. Præterea ad quid illa ἀτοπία ad an. 8. Atrei? unde si fuerant retinenda, collocanda potius fuissent ad annum ultimum Euristhei, sicut suadent Peta. Pi. Vi. O. Fux. Mar. & omnino ita fuisset legendum *Mycenis regnavit Euristheus an.* 18

Minos mare) Fluctuat mare hoc. Nam in Lo. & Fa. hic locus concessus ad an. 12. Atrei, qui 33. Ægei respondet. in Fux. & Peta. ad. 33. an. in Vi. O. ad annum ejus 31. in Pi. ad 32. in L. & A. ad annum 30.

Parrhadius) *Paradius* Pi. Fa. Lo Vi. O. Peta.

Thamyris) *Thammiris* Peta. *Tamiris* Fa. *Thamirus* Vi. O. *Thamiris* Pi. & L. sicut etiam scribit auctor lib 10. de præpar. cap. 3. illum inter insignes poetas numerans: idem Clemens lib. 1. Stromat. Plutarch. lib. de musica, & Pausanias lib. 10. qui facit eum filium non Hammonis, sed Philammonis, de quo supra.

Thamiris &c.) Varius est horum situs. Nam in Vi. O. circa an. 31. Ægei: in Pi. Fux. circa an. 35. in Peta circa an 36. in Lo. & Fa. circa an. 20. Atrei, qui 41. Ægei opponitur.

ibid. col. 2. B *Ea quæ de Minotauro*) Assignantur hæc in Pi. quidem Fux. Peta. an. 3. Thesei: in Vi. O. an. 42. Egei: in Fa. Lo. cæterisque membranaceis & editis an. 27. Atrei.

Magistrum Minois) Vulgati habent *Magistratum Minois*; sed maluimus sequi L Pi P. Fre. Vi. O. quia Servius in lib. 3. Georg. notat Taurum fuisse magistrum militum Minois: Plutarchus in Theseo vocat τὸν τοῦ Μινῶ στρατηγὸν, *ducem exercitus Minois*: Cedrenus Minois νοτάριον. Unde Gar. Loaisa in Chronicon Isidori non dubitat hic corrupte legi *Magistratum*, pro *Magistrum militum*.

Androgei Agonem &c. usque *testatur*) Ista erant separata & fœdissime transposita in Ven. Lut. B. Ba. H. Pet. ad seriem Sicyoniorum; verum sententiæ ordo, mss. & B. So. docuerunt ita conjungenda. Quod cum non animadverteret auctor notarum, quæ exstant in margine codicis H. & temere reperita in B. So. quia alioqui sententia erat mutila & manca, existimavit sic legendum, *Androgei Agonem statuebat Minos nomine præmium pueros Atticos largiens*; *At Taurus in Agone* &c. Sed nescio quo judicio illud *Minos nomine præmium*: præterea si consequenter illa legantur ut digessimus, nil poterit desiderari: lege plura de iis apud Diodor. lib. 4. cap. 5. & Plutarch. in Theseo.

Statuerat) Pro, ut olim *Statuebat* ex L. Lo. A. M. P. V. Va. O. Pi. Peta.

Præmii nomine) Pro, ut in B. *premi nomine* ex L. A. M. P. 5. Vati. Ven. Lut. So. Fre. H. adde quod sensus quoque id postulat,

pueros Atticos) Pro *pueros Acticos* ex Lo. L. A. M. P. Al. Pi. Vi. O. Fa. 4. Vati. quibus adnumerari potest Ven. ubi. *Athicos*.

sicut ipsos) Adjecimus vocem *sicut* sequuti codd. L. A. M. Al. P. Pi. Lo. Vi. Peta. 3. Vari. & ut sensus esset planior.

Gnosiees) *Grosios* P. *Gossios* Fa. Lo. V. Va. Vat. S. *Cognosios* Pi. *Gnosius* A. O. Vi. Fre. *Gnosios* M. L. Fux. Mar. quattuor lectiones primæ corruptæ, quinta recipi potest. Nam utrumque dici & *Gnesios* & *Gnosieos*, ut etiam *Gnossos*, nemo est qui nesciat ex Ovid. Lib. 8. Metamorph. Statio, & aliis, pro eo qui oriundus est ex urbe *Gnosso* vel *Cnosso* Græcis præcipua insulæ Cretæ, ut vidimus ex nostro auctore, & sede regia Minois: Pausanias l. 1. ait Minotaurum in Labyrintho *Gnossi* inclusum a Minoe.

ibid. col. 3. A. *Hercules consumat*) Fixit hic metas suis erroribus, nos anno metam. Neque enim facile est membranas omnes conciliare; cum Lo. contigisse referat an. 33. Ægei: Vi. O. an. 34. L. A. Pi. Peta. Fux. an. 37. Sed nos cum excusis an. 31.

Ilium vastat) *Ilionem vastat* Fa.

Solorum palestricæ artis certaminum, quæ in terra) Sic restituimus pro *Solorum* (cum majuscolo *S*) *palestricæ artis, certaminumque quæ in terra* ex Lo. Pi. Vi. O. Ven & si credimus Ducæo in Collectan ad Clement. & Reg.

Hydram autem callidissimam fuisse Sophistriam) Sic recensuimus pro *Hydram autem callidissimam fuisse Sophistam*, ut in excusis: vel *Hydram autem callidissimam fuisse Sophisteriam*, ut in Peta. vel. *Idram autem fuisse callidissimam Sophistam*, ut in Fa. ex. L. A. M. V. Va. S. P. Lo. Mar. Al. Pi. Vi. O. Fux. Lut. Ven. & ipso Platone, quem hic citat Eusebius, qui in Euthydemo πολὺ γάρ που εἰμὶ φαυλότερος τοῦ Ἡρακλέους ὃς οὐχ οἷός τε σὺν τῇ Ὕδρᾳ διαμάχεσθαι σοφιστρίᾳ οὔσῃ. ita etiam corrigendum notaverat Ducæus in Collectaneis ad Clement Alexand. Idque ex tribus mss. Reg. Vi. O. Pi. Cui propter insignem eruditionem adhibenda fuerat fides. Verum rem ita se habere, lectione duorum posteriorum a me comprobatum.

Lapitharum) In Fux. Vi. O. Lo. Fa. Peta. Pi. V. Va Fre. *Laphitarum*; nihilominus selegimus prius, quia sic vulgati, & Orosius, Homerus, Diodorus, Apollodorus, Pausanias, Palephatus, Apulejus, Virgilius, Ovidius & alii. & licet vulgari habeant *y*, loco *i*, cum mss. tamen & iisdem auctoribus hac in parte maluimus sentire.

ibid. B *Post Laomedonta*) *Post Laomedontem* Lo. Mar. Vi O. Pi. Fa. Fux. Peta. Beda.

Theseus cum Athenienses) Quæ ex Chronicis certiora esse debuerant, varietate librorum incertiora reddita. Hæc enim in Vi. O, circa 8 Thesei disponuntur, in A. Pi. Peta. circa 15. in Fux. circa an. 18. in vulgaris & aliis chirographis circa an. 1. ejusdem.

eandem legem) Sic ex A. Al. L. Vi. O. Pi. V. Lo Ven. Peta. Fux. Lut. pro *tandem legem*.

pag. 66. col. 1. B *Tautanes*) *Tauthanis* Lo *Tautanis* Fa. Pi. Al. Peta. *Tantanes* Jornand. *Thaithanes* Fre. Idem quod nos Vincent.

col. 2. A. *Adrastus*) *Adrastrus* Fa. *Addrastus* Lo. sed a nobis sunt præter alia exemplaria, Apollodorus, Homerus, Strabo, Pausanias.

ibid. B. *Polyphides*) *Polypedes* L. V. Va. Lo. Pi. *Polipedes* Fa. Fre. *Polyphydes* Fux. *Polifides* Vi. O. *Polypides* A. Mar. Primum reperitur in cæteris tam mss. quam impressis, & apud Vincent. apud Augustin. quoque 18. de civit. cap. 19.

col. 3. A. *Jair ex tribu*) Pro *Jair* in Lo. *Jayrus*: *Larus* in Fa.

ibid. B. *post Jair*) Nova his sedes parta post annum primum Jephte, juxta Au. Prius enim sita erant ad an. 16. Jair, ut in impressis, Pa. Lo. vel ad an. 20. ut in Pi. vel ad ann. 22. seu ultimum, ut in Peta. Fux. O. Vi. Præeuntem etiam rationem sequimur. Si enim illud hactenus observavit auctor in similibus, cur hic non idem?

pag. 67. col. 2. A. *Atreus Argis regnat solus*) Superflua videri poterant, ni unius voculæ *solus* additione essent illustrata. Ut qui enim inculcetur Atreum regnare, cum hoc antea præmissum; nisi quia cum prius conjunctum cum Thyeste haberet imperium, solus deinceps regnarit? Incuria typographi illam vocem omissam doleo. Sed ne quid a me profectum putes, ita præscribunt lib i: Fux. quidem variat a cæteris in anno. Nam revocandum docet ad an. 64. Atrei: Fa & impressi assignant anno 49. Thesei: Peta. an. 61. Atrei: Lo. Vi. & O. an. 63.

Theseus profugus) Ut profugi varia & incerta latibula, ita horum incertus status, cum Fux. an. 25. Thesei assignet; Peta. & Pi. an. 26. Vi. O. an. 3.

Menestei: Lo. Fa. & vulgati an. 56. Atrei, qui est e regione an. 29. Thesei, ubi & collocavimus. Nullus enim dubitet quin ad columnam Atheniensium pertineant. Adhæc verba ista satis præ se ferunt hoc contigisse ultimo anno Thesei; unde in Fux. subjungitur *derelinquit circa finem regni atque regnavit Mnestheus filius Peteonis*.

Bellum Amazonum contra Thebas) His additur in Fux. *Achaicas*; habent præterea non ita certam sedem. Nam in Peta. & Pi. ad an. 27. Thesei: in Fux. ad an. 28. in Lo. Fa. & editis ad ann. 58 Atrei.

Apri Calydonii) Non constant inter se libri in orthographia. Nam Lo. Fa. Fux *Calidonii*, Vi. O *Caledonii*, licet scribat modo per *i*, modo per *y*: sed *Calydonia* regio Græcis, non *Calidonia*. Nos insistimus vulgatis, præsertim cum ita Pausanias, Strabo, & alii: deinde cum vaga essent, ad hunc restricta locum. Nam in Fux. ad an. 18. Ammenemes; in Pi. & Peta. ad 29. Thesei, qui respondet 9. Ammenemes: in Vi. O. in 2. annum Menestei: in Fa. & editis in 60. Atrei, qui est 3. Menestei: in Lo. ad 61. ejusdem.

Minos in Sicilia) *Mines in Silicia* in L. Pi. sed mendose, ut constat ex aliis mss. & Plutarcho in Theseo. Incerta sedes; in Fux. enim Pi. Peta. locantur ad an. 1. Menestei: in Vi. O. ad an. 4. in Fa. & vulgatis ad an. 5. seu Atrei 62. in Lo. ad an. 63.

a filiabus Cocali) Ita restituendum duximus pro *a filiabus Cosali*, juxta codices V. S. P. Lo. Pi. Fa. Peta. Fux. Vi. O. L. Fre. & Aristotel. in Polit. Pausan. lib. 7. Diodor. lib. 4. cap. 15. Athen. lib. 1. cap. 4. Gemistum lib. 1. rerum Græcar. Justin. lib. 4. Strabon. lib. 6. & Herodotum lib. 7. nisi quod in V. S. P. scribitur *Coccali* cum duplici *c*. Idem observat Ovidius 8. Metamorph.

Sumtis pro supplice Coccalus armis
Mitis habebatur.

sic morte functus est) In Lo. Pi. O. Mar. *sic morte finitus est*; & hanc lectionem observar ex eodem codice Pithoei, Ducæus in Collectan. ad Clement. Alexand. pag. 800.

Quidam autem an. 30. periisse scribunt) In Lo. Pi. Fux. Peta. *Quidam ante annos 30. eum periisse scribunt*.

alii vero ante 30. an. lethum suscepisse ferunt) Hæc non habentur in L. A. M. P. V. Fux. Va. Lo. Vi. O Pi. Peta. Fa.

ibid. col. 3. A. *Minos leges ac jura*) Pro *leges & fora* ex A. M. L. V. P. Lo. Vi. O Fa. Fux. Fre. Pi. Peta. Vincen. in specul. tam naturali, quam histor. Jam vero horum ea est conditio, ut in Lo. an. 11. Thesei tribuantur; in Vi. O an. 19. Pi. Peta. A. an. 20. Fux. an. 22. Fa. & emissi an. 12. a quibus quis velit recedere, in re de qua aliunde nil certi constare possit?

Theseus Helenam rapuit) Hi sunt errores Thesei, & ut errores esse noscas, alii libri ut editi collocarunt sub columna Mycenarum circa 43. Atrei: alii reduxerunt ad columnam Atheniensium, ut Lo. sed ad 45. ejusdem, & Vi. O. ad annum 5. Thesei: L. A. Pi. Peta. ad an. 13 Fux. ad an. 15. dissentire non possum ab optimis illis veterum Peta. & Pi.

Philistus) Verius multo quam olim *Philisteus*, ut in editis & Vatica. vel *Philosteus*, ut in S. vel *Philisteus*, ut in V. idque pro ea fide, quam adhibendam duximus optimis illis veterum P. Lo. Pi. quibus proxime accedunt Fux. Peta. ubi *Filistus*, & Vi. O. in quibus *Phylistus*, & L. in quo *Phelistus*: adde Plutarchum in Dio. Joseph. lib. 1. contra Apio. Pausan. lib. 1. & passim Suidam, Dionysium Halicarnass. lib. 1. Quintil. lib. 10. Diodor. lib. 15. & alibi sæpius: & sæpe Ciceron. lib. 2. de Orato. & lib. 1. de Divinat. & in Bruto, Æmilium Probum in Dione, qui omnes *Philisti Syracusani scriptoris* meminerunt: illum Cicero lib. 2. epist. 12 ad Q. fratrem vocat *crebrum, acutum, brevem, pene pusillum Thucydidem*.

a Zaro) *a Azaro* Ven. Lut. Fux. *a Dioro* Pi. *a Aziero* Lo. *a Ziero* Vi. O. *a Zoro* Fa. Peta.

conditam, eosdem autem fuisse Tyrios) Hæc eos. au. Fu. Ty. antea consequebantur vocem *conditam*. Sed delevimus quia omittuntur in V. P. Lo. Peta. Fa. Fux & quod vox præcedens *Tyriis* nil aliud significet ab illis diversum hac tamen destituuntur V. O. Vi. P. L. licet habeant reliqua.

& Carchedone Tyriis hoc tempore Carthaginem conditam) Antea legebatur *& Carthagine Tyriis hoc tempore Carthaginem conditam, eosdem autem fuisse Tyrios*. Sed emendavimus partim ex Fux. in quo & *Carcedonius Tyrus hoc tempore Carthaginem conditam*, id est per Zarum & Carcedonium partim ex auctore circa an. Abraæ 971. ubi ait *Carthaginem conditam a Carchedone Tyrio*. Nam cum scripserit Græce, verisimile est utrobique usum esse voce Græca, cui consentit Appianus in Lybic. *Conditores* inquit, agens de Carthagine, *fuerunt Xorus & Carchedon*: Stephanus Καρχηδὼν μη᾽ξόπολις Λιβύης, ἀπὸ Καρχηδόνος φοίνικος. Accedit quod Pausaniæ, eidem Stephano & Græcis dicitur Καρχηδὼν, quæ Latinis Carthago. Antiqua lectio videbatur utcumque posse defendi tum ex aliis libris, tum ex Cicerone lib. 2. de natura Deorum, dum scribit dictam a Carthagine Herculis filia, & teste nostro auctore Hercules sæculo isto vivebat. Nihilominus semper obstaret illa vox *Tyriis*. Nemo enim scripsit eum Herculem fuisse Tyrium. Delevimus autem illa verba *Eosdem autem fuisse Tyrios* ex fide V. P. Lo. Fux. Peta. Fa. & quia alii libri, qui retinent illa verba, non habent vocem *Tyriis*.

Ibid. B. *Hippolitum*) Lo. Fa. Peta. volunt legi *Hypolitum*, idem Pi. & Fux. nisi quod isti carent *h*, sicut etiam Vi. & O. excipe rursus, quod destituantur aspiratione, & altero *p*. Nos retinuimus vulgatam, quia firmatur auctoritate Mar. & poetarum, pro quibus facit τὸ ἔτυμον & quasi factum nominis ab ἵππος & λύω quod fuerit discerptus & dilaniatus ab equis.

Libya) Prius prostabat in editis *Lybia*; sed emendavimus propter rationes jam ante dictas circa annum Abraæ 558.

Hercules Agonem &c.) Deerat certus campus Anni huic, quem nos ad an. 28. Thesei reduximus. Cum enim 810. annus Abraam in illum incidat, huic si addas 430. de quibus hic auctor, efficies 1240. quo absoluto vides cepisse Olympicum lustrum seu primam Olympiadem: qua in re licet non habuerimus faventem aliquem codicem, illuxit tamen nescio quid in Vi. O. cum illi ad an. 27. Thesei hæc constituant, qui proximus est huic an. 28. Thesei, cæteri ut Fux. L. A. habent ad an. 24. Peta. Mar. ad an. 23. ejusdem, cui adhæsere Fa. Lo & excusi, qui contulere ad an. 50. Atrei e regione 23. Thesei. Quid alii, dicerem si qua mihi superesset e naufragio bellico, quo abrepta priora Scholia fuerunt, tabula.

Menelaus) *Menalus* V. *Medelaus* Pi. Sequimur chirographos Fa. Fux. Peta. Lo. Vi. O. Homerum, Virgilium, & alios.

Menesteus) Multa nos ita reponere coegerunt hoc loco pro *Meesteus*, ut primæ editiones Ven. & Lut. in quibus sic lego; sed & chirographi L. Fa. A. Peta Fre. & Mar. quæ eodem modo pingunt: imo & omnes editi paulo post, & licet nonnulli libri variam sectentur orthographiam, confirmant tamen vocum vicinitate, ut in Lo *Menesteos*, in P. *Mnestheus* sicut etiam habent Clemens lib. 1. Stromat. Ælianus lib. 4. & August. 18. de Civit. cap. 19. Homerus lib. 2. Iliad. & passim. Pausan. lib. 1. Μενεσθεὺς, quod tamen Interpres perperam vertit *Mnestheus*.

qui & Peteo an 23.) Pro *an. 23.* habebatur *an. 24.* Unde pejor error fluxerat ut texerentur anni 24. in serie hujus Menestei, cum 23. tantum dinumerandi essent, non solum quia ita habent Pi. Peta. Lo. Fux. O. Vi. & sex Vatic. sed etiam quia ipsi codices ut Fa. & alii mss. qui illi perperam 24. annos assignant, non nisi tamen 23. deducunt; ut sic tandem Trojæ expugnatio cum an. 23. Menestei semper concurrat. Excipe V. in quo perperam Troja capta ponitur ad an. 26. Assyriorum 30 Sicyoniorum 3. Hebræorum 7. Ægyptiorum 16. Mycenarum 24. Atheniensium; sed præcipue quia mox auctor consensu omnium librorum manifesto tradit Trojam captam an. 23. Menestei. Error editorum irrepserat ex eo quod incuria Librarii inseruerat annum 8. Menestei nulla ei opposita nota alterius regni. Dolemus correctorem hujus editionis illud ipsum retinuisse; sed si opponas illum annum 8. ex adverso 65. Mycenarum, & 18. Ægyptiorum, & ita de aliis ut est necesse, ultimus Menestei erit tantum 23 & non 24.

Interfectorum posteri qui vocabantur Epigoni &c.) Ne existimes hæc esse mutila, vel aliunde pendere, cum nullam antea fecerit memoriam horum, nec a quibus fuerint interfecti. Nam disces ex Pausania lib 9. & Strabone lib. 7. & 9. Cum Argivi magnam comparassent exercitum ad obsidionem Thebanorum, totum illum exercitum, *uno Adrasto rege Sicyoniorum excepto, ad internecionem casum*: sed ea victoria magna stetit clade Thebanis, unde proverbium *Cadmea victoria*; *nam non multis post annis Thebas adorti sunt* illi, quos Epigonos Græci vocant, id est Posteri Atheniensium & Argivorum, qui in ea clade ceciderant, ducibus Polynice & Adrasto; Ἐπίγονοι enim nihil aliud sonat quam *posteri*, & Thebani tunc expugnati sunt & expulsi. Certa autem non est horum sedes: Nam in Peta ad an. 8. Menestei, consequenterque post illud *Mycenis* &c. *Troja capitur* in Lo. ad. an 7. Menesthei post eamdem sententiam, sed tamen interpositis quattuor annis; in Vi. O. eidem

periodo

periodo succedit, ut in Peta. licet ad 11. Menestei: idem est in Fa. sed ad an.6. Menestei, & post i.la *Troja capitur*, interjectis tribus annis: in Fux. Pi. succedit post illa *Menelaus regnat in Lacedamone* ad an.7. Menestei: Mar ad an.13. seu an.5. Jepte.

Alexander Helenam) Ne te hic raptus rapiat, obstima animum, in Fa. enim locus his concessus circa an. 8. Menestei: in Vi. O. circa 13. in Fux. & Pi. circa 14 in Peta. circa 15. Lo. & cæteri membranacei cum excusis conveniunt, quos proinde mihi imitandos proposui.

Alexander) *Priamus* Au.

pag.68. col 3. A *Ammanita*) Rectius quam ut olim *Ammonita*, vel ut in Peta. *Alienigena* juxta Pi. Lo. Fa. Vi O. Fux. Et quia video Septuag. pro quarta vocali substituere primam, dum de Ammonitis fit mentio, v. gr 2. Paralipom. c.20. ἐκ τῶν Ἀμμανιτῶν, ubi vulgata lectio *ex Ammonitis*.

Jepte in libro udicum ab ætate Mosis usque ad semetipsum ait supputari an. 300.) Hæc absunt ab V. Lo. Fa. O. Vi. sed sunt in aliis exemplar. Mar. & Beda, & consona sunt sacræ Scripturæ Judicum 11. in Au. & H. pro ann. 300. occurrit *an.*400. sed mendose.

Ibid. B. *usque ad primam*) Pro *usque in primam* ex L. A. M. Au. Fux. P. Lo. Peta. V. Ven. & Lut. V. O. Pi. Mar. & ex præfatione.

Fiunt anni 406.) Antiqua lectio in editis *fiunt anni* 400. *alias* 406. Sed restituimus prælucentibus Fux. Peta. L. A. M. P. Lo. 3. Vatic. Pi. & tribus mss. Fab. & Fa. qui habet hoc singulare, ut legat *fiunt anni* 406. *alias* 405. Cæterum in O. Vi. habes *fiunt anni* 405. & idem notarut circa Olym. 1. ubi numerus ille 406. desideratur in membranis, & ejus loco legitur 405.

regni Nini, anni 835.) Olim *regni Nini* 835. *alias* 834. Sed expunximus illud *alias* 834. ex fide A. L. M. Lo. Pi. Vi. O. V. Va. Fux. P. Peta. & trium mss. Fab. & Fa. licet in hoc supra scriptum sit *vel* 834. Videtur enim interjectum a studioso Lectore, qui legerat illum num. 834. in præfatione Eusebii. Hoc idem fere semper habendum est de similibus, ubi reperiuntur in editis istæ voces *sive*, *vel*, *alias*.

nativitatis Abraam, anni 835.) in Fa. cum habeatur *ann.* 835. & scriptum supra litera minuscula *vel* 834. antea legebatur, *nativitatis Abraam ann.* 825. *alias* 824. Ubi menda erat manifestissima. Itaque sequuti sumus codices L. A. M. V. Lo. Fux. Peta. Pi. Fab. Mar. tres mss. Fab. & rationem ejusdem numeri præcedentis, ac subsequentis, ac vocem illam *similiter*. Nec dubito Eusebium hac locutione *secundum Hebræos*, non tam intelligere secundum Hebraicam veritatem, vel secundum Hebræorum computationem, quam secundum ca culum deductum pe columnam Hebræorum, & juxta seriem annorum cujusque Patriarchæ, vel Ducis, ex quibus fit illa summa ann. 835. Porro hæc omnia *secundum Hebræos a primo nativitatis Abraam an.* 825. *alias* 824 desunt in Vi. & O

Secundum Sicyonios) Sic restituimus p o *secundum Assyrios Sicyonii* ut antea, juxta A. L. M. V. P. Lo. Fa. Fux. tres mss. Fab. Mar. Pi. Vi. O & ipsam præfationem Eusebii. Corruptio se satis prodit ex eo, quod Assyrii valde distent a Sicyoniis, quorum illi in Asia, hi in Europa; & quod calculi juxta Assyrios proxime meminer t.

anni similiter) Sic pro *anno similiter* ex V. L. P. Lo. Peta. Fux. A. So. in Pi. vero Vi. O. deest. vox *similiter*.

Mosis anni 410.) Vulgata lectio *Mosis anni* 310. *alias* 308. Nos tuto emendavimus ex Lo. Peta. Vi. O. tribus mss. Fabri, & Fa. in quo supra scriptum est *alias* 409 & ex ipsa supputatione. Nam si ab ann. 35. Mosis, fiunt anni 375. ut dicitur hoc loco; ergo ab ejus nativitate fiunt 410. in P. & L legitur ann. 316. Restituimus ergo illud 310. & delevimus penitus illud *alias* 318. non solum quia desiderarut in L. A P. V. Va. Lo. Peta. Vi. O. Pi. Sed præcipue, quia additio illa manifeste repugnat contextui nostri auctoris.

Ibid. col. 3. A. *Hesebon*) *Esbon* Fux. Peta. Lo. Vi. O. Pi. Quæ scriptura convenit cum voce Hebraica חשבון nisi quod caret aspiratione: vulgata versio habet *Hesebon*: Septuagınta Ἐσεβὼν.

Post Hesebon) Assignavimus hæc an. 1 Labdon juxta Lo. Fux. pro quo in Peta. O. & Vi. ad an. 7. *Hesebon*: in excusis & aliis scriptis ad an. 4 Præcipue vero quod huc usque similes observationes ad an.1. cujusque Judicis reposuerimus.

Judex Aelon) Sic restituimus pro *Judex Adon* ubi *d*, pro *el*, sequuti vestigia L. Vi. O quod etiam observarat Ducæus in Clement. ex mss. ad quos proxime accedunt alia exemplaria. Nam *Ealon* in A. M. Fux. sicut Euseb. libro 10. de Præparat. cap. 3. Αἰαλὼν. Interpres *Ealo*: *Elaon* in V. Lo. & in cod. Reginæ matris teste eodem Ducæo; *Aelaon* Pi. Josephus libro 5. cap. 12. vocat *Elon*: Clemens Stromat. 1. *Eglon*: Vincen. in Specu. nat. *Abialon*, *idque*, inquit, *ex Eusebio* & forsan scriptum est *b*, pr *ch* Nam Beda legit *Achialion*: idem Marianus, & Herm n. Contractus. Mirum autem est, quod hic ait Eusebius, & quod approbant Beda, Marianus, & alii nonnulli sectatores Eusebii, lxx. Interpretes non meminisse *Aelon*, cum Judic. 12. ejus fiat mentio apud lxx. tam in editione Romana, quam Antuerpiana ubi inter *Hesebon & Abdon, qui & Labdon*, interjiciunt Ἐλλὼν, ubi versio vulgata tam Vaticana, quam Plantiniana habet *Abialon*: alii codices *Elon*: Theoph l. Antiochen. libro 3. (qui vivebat circa ann Ch isti 180. legit *Ailon*. Nec dubito quin lxx. ita leg vel *Abialon*, vel *Aelon* vocem Hebraicam אילון numquam nov sti Massoretæ Rabbini, ann [illegible] augerent scripturam suis punctis, & redderent hic Jod mutum, & quasi inane. In Fa. legitur *Calebon* mendose. Sciendum autem auctorem tribuisse Josue (tace enim Scriptura ejus annos) annos 27. quia coactus est augere illum numerum pro *an* 17. his decem annis detractis duci Aelon.

ibid col. 3. B. *Labdon*) Non ita divinæ Literæ. Nam Judic. 12. tam in vulgara editione, quam apud lxx. & secundum Hebraicam, ac Chaldaicam veritatem pro *Labdon*, leges *Abdon*: quin & Josephus lib. 5. de Antiquit cap. 12. Theophil. Antiochen. lib. 1. quibus annumerandus Eusebius lib. 10. de præparat. cap. 3 & membra a Lo. ita habent; vulgata tamen lectio suos habet patronos, ipsum auctorem in sua præfatione & paulo post, Augustin. lib. 8. de Civit. cap. 19 Bedam, Alber. Fre) in quo corrupte *Calabon*) Marian. Anton Contractum, & alios Eusebii studiosos, præter Vincent. qui tom. 1. legit ex Eusebio *Abdon*: unde satius fuit recepta cum illorum auctoritate retinere, quam ea rejecta, obsoleta inducere.

annis 40.) *an.* 30. Fux. *an.* 11. Pi. Sed vulgata lectio confirmatur ex fide aliorum mss Fre. & auctoritate Judic. 13.

qui copulantur) Olim *computantur*; sed tollendum hoc monuerunt Au Peta. Pi. Fux. præsertim cum præcedentia id confirment, in quibus *qui copulantur*, vel, *qui conjuncti sunt*, vel *qui conjunguntur*.

Judicum posteriorum) Vox *posteriorum* deest in Lo. & Fa.

omnium fuit) Sic repositum ex A. L Au. M. V. P. Lo. Fux. Peta. Vi O pro *omnium finitur*, ut in impressis; nisi quod in H *omnium fertur*.

pag.69. col.1. A. *Thuorix*) *Thuores* in L. Pi. *Thuoris* in V. *Thulis* Al. *Thecores* Vi. O. *Tuoris* Lo Fux. in Fa. *Turoix*, & in margine *al. Tuoris* In re dubia nil muto. Nam neminem scio veterum, qui hujus faciat mentionem.

ibid. A. *A primo anno Cecropis* &c. usque *anni* 375.) Desunt in tribus mss. Fabri.

computantur anni 375.) Prius *computantur anni* 375. *alias* 437. Sed delevimus *alias* 437 quia abest ab iisdem codicibus, nisi quod in Fa. supra hoc *anni* 375. scriptum est *al.* 437. & in Peta. legitur *computantur an.* 365.

fiunt anni 375.) Antea legebatur *fiunt anni* 375. *alias* 374. sed expunximus *alias* 374. quia non legitur in A. L. M. V. P. Lo. Fa. Peta. Fux. Pi. O. & Vi. nec in tribus mss. Fab. & videtur, ut diximus de similibus, a librariis adjectum. Nam in Fa. est *an.* 375. licet supra scriptum sit, *al.* 374.

Polybus vocatur) *Polibus* Lo. Pi. Fa. *Polipus* O. Vi. *Polybius* Mar. *Polipus* Alber. Sed non est quod primum illud postponamus; habetur enim apud Homerum, Pausaniam, & alios.

Alchandra) *Aleandra* Fux. Vi O Pi. *Ancandra* Lo. Fa. alii codices tuentur nostram lectionem: Homerus tamen scribit sine χ, Οδύσσ. δ. Ἀλκάνδρη Πολύβοιο δάμαρ. Hinc corrige Marianum, in quo *Cassandra*.

divertisse) In L. Pi. Vi. O. hæc sequuntur *repetentes Græciam post bellum Trojæ*.

col.1. B. *Diopolitanorum*) Licet omnes libri habeant hoc loco *Diospolitanorum*; nihilominus existimavimus scribendum *Diopolitanorum* propter rationes, quas antea deduximus circa annum Abraæ 295. & ne in eadem re varius esset auctor.

Diopolitanorum, *an.* 178.) Huc usque excusi pro 178. habuerunt 177. unde labebamur, ni erexissent nos Fux. Peta. Lo. Fa. & tres mss Fab. monuissentque ita legendum, maxime cum in ipsis etiam vulgatis tot anni

 dedu-

deducantur per seriem seu columnam usque ad 21. Dynastiam : quod cum minus exacte esset observatum in V. O. & Pi. Magnam annorum perturbationem peperit in serie Ægyptiorum ; ita ut 6. Bocchori, qui in omnibus aliis libris concurrit cum. an. 2. Olymp. 1. in his primo anno Olymp. respondeat, quo in errore persistunt usque ad Persarum Dynastiam : quo fit ut 42. Anamasis in duobus ill s incurrat in ann. 6. Cambysis, cum in anrum 5. ex præscripto auctoris incidat.

col. 2. A. *Agamemnon annis* 15.) In vulgatis, & Fa. ac septem Vaticanis & Lc. *ann.* 18. pro *an.* 15. licet hi in serie annor. deducant tantum *annos* 15. in Fux. Peta. & A. habes *annis* 35 Quod nullomodo stare potest, si Ægistus regnat apud Mycenas statim post captam Trojam, ut vult auctor. Pejus faciunt illi chirographi dum pro 15. *annis* deducunt *annos* 18. in serie Agamemnonis, ita ut e regione annorum illius 16. 17. 18. nullus sit oppositus numerus in serie Hebræorum, Assyriorum, & cæterorum regnorum, quod non solum est valde absurdum ; sed ipsum mendum per se prodit ; & præterea hinc fit ut numquam possit concurrere ille fictitius 18. annus Agamemnonis cum capta Troja, neque cum anno 23. Menestei, 3. Labdon, & 25. Tautanis, & ita de aliis ; quod velut necessarium constituit auctor hic, & in præfatione. Nos sequuti sumus L. Vi. Pi. O. in quibus tam hoc loco, quam in serie apponuntur tantum anni 15. Quod esse ex mente auctoris ostendunt præter alia exemplaria, Beda de ratio. tempor. & Vincen. tom. 1. & 4. *anno* 15. *Agamemnonis*, inquit, *secundum Eusebium capta Troja*. Nec te moveat quod auctor lib. 10. de præpar. cap. 3. videatur priorem sententiam sectari de illo 18. anno Agamemnonis, quo ait captum Ilium. Nam non hic loquitur ex sua mente, sed ex sententia Clementis, qui hoc scribit lib. 1 Stromat. a quo non semel discedit, & forsan apud utrumque est mendum 18. pro 15.

Mycenis imperat Agamemnon an. 15. *cujus regni* 15. *an. Troja capitur*) Desunt in 2. Vatic. antea vero legebatur in vulgaris & aliis *Myc. imp. Aga. an.* 35. *cujus regni* 18. *an. &c.* Idem in Mar. nisi quod pro *an.* 35. legitur *an.* 25. ut etiam in 5. Vatican. Sed emendavimus non solum ex fide codicum O. Vi. hoc loco, sed etiam propter præcedentem notam ; & quia pene omnes libri præter Fux. Peta. P. & duos mss. Fab. deducunt tantum annos 15. in serie Agamemnonis, videbatur tota sententia delenda, sicut in L. & Pi. Nam quid ineptius vel Agamemnonem imperasse *an.* 35. cum teste Vellejo & Dicte apud Diodorum, immo ex ipso nostro auctore Ægistus regnat Mycenis statim post Trojam captam & interfectam Agamemnonem ; vel illa inani repetitione *cujus regni* 15. *anno* &c. Unde non mirum si varient libri. Nam Fa. & Mar. pro *an.* 35. legunt *an.* 25. & pro 15. habent 18. cæteri, ut prænotavimus : Transtulimus autem in annum 1. Agamemnonis, tum quia ita voluere Fux. Vi. O tum quia ita decernit sensus ipse verborum, quamvis vulgati & quidam mss. ad an. 2. Menestei, qui est annus 57. Atrei, revocent, ut Lo. ad an. 1. & Peta. ad an. 7. ejusdem Menestei.

Memnon &c.) Omnes membranæ, excepta Lo. quæ cum excusis reduxit ad annum 9. Agamemnonis, aggregarunt ista ad columnam Atheniensium, ita tamen ut hic & illuc distraxerint ut P. ad an. 18 Menestei, Pi. ad an. 19. ejusdem, Peta. Fux. ad an. 20. A. Vi. O. ad an. 21.

Latinus in Italia) Ne requiras hæc in Pi. Vi. O. Peta. *in Italia*, cum absint : tamen nil est cur non possint tolerari.

col. 2. B. *Ascanius an.* 38.) In A. L. Pi. Fux. Lo. hic inseruntur sequentia, *Ascanius Æneæ filius Albam urbem condidit* ; sed reservavimus suo loco, sequuti multitudinem exemplarium.

quæ de Ulysse) *Ulyxe* Lo. Pi. Fux. Peta. Vi. O. Mar. orthographia familiaris Victori de origine gentis Romanæ ; sed altera est Livii & aliorum Latinorum.

quomodo triremi Tyrrhenorum) Loco *triremi* in Lo. Vi O. *Trieri* : in Fux. *Tieri* : in Fa. Ven. *Trientirenorum* : in Pi. *Trieterityrorum* : in So. *Tiremi* : in Mar. deest,] & ubi etiam tota sententia est corrupta. Sed vulgata retinenda.

col. 3. A. *causa mali*) *causa mali* Lo. *causa belli* V. O.

Mopsus) *Mobsus* L Pi. *Mossus* Fa. Sed ubique mendose. Tota sententia deest in Fux. Hic porro in varia animus distrahebatur, dum in Fa. ad an. 17. Menestei, ut in vulgatis reduci adverterem : in Lo. ad. an. 18. in Pi. & Peta. ad an. 21. in Vi. O. ad an. 23.

Mopsocrene) *Mopsocren* in L. *Mobsicrena* Vi. *Mobsocrem* Pi *Mopsocrena* So. *Mopsicrena* Mar. Lo. *Mopsistene* Fa. Melior vulgata.

Mopsistia) Deest in Fux. *Melsesties* L. Pi. sed Al. *Mopsistie* ; V. *Mopsitre* : Fa. *Mobsistia* : Vi. O. *Mopsoi* & *Mopsopia*. Nam ita dictam a Mopsopo, seu Mopso (siquidem utrumque usurpatur) tradunt Strabo lib. 9. & Plini. lib. 5. c. 27. unde Græci vocant Athenienses Μοψοπίυς : at *Mopsihestia* Zonaras tom. 3. Ptolemæo Μοψυεσία, *Mopsis vatis domicilium quondam*, ut scribit Ammianus lib. 14. in antiqua inscriptione apud Aldum *Mopsuestia* : in Concilii Constantinopol. primi subscriptionibus Episcoporum, mentio fit Olympii Episcopi *Mopsuestiensis* ; Sic apud Cedrenum Theodori Episcopi Μοψυεσίας.

Circa annum 24. Menestei regis in Au. sequuntur ista, *Exinde origo Francorum fuit* ; sed quis non videat ab alio scriptore adjecta?

ibid. B. *Demophoon*) *Demophon* in Ven. Peta. Fux. L. Fa. Vi. P. Lo. Sic Pausanias, Plutarchus, Clemens & Euseb. lib. 10. de præparat. cap. 3. Δημοφῶν accedit Vincent. qui *Demofon*. Tamen quia alii codices habent duplex o, & ita passim apud Justinum Boccatium, Homerum, Virgilium, Ovidium & alios bonos auctores, nil mutavimus. Cæterum post illam vocem sequitur *filius Thesei* in L. Pi. Peta. Lo. & 3. mss. Fab. quæ minus dubia esse debent ; cum nemo nesciat Demophoontem ex Phœdra & Theseo progenitum : ideo minus vi a sunt necessaria, cum desint in aliis libris.

Ægistus) Sequimur P. Peta. Mar. Cedrenum, Vellejum, Senecam, Pausaniam, Ciceronem, Homerum, Euripidem (in his quattuor tamen *Ægisthus* cum aspiratione & apud Vellejum aliquando) & alios veteres, & etiam omnes codices ad ann. 715. quibus accedunt proxime Lo. Vi. Fux. O. ubi *Egistus*. At in Fa. *Egystus* : ut & olim per y, hoc loco, licet superius per i.

Mycenis regnat Ægistus) Horum varius est situs pro varietate librorum : Pi. & Fux. columnæ Sicyoniorum assignant : Pi. quidem ad an. 1. Pelasgi : Fux. ad an. 4. Demophontis : Mar. ad an. 7. Lo. Fa. & impressi columnæ Atheniens. ad an. 2. Demophontis : Peta. columnæ Latinorum ad an. 1. Ascanii, cui adversus est 2. Demophoontis : Vi. O. ut nihil certi de columna habent, ad 3. Demophoontis & 1. Pelasgi. Si affluissent libri, reponendum videbatur ad an. 1. Demophoontis, quia constat ex Euripide in Oreste, Homero Odys. 3. Seneca in Agamemnone, & aliis plerisque Agamemnonem cæsum ab Ægisto non multo post Trojam captam. Paterculus tamen favet nostro situi, dum vult non antea eum interfectum fuisse, nisi post tres urbes conditas Mycenas, Tegæam, & Pergamum.

Mycenis post &c.) De situ quoque horum non nisi varium ex libris haberi potest judicium. Nam alii congerunt ad columnam Latinorum ad 2. Ascanii, ut Peta. Alii ad columnam Sicyoniorum ut Fux. Pi. ille quidem ad an. 5. Pelasgi ; hic ad an. 8. Mar. ad an. 7. Lo. Fa. ad columnam Atheniens. ille ad an. 3. Demophoontis ; hic ad an. 5. cui se aggregant. Vi. O. & vulgati : quorum dissensio tantum abest, ut a recepto jam in editis situ dimoverit, quin potius confirmarit. Si tamen locus esset mutationi, videretur cæteris Peta. præferendus, si verum est quod habet Paterculus lib. 1. *Ægystum regni positum per annos septem*, qui illo anno 8. Demophoontis complentur, quod videtur sumpsisse ex Homero 3. Odys.

δέδμητο δὲ λαὸς ὑπ' αὐτῷ
Ἑπτάετες δ' ἤνασσε πολυχρύσοιο Μυκήνης.
Subactus est autem populus sub illo (Ægisto)
Septennio vero imperavit divitibus Mycenis.

Orestes regnavit annis 16.) Lipsius literatorum Coryphæus lib. 1. in Patercul. qui ait Orestem regnasse ann. 70. existimat loco 70. & 15. legendum 65. cui assentirer, nisi adversarentur omnes codices ; immo ipse auctor, cum omnibus consentientibus libris constituit regnum Tisameni filii Orestis multo ante illos annos 75. elapsos.

Lydi Mare &c.) Non ita certa possessio maris, cum codices fluctuent in anno constituendo. Nam Vi. O. ascribunt anno 5. Demophoontis : Lo. an. 6. Fa. Peta. an. 7. Fux. Pi. an. 8. qui cum ita inter se dissentiant, potior visus est consensus excusorum ; neque enim ejus rei prisci scriptores meminerunt.

pag. 70. col. 1. A. *Tanteus*) In Pi. *Fleutheus* : in Vi. O. *Tauteus* : in Lo. *Tenteus* : quod ipsum habet Jornandes : *Tauteus* Fa. & Vincen. *Teuteus* Fux. *Tentaus* tres mss. Fab. *Tautaneus* Mar.

col. 2. B. *Quidnam ad hujus memoriam &c.*) Hæc omnia cum essent misere transposita ad annum 2. Samsonis, & consequenter post hæc verba *Herculis comparetur*, quasi diceretur de Sansone, in hanc sedem transtulimus statim post *Zeusippus*, juxta codices Fux. Peta. Sa. Mar. Pi. Vi. O ut pertineant ad Zeusippum regem Sicyoniorum ; in cæteris vero varie sese habent. Nam licet dispo-

disponantur sub columna Hebræorum, tamen in Fa. & 4. Vatic. ad an. 13 Samsonis: in Lo. ad an. 14. in tribus mss. Fab. & tribus Vati. ad an. 15. sed nec mira videri debent cum non raro in vulgatis, & mss. præter Vi. O. quæ ad unam columnam pertinent, misere commigrent in alteram, sive incuria librarii, sive quia ejus proprius locus erat aliis occupatus. De iisdem balneis Auctor mentionem facit ad Olymp. 79.

memoriam servandam) *memoriam conservandam* A. P. Al. L. Pi. Fux. Mar. Peta. Desunt autem in Vi. O. & uno ex mss. Fab. ab hac voce, *Quidam* usque ad *putant*: in aliis vero duobus mss. Fab. rejecta sunt ad annum 15. Samsonis.

pag. 71. col. 2. A. *Syrenas*) Rectius ob consensum exemplar. A. L. M. P. Lo. Pi. Vi O Ven Lut. Fa. Fux. Peta. Mar. quam, ut olim *Syrenes*, licet hoc possit tolerari.

qua deciperent) Aptius ex fide L. A. M. Fa. Fux. Pi. P. Lo. Mar. quam ut in editis *qua deceperint*, vel ut in Vi. O. *qua deceperunt*.

Hectoris filii &c.) Hæc chirographi in variis sedibus deposuerunt. Nam in Lo. Peta. Fa. Vi. O. ponuntur sub columna Latinorum: in Fa. & quattuor Vatic. cum vulgatis ad an 14. Ascanii: in Lo. ad an. 17. in V. ad an. 20. in Vi. O. & duobus Vatic. ad an. 21. in Peta. ad an. 22. Fux. A. L. Pi. sub columna Atheniensium, Pi. ad an. 26. Demophoontis, Fux. ad ann. 27. A. & L. ad annum 29.

ibid. B. *Secundum quosdam*) Adverte librorum varietatem: Peta. Lo. Vi. O. Fa ad columnam Latinorum evocarunt, Fa. quidem, & quinque Vatic. circa annum 20. Ascanii quod & imitantur excusi: V. circa an. 21. Lo. Vi O. circa an. 25. Peta. circa an. 27. Va. circa an. 28. Pi. & Fux. ad columnam Atheniensium: Pi. quidem circa an. 29. Demophoontis, qui est 24. Ascanii; Fux. circa an. 1. Oxynthis, qui est 29. Ascanii.

Heraclidarum) Germanius quam quod in excusis *Heraclydarum* cum *y*. Nam sic docent Lo. Pi. Vi. O. Fa. Peta. Mar. Auctor ipse ad annum 918. His assentiuntur Pausanias lib. 2. & passim Herodot. lib. 1. Plutarch. passim, Clemens lib. 1. Stromat. Strabo, in quibus Ἡρακλειδῶν in Fux. *Heradidarum*, sed agnosce labem *d* pro *cl*, ut sæpe.

Denscensus) *discessus* Lo. Sed quam fœde, constabit ex ipso Auctore loco citato, & ex Clem. lib. 1. Stromat. Strabone, Diodoro, Varrone apud Censorinum, Pausania & aliis quam plurimis, apud quos celebris est iste descensus, velut nota & character temporum.

Ascanius derelicto) In uno conveniunt libri, in altero minus sibi constant. Omnes enim assignarunt sedem in columna Latinorum. Sed Vi. quidem & O. ad an. 6. Ascanii: Pi. Peta. Fux. ad an. 10. L. A. ad an 12. V. ad an. 24. Lo. ad an. 27. duo Vatic. ad an. 28. Fa. & quattuor Vatic. ad an. 21. cui similes editi, a quibus nefas discedere in re tenebris ævi obsita.

Lavinii) *Laviniæ* L. Pi. Vi. O. Mar. utrumque potest dici, sed diverso sensu. Nam Lavinia erat noverca Ascanii, cui ipse reliquit regnum, & imperium, quod habebat in urbem Lavinium, ut constat ex nostro Eusebio, Livio, & Dionys. Halicar. & Victore. Verum nostra lectio est purior, si virgula, quæ sequitur vocem, *regno*, transferatur post *Lavinii*, ut patet ex Livio & aliis, qua significatur, Ascanium, postquam reliquisset Lavinium novercæ suæ Laviniæ, cœpisse condere Albam Longam.

Albam Longam) In L. V. Fa. Vincent. tom. 1. & 2. O. Pi. Vi. Lo. Fre. deest dictio *Longam*, sic August. lib. 3. de Civit. cap. 13. & 14. *Alba*, inquit, *illa quam filius Æneæ creavit Ascanius*, sine additione *Longa*, ut etiam lib. 18. cap. 20. Nam multas esse Albas in Gallia, Hispania, & Italia, observarunt multi. Hæc dicta est *Longa* ex forma quod in longum esset porrecta, *Alba* vero ex colore suis albæ, teste Aurelio Victore de Origine gent. Roman. Verum constat ex eodem Livio lib. 1. Solino, Justino lib. 43. & aliis Ascanium condidisse *Albam longam*, seu ut ipsi scribunt, *Longam Albam*. Cassiod. in Chronic. legit *Albanum*: verum montis potius nomen est ab ea urbe in eo sita. Mar. retinet nostram lectionem.

Ascanius Julium procreavit) Quod editis, qui sic habent *Ascanius Julium Sylvium procreavit*, abrogaverimus vocem *Sylvium*, non sine ratione factum, tum quia sic suaserunt libri A. Vi. O. M. P. Mar. tum quia illa erat manifeste contra Auctoris mentem, qui distinguit *Julium* a *Sylvio*, ut ille sit filius Ascanii, hic ejus frater, cui assentiuntur Virg. lib. 6. Æneid. Dionys. lib. 1 de Orig. gentis Romanæ, Cassiodor. & Marianus, unde crediderim vocem *Sylvium* adjectam fuisse a sciolo, qui legerat apud Livium lib. 1 Sylvium dici filium Ascani; sed ipse hac in re jure reprehenditur a viris doctissimis. Observabis etiam in Fa. Pi. & apud Virgilium, Cassiodorum & librum de origine gentis Romanæ pro *Julium* legi *Julum*, a prima lanugine, quæ Ἴουλος dicitur. At apud Mar. *Ilium* perperam ut *Iliorum* pro *Juliorum*. Porro quod ab hoc Julo seu Julio gens Julia cognominationem deducat, testantur præter Auctorem Pompejus, Ovidius lib. 4. Fast. Virgil. l. 6. Æneidos. Quoto insuper anno regni Ascanius Julium procrearit, non ita certo libri. Nam Pi. opponit an. 25. Ascanii: Vi. O. an. 26. Fa. an. 29. impressi an. 30. Lo. Fux. an. 34. quod idem præstitit Peta. nisi quod aggregavit ad columnam Hebræorum.

orta & propter) Imitamur libros scriptos Peta. Pi. Vi. O. Mar. Fux. dum in cæteris *orta est propter* legeremus.

quia necdum) Restituo pro *qui necdum*, sequutus L. A. Pi. M. V. Vi. O. Fa. Mar. & ita refert Glareanus in Livium, & in Chronol. super Dionys. Halicar.

Sylvium) *Silvium* in Fa. Lo Fux. sicut apud Cassiodorum, Victorem, Dionys. Vulgata tamen Scriptura est Mar. Livii, Virgilii & aliorum, quæ firmatur ex ipsa etymologia, cum ille dictus sit Sylvius ἀπὸ τῆς ὕλης a sylva, testibus Livio, Dionysio, & Auctore de origine gentis Rom. ipsoque nostro Auctore, eo quod ruri in sylvis natus & educatus fuerit. Altera tamen Scriptura potest defendi auctoritate Manutii in sua orthographia, dum testatur veteres lapides, & omnem antiquitatem scribere *silva* cum *i*, non cum *y*.

col. 3. A. *Pyrrhus &c.*) Non est melior hujus conditio, quam superiorum. Nam Peta. Vi. O. collocant sub columna Latinorum; Vi. O. ad an. 11. Ascanii, Peta. ad 16. Lo. Fa. Fux. Pi. sub columna Atheniensium: Pi. Mar. ad an. 19. Demophoontis: Fa. ad ann. 20. ut & vulgati: Lo. ad an. 21. Fux. ad an. 22. De nece hujus Pyrrhi vide Paterculum, & Dicten.

ibid. B. *Mycenis regnavit &c.*) Regni hujus initium alii designant ad an. 21. Demophoontis ut Vi. O. alii ad an 25. ut Lo. Pi. Fux. Peta. alii ad 26. ut Fa. & editi.

Oxyntes) *Oxintes* Mar. Peta. Fa. *Oxites* Vi. O. *Oxynthes* Fi. Nostra lectio est Pausaniæ, & aliorum.

Amazones) Ut vagæ illæ sic, & quæ de illis. Nam in Peta. Vi. O. V locum occupant ad an. 30. Ascanii: in Mar ad an. 29. in Lo. Fa. quinque Vatic. & vulgatis ad 36. in Va. ad. an. 37 Pi. & Fux. ad an. 3. Oxyntis: qui & digni visi sunt quos sequeremur, quasi mediam viam sequuti, & quia historia pertinet potius ad Græcos, quam ad Latinos.

pag. 72. col. 2. A. *Castoris Chronographi de Sicyoniorum regno. Exponemus Sicyoniorum reges &c.*) Vitiosa erat hujus loci non solum lectio, sed etiam interpunctio. Ratione autem, & iisdem mss. A. M. L. V. Va. Vi. O. P. Peta. P. Mar. Otho. lib 1. cap. 27. manuducentibus ita correximus pro *Castoris Chronographiam de Sicyoniorum regno exponemus Sicyoniorum reges* &c. Nam Periodus incipit a verbo *exponemus*, & eandem locutionem vidimus supra, & videbimus paulo post.

Ab Ægialeo) Antea habebatur *Ægyaleo*; verum cum præcesserit ista vox sine *y*, veterem orthographiam probatam ab antiquis scriptoribus retinuimus, & quia veteres schedæ idem ferme habent, nisi quod hoc loco incohent ab *E*, pro *Æ*, *Egialeus* pro *Ægialeus*, ut in Peta. *Egialeo*, in Fux. *Egeleo*.

Zeusippum qui omnes) Antea vitiose legebatur *Zeusippum omnes* sine interpunctione, & illa voce *qui*. Sed sequuti sumus L. A. M. V. Fux. Lo. Vat. Vatican. Ven. Lut. Mar. Pi. Vi. O. Peta. & Othonem. Observabis tamen pingi in nonnullis diverso modo, ut in tribus Vatic *Zeuxippum*.

ibid B. *regnaverunt annis 962.*) Genuinam lectionem agnosce, magis quam veterum editionum in quibus annis 862. tum quia sic exstat in M. Lo. Vi. Vati. O Pi. Peta. Fux. Beda, Fre. tum præcipue quia accurate temporis spatia emetiaris, quæ a primo anno Ægialei hucusque fluxerunt, eam summam efficies. Nam ad annum ab Abraam 889. qui concurrit cum anno 32. seu ultimo Zeusippi, si addas ann. 21 Europis, & 52. Ægialei efficies illum numerum 962. Nec te moveat varietas lectionis, ut quod corrupte habetur in Va. 762. in A. 462. in Fa. 811. in tribus Vatic. 862. in Mar. 942. apud Othon 945. in Vat. 972. Etenim ex horum mendo veritas clare elicitur. Nam ex tribus libris posterioribus primus numerus 9. confirmatur, ex prioribus duæ aliæ notæ numerales 62. habentur, ut demum resultet 962 hinc restitues locum Augustini lib. 18. de Civit. cap 19. ubi enumerat annos 959. Cum enim sit verisimile in his Auctorem habere Eusebium, cujus Chronicon sæpe citat, ab hoc a ste fa macula ab i lo eodem elui debet: idem præstabis [illegible] aliam, apud quem 900. *an.* leges pro 962. in [illegible] cta hæc periodus.

S[illegible] qui:) In Lo Fa. V Va Vat. *Sacer[illegible]* in A. M. Peta Par. Anton. *Sacerdotes* [illegible] ra pag. 11. *Sacerdotes Carnii*, & ita [illegible] cap. 19. Otho. lib. 1. cap. 27. in quattuor

tuor Vaticanis *Charnii*. Nostra lectio est receptior apud alios codices & Contractum. Antoninus vult ita dictos, quod *Carni offerenda præfuerunt*. Sed hoc probare non possum, immo potius crediderim, quod præessent sacris vel *Carni* filii Jovis, & Europæ, vel Καρνεῖ, seu *Carnei*, id est Apollinis: augetur conjectura quod cum Sacerdotes hi inter reges Sicyoniorum numerentur, Apollo dictus sit *Ægialeus*, quasi dicas Sicyonius, quod coleretur apud Sicyonios: utriusque *Carni* & *Carnei* meminerunt Pausan. lib. 3. & Hesychius in Lexico Καρνεῖος, inquit, ἐπίθετον Ἀπόλλωνος ἴσως ἀπὸ Κάρνου τοῦ Διὸς καὶ Εὐρώπης. De Carniis etiam festis apud Spartiatas vide Herodot. lib. 7. & 8. Fuit demum Dea Carnea, quæ vitalibus humanis præesse credebatur, ut testatur Macrob. sed viderit Lector, num ea in Peloponneso coleretur, sicut apud Romanos. Huic enim Brutus templum dicavit, *quia cordis beneficio publicum statum emendasset*. Quia tamen de his sacerdotibus *Carnis* nulla est memoria apud veteres scriptores, nil certi potest dici.

Caridemus) *Taridemus* A. *Cariademus* Lo. Fa. *Caididemus* Otho: *Chariademus* in Vatica. tribus *Caridimus* Vi. O. *Charidemus* Ven. Peta. Mar. Quæ orthographiæ ratio familiaris est Demostheni, Martiali & aliis veteribus, quamvis minus certa; cum diversi fuerint eodem nomine compellari.

Post quos sacerdos constitutus est Caridemus, qui impensas non sustinens fugit) Desunt in L. Pi.

regnaverunt an. 962.) Quare hanc tamquam germanam lectionem amplexamur pro 862. ut olim, vide quæ paulo ante diximus.

Samuel, & Saul an. 40.) Correctionis istius, quæ hic a nobis facta, auctores fuerunt chirographi A. L. V. P. Lo. Pi. M. Fux. Fa. cum prius sequentia tantum legerentur, *Saul primus rex Hebræorum ex tribu Beniamin, & Samuel an.* 40. quæ omnino eradenda videbantur, iisdem illis codicibus suadentibus, sed maneant quia vera. Vetus enim mos Eusebii fuit, nomen regum vel aliorum, quibus ad texendam seriem temporum utitur, præponere, deinde subjicere, quæ ad historiam pertinent; ut sæpius prædiximus. Adde quod Severus Sulpicius lib. 2. dum profitetur se Eusebii Chronica sequi, ita refert.

Prophetabat Samuel) Hæc addenda erant ad numerum anni 7. Saulis ex fide Peta. Fux. etsi in Pi. O. Vi. sit ad an. 10. & in L. A. M. Au. ad an. 13. sed Typographus prætermisit.

pag. 73. col. 2. A. *Agon Lyciorum &c.*) Agonis hujus celebrationem variis designarunt annis codices. Nam Peta. Mar. an. 34. Ascanii Vi. Fux. O. an. 35. Fa. Lo. an. 38. Nec ullus est veterum qui hujus rei meminerit.

Latinorum 3.) Pro *Latinorum* 32. ex A. V. Al. Ven. & Lut. So. H. Pi. Lo. & ipsa supputatione.

col. 3. A. *Aphidas*) *Aphydis* Lo. *Phidas* Pi. *Apidas* Mar. vulgata Scriptura est Pausaniæ lib. 7.

Timoetes) In. L. *Timetes*: in V. *Tymoetes*: Fux. *Timotes*: in Pi. *Thymetes*: *Thimoetes* Lo. Vincen. *Thimetes* Fa. *Thimotes* Fre. *Thimoeces*, *Chimoeces*, & *Thimoetes* Mar. Sigonius de repub. Atheniens. *Thymoetes* sicut in Peta. & Pausan. lib. 2. ubi Θυμοίτης Θησειδῶν ἔσχατος.

Castoris de regno &c.) Sic ex A. L. Vi. O. M. V. Va. So. Lo. Fa. Mar. Ven. Lut. pro *Castor de regno* &c. ut in vulgatis, vel *Castores de regno* &c. in Pi. Peta.

Erechteidas) *Ericthidas* Lo. Fux. *Ericthidas* Fre. *Erycthidas* Pi. *Erectidas* Vi. O. *Erectheidas* Ven. & Lut. quæ lectio confirmatur ex Pausania lib. 7.

invenitur 429.) Emaculavimus hunc locum ex præscripto Al. Vi. O. Lo. Peta. Fux. & primigenia editione Ven. indicant etiam A. L. Pi. ubi 329. quæ lectio licet mendo non careat in prima nota numerali 3. duo tamen posteriores comprobant duas ultimas superioris summæ scilicet 29. Antea in B. exstabat fœde 49. in So. H. Pet. Ba. 449. in M. V. 428. in Mar. 424. Et licet hæc quam legendam exhibemus 429. addita alteri 462. quæ numerat annos ab Abraam, usque ad initium regni Cecropis, excedat novem annis summam annorum 882. ab Abraam, quo usque Timoetes regnare cepit: tamen inter tot ac tam varios numeros nullus est, qui propius accedat ad eum annum 882. nisi forsan ille 428. si non numeres utrumque terminum. Ad hæc tamen quid incommodi si dixerimus Eusebium citare quidem Castorem, rationem tamen ejus supputandi annos non consectari ad unguem.

ibid. B. *Melanthus*) *Melampus* Vi. O. *Melantus* Lo. Fa. Mar. *Melaneus* Vincen. cæteri chirographi, & Pausanias, Vellejus, Homerus, Strabo, Plutarchus, & alii veteres firmant vulgatam scriptionem.

Erechtheidarum) *Ericthidarum* Fa. *Erectidarum* Peta. Vi. O. Fux. *Eretidarum* Mar. *Erecthidarum* Lo. quæ lectio videretur retinenda, si accederet consensus exemplarium. Sic legimus ut plurimum apud veteres auctores. Verum lectio utraque potest tolerari, quia sic dicti sunt ab Erechtheo rege, qui ab auctore dicitur etiam Erichtheus: unde Homerus Iliad. 2. vocat Athenienses δῆμον Ἐρεχθῆος, ubi Eustathius notat Athenienses vocari Ἐρεχθεῖδας, Codridas, Cecropidas, Theseidas & hunc Erechtheum esse eumdem, quem alii vocant Erichthonium, licet nonnulli viri docti alium esse, scilicet filium Pandionis, scribant.

Erechtheidarum imperio &c.) Duo his deerant: alterum columna debita, alterum debitus annus: utrumque restitutum. Nam reddita sunt columnæ Atheniensium & 1. anno Melanthi ex fide Pi. L. P. A. Al. licet enim in Fa. & aliquot scriptis libris, nec non & impressis ad columnam Latinorum revocentur, & ad an. 11. Sylvii, concurrit tamen idem ille annus cum 1. Melanthi. In Fux. concessus illis locus sub columna Atheniensi, sed ad 8. Timoetes, qui 10. Sylvii respondet: quod ipsum in Vi. O. & Peta. observabis: Peta. quidem reducit ad an. 10. Sylvii, Lo. ad an. 17. Mar. ad ann. 12. ejusdem, seu an. 31. Heli, quod ab eorumdem librariis crediderim factum, non tam ut Lectorem fallerent, quam quod eos in columna Atheniensium spatium deficeret.

ibid. B. *Atticorum principum regnum*) locus erat valde depravatus, cum legeretur *Atticorum principium regni*. Verum adjuti sumus ope M. A. V. Va. Lo. P. L. Vi. O. Pi. Peta. Mar. Fa. Fux. Fre. ut labem elueremus, quam aperte produnt ipsa verba auctoris, dum circa annum 460. ait apud Athenienses, *principes* successisse regibus.

ad pugnam) deest in Lo. Fa. Vi. O. Pi. Mar. At in Peta. non solum desiderantur illa duo verba; sed & alia, *cum Timoetem provocasset ad pugnam Xanthus Boetius*

Apaturion) *Apatourion* Fux. *Avarturion* Lo. & *Paturionidem* Mar. pro *Apaturion* idest *Apaturium* Pi. *Apasturion* Peta. Sed vulgata potior est sine dubio. Nam ἀπατάω idem est ac decipio. De hac celebritate dicta *Apaturia*, vide Suidam, Herodotum lib. 1. Xenophontem lib. 1. Hellinic. & Simplicium in Physic. Aristot. In B. H. Pet. Ba. So. erat scriptum ἀπατούριον; sed mallui primas editiones sequi scribentes Latinis literis, tum quia sic mss. tum quia vox est jamdiu æque apud Latinos, atque apud Græcos usitata.

quia victoria) Rectius ita ex L. A. Vi. Pi. O. M. P. Mar. Fre. Fux. quam *qui ad victoriam* ut olim.

processerat) *processerit* M. Pi. Fa. Au. Mar. *processerint* Lo. *processit* Fux.

pag. 74. col. 1. A. *Dercilus*) *Dergilus* Peta. *Dereulus* Vi. O. Mar. *Dercylus* Lo.

col. 2. A. *in Lacedamone regnavit primus Euristhenes an. 42.*) Nova tibi hæc & jure; suppeditata enim sunt ab M. L. A. V. Lo. Fux. Fa. Peta. Pi. Mar. adderem Vi. O. nisi quia aliquantulum immutata; sic enim *primus Lacedæmonia regnavit Eurysteus*: antea erat scriptum *Eurysteus primus Lacedæmoniorum annis 42.*

Euristhenes) Non dubitavimus substituere hanc vocem pro *Eurystheus* ut olim. Nobis enim lucem prætulit Al. & accessit auctoritas Ciceronis lib. 2. de Divinat. Herodoti lib 6. Pausaniæ lib. 3. Platonis lib. 3. de Leg Scholiastis Pindari, Æmilii in Agesilao, Apollodori 2. Biblioth. Strabonis lib. 8. licet hi, & alii Græci pingant *Eurysthenes* per *y*, & legatur in Peta. Fux. Pi. Mar. *Euristheus* in Fa. Vi. O. Lo. Vincen. *Euristeus*: in primis editionibus Ven. Lut. & apud Stephanum de urbibus Εὐρυσθένης.

ibid. B. *Euristhenes, & Procles &c.*) Assignandi hujus situs auctores fuerunt Lo. & Peta. hoc est circa columnam Lacedæmoniorum & ad an. 8. Euristhenis; neque enim ita omnes. Nam vulgati & Fa. reponunt ad an. 8. Aletis, qui est oppositus an. 8. Euristhenis: alii ad columnam Hebræorum, ut Pi. Mar. 22. Saulis, qui cum 7. Aletis concurrit: Fux. ad ann. 9. Euristhenis: sed ipsa ratio satis docet non nisi ad columnam Lacedæmoniorum posse habere locum & ad an. 1. Euristhenis. De his fratribus filiis Aristodemi vide Pausaniam lib. 3. Ciceronem lib. 2. de Divinat. Herodotum lib. 6. & alios.

Procles) *Proclis* Pi. *Proeles* Vi. O. ubi *e* pro *c*, *Prodes* Fux. ubi *d* pro *cl* apud Ciceronem lib. 2. de Divinat. Proclus apud Plutarchum in Lycurgo, Platonem lib. 3. de Legibus, & Suidam *Patrocles*, sed corrupte.

Incursus in Asiam &c.) Cum minus certum sit, quis locus his concedendus, nulla mutatio facta est; præsertim quia præter impressos, habemus consentientes scriptos Lo. Fa. Vi. O. qui ad an. 22. Euristhenis numerant: Peta. & Fux. ad. an. 25. ejusdem: quibus accedit Pi. ad an. 24. Codri; nam ille concurrit cum illo 25. Euristhenis: Mar. ad an. 31. Saulis, qui est an. 16. Eurystei. Hujus quidem expeditionis Amazonum fit mentio apud Strabonem & Plutarchum, sed annus subticetur: non tamen videntur dissentire tempore; maxime cum Strabo referat lib. 11.

pleri-

plerisque creditum, Ephesum, Smyrnam, Cumam, Myrynam, Paphum ab illis conditas & denominatas, quarum urbium conditum refert auctor proxime.

Amazonum pariter) Desunt in L. & Pi. sed relinquenda ex fide vulgarorum & aliorum mss. Mar. & Oros. lib. 1. cap. 21.

Cimmeriorum) Cum habeamus auctores Fa. Vi. O. Pi. Strabonem passim, Virgilium, Plinium, Ptolemæum, Herodorum, Ciceronem & Solinum, placuit hæc scriptio magis quam vulgata *Cymmeriorum*; vel ut in Peta. Lo. *Cimerierum*, vel *Cumenorum* in Mar.

pag. 75 col. 1. A. *quartum Latinum*) Commodius pro *quarto Latinum*, inde sequuti Lo. Fa. Vi. O. Peta. & rationem sensus, sic etiam refert Glareanus in Chron. in Dionys. Halicarn. & hoc exposcit vox subsequens *quintum*. Nam optimi veterum, qui habent *quarto*, habent etiam posteriori loco, *quinto*.

col. 2. A. *Homerus secundum quorumdam &c.*) Exstant hæc in Vi. O. Fa. Peta. ad an. 20. Melanthi: in Lo. ad an. 24. in Fux. ad an. 25. in Peta. sub columna Hebræorum ad an. 14. Saulis, qui 26. Melanthi respondet, in Mar. ad an. 12.

his fuisse temporibus judicatur) *vindicatur* Fa. Lo. *indicatur* Peta. Vi. O. P. *vendicatur* Fux. *dicitur* Mar.

ex quibus Crates) *ex quibus Socrates* Lo. Fa. *ex quibus Erates* Peta. Vi. O. Sed mendum non indiget refutatione longiori. Nam idem referunt de Cratete scriptore Clemens lib. 1 & Tatianus contra Gentes, & ipse Eusebius lib. 10. de præparat cap. 3. πάντων δὲ οἱ μὲν περὶ Κράτητα πρὸ τῆς Ἡρακλειδῶν καθόδου φασὶν αὐτὸν ἠκμακέναι μετὰ τὰ Τρωικὰ ἐνδοτέρω τῶν ὀγδοήκοντα ἐτῶν. *Crates ante reductionem Heraclidarum octuaginta post Trojana tempora annos* Homerum *floruisse contendit*.

Heraclidarum) Antea *Heraclydarum*, sed substituimus i, pro y, quia sic ferunt 4. Vatic. Peta. Fa. Lo. Mar. quibus proxime accedunt Vi. O. *Eracledarum* Pi. *Eraclidarum* Fux. vide supra.

Archippo) *Arcippo* Peta. Fa. Vi. O. Vulgata scriptura firmatur aliis libris & exemplo Pausaniæ.

Atheniensis post 240. annum eversionis Ilii) *Atheniensis 260. an. eversionis Ilii* Peta. *Atheniensis 240. anno eversionis* Vi. O. Fux. *Atheniensis post ducentesimos quadragesimos annos eversionis Ilii* Lo. *Atheniensis 200. post 40. anno eversionis* Pi.

modico tempore) Abest *tempore* a Peta. Pi. Vi. O. Lo. Mar. Fux.

licet Archilochus) *Arcilequus* Peta. Fux *Arcilogus* Fa. Lo. quattuor Vatica. *Archilogus* Vi. O. Nos orthographiam hanc sequimur ad imitationem Pausaniæ, Strabonis, Athenæi, Clementis, auctoris alibi, & aliorum.

23. *Olympiadem & quingentesimum Trojana &c.*) Sic restituimus ex A P. M. L. S. Vi. O Pi. Mar. Fre. Peta. Fux. 3. Vatic Tatiano, & ratione temporum pro 23. *Olympiades & quintum*, ut in B. H. Ba. Pet. So. In 4. Vatic. Ven. Lut. S. legitur 23. *Olympiade & quinto Trojana eversionis anno*: in L. & Pi. pro 23. legitur 13. sed corrupte: in Lo. 23. *Olympiadem & quingentesimo Trojana eversionis anno*. Ducæus in Collectaneis ad Clem. Alexand. testatur se legisse 3. codd. manuscriptos, in quorum uno erat *vigesimam tertiam Olympiadem* & in aliis duobus *quingentesimum Trojana* &c. in Fa. & 2. Vatica. mendosissime legitur 23. *Olymp. & V. Trojana eversionis anni*; quin in uno pro *eversionis* habetur *captivitatis*. Non desunt qui cum hunc locum turpissima macula fœdatum clament, sic recensendum putent, ut vice illorum *licet Archilocus* 23. legatur *licet quidam cum Archilocho fuisse ad* 23. &c. Nam negant proditum ab Archilocho Homerum fuisse sub Olympiade 23. immo illud tribuunt Theopompo, qui teste Clemente lib. 1. Strom. scribit ipsum vixisse 500. annis post Trojam captam; quod incidit in Olympiad. 23. & quia inquiunt, proculdubio Herodorus, Tatianus, Clemens, Plutarchus, & alii veterum non præteriissent hoc Archilochi testimonium de Homero: qua de re vide eruditum, & pium Spondanum in prolegom. ad Homer. Posset confirmari eorum sententia auctoritate Eusebii, qui lib. 10. de præparat. cap. 3. referens præcedentia de ætate Homeri subjungit, *Alii Archilochi æqualem fuisse contendunt, qui fuit Olympiad.* 23. Verum præter quam quod infirmiora sunt, quam ut dici debeat, hujusmodi argumenta ab auctoritate negantia, consensus omnium librorum impedivit quo minus uterer mutatione.

pag. 75. col. 2. B. *Jones profugi &c.*) Antea ut in editis, Fa. & Lo. erat sub columna Lacedæmoniorum ad an. 14. Euristhenis, qui respondet an. 3. Codri. Nos reposuimus in columna Atheniensium ad eundem an. 3. adducti vi & significatione verborum, ac auctoritate Pi. & Fre. qui similiter collocant ad eandem columnam, licet ad an. 6. Codri: cum quibus convenit Peta. cum constituat ad an. 17. Euristenis, qui concurrit cum illo an. 6 Mar. ad an. 10. Vi. & O. habent ad an. 4. Codri. Situs Pi. Fre. Peta. videtur confirmari auctoritate Clementis libro 1. Stromat. dum ex Apollodoro ait coloniam Jonicam deductam centum annis ante regem Lacædemoniorum, quem vocat *Dorysæum* & qui auctori nostro est *Doristus*. Nam a primo illo anno Codri usque ad an. 1. Doristhi, reperies centum integros: propius etiam accedit ad id quod auctor dixit ex Aristarcho constituens Jonicam emigrationem centum annis post Trojam captam. Nam centesimus coincidit cum anno 8. Codri. Sed forsan auctor non hic loquitur de Jonica illa emigratione, de qua postea, & cujus est frequens & varia mentio apud veteres. Hujus profectionis ad Athenienses, meminerunt Ammian. lib. 22. Vellejus lib. 1. Srabo lib. 8 Plutar. de exilio, Pausanias, lib. 7. qui refert ad regnum Melanthi fugam Jonum in Atticam per Tisamenum.

Peloponnenses) Minus certa est vocis hujus scribendæ ratio, cum mss. aliquando post tertiam syllabam adhibeant duplex *n*, aliquando unicum tantum: si tamen attenderis, quid hac de re auctores, minor dubitandi occasio. Pausanias enim, Srabo, Diodorus, Plutarchus & reliqui scriptorum heroes utrumque *n* retinent.

Peloponnenses contra Athenas &c.) Vagam hæc habent sedem; in editis enim sub columna Lacædemoniorum ad an. 18. Euristhenis; ad quos Fa. accedit: Lo. autem circa an. 19. in Peta. ad an. 22. ejusdem: in Mar. in Fux. O. Vi. Pi. sub canone Atheniensium: in Fux. quidem ad an. 11. Codri: in Pi. ad an. 9 ejusdem, qui est e regione ad. 20. Euristhenis, cui se adjungunt Vi. O quos sequimur, cum ipsa historia hanc columnam postulet, & certitudo anni non possit aliunde constare, cum hujus rei nulla sit memoria, quod sciam, apud veteres scriptores.

col. 3 A *Aletes*) Sic restituimus pro *Athletes* ut olim, sequuti Vi. Pi. O. Vincen & moti auctoritate Paterculi lib. 1. licet scribat *Haletes* & Pausaniæ lib. 2. quibus accedunt A L. Mar. in quibus *Alethes*: & sic pridem judicarat legendum auctor marginis editionum Basil & Sonnia. Accedunt etiam Peta. Fux. in quibus *Alethis* Fa. in quo *Alethius*. Nam in illis omnibus prima syllaba est semper eadem.

Heraclidarum descensus &c.) Aggregantur ista in Fux. Lo. Peta. ad columnam Lacædemoniorum: in Fux. quidem circa 1. Euristhenis: in Lo. circa 2. in Peta. circa 4. At in Pi. ad columnam Hebræorum circa 19. Saulis, qui est e regione 4. Aletis: pingitur in Mar. circa an. 20. Saulis & Samuelis: in Vi. O congesta sunt ut cætera, ad universalem illam columnam historiæ: ita ut ægre dignosci possit in illis ad quam columnam debeant revocari: respondent tamen anno 5. Aletis & anno 5. Euristhenis: in Fa. & vulgatis, quos sequi est animus, ad an. 2. Aletis adnumerantur. Nam illi propius accedunt ad illum annum 80. post Trojam captam, quo Paterculus in initio operis, Plurarchus in vita Homeri, Clemens lib. 1. Stromat. ex Eratosthene, Diodor. in præfatione tradunt Heraclidas reversos in Peloponnessum, a quo anno Diodorus usque ad primam Olymp. computat 328. sed crediderim latere mendum & reponendum 338. nam iste numerus firmatur ex computo & enumeratione auctoris. Nec erit absurdum audire hoc loco Paterculum, qui ita ait *Tum fere anno octogesimo post Trojam captam, centesimo & vigesimo, quam Hercules ad Deos excesserat, Pelopis progenies, quæ omni hoc tempore pulsis Heraclidis, Peloponnesi imperium obtinuerit ab Herculis progenie expellitur. Duces recuperandi imperii fuere, Teminus, Cresphontes, Aristodemus, quorum atavus fuerat.*

Pelopennenses contra Athenienses &c.) Restrinximus huc consilio Fa. Lo. quibus conformes sunt excusi. Nam Peta. Fux. an. 33. Euristhenis: Pi. sub columna Atheniensium ad an. 19. Codri: Vi. O. ad an. 18. De columna enim in illis, quia nullum certum haberi potest judicium, ut monuimus, noli esse sollicitus, non secus ac de anno, cujus nescio an veterum quispiam meminerit.

Lacedamoniorum 11. Ægis) Locus illustratus ope membran. Peta. & Lo. a quibus non longe differunt Fa. Vi. O. Vincen. ubi *Egis* & Pi. ubi *Agis*, sicut Diodorus lib. 13 Plutarch. in vita Lycur. Strabo lib 8. Pausan. libro 4. & licet editi & alii mss. habeant *Argis*, crediderim tamen irrepsisse *r*, pro *e*, ideo lego potius *Ægis*, quam *Agis* ut olim, licet *Agis* videbatur non improbandum.

Echestratus) Melius quam *Archestratus*, ut in editis, Vincen. & nonnullis mss. Sic enim docuerunt Peta. O. Pi. Vi. quibus convenit Pausanias lib. 4. & accedunt proxime *Echestratus*: in Fux. *Ecestratus* in Lo. *Ethestratus* P. *Egestratus* V. Va. *Agrestratus* Mar.

Pelasgi mare obtinuerunt &c.) Hæc addidimus ex A. L. Vi. Pi. Fux. P. O. Peta. Mar. Vincen. & nil fere variant

variant in situ libri. Etenim Pi. quidem constituit ad an. 1. Echestrati: Fux. Peta. ad an. 2. O. Vi. ad. an Pelasgi sunt proprie. Thessali; & Argivi. Sed non idem omnes. Vide Strabon. libro 5. & 13. Thucydid. lib. 1. Dionys. Halicarnass.lib.1. Pausaniam lib. 1.Vellejum libro 1.

Magnesia in Asia condita) In P. est additum *vel Comea*. Conveniunt autem omnes libri, ut hæc ascribant columnæ Lacædemoniorum: in assignando tamen anno variant inter se. Nam in Fa. assignatur 2. Echestrati, in Vi. O. an. 5. in Fux. Peta. Mar. an. 6. in Pi. an.7. in excusis an. 3. a quibus discedere, quid nos cogit?

Mycena cond ta in Italia, quæ nunc Cumæ) In Lo. *Micena* sine *y*, & illa *quæ nunc Cumæ*, desunt in Fa. Lo. Pi. & sex Vaticanis. At in Mar. Vincent. Vi. O. legitur *Micene* (in Mar. Vincen. *Mycena*) *in Italia condita vel Cumæ*: in Peta. *Mycena In Italia condita* absque reliquis: in Fux. *Mycena condita in Italia vel Cume*: in Al*Nycena*. Hunc locum duo illa Belgii lumina Lipsius in Patercul. & Ortellius in Thesauro judicant non carere labe, & dubitant an pro *Mycena* reponendum *Misenum*, cum *Misenum* & *Cuma* sint distinctæ urbes & separatæ, licet in eadem regione Campaniæ sitæ & vicinæ, ut docent Strabo, Stephanus, & Prolomæus & alii. Confirmari potest eorum sententia auctoritate Aurelii Victoris lib. de orig. gentis Romanæ, ubi ait tempore Æneæ *Misenum*, seu, ut loquitur, *Misenon appellatam a Miseno gubernatore navis, seu tubicine Æneæ*; cujus rei allegat testem Cæsarem lib. 1. Pontificalium, quamvis hic de primo Ænea sit intelligendus, auctor vero referat ad tempus vicinum Æneæ Sylvio: præter quam quod alteruter poruit decipi nominis Æneæ similitudine; quid facilius quam Eusebium virum Græcum antiquissima narrantem, in rebus Latinorum oscitarum fuisse, ut *Mycanam*, seu *Misenam*, cum voce *Misenum* confuderit, eandemque urbem esse existimarit cum *Cumis*. *Mycene* autem seu *Mycena*, ut Strabo & alii, est urbs in Peloponneso, unde ortum *Mycenarum regnum*. At *Misenum* in Campania Italiæ. Verum nil muto, quod omnia exemplaria reclament, nec tam quærarnus quid auctor debuerit dicere, quam quid dixerit; cujus rei sola exemplaria satis fidem faciunt. Porro communis est librorum consensus, ut his in columna Lacædemoniorum locus detur: dissensio nata est ad quem annum revocari debeant, Nam Lo. ad an 5. Echestrati: Peta. Fux. ad an 9. Pi. ad an.13. Fa Vi O. & excusi ad an. 7. quid alii, abripuerunt e memoria, qui e musæo meas primas curas.

Myrena condita) Hæc addidimus ex L. P. A O. Vi. Pi. Peta. Mar. in Fux. *Myrrena condita civitas Asiæ*. Numerandam autem esse inter Asiæ civitates docent Geographi; immo auctor noster circa Olympiad. 227. quam vocat *Myrrhinam*; licet altera sit in Ætolia.

Ephesus condita ab Androco, sive ab Andronico) Illud *sive ab Andronico* deest in Lo. Fa. in Fux. autem Vi. O. Peta. Fre. Mar. Vincen. Alber. & Pi. *Ephesus condita ab Andronico*, absque *ab Androco sive*: Brodæus in lib. 4. Epigram. Græcor. asserit legendum *ab Androclo* pro *ab Androco* ex Suida in voce Ἰωνία. Verum nil tale apud eum reperi, immo lego apud eum, illam conditam a Neleo Codri filio, tamen apud Strabonem lib. 14. scies conditam ab *Androclo* & apud Pausaniam lib. 7. ab *Epheso* Caistri filio, sed occupatam ab *Androcle*: Plinius autem libro 5. cap. 29. *Opus Amazonum* vocat, sicut diximus ex Strabone. Horum autem limites minus certi: Nam licet excipiantur communi assensu in columna Lacedæmoniorum, non tamen sine dissensione anni, quia in Lo. Fa. & vulgatis locantur ad an. 10. Echestrati, quos sequendos nobis proposuimus, in O. Vi. ad an. 12. in Fux. ad an. 13. in Pi. & Peta. ad an. 14. in Mar. ad an. 11.

col. 3. A. *Abiathar*) *Abiatal* Fa. Sed perperam.

pag. 77. col. 2. A. *in quo Erechtheidarum regnum*) Erui veterem maculam, *in quo Heraclidarum regnum*, ope Peta. O. Lo. Pi. Vi. V. Va. Vat. Fux. Mar. Fre. licet inter hos nonnihil discriminis. Nam O Vi. *Erectedarum imperium*: Mar. *Erechthaidarum*: in Lo. Fux. *Erechthidarum regnum*: in Pi. Fre. *Ericthidarum destructum est imperium*. *Ericheeidarum* V Va. Vat. Accedit quod non parum facit ad lectionem nostram tuendam, quod ex ipso testimonio Castoris supra allegato auctore nostro, constat regnum Atheniensium vocatum regnum *Erechtheidarum*, nusquam autem *Heraclidarum*. At si Heraclidæ sunt posteri Herculis, quem vidimus regnasse circa an. 800. ab Abraam, id est 140. ante hæc tempora: lectio vulgata est penitus inepta. Adde quod Justinus libro 2. hanc eandem historiam narrans, quod hic dicitur de Erechtheidis, ipse tribuit Atheniensibus.

quod 482. annis perseveraverat) loco 482. in varia abeunt libri, cum in Lo. Au. legamus 477. quin etiam in Fa. licet in texta extet 382. superscriptum, tamen est 477. in L. & Pi. 480 in Fux. 377 in A. M Vi. Peta. Mar. O. 487. in P. 987 At editi & nonnulli mss. habent 382. in V. Va. 482 Itaque cum ex libris nil fere certi videretur posse erui, accersenda ratio, quæ cæteris numerum hunc docuit præferendum. Nam si ex Eusebii sententia destructio regni Erechtheidarum contigit anno ab Abraam 945. præterea certum sit initium illius regni sumendum a primo anno Codri: is autem ceperit regnare an. 462. si annis 461 qui præcesserunt, addas 482. efficies 943 In quo agnosco deficere duos annos, ut fiant anni 945. Sed cum libri nullum haberent numerum, qui propius ad eum accederet, malui libris V. Va. hærere, quam meo marte comminisci 484. Cæterum de illo responso, de quo hic fit mentio, vide Ciceronem lib. 1, Tusculanar. Servium in Virgil. Eclog 6. Trogum & Augustin. libro 18. de C[illegible] cap. 19. Observandum præterea in varias sedes hunc paragraphum distrahi; licet enim in omnibus chirographis sub columna Lacædemoniorum col ocetur, excepto Vi. O. qui cum unica columna universam historiam complectatur, ad quam columnam revocet, certo dignosci non potest. Etenim Lo. & Fux. rejiciunt ad annum 7. Davidis, qui est 32. Euristhenis regis Lacedæmoniorum: Pi. ad annum 9. Davidis, & Euristhenis 34 Peta. ad 10. Davidis, & 35. Euristhenis: alii codices conveniunt cum vulgatis.

Principes sive magistratus) Desunt in L. A. M. S V. Va. Vi. O. Fux. P. Fa. Peta. hæc verba *sive magistratus*; nec dubito quin in Græco pro utroque esset vox ἄρχοντες. quam Plin. lib. 33. vertit *principes*: Cicero, Vellejus, Spartianus, & alii retinuerunt vocem Græcam *Archontes*. Verum tota hæc periodus deest in Pi & L. sed ejus loco apposita sunt ista, *Primus Meden regnum in fine vitæ obtinuit Athenis, & post ipsum cæteri reges*,

quos mors finiebat) Elegantius ex Lo. Peta. Fux. quam ut olim, *quos mors finierat*.

ibid B. *Acastus*) Ratio hæc scribendi videtur potius eligenda ex præscripto Al, Pi. V. O Peta. Fux quam antiqua *Agastus*, quæ est in editis Mar. & aliis: firmatur codice Lo. ubi *Achastus*, & Fa. in quo *Acatus*; sed præcipue auctoritate Pausaniæ, Plutarchi, Clement. lib. 1. Stromar.

col. 3. A. *Ixion*) *Ihon* Fa. *Oxion*. Greg. Turonen. lib. 1. cap. 17.

pag. 78 col. 2. A. *Carthago condita &c.*) Dissidium nullum inter libros scriptos & excusos de columna; omnes enim communibus votis (præter Fux. qui aggregat ad Latinorum ser em, & ad an. 35 Latini Sylvii, qui est ex opposito an. 16. Echestrati) constituunt ad columnam Lacedæmo. sed de anno certamen omne natum est. Nam Fa. Vi. O. Lo an. 13. Echestrati ascribunt, Mar. an. 15. Pi Peta. an. 16. ejusdem: qui videtur magis convenire cum anno post Trojam 143. de quo hic. Nam adde illum numerum ad annos 835. Abraam, qui antecesserunt Trojæ excidium, efficies 978. qui coincidit in ann. 20. Echestrati. Auctor meminit conditæ Carthaginis per quattuor diversa tempora secundum varias auctorum opiniones, nec mirum: nam nihil tam incertum apud scriptores. Appianus enim lib. 1. de bello Punico ait conditam 50. annis ante captam Trojam Justinus lib. 18. quem Orosius sequitur, ante urbem Romam an. 72. ut Vellejus lib. 1. annis 65. ad quem proxime accedit Dionys. Halicar. lib. 1. ex Timæo Siculo, qui ait an. 38. ante primam Olympiadem. Josephus contra Apion. citat Ephesium, qui ex Tyriorum Archivis tradidit conditam post templum Salomonis 143. *annis, mensibus* 8. qui omnes diversi sunt ab auctore.

a Carchedone) *a Carcedone* libri excusi, sed quam præferendi scripti V. Vat. Va. Peta. & Fux. a quibus illud accepimus? qua de re plura reperies supe ius, ubi de Carthaginis origine; huc accedit utcumque Pi. in quo Calchedone *l*, pro *r*: hinc disces eluendam maculam illam a Vi. O. ubi *a Cardo e*, & a Fre. ubi *a Calcedono*, & a Mar. ubi *a Cartedine*.

Bellum an. 143) *Bellum an. 144* L. Au. Va. Vat. sed alia exemplaria Mar. & Beda priorem sequuntur.

Jonica Emigratio) Prodit castigatior hic locus quam antea, cum legeretur *Jonica migratio* translato *E* initiali posterioris vocabuli, ad prioris finalem. Sed restitutum est ope Vi. O. Peta. At in Mar. *Laconica migratio*. Quod pertinet ad situm, nos eum retinuimus, quem sequuntur Fa. Lo. & editi circa an. 20. Echestrati, potius quam eum, quem vel Fux. circa an. 22. vel Peta. Mar. circa an. 23. vel circa an. 18 ut Pi. vel circa an. 16. ut Vi. O. Si sequendus esset Clemens lib. 1. Stromat. ex Eratosthene, cum hæc migratio seu colonia contigerit post captam Trojam

Trojam an. 140. ea concurreret cum an. 17. Echestrati, & cum 20. ut editi præ se ferunt. Si credendum Plutarcho in Homero, cum velit eam evenisse an. 60. post descensum Heraclidarum, cum iste juxta auctorem in annum 970. ab Abraam incidat; ergo erit anno 12. Echestrati opponenda. Si etiam Philochoro, qui eam constituit post captam Trojam an. 180. ut retulit auctor supra, quadraginta annis serius obtigisse dicenda esset.

Sadoch) Videbatur scribendum *Sadoc*, quia sic habent Pi. Peta. Clemens lib. 1. Strom. & quod majus est, Hebræi & Chaldæi, & ipsi Septuaginta Σαδὼκ, ut 2. Reg. 8. & Σαδὼκ ut 3. Reg. 1. Tamen quia altera scribendi ratio est magis recepta, & habetur in aliis libris, & apud Josephum, nil censui mutandum.

Sadoch Hebræorum &c.) Concurrunt omnes codices scripti, excipio Fa. (qui discessione a cæteris facta ascribit 34. an. Lacedæmoniorum seu Echestrati) ut ad columnam Hebræorum congerat: varie tamen spargunt. Nam Lo. ad an. 14. Solomonis: Pi. ad an. 15. Vi. O. ad an. 17. Fux. & Peta. ad an. 18. Mar. ad 16. Sed parum refert, quem illi annum assignaris, cum constet 3. Reg. 1. Solomonem ab eo pontificem inauguratum, & inunctum.

col. 3. A. *Solomon*) *Salomon* Pi. Fux. Vi. Lo. O. Va. Vat. Al. V. A. Unius literulæ differentia varietatem hanc peperit. Posterius legitur in sacris literis vulgatæ versionis, apud August. Hieronym. pro quo apud Hebræos *Selomoh*: prius tamen me ad se trahit, ut quartam vocalem in initio habeat, tum quia ita auctor passim, tum quia ita Clemens Alexand. Theophilus Antiochenus, & ali Græci auctores, quin & Josephus Hebræus genere, & ad eorum imitationem Beda, Contractus, Freculphus, & alii Eusebii sectatores; observabis enim Græcis potius in usu, ut posterius Latinis.

Solomon &c. opus anno 7.) Sic restituimus pro *an.* 8. ex Au. S. Mar. & Fa. (in quo licet habeatur *an.* 8. tamen supra est scriptum *alias* 7) & quia ea lectio conformis est 3. Reg. 7. *ædificavit eam annis septem*: idem Beda, Marianus, & Gregorius Turonensis lib. 1. cap. 13. qui dum numerando a Mose ad templi ædificationem 480. adjungit templum cœptum ædificari anno 7. Solomonis; videtur deceptus ex eo, quod videret in Chronico Eusebii, cujus se sequacem profitetur, ista *Colligitur autem omne tempus a Mose &c.* posita ad annum 7. Solomonis, cum pendeant ab anno 4. consentientibus omnibus mss.

ibid. B *usque ad præsentem annum, anni 480.*) Pro 480. in Fa. *an.* 380. in Al. 3080. in V. *an.* 4080. sed ubique labes, ut ex Præfatione Eusebii constat, & ex aliis membranis, tam hic, quam ad an. 507. & etiam ex Beda: vide Notas in præfatione.

liber tertius) Sic correximus sequuti subsequentia & præfationem, atque etiam codices A. L. M. Vi. Pi. Au. Lo. P. O. Peta. Mar. pro *liber primus*.

computantur anni 480.) In. Peta. 481. in Fa. 380. in Al. 3080. in V. 4080. in S. 3800. sed quis non vulgatam præferat, sicut ante diximus.

usque ad Mosen anni 1447.) Sic pro *usque ad Mosen anni* 1442. ex A. Peta. Lo. L. Vi. Fa. Pi. Fux. O. M. & ipso Freculpho citante nostrum Chronicon, & quia alioquin summa sequens 4169. non poterat compleri. In Au. 1497. in P. 1416. in Al. 1942. at ubique mendum.

4169.) In A. Lo. & L. 4144. in Au. 4148. in Peta. 4170. in Pi. 4164. Sed nostra lectio est retinenda ex fide aliorum exemplarium, & ex ratione supputationis trium præcedentium numerorum.

Achias Silonites) Hanc scribendi rationem servandam duximus primum sublata virgula, quæ erat post *Achias*: in B. H. Pet. vel amoto puncto & numerali nota 3. sicut in So. *Achias* 3. ac demum substituto *Silonites* pro *Salomites*, sicut erat in omnibus impressis: ita enim voluit Vi. O. ac nota marginalis codicis So. sed præcipue quia ita habent divinæ literæ verissimi historiæ fontes 3. Reg. 11. 12. 15. 2. Paralipom. 9. 10. tum apud nostrum Interpretem, tum apud ipsos Septuaginta, apud quos Σηλωνίτης, accedit Clemens lib 1. Strom. Σηλωνίτης. Hanc lectionem promovent codices M. Lo. Fa. in quibus *Salonites a*, pro i: in Fux. *Sylonites*: in Peta. & Jornande *Silonites*. His omnibus præstat ratio; cum enim sic dictus sit, quod oriundus esset e Silo, ut colligitur 3. Reg. 14. *Vade in Silo ubi est Achias propheta*, haud dubio est dicendus *Silonites*: præter hæc observandum in Lo. Vi. O. M. Pro *Achias* haberi *Achia*, quod ipsum extat circa an. 1045. omnium membranarum calculo. Potior tamen visa est antiqua lectio, tum quia ita plerique membranacei, tum quia sic divinus codex locis superioribus, & Clemens, aliique. Ad extremum in Pi. & L. desideratur integra illa periodus *Prophetabant Sadoch* &c. quo jure, judicet Lector, cum de *Achias* & *Samea* agatur paulo post, & de *Sadoch*, præcesserint nonnulla.

pag. 79. col. 1. B. *Sylvius*) *Silvius* semper in Lo. Vi. Pi. Vi. Fa. Peta. sicut Dionys. Halic. lib. 1. licet ejus ratio eum convincat, quia asserit ita dictum a Sylvis ἀπὸ τῆς ὕλης; sed altera lectio est aliorum mss. Mar. Fre. Livii, Zonaræ, Virgilii & plurimorum: de eodem vide supra.

col. 3. B. *Agylaus*) *Agylas* Fa. *Agelaus* Peta. Lo. Pi. Vi. O. Vincent. *Archelaus* Fux. *Agelius* Mar.

pag. 80. col. 2. A. *Carthago secundum &c.*) Concurrunt pergameni codices cum editis, ut hæc an. 10. Labotis assignentur, præter Vi. O. ubi an. 8. Mar. ad an. 13.

Tertio mare &c.) Stant a partibus vulgatorum Vi. O. Fux. ut hæc anno 19. Labotis appingant: Fa. Peta. Lo. an. 18. Pi. an. 20. Mar. an. 15.

ibid. B. *Quidam Homerum, & Hesiodum his fuisse temporibus ajunt*) Lipsius in Patercul. pag. 6. pronuntiat, *Chronicon Eusebianum esse fœdatum*, hic & ubicumque fit mentio de ætate Homeri. Vult enim eum vixisse post bellum Trojanum plus 260. annis, auctoritate Paterculi & aliorum adductus: sed condonet tantus vir. Si enim agnoscendum mendum, utri tribuendum, an librariis? at conveniunt omnia exemplaria: an Eusebio? at nihil nisi ex aliorum testimonio seu varia opinione refert, ut constat ex voce *Quidam*, qua potest significare, quod spectat ad Homerum, Euthimenem in Chronicis, & Achemachum in 3. Euboicorum, qui teste Clemente lib. 1. Stromat. fuerunt illius sententiæ. Nam nihil tam varium, & diversum apud veteres quam sæculum Homeri: inter Homerum, & Hesiodum Solinus cap. 43. constituit annos 138. Paterculus 120. Cæterum quo certior de horum situ fias, conspirant quidem libri sive typis, sive calamo exarati, ut hæc columnæ Lacedæmoniorum tradantur; diverse tamen. Nam Fa. Pi. Lo. & 4. Vatic. ad an. 4. Labotis deponunt: Peta. ad an. 7. Vi. O. licet ibi columnæ ratio haberi non possit, ad an. 2. Fux. tamen columnæ Lacedæmoniorum commendat ad an. 33. qui respondet 7. Labotis: in Va. ad an. 30. Atheniensium: videbatur reponendum circa 24. Labotis, seu 14. Archippi; mutuo enim sese contuentur, cum in superioribus scripserit Philochorum constituere tempus Homeri sub Archippo ann. 180. qui desinit in 24. illum & 14.

Doristhus) *Dorystus* Peta. *Doristus* Fux. Fre. Mar. *Dorinthus* Lo. Fa. at Pausanias lib. 3. *Dorysus*: & sic legendum censet eruditus Ducæus tam hoc loco, quam apud Clement. pag. 798. ubi *Dorysaeus*.

Samos condita &c.) *Samus* Vi. O. Pi. Lo. Peta. Albert. tamen altera scriptura est Mar. & aliorum exempl. Cum autem conveniant inter se libri scripti, sicut Peta. Fa. Pi. Lo. Mar. ut ad primum Doristhi rejiciant, & nos cum illis. Exclude Vi. O. qui ad an. 10. ejusdem; & Fux. qui ad an. 4. Athys, qui respondet Doristhi an. 8.

col. 3. B. *seditione orsa in gente Judæorum, & regno bifariam diviso in Samaria decem &c.*) Non improbabis quod ita recensuerimus; quod in vulgatis extabat *seditio orta est in gente Judæorum, & regni bifariam divisio in Samaria decem* &c. Ita enim suaserunt Lo. Fa. Peta. Fux. Vi. O. Pi. adfuit, & Clemens lib. 1. Stromat. qui eadem habet μερισθείσης τῆς βασιλείας ἐν Σαμαρείᾳ.

quæ vocabantur Juda) Castigationis hujus pro *qui vocabantur Judæi*, ut in Vulgatis Fre. & aliis, auctores sunt Al. Peta. Fux. quibus proxime accedunt Fa. (ubi pro *qui* legis *qua*) & Vi. Pi. O. in quibus *qua vocabantur Juda*. Certum enim est ex divinis literis duas tribus Beniamin, & Juda appellatas Judæ nomine, non secus ac reliquas decem retinuisse nomen antiquum *Israel*. His accedit quod Josephus lib. 10. cap. 5. tradit *Judæos* sic dictos *ex die qua a Babylone profecti sunt ex tribu Juda, quæ prior ad illa loca pervenerat*. Nihilominus legimus 4. Reg. 16. eos qui erant ex tribu Juda, & sub rege Achas vocari Judæos יהודים Jehudim.

col. 4. A. *Principium Hebræorum, qui in Samaria erant*) *Principium Hebræorum in Samaria* Lo. Peta. nisi quod in Peta. pro *Hebræorum* legitur *Judæorum*; sed hæc omnia absunt a Pi. Vi. O.

pag. 81. col. 1. A. *Ægyptiorum*) *In Ægypto* P. V. L. Vi. O. A. Lo. *Ægyptus* Ven. Lut. desideratur in Pi.

col. 2. B. *sive Ægyptus*) *sive Egippus* O. Vi. *sive Epitus* Al. sicut etiam apud Ovid. lib. Metamorp. 14. Hunc *Capetum* vocant Dionys. & Marianus; Livius *Atin*.

col. 3. A. *Archippus*) *Arcippus* Lo. Fa. Sed vulgata est Clementis, Mar. & aliorum.

Thersippus) *Tersippus* Lo. Peta. Fa. *Tresippus* Pi. licet supra appictum *Ter*.

col. 4. B. *Pryminas*) *Primnis* Pi. Fux. A. L. Lo. *Frymnis* in Peta. P. vel *Priminias* in S. vel *Prmpinus* in Mar. vel *Prunnis* in Fre. vel *Primmas* in Vincen. Pausanias vero lib. 2. *Prumnis*. Deest in Fa. in margine autem e regione apponitur. *Hic deficit nomen regis* IV. *qui regnavit annis* 35.

pag. 82. col. 1. A. *Piritiades*) Sic legendum censent Peta. Lut. Ven. Fre. quibus proxime accedunt *Phiritiades* Vi. O. *Piritiadis* Pi. *Pritiades* Jornand. *Pyrithiades* Mar. pro quibus olim legebatur *Piriciades*.

col. 2. A. *Thraces Bebriciam*) Non dissident libri, cui columnæ ascribenda sint, cum omnes communi voto in columna Lacedæmoniorum collocent, sed de anno. Nam in Lo. circa an. 7. Doristhi: V. Fux. Peta. an. 14. Pi. Va. Mar. an. 15. Vi. O. an. 16. excusi cum quinque Vatic. Fa. & nonnullis aliis an. 6. contigisse referunt.

Bebriciam) *Beryciam* A. *Hebricia* Fa. Vi. S. *Bebrithiam* Vi. O. *Ebriciam* Mar. *Bebryciam* Peta. & Solinus: quam lectionem per *y*, libenter amplexi fuissemus, quia videmus exstare apud Strabonem & alios bonos scriptores; sed cum nullum codicem haberemus auctorem, nil voluimus immutare in re tam parvi momenti. Observandum porro varium his assignari situm. Nam in Peta. ad annum 14. Doristhi: in A. L. P. ad 15. ejusdem: in Vi. O. ad. 16. in aliis, ut in excusis, collocantur.

Ibid. B. *Thraces mare obtinuerunt*) In Pi. & Peta. sita sunt ad ann. 20. Doristhi: in L. A. Mar. ad ann. 21. & illud idem secundo repetitum: in Peta. obtinuit sedem ad ann. 24. in L. & A. ad 25. in Pi. O. & Vi. nulla fit repetitio, sed illud semel tantum habetur: in aliis vero ut in quinque Vaticanis (nam in aliis duobus desunt) connotantur, ut vulgo fertur, unde nil muto.

col. 3. A. *Susachim*) *Sussacim* Fa. Mar. *Susacin* Peta. Lo. Mar. *Sesach* Vincen. tom. 1. deest in Fux. Porro paragraphum hunc alii libri omisere ut Fux. & Peta. alii varie collocarunt ut Vi. O. ad an. 6. Roboam: Pi. ad an. 7. in Fa. & Lo. ad an. 10. in hac dissensione, excusorum partes sequimur.

Asa annis 41.) In L. A. Lo. Fux. Peta. Pi. V. Mar. *Asa an.* 41. *Justus*: in Fa. Ven. & Lut. pro *Asa* legitur *Asaph*, & sine voce *Justus*. Nihilominus 2. paralipom. 15. Asa rex dicitur habuisse *cor perfectum coram Domino cunctis diebus*.

Hebræorum Pontifex) Isthæc evocavimus ad ann. 2. Asa, sequuti L. P. A. Fux. Peta. Pi. nec longe absunt O. Vi. in quibus ad 1. Asa, longius Fa. cum impressis, qui circa annum 19. Hieroboam disponit, Lo. vero ad an. 20. ejusdem.

Sameas, & is qui fuerat apud altare Samariæ) In L. A. P. Ma. *Sameas & hi qui erans apud altare Samariæ*: ir. Lo. *Sameas & is qui erat apud altare Samariæ*: in Va. *Sameas hi qui fuerant apud* &c. absque *& hi*, pro *is*: cui lectioni favet Clemens lib. 1. Stromat. cum ait Σαμαίαν fuisse eum, qui prophetavit ad altare Samariæ: placuit quattuor Vaticanorum & vulgata lectio, ut significetur idem ille qui 3. reg. 13. dicitur venisse de Juda ad *Hieroboam stantem juxta altare, & exclamasse contra altare, altare, altare!* Ita ut quemadmodum ibi Scriptura communi Prophetarum cognomine eum appellat *vir Dei*, sic hic per periphrasim Eusebius eum nominarit *is qui fuit apud altare*, nomen illius proprium reticens. Verum Josephus lib. 8. Antiquit. cap. 8. vocat *Jadon*, alii *Iddo*.

Ibid. B. *Hieu*) *Jeu* V. Lo. Ven. Lut. Pi. Fux. lxx. Interpret. Ἰοὺ 3 reg. 16. & versio ex Græco *Ihu*. Sed nostra vulgata *Jehu* ut apud Maria. in O. Vi. *Jhesu*: in Peta. *Jesu*.

Joede) *Joed* P. M. S. V. Lo. Fux. Mar. Pi. *Jeode* in V. Va. *Joel* in Vi. O.

Azarias qui & Addo, Anani) Locus hic misere corruptus, cum antea legeretur *Azarias qui & Anania* ut in excusis; vel *qui & Addo anani* Peta. vel *qui & Addo Anania* ut in Fa. vel *qui Addonani* ut in tribus Vatican. Verum ita restituendum monuerunt codices illi chirographi A. L. P. Vi. O. Lo. Fa. M. quineriam, ut ex fimo ubertas, hoc ipsum licet colligere ex labe illa, qua Marianus a librariis infectus, apud quem *Azarias qui & Addonam*. Sed clarius ex quattuor Vaticanis, in quibus *qui & Addo Anani*. Posterior enim vox corrupta est ex compositione *Addo* & *Anani*: hoc ipsum constare videtur ex Scriptura, ubi legis *Azarias Addo Anania*. Adde quod ex diversis literis 2. Paralip. 15. & 16. satis constet duos a diversis fuisse *Azariam & Anani*, seu ut habet editio Vaticana, *Hanani*. Rursum fit mentio *Addo* Prophetæ 2. Paralip. 12. & 13. quem nonnulli confundendum putant, cum eo, quem Josephus vocat *Jaddon*. Verum longe absunt a mente Eusebii.

Cæterum nolim te ignorare in V. P. Fa. S. & in editis loco *Anani*, haberi *Ana io*: & in Vi. O. Fux. loco supradictorum verborum *Azarias qui & Addo, Ananias*. Item vice *Addo*, reponi *Abdon* apud Vincen. tom. 4. & apud Comestorem in historia Scholastica. Auctor notarum quæ in ora B. H. Pet. observarat integram hanc sententiam fœde corruptam, censebatque sic reponendum ex Bedæ Chronico, *Prophetabant Helias Abdias Micheasque & Hieu qui occiditur ab Aza rege Israel*. Sed quomodo hæc convenire possint cum verbis Eusebii non video, cum & res & tempora inter se distinguantur, & quod majus est, cum nil tale reperiamus apud Bedam.

Principium sexagesimi primi Jubilei secundum Hebræos) Sumpta fuere ista ex A. Peta. Fux. & Lo. reposita que ad an. 1051. ab Abraam; desiderantur enim in vulgatis & in cæteris, quamvis non omnino adhæserimus codicibus illis, cum Peta. ista reponat ad annum 5. regis Asa, & ab Abraam 1045. A. vero ad annum 9. ejusdem, & Abraam 1049. Fux. ad annum 4. ejusdem Asa, Lo. ad annum regis Asa 10. & ab Abraam 1050. a quibus ut dissentiamus, cogit ratio calculi a quinquagesimo primo ab Abraam, quo constituitur initium quadragesimi primi Jubilei, ut præmonuimus non semel.

col. 3. B. *Baasa*) *Baas* Fa. Lo.

pag. 83 col. 1. A. *Pseusennes*) Rectius juxta Vi. O. Pi. Mar. quam *Pseusemnes* in Fa. *Pseusennes* in Peta. *Speusemnes* in Fux. *Pseusenses* in editis.

col. 2. B. *Capis superioris*) Inanem repetitionem dices vocis *Capis*; agnosco; sed inde natam memineris, ut toties admonuimus, quod cum historia omnis in unum conferta, separatam columnam efficeret a canonibus seu regnorum numeris, utrobique tam in canonibus quam in historia, regis nomen erat appositum. Sed ubi deinde sublata prima illa methodo, suo quæque canoni historia est a librariis assignata, ab iisdem eadem repetitio retenta: alii vitandæ repetionis gratia verba illa ad sensum accommodarunt, quo factum, ut aliqui codices habeant, ut nos *Capis superioris* &c. & efficiant sententiam separatam a præcedenti: alii ut L. A. P. O. V. Peta. & Beda unicam sententiam componant *Capis Silvius* 8. *Latinorum an.* 28. *Ægypti, id est, Athys superioris* &c. utrumque quia fieri potest, quod receptum est, retinui. Porro in Fux. pro *Capis* prostat *Capius*.

col. 4. B. *Bacis*) *Bacius* Fux. *Bachis* Fre. *Bacchis* Vinc. & Pausan. lib. 2. cæteri ut vulgo.

Bacidæ) *Bacchidæ* Peta. Fux. *Baccidæ* Lo. O. Vi. Pi desunt in Fa. tota sententia. Apud Pausaniam lib. 2. & Strabon. lib. 8. *Bacchiadæ*.

pag. 84. col. 3. B. *Josaphat annis* 25.) In Lo. Pi. Fux. Peta. Vi. O. est adjectum *Justus*. Nam. 2. Paralip. 17. dicitur *ambulasse in viis David Patris sui primis & perrexisse in præceptis illius*.

Hieu Ozias) *Jeu* pro *Hieu* in A. L. M. S. Fux. P. Lo. Fa. Ven. & Lut. in Pi. & Vincen. *Jehu*, de quo etiam supra, sed deest in L. At in Peta. Fux. pro *Hieu*, legitur *Ozias*, corrupte *Hiecozias* & in Au. *Hienozias*.

col. 4. A. *Ambri*) Sic Peta. Fux. Lo. Pi. & Beda, pro *Ambrias* ut in editis: vel *Amri* ut in Vi. O. Mar Alber. & in Hebraica veritate & vulgata versione 3. Reg. 17. vel *Ambria* ut in Au. Nostra lectio genuina est, tum quia testes fidelissimi sunt tot libri scripti, tum quia hausta a fontibus lxx. quorum vestigiis insistit auctor.

pag. 85. col. 1. B. *Ammenophis*) *Ammenopthis* A. L. P. *Ammenoptis* Al. *Ammenosthis* Lo. *This Ægyptiorum* Pi. *Ammenophes* Vincen. *Ammenopha*, Fa.

col. 2. B. *Carpentus*) Maluimus imitari Al. P. Lo. O. Peta. Pi. Vi. Fux. Fre. Cassiodor. & Bedam, quam vulgares, in quibus *Capetus*, licet idem apud Ovidium lib. 3. Fastor. Nostra lectio notatur in margine editionum B. H. Pet. & So. *Capentus* in Fa. *Calpetus* Vincen. *Calpetus* Dionys. lib. 1. sic Ven. Lut. & Ma.. idem etiam habet ora codicum B. H. Pet. So. Nostra haud dubio lectio huic præferenda. Nam sic habent alia exemplaria, & Livius lib. 1. atque Cassiodor. in Chronic.

pag. 86. col. 2. A. *Quarto mare obtinuerunt Rhodii an.* 23.) Tota hæc sententia abest a Fa. Pi. sed ex Lo. Fux. pro *an.* 23. videbatur substituendum *an.* 24. Nam hoc idem docet annorum series usque ad *Quinto* &c. *Phryges an* 25. deducta; maxime vero si ex adverso an. 42. Agesilai, constitueris, ut præ se ferunt omnes pergameni codices; sed in re incerta noluimus dissentire ab aliis exempl.

col. 3. A. *Eliezer*) Rectius quam ut olim *Eliazar*, suadentibus Pera. Fux. Vi. V. O. Lo. sicut Hebraica veritas, & ipsi Septuaginta 2. Paralip. 20. in P. A. *Eliazar*.

ibid. B. *Post quem* VII. *Ochosias*) Auctor notarum marginalium in B. H. Pet. So. putabat legendum *Post quem*

quem Azarias, ficut habet Mar. Vetum nostram lectionem amplectuntur alia exemplaria; & sic habent lxx. tam Romæ, quam Antuerpiæ editi Ὀχοζίας, & Euseb. lib. 10. de præparat. cap. 3. & Theophil. Antioch. lib. 3.

Post quem Gotholia) Sic in A. L. Au. M. V. S. Lo. Va. Pet. Fa. Fux. P. Pi. *Gatholia* O. Vi. in Ven. & Lut. *Sccolia*; in Mar *Godolia*, cum prius legeretur, *post quem Athal a*: quam lectionem noluimus retinere, licet sit consona 4. Reg. 11. quia repugnabat consensus exemplar. Nec est novum Eusebium in plurimis a nostris Bibliis discedere tam Hebraicis quam vulgatis, immo etiam aliquando a Græcis: quod & diserte docet lib. 10. de præparat. cap. 3. ubi enumerans omnes reges post Ochosiam recenset *Gotholiam*, Γοθολιὰ ἔτη ζ. *Gotholia an.* 7. Theophil. lib. 3. post *Ochosiam*, nominat *Gothoniel*, nulla facta mentione *Athalia*.

col. 4. B. *Ochosias*) *Osias* Lo. Fa.

Prophetabant Elias, & Elisaus) Hæc adjecimus ad an. 2. Joram ex A. P. L. Lo. Fa. Peta. Fux. O. Vi. Pi. Vincent.

Elias rapitur) Ista pariter addidimus ad an. 6 Joram juxta P. Peta. O. Vi. A. Lo. Mar. At. in Fux. *Elias rapitur in calum aerium*.

col. 1 A. *Olochor*) *Osocor* Lo. *Assocor* Fa.

Spinaces) *Psinaces* P. A. Al. Lo. Peta. Fux. *Psinancheus* L. Pi. *Pinaces* V. Fa. *Spinnaceus* O. Vi. a nobis est Vincen. alia exemplar. & Mar Nemo veterum scriptorum illius meminit.

Psusennes) Sic restituimus pro *Persusennes* ex A. L. M. V P. Fux. Peta. Pi. *Psusenne* Lo. Fa. *Pusenne* S. *Spusennes* O. Vi. nostram lectionem juvat Vincent. & addit *qui & Cheopes*.

In Latina historia &c.) Disponuntur ista non uno modo in codicibus. Nam in Vi. & O. collocantur e regione an. 1. Agrippæ: in Fux. an. 2. in Lo. Fa. & editis an. 3 in Peta. an. 1 Archelai, sive quod idem est, an. 3 Agrippæ.

col. 2. A. *Tiberinus*) *Tiberius* Peta. Fux. Sed male, ut constat ex aliis mss. & Livio, ac Dionysio, in quibus *Tyberinus*, ut etiam in Fa. Vi. O

ibid. B. *ad verbum hac scripta*) Addidimus vocem *hac* ex Pi. O. Vi. Al. Lo. Peta. Fa. Fux. Mar. pro *ad verbum scripta*.

Homerus in Gracia) *Homerus Poeta in Gracia* in Lo. Peta. Pi. Fux.

ut testantur) Sic correximus ex L. A. Peta. Fux. M. P. Lo. Pi. Mar. pro *ut testatur*.

Euphorbus) Videtur ita rectius ex fide Peta. Fa. Pi. Mar. licet in illis (præter Mar.) *f*, pro *ph*, quam ut olim *Ephorbius*, vel Euforbius ut in Fux. Vi. O. Lo. Nam ita legimus apud Laert. lib. 1. & 8.

an. 124.) *an.* 123. Lo. *an.* 134. Mar. sed vulgatæ lectioni standum

col. 3. A *Megacles*) Placuit potius hæc Scriptura, quia ita habent A. Pi. Peta. Fux. L. Pet. Al. Pausan. Plutarchus lib. 6. & Lucianus: hanc firmant etiam alii codices, ut P. in quo *Megales*, Lo. in quo *Megaclis*, Fre. in quo *Megiales*: in Vi. & O. *Megaches*: apud Vincen. *Megathe*: in quibus semper vides tertiam literam *g*: auctor Marginis posteriorum editionum Basil. & Sonni. judicavit legendum *Mesades*, & ita olim in serie regum pag. 14 reposuerat, ficut lego in S. V. Fa. Vat. & Va. in Mar. *Mezades*, apud Sigonium *Mecades*.

pag 88. col. 1. A. *Acraxapes*) Non dubitavimus ita scribendum pro antiqua scriptura *Ocrazapes*, cum major pars exemplar. illud præscribat, 1. L. A. Pi. P. Fre. & primæ editiones Ven. Lut. quibus favent Peta. *Acraxares r*, pro *p*: *Ascrazapes* Mar. Vincent. *Acratapes* Fux. *Acrazapes* Vi. O. *Acraiapes* Jornan. *i*, pro *z*: Otho. lib 1. cap. 34. misere scribit *Vacrazanes* sumpto *V*, ex præcedenti numero xxxv. neque verius loquitur, dum etiam refert Eusebium scribere *Atraeapes*.

Acrazapes an. 42.) Hunc locum expurgavimus pro *an.* 41. sic enim monuerunt membranacei Peta. Pi. Fux. A. L. V. Lo. Vi. O. Fa. & Primi editi Ven. Lut. & Jornan. Hinc supplevimus numerum 42. in serie annorum, cum antea abesset incuria typographi, qui ita notas illas numerales distinxerat 38. & 39. ut spatium interjiceretur, cum tamen unusquisque laterculorum adversorum suis notis compleretur.

col. 2. A. *Quinto mare obtinuerunt Phryges*) *Quinti* pro *Quinto* in Fux. Lo. & *Frigenas* pro *Phryges* in Fa. O. Vi. Omnes libri habent ad *an.* 22. Archelai, præter Mar. qui ad an. 24. Hujus rei nullum testimonium apud veteres.

col. 3. A. *Jojade apud Hebraos*) Vetus lectio *Joade* & in A. Pi. L. *Juda*: sed maluimus sequi Au. Peta. S. P. Lo. & primas editiones Ven Lut. quibus proxime accedunt Vi. O. Fux. Mar. Fre. in quibus *Jojada*, & quod majus est, ipsa S. Scriptura 2. Paralipom. 22. 23. 24. & alias passim: item Josephus lib. 9. Antiquit. cap. 8. Hierony. in Matth. quos imitaremur, nisi auctor sequeretur Septuaginta quos video habere semper Ἰωαδὲ Cæterum integram hanc periodum transferendam judicavimus ex L. P. Fux. Peta. in secundum annum Joas.

insignissimus) *insignis* Pi. V. O.

post quam x. Joas) Ad ambiguitatem tollendam sic restituimus, neque enim Joas successit Joadi Pontifici, sed Gotholiæ reginæ, pro *post quem Joas x.* auctore Fa. licet in Pi. O & Vi neutrum appareat.

Joas) *Josias* A. sic Teophil. Antiochen. lib. 3. sed lectio Hebraica, vulgata versio, & lxx. Interpretes communem tuentur.

Hebraorum Propheta Azarias occiditur) Hæc desunt in Peta. sed sunt in aliis libris, licet diverse. Nam substituimus *Azarias* pro *Zacharias*, ut in vulgatis, auctoritate chirographorum L. A. P. M. O. Vi. Pi Mar. & quia mox de nece Zachariæ, consensu eorumdem exempl. Adde quod de Azaria Propheta meminerit paulo ante, ficut 2. Paralipom. cap. 15.

ibid. B *Helisaus &c.*) Ista pro varietate exemplarium, varium obtinent situm ut in L. Pi. circa 31. annum Joas: in P. circa an. 32. in A. Vi O. circa an. 33. in Fux deest penitus. Nos communem retinuimus, quin & ipsam orthographiam *Helisaus* per *a*, ut extat etiam apud Freculphum, Hieronymum Augustinum & alios; licet in Fux. Vi. O. Lo. Peta. Fa. Pi. Mar. *Heliseus* per *e*. Nil tamen certi constare potuit ex Biblicis fontibus Græcis Nam editio Græca 70. Antuerpiensis habet Ἐλισαιὲ 3. Reg 19. Vaticana vero Ἐλισσαῖος, Clemens lib. 1. Strom. Ἐλισσαῖος: Cedrenus & inter Latinos Hieronymus, Augustinus, Isidorus, & alii habent sine diphthongo.

col. 4. B. *Joachab*) Sic ex A. P. M. L. V. Fa. Va. Lo. Pi Vi. O. Al. & 4. Reg 13 pro *Jacob*: lxx. in utraque editione, ut etiam Peta. Mar. & Fux *Joachas* habent, seu Ἰωαχάς.

pag. 89. col. 1. A. 22. *Dynastia*) Substituimus 22. pro 20. ut olim, sequuti L. A. Al. Lo. Fux. Vi. O. & ipsam rationem temporum. Nam Dynastia quæ consequenter refertur, numeratur 23. uterque numerus deest in Pet. L. Pi. & in his duobus illud legitur *Sesonchus an.* 21. cæteris demptis

Senseoris) *Sensecoris* V. S. Va. Fa. *Sonchosis* P. *Sesenchosis* A. Lo. *Sesonchosis* Fux. Peta. ficuti Justinus orat. contra Gentes: *Sesonchus* L. Pi. *Sysonchus* Vi. O. *Sesesonthosis* Al *Sesoncheris* Vincen. *Sensceris* Mar Nostra lectio magis recepta est, & frequens in reliquis exempl. Strabo lib. 17. & Herodotus lib. 2. meminerunt Sesostris regis Ægypti; sed qui, ait Strabo, fuit ante bellum Trojanum, videtur idem esse qui ab Herodoto, Clemente, Diodoro lib. 1. & Theopompo lib. 3. vocatur *Sessostris*, seu *Sessoster*: cujus rei magnum est judicium, quod Justinus oratione ad Gentes, dum citat Diodorum, vocat, *Sesonchosim*, quem Diodorus *Sessostren*.

Hujus Senscoris, &c. usque *appellatum*) Desiderantur in A. L. P. Lo. Vi. O. Pi. Fa. Peta. Cæterum in Fux. hæc ita habentur, *Alter Sesoncheris cujus pater fuit Syropis hunc post mortem Deum Syraphin Ægyptii nominantes colunt, quem & inferum Deum fuisse dicunt, hoc in membranis Ægyptiacis Ptolemai, qua dicitur sacra Scriptura, invenies*.

Siparis) *Siropis* V. *Sirapis* Ven. Lut *Syropis* Fux.

col. 2. B. *sive Remulus*) *sive Romulus* Lo. Fa. & sic vocatur a Livio; absunt a Vi. O. Peta. Fux.

col. 3. A. *Diogenetus*) *Diogretus* P. *Diogenitus* L. Pi. O. Vi. A *Diogéneneus* Peta. *Diognetus* Fre. Mar. Nos vero ita legimus ad imitationem aliorum exemplarium & Vincen. nisi quod cum *y*, *Dyogenetus* scribit.

col. 4. A. *Eudemus*) *Eundemeus* Peta. *Eudemeus* O. Vi. *Eudamus* Fre. sed vulgata est Laertii, Clementis, Mar. & aliorum veterum.

pag. 90. col. 1. B. *Assyriorum xxxvi. Tonosconeoleros, qui vocabatur Grace Sardanapalus, an.* 20.) nonnihil aliter membranacei. Nam Pi. *Thonus qui vocabatur Grace Sardanapalus an.* 20. in Vi. O. *Assyriorum Sardanapalus an.* 20. in Mar. & aliis ut nos, nisi quod apud Vincen. & Fre. pro *Tonos concoleros* extat *Tonos conecoleros*, & apud Jornandem duobus in locis *Thonos coneolores*: in Peta. *Thonos concolores*.

col. 2. A. *Cypris an.* 32.) *an.* 23. Fux. Peta. A. Mar. *an.* 33. Pi. *an.* 34. Vi. O. His antea delectus locus ex adverso 48. Archelai. Nos fiximus e regione 47. tum quia ita voluerunt Lo. & Fa. tum quia annus 25. Phrygum, eo anno concluditur: Pi. Peta. assignant sedem ad an. 49. Vi. O. ad 51. Fux. ad 28. Diogeneti Atheniensium regis. Ad extremum observabis pro *sexto* in Vi. O. Fux. reperiri *sexti*: in Fa. vero deesse.

ibid. B. *Theleeus*) *Teleelus* Lo. Peta. Fux. Sic Pausanias

nias lib. 3. & 4. *Tælechus* O. Vi. *Telecus* Pi. *Thelexus* Ven. *Fa. Thalecus* Mar.

col. 3. *Zacharias Propheta a rege Joas interficitur*) Ne nova putes ista; petita enim sunt ex L. Fux. A.M. P. Pi. Vi. O. Peta. Mar. & ad 36. annum Joas reposita: in Peta. consequenter inserta reperies, quæ sequuntur, *Zacharias Jojadæ Pontificis filius fuit, qui pro veritate regi contradicens occiditur, quem Evangelista Barachiæ filium vocat, quem propter annorum prolixitatem patris, & vitæ sanctitatem Barachiam vocabant:* in Fux. *apud Hebræos Zacharias Propheta a rege Joas interficitur hic Zacharias Jojadæ filius fuit, qui pro veritate regi resistens occiditur inter templum, & altare sicut Evangelia testantur: Barachiæ autem filius appellatur, quia ob sanctitatem vitæ patris Barachiæ nominati, quod interpretatur benedictus, & hic benedicti nomen obtinuit.*

Amasias) *Amesias* A. Lo. Au. L. Fa. Pi. *Amessias* Peta. Verum vulgata pingendi ratio firmatur auctoritate Hebraicæ, & Chaldaicæ veritatis, quin etiam, & Septuaginta in lib. Reg. & Paralipom.

pag. 91. col. 2. A. *fulminatus*) *fulmine* Peta.

Latinorum xiii. Aventinus Sylvius an. 37.) Sic ex A. L. Fux. Peta. V. Fa. Vi. O. Lo. Pi. Ven. Lut. So. H. & ipsa ratione temporum pro *Latinorum an.* 3. ut in B. & aliis.

Remuli superioris regis) Addidimus *regis* sequnti V. L. P. Lo. Peta. Fa. Fux. Bedam, & Phrasim Eusebii in similibus: in Pi. *Aremuli major filius:* in Vi. O pro *Remuli* legitur *Aremuli*.

col. 3. A. *Phereclus*) Rectius ex A. L. M. P. S. Fux. Fre. accedit *Pereclus* in V. Fa. *Fereclus* in P. Lo. Peta. *Feredus* in Vi. O. *Pheredus* vulgati, Vincen. Mar.

ibid. B. *Sub Ariphrone*) Sic ex Au. P. M. Peta. & pagina sequenti, pro *sub Atriphrone:* in sex Vatic. Fa. *sub Aristone:* in Lo. *sub Arrifrone:* in Vatica. *sub Arifrone:* in Fux. *sub Ariphronte*.

sub Ariphrone Assyriorum regnum destructum, ut nonnulli scriptitant) Affulsit lux, cum antea in excusis ita confusa essent ista, ut vix intelligi possent. Sic enim legebatur in vulgatis Fa. Lo. Vat. *sub Atriphrone Assyriorum regnum destructum, & Sardanapalus ut nonnulli scriptitant eodem tempore Tharsum* &c. usque *concremavit*, idque circa annum 4. Tonosconcoleros, quasi esset unica periodus, & illa *ut nonnulli scriptitant*, referretur ad Sardanapalum. Nos ut lucem afferremus, distinximus in duas sententias & sedes, sicque disposuimus utpote hæc *sub Ariphrone*, usque *scriptitant*, sint ad annum primum Ariphronis: illa vero *Sardanapalus eodem* &c. usque *concremavit* ad 18. Tonosconcoleros Assyriorum, auctoribus chirographis Peta. M. V. Va. B. cum quibus licet non omnino idem sentiant cæteri libri, non penitus tamen dissentiunt. Nam in Vi. O. ad an. 1. Ariphonis habentur ista *Athenienfium* 9. *Arifron annis* 20. *sub quo Assyriorum regnum destructum est, qui Sardanapalus ut nonnulli scriptitant:* ubi *qui &* videtur adjectum, & *Sardanapalus* transpositum ex sequentibus, illa vero *Sardanapalus eodem* &c. collocantur ad an. 5. *Tonosconcoleros:* in Fux. idem nisi quod illa *Sardanapalus eodem* &c. usque *concremavit*, sunt collocata ad an. 18. *Tonosconcoleros:* in Vati. idem nisi quod *Sardanapalus* &c. reducantur ad seriem Atheniensium e regione anni 1. Thespiei: in Mar. ad an. 12. Amasias Judæ, qui concurrit cum an. 1. Atiphronis *ab Ariphrone Assyriorum regnum destructum est, & Sardanapalus ut nonnulli scriptitant etiam obiit*, & ad an. 21. Amasias *Sardanapalus eodem tempore* &c. at desiderantur ista *sub Ariphrone Assyriorum regnum destructum*; sequentia vero *Sardanapalus, ut nonnulli scriptitant eodem tempore* &c. collocantur ad annum 15. Agemonis, qui respondet anno 18. Ariphronis: ab L. & Pi. utrumque exulat: in Va. *Sub Ariphrone* &c. vocatur ad seriem Lacædemoniorum ad an. 8. Theleci; item & quæ succedunt *Sardanapalus* &c. ad an. 24. ejusdem Theleci: in reliquis Vaticanis codicibus apposita sunt in serie Assyriorum ad an. 2. Sardanapali præter fidem exemplarium: firmatur hæc nostra castigatio eo quod paulo post auctor subjungit *sub Thespieo Assyriorum regnum deletum fuisse*. Ex quibus licet colligere verba illa *ut nonnulli scriptitant*, referenda ad destructionem regni Assyriorum, non autem ad impositionem nominis *Sardanapali* factam ipsi Ariphroni. Nam contentio erat inter scriptores, an Sardanapalus obiisset tempore Ariphronis aut Tespiei: Eusebius posteriores sequitur.

col. 4. A. *Aristomedes*) Sequuti sumus in hac lectione potissimum codices A. L. M. V. P. Pi. Peta. Vincen. Vi. O. in impressis *Aristhemedes:* in Lo. *Arestomedes:* in Fa. *Restomedes:* in Fux. *Aristomenes* in titulo, sed in textu *Aristomedes:* in Mar *Aristemides:* in Fre *Aristemedes:* apud Pausaniam lib. 4. fit mentio *Aristomenis:* sed qui erat dux Messeniorum circa Olymp. 28. nullum veterum scriptorum esse credo, qui istius regis meminerit.

pag. 92. col. 1. A. *Sardanapalus*) In Vi. O. Lo. Peta. Fux. *Sardanapallus* cum duplici *l*; at cæteri auctores sunt, ut priorem illa orthographiam imitemur, quibus adjungendi Justinus, Diodorus, Plutarchus, Athenæus, Stephanus.

ibid. B. *Tarsum*) Cum antea scriberetur *Tharsum*, quare sustulerim aspirationem, vide quæ infra.

Arbace) *Arbaeo* in Lo. Vi. O. Fux. *Arbaces* A. P. Au. *Arbato* in sex. Vatic. Fa. Fre. Sic apud Orosium lib. ... cap. 19. seu ut olim ante emendationem Fabricii, *Arbacto*, sicut etiam legimus in Vatic. uno, apud Justinum lib. 1. & Oros. lib. 2. cap. 2. licet apud hunc sit adjectum, *quem alii Arbacem vocant*, & ad marginem Justini sit repositum *Arbaces*, ut Fabricius, & Pontanus putant legendum: Marianus *Arbaces* ... lib. 1. histor. Romanæ *Pharnaces* sed mendose pro *Arbaces:* in Peta. *a Barba comedo:* Confirmatur ... lectio, etiam ex Plutarcho in Artaxerxe. Verum ... mur omnibus mss. & Fre. paucis illis exceptis, quæ citavimus; & sic Agathias lib 2. & Jornandes lib. de Reg. success. Suidas, Diodorus lib. 2. cap 7. Ἀρβάκης. A... in Chronico, ubi fuse historiam hanc tractat. Qui ... dicunt corrupte *Arbacem* legi pro *Arphaxat*; sed valde ab illis dissentio. Strabo lib. 16. Ὀσβαχός, Athenæus lib. 12. cap. 12. Ἀρβάκης. Natalis tamen Comes ejus interpres reddidit *Abraces*, & forsan est vitium librarii per luxationem literarum pro *Arbaces:* tamen apud Idacium utrumque reperies *Abracem*, & *Arbacem*.

fiunt anni 1197. Pro 1197. Fa. 1157. in A. 1088. in Pet. 1907. Sed ut olim verius, sicut ex aggregatione annorum uniuscujusque regis constabit.

supputantur 1240.) Ad oram Fa. scriptum est *vel* 1239. in Fux. hoc loco hæc subjiciuntur *aliter temporibus isti Assyrii sine auctore fuerunt, quia Arbaces Medus de... to regno eorum ad suum reversus est*. Postea autem *Deioces Medoces regnum ipsis conjunxit Magus* (vel magis) *autem Assyrios ad suum recepit, sed interim actus proprie feruntur Assyriorum, & quam* seu quod *reges iterum levaverunt*.

Dioclem) Si sequendos tibi membranaceos proponas, in varia distrahendus animus A. L. P. V. Va. Fa. Peta. Pi. Ven. Lut. legendum monent *Deiocum* sive *Deiochum*, ut in Vi. O. sive *Deiocem*, ut in Fux. Mar. sive *Deiotem* ut in Vincen. quibus accedit in Au. *Diocum:* Δηιόκης Herodot. lib. 2. Interpres reddit *Deioces:* quod imitatur circa Olympiadem 18. eadem membranæ A. M. P. Al. Mar. *Deioches* L. *Dioches* Pi. Sed hærendum in vulgata, ubi *Diocles*. Sic enim excusi, & aliæ schedæ. & Orosius lib. 2. cap. 18. & Polyænus (qui vixit anno Christi 170.) libro 7. Strategemat. Δηιόκης ὁ Μῆδος.

prope) Plures codices ut Au. A. L. M. P. Lo. Mar. V. Fux. Fa. Pi. Va. O. volebant legendum *proprie*. Sed altera lectio visa est reddere sensum planiorem, quasi dicas *propemodum* seu *pene:* varietas nata est ex abbreviatione.

col. 2. A. *Septimo Phœnices mare obtinuerunt annis* 45.) Situs horum fuerat antea perturbatus, ubi ad. an. 28. Theleci reponebantur: sed castigavimus restituta eis sede ad an. ejus 20. In illo enim terminantur an. 32. quibus dictum est Cyprios mare obtinuisse, & quia ita docent Fa. & Lo. a quibus non multum discrepant Al. Peta. L. Fux. qui circa an. 17. disponunt, & Pi. circa 18. Verba vero illa annis 45. desiderantur in L. A. P. Pi. Peta. & forsan merito. Nam usque ad an. 29. Alcamenis regis Lacedæmoniorum (in quo communi suffragio constituunt codices Ægyptios obtinuisse mare. Si qui enim sunt, qui dissentiant, non longe absunt: constituunt enim ad an. 27. aut 28.) interjecti sunt plures anni quam 45. Si numerandi initium sumas ab anno 20. Theleci. Si vero ab anno 28. ejusdem, pauciores. Nota in Peta. Fux. pro *septimo* legi *septimi*. Horum autem altum est silentium apud veteres.

ibid. B. *Lycurgus Lacedæmoniis jura componit*) Hæc sunt inserta ex Fux. V. Va. L. Lo. Pi. O. Vi. in Fa. *jura constituit*.

Templum Junonis incensum) Hæc quoque addidimus ad an. 37. Theleci, ex fide A. L. M. Pi. Lo. Fux. Peta. Fa. Mar. Fre. licet in Fa. Lo. sit ad an. 35. in Peta. & Fux. ad an. 40. in Mar. ad an. 16. Azarias, & desint penitus in Vi. & O. sicut etiam in omnibus editis. Alterius conflagrationis templi Junonis apud Argos meminit Thucydides lib. 4. in fine ad an. 9. belli Peloponnesiaci seu 1. Olympiad. 89.

Alcamenes) Amoto *Alcanes*, ut olim, hoc subrogatum est auctoritate Pausaniæ, qui lib. 3. & 4. sic habet: idem Plutarchus, Diodorus, Strabo, Plinius, Herodotus: lectionis investigandæ velut index fuit ora B. H. Peta.

Peta. & So. *ubi Alcamenus* : confirmarunt M. P. Fre. L. Ven. Lut. Vinc. Sed ubi dum repetio *Talcamenes* in Pi. Fux. *Talchamenes* Fre. *Chalcamenes* Mar. *Tarcamenes* Peta. Unde ſi ſuſtuleris *T*, quod aliunde irrepſit & *l* pro *r*, repoſueris, hoc idem habebis: item Lo. ubi *Camelus* V. Fa. & Va. *Cameleus*, A. *Chalcamenis*. Si enim lineamenta nativa explores, agnoſces fere ubique *me* non *ne*, quibus *Alcamenes* & *Alcanes* diſtinguuntur.

col. 3. A. *Hebræorum Juda* XII. *Azarias, qui & Ozias*) Sic ex A. Lo. Vi. O. L. Au. M. Pi. Peta. & Fux. Æ nisi quod hic legat *Azaria* pro *Azarias*) Beda Mar. Fre. & Jornand. pro *Azarias* 12. *Hebræorum* &c. Sic Theophilus Antiochenus lib. 3. abſque *Azarias*: & noſtram lectionem confirmat Hieronymus in Oſee 1. *Azarias*, inquit, *qui vocatur & Ozias*: idem lib. 1. in Matth. in initio; ſed & Euſebius ipſe lib. 10. de præpar. cap. 3. enumerans reges Judæorum, poſt Amaſiam, affert Oziam. Hinc qui dicitur in libris Regum *Azarias*, in libris Paralipom. dicitur *Ozias*.

col. 3. B. *Caranus*) intelliges quo conſilio auctor marginis codicum B. H. Pet. Ba. & So. rejecta communi lectione editorum *Gramaus* legendum conſulebat *Caranus*. Sic enim reperies in P. L. A. Fux. Au. Mar. Fre. & apud Pauſan. lib. 9. Plutarchum in Alexandro, Paterculum lib. 1. Solinum, Theophilum lib. 2. Livium lib. 45. Juſtinum lib. 7. Diodorum & Suidam: præſidii vice adjunxi poterunt variæ lectiones, quæ ad eam proxime accedunt, ut in Pi. *Caranus*: in M. *Cranus*: apud Vincent. *Graneus*: apud Ado. *Cananus*; in quibus ſemper reperies *C*, pro *G*; licet in Lo. & V. legas *Granaus* vitio librarii, cum alterum ejuſdem nominis cerneret ad an. 513.

col. 4. A. *Hieroboam*) *Jeroboam* Vi. O. Lo. Fa. Peta. Fux.

pag. 93. col. 1. A *Tachelotis*) *Tacholetis* S. *Tacheletus* M. V. Va. A. *Tacelotis* Fa. Lo. Peta. Fux. *Tagelotes* L. Pi. P. *Talcedotes* Vi. O. *Celochis* Mar. Nos imitati ſumus codices cæteros tam mſs. quam impreſſos; & noſtram lectionem ſequuntur Vincen. & recentiores Chronographi. Nulla enim memoria apud antiquos ſcriptores.

ibid B. *Petubaſtis*) *Petubates* L. Pi. Nobiſcum ſentit Vincen. *Petubaſtes* Vi. O. *Petubas* Peta. Fux. At alii libri & Mar. retinent vulgatam. Iſtius quoque nulla memoria apud veteres; quod contigit in aliis regibus Ægyptiorum poſt Trojam captam.

col. 2. B. *Hic fuit Aventini ſuperioris regis filius*) Deeſt in Vi. O. Pi. Peta. Lo. ſed perperam, ut conſtat ex aliis libris, & convincit veritas hiſtoriæ, ac ſimilis ratio obſervata ab auctore in experimendo patre antecedentium & ſubſequentium regum.

col. 3. A. *Teſpieus*) *Theſpieus* Lo. Vi. O. Mar. *Theſpicus* Fux. Pi. Peta. *Theſpreus* Vincen. de Theſpieo Pauſa. lib. 9. & Diodor. lib. 4. ſed qui fuit filius *Erechthei* ſeu *Erichthei*.

ibid. B. *Teſpieo Ariphronis &c.*) Traducta ſunt in hanc areolam ex oppoſito an. 2. Teſpiei regis Athenienſium, cum antea anno 32. Aventini opponerentur: in Peta. ad an. 1. Azariæ, qui reſpondet 1. Teſpiei. Sequuti ſumus Pi. Lo. Fux. nec diſſident Vi. O. ubi ex adverſo 20. Ariphtonis diſponuntur. Verborum vero vis ſatis indicat ad columnam Athenienſium referenda.

col. 4. A. *Agemon*) Recepimus lectionem hanc propter auctoritatem L. A. Vi. Pi. O. Peta. Fux. Mar. quibus proxime accedunt *Agemnon* in Al. *Ægemon* in Lo. Nam prima litera eſt ſemper A. Vulgati habent *Egemnon*, Va. Vincen. *Egemon*; quæ poſtrema videbatur prior; quia Græcis ἡγεμὼν ducem ſonat, & plerumque nomina hujuſmodi regum Græcorum ab uſitatis nominibus appellativis deducta ſunt.

ibid. B. *Phidon &c.* uſque *invenit*) Transferuntur ad 18. annum Alexandri in L. Vi. O. at in A. An. M. ad an. 20. in Pi. ad 15. Alcamenis regis Lacedæmo. qui reſpondet 18. anno Alexandri: in Fux. ad an. 1. Agameſtoris: in Peta. ad an. 16. Carani, qui reſpondet primo Agameſtoris: alii codices noſtrum, & vulgatum ſitum retinent; ſed cum ante primam Olympiadem, ut obſervat auctor, omnia ſint adeo incerta, ut quiſque prout viſum eſt, diverſas ſententias protulerit, nil muto.

Phidon Argivus) In Pi. *Fidem Argivis*: in Vi. O. Peta *Fidon apud Argivos*: in Fux. *Fidon Argivis*: in Lo. *Fidon Argibis*. Nam ſæpe in illo exemplari, *b* ponitur pro *u*, & contra, ut etiam obſervare licet in antiquis monumentis. Sed nefas a prima illa lectione recedere, cum auctorem habeam Plinium lib. 7. cap. 56. ex quo loco videtur hæc periodus ad verbum deſumta.

pag. 94. col. 1. A. *ſucceſſiones regum*) Vox *regum* abeſt a Fa.

propriis reribus) *propriis legibus* Peta. ſed perperam.

ibid B. *Soſarmus*) *Soſaramus* Al. Ven. Lut *Soſarinus* Vi. O. & Jornand.

col. 1. A. *Heſiodus inſignis habetur ut vult Porphyrius*) Hæc ſunt adjecta, idque ad an. 5. Alcamenis, ex A. L. M. P. Lo. Pi. Vi O. Peta. Fux. Mar. Fre. Nam in omnibus idem ſitus præter. Lo. qui ad an. 13. Agemonis; Sed perperam, quia diſcimus ex Suida Porphyrium ita conſtituiſſe ætatem Heſiodi, ut triginta duobus tantum annis primam Olympiadem anteceſſerit, quod incidit in illum annum 5. Alcamenis.

ibid. B. *Lycurgi leges in Lacedamone juxta ſententiam Apollodori hac atate ſuſcepta*) Hæc etiam adjecimus, idque ad annum 18. Alcamenis, ex A. L. M. Pi. Vi. O. Peta. Pi. Fux. Mar. Sed in Fux. adjicitur ad finem, *alii autem antea*. Firmatur hæc additio auctoritate Plutarchi in vita Lycurgi in initio, dum teſtatur Eratoſthenem, & Apollodorum affirmaſſe Lycurgum anteceſſiſſe primam Olympiadem non paucis annis.

col. 3. B. *Cænus*) *Cinus* L. Pi. *Caneus* A. *Cynus* Vi. O. *Coeneus* Fa. Nobis favent Vincent. Theophil. Antioch. lib. 2. & alii codices.

col. 4. A. *Prophetabant &c.* uſque *Propheta*) Hæc non leguntur in V. & Va. & vox *Oſee* non extat in Fa. Verum haud dubio retinenda, cum auctoris inſtitutum ſic dicere hos Prophetas diutiſſime floruiſſe, & ſub quattuor regibus ab Azatia uſque ad Ezechiam, quod plerique confirmant.

Jonas) Aliqui reſtituendum cenſent *Jobel*. Sic enim ad marginem Pet. B. Ba. So. & H. annotatum eſt, tamen omnes mſs. Mar. Fre. habent vulgarem, quæ firmatur auctoritate Euſebii lib. 10. de præpar. cap. 3. dum ſcribit hos ſub Ozia propheraſſe, quorum hæc nomina ſcilicet Amos, Jonas, Eſajas; idem Clemens lib. 1. Stromat.

Propheta) Hæc vox non exſtat in A. L. Peta. Fux. Au. M. Lo. Vi. O. Pi. ſed eſt in omnibus aliis codicibus.

col. 5. B. *poſt quem Sellum* XIIII. *diebus* 2. *poſt quem Manaem* XV. *an.* 10.) Deſunt in Pi. ſed eorum loco legitur *hic annus in hoc regno conſumitur per diverſos Mananaen an.* 10. ubi nulla fit mentio *Sellum*: in Vi. O. autem *poſt quem Sellum menſe uno hic annus conſumitur per diverſos Manaen an.* 10. in Fa. *poſt quem* XIII. *Sellum*.

diebus 2.) *diebus* 3. A. M. Lo. P. Fux. Fa. deeſt in So. utrumque.

pag. 95. col. A. *Oſorthon*) *Oſorton* Lo. *Sorethon* Peta. *Oſorchon* Mar.

ſuum Oſorthon) Antea *ſuum Oſortho*; ſed correximus *Oſorthon*, ſecundum omnes libros.

ibid. B. *Pſammus*) *Pſannes* Fa. *Pſamus* Peta. *Pſamnus* Mar. *Pſammos* Lo.

col. 2. B. *Amulius*) *Amullius* Pi. Sylburgius in tom. 1. Halicarnaſ. citat codicem Chronici noſtri mſ. ubi hoc nomen cum duplici *ll*, pingitur; ſed Dionyſius, Livius, Zonaras, Juſtinus, & plures alii cum unico *l*.

ſuperioris regis filius) Sic ex Lo. L. Fux. Peta. Vi. Pi. O. pro *ſuperioris filius* ſupplevimus, ut ſenſus eſſet minus dubius.

Filia ejus, adimenda) In Vi. O. *Filia ejus Ilia adimendi*.

adimenda ſpei partus) Ut ſic caſtigarem, auctores fuerunt codice Ven. Lut. & cæteri editi. Nam in A. L. M. Al. Lo. Pi. Peta. Fux. Vi. O. Mar. Vincent. legitur *adimendi partus*: & ita refert ex neſcio quo codice mſ. Glareanus in Chronol. in Dionyſ. Halicarn. in V. Fa. *adimendi ſpe* mendoſe.

Veſtalis lecta, qua cum XXVII. *patrui ſui anno geminos edidiſſet &c.*) Agnoveram pridem non levem hic latere maculam, & pro *ſeptimo*, quod erat jam uſu receptum in editis, legendum potius *vigeſimo quinto*, quod ad an. 25. Amulii, ortus Remi & Romuli in ipſis editis notabatur. Verum cum ſitus ille non ab omnibus libris probaretur, viſum eſt reſarciendum damnum, implorata utrimque ope. Cum enim hoc loco legerem *qua cum ſeptimo*, alio vero in loco 25. duo mihi petenda fuerunt. Hinc quidem *ſeptimo*, illinc *vigeſimo*, ut conficerem *vigeſimo ſeptimo*: ad quod licet codices nil potuerint conferre, adfuit Marianus, qui dum totam hanc ſententiam tranſcribit ex Euſebio, eodem modo refert. Acceſſit judicium Glareani, qui in ſuis chronologiis in Livium, & Dionyſium ita reſtituit hunc locum, idque ait ex Dionyſio Halicarn. ſumpto (ut credo) inde argumento, quod Dionyſius ſcribat Romulum vixiſſe annos 55. & condidiſſe urbem anno 18. vitæ, cui Eutropius etiam aſſentitur. Nam retrogradiendo invenies illius annum 18. incidere in annum 27. Amulii. Si credimus Plutarcho in Romulo, natus eſt anno 26. ejuſdem; illud enim conſequitur ſi per eum Romulus vixit tantum annos 54. & regnavit an. 38. Cæterum non agnoſces hic lectionem editorum omnium *patri ſuo*; recenſendam enim duximus *patrui ſui*; ex Lo. & Fa. alias enim mutilus fuiſſet ſenſus, licet vox *ſui*, vel *ſuo* abſit a reliquis membranaceis.

latronum manu) In H. *Latinorum manu*; ſed adverſantur omnes libri.

Trieri: prima navigatio in Corintho) Ita restituendum pro *Trieres prima navigatio in Corintho*, ut in excusis: vel *Trieris primus navigavit* ut in Sa. vel *Trieris navis Trieris prima navigavit Corintho* mendose ut in Fux. Nam si nomen *navigatio* retineatur, necessario legendum fuit *Trieris*, propter constructionem duorum substantivorum. Verum horum loco leges *Trieris prima navigavit in Corintho* in L. A. M. P. Pi. Vi. O. Pi. in Lo. autem & Peta. *Trieres prima navigavit*. Nec dissimulandum in Lo. Vi. O. legi *in Corinthum*: in Pi. *in Corinthium*, sed mendose cum constet ex Diodoro lib. 14. & Thucydide lib. 1. & aliis, Τριήρης ἐν Κορίνθῳ πρῶτον τῆς Ἑλλάδος ναυπηγηθῆναι. *Corinthi*, inquit Thucydides, *primum ex omni Græcia triremes ædificatas*. Observandum demum integram hanc periodum in A. L. Pi. Fux. translatam in primum annum Telestis ad seriem Corinthiorum; in Fa. deesse.

col. 3. A. *Agamestor*) Convenientius auctori juxta A. L. V. Lo. Fux. Peta. Vi. O. Pi. Mar. Fre. ut etiam Hieronym. Epist. 142. quam ut olim *Agamnestor*: utrumque tamen est in usu. Porro *Agamnestor* in So. H.

col. 4. B. *Telestes*) Sic legendum tradunt A. L. Al. Pi. Peta. Fux & Pausanias lib. 2. quibus accedunt Vi. Vincen. O. *Thelestes*: Mar. *Thelestus*: error erat in vulgatis, in quibus *Phelesteus* ut in Fa. *Phelestes* seu *Felestes* in Lo. Nam & illi libro frequens & obvium, ut quæ habent *ph*, in illo scribantur per *f*.

pag. 96. *Lacedæmoniorum reges defecerunt*) In L. *Lacedæmoniorum & Corinthiorum reges defecerunt*; in Pi. *Lacedæmonii reges & Corinthii reges defecerunt*; in Vi. O. *Corinthiorum reges defecerunt, post quos in Corintho constituti sunt annui principes*, & quibusdam interpositis, *Lacedæmoniorum principes defecerunt*. Cæteri codices conformes vulgatis.

Olympias 1.) His inseritur in L. Pi. *hoc anno constituitur*: in Vi. O. *hic constituitur*. Cæterum de instauratione Olympicorum ludorum plura Paterculus & alii. Dignum autem est observatione in omnibus libris annum 1. Olymp. 1. concurrere cum 16. Medorum, 10. Macedonum, 50. Hebræorum Juda, 10. Hebræorum Israel, 5. Ægyptiorum, 21. Latinorum, 3. Atheniensium, 3. Corinthiorum, præterquam quod in Vi. O. Pi. ubi pro an. 5. Ægyptiorum seu Bocchori ponitur an. 6. sed hunc errorem observavimus superius, eumque ortum ex eo quod illi libri tribuunt Dynastiæ Diopolitanorum tantum annos 77. pro an. 78. Inde enim factum, ut deinceps in illis non opponantur recte anni Ægyptiorum, annis aliorum regum. Nam dum volunt replere locum septuagesimi octavi anni, cum anno sequentis regis, & dum pro an. 78. substituunt an. primum Smendis, & ita de subsequentibus fit, ut semper dissideant ab aliis uno anno, usque ad an. quintum Cambysis.

fiunt anni 405.) Non ita prius. Nam in editionibus sic reperies, *fiunt anni* 406. *alias* 405. Verum longe amandavimus illud *alias* 406. consilio Peta. L. A. Fux. M. P. V. Lo. Pi. & trium mss. Fab. Fre. Bedæ, & Anton. ex Eusob. sed potissimum quia si supputationem adhibueris, invenies ab Abraam usque ad Trojam captam numerari annos 835. quibus si adjungas 405. efficies 1240. exactos. At non illo anno, sed sequenti sumpsit initium Olympias, hoc est ab anno 1241. Itaque revera erunt tantum anni 405. exacti, & annus 406. erit decurrens, ut præclare adverterat eruditissimus Scaliger lib. 5. de emendat. temp. pag. 206. in prima editione; quin & indubitatum esse affirmabat: sed ecce in posteriori mutavit sententiam, ubi vult numerandum potius an. 407. quæ sententia licet defendi possit, cum habeat patronos Tatianum & alios graves auctores, quibus accedit Diodorus, dum construit annos 408. tamen credo id non esse ex mente Eusebii, qui sequitur Ephorum. Libri omnes hoc loco habent *an.* 405. sicut in præfatione constanter exhibent *an.* 406. unde mihi non levis nata est suspicio, hic assuta hæc fuisse, 406. *alias*, ab aliquo sciolo, ut doceret varia tradi hac de re etiam ab ipso auctore. Nihilominus Marianus hoc loco habet tantum illum numerum 406.

pag 96. *Æschyli* &c. usque *victor*) Desunt in Pi.

quo erat Agon gymnicus) Absunt in A. L. Peta. Fux. Vi. O. M. P. Lo. Fa. & tribus mss. Fab. sed in Ven. Lut leges *quod erat agon gymnicus*. Scio nonnullos legere, *qui erat*, sed qua ratione id conficet, non video.

in quo Chorabus Heliensis) Pro *in quo* legis *in qua*, in Ven. Lut. Fux. L. A. M. Peta. Mar. Fre. & tribus mss. Fab. pro *Chorabus Heliensis* habes *Coroebus Iliensis*; in Lo. *Corebus Eliensis extitit Elius victor*. in Vi. & Peta. (& in lora hujus *Elius*) *extitit victor Chorebus Eliensis*: in tribus mss. Fabri *Chorabus Eliensis*: in P. *Choraeb Eliensis*: in Mar. *Chorobus Aeliensis*: in A. *Coroebusselius*: in L. M. *Coroebelius*, seu *Coreb Elius*, id est, ex Elide, seu Elea regione. Sic enim Solinus & alii Iphitum Eleum vocant. Verum Eusebius (neque enim verior adhiberi potest testis) lib. 10. de præparat. cap. 3. ἐνίκα στάδιον Κόροιβος Ἠλεῖος, *primus vicit Corœbus Elius*, ubi perperam interpres vertit *Argivus Corylus*: Eusebium sequitur Strabo lib. 8. Sic etiam Pausan. legit li. 5. Ἠλεῖος Κόροιβος, ubi interpres *Coroebus Elius*. Porro dignum est notatu post eruditissimum Joseph. Scaligerum ex Pindaro primam Olympiadem celebratam die 23. Julii.

Praxonidis) *Prasonidis* V. *Fraxonidis* A. L. P. Pi. Vi. O. *Saxonidis* Peta., sed vulgata lectio caret omni dubio, cum extet passim apud antiquos auctores.

Hæmonis) *Aemonis* in L. A. M. V. S. Lo. Peta. P. Pi. *Hæmodis* Al. *Emmonis* Vi. O. *Emonis* Fa. Fre. Fux. verum scriptio vulgata est Pausaniæ & aliorum. Cæterum cum Olympiaci ludi primo ab Hercule instituti an. 340. ante, ut dixit Eusebius, deinde multis annis intermissi fuissent, ab Iphito instaurati sunt. Vide Pausan. lib 5. Strabon. lib. 8. geograph. Diodor. lib. 4. cap. 4 & Patercul. li. 1. cum autem intermissum est ludicrum Olympicum, lustrum Julianum cœpit dici Olympias. Hinc intelliges, quid Hieronymus significet dum computat per Olympiadas usque ad 14. an. Valentis, ut docuit eruditissimus Scaliger lib. 5. de emendat. pag. 300.

Ab hoc tempore græca de temporibus historia vera creditur) Ad majorem horum confirmationem, non est ita absurdum hic inserere testimonium Varronis ex Censorino cap. 21. *Varro tria discrimina temporum esse tradit. Primum, ab hominum principio usque ad Cataclysmum priorem: quod propter ignorantiam vocatur Adelon. Secundum a Cataclysmo priore ad Olympiadem primam: quod quia in eo multa fabulosa referuntur, Mythicon nominatur. Tertium, a prima Olympiade ad nos, quod dicitur historicum: quia res in eo gestæ veris historiis continentur.*

ibid. B. *Arctinus*) *Artinus* Pi. *Aresinus* Fa *Archinus* Mar. sed ubique corrupte præterquam in editis.

Florentissimus habetur) In Pi. *prope omni metro & opere clarus habetur*.

Tyrimas) *Tyrimnas* P. *Tyrimmas* Fux. Peta. *Trimmas* Lo. *Thurimas* Pi. *Tyriammas* Vincen. *Thurimmas* V. O. *Triminas* Fa. *Thyrimmas* Fre. Nostra lectio est Mar. & Theophili Antioche. lib. 2.

Athenis primum &c.) Vereor ne minus celebrem navigationem hanc reddat incertus annus; neque enim conformes sunt codices. Nam Lo. Fa. connumerant an. 1. Tyrimmæ, impressi an. 2. Peta. Fux. an. 4. Pi. an. 12. Vi. & O. demum an. 25. quid alii scriptores, nullum exstat vestigium.

Trieres) *Trieris* M. P. Vi. O. deest in Pi. ubi tantum legimus *Athenis primus navigavit Aminoclee cursum dirigense*; sed mendum est evidens. At in Fux. *Triremis Trieris navigavit*.

Aminocleo) Sic lego juxta M. L. Vi. O. A. S. Fa. Pi. pro *Aminedeo* ut in Ven. Lut. B. H. Pet. & in V. *Aminodeo*, in Al. Peta. Fux. *Aminecleo*, in So. *Amine deo*, in Mar. *a Menedeo*. Vide Plin. lib. 7. cap. 56. citantem Thucididem, qui lib. 1. & 6. eum vocat *Aminoclem*: Stephanus de urbib. & Dionys. Halicarn. de propriet. Isocrat. ὁ Κορίνθιος Ἀμεινοκλῆς ὁ κατασκευάσας Σαμίοις πρῶτος τέσσαρας τριήρεις: & facilis ac frequens est luxatio & conversio elementorum *cl*, in *d*, ut prænotavimus. Hinc apud Gellium mendose legitur *Androdus* pro *Androclus*: apud Livi. *Daseus* pro *Clafeus*: apud Svetonium *Callides* pro *Callicles*: sic infra *deobulina* pro *Cleobulina*; *Megades* pro *Megacles*.

Hesiodus secundum quosdam clarus habetur) Ne forsan isthæc tanquam spuria rejicias, certo scias esse addita ex fide A. L. M. V. Va. P. Lo. Pi. Vi. O. Fa. Peta. Fux. Mar. nisi quod ponitur in Lo. ad annum 4. Tyrimmæ: in Fux. & Peta. ad an. 7. in Pi. Vi. O. & Fa. ad an. 13. in L. A. M. V. Va. P. ad an. 6.

Cynethon) *Tinethon* Vi. O. *Cinethon* Lo. Pi. *Cinaethon* Fux. sicut apud Pausaniam passim.

Eumelus) Sic pro *Cumelus* ut olim, sequuti A. M. P. Peta. Fux. So. Lo. Mar. & sequentia ad Olympiad. 9. ubi consentientibus omnibus exemplar. legis *Eumelus*: & sic habet Clemens Alexand. lib. 1. Stromat. *Eumulpus* in L. Pi. *Emulius* in Vi. O. *Eumolpi* poetæ meminit Suidas, sed quem dicat antiquiorem Homero. At *Eumeli* poetæ Corinthiaci sæpe Pausanias lib. 2. & 4. & Scholiastes Apollonii passim, apud quos lego Εὔμηλος. Ego in situ assignando, prout varia suadent libri, in varia distrahor. Nam in Pi. ad an. 9. Phaceæ in Lo. ad an. 10. Ioathan, ut etiam in vulgatis: in Peta. ad an. 14. ejusdem; in Fux. ad an. 16. in Vi. O. ad an. 17. in Fa. deest. Nos restituimus sub columna Macedonum.

Thelegoniam scripsit) *Telegoniam* Peta. *Thegoleniam scripsit* Fa. Lo. sed mendose; non desunt viri docti, qui

qui existiment legendum *Theogeniam* sed repugnant libri, & Mar. inprimis.

col.3. B. *prophetabant Osee, Amos, Esaias, Oded,*) Hæc adjecimus ex L. P. A. M. L. Pi. Fux. Peta. & tribus mss. Fab. nisi quod in P. Lo. Pi. Peta. Fux. ponitur *Johel*, loco *Amos*: in Lo. *Obed*: in Pi. *Odet* pro *Oded*. Libri variant aliquantulum in sede. Nam Lo. collocat ad ann. 5. Tyrimæ: Vi. O. ad an. 7. Fux. ad an. 9. Peta. Pi. ad an. 10. Nos sequimur A. M. V. Va. P. L. cum de annis non sit tantopere laborandum.

col.4.B. *Phacee an.20.*) Substituimus an.20. ex L. A. P. Lo. So. H. Pet. Pi. Vi. O. Fux. Mar. & ex serie annorum.

sub quo Thegladphalassar rex Assyriorum magnam partem populi Judæorum in Assyrios transtulit) Ista sunt ascita ex A. L. Au. M. V. Peta. Fux. P. Pi. Mar. nisi quod in Mar. *Teglatphalasar* in Pi. legitur *hoc tempore Theclat Falnasar* &c. & post *transtulit*, subjungitur *rege Facea*, quibus respondent verba Hieronymi in Osee 5 quæ hinc videntur desumta, *legamus Regum & Paralipomenon libros, & inveniemus sub rege Phacee venisse Thegladphalassar regem Assyriorum & magnam partem populi Samariæ in Assyrios transtulisse, quo tempore apud Græcos, 2. annus primæ Olymp. fuit* &c. Idem fere repetit in Amos 1 vide 4. Reg. 15.

pag.97. col.1. A. *Bocchorus an.44.*) Quod ita legendum sit potius quam ut olim 43. docent Fa. Lo. Fux. Peta. & ipse annor. contextus, qui in vulgatis habetur, quamvis hoc loco extaret 43 ut in Pi. 45. & ut in L. A. Pi. Vi. O. 45. tam hic quam in annorum textura. Sed in his evidens error, dum adjectione duorum horum annorum proposuerunt resarcire defectum illum, qui in illis observatur, in Dynastia Diospolitanorum, quam dicebant durasse ann. 177 pro 178 quo fit ut 4. & ultimus annus Anamasis incidat in annum 6. Cambysis, cum præcipiente Eusebio in annum 5. debeat incidere.

Bocchorus) *Bocchorus* Fa. *Bocheris* Peta. *Boechoris* Fux. *Bogorus* Fre. Cornelius Tacitus lib. 5. *Oechoris*: Justinus contra gentes *Boechoris*: Herodotus lib. 1. retinet vulgatam.

Agamestoris) Coegit me consensus tot exemplar. A. L. M. V. Pi. V. O Peta. Fux. F. Sa. Lo. Mar. Fre. ut hanc lectionem ita restituerem pro *Agamnestoris*.

Ibid. B. *Olympiade &c. eatham posuimus*) Post hæc verba est adjectum in Pi. Vi. O. *Hinc decedentibus & succedentibus regnis novus orbis consurgit.*

col.2. B. *Remus & Romulus &c.*) Hæc desunt in Vi. O. sed ponuntur in Peta. ad an. 24. Amulii: in vulgatis & nonnullis mss ad ann. 25. in Fux. ad ann. 26. in Mar. ad an. 27. ejusdem Amulii, seu 4. Joathan, seu 1. Olympiadis 2 Ratio ipsa, de qua superius, nos coegit ab aliis discedere, & imitari solum Marianum. Itaque notabis erraste typographum nostrum, cum imprudenter retinuerit situm antiquum ad 1. Olymp. 2. qui tamen poterat utcumque defendi auctoritate Plutarchi in Romulo, dum scribit, *Tarrutium & Varronem positis ob oculis Romuli casibus, factisque ac vita patio, & mortis genere: atque ita istis comparatis omnibus confidenter & intrepide conceptum pronuntiasse Romulum ann. 1. Olymp. 2 23. mensis, qui apud Ægyptios vocatur Choeac, id est, Decembri.*

ex Marte & Ilia) Desiderantur in L. Pi. A. in Fa. Fux. Deest præpositio *ex*: in Au. vitiose leguntur, *a matre Italia*. Sed superior lectio recipi debet: nam est Plutarchi in vita Romuli. Distinguit enim tria illius nomina τὴν μὲν οἱ μὲν Ἰλίαν, οἱ δὲ Ῥέαν, οἱ δὲ Σιλβίαν ὀνομάζουσι: item Solini in Polyhistor. Theophil. Antioch. lib. 3. & omnium denique cæterorum codicum tam mss. quam impressorum, & Vincen. tom. 1. & 4. Nam Romani ut confixerunt Æneam natum ex dea Venere, sic Romulum ex deo Marte & Ilia; his annumerabis Augustinum lib. 18. de civit. cap. 21. Virgil. lib. 6 Æneid Hinc Romani in suis sacris vocabant Martem, quod haberetur pater Romuli, *patrem*; & Romulus primum mensem vocavit Martium a Marte patre, ut Aprilem a Venere matre Æneæ, auctore Macrobio lib. 1. c. 10. Saturnal.

col. 4. A. *Automenes*) *Atomenes* Va. *Atomoneus* V. *Authomenes* Vi. O *Antomeses* Al. olim *Antomenes*; sed maluimus sequi Lo. Pi. Ven. Peta. Fux. quia ad voces Græcas jam siratas propius accedit, ut & alia pleraque nomina regum Græciæ. Istius autem regis, sicut nec fere cæterorum regum Corinthiorum, nulla exstat memoria apud veteres.

Post hos) Rectius quam ut olim *post quem*, juxta Lo. Peta Fux.

Prytanis) Sic ex A. M. V. S. Va. Lo. P. pro *principes*, ut in impressis & Mar. vel *Pritanni* ut in 2. Vati. vel *Pritannis*, ut in Lo. Fux. vel *Piranni* ut in Fa. vel *Prytanis*, ut in Peta. ubi *i*, pro *e*, sicut facile commutantur ut sæpe dixi: neque enim dubium est quin Latine dicendum potius *Prytanes*. Ut & habent tres Vaticani. Porro πρύτανις Græcis idem est ac dispensator, gubernator, seu magistratus, de quo vide Budæum in Commentariis, & Sigonium lib.4. de repub. Athen.

Ardisus) *Ardysus* in A. L. P. Vi. O. Pi. Peta. *Ardisus* Lo. Fa. *Ardius* in Fux. quamvis in titulo illius columnæ habeat constanter *Ardysus*. Sciendum autem quod post vocem illam legitur *filius Alyattis* in Fa. Vi. O Lo. Peta. Fux. P. Nec est prætereundum quod cum antea mendose extarent notæ numerales 1. 2. regni Ardisi ante vocem *Ardisus*, quæ erat apposita ad an. 3. ista quæ sequuntur, erant interposita diversis characteribus, *Hi duo anni hic signati sunt regis Lydorum infra scripti, conveniunt tamen annis aliorum regum*, quæ licet sint in Fa. & omnibus editis, tamen merito sunt explodenda ut inepta.

pag. 98 col. 1. A. *Medidus* (*Madydas* Pi. *Madidus* Jorn. Fre. *Metydus* unus ex tribus mss. Fab.

Ibid. B *Sennacherib qui & Salmanasar*) Voces illæ *qui & Salmanasar*, absunt ab Lo. P. M. A. Peta. Fux. Au Va. Mar. Idac. saltem in textu, Vati. Vatic. Nam in A. & Lo. ad oram extant. Si vero retineas utrumque & *Sennacherib & Salmanasar*, videntur confundi duæ diversæ personæ, & hic quidem illius pater, ut constat ex Tobiæ 1 quinimo hic tribuitur Sennacheribo, quod libri sacri ascribunt Salmanasaro. Nam 4. regum 17. decem tribus leguntur translatæ, & in exilium relegatæ a Salmanasar, tribu Juda incolumi. At Sennacherib dicitur ascendisse super omnes civitates Juda munitas, & eas cepisse, & obsidione Hierosolymam cinxisse Isaiæ 36. Ezechiel. 14. & 4. Regum 18. inter quæ ingens haud dubio intervallum. Quo factum ut eruditi viri Melchior Canus lib 11. cap. 6. & Franciscus Haræus inde captata occasione, perperam invehantur in Eusebium nostrum tanquam *non orthodoxum* & nimia libertate in sacræ Scripturæ numeris usum, quod eundem fecisse scribat Sennacherib, qui sexto anno Ezechiæ obsederat Jerusalem, & Salmanasar qui Samariam ceperat. Verum Eusebius nullam obsidionis Jerosolymitanæ facit mentionem, sed tantum ait *Salmanasar* dictum etiam *Sennacherib*, eumque abegisse in exilium Israel: Hieronymus in 36. Isai. testatur aliquos existimasse eundem esse Sennacherib, qui Samariam ceperit, & Jerusalem obsidione vallarit, qui pluribus hoc falsum esse demonstrat auctoritate divinæ Scripturæ Ab ea vero, quis sanæ mentis dicat Eusebium tam eruditum & pium, vel latum unguem velle recedere? Satius ergo fuerit dicere cum D. Thoma in Isai. 20. *Salmanasar* habuisse sex nomina, & eundem dictum fuisse *Sennacherib* Nam etiam ante eum pridem observarat Hieron. in cap 36. nonnullos existimasse *Salmanasar* multis nominibus appellatum, quod neque alienum a lingua sancta, ubi frequenter eadem nomina patri & filio sunt communia. Verisimile est Eusebium usum potius nomine *Sennacherib*, quam *Salmanasar*, ut se accommodaret Ethnicis, eorumque historiographis, maxime vero Herodoto, quem utpote summæ auctoritatis, ut plurimum sequitur & qui cum nullam faciat mentionem Salmanasar, meminit tamen lib. 2. Σαναχάριβος Si minus ista sufficiunt; quid si in nonnullis exemplaribus vox illa *Sennacherib*, quæ origo totius dubitationis, absit? Nam in 4. Vatic. a. Fa. leguntur tantum sequentia, *Et aut in parte Samaria victa a Salmanasar rege Chaldæorum* &c. in quam partem paratus eram propendere, si ni retinuissent me & codices reliqui numero superiore, & ipse Marianus, qui hanc periodum suppressis illis, *qui & Salmanasar*, ad verbum ex Eusebio refert & Idacius: contra Freculphus l.4 c.13. recenset ad verbum quæ habent editi Quod si probabilius aliquid prudens Lector observarit, lubenter amplectemur.

translata sunt) Nitidius quam olim *translati sunt*: idque ex fide V. P. Vi. O. Pi. Fa. Peta. Fux. Lo. Mar. & quia constructionis Latinæ puritas id requirit; præcessit enim substantivum *tribus* fœminini generis.

qui Pagoniam scripsit) Olim legebatur in vulgatis, *qui Bugomam*, sed in L. A. M. V. P. S. Fux. Peta. Va. Lo. Vat. *Bugoniam* & in Vi. O. Pi. *Bogoniam*: in Fa. *Bugoviam*. Sed cum nemo occurrat, qui referat quid sit *Bugonia* aut *Bugoma*, invitus cogor a tot libris discessionem facere, ut sequar Marianum, apud quem lego *Pagoniam*. Hanc enim scripturam non dubitavi astigationem, tum quia ipse non aliunde videtur potuisse mutuari, quam ex hoc nostro Chronico, ut ferme singula quæque, tum quod videam apud Pausan. lib. 2. Eumelum Poetam Corinthiacam historiam scripsisse, & Corinthum inter cætera cognomina a Stephano de urbibus

bibus Πάγον dictam. Si cui tamen magis placet altera lectio, non contendo. Nam vox *Europiam* movet suspicionem de *Bugonia*, aut alia voce simili ἀπὸ τῆς βοὸς Ευρώπης.

Arctinus) Elegimus hanc lectionem potius quam priscam *Archimus*, suadentibus P. M. V. L. Pi. O. Vi. Fa. Fux. Peta. Lo. quibus accedunt A. S. & 3. mss. Fab. in quibus *Aretinus* ubi *e* pro *c*, & quia *Archimi* nulla exstet mentio apud veteres, nisi forsan idem ipse sit, qui *Archimus* Plutarcho lib. de decem Rhetoribus. Adde quod potest colligi ex Dionysio Halicarn. lib 1. *Aratinum* Poetam, quem vocat *omnium*, *quos scimus antiquissimum*, de rebus Iliacis scripsisse. Et forsan apud eum pro *Aratino* legendum *Arctino*, nec obstat quod hic paulo ante actum sit de *Arctino* cum frequentes sint ejusmodi repetitiones ex aliis scilicet auctoribus adjectæ.

qui Æthiopicam) *qui Æthiopidam* A. L. Pi. Peta. Vi. O. M. *qui & Jopidam* P. *qui & Jopidas* S. Va. Lo. *qui Ethiopidam* Fux. & tres. mss. Fab.

& Arctinus, qui Æthiopicam & Iliacam vastationem composuit) Variæ hæc habentur. Nam in A. L. M. *& Archimus qui Æthiopidam composuit & Ili Persis agnoscitur*: in S. V. Va. Lo. Fa. *& Archimus qui & Jopida composuit, & ibi Persis agnoscitur*: in P. Peta. & tribus mss. Fab. *& Archimus qui & Jopidam* (in Peta & trib. mss. Fab. qui *Æthiopidam*) *& Ilii Persis agnoscitur*: sed in Fux. *Æthiopidam & Ilia Persis agnoscitur*: alii codices habent eandem nobiscum lectionem.

Therei) *Theraci* P. sed prius est aliorum mss. Strabo lib. 17. & Pausan. lib. 3. & 10. ubi & meminit hujus Batti conditoris Cyrenes, sicut etiam facit Herodot. lib. 4. ubi tres Battos constituit. Sed omnes longe posteriores hoc sæculo. Ad hæc paululum variant libri in situ horum: in Fa. ad an. 9. Tyrimæ: in Fux. & Lo. ad an. 12. in Peta. ad an. 13. in Vi. O. ad an. 16. in Pi. ad 18. in editis ad an. 10. At nihil vetuit eos insequi.

Aristheus) *Aristoteles* Lo. A. L. M. P. Pi. Peta. Fux. & sic Callimachus in Apollinem: *Aristotiles* O. Vi. Batti quidam meminit Pausanias lib. 3. nullo modo nominis proprii. At Battum Cyreneum nominat Clemens lib. 1. Stromat. quin alium & diversum facit ab Aristæo Cyreneo; nihil tamen immutavimus, quia lectio vulgata confirmatur auctoritate Justini lib. 13. *Cyrene* inquit, *condita fuit ab Aristæo, cui nomen Battos propter linguæ obligationem*. Herod. lib. 4. refert eum cognominatum Battum, postquam in Libyam abiit ob oraculum ei redditum apud Delphos *Battus enim*, inquit, *idem est Pœnis ac rex*: Ælianus l.11. ait hunc prius habuisse nomen *Aristoteles*, postea *Battus ab oraculo cum nuncupatus esset, nomen illud retinuisse*.

Aradus insula conditur) Pro *conditur* legitur *condita* in Lo. Pi. O. Vi. Fa. Ven. Lut. Verum quomodo insula dicatur condita, intelliges ex Strabone lib. 16. & Hieronymo in Ezechiel. cap. 27. Aradum esse *petram a mari circumfusam, habitationibus plenam*, ut loquitur Hieronymus, *quæ tota est civitas*, ut proinde quæ de civitate, merito de illa insula efferri possint: pro *Aradus* legitur in Fux. *Aradius*. Attende porro quod in Peta. hæc posita sunt ad. an. 15. Tyrimæ: in Fux. ad an. 16. in Vi. O. ad an. 20. in Pi. ad an. 21. in Lo. & Fa. ut in vulgatis ad an. 13.

In Lacedæmone &c.) Sita sunt hæc in Fa. & Lo. ad an. 14. Tyrimæ ut in vulgatis: in Peta. Fux. Mar. ad an. 16. in Pi ad an. 21. in Vi O. ad an. 22.

Fuit autem sub regibus Lacedæmon) Si sequeremur fidem librorum V. Peta. Lo. Fa. Vi. O. Pi. Fux. legeremus *Lacedæmoniorum*; sed sensus videtur esse purior & germanior vulgari lectione retenta.

Cyzicus condita) Pro *Cyzius* varia in variis ut in L. Pi. *Gysecus*: in Fre. *Gisacus*: in S. *Cyricus*: in V. O. *Giete*: ubi etiam reductum est ad an. 2. Olympiad. 8. in Lo. A. P. V. Va. M. *Cizicus*: in Al. Peta. Fux. *Cyzicus*: quæ magis placeret, nisi vitarem inanem repetitionem conditæ *Cyzici*, de qua ad an. 738. & 1344. Relinquo erudito Lectori judicium, an forsan legendum sit *Cyrius*, quæ est urbs Macedoniæ apud Ptolemæum. Nam *r*, & *z*, facile commutantur: vel *Cyrus* urbs in Eubœa; vel forsan *Cyrus* urbs Syriæ, de qua Xiphilinus in Antonino Philosopho. Nam video Jornandem vocare eam *Cyssum*, quamvis hoc postremum minus certum judicem; si verum sit eam conditam in honorem Cyri, ut vult Procopius. Porro hæc sita sunt in Fux. ad an. 16. Tyrimæ: in Pi. ad 21. in Fa. Peta. & Lo. ut in vulgatis ad an. 18.

Ibid. B. *Milesii an. 18. construxerunt urbem in Ægypto Naucratim*) Hæc *construxerunt urbem* &c. in hunc locum traduximus post *Milesii an. 18.* cum ante fœde sequerentur illa *filius Æschylai &c.* ac proinde referrentur ad Athenienses: verum sequuti sumus L. A. Lo. Pi. Vi. O. Peta. Fux. Nam etiam certum est ex Strabone l. 17. Milesios condidisse urbem Naucratim: in Mar. fœde consequuntur hæc verba *Lacedæmon an. 25.* ut dicuntur de Lacedæmoniis. Nec dissimulandum pro *an.* 18. referri in L. Pi. *annos* 19. & in M. *annos* 17. Sed in P. O. & Vi. deesse: ubi observandum hæc sita esse in Vi. O. Pi. & Fux. ad an. 21. Tyrimæ: in Peta. & Lo. ad an. 25. in Fa. ut in vulgatis ad. an. 24.

Naucratim) Ita restituo pro *Macicratim* ut olim, vel *Raucratin* ut in Mar. sequutus Lo. & Strabon. lib. 17. cui accedunt *Naucratim* in M. *Naucratem* in L. P. Fux. *Naucraten* in Pi. At *Macitrata* vel *in Acitrata* S. Va. *Acitratra* Fa. *Naueratem* in Vi. O. *Nauratium* in Peta. sed desideratur in A. & tribus Vatic. P. de hac urbe Ægypti *Naucratim* Plato in Phœdro & Philebo.

Thales Milesius, Physicus Philosophus agnoscitur) Addidimus vocem *agnoscitur* sequuti Al. L. A. M. V. P. Vi. O. Pi. Ven. Lut. Fa. & Lo. libentius tamen [illegible] lissemus totam sententiam, nisi exemplarium consensus nos retinuisset; certum enim est tam ex veteribus scriptoribus, quam ex ipso Eusebio circa Olympiadem 35. Thaletem vixisse tempore Cyri: verum similis varietas non debet videri nova apud Eusebium, ut pridem significavimus. Cæterum ista variam occupant sedem. Nam in Pi. ad an. 21. Tyrimæ: in Vi. O. ad an. 22. in Fux. ad an. 27. in Lo. Peta. Fa. ut in vulgatis ad an. 26.

col. 3. A. IV. *Achas an. 16.*) Pro *an.* 15. ut olim in Ven. Lut. B. substituimus *an.* 16. ex fide L. A. V. Peta. Fux. Al. Lo. Pi. Mar. Vi. O So. H. Pet. B. quæ confirmatur 4. Regum 16. *Achas sexdecim annis regnavit in Jerusalem* ἑξ καὶ δέκα ἔτη ἐβασίλευσεν,

pag. 99. col. 1. B. *Senacherib rex &c.*) In Ven. Lut. Fa. intra has lineas & verba antecedentia, *Quirites appellati*, hæc interjiciuntur *hoc in primis annis Romuli gestum est, sed quod ipse locus occupatus est, merito hic positum est*: idem extat in Lo. inter illas duas periodos utriusque paginæ *Captivitas Israel* &c. & *Senacherib rex* &c. At. in B. H. Pet. So. ad oram e regione horum, *Senacherib rex* &c. ista conspiciuntur *Hæc primis annis Romuli gesta sunt*.

quod Latina lingua exprimuntur, custodes.) Purius dici agnosces, quam ut olim *quod in Latinam linguam exprimitur custodes*, præsertim cum ita doceant restituendum membranæ Vi. Pi. O. Lo. M.

col. 2. B. *Nonnulli Romani scriptores Romam conditam ferunt.*) Librariorum & Typographorum incuria in hoc paragrapho disponendo fecit, ut videretur non solum superfluus, sed etiam quasi absurdus. Cum enim destinetur certo alicui anno unius aut alterius regis seu Olympiadis, & idem sit ac si diceret, Nonnulli referunt Romam conditam ad annum horum regum & Olympiadis illius, dum hoc minus sollicite observant, alii eum opponunt an. 39. Amulii, qui est 3. Olymp. 5. & sic habent Fa. & vulgati: alii vero an. 1. Olymp. 6. ut Lo. & Mar. alii an. 2. Olymp. 6. ut Fux. Peta. alii an. 4. Olymp. 6. ut Pi. Vi. O. Verum cum inter tot veterum opiniones de anno urbis conditæ, (de quibus vide collectionem accuratam Onuphrii in Fastos) nulla sit quæ ad aliquem horum situm accommodari possit, quam ad eum qui anno 4. Olymp. 6. respondet; ideo hic sistendum nobis fuit. Non enim dubito quin rejiciat ad sectatores opinionis Varronianæ tamquam magis receptæ, sicut constat ex Cicerone l. 1. Academ. quæst. & aliis; & quæ incipiebat a 3. Olymp. 6. (ut notat Plutarchus & alii) scilicet desinente, id est a Palilibus, quæ proxime antecesserunt initium anni 4. Olymp. 6. Nam inter eos qui proprius indagarunt conditum urbis, duæ præcipuæ fuerunt sectæ, una M. Portii Catonis, (de quo auctor Olymp 177.) qui in eo videtur comparandus cum exiguo Abbate Romano inter Christianos, ut quemadmodum hic non nisi post 532. annos Christi cepit statuere computum annorum, quo utimur a Christo (quem tamen multi contendunt uno vel altero anno esse mutilum,) ita ille inter Romanos non nisi post 637. annos, conditum urbis investigarit. Is ergo post Erathosthenem assignat natalem urbis in an. 4. desinentem Olymp. 6. seu ann. 1. ineuntem Olymp. 7. hoc est, eo anno Romanorum & eo mense Aprili, qui præcessit solstitium, in quo initium habuit Olympias septima: unde omnes qui eum sequuntur, conferunt natalem urbis in annum 1. Olymp. 7. Nam dum *aliter sentiunt aliter dicunt*, ut eruditissime loquitur Scaliger. Altera est M. Terentii Varronis (de quo auctor circa Olymp. 166.) qui post Pisonem retulit ut dixi, urbis conditum in annum 3. Olymp. 6. hoc est, eo anno Romano & eo mense Aprili, qui præcessit solstitium

æstivum, in quo cepit annus 4. Olymp. 6. At quia auctor priorem opinionem sequitur, alterius hoc loco meminit: unde miror quomodo accuratissimus Onuphrius & plures docti post eum scripserint auctorem sequutum Varronem; immo etiam ipsum conferre initium urbis ad an. 3. Olymp. 6. præcipue cum præter vulgatos, ex quibus hoc piscantur (neque enim ullum librum Manuscriptum proferunt) omnes mss. etiam septem Vatic. contrarium exprimant, dum ad annum 1. Olymp. 7. reponunt annum 1. Romuli, quem cum anno 1. conditæ urbis doctissimi fere omnes eundem constituunt, unde acutissime Oros. lib. 2. cap. 4. *Romulus*, inquit, *interfecto avo Numitore, dein Remo fratre, imperium urbemque constituit, regnum avi, muros fratris, templum soceri sanguine dedicavit*: Plutarchus etiam in Romulo conjungit necem Remi cum anno conditæ urbis; neque aliunde potest conjici, quæ fuerit mens auctoris de primo anno urbis conditæ, nisi primum annum Romuli cum anno primo urbis comparet. Nulla enim est alia enumeratio annorum urbis conditæ apud Eusebium. Diversitas codicum, quorum alii hæc collocant ad annum 4. ante Romulum, alii ad an. 3. videtur nata ex eo, quod alii tribuunt Regibus Romæ annos 244. ut Factio Catoniana, alii 243. ut Varroniana, cum tamen auctor tribuat illis tantum an. 240. sed illi tres aut quattuor anni erant potius rejiciendi, post ultimum annum Tarquinii, vel potius (quod ab iis auctoribus factitatum est, qui duas illas sententias tuentur) augendus erat numerus annorum Regum, sicuti Livius verbi gratia, dat Numæ 43. Anco 24. Servio 44. &c. & ita accessione hac annorum producitur tandem illa summa 243. vel 244. quid autem moverit amanuensem codicis Fa. & Typographos, ut hæc reponerent sex annis ante Romulum, penitus ignoro.

Nonnulli Romani &c.) In Pi. & L. ista sic leguntur *Nonnulli Romanorum scriptores Romam conditam ferunt parilibus, qui nunc dies festus est*: in Vi. *Nonnulli Romanorum scriptores Romam conditam ferunt Roma palilibus qui nunc dies festus est*: in Lo. *Nonnulli Romanorum scriptores Romam conditam ferunt. Roma parilibus qui nunc dies festus est condita*: idem in Fux. præter quam quod pro *est condita* legitur *dedicatur*, & hæc, *Nonnulli Romanorum* &c. usque *ferunt*, reponuntur in serie Hebræorum ad an. 3. Achas, qui respondet an. 42. Amulii. *At Roma palilibus* in serie Latinorum ad an. 42. Amulii: idem in Peta. nisi quod *Nonnulli Romanorum* &c. sunt in columna Macedonum ad an. 19. Tyrimæ, qui concurrit cum an. 42. Amulii, & illud *Roma palilibus* ad an. 3. Achas.

Roma Palilibus) *Roma parilibus* P. A. Lo. Fa. Peta. L. Pi. Ven. Lut. quam lectionem sequuntur Dio. lib. 45. hist. Solin. in polyhist. Dionys. Halicar. lib. 1. & quidem qui eam tuentur, nituntur auctoritate veteris calendarii Romani, ubi undecimo calendas Maji, qui est vigesimus primus Aprilis, habentur hujusmodi notæ *Par. Mn.* vel simplex *Par.* quibus omnes qui in Calendarium ediderunt commentarios, asserunt hos dies indicari: & ita legimus apud Censorinum, Plutarchum, Athenæum lib. 8. & apud Cicer. lib. 2. de Divi. lib. 1. ad Attic. Epist. 8. lib. 4. epist. 9. Paterculum lib. 1. *Parilia* dici vult Marius Victorinus lib. de orthographia a pariendo, quod eo tempore *omnia sata, arboresque & herba parturiant, pariantque*: & Dionys. Halicarn. lib. 1. *quia ineunte*, inquit *vere agricola pastoresque pro partu pecorum diis acturi gratias sacra faciunt*: *Palilia* dicta ait Festus, quia *pro partu pecoris sacra fiebant dea pastorum*, quæ dicebatur *Pales*, & quam Virgil. lib. 3. Georg. vocat *magnam Palem*, & in Culice *sanctam Palem*: ideoque existimat dicendum *Palilia*, non *Parilia*. Sic Plutarchus in vita Romuli, & Varro lib. 5. de lingua Latina: hinc Propertius agens de origine urbis Romæ:

Urbi Festus erat, dixere Palilia patres,
Sic primus cepit mœnibus esse dies.

& Ovid. lib. 4. Fastorum,

Palilia poscor
Non poscor frustra, si favet alma Pales.

Alii, quod eo die pueri per ignem ex paleis accensum saltabant. Utraque dictio & *Parilia* & *Palilia* est apud bonos auctores; sed nostra videtur communior.

Romanorum 1. rex Romulus an. 38.) Quia non idem omnes codices (horum enim vice in Fux. & Pera. *Latinorum 17. regnat Romulus an. 38.* in Lo. & uno ex trib. mss. Fab. *Romanorum 17. regnat Romulus an. 38.* in Vi. O. Pi. simpliciter *Romulus an. 38.* in Fa. *Romanorum primus Romulus an. 38.*) operæ pretium facturos nos credidimus, si postremi hujus lectionem amplexaremur. Hoc enim modo minus recedimus ab editis, quamvis illi non eundem verborum ordinem sequantur. Nam primæ editiones Ven. & Lut. conveniunt cum Fa. Posteriores habent *Romulus primus Rex Romanorum an. 38.* Sic enim legendum dicetur ut mox, & non 37. Retinuimus vocem *rex*, quia non est dubium de re, & licet in aliis desit, tamen vox *regnat* idem infert.

Romulus an. 38.) Hic numerus firmatur auctoritate A. L. Au. Vi. O. Lo. Fux. Peta. Pi. Cassiodori, Plutarchi in Romulo (nam in Numa tribuit tantum an. 37.) Zonaræ, Bedæ, unius ex trib. mss. Fab. & ex ipso annorum Romuli contextu, qui observabatur non tantum in illis mss. sed etiam in Fa. & nonnullis editis ut Ven. Lut. B. in quibus licet legas hoc loco mendose *annis* 37. in serie tamen corrigitur error, dum disponuntur anni 38. non tamen adhuc sine mendo, quum ille numerus duplicem laterculum occupet. Quod autem in aliis editis tam hoc loco, quam in serie habentur anni 39. licet idem contineat vetus Eutropii editio; (nam restituta habet tantum annos 37. cum Livio, Dionysio, Cedreno, & omnibus fere scriptoribus) immo ipso Plutarcho in Numa: tamen res est quæ non minus manifeste adversatur menti Eusebii. Sive enim constituas an. 38. sive 39. semper hoc pacto summa annorum regni horum septem regum erit aut minor, aut major uno anno, quam illa 240. quam supputat auctor: unde miror quomodo doctissimi viri scripserint Eusebium tribuere Romulo tantum an. 37.

Consualibus ludis Sabinæ raptæ) Vetus lectio in editis *captæ* nos eam recensendam credidimus adhibito chirographorum calculo, ut legeretur *raptæ*, ut in Pi. M. Vi. O. Lo. Peta. Fux. & trib. mss. Fab. Oros. lib. 2. cap. 4. Ado. in Chron. Sic enim postulat vox sequens *rapientium*. Cum enim viri rapuisse dicantur, & hæ *raptæ* dici debent, quo singula sibi respondeant. Cæterum pro *Consualibus ludis* mendose in Fa. *Consulibus ludis*, & in Vi. O. Pi. & L. adjectum est *Circensibus adornatis Consualibus ludis*. Differunt item membranæ in situ assignando. Nam Pi. Pera. Mar. collocat ad an. 3. Romuli, ut verba Eusebii indicant: Vi. O. ad an. 4. ut vult Dionysius: Fa. ad. an. 41. Amulii, Fux. ad an. 42. Lo. ad an. ultimum.

una virginum pulcherrima &c. usque *habere mereatur*) Ista desunt in P. Sed sunt consona veritati historiæ, teste Livio & aliis: in Fa. *una virgo*.

Thalasso) *Talasso* sine aspiratione in Peta. Lo. Fa. Va. M. quibus favent Martialis lib. 1. Sextus Pompejus, Plutarchus, Festus, & Suidas, licet nonnihil differant. Nam istis *Talassius* pro *Talassus*: apud Plinium lib. de viris illustribus *Thalassius*.

quod scilicet) *quo scilicet* A. M. Lo. *cui scilicet* Au.

Remus rastro &c.) Ereptam vitam Remo aliqui libri testantur an. 2. Romuli ut Pi. L. alii an. 41. Amulii ut Fa. & editi, alii an. 43. ut Lo. Pera. Fux. alii an. 44. ut Vi. O. qui videntur magis sequendi. Nam Orosius, Plutarchus & alii veteres scriptores significant Remum interfectum initio regni. Verum in re incerta nil mutavimus. Si tamen illa nunc cernis ad an. 3. Romuli, hoc fecit ex sua mente Corrector. Video tamen Adonem constituere cædem Remi tertio anno ab urbe.

Remus rastro &c.) *retro* Au. *rupto* V. *rutru* Pi. *rucro* Ven. Lut. *aratro* Vi. O. *Putro*. A. *rutro*. P. L. M. Fa. Fux. & 3. mss. Fab. S. Lo. Sylburgius in Dionys. Halicar. ait se legisse codicem mss. nostri Chronici idem habentem, & ita ibi vertit illud τῷ σκαφίῳ, Livius & Plutarchus nihil horum exprimunt. Verum Beda, Vinc. 1. & 4. to. Marianus & Anton. ex Eusebio retinent nostram lectionem in lib. de origine gentis Romanæ: utraque lectio proponitur *Remus a Celere Centurione rutro vel rastro fertur occisus*. Itaque utraque potest retineri, cum sit ejusdem significationis, testibus Festo, & Nonio Marcel. Cæteræ sunt mendosæ. De rutro vide Turnebum lib. 8. advers. cap. 6. Ovidius videtur sentire fuisse teli genus. Sic enim is in Ibin.

Utque Remo muros auso transire recentes,
Noxia sint capiti rustica tela tuo.

Romani, Tatio) Disponuntur hæc varie in variis. Nam Fa. circa an. 4. Romuli: Lo. circa 5. Vi. O. circa 6. Pi. circa 15. Fux. circa an. 24. Peta. item, nisi quod reposuit in columna Hebræorum, circa an. 13. Ezechiæ, qui cum an. 24. Romuli concurrit.

Ceninenses) *Cecinenses* Fux. M. Mar. *Cenienses*: V. L. *Cerinienses* Fre. *Cheninenses* Fa. Prima lectio est cæterorum exemplar. & conformis Livio & Solino. Fasti Sigoni *Cæninenses*: sicut etiam Eutropius lib. 1. Victor. de viris illustribus: omnes libri conveniunt in situ horum ad 7. Romuli.

Antemnates) Rectius, quam ut olim *Antenates* ex præscripto Lo. V. Fa. Fux. quibus accedunt Pi. *Antemnuntes*, Peta. *Antempnates*, in Vi. O. Mar. *Antennates*, ut etiam apud Eutropium: in Va. *Antemimates*. Sed nostra orthographia est Livii passim, Solini, Victoris lib. de viris illustribus, Strabonis lib. 5. Ἀντέμναι, licet ejus interpretes reddant *Antennates*,

col. 3. A. *Alcmeon*) Sic ex A. V. Lo. Vi. Fux. O. pro *Alcamenon*, ut in impres. *Almeon* in L. P. *Alcmeon* Fre. *Alcineon* in Vincen. forsan *in prom*: *Alcmenon* Fa. Peta Vulgatam lectionem confirmat Paterculus lib. 1. nisi quod *Alcmaôn* pingat.

Athenis principes &c.) Sita sunt in Peta. ad ann. 21. Tyrimæ: in Lo. ad 22. in Vi. Pi. O. Fa. Fux. ad an. 0. ut habent vulgati. Nihilominus reposuimus sub columna Atheniensium, quia res ipsa hoc postulat, & ita suadent A. L. servata sede ejusdem anni.

in x. annum) *in decem annos* Fux. Peta. *in decem annis* Vi. O. in aliis *in x. an.*

qui quoad vixissent) In A. L. M. V. Pi. P. Peta. Fux. Lo. Vi. O. *qui usque ad mortem*.

Lacedamonii &c.) Idem horum situs cum vulgaris in omnibus, præter Pi. qui ad an. 33. Ardisi aggregat.

pag. 100. col. 1. A. *Cardiceas*) *Cardyceas* Peta. Fux. & videtur esse idem cum eo, qui ab Herodoto dicitur *Arbianes*.

Perdica) *Perdicca* Lo. Peta. sic etiam Theophilus Antiochenus, Ælianus, & alii.

col. 4. B. *Sabachon Æthiops Bochorum vincit, Ægyptoque regnavit*) Desiderantur in A. Lo. V. Pi. O. P. S. V. Fa. Peta. Fux. Mar. sed ejus loco reposita sunt ista *Sabachon Bochorum captum duxit, & vivum exussit*: quæ censuimus retinenda propter auctoritatem editorum, & reponenda circa an. 10. Sabachon juxta A. cum antea legerentur in impres. sub columna Lydorum circa 6. Meles, qui anno 2. Sebichi regis Ægyptiorum respondet. At in Lo. ad an. 7. ejusdem Meles, qui tertio Sebichi opponitur, & in Mat. ad an. 13. Alyattis, & in Pi. ad an. 1. Sebichi, *Sibichon*, inquit *Bocchorum captum vivum exussit*: in Vi. O. desiderantur; & in Peta. voces illæ *duxit &c.* Cæterum singularia sunt hæc Eusebio. Nam licet Herodotus, Diodorus & alii *Sabachi* meminerint: hujus tamen victoriæ mentionem prætermiserunt.

ibid col. 4. B. *Sebichus*) *Sibichus* L. Fux. *Seluchus* V. *Sebicus* V. O. *Sibichon*, & *Sibichos* Pi. *Secucus* Fa. *Sevicus* Lo. *Sepithus* Mar. ubi observabis sæpissime in codice Lo. *u*, poni pro *b*, & contra, more nostrorum Vasconum, ut conjiciam scriptorem fuisse natione Vasconem, vel forte Hispanum. Is enim non minus scribendo, quam loquendo *u*, cum *b*, commutat; quod etiam in veteribus lapidibus, & Romanis inscriptionibus sæpe reperies.

pag. 101. col. 1. B. *Tarpeja &c.*) Quæ hic habentur juxta editos, & Lo. Peta. Fa. circa an. 21. Romuli disponuntur: in A. L. Pi. Fux. circa annum 10. in Vi. O. circa an. 6. in Mar. circa an. 26. Plura de Tarpeja obruta apud Livium lib. 1. & Plutarch. in vita Romuli. De anno tamen apud illos nil constat, sed nescio qua incuria librarius in hac postrema editione circa an. 20. reposuit, pro an. 21 quod numerabis inter errata.

Romulus primus &c.) Varie locata sunt ista; etenim Pi. ad annum 18. Romuli: in Mar. ad an. 19. in Vi. O. ad annum 20. Peta. ad an. 26. in Fux. Lo. & Fa. ut in vulgatis ad an. 25. sed hæc dum minus prudenter advertit Typographus, anno 24. opposuit.

col. 2. A. *Aesimides*) *Aesemides* Lo. Fa. *Esemides* Peta. Vincent. *Esimiles* Vi. O. *Æsimides* Fux. Pausan. lib. 4. Αἰσιμνδης, quod interpres reddere debuit *Aesimedes*, ut hic Hieronymus, non *Aesimides*.

col. 3. A. *Eumelus*) *Eumeleus* V. S. Lo. *Fumelus* Fux. Eumeli Corinthii meminerunt Pausanias lib. 2. & Hyginus. Nec re sollicitum habeat horum sedes; omnes enim scripti libri præter Vi. O. qui ad 3. Alyattis reponunt, conveniunt nobiscum.

Alyattes) Sic censui scribendum pro *Aliactes* ut olim, quia ita Fux. cui accedunt L. Pi. in quibus *Halyates*: A. P. Lo. Vi. O. *Aliates*: Fa. Mar. *Aliatres*: Peta. *Aliatthes*: apud Pausaniam Ἀλυάττης: sed lib. 10. in Phocicis cum spiritu aspero (ut apud Herodot. lib. 1.) Strab. lib. 13. & lib. 6. in Eliacis cum spiritu leni habetur, ut apud Plutarchum de Pithiæ oraculo.

Mydas) *Myda* A. M. P. Ven. Lut. *Mida* in Fux. Vi. O. Pi. Lo. Peta. *Midas* Plin lib. 37. cap. 3. apud Herodotum lib. 1. Plutarch. in Publicola. Pausan. lib. 1. Suidam Μίδης, vel Μίδας. Cæterum communis fere concursus librorum scriptorum ut Peta. Fa. Fux. Lo. Pi. est cum impressis in situ ad an. 1. Alyattis: Vi. O. ponunt ad an. 6.

Naxus &c.) Fux. Peta. coeunt in situ cum impressis ad an. 2. Alyattis: Fa. & Lo. ponunt ad ann. 1. ejusdem: Vi. O. ad an. 7. Pi. ad an. 5. Cui potius assentiaris, non potest ex aliis scriptoribus colligi.

Syracusæ conditæ in Sicilia) Adjectum est *in Sicilia* ex L. A. M. Lo. Vi. O. Pi. Peta. Mar. editiones habent in So. H. Pet. Ven. & Lut. *Syracusæ condita*. Præterea Fa. constituit ad an. 2. Alyattis, sicut vulgati: Lo. ad an. 1. Mar ad an. 3. Fux. ad an. 5. Peta. ad an. 6. Pi. ad an. 7. Vi. O. ad an. 10. Maximum argumentum quod potior sit codex Peta. sumitur ex Thucydide lib. 6. dum ait urbem *Gelam conditam fuisse an. 45. post Syracusas*. Nam totidem anni reperiuntur ab an. 6. Alyattis, seu an. 4. Olymp. 9. usque ad an. 8. Gygis, quo Gela conditur, teste auctore, ut suo loco dicemus.

Catina) Sic correximus ex fide L. M. P. Pi So H. Pet. Vi. O. pro *Catinia* ut in aliis editis, quibuscum etiam sentit Ruffus, vel *Cathina*, ut in Fre. de *Catina* Siciliæ urbe Solinus, Mela lib. 2. cap. 7. Cicero in Verrem act. 5. Plinius autem lib. 4. cap. 6. constituit *Catinam* in Arcadia, & lib. 3. cap. 8. *Catanam* in Sicilia: sed hoc non cohæret cum Eusebio, nisi velis utramque dictam & *Catanam*, & *Catinam*. Sunt qui dicunt in Sicilia aliam esse *Catinam*; aliam *Catanam*; ab illa *Catinenses*, ut apud Ciceronem Act. 7. in Verrem, seu *Catinienses* ut apud Justin. lib. 4. & ab altera *Catanenses* seu *Catanei* ut apud Ptolemæum. Hermolaus existimat esse unam, & eandem quæ Latinis ut plurimum *Catina*, Græcis *Catana* dicitur. Nam lego apud Strabonem, & Stephanum Κατάνη, & favet etymologia, quam tradit Stephanus κέκληται δὲ οὕτως ἐπειδὴ κατέβη πρὸς τὸ Ἀμενανὸν ποταμὸν ὁ Θεοκλέους τοῦ Χαλκιδέως ναύς ἢ Δυνατῆς χωρὶς τοῦ γὰρ φασὶν ἢ ὅτι τῆς Αἴτνης καταιθείσης τὰ ἄνω ὑπὸ κάτω γέγονεν.

conditur) *condita* L A. M. Lo. Pi. Vi. O. Ad extremum ista Fa. ponit cum vulgatis, & Mar. ad an 3. Alyattis, Lo. ad an. 2. Fux. ad an. 6. Peta. ad an. 7. Vi. O. Pi. ad an. 10.

Messena a Lacedæmoniis capitur) Sic legendum esse minime dubitavi pro *Messana a Lacedamoniis capitur*, cum proxime dixerit Lacedæmonios contra Messenios bellum gessisse, & adjiciat circa Olymp. 35. omnium exemplar. auctoritate *Messena a Lacedamoniorum societ se defecis*; & nostram lectionem juvent A. M. P. Vi O. Lo Peta sed in L. Fre. & Pi. legitur *Messala*. Alia est enim *Messena* in Messenia, una, teste Mela, ex sex regionibus Peloponnesi, de qua hic Eusebius, & Strabo multis lib. 8. alia *Messana* in Sicilia, de qua idem Strabo libro 6. & omnes Geographi. Illius facit mentionem Plutarchus in Philopœmene, dum de ejus expugnatione agit a Lacedæmoniis facta, & in Agesilao loquens de ejus restitutione per Epaminondam; istius vero in Catone majore. Pausanias item edidit librum 4. inscriptum *Messenica*, ubi persequitur bella inter Lacedæmonios, & Messenios; ut etiam Isocrates in Archidamo, atque Messenam nomen traxisse a Messene filia Triopæ: de eadem Plin. lib. 4. cap. 6. Nihilominus reperio apud Strabonem, Ptolemæum, & alios Græcos utramque vocari Μεσσήνην: sæpius etiam apud Latinos *Messanam*, seu *Massanam*. Siquid autem certi de situ horum requiras, scito in Lo. haberi ad an. 3. Alyattis; in Fa. ad an. 5. in Peta. ad an. 7. in Vi. O. ad an 10. in Fux. sub columna Atheniensium, & ad an. 8. Catopis in Pi. ad 4. Elidici, qui respondet 13. Alyattis.

pag. 102. col. 1. B. *Diocles*) Antea legebatur hoc loco *Dejocles*: qua in re non ita constanter omnes libri; quia tamen ita excusi supra, & alias sæpius Eusebius, idem, quod superius monuimus de Scriptura vocis *Diocles*, hoc loco reponendum censuimus.

Ecbatanam) *Ecbathanam* Peta. Fux. *Ebatanam* Vi. O. *Ecbattanam* Fa. *Batariam* Mar. *Eatanam* Pi. Corruptio inde nata, quod ibi sit scriptum *Diocheec Batanam*, pro *Dioche Ecbatanam*. Vulgata scriptura firmatur auctoritate Tobiæ 5. Xenophontis, Athenæi, Stephani, Æliani, Ptolemæi, Strabonis, Plinii, Curtii, Diodori, & aliorum; sed cum *b*, est 1. Esdræ 6. 3 Esdr. 6. Insuper quia hæc libri omnes an. 1. Dioclis ascribunt, non est quod de hoc situ pluribus dilleramus.

Manasses impius usque habentem) Verba hæc desiderantur in A. L. V. O. P. Lo. Pi. Vi. Peta. Fa. Fux. Sed leguntur in cæteris tam mss. quam impressis; & sic Aug. lib. 18. de Civit. cap. 24. quo fit ut retinenda censeamus.

col. 4 A. *Taracbus Æthiops*) Inveniuntur in Pi. *Æthiops qui, & Tarachus*. Sed alii codd. & Vincen. mecum sentiunt: in Fa. *Taracus*: in Fux. *Tarachus*; ubi & ista subsequuntur. *Hic ab Æthiopia duxit exercitum atque Sebionem occidit, ipseque regnavit Ægyptiorum*: apud Mar. *Tarrachus Æthiops*

pag. 103. col 1. A *Romulus apud paludem &c.*) Diversus est etiam horum situs. Nam in Vi. O. ad an. unicum Senatorum: in V. Fa. Pi. Mar. & editis ad an. 37. Romuli: in Fux. & Peta. ad an. 38. Nescio quo fato nostra hæc editio traduxerit ad an. 36. quod notabis inter errata. Nam nullum est dubium, quin illis debeatur latercu us ann 38. seu ultimi Romuli.

Julio Proculo) *Lucio Proculo* A. P. M. Vi. O. Pi. Peta. Fux. Lo. L. Vincent. tom. 1. Specul. sed prior est auctoris,

ctor's, & aliorum codd. Jornand. Fte Mar. & est receptior. Sic Florus lib. 1. Aurel. Victor. de viris illustr. Plinius de viris illustr. (a quo ut semel moneatur lector, vid ntur desumpta quasi ad verbum ab Hierony-mo, quæ sic habet de Regibus Romanorum:) Plutarchus in Romulo *Proclum* non *Proculum* nominat Πρόκλον ... sed Livius invertit *Proculus Julius.*

apud suos) Desunt hæc duo vocab. la in A. L M. P. Lo Pi. Vi. O. F. Fux Peta. & 4. mss. Fab.

consecratus est) Receptio lectio juxta Lo. 1. Vi. O Ven. Lut. quam *consecratus est* ut in H So Peta. Ba.

Romanorum 2. Numa) Pro 2 antea in impressis legebatur 29. sed restituimus ex A. V. L. Peta. Fux. Vi. Fa. O. cum in al is neutrum legatur.

Mortuo Romulo usque *appellatum est*) Sedes h s haud ita certa. Nam Fux. Lo. Vi. Pi. O. Au L collocant anno 38. Romuli. Sed neque eo umdem idem est institutum. Nam hi sex posteriores hoc ita faciunt, ut contexant unum annum in serie Romanorum, cum hac inscriptione *Senatores an. 1.* unde fit ut in illis annus 1. Numæ sit 4. Olymp. 16. cum in cæteris nullus annus interseratur: imo non habent an. 1. Numæ ad an 3. Olymp. 16. quinetiam in Peta. Fa. V. Va. & nonnullis aliis mss. hæc sententia *Mortuo Romulo* &c. reperitur ad eundem an. Numæ & rectius, quia annus ille interregni computatur inter annos Numæ 41. alioquin illi essent tantum tribuendi anni 40. sicut faciunt illi sex posteriores; qui tandem hoc pacto cum aliis conveniunt in fide anni 1. Hostilii, & 4 Olymp. 26. Quo fit ut nihili, aut parum intersit, sive annum illum interregni separat m distinguas in serie, vel cum annis Numæ involvas. Sic enim tandem manet salva, & incolumis consensu omnium librorum, summa illa annorum regum Romanorum 240 quam in calce auctor colligit.

Romulo per quinos dies) Sic ex M. P. V. Peta. Fux.O.Vi. Au. Mar. & E tropio, pro *Romulo quinos dies* ut in impressis, & Fa & Lo. vel *Romulo quinis diebus* ut in L & Pi.

Senatores an. 1.) Adjecta hæc sunt in Lo. L. Au Pi Vi. O. & Mar. & videntur firmari verbis ipsius auctoris *Mortuo Romulo* &c. *Annum enim* (inquit Livius lib. 1.) *intervallum regni fuit*, quod Dionys. lib.1.& veteres historici confirmant. Non tamen existimavimus hæc necessario addenda, propter rationem positam in præcedenti Nota.

col. 1.B. *cum ante hoc tantum*) Ex Lo.Vi.O. Ven.Lut. Peta. Fa L. pro *cum ante hunc tantum*, ut in editis. At in Pi. tantummodo legitur *cum ante tantum*: apud Mar *quum antea decem* &c. in Fux vox ista *hoc* ita est contracta, ut nescias utrum legas *hunc* vel *hoc*.

adeo ut ultimus December diceretur) Desunt in A. L. Au. M. Va. P Lo Peta Vi Pi. O. Fa. Fux. Fre. sed maneant immota tam propter auctoritatem vulgatorum, & aliorum mss. quam quia certum est non solum ultimum tunc mensem (Nam postea Februarius fuit ultimus, teste Ovid. lib. 1. Fastorum, & aliis multis) vocatum Decembrem; sed ita nuncupatum, quod ordine & numero decimus numeraretur; & ex eo Plutarchus, Strabo, & veteres fere omnes conjecerunt annum antiquum Romanorum habuisse tantum decem menses: licet Fenestella, & Licinius Macer scripserint, teste Censorino lib. de die Natal. cap. 60. statim ab initio annum vertentem fuisse 12. mensium: quod & pluribus cofirmat magnus Scaliger libris de emendat. temporum.

asses ligneos &c.) Sic castigavimus pro *axes ligneos* ut in impress & aliis: vel *asseos ligneos* in Pi. in quibus nullus sensus: sequuti exemplaria A. L. M. P. Al. Vi. O. Peta. Fux. Fa. Mar. & Hispanicum verus ms. cujus fidem facit Loaisa in Chronicon Isidori pag. 385. nuperæ editionis Parisiensis an. 1601.

scorteos) *corticeos* Vi. O. *scorseos* Fa.

Nullum cum finitimis) In Peta. Vi. O. Pi. Fux. Lo. Mar. *Numa Pompilius nullum cum finitimis.*

col. 2. A. *In Sicilia Chersonesus condita*) Hoc addidimus ex A. L. M. V. Vi. O. Peta. Lo. Pi.Mar. licet scriptum sit *Cersonensus* in Lo. & *Chersonnessos* in Pi. Annus autem est quodammodo incertus, quia in A & L. sunt ad an. 10. Meles in Peta. Pi. ad an. 11. in Vi. O. M.V. Lo. ad an. 12 in Mar. ad an 2. Mediam viam sequentes constituimus ad an. 6 Hippomenis, seu 1v. Meles.

col. 2. B. *Alsander*) *Alexander* Al. *Aysander* Pi Lo. Peta. Fux. *Ardaandes* Fa sed Fre. Mar. & alii mss. sequuntur vulgatam.

col. 3. A *Mare obtinuerunt Cares*) De mari ubi agitur, fluctuant libri, variantque inter se. Nam Fux. ad an. 1. Cardiceæ regis Medorum aggregat, Vi. O. ad an. 32. Medid antecessoris, Pi. ad 32. seu 1. Meles. At Peta. Lo. Fa. an. 8. Meles regis Lydorum, qui respondet ano 1. Cardiceæ: quorum partes sequimur cum excusis.

Bellum quod in Thyrea) Germanus quam olim *quod in Tyria*, sequuti M. Fux. Peta. O. Vi. cui favent Lo. Fa. Pi *Tynea*. Nam *Teirea* seu *Tiria* Leucosyrorum oppidum est; ubi improbandum omnino gestum esse bellum hoc, ut docent Herodot lib 1. Pausan lib. 3. cap. 10. Strabo lib. 2. quibus *Thyrea* est Phocidis urbs. Cæterum dum libri de bello aliorum agunt, inter se committunt bellum. Nam alii collocant circa an. 5 Melis, ut Mar alii ad 9 ut Fux. & editi: alii circa an.8.ut O. Vi alii circa an. 12. ut Peta. Lo Fa.

Candaules) *Candales* in Lo. Fa. *Tandaules* Vi. O. sed vulgata, est aliorum exemplar. Plinii, Herodoti, Justini.

Sybilla Samia) Abest *Samia* in P A. L. V. Pa. Peta. F.e. Fux. M. Au. Vi O. Pi. Mar. Lo. fo san rectius, ut ex sequentibus constat, ubi eadem sententia repetitur in omnibus fere exemplaribus absque illa voce *Samia*. Adde quod *Sybilla Cumana* seu *Cumaa* illa est, quæ vocabatur *Herophila*, seu etiam *Erophile* testibus Suida, Marriano Capella, & Lactantio lib. 1. aut si credimus Solino, & Clementi lib. 1. Stromat. *Erythra*: tamen nihil immutatum fuit, cum Eusebius dicat Herophilam fuisse incolam Sami, & vocatam *Samiam*, & ejus auctoritas non minor sit quam aliorum. Adde quod iisdem verbis hoc descriptum legimus apud Idacium. Ælianus lib. 12. meminit hujus Samidæ Sibyllæ. Cæterum hic Paragraphus consti uitur in P & L. suo columna Athenie sium ad 2. Leocratis, qui respondet 5. Candaulis; in aliis sub columna Lydorum; in editis quidem ad an. 3 Candaulis. in Lo. & Fa. ad an. 4. in Fux Vi. O Peta. ad an 5

quæ Herophila) *quæ & Eophila* A. L Pi. Fux. Peta. Vi. O. Vincen, *quæ Eroph la* F. *quæ & Erofira* Lo. sed corrupte, cum inferius in eodem cod. dicatur *Erofila*: in Pi. *quæ & Erofilia*. Nostra lectio verior; recepta enim apud veteres, ut constat inter cætera ex Epigrammate, quod sub finem anthologiæ illi dicatur, & exstat in reliquis libris scriptis, & apud Mar.

Nicomedia &c. His aliquem delig ordinem. Nam in Pi. sub columna Atheniensi m an. 1 Leocratis, qui respondet 5. Candaulis: in Fux. sub columna Macedonum ad an. 25. Perdicæ, qui respondet 6. Candaulis: in Lo. & Fa. 12. in impressis ad an. 5. Candaulis: in Peta.ad an. 6. in Vi. O ad an. 7.

Astacus) Olim *Astacos*, sed sequimur Lo. Fa. Peta. Fux. quibus proxime accedit *Archacus* in Mar. Adde quod reperies consensu omnium librorum infra circa Olympiadem 129. eandem vocem *Astacus*. Vide Notas in eum locum, ut intelligas quomodo Nicomedia dicatur nunc condita.

ibid. B *Croton*) *Troton* Peta sed Mendose. Nam Historici, & Geographi prioris sæpe meminerunt, posterioris nullo modo. Jam vero, ut probe ista disponantur, non ita facile est. Nam in Pi. habentur sub columna Atheniens. ad an. 7. Leocratis, qui respondet 10 Candaulis: in aliis ad an. 8. ejusdem Candaulis, sicut etiam habent vulgati; præter Vi. O. in quibus ad an 15. ejusdem, & Mar. qui ad an. 7.

Parium) *Panthon* V. *Parion* Peta. Fux Fa. Ven. Lut. Vi. O. Va. S. Lo Mar. Pi. Πάριον Ptolemæo, Stephano, Cedreno; & aliis; *Parium* vero Latinis in usu est.

Sybaris) *Sibaris* Peta. O. Vi Lo. Mar. sed vulgata scriptio est Stephani, Strabonis, Plinii, Pausaniæ, Diodori, & aliorum.

Hi qui Partheni &c. usque *Corcyram*) Exulant ab L. Pi. Vi. O. At in Al. legitur *Hi qui Parthenita*, & in Peta & Fux. *Hi qui Parthenia* &c. Locatur hic Paragraphus in Fux. quidem & Peta. ad an. 10. Candaulis: in Mar. ad an. 11. in Lo. Fa. & aliis ad an. 9. ut etiam habent vulgati.

tunc &) In Lo Fux. Peta. Fa. non extat *tunc*.

Mydas) *Mida* A. L. M. P. Lo. Pi. Fux Peta. *Midas* Mar. *Lyda* in Vi. O. de hoc supra. Porro hæc sita sunt in Lo. ad an. 1. Gygis: in editis ad an. 2. in Pi. ad an. 3. Nam licet sedem habeant sub columna Athenien. & ad an. 7. Absandri; tamen ille 7. annus respondet 3. Gygis: in Fux. & Peta. ad an. 4. in Vi. O. ad an. 5. Mar. ad an. 6. ejusdem Gygis.

pag. 104 col. 2. B. *Argeus*) Visa hæc lectio purior quam antiqua *Archeus*, vel *Acheus* ut Pi. L. quia ita suaserunt Vi. O. Peta. Fux. Vincen quibus accedit *Argaus*: in A. P. Mar *Argacus* Fre ubi c pro e: apud Herodot. lib. 8 *Aracos*. Inde dicti reges *Argeadæ* a Sibylla, de qua re Pausan. lib. 7.

col. 4 B. *Stephinatis*) *Stephanites* L.Pi. *Stephinathis* Peta. Fux. *Stephinaces* Mar Lectio communis est apud Vincent. plura de hoc ne desideres, cum illius nusquam fiat mentio apud veteres scriptores.

Nichepsos) *Encepsos* L. *Negepsos* P. *Nocepsos* Al. *Nechepsos* Lo. Peta. Fux. *Nechepses* Vi O *Ancepssos* Pi.*Necypses* Mar. At in quattuor Vaticanis *Nechepsus*.

Nichepsos &c. usque *feruntur*) Desunt in A. L. M. P. Pi.

Pi. Vi. O. Lo. V. Va. Vat. Peta. Fa. Fux. Galen. lib. 9. de ſimpl. adhibet teſtimonium *Nichepſi*, eumque regem facit: Plin. quoque lib. 2. cap. 23. loquens de lunari circulo citat *Necepſon*.

pag. 105. col. 1. A. *Tullus Hoſtilius primus &c.* uſque *conflagravit*) Totum iſtud in hunc locum anni primi Tulli repoſuimus ex P. Fux. L. A. Au. Pi. Vi. O. Mar. cum antea eſſent in vulgatis collocata ſub annum 33. Numæ: in Fa. ad an. 34. in Lo. ſub an. 35. in Peta. ad an. 38. Porro habes *Tullius* pro *Tullus* in Lo. Vi. Fa. Ubique ejus fit mentio, ſicut apud Livium: *Tullus* apud Dionyſium, Plutarchum, Florum, Epitom. Livii, Plinium, Ciceronem & alios quamplures.

Romanorum purpura & faſcibus) Locus corruptus, ſed reſtitutus ope A. L. M. Au. P. Lo. Al. Pi. Peta. Fux. Vi. O. & Bedæ pro *Romanorum in purpura faſcibus*: vel ut apud Vincen. 1. tom. Specul. *In eo regno purpura faſcibus uſus* &c. vel ut apud Mat. *purpura & ſerico*.

pag. 105. col. 2. A. *Eryxias*) *Frixias* L. Pi. *Flexias* Fux. Sed non eſt recedendum a vulgaris.

ibid. B *novem principes*) Deſunt hæ duæ voces in Lo. Fa. Verum non rejiciendæ, tum propter Mar. & alia exemplarria, tum quod conſona veritati hiſtoriæ, teſte Suida in voce ἄρχων, & aliis nonnullis. Nam Vellejus, Pauſanias, & Plutarchus videntur non novem, ſed unum tantum Archontem ſeu Præfectum conſtituere.

Athenienſibus præfuerunt) in L. P. Vi. O. adjectum legimus *annuo imperio Rempublicam agentes*, *vel regentes*. Sed eſt inanis repetitio cum vox antecedens *annui* idem ſignificet.

col. 3. Al. *Glaucus Chius*) Rectius ex fide P. Peta. O. Vi. quam ut olim *Clacus Chius*, vel *Claucus Chius* ut in L. M. Pi. Fux. vel *Glaucus Tius* ut in A. T. pro C: vel *Elaticus Chius* ut in Mar. Confirmant noſtram lectionem Herodot. lib. 1. Pauſanias lib. 10. Eutropius, & Suidas, qui eum vocat *Glaucum Samium*, ac ab eo, ait natum proverbium illud Γλαύκου τεχνή. At vero varius his aſſignatur ſitus pro diverſitate librorum. Nam Fa. Lo. una cum impreſſis opponunt an. 6. Gygis, Peta. Fux. an. 7. Mar. an 8. Pi. an. 20. Vi. O. an. 22.

excogitavit) In L. Vi Pi. O. additur *& junxit*, ſed inepte.

In Sicilia, *Gela &c.*) Verſiculus hic in Fa. Fux. & cæteris diſponitur ad an. 8. Gygis, in Peta. Lo. ad an. 9. in Mar. ad an. 10. in Pi. ad an. 22. in Vi. O. ad an. 24. Situs vulgatus propius accedit ad mentem Thucydidis. dum lib. 6. tradit *Antiphemum e Rhodo & Euthimum e Creta ſuam utrumque coloniam ducentes Gelam condidiſſe anno 45. poſt Syracuſas habitari cœptas, impoſito nomine a flumine Gela, cum ille locus antea vocaretur Lindii*. At auctor ſcripſit Syracuſas conditas an. 4. Olymp. 9. a quo uſque ad an. 8. Gygis, numerantur anni 48. integri. Sed ſi transferas illius conditum ad an. 4. Olymp 10 ſeu 6. Alyattis, ut vult codex Peta. concurret ille n. 45.

Pamphilia) Videtur ſcribendum *Pamphylia*, ſicuti eſt in Fux. & apud Plinium, Strabonem & plures bonos auctores; ſed quia alii libri & Mar. retinent vulgatam orthographiam, quæ etiam eſt in uſu apud veteres ſcriptores, nihil mutandum cenſui.

Phaſelis) *Faleſis* Lo. *Faſiles* Pi. *Faſelis* O. Vi. *Selis* Peta. Primum præponderat auctoritate Strabonis, Stephani, Mar. & aliorum.

conditur) *condita* in L. A. Pi. O. V. quibus proxime accedunt Lo. Fux. Peta. Mar. in quibus *condita*.

Hipponax Philoſophus notiſſimus &c.) Deſideratur tota ſententia in O. Vi. at tantum vox illa *Philoſophus* in A. L. M. P. Lo Pi. V. Peta. Mar. & forſan merito. Quicumque enim faciunt mentionem Hipponactis, ut Plinius, Suidas, Athenæus, Stobæus, Clemens & alii Poetam tantum eſſe referunt; at neminem hujus nominis Philoſophum hucuſque legi. Addidi forſan; potuerunt enim eſſe duo Hipponactes, præſertim cum Plinius lib. 36. cap. 5. hiſtor. nat. dicat *Certum eſt Hipponactem vixiſſe Olymp. 60.* Euſebius vero aſſerat noſtrum fuiſſe notiſſimum Olymp. 23. inter quæ cum tam ingens ſit intervallum, non eſt abſurdum dicere duos fuiſſe diverſis temporibus, ſicut legimus, alterum poetam celebrem ejuſdem nominis poſt Domitianum, de quo apud Aelianum, Politianum & alios. Hæc periodus in ſitu libri ita variat, ut certus locus vix aſſignari poſſit, cum alii diſponant circa an. 38. Manaſſes, qui eſt oppoſitus 25. Gygis ut Pi. alii circa 28. illius, qui reſpondet an. 15. hujus, alii an 11. Gygis ut Lo. alii an. 12. ejuſdem, ut Fa. Peta. Fux. Nam licet Fux. collocet circa an. 6. Eryxiæ regis Athenienſium, cum tamen ille ſit oppoſitus an 12 Gygis, idem cenſeri debet. Hos tres ego malo conſectari, cum habeant impreſſos omnes ejuſdem ſententiæ.

ibid. B. *Calcedon*) *Calcidon* Lo. *Calchedon* Fux. Peta. *Calcmon* Fa. olim & apud Mar. *Chalcedo*; ſed noſtra ſcriptio eſt in O. Vi. & apud Strabonem, Stephanum, Melam & alios quamplures. Utinam quam certa habuit fundamenta, tam certam haberet ſedem. Variant enim libri; in Pi. ſita eſt ad an. 40. Manaſſis, qui eſt oppoſitus 27 Gygis, in Mar. ad 12. hujus, in Fux. ad an. 1. Argei, qui reſpondet 16. Gygis: in O. Vi. ad. 25. Gygis: in Lo. Fa. Peta. ut in vulgatis ad an. 15.

Cyzicus condita eſt & Locri) Sic ex P. M. quattuor Vaticanis, S. L. Al. Pi. Fux. Fre. pro *Cyzicus civitas condita eſt a Locri in Italia*, ut olim: vel *recondita eſt & Locri in Italia* ut in tribus Vaticanis. Nam e[illegible] certum eſt *Cyzicum* eſſe urbem non Italiæ, ſed M[illegible]iæ ſeu ut loquuntur Latini, Mœſiæ ad Propontidem, q[illegible] eſt ſinus maris inter Aegeum pelagus & Pontu[illegible] E[illegible]x[illegible]num: pro *Cyzicus* apud Mar. *Cyrites*: in Peta. *Ciſcus*. Non eſt diſſimulandum pro *Locri*, legi mendoſe in L[illegible] *Zocri*: in Mar. *Locris*, in codice S. C[illegible]*locris*; ſed q[illegible]o ſenſu videat Lector, niſi dicas ſcriptum *ci*, pro *&* De Locri urbe in Italia hiſtorici & Geographi non ſ[illegible] unde Strabo lib. 6. ait conditam *non multo poſt Crotonem & Syracuſas*, de quibus antea noſter auctor. Porro deeſt in O. Vi. tota integra ſententia; ſed in Pi. eſt poſit[illegible] ad an. 5. Argei, qui reſpondet 20. Gygis: in Fux. ad an. 35. Numæ, qui eſt oppoſitus 20. Gygis: in Pe[illegible] & [illegible] ad an 21. Gygis: in Lo. & Fa. ut in vulgatis ad an. 17.

Poſt Cares) *& Poſt Caras* M. P. Lo. Mar. Peta. F[illegible]. Pi. *Poſt Charas* Vi. O. ſed utrumque dicitur ut *poſt A[illegible]bes* vel *poſt A abas*. Cæterum inconſtans horum ſitus. Etenim in Pi. ad an. 9. Argei, qui reſpondet 24. Gygis: in Lo. Vi. O ad an. 26. Gygis: in Peta, & Fux. ad an. 30. in Fa. ut in vulgaris ad an 27. in Mar. ad an. 28.

Nudipedalia &c) Dum laboro in codicibus conciliandis, alioſque video iſta aſſignare anno 12 Argei ut Fa. alios an. 16. ut Fux alios 29. Gygis; qui eſt 14. Argei, ut Lo. & Fa. alios ad an. 17. ut Mar. alios anno 3[illegible] ejuſdem ut Peta. excuſos vero an. 28. his tandem perſuadeor ut adhæream.

pag. 106. col. 1. B *Phraortes*) Sic pro *Phaortes*, ut olim & in Mar. ex A. L. Pi. Vi. Peta. Fa. Fux. M. V. Al. P. Lo Fre. Jornan. & Herodot. lib. 1. Pauſani. lib. 4. atque Oroſ. lib. 1. cap. 19.

col. 3. B. *Hammon*) *Amon* ſine aſpiratione & cum unico *m* L. A, M. P. V. S. Pi. Peta. Fux Vi. O. Mar. Alber. Fre. Beda, Ado, Vincen. & Scriptura tam ſecundum Hebræos, quam Septuagin. Ἀμώς, ut & Clemens lib 1. Stro. Theophil. lib. 3. Euſeb. lib. 10. de præparat. cap. 3 Ἀμών leni ſpiritu.

ſecundum lxx. interpretationem) *ſecundum 70. ſenum interpretationem* L. A. P. Lo. Fa. Pi. Peta. Fux. *ſecundum 70. ſeniorum interpretationem* Vi. O. *ſecundum ſeptuaginta interpretes* Mar.

ſecundum autem Hebræos annis 2.) Rectius *anni 12.* ex L. Vi. V. Al. Fa. Peta. Fux. Mar. Joſepho lib 10. antiquit. cap. 5. & lib. 4. Regum 21. quam ut olim *annis 11.* ut in editis & Pi. Lo. vel ut in P. Mar. *annis 12.*

Joſias xviii. an. 32.) Sic pro ut olim *an. 22.* vel 31. ut in Mar. ſequuti L. A Au. Lo. So. H. Pet Vi. Pi. P. Peta. Fux. & ſeriem annorum, ac Vincen. tom. 1. *Euſebius* (inquit) *ponit an. 32.* loquens de Joſia. Verum poſt *an. 32.* additum eſt in Fux. Peta. *Juſtus*. Nam idem de eo 4. Reg. 23. *ſimilis non fuit ante Joſiam rex qui reverteretur ad dominum* &c. 3. Ezd. cap. 1. *directa ſunt opera Joſiæ in conſpectu Domini ſui*, *in corde pleno metuentia*; & Eccleſ. 49. *memoria Joſiæ in compoſitione odoris facta opus pigmentarii*.

pag. 107. col. 1. A. *Ægyptiorum Nechao an. 8.* Sic explevimus lacunam, quæ erat hoc loco in omnibus editionibus ex A. L. V. Va P. Mar. Lo. Pi. Peta.

ibid. B. *Pſammeticus*) *Pſammet* L. Pi. *Pſalmenticus* V. Va. *Pſameticus* Peta. *Pſammeteus* P. *Pſammentichus* Vi. Fux. *Pſammetichus* Lo. & Ælianus lib. 13. *Pſalmiticus* Diodor. lib. 14. & Herodot. ſæpe, niſi quod hic mutat *i* in *e* *Pſammeticus*, ſicuti Plinius lib. 36. cap. 13. *Pſammethicus*: Athenæus lib. 6. cap. 4. *Pſammaticus* Vincen.

col. 2. A. *urbem ampliavit*) Interjectum in L. Pi. O. & Vi. *valli ambitu*. De ſedis vero varietate ne ſis ſollicitus; licet enim in Vi. O. ponatur ad an. 1. Tulli, in Pi. ad an. 3. in Lo. ad an. 7. in Fux. ad an. 9. in Peta. ad an. 10. in Mar. ad an. 11. in Fa. ſicut in vulgatis ad an. 6. Iſti tamen præ cæteris ſequendi videntur.

col. 3. A *Sybilla*) Hæc viderentur delenda, cum deſint in Pi. O. & Vi & cum paulo antea reperiantur: tamen retinuimus propter fidem aliorum exemplarium, & quia ejuſmodi repetitiones ſunt valde uſitatæ in hoc Chronico: ſecundum varias opiniones Scriptorum, quos auctor ſequitur, ut jam ſæpius obſervavimus. Tanto prætera horum eſt incertior ſedes, quod in aliquibus exempla-

pluribus non exstent, & in quibus reperiuntur, modo revocantur ad an. 32. Gygis ut in Fa. Lo. & cusis: modo ad an. 34. ur in Peta. Fux. modo ad an. 36. ut in Mar.

Archilocus) *Archilogus* V. O. *Arcilogus* Lo. *Argilogus* Vincen tom. 1. de hoc vide supra. Archilocum vero, quia scripsit librum de Chronicis, vixisse circa hæc tempora, scribunt Athenagoras cont. Græc. Clemens Strom. l. 1. Euseb. l. 10. de præp. c. 3. ubi ait illum vixisse circa Olymp. 23.

Aristoxenus) *Aristoxenes* Lo. Mar. *Aristoxanus* Vincen. tom. 1. Specul. ex Eusebio.

Aristoxenus musicus) *musici* L. Pi. Fre. Alterius Aristoxeni musici meminit Suidas, quem dicit floruisse circa Olymp. 111. quemque Laertius sæpius citat.

Ardis) *Ardys* Peta. Mar. & Herodot. l. 1. *Ardeis* Vincen.

Zaleucus) *Zaleuchus* O. V. *Laleucus* Lo. *Zeleucus* Fa. Fre. sicut Laertius & Valer. Maximus; sed alii libri & Mar. Diodor. Suidas, Clemens, Cicero, Ælianus, & alii plerique retinent vulgatam lectionem. Utraque tamen est in usu apud bonos auctores. Porro Peta. Fa. Lo. Vi. Fux. O. in situ horum belle conveniunt cum vulgatis ad an. 1. Ardisi: Pi. ponit ad an. 19. Argei, Mar. ad an. 52. Manalles, qui respondet an. 3. Ardisi.

apud Locres) Lectio purior quam olim *apud Locres* ex So Vi. O. Mar. Al. Peta. Fux. Vincen. quia Ptolemæo & Straboni Λοκροὶ & non Λοκρὲς: *Apud Logros* Lo. *apud Locrus* Pi. At eadem nostra lectio est in vulgatis consensu omnium librorum, circa Olymp. 88.

Ibid. B. *Cypselius*) In Lo. V. O. Fa. Mar. *Cypselus* per unicum *l*; sic Strabo l. 8. Aristot. l. 5. de Repub. (si tamen ille est auctor) Pausanias l. 2. & Plutar. in Arato Κυψελος, At Polyænus l. 1. Stratagem. Κυψελλος, & Plinius l. 35. c. 3. *Cypsellus*. Itaque utrumque apud veteres In Fux. *Cyipsecus*: in Peta. *Sypselus*: in Pi. *Cysilus*. In horum dispositione scripti libri, & Fa. Lo. & Mar. conformes vulgatis ponunt ad 5. an. Ardis: Peta. Vi. Fux. O. ad 3. Pi. ad 1.

exercet. an. 28.) Pro *an.* 28. in Al. *an.* 18.

Byzantium) Hæc scriptura magis placuit quam prisca *Bizantium* tum propter fidem Mar. Pi. Peta. & trium Vatic. tum quia vides ita scriptum consensu omnium exemplarium & alias inferius circa an. Abrae 860. Accedit auctoritas Strabonis, Pausaniæ, Stephani, Melæ, Ciceronis & aliorum.

Bizantium conditum) Deest in Fux. & pro *condita* ut olim in editis & Mar. posuimus *conditum* juxta Peta. P. V. Va. Vat. Pi. L. favet ratio, cum in neutro genere apud Græcos & apud Latinos usurpetur *Byzantium*. Non tamen pugnamus quin vulgata possit defendi. In horum sede assignanda cum vulgatis concurrunt Fa. V. O ad an. 6. Ardisi: Lo. Peta. ad an. 5. Pi. ad an. 4. Mar. ad an 54. Manasses, seu 5. Ardisi.

Alcmæon) *Alcmeon* L. S. Fux. *Alcmon* Lo. *Alcmeon* Mar. Sed primum retinendum, tum ob exempl. tum ob Plutarc. in Solone, Censorin. de die natali, Clementem Alexandrin. l. 1. Strom. unde ipse Euseb. l. 15. de præp. c. 46. citat Alcmæonem Philosophum.

Lesches Lesbius) *Lescelevius* Lo. *Lesches Lesdius* Vi. O. *Lescolesbius* Fa. sed vulgata emendatior, & est Mar. Clementis l. 1. Stromat. & Pausaniæ.

Parvum Iliada) *parvam Iliadem* A. S. L. Mar. So. Peta. Pet. Fux. O Vi *parvam Italiadem* Fa. Lo. *parvam Iliadam* P. H. sed inepte. Vulgaris nostra non est rejicienda.

Histrus) *Istrus* Peta. *Hystrus* Fa. *Histius* S. deest in Fux. Ἴστρος Stephan. de urbibus leni spiritu, Scholiastes Apollonii & alii. Præterea Fa & Lo. conveniunt in situ cum vulgatis ad an. 9 Ardis: Vi. O Peta. Fux & Pi. constituunt ad an. 7. Mar. ad annum 2. Hammon, qui respondet an. 9. Ardisi.

Acanthus) Vicerunt codices illi P. M. Vi. Va. O. Vat. S. ut rejecta veteri lectione *Chantus*, hanc reponeremus; præsertim cum reliqui, si non clare hoc idem profiteantur, velut tamen singulæ testes indicant, ut Fux. ubi *Achantus*, Lo. ubi *Acantus*, Fa ubi *Acatus*, L. ubi *Ajuntus*, Pi. ubi *Aginius*, A. ubi *Anthus*. Cum enim per *A* initio omnes efferant, nullus dubitationi locus relinquitur, quin ita sit restituendum. Adde nusquam apud veteres mentionem fieri urbis *Chantus*, sicuti *Areanthus*, ut apud Ptolemæum, qui Ἄκανθον urbem Macedoniæ esse asserit

Acanthus condita est & Stagera) Horum vice vulgati codices plus habebant *Chantus condita est & Stagera in Asia*; recidimus illud in *Asia*, ex præcepto chirographorum P. Vi. Lo. Fa. Peta. O. & Mar. Nam *Acanthus* & *Stagera* urbes sunt Macedoniæ, seu Thraciæ in Europa, & non Asiæ, ut docent Plinius l. 4. c. 10. ubi descriptione suscepta Macedoniæ, inter illius regionis urbes nominat *Acanthum*, copulatque cum *Stagera*. Sic Ptolemæus, Stephanus, & alii; licet Plinius lib. 5. cap. 28. faciat mentionem alterius *Acanthi* oppidi Cariæ in Asia: in Pi. habes *Agintus condita est Agera*: ubi est vox composita ab *&* copula, & duabus litteris *st*, a quibus inchoatur vox *Stagera*: idem error in Fux.

& Stagera) *& Statira* Va. Fr. *& Stachira* Lo. *Agera* Pi. *Agira* Peta. *Agyra* Fux. *& Stagira* A. M. P. O. Vi. Græcis Στάγειρα, sed ει modo per *i*, modo per *e* redditur. Celebris fuit ortu Aristotelis: Ptolemæo videtur dici Στάγειρα,

Phalaris) *Talaris* Vi. O. *Falares* Pi. *Falaris* Lo. vulgata lectio caret dubio ex Mar. Orosio & aliis multis.

Phalaris apud &c. usque *Lampsacus & Abdera*) Leguntur aliter in Pi. *Amsatus condita & Abdera cum Phalares apud Agrigentinos tyrannidem exerceret*.

apud Agrigentinos) *apud Agragantinos* Lo. Peta. Fux. Nam etiam apud Polybium, Xenophontem, Ptolemæum, Strabonem, Polyænum & alios Græcos *Agragas*, seu Ἀκράγας urbs Siciliæ, idem est ac *Agrigentum* Ciceroni & Larinis; etiamsi priori voce utantur, ut Virgil. l. 3. Æneid. Lucretius l. 1. & alii: sic etiam utrumque apud Plinium l. 31. c. 7. & l. 35. c. 15. & alios plures veteres: vide ejus descriptionem apud Polybium l. 8. Magnus porro est consensus mss. in situ ad an. 12. Ardis, nisi quod Fa. habet ad an. 11. ut vulgati, & Mar. ad an. 16.

Lampsacus) *Amsacus* L. Pi. *Lamascus* S. Va. Fa. *Lapsacus* Vi. O. *Lampsacus* Fux. Ven. Lut. Lo. sed primum communius. Sic apud Plutarchum in Themistoc. Plin. l. 36. c. 12. Livium l. 3. decad. 2. Appianum l. 5. de bellis civilibus & alios plures. Ad extremum Fa. convenit cum impres. in an. Ardis: Vi. & O. ponunt anno 8. Fux. Pi. Peta. Lo. an. 10. Mar. an. 14.

Selinus) Rectius ex fide M. V. P. Al. Lo. Peta. Fux. quam ut olim *Selinis*, vel *Selenis*, ut in S. vel *Selenus* ut in Vi. O. Mar. vel *Elenos* ut in A. vel *Silenis* ut in L. Pi. Jam vero quo jure hæc allata sint ab Eusebio, nemo dubitaverit, qui legerit Plin. l. 3. c. 8. a quo inter urbes Siciliæ numerantur *Selinus*, & Steph. de urbibus Σελινοῦς πόλις Σικελίας, & in Italia urbs una quam, inquit Strabo l. 5. καλοῦσι δ' οἱ Ἕλληνες Σελήνης λιμένα καὶ πόλιν, quæ verba in posteriori Strabonis editione, non sunt Latine reddita. Cæterum licet Virgilius habeat *Selinis* l. 3. Æneidos:

Teque dat s linquo ventis palmosa Selinis?

tamen illa vox videtur propius accedere ad Græcos fontes, si rationem Etymologiæ habeas ἀπὸ τῆς σελήνης, a luna: & *Selinus* magis sapere terminationem Latinorum, ut habes apud Laertium & alios. Horum situs est in Fa. ut in vulgatis: Vi. O. constituit ad an. 9. Ardis, Lo. Peta. Pi. Fux. ad an. 15. Mar. ad an. 18.

pag. 108. col. 1. B. *Cyaxares*) Ita correximus cum antea legeretur *Cyaraxes* ex L. M. Lo. Vi. O. Pi. Mar. A. V. Peta. Fux. P. Ven. Lut. Fre. Jornan. Zonar. tom. 1. Clemen l. 1. Strom. Pausan l. 5. & Herodot. l. 1. Hieron. in Daniel. & ex sequentibus ad Olymp. 40. & 43. in Fa. *Cyssares*: in Fux. *Cyazares*.

Cyaxares adversum &c). Licet editi & plures mss. collocatent hæc sub columna Lydorum & ad an. 6. Sadyattis, ut Pi. Peta. & alii ut Fux. sub columna Macedonum ad an. 6. Philippi, qui respondet an 7. Sadyattis: Vi. O. ad an. 9. Sadyattias Mar. ad an. 3. tamen quia sententia pertinet ad columnam Medorum, & habeamus locum vacuum & auctores libros L. & A. qui ad eam reponunt, idque ad an. 6. Cyaxaris, maluimus eos imitari.

col. 3. A. *Elchias*) *Chelchias* L. A. V. Peta. Lo. *Celchias* Fa. *Helcias* M. *Chelcis* Pi. *Helchias* Vi. O. Mar. & Vincen. tom 1. specul. Vulgata versio 4. Reg. 18. & passim habet *Heleias*: 70. vero Χελκίας. Observandum in A. L. M. Lo. Fux. Pi. Vi. O. his adnecti *insignis habetur*.

Olda) *Holda* Peta. Lo. Fux. Mar. Alber. *Obda* Fa. Scripturæ nostræ auctores habemus præter alia exemplaria, divinas literas 4. Regum 22. & Clement. l. 1. Stromat. licet 70. habeant Ὄλδα.

pag. 109. col. 2. A. *Ancus Martius*) *Marcus* Fa. O. O. *Marcius* Lo. Pi. quæ orthographia probatur Dionysio, Plinio, Orosio, Floro, Cassiodoro, Eutropio & aliis: verum firmatur vulgata *Martius*, cum reliquis mss. & Mar. tum auctoritate Livii, ejus Epitomes, Flori, Plutarchi, Rufi, Solini, Augustini, Bedæ, Mariani, Freculpi, & aliorum.

Thales &c. usque *Olympiadem*) Ista non reperiuntur hoc loco in L. & Pi. sed tantum ad Olymp. 8. At in aliis sunt ad an. vel 1 Anci ut in Lo. Fa. vel 2. ut in Peta. Fux. Ma. vel 3. ut in Vi. O. Situm antiquum confirmat Laertius l. 1. dum refert *Thaletem* natum an. 1. *Olymp.* 35. & obiisse *Olymp.* 58. in Fa. pro *Thales*, legitur *Tales* sine aspiratione.

Examii filius) *Examiris filius* Lo. *Exameris filius* Ven.

Ven. Lut. *Examaris filius* Fa. *Examys filius* Peta. *Examyis filius* Fux. Vulgata lectio confirmatur auctoritate Suidæ, & Laertii l. 1. & ex fide aliorum codicum & Mar.

ad quinquagesimam octavam Olymp.) *ad quinquagesimam septimam Olymp.* Vi. O. quæ lectio esset purior, si haberetur ratio antiqui situs mortis Thaletis: sed quia ille fuit restituendus ad Olymp. 58. ut videbitur suo loco, nullam hic mutationem expectes.

Ibid. B. *Ancus Martius Numa &c.*) Hæc sunt sita ad an. 1. Anci in Pi. Vi. O. ad an. 6. in Mar. ad an. 16. in vulgatis & Lo. Fa. ad an. 19. in Peta. Fux.

XVI. *ab urbe*) XIII. *ab urbe* L. Pi. Fre. Vi. O. verum prius retinendum, tum propter alia exemplaria, tum quia ita apud Eutropium, ex quo hæc omnia desumpta videntur ad verbum. Alterum enim horum necesse est fateri, aut Hieronymum ab Eutropio, aut Eutropium ab Hieronymo hausisse, cum uterque sub Valente scripserit; & iisdem verbis & eodem fere ordine utatur.

Ostiam condidit) Pro *Ostiam*, olim *Hostiam*; priorem tamen orthographiam magis sequendam credidimus ex præscripto O. Vi. Pi. Lo. M. P. Fre. Alber. Eutropii, Antonin. in Itiner. & præcipue quia idem Eusebius circa Olymp. 206. idque omnium exemplar. calculo. His aggregabis Festum, *Ostia*, inquit, *urbs est ad exitum Tyberis*, Melam lib. 2. cap. 4. Strabonem lib. 3. Plinium lib. 3. cap. 5. Suetonium novum in Tiberio, & Caligula, Aurelium Victorem de viris illustribus & lib. de Cæsar. Ratio idem exigit, cum ab ore seu ostio Tiberis dicta sit, ut indicant Dionys. Halicarn. Livius & alii. Hinc emaculabis editionem So. ubi pro *Hostiam* reperies *historiam*. Nolim tamen penitus damnare veterem scribendi morem cum aspiratione, cum eo usi fuerint Livius lib. 1. ejus Epitome, Beda, Ado, Marianus, Obsequens, Ruffus, Suetonius vetus, & alii. In Vi. O. Pi. & L. vox *civitatem* inserta est hic, ut *Ostiam condidit civitatem*, sicuti etiam est apud Eutropium. Horum situs est paulo diversus a vulgatis, cum quibus conveniunt Lo. & Fa. Nam in Vi. O. & Pi. collocatur ad an. 1. Anci, in Fux. & Peta. ad annum illius 19. in Mar. ad an. 18.

col. 3. A. *in ponto Boristhenes*) Situs est omnino diversus in mss a vulgatis: Vi. O. collocant ad an. 11. Ardis: Pi. ad ann. 16. Lo. Peta. Fux. ad an. 17. Fa. & Mar. ad an. 18. sed in re certa opus esset Oedipode.

Boristhenes) *Boristenis* Vi. O. *Boristhenis* Fux. Peta. *Boristenes* Lo. Fa. *Boresthenes* Pi. videbatur legendum *Borysthenes* quia ita habent Plinius, Strabo, Mela, Pausanias, & alii, sed cum deesset auctoritas librorum, nil mutavimus.

Terpander musicus &c. Nolui exturbare ex pristina sede, quam illi delegere codex pergamenus Peta. & cusi ad an. 22. Ardis; licet Fa. Vi. Lo. ad 21. ejusdem rejiciant, & remotius adhuc Pi. qui ad 19. non annumero Fux. cum omnino excluserit totam sententiam.

Græcia usa est) Sic ex A. P. L. Lo. O. Vi. Mar. Fre. M. V. Va. Peta. Fa. S. Pi. cum antea legeretur *Græcia uti ausa est*, & Fux. *Græcia nisa est*, ubi additur *Græci ad Dodonem miserunt tunc primum inde oracula petentes*. Cæterum opus sit oraculo, ut certo quis sciat quis his locus debeatur, cum Pi. an. 23. Ardis adnumeret, O. Vi. an. 21. Fux. Peta. an. 24. ejusdem, Mar. an. 26. sed plus quam Sibyllina folia adfuere membranæ illæ Fa. Lo. quæ simul cum editis opposuerunt an. 23. Ardis.

Messena a Lacedæmoniorum &c.) Hic etiam discessione abinvicem facta dissident libri, cum alii ad 24. Ardis adnumerent; ut Pi. alii ad 25. ejusdem ut Lo. alii ad an. 26. ut Mar. alii ad 27. ut Peta. alii ad 28. ut Vi. O. & Fux. Sed quid necesse discedere a Fa. & excusis.

Scythæ usque ad Palæstinam &c.) Quoniam nova & extrema reformidanda, mediam his sedem assignemus; ita enim se habent libri ut alii evenisse referant an. 26. Ardis, ut Mar. alii 28. ut Lo. alii 29. ut Fux. & Peta. alii 31. ut Pi. alii 35. ut Vi. O. Medium quid videtur esse ut 30. anno gestum dicamus, auctoribus Fa. & editis omnibus.

Ibid. B. *Mystheus*) *Myrtheus* A. L. M. O. Vi. Fux. Fre. *Mirteus* quinque Vaticani: *Myrteus* Pi. *Mirabeus* P. *Museus* Va. *Myreeus* Mar. *Myrthacus* Peta. *Mysteus*, Fa. *Mysteus* unus Vat. Lectionem nostram sequitur Pausan. lib. 10. Sed Athenæus lib. 3. cap. 5. legit Μνησίθεος: Natalis Comes illius interpres vertit *Mnasitheus*. Codices tacite indicant non uno tantum, sed pluribus annis poetam hunc claruisse: unde alii quidem 26. Ardis, ut Pi. alii 29. ejusdem ut Vi. O. alii 31. ut Peta alii 32. ut Fa. Fux. Lo. Mar. quibus cum coeant una editi, nefas ab iis recedere in re nullius quasi momenti.

Athenienses) Hunc locum restituo, atque pro *Atheniensium* lego *Atheniensis* juxta A. L. M. Pa. Fux. S. Va. Vat. P. Lo. Vi. Pi. O. Mar. & Athenæum loco jam notato.

Battus condidit &c.) Conditori huic condatur certa sedes, non quam suggerunt aliqui codices, ut Pi. qui ex adverso 29. Ardis reposuit, vel Peta. & Mar. qui e regione 32. ejusdem, vel Fux. qui 33. sed quam Fa. Lo. Vi. O. & excusi omnes ad 34. illius. Antea duobus in locis & diversis temporibus auctor loquutus est de conditu hujus Cyrenes circa an. Abraæ 680. Olymp. 4. Istius videtur mentionem facere Plinius, dum illud refert ad an. urbis 143. in quo differt ab auctore circiter annis 18. de eodem etiam loquitur Solinus, dum ait contigisse *Rege Martio res Romanas tenente*. Sed quando illum scribit Olymp. 45. & anno post Trojam captam 586. longe discedit a regno Martii. Herodotus l. 4. ejus quidem conditum tribuit Batto, sed illius ætatem refert circa sæculum Cyri, & ita circa Olymp. 60. In hac varietate satius est vulgares imitari.

Sinope) Sic Vi. O. Pi. Lo. Peta. Fux. Mar. & rectius quam ut olim *Synope*. Græcis enim Σινώπη ut apud Stephanum, Strabonem, Diodorum, & alios: idem apud Melam & Hieronymum.

condita in Ponto) Desiderantur *in Ponto* in A. L. M. O. V. Lo. Pi. Vi. Peta. Mar. pro quo in Fux. legitur *in provincia Ponto*; nihilominus notum est ex Plinio l. 35. c. 6 Ptolemæo, Strabone & aliis, inter urbes diversas hujus nominis esse unam in Ponto sitam. Cæterum Fa. & Lo. retinent situm antiquum an. 35. Ardis: Pi. ponit anno 28. Vi. O. an. 31. Peta. an. 33. Fux. Mar. an. 34.

Lipara) Deest in Pi. Sed *Lyppara* in Lo. *Lypara* in Peta. Fux. *Lapare* in Fa. Vulgara est magis recepta apud Pausaniam, Plinium, Plutarchum, Strabon. Diodor. Mar. Virgil. & plurimos veteres. Hæc autem collegerunt quidem Vi. O. ad an. 31. Ardis. At. Mar. ad an. 34. Fa. Fux. Peta. Lo. ad an. 35. quos imitantur editi.

Apud Corinthios &c.) Residere ista in excusis ad an. 36. Ardis, quibus eo major debetur fides, quo membranacei plures sese adjungunt, ut Fa. Lo. Vi. O. Licet Pi. ad an. 33. ejus Mar. ad an 34 Peta. & Fux. ad an 35.

Sadyattes) Rectius quam ut olim *Sadyates* per unicum *t*, suadentibus Peta. Pi. & Herodoto lib. 1. quibus proxime accedunt Vi. O. Fux in quibus *Sadiattes* sine *y* Fa. Lo. Fre. habent *Sadiates*: in Mar. *Sadaites* Porro is est, quem Suidas vocat *Halyattem* patrem sequentis Alyattis.

Prusias condita) Sic legendum docent codd. L. M. Lo. Pi. Mar. Vi. O. Fux. pro *Perusiana* ut olim: quibus accedunt *Perusia* in V. *Prusia* in S Va. Fa. *Plusia* in P. *Plusias* in A. *Prusina* in Ven. Lut. Nam *Prusias* est urbs Bithyniæ apud Ptolemæum. De *Perusia* nulla mentio apud veteres; incuria nostri Typographi retinuit vetus mendum, quod pones inter errata. Sed illius stabiliora jecit fundamenta, qui condidit, quam qui transcripserunt hunc librum. Alii enim locum assignarunt an. 34. Ardis ut Mar. alii anno 35. ut Fux. Vi. O. alii an. 37 ut Peta. alii an. 39. ut Pi. alii 1. Sadyattis ut Lo. Fa. inter quos & inter editos quia exiguum discrimen (nam isti ad an. 2. adnumerantur) his nos adjunximus.

Epidamnus) *Epidaunus* Lo. *Epidamus* Pi. *Epydamnus* Vi. O. Fa. vulgara scriptura, immo etiam tota sententia firmatur auctoritate Mar. Livii, Melæ, Strabonis, Thucydidis, Plinii & Evagrii. In situ non minus inter exemplaria convenit: nam Mar. an. 34. Ardis tribuit: Peta. an. 37 Fux. an. 15. Anci: Pi. an 1. Sadyattis: Vi. O. an. 4. ejusdem. Sed quia longius aliquantulum nos abripiunt quam par sit, consistamus ad 2. Sadyatris, quia sic volunt Lo. Fa. & editi.

Phalaridis tyrannis destructa) *Talaris tyrannis destructa* Vi. O. *Fallaris tyrannis destructa* Fa. *Phallaris tirannides destructa* Lo. *Phallaris tirannidis destructa* Peta. *Phalaris Agrigentinorum tyrannes destructa* Fux. Cæterum ablegantur a P. sed cæteri libri vel dedere illi laterculum ex adverso an. 34 Ardis ut Mar. vel an. 2. Sadyattis ut Peta. Fux. vel 3. ejusdem ut Vi. O vel. 5. illius ut Lo. Fa. quorum ego sententiam libentius amplector, quod his adnumerentur impressi.

Draco) Utinam quam stabiles sancivit leges, tam stabilem obtinuisset hic locum. Non enim contenderent codices inter se; cum alii an. 1. Sadyattis opponant, seu 4. Olymp. 37. ut Mar. alii 23. Philippi ascribant ut Fux. Pi. alii 24. ut Peta. alii 26 seu 6. Sadyattis, vel 4. Olymp. 39. qui tres anni in unum concurrunt ut Vi. Fa. O Lo. cum quibus coeunt excusi omnes: quibus favet auctor l. 10. de præpar. cap. 3. dum ex Tatiano ait *Draconem leges tulisse Atheniensibus Olymp.* 39. Sic enim legendum, & an. 56 Nam Suidas & Clemens lib. 1. Stromat. adscribunt Draconem eidem Olymp. 39. Immo etiam ipse Tatianus orat. contra Græcos in fine restatur illum *natum circiter Olymp.* 39. Nec potest dici ibi mendum esse, quasi scriptum sit *nascitur* pro *agnoscitur*, qua voce hic utitur auctor cum ex instituto ille agat de ortu virorum insignium.

pag. 110.

pag. 110. col. 1. B. *Cyaxares Medus subvertit Ninum &c.*) Hæc collocavimus sub columna Medorum ad an. 24. Cyaxaris, cum antea essent sub columna Lydorum ad an. 3. Alyattis, sicut in Fa. Peta. Lo. seu ad an. 5. ut in Vi. O. sive ad an. 6. ut in Pi. sive ad an. 3. Sadyattis ut in Mar. tum ratione sententiæ, tum auctoritate Fux. L. licet in L. sit ad an. 20. ejusdem. Poterit forsan alicui videri inanis repetitio, cum idem antea circa annum 6. ejusdem regis habeatur; quia tamen constans est hoc in loco librorum consensus, potuit duplicem situm his assignare auctor, ut variorum historiographorum, quos velut duces sequitur, variam opinionem exhiberet (prout sæpius a me in simillimis observatum) quorum alii sub Sadyatte, alii sub Alyatte factum dicant. Si autem mirum hoc, mirare potius qui factum sit, ut tam celebris civitatis Nini, seu *Ninive*, (ut eam vocat sacra Scriptura sæpius) sit tam incertus & obscurus casus, ut & rex qui eam evertit, & annus quo eversa, ignorentur, vel varie tradantur, & exagitentur, adeo ut nil certi possit decerni. Auctor hoc loco videtur imitatus Herodotum lib. 1. Dicerem etiam eum sequutum auctoritatem libri Græci (nam deest in Latina versione) Tobiæ cap. 14. quia ibi Ninive dicitur capta ab Assuero, ἤκουσε πρὶν ἀποθανεῖν αὐτὸν τὴν ἀπώλειαν Νινευΐ, ἣν ᾐχμαλώτευσε Ναβουχοδονόσωρ καὶ Ἀσσύηρος: & quia video plerisque viris doctis placere Cyaxarem esse eundem illum, quem Scriptura vocat Assuerum, nisi aliter sensisse auctorem constaret, dum circa Olymp. 94. putat Assuerum eundem esse cum Artaxerxe cognomento Mnemone.

Ninum civitatem) Vox *civitatem* deest in A. M. L. P. V. S. Lo. Vi. O. Pi. Fa. Peta. Fux. sed maneat quia non incommoda, & habetur apud Mar.

Astyages) *Astiges* S. Va. *Astiages* Pi. Vi. Ven. O. Lut. *Astrages* Vincen. tom. 1.

col. 2. B. *Europus*) Maluit hanc lectionem potius, quam ut olim *Europs* approbantibus M. S. Pi. Lo. Mar. Vincen. Justin. lib. 7. his accedunt *Æropus* Fux. Peta. Herodot. libro 8. Ἀέροπος & Diodor lib. 14. Theophilus Antiochenus lib. 2. *Æropus* Vi *Aeropus* Fre.

col. 3. A. *Josias rex &c*) Constituimus ad an. 32. Josiæ, verborum sensu persuasi, & a Fux. Vi. O. & Mar. directi; licet in Peta. sit ad an. 30. in Lo. ad an. 29 in Fa. ut in vulgatis ad. an. 28. in Pi. ad an 27.

At mihi miraculum) Addidimus *At*, ex L. A. P. O. Pi. & Vi. quorum duorum meminit Ducæus in Clement. Alex. pag. 799. cujus loco est *Ac*, in Lo. Fa. V. Peta. Fux. Mar. cum absit ab editis.

sibi uterque convenerit) Sic ex L. A. V. P. Lo. Fux. Peta. O. Vi Pi. de quibus ultimis idem Ducæus loco supra indicato, *pro sibi uterque convenit*, ut in aliis editis: in Fa. *convenerint*, in Mar. *convenerunt*.

Anno 3. Joachim) Hic ego exemplarium opem desideraslem, cum dictante Jeremia cap. 25. annus 1. Nabuchodonosor incurrerit in annum 4. Joachim, & 23. ab anno 13. Josiæ, sed cum omnes libri & Mar. ita habeant, nil muto; licet idem Mar consequenter ferme subjungat *an. 5. Joachim sacra Scriptura regnum Nabuchodonosor computat &c.*

Nabuchodonosor) Hic est Cedreno, Fux. Pi. Peta. Fre. *Nabuchodonosor*: Fa. *Nabucgodonosor*: Vi. O. Ναβουχοδονόσωρ. Joseph. lib. 1. contra Appionem, & lib. 1. antiq. sæpe: Ναβοκοδρόσορον apud Strab. lib. 15. qui solus inter veteres Ethnicos, quorum extent scripta, illius meminit. Retinui veterem orthographiam per aspirationem, quia sic 70. passim.

ibid B. *Et hunc rex Babylonis*) Misere hæc a suo situ dimota sunt in Vi. Pi. O. Lo. Fux Peta. Locata enim ante *postquam Sedechias*: immo in illis loco copulæ *&*, legebatur *Joachim*, quasi hæc de rege Joachim accipi deberent: sed septem Vatic. & alii libri, atque divinæ literæ 4 Reg. 25. docent ad Sedechiam referenda, & situm eum, quem in vulgatis obtinent, esse probandum. Nam licet Joachim in Babylonem sit ductus non tamen fuit excæcatus.

captum in Babyloniam duxit, oculosque ei eruit) *captum secum pertraxit secundo veniens ad Judæam* in quinque Vatic. A. L. P. Lo. Pi. Peta. Fa. Fux. Vi. O. nisi quod in his quinque posterioribus *pertrahit*, pro *pertraxit* reperies: ut in Ven. Lut. pro *oculosque ei eruit*, leges *oculosque ejus eruit*. Sæd hæc parvi sunt momenti.

Prophetabant Jeremias & Baruch) Hæc adjecimus sequuti Peta. Pi. L. P. A. Fux. Vi. O.

pag. 111. col. 1. A. *Nechao*) Sic legendum docuerunt præcedentia, & libri L. A. V. O. Vi. Fux. Peta. M. V. Lo. P. Beda, Ado, Vincen. Mar. & Clemens lib. 1. Strom. & quod præcipuum est 4. reg. 23 & passim pro *Nechac* ut in So. H. Pet. Ven. & Lut. vel *Nechad* ut in Pi. vel *Necao* ut in Fa. *Necus* apud Herodot. lib. 2 & Græce Νεχῶς; *Nachap* apud Joseph. lib. 10. antiquit. cap. 10.

Psammites) *Psammutes* A. L. M. P. Vi. Lo. Peta. *Psammuthes* Pi. Herod. vero lib. 2. *Psammis Neci filius*: convenit nobiscum Vincen. *Psammuthes* Fux. *Spamnus* Mar.

col. 2. A. *Tarquinius Priscus an. 37.*) in Au. *an.* 38. Sic Livius & Dionysius, sed apud Herodot. *an.* 35. ut etiam in Ven. Lut. Nostra est Eusebii & aliorum exemplar. & Mar. & constat ex ratione annorum subsequentium in serie appictorum.

Capitolium exstruxit) In Fux. est adjectum *& adornavit*: in L. Pi. O. Vi. *& Jovi dicavit*.

col. 3. A. *Arion Methymnæus*) *Ethynneus* Fa. *& qui Hymeneus*. Lo A. *Mechinneus*. Sed in his ubique mendose ex Mar. Hygino, Solino, Suida, Plinio, Vincentio & aliis quamplurimis. Constat enim sic dictum *Methymneum* a *Methymna* Lesbi civitate, ut notat Gellius lib. 16. cap. 19. in H. So. Vi. O. Pi. Ven. Lut. *Methymneus* sine diphthongo, cum qua legitur in B. peta. & apud Martialem lib. 8. & Pausaniam libro 9. Μηθυμναῖος. vide Herodotum lib. 1. Laertium lib. 1.

Arion e Delphino in portum Tenarum) Vocabulum *portum* deest in V. P. L. A. M. Peta. Pi. O. Vi. Fa. Lo. Mar. ita ut glossema esse non dubitem, non tamen extra rem, cum ista nequeant aliter quam de portu intelligi, de quo Plinius lib. 9. cap. 8. Pausanias lib. 3. Verum pro *Tenarum* in Fux. *Atenarensium*: in Lo. *Tenerum*: in Fa. *Trenaro*: in Mar. *Tenaram*. At vulgata lectio est Plinii, Pausaniæ, Ptolemæi & aliorum, nisi quod *Tanarum* per *a*, sive Ταίναρον; sive etiam Ταίναρον ut apud Scholiastem Apollonii lib. 1. Argonaut. Ταίναρον, inquit καλεῖται ἡ πόλις καὶ ἡ ἄκρα καὶ ὁ λιμήν. Hic demum Delphino opus, qui ut Arionem ad certum portum, sic nos ad certam horum sedem deducat. Nam Fux. O. Vi. anno 7. Sadyattis: Peta. an. 8. Mar. an. 9. Lo. & Fa. an. 10. ejusdem: a quibus dissentiunt impressi, cum anno 11. assignent.

Panætius primus &c.) Vagum situm horum verborum O. Vi. ad. an. 10. Sadyattis reduxerat: Peta ad an. 12. Lo. Fa. Pi. & impressi ad an. 13. coercendum docuerunt Fux. ad an. 4. Tarquinii Prisci, qui opponitur anno 12. Ardis. Cui potius hærendum, non potest aliunde discerni, cum hujus rei nulla exstet memoria apud veteres scriptores. Quod autem auctor vocet hunc Panætium primum tyrannum Siciliæ, quamvis antea idem dixerit de Phalaride, hoc intellige ex sententia nonnullorum historicorum: quo sensu idem constituit denuo post sex & triginta annos, tyrannidem ejusdem Phalaridis.

Stesichorus &c.) Non sunt requirenda in O. Vi. in aliis leguntur quidem, sed ita ut in quibusdam exemplar. ascribantur anno 1. Alyattis, & 2 Olymp. 42 ut in Fux. Peta. Pi. At in Fa. Lo. Mar. & impressis anno 15. Sadyattis, qui est 1. Olymp. 42 quibus convenit Suidas, dum hunc refert ad Olymp 42.

Alyattes) Ita emendavimus, cum vulgati haberent *Aliactes*. Nos sequimur Peta. Fux. Gellium lib. 1. cap. 11. Laertium lib. 1. Plinium lib. 2. cap. 12. & Solinum, licet in ejus veteri codice legatur *Aduates*: quibus accedit Herodotus, Suidas, Stephanus, in quibus Ἀλυάττης. Nec multum differunt alii libri. Nam in L. M. A. Pi. P. legis *Aliattes*: in Vi. O. Vincen. *Aliates*: in Lo. V. Fa. *Alsastes*: in S. Va. *Alacteus*: in Mar. *Halliattes*.

Alcman) Sic omnes editiones & Fre. sed *Aloman* in V. *Aleman* in P. Fa. Lo. *Almaon* Pi. *Almeon* Vi. O. quæ lectiones sunt rejiciendæ, sicut etiam *Alcmeon*, quæ posita est in margine impressorum B. H. Peta So. Ba. nullus enim codex ita legit, & illa lectio confundit ista duo nomina, cum fuerint duo distincta & diversis hominibus attributa, quorum prior Philosophus, ut licet observare ex præcedentibus, posterior Poeta; de quo Clemens lib. 1. Stromat. Plinius lib. 11. cap. 33. Athenæus lib. 3. cap. 17. Ælianus lib 12. Censorinus de die Nat. Seneca lib. de brevitate vitæ, Aristot. lib. 5. de Histor. animalium cap. 30. Paterculus lib. 1. Plutarchus, Suidas, qui ait illum interiisse morbo phthiriasi, ut Plinius ubi supra, & ejus exstant aliquot fragmenta. Hæc vero reposuere ex adverso 3. Aliattis O. Vi. Fux. Peta. 4. vero Pi. Medium his selige ut ex opposito 2. ejus collocentur. Sic enim Fa. & impressi, licet diversitas minus sit attendenda.

ibid. B. *Pittacus Mitylenæus*) In Pi. reponitur circa an. 8. Alyattis: in Peta. Fux. O. Lo. Vi. Mar circa an. 5. in Fa. & Vulgatis circa an. 4. qui est etiam 1. Olymp. 43. quorum vestigia sequimur. Propius enim accedunt ad testimonium Laertii lib. 1. & Suidæ: ille ait eum floruisse Olymp. 42. Hic vero congressum cum Phrenone circa eandem Olympiadem: Augustinus vero lib. 18. de civit. cap. 25. profert quidem hunc locum ex Eusebio, sed non indicat annum.

cum

eum Phrenone) Retinuiſſem veterem orthographiam *Phrynone*, ad imitationem editionum Baſilienſium, & So. cum ira legam apud Strabonem lib. 13. Laerrium lib. 1. Suidam & alios, niſi oppugnarer multitudine exemplarium A. M. L. V. S. Va. Fa. P. Ven. Lut. Pi. Vi. O. Lo. Peta. Fux. Fre, qui mire conveniunt, niſi quod Pi. Vi. O. Lo. Peta. Fux. pingant cum *F*, pro *Ph*, quæ commuratio eſt frequens in veteribus inſcriptionibus. Hinc recenſebis Marianum, in quo *cum Phenone*.

Athenienſe) *Athenienſi* Vi. Pi. Peta. O. Fux. L. Lo. Mar. ſed utrumque dicitur.

Olympionice) *Olympiace* Al. Fa. Mar.

eum interfecit) Sic correximus ex A. L. M. Fux. Peta. S. V. P. Lo. Fa. Mar. cum prius legeretur *eum quoque interfecit*. Tamen in Va. ſicut in Ven. & Lut. legitur *eumque interfecit*. Sed in O. Vi. & P. *eundem interſecit*.

Perinthus condita) Deeſt in A. L. M. Pi. Vi. O. Peta. Fux. P. ſed in S. *Pirinthus*: in Lo. *Perinthus*. Verum quid ni prius ſequamur, cum hac in re præter alia exemplaria auctores habeamus Melam lib. 2. cap. 2. Ptolemæum, Srrabonem, Zoſimum, Ammianum, Marian. & alios, & quia in priſtina illis ſede favent Chirographi O. Vi Lo. Fa. cum vulgatis, ut an. 10. Alyatris aſcribantut, & nos faveamus, ne inde dimoveantur. Nullus enim veterum ſcriptorum quod ſciam, hujus ædificationis meminit, & reliqui libri parum ab his differunt ut Mar, qui circa an. 12. ejuſdem.

Camerina) *Cameriana* Lo. Scripſiſſem libenter *Camarina*, ſi adfuiſſent codices, quia ſic vocant Siciliæ urbem, & paludem Prolemæus, Plinius, Strabo, & alii: & quia hinc natum proverbium *movere Camarinam*, Nihilominus vulgata orthographia eſt Solini, & aliorum; verum iſta Vi. & O. Alyattis anno 8. deponunt, Mar. an. 12. ſed placet potius pro reliquarum membranarum Pi. Fux. Lo. Peta. Fa. & editorum conſenſu ſtare (uno enim ore 11. Alyartis commendarunt) maxime cum careat auctoritate alicujus veteris ſcriproris.

Sappho, & Alceus Poeta clari habentur) In Vi. O. *Saffo, & Alceus Poeta clari habentur*: in Fa. *Sappho, & Alpheus Poeta clari habentar*: in Pi. *Sappho, & Alcaeus Poeta clari habentur*: in Lo. *Sappho, & Alcheus Poeta clari habentur*: in Fux *Sappho mulier Philoſopha, & Alcheus Poeta clari babentur*: in Pera. *Sapho, & Alchaeus Poeta clari habentur*: in M. V. P. Fux. pro *Poeta* exſtat *Poeta*: ſed non eſt dubium utroſque fuiſſe poetas. Conſtat etiam ex Suida, Aeliano, & aliis Sapphonem non ſolum fuiſſe Poetriam circa hæc tempora, ſed ex eo diſtingui ab altera ejuſdem nominis, quæ erat Pſalrria. Alcæi Poetæ meminit Athenæus lib. 11. Cærerum reduximus iſta ad 12. Alyarris, quia ſic Fa. Fux. Lo. Pera. voluerunt, quibus adjungendi rypis excuſi, licet O. Vi. circa 9. Pi. & Mar. circa 13. reſervanda monerent.

Maſſilia condita civitas Gallia) Pro *Maſſilia* legimus in Lo. *Maſſalia*, & in Fux. *Meſſalia*: deſiderantur *civitas Gallia* in A. L. M. Peta. Pi. Vi. O. Lo. Mar. Nihilominus non videntur rejicienda, quia altera reperitur *Maſſilia* in Africa, de qua Hecatæus, & Thucydidis commentator. Noſtra autem originem ſumſit a Phocaenſibus populis Aſiæ, & non a Phocenſibus (ſicut habent mendoſe plures docti) Europæ, ut videre licet ex Iuſtiro lib. 43. Pauſania lib. 10. Mela lib. 2. cap. 5. Strabon. lib. 4. Solino, Plurarcho in Solone. In ſitu horum non conveniunt ſcripti libri cum alii *Maſſiliam* velint conditam, ut Vi. O. an. 12. Alyatris: Fux. & Lo. an. 13. Peta. Fa. Mar. & vulgari an. 14. Pi. an. 15.

Epimenides) *Ephieclides* Va. *Ephimenides* Lo. *Epimenedes* Pi. *Epymenides* Vi. O. *Picleides* Ven. *Ephyedidet* Fa. vulgata caret dubio, cum ſit Pauſaniæ, Plutarchi, Mar. & aliorum.

emundavit) ſubvertit L. Pi. O. Vincen. *enudavit* M. *mundari juſſit* Mar. Verum non eſt quod a prima lectione recedamus. Sic enim præter alia exempl. Pauſan. lib. 1. Laer. lib. 1. in vita hujus Epimenidis. Plurarch. in Solone; *vocatus*, enim inquiunt, *eſt ab Athenienſibus, ut urbem lue miſerabiliter afflictam luſtraret, & expiaret.* Utinam ſurgat alter Epimenides, ut ſuum ſirum emundet. Nam O. Vi. circa an. 12. Alyattis. Peta. Lo. Fa. Fux. Mar. conſtiruunt circa an. 15. ejuſdem, quibus annumerandi vulgati, Pi. circa an. 16.

Judaa gens capitur) Hæc adjecimus ſequuti Peta. Pi. L. P. A. Fux. Vi. O.

pag. 112. col. 13. A. *in primo Stromate*) Sic reſtituimus ex A. M. L. V. Lo. Vi. Pi. P. O. So. pro *in prima Stromate*, cum nullus ſir qui non agnoſcar mendum; ſic etiam omnia exemplaria tam impreſſa quam alia ad Olymp. 64.

Hebraorum captivitatis, & exterminii templi quod fuit in Jeruſalem, anni 70.) Hæc tenent locum tituli pro annis captivitatis per ſeriem deductis, ideo literis miniatis ſunt depicta in mſs. Cæterum ita reſtituimus juxta Pi. Lo. Peta. Fux. quibus accedunt Vi. O. in quibus *primus annus captivitatis Jeruſalem*, cum antea legeretur *Hebraorum captivitas, exterminium templi quod fuerat in Jeruſalem annis 70.* Nam licer magnum ſit diſcrimen inter captivitatem Babylonicam, & excidium templi, & inrer eorum initium, & utrumque contineat eundem numerum 70. annorum, ur poſtea animadvertemus, tamen auctor loquitur tantum de 70. annis, qui ceperunt ab excidio templi, a quo captivitas fuit plena, & perfecta.

ibid. B. *Olympias 50.*) Coeunt una editi, & manuſcripti, ut conſtituanr hanc Olympiadem ad an. 19. Aſtyagis, exceptis O. Vi. & Pi. qui collocant ad 17. ejuſdem, & ita de cæteris annis aliorum regum ex adverſo poſitis.

col. 2. B. *Alcetat*) *Alchedo* Lo. *Alcitas* Fux. *Alcetas* Mar.

col. 3. A. *Primus annus captivitatis Jeruſalem*) Adjecta ſunt hæc a nobis ex præſcripto librorum P. S. M. A. Pera. Vi. O. Fux. Mar. qui locus ex adverſo primi anni captivitatis antea occupabatur ab his, *iſte numerus incipit a captivitate Judaorum, & finit ut ſequitur*, quæ abſunt ab omnibus membranis. Porro præter illa in Vi. Pera. O. Fux. ſequebanrur iſta, *Judea gens capitur*, ita tamen ut in Vi. O. teneant locum aliorum *Hebræorum captivitas* &c. uſque ad. *an. 70.* quæ penitus abſunt. At in Pera. & Fux. utrumque proſtat.

Mortuo Nabuchodonoſor &c.) Minus certa, & ſtatuta his ſedes. Nam in Vi. O. ex adverſo an. 9. captivitatis apponuntur, & eam eſſe Euſebii mentem teſtatur Antoninus: Pi. an. 1. Fux. an. 12. Fa. & Lo. an. 15. Mar. an. 25 qua in re quia difficile eſt certi aliquid ſtatuere, placuit ad imitationem vulgatorum ad an. 19. annumerare.

pag. 113. col. 1. A. *Tragus*) Sic in Fa. Lo. Fre. & *Tragos* Pi. Vi. O. Fux. & *Tracus* Peta. *Trageſides* Mar. Τρχγος olim ſed illa vox non magis uſirata apud Græcos, quam apud Larinos.

Exquilinium) *Æſchilinum* Lo. Fa. Sylburgius in Dionyſ. Halicar. lib. 1. teſtatur ſe vidiſſe mſ Chronico ubi legebatur *Æſquilinum*, quod negat ſibi placere. idem in Eutropium fidem facit codicem Fuldenſem Eutropii habere *Æſchilinum*: Halicarnaſſeus habet Ε'σκυλῖνον: Beda *Æſquilinum*; Vi. O. Mar. Vincen. *Eſquilinum*: Pi. Fa. *Meſculinum*, ubi *M* eſt ſumrum ab ultima litera vocis præcedenris: apud bonos auctores utrumque eſt in uſu & *Exquilinum*, & *Eſquilinum*; verum poſterius eſt frequentius, licer prius videatur magis commodum, ſi ita ſit dictum *ab avium excubiis* ut vult Ovidius lib. 1. Faſtor. vel quod, ut ait Vario, fuit *excultus a rege Tullo*, vel ut vulr Cato *ab excubiis regis*, ut alii ab *aucupibus*; quod quiſquiliis ſparſis ibi aves illuderenrur.

circum muros) Maluimus ſequi L. A. M. P. O. Vi. Fux. Pi. Au. Mar. Lo. Peta. Bedam, & Vincen. quam impreſſos *circum murum*.

primus inſtituit) Emendatio hæc debetur A. Pera. Fux. M. L. V. P. Lo. Vi. Pi. O. Ven. Lut. Mar. Vincen. pro *primum inſtituit*: & licer utraque lectio recipi poſſit, noſtra tamen rei explicandæ accommodatior eſt; ſignificar enim quod rex Servius primus condidit cenſum ſeu luſtrum Romanum, pro ut ſumirur pro quinquennali ſpatio. Ab illo enim ſæpius Cenſores deinceps repetivere.

generi ſui) *generis ſui* Lo. Vi. O Mar. ſed corrupte. Nam *gener generi*, non *gener generis* in uſu eſt.

col. 3. A. *Solon Draconis* legibus) Coacervantur hæc ad columnam Lydorum, ſed cui certo anno aſſignanda, non idem omnes. Nam Vi. O. Lo. Fa. anno 16. Alyattis: Peta. Fux. anno 17. ejuſdem, in quo conſentiunt editi: Pi. an. 18. illius, ſic etiam Laertius lib. 1.

Solis facta defectio &c.) Alterius Thaleris operam hic experierim, qui, ut is certo Solis defectionem prædixit, ſic horum cerrum ſitum deſignaret. Nam Lo. Fa. Mar. & editi repoſuere circa an. 3. Olymp. 47. Pi. circa an. 4. Fux. Peta. Vi. O. circa an. 2. Olymp. 48. quos habemus duces. Hi enim propius Plinii mentem videntur aſſequuti, qui lib 2. cap. 12. defectionem hanc Solis refert contigiſſe an. 4. Olymp. 48. & ab Urbe 170 Verum neceſſe eſt in alrerutro eſſe mendum, cum annus ille ab urbe non concurrat cum illo an. 4. Olymp. 48. immo cum anno 1. ſecundum Faſtos Onuphrii, vel cum an. 2. Olymp. 49. juxta auctorem. Conjicerem itaque iſta ſic recenſenda apud Plinium, ut reponatur annus 2. pro an. 4. & annus clxvi. pro clxx. Frequenter enim fit, ut illæ notæ numerales x. & vi. viciſſim confundantur. Eruditiſſimus Joſeph. Scaliger lib. 5. de Emendat. pag. 366. probat ex parte hanc caſtigationem, ut pro

an.

an. 4. reponatur 2. mavult tamen pro 48. *Olymp.* legendum *Olymp.* 49. cum falsam dicat eclypsim illam an. 4. Olymp. 48. potuisse evenire: sed hic interponat suum judicium ut æquus arbiter, eruditus Lector.

ibid. B. *Alyattes*) Licet occurrerit sæpius hujus vocis mentio, varietas tamen lectionum cogit nos uti repetitione. Nam hoc loco *Aliattes* in L. Fux. A. M. P. Lo. Pi. *Alacteus* in S. Fa. & Va. *Eliattes* in Peta. olim *Aliactes*, ut in Mar. Vide supra duobus in locis.

Alyattes & Astyages dimicaverunt) Editi una cum membranis Lo. Pi. & Fa. collocant circa annum 28. Alyattis, seu 1. Olymp. 49. Mar. circa 27. seu 4. Olym. 48. Peta. Fux. circa an. 3. ejusdem Olymp. 49. Vi. O. ad an. 3. Olymp. 48. quibus convenit Herodotus, dum lib. 1. refert præcedentem defectionem Solis a Thalete prædictam contigisse *stante acie inter Lydos & Medos, & anno sexto belli*; ergo & defectio & pugna eodem anno essent collocanda. Sed Herodotus potuit aliter sentire, quam auctor hac in re, sicut dissentit ab auctore in eo, quod prælium hoc gestum fuisse referat inter Cyaxarem & Alyattem, & non Astyagem, nisi dicas Cyaxarem adhuc tunc temporis regnasse cum Astyage filio. Sed situs antiquus firmatur auctoritate Solini, qui hanc pugnam compa at cum Olym. 49. Sed quod addit *anno post Trojam captam* 604. qui illi est annus Urbis 171. nullo modo potest convenire cum illa Olymp. Itaque crediderim legendum 704. pro 604. Nam hoc pacto optime cum an. 1. Olymp. 49. convenit juxta Varronis supputationem, incipiendo ab an. 3. Olymp. 6.

Astyages) Idem de hac voce. Nam *Aliages* V. *Astiages* Lo. O. Vi. P. Lat. Fux. Vincen. sed tomo 1. cap. 41. *Astrages*: Fa. S. V. *Astiges*: Ven. *Athiages*. Verum nostra lectio per y, non est rejicienda: tum propter exemplaria, quæ eam continent, tum quia ita Strabo, Justinus, Ctesias, Xenophon, Pausanias, Herodotus, Mar. & omnes veteres scriptores. Ad hæc Lo. Pi. Fa. tribuunt his sedem circa an. 28 Alyattis: quibus annumerantur typis exarati, cum O. Vi. an. 26 Peta. Fux. an. 29. Mar. an. 27.

Isthmia post Melicertem, & Pythia primum acta) In Vi. O. *Ythima*: in Fa. *Istmia post Melicertem & Pyria*, sed mendose. De utrisque Ausonius.

Isthmia Neptuno data sunt & Pythia Phœbo.

Sunt ludi omnibus noti. Porro in Pi. & Lo. pro *Melicertem* legimus *Melicerten*, & in P. *Melicertin*; sed illa transmutatio literæ *i* & *e* sicut *m*, & *n*, in fine dictionum est frequens in veteribus inscriptionibus & scriptoribus. Ista autem in Lo. Fa. Pi. occupant laterculum oppositum an. 30. Alyattis, seu 3. Olymp. 49. Fux. Peta. an 31. ejusdem: Vi. O. an. 32. Sed hic sisto, quia communis est librorum impressorum consensus ad an. 30. & nihil est quod ab illis discedamus: immo eorum situs firmatur auctoritate Solini, *Hoc spectaculum*, inquit loquens de Isthmiis *per Cypselum tyrannum intermissum Corinthi: Olymp. 49. solennitati pristinæ reddiderunt.* Item Pausaniæ lib. 10. loquentis de Pythiis 48. *Olymp. anno 3. certamina instituerunt Amphictiones cantus ad cytharam ut pridem, cantus item ad tibium ipsarum per se tibiarum.*

septem sapientes appellati) Quoniam varia varii de hac re, minus mirum, si varii sint etiam libri ut Vi. & O. qui opponunt e regione anni 29. Alyattis: Lo. an. 30. Fa. Pi. an. 31. ut & editi. Fux. & Peta. an. 33.

Astyages contra &c.) Ne varius videar, qui ad majorem consensum soleo propendere, insisto vulgatis, qui una cum chirographo Fa. appingunt anno 32. Alyattis. Mar. an. 33. Lo. Au. Pi. an. 34. Vi. O. Fux. Peta. an. 35. ejusdem. Facit quod Herodotus tradit anno 6. belli suscepti inter Medos & Lydos, initam insignem illam pugnam: ita ut probabile sit, dum auctor sex annis ante, loquitur de bello inter Alyattem & Astyagem, significare belli initium; hoc vero loco cruentum illum conflictum, de quo Herodotus. Quis enim possit quamvis in re auctorem cum Herodoto & aliis historicis conciliare?

Anaximander &c.) Volebat Lo. committenda laterculo opposito 32. Alyattis: Peta. Fux. 36. ejusdem: Vi. O. Pi. 37. Steti ad 34. quem habent editi, & Fa. a quibus non longe discedit Laertius libro 1.

Agon Nemeacus) Ex Lo. Fa. Pi. O. Vi. Fux. Peta. Fre. purius quam *Nemeocus* ut olim, vel *Nemeacius*, ut in tribus mss. Fab. Non enim dubium quin ita sit dictus a Nemea sylva & urbe Argiæ in Peloponneso, in qua tertio quoque anno Nemeaci ludi solebant celebrari ob leonem in ea sylva ab Hercule trucidatum. Porro non imitaberis librorum varietatem. Nam Lo. vult respondere 34. Aliattis: Peta. Fux. 39. ejusdem: Pi. 40. Vi. O. 44. Satius ergo fuerit circa 34. intacta relinquere, ne a Fa. & editis fiat discessio.

p. 114. col. 1. A. *Olympias* 55.) Omnes libri conveniunt, ut annus primus Cyri in annum 1. Olymp. 55. incurrat, quod auctor lib. 10. de præpar. cap. 2. confirmat auctoritate Diodori, Thalli, Castoris, Polybii, Phlegontis,

Principium regni Persarum) Longe exulant a Peta. Fux. Vi. O. Fa. Pi. Lo.

col. 3. A. *Evilmerodach*) Rectius quam olim *Evilmarodach*, vel ut in Fa. *Culmeladach*, vel ut in Fre. *Evilmeradach*, vel ut in Pi. *ejus Mardoche*: sequuti Lo. Vi. So. O. Peta. Fux. Bedam, Mar. Vincen. Anton. citantes Eusebium; licet Sulpitius lib. 2. eundem citans habeat *Evilmarodach*: 4. Reg. 25. & Hierem. 52. *Evilmerodach*: priori loco Septuaginta Εὐιλμαρωδάχ; posteriori Οὐλαιμαδάρχ.

ibid. B. *Cyrus Hebræorum &c.*) His multiplex assignatur sedes. Nam in Peta. Fa. Vi. O. ut etiam in editis, occupant laterculum oppositum anno 30. captivitatis, quod esse ex mente Eusebii testatur Ado, dum scribit, *Eusebius in temporum libris, 30. annos ab eversione Hierusalem usque ad initium Cyri regis Persarum computat*: & in eundem illum annum rejicit Marianus. At Lo. in 29. an. Pi. in 32. Simili haud dubio codice usus est Beda.; Ait enim, *anno 2. Cyri, templi fundamenta jacta, & juxta Chronicum Eusebii anno incensionis ejus* 32. quam etiam supputandi rationem iniit Theophilus Antiochenus. Nos vero summe probamus lectionem Fux. qui in laterculo 31. an. captivitatis recondidit, qui primus Cyri est. Neque enim dubitamus hæc sumpta ex secundi Paral. ultimo, & Isai. 1. & quod auctor intellexit de anno 1. Cyri, ratione imperii Persarum, plerique putant intelligendum de ejus anno primo ab expugnata Hierusalem, ut loquuntur, in qua Esdras & Judæi degebant: quod contigit ubi continentem universum suæ ditionis fecisset, scribit Herodot. lib. 1. seu universa Asia subacta, Joseph. contra Apionem. Et colligitur ex Xenophonte scilicet circa an. 2. vel 3. Olymp. 58. a quo cepit imperare Judæis, & solvere eorum captivitatem. Nullus enim est veterum, qui scripserit certum annum, quo Babylon fuit expugnata; non tamen prius fuit dominus Judæorum, quam ipsius Babyloniæ.

Prophetabant Aggæus & Zacharias quo tempore &c.) De his non idem omnes codices. Nam in Fa. & Lo. verba hæc *prophetabant Aggæus & Zacharias* penitus absunt: in Peta. & Pi. spatio aliquo & situ distincta, ita ut priora sita sint in Peta. ad an. 36. captivitatis: in Vi. O. ad 34. Quæ vero succedunt *quo tempore* &c. in Pi. ad an. 37. in Vi. O. ad an. 41. in Peta. Fux. Lo. Fa. ad an. 38. captivitatis. Clemens lib. 1. Stromat. ait hos duos prophetasse sub hoc Dario; Sed parum interest, cum hoc loco non tam annus, quam tempus sit considerandum, scilicet an diu prophetarint.

clari habentur) *clari habebantur* M. A. Lo. L.

pag. 115. col. 1. A. *Amasis*) Ita legendum docuerunt A. M. V. Al. Vi. O. Fa. Peta. Lo. Fux. & Mar. Laertius lib. 8. in initio, Herodo. lib. 2. pro *Anamasis* ut vulgatum erat, vel ut in L. Pi. *Ameses*: vel ut apud Vincen. *Amassis*. Observa in Fux. hoc loco haberi *Amasis iste ex septem Magis unus fuit, quos nobiles Ægypti fuisse dicunt.* Plinius lib. 32. cap. 31. nominat regem Ægypti tempore Cyri *Sesostrim*, & forte erat cognomen *Amasis*.

col. 3. A. *Abaris de Scythia venit*) *Barbari de Scychia venerunt* S. V. Fa. *Habaris de Scythia venit* &c. Peta. Pi. Vi. O. Fux. &c. & in hoc ultimo sic legimus, *Iterum Habaris de Scythia venit in Græciam in Achaiam*: in Lo. habens *Barbaris de* &c. in Lut. *ab aris de* &c. Lectionem vulgatam confirmat Pausanias lib. 3. Sed hoc etiam facit Suidas, licet tempus adventus istius Abaridis in Græciam, controversum testetur; cum alii ad 3. Olympiadem constituerent, alii ad 2. alii ut Pindarus, ad regnum Crœsi Lydorum regis: ad quam opinionem accedit auctor, quamvis in situ varient utquumque libri. Nam Lo. constituit ad Alyattis an. 38. Fa. ut etiam vulgati ad 41. Peta. ad 43. Pi. ad 46. Vi. O. ad 49. Quid alii codices, non ita occurrit: meminerunt hujus *Abaridis* Clemens lib. 1. Strom. Herodot. lib. 4. Strabo lib. 7. & 15. Gregor. Nazianz. Orat. 20. Epist. 10. & in carmine de virtute, Plato, Lucianus, Ovidius lib. 5. Metamorph.

Caucaseumque Abarimque, Spercesiademque Lycetum,

& plerique veterum. Abaridis etiam Hyperborcani meminit auctor ad Olym. 77. quem valde probabile est eundem esse cum isto. Nemo enim, quod sciam, scripsit duos fuisse ejusdem nominis ex Scythia; sed etsi eundem diversis temporibus constituat auctor, non est novum, neque absurdum iis, qui Chronica construunt ex diversis auctoribus, idque in rebus non ita certis.

Phalaris tyrannidem) Occuparant ista sedem circa 30. Alyattis, seu 4. Olymp. 51. ut in Fa. & in editis. Adduci non potui, ut ista loco moverem, quamvis in Lo. 36. illius ejusdem responderent: in Fux. & Peta. 41. in Pi. 44. in Vi. & O. 47. Suidas ad vulgatum situm accedit, dum ait Phalarim regno totius Siciliæ potitum Olymp. 52.

Eugamon) Melius juxta S. L. Pi. Lo. Fragm. Peta-

vii, Fa. & septem Vaticanos, quam ut in editis *Eugamnon* vel ut in Vi. O. *Eugamonon*, vel ut in Peta. Fux. *Eugammon*: Clemens Alexand. lib 6. Stromat. vocat *Eugamen*, si Herveto interpreti credimus. Nam Græce est Εὐγάμων: hinc corrige Marianum apud quem, *Cygamon*.

Cyrenaus) Abest ab L. Pi. sed est in aliis libris & apud Mar. & Clement. Alexand. lib. 6. Stromat. in Fragm. Petavii, *Cyrinaus*.

Eugamon Cyrenaus qui Telegoniam scripsit) Ita restituimus non sine aliquo dubio, cum antea legeretur *Theogoniam*, & exstet *Theogonia* Hesiodi, id est de deorum origine; sed coacti fuimus consensu exemplar. A. Pi. Al. Peta. Fux. Vi. O. Mar. licet duo postremi scribant cum aspiratione *Thelegoniam*: item Mar. habeat *Cygamon* pro *Eugamon*: item Va. *Theologiam*: item Lo. sex Vaticani, & Fa. *Tegeloniam*, inversis *g* & *l*. Ipse etiam Sozomenus Pistorien. in Chron. habet *Goloniam*, quæ vox licet corrupta, propius accedit ad lectionem nostram, quam ad vulgatam; adde quod simile vidimus circa Olymp. 4. de Cynethone poeta. Crediderim autem per Telegoniam significari acta Telegoni, ut Odyssea Homeri continet gesta Ulyssis patris illius. Nam neminem veterem reperio, qui Telegoniæ fecerit mentionem. Cæterum noli an. 2. Crœsi ascribere ad imitationem Vi. O. vel 47. Alyattis ut Pi. sed 44. ejusdem potius, ex præscripto Fa. & vulgatorum omnium, quos quam proxime consectantur Peta. Fux. Lo. Fragm. Peta. qui 45.

Agon Gymnicus, quem Panathenaon vocant, Athenis actus) In V. Fa. Va. S. *quem Panathen convocavit actus*: in Lo. *quem Panathena convocant actus*: in Pi. Vi. O. *quem Panatheneum vocant actus*: nisi quod in Vi. O. legitur *Panatheneon*: in P. *quem Panathenaon vocant actus*, sine *Athenis*: in Peta. Mar. *quem Panatheon vocant actus*: in Fux. *quem Panathena convocant actus apud Athenienses*, ubi additur, *tunc primum, ut verum est*. Jam vero observabis hoc loco quomodo exscriptores sæpe committant menda. Nam hic corruptio est duplex, cum ex ultima syllaba vocabuli *Panathenaon* conficitur prima syllaba verbi sequentis; unde præterea pro *eon*, scribitur *con*. Verum de Panathenæo sacrificio in honorem Palladis apud Athenienses, loquitur Plutarchus in Theseo, & de certamine Musicorum in Panathenæis in Pericle. De ludis apud Athenienses, qui prius *Athenæa*, postea *Panathenæa* nuncupati sunt, Pausanias libro 8. sed fusius Suidas in voce Παναθήναια; quæ licet minus integra sint, valent tamen ad stabiliendum, quod vulgo in excusis prostat. Prima enim syllaba verbi *convocavit* seu *convocant*, avulsa a proxima voce Panathenæon, corrupte illi adhæsit *e*, mutato in *c*, quo nihil facilius. Demum de anno hujus agonis non levis nata contentio. Nam Pi. an. 1. Crœsi tribuit: Vi. O. an. 2. Fa. Mar. & vulgati an. 45. Alyattis: Peta. Fragm. Peta. Fux. Lo. an. 46. qui est 3. Olymp. 53. Nam etiam viri doctissimi constituunt Panathenæa ad illum annum, a quo etiam volunt sumendum initium anni Attici seu Græci, quia utique receptus apud omnes Græciæ populos. Nullum tamen exstat testimonium apud veteres certum de anno.

Æsopus) Notus vir; at non ita nota aut certa nominis orthographia. Nam *Hesopus* Vi. O. *Esopus* Peta. Fa. *Æsophus* Lo. Sed nostram sequatur, qui Suidam, Laertium, Gellium, Plutarchum, Plinium, Cedrenum. Mar. & Græcos imitari volet. Mortem illius contigisse narrant quidam sub Crœso, alii sub Alyatte, alii sub Amase præclare cum illis, si in anno convenirent. Nam alii sub 3. Crœsi ut Vi. O. alii sub 6. Amasis ut Pi. alii sub 48. Alyattis ut Fux. Peta. & Fragm. Peta. alii sub 49. ut Mar. Credito potius sub. 48. ejusdem ut volunt Fa. & typis commissi.

Pisistratus) Mutatio facta. Nam olim *Pysistratus*; sed cum *i*, sine *y*, scribendum volunt Lo. Fux. Pi. L. Peta. Mar. Fragm. Peta. & magni auctores, Clemens lib. 1. Strom. Æmylius Probus, Herodotus passim, Pausan. lib. 1. Aristotel. lib. 5. Politic. cap. 5. Plutarchus in Solone Πεισίστρατος, & sic Polyænus lib. 1. Stratagem. Valeri. Max. lib. 1. cap. 3. & lib. 8. cap. 9. Aul. Gellius lib. 17. cap. 21. Cicero Epist. ad Atticum, Frontinus, Lucianus Ælianus, Athenæus, Thucydides & alii plerique. Quod de superioribus diximus, hoc idem commune his cum illis, ut vagentur, cum alia quidem exemplaria sedem assignent ad an. 1. Crœsi ut Peta. Fux. alia ad an. 2. ut L. A. Antonin. & Vincen. alia ad an. 4. ejusdem ut Vi. O. alii ad an. 49. Alyattis ut Lo. Malui cum editis Fa. & Mar. ad an. 48. nil enim legi apud ullum veterum, quod mutationem suadet. Immo videtur confirmari antiquus situs auctoritate Plutarchi, dum ait in Solone *Pisistratum tyrannidem occupasse Comia Archonte*, quem Sigonius vult incidere in an. 3. Olym. 52. & 2. *anno post urbe ejectum*: a quo non discrepat Herodotus lib. 1. ubi ait *Pisistratum secessisse in Eretriam*, quæ est urbs Thessaliæ, unde suspicor auctorem, dum ait eum *in Italiam profectum*, pro *Eretriam* legisse *Etruriam*, quæ est regio Italiæ satis nota. Difficile autem est aliquid certi colligere ex annis, quibus regnavit, quia in hoc non parum dissident scriptores. Heraclides apud Ælianum vult regnasse annos 33. Justin. lib. 2. annos 34. Aristoteles lib. 5. Politic. cap. 12. annos 17. & filius ejus annos 18.

Anaximenes Physicus Philosophus agnoscitur) Vocem *Philosophus* delendam volunt Peta. Vi. O. Fa. Pi. Lo. Mar. Aliunde enim assutam intelliges ex Fux. ubi post *agnoscitur* addita est. Hæc autem communiter ad secundum Crœsi revocantur; sic enim Peta. Fragm. Peta. Fux. Lo. quibus accedunt editi, Qui enim ab his dissentiunt, & inter se dissident, ut Fa. Mar. qui ad 1. Crœsi, Pi. ad 6. Amasis, ex adverso 1. illius Crœsi, Vi. O. ad 7. ejusdem: Laert. lib. 2. ait natum Olym. 63. & mortuum eo anno, quo Sardis capta.

ibid. B. *Stesichorus Poeta*) *Stersicorus* Fa. & deest vox *Poeta*: *Ethesicorus* Pi. *Stesicorus* Lo. *Sshesicorus* Fux. sed vulgata caret dubio. cum sit Ciceronis, Athenæi, Plinii, Pausaniæ, Melæ, Thucididis, Quintiliani & omnium veterum. Idem statuito de horum situ, quod de superiorum, assignari nimirum circa 2. Crœsi in Peta. Fragm. Peta. Fux. Lo. Fa. & editis, licet Mar. circa 4. Vi. O. circa 8. Crœsi: Pi. ad 7. Amasis.

Simonides) Quia hæc mutuo sese consequuntur, idem de eorum sede decernendum, quod de superiorum diximus, adnumeranda scilicet ad 2. Crœsi, consentientibus Peta. Lo. Frag. Peta. Fa. & editis, quamvis Mar. ad an. 5. Vi. O. ad 8. Crœsi, Fux. ad ejusdem, Pi. ad 7. Amasis.

Chilon, qui de septem sapientibus Ephorus in Lacedamone constituitur, id est respector) Pro *Chilon* in Vi. Lo. Peta. Fux. Mar. *Chilo*, ut etiam August. lib. 18. de civitate cap. 25. Laert. lib. 1. Plutarch. in convivio 7. sapient. sed prior est aliorum exemplarium, Pausaniæ lib. 10. & Suidæ. Tota autem hæc sententia, prout jam reposuimus, antea in duas misere erat discerpta non tantum interpunctione, & laterculo ut in editis, & aliis, sed & nonnullis verbis interpositis. Nam illa *Chilon qui de septem sapientibus fuit* sunt in impressis, Lo. & Fa. circa an. 3. Crœsi collocata; sequentia vero *Ephorus in Lacedamone constituitur, id est respector*, circa annum 6. Crœsi in Vi. ad an. 9 Crœsi: sic leges *Chilo, qui de septem sapientibus fuit*, postea interponitur *Macedonum 9. Amyntas annis* 50. deinde ad an. 10. Crœsi *Ephorus in Lacedamone constituitur dispositione communis gentis*. Apud Marianum vero ad an. captivitatis 35. seu Cyri 5. adhibito puncto distinguebantur sic, *Chilo, qui de septem sapientibus fuit*: & deinde velut diversa sententia, *Ephores in Lacedamone*: Quia ergo a puritate Eusebii plurimorum aliorum integritas pendet, laboranti sic succurrimus, duce ratione, comite vero auctoritate: ratione inquam, quia certo constat ex Diogene Laertio in vitis, & aliis, Chilonem factum fuisse Ephorum apud Lacedæmonios, circa 55. Olymp. auctoritate vero codicum Pi. L. Peta. Fux. in quibus unica est sententia, licet in Pi. pro *Ephorus* legatur *Ephores*: in Peta. Εφορος. in Fux. *e...opoc*, sicut in V. *Odopo*: in Va. *Odopoch*: in Lo. Fa. *Odopoc*. Librarii enim dum quæ legunt, minus capiunt, ubi advertissent circa Olympiad. 5. ab Eusebio actum de creatione apud Lacedæmones magistratus nuncupati Ephori, putarunt vitandæ repetitionis caussa substituendum *Odopo* vel quid simile. Verum quam imperite, judicabit qui singula discutiet. Nam licet ὁδοποιός id est curator viarum, nomen fuerit magistratus apud Athenienses, nusquam tamen apud Lacedæmonios legitur habuisse locum: forsan illud *Odopoc* est vox corrupta ab ἔφορος cum P, Latinorum & ρ Græcorum eodem modo formentur. Videbantur autem delenda illa *id est respector*, licet Ephorus hoc idem significet, quia sic jubent L. M. V. Va. Peta. S. P. Lo. L. O Vi. Pi. Fa. quorum vice adjectum legimus *dispositione communis gentis* in illis quattuor L. Vi. Pi. O. tamen solita religione, ne quid nisi absurdum deleamus, retardamur. Denique hæc nos locamus ad 3. Crœsi; ut quid enim discedamus ab editis & vetustis illis membranis Lo. Fa. Pi. Neque enim expectandus est omnium codicum consensus, cum in rebus difficilioribus dissentiant, unde nec mirandum sit Vi. O. ad 9. Crœsi. Mar. ad an. 7. Peta. Fux. ad 5. reponant.

Xenophanes Colophonius) *Æenophenes* Mar. Ascribenda præterea monent Fa. & vulgati 7. Crœsi, quibus assentimur, licet non faveant reliqui libri scripti, ut Lo. qui 8. Crœsi, Peta. Fux. Fragment. Peta. Pi. Mar. qui 9. & Vi. O. qui 10. Laert. lib. 9. ait eum claruisse circa 60. Olymp. Corrige Mar. ubi *Æenophenes* pro *Xenophanes*.

Ea qua de Crœso) Fixi hæc circa an. 9. Crœsi ope membranarum Lo. & Fa. quibus sese conformant editi: alii ita nutabant ut Mar. ad an. 13. Crœsi, Peta. Fux. Vi. O. Fragm. Peta. ad 10. Pi. ad 11. reponant; hi duo addunt

bit

his fuere temporibus, quasi significent annum non esse certum.

Templum Apollinis Delphici) Editi sicut Fa. & Mar. hoc constituunt ad an. captivita. 39. seu 1. Olymp. 57. Vi. O. & Lo. ad an. 3. Olymp. 57. Pi. ad an. 2. Olymp. 58. Fux. Peta. ad an. ejusdem Olymp. qui erant sequendi, quia his astipulatur anctoritas. Pausaniæ lib. 10. qui hoc incendium contigisse narrat ipso anno κατεκαύθη δὲ, inquit, Ἐρξικλείδου μὲν Ἀθήνησιν ἄρχοντος, πρώτῳ δὲ τῆς ὀγδόης ὀλυμπιάδος ἔτει καὶ πεντηκοστῆς, ἣν Κροτωνιάτης ἐνίκα Διόγνητος: tamen typographus retinuit antiquum situm contra nostrum præscriptum.

Crœsus adversus Cyrum &c.) Licet varient libri in certo anno horum notando; nam Vi. O. Fa. & septem Vaticani assignant illa ad an. 10. Crœsi, sicut olim vulgati, & ut refert Antoninus ex Eusebio, Lo. ad an. 11. Pi. ad an. 24. Mar. ad an. 15. nihilominus duximus sequendos Peta. & Fux. qui ea constituunt ad an. 12. quod colligitur ex Herodoto lib. 1. dum ait Apollinem respondisse Crœso *expugnationem Sardium dilatam fuisse per tres annos serius, quam fata destinarant.* Ad extremum in Fux. post verbum *iniit*, addita sunt hæc, *Apollinis responsis credens & victus est*, quæ sumta videntur ex Herodoto.

Cyrus Sardis capit) Sic castigavimus hunc locum pro *Cyrus Sardis capitur*, sicuti monent A. M. L. V. S. Fa. Pera. quinque Vaticani, Fux. Fragment. Peta. Ven. & Lut ad quos accedunt proxime tum O. Vi. Pi. ubi habes *Cyrus Sardos capit*, tum. Mar. ubi *Sardes capit*, & Lo. *Cyrus Ardis capit*: in duobus Vatican. *Sardienses capit.* Nam plerumque Latini accusativos plurales ad Græcorum imitationem formare solent, ut *omneis* pro *omnes*. Nihilominus communis illa lectio *Sardis* retinenda, tum quia hujusmodi voces *Trallis*, *Syrtis*, *Sardis* & similes eandem sortiuntur terminationem, tam in accusativo, quam in nominativo, juxta placita Grammaticorum, præsertim cum Latini, ut Virgilius & alii, ἀφοινίκας ergo, *tris* pro *tres* dixerint, ut observat Gellius lib. 13. cap. 19. tum quia idem est ac quod ait Olymp. 111. *Alexander urbem Sardis capit*, sic etiam habet Solinus: quamvis autem editio Pictaviensis *Sardas* habeat, Vinetus tamen in suis castigationibus nondum typis mandatis (quæ penes nos sunt) legit ex Ms. *Sardis*, & sic video Antoninum referre locum Solini lib. 4. hist. cap. 1. *Sardis*: sic Hieron. in cap. Daniel. 11. & Strabo lib. 12. Geogra. quidquid vertat interpres *Sardas*, Græce tamen Σάρδεις habet, & Dionysius Halicar. de Demost. acumine Σάρδεις ἑλόντες. Quo jure autem pro *capitur* legendum proponamus *capit*, inde petenda est ratio, quod urbem Sardis & Crœsum Cyrus ceperit. Nam ut inquit Horatius, erat illius sedes regia, lib. 1. Epist.

Quid Crœsi regia Sardis.

cujus rei locupletissimi testes Herodot. lib. 1. & Ctesias in Persicis, ubi agens de Cyro, καὶ ὅτι στρατεύει Κῦρος ἐπὶ Κροῖσον, καὶ πόλιν Σάρδεις, & Solinus loco citato *cum Olymp.* 58. inquit, *victor Cyrus intrasset Asiæ oppidum Sardis, ubi tunc Crœsus latebat* &c. & hinc corriges Vincentium, qui fœde nimis *Fardis* pro *Sardis*. Porro licet certa sit expugnatio hujus urbis per Cyrum, tamen annus illius non adeo certus est ex libris. Nam Lo. & Fa. simul cum sex Vaticanis & editis reponunt circa annum 14. Crœsi: Vi. O. circa an. 10. ejusdem: Mar. circa an. 16. Cyri: 1. Vatic. Fux. Pi. Pera. circa an. 15. Crœsi, seu ultimum ejusdem, qui est primus Olymp. 58. Hos posteriores duximus imitandos tum quia Solinus Sardes captas refert primo illo anno Olymp. 58. tum quia constat ex Herodoto lib. 1. Cyrum cepisse Crœsum una cum Sardis.

pag. 116. col. 1. B. *Thomyris*) *Tamiris* in V. P. Lo. Mar. sicut etiam Frontinus lib. 2. *Thamaris* Vincen. tom. 1. *Tamris* Vi. O. *Thonyris* Ven. & Lut. Τόμυρις, seu Τώμυρις, sive *Tomyris* apud Herod. lib. 1. Polyænum lib. 8. stratagem Valet. lib. 9. cap. 10. Hierony. in 1. Zachar. Oros. lib. 2. cap. 7. cujus tamen Ms. habere *Thameris* & testantur notæ Bongarsii in Justinum. At Justinus antiquus lib. 1. sequitur nostram lectionem, restitutus habet *Tamyris*, sicut Jornandes lib. rer. Geticar. & Fre. *Thamiris*, referens ipsum Pompejum Trogum, ex quo Justinus omnia in epitomem composuit. Parum inter se discrepant chirographi & editi in constituenda his sede. Nam Peta. Lo. Fa. ascribunt anno 60. Judæorum. Vi. O. & Fux. an. 23. *Amyntæ*, qui jacet ex adverso illius 60. Judæorum; at editi an. 59. Judæorum, qui imitantur veterem membranam Pi.

Thomyris regina Massagetarum Cyrum interfecit) Pro *Massagetarum Cyrum interfecit* in A. *Massegetarum interficitur*, in Fragm. Peta. *interficit*. At apud Vincen. tom. 1. *Massagetarum occisa est*; sed in utroque corrupte. Nam prius constat ex Herod. lib. 1. Justino lib. 1. Hieronymo in 1. cap. Zachariæ, Mar. & aliis quamplurimis.

Cambysen istum) Posterior vox *istum* deest in Fa. Peta. Vi. O. Lo. Pi. Fux.

Hebræis secundum Nabuchodonosor) Sic restituimus ex M. L. A. V. S. P. Lo. Pi. O. Vi. Fa. Peta. Fux. Mar. Beda, Fre. Albert. & Hugo. Floriacen. in suo Chronico Ms. quod est penes clarissimum Petavium: idem Albertus in Chron. qui ista ad verbum referunt pro *Hebræis & Nabuchodonosor*, ubi *&*, pro 2.

conscribitur) *contexitur* Lo. Fa.

col. 2. *Theognis*) Sic ex Al. V. pro *Theognus* ut in impres. vel *Teognus* ut in Vi. O. vel *Theogenius* ut in A. P. M. Va. Fux. vel *Theogonus* ut in L. Pi. vel *Theonius* ut in Fa. Lo. S. vel *Theognes* ut in Mar. vel *Theognius* ut in Peta. Nam ut nos, scribunt Plutarc. lib. de Stoicor. contrarietate, Athenæus lib. 6. & Suidas, qui tradit eum natum Olympiade 59. & vixisse simul cum Phocylide, quod convenit cum nostro auctore. Ejus exstant opera. Porro varii laterculi hunc ad se trahunt ut 15. Crœsi in Vi. Lo. O an. 9. Amyntæ in Fa. Fux. 10. ejusdem in Peta. & cusis, 13. in Pi. 17. apud Mar.

Pisistratus secunda &c.) Quia hæc illum laterculum ex adverso anni 11. Amyntæ in editis occupant, satius nobis visum ita relinquere, quam aliorum vestigia sequi. Nam in Pi. respondent an. 13. Amyntæ, in Fux. an. 1. Crœsi, in Peta. Vi. O. Fa. Lo an. 13. in Fragm. Petavii & Mar. an. 15. ejusdem; nec enim ullus auctor contrarium urget. Videtatur sequendus codex Pi. cum ab eo anno usque ad regnum Hypparci & Hippiæ filiorum Pisistrati numerentur tantum anni 17. & testimonio Aristotelis libro 5. politic. cap. 12. constat ipsum Pisistratum exercuisse tyrannidem annis 17. post quam ultimo est potitus regno.

Pherecydes) *Pherocides* V. S. Fa. *Pherecidis* Pi. *Ferecides* Vi. O. Lo. Fux. *Feresides* Vincen. tom. 1. *Pherecides* Mar. nostram lectionem sequuntur Eusebius de præpar. lib. 10. cap. 2. καὶ τὸν Φερεκύδην δὲ Σύριον ἀναγράφουσιν. Cicero libro 1. de Nat. deorum, Plutar. in Sylla, Plin. lib. 7. cap. 36. Athenæus lib. 12. Clemens lib. 1. Strom. in impres. antea erat scriptum *Pheracides* cum *a* pro *e*, & *i* pro *y*, sed infra reperies ad Olymp. 81. per *e* & *y*, sicut Pausan. lib. 1. & supradicti auctores: discendunt ab invicem exemplaria, cum alia circa 15. Amyntæ ut Vi. O. sedem his assignent, alia circa 8. ejusdem ut Lo. alia circa 11. ut Fa. alia circa 12. ut Fux. alia circa 17. ut Pi. Nolim ab editis, quos video unanimes, recedere qui circa 13. Amyntæ, præsertim cum a vetere membranaceo Peta. juventur.

Pytagoræ Magister) Deest in V. Va. S. Peta. Fux. P. Pi. O. Vi. Lo. & tribus Ms. Fab. ac Mar. Verum Plin. lib. 2. cap. 79. vocat *Pherecydem Pythagoræ doctorem*, & Eusebius lib. 10. de præparatione cap. 2. ὡς μαθητεῦσαι τὸν Πυθαγόραν φασὶν, dum loquitur de Pherecyde: Suidas tradit Pythagoram ab eo institutum.

Hibycus carminum scriptor agnoscitur) Desunt in V. S. Va. L. Pi. Fa. Lo. at substituimus *Hibycus* loco antiquæ lectionis & Marianæ *Hippicus*, juxta codices M. Fux. & Peta. licet in hoc sit *Hibicus* sine *y*: deinde lectio confirmatur ex Suida, qui tradit Ἴβυκον scriptorem vixisse circa Olymp. 54. Fuit hic poeta magni nominis, adeo ut genus metri ab eo *Ibycum* dictum sit. Illius Poetæ meminerunt, aspiratione inscribendo prætermissa, Plato in Parmenide, Cicero lib 4. Tuscul. quæstionum, Pausanias lib. 2. Ἴβυκος, Athenæus sæpe; cujus quædam carmina exstant excusa Græce & Latine apud Henricum Stephanum, & de quo Ausonius noster,

Ibycus ut periit vindex fuit altivolans grus:

vide Antipatrum in ejus Epitaphio. De Ippico autem Poeta quis mentionem usquam fecit? in Vi. & Fre. legis *Hyppicus*: in Peta. autem adnumeratur 15. Crœsi: in Fux. 12. Amyntæ: sed in Vi. O. 14. ejusdem, cui adjungendi typis editi.

Phocylides) *Phocyllides* Mar. *Pocilides* Lo. Fa. *Pocyllides* Peta. Fux. *Proclides* Pi. *Sophocles* O Vi sed corrupte, ut ex iis, quæ inferius subjicientur, apparebit.

Simonides &c.) Quo propendeat mens, cum alii codices 15. Crœsi ut Peta. alii 14. Amyntæ ut Fux. Lo. Fa. alii an. 11. Mar. alii 19. ejusdem ut Vi. alii 21. ut Pi. sed malim editorum partes sequi, qui ad 16.

ibid. B. *Anacreon &c.*) Coercui ista ad an. 20. Amyntæ, seu 3. Olymp 61. ne discederem a vulgatis, quorum ego consensum amplector, ut aliorum odi dissidium. Nam Peta. Lo ad an. 17. Amyntæ, Fux. Mar. ad 18. Vi. O. Fa ad 21. ejusdem. Suidas testatur quidem vixisse tempore Polycratis Samii tyranni, sed addidit *Olymp* 52.

Apud Samum &c.) Retinui ista in laterculo illo opposito anno 22. Amyntæ. Sic enim Fa. & excusi: quid enim in tanta chirographorum dissensione, cum alii anno 19. Amyntæ ut Lo. Mar. alii 21. ut Peta. Fux. alii 27. ut Vi. O. Pi.

Pantagnostus) *Pantagnostis* Lo. *Pantagnotus* Pi. *Pantagnistus* Fa. *Pentagnosius* Mar. vulgata retinenda, cui accedit Herodot. lib. 3. *Pantagnotus*.

Samii &c.) Castigabis Mar. ubi *sandice Archiam condiderunt*) &c. & in Lo. *Samudica Archiam* &c. cum varia hic codices legenda proponerent de situ horum. Nam Lo. anno 21. Amyntæ ascribit: Peta. Fux. an. 23. Fa. an. 24. Mar. an. 28. Vi. O. Pi. an. 30. steti ad an. 25. ne ab editis recederem in re incerta.

Pythagoras Physicus &c.) Nescio an metempsycosin Pythagoræ codices voluerint exhibere, dum eum collocant modo in an. 24. Amyntæ, ut Peta. Lo. modo in an. 25. ut Fux. modo in an. 26. ut Mar. modo in an. 31. ut Pi. modo in an. 32. ut Vi. O. Sed quid necesse amovere ab an. 29. in quo reposuerunt eundem Fa. & editi?

Hypparchus &c.) Sic ex S. V. P. Al. Pi. Fux Peta. Lo. Vi. O. So. Vincen. etiam ex sequentibus, ubi de eodem tyranno agitur, communi reliquorum exemplar. assensu, quibus astipulantur Herodotus, Plutarchus, Ptolemæus, Ælianus, apud quem *Hiparchus*, & alii pro *Hirpacus*, ut in editionibus Basil. vel *Hyrpacus* ut in Ven. & Lut. vel *Hipparchus* ut in Peta. Hæc præterea in aliis deposita sunt ad an. 25. Amyntæ, ut in Vi. O. in aliis ad an. 26. ut in Peta. in aliis ad an. 28. ut in Lo. in aliis ad an. 29. ut in Fux. in aliis ad an. 36. ut in Pi. Sed ne quod inconstantiæ argumentum demus, nolim ab editis discedere, præsertim cum faveat Chitographus Fa. qui cum illis ad an. 30. Amyntæ collocat. Nec obstat auctoritas ullius veteris scriptoris: immo firmari videtur auctoritate Aristotelis lib. 5. Polit. cap. 12. dum, ut diximus, scribit Pisistratum horum patrem regnasse annis 17. vix plures reperies si numeres ab anno 2. Olymp. 59. quo ipse Pisistratus tyrannidem resumsit. Adde quod teste Herodoto lib. 6. Hippias expulsus est anno 4. regni, quo etiam Hypparcus ejus pater interficitur.

col. 3. B. *qui eos regnabat*) *qui eis regnabat* So sed desunt in A. L. M. Peta. Fux. P. Pi. Vi. Lo. Fre. Mar. Fa. Beda: ideo videbantur rejicienda, nisi hujusmodi loquendi formula apud Latinos auctores recepta esset; sic enim Virgilius libro 6. Æneid.

- - - regnandam acceperat Albam
& *tellus quondam regnata Lycurgo.*

Nec tantum regiones vel urbes regnari dicuntur, sed etiam gentes: sic apud Tacitum & Plinium, *regnata feminis gens*; simile quid usui Græcis, qui βασιλεύεσθαι ὑπό τινος dicunt.

pag. 117. col. 1. B. *Ægypti* XXVII. *Dynastia*, *in qua Persarum rex: obtinuit quippe &c.*) *Ægypti Dynastia Persarum obtinuit quippe* &c. sic legunt Fa. Peta. Fux. Vi. O. & tres Mss. Fab. A. V. P. Lo. Mar. verum in Pi. totus hic paragraphus deficit.

XXVII. *Dynastia &c.*) Hæc prius erant sita ad annum 2. Olymp. 64. seu an. 7. Cambysis, cum debuissent respondere an. 3. Olymp. 63. & 5. Cambysis, prout in eum annum incidit 42. annus Amasis regis Ægyptiorum. Sed erroris caussa fuit, quia incuria librarii contexuit in serie Amasis annos 43. sicut in Fux. deducuntur anni 44. Necesse est autem, ut Amasis incidat in 5. Cambysis, ut vult auctor disertis verbis. Antoninus, dum citat hunc locum, ait, *hanc Dynastiam secundum Eusebium in Chronicis defecisse anno 6. Cambysis*: unde constat jam olim librarios hic hallucinatos, immo quod magis nobis dolendum typographus nostra correctione neglecta veterem errorem sequutus est.

Cambyses) In Vi. O. Fa. Fux. Lo. V. Va. *Cambises* sine *y*, sed nefas fuit discedere a cæteris Mar. & Fre. cum jam receptum sit apud Pausaniam, Strabonem, Plinium. Xenophontem, Suidam, Hieronymum, Justinum, Ælianum, Eusebium libris de Demonstr. & de præparat. Lucianum, & apud omnes bonos auctores.

Cambyses in an. quinto regni sui) Facta est accessio voculæ *in*, sic dictantibus A. M. Lo. Peta. Fux. Vi. O. Vinc. Licet in Peta. & Fux. pro *an.* 5. repositum sit *an.* 6. in Mar. *an.* 8.

filium Xerxis an. 111.) Propius ad veritatem, quam ut antea exstabat in vulgatis: sicut etiam in Fa. & Lo. *an.* 150. Sic castigandum hunc locum suscepimus auctoritate Peta. Fux. Vi. O. Mar. & 3. mss. Fab. quin & vi supputationis, quam si subduxeris a 7. anno Cambysis, qui est ab Abraam 1493. usque ad annum 12. illius Darii, quo Ægyptus a Persis recessit, & qui est Abraam 1604. prodibunt anni centum & undecim.

col. 2. A. *vincula taurea*, *fustes*) *vincula*, *taureas*, *fustes* L. A. P. V. Lo. Pi. Vi. O. Fux. Sa. Vincen. Comestor. At in A. post *fustes* est adjectum *batos plumbatas taurea scutica*, *id est taurino corio*: de quibus 2. Mach. 7. *taureis & flagris cruciatos*, & Græce μάστιξι καὶ νευραῖς αἰκιζομένους, Juvenalis Satyr. 6.

taurea punit
Continuo flexi &c.

latomias) *lautumias* A. L. Peta. Fux. Vincen. *Laotumas* Fa. *Latumias* P. Vi. O. P. Sa. Comestor: *Lautomias* Au. *Laotomias* Lo. *Laotomas* V. *Lautumas* Va. M. *Laotumias* Ven. & Lut. *Latomias* & *carcer Latomiarum* apud Livium lib. 2. decad. 4. *Latomia* & *Latúmiæ* utrumque apud Suidam. Sed prius lingua Siculorum auctore Asconio Pædiano in orat. 3. cont. Verrem, & ut addit idem est, ac *lapidicina*, *id est*, *loca cæsis lapidibus exacta*: quod intelligitur ex notione vocis. Λᾶς enim, lapidem, τομὴ vero sectionem significat: unde Festus in voce Latumia, *Latumias*, inquit, *ex Græco & maxime Syracusanis, qui Latomias & appellant, & habent ad instar carceris, ex quibus locis excisi sunt lapides ad extruendam urbem*. Minus recte *Lautuma* Isidorus lib. 5 de originibus cap. 27. ubi videtur referre verba ipsa nostri auctoris, *Est*, inquit, *Lautumna supplicii genus ad verberandum aptum inventum a Tarquinio Superbo ad pœnas sceleratorum; iste enim prior Lautumnas tormenta, fustes, metalla, atque exilia adinvenit*. Nostra lectio est receptior, & legitur apud Idacium, Themist. lib. 1. rerum Græc. & Cicer. act. 5. in Verrem, *Latomias*, inquit, *Syracusanas omnes audistis, opus est ingens magnificum regnum, ac tyrannorum: totum est ex saxo in mirandam altitudinem depresso, & multorum operis penitus exciso, nil tam clausum ad exitus, nihil tam septum undique, nil tam latum ad custodiam nec fieri, nec cogitari potest*: nisi velis cum Lambino in 2. editione, legendum esse *lautumias*, ut in Pœnulum Plauti testatur veteres codices Plauti habere *lautumia*. Nam in Captivis legimus *latomia*, quas *lapidicinas* & *lapidarias* vocat: & sane ex his verbis Senecæ lib. 9. controvers. 4. *ne quemquam vestrum decipiat nomen lautumia* (nam sic rectius quam ut olim *lautumia*) *minime lauta res est*, discimus veteres Latinos dixisse *lautumia*. Nam non est novum ut λαο Græcorum, Latini reddant *lau*, ut *Laucon* pro *Laocoon*, *Laudicea* pro *Laodicea*, *Laumento* pro *Laomento*, *Laumedon* pro *Laomedon*. Fœditatem hujus carceris Syracusani describit Thucydides lib 7. & vocat *lithotomias*. Nam λίθος lapidem significat, hinc legimus lithomiam dici lapidicinam, ut a latomia lapicidæ vel lapidicidæ dicti sunt latomi.

exilia, *metalla*) Adjecimus *metalla* juxta A. L. P. Au. Pi. V. Fa. Peta. Fux. Vi. O. Idac. Isidor. Vincen. Comest. Glarean. Dionysium Halycar. At in A. consequenter post *metalla*, legitur *vel classes ignium*: sed istud esse additum a librario, satis manifestum est.

Gabios, *Suessam* (In L. *Gabios Vejos Suessam* in Ven. Lut. *Gabios Suessan* per *n*, in fine pro *m*.

Volscos) In Fa. hic quidem *Vulgos*, sed circa Olympiad. 71. *Voscos*: in Vi. O. *Volcos* hic, sed ibi *Volscos*: in Pi. hic quidem *Vulcos*, sed alio loco *Vulscos*: in Peta. *Vulscos* utrobique. Lectio nostra receptior est, & apud Livium, Virgilium, & alios veteres. Non desunt tamen, qui sæpe legant *Vulscos*, sicut etiam Græci, ut apud Pæanium Βολοῦσκοι & Βυλοῦσκοι, apud Dionysium Οὐολοῦσκοι.

subegit) Elegantius quam *subjecit* ex A. L. V. P. Lo. Pi. & Eutropio.

col. 3. A. *Thales moritur*) Hæc antea extra ordinem inrecta fuerunt, sicut etiam in Lo. & Fa. ad 13. an. Crœsi, & 3. Olympiadis 57. vel etiam ut in Vi. O. ad 11. ejusdem. Cum enim auctor dixerit vixisse illum usque ad 58. Olympiadem, nihil obfuit, quin potius sequeremur Pi. Peta. Fux. & Fragm. Peta. qui constituunt ad an. 15. Crœsi, qui est primus annus Olympiadis 58. Nam etiam Laertius libro 1. ait eum defunctum Olympiad. 58.

Crœsus a Cyro &c.) Non hic fluctuandum, ubi reponas, cum de periodo regni Crœsi sermo sit, quæ illi an. 15. regni obtigit, in quo etiam omnes libri mire conveniunt.

Harpagus) *Harpalus* Al. So. *Arpacus* Pi. Vi. O. *Arpagus* Lo. Peta. Fa. Fux, Fragm. Petavii. Nostra lectio est sine dubio retinenda ei, qui volet sequi Herodotum, Suidam, Pausaniam, Mar. & alios: de Harpago hoc plura Justin. lib. 1. Pausan. lib. 2.

Harpagus qui &c. usque *dimicat*) Hæc Situ disturbato habebantur an. 12. Cyri in vulgatis, vel anno 11. in Vi. O. vel 13. in Lo. vel an. 10. Amyntæ apud Mar. Maluimus sequi Pi. Fux. Peta. qui habent ad an. 16. Cyri. Nam Herodotus lib. 1. docet Joniam subactam ab Harpago post Crœsum devictum.

pag. 118. col. 2. A. *duo fratres Magi &c.*) In Vi. O. Mar. *post Cambysem tres fratres regnaverunt menses 7. post &c.* in L. Pi. *post Cambisem duo fratres magi regnaverunt mensibus 7. post &c.* Otho lib. 2. cap. 16. videtur habuisse codicem, ubi pro *menses 7.* erat scriptum *annis 3. mensibus 7.* sed mendose: in Peta. deest *duo*: in Lo. *Reges duo*

duo fratres magi regnaverunt menses 7. post &c. Hinc Beda lib. de ratione temporum *inter Darium & Cambysem regnasse duos fratres magos in libris Chronicorum Eusebii reperimus.* Idem Sulpitius lib. 2. licet non citet Eusebium.

1 *Persarum duo fratres Magi mens. 7.*) Quod legem quam mihi dixeram, ut intra librorum septa me continerem, quasi voti immemor transiliam, mihi ægrum sed tibi Lectori, licet novum, venia tamen non indignum videbitur. Olim nullus dabatur his Magis annus in serie annorum, sed primus annus Darii erat illis oppositus, & secundus iterum repetebatur. Nos existimavimus necessarium illum annum Magorum, ut ita nonnulis absurdis, quæ alioquin nascuntur, occurrerem: quorum primum, quod cum illi duo Magi septem mensium spatio imperium Persarum tenuissent, nulla tamen antea ejus rei ratio habebatur in illa serie: præterea cum non nisi triginta sex anni regno Darii assignentur, revera tamen librarii plures illi tribuunt, ubi secundus ejus annus bis computatur in serie. Tertio quia nihil absurdius, quam unum & eundem annum pro duobus computari, atque uni & eidem anno unius regis binos aliorum regum annos respondere, quasi unus annus Darii binos aliorum æquaverit, seu consumserit. His ergo ut mederer, aliquod horum nobis fuit seligendum. Primo aut necesse fuit Dario prorogare novum & inauditum annum, ut dicatur 37. annos regnasse, & simul etiam expungere hæc, quæ olim addebantur: *Ideo secundus hic annus bis ponitur, quia unus in Magorum fratrum septem mensibus computatur.* At hoc est absurdum & illud veritati historiæ adversatur; nec solum auctoritati nostri auctoris, sed etiam veterum historicorum, & præcipue Herodoti, qui circa illa tempora vixit, & qui libro 7. ait hunc Darium *supremum diem obiisse, sex & triginta annis regni expletis*: deinde hoc remedio non consulitur rei summe alioquin necessariæ, scilicet ut secundus Darii & annus primus Olympiadis 65. concurrant invicem. Nec prodest, si dicas hos 7. menses Magorum computari inter annos 8. Cambysis, sicut videtur sentire Herodotus lib. 3. dum scribit an. 8. qui tribuuntur Cambysi, confici & impleri ex 7. annis & 5. mensibus, quibus ipse regnavit, & ex 7. mensibus Magorum. Semper enim manent cætera absurda, & ipsa auctoris verba adversantur penitus. Minus etiam facit, si dicas auctorem forsan tribuere Cambysi annos 9. sicut facit Sulpitius lib. 2. & ut olim præ se ferebat Regum series quæ huic Chronico est præfixa, quasi annus iste, quem Magis ascribi placet, sit annus 9. Cambysis. Nam & contextus auctoris, & cætera absurda pugnant ex adverso.

Secundo aut removenda sunt ista, *Olympias 65. in qua Persarum regis Darii filii Hystaspis fuit annus 2.* At auctor illud ponit propter auctoritatem divinæ Scripturæ, tamquam quartum sui Chronici firmum fundamentum, tam in Præfatione & circa annum Abraæ 1983. & Christi 30. quam etiam hoc loco & lib. 10. de præparat. cap. 3. Demum cum ad annum 15. Tiberii colligitur summa annorum 548. ab an. 2. Darii, necesse est annum 2. Darii, & initium Olympiad. 65. mutuo sibi respondere. Etenim ab anno 1. Olympiad. 65. usque ad quartum Olympiadis 201. cui ex opposito respondet annus 15. Tiberii, numerantur 136. Olympiades. His si adjungas 64. quæ annum 2. Darii præcesserunt, prodibit ea summa 201. Ad hæc certo tenendum, nullo refragante libro, annum 1. Olympiadis 64. concurrere cum anno septimo Cambysis, nec plures nec pauciores tribui Cambysi annos, quam 8. ut habent vulgares libri; unde nisi interjiciatur annus inter Cambysem & Darium, fieri nequit ut annus primus Olympiad. 65. respondeat secundo Darii. Codices Pi. L. O & Vi. nullum quidem constituunt annum in serie Magorum; sed tamen in hoc aliis excellunt, quod non computant bis secundum annum Darii: unde fit ut perpetua sit differentia inter eos & alios libros, in annis Persarum, & situ Olympiadum usque ad finem regni Persarum, seu ad Olympiadem 112. Nam dum 65. Olympias in illis incipit anno 3. Darii Hystaspis, sicut in vulgatis anno 2. fit ut Olympias 78. sit in illis ad an. 19. Xerxis, cum in vulgatis & aliis sit ad annum 18. fit etiam ut in illis tribus sextus, seu ultimus annus Darii filii Arsami, qui fuit ultimus rex Persarum, incidat in an. 2. Olymp. 112. & in an. 6. Alexandri, cum in aliis sit in an. 3. Olymp. 112. & ad an. Alexandri 7. & merito juxta ipsum auctorem. Hinc etiam fit, ut cum illi quattuor libri non nisi semel notarint illum secundum Darii, differant a cæteris in situ annorum ad Abraam, non tam ratione Olympiadum, quam annorum regum. Nam dum illi opponunt annum 1500. anno 6. Darii Hystaspis, cæteri anno 5. Quod idem observare licet in ordine Olympiadum; ubi enim illi duo constituunt an. 1. Olymp. 66. ad an. 5. Darii, alii ad an. 4.

Tertio aut fuit necesse his Magis concedere in serie annorum annum unum, ita ut qui erat primo secundus Darii, sit ejus annus primus, & qui secundo loco erat secundus, sit revera & absolute secundus, ac deleantur ista: *Ideo secundus hic an. bis po. q un. an. in Mag. fra. 7. mensi, computatur.* Glossema enim est proculdubio & licet hi duo Magi regnarint tantum spatio septem mensium, non est tamen novum Eusebio appingere annum regibus aut imperatoribus, etiamsi per aliquot tantum menses regnarint.

Quarto aut opus fuit sine auctoritate alicujus libri, vel manu vel typis exarati aliquid inducere; sed hæc duo posteriora incommoda minora multo, quam alia priora, quibus hoc modo facillime consulitur: concesso enim uno anno in serie Magorum, non erunt pauciores, nec plures anni Darii, quam 36. & quod præcipuum est, secundus annus Darii initium dabit Olympiadi 65. ut toties præscribit auctor: neque septem mensium regni Magorum fiet jactura, atque conciliabuntur libri, qui inde captarunt ansam turbandi situs sequentium annorum. Nec tamen desunt penitus auctores, qui testentur 7. menses Magorum computari pro anno, quia sit major pars anni. Sic enim Antonin. titul. 4. cap. 1. §. 8. Nec te remoretur difficultas illa, licet non levis, quod Eusebius auctoritate Scripturæ ascribit annum 70. captivitatis anno 2. Darii, quod non eveniet, si detur unus annus Magis; immo tunc ille septuagesimus concurret cum an. 1. Darii. Facile enim evades, si dixeris finem illius an. 70. incidere in an. 2. Darii ineuntem. Si quid nosti, Lector, rectius istis, candidus impertire. Sunt quidem viri docti, qui hunc locum censura dignum judicarunt, & dum putant Eusebium assignare Magis integrum annum, & tribuendam vitio Librarii repetitionem secundi anni Darii: nullum tamen remedium afferunt, quo superioribus absurditatibus medeantur.

consummaturque opus anno 4.) Legebas antea in editis an. 40. Verum castigavimus ad limam codicum Peta. A. L. M. Au. Lo. Pi. P. Vi. O. Fux. & trium mss. Fab. Mar. atque Idac. præcipue vero quia statim, ubi ad an. 6. Darii veneris, qui est ille annus 4. de quo hic agitur, reperies *templum Jerosolymorum consummatur*: quibus suffragatur Sulpitius lib. 2. Natus error forsan ex eo quod ab anno 1. Cyri, sub quo prima templi fundamenta jacta sunt, usque ad an. 2. Darii, sub quo erectum est, anni 40. ab auctore numerentur. Auctus autem ex iis, quæ habentur Joan. 2. de ædificatione templi per 46. annos: tamen templum non potuit dici consummatum anno 2. Darii; repugnat enim vox *consummatur*, quæ habetur ad an. 6. Darii: nec etiam per 40. annos constructum, quia cessatum est ab ædificatione per annos 9. teste Josepho lib. 11. antiquitt. cap. 2. Illa etiam quæ referuntur Joan. 2. nullo modo spectant ad templum constructum sub Dario, licet hæc opinio valde torserit plerosque veterum, ut constat ex Hieronymo Danielis 9. sed ad illud quod exstabat positum præ oculis, & quod Herodes a fundamentis exstruxerat, ut scribit Joseph. lib. 15. antiquitt. cap. 14. & quia idem Joseph. testatur factum illud fuisse spatio octo annorum, intelligendum est, quod ibi dicitur de numero 46. annorum, de tempore, quo ornatum & expolitum fuit templum & ab Herode, & a posteris, vel tribuendum imperitæ plebi, quæ tot annos confingit, ut majorem Christo invidiam concitaret, eo quod ægre ferrent se ab eo e templo ejectos, sicuti docuere non pauci Doctores post Origenem tom. 12. in Joan.

a Zorobabel) Concinnius quam ut olim *ab Zorobabel*, sequuti Lo. Fux. Peta. Mar. in Pi. scribitur *ab Zorobabele*: in Fa deest.

incursionibus) Sic ex M. V. Va. Vi. P. Peta. Lo. Pi. O. Mar. pro *incursibus*, ut antea, & in Fux. Fa. & aliis.

impedierant) Rectius quam antea *impediebant* ex fide A. L M. V. P. Va. Vi. O. Lo. Fa. Peta. Fux. Pi. Mar.

Colligitur omne tempus &c. usque *complentur an. 70.*) Ista confuse admodum disposita leguntur. Nam in vulgatis Fa. & Lo. ad an. 43. captivitatis, in Peta. ad an. 42. in Pi ad an. 44. in Mar ad an. 46 in O. Vi. & Fux. ad an. 50. qui incidit in an. 20. Cyri, cui ego ultro assentirer, quia in istis fit mentio anni 20. regni Cyri, nisi obstaret vetus membrana Al. quæ post 70. an. collocat: & quod majus est, ipsa ratio verborum. Sunt viri docti, qui erroris insimulant Eusebium, quod constituat discrimen inter annos captivitatis, & annos desolationis templi; sed potuerunt non ignorare multos veteres Patres idem sensisse, ut Clemens lib. 1. Strom. Augustin. lib. 18. de Civitate cap. 26. Theodoret. in Zach. 1. Daniel 9. & Ezech. 1. Nicephor. Constantii. in Chronographia, Hieronym. in Zachar. 1. Agg. 1. Ezech. 4. Isai. 29. & forsan Joseph. lib. 10. antiquitt.

cap.

cap. 11. ubi de annis desolationis, & lib. 11. cap. 1. ubi de annis captivitatis: nec rectius forsan videtur posse conciliari Hieremias cap. 2. cum Zacharia cap. 1. qui loci adeo torserunt & torquent ingenia doctissimorum, nisi ille dicatur loqui de annis transmigrationis, seu captivitatis, seu desolationis primæ & inchoatæ ab an. 4. Eliachim usque ad an. 1. Cyri, id est quo ipse regnare cepit apud Persas, vel quo relaxavit captivitatem; & sic de annis novissimis, seu perfectæ desolationis seu captivitatis, sive de excidio templi & urbis ab an. 11. Sedechiæ, seu Nabuchodonosor, usque ad an. 2. Darii; tamen quæ hic inserit Eusebius, id facit non tam ex mente sua, quam Clementis, & aliorum: imo subindicat ex titulo præmisso 70. *annis*, se contrarium sentire.

& unus de duodecim) In Fa. abest *&*: in Fux. Fa. *unus ex duodecim*: in Peta. *unus de vinginti duobus*; sed quid corruptius?

ibid. B. *quas despexisti*) Rectius juxta A. L. Lo. M. V. Peta. P. Vi. O. Va. Pi. Fa. Ven. Lut. Sa. & tres Mss. Fab. quam, ut olim, *quas aspexisti*, nisi quod in Va. legitur *quos despexisti*, pro *quas*. Hujus emendationis admonuerat jam olim Ducæus in Collectaneis ad Clement. pag. 800. Auctor marginis H. P. Pet. Ba. So. putat legendum *quibus iratus es*; sicuti habet Hieron. in comment. & in versione tam vulgata ex Hebræo, quam altera ex LXX. in 1. cap. Zach. & Marianus. Nos sequimur consensum veterum librorum.

col. 2. B. *Darii filii Hystaspis*) Ita restituo pro *Darii filii Hydaspis*, ex fide Lo. Pi. Fa. Ven. Lut. Mar. Antonini, Comestoris, atque Cedreni citantium Eusebium, quibus adstipulatur Hieronymus in Amos 1. & in Daniel. 9. ubi eadem pene refert: idem Clemens lib. 1. Strom. Æmylius Probus de regibus, Ctesias in Persicis, Herodot. lib. 3. Justin. passim, Strabo lib. 16. Plinius lib. 6. cap. 27. Ammianus lib. 23. Zonaras, Jornandes, lib. rer. Geticar. Hic Darius ita dictus est, ut distingueretur ab aliis multis regibus Persarum ejusdem nominis. *Hydaspis* autem regis Persarum nulla fere mentio apud bonos auctores, sed *Hystaspis*, præter Aelianum lib. 5. qui loquens de hoc Dario vocat eum *filium Hydaspis*, sed lib. 12. *filium Histaspa*. Verum *Hydaspes* nomen est fluvii, Nam alius circa Tigrim ut Judith. 1. in versione Septuaginta, quem noster interpres *Jadason*, & quem Alexander invito Poro rege Indorum trajecit, Frontin. lib. 2. alius circa Susam in Perside apud Q. Curtium lib. 5. Orosium, Strabonem lib. 15. Plinium lib. 6. cap. 20. & alios plures, de quo Horat. ode 22. cum hoc epitheto *fabulosus Hydaspes*, & Virgilius lib. 4. Georg. *Medus Hydaspes*, quia consueverat parere regibus Medorum. Præterea nomen hoc *Hydaspes* fuit impositum regi illi Æthiopum, ex quo & Persina nascitur Chariclea apud Heliodorum libro 9. & 10. Ætyopic. Meminit quoque Lactantius lib. 7. cap. 15. alterius *Hydaspis* regis, *qui*, ut ille habet, *fuit rex Medorum antiquissimus, a quo amnis quoque nomen accepit, qui nunc Hydaspes dicitur*, quemque facit *inventorem Magicæ artis*. lib. 7. cap. 18. Ejus etiam meminit in Epitome Institutionum cap. ultimo: nisi dicas mendose scriptum apud Lactantium, *Hydaspes*, pro *Histaspis*. cum Justinus Martyr Apol. 2. Sulpitius lib. 2. & Agathias lib. 2. magum illum regem vocent *Histaspen*, tamen cum nullus fluvius reperiatur Hystaspis nomine: non video cur error sit tribuendus librario, & non ipsi Lactantio. Miror quomodo eruditissimus Strabonis interpres verterit in fine lib. 15. ἑπτὰ Πέρσαι Δαρείῳ τῷ Ὑστάσπου παρέδοσαν τὴν ἀρχὴν, *septem Persæ Dario Hydaspis filio imperium tradidere*. Denique non inficior apud nonnullos bonos auctores scribi vocem *Hystaspis* sine *y*, imo etiam in quibusdam sine *h*: sed sequutus sum in re dubia & parvi momenti majorem numerum scriptorum & Mss.

col. 3. B. *Armodius*) Sic legendum sine dubio, pro *Armonius* ut in vulgatis, vel *Avidius* ut in Au. juxta codd. A. L. Lo. Mar. Peta. Fux. M. Al. Pi. Idac. Vincen. & Clemen. lib. 4. Strom. cui favent Suidas, Laertius lib. 1. Herodot. lib. 5. & Pausan. lib. 1. Thucyd. lib. 1. & 6. Dio lib. 47. Aristophanes in Acharnan. Plutarch. lib. de garrul. Arist. lib. 2. Rhetor. ca. 24. Arrianus lib. 4. Cicero lib. 1. Tuscul. quest. Plin. lib. 34. cap. 4. & 8. Gell. lib. 9. cap. 2. lib. 17. cap. 21. Valer. Max. lib. 2. cap. 10. Seneca lib. 7. de benef. cap. 14. Aelianus lib. 11. & quis non ex veteribus? licet ut plurimum præmittant aspirationem *H*; error vulgatus est valde antiquus, cum extet apud Freculphum Eusebii sectatorem & alios.

Aristogiton) *Ariston* V. *Aristhon* Lo. Fa. *Arestogidus* Au. Verum nostra lectio est certo retinenda juxta eosdem auctores.

Armodius & Aristogiton &c.) Situs horum est varius, Pi. enim habet ad an. 1. Olymp. 64. Vi. O. ad an. 4. Lo Fux. Fa. Peta. & vulgares ad an. 1. Olymp. 65. & rectius Mar. ad an. 3. Darii.

& Leena) Sic reposui ex Al. Lo. Pi. Vi. O. So. Fa. pro *Lena* ut in Ven. Lut. B. & aliis nonnullis, vel *Lemna* ut apud Mar. & in H. vel *Leuna* ut apud Fre. vel *Leana* ut apud Plinium lib. 34. cap. 4. Plutarch. lib. de garrul. Valer Max. lib. 2. cap. 10. Cicer. in Tusculanis, Athenæum lib. 13. Lactan. lib. 1. de falsit. relig. cap. 20. Polyæn. lib. 8. Stratagem. Pausan. lib. 1. Λεαίνη qui hoc ipsum narrant, quod hic Euseb. hinc corrige Vincentium, apud quem *Helena*.

Templum Hierosolymis) Corrupta sedes est in Pi. qui constituit ad an. 3. Darii, ut & in Lo. qui ad an. [illegible] Fux. quoque ad an. 8. editi consentiunt cum Fa. Peta. Vi. O. Mar. ut ad an. 6. ejusdem reponatur, idque optime, ut constat ex 1. Esdræ 6. & 3. ejusdem 7. & ex ipso auctore, cum dixerit antea templum consumma[illegible] anno 4. Solomonis, scilicet ab incœpta inst[illegible] anno 2. Darii; unde sextus annus Darii est tam [illegible] bris apud veteres, ut frustra pluribus discepte[illegible]

Initium Consulum &c.) Hæc præcedunt immediate verba illa *Pulsis ab urbe* &c. in Fa. Lo. literis minio infectis, & Fux. atramento depictis; sed cum ejusmodi adjectione *Initium Consulum Romanorum*. Præterea columna illa ad quam deinceps congesta est tota historia, hunc unicum præfert titulum *Consulum*, usque ad Julium Cæsarem, & ab eo deinceps ejusdem columnæ inscriptio habetur cum hac sola voce *Romanorum*, quod etiam imitantur vulgati, in quibus desunt superiora verba, sed eorum vice reperies *Romanorum reges desecerunt & Consules ceperunt*, & in Pi. L. *& apud Romanos dominatus regii finis est*, & subsequenter est adjectum, *hæc per tempora in ordinem, non per annos digeruntur*: quæ cum desint in aliis libris, existimavimus non esse genuina: in Peta. ista columna hanc ostentat inscriptionem, *Initium Consulum Romanorum* sed in sequentibus columnis usque ad Cæsarem *Romanorum*, *consules*, a Cæsare vero *Romanorum* tantum. In Pi. Vi. O. nihil horum in titulo columnarum, in quibus solum præmittuntur hæc inscriptiones, *Persarum*, *Alexandrinorum*, *Macedonum*, *Judæorum*, sed hæ videntur supervacaneæ: titulus enim apponitur potius ad distinguendam & deducendam seriem annorum, quam ad historiam exprimendam. Hinc nulla nec per Consules, nec per Romanos annorum series deducitur. Quæ deinceps sequuntur, quæque historiam explicant, conferuntur in unam columnam, quæ *Consulum* inscribitur: quamvis non idem habeant omnes libri. In quibusdam enim quæ res Alexandrinorum attingunt, ad columnam *Alexandrinorum* adnumerantur; quæ *Macedonum*, ad columnam ejusdem nominis; quæ regnum *Syriæ*, ad seriem regum Syriæ, & ita de cæteris: major nihilominus pars hanc methodum sequitur, ut totius historiæ unica columna appingatur, qualis fuit nativa descriptio totius libri, ut sæpius a nobis observatum: ita tamen ut prior litera a qua inchoabatur quævis historia, eodem colore, quo series cujusque regni, ad quam pertinebat, inficeretur. Cuspinianus in Cassiodorum pag. 213. existimat ex ipso titulo, *Consulum*, inscripto paginæ, & etiam ex eo quod cum *Eusebius desiit & Prosper Chronica continuavit, ordine recensetur Coss.* consequi Eusebium descripsisse omnes Coss. sed periisse incuria Librariorum.

Pulsis ab urbe regibus &c.) *Pulsis urbe* Peta. Fux. M. P. Au. Pi. & tres Mss. Fab. Mar. Fre. Beda: *Pulsis enim regibus vix usque* O. Vi. Cæterum in hujus periodi situ, *Pulsis ab urbe* &c. usque *places*, 243. non penitus conveniunt codices. Nam Mar. comparat cum 11. Darii, Vi. & O. opponunt an. 4. Olymp. 66. L. Pi. Fux. Peta. Lo. Al. & septem Vaticani anno 1. Olymp. 67. horum vestigia sequimur. Neque enim aliunde certius peti potest judicium, ut de mente Eusebii certiores reddamur, quam ex tot chirographis. Accedit ratio quod si anno præcedenti, qui est ab Abraham 1504. adnumeres annos 463. quos fluxisse testatur auctor a Consulibus ad Cæsarem, prodibunt anni 1968. quibus finitis Julius Cæsar summum arripuit imperium: præterea si adjungas ad an. 1264. ab Abraham, post quem Romulus rex creatur, annos 240. quibus auctor reges durasse ait, resultabunt illi ipsi anni 1504. Sed quis locus dubitationi, cum ad an. Olymp. 69. auctor ascribat nonum annum post exactos reges, qui nonus annus retrogradiendo incidit in annum illum 1505. seu 1. Olymp. 67. occasio autem, quare vulgati hæc assignarunt ad an. 3. Olymp. 63. inde nata, quia librarii annos regum computarunt 243. vel. 244. ut vulgus scriptorum; vel quia etiam forsan viderant in Fastis illum annum esse initium Consulum, sicut etiam Dionys. lib. 1. tribuit circa 1. Olymp. 68 Sed debuerant animadvertere non eandem mentem esse Eusebii, imo eum differre 4. annis a Dionysio & aliis, qui dant regibus 244. annos: & proinde antevertere initium Coss. citius quattuor annis.

Romano-

Romanorum imperaverunt annis 240. *sive, ut quibusdam places*, 243. In Au. *imperaverunt annis* 143. cæteris omissis, sicut etiam in Fre. Quam lectionem retinuissem libenter, nisi alii mss. Beda, & Marian. obstarent, & nisi idem haberetur apud Eutropium, a quo hæc sumpta sunt pene ad verbum; præcipue vero nisi hic numerus 240. exsurgeret absolute ex contextu annorum, quos singulis 7. regibus assignat Eusebius: Glareanus putat a librario mendose factum ut hic *an.* 243. pro *an.* 244. sit positum hoc loco; licet enim hæc lectio a nonnullis chitographis P. Fux. & 3. mss. Fab. habeatur, prætereaque auctoritate Livii, Dionysii, Fastorum Onuphrii, Sigonii & plurimorum aliorum testimonio confirmetur: mutationi tamen aditum interclusi, quod numerus ille 243. graves habeat assertores, sicuti Solinum, Eutropium, Orosium, Ruffum, & alios plerosque. Quæ diversitas nata est ex diversis tabulis Catonis, & Varronis, ut diximus, quorum ille numerabat ab Urbe usque ad Consules 243. hic vero 244. At quia auctor sequitur Catonis opinionem in designando Urbis natali, nil mirum si mentionem fecerit potius ejus summæ 243. quam alterius 244.

Roma post exactos &c. usque ad *imperium Olymp.* 183.) Variæ his sedes designantur. Nam in Fa. Lo. Fux. ad an. 2. Olymp. 67. disponuntur, in Peta. ad an. 3. ejusdem Olymp. in Pi. ad an. 4. in Vi. O. ad an. 1. Sed ab istis discedere nefas duxerim, ne a significatione, & sensu verborum eo vel inviti reducamur. Cæterum in Pi. jacent ad latus horum, *Pulsis ab urbe* &c. & statim post an. 35. Tarquinii, ista, *Hæc per tempora in ordinem non per annos digeruntur*: quibus crediderim librarium (neque enim ullo pacto Eusebio tribuenda) indicare voluisse in his quæ incipiunt *pulsis ab urbe* &c. usque ad illa verba, *Olymp.* 183. minus exacte annorum ordinem fuisse observatum ab auctore vel a librariis.

Consules duo) Vox *duo* non exstat in A. L. M. So. H. Pi. Fux. Peta. Ven. Lut. Vi. O. Lo. Alber. nec apud Frecuiphum, Comestorem, & Bedam, sed est veritati consentanea, licet fusi icet non esse auctoris.

pag. 119. col. 3. A. *Decimo septimo &c.*) Ante hæc habentur sequentia, *Reges gentium diversarum* in Pi. Vi. O.

Decimo septimo) Desiderantur in Pi. notæ illæ 17. seu voces *Decimo septimo*. Varie enim pinguntur neque facile est judicare ex auctoribus, utrum sint necessariæ, nec ne; immo si superiora observes; cum Lesbii sint ultimi, & decimi inter eos, qui mari dominati fuerint, Æginetæ; hi censendi essent undecimi: forsan hic numerus procedit ex errore librarii, qui cum videret (ut cernitur in Pi.) hanc sententiam *mare obtinuerunt* &c. appositam statim post numerum *alii*. qui in serie exprimit annum 62. Amyntæ, judicavit illam notam esse initium illius sententiæ, & pro *xlii* legit *xvii*, *v*, pro *l*. cui similia non semel occurrunt in hoc Chronico, ut observavimus circa Olymp. 184.

Æginetæ annis 20 usque ad transitum &c.) Interjecimus num. 20. ex M. L. A. V. P. Al. Lo. Peta. Fa. Pi. Fux. & tribus mss. Fab. alioquin sensus erat imperfectus, cum prius legeretur *Æginetæ annis usque ad transitum Xerxis*: immo numerus augendus videbatur, cum a 4. Olymp. 68. usque ad 4. Olymp. 74. quo auctor transitum illum refert, intercedunt anni 24. Verum obmutescentibus libris, & nos stetimus, ne conjectiones nostras vendicare velle videamur. Quod autem Æginetæ obtinuerint mare numero navium usque ad transitum Xerxis, idem testatur Plutarchus in Themistocle quinetiam ultra extendit: Thucydides vero lib. 3. videtur facere eodem ipso tempore Syracusanos, & Corsicos magistros maris.

Æginetæ) Castigatius quam antea: vulgati enim *Æginatæ* volebant: hujus mutationis auctores fuerunt Lo. Peta. licet in illis pro *æ*, dyphtongo, in *e* desinat. His, quo res firmior sit, accedunt Fa. in quo *Eginetæ*, in Pi. L. *Æginitæ*; firmius tamen stabilietur, si rationem asciveris, quæ cum dictet ab Αἴγινη insula appellationem sortiri, sic necessario sunt dicendi incolæ. Adde Pausaniam libro 8. Αἰγινῆται, Ælianum libro 1. & 12. Plutarchum in Crasso, Strabon. lib. 8. & Stephanum, qui quamvis, dum auctoritatem Strabonis adhibet, apud illum haberi dicat Αἰγινῆτας, non Αἰγινήτης: tamen Strabo utrumque habet.

Censu Romæ agitato) Hic census cum in Lo. Fux. laterculum anno 7. Darii respondentem occuparet, in Pi. an. 26. in Vi. O. an. 24. nos quoniam ita placet Peta. Fa. septem Vaticanis & excusis, circa an. 18. disposuimus, & etiam quia constat ex Dionysio lib. 5. illum censum factum eodem anno, quo Largius factus est Dictator.

inventa sunt 120. *millia*) In septem Vatican. & Fa. *inventa sunt* 115000. sed mendose, ut ex Mar. Fre. & aliis cod. liquet: Dionysius numerat lib. 5. *cl. millia eorum, qui pubertatem attigissent, & septingentos insuper*.

Nono anno post exactos &c.) Eandem his sedem reservarunt cusi, quam superioribus circa annum 1. Olymp. 69. non sine scriptorum exemplo, ut Peta. Lo. Fa. Fux. & Mar. Quid enim obest, etiamsi aliquot alii dissentiant ut Vi. O. qui ad sequentem annum, & ut Pi. qui circa an. 3. Olymp. 71. cum jam constituerimus initium Coss. ad an. 1. Olymp. 67. a quo hic annus numeratur nonus? Et licet Livius lib. 2. scribat *non satis constare, quo anno & quibus Coss. Dictator creatus sit, nec quis fuerit primus; tamen apud veterrimos* (ut loquitur) *auctores invenitur Largius primus Dictator & Cassius primus Magister equitum* anno 9. post exactos Reges.

Valerius Bruti Consulis &c.) Abest *Consulis* in Lo. Pi. Fre. L. Vincen. A. Fa. Fux. Peta. Vi. O. Porro post hunc paragraphum in editionibus Basili. & Sonni. erat aliquod interstitium cum hac nota, *Quæ nunc sequuntur, humanissime Lector, cohærent inter se; nec fuerit opus utrasque paginarum lineas amplius observare, ita ut fieri necesse fuit superius:* quæ cum desint in omnibus mss. quin etiam in duabus primis editionibus, nullo modo judicavi inserenda, sed his omissis contexuimus sequentia, prout habent mss. Scias autem situm esse diversum; alii volunt hæc concurrere cum an. 46. Amyntæ, ut Lo. Fa. alii cum 47. ut Mar. alii cum 50. ut Peta. Fux. alii cum 5. Alexandri, ut Pi. alii cum 1. ejusdem, ut Vi. O. quibus ego ultro me adjunxi; propius enim accedunt ad sententiam Livii lib. 2. decad. 1. & Dionysii lib. 3. qui Valerii Publicolæ ex hac vita discessum, ac funus referunt, ille ad annum Urbis 251. hic ad annum 3. Olymp. 69. qui jacet ex adverso an. 2. Alexandri: quæ dum minus exacte advertunt nonnulli librarii, habentque tantum rationem Consulatus illius, aliam illi sedem delegerunt.

Hellanicus &c.) Certant inter se chirographi, dum alii anno 20. Darii hæc constituunt ut Fa. alii 21. ut Peta. Fux. Lo. alii 45. ejusdem ut Pi. Vi. O sed nil persuadere potuit vulgatorum sedem esse dimovendam. Firmatur enim auctoritate Laertii, qui l. 9. scribit Heraclitum floruisse Olym. 69. & Democritum Olymp 80. & l. 2. tradit Anaxagoram obiisse an. 1. Olymp 78. Plinius tamen l. 2. c. 58. vult eum anno 2. ejusdem Olymp. 78. prædixisse diem casus lapidis e Sole ad *Ægos flumen*, de quo auctor circa ipsam Olymp. 78. Cæterum pro *Hellanicus* (sicut habent Græci Ἑλλάνικος) habes in Vi. O. *Hillanicus*, in Lo. *Helanicus*.

Heraclitus) In editis erat scriptum *Heraclitus* cum *y*; sed maluimus sequi ipsum auctorem in subsequentibus, & Plutarchum, Suidam, Strabonem, Plinium, Aristotelem, Ciceronem, Laertium, Solinum: *Heraclius* Mar. haber,

Tenebrosus) *Scotinos* Al. Fux. sic Cicero l. 2. de finibus; quæ vox idem sonat Græcis, quod *Tenebrosus* Latinis. Hujus Heracliti describit vitam Laert. l. 9. cumque dicit *Tenebrosum* propter operum, quæ edidit, obscuritatem. Hinc epigrammata illa, quæ ibidem habentur, & quibus indocti arcentur ab illius operibus, ac ibidem Darius in Epistola ad eum, accusat obscuritatis opera illius.

Anaxagoras Physicus clari) Lo. *Anaxagoras Phisici clari*, prius exstat apud Fre. & Vincen. 1. & 2. tom. specul. & alios codices, licet utraque lectio possit ferri apud Mar. *Philosophi clari*.

Pythagoras Philosophus moritur) Varius est terminus assignatus mortis Pythagoræ, ut secundum quosdam chirographos anno 48. Amyntæ, ut Vi. O. vel 49. ejusdem ut Pi. vel anno 6. Alexandri, ut Mar. vel an. 7. ut Peta. Fux. Lo. Fa. & typis exarati: vix ex aliis scriptoribus certus annus obitus hujus) Nam fuisse quattuor & plures hujus nominis fere eodem tempore docent Laertius l. 8. Suidas & Plutarchus) Pythagoræ elici potest; immo in ejus sæculo assignando variant plurimum veteres.

Volsci Coriolos) Emendavimus *Coriolos* pro *Coriolum* ex L. M. A. Lo. Vi. O. V. Peta. Fux. P. Al. Pi. & ex verbis mox sequentibus *qui Coriolos ceperat*. Idem Plinius l. 3. c. 5. & Plinius secundus lib. de vir. illustr. Dionysius l. 6. ut etiam Livius passim. Hinc corrige Marianum ubi *Coriolanos*. Erat autem *urbs quasi caput Volscorum* ut loquitur Dionysius. Verum pro *Volsci* habes *Vulgi* in Fa. *Vulsci* in Fux. *Unlsi* in Lo. de his supra: porro jacet hic versiculus in laterculo opposito, vel anno 32. Darii, ut in Vi. O. vel 35. ut in Pi. Sed quam longe distant a Fux. Lo. Peta. Fa. editis & Mar. in quibus anno 25. opponuntur? Et apposite cum sit annus 16. post Regifugium, vel quia, ut colligere licet ex Livio l. 2. & Dionysio l. 6. expugnatio Coriolorum eodem anno accidit, & licet illi duo illam referant ad annum Urbis 261. & Dionysius ad an. 1. Olymp. 72.

auctor

auctor autem ad an. Urbis 257. & ann. 4. Olymp. 70. Nihilominus non eſt exiſtimandum in hoc eſſe errorem Librarii, ut multi credunt; ſed manare ex eo quod auctor trbuat tantum regibus 240. & proinde antervertat initium Coss. quattuor annis.

Æſchylus) Difficile eſt conciliate chirographos, quorum alii Æſchylum conſtituunt circa 49. Amyntæ ut Vi. O. Pi. alii circa an. 7. Alexandri, ut Peta. Fux. alii circa 8. ut Lo. Fa. & editi. Sed nec id mirum, cum non uno tantum anno, ſed pluribus floruerit. Unde idem reperies circa Olymp. 75. vel quia auctor oblitus erat præcedentium, vel quia (quod magis crediderim) juxta varios auctores varium tempus adſcripſerit.

Latini contra &c.) Non idem omnes libri. Nam Peta. diſponit iſta circa 26. Darii Vi. O. circa 35. Pi. circa 36. Lo. Fa. Fux. Mar. & excuſi circa 27. in quo ſitu auctor multum diffidet a Dionyſio & Livio, qui referunt hanc Latinorum rebellionem ad eundem annum, quo primus Dictator creatus eſt: immo volunt fuiſſe unam ex præcipuis cauſis, quibus inſtituta eſt Dictatura.

pag. 119. col. 3. B. *Roma populus &c.*) Rejiciuntur iſta ad 27. Darii, ſeu 3. Olymp. 71. in nonnullis ut in Peta. Fux. vel ad 28. ut in Lo. Fa. Mar. & excuſis, vel ad primum Xerxis ut in Pi. vel ad 3. ejuſdem ut in O. Vi. Vulgatorum ſitus confirmatur auctoritate Plutarchi in Coriolano, Eutropii, & Aſconii Pædiani in orationem Ciceronis pro Cornelio, quæ periit injuria temporis. Etenim hi omnes referunt hæc contigiſſe anno 16. poſt reges exactos; Ciceronis verba ſunt prout a Pædiano referuntur, *tanta*, inquir, *in illis virtus fuit, ut anno 16. poſt reges exactos, propter nimiam dominationem potentium, leges ſacratas ipſi ſibi conſtituerent, duos Tribunos crearent, montem illum trans Anienem, qui hodie ſacer nominatur, in quo armati conſederant, æterna memoria cauſa conſectarent*: hic enim annus eſt 3. Olymp. 71. & annus 16. poſt Regifugium, ſecundum Dionyſium & vulgarem veterum opinionem, qui primos Conſules aſſignant anno 4. Olymp. 67. ſeu 1. Olymp. 68. Adde quod teſtibus Pædiano, Feneſtella, Dionyſio & Livio hæc plebis ſeceſſio in ſacrum montem contigit *Virginio & Veturio* (ſeu ut ſcribunt Feneſtella, Livius, & Mar. *Vetuſio*) Coss. quos Fauſti Onuphriani diſpoſuere e regione anni 3. Olymp. 71. qui oppoſitum habet decimum illum annum Alexandri. Dignum eſt obſervatione auctorem non habere hoc loco rationem anni, ad quem conſtituit initium Coss. (Nam ab an. 1. Olymp. 67. iſte annus eſſet an. 19.) ſed illorum auctorum, qui ad hunc annum conſtituebant annum 16. a creatione Coss.

Martius qui Corioles &c.) In Vi. O. deſideratur tota ſententia: at varie diſponitur pro varietate exemplarium ut in Pi. circa an. 3. Xerxis. in Lo. Peta. Fa. Fux. & excuſis ac Mar. circa an. 29. Darii, ſeu 4. Olymp. 71. qui eſt Euſebio annus 20. poſt exactos reges: cui anno 20. Livius & Dionyſius hoc ipſum tribuunt, licet hic multum differat in anno Olympiadis. Nam vult eſſe ann. 2. Olymp. 73. Hæc autem late narrantur a Plutarcho in Coriolano. Dionyſius l. 8. Livio l. 2. Valer. l. 1. c. 8. & l. 5. c. 2.

Bellum quod in Marathone) Superat numerus eorum codicum, qui volunt iſta reponenda ad 30. Darii, & 1. Olymp. 72. ſicut habent vulgati. Nam ad illos accedunt Peta. Fa. Lo. ſeptem Vaticani, Fux. Mar. & reliqui, ſed male ut Pi. O. & Vi. ad 19. Darii: Sulpitius l. 2. ait contigiſſe quadriennio ante quam decederet Darius: qua in re non tam ad auctorem accedit, quam cum ait factum an. Urb. 260. idque poſt Gellium lib. 17. c. 21. Nam ille annus Urbis concurrit apud auctorem cum 30. Darii vertente. Ab his non longe abſunt Thucydides l. 1. & Plato l. 3. de legibus, dum numerant decem annos inter bellum Marathonium, & Salaminium: licet auctor interponat annos 11. integros. Confirmant etiam vulgatum ſitum Herodot. l. 7. in initio, dum ſcribit Ægypti defectionem contigiſſe anno 4. poſt pugnam Marathoniam, & Darium deceſſiſſe *altero anno ab illa defectione*; ergo anno 30. Darii commiſſa illa pugna, cum regnarit tantum an. 35. Deinde idem ipſe Herodotus videtur ſignificare illam accidiſſe ſtatim a plenilunio, & circa Olympicos ludos. Cicero in Bruto hunc ipſum annum indicare videtur cum ait, *hoc bellum Perſarum fuiſſe eodem fere tempore quo bellum Volſcorum, cui Coriolanus exul interfuit*, & de quo auctor hoc loco: Dionyſius l. 5. ait accidiſſe an. 16. poſt mortem Bruti, ideſt an. 2. Olymp. 72. quo præfecturam gerebat Athenis *Hybrilides*, teſte etiam Pauſania l. 6. Plutarchus tamen in vita Ariſtidis vult factum Archonte Athenis *Phaippo* ſeu potius *Phanippo*, & anno ſuperiore antequam Ariſtides potiretur præfectura Athenis, itaque uno anno ſerius.

ea qua de Miltiade) Quod ea ratio vocis hujus *Miltiade* ſcribendæ fuerit a nobis inita, & potius quam priſca *Mileiade* probetur, tribuito codicibus illis Pi. Lo. præſertim cum alii ad eos accederent ut Fux. Peta. in quibus *Militiade* mendoſe pro *Miltiade*: item ut Vi. O. ubi *Milthiade* aſcita aſpiratione; Sed præterea quia ita paſſim Herodotus, Plutarchus, Dionyſius, Pauſanias, Æmilius Probus, Gellius. Sed quis ignorat Miltiadem celebrem factum hac pugna Marathonia contra Perſas, in qua ille Athenienſibus præfuit? & Ariſtidem quoque tum ex præfectura quam Athenis obtinuit anno inſequente, tum ex eo quod erat unus ex præcipuis ducibus Athenienſium in illa pugna.

Panyaſis (*Panniaſis* Peta. Vi. O. *Pannyaſis* Fux. *Paniaſus* Lo. Pi. Vulgata lectio eſt Apollodori, Suidæ, Athenæi l. 2. & 11. at apud Clementem oratione [illegible] Gentes, & Pauſaniam l. 10. *Panyaſſis*.

Trecenti nobiles &c. familia a Vejentibus) *a Vejen[illegible]bus* Vi. O. *a Vejenſibus* Lo. ſed perperam. Porro cum prius in vulgatis his aſſignata ſit ſedes e regione an[illegible] 33. Darii, & 4. Olymp. 72. ad imitationem Fa. ſeptem Vaticanorum, Lo. Peta. Fux. habentur autem in Pi. Vi. O. ad an. 2. Olymp. 74. Faſti Onuphrii referunt ex oppoſito Conſulatus *Agrippa, & Pulvilli*, quem collo[illegible] cum anno 4. Olymp. 75. Gellius l. 17. cap. 21 e[illegible]dem Conſules nominat, & addit hoc factum anno fere 4. [illegible] pugnam Salaminiam, quod illi anno 4. Olymp. 75. optime reſpondet. Diodor. l. 11. refert ad Conſulatum *Minutii & Pulchri*, & ad an. 1. Olymp. 77. Eutropius ad Conſulatum *Fabii & Virginii*, quos Faſti Onuphrii collocant circa an. 2. Olymp. 75. Livius l. 2. ad Conſulatum *Heratii* & *Menenii*, hoc eſt ex Faſtis Onuphrii an. 4. Olymp. 75. quæ varietas coegit nos nil innovare. Hoc ſolum addidiſſe ſufficiat conſtare ex Plutarcho in Camillo hanc cædem Fabiorum contigiſſe ad 18. Julii circa ſolſtitium, & plenilunium æſtivum: itaque [illegible] nente uno anno Olympiadis, & ineunte altero.

cum in Algido) *Aleido* Peta. *Acbido* Lo. Plures tamen a nobis faciunt Fux. Fa. Pi. O. Vi. Mar. Diodorus, Eutropius Livius, & alii. Eſt enim oppidum Latii Mediterraneum. Difficile vero exhibere huic ſententiæ certum locum, cum Pi. Vi. O aſſignent ea Xerxis an. 6. Peta. Fa. Lo Fux. & Vaticani ſeptem ac Mar. an. 33. Darii, quibus accedunt impreſſi.

Ægyptus receſſit &c.) Continent iſta Vi. O. quidem in laterculo oppoſito anno 25. Darii, Pi. an. 29 Fux. Peta. Fa. Lo ſeptem Vaticani, Mar. & impreſſi anno 34. qui proprius ad Herodotum ſcribentem l. 7. Darium obiiſſe altero ab Ægyptiorum defectione anno, accedunt.

Gelo obtinuit Syracuſas) In Fux. pro *Gelo* ſcribitur *Gelon*. Porro ſedis horum varietas ea eſt ut alii conſtituant in an. 27. Darii ut Pi. alii in 26. ut Vi. O. alii in an. 34. ut Mar. una cum ſeptem Vaticanis: alii [illegible] Peta. Fa. Lo. & excuſi in an 35. ſeu 2. Olymp. 73. alii ut Fux. ad an. 7. Xerxis. Cui horum potius adhæreamus non ita ex veteribus ſcriptoribus liquet, qui differunt aliquot annis ab auctore. Nam Dionyſ. lib. 7. refertur initium imperii Gelonis paulo ante an. Urb. 262. & an. 2. Olymp. 72 qui anno 31. Darii opponitur: Pauſanias quoque ſcribit l. 6. *Gelonem rerum potitum Syracuſis* an. 2. Olymp. 72 His conformes ſunt Ariſtotel. l. 1. Politic. c. 12. & Diodor. l. 11. dum uterque vult eum regnaſſe ſeptem annis, & Dionyſius addit eum vita functum Coss. *Fabio & Æmilio Mamereo*, qui incidunt in an. 1. Olymp. 74. Nam quod Plutarchus in Lyſia ait Hieronem regnaſſe Olymp. 82. probabile ſatis eſt vitio librarii *Hieronem* repoſitum, pro *Gelonem*.

Pompilia) *Pepilia* S. Lo Pi. *Pampilia* P. idem nobiſcum habent. Fre (licet ſit appoſitum per parentheſin *alias Porphyria*) & duobus in locis Vincen. tom. 1. Specul. Sic etiam vulgus auctorum: apud Oroſi. l. 2. c. 8 *Popillia*: apud Dionyſ l. 8. *Opimia*: apud Livium & Mar. *Oppia*. Nec eſt novum has voces *Pompilia* & *Popilia* ſæpe confundi. Nam cum Gell. l. 1. c. 12. faciat mentionem legis Popiliæ, illa eſt quæ vulgo dicitur Pompilia, ſic forum *Popilii*, & *Pompilii*, ſic *Pompilius Ruffus* (de quo lib. Inſt. tit. de eo cui liber. cauſ. bona addic.) & *Popilius Ruffus*. Quoad ſitum Fux. Peta. Lo. Mar. circa an. 36. Darii, ſeu 3. Olymp. 73. aſſignant hunc paragraphum: Fa. ſeptem Vatic. & impreſſi anno 1. Xerxis: Pi. an. 8 Vi. & O. an. 10. ejuſdem. Non minus inter ſe diſſident Livius, Dionyſius & Oroſius Nam illi duo collocant ad an. Urbis 271. & 3. Olymp. 74. Oroſius ad an. Urb. 275. & Olym. 74.

Xerxes &c. annis 20.) Severus Sulpitius l. 2. ait eum regnaſſe *uno & viginti annis*, quinetiam idem habent codices editi & nonnulli mſs. qui licet viginti tantum annos habeant hoc loco, in ſerie tamen deducunt annos

annos 21. Verum cum chirogtaphi Vi. O. Pi. Lo. & Mar. viginti tantum utrobique referant, idem nobis præstandum duximus, propter rationes quas deducemus infra, ubi agemus de Artabano.

pag. 120. col. 4. A. *Xerxes Ægyptum capit*) Fux. Peta. Mar. circa an. 1. Xerxis ista reponunt: Fa. Lo. septem Vaticani & editi circa an. 2. seu 1. Olymp. 74. Vi. O. circa an. 31. Darii: Pi. circa an. 32. Nil mutandum ab editis, quia Herodotus, qui tunc vigebat, lib. 7. ait Ægyptum subactam a Xerxe *altero* (id est secundo) *anno a morte Darii*, quod recte congruit cum Dionysio lib. 8. qui ait id contigisse an. Urbis 275. Nam si numeres a 2. anno Olymp. 6. qui est Abraam 1262. reperies illos annos Urbis concurrere cum an. 1. Olympiad. 74.

Choerilus) *Choralus* S. *Choeralus* Lo. *Coralus* Fa. *Charolus* Va. *Chirilus* Pi. in vulgatis & aliis mss. *Cerilus* Κοίριλος apud Pausaniam, Strabonem, Athenæum & alios plures. Itaque in tanta varietate non inviti discessimus a vulgata, freti auctoritate eruditissimi Turnebi, qui lib. 26. adversar. cap. 26. de hoc loquens, *Non est* (inquit) *dubium quin Choerilus per oe scribi debeat*, & ita legis apud Q. Curtium lib. 8. Josephum lib. 1. contra Apionem, Laertium lib. 1. Clemen. lib. 1. Stromat. & alios plures.

Phrynicus) Purior scriptura juxta Pi. & L. quam ut olim *Phrinicus*. Nostram enim tuentur lectionem Suidas, Strabo, Aristoteles, Laertius, Plutarchus, Pausanias, Herodotus, Ælianus, licet in his quattuor legatur *Phrynichus* cum *ch*.

Xerxes pontem in Hellespontiaco mari fecit) Desunt in A. L. M. quattuor Vatic. O. P. Lo. Pi. Vi. Fa. Peta. Fux. Nihilominus quia sunt consentanea historicis, & ab aliquot codicibus confirmantur, non sunt rejicienda, cum de hoc transitu Xerxis ut re celebri & notissima, antea auctor sit loquutus. Neque præterea sunt movenda loco a 4. Olymp. 74. Nam Thucydides lib. 1. scribit illum transitum contigisse anno 10. post pugnam Marathoniam: Clemens lib. 1. Strom. ex Eratosthene in Chronicis numerat a prima Olympiade ad transitum annos 297. qui coincidunt in an. 1. Olymp. 75. sub quo Diodor. initio libri 11. constituit illum transitum, sicut etiam facit Dionys. Halicar. lib. 9. quibus accedit Herodot. lib. 7. dum idipsum tribuit post trienium ab expugnata Ægypto. Verum auctor vel quisquis hæc adjecit, sumpsit annum finientem 4. Olymp. 74. pro an. 1. ineunte sequentis Olympiadis 75. ut in annis Urbis & passionis Christi, & sicut sæpe occurrit apud auctorem & graves scriptores.

Xerxes cum Athenas &c.) Corrupte habentur in Vi. O. ad an. 25. Darii, non ita incommode in Pi. ad an. 3. Xerxis, nec in Fux. & Peta ad an. 4. sed rectius Lo. Fa. septem Vaticani & vulgati ac Mar. ad an. 5. seu 4. Olymp. 71. Nam testantur Herodot. lib. 8. Diodor. lib. 11. & omnes historici Athenas captas eodem anno, quo Xerxes transiit in Græciam, de quo proxime dictum est.

Bellum quod in Thermopylis &c.) in Vi. O. est positum ad an. 36. Darii, in Pi. ad an. 4. Xerxis, in Peta. & Fux. ad an. 5. in Lo. septem Vaticanis, vulgatis ac Mar. ad an. 6. seu 1. Olym. 75. quos videtur confirmare Herodotus lib. 7. dum significat hanc pugnam contigisse circa certamina & festa Olympica.

Apud Salaminam) In Lo. apud *Salamina* ut apud Æmilium Probum, in Vi. & O. *apud Athenienses*, sed perperam: Hieronym. in Daniel. 11. firmat nostram lectionem, cui conformis Mar. licet utrumque sit apud bonos auctores & *Salamina* & *Salaminam*.

Athenienses Piraum) *Athenienses iterum Piraum* Fux. alii *Piraum* ut Tacitus, Plinius, Pausanias, Plutarchus, Strabo: alii *Pireum* ut Justinus & Mar. tota sententia deest in Vi & O. Fux. autem & Pi. ad an. 6. Xerxis collocant, seu ad an. 1. Olym. 75. cui cum Lo. Fa. Peta. Mar. ad an. 7. quibus propius accedit Diodorus lib. 11. dum hoc ipsum tribuit an. 4. Olym. 75. & tam ipse quam Pausanias lib. 1. & Thucydides lib. 1. testantur esse insignem portum in Attica (de quo etiam vide Ciceronem lib. 7. ad Attic. epist. 3.) & ejus prima fundamenta jacta fuisse anno 3. Olymp. 71. Themistocle Archonte; tandem ejus consilio absolutum hoc anno.

Hieron Syracusis regnat) *Gelon Syracusis regnat in Sicilia* Fux. sed perperam. Varius autem his assignatur situs: Pi. enim collocat ad an. 1. Olymp. 75. & ita videretur, cum sit annus 8. regni Gelonis ejus fratris; & Arist. lib. 5. polit. cap. 12. scribat Gelonem regnasse annos 7. licet Diod. lib. 11. velit tantum 6. Fux. ad an. 2. Fa. Lo. Peta. septem Vaticani, Mar. & impressi ad an. 3. quod firmatur auctoritate Diodori lib. 11. qui ejus regnum constituit post pugnam in Plateis: sed cum dissidium sit solum de ejusdem Olympiadis anno, nil mutandum censeo maxime in re dubia. Semper reminisci debemus sententiæ Dionysii lib. 7. ὀλίγοις μὲν οὖν ἔτεσι δια-μεζῆν τῶν χρόνων δοί τις ἀντὶ ἰσθμικοῖς ἀνδράσιν ἀρχαίας ϗ πολυετῆς συμπεπτωμένοις πραγματείας, *ferendum erat si quis paucis annis falleretur in supputatione temporum in prisca & multorum historia*. Non est tamen prætermittendum, ista a Vi. & O. abesse penitus.

Bellum quod in Plateis & in Mycale) *Bellum in Plateis factum & in Micale pugna* Fux. Addidimus vocem *quod*, cum antea legeretur *bellum in Plateis* ut in B. H. So. Lut. Pet. vel *bellum Plateis* ut in Ven. Nam etiam in superioribus bellis interjecit illam particulam *quod*: hoc autem gestum est ab Atheniensibus duce Pausania, aut Aristide (scriptores enim non sibi constant) contra Marianum ducem Xerxis; & Herodotus terminat suum opus in descriptione hujus belli. Illius trophæa & alterius, quod in Mycale in variis locis sunt disposita. Nam in Vi. & O. respondent anno 3. Xerxis, in Pi. 6. in Fux. an. 9. in Fa. Lo. Peta. & impressis an. 10. Si codex affuisset, reposuissem ad an. 7. & 2. Olymp. 75. quia potest colligi ex Diodor. lib. 11. & Herodoto lib. ult. has duas pugnas contigisse sequenti anno post illas in Thermopylis, & Salamina: Pausanias etiam lib. 6. ait id factum Olympiade 75.

Mycale) Rectius quam ut olim *Michale*, qui sic Fux. cui proxime accedunt *Micale* in Peta. Lo. Fre. *Migale* Pi. sed præcipue quia ita Plinius, Thucydides, Pausanias, Suidas, Herodotus, Ptolemæus Μυκάλη.

Hieron post Gelonem &c.) Hæc mihi pridem suspecta, ut proinde expungenda censerem: superius enim ab hinc duobus tantum annis habentur: ubi tamen adverto majorem consensum codicum & Mar. qui omnes præter O. Fux. Vi. bis repetunt, mutavi sententiam. Nec minor difficultas in situ designando. Nam Vi. & O. reposuerunt ad an. 3. Olymp. 74. Pi. ad an. 5. Olym. 75. Fux. ad an. 1. Olymp. 76. Fa. Peta. Lo. & impressi ac Mar. ad an. 2. Olym. 76.

Pindarus musicus) Vox *musicus* abest ab L. A. M. V. S. Pi. Vi. Lo. Mar. Fa. Peta. Fre. unde penitus sustulissem, ni me vulgatorum & aliquot mss. religio retinuisset.

Themistocles in Persas fugit) Varia hujus fugæ latibula. Nam in Pi. in laterculo opposito an. 25. Alexandri reponuntur: in Vi. & O. an. 26. in Peta. & Mar. an. 32. in Lo. Fux. Fa. septem Vaticanis & impressis an. 31. Censet Diodorus hæc contigisse an. 2. Olym. 77. (qui est auctori an. 33. Alexandri) Coss. *Aug. Virgilio & Servilio Sirate*, quorum tamen consulatus incurrit apud Onuphrii Fastos in an. 1. Olymp. 76. Ægre tamen conciliari possunt, cum certum sit Eusebium a Diodoro in enumerandis Olympiadibus & comparandis cum rebus Romanorum, sæpe admodum dissidere. Thucydides lib. 1. longe ab his distat, cum Themistoclem non ad Xerxem, sed ad Artaxerxem ejus filium fugisse refert. Nihilominus Plutarchus, Valerius, & alii plerique concordes sunt de Xerxe.

col. 3. B *Principium 71. Jubilei secundum Hebræos*) Ascita sunt hæc ex Lo. Pi. L. Peta. Fux. Fre. & addita ad an. ab Abraam 1545. licet nonnihil varient codices illi. Nam in Lo. & Fre. habetur, *principium 70. Jubilei secundum Hebræos*, anno ab Abraam 1545. & an. 1. Olymp. 77. in Fux. *principium 71. Jubilei* &c. ad an. ab Abraam 1546. & 2. Olym. 77. quod non parum confirmat conjecturam superiorem de collocando Jubileo 41. circa 45. ab Abraam: in Pi. & L. *Principium 72. Jubilei* &c. ad an. ab Abraam 1544. in Peta. *Principium 71. Jubilei* &c. ad an. ab Abraam 1547. Nobis in his angustiis constitutis & dubiis quo penderemus, satius visum est mediam viam sequi, licet si favissent libri, libenter disposuissemus ad an. 1551. ab Abraam. Sic enim singula inter se aptissime responderent, cum circa an. 51. ab Abraam 41. Jubileum collocaverimus. Nam trigesies quinquaginta faciunt annos 1500. quibus junctis an. 51. præcedentibus, conficitur summa 1551. Tamen quia Hebræi non eosdem & similes annos cum auctore tribuunt regibus Juda & Israel, non est mirum si principium 71. Jubilei incidat in an. Abrae 1545. ut alias notavimus. Librarius hunc versiculum prætermisit.

Sophocles Tragœdiarum &c.) In Fux. desiderantur, in cæteris ita varie exstant ut alii conferant ad an. 4. Olym. 75. seu an. 9. Xerxis ut Pi. alii ad an. 11. ut Vi. O. alii ad an. 15. ut Peta. Mar. Placet magis situs ad an. 14. seu 1. Olymp. 77. Nam ad editos, qui ita reposuere, accedunt Lo. Fa.

Roma virgo Vestalis Sunia &c.) Dionysius lib. 9. vocat eam *Urbiniam*, Mar. *Virbiniam*. Plures cum sint qui ad an. 2. Olymp. 77. seu an. 15. Xerxis reposuerunt, ne fovisse videremur dissidium, ad eos nos adjunximus. Sic enim præter editos Lo. Fa. Vi. O. licet dissideant in anno Olymp. quod posteriores duo annum primum conotent, priores annum 2. reliqui ut Peta. Fux. Pi. Mar. an. 16. ejusdem Xerxis: firmantur editi auctoritate Dionysii & quoad an. Olymp. & quoad an. Urbis 282. quia ille numerus adjectus ad an. 1264. ab Abraam conficit summam

1546. quam vides hoc loco concurrere cum an. 15. Xerxis.

Sophocles & Euripides &c.) Hac repetitione tam vicina satis significavit auctor varia de Sophocle haberi, ut minus mirum videri debeat, si codices minus inter se conveniant: Pi. aggregat ad an. 10. Xerxis, seu 1. Olymp. 76. Vi. O. ad an. 13. Lo. Fa. adjunctis editis ad an. 16. Peta. Fux. Mar. ad an. 17. quod est verisimilius, si Euripides nascitur circa Olymp. 74. ut colligitur ex Suida, dum ait eum obiisse Olym. 93. & vixisse annos 75.

Euripides) Antea scriptum erat *Eurypides* per *y*, sed quam fede, docent non solum mss. sed etiam Cicer. Plin. Polybius, Valer. Max. Ælianus, Pausan. Athenæus, Strabo, Plutarchus, & ipsa Euripidis opera.

clari habentur) Additur in Fux. *Tragœdiarum Poetæ.*

Herodotus historiarum &c.) Dum huic patri historiæ, ut loquitur Cicero lib. 1. de legi. sedem parant codices, alii ad an. 14. seu 4. Olymp. 76. reposuere, alii ad 18. ut Mar. Malim tamen ad an. 17. Sic enim Fa. Lo. Peta. Fux. & editi.

Bacchilides) *Bachilides* Vi. O. Peta. Fa. Fre. *Baccilides* Lo. *Heraclides* Mar. *Baechylides* Fux. ut Gellius lib. 20. cap. 6. sicut Βακχυλίδης, Scholiastes Apollonii, Plutarchus lib. de exilio, Suidas & alii. Sed quia idem nomen sæpius in hoc libro reperitur cum hac ipsa scriptura, nil muto.

Diagoras Athenis) *Diagoras Atheus* Lo. Pi. L. *Diacoras Athenii* Fa. *Diagoras aheneus* Peta. *Diagoras Athenaus* Fux. Notius est quam ut probatione nostra egeat, Diagoram patria & cognomento *Melium*, seu *Milesium*, nomine contemtæ, seu corruptæ religionis apud gentes pessime audiisse; unde Eusebius lib. 14. de præpar. cap. 6. ἔνιοι τῶν φιλοσόφων καθάπερ Διαγόρας ὁ Μήλιος καὶ Θεόδωρος ὁ Κυρηναῖος καὶ Εὐήμερος ὁ Τεγεάτης καθόλου φασὶ μὴ εἶναι θεὸς, *nonnulli Philosophorum veluti Diagoras Milesius, & Theodorus Cyrenaicus, & Evemerus Egiata nullo modo deos asserebant: & ob id punitum*, ut loquitur Tatianus, atque adeo *Atheum* cognominatum & proverbio locum dedisse *Diagorus Melius* de summe impio; fuit enim familiare Ethnicis, Atheos quoscumque compellare, non solum qui deorum multitudini adversabantur, sed qui ab eorum cæremoniis desciscebant, ut observant Clemens & Tatianus contra Gentes, & alii Patrum, utque videre est de ipsis Christianis apud Dionem Cassium in Domitia. dum scribit Clementem cum Domitilla uxore crimine ἀθεότητος damnatum a Domitiano: vel etiam *irreligiosi & deos abnuere dicebantur, qui corporum caussas meras & simplices rimabantur*, ut loquitur Apulejus Apol. 1. Itaque loco *Athenis* reponendum videri poterat *Atheus*. Nihilominus quia major exemplar. pars *Athenis* habet, & quia constat eum Athenas migrasse capta Melo, ibique fuisse in honore per aliquot annos, satis fuerit lectorem variæ hujus lectionis monuisse, ne imitemur eorum libertatem, qui novitatis studio propter unum aut alterum mss. omnia immutant, & sæpe contra rationem. Hinc castigabis locum Vincen. tom. 1. Specul. *Bachilides & Diagoras Atheni* (pro *Athenis*) *celebrantur*. Vide etiam Suidam in verbo *Socrates*, de varia significatione *Melii*. Constat etiam hunc Poetam Bacchilidem patria Peloponnesiacum Athenis floruisse.

Zeuxis &c.) Nobilem hunc pictorem varie nobis depinxere libri. Nam Pi. componit cum anno 12. Xerxis, seu an. 3. Olymp. 76. Vi. O. an. 17. seu an. 3. Olymp. 77. At demum Lo. Fa. Peta. una cum editis an. 18 seu 1. Olymp. 78. Mar. an. 20. Suidas dissentit ab auctore dum conjicit Zeuxim in tempus Isocratis, sed manifestius Plinius lib. 35. cap. 9. in annum 4. Olymp. 95. quo tempore florebat Isocrates, teste nostro auctore, qui insimulat erroris eos, qui constituunt illum ad Olymp. 89. docet etiam lib. 34. cap. 8. cur auctor vocet pictorem, quia alter erat statuarius ejusdem nominis, qui vixit Olymp. 114.

Byzantinorum) *Bizanthiorum* Peta. *Bizantiorum* Fa. Vi. autem & O. *Byzantiorum*, Pi. *Bizanthyorum*, Fux. *Bizathiorum*: de hoc supra.

Themistocles hausto tauri sanguine moritur) In Fux. *Themistodes* (*d*, pro *cl*) *exul a Persarum rege Xerxe susceptus cum videret illum bellum inferre Atheniensibus civibus suis, ne aut destitueret de se bene meritum, aut oppugnaret patriam, Magnesia hausto tauri sanguine moritur*. Sed cum desint in cæteris, videntur adjecta, licet consona veritati historiæ, testibus Diodoro, Thucydide, Plutarcho, & aliis. Ista autem varie referuntur in codicibus. Nam in Fa. & 7. Vatic. ac Mar. ad an. 20. Xerxis, cui adjungunt sese comites impressi; sed Lo. Peta. Fux. ad an. 19. Pi. ad an. 18. Vi. O. ad an. 3. Artaxerxis; sed difficile est ex scriptorum libris colligere certo, quo anno decesserit: Diodorus videtur notare sub Coss. *Virginio & Structo*, & præfecto Athenis *Prexiergo*; verum quia horum Consulatus incurrit in primum an. Olymp. 76. *Prexiergi* vero præfectura in 1. vel 2. (variant enim auctores) Olym. 77. & mos Diodori est præcipue lib. 11. 12. & 13. in unum annum congerere ea, quæ variis & diversis annis contigerint, nil certi video posse dici. Quod si obierit, ut notat auctor, eodem anno quo Socrates nascitur, ut vult major numerus exemplarium, erit ex sententia Laertii lib. 2. & Apollodori in Chronicis, illius mors ascribenda an. 4. Olymp. 77. Thucydides tamen vult eum venisse ad Artaxerxem successorem Xerxis.

Socrates nascitur) Lo. Fa. Fux. Peta. Pi. Mar. constituunt ad an. 20. Xerxis: Vi. O. ad an. 3. Artaxerxis. Laertius lib. 2. ex sententia Apollodori in Chron. paululum ab illis differt, cum Socratis nativitatem assignat an. 4. Olymp. 77. Suidas ait eum *fuisse bello Peloponnesiaco Olym.* 77. Sed videtur potius significare tempus quo florebat quam nativitatis, quin etiam legendum esset *Olymp.* 87. pro 77. cum bellum Peloponnesiacum non coeperit ante illam Olympiadem 87. ut constat ex Eusebio anno 1. Olymp. 87 Suidæ tamen codex, γέγονεν ἐπὶ τῶν Πελοποννησιακῶν, quod verti etiam posset, *natus est tempore belli Peloponnesiaci*.

qui menses in ordine annus deputantur) In V. Lo. itera minutiori, *qui menses in ordinem annum reputant*. in Ven. *qui menses in ordine annum reputant*: in Lu. *qui menses in ordine annum reputantur*. At ista penitus desiderantur in A. M. P. Fux. Peta. Vi. O. L Pi. licet hi quattuor posteriores & etiam vulgati non computent ullum annum Artabano in serie annorum, ut faciunt cæteri. & Fa. quos sequimur, ut vitemus illud absurdum, quod antea vice illius unici anni Artabani, erat posita nota 21. in serie annorum Xerxis regis præcedentis, quasi ille regnasset 21. annis; quod omnino Eusebio adversatur, cum illi tantum 20. annos assignet. Varie veteres de annis regni illius. Clemens lib. 1. Strom. tribuit 26. Joseph. lib. 11. antiquitt. cap. 1. dat plures 28. Sulpitius lib. 1. Diodorus lib. 11 cap. 21. Hieron. in Ezech. cap. 4. conveniunt cum auctore in anno 20. Contigit hæc diversitas ex annis, quos vixit cum patre & olus. Illi autem quattuor supradicti codices vice istius anni, & quia hoc loco nullum annum interserunt, alterum interponunt inter Sogdianum & Darium Nothum, quod alii non faciunt.

Lapis in Ægon puvium) *Lapis in Ægis fluvium* Fux. Fre. *in Egis fluvio* Lo. V. Fa. Peta. S. Vi. O. Ven. Lut. *in Egys fluvio* Vincen. tom. 1. *in Egisto fluvio* Va. Pi. *in Æneis fluvio* Jornand. *lapis ingens de calo ruit in Thraciæ partibus* Mar. *in Ægis fluvio* M. quæ lectio germanior videbatur, si pro *Ægis* exstaret *Ægos*. Nam adverto Diodorum lib. 13. Stephanum, Xenophontem lib. 2. Plutarchum in Lysandro, Strabonem, Aristotelem lib. 1. meteor. Polianum lib. 1. Stratagem. & alios Græcos non solum numero plurali uti, cum hujus fluvii fit mentio, sed etiam *Ægos*, non *Ægon* dicere, sic enim verbi gratia unus pro cæteris Strabo lib. 6. sub finem μετὰ τὴν ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς ναυμαχίαν. Polybius quoque lib. 1. meminit pugnæ navalis ab *Ægos Potamos*, μετὰ μὲν ἂν τὴν ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς ναυμαχίαν, quæ Perotus interpres sibi ... penitus: alter vero hunc reddidit, *ad capræ fluvium*, cum videret αἶγα idem esse ac capram; sed inepte, cum in nominibus propriis reddendis retinenda vox nativa potius, quam habenda ratio significationis: Plutarchus in Lysandro, κατηνέχθη γὰρ ὡς ἡ δόξα τῶν πολλῶν ἐξ οὐρανοῦ παμμεγέθης λίθος εἰς αἰγὸς ποταμὸς 1. *decidit enim, ut est vulgi opinio, ingens lapis ex calo in Ægos fluvios*: item in Alcibiade, ποτὲ νέος τοῖς Ἀθηναίοις ἔχοντες ἐν αἰγὸς ποταμοῖς, neque inepte dici possit Strabonem, Polybium, Plutarchum, dum ita loquuntur in plurali, intelligendos esse non tam de fluvio, quam etiam de urbe, quæ sita erat supra fluvium. Αἰγὸς Latini pariter posterius illud *Ægos* potius quam *Ægon* constanter usurpant; sed numero singulari appellant *Ægos flumen*, non ut Græci *Ægos flumina*. Sic enim Frontin. lib. 2. Stratag. *Lysander adversus Athenienses apud Ægeo potamon* (& in margine *Ægos potamum*) *instituit certo tempore infestare naves Atheniensium*. Plin. lib. 2. cap. 58. ubi eundem casum lapidum e cælo refert, *celebrant Graci Anaxagoram Clazomenium Olymp. 78. an. 2. prædixisse calestium literarum scientia, quibus diebus saxum casurum esset e Sole, idque factum interdiu in Thracia parte ad Ægos flumen*. Idem meminit Ægos fluminis lib. 4. cap. 11. *cum urbem flumini Ægos oppositam*, ait Laert. lib. 2. de eodem loquens, *circa Ægos fluvium contigit lapidis lapsus*: & Ammian. lib. 22. *Ægos potamus, in quo loco lapides casuros ex calo prædixit Anaxagoras*. Sic Æmilius Probus loquens de Lysandro, qui apud *Ægos flumen* est potitus classe hostium. Sic etiam Mela lib. 2. Porro ne in fluctibus hujus fluminis videremur fluctuare, receptæ jam editorum lectioni placuit adhærere, cum sit aliorum exemplar. quæ sunt

sunt plura numero. Ad extremum varia his sedes tribuitur in Pi. circa an. 37. Alexandri, & 2. Olymp. 78 & idem videtur significare Plinius lib. 2. cap. 58 apud Mar. circa an. 38. in Vi. O. circa an. 41. in Fux. Fa. Peta. Lo. & excusis ad an. 39.

qui Longimanus cognominabatur) Qui *mucrocior id est longimanus cognominabatur* Fux. Hinc ipse Hieronymus in 4. Ezech. *Xerxes qui cognominabatur* μακρόχειρ, *id est longimanus*. Idem apud Jornand. nisi corrupte *Machochir*. Verum desiderantur penitus in L. Pi.

Ezras) Improbabis fo san rationem hanc scribendi, cum Septuaginta legant Ἔσδρας, reliqui vero ut Josephus, Hieronymus, Augustinus, Marianus, Freculphus, præcipue vero vulgata Bibliorum translatio *Esdras* Vicit nihilominus unanimis ille exemplar. consensus, cui non consentire nefas, potissimum cum favet illis Hebraica seu Chaldaica scriptio עזרא Ezra.

siluisset, qui scribit &c.) In Peta. A. M. V. *siluisset & qui scribit*: in quibus est probabile illam copulam adjectam fuisse a quodam sciolo, qui credidit auctorem loqui de alio scriptore quam de Ezra, dum absurdum judicat Ezram scripsisse de se in tertia persona, videlicet, *qui scribit hoc tempore Ezram & Nehemiam reversos ex Babylone* Verum observasse debebat modum hunc loquendi esse Ezræ ipsi familiarem; sic enim is lib. 1. cap. 7. *Ipse Ezras ascendit de Babylonis*, quin & idem faciunt plures historiographi, ut Cæsar in commentariis. Neque enim is *ego vici*, vel *ego pugnavi* scribit, sed *Cæsar vicit*, & *Cæsar pugnavit*.

pag. 121. col. 3. A. *quæ ab his gesta referuntur*) Posuimus *referuntur* ex A L. M. P. V. Va. Lo Vi. O. Pi. Ven. Fux. Peta pro *feruntur*.

Sicilia a populo regebatur) In Fux. est adjectum *seditione facta*.

Cimon juxta &c.) Sic corrigo pro *Cymon* sequutus Peta. Fux. Lo. A. Pi. Frontin. lib. 3. Plutarchum, Apollodorum, Thucydidem, Justinum, Probum, Diodorum, Pausaniam, Ammianum, apud quos Κίμων: Polybius autem & Mar. habent *Cymon* per *y*. Porro hunc paragraphum Fux. Peta. Fa. septem Vaticani assignant circa annum 4. Longimani, a quo non recedunt editi, Pi. vero circa an. 1. Lo. Mar. circa 3. Vi. O. circa 8. neque potius ex illis scriptoribus potest colligi certus annus, nisi forsan ex Diodoro, qui lib. 12. scribit hæc contigisse sub Archonte Athenis *Demotione*, & Romanis Coss. *Publicola & Apio*. Si spectetur annus Demotionis dicendum erit accidisse anno 3. Olymp. 77. ut volunt Sigonius & Mercator, licet Diodorus velit esse an. 40. Olymp. 82. sin autem Consulum, fasti Onuphrii eos collocant ad annum 1. Olymp. 80.

pag. 121. col. 3. A. *Eurimedontem Persas*) *Eurymedontem Persas* Peta. *Eurymidontem fluvium Persas* Al. quæ lectio licet sit vera, tamen non est necessaria, cum absit ab aliis exemplar. & res aliunde omnibus nota *Eurimedonem Persas* Vi. O. sed vitiose. Vulgata scriptio est Plutarchi, Ammiani, Pausaniæ, Mariani & aliorum: Diodorus lib. 11. vocat *Eurybantem*.

Medicum bellum conquievit) Lapillo notandum albo, pro *modicum bellum conquiescit*: præsidio fuerunt velut copiæ auxiliares, chirographi O. Vi. Pi. Lo. Peta Fux. quibus adjungendus Mar. qui quo minus dubitares, pro *Medicum bellum* dixit *Medorum bellum*. Nam ita veteres loquutos de Persis nemo nescit, ut certum est ex Æliano lib. 11. Thucydide libro 1. Plutarcho & Diodoro sæpius, bellum contra Persas a Græcis susceptum, bellum *Medicum* seu *Medorum* vocari solitum. Nam ab eo tempore, quo Medi a Cyro subacti sunt, & eundem regem cum Persis receperunt, nomine Persarum intelliguntur, ut postea docebimus. Hinc Marcus Antoninus dictus est *Medicus*, quod Medos superasset. Vetus lectio potuit aliquibus probari si vox illa *modicum* adverbii naturam induat, quasi dicat ad modicum tempus, vel exiguo spatio pax inita, ob frequentes illas inter Græcos pugnas, & inducias; revera tamen non nisi de Medis accipi possunt. Nam bellum illud celerrime confectum cum Persis, seu cum Medis, constantem pacem peperit: etenim, ut inquit Plutarchus in Cimone, *Cimonis victoria tam navalis, quam pedestris eadem die comparata, coegit Persas, ut nobilem illam pacem cum Græcis inirent, ut semper a mari Græco curriculum equi abstinerent*.

col. 2. A *Perdicas*) *Perdicca* Lo. Peta. Pi. O. Vi. Mar. Sic Pausanias lib. 2. Verum prius lego cum unico *c*, apud Thucydidem & alios.

Heraclitus &c.) Quidni hæc ad an. 5. Longimani aggregentur, cum ita dictent Lo. Peta. Fux. Fa. Mar. & vulgati, seu ad an. 1. Olymp. 80. Qui enim dissentiunt ab his, neque inter se conveniunt. Nam Pi. opponit 11. Vi. vero & O. an. 12. excipio annum Olymp. Omnes enim isti connumerant an. 2. Olymp. 81 sed sententia potest ferre singulos.

Ezras sacerdos) Quia editi & Mar. ascripsere hæc anno 7. Longimani, seu an. 2. Olymp. 89. habentque patronos Pi. Fux. Fa. (licet differant in numero Olympiadum: Pi. enim appingit an. 3. Olymp. 81.) quibus potius cogimur annuere quam istis Lo. Peta. quamvis non multum absint, qui anno 5. seu 1. Olymp. 80. vel Vi. O. qui an. 12. Longimani, vel an. 4. Olymp. 81.

Heliasis) Sic emendo ex A. L. P. Pi. Peta. Fux. Vi. O. & Eusebio lib. 8. de demonstratione cap. 2. & Nehem. cap. 30 pro *Neeliasib* ut in B. H. So. Pet. vel *Neesialib* ut in V. Va. Ven. Lut. vel *Nebeliasib* ut in Lo. Nam in illis omnibus litera *N*, occupat locum *H*; vel *Eliasib* ut in tribus mss. Fab. vel *Elisab* ut in Mar. vel *Neesiasib*: apud Hieronym. Daniel. 9 ex Eusebio *Eliasub*. Sed quia Euseb. lib. 8. de demonstr. cap. 2. habet *Eliasib* & Josephus lib 11. Antiq. passim, haud dubio ita legendum apud ipsum Hieronym.

Affirmaturque Ezras divinas scripturas memoriter condidisse, & ut Samaritanis non miscerentur, litteras Judaicas commutasse) Non extant in Peta. Fux. A L. M. S. in 2. Vatic. P. Lo P. Fa. Vi. O. Mar. nihilominus propter alia exemplaria, & quia Tertullianus lib. de habitu muliebri, Iræneus lib. 3. cap. 23. contra hæres. Augustinus lib. 2. de mirabilibus sacræ Scripturæ cap. 33. Raban. Maurus lib. de insti. cleri. cap. 54. & plerique veterum idem de Ezdra asserunt: non est quod novitatem vel absurditatem caussemur, & alienum ab Eusebii sententia censeamus.

memoriter condidisse) *memoriter edidisse* V.

Empedocles &c.) Cum nutarent codices) Nam Lo. Fux. comparant hæc cum an. 8. Longimani seu 4 Olymp. 80. Vi. O. cum anno 13. seu an. 3. Olymp. 81. Pi. anno 16. seu 3. Olymp. 82. amota tamen hæsitatione retinui veterem sedem ad an. 9 Longimani, seu 1. Olymp. 81. sic enim excusi, quibus patrocinantur Peta. Fa. nihil enim contrarium suadet.

Pherecydes secundus) Quia nefas existimavimus recedere a majori parte codicum mss. A. L. M. V. Peta. Vi. S. P. Lo. Pi. Fre. sic restituimus *secundus* pro *Syrus* ut olim in editis, vel *Pherecydes alter secundus* ut in Fux. Accedit ratio; nam cum auctor circa Olympiadem 59. pag. 116. jam fecerit mentionem alterius Pherecydis historici magistri Pythagoræ, quem legimus cognominatum *Assyrium* ut apud August. epist. 3. vel potius *Syrium* ut apud Plinium lib. 7. cap. 56. & Græcos (Σύριον) sicut Euseb. lib. 10. de præparat. cap. 2. & 3. Arist lib. 5. de histor. anim. cap. 30. Clement. lib. 1. Strom. Pausan. lib. 1. Joseph. libro 1. contra Appionem: seu *Syrum* ut apud Cicero. lib. 1. Tuscul. Isido. lib. 1. Orig. cap. 37. & alios Latinos, sumpto cognomine a Syro, quæ Σύρος, vel Συρίη apud Strabon. vel *Syra* apud Suidam una Cycladum insularum, in qua natus est. Verisimile est ipsum loqui hoc loco de altero Pherecyde & diverso ab eo, qui *Syrus* dictus est, trium enim hujus nominis meminit Suidas; præceptoris Pythagoræ, quem vult *natum circa 45. Olymp. & floruisse sub Alyatte*; alterius *Poetæ & Atheniensis* quem facit antiquiorem contra sententiam Porphyrii, immo & Strabonis: tertii *historici cognomento Lerii*, quem ait natum paulo ante Olymp. 75. hic quidem *Lerius* convenit cum isto nostri auctoris: Strabo lib. 10. duorum tantum facit mentionem, *Syri* Badis filii, qui fuit *doctor Pythagoræ* ut loquitur Plinius lib. 2. cap. 79. & *Atheniensis*, quem facit recentiorem contra Suidam: Dionysius etiam Halicarnasseus lib. 1. citat *Pherecydem Atheniensem historicum*, quem ait γενεαλόγων οὐδενὸς δεύτερον, *nulli secundum in texendis genealogiis*, quibus optime respondet opinio Erathosthenis, qui teste Laertio libro 1. *asseruit unum tantum Pherecydem Syrium, alterum Atheniensem genealogum*; licet idem Laertius referat *Andronem Ephesium tradidisse duos fuisse Pherecydes Syros, alterum astrologum, alterum theologum, Badis filium*. Nam ita variat a Strabone in litera *d*, pro *b*. Hinc fit ut credam Eusebium indicare hoc loco Pherecydem non *Syrum*, de quo antea sed *Atheniensem*. Licet enim alter vixerit teste Luciano in Macrobio 85. annos, non tamen potuit pertingere usque ad hæc tempora. Demum hic paragraphus adnumeratur ab aliis libris ad an. 6. Perdicæ ut a Peta. Lo Fux. ab aliis ad an. 11. ut a Pi. ab aliis ad 10. ut a Vi. O. ab aliis ad an. 44. ut apud Mar. ab aliis ad an. 5. ut a Fa. septem Vaticanis & excusis: sed parum interest de anno, cum auctor solum tempus respiciat, quo floruit.

Cratinus) *Cranitus* S. Va. Lo. Fa. *Crativus* Vincen. tom 1. Specul. nos retinuimus veterem lectionem, suffraganribus omnibus aliis exemplar. & Mar. Cratini enim comici sæpe meminerunt Plutarchus, Suidas, Jul. Pollux. lib. 7 cap. 11. lib. 10. cap. 24. Scholiastes Aristophanis de avibus Κρατῖνος ἐν Κλεοβούλαις, Luci. in Macrobio, Horat. Satyr. 4. lib. 1. sermo. 4. sed quis non veterum?

Romam per legatos) Fux. Peta. Lo. his circa an. 23. Artaxerxis assignarunt locum, Vi. O. circa an. 15. Pi. circa an. 17. Mar. circa an. 9. commodior sedes ad an. 11. ejusdem ex Fa. & impressis. Qui situs anno superiore ante creationem Decemvirorum confirmatur auctoritate Livii lib. 3. decad. 1. & Dionysii lib. 10. Illi duo differunt in anno Urbis. Nam hic ad an. 300. ille ad an. 301. quoad Olymp. hic differt ab auctore duobus annis cum constituat ad an. 1. Olymp. 82. auctor ad an. 3. Olymp. 81.

Romæ clarior) *clarus* L. Pi. & Fre. *ludi sæculares* Mar. hunc paragraphum Vi. O. & Pi. locant ad an. 6. Perdiccæ, Mar. ad an. 5. Fux. Peta. Lo. ad an. 8. Fa. vero ad an. 12. seu 4. Olympiad. 81. quem imitantur impressi, & optime Nam hic annus est Eusebio 300. ab Urbe, seu ab an. 1. Romuli, licet ex aliorum sententia sit 302.

primus) *primum* A. L. M. Fux. Peta. Vi. Pi. O.

Trecentesimo secundo anno ab urbe condita x-viri &c.) Desiderarim chirographos nostros posse conciliari cum editis in ea sede quam his pararunt. Nam alii ut duo Vat. circa an. 3. Olymp. 82. alii ut Fux. Vi. O. Mar circa an. 3. Olymp. 81. alii circa an. 4 ejusdem ut quinque Vaticani, Peta. Pi. Lo. Fa & impressi, quibus me adjungo: tamen si adesset codex, videretur ista potius ad annum 2 Olymp. 82. reponenda, cum mutuo concurrant hic annus, & annus 302. ab Urbe, si primus annus Romuli & Urbis incipit, ut vidimus, ex sententia auctoris, a primo anno Olymp. 7. Cum enim annus præcedens illum annum Olympiadis respondeat anno Abraæ 1264. his adde 302. efficies 1566. qui in illo anno 2. Olymp. 82. complentur: quod idem fiet, si per Olympiades computes. Certum est enim ab anno 1. Olymp. 7. usque ad an. 2. Olymp. 72. interjici annos 302. hinc ergo aut e veteri sede dimovendus videbatur hic paragraphus, aut legendum 300. *anno*, quo anno volunt Dionysius lib. 2. & Orosi. lib. 2. cap. 13. Decemviros creatos. Absit tamen ut abnuam posse deffendi veterem situm: favet enim auctoritas Ciceronis qui lib. 2. de finibus scribit Virginium filiam interemisse, quam Appius Claudius Decemvir vendicare volebat *an. 60. post libertatem receptam*, id est, ab ejectis regibus. Adde enim illos annos 60. ad 1504. ab Abraam, qui præcedunt initium Consulum, efficies an. 1564. qui coincidit in eundem an. 4. Olymp. 81. prætetea licet hic annus 4. Olymp. 81. sit auctori (quin etiam Dionysio) an. 300. Urbis, ut videre licet ex calculo annorum ab Abraam, & ex eo quod scribit eodem anno factum agonem centenarium; nihilominus non est absurdum, quod ipse eundem annum vocet 302. Nam significat eum annum secundum Catonem esse 300. & secundum Varronem esse 302. Potest enim colligi ex diversis locis ipsum esse varium in annis Urbis. seu in situ historiarum, quæ pendent ab anno Urbis propter varios scriptores, ex quibus talia expiscatur, & qui diverse inchoant annos ab Urbe. Crediderim autem auctorem hæc ex Livio lib. 3. excerpsisse, vel ex Eutropio lib. 1. quorum verba *trecentesimo & altero anno*; quæ sic intelligo ut vox *altero* non *primum*, sicuti volunt Sigonius & Onuphrius, & habet etiam Pæanius, sed *secundum* significet. Nam præterquam quod ea est illius vis & significatio nativa, similem loquendi rationem invenies in præfatione Eusebii de *altero*, id est secundo anno Darii. Sic etiam aperte tradunt Fasti Capitolini & Solinus x-viros creatos an. Urb. 302. ipse etiam Dionysius lib. 10. cui ille 302. est annus 2. Olymp. 82. Denique Livius (de cujus mente contendunt docti) idem satis indicat cum postea addit Tribunos militares cepisse octavo anno post & anno Urb. 1310. Cassiodorus convenit cum Livio in iisdem Coss. Menenio & Sextio. Neque novum est Livium, Diodorum, Solinum & alios in annis Urbis non minus sibi nonnunquam constare, quam auctorem, prout fuot varii & inconstantes inter se auctores, quos sequuntur. Quanta enim fuerit dissentio in annis Urbis numerandis & digerendis, & quam varia & incerta ratio apud omnes, præcipue usque ad 500. annos ab Urbe, satis colligitur ex Cicerone in Bruto, & veteribus scriptoribus, quin & ab ipso an. 500. alii uno anno, alii duobus, alii tribus annis aut anteeunt, aut subsequuntur, ut notarunt plerique docti. Porro hoc loco emendandus est Orosius, dum vult 300. annum Urbis concurrere cum Olymp. 95. non quod substituas *Olymp. 85.* ut vult auctor notarum ad marginem illius, sed potius *Olymp. 81.*

& post annum ejecti sunt) *& secundum post annum ejecti sunt* Fa.

in Algido) *in Alcido* Lo. *in Algidios* Ven. Lut. sed impure, de quo supra.

auferre) *abducere* Lo Vincen. Mar. Fux. Peta. Pi. Vi. O. Fa.

Crates comicus) *Cretes*, Mar. Putarunt item aliqui reponendum *Cynicus*, vice *Comicus*; sic enim annotatur in margine editionis Basili. & Sonnia. Verum cum hic annumeretur ab auctore inter poetas, *Comicus* est legendum, prout exstat in omnibus exempl. Mar. Anton. Vincen. & apud Clem. Alexandr. Athenæus duos facit, alterum vocat *Criticum*, alterum *Comicum*. Euseb. lib. 14. de præpar. cap. 2. videntur favere lectioni *Cynicus*, dum ait Zenunem factum Cynicum a Cratete, sicut etiam facit Lucianus in Dialogo Crateris & Magi; exstantque ejus quædam fragmenta: de eo vide Pollucem lib. 6. cap. 17. & sub finem lib. 10. cap 26. sed Laertius li. 4. & Suidas nmre[illegible] tollunt dubitationem, cum scribant decem fuisse hujus nominis: primum antiquæ Comœdiæ scriptore[illegible], ut loqu[illegible] Laertius, quem eumdem existimo cum nostro: secun[illegible] *Trallianum Isocratis discipulum* circa Olymp. 102. te[illegible] ταφρορύχον, qui militavit cum Alexandro: [illegible]artum [illegible]nicum, qui floruit eodem tempore circa Olymp [illegible]

Bacchilides lyricus) Apud Mar. *Bachilides*, in Pe[illegible] *Bacchiles*, in O. Vi. Lo. *Baccilides*, in Fa. *Bacilides*, [illegible] Fux. *Bocchylides*, in Fre. *Bacchides*: de [illegible] pra, nam non dubito hunc esse i[illegible]

Cleobulina) Sic correximus ex A. L. M. Peta. [illegible] P. Lo O. Vi. Mar. quin & juxta ipsum Hi[illegible] contra Jovinian. pro *Deobulina* ut in vulgatis, vel *[illegible]ombul na* ut in V. S. Va. Nam ita dicta est a patre C[illegible]bulo Lindio uno ex septem sapientibus, de q[illegible] Laer[illegible] lib. 1. deinde facilis est ac frequens mutatio *d* in [illegible] e converso.

Templum Junonis &c.) Recipiuntur hæc in [illegible]dem ad annum 14. Longimani: in Lo. Fa. Fux. [illegible] Mar. ad annum 15. ut & in impressis: in Vi. O. [illegible] de hujus templi conflagratione meminit Pausanias [illegible] 2. sed annum subticuit.

quod Argis) *quod in Argis* Lo. Pi. Vi. O. Peta. Ma[illegible] tamen lectio antiqua præferenda: impure enim dicim[illegible] in Athenis, Parisiis.

Abaris) *Habaris* Lo. Peta. Fa. Vi. Pi. O. Fux. de quo pluribus supra.

Hyperboreamus) Vulgatam lectionem retinuimus, n[illegible] morati A. L M. S. V. Va. Fux. P. Peta. Lo. Pi. Vi O. Mar. apud quod *Hyperboreamus*: in Fa. *Hyperbolanus*: apud Pausaniam lib 3. *Hiperboreus*.

Tribuni plebis) Antiquus situs horum confirmatur a chirographis, qui circa an. 16 Longimani, seu 4. Olymp. 82. exhibent, ut Vi. O. Fux. Peta. Fa. Lo. excipe Pi. inquo circa annum 19. ejusdem, qui optime congruit cum anno 309. ab Urbe, quo Capitolini Lapides & Sigonius ajunt institutos Tribunos militares: Livius tamen li. 4. deca. 1. tribuit an. cccx. At Dionysius lib. 11. anno. 3. Olymp. 84. & Urbis 311. Suidas in voce Χιλίαρχος refert ad annum Urbis 305 quæ opinio propius videtur accedere ad nostram sedem; uno enim tantum anno dissidet. Cæterum dum ipse hic de *Tribunis plebis*, & paulo post de *Tribunis militum* loquitur, non parum differt ab aliis scriptoribus antiquis tam Græcis quam Romanis, ita ut juxta illos & ex eo quod supra vidimus de Tribunis plebis, videretur pro *Tribuni plebis* legendum hic *Tribuni militum*, ni obstaret quod addit de *Ædilibus*, quos constat ex Dionysio, Livio & aliis circa una & simul creatos cum Tribunis plebis an. 16. post Refugium, nisi etiam repugnaret, quod scribit Tribunos militares cepisse circa Olymp. 97. Cuspinianus tamen in Cassiodorum putat in duobus illis locis esse errorem manifestum Librariorum; sed vereor ne ipsi auctori tribuendus sit.

Athenienses & Lacedæmonii fœdus 30. annorum ineunt) Editiones volunt fœdus hoc initum an. 4. Olymp. 83. sicuti etiam Fa. Fux. Lo. licet Pi. anno 3. Olymp. 85. O. an. 2. Olymp. 86. & Vi. an. 1. Olymp. 87. Mar. an. 1. Olymp. 84. Verum sequendæ potius partes Peta. & proinde reponendum ad an. 3. ejusdem Olympiadis 83. quia ipse est annus decimus quintus, qui præcessit bellum Peloponnesiacum, & scimus ex Justin. de fine lib. 3. Thucidide initio lib. 2. has inducias factas illo 15. anno. Pausanias lib. 5. refert hoc fœdus ad an. 3. Olymp. in qua fuit victor Crison Himeræus, quæ fuit Olympias 83. ut testatur Dionysius in fine lib. 10. & initio lib. 11.

Neemias Hebræus &c. usque *ad Macedonis fuit*) Ista huc & illuc propelluntur pro varietate codicum. Nam in Lo. ad annum 9. Artaxerxis Longimani, Fa. & Peta. ad an. 10. vulgati & Fux. ad an. 17. Vi, & O. ad an. 33. ubi & cohærent cum iis, quæ deinceps habentur, *Neemiam qui muros* usque *capitur*, iisque proxime succedunt ista, *huc usque divina scriptura* &c. Pi. collocat ad ad 21. Artaxerxis. Variæ hæ codicum agitationes mentem nostram aliquantulum agitarunt, securius tamen visum est habere stativa ad an. 20 Artaxerxis, cum & verba hoc ipsum requirant & codex Pi. qui proxime accedit, hoc ipsum suadeat.

pag. 122. col. 4. A *apud eos*) Commodius quam *apud Judæos*, juxta A. L. M. V. P. Lo. Pi. Fa. Mar- *scri-*

ſcriptis) Sic ex A.L.M.Vi.O.P.Pi. Fux.Peta. Beda Adone & Mar. pro *ſcriptorum*, ut in editis.

Horodotus &c. honoratus eſt) Eruditus vir in Perſium p. 4. reponendum putat *coronatus eſt* pro *honoratus eſt*; ſed qua liberrate conjecturas ſuas nobis vendidat, cum nil tale penitus in nullo exemplari, nec Fre. nec Mar. vel alio auctoris noſtri ſequace reperiatur? Si enim hoc permitteretur, omnia eſſent incerta & nutaret fides omnis, quæ auctoribus adhiberi ſolet. Cæterum hæc narrantur contigiſſe circa an. 27. Artaxerxis, in Pi. circa an. 20. ſeu 2. Olymp. 85. in Fa. Fux. Lo. Peta. & impreſſis, circa an. 34. in Vi. O.

Meliſſus Phyſicus &c.) Diſponuntur circa an. 20. Artaxerxis in Fux. & Peta. circa an. 21. apud Mar. circa 22. in Fa. Lo. & excuſis circa an. 28. in Pi. circa an. 31. in Vi. O.

Eurypides Tragœdiarum &c.) Quia non uno tantum anno floruit, ideo ſuſpicior libros ſcriptos iſta variis locis diſpoſuiſſe. Nam alii ad an. 21. Artaxerxis ut Fux. Peta. alii ad an. 22. ut Fa. Lo. alii ad 23. ut Mar. alii ad 29. ut Pi. alii ad 37. ut Vi. O.

Protagoras) *Pytagoras* Lo. Fa. Pi. L. Mar. ſed valde corrupte, cum nihil tale legatur de ullo eorum, qui nomen habuerit Pythagoræ (nam quam varii fuerint conſule Laertium l. 1.) immo ipſe Laertius ibidem, & Suidas idem quod auctor ſcribunt de Protagora Sophiſta, & de ejus libris crematis in foro ſub præconis voce, & auctor l. 10. de præpat. c. 3. eum facit σύγχρονον Socrati. Cæterum ſitus eſt diverſus. Nam in Peta. & Fa. an. 22. Longimani, in Fux. Lo. Mar. ad an. 23. in Pi. ad an. 29. in O. ad an. 37. in Vi. O. ad an. 38. ſed ut ait Laertius l. 9. *Protagoras omnium conſenſu Socrati æqualis fuit*.

Roma rurſus Conſules creati) Comparantur iſta in O. Vi. cum an. 3. Olymp. 84. in Pi. cum anno 4. alibi vero cum anno 1. Olymp. 85. ut in Fa. Fux. Lo. Peta & excuſis, ſed quis porius ſit ſequendus, non ita eſt facile judicare ex aliis ſcriptoribus, cum valde diſſideant ab auctore, & inter ſe.

Phidias eburneam Minervam facit) Phidias *Minervam facit Athenienſibus* Fux. ſed quo anno hoc opus abſolverit, haud ita facile fuerit recenſere, cum alii velint anno 25. Artaxerxis ut Mar. alii an. 26. & ut Fa. Fux. Lo. Pera. quibus excuſi adnumerandi, alii an. 30. ut Pi. alii ann. 33. ut Vi. O. Hanc ſtatuam quæ erat Athenis ex auro & ebore conflaram fuiſſe tradit Pauſanias l.7. ex ebore tantum Plinius l.34. c.8. & Suidas. De anno nulla mentio apud veteres, Plinius tamen refert artem illam cepiſſe cum Phidia Olym.83.

Fidennates contra Romanos &c.) Conſiſtunt hæc ex oppoſito anni 24. Artaxerxis in Pi. Mar. an. 28. in Vi. O. anni 26. qui eſt 2. Olymp.85. in Fa. Fux. Lo. Peta. & editis. Quos ſequendos duximus moti auctoritate Livii l.4. deca 1. & Eutropii, qui hanc defectionem conjiciunt in ann. Urb. 315. qui coincidit cum an. 27. Artaxerxis & 3. Olymp.85. itaque uno anno ſerius.

Theatecus) *Thetus* L. Pi. *Theajetus* A. *Theaetetus* M. *Theteus* V. S Va. Lo. *Theateus* Fa. *Tratecus* Peta. *Thecteтus* Fux. *Theætetus* P. V. O. *Theatetus* Al. *Theatenus* Mar. *Theathetus* Ven. Lut. Θεαίτητος Suidæ: Laertius l.8. refert Epigramma Theæteti. Ceterum iſta concurrunt ut plurimum cum anno 27. Artaxerxis ut in Fa. Fux. Lo. Peta. & impreſſis; at cum anno 26. apud Mar. & cum anno 31. in Pi. & cum anno 34. in V. O.

Ariſtophanes clarus &c.) In quem annum incurrant, vix certi aliquid ex libris, cum Lo. Peta. ad an. 27. Artaxerxis collocent: Fa. Fux. Mar. & cuſi ad an. 28. Pi. ad an. 31. Vi. O. ad an. 35.

Gens Campanorum in Italia conſtituta) Horum ſitum Pi. aſcripſit an.29. Artaxerxis ſeu an. 4. Olymp. 85. Vi. O. an. 31. alii an. 28. ut Fux. Fa. Lo. Peta & excuſi. Non video autem quare auctor adjecerit *in Italia*, cum nulla ſit memoria apud vetuſtiorem paulo ſcriptorem Campaniæ in Gallia, ſeu alterius ubique genitum.

Democritus Abderites &c.) *Demetrius* Mar. ſedes, quæ his præſtiruta haud certa eſt, cum Fa. Fux. Lo. Peta. Mar. & excuſi ad an.29. Artaxerxis, Pi. ad an.31. Vi. O. ad an.35. componanr.

Socrates qui ſcholam congregavit plurimo &c.) Abſunt *qui ſcholam congregavit* ab Lo. P. Fa. Fux. Vincen. Mat. Nihilominus ſunt veritati conſentanea.

Neemiam qui muros &c.) Aſſignata his ſedes ad an. 31. Longimani, ſeu 3. Olymp. 86. non ſolum in vulgaribus, ſed in quinque Vaticanis, Fa. Lo. At in Pi. eſt ad an. 34. in Vi. O. ad an. 33. ita ut ſuperiora alia *Neemias Hebræus* &c. ſimul cohæreant, ut jam obſervatum ſuperius. Placuit tamen imitari Fux unum ex Vaticanis, Mar. & Peta. qui conjiciunt in an. 32. ejuſdem Longimani. Sic enim accommodatius reſpondent ſenſui verborum: ſi faviſſet auctoritas codicis, non ſolum conjunxiſſem cum ſuperiori paragrapho *Neemias Hebræus* &c. ut faciunt Vi. & O. ſed etiam coegiſſem ad annum 20. ejuſdem Longimani, quia illa verba *ſi quis ab hoc tempore*, intelligenda ſunt a 20. anno ejuſdem: ſicut videre licet apud auctorem l. 8. de Demonſt. c.2. & apud Hieron. in c. 9. Daniel. Nam a 20. Artaxerxis Longimani, qui eſt 4. Olymp.83. uſque ad 15. Tiberii numerantur anni 475 qui faciunt Hebraicos, inquiunt illi, idque ex Africano, 490. juxta lunares menſes, & revera ſi anno ab Abraam 1571. qui eſt an. 19. Longimani adnumeraveris 475. produces tandem 2046. qui perveniunt ad 16. Tiberii. Si ramen collocaris illum annum ad an.2. Olymp.202. ſicut illi præſcribunt faciendum.

32. anno Artaxerxis &c.) Poſuimus 32. ex L. A. M. Lo. V. Vi. P. Ven. Mat. quibus convenit Nehem. c. 5. & quod præcipuum eſt ipſe Euſebius, dum idem expreſſit Olymp.83. quem ſequitur Sulpitius l. 2. codices H. B. Pet. Lut. So. habent 31. V. Peta. O. 30.

Initium belli Peloponneſiaci) Deſunt in L. Va. Pi. Vi. O. abſit tamen ut ea deleamus, vel loco mutemus, tum quia potior eſt vis & auctoritas cæterorum exemplarium & Mariani, tum quia Suidas refert bellum illud geſtum inter Lacedæmonios, & Athenienſes ad an.1. Olymp. 87. & Clemens l. 1. Strom. a tranſitu Xerxis numerat 48. annos uſque ad principium belli Peloponneſiaci: quod optime convenit cum illo anno 1. Olymp. 87. quem ſeptem Vaticani & Vulgati notant una cum Fa. Lo. & Peta. licet in Fux. ad an. 4. Olym. 86. adnumeretur. Adde quod Thucydides illius belli partim dux, partim ſpectator, & deſcriptor vult cepiſſe *Pythodoro* Athenis præfecto, id eſt anno 1. Olymp.87. ut explicat Diodorus l.12. idem Thucydides numerat ſexaginta annos a bello apud Marathonem geſto uſque ad Peloponneſiacum, qui hoc anno juxta Euſebium complentur. Idem ait Longimanum vita functum anno 7. belli Peloponneſiaci, quod accedit ad Euſebium: Diodorus videtur referre ad an. 2. ejuſdem Olymp.87. quod etiam Thucydides videtur confirmare, dum vult ſolennitatem Olympiacam fuiſſe celebratam anno 4. & 12. illius belli: ſed poſſunt conciliari illi auctores, ſi dicamus cum eruditiſſ. Scaligero l. 5. de emendat. temp. p. 386. ceptum an.1. Olymp.87. ad finem decurrente: cujus argumenta & rationes tanti facio ut exiſtimem nefas eſſe illi adverſari. Unde non dubito quin ſit emendandus Gellius, dum aſſignat initium hujus belli *circa an. fere Urbis* 324. pro 323. Plinius quidem l. 30. c. 1. ait geſtum *anno Urbis* 300. Sed in hoc videtur non tam voluiſſe ſignificare annum initii belli, quam tempus, quo contigit poſt 300. annum Urbis. Duravit autem teſtibus Thucydide, Diodoro, & Xenophonte 28. annos modo his, modo illis victoribus.

Bacchilides &c.) Deſiderantur in O.V. tota ſententia. At in Fux. Pera. adnumeratur ad an.33. Artaxerxis, in Lo. Mar. & vulgatis ad an.34 in Pi. ad an.38. ſed quem ſequatis, non intereſt, cum auctor non annum ſed tempus ſpectet.

Athenienſes peſtilentia laborant) Exulant a Vi. O. Sed firmantur auctoritate Thucydidis, Diodori, & aliorum, & præcipue librorum Fa. Fux. Peta. Lo. in quibus ut in vulgatis & apud Mar. conferuntur cum an. 35. Artaxerxis, & an. 2. Olymp.87. in Pi. autem cum an. 39. ejuſdem Artaxerxi, qui eſt 2. Olymp. 88. Thucydides l. 2. propius accedit ad vulgatos, dum refert initium hujus peſtilentiæ ad an. 2. belli Peloponneſiaci ſeu 2. Olym.87. Diodorus autem l.12. favet libro Pi. dum illam connotat anno 3. Olymp.88.

pag.123. col.4. A. *Thucydides agnoſcitur*) His ſedes repoſita in Fa. Lo. & vulgatis ad annum 35. Longimani, in Fux. Peta. & Mar. ad annum 36. in Pi. ad annum 38. quidquid horum ſelegeris, non longe ab auctoris mente aberis, qui non annum ſed ætatem ſpectat: priores tamen libri videntur magis ſequendi, quia conſtat ex Diodoro l. 12. & l. 1. Thucydidem cum orſum ſuam hiſtoriam ab an.1. Olymp.87.

Pericles moritur &c.) Vetus ſedes retenta ut anno 4. Olymp. 87. reſponderent; licet enim exulent penitus a Vi. O. & incurrant in Pi in annum 3. Olymp 88. cæteræ tamen membranæ eo nos deduxere ut Vaticanæ ſeptem, Peta. Fux. Lo. Fa una cum Mar. quæ firmantur auctoritate Thucydidis, qui tunc temporis vigebat, l. 2. qui refert Periclem *duobus annis & dimidiato poſt motum bellum Peloponneſiacum deceſſiſſe*. Athenæus præterea l. 5. cap. 13. ait eum vita functum anno 3. belli Pelopponneſiaci, Epaminonda Athenis Archonte; adhunc accedit Diodorus l. 12. & addit contigiſſe anno illo 4. Olymp. 87. Laertius l. 3. vult Periclem obiiſſe eodem anno, quo Plato natus eſt. Itaque non multum ab illis diſſentit; cum hunc natum referat anno 1. Olymp.88 Plutar. in ejus vita ait eum obiiſſe ex illa peſtilentia Athenienſi.

Eupo-

Eupolis) *Europis* Fa. ſed corrupte. *Eupolis* enim comœdiarum ſcriptoris meminerunt Laertius l. 9. & paſſim Ælianus l. 12. Diodorus l. 12. & ſæpe Clemens in libris Strom. Athenæus l. 1. c. 1. Paterculus l. 1. & alii plerique Horat. l. 1. ſerm. 4.

Eupolis atque Cratinus Ariſtophaneſque poeta.
Verum contine iſta ad an. 37. Longimani, ut volunt Peta. Lo. Fa. Fux ſeptem Vaticani, Mar. & excuſi; reliqui enim impares numero nec conveniunt. Nam Pi. ad an. 39. ejuſdem, Vi. O. ad primum Darii.

ex Ætna) *ex Ethna* Vi. O. Fa. Lo. Pi. *ex Æthna* Peta. Fux. nobis præ cæteris vulgaris orthographia probatur, quia eſt Juſtini, Gellii, Thucydidis, Pauſaniæ & aliorum plurium: iſte autem §. eſt in Pi. Lo. Fux. Fa. & vulgatis ad an. 6. Archelai, in Peta ad an. 7. in Vi. O. ad an. 9. ſeu 1. Olymp. 89. Nec tamen recedendum eſt a vulgatis, quia Thucydides libro 3. in fine teſtatur hoc profluvium ignis ex Ætna monte, hyeme anni ſexti belli Peloponneſiaci erupiſſe, qui concurrit cum an. 6. Archelai.

Terra-motu apud Locros ſciſſa; Atalante civitas facta eſt inſula) Mira hæc, ſed tamen antea minus fideliter expreſſa, cum haberentur ita, *terra mot. ap. Loc. ſciſſo Athlante civitas facta eſt inſula.* ignorantia librarii hunc locum mire fœdarat: cum enim occurreret illi memoria montis celebris Atlantis in Africa, quod hic de civitate, dici putavit de monte, propter vocum affinitatem licet diſtent toto cælo, cum illa in Europa, hic in Africa. Offuſa erat caligo, niſi eam depuliſſent codices Pi. & Al. qui habent *ſciſſa Atalante*, quibus accedunt Vi. O. ubi pro ſciſſo legitur *ſciſſa*: præſidio etiam fuit Marianus, *ſciſſa Atalanta*. Firmatur noſtra caſtigatio auctoritate vetuſtiorum auctorum, ut Strabonis l. 1. λέγουσι δὲ καὶ τῆς Ἀταλάντης τῆς πρὸς τῇ Εὐβοίᾳ τὰ μέσα ῥηγματος γενομένου διάπλουν δέξασθαι μεταξὺ καὶ τῶν πεδίων ἔνια καὶ μέχρι εἴκοσι σταδίων ἐπικλυσθῆναι καὶ τριήρη τινὰ ἐκ τῶν νεωρίων ἐξαρθεῖσαν ὑπερπεσεῖν τοῦ τείχους & l. 9. loquitur de Atalante *inſula Euboicæ Locrenſique cognomine*, & paulo infra meminit alterius inſulæ ejuſdem nominis ante Opuntem: de hac item Stephanus de urbibus Ἀταλάτη ἢ Ἀταλάντη ἡ ὑπὸ Ἀθηναίων κτισθεῖσα παρὰ Λοκροῖς: Plin. l. 4. c. 12. ait in *Euripo Euboico eſſe Atalantem inſulam*. Et l. 2. c. 88. *Natura*, inquit, *avellit Siciliam Italiæ, Cyprum Syriæ, Eubœæ Atalantem*: Pauſan. l. 10. habet nonnulla de Atalante inſula: præterea vox *civitas* amandanda videbatur: abeſt enim ab Lo. Pi. Peta. Vi. O. Fa. Fux. Mar. nihilominus tamen quia exſtat in vulgaribus, & conducit ad intelligentiam, cenſuimus retinendam. Denique connumerantur iſta in Fa. Lo. Pi. Mar. anno 7 Archelai, ſeu 3. Olymp. 88. in Peta. Fux. an. 8. in Vi. O. an. 11. Sequendi ſunt procuIdubio vulgares, cum teſte Thucydide l. 3. illud acciderit initio an 6. belli Peloponneſiaci circa æſtatem illius anni, qui eſt auctori annus 7. Archelai, incipiendo a primo die menſis Jan. more Romano.

Plato naſcitur &c.) Natura Platonem indicant omnes libri tam mſs. ut ſeptem Vaticani & alii, quam editi & Mar. anno 4. Olymp. 88. præter Vi. O. qui anno 3. Olymp. 89. & ſimili profecto codice uſus eſt Antoninus, ubi ex Euſebio nativitatem Platonis aſſignat anno 4. Darii nothi, qui in Vi. O. concurrit cum illo anno 3. Olymp. 89. licet in vulgatis ſit ad an. 4. ejuſdem Olymp. Laertius l. 3. & Suidas confirmant quidem natum illa Olymp. 88. Verum quo illius anno, prætermittunt: tamen cum addunt vixiſſe annos 81. & deceſſiſſe anno 1. Olymp. 108. ſignificant natum anno 1. Olymp. 88. Nam is etiam mos eſt veterum ſcriptorum, ut dum loquuntur ſimpliciter de Olympiade, intelligant ut plurimum annum primum illius. Ad quem ſitum videtur accedere Plutarchus, dum in vita Iſocratis ait eum natum circa Olymp. 86. & an. 7. ante Platonem: Athenæus vero l. 5. cap. 12. refert eum natum *Apollodoro* Athenis Archonte, & obiiſſe ſub *Theophilo* altero Archonte, cum vixiſſet 82. annos. At Diodorus l. 12. comparat Apollodorum cum anno 3. Olymp. 87. qui nobis eſt ab Abraam 1587. & Theophilum (l. 16) cum anno 1. Olymp. 108. qui eſt ab Abraam 1666. & ſic reperiuntur intermedii anni 82. vitæ Platonis. Alii vero Chronographi non levioris notæ conferunt Apollodorum cum an. 3. Olymp. 88. & Theophilum cum anno 1. ejuſdem Olymp. 108. ſed juxta illos dicendus eſſet vixiſſe tantum annos 79. Quæ varietas, licet non ſit exigua, tamen indicat omnes convenire de ejus obitu in Olymp. 108. & majorem numerum de ortu in Olymp. 88. ideo nefas duximus diſcedere a vulgatis. Adde quod ab ejus anno ortus 4. Olymp. 88. uſque ad annum obitus 4. Olymp. 108. probe aſſequimur eos annos 81. quos egit Plato teſtimonio non ſolum Laertii, ſed Luciani in Macrobio, & Cenſorini de die natali, atque Senecæ epiſt. 61. licet Valerius Max l. 8. cap. 7. & Suidas præter Athæneum Platoni tribuant an. 82.

menſes ſeptem) Sic ex Lo. A. L. M. P. Vi. O. Lo. Peta. Mar. Antonino ex Euſebio & Sulpitio lib 2. pro *menſes* 8. Cteſias ait *menſes ſex, dies quindecim*. Sed Hieron. in Ezechiel. c. 4. noſtram lectionem ſequitur.

Sic per menſes diverſos bis ſuperioribus annus accreſcit) Olim hæc habebantur inter illa verba, *Sogdianus 9. menſ. 7.* & hæc *cui ſucceſſit Darius*, ſed expunximus quia nullum integrum ſenſum efficiunt: deſiderantur omnino in A. Vi. O. M. V. Va. P. Lo. Fa. Fux. Mar. Vincen. & ſi eſſent retinenda, emendanda eſſent ſi uti prodit Pi. *hic per menſes diverſos hos & ſuperiores annos* (annus) *accreſcit*, ut ſit ſenſus ex his 2. menſibus Xerxis & 7. Sogdiani, & 7. Artabani conficiendum eſſe unum annum. Nam hoc clarius ſignificant verba Mariani, *his adde menſes 7. Artabani fit annus & menſes 5.* Nihilominus in Vi. O P. L. appingitur in ſerie annorum inter Sogdianum & Darium annus unus cum in aliis ille annus ſit interpoſitus inter Artabanum & Longimanum, ut diximus; at ſi iterum repeteretur, alter eſſet ſuperfluus.

Lacedamonii & Athenienſes &c.) Licet Vi. O. hæc aſcribant anno 7. Darii, tamen ſitum ſeptem Vaticanorum, Mar. & editorum magis probarim circa ejus annum primum, qui eſt 1. Olymp. 89. tum quia ſic docent Lo. Fa. Pi. Fux Peta. tum quia propius accedit ad teſtimonium Thucydidis l. 5. *Fœdus hoc initum decem ſolidis annis & pauculis diebus a principio belli Peloponneſiaci, illudque fuiſſe 50. annorum*. Itaque ex ejus fide fœdus hoc initum eſt anno 2. Darii. Nam 13. ejus annus eſt illi annus 20. belli Peloponneſiaci: Diodorus l. 12. conſtituit antiquius annis ſex ad *conſulatum Papyrii & Julii*, & an. 3. Olymp. 87.

Eudoxus Gnidius) In Vi. O. Fux. Lo. *Eudoxus Enidius*: in Pi. *Eudoxus & Cnidius*: in Peta. Mar. *Eudoxus Cnidius*, & ſic etiam habent Clemens l. 1. Stromat. Laertius, Plutarchus, Athenæus l 8. Suidas & Græci, ut Latini Cnidius a Gnido urbe Doridis in Aſia; ſed de commutatione G. in C. & contra ſæpe diximus.

Ver ſacrum) Vide quas tenebras offundit inſcitia amanuenſis in codicibus Lo. & Fa. cum ignoraret ad quid *ver* hoc loco, illius vice ſubrogavit *vel*; abeſt vero utrumque a Mariano, licet habeat cætera: Vincentius & Antoninus legunt idem nobiſcum teſtimonio Feſti adhibito. Nam *Feſtus*, inquiunt, *ſcribit apud Lacedæmonios fuiſſe morem vovendi ver ſacrum*. Cum tamen apud Feſtum nulla penitus Lacedæmoniorum hac in re fiat mentio. *Ver ſacrum*, inquit Feſtus, *vovendi mos fuit Italis: magnis enim periculis adducti vovebant quæcumque proximo vere nata eſſent apud ſe animalia immolaturos; ſed cum crudele videretur pueros & puellas interficere, perductos in adultam ætatem velabant, atque ita extra fines ſuos exigebant*: & Nonius Marcellinus, *Ver ſacrum quidam*, inquit, *dictum putant ut plerumque vitabile & execrandum, ſed Siſenna religioſum dicit hiſtoriarum lib. 4. quondam Sabini dicuntur voviſſe, ſi res communis melioribus locis conſtitiſſet, ſe ver ſacrum facturos*. Strabo l. 5. & Livius l. 12. & l. 34. hujus voti meminerunt: conſulat eos Lector, ne immoremur in re nota.

Lacedamonii ver ſacrum deſtinantes Heracleam urbem condunt) Diſſentiunt ab invicem codices. Nam in Peta. Fux. *Lacedamonii ver ſacrum Heracliam deſtinantes urbem condunt*: quod idem exſtat in Fa. Lo. niſi quia pro *Heracleam* habent *Heracliam*, ut & Marian. quod ferri poteſt: diphthongus enim *ei* nunc per *i*, nunc per *e* redditur, ut Alexandria & Alexandrea. Porro hæc non eundem laterculum in omnibus libris occupant; nam in Peta. eum qui oppoſitum habet annum 2. Darii: in Pi. Fux. qui an. 3. in Vi. O. qui anno 10. in Lo. & Fa. & Mar. eum qui anno 4. cum quibus idem referunt excuſi.

Clades qua Athenienſibus accidit in Sicilia) *Clades qua in Sicilia Athenienſibus accidit alterne pugnantes omnes ceciderunt* Fux. Porro ſeptem Vaticani & libri excuſi accidiſſe volunt anno 6. Darii: cujus rei auctores habent chirographos Lo. Fa. Verum diſſentiunt. Peta. Pi. Fux. Mar. qui circa an. 5. ejuſdem notant, & Vi. O. qui circa an. 12. quos ſequimur, quia firmatur auctoritate Thucydidis l. 7. & Diodori l. 12. dum hanc cladem comparant, ille cum an. 19. belli Peloponneſiaci, qui illi eſt 12 Darii, hic cum an. 4. Olymp. 91. fuitque maxima clades omnium, quæ in hoc bello Peloponneſiaco acciderunt Athenienſibus, ut ait Thucydides.

Alcibiades profugus &c.) Revocant iſta ad an. 10. Darii Lo. Mar. ſeptem Vaticani & excuſi. At Pi. ad an. 1. Darii, O. Vi. ad an. 5. Peta. Fux. ad an. 9. Thucydides l. 8.

vult

vult hanc fugam contigisse paulo ante annum 21. belli Peloponnesiaci, qui concurrit cum anno 13. Darii. Itaque excusi magis accedunt ad Thucydidem: immo etiam ad Diodorum lib. 13. qui refert hanc pugnam ad an. 1. Olymp. 93. *Coss. Papyrio & Nautio*. Nihilominus, quia ille Consulatus in fastis Onuphrii constituitur anno 2. Olymp. 92. qui est Urbis 608. secundum Livium & supputationem Varronis, & qui concurrit cum an. 14. Darii, hoc pacto Diodorus uno tantum anno dissideret a Thucydide.

recessit, & rursum Ægyptiorum renascitur Dynastia 28. & regnavit Amartheus &c.) Ita recensuimus ascitis nonnullis ex Vi. O. Fi. L. Nonnullis vero ex Lo. Fa. & impressis, cum in istis verba illa *rursus Ægyptiorum renascitur* desiderantur, & cætera essent alio translata ad an. 3. Amarthei vel 4. ejusdem ut in Lo. In illis vero notæ illæ 28. aberant penitus, sicut etiam in A. V. Peta. Fux. sed in M. ad oram locantur. Porro primus annus Amarthei in Vi. Pi. O. jacet ex adverso an. 21. Macedonum, cum in cæteris an. 20. opponatur: quorum partes sequendas duximus, quia alioquin vel decimus octavus seu ultimus Nectanebi non concurreret cum an. 13. Philippi Macedonum, ut est necesse, & sicut habent omnes libri vel prætermittendus esset annus, qui interponitur inter Psammutem & Nectanebum primum, quod factum fuit in illis tribus codicibus.

col. 3. B. *Amartheus primus Saites*) *Amareus Saites* A. *Amartheus Saitis* L. *Amarteus Saites* M. Peta. *Amarshius primus Alses* V. P. Va. *Amartheus Altes* Lo. Fa *Amaxiuductis* Mat. *Amartheussajus* Pi. *Amartheus Salses* Fux. sed cum hujus nusquam exstat memoria apud veteres, quam ex his appellationibus germaniorem asseremus?

Eubœa ab Atheniensium societate discedit) Agnosces veterem locum, quem retinuimus ad an. 21. Archelai, ne a veterum codicum septem Vaticanorum, Peta Fux. Lo. Fa. societate d scederemus, licet in Pi. sit ad an. 22. in O Vi. ad an. 23. in Mar. ad an. 20. Et hic tamen firmatur auctoritate Thucididis lib 8. dum ait Eubœos misisse legatos ad Agin regem Lacedæmoniorum de sua ad eum defectione, circa hiemem, seu finem anni 19. a bello Peloponnesiaco Nam ille annus 19. desinit in æstatem anni 20. Archelai, numerando more Romano a Calendis Januar.

Euripides apud Archelaum & Sophocles Athenis moritur) Opponuntur ista in Pi. Mar. anno 17. Darii, in Lo. O. V. Fa. Fux septem Vaticani, & excusis an. 16. in Peta anno 17. qui incidit in an. 1. Olymp. 93. cui favet Suidas, dum scribit Euripidem obiisse Olymp. 93. Sed hoc stare non potest cum auctore, apud quem ille annus 1. Olymp. 93. concurrit cum an 1. Orestis successoris Archelai, & consentientibus Plinio, Solino, Plutarcho, & omnibus historicis, certum est *Archelaum non solum contentum*, ut loquitur Solinus, *suprema Euripidis sumtu funeris prosequi, sed crinem tonsus est, & mærorem quem animo conceperat, vultu publicavit*. Suidas autem dissentit ab auctore in Sophocle cum ait eum mortuum *sexto anno post Euripidem*. At Diodorus lib. 13. citat Apollodorum in Chronicis scribentem Euripidem & Sophoclem eodem anno vita excessisse Callia præfecto Athenis & anno 3. Olymp. 93. Pausanias lib. 1. Solinus & Plinius lib. 7. cap. 29. referunt obitum Sophoclis ad eum annum, quo Lacedæmonii, duce Lisandro, irruperunt in Atticam, & obsederunt Athenas, quemque Diodorus vult esse annum 1. Olymp. 93. Plutarchus lib. 7. Sy pos. ait Euripidem decessisse *ipso natali Dionysii inter Siciliæ tyrannos senioris*. Fortasse sumsit patrem pro filio, vel etiam natalem Dionysii senioris pro initio tyrannidis ipsius, quod auctor comparat cum anno obitus horum duorum Tragœdorum. Sed hoc loco dicendum est cum Plutarcho in Numa *non esse facile exigere ætates ad admussim, maxime si reducansur ad Olympionicas*. Itaque in hac varietate satius fuit nil mutare.

apud Archelaum) Apud *Arelatum* V. Va. Lo. Ven. Verum absque dubio germanior est lectio vulgata, cum instituti auctoris sit annos Archelai regis Macedonum connectere: ad quem accedit Pausanias lib. 1. dum ait *Euripidem cum in Macedoniam ad Archelaum regem* (de quo hic Eusebius) *profectus esset, illic sepultum fuisse*. Plutar in Lycurgo ait *humatum prope Arethusam*: Diodorus lib 13. *sunt*, inquit, *qui dicant Euripidem apud Archelaum regem Macedonum, dum per agros vagaretur, in canes incidisse, a quibus dilaniatus interierit*: & eadem est sententia Herodo lib. 13. & Gellii lib. 15. cap. 20. Observabis etiam paulo infra idem occurrere ut pro *Archelaum* legatur *Arelasum* in aliquot chirographis. Simile quid exstat apud Prosperum, ubi pro *Arelas* legitur in editionibus superioribus *Arcillas*.

Dionysius in Sicilia &c.) Conveniunt scripti cum editis, ut hæc ad annum 24. Archelai reponantur, sic Fa' Fux. Lo. O. Vi. licet in Peta. sit circa an. 2. Orestis, in Pi. circa an. 3. confirmatur vulgata sedes ex his, quæ paulo post notavimus circa ejus mortem anno 1. Olymp. 103. licet ab ea tribus annis differat Dionysius, dum lib. 7. refert hujus tyrannidis initium ad. an. 3. Olymp. 93.

XXIX. *Dynastia Ægyptiorum*) Pro 29. in A. L. V. O. Va. Vi. Fa. Fux. Pera. Pi. Mar. substituitur 18. sed cum præcedentem Dynastiam dixerimus 28. hæc merito vocabitur 29. Præterea post vocem *Ægyptiorum* succedebat o im *an.* 40. Verum contra morem nostrum penitus expunximus, non solum quia exulant a Vi. O. Lo. A. L. M. Fre. Peta. Pi. sed præcipue quia subsequentia tot annos pati non possunt.

Nepherites) *Tinepherites* V. Vat. Fa. *Repherites* P. *Neferses* Lo. Pi. *Nephesites* Mar. *Neferites* Vi. Fux. O.

Dionysius in Sicilia &c.) Respondebant hæc olim anno 16. Darii, quod & habet Fa. apud Mar. an. 15. in Lo. Vi O. an. 17. in Vi. an. 1. Mnemonis, in Fux. & Peta. an. 18. cui hæc reddita sunt non solum quia ita duo illi codices, sed præcipue quia propius accedit ad auctoritatem Dionysii Halicar. lib. 7. scribit enim Dionysium invasisse tyrannidem an. 3. Olymp. 93. qui incurrit in annum 19. Darii.

Mnemon) Sic restituimus pro *Memnon* ex A. L. S. Vat. M. P. Vi. Pi. Peta. Fux. O. Ven. Lut. Fa. Mar. Isocrate, Diodoro, Æmilio Probo, Plutarc. in Apoptheg. & in Mario, qui ait idem significare ac *memor*, quod felicis esset memoriæ: in V. legitur *Nemon*; apud Bedam *Memnon*: Vincen. & Fre. habent *Mennon*: Jornan. *Mimnon*: Sed Hieronymus in Ezechielis 4. confirmat nostram lectionem. Nam alludens ad locum hunc, sic ait, *Artaxerses cognomento* Μνήμων *Darii & Parysatidis filius*.

pag. 124. col. 1. A. *Parysatidis*) Fuit hæc lectio cæteris præferenda, quia sic Peta. & apud Cedrenum, Apollodorum, Xenophontem, Diodorum, Ctesiam, Suidam. Παρύσατις. Adde quod in V. legitur transpositis elementis *Pyrasatidis*: exstabat antea *Parysatidis* in vulgatis, & apud Hieron. Bedam, Justinum, Orosium, & in aliis mss sed in vocis Græcæ orthographia Græcos potius quam Latinos sequendos nemo dubitat. Apud Ælianum lib. 12. lego *Parasatidis*: apud Mar. desideratur.

Assuerus) Cum antea scriberetur cum simplici *s*, omnes libri docuerunt geminandum præter Peta. & Pi. quæ scribendi ratio eo probabilior redditur, quod cum exstet passim in divinis literis & 1. Esd. 4. Ester. 1. Daniel 9. non est verisimile Eusebium & Hieronymum eam neglexisse.

Dionysius Syracusis tyrannidem &c.) Inanis videbatur repetitio, cum idem fere paulo ante diceretur: quominus tamen hinc amoveam, prohibet unanimis exemplarium consensus; ad quæ etiam accedit Marianus Justinus quoque lib. 5. dum scribit Dionysium missum in exilium anno 1. Artaxerxis Mnemonis: quin facit etiam Diodori auctoritas qui lib. 14. refert Dionysium suam tyrannidem Syracusis confirmasse anno 1. Olymp. 94. quo fit ut Codices Vi. O. malim imitari, qui ut magis affines hæc reposuerunt ad an. 2. Olymp 94 quam Lo. Pi. Fux. Fa. & editos, qui ad. an. 3. vel etiam Peta. & Mar. qui ad an. 4.

XXX. *Dynastia Ægyptiorum Mendesiorum*) Pro 30. antea legebatur 29 & in Fa. 28. sed sequuti sumus A O. Vi. & rationem antecedentium & subsequentium: Librarius aut potius corrector sui nominis oblitus totum hunc paragraphum, qui incipit *post quem Achoris*, inseruit post annum 5. Neferitis, & 3 Archelai, cum ejus situs debeat esse post annum 6. Neferitis, quem ille etiam prætermisit, & annum quartum ipsius Archelai, & pro voce *Mendesiorum* scripsit *Mndesiorum*.

Mendesiorum) Castigatius ut antea *Mndesiorum*, tum quia ita habent Peta. Fux. Lo. quibus accedit Fa. in quo *Mendasiorum*, tum quia de *Mende* urbe Ægypti & de *Mendesio* uno ex septem ostiis Nili & de *Mendesia* præfectura Ptolemæus & Strabo sæpius: de *Mindesio* nulla memoria.

Macedonum XV. Amyntas an. 1.) Fœde nimis prius pro *Amyntas* nescio quo pacto irrepserat *Pausanias*, sed fatius visum est imitari A. M. P. L. O. Fux. Vi. Peta. Fre. in quibus hoc loco & bis in sequentibus exhibetur regnum *Amyntæ*. Aliquoties enim expulsum fuisse constat ex Diodoro lib. 14. inque ejus locum alios subrogatos. Cæterum noluimus mutare orthographiam vocis *Amyntas*, licet in Fa. Fux. & Lo. Vi. scribatur cum *i*. Cæteri enim codices & Mar. vulgatam scripturam per *y*, consectantur, & habent assentientes Vellejum, Pausaniam, Herodotum, Diodorum, Strabonem & alios plures.

Athenienses sustinent tyrannidem) In Vi. O. desiderantur, sed in Peta. Fux. an. 5. Mnemonis tribuuntur, ut, in Lo.

in Lo. Fa. Mar. an. 4. quæ eo magis probantur, quo habent impressos imitatores: nec improbandus omnino uterque situs. Auctor enim non tam respicit ortum tyrannidis, seu Oligarchiæ a Lysandro introductæ per triginta viros rectores, seu potius tyrannos, quam tempus circa quod tyrannis hujusmodi exercebatur; introductam enim anno 1. Olymp. 94. satis convincitur ex Eclypsi solis, quæ tunc contigit ut constat ex Xenophonte lib. 2.

Isocrates Rhetor agnoscitur) Hæc in Lo. Fa. Fux. Peta. septem Vaticanis, vulgatis & Mar. occupant annum 4. Olymp. 94. in Vi. O. anno 2. in Pi. an. 3. ubi pro *agnoscitur* legitur *fuit*. Tunc enim erat annorum circiter 32. si natus est Olymp. 84. ut vult Plutarchus in ejus vita.

Democritus moritur) Mortis hujus nulla vestigia in Vi. O. Pi. L. Verum contigisse referunt an. 5. Mnemonis, seu 4. Olymp. 94. Peta. Lo. Fux. Fa. sicut etiam habent excusi. Porro non ita est facile judicare ex aliis auctoribus, cui ex istis libris sit potius assentiendum. Nam si credimus Diodoro lib. 14. esset potius rejiciendum in annum 1. Olymp. 94.

Alcibiadem Pharnabasus interficit) Hæc ad eundem an. 5. Mnemonis, seu 4. Olymp. 94 in O. Peta. Vi. Lo. Fux. Fa. & in vulgatis, in Mar. ad an. 6. Mnemonis, Diodorus lib. 14. hanc necem conjicit in an. 1. ejusdem Olymp. 94.

Macedonum XVI. *Pausanias an.* 1.) Ita restituimus hunc locum juxta antecedentem notam de Amynta, cum olim pro 16. legeretur 15 O serva autem pro *Pausanias*, legi *Pausanes* in V. Va. Fa. S.

col. 4. B. *eum antea 16. tantum literas*) Augent cum numerum nonnulli libri. Nam Pi. L. & Fre. *viginti duas*, sed quis nesciat prius & verius & germanius, cum constet tum ex aliis libris, tum ex Plinio lib. 7. cap. 56. Herodoto lib. 5. & aliis Cadmum 16. literas, seu elementa e Phœnicia in Græciam attulisse, quibus Palamedes adjecit quattuor, post eum totidem Simon Melicus. Isidorus lib. 1. orig. cap. 3. paulo aliter. Nam tribuit Cadmo 17. literas, Palamedi 3. Simonidi 3, & Phythagoræ literam *y*. Cedrenus Palamedi 16. Cadmo 4. Simonidi 2. Epicharmo 3. sic varii varie. Quod pertinet ad situm, quia res observatione digna, ideo neque circumstantia auni prætereunda: quia tamen nulli omnino veterum quicquam testatum reliquere, sufficiat monuisse omnes codices connummerare hæc an. 6. Attaxerxis ut Fux. Fa. Lo. Peta. Pi. seu an. 1. Olymp. 95. una cum editis: excipio Vi. & O. qui anno 10. & an. 4. Olymp. 93. Mar. an. 7.

Grylli) Sic emendavimus ex L. M. P. pro *Gribi*, ut in vulgatis, vel *Erylli*, ut in A. Al. O. Vi. sic enim apud Pausaniam cum duplici ll Γρύλλȣ. Idem apud Lucianum in Macrobio, Suidam in voce *Xenophon*, & Ctesiam in Persicis, quem hoc loco Eusebius facit coætaneum Xenophonti.

Ctesias) *Erretisias* V. *Estesias* P. *Syas* S. Fa. *Sias* Lo. *Sylat* Va. *Cthesias* Pi. *Sresias* Ven. Lut. Retinuimus *Ctesias* tum ex codice Fux. tum quod certum est ex Diodoro Sicul. lib. 2. cap. 9. Ctesiam Gnidium historicum militasse sub Artaxerxe, & ob artem medicinæ apud eum summo in honore habitum, scripsit de rebus Indicis, & Persicis, testibus Diodor. ibid. Strabone lib. 11. & 14. Pausan. lib. 9. Plutar. in Artaxerxe, Athenæo lib. 14. exstant illius nomine libelli Græci de rebus Persicis & Indicis hoc titulo, Περσικῶν ἐκλογαὶ, & Ἰνδίκων ἐκλογαὶ, editi ab Henrico Stephano anno 1557. Sed & cæteri codices ita docent, ut Vi. Peta. O.

Socrates venenum bibit) Quo anno id contigerit, non ita certo constare potest, cum non idem omnes libri. Nam Peta. Lo. Fux. referunt ad Mnemonis annum 7. qui est 3. Olympiad. 95. Fa. Mar. septem Vaticani & editi ad 8. O. Vi. ad an. 11 tres primi propius accedunt ad mentem Laertii lib. 1. qui obitum Socratis tribuit juxta Apollodorum in Chronicis, anno 4. Olympiad. 95. Diodorus autem lib. 14. ad an. 1. Olymp. 97.

Templum rursus &c.) Peta. Lo. Fa. Fux. & impressi reponunt circa an. 8. Mnemonis Vi. O. circa 12. Mar. circa 9.

Speusippus) Vide paulo post quæ de orthographia hujus nominis traduntur.

Ageus 17. an 2.) Sic ex A. M. L. V. P. Peta. Fux. pro *Argeus* 17. *an.* 1. ut in editis, vel 17. *Algeus an.* 2. ut in O. Vi. vel. 17. *Argeus an.* 1. Mar. vel 28. *Argeus an.* 1. Ven. vel 18. *Argeus an.* 2. Lut. sed esse errorem librarii dignoscitur ex serie in qua apponuntur noræ 1. 2. Diodor. lib. 14. ait nonnullos scribere Argeum Amynta expulso regnasse annos 2.

Carthaginensium bellum famosum) Pro *Carthaginensium* habetur in Pi. & Peta. *Carthaginensium*, & quia illa vox non semel postea reperitur in numero plurali, alii habent *i*, inter primum *n*, & *e*, quod Priscinus præcipia lib. 4. *Si*, inquit, *sunt tertia declinationis, abjiciunt extremam s, & assumunt ensis, ut Pistor, Pistoris, Pistoriensis; Carthago, Cartaginis, Carthaginiensis*. Sic etiam legit Eutropius, Livius, & alii plerique, facitque Ennianus versus quem Cicero citat,

Hostem qui feriet, mibi erit Carthaginiensis.

Claudicabit enim metrum, si legas *Carthaginensis*. Exstat in antiquo marmore incisum epigramma, quod adhuc Romæ in Transtyberina regione spectatur, quo idem confirmatur. Æmilius habet *Karthaginienses*, tamen quia alterum est jam receptum, & exstat in pluribus exemplaribus, continui me ne quid mutarem. Rediguntur autem in Peta. Lo. Fux. ad an. 12. Memnonis, in Vi. O. ad ann. 15. in Fa. ad an. 13. qui est 4. Olymp. 96. cum quo conveniunt editi: & firmatur auctoritate Diodori lib. 14. qui hoc bellum Carthaginensium contra Dionysium Syracusanorum tyrannum notat Olymp. 96. vide Pausaniam lib. 1. Ælianum lib. 4. Porro quod bellum Carthaginense intelligat, satis dignosci potest ex Diodoro illud esse, quod inter Dionysium Syracusanorum tyrannum, & Carthaginenses gestum est.

Galli Senones &c.) Licet constet ex Dionysio lib. 1. annum captæ Urbis a Gallis fuisse cardinem, seu normam, cujus ope posteriores Romani circa annum Urbis 630. certam anni conditæ urbis notitiam adepti sunt observandum tamen teste Plutarcho in Camillo, *minus certum esse hac de re judicium, cum istorum temporum non exstet exacta memoria*, ut proinde minus mirum videri debeat, si libri inter se aliquantulum varient. Nam excusi simul cum Fa. & Lo. referunt ad an. 14. Mnemonis, qui est an. 1. Olymp. 97. Peta. Fux. ad an. 15. Mar ad an. 16. O. Vi. ad an. 17. qui est 4. Olymp. 97. Postremus hic situs probandus præ cæteris videbatur ex sententia Dionysii in hæc verba: ἡ Κελτῶν ἔφοδος καθ' ἣν ἡ Ῥωμαίων πόλις ἑάλω συμφωνεῖται σχεδὸν ὑπὸ πάντων ἄρχοντος Ἀθήνησι Πυργίωνος γενέσθαι κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ὀγδόης καὶ ἐνενηκοστῆς ὀλυμπιάδος· ὁ δὲ πρὸ τῆς καταλήψεως χρόνος ἀναγόμενος εἰς Λεύκιον Ἰούνιον Βροῦτον καὶ Λεύκιον Ταρκύνιον Κολλατῖνον τοὺς πρώτους ὑπατεύσαντας ἐν Ῥώμῃ μετὰ τὴν κατάλυσιν τῶν βασιλέων ἔτη περιλαμβάνει εἴκοσι πρὸς τοῖς ἑκατὸν· δηλοῦται δὲ ἐξ ἄλλων τε πολλῶν καὶ τῶν καλουμένων τιμητικῶν ὑπομνημάτων, *Gallorum, inquit expeditio, qua Roma capta est, fuit ut omnes fere auctores consentiunt, Athenis summum magistratum gerente Pyrgione circiter primum annum nonagesimæ octavæ Olympiadis: quod si retrorsum tempora supputes usque ad L. Junium Brutum & L. Tarquinium Collatinum primos Romanorum post expulsum regium dominatum Consules, complectuntur annos centum & viginti, sicut apparet cum ex aliis multis, tum e Censoriis commentariis*. Jam vero numerus ille annorum 120. quos Dionysius hoc loco colligit post Portium Catonem ab exactis regibus usque ab Urbem captam, situm nostrum & antiquum tuetur. Etenim si facta computatione adnumeres anno Abraæ 1264. qui proxime antecedit natalem urbis Romæ, illos 120. & iisdem aggreges 240. quibus auctor docet septem Romanorum reges regnasse, exsurget annus 1624. quem vides præcedere illum ann. 1. Olym. 97. Nec te remoretur differentia illa quattuor annorum, qui interponuntur inter situm auctoris & Dionysii. Nam discriminis inde ratio nascitur, quod Dionysius det imperio septem regum Romanorum an. 244. auctor vero tantum 240. Denique uterque ille situs, seu ad 1. Olymp. 97. seu ad an. 1. Olymp. 98. firmatur ex verbis Plutarchi, dum in vita Camilli vult hoc contigisse circa plenilunium & solstitium æstivum, ἐγένετο δ' ἡ μάχη περὶ τροπὰς θερινὰς περὶ τὴν πανσέληνον ᾗ καὶ πρότερον ἡμέρα μέγα πάθος συνέβη, τὸ περὶ τοὺς Φαβίους, τριακόσιοι γὰρ ἐκ τοῦ γένους ὑπὸ Τυῤῥηνῶν ἀνῃρέθησαν, *pugnatum*, inquit, *plenilunio circa solstitium æstivale, quo die ante quoque ingens Fabiorum accepta clades fuerat, ex qua familia trecenti fuerant ab Hetruscis cæsi*. Nemo enim nescit ludos Olympicos exhiberi solitos in plenilunio solstitii æstivalis. Nec est inusitatum & insolitum auctorem assignare sequenti Olympiadi, quod sub finem præcedentis contigit. Dum autem idem Plutarchus subjungit id factum *anno Urbis 360. & aliquanto amplius*, hoc est ergo anno 361. ineunte. Idem est ac si diceret cum auctore, factum an. 1. Olymp. 97. Nam adde annis ab Abraam 1264. illos 361. reperies an. 1625. qui comparatur cum illo an. 1. Olymp. 97. Contra Eut op. Plin. lib. 33. cap. 1. Cassiodorus & Livius favent Dionysio, dum illi tres primi volunt id contulisse an. Urbis 364. scilicet secundum supputationem Catonis ab ann. 1. Olymp. 7. & Liv. ann. 365. secundum Varronem ab an. 4. Olymp. 6. Etenim adnumera 365. ad 1464. ab Abraam, resultabit annus 1629. quem vides incurrere in illum an. 1. Olymp. 98. Satius ergo fuerit in re tam dubia jam receptum in editis situm retinere: Diodorus longe dissentit a superioribus, dum libro 14. hoc ipsum tribuit anno 3. Olympiad. 98.

Amyn-

Amyntas an. 18.) Reposuimus *an.* 18. ad imitationem Fux. Peta. O. Fa. Vi. A. L. Lo. Pi. pro *an.* 19. ut in editis, præter Ven. ubi an. 6. sed hunc errorem rribuendum soli librario, satis constat ex serie annorum, ubi numeranrur ranrum an. 18.

XXXI. *Dynastia Ægypsiorum Sevenitarum &c. Psammutes &c)* Hæc varie sese habent Nam in vulgatis ita legitur, *Psammutes 4. Ægypsiorum an. 1. post quem Neferites 5. mens. 4. & post eum Nectanebus 6.* &c. Ar ad an. ejus 4. 19. *Dynastia Ægyptiorum Evenitarum :* sed quam inordinata sint, ex his agnosces : primo quia ille numerus 29. bis in illis antea reperitur, ut sub regno Nepheritæ & sub regno Achoris &c. Delevimus porro notam illam numeralem 4. ut in sequentibus regibus illas 5. & 6. quia absunt a mss. præter Va. Fa. qui habent notas hujusmodi non in illis tantum, sed in præcedentibus duobus regibus Ægyptiorum, quos distinguunt per 2. 3. Ad extremum præfiximus 3. non quod a codice aliquo fuerimus adjuti, sed præcedentium & subsequentium auctoritate adacti. Etenim in Lo. A. L. O. Vi. Peta. Fux. legebatur 30. *Dynastia* &c. in Fux. vero notatur 31. cum revera debear esse 32. in Pi. L. tota sententia desideratur ; eam nos ante *Psammuses* præmisimus, tum quia ita monuerunt veteres illæ membranæ Vi. & O. tum quia sensus id videbatur exigere cum prius in Lo. Peta. ut in vulgatis anno 4. Nectanebi responderent.

Ægyptiorum Sevenisarum) ita recensendum docuerunt partim editi & Fa. in quibus *Ægyptiorum Evenitarum* cum *u* & unico *n*, partim ex Io. ubi *Ægypsiis Evenitarum :* sic enim delusus Librarius pro *Ægypsi Sevenitarum* per disjunctionem litera *s*, quam superiori vocabulo connexuit. Non deerat ratio quæ moneret legendum *Sebenidarum*, cum ita habeant Vi. Fux. O. Peta. quibus proxime accedit A. in quo *Ægypsis Abenidarum* corrupte pro *Ægypti Sebennidarum* ; potissimum vero quia Σεβεννῦτος urbs est Ægypri apud Stephanum, Strabonem & Ptolemæum: unde apud Herodotum lib. 2. *Sebennitica ostia Nili* ; & de Manethone *Sebennita* Plut. opusc. de Iside & Osiride : placuit ramen non omnino a vulgatis discessionem facere : β enim Græcorum in nominibus propriis per *v* ut plurimum apud Latinos redditur. Ex quibus satisfiet Ortellio in Thesauro Geograph. & Ducæo in Clementem, qui restituendum illic putant *Syenitarum* pro *Evenisarum*. *Syene* enim inquiunt, *inter urbes Ægypti a Ptolemæo numeratur* ; & quia licet legatur apud Clementem Alexandrinum Εὐηνῖται, tamen de Syenitis volunt accipiendum, cum hoc ipsum, quod is ibi *Evenitis*, Plutarchus & Ælianus *Syenitis* tribuant. His addit Ortellius neminem unquam *Evenitas* nominasse, nec se moveri iis, quæ hic apud Eusebium reperiuntur, *Dynastia Ægyptiorum Evenitarum*, cum *absins*, inquit, *a codicibus membranaceis :* quod licet verum sit in nonnullis ut in Pi & L. sicuti diximus, cum tamen cæteri faveant, quid necesse est a plurium consensu recedere?

Psammuses) in O. Vi. *Speammuses*, in Peta. *Psammuthes*, Fux. *Sammutes*, Fa. *Samuntes*, Pi. *Muthes* Lo. *Samuses*.

p. 125. col. 4. A. *Tribuni militares pro Consulibus esse ceperuns &c.)* Creati referuntur hi Tribuni in Peta. & Fux. an. 18. Mnemonis, seu 1. Olymp. 98. in Vi. Mar. O. anno 20. in septem Varic. 10. Fa. & editis an. 17. Eutropius existimar Tribunos militares creatos anno primo post captam Romam a Gallis, & Urb. 365. qui concurrit juxta auctorem cum illo an. 18. Mnemonis: Marianus vult an. 366. sed cum libri parum inter se distent, nulla mutatio facta est: Cassiodorus idem fere sentit cum Eutropio nisi quod silet annum Urbis. Quod autem uterque ait tunc dignitates mutatas Romæ jure repræhenduntur a viris doctis, cum sit manifesta ἀντιφρασία. Porro quod auctor scribit Tribunos militares hoc anno cepisse, cum omnes scriptores uno consensu eorum initium referant circa an. Urbis 310. ut ante monuimus, nescio an culpa possit transferri in Librarios, seu primos exscriptores, an in auctorem ipsum. Denique pro *Tribuni militares* in O. Sa. Vi. *Tribuni milisum*.

menses 4.) *menses* 3. Pi. L.

Nepherites 2. an. 6.) Antea legebatur *Neferites* 2. sustulimus numerum 2, quia sic jubent omnes libri præter Fa. nec hoc loco solum, sed etiam in aliis regibus subsequentibus usque ad Olympiad. 103. Delevimus similiter 4. 5. 6.

& post eum Nectanebus) Hoc nomen tribus in locis reperitur, sed valde diverse in primis editionibus Ven. & Lut. priori loco *Nectenebris* : secundo *Nectabanus* : tertio *Nectanebo* : in editionibus Bas. & So. duobus primis locis *Nectanebus*, ultimo loco *Nectanebo* : in aliis diverse eodem modo aliquando, vel *Nectenebis* & *Nectabon* A. P. *Nectaneb* M. *Neptebis* & *Nectaban* & *Nectanebo* Lo. *Netebises* & *Nectabon* V. Va. *Netebites Nectabon Nectanebus* Fa. *Nectbanabus* & *Nectanabus* Fux. *Nectenebis Nectenabis Nectanebus* Peta. *Nectenebis Nectanabus* O. Vi. *Nectinibes Nectanibus Nectanebus* Pi. L. *Nectenebis Nectabon Nectanebus* apud Idac. *Nectaben* apud Apollodorum : Mar. & Vinc. *Nectanabus*, Diodor. lib. 15. *Nectanebos*, Plutarch. in Agesilao scribit *Nectanabis* : sic etiam Polyænus, Æmilius Probus in Agesilao, Gemisthus lib. de his quæ post Mantineam, Idacius *Nectenebon* : Apollodorus *Nectanabus*. Parum refert an dicas *Nectanabus* vel *Nectanebus* vel *Nectanebis*, tamen ut auctor sibi constet, ubique retinebimus *Nectanebus*. Demum illa *& post eum* absunt a Fux. Lo. Pi. & eorum loco in Fa. O. Vi. Peta. legitur *post quem* ; antea deerant illi duo & singuli anni, quos restituimus ante primum Nectanebi annum: in ordine Ægyptiorum videtur ex adverso 3. & 4. numerorum regum Macedonum & 17. & 18. regis Persarum. Ita ut pro Psammute notetur annus 1. pro Nepherite item 1. idque ex præscripto omnium mss.

Olympias 100.) Unus omnium exemplarium concursus in situ hujus Olympiad. ad an. 26. Persarum, 12. Macedonum, 8. Ægyptiorum ; nisi quod in Vi. O. L. Pi. sit circa an. 27. Persarum : quia cum illi quattuor prætermiserint in serie Persarum annum Magorum fratrum ante Darium, fit ut antevertant cæteros libros uno anno, sicuti præmonuimus.

Magno terræmotu &c.) in Pi. an. 17. Mnemonis : in Vi. O. an. 21. in Fux. an. 23. in Peta. Lo. Fa. an. 26. seu 1. Olymp. 101. quod idem impressi : in Mar. an. 25. ejusdem, & Urb. 371. qui secundum Eusebium nostrum concurrit cum 2. Olym. 99. Oros. lib. 3. cap. 3. ponit ad an. Urbis 376. qui opponitur anno 4. Olymp. 99. Adde enim ad annos Abrahæ 1264. qui præcedunt Urbem conditam, hos 376. exsurgent 1640. qui comparantur cum 4. anno Olymp. 100. Fasti Onuphrii adnotant ad an. Urb. 376. & 3. Olymp. 100. Itaque unius tantum anni discrimen est. Doctissimus Scotus in viris Aristotelis & Demosthenis pag. 19. vult vitiosum esse situm Eusebii, atque collocanda ad an. 4. Olymp. 101. qua in re crediderim illum sectari Diodorum lib. 15. ubi hunc terræmotum tribuit eidem Olympiadi : sed cum ipse Diodorus indicet id contigisse sub Tribunis militaribus M. Furio, L. Furio & cæteris, auctor noster alium aliquem historicum Romanum videtur imitatus, qui melius versatus in rebus domesticis quam Græci Tribunos hos conferret cum anno 4. Olymp. 99. sicuti fit in Fastis Onuphrii, vel cum 1. Olym. 100. ad quem vulgati vindicant sedem hujus paragraphi propterea cur rejiciatur non video.

Eura) *Byra* Peta. Fux. Pausanias, Cedrenus & Strabo Βοῦρα. Plinius retinet vulgatam lectionem cum aliis libris & Mar.

Helice) *Elica* Peta. Fa. Fux. Lo. Pi. Mar. *Elyca* Fa. *Elyaca* Vi. O. Plinius *Eliee*, Pausanius & Strabo aspirant Ἑλίκην, sicut alii codices, Seneca lib. 6. natur. quæst. & Orosius : tamen in his duabus urbibus videntur dissentire auctores, quod utramque velit Plinius lib. 2. cap. 92. *fluctibus maris absorptam* : Strabo lib. 1. & 8. *alteram hiatu, alteram fluctibus* ; Pausanias lib. 7. & Seneca idem cum auctore asserunt utramque terræmotu in mare demersas.

Prænestini &c.) Sic vulgati cum Peta. Pi. sed in Fux. Lo. Fa. O. Vi. Mar. *Prenestini* sine diphthongo, nihilominus vulgata retinenda cum eam habeant Livius, Eutropius, Dionysius, Gellius & alii. Cæterum rejicit ista Peta. ad 14. Mnemonis, Vi. O. ad 28. Mar. ad 27. Pi. Lo. Fux. Fa. & impressi ad 29. a quibus nefas fuit discedere, quia ille annus 29. est ab Urbe 375. juxta auctorem. Nam adde ad annum ab Abraam 1265. (quo incidit primus annus Urbis) 375. efficies 1640. quem vides concurrere cum illo 29. Mnemonis. At disces ex Livio 6. decad. 1. hanc pugnam accidisse illo anno Urbis 375.

Alliam) *Aliam* O. Nam etiam Servius in Virgilium notat antiquitus sic scribi solitum, sed postea duplex *l* additum propter metrum. Aldus etiam in sua orthographia docet scribendum unico *l*, verumtamen Virgilius, Plutarchus, Ruffus, Livius, Orosius, & alii plures scribunt cum duplici *l*, castigabis Mar. apud quem *Alcan*.

Athenienses &c.) Peta. his reservat sedem an. 1. Amyntæ, O. Vi. an. 10. Pi. an. 14. Lo. Fa. Mar. an. 15. Fux. an. 18. impressi an. 26.

Isocrates Rhesor agnoscitur) *Socrates Rhesor* Mar. sed perperam : inter codices alii quidem assignant ista 3. Amyntæ ut Peta. alii 12. ut Vi. O. alii 16. ut Lo. Fa. alii 18. ut Fux. alii 17. ut Pi. & impressi.

Plato & Xenophon &c.) Adscribuntur ista in Peta. 3. Amyntæ, in O. Vi. Mar. 13. in Pi. 17. in Lo. Fux. Fa. & impressis 18.

Ptolemæus Alorites :) Pro *Alorites* in Fa. *Alonites* : apud Vincent. *Alortes*, in Peta. *Alarites*, & supra *a* est appictum *o*.

Ptolemaus) Hæc vox multiplicem subit rationem scribendi. Nam in Peta. *Ptelemeus*, in Fa. *Tholomeus*, in Fux. *Ptholomeus*, in Vi. O. Lo. Pi. *Ptolemæus*, quæ præ cæteris probatur ut communis adhibito *e* in secunda syllaba, *æ* diphtongo in tertia, rejecta aspiratione, cum ita exhibeatur apud Ciceronem, Diodorum, Pausaniam, Dionem, Svetonium, Herodianum, Ammianum, Plutarchum, Plinium, Augustinum, Hieronymum, Ælianum, lib. 13. Marianum, & plerosque alios; quin etiam iidem illi codices, cum vox hæc sæpius occurrat, nec sibi nec inter se constant: aliquando enim per *o* in secunda syllaba usurpant, ut apud Ælianum lib. 12. aliquando adhibent *h*, scilicet O. Fa. Fux. & Vi. Equidem origo nominis est a voce πολεμος, poetice πτολέμος & πτολεμαῖος bellicus, sive martialis; sed Latini scriptores aliquando nonnihil immutant, ut cum pro ὀδυσσεύς dicunt Ulyxes vel Ulysses.

Theo rex Ægypti fugit in Arabiam) Absunt a Pi. L. omnes libri conveniebant in situ anni 4. Olymp. 102. sed cum sensus verborum exigat, ut sit ad an. 1. Olymp. 103. id est ad an. 2. & ultimum regni illius Theonis, necesse fuit in illum annum conjicere.

Dionysius rex Siciliæ 19. anno moritur &c.) Pro 19. leges 18. in A. L. V. Va. P. Peta. Fux. Mar. in Vi. autem & O. tota hæc sententia deficit, quod si præsto fuisset codex aliquis pro 19. subrogassem 38. Constat enim Dionysium tot annos regnasse ex Diodoro lib. 15. & Cicerone lib. 5. Tuscul. quæst. & lib. 3. de natura Deor. *duo dequadraginta annos tyrannus Syracusanorum fuit Dionysius, cum quinque & viginti annos natus dominatum occupasset*. Adde quod si ab anno 2. Olymp. 93. quo ut vidimus Dionysius cepit tyrannidem exercere, subduxeris usque in hunc annum, reperies totidem annos 38. Porto assignant ista anno 2. Archelai O. Vi. an. 4. Ptolemæi Pi. Peta. Mar. an. 1. Perdiccæ & 1. Olymp. 103. Lo. Fux. Fa. & impressi, qui belle conveniunt cum Diodoro lib. 15. ubi ait Dionysium obiisse anno illo 1. Olympiad. 103.

Aristoteles 18. an. &c.) Cum quo laterculo concurrat hic 18. annus Aristotelis est dubium, cum O. Vi. Mar. velint respondere an. 18. Amyntæ, Pi. Peta. Fux. an. 1. Perdiccæ, Lo. Fa. an. 2. seu 2. Olymp. 103. quod idem indicant impressi: & firmatur auctoritate Suidæ, qui ait Aristotelem natum Olymp. 99. quod Laert. lib. 5. ex Apollodoro in Chronicis explicat, dum illius ortum refert ad an. 1. Olymp. 99. cui suffragatur Dionysius Halic. lib. de Demosth. & Aristot. cum ejus ortum confert ad annum, quo Diotrephes erat Prætor Athenis, cujus Præturam omnes connumerant an. 1. Olymp. 99. proinde annus 18. Aristotelis incidit in illum annum 2. Perdicæ. In hoc differt Laertius ab auctore, quod velit Aristotelem convenisse Platonem anno ætatis 17. Itaque uno anno minus quam auctor.

Perdicca 21. an. 6.) Recensuimus 21. Juxta V. Va. & quia ita poscebat ratio regis præcedentis & subsequentis: scripsimus etiam Perdicca cum duplici cc, suadentibus L. O. Pi. Vi. Lo. Peta. quæ orthographia est Thucydidis lib. 1. & aliorum; licet prior habeat suos patronos Diodor. lib. 12. Justinum lib. 7. & alios.

Alexander Pheræus) In Peta. Fux. *Ferreus* in Fa. *Pherous*, in Vi. O. Lo. *Fareus*, in vulgatis *Pheæus*. Sed adjecimus diphthongum cum Probo, Cicerone, Valerio, Ovidio, Diodoro, Pausania, Plutarcho, Mar. & aliis quamplurimis. Porro ne varies cum variis, selige ubi stes. Nam O. Vi. ad 1. Ptolemæi revocant, Pi. ad 2. Perdiccæ, Peta. Fux. ad 4. Lo. Fa. Mar. ad 5. quibus adhæsere impressi.

pag. 126. col. 1. *A. Camillus Gallos &c.*) Hæc diversam habent sedem. Nam in O. Vi. ad an. 3. Olymp. 103. in Pi. ad an. 4. Olymp. 103. in Fux. ad an. 1. Olym. 104. in Peta. Fa Lo. Mar. & impressis ad an. 8. ejusdem Olymp. Nec mirum si libri ita dissentiant in anno assignando, cum auctores ipsi non minus contendant inter se. Nam Livius ait hanc victoriam de Gallis contigisse anno Urbis 394. Plutarchus in vita Camilli, *post occupatam Romam a Gallis 13. anno, & eodem anno quo primus Consul ex plebe creatus est*; Gelius tamen l. 5. cap. 4. factum vult eum Consulem *anno duodevicesimo post quam Romam Galli ceperant*, id est secundum auctorem an. 2. Olymp. 101. Dionys. lib. 9. refert illum Consulem ad 1. Olymp. 75. Cuspinianus in Cassiodorum pag. 148. perperam contendit ista eodem anno contigisse, quo capta est Roma a Gallis, & nil propterea certi posse colligi ex Eusebio.

Demosthenes Orator agnoscitur, Æschines Orator agnoscebatur) Desiderantur ista omnia in L. Pi. Nam etiam paulo post idem legitur de Demosthene; sed in A. M. Va. P. Lo. Fa. Fux. Peta. V. O. Mar. legitur illud tantum, *Demosthenes orator agnoscitur*, unde libere asseruerim cætera ab aliquo supposita, non solum propter superiorum codicum auctoritatem, sed etiam quia vox *agnoscebatur*, hoc satis prodit apposita post vocem *agnoscitur*. Cæterum vaga sunt hæc cum modo reperiantur circa an. 5. Perdiccæ, ut in O. Vi. modo circa an. 1. Philippi, ut in Fux. modo circa an. 2. ut in Peta. modo circa an. 3. ut in Lo. Fa & impressis: modo circa 8. Ochi, ut in Mar. modo circa an. 13. ut in Pi. Verumtamen antiquus situs videtur non innovandus cum sit fere annus 27. ab an. 4. Olymp. 98. in quo nascitur Demosthenes, Dexitheo Archonte Athenis, ut ait Plut. in vit. Rheto. Et quia teste Gellio lib. 15. cap. 28. & ipso Plutarcho Demosthen. *cepit illustrissimas orationes in caussis dicere an. 27. ætatis* ad quod videtur alludere auctor etiam hoc loco. Præterea Æschynes non tam cito agnitus est Orator.

Demosthenes) *Demostenes* sine *h* Peta. Vi. L. O. sed perperam, adversantibus aliis libris & omnibus scriptoribus antiquis.

Ochus Apodasmo Judæorum capta &c.) In Fa. *Apodasme*, in aliis ut hic cernis; loci obscuritas aliud videbatur exigere: verum cum constans sit exemplarium consensus, nihil mutandum censui. Scio esse nonnullos, qui existiment *Apodasmum* significare Dynastiam, seu Aristocratiam, alios juxta Suidam, partem seu portionem alicujus multitudinis. Nam ἀποδασμός idem est ac pars, & his favet Orosius lib. 4. cap. 7. *Ochus*, inquit, *plurimos Judæorum in transmigrationem egit, atque in Hircania ad Caspium mare habitare præcepit*: Freculph. lib. 1. t. 4. cap. 16. & Ado habent eadem verba. Non dubium quin ex Orosio, posset etiam sumi vox *Apodasmo* pro *tributo*; hoc enim pariter Græcis significat; & Josephus Antiquitt. lib. 11. cap. 7. tradit *Vagosen ducem Ochi imposuisse tributa Judæis*. Sed obstant voces *capta* & *acolas*. Nam alioquin legendum esset *capto*. Videtur ergo potius esse nomen proprium urbis; sic enim sensus magis accedit ad illas voces. Comestor in histor. scholast. refert hæc ipsa verba, & ad eundem modum quo hic leguntur: apud Marianum sententia est mutila priori parte. Quis veterum hujus rei meminerit ignoro, unde judicium periti Lectoris expecto. Quis autem hæc ad certam sedem coerceat? Alii enim codices adscribunt anno 1. Ochi, ut Pi. alii anno 3. ut O. Vi. alii anno 6. ut Peta. Fux. alii an. 8. ut Mar. alii anno 7. ut Fa. Lo. & vulgati quibus hæremus, cum nulla adsit ratio, quæ nos dimoveat.

Sicilia pellitur) Ita reposuimus pro *Siculus pellitur* ex L. A. V. S. Va. P. Al. Lo. Pi. Fa. Vi. O. Mar. Ven. Lut. Peta. Fux. Nam nota est historia ex Diodoro lib. 16. Æmilio, & aliis Dionem Hipparini filium, qui erat *intimus & affinis Dionysio priori*, expulisse ex Sicilia Dionysium minorem alterius filium. Ad hæc quidem aggregarant ista Vi. & O. ad an. 2. Philippi, Peta. Lo. Fa. Mar. ad an. 7. Pi. Fux. & impressi ad an. 6. seu 4. Olymp. 105. Diodorus lib. 16. confirmat annum Olympiadis, sed dissidet in anno Philippi, quem vult esse 4. non minus favet Æmilius, dum ait hoc factum accidisse post annum 50. tyrannidis Dionysiorum. Nam prior Dionysius, ut diximus, vixit annos 38. & sic annus 4. Olymp. 105. est 12. ab ejus obitu.

Alexander Philippi & Olympiadis filius nascitur) Ex nativitate Alexandri grave natum dissidium inter auctores, quod eo [illegible] debet, quod cum tam celebris ejus dies [illegible] templi Dianæ incendio ab Erostrato procuratore [illegible] (de quo vide Ælianum lib. 1. Strabonem lib. 14. [illegible] & alios) varietate tamen opinionum aut aliis [illegible] genus obscuretur: vulgati simul cum Mar. 7. Vaticanis & aliis mss. ortum Alexandri referunt ad an. 2. Olym. 106. L. Pi. Vi. O. & Vinc. ad an. 4. Olymp. 105. seu 6. Philippi. Haud dubio fuit nobis sequendus codex Fux. qui ad an. 1. Olympiad. 106. Alioquin Alexander non suscepit regnum anno 20. ætatis nec vixit annos 32 sicut vult auctor. Adde quod Plutarchus in Alexandro testatur eum natum ineunte Olympiade, & pene sub ipsum tempus ludorum, qui celebrabantur 8. mensis Augusti, dum scribit: *Philippum Alexandri patrem eodem die tres nuntios accepisse; primum fusos a Parmenione ingenti prælio Illyrios, alteram in Olympiis equi pernicitate vicisse; tertium natum esse Alexandrum*. Consule magnos illos viros Scaligerum lib. 5. de emendat. pag. 391 & Andream Schottum lib. de vit. Aristot.

Dion Syracusis interimitur) Extersi non levem maculam ope codicum Peta. Pi. licet in illis sit tantum *Dio* (sed utrumque est in usu) cum olim pro *Dion* legeretur *Dionysius*, sed ita manifesto [illegible]endo, ut sequentia facile illum coarguant, dum in illis de Dionysii gestis non semel fit sermo, hoc idem prius & [illegible] clarissimus Andr. Schottus observaverat in vitis Aristotelis & Demosthenis p. 59. & confirmatur auctoritate Diodori & Æmilii; vulgata tamen lectio non omnino improbanda videbatur, quia constat ex ipso Diodoro lib. 15. Dionysium minorem 1. 2. tantum annos regnasse, qui si a morte Dionysii patris numerentur, coincidunt in illum 1. Olympiad. 106.

Potior

Potior tamen eſt altera, cum auctot plures annos tribuat huic Dionyſio, quam Diodorus: horum autem ſitus non eſt ita conſtans, cum Vi. O. Pi. reponant ad an. 7. Philippi, ſeu 1. Olymp. 106. Peta. Fux. Fa. Lo. Mar. & vulgati ad an. 9. & oppoſite, ſi teſte Æmilio, dolo Callicratis cæditur *quartum poſt annum, quam in Sicilia redierat*, expulſo Dionyſio Juniori.

Hipparinus Dionyſii filius &c.) Pro *Hipparinus* in O. Vi. Pi. *Hypparchus* in Fa. *Hippaniſus*, ſed ubique mendum. Libenter iſta lego circa an. 10. Philippi, cum ita doceant Peta. Lo. Fux. Fa. Mar. & impreſſi, licet Pi. circa an. 8. Vi, O. circa 9.

Erinna) Adducimur ut ita caſtigandum moneamus pro *Herina* ut in editis & Antonio, vel *Herinna* ut in Lo. Fux. vel *Berinna* ut in L. & Pi vel *Hetrinna* ut apud Marianum, tum quia ſic præſcribunt Vi. O. Lo. tum quia ita paſſim auctores Græci, ut Suidas Ἤριννα λεσβία: & Latini ut Plinius lib. 34. cap. 8. *feciſſe*, inquit, (Phidiam) *& Cicada monumentum ac locuſta, carminibus ſuis Erinna ſignificat*: & Stephanus in voce Τῆνος ἀφ' ἧς καὶ Ἤριννα Τηνία ποιήτρια λέγεται: ac ne quid quod ad Chronicon ſpectat, omittamus, aggregatur in Pi. ad an. 8 Philippi, in Fux. Lo. Mar. ad 11 in Peta. ad 12. in Fa. O. Vi. & impreſſis ad 10.

Ochus Ægyptum &c.) *Ochus rex Ægyptum* Mar. præterea non eadem ab omnibus aſſignatur ſedes. Nam in Fux. circa an. 13. Ochi: in Lo. circa 15. in Vi. Pi. O. circa 16. in Peta. circa 17. in Fa. Mar. & impreſſis circa 14. Nos ſequimur Pi. O. Vi. cum ſenſus verborum hæc referat ad 18. Nectanebi, qui concurrit cum illo 16. Ochi.

col. 1. B. *Hucuſque Manetho*) Deſiderantur in L. ſed in Pi. corruptiſſime *Huc uſque manet hoc regnum*. Nam ex *Manetho*, fecit *manet hoc*, & confinxit vocem *regnum*.

Ochus Sidonem) Sic correximus ex Peta. Fa. Fux. per Latinum, cum antea *Sydonem* & apud Mar. *Sidoniam*. Verum Oroſius, Strabo, Joſephus Hieronymus, Lucianus, Virgilius ſcribunt *Sidon*, ſine *y*. Immo & ipſe auctor ſupra circa an. 562. & paſſim in divinis literis ut Geneſ. 10. & Luc 6. Nam ita dictam ferunt a piſcium ubertate. *Sidon* enim Lingua phœnicea piſcem ſonat. Hinc Adonem emendabis, in quo *Sillodam*: in Pi. *Sidonam*: præterea in O. Vi. Pi. vendicant hæc ſibi annum 15. Ochi. in Fa. Lo. an. 18. in Peta. Fux. an. 19. in Mar. & in impreſſis an. 17. & rectius, ut conſtat ex verbis ſententiæ, quæ exigit eundem annum atque præcedens.

Demoſthenes &c. omnium fama) *omnium ore* Lo. L A. P. *omnium rumore* M. Peta. Fux. Mar. Verum tota hæc clauſula deeſt in Vi. O. jam vero illi diverſa ſpatia tribuuntur. Nam in Fa. circa an. 3. Philippi, in O. Vi. circa 5. Perdicæ, in Pi. circa 13. Philippi: apud Mar. circa an. 15. in Lo. Peta. Fux. & impreſſis circa 16. ſed licet videri poſſit auctor inanem repetitionem intrudere, parumque intereſſe quo anno hæc acciderint, quia tamen innuit hinc illum legationes illas obire cepiſſe, & habere præclaras illas orationes contra Philippum, & Æſchinem, minus inutilia cenſenda ſunt.

Romani Gallos ſuperant) Locato hæc non ad an. 16. Philippi, ut præſcribunt Fa. Mar. nec ad 17. ut dictant Peta. Fux. Lo. & impreſſi, ſed ad 15. qui eſt 1. Olymp. 108. annus enim ille concurrit cum anno urbis 405. quo contigit illa victoria, teſtibus Livio lib. 7. decad. 1. & Gellio lib. 9. cap. 11. quod hac methodo facile comprobatur; adjunge ad annum Abraæ 1264. poſt quam ſumendum initium numerandi annos ab urbe juxta Euſebium, annum 405 prodibit ſumma 1669. qui incurrit in annum 1 Olymp. 108. Obſervabis porro auctorem in referendis geſtis Romanorum, modo auſpicari ab an. 3. Olymp. 6 modo ab anno 1. Olymp. 7. prout varii ſunt auctores, quos ſequitur: nam ut recte obſervavit Aug. libro 18. de Civit cap 8. Euſebius, & Hieronymus in Chronicis ſuis, præcedentes aliquos hiſtoricos ſecuti ſunt.

Dionyſius Corinthum ſub &c.) Hæc tu ſi uniuſcujuſque codici rationem habeas, varie diſponés. Nam O. Vi. Mar. locant ad an 16. Philippi. Fa. ad an. 17. Peta. Fux. Lo & impreſſi ad an. 18. ſeu 4. Olym. 108. cui vicinior eſt Diodorus lib. 16 dum comparat hanc navigationem Dionyſii cum Conſulatu *Plantii* ſeu *Plautii & Manlii*, quos Faſti Onuphrii reponunt ad an. 2. Olymp. 108. licet iſte Diodorus ad an. 2. Olymp. 100. ſine delectu plerumque. & ſine proprii judicii interpoſitione: ſed hac de re plura apud Ciceronem libro 9. Epiſtolarum 1. ad Atticum & tertia Tuſculana, Quintil. libro 8 Juſtinum libro 21. Plutarch. περὶ ἀοργησίας, Valer. Maximum lib. 6. cap. ult. hinc natum proverbium Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ.

Plato moritur &c.) Videbatur imitandus codex Pi. qui mortem Platonis vult concurrere cum anno 1. Olymp. 108. maxime ne ab Apollodoro antiquo ſcriptore in Chronicis recederemus, qui teſte *Laertio* libro 3. ſcripſit Platonem tunc vita functum: quibus ſuffragantur Athæneus & Diodorus. Verum cum cæteri libri, ut ſeptem Vaticani conſtituant ad annum 4. ejuſdem Olympiadis, exceptis O. Vi. qui ad annum 3. ejuſdem Olymp. nulla debuit fieri mutatio. Adde alias rationes quas attulimus, dum de ejus ortu ageretur.

Speuſippus) *Pſeuſippus* Lo. Pi. Fa. tam hic quam aliis in locis, ſic Apulejus lib. 2. de dogmat. Platon Veteres enim nonnunquam ſcribebant *pſ*. pro *ſp*, ut docent inſcriptiones antiquæ Gruteri pag. 596. 632. 942. Cætera tamen exemplaria reclamant, & Hierony. lib. 1. contra Jovinian. Vincen. tom. 1. ex Euſebio, Mar. & Euſebius ipſe lib. 14. de præpar. cap. 6. Σπεύσιππον τὸν Πλάτωνος μὲν ἀδελφιδοῦν, ubi agit de philoſophis. Adde quod ſimiliter ſcribitur apud Pauſaniam, Plutarchum, Ariſtotelem, Ciceronem, Senecam, Laertium, & alios: hinc in Fux. *Speuſippus moritur Platonis ſucceſſor.* Quod pertinet ad annum, quo Speuſippus cepit præeſſe ſcholæ Platonicæ, omnes libri & auctores conveniunt ut ſit idem annus, quo Plato obiit, idque Olympiade 108. quod confirmat Suidas & alii.

Romani cum Samnites &c.) Hæc quia ſuperiora immediate conſequuntur, conſequentem etiam laterculum occupent neceſſe eſt, ex adverſo anni 19. Philippi, cum ita dictent Fa. Lo. & impreſſi; licet alii aliquantulum diſſentiant, ut O. Vi. qui reponunt circa an. 17. Peta. Fux. Mar. qui circa 18. Porro pro *Samnites* habes *Samnitas* in Lo. Pi. Peta. Fux. Mar. ſed utrumque dicitur.

quia a ſua) Sic melius pro *qui a ſua* ex A. L, M. V. Va. P. Al. Pi, O. Vi. Lo. Fux. Mar.

in ditionem propriam) *in ditionem priſtinam* Lo. *in ditionem primam* Mar.

Dionyſius Corintho expulſus) *Corinthum expulſus* Lo. Peta. Fa. Fux. *Corinthus pulſus* O. Vi. Pi. *e Corintho expulſus* Mag. ſed potior vulgata, quia paulo ante meminit Dionyſii Corinthum ex fœdere navigantis; ſunt tamen qui ſcribant eum reliquum vitæ Corinthi egiſſe: vide Diodorum lib. 16. Cæterum, proficiſcentem audivimus, ſed abeuntem difficilius conſequi, cum in diverſa abeant libri. Nam Pi. ad an. 16. Philippi, O. Vi. ad 18. Peta. Mar. ad 21. Fa. Lo. ad 22. in quo habent impreſſos imitatores.

Deſcriptione Roma facta &c.) Contigiſſe iſta referunt, Fux. quidem anno 20. Philippi: Peta. O. Vi. Mar. 22. Fa. Lo. 23. his adjunge impreſſos, qui cum poſtremis idem legunt: nec ulla ſubeſt ratio, quæ nos cogat diſcedere ab his, eo quod apud veteres, nullibi quod ſciam, hujus deſcriptionis fiat mentio.

civium 160. millia) *civium* 162. Au. 165. V. Fux.

Arſes) *Arges* Vi. O. idem mox dicitur *Arſames*, ſeu *Arſamus*: Mar. *Arſes* vel *Arſames*.

Judæorum Pontifex &c.) Si iſta adnumerare lubet ad annum 17. Philippi, habebis auctorem Pi. ſi ad an. 19. O. Vi. ſi ad an. 22. Fux. ſi ad an. 23. Peta. ſi ad an. 24. Fa. Lo. Mar. & impreſſos.

Speuſippus moritur &c.) Cui anno aſcribenda hæc, vix certo conſtare poſſit, cum Pi. an. 19. Philippi, O. Vi. 21. Peta. Fux. an. 24. Fa. Lo. Mar. & impreſſi 25. qui annus firmatur auctoritate Clementis lib. 1. Stromat. Suidæ, & Laertii lib. 4. cum ajunt Speuſippum tenuiſſe ſcholam per 8. annos, qui hoc anno terminantur.

pag. 127. col. 1. A. *Olympias* 111.) Comparant omnes libri primum annum hujus Olympiadis cum primo anno Alexandri: Oroſius lib. 3. ait accidiſſe anno Urbis 426. qui ſecundum Euſebium & numerum inferiorem eſſet ab Abraham 1690. ſed credo ſcribendum 416. qui eſt ab Abraham 480. & qui uno anno minor Euſebii numero, qui incidit in an. 1681.

Manaſſes frater Jaddi Pontificis Judæorum) ſubſtituimus juxta L. A. M. V. Va. O. Vi. Pi. Lo. Mar. P. Fux. Peta. *Pontificis* oro *Pontifex* ut olim. Nam Manaſſes erat Pontifex Samaritanorum, ſeu hæreticorum, quo tempore Jaddus ejus frater erat Judæorum, ſeu Catholicorum: vide Joſeph lib. 11. Antiquit. cap. 7. & 8 in Ven. & Lut. erat tantum ſcriptum *Ponti* inde natus error ut poſteriores typographi legerent *Pontifex*, pro *Pontificis*. Ad extremum, ſedis horum certum judicium ex libris petendum, ſed cum diſſideant, quid minus certum? Nam in O. Vi occupant ſtrigam oppoſitam an. 22. Philippi in Pi. an. 23. in Peta. Fux Lo. an. 1. Alexandri in Fa. Mar. & impreſſis an. 2. conſtat ex Joſepho lib. 11. Antiquit. cap. 8 ædificatum templum ſub Alexandro; immo ipſo permittente. In hoc ab Euſebio differt, quod hic tribuat ædificationem templi Manaſſi, quam ille Sanabalath ejus ſocero.

Alexander adverſus Illyricos &c.) Tertius Alexandri annus hæc ſibi vendicat in Fa. Lo Pi. Mar. & impreſſis, ut Fux. qui collocavit circa an. 1. Peta. Vi. O. circa an. 2. Si habeatur ratio ſolius ſubverſionis Thebarum, & belli contra

Illyricos & Thracas, haud dubio isti tres posteriores codices sunt sequendi, quia constat ex Diodoro Thebas subversas Eveneto Prætore Athenis, anno 2. Olympiadis 111. licet differat in hoc ab auctore, quod h c constituit annum 1. Alexandri ad an. 1. Olymp. illius 111. ille ad an. 2. sed quia tota sententia potius respicere videtur expeditionem in Persas, quæ eodem Diodoro teste suscepta est sequenti anno, nil video cur vetus sedes tolerari nequeat, quin etiam Clemens lib. 1. Stromatum refert Alexandrum trajecisse in Asiam ad eundem annum Eveneti, quem cum anno 1. Alexandri comparat.

Illyricos) *Illios* Lo. *Ilios* Fa. illic mendose: *Illyrios* Pi. Idac. Peta. Fux. istic recte. Nam *Illyricos* & *Illyrios* utrumque est in usu apud bonos auctores, & ex codicibus scriptis: alii hoc, alii illud, tam hic quam semper legendum proponunt; prius legitur apud Hieron. in Daniel. 11. cap. & Curtium libro 9. Frontin. lib. 2. alterum apud Orosium libro 5. & membranacei circa Olymp. 154. dissident inter se, alii hoc, alii aliud.

subversis Thebis) *Subversis Thebis in Achaja* Fux. Nam multiplices esse Thebas jam diximus, licet Eustathius novem tantum faciat. Nec dubium est, teste Diodoro, Curtio, & aliis fieri hic mentionem Thebarum Bœotiæ, quæ est in Græcia, de qua vide superius.

Romanorum Consul Manlius &c.) Pi. assignat anno 1. Alexandri, Fux. an. 3, O. Vi. Fa. Peta. Lo. Mar. an. 4. Fasti Onuphrii opponunt Consulatum hujus Manlii anno 2. Olymp. 110. Sed neutrum ex Eusebio constare potest, neque ex Livio, maxime si facinus hoc a Manlio patratum sit tempore Alexandri Magni, cum imperium susceperit an. 1. Olymp. 111.

Manlius) *Mallius* Fa. O. vi. Lo. *Malius* Peta.

Alexandri capta Tyro &c.) Hæc rursus gesta narrantur in Fux. & Pi. an. 4. Alexandri, seu 4. Olymp. 11. in impressis an. 6. Indicat Livius contigisse hæc anno Urbis 415. qui annus juxta Eusebium incurrit in annum 4. Olymp. 110. & ultimum Philippi. Nam adde 415. ad 1264. ab Abraam, qui præcedit annum primum Urbis, efficies 1679. quem vides accedere ad illum annum 4. Olym. 110. uno anno minus. In Fa. Peta. Lo. O. Vi. Mar. an. 5. quos sequimur, quia expugnatio Tyri accidit illo anno 1. Olympiadis 112. teste Diodoro lib. 17.

Alexandria in Ægypto ab Alexandro condita 7. anno regni ejus &c.) Lo. P. L. Peta. Fux. paulo aliter *Alexandria in Ægypto condita 7. anno Alexandri*, cum in editis conditoris nomen apponatur, in his reticeatur. Verum cum non nisi a conditore nomen obtinuerit, uno expresso alterum facile subauditur; sed ne quod subsit dubium, audiantur Josephus lib. 11. cap. 8. antiq. Euseb. de demonstrat. lib. 8. cap. 2. Hieronym. in Daniel. 9. & Epistol. ad Eustochium, & omnes veteres historici; licet valde differant in designando anno hujus urbis conditæ: unde Cuspinianus in Cassiodorum pag. 177. existimat hunc versiculum non esse suo loco positum sub an. 3. Olymp. 112. *quod*, inquit, *sine dubio errore non caret, vitio Librariorum. Nam columnæ annorum, & res gesta sunt transposita, & rarissime conveniunt, quod a paucis est animadversum hactenus, & ideo caute legendus est Eusebius*. Verum pace tanti viri dixerim, nullus error videtur, cum ipsa sententiæ verba reddant situm certum ad annum septimum regni Alexandri; & omnes auctores conveniunt in hoc ut referant initium regni ejus ad an. Olymp. 111. Facit quod Solinus tradit Alexandriam conditam Olympiade 112. *Coss. Papyrio & Petilio*. Nam licet Diodorus videatur rejicere hos Coss. (Nam pro *Papyrio* habet *Pompilio*) in Olympiadem 114. non propterea fides magis est ei adhibenda, cum ipsi Fasti Onuphrii eosdem referant in annum 3. Olymp. 113.

perdomiti sunt) His adjecta sunt in L. Pi. *Tribus præliis quinquagies centena millia occisa*: sed est glossema.

Alexander obtinuit Babylonem, interfecto Dario, in quo Persarum regnum destructum est.) Absunt hæc ab V. & Fa. in aliis vero obtinent diversum situm, ut in Vi. O. ad an. 5. in Fux. ad an. 6. in Pi. ad an. 8. in Peta. Mar. & in excusis ad an. 7. quos maluimus sequi, quia præcedens & sequens sententia hoc ipsum arguit, cum Alexander non potuerit regnum Asiæ obtinere anno 7. nisi devicto penitus Dario. Firmatur auctoritate Hierony. in Daniel 11. ubi multa sumens ex hoc Chronico *Alexander septimo imperii sui anno superavit & occidit Darium*. Adde quod, qui illud ascribunt anno 6. Alexandri, hauserunt opinionem illam ex illis codicibus, qui annum 6. & ultimum Darii opponunt anno 6. Alexandri; sed in illis mali totius origo est præterito anni Magorum, de quo supra. Sic enim fit ut anni Persarum antecedant anno 1. annos Macedonum: Cedrenus hæc conicit in annum 6. Alexandri, ubi dum multa ex hoc Chronico profitetur se referre per epitomen, sic, ait, *Alexander Macedonum rex an. 6. sui regni Darium Arsamis filium devicit, Persarum imperium destruxit*, & certe Diodor. lib. 17. vult hæc contigisse anno 6 Nihilominus convenit cum auctore in an. 3. Olymp. 112. Verum eruditiss. Scaliger lib. 5. emendat. contendit pluribus casum Darii contigisse anno 2. illius Olymp. 112. consulat eum Lector, nihil tamen mutet in auctore qui aliter scripsit, & de clade Darii legat Plutarchum, Arianum, Curtium, Ælianum lib. 6. de histor. animal. cap. 15. Strabon. lib. 15. Zonaram, Cedrenum.

Alexander regnum Asiæ anno regni sui 7. occupat & tenet omnia annis 12.) In Fux. & Peta. *Alexander regnat Asiæ anno regni sui 7 & tenet omnia annis 12.* in Mar. *Alexander regnavit in anno 7. regni sui super Asiam sex annis post mortem Darii: nam antea 6. & tenet omnia 12. annis* in O. Vi. *Alexander regnavit Asia ab anno regni 7. usque in 12. & tenet omnia*. Idem reperies in L. & Pi. nisi quod absunt ab illis hæc *[illegible] & tenet omnia*: Fa. & V. accedunt ad vulgatos; nisi quod pro *annis 12.* habent *anno 12.* Vides quarta sit in una aut altera vocula varietas. Si adfuisset codex [illegible] suffragaretur, libenter pro *annis 12.* scripsissem annis 5. ut sit sensus Alexandrum fuisse regem Macedonum per 7. annos & Monarcham per 5. sicut explicat Freculphus lib. 4. cap. 22.

Anaximenes & Epicurus clari habentur) Desiderantur in Fa. non tamen propterea improbanda, cum in aliis exstent, & constet ex Laertio lib. 2. & Suida Anaximenem Oratorem (tres enim loco describit Laertius, Philosophum, Oratorem, & Historicum Oratoris nepotem, & qui Alexandri gesta descripsit) Alexandri tempore vixisse, quin & Legati vices apud eum obiisse. Quod ad Epicurum spectat, Suidas natum tradit Olymp. 109. & septem annis post Platonis obitum: de ortu Epicuri vide Schortum in vita Aristotelis, Olympiadis 109. an. 3.

Hyrcanos) Licet vulgati cum Peta. Fux. & Fa. haberent *Hyrcanos*, placuit tamen imitari Lo. Vi. O. Pi. qui ita scribitur semper alias in hoc libro, ut apud Josephum, Plinium, Strabonem, Solinum, Xenophontem, Diodorum, Plutarchum & plerosque alios.

Hyrcanos & Mardos) Codices A. L. Au. Pi. M. O. Vi. P. Peta. Fux. Mar. Vincen. tom. 1. & 4. Orosius, Beda, Fre. Alber. monuerunt legendum *& Mardos*, cum olim esset *& Medos*: in vulgatis, Idac. Fa. & aliis. Nam etiam Arrianus lib. 4. ait *missum ab Alexandro contra Mardos Phrataphernem* & Diodorus lib. 17. annales Alexandri texit, ait septimo ejus regni anno, cum *per maritima Hyrcania iter faceret, coactum fuisse terram Hyrcaniæ confinem irrumpere, Mardosque subegisse*: idem fere Curtius lib. 6. Justinus lib. 12. *Hyrcaniam, Mardosque subegit*, ubi nonnulli volunt legendum *Medos*, forsan quia idem viderant hoc loco: Orosius lib. 3. cap. 18. & Cedrenus scribunt etiam disertis verbis *Alexandrum Hyrcanos & Mardos subjugasse*. Poterat defendi antiqua lectio ex eo, quod Alexander, dum in suis concionibus militaribus apud Curtium lib. 9. & Arian. lib. 4. ostentat provincias a se subactas, meminit quidem Medorum, *Medis imperio*, sed non Mardorum; nisi dicas nomine Medorum significari etiam Persas, quia a Cyri tempore idem rex imperirabat & Medis, & Persis. Nam hoc fuisse antiquis familiare ut *Medos* pro *Persis* dicerent, jam multi docti observarunt: unde Aristophanes dum per jocum ait Gallum Persis imperasse, vocat Μῆδον ὄρνιν; in quem locum ejus Scholiastes ἐπεὶ καὶ τοὺς Πέρσας Μήδους ἔλεγον, sic Catullus *cum Medi irrupere novum mare*. Plutarchus quoque & Thucydides *Medicum* appellant, quod alii *Persicum*. Quidam ponunt Mardos inter Persas, quia Persidi sunt confines: alii inter Medos quia Mediam incolunt, Marda tantum flumine separati, ut restatur Strabo lib. 11. Jam vero in hac sententia concurrunt una cum vulgatis ut anno 8. Alexandri ista adnumerent chirographi Fux. Peta. Lo. Fa. O. Vi. Mar. At Pi. anno 12. sed male. Diodorus lib. 17. tribuit anno 7. Alexandri.

in Hammone) Poterat tolli *h*, ut legeretur *in Ammone*, quia sic volebant schedæ O. Vi. Pi. Fa. Fux. Peta. Lo. V. & Alber. prætereaque Marianus (licet hic cum unico m.) Æmilius Probus in Lysandro, Arrianus lib. 3 Justinus lib. 1. Curtius lib. 4. Virg. Æneid. 4. & 9. Strabo, Plutarchus, Seneca, Pausanias, Zonaras, Orosius, ac demum nominis notio. Dictus enim ab arena, quæ Græcis ἄμμος, notaturque spiritu leni. Quintilianus lib. 1 Institutionum observat veteres parcissime usos aspiratione etiam in vocalibus, cum *Oedos Ircosque* dicebant. Nihilominus, cum non desint præter editos, & Fre. lib. mss. qui adhibent aspirationem, & auctoritas Justini, Diodori, Cornelii Taciti, Herodoti, Luciani, aliorumque bonorum auctorum eam confirmet, nihil est quod usitata mutemus maxime si verum est, ut docent nonnulli docti, ita dictum a *Cham*, sive *Ham*, filio Noe. Notent autem sciolí fuisse

sau-

pauperrimum templum Jovis in Lybia, cujus descriptio apud Justinum l. 11. & Diodorum l. 17. & de eo Herodotus l. 2. & 4. Arrian. l. 3. Strabo lib. final. Plin. l. 2. c. 106. & l. 37. c. 10. Solin. c. 40. Hyginus Fabul. 133. & l. 2. in Astronom. c. 20. Athanas. orat. adversus Gentes, Arnobi. l. 6. & alii quamplures.

Paratonium condidit) Fa. O Vi. Lo. Pi. L. legunt cum spiritu *Parethonium* & sine diphthongo; Ptolemæus, Strabo & alii retinent diphthongum, more Græco, sed respuunt *h*, παραιτόνιον: Mela de situ orbis l. 1. c. 8. *Paratonium*, quem sequuti sumus. Post verbum *condidit* subsequuntur in Fux. hæc, *cumque ascendisset ad Ammonis templum, condidit civitatem in Lybia inferiore, quam vocant Paratonium*: quæ licet sint veritati historiæ consona, tamen videntur potius glossema, cum desint in cæteris. Hinc castigabis Marianum, apud quem *Pareconium*.

Alexander Aornin) *Ornem* L. Pi. Idac. *Aonem* Au. *Aournum* V. verum prius receptum non solum in cæteris mss. sed etiam in Ven. Lut. quinetiam apud Orosium l. 3. c. 19. Plutarchum in Alexand. Strab. l. 15. Diodorum l. 17. Arrian. l. 3. vocat *Aornim*, & l. 5. *Aornon*. At istius petræ, seu arcis meminit, quia illam expugnationem sibi magnæ gloriæ sæpe tribuebat Alexander, propterea quod ipse Hercules non potuerat capere, sicut refert Arrian. l. 5. Hinc castigabis Curtium l. 8. ubi *Dorinim* pro *Aornim D* pro *A*, & *i*, in medio addito. Cæterum hic paragraphus ascribitur in Fux. Peta. Lo. Fa. Mar. & excusis anno 9. Alexandri, a quibus discessere Pi. qui an. 12. & O. Vi. qui an. 10. Diodor. l. 17. tribuit an. 8.

Bellum Alexandri &c.) Fiximus ista ad an. 10. Alexandri, & an. 2. Olymp. 113. cum ita dictarent veteres membranacei Peta. Fux. & præter hos editi, cumque Lo. Fa. locassent ad an. 9. Vi. O. ad an. 11. Pi. ad an. 12. Diodorus l. 17. convenit in anno 2. Olymp. 113. sed differt uno anno in annis Alexandri, cum collocet ad an. 9. Sed quia addit hæc contigisse Coss. Cornelio & Posthumio, quos Fasti Onuphrii constituunt ad an. 2. Olymp. 113. etiam hoc pacto decimus Alexandri optime concurrit cum illo 2. Olymp. 113.

Taxillen) *Axilem* V. Vat. Pi. omissa litera *T*. Eam enim cum imperiti librarii crederent abreptam a præcedenti vocula, *&*, omittendam crediderunt. *Taxilem* O. Vi. Peta. Lo. Mar. *Taxilum* Va. utrumque dicitur *Taxillen* & *Taxillem* per *m* vel *n* in fine, & per simplex vel duplex *ll*: Arrian. l. 4. Curtius l. 9. & alii per unicum *l*, quia etiam apud Fre. modo *Axilles*, modo *Taxilles*.

Arpalus fugit in Atticam) *Harpagus* Fa. decepit forsan librarium *Harpagi* illius splendor, qui primas tenuit apud Cyrum, de quo Olymp. 58. sustulimus autem aspirationem, quia sic scribunt chirographi omnes, licet vetus lectio *Harpalus* firmaretur auctoritate Diodori, Laertii, Plutarchi, Justini, Pausaniæ, Mar. & aliorum. Recensuimus præterea hunc locum, ut pro veteri lectione *fugit in Asiam*, legatur *fugit in Atticam*, cui castigationi licet adversentur omnes libri, immo & ipse Marianus exscriptor Eusebii, minus tamen ingratam lectori fore credidimus, in re non dubia, quia nota est historia Arpali quomodo ex Asia in Atticam confugerit timens Alexandrum, ob quem *Demosthenes condemnatus & patria pulsus ob crimen accepti ab eo* (ut loquitur Justinus) *auri*: tum etiam quia facilis fuit lapsus reponere *Asiam* pro *Atticam*. Diodorus l. 17. *Harpalus*, inquit, *ex Asia in Atticam contendit*: qua de re plura apud Pausaniam l. 2. Justin. lib. 13. Diodorum lib. 17. Plutarch. in Demosthene. Hactenus de materia: nunc de loco quem diversum obtinent. Nam in O. Vi. ad annum 9. Alexandri, apud Mar. ad an. 4. Monarchiæ illius: in Peta. Fux. & excusis ad an. 11. in Fa. Lo. ad an. 12. Diodorus refert ad an. 9. Alexandri, qui apud eum est 2. Olymp. 113. cum apud auctorem sit 3. ejusdem Olymp.

Romani Samnites subigunt, & colonias deducunt) Omnes mss. & Mar reponunt hunc paragraphum ad an. 12. Alexandri, seu 4. Olymp. 113. & Urbis 428. Quod pertinet ad Samnites subactos Fasti Capitolini constituunt triumphum Papyrii Cursoris de Samnitibus anno Urb. 429. Livius anno 430. Quod vero spectat ad colonias, Livius prodit coloniam missam Anxur anno Urb. 425. & Fregellam oppidum Samniticum an. 427. Vellejus quoque l. 1. significat circa eundem annum 427. coloniam deductam Tarracinam. Nam ait id factum post triennium ab anno, quo *Posthumius & Publilius* erant Censores, quique juxta Livium idem est cum anno Urbis 424.

Alexander 32. ætatis suæ anno moritur) Graves pepe‑rit pugnas inter duces & populos mors Alexandri; non minores inter scriptores annus illius. Certum est codices L. A. P. M. quattuor Vatic. Vi. Pi. Lo. Fa. O Peta. Fux. Mar. habere nostram lectionem, licet editiones Basilienses legendum exhibeant, *Alexander 23. ætatis suæ anno moritur*; nullus tamen adeo cæcus est, qui non advertat illud 23. insertum pro 32. facta notarum numeralium in versione: istud enim habent primæ editiones Ven. Lut. pto quo in So. perperam 34. plana vero est Eusebii sententia l. 1. de vita Constantini, *Toto*, inquit, *vitæ spatio complevit* (Alexander) *duos solum & triginta annos*: contraria tamen opinio graves habet assertores, unum pro omnibus producam Ciceronem Philip. 5. qui hac de re agens ut lipps & tonsoribus nota, *Macedo*, inquit, *Alexander nonne tertio ac trigesimo ætatis anno mortem obiit*? Justinus l. 11. vult eum migrasse e vita 33. *annos natum & unum mensem*. Verum cum hic non tam de re quam de mente auctoris laboremus, de qua nil certi nisi ex libris intelligi potest, non est quod pluribus digladiemur. Adde quod firmatur auctoritate sui interpretis Hieronymi in Daniel. 11. ubi ait, *Alexandrum perijsse veneno, cum triginta & duos annos haberet ætatis*, & in c. 9. ait obiisse 113. Olymp. Idem apud Theodoretum in Daniel. 11. apud Cedrenum etiam βιώσας τὰ πάντα ἔτη δύο καὶ τριάκοντα, Bedam quoque qui triginta duos ætatis annos tantum assignat: præterea apud Marianum *obiit*, inquit, *trigesimo secundo vitæ anno*. Idem apud Vincen. tom. 1. qui omnes tamquam testes lectionis Eusebianæ producuntur; si autem videas Vincent. alibi scribere eum pervenisse ad 33. annos, hoc ait citans Justinum & ex ejus sententia. Facit etiam ipsa ratio, quia si Alexander est *assequutus imperium vicesimo ætatis anno*, ut loquitur Curtius l. 2. qui vicesimum annum dicit, non completum intelligit, sed labentem: si in vicesimo ann. comprehendas *sex menses*, quibus regnavit supra duodecim annos, vel *septem* secundum Diodorum, vel *octo* secundum Arrianum: quamvis non nisi 12. anni assignentur 1. Machab. 1. & apud Tertul. advers. Judæos, Hieron. in Dan. 11. Ad extremum opposuimus paragraphum hunc anno 4. Olymp. 113. quia sic codices tam editi quam mss. licet enim in editis & in Lo. Fa. Fux. ista *Olymp.* 114. & periodus illa *Alexander 32. ætatis* &c. sibi mutuo respondeant: imprudentia tamen Librarii aut typographi id factum facile est agnoscere, cum etiam in illis primus annus illius Olympiadis appingatur ad annum primum regni, tam Ptolomæi, quam Aridæi, & Lysimachi successorum Alexandri. At si primus regni illorum numerari nequit inter annos Alexandri, neque item ille primus Olymp. 114. Nam ratio Chronici per seriem, & adjunctionem annorum ferre non potest, ut idem annus primus Olymp. 114. computetur pro ultimo Alexandri, & primo ejus successorum: alioquin unicus annus computaretur pro duobus, sicut etiam legimus apud Diodorum l. 16. & alios, Philippum morte functum anno 1. Olymp. 111. tamen annus ille primus non computatur inter annos Philippi, sed est annus primus regni Alexandri. Adde quod si ille primus annus inter annos vitæ Alexandri numeretur, non poterit dici Alexander natus an. 1. Olymp. 106. alias enim excederet eos terminos, quos auctor prefixisse videtur 32. annor. Scio quidem Eusebium l. 8. de demonstratione cap. 2. scribere Alexandrum decessisse anno 1. Olymp. 114. idem a Diodoro l. 17. confirmari: & Josephum l. 1. contra Apio. hoc ipsum aperte asserere. *Alexandrum*, inquit, *profitentur universi 114. Olympiade esse defunctum*. Sed ita hoc intelligendum est, quia obiit eo anno Romano Juliano, seu Consulum, in cujus æstatem incidit initium illius 1. Olymp. 114. sicut videmus conciliari dissidium, quod est de primo anno Urbis ad an. 4 Olymp. 6. vel ad 1. Olym. 7.

Pag 128. col. 3. A. *diversi regnaverunt*) Exulant a Lo. Vi. O. Pi. Peta. Mar. sed eorum loco legitur in Vi. O. Pi. *Hinc Alexandrinorum nascitur regnum quod est Ægypti, & per diversas gentes quas Alexander tenuerat diverse regnaverunt*.

Macedonia 24. Philippus) Prius legebatur *Macedonum* pro *Macedonia*. Sed maluimus imitari Pi. O. V. Peta. quibus proxime accedunt Lo. Fux. in quibus *Macedonibus*: in Fa. compendiose est scriptum *Maced.* costructio illorum præcedentium verborum *diversi regnaverunt* & *Ægypto* hoc illud indicat: hanc tamen castigationem noster Corrector contemsit, numera ergo inter Errata. Iste autem numerus 24. deest in omnibus libris præter Fa. Nihilominus in re levi noluimus discedere a vulgatis, quod idem de sequentibus numeris notandum in catalogo Regum Macedonum, immo & in Pi. & Lo. præcedentes reges Macedonum nullis distinguuntur numeris; maneant ergo, ne Critici videamur.

qui & Aridæus frater Alexandri) Voces illæ *qui &* *Aridæus* desunt in Fa. & *Aridæus* scribitur sine diphthongo in Fux. O. Vi. Lo. Pi. sed perperam ut docent Plutarchus, Pausanias, Diodorus, Strabo, Justinus, Mar. & alii.

Ægy-

Ægypto primus &c.) Purius & verius a nobis restitutum, quam si veterum editionum lectionem, vel etiam Fux. & Mar. sequamur, ubi *Ægyptiorum primus regnavit Ptolemæus*. Neque enim primus ex Ægyptiis, cum neque Ægyptius fuerit, neque primus rex, cum plures habuerit qui ante eum Ægyptiis imperarint, sicut indicant Dynastiæ superiores. Accedit auctoritas Lo. Peta. Vi. O. Pi. a quibus hausimus ista: in Fa. circumcisa est vox *Ægypt.* in Pi. autem vox *primus* desideratur, non est tamen extra rem. Neque enim præ se fert sensum, quasi fuerit primus, qui ex Ægyptiis ad regnum pervenerit, neque simpliciter primus qui Ægyptiis imperarit, sed primus inter eos, qui inter se Alexandri imperium partiti sunt: ita ut quæ dicuntur de Ptolemæo præmitti debuerint, sicut a nobis est factitatum ante ea quæ de Philippo referuntur. Quinimo si major codicum consensus attendatur, series regum Alexandrinorum lævam, Macedonum vero dexteram tenere deberet; illa vero *Ægypto primus* &c. ad seriem Alexandrinorum revocanda sint, hæc vero *Macedonia Philippus* &c. ad columnam Macedonum disponantur: quæ vero historiam referunt, spatium inter duas columnas occupent.

Lydiam & Thraciam & Hellespontum Lysimachus tenuit) Hæc præposuimus illi sententiæ *Appius Claudius* &c. juxta O. Vi. Pi. L. quorum verborum si sententiam diligentius excusseris, hoc idem manifestius evadet. Innuit enim his verbis auctor, quod cum nonnulli imperium Alexandri inter se partiti essent, Philippus Macedonibus præfuit, Ptolemæus Ægypto Lysimachus Lydiæ, & ita verbum *tenuit* totam illam periodum, cujus initium *postquam translato* &c. claudit.

Thraciam) *Trachiam* Lo.

Lysimachus) Rectius ex fide Vi. Pi. Fa. O. Fux. Peta. Plutarchi, Pausaniæ, Diodori, Appiani, Plinii, Justini, Mariani & aliorum, quam ut olim *Lysi machus*, vel ut in Lo. *Lisimachus*.

Appius Claudius &c. usque ad *stravit*) Hæc ita disposuimus post illa *Lysimachus tenuit*, cum olim anteirent: sed sequut. sumus O. Vi. Pi. L. & rationem præcedentem, ad an. 1. Ptolemæi.

Macedonum duces &c.) Lo. Fa. Peta. Fux. Mar. & editi habent hunc versiculum ad an. 1. Aridæi: Pi. ad an. 2. Vi. & O. ad an. 3. Nil mutavimus, quia difficile est ex aliis auctoribus judicare quo anno hoc contigerit. Diodorus ait Cephisodoro rectore Athenis, sed alii illum constituunt anno 3. Olymp. 113. alii ut Sigonius anno 1. Olymp. 114. idem Diodorus ait Furio & Junio Coss. quos Fasti Onuphrii constituunt ad an. 4. Olymp. 113.

Agathocles &c.) Omnes libri collocant hæc ad ann. 2. Aridæi præter O. Vi. Pi. qui ad an. 3. & Mar. qui ad an. 1. retinuit, apud quem leges *Agatho*.

Lamiacum bellum) Ascribuntur hæc in Peta. Lo. Fa. Fux. Mar. an. 2. Aridæi seu 2. Olymp. 114. quos imitantur excusi: in Pi. an. 3. in O. Vi. an. 4. ejusdem: Diodorus convenit cum vulgatis ut hoc bellum Atheniensium, & plurimorum Græciæ populorum contra Antipatrum motum sit an. 2. ejusdem Olymp. 114. de quo vide Pausan. l. 7. Strabonem l. 9. Plutarch. in Pyrrho, & Suidam.

Perdicca) Rectius quam olim *Perdicca* cum unico *c*, juxta V. Va. O. Vi. Pi. Lo. Al. Fa. Mar. cum quibus conveniunt Arrianus, Probus, Justinus, Pausanias, Plutarchus, Orosius & alii plerique, licet Appianus & alii antiquam scripturam tueantur.

Ptolemæus Lagi filius Hierosolymis &c.) Vendicat hæc sibi annus tertius Olymp. 114. non solum in editis, sed etiam in Fux. Peta. Lo. Fa. Pi. dissentiunt solum O. Vi. ubi ad ann. 4. ejusdem.

Menander &c. Orgen) *Opthii* Fux. *Opren* L. Pi. O'ρ-γλῦ M. Peta ὄρπιον V. ορτλῶ S. ὄρθιεν P. ONPHN. Lo. *Orten* O. Vi. deest apud Mar. & in Fa. sed ejus loco in hoc relicta est lacuna: nostra lectio probatur ex aliis exemplaribus, Vincen. Anton. ex Eusebio. Sic Athenæus l. 4. & 6. Pollux. l. 6. c. 17. & alii citant Menandri comœdiam titulo *Orgen*. Orgia autem sunt mysteria dicata Baccho sic dicta ἀπὸ τῆς ὀργῆς ab ira Cereris in Jovem, sive quia in Dionysii ortu & nece diræ execrationes adhibitæ sunt. Hæc autem sententia in omnibus libris & apud Mar. obtinet annum 4. Aridæi præter Vi. & O. in quibus ad an. 5.

Theophrastus &c.) Magnus est consensus exemplarium in annum 4. Aridæi, præterquam in Fa. & Pi. in quibus ad an. 5.

Theodorus Atheus cognoscitur) Locus erat valde mendosus, cum legeretur *Theodorus Athenæus agnoscitur*, sed ita correximus ex S. sex Vaticanis, Al. Lo. Fa. cum desint in A. L. M. P. uno Vat. Vi. O. Peta. Fux. & merito, cum idem paulo post repetatur, nisi quod pro *Athenæus* legebatur posteriori loco *Athenis*, ut dicemus. Nihilominus retinuimus utrobique propter auctoritatem tot exemplarium, & quia non est nova similis repetitio apud Eusebium, prout varios auctores sequitur. Nostram lectionem confirmat Plutarchus qui lib. de tranquil. ani. *Theodorus* inquit, *cognomento Atheus*: idem Cicero qui l. 1. de divinat. eum recenset inter eos qui deos esse negaverunt. Idem quoque ipse Eusebius l. 14. de præp. c. 6. ut allatum est supra, ubi de Diagora: in Ma[illegible] legitur *Acheus*, sed vitiose pro *Atheus*. Hæc autem sunt in Lo. Fa. & vulgaris ad an. 1. Olym. 115 apud Mar. ad an 10. Ptolemæi qui respondet an 2. Olymp. 116. in cæteris vero aggregantur ad Olymp. 117. sed in Pi. ad an. 1. in Vi. O. ad an. 2. in Fux. Peta. ad an. 4. cum desi[illegible] circa hanc Olymp. 115.

Demetrius Phalereus habetur) Olim *Phalareus*, sed a[illegible]ter scribendum jubet L. V. Lo Pi Peta. & primæ [illegible]tiones Ven. Lut. quibus proxime conveniunt *Ph[illegible]* in Fa. *Falereus* in Fux Accedit auctoritas Justini, Plinii l. 34. c. 6. Diodori l. 20. Laertii l. 2. & 5 Strabon. l. 9. Plutarchi in Demetrio, Joseph. l. 12. Antiq. c. 2. Ciceronis in Bruto & aliorum. Suidas reddit rationem quia sic dictus a Phalero Atticæ portu rexitque Athenienses per multos annos. Cæterum hæc sunt sita in Vi. O. ad an. 1. Olymp. 114. in Lo. Pi. Peta. Fa. Fux & vulgatis ad an. 1. Olymp. 115. Mar. ad an. 5. Ptolemæi oppositum an. 1. Olymp. 115.

Romani Samnites &c.) Fux. Lo. conveniunt cum vulgatis ut reponant circa an. 5. Aridæi, cum sint sita in O. Vi. Pi. Peta. ad an. 6. in Fa. ad an. 7. Antiquus situs firmatur auctoritate Livii, qui hoc ipsum refert ad an. Urb. 433. ut explicat Suetonius in Fastis (alii enim aliter) Nam adde ad an Abraæ 1264. (post quem Livius ut plurimum constituit cum auctore annos Urbis) illos 433. efficies 1697. quem vides concurrere cum an. 5. Aridæi.

Samnites) *Samnitas* A. L. Lo. M. Pi. P. Ven. Fux Peta. Mar. de hoc etiam superius.

ad extremum in servitutem sui redigunt) *ad extremam servitutem subigunt* L. M. P. Pi. *ad extremum in servitutem redigunt* Vincen. *ad extremum servitute subigunt* Peta. *ad extremum servituti redigunt* Fux.

In Asia primus regnavit Antigonus) In L. Vi. O. P. *Hinc Asiæ regnum nascitur & mox Syriæ & regnavit in Asia primus Antigonus*, in Peta. *Asiæ regnat Antigonus*, in Lo. *Asiæ primus regnat Antigonus rex*, in Fux. *Asiæ regnat Antiochus*, in Fa. *in Asia primus regnavit Antigenes*. Sed in his duobus postremis valde perperam; apud Mar. *primus Asiæ regnavit Antigonus*.

In Asia &c.) Ante hæc immediate in L. Pi. leguntur ista, *Hinc Asiæ regnum nascitur ut mox Syriæ*.

Menedemus) *Menander* P. sed corrupte: nam ante & post de Menandro agit, ut de poeta, seu comico nec ullum legi qui de Menandro Philosopho loquatur, aut saltem ad hæc tempora collocet: prætereа Diogenes & alii restantur Menedemum fuisse discipulum Platonis & Xenocratis.

Speusius) Legendum jubebant *Speusippus* Vi. Al. Va. Vat. O. Fa. Peta. Vincen. Ven. Lut. quibus accedunt L. A. M. V. in quibus *Spseusippus* & Lo. S. Pi. in quibus *Pseusippus*. Nam certum est Menedemum & Speusippum fuisse Platonis discipulos: tamen quia jam paulo antea auctor Speusippum jam mortuum dixit, vix crediderim de eodem fieri iterum mentionem, licet posset sustineri ex eo quod sit valde familiare auctori, ut & fere omnibus historicis eundem diverso tempore repræsentare, prout sunt varii scriptores quos sequuntur. Quis autem fuerit hic Speusius coetaneus Menedemi, nusquam legi, tamen propter aliorum exemplar. auctoritatem & odium novitatis nil volui mutare: conjicio tamen aut legendum *Stilpo*, quia Laertius in vita Menedemi ait *illum solum Stilponem Philosophum admiratum*, vel potius *Scepsius*. Nam Neleus seu Nileus Corisci filius fuit Scepsius non solum Aristotelis & Theophrasti auditor; sed etiam bibliothecæ successor & hæres, Athenæus l. 1. c. 1. ut ait Plutarchus in Sylla & Strabo l. 13. Cicero meminit alterius *Metrodori Scepsii*, sed quem ipse viderat: eundem citat Athenæus l. 12. c. 20. Dictus est autem *Scepsius* a Scepsi urbe unde erat oriundus, de qua Strabo l. 13. & alii Geographi.

Machabæorum &c. hinc Græcorum &c.) Rectius ex fide A. L. Lo. Lod. M. Fa. O. Pi. Vi. Vatic. Fux. P. Peta. quam *hinc Græcorum supputat* ut in vulgaris. Vox autem *hinc* idem significat ac ab anno 1. Seleuci & a mense Artemisio non longe ab æquinoctio verno ut apud Hebræos, sicut colligitur ex 2. Mach. 11. ubi Dioscorus mensis prior & Xandicus ultimus ambo in eodem anno computantur, sed hac de re consule quæ docet eruditissimus Joseph. Scalig. l. 5. de emendat. tempor. quibus

bus nil clarius, nil doctius. Porro hæc sita sunt varie. Nam in Vi. Pi. O. ad an. 4. Olympiad. 115. in Fux. ad an. 3. Olympiad. 107. in Lo. Fa. Peta. ad. an. 4. ejusdem.

Verum hi libri inter divinas scripturas non recipiuntur) Hic constans est consensus librorum; non te tamen moveat Eusebium inter divinas Scripturas librum Machabæorum non numerare. Cum enim in ecclesia ante Concilium Carthaginense tertium omnes libri tam veteris, quam novi Testamenti Canonici, non uno & eodem tempore & eadem fide recepti sint apud omnes Ecclesias, (norunt enim qui in hac re vel minimum versati sunt quam varie de pluribus dubitatum sit) hinc tempore Eusebii non constabat apud omnes maxime apud Græcos de libris duobus Machabæorum; nec sunt propterea rejiciendi ex catalogo, non magis quam liber Hester quem perinde Eusebius non recipit inter divinas Scripturas, ut colligis ex præcedentibus ad Olymp. 83. & 94. quem sequuntur Athanasius in Synopsi, Gregorius Nazianzenus de genuin. Script. Amphilochius, Melito apud Eusebium lib. 4. histor. cap. 26. & alii Græci, nec etiam magis quam Apocalypsis, aut Epistola Pauli ad Hebræos, quarum posteriorem *sicut Latinorum consuetudo non recipiebat inter Canonicas Scripturas, sic nec Græcorum ecclesia Apocalypsim*, ut ait Hieronymus epist. ad Dardanum. Sed postquam Ecclesia in Concilio illo tertio Carthaginensi (cui Augustinus interfuit) cap. 47. constituit indicem seu canonem librorum sacrorum, seu Canonicorum, deinceps duo libri Machabæorum, sicut etiam cæteri pro divinis Canonicis sunt apud omnes habiti: unde Augustinus lib. 8. de Civit. cap. 36. *libros Machabæorum non Judæi, sed ecclesia pro Canonicis habet*. Neque enim Scripturarum canon quamvis tempore completus fuit: sed idem contigit plerisque divinarum Scripturarum libris, quod habet Hieronymus de Epistola Canonica Divi Jacobi, ut *paulatim procedente tempore obtinuerint auctoritatem*. Ut enim ecclesia certa quædam fidei capita dubia nonnunquam definit, & explicat clarius, ac certius quam alias, prout hæreses ad id ansam præbuere, sic eadem quosdam Scripturæ libros declaravit esse Canonicos, prout de illis dubitatio aut contentio orta est. Qui plura volet de libris Machabæorum consulat Tertullianum lib. contra Judæos, Cyprianum lib. 3. epist. 55. 56. 68. Ambrosium lib. 2. de Jacob. cap. 10. 11. 12. lib. 2. offic. cap. 40. Innocen. 1. epist. ad Exuperium Tolosanum cap. 7. Chrysostom. hom. de Machab. Augustinum lib. 18. de Civit. cap. 4. lib. 2 de doctr. Christiana cap. 8. lib. de cura pro mortuis cap. 1.

pag. 129. col. 1. A. *Romani Marsos &c.)* Quod hæc ad an. Ptolomæi revocent Pi. O. Vi. vel Mar. ad an. 9. nil Fux. Peta Lo Fa. & editos, qui ad an. 13. ejusdem seu 1. Olymp. 117 quibus propius accedit Livius lib. 9 cum referat Umbrorum deditionem ad an. Urbis 445. quæ juxta supputationem Varronis incidit apud auctorem in an. 3. Olymp. 117.

Romani colonias deducunt) Vulgati cum Fux. Fa. Peta. Pi. habent ad an. 2. Olympiad. 117. Lo. ad an. 3. Vi. O. ad an. 4. Olymp. 116. Si spectetur annus Olympiadis, vulgati videntur propius accedere ad Diodorum, qui lib. 19. refert colonias missas in insulam Pontiam an. 1. Olym. 117. Sed annus Urbis, quia Livius lib. 9. decad. 1. scribit colonias deductas Suessam, Pontiam, & Casinum an. 443. qui coincidit cum an. 3. Olym. 117. At liber Lo. videtur sequendus, si Consulatus *Papyrii, & Junii*, (in quo illi duo scriptores conveniunt) sit collocandus, ut faciunt Fast. Onuphrii, ad an. 4. Olymp. 117. Sed quia dissidium est unius vel alterius anni, nec certa est collatio Olympiadum cum annis Consulum & Urbis, nil duximus immutandum. Adde quod Vellejus lib. 1. auctor est, Soram, & Albam deductas colonias Carseolum circa 20. annum, a quo Alexandria est condita, & Carseolum circa 23. quod tempus concurrit cum fede vulgata.

col. 5. A *Syriæ & Babyloniæ & superiorum locorum primus rex Seleucus Nicanor annis 32.* Horum est diversa constructio, prout diversi libri; siquidem in Fux. *Syriæ & Babylonis & superiorum locorum regnavit Seleucus Nicanor annos 32.* in Peta. *Syriæ & Babylonis & superiorum scilicet locorum regnavit Seleuchus Nicanor an. 32.* in Fa. *Primus Syriæ Seleucus Nicanor Syriæ & Babiloniæ & superiorum locorum regnavit annis 32.* in O. Vi. *Regnum Syriæ & Babylonis & superiorum locorum nascitur & regnat primus Seleucus Nicanor an. 32.* in Pi. L. *Regnum Syriæ & Babylonis & superiorum locorum nascitur, & regnat primus Seleucus an. 32.* in Lo. *primus Syriæ Seleucus Syriæ & Babylonis & superiorum locorum RG. Seleucus Nicanor an. 32.* Antiqua lectio erat *Seleucus Nicanor Syriæ & Babyloniæ &c.* Sed invertimus nomen regni, ut cæteris responderet, propter rationes tam sæpe dictas.

Lysimachia in Thracia &c.) Horum situs est in Vi. O. ad an. 2. Olymp. 116. in Pi. ad an. 3. in Fa. Lo. & vulgatis ad. an. 2. Olymp. 117. in Fux. Peta. ad. an. ejusdem. Nos rejecimus in annum 1. propter sequentem §. qui necessario comparatur cum. an. 3. ejusdem Olympiad. seu an. 1. Seleuci: Diodor. lib. 20. constituit ad. an. 4. ejusdem Olymp. 117.

Ab hoc loco Edesseni sua tempora computant) Desunt in Lo. sex Vatic. & Fa. sed in Fux. legis, *Ab hoc loco Edisseni tempora computant civitatis suæ*, idque ad. an. 1. Seleuci. Illa autem *civitatis suæ* sapiunt glossema, nec conveniunt cum his, quæ paulo post scribit auctor de condito Urbis Edessæ. At in Pi. *Ab hoc loco Edissenis sua tempora computantur*, idque ad an. 3. ejusdem Seleuci. in Peta. exstant ad oram ex opposito anni 2. Seleuci: in 7. Vatican. ad an. 4. Olymp. 117. At in O. Vi. ad an 1. ejusdem, sicut etiam habet Beda. Nos maluimus posteriores hos imitati, quam relinquere ad an. 2. ut erat in vulgatis. Nam probabilius est Edessenos exorsos numerare annos a primo sui conditoris, quam a secundo; nec dubito eandem esse æram, quam Ptolemæus lib. 11. Almag. cap. 7. numerat secundum Chaldæos, atque etiam eandem quam liber Machabæorum & Josephus vocant annos Græcorum, seu ut alii volunt, Seleucidarum; forsan etiam eandem quæ Alexandræa & Macedonica vocatur, sed de his consule Joseph. Scalig. lib. 5. de Emendat. temp.

Edesseni) Cum vox hæc denominativa sit, legem primitivi debuit sequi: cum ergo *Edessam* potius, quam *Edissam* legendum probaturi simus, & *Edesseni* potius quam *Edisseni* probamus, ut receptum jam erat in vulgatis, & aliquot chirographis.

Cyprum Ptolemæus) Aggregantur ista diverse, modo quidem ad an. 11. Ptolemæi: in Pi. ad an. 12. in Lo. Fa. & vulgatis ad. an. 15. seu 3. Olymp 117. in Peta. Fux. ad an. 16. Diodorus lib. 19. hæc suggerit ad an. 1. Olympiad. 117.

Theodorus Philosophus Atheus agnoscitur) Sic legendum proculdubio constat ex L. A. P. M. quattuor Varic. (nam in aliis tribus deest hoc loco) Lo. Pi. Fux Peta licet in aliis desit vox *Philosophus*, pro *Theodorus Philosophus Athenis agno.* ut in vulgatis, vel *Atheniensis*, ut in. O. Vi. vel *Theodorus atheus agnoscitur Philosophus qui impius vocabatur*, ut in Fux. vel *Acheus*, ut apud Mar. Nam eum fuisse dictum Ἄθεον, & impium una cum Diagora Melio, *quod sustulisset opiniones de diis* testantur Cicero sæpe, Diogenes Laertius lib. 2. & 4. Tatian. cont. Græc. Clemens cont. Gentes, Arnobius adversus Gentes, Lactantius lib. 1. de fal. Relig. & lib. 1. de ira Dei, Augustinus, Hieronymus & alii, & præsertim noster Eusebius lib. 14. de præparat. cap. 6. sed quis non veterum, ut pluribus supra? Habentur autem hæc in Pi. ad an. 1. Olymp. 117. in Vi. O. ad an. 4. horum quodlibet tolerari poterit.

Demetrius Phalereus ad &c.) Vicit hic consensus chirographorum Fux. Peta. Lo Fa. & excusorum, ut ista an. 17. Ptolemæi, seu 1. Olymp. 118. appingeremus. quidquid velint Mar. qui consignat an. 12. Pi. qui ad an. 14. ejusdem revocat, vel Vi. O. qui ad an. 15. Sed situs vulgatorum firmatur auctoritate Plutarchi in Demetrio, dum tradit hanc libertatem restitutam an. 15. post bellum Lamiacum, a quo non dissidet Diodorus, qui lib. 20. hoc ipsum refert ad an. 2. Olymp. 118. de ipsa re vide Plinium lib. 34. cap. 6. Strab. lib. 9.

id est populi potestas) Desunt in A. L. Peta. M. P. S. Lo. Fa. Fux.

Seleucus Antiochiam &c.) Adscripsere ista an. 9 Seleuci Fux. Peta Lo. an. 7. Fa. Pi. quos sequuntur impressi: Vi. vero & O. an. 12. & merito, cum verba ipsius sententiæ hunc eundem annum exigant: quod tamen noster typographus non est assequutus contra mentem nostram: Justinus lib. 15. videtur referre hujus Antiochiæ conditum in primos annos Seleuci. Mar. opponit 20. Ptolemæi, cui 8. Seleuci respondet.

Laodiciam) Laudociam Lo. & Antoninus in Itinerar. *Laudiciam* Fa. cum o scripto super u, *Laodiceam* Mar. nostra tamen lectio suffragatores habet reliquos codices, & affinis est Græcorum terminationi, qui λαοδηχία, ut apud Appianum lib. de bellis Syriacis. & lib. 4. de bel. civil. sicut Cicer. lib. 2. de orat. *Laodicea*, & lib. 3. epist. 7. & 8. Nam nonnunquam η Græcorum in e a Latinis vertitur, ut Ἀλεξανδρεία, Κασανδρεία, *Alexandrea*, *Cassandrea*.

Apamiam) Apameam Pi. Alber. ut apud Cicer. lib. 3. ep. 8. *Appamiam* Peta. Fux O. Vi. Fa. & impressi olim, sed redundans est alterum p, unde non improbabis nostrum de illius orthographia judicium; sic enim Mar. Stephanus de urbibus, Appianus, Strabo, Ἀπαμεία: Plinius *Apamia*. *Edes-*

Edeſſam) Sic reſcribo pro *Ediſſam* ex fide membranarum O. Vi. Pi. Lo. Fa. Peta. Fux. Lod. Alber. & Mar. (ſi exceperis quod in Mar. *Edeſſena* corrupte legitur) idem omnes habent codd. circa Olympiad. 249. & Euſebius ipſe Ἐδέσσα lib. 1. hiſtor. eccleſ. cap. 14. unde circa Olympiad. 248. *inter Edeſſam*, & ad Olympiad. 264. *Edeſſenos* (ſaltem in pluribus) formavit ab Edeſſa, non *Ediſſenos*: Euſebium ſequuntur Ptolemæ. lib. 3. Αἰδέσσα, Plin. lib. 5. cap. 24. Xiphilinus non ſemel, Hieronymus in Quæſt. in Geneſ. & alii: habet tamen *Ediſſa* ſuos patronos, ut Antoninum in Itineratio, & alios: olim apud Juſtinum lib. 7. *Edyſſa*, nunc *Edeſſa*: idem apud Eutropium, Ruffum & alios.

Pellam) Agnoſcis caſtigationem, hanc nos ſuſcepimus ex fide Lo. Mar. O. Vi. Pi. Fa. Peta. Fux. Beda, Mar. Cedreno, Joſepho lib. 1. de bell. Jud. Demoſthene & Græcis, quibus in uſu eſt Πέλλα, vel Πέλλη, non autem *Pellum*, ut voluere excuſi: eſt autem Cœleſyriæ oppidum cum altera ſit in Macedonia celebris ortu Alexandri, teſte Mela & Solino.

exſtruxit) Sequuti ſumus V. S. Lo. Pi. Vi. O. Fux. Peta. Fa. Mar. pro *ſtruxit*, ut in aliis codicibus, & quia paulo poſt verbum *exſtruxerat*, de iiſdem urbibus id poſtulare videtur.

Seleucus Babylonem obtinuit) Ita reſtituendum pro *Babyloniam*; coegit numerus librorum L. A. Fux. Peta. L. M. P. O. Vi. Pi. & quia paulo ante auctor loquens de Alexandro dixit *eum obtinuiſſe Babylonem*, & nemo neſcit *Babylon* eſſe nomen urbis, *propter quam reliqua pars Meſopotamiæ Aſſyriaque Babylonia appellata eſt*, inquit Plinius lib. 6. cap. 26. cui aſſentiuntur Diodorus, Joſephus, Mela, Strabo, Ariſtoteles, & alii: non tamen pugno quin poſſit retineri priſca lectio *Babyloniam*, cum veteres nonnunquam utroque nomine urbem & regionem ſoleant appellare, ſicut etiam videre licet 4. Regum 17. Præterea dum Iuſtinus lib. 15. & Diodorus lib. 19. & Oroſius lib. 3. cap. ult. de eadem re loquuntur, ſcribunt *Seleucum cepiſſe Babyloniam*. Ut autem iſta retineremus ad an. 11. Seleuci, ſuaſere membranacei Lo. Fa. & excuſi, Cæteri ut Peta. Pi. Fux. ad an. 12. & O. Vi. ad an. 14. ſi affuiſſet auctoritas alicujus libri libenter repoſuiſſem ad an. 1. ejuſdem Seleuci, quia lego apud Diodorum, Juſtinum, Oroſium, & ipſum Euſebium lib. de demonſt. Seleucum initio regni cepiſſe Babyloniam, niſi dicas regionem captam a Seleuco, an. 1. regni, ſed vereor ne hoc ſit ariolari.

Poliorcetes) Cum bis haberetur vox iſta in hac pagina, priori loco *Polyorcetes* legebatur, poſteriori vero *Poliorcetes* ſine *y*, alterutrum imitandum ſemper fuit; præcipue quidem prius, licet adverſentur Fux. Peta. Vi. O. cum epithetum hoc a Græcis originem traxerit παρὰ τὸ πολιορκεῖν, quaſi dicas urbium expugnatorem, ut explicat Plutarchus, & in poſteriori loco eandem ferme omnes ſervent orthographiam, cum hac tamen varietate ut in Lo. ſecundo loco ſcribatur *Poliorcete*, in priori *Policrete*: in Fa. poſteriori loco *Policretes*, priori *Policrates*: in Pi. *Polyercetes* vulgatam ſcripturam retinent Ælianus, Plutarchus, Suidas, Diodorus, Πολιορκητὴς, & Mar. demum utrobique.

Macedonum Antigonus & Alexander filii Caſſandri annis 4.) Cum unicam ſententiam efficerent, inverſa & divulſa fuerant ab invicem; ſic enim erat *filii Caſſandri an. & Antigonus & Alexander 26. an. 4.* ſublata voce *Macedonum*. Verum nullus improbabit, quod ita recenſuimus. Nam iteratio notæ numeralis regni 4. ſatis cuique videri poteſt ſuperflua & inutilis. Præterea inverſio verborum obſcuram ſententiam reddit & ita ſuadent mſs. Fux. Peta. quod autem attinet ad alterum illum numerum 26. qui a ſolo Fa. inter chirographos habetur, diximus proxime.

pag. 130. col. 4. A. *Demetrius rex & quam Perdicca conſtruxerat*) *quam Perdicca ante conſtruxerat* Peta. Lo. Fa. Fux. *quam Perdicca ante conſtruxit* O. Vi. Porro coegit nos conſenſus Fux. Peta. Lo. Fa ut hanc ſententiam ad an. 6. Poliorcetæ locaremus: ad illos enim accedunt vulgati; licet Pi. O. Vi. ad an. 2. reponant, Mar. ad an. 5.

Cenſu Romæ &c.) Aſſignantur iſta anno 29. Ptolemæi in Pi. & Mar. an. 30. in Fux. O. Vi. Peta. an. 31. in Lo. Fa. quibus quia accedunt excuſi, his adhæſimus præcipue, quia conſtat ex Livio, & tabulis Capitolinis luſtrum conditum anno Urb. 459. qui incurrit in illum an. 31. Ptolemæi. Nam ad an. 1264. Abraæ adjunge 459. prodibit 1723. qui ut vides reſpondet illi an. 31. Hujus cenſus meminit etiam Abbreviator Livii lib. 4. Deca 9.

Legati Alexandrini &c.) Differunt codices uno aut altero anno: O. Vi. Pi. Fux. anno 19. Seleuci opponunt. At Lo. Peta. Fa. una cum editis & Mar. anno 29. Eutropius lib. 2. videtur iſtis propinquius accedere, dum narrans hanc ipſam legationem iiſdem pene verbis ait accidiſſe anno Urbis 461. qui additus ad an. 1264. ab Abraam efficitur an. 1725. qui coincidit cum an. 21. Seleuci, ſeu 1. Olympiad. 122. ſed quia comparat Conſulatum *Luſcinii & Cinnæ* cum eodem anno, hac in re multum diſſidet a Faſtis, qui illum Conſulatum referunt ad an. Urb. 480. & proinde ad Ptolemæum Philadelphum, & non ad Lagi filium: unde Cuſpinianus in Caſſiod. exſtimat erro e librarii poſitum *an.* 461. pro an. 479. ſed fallitur; nam ſequentia quæ poſtea ſubjungit de condito Arimini, & Beneventi, & aliis ſimilibus; ſicut etiam facit auctor oſtendunt eum hæc ipſa tempora reſpicere, & aliter computaſſe annos Urbis cum Conſulibus, quam Onuphrius. Abbreviator Livii lib. 14. illis favet, dum iſta narrat ſtatim poſt cenſum celebratum Romæ, de quo hic Euſeb. Juſtin. lib. 18, videtur hæc referre ad Ptolemæum Philadelphum paulo ante obitum Pyrrhi, qui accidit 3. Olymp. 125. & Urb. 475.

Menander comicus moritur) Iſta in Vi. O. occupant laterculum adverſum anno 15. Seleuci: in Pi. an. 18. in Fux. Lo. Peta. Fa. & apud Mar. an. 21. eoſque imitantur excuſi, ideo a nobis ibidem ſervata, cum nihil ſuadeat contrarium.

Romani Gallos Tyrrhenoſque ſuperant, & Sabinorum &c.) Conveniunt omnes libri tam ſcripti quam impreſſi & Mar. ut hæc collocentur e regione anni 21. Seleuci, ſeu quod idem eſt, 1. Olymp. 122. quem nos conſenſum plenis ulnis amplexamur, quia teſte Oroſio lib. 3 cap. 22. hæc victoria contra Sabinos contigit an. Urb. 461. qui juxta auctorem concurrit cum eodem an. 1. Olymp. 122. Nec obſtat auctoritas Livii, & marginis Flori, qui illam comparant cum an. 463 Nam ille an. concurret ſimiliter cum illo an. 1. Olymp. ſi illum numeres juxta Varronem ab an. 3. Olymp. 6. Nec etiam obſtat quod præter illos duos auctores Vellejus, Frontinus, & ipſe Oroſius illam adſcribant Conſulatui *Curii & Ruffini*, qui ſecundum Faſtos Onuphrii cum an. 3. ejuſdem Olym. concurrit. Nam quam ſit difficile & incertum comparare Conſules cum Olympiadibus, norunt docti, & nos non ſemel monuimus, ut propterea nihil poſſit & debeat fidei auctoris detrahi.

Seleucus in eas urbes, &c. Quam belle in ſuperioribus conveniebant, tam miſere hic diſſentiunt libri: L. & Pi. collocant ſub columna Alexandrin. ſeu ad an. 28. Ptolemæi: cæteri ſub columna Conſulum, ſed Fux. Lo. Peta. ad an. 34 Ptolemæi: Fa. & ſeptem Vaticani una cum Mar. ad. an 35. ſicut editi, quos ſequimur in re dubia, & a nullo alio auctore tradita, quod ſciam

ibid. B *Judæorum Pontifex &c*) Dum ſingulos codices de horum ſitu conſulo, non idem omnes: nam O. Vi. referunt anno 18. Seleuci contigiſſe: Pi an 19. Fux. Peta. Lo. Fa. an. 24. excuſi & Mar. an. 25. quibus cum non habeam quid contradicam, adhæreo.

Seleucus in Cilicia &c.) Non habentur hæc in O. Vi. & antea mendoſiſſime legeratur *Sicilia*, pro *Cilicia*, quæ eſt regio minoris Aſiæ, & licet nullus faveret liber, non tamen dubitavimus quin ita reſtituenda, tum quia non ſemel cernitur in hoc libro ejuſmodi error, tum quia veritas hiſtoriæ nullo modo poteſt ferre priſcam lectionem, quin conſtat ex Plutarcho in Demetrio, ipſum captum dum eſſet circa Ciliciam, quam paulo ante occupaverat. Cæterum hic paragraphus eſt vel circa an. 24. Seleuci, ut in Pi & 5. Vaticanis: vel circa an. 25. ut in Fux. Fa. Peta. Lo. Fa. & excuſis: & apud Mar. vel circa 26. ut in V. Va. licet verba ipſius ſententiæ ſatis indicent eſſe rejicienda in an. 28. ejuſdem Seleuci, qui eſt ultimus Demetrii, & in quo auctor ait Demetrium ſeipſum Seleuco tradidiſſe.

Serapis ingreſſus eſt Alexandriam) Placuit hæc lectio magis quam illa antiqua, *Serapis ſimulacrum Alexandriam venit*, non quia ferri non poſſet, ſed quod ſic juſſit multitudo codicum L. A. M. P. Lo. Pi. Fux. V. O. ſex Vatic. Fa. Mar. Peta. niſi quod in Peta. ſcriptum eſt *Sarapis*: ſed de hoc vide ſupra. Confirmatur autem hæc ſententia & explicatur auctoritate Ruffini lib. 2. & Suidæ. *Loculus*, inquit Suidas, *in quo Serapis conditus eſt Alexandriam eſt translatus, & Serapis dicitur loculus Apidis*. Verumtamen de ſimulacro Serapis adeo vaſto, ut *dextra unum parietem templi Alexandrini, alterum læva perſtringeret, ex omnibus metallorum lignorumque generibus conflato*, ſcribit Ruffinus lib. 2. ut etiam Plutarchus opuſc. de Iſide & Oſir. dum loquitur de ſimulacro Serapidis, ſeu Coloſſo, qui erat Sinope translato Alexandriam juſſu Ptolemæi, non Lagi, ut vult auctor, ſed Soteris. Porro in conſtituendo horum ſitu variant aliquantulum libri. Nam Pi circa an. 36. Ptolemæi duo Vatican. & Mar. circa an. 39. Fux. Peta Fa. circa an. 38. qui cum non differant ab O. Vi. Lo. quinque Vaticanis, & editis, conſenſui communi aſſentior.

Condita a Romanis Ariminum & Beneventum) Quoniam nihil ſtabilius habendum quam natalis urbium, hinc quia

quia video bellissime chirographos Fa. O. Vi. Lo. anno 39. Ptolemæi convenire cum editis, illos sequor; licet Fux. Peta. & Mar. ponant anno 40. Eutropius refert has duas urbes conditas *Sempronio & Clodio Coss.* qui incidunt in Olymp. 128. itaque posterius annis 18. quam Eusebius.

Ægypti 2. Ptolemæus) In Pi. Vi. & O. deest *Ægypti* 2.

Sostratus Gnidius &c.) *Cnidius* Lo. Peta. Pi. Mar. *Gonidius* Anton. *Chydius* O. Vi. *Enidius* Fux. non dubium quin hoc cognomen acceperit ab urbe *Gnido* seu *Cnido*, de qua supra. Qui vero tam celebris arcis jecit fundamenta, sedem aliquam non inveniet? Nam Peta. ad an. 3. Lysimachi: Pi. ad an. 5. reposuerunt: sed plures ad 4. ut Lo. O. Vi. Fux. Fa. & impressi ac Mar.

Romani Crotonem capiunt) Lo. Fa. Fux. Peta. Mar. constituunt ad an. 1. Olym. 124. cæteri cum vulgatis ad an. 2. Constat ex Frontino lib. 3. & Zonara Crotonem captam a Consule Cornelio Ruffino, quod non potest intelligi de primo Consulatu, cum nondum Pyrrhus venisset in Italiam, sed de 2. quem Fasti Onuphrii collocant ad an. 4. Olymp. 124. & Urbis 740. itaq; sex annis serius quam auctor.

pag. 131. col. 3. A *cognomento Ceraunus*) *cognomento Ceraunus aliter fulmen* Fux. Nam id ipsum sonat vox Græca, quæ ut ait Pausan. lib. 1. esset τολμῆσαι πρέχηιος,

Ptolemæus Philadelphus Judæos &c.) Hæc si sequimur membranas, incertum situm habebunt, cum Lo. assignet illis 4. Lysimachi: Peta. Fux. Fa. 5. Pi. Vi. O. Mar. 1. Cerauni.

divinas scripturas) Rectius quam *divinam scripturam* ut olim juxta L. A. P. Pi. O. Vi. Peta. Fux. Lo. Mar. Vinc. Anton. ex Eusebio, ut etiam apud Aug. lib. 18. de civit. cap. 42. ubi inter alia multa, hæc ad verbum ex hoc Chronico transcripsit. Adde quod vocabulum sequens *quas*, quod est in omnibus exemplaribus, ad id nos cogit. Omitto quod quoties auctor loquitur de divinis libris, quod facit non raro, vocat divinas scripturas in plurali.

col. 4. A. *Soter 2. an. 19.*) Restitui *an.* 19. pro *an.* 43. ut in editis: vel *an.* 18. ut in A. V. Fa. vel *an.* 17. ut in Vi. O. tum auctoritate L. Pi. Lo. Fux. Peta. & Mar. tum ratione, cum totidem notæ numerales non plures, nec pauciores ab Eusebio usque ad successorem deducantur.

Antigonus cognomento Gonates Lacedæmonem obtinuit) Prævideramus ista extra suum situm collocata. Qui enim fieri potest ut orsus regnare anno 2. Olymp. 125. administraret quæ sunt imperii anno 1. Olymp. 124. sicut olim erat in vulgatis & in Fa. Lo. Peta. Fux. vel an. 3. Olym. 123. ut in Pi. Nicolaus Vignerius in sua bibliotheca pag. 505. testatur exemplaria hujus Chronici manu depicta hæc collocare circa an. 1. Olymp. 126. quod tamen non reperitur in iis, quæ vidimus. Itaque nos manuducente verborum sensu & auctoritate codicum Vi. O. collocavimus ad an. 2. Olymp. 125. cui nullus veterum adversatur.

Gonates) *Gonatas* A. L. P. Peta. Mar. *Gonathas* Vincen. licet in eodem paulo post *Gonatas*: in Pi. Lo. Fa. *Conatas*. At in Fux. *Græce cognomento Gonatas*, & e regione illorum est scriptum *dux Macedonum*, id est *genucularius* apud Suidam, ubi de Arato agit Ἀντίγονος ὁ Γωνατᾶς κληθείς.

una virginum Romanarum) *una virginum Vestalium Romanarum* L. *una virginum Vestæ Romanarum* Pi. *una virginum Romanorum* Fa. Videtur fuisse illa Vestalis, quam appellat Orosius lib. 4. cap. 2. *Sextiliam*, quæque *ad portam Collinam viva defossa est*. Commendarunt ista laterculo opposito, alii anno 2. Antigoni ut Pi. alii an. 4. ut Lo. Peta. alii demum an. 3. ut O. Vi. Fux. una cum impressis & Mar. Sed leve est dissidium unius vel alterius anni: Orosius videtur ad illos accedere dum hoc factum narrat ante annum Urbis 475. qui concurrit cum an. 3. Olmp. 125. sed cum illud confert in Consulatum Gurgitis & Genucii, & in annum quintum adventus Pyrrhi in Italiam, qui concurrunt cum anno Urbis 477. (nam advenit an. 472. teste Plinio lib. 8. cap. 6.) favet omnino vulgari situi, si numeres annos Urbis ab an. 4. Olymp. 6.

ibid. B. *Milo Romanis &c.*) Quod his veterem sedem conservaverimus, monuerunt Lo. Pi. Fux. Fa. & impressi una cum Mar. nimirum ad an. 5. Antigoni, a quibus cæteri descivere ut O. Vi. qui ad an. 4. reduxerunt, & ut Peta. qui ad an. 6. qui propius accedit ad sententiam Frontini, qui lib. 3. scribit hanc deditionem Tarenti per Milonem præcipuum ducem Pyrrhi anno superiore defuncti factam, Papirio Cursore Consule, cujus Consulatus comparatur in Fastis Onuphrii ad an. 1. Olymp. 127. Zonaras, Livius, Florus, & Polybius idem confirmant, & docent eam deditionem fuisse causam, ob quam bellum Samniticum eodem anno confectum fuit, postquam durasset annos 70. licet in hoc num. 70. annorum cum aliis Florus & Solinus conveniant.

Tarentum tradidit) His annexum est in L. *qui Seleucus destructo regno Asiæ ex utroque unum fecit imperium*: in Fux. vero *fugiente & capto Demetrio rege Asiæ, qui seipsum tradidit, Siriæ & Asiæ pariter imperavit*.

Romani Calabriam Messanamque tenuerunt) Hæc collocantur in Fa. ad an. 2. Olymp. 126. in Lo. Vi. Pi. O. & editis ad an. 3. in Peta. & apud Mar. ad an. 4. in Fux. ad an. 1. Olymp. 127.

Aratus agnoscitur) *Arathus* Fa. & pro *agnoscitur* legitur *nascitur* in L. Pi. & forsan rectius. Nam constat ex Suida eum natum temporibus Antigoni Gonatæ, cum tamen ipse addit id accidisse circa Olymp. 124. in hoc differt ab auctore cui Gonates nondum imperabat: hic *Aratus* est idem qui scripsit Phænomena.

Argenteus &c. figuratus) *figuratur* Lo. Mar. Loaisa in Chron. Isidori vult legendum *signatus*, sed repugnant exemplaria. Cæterum licet situs non sit negligendus, non est tamen ita certus ex libris. Nam in Vi. O. ad an. 4. Olymp. 126. adnumeratur: in Fa. Pi. Lo. Peta. & editis ac Mar. ad an. 2. Olymp. 127. in Fux. ad an. 3. cui adhæremus, quia convenit cum Fastis Onuphrii, nec multum dissidet a Plinio lib. 33. cap. 3. dum uno anno minus ait *argentum signatum fuisse anno Urbis* 485. Nam sine dubio ita legendum est vel 484. ut vult Cuspinianus & non 585. ut habent editi. Si enim incipias numerare Urbem conditam secundum Varronem, ab an. 3. Olymp. 3. seu anno insequente annum 1262. ab Abraam cum illis 485. reperies 1747. qui coincidit in illum 3. Olymp. 127. Jam vero necessario ita emendandum esse errorem Librarii in Plinio colligitur ex eo, quod ipse subjicit id contigisse Consule *Cajo* (sic legendum docet Sigonius in Fasto non *Quinto*) *Fabio & quinque annis ante bellum Punicum*: utrumque autem ex Fastis Onuphrii constat accidisse illo 3. Olymp. 127.

Polemon) Sic emendavimus pro *Palæmon*, ut in editionibus posterioribus Basileæ & Lutetiæ, seu *Palemo*, ut in prioribus Ven. Lut. seu *Polemo*, ut in Fa. Peta. Lo. Mar. Laertio, sequuti L. A. M. P. V. Vincen. Al. Pi. Fux. & ita Eusebius lib. 14. de præparat. capit. 2. Πολέμων, & quia non dubitamus eundem esse quem Cicero lib. 3. de orat. lib. 4. Acad. quæst. Laertius lib. 4. Justi. orat. contra Gentes, Augustinus Epist. 56. & lib. 3. contra Academ. Nonius Marcellus, Suidas & ipse Eusebius loco citato faciunt auditorem, & successorem Xenocratis in schola Platonica, & de quo etiam Quintil. lib. 1. Demum hic paragraphus est situs in O. Vi. ad an. 4. Gonatæ: in Pi. ad an. 8. in Fux. ad an. 11. in vulgatis, Fa. Peta. & Lo. ad. 10. certitudo non potuit aliunde constare.

Archesilas) *Archesilaus* Mar. *Arcessilas* Lo. sine *h*, & per duplex *ss* in Fa. At apud Augustinum, Ciceronem per unicum *s* ut alii codices scripti & cusi, sed nunc per *h*, ut editi & Fux. & August. lib. 19. de civit. cap. 1. nunc sine *h*, ut idem August. epist. 56. Cicero lib. 2. Academ. quæst. sicut etiam Laertius, Persius, Athenæus lib. 1. cap. 4. Eusebius lib. 14. cap. 2. de præpar. Πολεμῶνα τῷ φασὶ διαδέξασθαι Ἀρκεσίλαον, quamvis interpres hoc eodem capite Archesilaum scribat, ut Diogenes Laert. lib. 4. & paulo post Arcesilam, *Lacydes autem qui Arcesilæ successit*; sed in editione a Sambuco recognita ubique Arcesilaus legitur ut in Græco Ἀρκεσίλαος.

Romani Colonias &c.) Arrogat sibi ista annus 16. Philadelphi, seu 4. Olymp. 127. in Lo. Pi. Fa. & impressis: in O. Vi. an. 13. in Peta. Fux. & Mar. an. 17. Vellejus lib. 1. refert missos colonos Ariminum & Beneventum an. 486. *Sempronio Sopho & Appio cæci filio Coss.* quos Fasti Onuphrii ad an. 1. Olym. 128. collocant. Itaque est uno anno serius quam vulgati, si justa est computatio Onuphrii per Consules. Sed si habeatur ratio anni Urbis, & computes more Velleji ab anno 3. Olymp. 6. situs antiquus optime congruit cum illo anno, qui est Abraam 1748. Adde quod ipse Vellejus meminit aliarum coloniarum annis quinque ante & post.

Roma Virgo Vestalis &c.) Prodigii instar habebatur corruptio virginum Vestalium; nescio an prodigii loco haberi debeat quod hæc habeant tam incertum statum, cum alibi notentur circa an. 12. Antigoni, ut in O. Vi. alibi circa an. 13. ut in Pi. circa an. 14. ut in Lo. Fa. & impressis ac apud Mar. alibi circa an. 15. ut in Fux.

Zeno Stoicus moritur) Quis ille annus, quo hic extremum diem clausit, non est omnino certum, cum in O. Vi. ad an. 9. Antigoni assignetur: in Pi. ad an. 12. in Lo. Peta. Fux. Fa. & vulgatis ad an. 16. apud Mar. ad an. 17. Gellius quidem tradit eum vixisse circa hæc tempora, sed nullus veterum quod sciam meminit anni obitus illius; quin apud Laertium & Suidam varii sunt anni ejus vitæ.

Romani Syracusas capiunt) Peta. Lo. Pi. Fux. Fa. Mar. & impressi ista collocant circa an. 17. Antigoni, seu 2. Olym. 129. Vi. O. circa an. 13. vulgati propius accedunt ad mentem Polibii, dum refert initium primi belli

Punici ad an. 1. Olymp. 129. cum quo stat Dionysius, dum librum suum concludit Olymp. 128. & in præfatione sui operis testatur se scribere Romanam historiam ab origine Urbis, usque ad primum bellum Punicum. Cum iisdem convenit Gellius lib. 17. cap. ultimo, dum ait *anno post Romam conditam quadringentesimo ferme & nonagesimo, Coss. Appio Claudio & Fulvio Flacco, bellum adversus Pœnos primum cœptum*. Nam si computes usque ad an. 1. Olym. 129. vertentem, subductis annis ante Olympiadem 7. qua Urbs est condita, erunt anni 489. Non autem desunt qui ejus initium tribuant anno Urbis 490. vertenti, sicut facit Cassiodorus, qui videtur sequutus auctorem. Nam ille annus 490. incidit juxta calculum Catonis & auctoris in an. 2. Olymp. 129. Plin. lib. 33. cap. 3. confirmat hunc eundem annum Urbis, dum vult quintum annum ante primum bellum Punicum esse Urbis 485. Ita enim sine dubio legendum & non 585. Hinc etiam castigabis Orosium dum lib. 4. cap. 7. opponit initium hujus belli Punici anno Urbis 433. pro 490. & dum pro *Fulvio* Consule, scribit *Fabio*, sicut etiam habetur mendose apud antiquum Eutropium. Parem maculam emendabis apud Solinum, ubi an. 388. pro 488. At vero illo anno primi belli Punici Messanam captam & Syracusas ab Appio Claudio, Marcello Consule obsessas, non autem captas tradunt Polybius & omnes historici: unde videtur hic legendum *Messanam* pro *Syracusas*, aut *obsident* pro *capiunt*, nisi velis esse errorem non tam librarii, quam ipsius auctoris ex memoriæ lapsu, ut occurrit etiam doctissimis. Quod etiam Syracusæ non fuerint expugnatæ ante Marcellum Consulem circa Olymp. 141. produnt Livius, Plutarchus, Polybius & plerique alii, unde concinne Florus lib. 1. dicit *Syracusas fuisse invictum caput* ante Consulatum Marcelli, qui illas subegit.

pag. 132. col. 4. A. *Nicomedes rex Bithyniæ*) Si dixeris ista ascribenda an. 11. Antigoni ut in O. Vi. adversatur Pi. qui anno 12. si huic, occurrit Peta. qui an. 17. si rursus isti fidem des, en phalanx & chirographorum Lo. Fux. Fa. Mar. & impressorum, qui omnes ad ann. 18. revocant. Strabo quidem lib. 12. rem eandem narrat, sed non notat annum.

Astacum urbem) Abest *Astacum* a Peta. Fa. Pi. O. Vi. Mar. sed alioquin sensus esset imperfectus, & certum est ex Historicis, & Geographis, Nicomediam urbem Bithyniæ vocatam fuisse *Astacum*: ac licet auctor videatur idem reperere circa Olymp. 17. tamen ille locus est ita intelligendus, ut Astacus dicatur tunc condita, quæ nunc Nicomediæ nomen subit.

Romani Carthaginenses &c.) Aliqui libri indicant ista fuisse gesta anno 15. Antigoni, ut O. Vi. alii anno 18. ut Pi. alii an. 19. seu 4. Olymp. 129. ut Lo. Fux. Fa. Mar. & impressi: alii an. 20. seu 1. Olym. 130. ut Peta. cui consentit Eutropius, dum hanc pugnam navalem refert *Duilio & Asina Coss.* quos Fasti Onuphrii ad eundem an. 1. Olym. 130. collocant. Cum Eutropio stant Florus lib. 2. cap. 2. Orosius lib. 4. cap. 7. Cicero in Catone, Valerius lib. 3. cap. 6. Plinius junior titulo 38. Plinius senior lib. 34. cap. 5. Frontinus lib. 1. Stratagemat. cap. 5. lib. 12. cap. 3. & Polybius lib. 1. Porro pro *Carthaginenses*, habes in Lo. Pi. Peta. *Carthaginienses*, sed de hoc vide supra.

centum Libyæ urbes) Ita omnes libri & Mar. præter quam quod in Au. pro *Libyæ* legitur *ibi* sed mendose. Sunt qui volunt scribendum *Siciliæ*, quia cum Carthaginenses totam fere Siciliam occuparent præter Messanam, & Syracusas, Eutropius lib. 1. tradit an. 2. belli Punici, id est an. 2. Olymp. 129. *quinquaginta civitates Siciliæ in fidem Romanorum acceptas Valerio & Octacilio Coss.* quos Fasti Onuphrii ponunt ad hunc ipsum annum 4. Olym. 129. Verumtamen lectio vulgata potest jure defendi, tum quia auctor loquutus est paulo ante de urbibus Siciliæ, tum etiam auctoritate ipsius Eutropii, qui *Volsone & Regulo Coss.* (id est ut volunt Fasti Onuphrii, an. 1. Olym. 131.) ait *septuaginta quattuor civitates acceptas in fidem, postquam Romani in Africam transfretarunt*. Adde quod Orosius etiam lib. 4. cap. 8. ait *an. 4. belli Punici* (ut hic est) *Romanos postquam transvecti sunt in Africam, trecenta aut amplius castella depopulatos, & illis cessisse in deditionem oppida octoginta duo.*

Erasistratus medicus &c.) Opponuntur ista in O. Vi. an. 10. Antigoni: in Pi. an. 18. in Peta. & Mar. an. 23. in Lo. Fux. Fa. & impressis an. 22.

Antigonus Atheniensibus &c.) Exulant ab O. Vi. sed in Peta. Lo. Fux. Fa. Mar. & excusis sunt ad an. 24. Antigoni: & in Pi. ad an. 23. seu 4. Olymp. 130. Quod autem pertinet ad liberatas Athenas, id factum videtur, quando Antigonus *eduxit suum præsidium e Museo* teste Pausania lib. 3. quo vero anno istud contigerit apud nullum veterum reperi. Plutarchus autem videtur multum dissidere ab auctore, dum ait *Athenas liberatas a Demetrio Antigoni filio*; sed facile potest conciliari, si dicamus cum Pausania lib. 1. post illam libertatem recuperatam, Athenas iterum incidisse in dominatum tyrannorum, a quo postea sub Demetrio virtute Olympiodori fuerint liberatæ. Quod demum spectat ad initium Pontificatus Eleasari, de quo consequenter auctor, nihil certi potest aliunde colligi.

Carthaginenses 90. Romanorum naves &c.) Dicam quæ facta sit hic mutatio: editi habent 60. Verum cum [illegible] rem 90. in Lo. Peta. Fa. Vi. Fux. Pi. O. L. Mar. conduximus imitandos, præsertim cum hoc idem a Pol[illegible] confirmetur lib. 1. licet pro 90. habeat 93. sed maxime ab Orosio lib. 4. cap. 10. *Claudius Consul, inquit, cum classe 120. navium contra hostes profectus superatus est & ipse quidem cum triginta navibus Lilybæum in castra confugit, reliquæ omnes, hoc est, 90. aut captæ aut demersæ fuerunt*: paulo aliter Eutropius lib. 2. [illegible] scribit *ex ducentis, viginti naves captas, demersas cæteras*. Observabis præterea ista collocari ex adverso an. 23. Antigoni; in Vi. O. an. 27. in Pi. an. 28. seu 1. O[illegible] 132. in Peta. Lo. Fux. Fa. Mar. & impressis: qui [illegible] proprius accedit ad Eutropium lib. 2. & Orosium [illegible] cap. 10. dum hanc cladem confertur in Cons[illegible] lat[illegible] *dii pulchri & Junii* (ipse enim Claudius classi [illegible] erat) quem fasti Onuphrii comparant cum anno 4. Olymp. 132. Nam quod hanc fugam Metello Cons[illegible] buat auctor, videtur lapsus memoria, vel error est librariorum. Metellus enim anno superiore & Carthaginenses superavit, & de eis triumphavit, ut narra[illegible] [illegible]tarchus, Eutropius, Gellius, Valerius, Cicero, Polybius, & alii, qui nullam fugam illi tribuunt.

col. 5. A. *qui vocabatur Theos*) *Ethœus* L. *Thes* V. *Theus* Pi. sed prima lectio haud dubio retinen[illegible], cum [illegible] aliorum exemplarium Mar. & Vincen. & legamus apud Hieron. in cap. 11. Daniel. *Tertius Syriæ rex ipse Antiochus, qui vocabatur Θεὸς, id est, Deus.*

col. 4. B. *Parthis a Macedonum &c.*) Si quæras anno 20. Antigoni contigerint, necne, illud asserunt O. Vi. sed negant Pi. qui ad an. 26. Mar. qui ad an. 31. Peta. Lo. Fux. qui ad an. 32. item Fa. & septem Vaticani [illegible] ad annum 33. quod & imitentur impressi.

imperio recedentibus) Hanc lectionem restit[illegible] ex L. A. V. Lo. Fux. Peta. pro *imperio decedentibus*, ut in O. Vi. Ven. Lut. B. H. Pet. So. vel *imperio recidentibus* ut in Pi.

col. 5. B. *Callinicus*) Sic pro *Gallinicus* juxta L. A. V. Peta. Va. P. Lo. Pi. Fa. Alber. & juxta Cedre[illegible] nec ex nostro auctore: ita quoque Hieron. in cap. 11. Daniel. Strabo lib. 16. licet altera videretur magis probanda, si verum sit ita dictum quod a Gallis sit superatus, & sic legunt O. Vi. Mar. Vinc. tom. 1. Specul. sed *C*, & *G*, facile commutantur inter Græcos & Latinos: in Fux. *Sallinicus*, cui annectuntur hæc *cognomine Græco id est, victoria optimus*. Cæterum Καλλίνικος egregium victorem sonat, unde Hercules Καλλίνικος dictus apud Clementem Alexandrinum in Strom. Alludit ad hoc epithetum Plut. in Coriolano Ἕλληνες ἐτίθεντο ἐπώνυμον τὸ Σωτῆρα καὶ τὸν Καλλίνικον. Nam Antiochus Soter, Seleucus *Callinicus* appellatus est, ut alter Seleucus *Nicanor*.

Ægypti 3. Ptolemæus) Adjecimus 3. juxta Fux. Peta. Fa. Lo. & rationem præcedentium & sequentium; licet in O. Vi. pro 3. legatur 4. quamvis mendose.

Judæorum Pontifex Onias &c.) Si ad 24. Antigoni reposueris, favent O. Vi. si ad 27. Pi. sed si ad 34. plures multo scilicet Peta. Lo. Fux. Fa. & excusi.

Josephus inter &c.) *Josephus vir inter* L. A. V. Peta. Fa. Fux. Lo. O. Vi. *Josephus virum inter* Pi.

Censu Romæ &c.) Censum hunc recensent alii ad an. 29. Antigoni, seu 2. Olymp. 32. ut O. Vi. alii ad an. 32. ut Pi. alii ad an. 36. seu 1. Olymp. 134. ut Peta. Lo. Fux. Fa. Mar. & impressi; qui quidem proprius accedunt ad tabulas Capitolinas, quæ ostendunt Censores creatos ad lustrum conditum anno Urb. 512. qui incidit in an. 2. Olymp. 134. si numeres ab an. 3. Olymp. 6. secundum Varronem; itaque uno anno posterius, quam vulgati.

Hominum 160. millia) *Hominum 140. millia* Vi O. *Hominum 260. millia* Fa. Peta. M. V. Va. Fux. P. Lo. Mar. Au. quibus proxime affinis est Eutropius, qui scribit *censu habito anno Urbis 477.* (forsan rectius 507.) *inventa fuisse 292. millia 334. quamquam*, ut addit, *a condita Urbe Romani nunquam bello cessassent*. Abbreviator Livii lib. 19. *Censa sunt*, inquit, *civium capita 251. millia 232.*

pag. 133. col. 3. A. *Romæ templum Vestæ incensum*) In Fux. *Romæ templum etiam Vestæ incensum correptis circa forum quibus celsioribus igni Metellus Pontifex sacra Vestæ semiustus abripuit*. Sed quam inepte sint [illegible]ta, quilibet potest agnoscere. Incendii hujus varia [illegible]catio. Nam O. Vi. an. 33. Antigoni: Pi. an. [illegible] Lo. Fux. Mar. an. 1. Demetrii: Fa. & septem Vaticani

alii. a.

an. 2. ejusdem, seu 3. Olymp. 134. in quo sequaces habent impressos, quos Orosius lib. 4. cap. 11. videtur confirmare, dum hæc connumerat Consulatui *Luctatii & Manlii*, licet Fasti Onuphrii illum coæquent anno subsequenti, id est, an. 4. Olymp. 134. ipse Orosius tribuit anno Urbis 507. sed videtur esse mendum librarii pro 510. Hujus incendii meminit Epitome Livii lib. 19. & Valerius lib. 1. cap. 4.

Q. Ennius &c.) Ut rei cujusque exigua ac minus certa exordia, ita natalis Ennii. Nam aliqui anno 34. ut Vi. O. Antigoni appingunt: alii an 35. ut Pi. alii an. 3. Demetrii, ut Fa. & quattuor Vatic. Mar. & impressi: alii an. 4. seu 1. Olymp. 135. ut Peta. Lo. Fux. & tres Vatic. Vicina his sex sunt quæ habet Gellius lib. 17. cap. 21. ex Varrone lib. 1. de Poetis, dum ait Ennium natum *Valerio & Mamilio* seu *Manlio Coss.* quos Fasti opponunt anno 2. Olympiadis 135. itaque posterius uno anno. Nihilominus recepta in vulgatis sedes mutanda non est; videtur enim juvari testimonio Ciceronis lib. 1. Tusculan. quæst. ubi agens de Livio poeta ait *eum dedisse Fabulam annis 510. post Romam conditam, anno ante natum Ennium.* Annus enim 510. incurrit absolute in an. 2. Olymp. 134. quod ita fiet planum. Adde ad 1264. ab Abraam, qui natalem Urbis præcedit, 510. efficies annos 1774. qui incurrunt in illum annum 2. Olymp. 134. Nec est prætereundum Ciceronem connumerasse annum illum Urbis *Consulatui Claudii Centhonis & Tuditani*, licet Sigonius & Onuphrius velint esse an. 513. quod cupio diligenter observari, ne quis ita facile ac leviter auctorem damnet, si minus aliquando concurrat cum annis Urbis, seu Consulum, sive Olympiadum, qui in fastis Onuphrianis notantur: licet enumerandi rationem per annos Urbis non deduxerit, eos tamen tacite indicavit, eorumque initium dum primum annum Romuli constituit ad an. 1. Olympiad. 7. & ab eodem persequitur annos ab Abraam.

Virgo vestalis &c.) Conveniunt omnes meæ membranæ ut Fa. Peta. O. Vi. Lo. Fux. & impressi, ut circa an. 8. Demetrii hæc gesta fuisse observent: solus dissentit Pi. qui circa 7. & Mar. qui circa an. 9.

Judaeorum Pontifex maximus) Deest *maximus* in Peta. O. Vi. Pi. Fux. Fa. Lo. Mar. Porro de eorum sede non idem omnes. Nam O. Vi. anno 10. Demetri opponunt: Peta. Pi. Fux. Mar. an, 1. Antigoni: Fa. Lo. & impressi an. 2. ejusdem.

ibid. B. 40. *ferme millia Gallorum a Rom. cæsa*) Peta. Fux. Mar. ad 7. an. Antigoni revocanda volunt; sed quid si comparentur cum Fa. O. Vi. Lo. Pi. & editionibus, qui omnes ad an. 6. Antigoni, seu 1. Olymp. 138. Orosius libro 4. cap. 13. Eutrop. lib. 3. Polybius lib. 2. Plinius lib. 3. cap. 20. hanc cladem referunt *ad Consulatum Attilii Reguli & Æmilii Papi*, quem Fasti Onuphrii comparant cum an 4. Olymp. 138. itaque posterius quam vulgati annis tribus: Lapides Capitolini constituunt ad an. Urb. 528. & illi tres Auctores confirmant illum numerum 40. millium cæsorum. Fuit autem bellum istud celeberrimum, cum utrinque essent ingentes copiæ comparatæ, unde nec mirum, si auctor hujus mentionem fecit.

Caria & Rhodus &c.) In tres veluti factiones dividuntur libri. Nam Peta. Fux anno 10. Antigoni, seu 1. Olymp. 139. ascribunt. Fa. Lo. Pi. Mar. & impressi an. 11. O. Vi. an. 12. & qui propius accedunt Lo. ad Polybium, dum lib. 5. videtur tribuere hunc terræ-motum circa an. 3. Olymp. 140.

Rhodus) Dum omnes libri & Mar. ita habent (præter Pi. & excusos, in quibus *Rhodos*) placuit potius illos imitari, cum sit illud adeo familiare Latinis, ut hoc Græcis.

ut Colossus) *ut Colosseus* Lo. sed vitiose, sicut constat ex similis rei repetitione ad Olympiad. 168. & ex Vincen. tom. 1. & aliis exemplaribus, & scriptoribus. Per Colossum autem intellige statuam illam Solis altam pedes 105. ut ait Festus, vel potius ut Plinius lib. 34. cap. 7. *septuaginta cubitorum altitudinis, qui* inquit, *ante omnes in admiratione fuit* ut etiam constat ex inscriptione artificis Charetis τὸν ἐν Ῥόδῳ Κολοσσὸν ἑπτάκις δέκα Χάρης ἐποίει πῆχυον ὁ Λίνδιος.

Philopator) In Vi. O *Philometor*, sed corrupte. Nam de hoc paulo post: in Pi. Fa. *Philopater*: Peta. Fux. Justinus, & alii affines vulgatis.

Ea quæ in tertio Machabæorum &c.) Quantum in cæteris videntur dissentire libri, tantum in designanda his sede conveniunt. Omnes enim membranacei Fa. Peta. O. Vi. Lo. Pi. Fux. & impressi ad 14. annum Antigoni collocant.

sub hoc Ptolemeo) *sub hoc principe* A. L. M. O. V. Va. Lo. Fux. Peta. P. Pi. Vi. Fa. Mar. sed si hanc lectionem retinueris, dubium erit de quo intelligatur, de Ptolemæo, an de Antiocho. Nam utriusque fit mentio in lib. 3. Macchabæorum etiam in ipso libri limine, licet de priori potissimum agatur.

col. 4. B. *Ceraunus*) *Ceraunos* Lo. Peta. Fa. Pi. *Ceraunus* O. Vi. vulgata purior: tamen *Ceraunos* est Justini & aliorum, terminatione Græca.

pag. 134. col. 4. A. *Vasti Judæi &c.*) Istane evenerint secundo Philippi anno, an vero tertio, licet dubitate, cum in Fa. O. Vi. & editionibus an. 2. Philippi respondeant, in Peta. Lo. Pi. Fux. 3. an.

60. *millia armatorum*) *quadraginta millia armatorum* Lo. sed alia exemplaria, Fre. & Jornandes retinent vulgatam.

Romæ Virgines &c.) Notantur hæc ad an. 1. Philippi in Fa. Pi. Vi. O. & impressis: ad an. 3. in Peta. Lo. Fux. sed in Mar. ad an. 4. Non est quod recedas a cusis. Nam illos juvat Livius, dum scribit *Coss. Æmilio & Terentio*, qui annus est Urbis 537. duas Vestales Opimiam & Flotoniam in stupro compertas alteram sub terram necatam, alteram sibi mortem conscivisse. Nam ille numerus 537. additus ad 1264. ab Abraam, qui præcedit conditum Urbis, invenies 1801. quem vides concurrere cum illo an. 3. Philippi.

Eratosthenes Philosophus) Deest *Philosophus* in A. O. L. M. V. P. Lo. Pi. Vi. Peta. Fa. sed retinuimus ob alia exemplaria, & quia veritati est consentaneum. Porro hæc sibi annus 4. Philippi vendicat in vulgatis, ut in O. Fa. Peta. Vi. At in Lo. & Mar. ad an. 5. distrahuntur: in Pi. & Fux. ad an. 6. Quodlibet illorum potest ferri, quia teste Suida, nascitur Olymp. 126. & vixit annos 80.

Romani Marcello Consule Syracusas capiunt) Exstant hæc in Vi. & O. ex adverso anni 1. Olymp. 141. apud Mar. an. 2. in Fa. Pi. septem Vaticanis & vulgatis an. 3. in Lo. Fux. Peta. an. 4 qui propius accedunt ad testimonium Livii, Flori, Appiani, Plutarchi & aliorum, qui coæquant expugnationem Syracusarum Consulatui *Flacci & Pulchri*, quos Fasti Onuphrii componunt cum an. 1. Olymp. 142. Verum vulgati possunt defendi ex eo, quod Eusebius videtur voluisse notare non annum expugnationis, sed initium obsidionis, quæ cepit Marcello Consule, duravitque triennio, ut docent omnes. Si enim teste Orosio lib. 4. cap. 17. urbs illa capta est anno Urbis 543. ergo obsessa est an. 541. qui coincidit in illum annum Olymp. 141. si subducas annos Urbis juxta Varronem, quem sequitur Orosius ab an. 3. Olymp. 6. Nam adde ad annos Abraæ 1262. illos 541. efficies an. 1803. quem conspicis hic concurrere cum illo an. 3. Olymp. 141. Si alia fuisset mens auctoris, proculdubio vice vocis *Consule* scripsisset *Proconsule*, quod dictum sit in eos qui hunc locum censura dignum putant.

Romani subjugant Capuam) Contigisse hoc volunt Vi. O. quidem an. 4. Philippi, seu Olymp. 141. Pi. an. 8. ac Lo. Peta. Fux. Fa. Mar. an. 7. seu 1. Olymp. 142. quibus adhærere impressi. Certum est ex Livio lib. 26. Capuam subjugatam fuisse anno consequente Syracusarum expugnationem, idest, an Urb. 542. *Galba & Centumalo Coss.* Fasti Onuphrii eos comparant cum an. 2. Olymp. 142. & proinde uno anno serius, quam impressi: sed hoc dissidium est leve, maxime cum non adeo sit certa comparatio Consulum cum Olympiadibus. Si autem consideretur annus Urbis 542. quo Livius, Vellejus, & alii volunt hoc accidisse, & initium repetatur ab an. 3. Olymp. 6. juxta Varronem, situs antiquus illis optime convenit.

& Siciliam) Abest a Pi. & L. sed firmatur ex fide aliorum librorum & Mar. & auctoritate Livii & plurimorum, qui tradunt totam Siciliam venisse in potestatem Romanorum post captam Capuam; licet Vellejus lib. 2. Florus lib. 2. & alii scribant *totam insulam Siciliæ superatam fuisse in una urbe Syracusarum.* Quicquid sit, dignum est notatu tunc temporis Siciliam factam primam provinciam populi Romani, ut ex Livio, Vellejo, Rufo, & Cicerone in 4. Verrina constat.

Antiochus rex Syriæ &c) Pi. O. Vi. circa an. 5. Philippi collocant: Fux. circa an. 9. Lo. Peta. Fa. Mar. & excusi circa an. 8.

Levinus cum rege &c) *Levinus Consul cum rege* in L. Pi. Vi. O. tamen Justinus lib. 29. nominat Levinum *Prætorem*, quando societatem junxit cum Attalo: nihilominus quia Onuphrius in Fastis profitetur Levinum fuisse secundo Consulem anno Urbis 544. juxta Livium, Valerium Max. Plutarchum, Florum, Eutropium, Sextum Pompejum, & Orosium, ac an. 4. Olymp. 84. qui est an. 10. Philippi, non existimo errare illos 4. codices. Nam Florus lib. 2. & 7. & Sextus Ruffus testantur *Levinum Consulem Jonium mare primum ingressum, & tota Græcia littora veluti triumphanti classe peragrasse, & Attalum fuisse in auxilium.* Nec est audiendus Flori castigator, qui pro *Consule* legendum existimat *Prætore* ex eo, quod Florus dicat *Laurum natam in puppe Prætoria*. Nam na-

navis præfecti classis vocabatur *Prætoria*, ut in castris tabernaculum ducis exercitus *Prætorium*. Quoad situm dum vulgati hæc habent ad an. 11. Philippi, seu 1. Olymp. 143. O. Vi. ad an. 7. Mar. ad an. 8. Pi. Lo. Peta. Fux. Fa. ad an. 10. hos posteriores cæteris præferendos existimamus.

Judæorum Pontifex Maximus Onias &c.) Concurrunt cum diversis annis ista, si codicum rationem habeas. Nam in Vi. O. anno 6. Philippi: in Pi. an. 10. in Lo. Peta. Fux. Fa. an. 11. in vulgatis an. 12. Vide censuram doctissimi Scaligeri in hunc locum lib. 5. de emend. tempor. pag. 408. 2. editionis.

Rex Arius Legatos mittit) Pro *Arius* in Mar. *Arios*: in L. *Darius*, sed mendose. Nam licet olim ita se haberet & Græce & Latine lib. 1. Machab. 12. Δάρηος, *Darius*; nihilominus correcta Biblia Romæ, Brugens. & alii docent delendam literam *D*: quod potest confirmari auctoritate Josephi lib. 12. Antiq. cap. 5. & lib. 13. cap. 9. apud quem Ἄρηος; Pausaniæ item lib. 3. Plutarchi in Pyrrho, qui duo habent Ἀρεύς.

ibid. B. *Scipio Hiberiæ multas urbes &c.*) Ascribuntur ista diversis annis, ut in O. Vi. an 9. Philippi, seu 3 Olymp. 142. apud Mar. an. 13. in Pi. Lo. Peta. Fux. Fa. an. 15. quod eo probabilius censendum, quod vulgatos habeant sectatores, & propius accedant ad Consulatum ipsius Scipionis (quem Fasti Onufrii referunt ad an 4 Olymp. 143.) qui anno superiore subegerat totam Hispaniam, Asdrubale & Magone fugatis, testibus Livio, & Appiano. Nil tamen suadet mutationem, cum per multos annos Scipio res magnas feliciter gesserit in Hispania; ut latissime prosequitur Livius lib. 28. & 29.

Hiberia) Olim *Hyberia*; sed de ejus vocis orthographia videbis mox.

Nævius) *Nevius* Peta. Fa. Lo. O. Vi. *Mevius* Fux. in margine *Nevius*: vulgata scriptura est Plinii & Gellii. Hic vero quis dissentientes inter se libros conciliet? cum Lo. opponat ista anno 17. Philippi: Peta. Fux. an. 18. Pi. an. 19. Mar. & vulgati cum Fa. quem ducem sequi videntur an. 16.

Ptolemæus Epiphanes Scopa &c.) Detinentur hæc in variis laterculis a variis libris. Nam Lo. circa 15. an. Philippi: Pi. Peta. Fux. circa 16. an. O. Vi. Fa. circa 17. an. quos imitantur editi: nec ex aliis scriptoribus facile est colligere, cui magis consentias.

ex Umbria Sarsinas) Sic restituimus pro *ex Umbria Sarsina*, ut in impressis: vel *ex Sarsina Umbria* ut Mar. vel *ex Umbria Arpinas*, ut in O. Vi. vel *ex Umbria Arsinas*, ut in L. Pi. vel *ex Umbriarsinas*, ut in M. vel *ex Umbria Arpinas*, ut in Ven. Lut. sequuti V. S. A. Fa. Peta. P. Lo. Va. & sex reliquos Vaticanos, Al. Fux. & Crinitum lib. 1. de Poetis, & vestigium relictum in cæteris, dum syllaba finalis est ubique *nas*, & non *na*. Nam significat Plautum fuisse Sarsinatem, id est natum Sarsinæ, quæ est urbs im Umbria Italiæ regione: quod ex aliis auctoribus constat, immo etiam ex ipso Plauto in Mostellaria. Unde fuit velut ejus epithetum ut diceretur *Sarsinas*. Adde quod cum Latinæ Linguæ puritas non admittat præpositionem ante nomen proprium minoris loci, minus pure diceretur *ex Sarsina*.

molas manuarias) Sic emendavimus ex A. Peta. Fux. Pi. O. Vi. L. M. V. P. Al. Lo. So. Mar. Nam mendum esse nullus non agnoscet, cum antea legeretur *molas manuarias*, litera *n* transposita: Varro & Gellius lib. 3. cap. 3. vocant illas *molas trusatiles*, dum hoc ipsum referunt.

Vendere solitus) Sic ex A. L. M. P. Al. Peta. tribus Vatica. Fux. Pi. O. Vi. Mar. pro *vendere solicitus consueverat*, ut in B. H. Pet. Fa. So. V. Vat. seu *vendere consueverat*, ut in Va. seu *vendere solicitus*, ut in Lo. Ven. Lut. quæ loquendi formula ei familiaris. Nam antea scripsit *Plautum vendere solitum fabulas*, & paulo post lineis aliquot interjectis, ait Terentium vendidisse *primam Andriam*. Ad extremum, quæ sedes his debeatur, vix discuti potest, cum Peta. circa. 18. an. Philippi reponat: Pi. O. Vi. circa 22. an. Lo. Fux. Fa. septem Vaticani & excusi circa 19.

Juxta Theram) *Juxta Hieram* Fa. Pi. & L. Justinus lib. 30. de hac eadem emersione loquens orta sub Philippo pro *Theram* habet *Theramenem*. Sed plura de Hiera paulo post, quæ tu consule. Cæterum non leves motus in situ anni ex emersa insula sunt excitati: pugnant enim libri, cum Pi. an. 18. Philippi, seu 4. Olymp. 144. Lo. Peta. an. 19. Fux. Max. an. 20. Fa. & impressi an. 21. Vi. O. an. 22. notent: cum quibus convenit Plinius dum lib. 2. cap. 87. scribit *inter Cycladas enatas insulas Thiram & Therasiam an. 4. Olymp. 145*. Sic enim lego pro 135. & lib. 2. cap. 9. tradit *eam, qua antea Therasia vocabatur, nunc dici Hieram, quia est sacra Vulcano*. Orosius lib. 4. cap. 20. longe ab hoc calculo abit, cum transfert in Consulatum *Marcelli & Labeonis*, qui est Onuphrio annus 2. Olymp. 149. cum eodem Orosio stat Livius, dum idipsum suggerit ad annum Urbis 572. si ex supputatione Varronis numerus ab an 3. Olymp. 6.

Antiochus Scopa &c.) Dissentiunt libri in situ. Nam Pi. O. Vi. 17. an. Philippi tribuunt: Lo. Peta. Mar. an. 21. Fux. Fa. 22. quod & impressi consectantur.

Romani Græcos liberos &c.) Adnumerantur sequentia varie, ut in O. Vi. ad an. 22. Philippi: in Lo. Peta. Fux. Fa. Mar. ad an. 23. seu 1. Olymp. 146. quibus adjungendi impressi: in Pi. ad an. 25. Vulgatus situs potest defendi auctoritate Livii, Plutarchi, Appiani, Polybii, Valerii Maximi & aliorum, qui referunt pacem datam Philippo, & Græciæ libertatem *Coss. Purpureone & Marcello*, quos Fasti Onuphrii componunt cum an. 1. Olymp. 146. Obsequens tamen ait *Flaminium post victum Nabidem Lacedæmoniorum regem, liberos Græcos Nemea per præconem pronuntiasse*: Nabidis autem victoriam Livius ascribit anno Urbis 559. qui juxta calculum Varronis concurrit cum an. 1. Olymp. 146.

pag. 135. col. 3. A. *Hiberia*) Mutata est orthographia cum olim *Hyberia* per *y*, legeretur, ne dissentiremus a Ven. & Lut. primis illis editis, nec etiam a membranis I. Fa. M. Vi. O. Pi. Lo. Fa. Peta. Fux licet agnoscam [illegible] per *y*. apud Tacitum & alios; quin & magis probaretur ut sine aspiratione, quemadmodum in Al & Mar Neque enim adduci possum ut credam aliter pinxisse Eusebium, quam Ἰβηρία, cum illud ipsum extet apud Appianum in Ibericis, & sæpe alias, & apud Joseph lib [illegible] contra Appio. atque apud alios plures: nihilominus cum sæpius occurrat ea vox in hoc Chronico, eaque aspiretur communi exemplarium calculo reliquimus aspirationem, quia etiam video eam retineri a Rufio, Ammiano, Spartiano, Vellejo, Tacito & aliis. Illud vero notius est, quam ut admonitione egeat, regionem illam citra Pyrenæos promiscue modo *Hiberiam*, modo *Hispaniam* solitam a Romanis appellari: testantur Ptolemæus lib. 2. Strabo lib 2. & 3. lib. 1. qui addit *Iberos Asiaticos ab Europæis profectos*: cujus rei vide varias opiniones apud Appianum lib. de bello Mithridatico, & lib. de bell. Hispanico Justinus lib. 44. ait etiam *primum Iberiam, deinde Hispaniam ab Hispano dictam*: Freculphus lib. 1. cap. 2. ait quoque *suo tempore* (id est an. 480.) *vocari Hyberes qui & Hispani*; nisi dixeris illum non tam ex se verba illa usurpare, quam ex persona Hieronymi, vel alicujus alterius auctoris, a quo sua deprompsit: neque enim novum & inusitatum, ut cum nonnulla ex quibusdam auctoribus recitet, easdem etiam dicendi formulas adhibeat, cujusmodi sunt quæ refert ipse Frecul. lib. 2. cap. 11. *Hercules autem cognomento Desanaus in Phœnice clarus habetur: inde ad nostram usque memoriam a Cappadocibus & Eliensibus Desanaus adhuc dicitur*; quæ verba licet sint Eusebii ad an. Abraæ 505. nemo tamen prima fronte non Freculpho tribuat, & de ejus ætate intelligat. Quod observabis in aliis hujusmodi auctoribus. Agnosco tamen vocabulum *Hispania* familiarius Latinis, *Iberia* vero seu *Hiberia* Græcis: unde fit ut quotiescumque Pausanias, Zosimus, & alii Hellenismi excultores Ἴβηρες dicunt, interpretes reddunt *Hispani*, & contra quos Latini *Hispanis*, Græci interpretes dicunt Ἴβηρας *Iberos*, ut videre licet apud Pæanium, qui rarus Ἱσπανὸς vertit. Dicti sunt autem Iberi vel Hiberi vel ab Ibero Herculis filio, ut ait Eustathius in Dionys. vel quod magis crediderim, ab Ibero amne, teste Justino lib. 14. & aliis. Hinc castigabis Idacium, apud quem corruptissime *& universi Hebræi ita fecerunt*, pro *& universa Hiberia jussa fecit*.

Antiochus Judæorum &c.) Aggreganda monent Peta. quidem Mar. & Fux. ad 24. an. Philippi: Pi. Lo. Fa. & editiones ad 25.

Post prælium, quo in Termopylis &c.) Quam certæ habentur hujus prælii clades & fœderis conditiones, tam incertus annus, quo admissæ: Peta. & Mar. adnumerant ad 26. an. Philippi: Pi. Lo. O. Vi. Fux. Fa. ad an. 27. quod habent impressi. Hi propius accedunt ad sententiam Livii, Orosii, Eutropii, & aliorum, qui ascribunt hoc prælium Coss. *Scipione & Glabrione*, quos Fasti Onuphrii suggerunt ad an. 2. Olymp. 147. & annum Urbis 562. qui incurrit in an. 27. Philippi, si initium sumas an. 4. Olymp 6. ut faciunt multi, qui etiam auctores tradunt, aut saltem Livius, pacem hanc initam anno insequente.

vectigalis nomine) Purius quam olim *vectigalis in nomine*: vel ut in Peta. & H. *vectigalis ejus nomine solveret*: vel *vectigalis eis nomine solveretur* Fa. huc nos impulit antiquitas membranarum O. Vi. Pi.

Romani multas colonias &c.) Colonias has varias ad varios laterculos codices devexere. Nam Lo. Peta. Fux. Mar. ad eum, qui respondet ad an. 28. Philippi: O. Vi. ad eum, qui an. 30. Pi. ad eum, qui an. 31. Fa. ad eum, qui an. 29. seu 3. Olymp. 147. quod & præstant impressi, qui propius accedunt ad id quod Livius scribit lib. 34. dedu-

deductas colonias Romanorum civium Puteolos, Vulturnum, Salernum, Buxuntum, & in pleraque alia loca, an. Urbis 560. *Coss. Scipione Africano & Sempronio Longo*, quos Fasti Onuphrii reponunt ad, an. 3, Olymp. 146. Itaque tribus annis antiquius, quam ferat situs Eusebii. Verumtamen cum teste Vellejo *Bolonia deducta sit colonia annis ferme 217. ante Consulatum Vinicii*) qui fuit anno Urbis 782.) id est, anno Urbis 565. si illum incipias (ut docet ex ejus mente) ab an. 3. Olymp. 6. ille annus Urbis 565. concurrit cum an. 29. Philippi, & an. 3. Olymp. 147. idem Vellejus notat ipsam coloniam Boloniam accidisse *Volsone & Fulvio Coss.* quos Fasti Onuphrii collocant ad an. 4 ejusdem Olymp. 147. idem subjungit, *post quadriennium Pisaurum ac Potentiam, interjectoque triennio Aquileja & Gravisca & post quadriennium Luca*: neque enim ut antea dicit, *post adventum Annibalis in Italiam vacavit Romanis colonias condere. cum esset in bello conquirendus potius miles, quam dimittendus, & post bellum vires refovenda, magis quam spargenda.*

Antiochus in amicitiam &c. In referenda hac amicitia qui redire poterunt in gratiam nostri codices? O. Vi. referunt ad an. 23. Philippi: Pi. ad an. 24. Lo. Peta. ad an. 28. Fux. Mar. ad an. 29. Fa. ad 30. cum quo conveniunt impressi. Videntur vero potius sequendi Lo. & Fa. si velimus conciliare Livium lib. 36. cum auctore, qui hoc ipsum refert ad. an. Urbis 562. qui concurrit cum illo anno 28. Philippi, numerando ut facit auctor & Livius sæpius, ab. an. 1. Olymp. 7.

filia sua uxore ei tradita) Elegantius ex Lo. O. Vi Pi. Fux. Fa. Peta. quam ut antea *filia sua uxore tradita.*

Eumenes frater regis &c.) Conveniunt membranæ meæ cum impressis, ut ad an. 30. Philippi referant Pi. Lo. Fux. Fa. Mar. sed dissentiunt O. Vi. qui circa an. 26.

Secundus liber &c.) Cum major pars nostrorum chirographorum an. 31. Philippi assignet Lo. Peta. Vi. O. Fux. Mar. quibus accedunt excusi, licet dissentiant Pi. Fa. qui circa an. 32. nihilominus cum liber secundus Macchabæorum non unius tantum anni gesta describat, non est quod tam certa horum sedes nos reddat sollicitos.

ibid. B. *L. Livius*) Restitutum locum agnoscis prælucente codice Al. pro *Titus Livius* ut in vulgaribus & apud Mar. juverunt Gellius lib. 17. cap. ultimo, & Crinitus. At licet Livius, Valerius, & Cicero ejus crebro meminerint, tamen prætermittunt prænomen. Nescio autem quo auctore Sigonius in Fastos vocet eum M. Livium. Sed crediderim Librarios deceptos ex affinitate nominis, ut hunc Poetam cum Tito Livio historico confuderint. Cæterum sunt qui hæc 31. an. Philippi opponant, ut Lo. Peta. Fux. Fa. alii qui an. 22. ut Pi. & impressi: alii qui an. 33. ut O. Vi.

Cum ab Antiocho per Legatos &c.) Paratur his diversa sedes, ut in Lo. Peta. circa an. 32. Philippi: in Fux. Fa. Mar. & excusis circa an. 33. O. Vi. circa an. 34. Pi. circa an 36. seu 2. Olymp. 149. cui favent Polybius, Livius, Obsequens, Orosius, Cassiodorus, & Fasti Onuphrii illi quinque dum obitum Hannibalis referunt *ad Consulatum Marcelli & Labeonis*, isti dum ipsum Consulatum comparant cum eodem an. 2. Olymp. 149. Ille annus fuit memorabilis, ob mortem trium ducum insignium Hannibalis, Publ. Scipionis, & Philopœmenis, ut notat Livius lib. 39. & alii.

Hannibal) *Annibal* Lo. sicut etiam pingunt Livius, Cicero, Justinus, Polybius, Appianus, Plinius Plutarchus, & Ammianus. Altera tamen scriptio est librorum cæterorum, Eutropii, Herodiani, Suidæ, Mariani & aliorum.

Simon præpositus templi &c.) Hæc obtinent variam sedem, ut in Fux. circa an. 25. Philippi: in Pi. O. Vi. circa an. 33. in Lo. Peta. Fa. circa an. 35. quod & imitantur impressi.

ad Apollonium Phœnicis ducem confugiens) Ita correximus pro *ad Apollonium Seleuci ducem Phœnice confugiens*, ex A. L. M. V. Fa. Peta. S Va. P. Lo. Pi. O. Vi. quibus convenit lib. 2. Macc. cap. 3. & 4. ex quo loco ista videntur sumpta, ubi Apollonius dicitur Κοίλης Συρίας στρατηγός, *dux Cœlesyriæ & Phœnicis*: in Fux. habetur *ad Apollonium Syriæ Phœnicis ducem Seleuci confugiens.*

p. 136. c. 4. A. *Hyrcanus &c.*) *Hircanus* O. Vi. Fa. Pi. Lo. Mar. Peta. de quo inferius. Hic paragraphus varie excipitur a codicibus, in quibus modo ad 37. an. Philippi, ut in Lo. Fa. modo ad an. 40. ut in Peta. Fux. Mar. & excusis: modo ad an. 40. ut in O. Vi. modo ad an. 42. ut in Pi.

Statius Cecilius clarus habetur &c.) Constans est membranarum, & impressorum consensus, ut hæc disponenda velint circa an. 40. Philippi. Sic enim Lo. Peta. O. Vi. Fux. Mar Fa. dissentit autem solus codex Pi. qui ad an. 42. rejicit.

Cecilius) *Cæcilius* Pi. L. ut etiam Gellius, Plinius, Cicero, Quintilianus, Vellejus, & alii.

Perses) *Persis* Peta. apud Livium, Orosium, Eutropium, Josephum, & alios *Perseus*: vulgata scriptio apud Florum & alios passim occurrit.

Aristobulus natione Judæus &c.) Plures sunt qui collocanda ista moneant circa an. 1. Persei, quam circa alium annum. Sic enim Lo. Peta. Fux. Fa. Mar. & excusi; at O. Vi. assignant an. 2. ejusdem: Pi. vero an. 39. Philippi.

ibid B. *Antiochus Epiphanes &c.*) Nullum certum in assignanda his sede servant modum libri. Vi. enim & O. locum dant ad an. 1. Antiochi. Pi. ad an. 3. Lo. Peta. Fux. Fa. & impressi ad an. 4. & rectius, quia propius accedit ad lib. 1. Macchab. 1. ubi hic Epiphanes venit in Judæam post annum 143. Seleucidarum, qui incipit in annum 6. Antiochi.

recessisset, in Judæam venit) Pro *recessisset, Judæam venit.* ut in A. L. M. V. P. Lo. O. Vi. Peta. Fux. Mar.

ibique Jesu, qui & Jason, fratri) Sic ex V. L. A. M. P. Lo. Fa. Mar. pro *ibique Jesu, cui nomen & Jasoni fratri*, ut in Ven. Lut B. H. Pet. So. vel *ibique Jesu & Jasoni fratri*, ut in Vi O. Pi vel *ubique Jesu cui & Jasoni fratri &c.* ut in Fux. Nam constat ex lib. 2. Machab. cap. 4. *Jasonem fuisse fratrem Oniæ*, & ex Josepho lib. 12. antiq. cap. 6. *Jasonem illum dictum fuisse Jesum.*

Antiochus Judæorum &c.) Valde depravatus est situs in Vi. O. ad an. 2. Eupatoris: melius in Pi. ad an. 10. Epiphanis: apud Mar. ad an. 8. sed omnino recte in vulgatis, Lo. Peta. Fux. Fa. ex opposito anni 7. ejusdem, ut constat ex his, quæ auctor scribit ad an. 72. Christi. Nam si ab hoc anno, qui est ab Abraam 1848. addas 239. efficies 2807. qui concurrit cum an. 73. Christi: confirmatur testimonio Josephi lib. 12. Antiquit. cap. 6. dum scribit hanc templi profanationem contigisse an. 143 post regnum Seleuci. Etenim si ad 1705. annum ab Abraam, cum quo annus primus Seleuci concurrit, adjunxeris 143. conficies 1848. qui annus incurrit in septimum Epiphanis. Josephus vult etiam *contigisse 153. Olympiade 25. mensis Kisleu seu Casleu, quem Macedones Apellæon vocant*, qui Nostro Novembri aut Decembri respondet pro varia novilunii ratione: & licet annus primus illius Olympiadis comparetur apud nostrum auctorem cum anno 8. Epiphanis; apud Josephum vero cum 7. dissidii tamen hujus facile reddetur ratio, si Eusebium dixeris, non tam exactam numerandi Olympiades rationem a plenilunio ejus mensis, qui proxime solstitium æstivum sequebatur, observasse, quam se accommodasse ad annum Consulum, qui initium sumit ut plurimum a Januario. Agnosco ingenue situm codicis Pi. circa annum 10. Epiphanis posse defendi ex verbis lib. 1. Macchab. cap. 1. ubi dicitur Epiphanes *an. 143. Græcorum ædificasse idolum super altare Dei & super universas civitates Judæ.*

impugnat: ac primum) Interposuimus particulam *ac* ex A. L. M. P. O. Vi. Lo. Fux. Peta. Mar.

noluerant) *noluerunt* A. M. L. P. Lo. Pi. Fa. Mar.

Jovis Olympii) Desideratur vox *Olympii* in L. Pi. sed mendose. Nam hoc ipsum exstat 2. Macch. 6. & narrant Josephus & Hierony. in Daniel. 11. accedunt omnia alia exempl. & Mar.

Garizin) *Garizim* Lo. Mar. ut 2. Macch. 6 sed utrumque dicitur.

col. 3. B. *Macedonum regnum defecit*) His additum in L. *Judæorum nascitur regnum*: adhæc certant inter se codices, dum alii ista ad an. 10. Epiphanis distrahunt, ut Lo. Peta. alii ad an. 10. Persei, ut Pi. Vi. Fux. O. Fa. & impressi.

pag. 137. col. 3. A. *filius Assamonei vico*) *Filius Assamon ex vico* Al. Vi. O. Pi. *filius Ammonæi vico* Peta. *filius Asamonæ* Mar.

Modin) Probata lectio testimonio Fux. O. Vi. Fre. & Mar sic enim 1. Macch. 2. 9. 13. 16. 2. Macc. 13. & Joseph. lib. 1. de bell. Judaic. cap. 1. & lib. 12. Antiq. cap. 7. unde hæc videntur sumpta pene ad verbum: olim legebatur *Modeim*: in Lo. *Modim*: in Fa. *Vicomede in*, pro *Vico medein*: in Peta. *Medeim.*

vindicavit Olympiade 153.) Adjecimus *Olympiade* 153. sequuti A. L. M. P. Lo Ven. Lut. Pi. Fux. Peta. pro quo in O. Vi. *Olympiade* 154. sed vitiose.

Ennius Poeta &c.) Hic dissidium inter mss. & impressos, dum ista coerceri volunt intra varios annos. Nam Lo. vult respondere 6 anno Epiphanis: Peta. Fa. an. 7. O Vi. Fux. an. 8. Pi. Mar. an. 9. At editi ad an. 11. adducunt, quod & probabilius, si credendum est Gellio lib. 17. cap. ultimo Ennium vixisse 77. annos. Nam Cicero lib. de Senectute tribuit illi tantum 70. ita ut si computes ab anno Abraæ 1776. quo natus dicitur, additis annis 77. reperies 1853. unde dissidium est unius tantum anni: favet Cicero codicibus illis qui hæc connumerant anno 7. Epiphanis, qui idem est cum 4. Olymp. 272 in Catone enim docet Ennium mortuum *Cæpione & Philippo* Coss. quos fasti Onuphrii annumerant ad 4. an. Olymp. 152.

&c. in

& in Bruto eosdem Consules nominat *Servilium & Marcium*; alter enim dicebatur *Q. Marcius Philippus*, alter *Cn. Servilius Capio*.

Rudiam) Sic correximus ex A. Al. M. P. Peta Fux. Pi. & 2. Vatic. pro *Rhodiam*, ut in impressis, & quinque Vaticanis. vel *Rodiam* ut in Lo. Fa. vel *Ruidiam* ut in O. Vi. quæ duæ inter se plurimum dissident, cum *Rhodia* sit in Lycia Asiæ regione, *Rudia* vero in Calabria nobilis *Ennio cive*, inquit Mela lib. 2. cap. 4. Huic proximus Plinius & Sillius Poeta lib. 12.

Rudia genuere vetusta,

quo fit ut a Cicerone *Rudius* & ab Ausonio *Rudinus* dicatur: a quibus licet dissideat auctor, ubi cum Eutropio refert eum Tarenti natum, nil tamen novum videri debet, cum tot urbes de origine Homeri certarent, similius inter se auctores conveniant de Ennio; quamvis aliorum opinio valde confirmetur ex eo quod auctor scribit *ossa Ennii Rudiam fuisse translata*. Ut quid enim illuc translata, nisi tanquam in patriam? cur e nobili Sciptiorum sepulcro effossa? cur elata Roma, nisi ut terra, quæ primum vagientem exceperat, eadem moriuum retineret?

col. 2. B. *Primus Judæorum dux Judas Macchabæus an. 3.*) In Fux. Peta. Pi. Lo *Judæorum dux Judas an. 3.* in Fa. *Judæorum dux an. 3. Judas Maccabæus primus:* in Vi. & O. *Judas Macchabæus dux Jud. an. 3.* in Ven. & Lut. *Judæorum dux Judas Macchabæus primus an. 3.* apud Mar. *Judæorum dux Judas annis regnavit tribus*. Nova autem sedes his fuit necessario comparanda ad an. 3. Demetrii seu 20. Philometoris, distantibus Vi. O. Pi. Fux. Peta. Lo. cum prius essent collocata ad an. 11. Epiphanis, & primum annum ipsius Judæ, qui est in serie, antecederent 4 annis: licet tamen constet ex Scriptura sacra & 1. Macchabæorum 3. & ex Josepho Iudam plures pugnas & prælia iniisse cum Antiocho Epiphane; tamen nemo nescit Eusebium in hac historia non parum discedere a libris Macchabæorum, & a Josepho, adeo ut cum antea promiserit se relaturum ea quæ ad Hebræos pertinent *ex scriptis Macchabæorum Josephi, & Africani*; verisimile est eum hoc loco & aliis sequutum potius Africanum.

col. 4. A. *Romani superato &c.*) Quo anno hoc acciderit, vix ex libris certo elici potest, cum alii adnumerent an. 14. Philometoris, ut impressi & Lo. Peta. Fux. alii an. 15 ut Fa. alii an. 16. ut Mar. alii an. 17. ut Vi. O. alii an. 18. ut Pi. Livius lib. 45. ait hos populos liberos declaratos *Coss. Ælio & Junio*, qui in Fastis Onuphrii sunt circa an. Urb. 587. qui coincidit cum anno 10. Epiphanis: non quod *Romani eos non possent tenere*, sicut videtur significare Spartianus in Hadriano fuisse rationem Catonis: sed sicut ait Livius lib. 45. *ut omnibus gentibus appareret arma P. R. non liberis servitutem, sed contra servientibus libertatem afferre*.

superato Perse) *interfecto Perse* in Vi. A. M. O. Peta. P. Lo. *superato interfectoque Perse* V. in L. *interfecto Perse Macedonum rege, destructoque eo regno*: in H. *superato Perse*: apud Mar. *Romani interfecto Macedone*: cum hujus Persis deducatur ordo annorum, non dubium quin sit legendum *Perse*: aliqui ut Zonaras, volunt eum tantum captum fuisse, & aliquanto post sibi manus intulisse.

reddidit Olympiade 154.) Adjecimus *Olympiade 154.* sequuti L. A. M. P. V. Va. Lo. O. Vi. Fux. Pi. Ven. Lut Peta. Mar.

ibid. B. *Menelao Pontifice Judæorum &c.*) Propelluntur huc & illuc ista ut in Pi. & apud Mar. ad an. 18. Philometoris: in O. Vi. ad an. 2. Antiochi Eupatoris: in Lo. Peta. Fux. Fa. & impressis ad an. 2. Demetrii.

prodiderat) Commodius quam *tradiderat*, ut olim, suadentibus A. L. M. P. Mar. Pi. O. Vi. Peta. Fux. & libris Macchabæorum.

Alcimus) Licet editi libri habeant *Alchinus*, & P. A. M. Lo. V. Va. Vi. O. Fa. Peta. Fux. Frc. Beda, Sulpitius lib. 2. Hegesippus lib. 2. cap. 13. *Alchimus*; plus tamen potuerunt apud nos L. Pi. Joseph. lib. 12. antiquit. cap. 15. Augustin. lib. 18. de civit. cap. 45 sed præserrim Scriptura sacra 1. Macch. 9. & 2. Macchab. 15. ubi Ἄλκιμος per κ: favet etiam alterum ejus nomen Ἴακιμος teste Josepho lib. 12. cap. 14. & lib. 20. cap. ultimo. Adde quod ea vox Ἄλκιμος validum robustumque sonat: & frequens est apud Græcos, ut nomina propria dependeant ab appellativis. Licet autem sit nomen hominis Judæi, & proinde videtur ejus notio & origo ab Hebræis potius petenda; tamen non est novum ipsis Judæis sæpe imposita esse nomina Græca ex eo tempore, a quo commixti sunt Gentilibus & eorum ritibus: alioquin verendum esset, ne exciperemur eodem risu, quo olim Varro, quando Græcas origines dabat Latinis dictionibus.

alienus a genere sacerdotali) Vox *alienus* abest ab L. sed sequentia verba eam videntur desiderare; immo Augustin. lib. 18. cap. 45. idem exprimit iisdem verbis. Adde quod Josephus lib. 20. cap. ultimo (interprete Ruffino; nam capita Josephi varie sunt distincta tam in Græco, quam in interpretibus) ait *Alcimum*, quem ibi vocat *Joacimum*, fuisse quidem *ex genere Aaron*, (contra Sigonium lib. 5. de Repub. Hebræor. cap. 2.) *non autem ex ista domo*, cui Pontificatus erat destinatus. Josephus Ben Gorion lib. 2. cap. 14. lib. 3. cap. 21. significat *Alcimum* a dignitate Pontificia jure exclusum ob apostasiam, & quod se contaminasset moribus & ritibus Gentilium.

P. Terentius Carthaginensis &c.) Variis di[illegible] locis ista. Nam in Pi. circa an. 21. Philometoris. apud Mar. circa an. 23. in O. Vi. circa an. 1. Demetrii: in Lo. Peta. Fux. Fa. septem Vaticanis & in [illegible] a an. 5. ejusdem,

pag. 138. col 3. A. *Cecilio* (*Cælio* Peta. Mar. Fux. [illegible] mendose.

Judas adversum Demetrii &c.) De sed[illegible] certum haberi potest ex libris judicium. N[illegible] volunt concurrere cum 22. an. Philometoris: O. V[illegible] cum 5. an. Demetrii: Lo. Peta. Fa. & cusi cum [illegible] dem. Apud alios auctores altum est silentium.

tribus annis) Sic restituimus ex A. Al L. V. P. L[illegible] Peta. Fux. Frc. Pi. O. Vi. Fa. Mar. pro *tertio an*[illegible]

Aristarchus Grammaticus &c.) In varia abe[illegible] Alius enim deligit his sedem circa an. [illegible] Phil[illegible] ut Mar. alii circa an. 26. ut Pi. alii circa an. [illegible] Demetrii, ut Peta. Fux. alii circa an. 7. ut Lo. Fa. [illegible] si: alii circa an. 8. ut O. Vi.

col. 2. A. *Judæorum dux Jonathas &c*) N[illegible] ubique his assignata sedes. Nam in O. Vi. occupant [illegible] tium ex adverso anno 1. Jonathæ: in Pet[illegible] anno 2. in Lo. Fa. & apud Mar. anno 3. quos sequuntur impressi: in Pi. anno 5. Josephus lib. 13. cap. 1 vult suscepisse Pontificatum *post 4. annum mortis Judæ*.

Pacuvius Brundusinus &c.) Amplector libenter le[illegible] nem illam membranatum Pi. Lo. O. V[illegible] quæ his [illegible] assigarunt ut & Mar. circa an. 5. Demetrii. cum habeant libros vulgares æmulos potius, quam Fa. P[illegible] Fux qui circa an. 8.

Brundusinus) Non improbabis quod sic reposuerim auxilio Al. Lo. Fa. Peta. Fux. Mar. & Appiani lib. 5. de bellis civilibus: præsertim cum cæteri codices hoc proxime imitentur, ut *Brundiusinus* Vi. Pi. O. *Brundasinus* Vincen. qui in *sinus* desinunt: olim legebatur *Brundu*[illegible]. Verum præfer illud, & facilius separabis urbem ab incola & cive.

venditavit) Hunc locum sic restitui adjutus Pi. O. Vi. Lo Lod. Fa. Peta. Mar. cum quibus convenit Vince[illegible] apud quem legimus *vendidit*, & eadem locutione usus fuerat, cum scriberet Olymp. 154. Plautum solitum vendere fabulas, & paucis lineis interjectis, dixit Terentium vendidisse *primam Andriam*. Nam mos erat Poetarum veterum vendere sua poemata: legimus etiam apud Ciceronem istum Pacuvium cum Accio in eisdem ædibus fabulas docuisse: vulgati & alii codices habebant *venditavit*.

Pseudophilippus regnat &c. Relinquantur hæc circa an. 11. Demetrii; plures enim id ita volunt ut Fa. Peta. Lo. Fux. Mar. & impressi: neque enim æquum est ut vel Pi. qui circa an. 12. vel O. Vi. qui circa an. 2. Alexandri reponunt, adhæreamus, cum in ea opinione sint singulares, nec obsit auctoritas ullius scriptoris veteris, Vellejus, Eutropius, Zonaras, Appianus, Epitome Livii, Florus Obsequens meminerunt istius *Pseudophilippi ultimæ sortis, nomine Andrisci, qui ferebat se filium regis Persei, & mutato nomine vocabatur Philippus ob similitudinem oris*. Sed quo anno regnare ceperit, non ita exprimunt constanter & manifeste, sed indicant factum biennio ante ejus casum, & non uno anno ut vult auctor.

Alexander Anthiochi &c.) Varie horum luxata sedes, cum in Pi. circa annum 10. Demetrii collocarentur: in Fa. Peta. Lo. Fux. Mar. & impressis ad. an. 12. in O Vi. ad annum 3. Alexandri: unde non dubitavimus restituenda ad an. 1. ejusdem, tum quia vis ac ratio sententiæ id a nobis exigit, ut ad regnum Alexandri revocentur; tum quia ex lib. 1. Macchab. cap. 10. constat id contigisse circa primordia regni Alexandri.

ibid. B. *Romani interfecto &c.*) Assignantur ista an. 1. Alexandri in Fa. Peta. Lo. in quo iniere societatem cum impressis & Mar. in Fux. an. 2. in Pi. an. 3. seu 1. Olymp. 158. qui firmatur auctoritate Julii Obsequentis, dum tradit hunc Pseudophilippum devictum fuisse Coss. *Posthumio & Pisone*, quos Fasti Onuphrii constituunt ad eumdem an. 1. Olym. 158. quibus non contradicit Epitome Livii lib. 48.

Samaritani & Judæi &c.) Plures sunt qui situm his assignent circa an. 3. Alexandri. Nam Fa. Peta. Lo. Fux. Pi. O. & im-

& impressi hoc præstant: Pi. vero & Mar. circa an. 2. Vide hanc historiam fuse apud Joseph. l. 14. c. 4.

* *Lucilius*) In S Lo. Fa. *Lucullus*: in Mar. *Lucius*: apud Vincen. *Lucillus*; verum non sine mendo ubique, *cum Varro, Plinius, Quintilianus, Ausonius, Vellejus, Gellius, Horatius, Satyr. l. 1. & Cicero sæpe ut l. 13. epist. 2. ad Atticum, atque veteres multi de *Lucilio* Poeta contemporaneo Accii & Cecilii meminerint, Luculli Poetæ nullus: deinde idem ad Olymp. 169. dicitur *Cajus Lucilius*: hunc Varro refert composuisse supra triginta Satyrarum libros, quarum extant adhuc nonnulla fragmenta. Ad extremum vergunt hæc ad 4. Alexandri in impressis, Fa. Peta. Pi. Fux. Mar. At in Lo O. & Vi. ad an. 3. Proculdubio vulgatus situs retinendus est, ut ex anno ejus obitus constat circa Olymp. 169.

Descriptione Romæ facta &c.) Censum hunc censent collocandum ad an. 4. Alexandri Fa. Peta. Lo. Fux. Mar. & impressi: O. Vi. Pi. ad an. 5. licet autem nullus scriptorum, quod sciam, census hujus meminerit: tamen potest colligi ex Lapidibus Capitolinis, Censores creatos Lupum & Censorinum ad an Urb. 606. quibus si addas annos superiores ab Abraam 1264. reperies annum 1870. quem vides concurrere cum illo an. 4. Alexandri: de eisdem Censoribus meminit Valerius l. 6

Hominum 322. millia) *Hominum millia* 332. L. Pi. *trecenta triginta quattuor millia* V. O. 222000 Mar. Epitome Livii l. 47. *millia* 324. Quodnam sit illorum verius, aliunde non potest dici.

Oppius) *Appius* Vi. O. Vincen. *Opimius* V. quæ lectio videbatur sequenda, si adstitisset major codicum numerus. Nam constat ex Epitome Livii l. 47. Opimium Consulem subegisse *Transalpinos Ligures, qui Antipolim & Nicæam oppida Massiliensium vastabant*; & nihil hujusmodi lego uspiam de *Oppio*: tamen quia Consulatus *Opimii* constituitur ad an. 3. Olymp. 156. a quo ea quæ hic de *Oppio* dicuntur, sunt posteriora annis 7. liberum judicium Lectori relinquimus.

& Carthago &c. habens a conditione sui annos 668. ut vero alii affirmant an. 48.) In Au. *a conditione sui* 748. reliqua exulant. in V. Fa. eadem habentur quæ in vulgatis, nisi quod pro 748. extet 778. At in Va. & Mar. 768. Sed hic mirari cogor quomodo lectiones hæ tantopere abhorreant ab iis, quæ de Carthagine condita diversis temporibus refert auctor, ita ut nulla harum cum illis conveniat. Auctor notarum in Justinum p. 55. meminit ms Chronici nostri, in quo pro 668. appositum sit 673. Solinus c. 30. numerat annos 737. quo loco Vinetus ait se advertisse in veteri chirographo 677. Epitome Livii l. 51. ait Carthaginem stetisse annos 700. Idem tradunt Suidas & Appian. l. 1. de bell Puni Paterculus *ann.* 667. Cicero l. 1. de Republica *sexcentos ferre annos*. Nullus autem horum numerorum convenit cum his, quæ auctor antea scripsit de tempore conditæ hujus urbis: vide Notas in annum 970. Observandum demum non paucos libros ad an. 5. Alexandri, seu 3. Olymp. 158 annumerare, ut Fa. Peta. Lo. Fux. & impressi: alii ut Pi. Mar. ad an. 6. Vi. O. ad an. 9. proculdubio vulgatus situs est retinendus. Certum enim est ex Macrobio l. 2. c. 8. in Somn. Scipionis & colligitur ex ordine Consulum Cassiodori Carthaginem eversam an. Urb. 607. Nam adde 607. ad annos Abrahæ 1264. post quos Eusebius incipit conditum Urbis, scilicet a 1. Olymp. 7. conficies 1871. quem vides concurrere cum illo an. 5. & an. 3. Olymp. 158. firmatur etiam annus Urb. auctoritate Solini, dum scribit tertium bellum Punicum inceptum anno Urb. 604 scilicet an. 1. Olymp. 7. (Nam, cum Eutropius dicat *sexcentesimo secundo*, inchoat secundum Varronem ab anno 3. Olymp. 6.) & omnes tradunt illud confectum intra quattuor annos: præterea constat ex Vellejo l. 1. Orosio l. 4. c. 20. Eutropio l. 4. Carthaginem captam *Coss. Lentulo & Mummio*, quos Fasti Onuphrii collocant ad eundem an. 3. Olymp. 158. Nam quod Florus l. 2. c. 15. ait *Mancino Consule*, observarunt multi docti pro *Consule* legendum *Legato*: quibus accedit Plinius, qui l. 34. c. 2. ait Corinthum eversum 3. Olymp. 157. Sic enim restituendum pro 156. alioquin non posset constare cum eo, quod ait tunc fuisse annum Urb. 608. videlicet numerando ab anno 4. Olymp. 6. ut scripsimus esse receptum apud plures veteres. At Corinthum & Carthaginem eodem anno eversas testantur Vellejus, Livius, Florus, Orosius, Fasti Capitolini, & alii plerique.

Jonathas dux Judæorum) Exhibentur hæc in laterculo adverso an. 7. Alexandri in Fa. Lo. Fux. Mar. quibus adhæsere excusi: Pi. Peta. an. 6 Vi. O. an. 8.

Alexandro filio Balæ, regi Syriæ &c.) Subest huic paragrapho magna varietas. Nam Lo. Pi vulgat & Mar. ita habent, *Alexandro filio Balæ regis Syriæ*: Peta *Alexandro Balæ filio regis Syriæ*; Fa. *Alexandro filio Balæ regi Syriæ*: Vi. & O. *Alexandro Balæ regi Syriæ*: Fux. *Alexandro regi Syriæ*. Ex quibus lectio nostra fuit resarcienda hoc pacto, ut ex corrupta voce regis, expungeremus literam finalem s Neque enim dubium, quin ipse Alexander sit idem cum eo, cujus hoc loco auctor sat duxit annos in columna regum Syriæ, & quem antea nuncupavit filium Antiochi Epiphanis regis Syriæ, videlicet ex ipsius Alexandri affirmatione & communi vulgi opinione: de quo Alexandro plura l 1. Macchab. & apud Josephum. Nunc autem eum nominat filium Balæ, quia ut auctores sunt Epitome Livii l. 72. Josephus l. 13. c. 7 Appian. lib. de bello Syria. Justinus l. 35. hic Alexander erat revera *homo ignotus, incertæ stirpis, & extremæ sortis, quem Antiochenses adjuvantibus & Ptolemæo rege Ægypti, & Attalo rege Asiæ, & Ariarathe Cappadociæ, bello a Demetrio lacessiti subornant propalam, qui Syriæ regnum velut paternum armis repeteret, & ne quid contumeliæ deesset, nomen ei Alexandri inditur, genitusque ab Antiocho (Epiphane) rege dicitur. Tantum odium Demetrii apud omnes erat, ut æmulo ejus non vires regiæ tantum, verum etiam generis nobilitas consensu omnium tribueretur.* Itaque Eusebius merito hunc Alexandrum compellat filium Balæ abjecti hominis, ex opposito uxoris Cleopatræ, filiæ regis Ptolomæi, quæ ipsi data est a patre in uxorem. Quod vulgatorum lectio sit penitus improbanda, satis convincitur non solum ex eo quod nusquam reperias ullum Balam inter reges Syriæ numerari: sed etiam quod ille Alexander obtinuerat solus regnum Syriæ occiso Demetrio Sotere. Porro non adversabor, quin illæ lectiones possint defendi, quasi Bala sit cognomen hujus Alexandri. Nam præter fidem illorum exemplarium, testis est Josephus l. 13 c. 7. hunc Alexandrum esse eundem, ὁ Βάλης λεγόμενος, qui *Balles* (seu *Balais* ut vertit interpres) dictus est: cui assentitur etiam Strabo l. 16. ἐφ' ᾧ τὸν Βάλαν Ἀλέξανδρον μάχῃ νικήσας ὁ φιλομήτωρ Πτολεμαῖος ἐτελεύτησεν ἐκ τραύματος, *apud quod* (flumen Oenoparan) *Ptolemeus Philomator Bala Alexandri pugna superato ex vulnere obiit*: ubi pene mihi certum est mendum in Græcis, & alterutrum horum legendum vel τὸν Βάλης Ἀλέξανδρον, id est, filium Balæ, vel Βάλαν Ἀλέξανδρον. id est, qui vocabatur & Bala & Alexander, sicuti videtur legisse vetus interpres Guarinus, dum ita vertit, *apud quod* (flumen) *Ptolemæus Philomator Bala Alexandro pugna superato ex vulnere obiit*. Quæ postrema castigatio magis placet. Quis enim dixit Balam fuisse filium Alexandri? Præterea illa magis ad nostram lectionem accedit. Neque enim est absurdum Alexandrum dictum Balam ex nomine patris, cum sit frequens, ut filii nomen patris retineant. Quod autem ea sit aliis anteponenda, arguitur ex voce *filio*, quam habet major numerus exemplarium, & quæ videtur alioquin vel inutilis, vel parere repetitionem inanem, dum Alexander dicitur iterum filius regis Syriæ, vel rex Syriæ: cum tamen jam idem dictum sit paucis lineis interjectis. Quoad situm, impressi cum Fa. Peta. Fux. & Lo. comparandum volunt cum anno 8. Alexandri Pi. O. Vi. cum anno 6. Alexandri: seu anno 35. Philometoris: his videbatur inhærendum, quia Josephus l. 13. c. 7. & l. 1. Macchabæor. tradunt hunc Alexandrum habuisse in uxorem filiam Ptolemæi *Philometoris*, & istum illi supervixisse aliquot diebus: tamen quod auctor existimarit eam potius fuisse filiam *Evergetis*, constat ex eo quod dicat eundem Ptolemæum, qui filiam suam locarat Alexandro, eam postea dedisse Demetrio (qui & *Nicanor* ut ait Scriptura, seu *Nicator*, ut volunt Strabo & Appianus) quod convenit cum Josepho, Epitome Livii, & 1. Macchab. 10. & 11. At hic Alexander ex mente Eusebii regnavit post Philometorem annos quattuor, nec ante Demetrius successit Alexandro. Non potuit ergo Eusebius hæc referre ad regnum Philometoris.

tradidit uxorem) *tradit uxorem* Mar. adjectum in Fux. *simul cum regno Alexandri mariti sui quod de ducibus ejus accipit ..... occiso Triphone, qui regnum Syriæ sibi vendicabat*: sed alteri videntur tribuenda potius quam Eusebio; neque enim apposite ad superiora.

Scipio Numantinos subvertit) Hæc Pi. reposuit circa 6. an Alexandri, seu 4. Olymp. 159. Peta. circa an. 8. Fa. Fux. septem Vaticani, Lo. & impressi ac Mar. circa an. 9. O. Vi. circa an. 2. Demetrii, seu 2 Olymp. 160. & hi propinquius accedunt ad testimonium Flori l. 2. c. 18. Valerii l. 2. c. 7. Orosii l. 5. c. 7. & Eutropii l. 3. Epitomes Livii, Ciceronis l. 1. de offic. Appiani, Frontin l. 4. c. 1. Julii Obsequentis, qui casum Numantiæ comparant cum Consulatu *Africani & Fulvii*, quem Fasti Onuphrii ad an. 3. Olymp. 161. collocant: Orosius hoc ipsum refert ad an. insequentem, scilicet ad an. Urb. 620. qui secundum auctorem incidit in an. 4. ejusdem Olymp. 161.

pag.

pag.139. col.3. A. *Brutus Hiberiam*) *Brutius Hiberiam* A. M. L. P. Pi. Ven. Lut. *Brutus Hiberiam* Lo. Fa. *Brucius Hiberiam* O. Vi. *Bruttius Hiberiam* Fux. *Brutus Hiberia* Mar. Isidor. in Chronico habet cum vulgatis *Brutus* &c. & optime. Nota enim est historia ex Appiano, Eutropio, Orosio, Vellejo, Floro, Epitome Livii & aliis, rerum a Bruto gestarum in ulteriori Hispania, Lusitania, Gallæcia, unde meruit cognomen Gallæci. Scripsimus autem Hiberiam sine *y*, juxta majorem numerum codicum, sicut supra dictum est. Adhæc vero si adhærendum est consensui codicum, ascribenda erunt procul dubio ista 9. an. Alexandri, seu 3. Olymp. 159. sic enim schedæ Fa. Pi. Fux. Lo. & vulgares: dissentiunt Mar. qui ad an. 10. Vi. & O. qui ad an. 2. Demetrii, seu 2. Olymp. 160. rejiciunt. Quo anno terminatum sit bellum Lusitanicum a Bruto gestum per triennium, nequit certo tradi. Potest tamen colligi ex superioribus scriptoribus contigisse anno Urb. 617. qui concurrit apud nostrum auctorem cum anno Abraæ 1881. & 1. Olymp. 161.

L. Accius Tragœdiarum scriptor &c.) Belle conveniunt omnes tam membranacei Fa. Peta. Fux. O. Vi. Lo. Pi. quam editi, ut an. 2. Demetrii ascribantur, & sententia idem arguit: Mar. tamen revocat ad an. 3.

Serrano) Ditavimus altero *r*, ex Peta. O. Vi. Fux. Mar. & Fastis Onuphrii, Cassiodoro in Chron. antea *Serano* tantum in excusis & aliis mss.

parentibus libertinis) *parentibus Tyburtinis* Mar. sed perperam.

a quo & fundus) Adjecimus *&*, sequuti Lo. Vi. O. Fux. Fa. Peta. Vincen.

Triphon) Variæ huic appinguntur formæ. Nam *Tryso* Lo. Fux. *Trifon* O. Vi. *Tryfon* Pi. *Trigo* Peta. *Tripho* Fa. & Hegesippus *Trypho*: vel *Tryphon* apud Josephum, Appianum, Suidam & omnes Græcos, sicut in 1. Macchab. 11. & Justin. l. 36. quos maluissem imitari, nisi vulgata esset jam recepta. Porro ista *Tryphon* &c. usque *assumitur*, videntur pertinere ad 10. annum Alexandri ex Fa. Peta. Fux. Lo. vulgares retinent circa 9. Pi. circa 8. Vi. Mar. & O. demum circa 2. Demetrii, quibus adhæremus, cum proximus primus an. Simonis id satis arguat; & Beda hæc ipsa verba referens ait contigisse an. 7. Evergetis, qui est 3. Demetrii.

& in Sacerdotium fratris assumitur) *& in Sacerdotium frater assumitur* Peta. Vi. O. Fux. Beda, Ado: *& in Sacerdotio frater assumitur* Pi. *& Sacerdotium frater Jonathæ assumit* Fa. Sed Mar. nostram lectionem tuetur, sensus tamen eodem recidit.

Triphon Antiochum occidit Alexandri filium) Hæc desiderantur in L. Va. Vat. Pi. & optime, cum idem mox repetatur; tamen maneant ob fidem aliorum exemplarium. Verum certior his assignatur situs, quam in pluribus aliis Nam Fa. Peta. Fux. Lo. Mar. cum vulgaribus conveniunt ut collocent circa an. 1. Demetrii: dissentiunt O. Vi. qui circa 1. Antiochi: in Pi. desiderantur. Quod autem vides mutatam sedem antiquam, noli tribuere nisi Correctori aut Typographo nostro.

Ptolemaus filiam suam &c.) Opponunt ista vulgares an. 2. Demetrii, ut & Fa. sed non ita cæteræ membranæ. Nam Pi. Peta. Fux. Lo. Mar. an. 1. Vi. vero &; O. 6. Alexandri: difficile conjicere ex aliis scriptoribus cui anno adscribendum.

Triphon Syria regnum &c.) Retinent adhuc ista Pi. Lo. circa an. 2. Demetrii. At Fa. Peta. Fux. cum impressis circa an. 3. ejusdem: O. vero & Vi. circa an. 9. Antiochi Sidetis: Mar. circa an. 1. ejusdem. Neque tamen cuivis facile sit judicare, cui anno opponi debeant. Illi enim librarii, qui cum anno 9. ultimo Antiochi Sidetis comparant, id instituisse videntur, quod crederent hinc Antiochum (qui cognominabatur Theos, testibus Josepho l. 13. c. 8. & Diodor. in Fragmen. l. 31.) eumdem esse cum Sidete, cum longe sit diversus. Iste enim Sidetes erat nepos Seleuci Philopatoris & filius Demetrii (qui & Soter, quique erat frater Antiochi Epiphanis) ut constat ex Josepho. l. 12. Antiquit. c. 5. & 1. Macchab. 7. & quia idem Josephus l. 13. Antiquit. c. 11. refert Triphonem, de quo hic agitur, necatum a Sidete an. 3. regni sui: si præluxissent codices, reposuissem ad annum illum 3. sed quis mutationi locus in re tam incerta & antiqua?

Ibid. B. *Post Demetrium &c.*) Sunt qui reponant ista ex adverso an. 1. Demetrii, ut Pi. alii an. 3. ut O. Vi. Lo. alii an. 2. Antiochi. Sed quanto verius Fa. Fux. Peta. & impressi anno 1. Antiochi, cum sic Antiochus dicatur Demetrio successisse?

Sidetes &c.) Purius quam ut olim in excusis, Fa. & Mar. *Sedetes*, vel *Sedites* ut in Vi. O. sic dictantibus libris A. P. L. Lo. Pi. Fux. Peta. sed & ratione prælucente. Verisimile enim ita dictum esse a *Sido* urbe Pamphiliæ, de qua supra circa an. 613. sicut & apud Hieron. l. 2. contra Jovin. *Marcellus Sidetes* appellatur: sed alii mss. & Mar. retinent vulgaram.

Ibid. B. *Simoni Judaorum &c.*) Constans situs in omnibus libris, sive quos manus, sive quos typi exaratunt. constanter enim Fa. Fux. Pi. Lo. Vi. Peta. O. Mar. & impressi 2. anno Antiochi contigisse monent.

amicabilia misere rescripta) *amicabilia* juxta Fa. O. Vi. & Mar. pro *amic alia* ut vulgares: in Fux. in textu *amicalia*, sed inter lineas correctum est *amicabilia*.

Bellum servile) *Bellum civile* in Idac. Au. & Mar. ut etiam olim legebatur in impressis sub Olym. 170. sed nullus est, qui non judicet priorem lectionem potius retinendam. Sic enim alia exemplaria, Fre. & Vincen. ex Euseb. tom. 1. Specul. Fasti vero ad marginem circa 4. Olymp. 160. habent *B.* (id est bellum) *servile primum*: de hoc bello vide Florum l. 3. c. 10. & quod bellum servile triplex fuerit, vide Oros. l. 5. c. 6. ad ultimum gestum fuisse hoc bellum volunt alii an. 2. Antiochi, seu 1. Olymp. 161. ut Pi. O. Vi. alii 3. an. Antiochi, ut Fa. Fux. Peta. Lo. Mar. & impressi: & optime si hoc bellum contigit anno Urb. 618. & *Coss. Fulvio & Calphurnio* ut constat ex Orosio, Floro, seu ejus margine, & ex Fastis Capitolinis. Nam adde ad ann. 1264. qui præcedit conditum Urbis, illos an. 618. reperies an. 1882. qui concurrit cum illo 3. anno Antiochi, seu 2. Olymp. 161.

Primus liber Macchabaorum &c.) *temporis hujus* indefinite dixit auctor; ideo parum interest, quo anno hæc sit sita: alii ad an. 5. Simonis, ut Lo. alii ad an. 6. ut Fa. Fux. Pera. Mar. & impressi: alii ad an. 8. ut Pi. alii ad an. 9. ut Vi. O.

Antiochus Sidetes &c.) Quo anno regni, variant codices. Nam Pi. an. 1. regni illius Sidetis: Fux. an. 4. O. Vi. an. 7. Fa. Peta. Lo. Mar. & impressi an. 6. id est 1. Olymp. 162. quo anno Josephus l. 13. c. 15. antiq. ait hæc contigisse: in quo convenit cum auctore, licet differat in eo, quod velit id factum 4. anno imperii Sidetis, & 1. Hyrcani.

recedit Olympiade 162.) Addidimus *Olympiade* 162. auctoritate A. L. Lo. Vi. O. Pi. Fux. Peta. Mar. & quia idem docet series.

Attalus moriens regni sui populum Romanum instituit haredem) Non dissentiunt omnino vulgares a chirographis. Cum enim illi anno 7. Antiochi opponant: Vi. O. an. 3. Pi. an. 5. Mar. an. 8. At Fa. Fux. Peta. Lo. eidem an. 7. Hujus quidem donationis regni Asiæ, seu Pergamenorum meminerunt Strabo l. 13. Plin. l. 33. c. 11. ubi corrige *Asia domita* seu *domata*, pro *Asia donata* & annum Urb. 608. pro 618. aut 620. Eutropius l. 2. Livii Epitome Justinus l. 36. Florus l. 2. c. ult. Valer. l. 5. c. 2. Appianus de bello Mithridat. Sex. Ruffus & alii; sed nullus horum annum designat: solus Julius Obsequens refert ad Consulatum *Claudii & Perpenna*, quem Fasti Onuphrii comparant cum anno 3. Olymp. 162. qui respondet anno 8. Antiochi, & Urb. 623. Plutarch. tamen videtur velle contigisse prius. Nam in vita Gracchorum dum meminit hujus Attali, quem Philopatrum cognominat, & sui testamenti in gratiam populi Romani, eum defunctum tradit eo ipso anno, quo Tiberius Gracchus Tribunus plebis Romæ cæsus est propter legem Agrariam, Frumentariam & Judiciariam: quod factum sub Consulatu *Mutii Scavola, & Calphurnii Pisonis* nemo dubitat; & Vellejus docet illum Consulatum coincidere in an. 192. ante Consulatum Vinicii, id est, Urb. 620. ut etiam habent Fasti Onuphrii, & ad an. 4. Olymp. 161.

instituit haredem) Rectius ex Vi. Pi. O. Fa. Fux. Peta. Mar. Lo. quam ut olim *constituit haredem*.

Simon Judaorum &c.) Licet Lo. & duo Vat. 4. anno Simonis ascribant hæc; Pi. 7. anno; Fa. Peta. quinque Vaticani & excusi anno 5. consultius tamen restituere ad an. 8. juxta Fux. O. Vi. Mar. & quia ratio sumpta ex ipsa re postulat, cum agatur de successione Simonis.

qui victis Hyrcanis Hyrcanus cognominatus est) Videbantur hæc delenda, quod absint omnino a Pera. O. Vi. P. A. Fux. L. M. P. tribus Vatic. Lo. Fa. præcipue cum iisdem fere verbis paulo post comperiantur, *Joannes dux &c. adversus Hyrcanos bellum gerens Hyrcani nomen accepit*: tamen mihi satis sit admonuisse Lectorem; seu etiam quod Joseph. Ben Gorion l. 4. scribat ita dictum, quod *quendam magnum regem Hyrcanum occidisset*.

Hyrcanus) *Hircanus* ita fere semper membranæ illæ Lo. O. Vi. Peta. Fre. & Mar. & historia Macchab. l. 2. c. 3. Justinus, August. lib. de civitate, Hieronymus sæpe: cæteri tamen pingunt cum *y*, ut Josephus, Orosius, Hegesippus, Beda, & alii plerique: ideo nil muto. Adde quod si Hyrcania regio scribitur per *y* ut supra notatum, non dubium est quia pariter nomen *Hyrcanus* desumptum a regione, ut tradit auctor circa Olymp. 161. ita pingi debeat.

pag. 140. col. 2. A *Ptolemaus expulsus Ægypto &c.*) Propendent ferme omnes codices ut cum an. 19. Antiochi

velint hæc concurrere; sic Fa. Fux. Peta. Lo. & impressi: discessere Pi. qui cum an. 1. Demetrii: Vi. O. qui cum an. 9. Antiochi Grypi: & isti rectius cæteris, cum ista expulsio fuerit finis regni ipsius Ptolemæi; sed ut a Correctore prætermissum inter Errata numerabis.

Arsaces Parthus &c.) Nidulum eundem sibi hæc vendicant cum superioribus. Nam in Fa. Fux. Peta. Vi. O. Lo. & impressis an. 9. Antiochi respondent: dissentit Pi. ubi anno 8. Sed hic perperam, cum Antiochi cædes fuerit ipsius regni finis.

Servi qui in Sicilia &c.) Rediguntur ista ad an. 1. Demetrii, seu 2. Olymp. 163. in Fa. Fux. Peta. Lo. Mar. & impressis: in Vi. O. ad an. 4. Antiochi Sidetis: in Pi. ad an. 7. ad quem propius accedunt Valerius & Florus, qui supplicium de ipsis servis sumptum notant *Popilio & Rupilio Coss.* quem Consulatum Fasti Onuphrii reponunt ad an. 1. Olym. 162. qui concurrit cum anno 6. hujus Antiochi.

devoranda) Probatam tot codicibus lectionem A. L. M. Au. P. O. Vi. Lo. Peta. Fux. non potuimus non probare; licet etiam recepta esset *voranda*: apud Mar. desideratur utrumque.

Juxta Æoli insulas &c.) Ex hac insulæ emersione non leves emersere difficultates: Fa. O. Vi. Lo. & editiones notant evenisse 2. an. Demetrii, seu 2. Olymp. 163. Pi. Peta. 3. an. Fux. demum 4.

Hiera) *Hyera* Ven. Lut. *Hiero* Fa. *Iheria* Peta. *Chera* P. hanc lectionem libenter retinuissem, ut liberatem Eusebium a repetitione, ne dicam contradictione, quia ut vidimus, retulit Olymp. 145. juxta Theram quæ est in Æolia, apparuisse insulam nomine *Hieram*. Verum cum alia exemplaria habeant *Hiera*, nec de *Chera* ullus sit, qui scribat, ab hoc nos continuimus: præsertim cum constet duas esse insulas hujus nominis *Hiera*, unam, quæ prius dicebatur Therasia, postea *Hiera*, quia sacra Vulcano, cujus auctor supra meminit: alteram, de qua hoc loco, quæ dicebatur *Automata*, quæ vox significat idem atque *casu enata*. *Thera enim primum emersit ex ea avulsa postea Therasia atque inter duas enata mox Automate eadem Hiera*. Hæc ex Plinio lib. 2. cap. 87. & lib. 3. cap. 9. Ista dicta est *Hiera*, quia sacra Minervæ, ut vult Theophrastus, vel Neptuno, ut tradit Strabo lib. 1. ubi explicat hunc locum: *Medio*, inquit, *inter Theram & Therasiam loco e mari flamma emicuerunt per dies quattuor, adeo ut totum ferveret atque arderet mare, eaque paulatim elatam veluti instrumentis quibusdam atque e massis compositam insulam ediderunt, ambitu duodecim stadiorum, postquam illud incendium cessavit: primi omnium Rhodii tunc maris imperium tenentes ausi sunt ad locum istum navibus accedere, & fanum Neptuno Asphalio* (quæ vox fundatorem significat) *in ista insula ponere*. Hinc cognosces quam immerito reprehendatur a viris utcumque doctis Ptolemæus, cum diversas constituit insulas Hieram & Vulcaniam.

Arverni nobilissima Galliarum urbs) Pro *Arverni* scito haberi in editis *Avernis*: in Au. Idac *Avernia*: in P. *Avernis*: apud Mar. *Arbeni*. Nos reposuimus *Averni*, tum quia ita Lo. cui vicini sunt Peta. Fux. ubi *Arvernum*: Vi. O. in quibus exstat *Arvernis nobilis Galliæ urbs*: tum quia ita solent efferre per *r* in prima, dum de ipsa regione, Avernia, loquuntur, Cæsar passim in Commentariis, Paterculus lib. 2. Dio lib. 4. Eutrop. lib. 4. & 6. Liv. Oros. lib. 5. cap. 14. & alii plerique: a quibus non longe absunt Strabo lib. 4. Ἀρούερνοι, Plutarch. in Cæsare Ἀρβέρνοι: ex quibus agnosces maculam apud Mar. ubi *Arbeni*. In Vi. O. continentur ista circa an. 7. Antiochi Sidetis: in Pi. Lo. ad an. 1. Demetrii: in Fux. Peta. Mar. ad an. 2. in Fa. an. ejusdem, seu 3. Olym. 163. quem ducem sequuntur editi, qui firmantur auctoritate Eutropii lib. 4. dum hoc ipsum tribuit anno Urbis 627. qui coincidit in eundem an. 3. Demetrii, si incipias ab an. 1. Olymp. 7. ut facit auctor, cum quo convenit Vellejus, dum Consulatum Cassii & Calvini, seu Domitii, qui vicit Arvernos, refert ad an. 157. ante Consulatum Vinicii, si incipias ut ipse solet, annum Urbis ab an. 3. Olymp. 6. Oros. lib. 5. cap. 13. dissentit tantum uno anno ab utroque.

Vetuitus) Sic ex A. Va. L. Fa. Pi. Ven. Lut. pro *Veturius*, ut in Vi. O. B. H. So. vel *Vetuetus*, ut in Au. & Idac. vel *Vituitus*, ut in Peta. M. V. P. Lo. Fux. vel *Bituitus*, ut apud Freculphum, Livium lib. 71. & Eutropium lib. 4. ubi Peanius Βιτύβιος; Sylburgius tamen notat in mss. Eutropii ex Bibliotheca Fuldensi legi *Vituitus*, & apud Orosium lib. 5. cap. 14. quem sequuntur recentiores: Athenæo Βιτιτος: Straboni lib. 4. Βίτιτος, ubi libri veteres Βιτυτος, & quidam interpretes reddunt *Bituitus*, alii *Bitto*.

Post hoc vocabulum *Vetuitus*, immediate consequuntur in L. Pi. *deinde capta urbs Lemovicas & Iritus filius regis Vetuiti*, quæ cum in illis duobus codicibus tantum exstent, satis liquet ab aliquo Lemovicensi adjecta.

Joannes dux Judæorum &c.) Deest *Joannes* apud Mar. committuntur ista nidulo illi, qui 2. anno Demetrii notatur in Pi. qui an. 4. in Fa. Fux. Peta. Mar. & cusis: qui anno 1. Grypi in Lo. qui an. 3. in Vi. O.

adversus Hyrcanos bellum gerens) Reposuimus *Hyrcanos*, cujus locum occupabat antea vox *Hyrcanum*, ad imitationem Pi. Lo. Peta. Vi. O. Fux. & Fre. Bedæ, & Vinc. & licet exstet in Fa. & Mar. *adversus Hyrcanum*; eo tamen magis probatur nostra lectio, quo valet ad tollendam inanem illam repetitionem, quam observavimus exstitisse antea circa Olymp. 161. *qui victis Hyrcanis* &c.

Narbonam colonia &c.) Sunt qui velint concurrere cum an. 1. Antiochi, seu 1. Olymp. 164. ut Pi. alii cum an. 4. ut Fa. Fux. Peta. Mar. O. Vi. Lo. & impressi, qui cæteris sunt anteponendi, cum iis præsidio sit auctoritas Eutropii lib. 4. referentis hanc coloniam ad Consulatum *Porcii Satonis & Q. Marcii*, & ad an. Urbis 633. qui concurrit cum an. 4. Antiochi, seu 4. Olymp. 164. si numeres ab an. 4. Olymp. 6. ut sæpe ipse Eutropius & alii veteres juxta calculum Catonis, seu si velis, Varronis. Nam utrumque potest dici secundum variam rationem. Vellejus convenit cum Eutropio in Consulibus, sed dissentit in anno Urbis, dum scribit hanc coloniam contigisse circiter annos 153. ante annum Urbis 782. quo Vinicius Consulatum gerebat. Hoc enim pacto idem est ac si diceret ipsam accidisse anno Urbis 629. qui (si incipias ut ille moris est ab anno 3. Olymp. 6.) comparatur cum anno 3. Olym. 163.

ibid. B. *Hyrcanus Pontifex &c.*) Si annales Antiochi Grypi sequaris, plures sunt qui an. 5. illius appingant, scilicet Fa. Fux. Peta. Lo. Mar. & impressi, cum O. Vi. ad an. 1. Cyziceni rejiciant; Pi. ad an. 2.

qua vocabatur Ecthenias &c.) Hæc desunt in A. L. M. V. S. Va. O. Vi. Lo. Mar. P. Pi. Peta. & valde sunt suspecta, cum a nemine probato auctore dicta reperiantur. Tamen retinuimus ob fidem aliorum exemplarium, licet in Fux. legatur fidem *Ecthenas*, pro *Ecthenias*, & quod idem legatur lib. de inventione capitis Joannis Baptistæ, qui inter opera Divi Cypriani adnumeratur.

in honorem Augusti appellari voluit) In Fux. post hæc & ante illa *Ægypti* 8. *Ptolemæus Physcon*, interjectum est *Ptolemæus Evergetes Ægyptiorum regnum dimisit, postque eum regnavit Ptolemæus cognomine Salvator, quem Græci vocabant Fusconem*.

M. Terentius Varro &c.) Quod variam natali Varronis sedem delegerint libri, constat ex eo quod Vi. O. opponunt an. 2. Grypi, seu 2. Olymp. 164. Pi. an. 7. Fa. Peta. Lo. & vulgati una cum Mar. an. 9. Fux. an. 12. Nihil vetat sequi vulgatos, ut videre licet in Notis ad Olymp. 188. ubi agitur de ejus obitu.

Antiochus Cyzicenus &c.) Bellum hoc peperit inter codices hanc pugnam, quod alii adscribunt ista an. 1. Cyziceni, ut Pi. Fux. Vi. O. Mar. alii an. 19. Grypi, ut Fa. Lo. & excusi: alii anno 12. ut Peta.

Grypus) Melius quam ut olim *Gryphus*, ut in editionibus posterioribus Basilien. & Sonnian. & apud Mar. vel *Griphus*, ut in prioribus Ven. Lut. vel *Crippus*, ut in Fre. vel *Cryppus*, ut in Lo. sequuti A. L. M. V. Va. Fa. Fux. P. Pi. Peta. Vinc. licet nonnulli habeant *y*, pro *i*, & duplex *pp*: sic Γρῦπος apud Cedrenum, Appianum in Syrio & Josephum lib. 13. Antiquitt. cap. 17. vulgata *Gryphus* legebatur olim apud Justinum lib. 39. pro qua restitutum est a Bongarsio ex mss. *Grypus*. Nam Γρῦπος hominem aquilino naso sonat, unde etiam Justinus ait eum ita dictum *propter nasi magnitudinem*: Hesychius, Καμπυλόῤῥιν δ' ἐπικαμπῆ τῶ ῥῖνα ἔχων, *quod naso esset adunco*, ut & Plutarchus in Mario.

Jugurtha contra Romanos &c.) Consident hæc in Vi. O. ex opposito an. 12. Grypi: in Pi. & Mar. an. 3. Cyziceni: in Fa. Fux. Peta. Lo. an. 5. seu 1. Olym. 168. quibus adjungunt se impressi, & accedunt Florus lib. 3. cap. 1. & Plutarchus in Mario & Sylla, Salustius, Eutropius lib. 4. Orosius lib. 5. cap. 15. Vellejus lib. 2. qui omnes tradunt Jugurtham captum a *Mario iterum Consule*, quem Fasti Onuphrii referunt ad an. Urbis 647.

p. 141. col. 3. A. *Rhodo terræmotu concussa Colossus ruit*) Sita esse debere monent alii quidem codices ad 2. annum Cyziceni, seu 2. Olymp. 167. ut Pi. alii ad an. 4. ut Mar. alii ad an. 5. ut Fux. alii ad an. 6. ut Fa. Peta. Lo. & impressi: alii ad an. 11. ut Vi. O. Illius Colossi casus facta est similis mentio circa Olym. 139. sed auctor est Polybius lib. 5. Colossum tunc statim fuisse instauratum.

Jonathas gloriose, &c.) Desiderantur in Pi. sed in Fa. Fux. Peta. Lo. & excusis aggregantur ad an. 6. Cyziceni: in Vi. O. ad an. 8. apud Mar. ad an. 5.

principatum gerit) *Post eum Judæi reges habere ceperunt*, addit Fux. sed quod in aliis codicibus hæc desint, crediderim non esse Eusebii; licet sint veritati consentanea.

M. T. Cicero) Duæ illæ literæ *M. T.* desunt in L. V. Va. Lo. Fa. Peta. Fux. & apud Mar.

Arpini nascitur) *Arpis nascitur* Pi. Vi. O. sed corrupte. Nam Arpos esse urbem Apuliæ discimus ex Strabone lib. 6. Porro quoniam ab eo die, quo in lucem prodiit M. Tullius, pendent cætera, quæ vel de ejus morte, vel de ejus gestis stabilienda sunt, hinc tanto certiora de illis jacienda fundamenta; quod assequemur, si ea ineatur ratio, ut a secundo anno Olymp. 184. quo desiit esse inter vivos an. ætat. 64. ordine retrogrado numeres. Sic enim invenies 64. annum incurrere in 3. Olymp. 168. unde non dubitamus antiquum situm, qui in omnibus editis & præterea in chirographis Fa. Peta. Lo. exstat, retinere; licet in O. Vi. oberret circa an. 3. Olymp. 167. in Pi. ad an. 1. Olymp. 168. apud Mar ad an. 2. in Fux. ad an. 4. ejusdem Olymp. Firmatur vulgatorum situs auctoritate Gellii lib. 15. cap. 28. qui Ciceronem natum tradit *Cæpione & Serrano Coss.* qui in Fastis incidunt in 3. Olympiad. 168.

Cn. Pompejus Magnus oritur) Placuit ita potius scribendum quam *Gn.* ex Lo. Mar. & Fre. Cicerone, Plin. Paterculo, Fastis, & aliis Latinis scriptoribus. Nam *Gn.* videtur magis proprium Græcorum, & illud *Cn.* Latinorum, sicuti videre est apud Plutarchum, Appianum, & alios Græcos. Nolim tamen damnare priscam scriptionem, cum ea sit etiam Taciti & aliorum etiam Latinorum. Ortum autem Pompeji Vi. & O. consignant ad an. 1. Olymp. 168. Fux. Peta. Fa. Lo. Mar. & vulgati ad an. 4. Pi. ad an. 3. seu 10. Ptolemæi Physconis; & hic visus est præferendus cæteris, quia si Pompejus vixit annos 58. ut volunt Plutarchus & Paterculus, & obiit Coss. *Cæsare & Servilio*, ut volunt Paterculus & Dio, id est an. 1. Olymp. 183. necesse est eum natum iisdem Coss. quibus Cicero, & ipso anno 1. Olym. 168. Nam deme ex illo anno tres menses (natus est enim pridie Kalend. Octob. ut ait Plin. lib. 37. cap. 2. sicut Cicero 3. nonas Januar. ut de se testatur lib. 7. epist. ad Atticum) & novem menses anni 1. Olymp. 183. Nam obiit eodem die quo de Mithridate & Tigrane triumphavit, ut ait Dio lib. 42. & is fuit teste ipso Plinio, natalis ipsius, videlicet *pridie Calendas Octobris*, seu ut vult Plutarchus in Pompejo, *postridie natalium suorum*, reperies annos 58. integros, sed si restituisses antiquum situm, deficeret annus unus. Miror quomodo Marianus recenseat ortum Pompeji sub *Nepote & Fimbrio Coss.* ad an. 11. illius Ptolemæi, & etiam quomodo ad an. 13. ejusdem & Consulatum *Nepotis quarto & Luctatii*, hæc adjiciat, *Eusebius scribit sub his Coss. natum fuisse Pompejum Magnum*. Cum enim nil tale exstet in Chronico nostro, usus videtur alio exemplari, in quo Consules per seriem describerentur qui utinam exstaret: neque tamen uspiam reperi rei hujusmodi fieri mentionem.

pag. 141. col. 2. A. *Aristobelus*) Videbatur scribendum *Aristobulus*, cum ita habeant Eutropius, Orosius, Marianus, Egesippus, & Ado, sed repugnarunt omnes libri, immo & ipse Hieronymus lib. de scriptor. Eccle. siast. sicut etiam Beda, August. & alii, qui tamen videntur hac in re imitari potius Græcos, quam Latinos. Nam Eusebio, Josepho, Plutarcho, & Græcis Ἀριστόβουλος dicitur.

Aristobolus filius Jonatha &c.) Revocantur ista ad varios annos. Nam Pi. ad 4. an. Cyziceni: Peta. O. Vi. ad 8. ad 9. vero Fa. Fux. Lo. Mar. & impressi. Sed mirum quid sibi velit hoc loco Marianus dum ait, *Eusebius scribit sub Coss. Mario Nepote & Quinto Luctatio natum fuisse Pompejum Magnum*. Nam videtur habuisse Chronicon Eusebii in quo Consules essent per ordinem descripti, sicut cernis apud ipsum.

post 484 annos) Videbatur legendum *post* 487. *annos*. Nam si ad an. 1426. qui præcedit an. 1. captivitatis Babylonicæ addas 487. efficies 1913. qui concurrit cum 1. Aristobuli, video tamen consentientes in priori libros, & Mar. itaque nihil muto.

Janneus) *Anneus* in Fux. Fa. Peta. Lo. Licet in Lo. ad oram scriptum sit, *Janneus*, sicut habent Pi. & vulgati. At in O. Vi. Mar. *Jamneus*, quod & habet Ruffinus interpres Josephi lib. 13. Antiquitt. cap. 19. licet in Græco legam Ἰαννοᾶιος cum duplici ν & diphthongo.

Pontificatum quoque administrans) Addidimus *quoque* ex A. L. M. O. Vi. Lo. Peta. Fux. Pi. Mar. Fre. in quo *pariter*, quod idem est, saltem significatione.

Turpilius Comicus &c.) Mortem hanc notant Vi. ad 7. an. Cyziceni, Fux. Peta. Pi. Va. Mar. ad an. 9. sex Vaticani & Mar. ad an. 10. Lo. Fa. quos imitantur excusi, ad an. 11.

Cajus Lucilius) *G. Julius* L. Pi. *C. Lucius* A. V. P. *Gajus Lucius* O. Vi. Peta. Fux. Lo. sed in his omnibus mendum est manifestum, cum sit verisimile eundem esse, de cujus nativitate prius fecit mentionem, quique fuit coævus Accio, & Cæcilio Poetis. Nam alii fuere poetæ ejusdem nominis, sed multo ætate posteriores. Ad extremum quos studia literar a conjunxerant, mors conjungit. Nam Fa. O. Vi. & impressi eodem anno mortuum indicant, quo Turpilium, id est an. 11. Cyziceni, dissentiunt tamen Fux. Peta. qui anno 9. Cyziceni, Pi. Lo. Mar. qui 10. sed non licet discedere ab editis. Nam si nascitur an. 2. Olymp. 158. ut dixit auctor, & obiit anno ætatis 46. ergo an. 3. Olymp. 169. qui concurrit cum illo anno undecimo Cyziceni.

ibid. B. *Marcus Furius &c.*) *Purius* Mar. morientibus succedit sequenti anno 12. Cyziceni in Pi. & in excusis: discessere ab his Fux. Peta. qui an. 10 natum volunt L. Fa. Mar. qui an. 11. O. Vi. qui an. 13.

200. *millia Cimbrorum*) Quis non ita legendum asseratiatur, juxta A. L. M. V. O. Va. Vi. P. Lo. Pi. & tres mss. Fab. Mar. Fre. Vinc. tom. 1. & 4. & juxta Oros. lib. 5. cap. 16. qui pariter cum nostro Eusebio scribit 80. *millia capta*? Antea legebatur, ut in vulgatis, 200. *millia Cymbrorum*, vel ut in Al. 20000. *millia Cymbrorum*. Verum Eutropius & Livius ajunt, *cæsa* 68. *millia*, & capta 90. *millia*. Plutarchus in Mario *cæsa & capta* ... tum *millia*. Paterculus trucidata 150. *millia*; deinde cum Catulo pugnatum 160. *millia* aut cæsa, aut capta. Cæterum observabis in Fux. legi 200. *millia Teutonum Ambronumque ad aquas Sextias cæsa*, pro 200. *millia Cymbrorum cæsa*.

Cimbrorum) receptior scriptura, quam ut olim *Cymbrorum* ex fide Peta. Fux. sicut habent Freculphus, Orosius, Eutropius, Plinius, Pedianus, Seneca, Florus, Appianus, Plutarchus, Cicero, Velleius, Obsequens & fere omnes.

per Marium cum duce Teutomodo) Sic restituimus ex L. M. V. Va. P. Lo. O. Vi. Peta. Fux. Pi. pro *per Marium duce Teutomode*. Nam ille Teutomodus erat dux Cimbrorum. Cæterum quis annus ista debeat excipere, non ita certum, cum Fux. Peta. Mar. velint esse an. 11. Cyziceni: Lo. Fa. & impressi an. 12 O. Pi. Vi. an. 14. si sequamur Fastos Onuphrii constituendum erit ad an. 11. Cyziceni, seu an. 2. Jannei, qui in illis quartus Consulatus Marii, quo ipse hanc victoriam obtinuit, incidit in 3. Olympiad. 169. si vero habeas rationem anni Urbis 652. nil erit movendum. Nam adde illum numerum 652. ad annum Abrahæ 1264 qui præcedit conditam Urbem, invenies annos 1916 qui est idem cum illo anno undecimo Cyziceni; & 3. Olymp. 169. Itaque satius est antiquam sedem retinere, cum non ita conveniat inter scriptores de annis Consulum & Urbis, ut non semel diximus.

Teutomodo) Deest apud Mar. *Teutomodo* Lo. *Eutomodo* Vi. O. apud Eutro. lib. 5. *Teutobocus*, Oros. lib. 5. cap. 16 *Teutobodus*, Florum *Theutoborchus*.

C. Marius) *Gajus Marius* Lo. Peta. Vi. O. Fux. Pi. sed quam facile duo hæc elementa *C* & *G* inter se commutentur, maxime ad differentiam Græcorum & Latinorum, pluribus alibi.

superat & post de iis cum) Sic habent A. L. Pi. M. V. P. Lo. O. Vi. Peta. Fux. Ma. pro *superans & post de iis*, ut in vulgatis. Eodem enim anno quo fuit Consul quinquies & hanc victoriam peperit, egit etiam triumphum, hoc est sequenti anno post tot millia Cimbrorum cæsa: unde Fux. Peta. locant hæc circa annum 12. Cyziceni. Mar. circa an. 11. Lo. & excusi circa an. 13. Pi. circa an. 14. Vi. O. circa an. 16. sed sequendi excusi propter præcedentem rationem.

Thraces a Romanis &c.) Confectum bellum an. 14. Cyziceni narrat Lo. Fa. & excusi, non ita cæteri ut Fux. & Peta. qui an. 13. Pi. 3. Vatic. qui an. 16. O Vi. quattuor Vaticani & Mar. qui an. 17. situm confirmat Julius Obsequens, dum tradit *Thraces subactos in Macedonia Coss. Mario & Flacco*, si Fastis Onuphrii adhibenda sit fides, qui comparant cum anno 1. Olymp. 170. quia tamen Eusebius potuit aliter sentire in collatione Consulum cum Olympiadibus, & vulgati uno tantum anno differunt ab Onuphrio, nil fuit innovandum. Quo autem duce seu imperatore hæc victoria contigerit, doceant docti; nihil enim usquam reperi.

Bellum servile) Locus fœde depravatus, sed feliciter restitutus ex L. V. Va. O. Vi. P. Ven. Lut. H. & ex præcedentibus, ubi prioris belli servilis fit mentio, & ex consequentibus, ubi Aquilius dicitur hoc bellum servile compescuisse, pro *bellum civile*, ut olim in impressis & aliis mss. Adde quod nulla exstet memoria apud veteres belli civilis circa hæc tempora.

Rursum in Sicilia bel. ser. consurgit) Post hæc consequenter adjectum est in L. *quod Aquilius compescuit*; sed frustra cum paucis lineis interjectis idem legatur in omnibus exemplaribus. Porro hoc secundum bellum servile renatum susceptum docent aliqui codices an. 14. Cyziceni,

ceni ſeu anno 2. Olympiad. 170. ſic enim Lo. Fa. Mar. & alii an. 13. ut Fux. Peta. alii an. 17. ut Pi. & editi, alii 18. anno ut Vi. O. cui potius adhærendum, vix poteſt colligi ex aliis ſcriptoribus: Obſequens ſcribit *fugitivos in Sicilia prœliis trucidatos Mario VI. & Valerio Coſſ.* id eſt, ut notant Faſti Onuphrii, anno 1. Olymp. 170. quod eſt antiquius uno anno.

Expulſo de regno Ptolemæo &c.) Differunt uno anno membranacei inter ſe: cum alii aſſignent anno 14. Cyziceni ut Pi. Lo. Vi. O. quos maluimus ſequi, quia ſenſus eſt purior, & ita judicat Ducæus in Clementem: alii an. 15. ut Peta. Fux. Fa. Mar. & impreſſi.

in Cyprum ſecedente) His adjungitur in V. *ipſa regnavit*, ſed inepte. Nam ſenſus eſt Ptolomæum, qui & Alexander appellatur, regnaſſe poſt expulſum Phyſconem. Antea in quattuor Vaticanis & in vulgatis erant adjecta hæc, *regreſſus deinde de fuga regnum obtinuit, quia Alexandrum, qui ante eum fuerat, ob interfectionem matris cives pepulerant*, ſed ea repoſuimus ad ſuum primævum ſitum ſub Olympiade 173. poſt illa *ejectus an. 8.* juxta L. M. A. Lo. tres Vatic. O. Vi. Peta. Fre. Fux. Vincen. & ipſa verba ſatis præ ſe ferunt fuiſſe vitioſe tranſpoſita in hunc locum, ut jam olim obſervarat pius & eruditus Ducæus in Collectaneis in Clementem Alexand. ex duobus mſſ.

qui & Alexander an. 10.) Vice *an.* 10. numerant tantum annos 9. L. Vi. O. Pi. nec plures pariter deducunt in ſerie quam 9. Verum cæteri libri, Iſidorus, Ado, Fre. Marianus & alii ſequaces Euſebii, editorum lectionem tuentur. Porro iſte annus 10. tanti eſt momenti, ut illius omiſſio errorem illum, qui in illis quattuor obſervatur hinc uſque ad finem libri, tam in textura Olympiadum, quam annorum regum Alexandrinorum, & Romanorum genuerit, ut pluribus docebimus ſuo quoque loco.

Aquilius in Sicilia &c.) Quemadmodum iſta varie leguntur, ita varie collocantur: ſic enim habent O. Vi. & P. *Rurſum in Sicilia bellum ſervile conſurgit, quod Aquilinus compeſcuit:* Fa. quoque & Lo. volunt concurrere cum an. 16. Cyziceni, ſeu 4. Olymp. 170. quibus ſe adjungunt comites impreſſi, Pi. Mar. Fux. Peta. an. 17. O. Vi. an. 18. vulgares propius accedunt ad Faſtos Onuphrii qui conſulatum Aquilii conſtituunt ad an. 4. Olymp. 169. Porro quomodo ſervi fuerint debellati ab Aquilio Conſule, vide Appianum, Florum, Ciceron. in Verrem, de Oratore, & pro Flacco, Epitomem Livii & Obſequentem.

Ptolemæus rex Cyrenæorum moriens &c.) *Rex Cyrene moriens* Peta. O. Vi. *Cyrenæorum rex Cyrene moriens* Fux. Fa. Pi. ne quid dicam de Lo. ubi *rex Cyrenem oriens*: nullus enim eſt qui mendum non videat irrepſiſſe ex fœda tranſpoſitione literæ *m*, ex voce *moriens*, additur in ſolo Fux. *cui Appionis cognomen erat*. Quod etiam conſtat ex Epitome Livii, Ruffo & Eutropio lib. 6. licet hic poſterius aſſignet, ſed auctor ſequitur Juſtinum qui lib. 39. hæc aſcribit regno Ptolemæi, qui & Alexander: Obſequens Coſſ. *Domitio & Caſſio*, quem ſequuntur Caſſiodorus & Marianus, quorum hic Coſſ. hos conſtituit anno 2. hujus Alexandri & Urbis *666*. ſed rectius Faſti Onuphrii qui ad an. Urbis 657. & an. 1. Olymp. 171. ſicut auctor collocat: licet non idem omnes codices doceant. Nam Lo Mar. an. 16. Cyziceni obſervant, Peta. Pi. Fa. an. 17. ſeu 1. Olymp. 171. cum quibus coeunt vulgati: Fux. Vi. O. an. 18.

reliquit hæredes) In Fux. additur *regni ſui*.

Seleucus ab Antiocho &c.) Exhibentur iſta in variis areolis ut Pi. in ea cui appingitur 16. annus Cyziceni: Lo. Fa. O. Vi. & editiones, cui an. 17. Fux. Peta. Mar. cui an. 18.

pag. 142. col. 4. A. *Titus Lucretius*) Aſcribunt hæc an. 18. Cyziceni regis Syriæ, quod impreſſis eſt in uſu: Fux. Peta. Pi. Mar. an. 1. Philippi, O. Vi. an. 13. Cui potius credendum, difficile eſt dictu, cum nullus veterum quod ſciam, meminerit ortus Lucretii.

anno ætatis 44.) Magnus & conſtans conſenſus A. L. Pi. O. Vi. M. V. S. Va. Fa. Lo. Ma. Fux. Peta. nos movit ut reſtitueremus 44. pro 43. ut olim vel 47. ut in P. Mar.

Antiochus in Parthos &c.) Numerantur iſthæc in Pi. & editis circa an. 1. Philippi, in Lo. Fa. O. Vi. Peta. Fux. Mar. circa an. 2. utrumque poteſt ferri, cum prima pars quæ pertinet ad Antiochum conveniat anno 1. Philippi ſucceſſoris Antiochi, ſecunda quæ ſpectat ad Philippum, pertineat ad an. 2. & ultimum. Fa.

Bellum adverſum Romanos &c.) Aggregantur iſta in nonnullis anno 7. Ptolemæi, ſeu 1. Olymp. 172. ſic in Lo. Fa. Mar. una cum impreſſis: in Pi. an. 8. in Fux. & Peta. an. 9. in O. Vi. deeſt: Vellejus, Florus, Obſequens, Oroſius, Appianus, Plinius, Aſconius, Faſti Onuphrii & Capitolini initium hujus belli conferunt in annum *Conſulatus Marci Philippi & Julii Cæſaris*, quem ipſi faſti comparant cum anno 2. Olymp. 172. Itaque uno anno ſerius quam vulgatus ſitus, quod diſſidium eſt leve, ut alias ex Dionyſio diximus: Eutropius repoſuit ad an. Urbis 650. & Oroſius 659. ſed ubique mendum, ſi credendum eſt Faſtis, qui faciunt annum Urbis 662. Eſt autem nuncupatum Italicum & Sociale, quia magna pars Italiæ contra parentem Romam conſurrexit; Marſicum vero quia initium rebellionis a Marſis profectum fuit.

Lucius Pomponius &c. Attellanarum) *Attellanorum* L. Pi. *Atellanarum* per unicum *t*, O. Vi. ut apud Tacitum & bonos auctores: *Acellanarum* Vincen. tom. 1. *Statellanarum* Mar. litera prima *S*, ſumpta ex ultima præcedentis vocabuli: *Catillanorum* Fre. ſed quam fœde in his tribus? Hunc vero Lucium ſic commendat Patercul. lib. 2. ut dicat fuiſſe *ſenſibus celebrem, verbis rudem, & novitate inventi operis commendabilem*. Attellanæ autem idem ſunt Latinis, quod Satyræ Græcis ab Attella Oſcorum civitate, ubi primum frequentari cepit hoc genus fabulæ mimicæ, & ſatyricæ. Porro Pi. hæc deſignat ad an. 2. Ptolemæi: Lo. Fa. & impreſſi ad an. 8. O. Vi. Mar. ad an. 9. Fux. & Peta. ad an. 10. ſed parum intereſt de anno; neque enim uno tantum anno claruit.

Alexander matrem interemit) Deſunt in A. L. M. P. Va. Lo. Pi. O. Vi. Fa. Peta. ſed rei veritas ſatis ex ſequentibus liquido demonſtratur, & ex Juſtino lib. 39. in Fux. *Alexander matrem ſuam occidit*.

col. 2. B. *Olympias 173.*) Hactenus uſque ad hanc Olympiadem pares fuerant in ſerie Alexandrinorum & Judæorum vulgares libri, & omnes membranacei, ut ſcilicet annus 1. Olympiad. 172. & annus 7. Alexandrinorum, ſeu Ptolemæi qui & Alexander, & 12. Judæorum ſeu Jannei mutuo ſeſe contuerentur; deinceps differunt L. Pi. O. & Vi. anno uno, cujus rei non alia aſſignanda ratio, quam quod vulgati & alii huic Ptolemæo qui & Alexander, dederint 10. annos; ut decet tam in contextu, quam in ſerie, cum illi quattuor tribuant tantum 9. annos. Hinc fit ut in illis libris anni 1. 2. 3. &c. ſequentis Ptolemæi qui a matre ejectus, cohæreant cum an. 15. 16. 17. &c. Jannei, atque annus 1. Olymp. 173. incurrat in an. 2. illius Ptolemæi ſeu Alexandrinorum, & in an. 16. Jannei ſeu Judæorum. At in aliis illæ notæ 1. 2. 3. &c. coincidunt cum anno 16. 17. 18. Jannei, & annus primus Olympiadis 173. in ann. 1. illius Ptolemæi & 16. Jannei. Diſſidium hoc ſeu differentia unius anni præcurrentis in annis Olympiadum comparandis cum annis Regum, & Imperatorum uſque ad calcem libri perſeverat: ubi enim ſemel ab illis quattuor codicibus aberratum eſt, ut annum unum de decennio ab Euſebio illi Alexandro aſſignato demerent, contigit ut anni reliquorum regum tam Alexandrinorum, quam eorum qui ab illis ſeu eorum columna & ſerie quodammodo pendent, loco ſint moti, ſuperioreſque ſint uno anno Olympiadis quam par fuerat. Hinc non mirum ſi annus 1. Julii Cæſaris, qui erat comparandus cum anno 1. Olymp. 183. ut jam auctor præſcripſit pag. 119. in illis reperiatur anno 4. Olymp. 182. Nam quia primus ille annus debebat objici anno 3. Cleopatræ, cum ille annus 3. anteeat uno anno Olympiadis citius quam expediebat, & ita reperiatur ad annum 4. Olymp. 182. hinc factum eſt ut ille annus primus Cæſaris in illis habeatur ad eundem an. 4. Olymp. 182. Hinc etiam non mirum ſi in illis quattuor, annus 1. Domini, & 42. Auguſti objiciantur anno 2. Olymp. 184. qui 3. ejuſdem Olymp. aſcribi debuerat & ſic de aliis. Nam fonte corrupto inficiuntur rivuli.

ejectus anno 8.) *regreſſus de fuga regnum obtinuit, quia Alexandrum qui ante eum fuerat, ob interfectionem matris cives pepulerant*. Hæc reſtituimus in hunc locum ex A. L. M. P. Vi. O. Pi. Lo. Peta. Fux. & ipſe ſenſus ad id nos coegit, ut jam diximus.

col. 3. B. *Memoria teneo pueris nobis primum*) Sic ex Lo. V. Va. O. Vi. Pii Fa. Peta. Fre. Fux. Vincen. Idac. & ex Loaiſa in Chronicum Iſidori citante hunc locum Euſebii ex manuſcripto codice, atque etiam ex Suetonio, pro *memoria teneo primum*, & ita habetur in Epiſt. ad M. Ticinnium, referente ipſo Suetonio lib. de Grammaticis & Rhetoribus. Hinc caſtiga Mar. ubi *prius* pro *pueris*.

Plotium quemdam) In V. Va. Fa. *Plotinum quemdam* habetur eadem varietas lectionis apud Senecam idem referentem ex Cicerone, quod hic auctor: quo loco Pincianus repoſuit *Plotium* pro *Plotinum*; de eo vide Suetonium, & Quintilianum lib. 2. cap. 4. lib. 11. cap. final. Verum opponitur tota hæc periodus varie. Nam in Lo. circa annum 15. Jannei: in Pi. circa an. 19. in O. Vi. circa an. 20. in Fux. impreſſis ac Mar. circa an. 16.

Cajus Valerius &c.) Adnumerantur iſta in Fa. Lo. Mar. & impreſſis an. 2. Ptolemæi: in Pi. an. 4. in O. Vi. an. 5.

Catullus scriptor Lyricus) Adjecimus *scriptor* ex A.M. V. P. Va. Peta. Fux. Lo. Pi. Mar. Vincen.

Crispus scriptor Historicus) Eadem ratione & ex iisdem mss. hic adjunximus *scriptor*: præterea aggregantur ista in Lo. quidem Fa. Fux. Peta. an. 3. Ptolemæi, quibus adjungendi impressi & Mar. in Pi. an. 5, in Vi. O. an. 6.

Sylla Athenienses vastat) Hæc sita sunt in Peta. Mar. & vulgatis ad an. 3. Olymp. 173. in Lo. Fux. Fa. ad an. 4. in Vi. ad Olymp. 174. Vellejus hæc tribuit Consulatui *Cornelii Cinnæ* II. *&* *Marii* VII. quem Fasti Onuphrii & alii constituunt ad eundem annum 3. Olymp. 173. optime ergo vulgares.

Descriptione &c. 463. millia) 464. *millia* L. Pi. Fux. O. Vi. 462. *millia* M. 400. *millia* S. 414. *millia* Fa. 364. *millia* Peta. Marianus sequitur vulgatam. At hæc consistunt in Lo. Fux. Peta. Fa. & impressis circa an. 4. Ptolemæi: in Vi. O. Pi. circa an. 6. ejusdem. Vulgati propius respondent Fastis Capitolinis, in quibus apponuntur Censores Philippus & Perpenna, ad annum Urbis 667. qui concurrit cum anno Abraæ 1931. & Ptolemæi 3. De his Censoribus Cicero sæpe, Plinius, & Valerius.

Templum tertio apud Delphos &c.) *apud Delios* A. minus germane. Jam vero incendia hæc duo eodem anno contigisse testantur libri, varie tamen notatur. Nam in O. Vi. ascribuntur an. 4. Ptolomæi: in Lo. Pi. Peta. Fa. Mar. & impressis an. 5. in Fux. an. 6. qui propius accedit ad sententiam Taciti, qui libro 19. Capitolii incendium ascribit Consulatui *Scipionis, & Norbani*; quem Fasti Onuphrii collocant ad an. 2. Olymp. 174. cum quo concurrit ille annus 6. Ptolemæi.

a Thracibus) Desideratur in L. tribus Vatic. sed mendose.

Janneus plurimas civitates capit) Loci hujus turpificati deformitas magnam offensionem erat paritura, ni castigatione esset sublata, cum pro *Janneus* haberetur *L. Ennius*, sed succurrerunt nobis A. M. P. Pi. L. tres Vati. quibus favent O. Vi. ubi *Jamneus*: nec longe absunt Fa. & quattuor Vaticani in quibus *L. Anneus*: deformius quod in Lo. *Lucius Annaus* & in Mar. *L. Annius*: præsidio sunt castigationi nostræ Peta. ubi *Lanneus*, L. pro *J*, & Fux. in quo *L. Anneus plurimas civitates capit Syriæ Rex Judæorum*, & Joseph. lib. 1. de bello Judaico cap. 3. & lib. 13. Antiq. cap. 19. dum tradit, Alexandrum, quem prius dixerat vocari *Jannæum*, subjecisse sibi omnes civitates maritimas. Unde Pi. ista collocat sub columna Judæorum, & non permiste cum rebus Romanorum, ut intelligamus non de duce aliquo Romanorum, ut præ se ferunt nomina illa *Lucius Ennius*, sed de duce Judæorum Janneo, cujus annos per seriem deduxit in columna Judæorum. Ad extremum nihil tale habetur apud ullum auctorem de *L. Ennio*. Porro de sede horum dissentiunt nonnihil codices. Nam Pi. opponit anno 23. Jannei. O. Vi. an. 25. Lo. Fux. Peta. Fa. Mar. & impressi anno 21. ejusdem, a quibus nefas duxi recedere.

Cicero Quintium defendit 26. anno ætatis suæ) Vitiosa erat hujus loci interpunctio, sed fœliciter restituimus ope L. A. Peta. Pi. Fa. O. Vi. M. Lo. Fux. Mar. cum antea illa verba *26. anno ætatis suæ* præcederent, *Cicero &c.* & ad *Ennium*, seu *Annæum* referrentur ut *L. Ennius plurimas civitates capit 26. anno ætatis*: adjectum vero est *suæ* ex iisdem exemplaribus, Mar. & Vincen. tom. 1. Hic autem paragraphus in editionibus & apud Mar. obtinuerat locum circa an. 2. Olympiadis 174. seu an. 6. Ptolemæi, quemadmodum in Peta. Fux. Lo. Fa. nobis tamen movendus visus est ad an. 4. ejusdem Olympiadis, tum quia ita voluerunt Pi. O. Vi. tum quia ita dictat ratio: cum primus annus nativitatis Ciceronis incidat ut superius a nobis demonstratum est, in an. 3. Olymp. 168. Denique certum ex Gellio lib. 15. cap. 28. Ciceronem hanc caussam pro Quinto egisse *Tullio Decula & Dolobella Coss.* id est ut constat ex Fastis Onuphrii, eodem anno 4. Olymp. 174. Si tamen minus fideliter hoc servaverit Corrector, illi tribuito.

Publius Terentius Varro vico Atace &c.) *Attace* Lo. Fa. *Actiate* Mar. sed vulgata orthographia est aliorum mss. Strabonis, Melæ, & aliorum. Ac ne quid prætercam, computant hunc paragraphum per annos varios codices, O. Vi. per an. 6. Ptolemæi: Lo. Fux. Peta. Fa. impressi & Mar. per an. 7. Pi. per an. 8. Cui potius adhæreas, aliunde non constat.

Vultacilius Plotus) Rectius ex fide Au. M. V. S. Fa. Va. Lo. Ven. Lut. quam olim in editionibus Basil. & Sonnia. *Vacilius* vel *Vultatius*, ut in A. vel *Acilius*, ut in L. vel *Volcatius*, ut in Mar. vel *Vulcacilius*, ut in Peta. Fux. in margine editio, Basil. & Sonni. appositum est *Octacilius Piletus*. Credo quia Sueton. lib. de claris Rhetoribus meminit *Lucii Otacilii Piliti*, ubi Achilles Statius legit *Octacilius*, & adnotat in manuscripto legi *Pilutus*: Vinetus scribit *Lucius Octacilius Pilujus*: affinis est lectioni nostræ ea quæ habetur apud Idac. *Voltacilius*.

scholam Romæ) interponitur *primus* in Au. sic & apud Vincen. tom. 1. sed obstant præcedentia de Plotio Gallo qui dicitur primus, nisi intelligas quod primus fuerit inter libertinos, ut scribit Suetonius de claris Rhetoribus. Cæterum describuntur hæc in serie solita in Pi. quidem, & impressis ex adverso anno 1. Ptolemei Dionisii: in O. Vi. an. 2. in Lo. Fux. Peta. Fa. Mar. an. 8. Ptolemæi ejecti, seu an. 13. Jannei.

pag. 143. col. 3. A. *Sylla Romam obtinuit, & post biennium moritur*) In O. V. Lo. respondent hæc an. 7. Ptolemæi expulsi: in Pi. Fux. Peta. Fa. Mar. & vulgatis an. 1. Ptolemæi Dionysii, seu 1. Olymp. 175. vulgati vero optime, si verum est Syllam obiisse anno 3. Olymp. 175. seu *Coss. Lepido & Catullo*, ut constat ex Appiano lib. 1. de bello civili, Floro, Plutarcho, & Fastis Onuphrii. Dicitur autem Sylla Romam occupasse, quia primus Dictator potestate abusus est, quæ per centum & viginti annos fuerat intermissa, adeo ut quem vellet civium impune posset occidere, ex lege quam Flaccus interrex tulerat (cujus meminit Cicero Orat. contra Rullum lib. 9. Epist. ad Att. & lib. 1 de legibus) & more regio supra Consules sederet: ipse etiam invenit tabulam, & (ut loquitur Vellejus) *exemplum proscriptionis*.

Roscio contra Chrysogonum, &c.) Non ita facile hæc annorum notatione distinguere, cum in Lo. Pi. Fa. Mar. & impressis appingantur ad 1. an. Ptolem. Dionysii in O. Vi. Fux. Peta. ad an. 2. sed impressi sunt præferendi, quia ille annus primus Ptolemæi, est annus 27. Ciceronis, quo anno Pedianus vult Ciceronem habuisse orationem pro Roscio, & ita situs vulgatus confirmat ea quæ diximus, dum ageremus de Orat. pro Quintio.

secedit) *cedi* Lo. *contendit* Fa.

Pompejus gloriosissime &c.) Revocant ista ad annum 2. Ptolemæi, seu 2. Olymp. 175. Lo. Fa. & impressi ad 3. Ptolem. an. Pi. Fux. Peta. Mar. ad an 5. Vi. O. Fasti Capitolini conjiciunt hunc triumphum ex Africa in an. Urbis 673. & illum ut extraordinarium valde extollunt Plinius lib. 7. Eutropius lib. 5. Plutarch. in Pompejo, Cicero Orat. pro L. Manil.

Lepidus publicus hostis judicatur) Apponuntur circa eundem annum 2. Ptolemæi, & 2. Olympiad. 175. in impressis: in Vi. O. an. 2. Ptolem. 1. & Olymp 175. at in Lo. Fux. Peta. Fa. Mar. circa an. 3. Ptolem & 3. Olymp. 175. & hunc veriorem judicavim: notum enim ex Floro lib. 3. cap. ultimo Lepidum Consulem collegam Catuli bellum contra Urbem suscepisse, sed cum pulsus fugatusque *esset, hostis a Senatu judicatus est*: nec a Floro dissident Appianus lib. 1. bell. civil. Orosius lib. 5. cap. 22. Plutarch in Pompejo, Eutrop. lib. 6. Epitome Livii lib. 90. At consulatus Lepidi in Fastis Onuphrii opponitur eidem an. 8. Olymp. 175. & Urbis 675. Nam licet apud Plinium lib. 36. cap. 6. sit anno Urbis 666. non dubito quin mendose scriptum sit pro 675 quia ipse inchoatus ab an. 1. Olymp. 7. ut facit auctor, concurrit cum illo an. 3. Olymp. 175. Advertendum præterea hoc eodem Consulatu corpus Syllæ in Urbem illatum, & in Campo Martio sepultum, & sic biennium illud de quo superiori versiculo auctor, belle cum hoc anno 3. concurrit.

T. Quintius Atta) *T. Quinticius Atta* Lo. Fux. *Titus quintus Atta* Vi. O. *Titus Quintius Acta* Ven. Lut. *Titus Quintus* Vincen. tom. 1. Specul. apud Mar. prætermissa vox *Atta*. Jam vero notandam sint isthæc an. 3. Ptolemæi jure quis dubitet; licet ita probetur Lo. & impressis. Nam Pi. Fux. Peta. Fa. Mar. ad an. 4. Vi. O. ad an. 5. revocant.

Bellum Gladiatorum in Campania) Celebre bellum, sed celebrius, si certus, quo gestum sit, teneretur annus: Vi. O adnumerant 4. an Ptolemæi: Lo. Pi. Fa. & cusi an. 5. seu 1. Olymp. 176. Fux. Mar. an. 6. Peta. an. 7. Eutropius lib. 6. auctor est hoc bellum suscitatum anno Urbis 678. (qui incidit numerando ab an. 4. Olymp. 6. in an. 5. Ptolemæi) & triennio finitum: cui proxime accedit Appianus lib. 2. de bel. civil. in fine dum tradit hoc bellum confectum anno ferme 60. ab obitu Tiberii Gracchi, (qui contigit anno Urbis 620.) itaque anno 679. sicuti Orosius lib. 5. cap. 24. confert in eundem an. Urb. 679. qui firmat vulgatum situm, cum sit tertius annus ab illo: Florus lib. 3. cap. 20. vocat hoc bellum *Spartacium* cum Plutarcho, ob ducem Spartacum, cum Ciceroni Orat. pro L. Manil. dicatur *servile*, & Cæsari lib. 1. de bell. Gal. *servilis tumultus*.

Lucius Lucullus primus imperator appellatus est, &c.) Idem præstandum hic quod Mathematicis, qui cum ea, quæ in terra observantur, velint distinguere, corporum cælestium circulos, parallelos, & id genus adsciscunt: ita nobis cum indicandum, quo tandem anno hæc gesta sint a Lucullo, accersenda regis alicujus vicini

nota:

nota: hinc O. V. notant ad an. 3. Ptolemæi Dionysii: Pi. ad an. 5. Lo. Peta. Fa. Mar. & cusi ad an. 7. seu 3. Olymp. 176. & hi veritati magis accedunt. Nam constat non solum ex Fastis, sed etiam ex ipso Plutarcho Consulatum L. *Luculli* accidisse circa Olymp. 176. quo ceptum est bellum Mithridaticum, contra Mithridatem regem Ponti, & Tigranem regem Armeniæ, quod duravit per aliquot annos. Orosius, & Eutropius volunt per an. 40. alii 30. alii 36. & in eo bello L. Lucullus cepit illas Urbes, de quibus auctor, ut testantur Appianus, Plutarchus, Dio, & alii. Cæterum de triplici usu ac significatione hujus appellationis *Imperatoris* apud Romanos, vide quæ accuratissimus Casaubonus animadvertit in l. 1. Suetonii p. 53. hoc loco sumitur pro *victore*, & qui numerum hostium occiderat a lege definitum. Quod autem auctor scribit hunc titulum primum Lucullo tributum, proprium est illi, cum ex aliis scriptoribus constet antea multos dictos *Imperatores*, pro ut quisque ductu suo & suis auspiciis fœliciter hostem vicerat: illum titulum Augustus sibi soli seposuit, & deinceps paucis concessum. At post Tiberium nulli subditorum sed soli Imperatori fuit servatum.

Pompejus universam Hiberiam subjugavit) Applicarunt ista ad an. 8. Ptolemæi Dionysii seu 4. Olymp. 176. Lo. Fa. Fux. Peta. & editiones. At O. Vi. Pi. ad an. 9. vulgaris situs firmatur auctoritate Epitomes Livii, dum indicat Sertorium, qui occupabat Hispanias occisum *Cassio & Terentio Coss.* quos Fasti Onuphrii collocant ad eundem an. 4. Olym. 176. & ait Appianus l. 1. *belli Hispaniensis idem, qui vita Sertorii finis fuit.* Cur autem non retinuerimus veterem orthographiam in voce *Hiberiam* disces ex iis, quæ supra notavimus.

de Bessis) *de Vessis* V. Va. Lo. *de Persis* O. Vi. sed primum retinendum ex aliis exemplar. & Mar. Stephano de urbibus Βεσσοί: Eutropio l. 6 *M. Lucullus Bessis primus Romanorum intulit bellum*; & Orosius l. 6. c. 3. *totam*, inquit, *Bessorum gentem Lucullus in deditionem recepit*. Nam certum est ex Cicerone, Plutarco, Floro, Appiano, & aliis Lucium Lucullum gessisse bellum Mitridaticum & Marcum Lucullum fratrem Macedonicum & de *Bessis* triumphasse: sed quis non de *Bessis* seu *Besis* populis Macedoniæ ex historiograhis & Geographis? Adhæc in situ his assignando progrediuntur gradatim codices. Nam O. Vi. Pi. circa an. 7. Ptolemæi, seu 3. Olim. 176. Lo. & excusi circa an. 8. Fa. Fux. circa an. 9. Peta. circa an. 10. Fasti Capitolini referunt hunc triumphum ad an. Urb. 682. qui concidit cum illo an 8. Ptolemæi, si juxta Varronem incipias numerare illos annos ab an. 3. Olymp. 66. optime ergo vulgati.

triumphavit capta Cabile &c. usque urbibus) Locus erat valde corruptus & perturbatus; at difficultas non solum levatur, sed tollitur sola verborum copula seu interpunctione, ut tota sententia ad Lucullum referatur & nihil ad Crassum. Nam constat Cabilem seu Cabilam esse Urbem Traciæ, seu Bessorum; & certum est ex Floro, Orosio, Eutropio l. 6. & aliis Lucullum cepisse *Cabilem*, Tomos, & cæteras urbes, nec tale usquam legitur de Crasso, neque tamen destituti sumus manuscriptis. Nam ita sunt disposita in L. P. O. Pi. A. Vi. Lo. septem Vaticanis, Peta. Fux. Mar. licet in hoc legatur *M. Licinus* pro *M. Lucullus* cum prius ista *capta Cabile & Tomis & cæteris vicinis urbibus* essent sejuncta ab illa periodo, *M. Lucullus de Bessis triumphavit*, & efficerent initium hujus sequentis sententiæ. *Crassus triumphavit*, ac si ipse Crassus expugnasset Cabilem, & cæteras urbes.

Cabile) *Cabyle* A. Fux. ut etiam apud Florum: *Chalybe* L. *Chailybe* Pi. *Chalibe* O. Vi. sed mendose, ut patet ex superiori Nota.

vicinis urbibus) *universis urbibus* V. Va. Mat. sed minus pure.

Ibid. B. *Crassus quoque triumphavit*) Adjecimus vocem *quoque*, ut planior esset sensus, sequuti L. Pi. O. Vi. & distinximus a præcedentibus, ut ante monuimus. Porro de sede horum duorum vel trium verborum libri non admodum dissident. Nam O. Vi. an. 7. Dionysii seu 3. Olymp. 176. Pi. an. 4. Lo. Fa. septem Vatic. & impressi assignant an. 1. Olymp 177. Fux. Peta. Mar. an. 2. ejusdem seu 10. Dionysii: sicut etiam facit Marianus, qui explicat hunc triumphum fuisse ob victos Gladiatores, seu fugitivos, quod etiam asserunt Plutarchus, Cicero pro lege Manilia & in Pisonem, Athenæus l. 6. c. 7. Appianus lib. de bel. civil. Gellius l. 9. c. 6. Plin. l. 15. c. 29. Fasti Capitolini & alii. Plutarchus tamen ubi Crassi reditum in Urbem Gladiatoribus devictis refert, ait eum non sustinuisse *petere triumphum, indignum existimans triumphare de servis*, sed ingressum ovantem. Lapides Capitolini collocant ad eundem annum Urb. 682. quo superiorem triumphum L. Luculli.

Virgilius.) *Vergilius* L. Peta. & 3. mss. Fab. Gellius, Plin. l. 5. Epist. & de illustribus Grammaticis, Seneca passim, Victor in Epitome: priorem tamen orthographiam sequuntur Hieronymus, Augustinus, & literatorum vulgus: nihilominus video utrumque in usu apud bonos auctores. Nam qui dictum putant a virendo vel a virga lautea probant *Virgilius*: qui a verendo, unde dictus est Parthenias, vel a Vergilius stellis, *Vergilius*: quanti autem sit momenti scribere per *e* vel per *i* disce ex Politiano epist. 2. & 3. l. 5. & Miscellaneorum cap. 77. Joseph., Castalione & Pierio in annotationibus in Virgilium, Rhodign. l. 7. c. 4. Sebastian. Corrad. in 1. Æneid. Frischlin. proleg. c. 1. De horum autem situ constantius aliquantulum codices. Nam Lo. Fa. Vi. Pi. O. septem Vaticani, Mar. & excusi ad an. 10. Ptolemæi seu 2. Olymp. 177. reposuere: dissident Fux. & Peta qui ad an. 11. iique nobis præ cæteris probantur, cum Fasti Onuphrii testentur *Pompejum & Crassum* gessisse Consulatum an. 3. Olymp. 177. & Urb. 683. qui concurrit cum anno Abraæ 1947. & qui est idem cum illo an. 3. Olym. 177. immo etiam Photius in Bibliotheca p. 146. postquam dixit se legisse Chronica Phlegontis, quæ initium sumunt a prima Olympiade usque ad tempora Hadriani imperatoris & legendo se progressum usque ad Olym. 177. tum addit anno 3. illius Olymp. 177. censa fuisse nongenta & dena millia Romanorum, eodemque anno Virgilium Maronem Poetam natum fuisse idibus Octobris. Ex hoc autem Consulatu Pompeii, quo Virgilius dicitur natus, intelliges quo sensu Appianus scribat Pompejum natum 34. annos cum Consulatum suscepit. Nam si numeres ab an. 4 Olymp. 168. & a 29. Septembris quo nascitur, usque ad primum Januarii illius anni *Romani*, quo cepit 3. Olympiad. 177. circa solstitium æstivum, reperies annos 34. completos, & menses 3.

& Crasso Coss.) Additum in Fux. & Al. *Idibus Octob.* sicut etiam habet Donatus in vita Virgilii & Photius, ut dixi.

M. Portius Cato &c.) In Pi. *Porcius* ut apud Æmilium, Plutarchum, Fastos, & alios plerosque: quod firmatur auctoritate Varronis l. 2. de rust. scribentis multa haberi nomina hominum a pecoribus, ut a verre Porcius: unde eruditissimus vir Nicol. Faber indicat hanc scripturam puriorem ut *Vinicius* & similes per *c*: video tamen bonos auctores uti etiam altera, sicut etiam habent alii mss. & Mar. Hæc autem collocant circa an. 9. Ptolemæi O. Vi circa an. 11. Lo. Pi. circa an. 12. Fa. Peta. Fux. septem Vatic. & vulgates: nihilominus cum non agatur de certo anno, cum pluribus annis claruerit, minus attendenda est levis hæc differentia.

Antiochia Syria capta a Romanis) Olim legebatur *Antiochia & Syria capta a Romanis*, sed correximus ex fide A. An. L. Vi. O. Peta. Fux. M. P. Pi. Mat. quibus prope accedit Lo. licet in eo mendose legatur *Antiochia Syria*, & ratio videtur id postulare, cum ipsa regio Syriæ non venerit in ditionem Romanorum per Pompejum victa, nisi quatuor aut quinque annis post Antiochiam illius Metropolim subactam; *Syria*, ait Vellejus l. 2. *tum primum in potestatem populi Romani redacta est, & facta stipendiaria*, quod accidit finito bello Mithridatico *Cicerone & Antonio Coss.* ut docent Orosius, Eutropius, Appianus, Plutarchus, & alii. Hæc autem connumerantur an. 12. Ptolemæi in Vi. O. & impressis; At in Lo. Fa. Peta. Fux. Mar. an 13.

Creticum bellum ortum) Pro *ortum* in Lo. Mar. Pa. *motum*, sed vulgata est aliorum exemplarium & Eutropii, & sensus eodem recidit. Adhæc minus belle consentiunt de bello hoc codices: cum alii sedem ejus ponant ex adverso an. 12. Ptolemæi ut O. Vi. Pi. seu ann. 3. Olymp. 177. alii an. 13. ejusdem & ann. 1. Olymp. 178. ut impressi, ad imitationem Lo. Fa. Peta. Fux. septem Vatic. & Mar. quos sequimur. Nam ex Fastis Onuphrii & Sigonii constat hoc bellum (quod triennio confectum est) ortum an. 1. Olymp 178. & Urb. 785. qui in eundem annum optime congruit, licet Dio in sequentem annum referat: de hoc bello vide plura apud Florum, Eutropium, Plutarchum, Vellejum, Dionem.

Lucus Daphnensium juxta Antiochiam a Pompejo Apollini consecratur) Quid mirum si coeant hic tam schedæ veteres quam editiones, ut 13. anno Ptolemæi ascribant? Sic enim Lo. Fa. Vi. O. Pi. Peta. Fux. septem Vaticani, Mar. & impressi, Rufus, Jornandes, & ipse Hieronymus l. 14. in Ezech. c. 47. videntur velle hoc factum a Pompejo post subactam Judæam & fœdus cum Persis initum: *Hic*, inquit Hieronymus, *locus (fontis Daphnes) a Cneo Pompejo, qui primus Judæam Romano subegit imperio, [illegible] manu consitus est, & ab eo juxta fabulam Poetarum Daphnes nomen accipit ob lauros & cyparissos, quæ arbores in ipso loco frequentissimæ sunt*. At R[illegible]. *Pompejus Judæa capta rediens apud*

An-

Antiochiam Daphnensem lucum loci delectatus amœnitate & aquarum abundantia adito nemore consecravit. Hunc locum latissime describit Strabo l. 16. *Daphne est ad stadia* 40. (ab Antiochia) *mediocris vicus & lucus ingens & opacus, fontanis aquis irriguus, in cujus medio est fanum Apollinis & Dianæ & asylum* &c. Idem quoque facit Sozom. l. 5. c. 19. ubi meminit Daphnæi Apollinis, sicuti etiam facit Theodoretus l. 3. c. 14. Evagrius l. 1. c. 16. fuit lucus celebris lauris spectatissimis. Ideo Ausonius de urbibus vocat *domum lauri*, unde etiam nomen accepit; nam Δάφνη Græcis idem est ac laurus: cupressis quoque teste titulo *de cupressis ex luco Daphnes &c. non excidendis* l. 11. codic. Ejusdem luci meminerunt Arrianus, Claudianus, Procopius lib. 2. de bell. Pers. Ammian. l. 19. & alii.

Judæi Romanorum &c.) Hæc alii an. 13. Ptolemæi seu 1. Olymp. 178. referunt, ut Fa. Peta. Fux. & editi: alii an. 14. ut Lo. alii an. 15. ut Vi. Pi. O.

per Pompejum) Non habent hæc membranæ Pi. Lo. Fa. Peta. Fux. ea tamen veritati historiæ non advetsantur, ut mox sequitur.

accedit) Sic ex A. L. Au. M. Peta. Fux. Pi. V. O. Vi. Lo. Mar. Beda pro *accessit*: verbum enim sequens *adducit* hoc ipsum arguit.

Aristobulus & Hyrcanus &c. dimicantes) In vulgatis Peta. Lo. Fux. Mar. Fa. hæc sunt sita ad an. 2. Olymp. 178. in Pi. Vi. O. ad an. 11. sed eorum lapsus manat ex prætermisso an 10. Ptolemæi, de quo supra. Castigandus est autem Josephus, dum l. 14. antiq. c. 1. tribuit initium belli fraterni inter Aristobulum & Hyrcanum, *Coss. Hortensio & Metello & Olympiad.* 183. Nam error in Olympiade pro 178. convincitur ex ipsis Consulibus.

Lybia) Retinuimus vulgatam scripturam hoc loco, de qua vide quæ diximus circa an. Abraæ 550.

Lybia per testamentum Appionis regis Romanis relicta) Absunt a Pi. L. sed exstant in aliis ut etiam apud Marianum, & quod præcipuum est, apud Eutropium l. 6. e quo isthæc petita videntur (ut pleraque alia) quique præcipuas civitates illius regni commemorat Berenicem, Ptolemaida, & Cyrenem. Ac licet propterea eadem videatur institutio, cum ea Ptolemæi, de qua prius actum circa Olymp. 171. auctor tamen bona fide assignat circa diversa tempora propter diversos scriptores, a quibus mutuatur. Cæterum hujus rei incertus est annus, cum in quibusdam an. 15. Ptolemæi ascribantur ut in Peta. in aliis an. 16. seu 4. Olymp. 178. ut in Lo. Fa. Fux. septem Vaticanis, Mar. & vulgatis: in aliis an. 17. ut in Vi. O. in aliis demum an. 18. ut in Pi. Ex aliis scriptoribus vix certi quicquam colligi potest, nisi quod Eutropius hanc donationem Appionis subjungit statim post bellum Creticum ortum, & ait, illam *eo tempore accidisse*.

Horatius Flaccus &c. nascitur) Aptantur hæc varie in variis. Nam in impressis, Lo. Fa. Peta. Fux Mar. an. 16. Ptolemæi: in Pi. Vi. O. an. 17. noluimus discedere a vulgatis, quia id exigit annus obitus Horatii, ut videbis suo loco.

pag. 144. col 4. A. *Apollodorus Pergamenus Græcus orator*) Deest *orator* in L. Pi. sed est in aliis ut Fre. & Mar. & ad quorum distinctionem dictus hic fuerit Pergamenus, vide Pausaniam passim. Cæterum diversa de his lib. pergameni. Nam Pi. indicat ad an. 18. Ptolemæi collocanda: O. V. ad 20. sed Lo. Fa. Peta. Fux. septem Vatic. & impressi ad an. 17.

Pompejus captis Hierosolymis tributarios Judæos facit) Suspicabar pridem ista huc temere vitio librarii comportata, cum quatuor ante annis auctor idem dixerit Judæos *Romanorum* per Pompejum vectigales factos, & quia historici omnes non nisi semel expugnata Hierosolyma & Judæos subactos a Pompejo referunt, immo statim post expugnationem, Judæos vectigales Romanis redditos: sic enim auctor l. 8. de demonst. n. 2. Josephus l. 4. de bello Judaico c. 5. ubi recitata Hierosolymorum expugnatione subjungit, & *Pompejus Hierosolymis tributum indicit*, & l. 14. Antiq. c. 8. *Horum*, inquit, *malorum Hyrcanus & Aristobulus auctores fuerunt, cum invicem bella gesserunt. Nam tunc & libertatem deposuimus & subjecti Romanis sumus* &c. *insuper decem milia talenta pauco tempore Romani nos exegerant*: de eodem tributo Cicero Orat. pro Flacco, August. 18. de civit. c. 45. nihilominus cum videam omnes libros, etiam Mar. Fre. & Bedam, hoc quoque loco habere; nihil enim impedit, quo minus illa superiora, *Judæi Romano vectig. per Pompejum*, facta dicantur veluti titulus regni Hyrcani, sicut pingitur in omnibus fere exemplaribus, vel sicut insigne quid, ac res præcipua, quæ sub Hyrcano contigit, ut simile videri potest de Troja capta sub an. 3. Tautanis, licet illud exidium acciderit sub annum ejus 25. idem de imperio Assyriorum destructo sub Ariphrone, seu Tespieo: multa alia similia reperies. Hinc satisfacies erudito viro, qui aperit; & gravis erroris auctorem accusat, quod hoc loco faciat mentionem de Judæis tributariis, quod perinde a subactis Judæis ad usque Julium Cæsarem numeret annos 19. Multa autem sese offerebant quæ nobis mutationem suorum dissuadebant longo usu jam in editis & apud Mar. recepti ad an 5. Hyrcani, seu an. 2. Olymp. 179. ad eam tamen impulere Vi. O. Peta. qui ad an. 4. Hyrcani, & Eusebii auctoritas, qui l. 8. de demonst. c. 2. refert ex Africano Hierosolyma expugnata an. 1. Olym. 179. illum confirmant Hegesippus l. 2. c. 13. & Josephus l. 14. c. [illegible] Nam hic non solum exprimit illum annum Olympiadis, sed etiam consulatum Antonii & Ciceronis qui cum eo anno concurrit; firmatur etiam auctoritate Orosii, dum vult hunc annum esse ab Urbe 689. Nam si illi addas præcedentes ab Abraam 1264. efficies 1953. quos vides incidere in illum annum Hyrcani, & 1. Olymp. 179. Adde testimonium Hegesippi l. 2. c. 3. *Cum Pompejus*, inquit, *cepit Hierosolymam, Aristobolus jam tertium annum imperitaverat*: ita ut tres anni superiores [illegible] Hyrcano vice annorum Aristobuli, seu eorum [illegible] inter se contenderunt. Si Fastis Onuphrii, & Si[illegible] fides adhibenda fuisset, mutatio fuerat cohibenda, cum in illis, & consulatus Ciceronis, & Antonii, & expugnatio Hierusalem incurrant in an. 2. Olymp. [illegible] & Urbis 690. quos si annis Abraæ 1264. addideris, reperies 1954. quem vides concurrere cum an 4. Hyrcani.

Ea quæ de Catilina usque ad *sunt tempore*) Reposita erant antea in editis ad an. 3. Olymp. 179. ut etiam in Lo. Fa. Pi. Fux. & Mar. at ad an. 4. ejusdem in Vi. O. inde tamen evocanda censuimus in an. 1. ejusdem Olymp. quia teste Josepho, ut diximus, Hierosolymorum expugnatio per Pompejum & consulatus Ciceronis in eundem annum concurrunt, & quia auctoribus Eutropio l. 6. & Orosio l. 6. c. 6. consulatus Ciceronis contigit anno Urbis 689. (Nam Dio l 37. ponit an. 791) qui concurrit cum illo an. 1. Olymp. 179. juxta auctorem numerando ab an. 1. Olymp. 7. Tamen re melius perspecta putamus Josephum falli potius quam enumerationem Consulum, ex qua constat secundum Fastos Onuphrii, & alios consulatum Ciceronis contigisse an. 2. Olymp. 179. atque illum annum propius accedere ad mentem Eusebii. Nam si Augustus natus est Cicerone Consule, ut volunt Suetonius, Vellejus & alii, cum ipse Eusebius scribat Augustum mortuum anno ætatis 76. & an. 1. Olymp 198. si computes retrogrado cursu, reperies illum annum 76. incidere in an. 2. Olymp. 179. Adde quod si regnavit tantum annos 56. & cepit an. 2. Olymp. 184. offendes annum 20. fere completum, & Vellejus scribit eum adeptum imperium seu consulatum pridie quam viginti annos impleret: cum quo pene consentit Plutarchus.

Salustius scribit, hoc gesta sunt tempore) Prostabant antea *Salustius scribit & Livius hoc gesta* &c. etiam apud Mar. in quibus cum illa & *Livius*, mihi semper fuissent suspecta ex inepta connexione duorum, cum verbo singularis numeri: confirmarunt plane Vi. Pi. Fa. O. Fux. Lo Peta. Fre. licet reperiatur in alii ms. & apud Marianum, sed in hoc cum verbo *scribunt* vice *scribit*, unde perspicis esse antiquum glossema, non quod negem Livium de iisdem scripsisse. Nam ejus rei fidem facit hujus Epitome l. 2. Decad. 11. sed quia præter præcedentem rationem auctor statim facit mentionem Livii. At vero puto ignarum librarium ex voce *scribit* conjecisse legendum *Livius*, licet ipse de iisdem scribat.

Cicero in exilio &c.) Antiqua sedes his reservata est adverso an. 4. Olymp. 179. & an. 20. Dionysii, exemplo omnium codicum, & Mar. præter Pi. ubi ad an. 1. Olymp. 180. assignatur: Vi. etiam & O. propulerunt ad an. 2. Olymp. 180. licet Plutarchs in Cicerone, Cassiodorus in Chronico, ipse Cicero pro domo, pro Sextio, in Pisonem, in Clodium, in Vatinium, in de Aruspicum responsis, testant hæc ad *consulatum Gabinii, & Pisonis*, qui fuit quintus post eum, quem gessit ipse Cicero, quemque Onuphriani Fasti reponunt ex adverso an. 3. Olymp. 180. aliter enim sentit auctor in comparandis Olympiadibus cum consulibus, quam Onuphrius seu alii recentiores, qui inter se & a veteribus non parum etiam dissident.

Pompejus imperator appellatus) *Pompejus secundus imperator appellatus* in Au. & Idac. ut respondeat præcedentibus, ubi Lucius Lucullus dicitur *primus*. Ad ultimum aggregantur ista ad an. 20. Ptolemæi in Lo. Fa. & impressis: ad an. 21. in Fux. Pi. Peta. Mar. ad an. 24. in Vi. O.

Cæsar Lusitaniam subegit) In Pi. & L. exulat vox *Cæsar*, ita ut de Pompejo viderentur hæc intelligenda, quasi ipse Lusitaniam subegerit, & in eum sensum habentur in

in Lo. & apud Mariannm : verum Cæsatem Lusitanos subegisse, non autem Pompejum, constat ex Epitome Livii, Dione, Appiano, Plutarcho, & Suetonio : præterea, quod ad situm attinet, retinuimus consensum exemplarium & Mar. ad an. 8. Hircani, seu 1. Olympiad. 180. licet in Pi. esset ad an. 4. Olympiad. 179. in Vi. O. ad an. 2. Olympiad. 180. quia antiquo situi suffragatur Obsequens, dum ait *Lusitanos, Gallæcos devictos a Cæsare Coss. Metelio & Afranio*; quos Fasti Onuphrii collocant ad an. 1. Olymp. 180. Plutarchus in Cæsare & Appianus lib. 2. bell. civil. idem sentiunt cum Obsequente.

Messala Corvinus) Cum tribus in locis hujus operis nomen hoc occurrat, observandum semper legi cum unico *l* communi codicum consensu, si excluseris Fa. qui semel geminat, quod & præstant Quintilianus, Seneca, Fasti, Appianus, Suetonius, Tacitus, Cicero, Plinius, Dio, & Mar. qui scribunt cum simplici *l*. Porro natum hunc volunt aliqui codices an. 22. Prolemæi, ut Lo. Fa. Peta. Fux. Mar. & impressi : alii 23. ut Pi. alii an. 26. ut Vi. O quia si hic Messala vixit an. 72. ut dicetur Olymp. 197. nullo modo recedendum est ab editis. Nam in cæteris ille numerus 72. minus constatet; ut dicetur postea.

Livius Patavinus &c.) Idem quod de Corvino, de hoc statuendum; variant enim modo eodem codices, ut qui an. 22. aggregarint Corvinum, & Titum Livium, & sic de cæteris : quin & Mar. quo res esset testatior, subjunxit *juxta Eusebium Cæsariensem*.

Virgilius Cremonæ studiis eruditur) Applicantur hæc 23. Prolemæi in Lo. Fa. Peta. Fux. Mar. & impressis : in Pi. 24. in O Vi. 28.

Catullus 30. ætatis suæ anno moritur) Concurrisse indicant hujus mortem cum 24 an. Prolemæi Lo. Fa. Peta. Fux. & impressi : at cum an. 25. Vi. O. Pi. cum 23. Mar.

M. Callidius Orator clarus &c.) In Pi. Lo. *Callidius*, ut etiam apud Vellejum & Ciceronem : *Clodius* Mar. eligito ad quem annum velis ista revocanda. Ex libris enim difficile judicium, cum Lo. Fa. Peta. Fux. Mar. & impressi ad 24. an. Prolemæi : Pi. ad. 25. Vi. O. ad an. 28.

ibid. B. *Cæsar Rhenum transiens Germanos vastat*) Si ista adscribenda censeas an. 25. Prolemæi, seu 1 Olymp. 181. favebunt Lo. Fa. Peta. Fux. Mar. & excusi. At adversantur Vi. O. Pi. qui ad an. 27. Vulgati propius accedunt ad ipsum Cæsarem lib. 1. Suetonium & Plutarchum in Cæsare, Dionem lib. 38. & Florum lib. 3. cap. 10. qui ista referunt ad Consulatum *Pisonis & Gabinii*, quem Fasti Onuphrii ad an. 3. Olympiad. 180. constituunt.

Crassus Consul &c. captus) Varie texuntur in his Fasti. Nam Fux. Peta. Mar. adnumerant an. 1. Olymp. 181. Pi. an. 4. Lo. Fa. & impressi an. 2. quos sequimur, quia constat ex Fastis Crassum eo anno factum Consulem. Adde quod Orosius lib. 7. cap. 13. hoc refert ad an. Urb. 697. qui incidit juxta auctorem in an. 1. Olymp. 171. & juxta alios in an. 2. Eutropius lib. 6. tradit *Crassum Collegam Pompeji in Consulatu 11. circa Carras interfectum anno Urbis 699.* qui incurrit in annum Abraæ 1963. seu 3. Olympiad. 181. Dio & alii referunt ejus cædem in alios Consules tribus aut quattuor annis posteriores. De hac re vide Plutarchum in vita Crassi, & Florum libro 3. cap. 11.

Ventidius primus Rom. Parthos superat) Sedes his assignatur in Lo. Fa. Pi. & editionibus ad an. 27. Prolemæi, seu quond Lo. & Fa. ad an. 3. Olymp. 141. in O. Vi. ad. an. 29. in Fux. Peta. Mar. ad an. 26. quo fit ut ingenue agnoscam excidisse auctori, quis locus his jure deberetur. Nulla enim harum sedium probanda videtur; immo si fides adhibenda Dioni, qui lib. 43. refert Ventidium vicisse Parthos Coss. *Marcio & Sabino*, seponenda erant hæc longe serius in an. 3. vel 4. Olymp. 185. tamen quia idem Dio, Valerius lib. 6. cap. 9. Eutropius, & alii scribunt Ventidium victoriam de Parthis retulisse eo ipso die, quo misera Crassi clades obtigerat, probabile est eos errandi occasionem auctori dedisse, ut crediderit eodem etiam anno contigisse, ac proinde circa eundem annum reposuerit, sicuti fert codex Pi. quamvis Eutropius adjuncta voce *olim*, dubitationem omnem removisset, eo *ipso die*, inquit, *quo olim Orodes Persarum rex Crassum occiderat*. Gloria autem Ventidii eo fuit celebrior, quod cum antea a Cneo Pompejo Strabone, inter alios captivos cum matre in triumpho captivus ductus fuisset, idem primus Parthos vicerit, & de eis triumpharit : unde Gellius lib. 15. cap. 4. *nihil*, inquit, *de quoquam tantæ admirationi fuit, quantæ quæ de Ventidio Basso scripta sunt*. Idem fere habent Plinius lib. 7. cap. 43. Dio, Appianus, Plutarchus, & alii.

Curio promtus habetur insignis &c.) Conferuntur ista diverse, & in diversos annos. Nam Fux. Peta. in an. 26. Pi. Mar. in an. 27. Lo. Fa. & impressi in an. 28. O. Vi. in an. 30.

Virgilius sumta toga &c. Romam pergit) Profectio hæc variis annis tribuitur : in Fux. & Peta. an. 27. Prolemæi : in Lo. Fa. Mar. & impressis an 28. in O. Vi 30. in Pi. an. 2. Cleopatræ. Situs antiquus stabilitur auctoritate Dionis, Orosii, & aliorum, dum ultimum bellum Cæsaris contra Gallos, & Germanos, tribuunt anno Urbis 702 qui concurrit apud auctorem cum an. 30. Prolemæi, unde sequenti anno tota Gallia fuit redacta in provinciam Romanorum.

Simulacrum Olympici Jovis ful. tactum) Comparantur hæc diverse, in Pi. quidem cum anno 27. Prolemæi, seu 1. Olymp. 182. in O. Vi. Peta. Fux. an. 28. in Lo. Mar. Fa. an. 29. quod & præstant editiones.

Cæsar Germanos & Gallos capit) Varium his situm designant codices. Nam Pi. ad an. 27. Ptolemæi, seu 3. Olymp. 181. Peta. Fux. ad. an. 29. Lo. Fa. Mar. & impressi ad an. 30. O. Vi. ad an. 1. Cleopatræ : rectius vulgari, cum certum sit ex Appiano, Plutarcho, Dione, & ex libris Cæsaris & Hirtii, bello Gallico finem impositum triennio ante primum Consulatum ipsius Cæsaris.

Principium belli civilis Cæsaris & Pompei) in Pi. his attributa sedes ad an. 2. Olymp. 182 in Fa. Lo. Fux Peta. Vi. O & editis ad an. 3. & hi proprius accedunt ad Cassiodorum, Suetonium, Dionem, Florum, Vellejum, & alios, qui initium belli civilis (quod per annos 20, confectum est) referunt ad. an. Urbis 704. sic enim legendum apud Vellejum pro 703. & ad Consulatum *Lentuli & Marcelli*, quem Fasti collocant ad an 4. Olymp. 182. quique præcessit Consulatum primum Julii Cæsaris; tamen quia facta sunt fundamenta illius belli anno superiore, *Coss. Æmilio & Marcello*, dum Curio Tribunus plebis acerrimus propugnator Cæsaris contra Pompejum *subjicit facem huic bello*, ut loquitur Vellejus lib. 2. & dum teste Plutarcho in Pompejo, illis Consulibus, unus militum Cæsarianorum, cum audisset non dari Cæsari prorogationem exercitus, manu percusso capulo ensis, exclamat publice, *hic dabit gladius*, illud fuit caussa & initium illius belli, & discessus Pompeji ex Urbe : propterea auctor potuit ab eodem anno 703. seu Olymp. 182. initium sumere illius belli.

Diodorus Siculus &c. clarus habetur) Clarum enim variis annis indicant fuisse libri : siquidem quo anno claruisse voluerit Eusebius, non ita certo constat ex illis Nam alii 28. an. Prolemæi opponunt, ut Vi. O. alii an. 30. sic Pi. alii demum 2. an. Cleopatræ, ut Lo Fa. Fux. Peta. & excusi. Sed leve est dissidium cum agatur non tam de anno quam de tempore.

Finis reipublicæ, principiumque Romani imperii &c.) Desiderantur ista in A. L. V. Lo. Pi. Fa. Peta. Fux. O. Vi. Observa hucusque pertingere primum tomum Sozomeni Pistoriensis, ex quo multa coneximus sub nota *f*.

col. 1. B. *Olympias 183.*) Hæc Olympias, seu ejus annus 1. prænotatur ad an. 1. Cæsaris, & 20. Hircani, & 3. Cleopatræ. Verum quod comparatio hæc sit certissima, constat tum ex serie præcedentium annorum in columna Alexandrinorum, seu Judæorum, tum ex lege quam præfixit auctor pag. 55. ut anuus 1. Cæsaris convenire debeat cum illo an. 1. Olymp. 183. contra autem accidit in illis quattuor O. Vi. Pi. Lo. in quibus 1. an. Cæsaris concurrit quidem optime, ut est necesse cum an. 3. Cleopatræ, verum mendose cum an. 19. Hircani & an. 4. Olymp. 182. propter errorem jam supra notatum suo loco ob prætermissum an. 10. Alexandri.

pag. 145. col. 2. A. *Romanorum primus Cajus Julius Cæsar &c.*) Horum verborum loco in L. Pi. Vi. O. addita sunt hæc : *Ex hoc loco continua Romanis nascuntur imperia in diem vitæ principalis, & regnat apud Romanos primo omnium Julius Cæsar &c.* sed videntur aliena.

Cajus Julius Cæsar) Varia se habent nomina hæc nonnunquam in chirographis. Nam in O. Vi. exstat *Julius Cæsar* præciso *C*, in Pi. prætermittitur *Julius*. Demum in Fux Lo. Peta. *Gajus*, more Græcorum, pro *Cajus*. Hic dissentiunt nonnihil libri cum Lo. Fa. Pi. Fux. Peta. Mar. & editiones assignent ista an. 2. Cleopatræ : Vi. vero & O. an. 3. sed non dubium quin ad hunc sint referenda, quo Cæsar fuit secundo Consul.

annos 4.) Rectius quam ut olim 43. *an. 5.* sequuti multitudinem librorum L. Fux. M. A. O. Peta. Vi. Lo. V. Pi. Fa. trium mss. Fab. Mar. & Cassiodorum & alios.

menses 7.) In A. O. Peta. Vi. Mar. & Cassiodoro *mens. 6.*

Ab hoc loco Antiocheni sua tempora computant) Hæc nos adjicienda censuimus propter auctoritatem codicum P. A. Fux. Peta. & trium mss. Fab. & Mar. qui omnes in eo coeunt, ut ad. an. 1. Cæsaris reponant : præter Mar. qui ad an 2. Cleopatræ; ubi & castigabis *computantur*, pro *computant*. Hac autem juvantur ab iis, quæ habet au-

bet auctor circa an. 2. Probi, ubi ait illum an. 2. esse juxta Antiochenos annum 325. Etenim si anno ab Abraam 1968. qui anteit annum primum Cæsaris, aggreges 315. resultabit annus Abraæ 2293. qui secundo anno Probi respondet. Idem comprobabis ex anno 351. qui secundum Antiochenos concurrit apud auctorem cum anno 19. Diocletiani: quibus favet Evagrius, dum lib. 4. cap. 1. constituit annum primum Justini Imperatoris (qui est a Christo annus 518.) ad annum 566. secundum Antiochenos. Hinc ergo videat vir eruditissimus, qui fieri possit, ut annus Antiochenus & annus Julianus (quem a 4. anno Julii Cæsaris incipit juxta Censorinum) ab eodem initio progrediantur: videat etiam Lector quo modo possit constare, quod Cedrenus scribit, rationem numerandi annos secundum Antiochenos initium sumere a Christo nato, seu a 42. (Nam sic corrige ex Græco interpretem apud quem 48.) Augusti: & quod Nicephor. Constantinopol. ait *ab hoc Augusto Octavio deinceps Antiocheni numerant*, nec exprimit a quo anno imperii: sed probabile est eum annum primum intelligere.

Pompejus prælio victus &c.) Victoria hæc uni mors, alteri vita, uni finis, alteri initium: inde enim cum uterque de principatu contenderet, cepit Cæsar, ubi Pompejus desiit, ita ut merito proinde omnes schedæ, sicut editiones circa an. Julii reponant, seu si mavis circa an. 3. Cleopatræ. Nam si Pompejus jugulatus est, ut volunt Vellejus, Cassiodorus, Appianus, Plutarchus, & omnes *Cæsare & Servilio Coss.* qui est annus primus Cæsaris, necesse est ut in ejusdem annum 1. seu 1. Olymp. 183. ejus cædes recidat.

Cælius) Videbatur legendum *Cæcilius* juxta V. Va. Vat. Lo. & quia ita Dio lib. 42. & Appian. de bello civili, sed maluimus retinere vulgarem, quod si cæterorum exempl. Valerii Maximi, & aliorum auctorum.

T. Annius Milo) Vitiose antea legebatur *C. Annius Milo*, sequuti sumus fidem Al. Lo. O. Vi. Fux. Peta. & auctoritatem Ciceronis in orat. pro Milone, Epitomes Livii, Plinii lib. 2. cap. 56. Cajus Annius erat avus ejus maternus, a quo fuerat adoptatus, ut explicat Ascon. Pedianus.

exul oppressi) *exules sunt oppressi* P. Vi. O. sed prius retinendum. Nam solus Milo erat: Cælius autem in urbe plebem sollicitabat, ut testantur Appianus, Dio, & alii.

Tirians) *Tauriano* in L. M. Pi. *Thyriano* in Vi. O. Fux. Peta.

Marcus Cælius &c. Brixioque) *Brutuoque* M. *Bruttioque* Fux. *Brutioque* V. Pi. Vi. Va. O. Vat. Al. Lo. Fa. Peta. & tribus mss. Fab. in Ven. Lut. *Brisioque*: retinuimus lectionem B. H. So. & aliorum. Demum hic paragraphus opponitur anno 1. Julii Cæsaris; licet enim Vi. O. anno secundo adscribant, adversantur tamen reliqui Lo. Fa. Pi. Fux. Peta. & impressi, quos imitamur. Nam constat ex Plinio lib. 2. cap. 56. Dione, Appiano, & aliis Cælium & Milonem interemptos dum bellum molirentur *Coss. Cæsare & Servilio*, id est anno primo Cæsaris.

Ptolemæi cadaver) Au. *Pompeii cadaver*, quod sequendum nonnulli judicabant, quia anno priora Pompejus dicitur interemtus, ac constat hoc factum, dum mare trajicit. Verum nil immutandum, ut colligitur ex aliis mss. & impressis, Fre. ac Mar. & ex. Euttopio lib. 6. ubi ipsissima verba leguntur. Item ex Orosio lib. 7. cap. 16. *Rex ipse Ptolemæus*, inquit, *adolescens scapha exceptus, ut fugeret, multis insilientibus mersus necatusque est: corpus ejus ad litus devolutum indicio lorica aurea cognitum fuit*. Quo referri potest, quod habet Capitolinus, ubi loquitur de Maximino juniore, *Usus est*, inquit, *idem adolescens & aurea lorica exemplo* Ptolemæorum. Constat etiam ex Hirtio lib. de bell. Alexand. *Ptolemæum receptum in navem multitudine eorum, qui ad proximas naves adnatabant, demerso navigio periisse*. Adde quod Plutarchus in Pompejo, corpus Pompeji vult fuisse *impositum rogo a Philippo liberto; & reliquias ejus relatas ad uxorem Corneliam*. Aurel. Victor. lib. de Viris Illustribus vult rogo inustum a Servio Codro: Lucan. lib. 8. de bello Pharsal. narrat caput Pompejo abscissum, & medicamentis conditum antequam in profluentem abjiceretur.

- - - una nota est capitis jactura revulsi

Et paulo post,

Nec satis infando fuit hoc vidisse Tyranno,
Vult sceleri supresse fidem, tunc arte nefanda,
Summota est capiti tabes, ruptoque cerebro
Adsiccata cutis, putrisque affluxit ab alto
Humor, & infuso facies solidata veneno est.

Ad ultimum adnumerantur ista in Lo Fa. Vi. O. Fux. Peta, Mar. & impressis an. 2. Julii: in Pi. an. 1. quem cæteris præfertimus, quia certum est hunc Ptolemæum, qui erat major filiorum Ptolemæi Dionysii, obiisse in illo bello Alexandrino, quod novem mensibus perfecit Julius Cæsar, & eodem anno quo cæsus est Pompejus, & quo Dictaturam annuam gessit ipse Julius, qui fuit annus Urbis 706. & 1. Olymp. 183.

Cæsar in Ægipto &c.) Bello conveniunt codices omnes, ut hæc velint incurrere in secundum annum Julii Cæsaris, nec adversantur Dio, Mar. & Fasti.

Romæ Basilica Julia dedicata.) Dedicatam indicant an. 2. Julii O. Vi. Pi. sed maturius anno uno, si credamus reliquis Lo. Fa. Fux. Peta. Mar. qui an. 3.

Basilica Julia) Sic restituimus ex L. A. M. V. Lo. Fa. Peta. Fux. Mar. Ven. pro *Basilica Julio*, ut in B. H. P. & So. vel *Basilica Julii*, ut in Lut. de ea Plinius lib. 5. epist. ultima. Quintilianus lib. 12. vocatur apud Dionem lib. 47. & 51. *curia Julia*: idem apud Zonaram. Nam caussas agi solitas in Basilica Julia, testantur Plinius secundus lib. 5. & 6. Epist. Quintil. Inst. Orat. lib. 12. Martial. Epigr. 6. licet enim Valer. Maxim. lib. 1. cap. 6. & Papinius vocent eam templum Julii: norunt docti [illegible] veteres templum dici etiam locum non dicatum sac[illegible]ciis, Hinc Varro apud Gellium lib. 14. cap. 7. vocat [illegible]riam Hostiliam, templum. Hujus Basilicæ Juliæ [illegible]sionem describit Vitruvius lib. 5. ejusque memi[illegible] S[illegible]nius in Caligula: & Notitia imperii Rom. eam numerat inter decem Basilicas Urbis, & Gellius testatur cu[illegible] Juliam, cum prius esset locus profanus, fuisse constitutum templum per Augustum.

Decretum Senatus Atheniensium) *Decretum Senat[illegible] & Atheniensium* Lo. Fa. Peta. Fux. Mar. sed vulgata recti[illegible] nam Athenienses habuisse senatum nemo nescit. Simile decretum Lacedæmoniorum societatem ineuntium cum Judæis commemorat Josephus lib. 11. antiquitt. cap. 9. Jam vero eadem varietas in situ quæ superius, ita ut Pi. retineat ad 2. an. Julii: at Peta. Lo. Fa. Vi. O F[illegible], notant an. 3. Julii evenisse, quibus adhæsere editi[illegible].

Cleopatra regio &c.) Ingressus hic aliquando oppo[illegible] an. 3. Julii, ut in Fux. Pi. Peta. Mar. aliquando an. 4. seu 4. Olymp. 183. ut in Lo. Fa. & impressis: a[illegible]do an. 5. ut in Vi. O. sed Dio vulgatum situm co[illegible] ubi refert ad Coss. C. Cæsarem IIII. & Lepidum, [illegible] in Fastis opponuntur an. 4. Olymp. 183.

probibita lecticis margaritisque) Sic emendavimus e[illegible] A. Au. L. Fux. Peta. M. Vi. O. V. P. Lo. Pi. & tribus [illegible] Fab. pro *prohibitum est lecticis*, ut in B. H. So. vel *prohibita est*, ut in V. Vat. Fa. Ven. Lut. sed mendum est manifestum ex verbis, *haberent* & *essent*. Columen litterarum Lipsius lib. 1. Electorum cap. 19. dum locum Suetonii huic fere similem restituit & explicat testimonio Eusebii videtur habuisse aliquod mss. Chronicon, in quo nobiscum legeret. Nam iisdem verbis refert nisi quod loco *minores an. 45.* quibus periodus absolvitur, scribit: *minores an. 40.* vultque hoc interdictum non solum ad feminas, sed etiam ad viros pertinuisse, nec tamen [illegible] perdurasse; cum temporibus Augusti, nil sit tam obvium in omni historia quam lecticæ etiam urbanæ quasqui[illegible]dem Domitianus ademit probrosis feminis, teste Suet[illegible] nostra lectio plana fit ex iis, quæ refert Mar. *probibuit mulieres lecticis margaritisque uti &c.*

ibid. B. *Nigidius Figulus &c. moritur*) Lo. *Nigidius* fœde nimis, cum membranæ omnes, Mar. Suetonius, Dio lib. 43. Xiphilinus, & Augustinus lib. 5. de Civit. cap. 3. Clemens lib. 1. Strom. & Zonaras, Cedrenus & alii talem nobiscum exhibeant, ubi & plura de illo, & cur dictus Figulus, referuntur. Præterea absunt a Pi. in cæteris eum ordinem obtinent, ut in Vi. O. & impressis ad an. 5. Julii disponantur: in Lo. Fa. Fux. Peta. ad an. 4. apud Mar. ad an. 3.

Antonius decernit Quintilem &c.) Locantur hæc in Pi. & Mar. ad an. 3. Julii: in Fux. & Peta. ad an. 4. in Lo. Fa. Vi. O. & impressis ad an. 5.

fuisset natus Julius Cæsar) Deest *Cæsar* in A. Au. L. M. P. Lo. Pi. Fa. O. Vi. Peta. Fux. sed satis subintelligitur.

Cassius Judæa capta templum spoliat) Ista Pi. & Mar. ad an. 4. Julii revocant: at cæteri conveniunt, ut his assignent annum 5. sic Lo. Fa. Fux. Peta. Vi. & impressi.

Idibus Martiis) Haud dubie ita fuit restituendum prælucentibus L. A. Fa. Peta. M. Vi. O. V. Va. Al. Vat. P. Fux. tribus Ms. Fab. Lo. Pi. Mar. & Cassiodor. in Chron. Appian. lib. 2. de bello civili, Vellejo lib. 2. & Suetonio, qui scribit ideo senatusconsulto sancitum, ut ille *dies Id. Martii* vocaretur *parricidium*. Olim 7. *Idus Martias*, ut in B. H. So. vel 7. *Idib. Martiis*, ut in duabus primis editionibus Ven. Lut. & probabile est incuria librarii adpositum esse hunc numerum 7. ex eo quod e regione in serie Alexandrinorum, hunc numerum 7. cerneret & existimaret huc referendum. Ergo erravit Servius, dum in Virgilium scribit, Cæsarem cæsum pridie Id. Martias.

Dolobella) Videbatur scribendum *Dolabella*, quia sic habent A. O. Vi. Mar. & etiam Cicero passim, Vellejus, Fastorum libri omnes, Suetonius, Solinus, Livius, Ammianus, Gellius lib. 12. cap. 7. Tamen cum altera scriptio sit in aliis mss. & apud Fre. Jornan. & alios, immo sic scribant non solum Strabo, Plutarchus, Appianus, Josephus, Dio, & omnes Græci, sed ipsi quoque Latini ut Gellius lib. 15. c. 28. Julius Obsequens, Cassiodorus, Florus, & Plinius in editionibus ultimis (Nam priores habent *Dolabella*) & alii plures, in re nihil noluimus priscam immutare scripturam.

Caii Cæsaris corpus in Rostris ob honorem concrematum.) Quin supremus hic honor Cæsari redditus sit ultimo imperii anno, hoc est, quinto, nullus dubitarit: cum ita ratio exigat, & indicent codices Fux. Fa. Peta. Lo. O. Vi. & impressi, quis enim ultra vitæ terminum imperii fines proroget? & tamen Pi. & Mar. circa 4. an. describunt.

Servius Sulpitius Jureconsultus & Pub. Servilius Isauricus publico funere elati) Sic recensuimus veterem editorum lectionem, in quibus *Sergius* loco *Servius*, suadentibus Al. O. Vi. Mar. & Cicerone lib. 4. epist. famil. Nam erat ejus intimus & familiaris. Siquidem est error frequens librariorum jam satis a multis doctis castigatus. Cum enim plerumque prænomen *Servius* tribus literis *Ser.* scriptum librarii offenderent, ut etiamnum videre licet apud Mar. Sergiæ gentis nomen putarunt, legendumque *Sergius*, nomen prænomini substituentes: similis fere menda reperiebatur olim apud Dionysium Halicar. lib. 9. ubi legebatur *Cajus Sergius Consul* pro *Cajus Servilius Consul.* sicut emendatum est in posterioribus libris, & admonuerant Sigonius & Onuphrius. Quod autem auctor eum cognominet *Jureconsultum*, petenda est ratio a Cicerone dum maxime Philip. 9. scribit *omnes ex omni ætate qui hac in civitate intelligentiam juris habuerunt, si unum in locum conferantur cum Servio Sulpitio comparandi non sunt*. Propterea Quintilianus eum nuncupat *Jurisconsultissimum*, & Gellius *juris civilis auctorem*, exstant ipsius nonnullæ & breves epistol. lib. 4. Epist. familiar. cujusque fit celebris memoria in L. 2. ff. de origine Juris. Cæterum agitantur ista eadem varietate, qua superiora, cum nonnulli codices revocent ad an. 4. Cæsaris ut Pi. & Mar. alii ad an. 5. ut Fux. Fa. Peta. Lo. Vi. O. & editi qui roborantur, quod attinet ad Servilium, auctoritate Dionis lib. 45. qui ejus obitum notat ad Consulatum *Antonii, & Cæsaris, seu Dolobellæ* in Cæsaris locum suffecti, quorum Consulatus in Fastis Onuphrii incurrit in an. 1. Olymp. 184. & apud auctorem an. 5. Cæsaris opponitur. Cicero tamen Philip. 9. referre videtur mortem Sulpicii ad sequentem Consulatum *Hirtii & Pansæ*. Quare autem *Servilius* dictus sit *Isauricus*, vide quæ accurate collegit Sigonius ex diversis auctoribus in Fastos an. Urb. 679. pag. 774.

Romæ tres soles &c.) Cum eadem varietate hic dissentiunt libri, quam proxime observavimus. Plin. lib. 2. cap. 31. & Julius Obsequens firmant vulgatum situm, dum scribunt hos tres soles apparuisse *Dolobella Consule*. Idem Fasti Onuphrii, dum referunt ejus Consulatum in annum Urbis 710. & in hunc annum 1. Olymp. 184. Dio tamen lib. 47. vult accidisse sequenti anno idest, *Hirtio & Pansa. Coss.*

Inter cætera portenta &c.) Concordes sunt codices ut ad an. 5. Julii Cæsaris referant, sic Fux. Peta. Vi. O. Lo. Fa. & editi: soli O. Vi. & Mar. a cæteris discedunt, ut circa an. 4. reponant. Sed quo minus discedamus a vulgatis, prohibet Julius Obsequens, dum scribit hoc prodigium bovis loquentis apparuisse *Consule Dolobella*, id est anno 5. Julii & ut diximus anno 1. Olymp. 184. a quo non longe discedit Appianus lib. 4. de bellis civilib. in initio. Plinius lib. 8. cap. 45. *est frequens in prodigiis priscorum bovem loquutum*.

Octavianus) *Octavius* L. Sed licet nomen ejus primigenium esset *Octavius*, postea tamen quam adoptatus est a C. Julio Cæsare & hæres relictus, dictus est & *Cæsar* & *Octavianus*; sed apud veteres pauciores sunt qui utantur nomine *Octaviani*. Vir autem doctissimus putat errore librariorum factum, ut primus annus Augusti reponatur circa annum 2. Olymp. 84. pro anno primo ejusdem Olympiadis 84. quia vult Eusebium ponere ingressum Octaviani eodem anno, quo occisus est Cæsar: sed duo adversantur, primum consensus omnium exemplarium: deinde quod Eusebius tantum tribuit Augusto an. 56. & si ejus sententia haberet locum, numerandi essent anni 57.

pag. 146. col. 4. A. *Augustus an. 56.*) Augusto ad multos annos prorogatum fuit imperium, sed quos, non ita constanter omnes libri. A. enim *an. 52.* Au. *an. 57.* cui conformes sunt Eusebius lib. 1. histor. cap. 9. & Zonaras qui citat eundem locum Eusebii ex historia eccles. & ante utrumque Josephus lib. 18. Antiq. cap. 4. Nihilominus tamen notius est, quam ut probatione egeat, hic aliter Eusebium sentire, nec nisi annos 56. velle assignare; neque enim plures contexuit in serie annorum, comprobantibus omnibus codicibus; quod si in libris historia excedat, numerentque an. 57. hoc forsan accidit vel quod nimium fidit Josepho quem ibi citat, vel propter menses quos supra 56. annos regnasse dicitur a nonnullis, & quos tamen noluit hic pro anno computare, quippe mihi valde sunt suspecti, ut dicemus mox. Si enim Augustus post vel ante (nam scriptores dissentiunt) reconciliatam gratiam cum Antonio & Lepido *se & Pedium Consules suffecit* (ut loquitur Tacitus de Orato.) *in locum Hirtii & Pansæ* anno 2. Olymp. 184. idque 10. aut. 9. Kalend. Octobris, quo etiam natus est (ut vult Vellejus) vel potius 14. Kalend. Septemb. quo etiam obiit (ut vult Dio & Xiphilinus) ab hoc anno & die usque ad imperium Tiberii seu an. 2. Olymp. 193. non numerabis ultra annos 56. legis etiam apud Dionem lib. 54. quod cum Augustus ædificasset templum Quirini paulo ante suum obitum, illudque 76. columnis decorasset, ac totidem annos vixisset, hinc nonnullos dixisse *ipsum non casu sed consulto hoc columnarum numero usum fuisse*, & apud Xiphilinum eum vixisse an 75. mens. 10. dies 26. castigandus Tacitus aut quisquis alius est auctor Dialo. de Clar. Orato. dum tribuit Augusto 58. annos. Nisi dicas esse errorem librarii.

Augustus an. 56. mens. sex.) Numerus exemplarium Au. Peta. Fux. L. A. V. Va. P. Lo. Pi. & trium mss. Fab. Mar. Fre. Idac. (in quib. pro 56. habetur 62.) me compulit addere *menses sex*, & quia est etiam apud Josephum lib. 18. Antiq. cap. 4. qui dat illi *annos 57. menses 6. dies aliquantulum super duos*: Epiphan. in Anchor. Cassiodor. in Chron. Isidorum in Chron. & Bedam de ratio. tempor. Nicephor. Constant. in Chro. qui quattuor Eusebium æmulatur, ut ipse Josephum. Re autem melius perspecta existimamus illam additionem sex mensium jure optimo posse rejici; tum quia non videmus quomodo sit ex mente auctoris, qui Augusto tribuit tantum annos vitæ 76. & constituit initium imperii anno 2. Olymp. 184. tum quia obstant testimonia veterum (licet non constent inter se) qui de die ejus ortus, imperii, & obitus scripserunt, atque etiam demonstrationes, quas accuratissime deducit eruditissimus Scaliger lib. 5. emendat. pag. 413. seqq. & 435. quem consulendum tibi suadeo. Hoc unicum addam, eos qui addunt sex menses, videri hoc facere quia fortasse incipiunt numerare e cæde Cæsaris, quæ anteit sex mensibus Consulatum primum Augusti, ut dicetur postea.

Antonius adversum Cæsarem Aug. bellum movet) Cum tam belle consentiant codices Fux. Fa. Peta. Lo. Pi. Vi. O. Mar. & impressi (quid alii non memini) ut an. 1. Augusti velint evenisse, nec nos dissentimus quia idem confirmant Vellejus, Appianus, Suetonius, Florus, Plutarchus, & omnes veteres, dum de hoc bello dicto *Mutinensi* loquuntur decreto a Senatu contra Antonium.

Laberius) *Liberius* A. H. So. Pet. Ba. *Taberius* M. sed quis primam nobiscum non sentiat præferendam cæteris, si aliorum chirographorum & Mar. & Vincen. & vetustissimorum auctorum rationem habeat, Ciceronis, Macrobii, Livii, Senecæ, Gellii & aliorum, qui *Laberii Mimi* seu *Mimographi* meminerunt, sic cognominati, quod Mimos scripserit, ut colligere licet ex Gellio lib. 10. c. 17. At hæc libri seu manu seu typis emissi & Mar. ad an. 1. Augusti collocant, quem situm nec nos improbabimus.

Publius Mimographus) Habes ista ad an. 1. Augusti, consentientibus omnibus libris & Mar. Expressio hæc poterit alicui forte vana & inutilis videri, cum loca illa notasse sufficiat, quæ varietatem patiuntur. Aliquando tamen observandum duximus, ne qua superesit dubitatio illi, qui hærere in his posset.

Cicero in Formiano occiditur &c.) In Fa. septem Vaticanis & prioribus editionibus opponebantur ista an. 2. Augusti, nos reponenda censuimus circa an. 1. sequuti Pi. Fux. Peta. Vi. O. Lo. & trium mss. Fab. Mar. & necessario ita habendum esse infertur ex iis, quæ superius de ejus nativitate observavimus; & quæ narrant Cassiodorus, Vellejus lib. 2. Tacitus lib. 2. de Orato. & alii: quæ autem hic dicuntur de anno vitæ Ciceronis 64. firmantur auctoritate Plutarchi, licet Cassiodorus & Gellius lib. 15. cap. 28. illi tantum tribuant annos 63.

ab Herennio & Popilio) *ab Herennio & Pompilio* Mar. Præterea copula *&* abest a Fa. sed mendose. Nam constat ex Plutarcho in Cicer. & aliis Herennium fuisse Centurionem, & Popilium Tribunum.

Ovidius Naso nascitur) Pi. Vi. O & tres mss. Fab. an. 1. Augusti assignant Fux. Peta. Fa. Lo. 7. Vati. & Mar. an. 2. & impress. an. 3. primis potius assentiendum, teste ipso Ovidio lib. 4. de Tristib.

Editus hinc ego ſum, nec non, ut tempora noris,
Cum cecidit fato Conſul uterque pari.

Nam omnes norunt ex Suetonio, Cicerone, Vellejo, & aliis *Hirtium & Panſam* ambo Coſſ. eo ipſo anno ſui Conſulatus (qui eſt primus Auguſti) periiſſe in illo bello, quod Mutinenſe nuncupatur, & quod deſcribitur a Suetonio, Floro lib. 4. cap. 4. Appiano lib. 3. de bell. civil. Plutarcho in Antonio, & ab aliis multis. Huic ſimile prodit Tibullus lib. 3. de ſuo ortu.

Natalem primo noſtri videre parentes;
Cum cecidit fato Conſul uterque pari.

Ovidius eodem lib. 4. de triſtibus ſignificat ſe natum die 21. Martii, & ſecundo die Quinquatrio ſive feſtorum Minervæ.

Lucifer amborum natalibus adſuit idem,
Una celebrata eſt per duo liba dies.
Hac eſt armiſera de feſtis quinque Minerva,
Qua fieri pugna prima cruenta ſolet.

Cajus Falcidius Tribu. pleb. legem tulit &c.) Adnumerantur iſta diverſe. Nam in Pi. O. Vi. & uno ex mſ. Fab. ad an. 1. Auguſti: Fux. Peta. 3. Vatic. & duo ex mſ. Fab. ad an. 2. Fa. Lo. 4. Vaticani, & cuſi ad an. 3. qui propius accedunt ad Dionem lib. 48. Is enim refert legem hanc a Falcidio latam Coſſ. *Domitio & Pollione*, quos Faſti Onuphrii collocant ad annum 1. Olymp. 185. & ita differunt uno tantum anno: Xiphilinus eodem recidit, licet ſcribat factum ſub *Cornelio Balbe*; nam is Domitio, qui abdicarat, ſuffectus eſt. Porro ab his *Publius Falcidius* appellatur, qui auctori *C. Falcidius* eſt, a Mar. vero *C. Salonius*.

Si quattuor aut minus eſſent: ſi autem plus quattuor &c. uſque *partiretur*) Iſta non exſtant in A. Au. L. M. V. P. Al. Pi. Vi. O. Peta. Fux. 3. mſs. Fab. Lo. Idac. Mar. & Vincen. nec etiam in mſs. Antonii Contii, ut fidem facit is libro 1. lection. ſubſeſcivar. cap. 3. & merito, ut conſtat ex leg. 1. ad legem Falcid. quæ continet tantum præcedentia, *ne quis plus teſtamento &c.* cui optime conſentit Dio lib. 48. *Lex Falcidia*, inquit, *permittit ut hares, ſi hareditatem adire gravetur, quadrante accepto reliquum dimittat.* Adde quod Iſidor. lib. 5. Orig. cum ubique pleraque ex noſtro Chronico tranſcribat, prætermittit hæc omnia, aliis retentis, ut etiam reperies *in ca. quadam diſt.* 2. ſumto ex Iſidoro. Conjicio cauſſam erroris promanaſſe ex Legulei cujuſdam inſcitia, qui tribuit Falcidio, quod tribuendum erat Iuſtiniano. Nam ipſe eſt, qui in gratiam liberorum auxit non ſolum quartam naturæ, ſeu legitimam eis debitam, & etiam quartam Trebellianicam; immo omnem quartam, quæ filiis a qualibet lege datur, patre mortuo teſtato; ſed ſpecialiter, ac nominatim quartam Falcidiam, id eſt, quam Falcidius poſt legata, ſupereſſe volebat hæredibus, ſive liberis, ſive extraneis, eamque convertit, ſeu produxit in trientem, & ſemiſſem, ſecundum poſitam ab eo diſtinctionem in Novella conſtitutione 18. idque habita ratione non ſolum bonorum, quæ parens habuit tempore mortis, ſed etiam eorum, quæ habuit tempore donationis, ut docet Novella Conſtitutio 92. unde non mirum ſi omnes quartæ nomine Falcidiæ appellatæ fuerint *l. quiſquis C. ad l. Jul. maj. l. defunctis de legit. hared.* in cod. Theod.

ibid. B. *ut ſive liberis, ſive propinquis pater ſua legaret*) Hæc ita emendavimus ex ſex Vaticanis, Fa. Ven. Lut. pro *ut ſuis liberis, ſive propinquis, idem exteris pater ſua legare*, ut in aliis.

partiretur) Sic ex totidem Vaticanis & Fa. pro *partirentur*, ut olim.

Curtius Salaſſus) Rectius quam ut olim *Curtius Thalaſſus*, ſuadentibus L. Lo. Fa. Peta. Vi. O. Pi. Fux. ſeptem Vaticanis, quibus proxime accedit Mar. ubi *Saluſſus*. Videtur autem ita dictus a Salaſſia regione Galliæ Italiam verſus. Hunc alii comparant cum anno ſecundo Auguſti, ut Vi. O. Peta. Pi. alii cum anno tertio, ut Fa. Lo. Fux. & impreſſi.

in inſula Arada) Antea legebatur *Arda*, ſed noſtra ſcriptura debetur quattuor Vaticanis, Lo. Fa. quibus proxime accedunt L. A. M. P. Pi. Peta. Vi. O. Fux. Mar. in quibus *Arade*. Nobis favent Dio lib. 48. Stephanus de urbibus, Ἄραδος νῆσος φοινίκης. Idem Plin. lib. 2. cap. 103. & Strabo lib. 16. *in qua inſula eſt oppidum parvum ejuſdem nominis*, ait Mela lib. 2. cap. 7. ſeu eſt inſula vicina continenti, in qua ſitum eſt oppidum. Cæterum igne abſumtum Curtium narrant Peta. Pi. Vi. O. an. 2. Auguſti: Fux. Fa. Lo. ſeptem Vaticani, qui comites excuſos habent an. 3.

Vibium) *Vivium* M. P. Lo. Fa. Lod. *Vivum* L. Pi. *Urbium* So. Verum hæc duo poſteriora ſunt mendoſa, & primum receptius eſt. Sic enim Vi. O. ſeptem Vaticani, Mar. & alia exemplaria. Hæc autem varie reponunt codices; alii quidem ad ſecundum Auguſti, ut Pi. Vi. O. alii ad an. 3. ut Fux. Fa. Peta. Lo. ſeptem Vaticani, tres mſs. Fab. & impreſſi.

e taberna meritoria &c.) Bifariam ſentiunt codices de anno quo id contigerit. Nam O. Pi. Vi. annum ſecundum Auguſti obſervant, Fux. Fa. Peta. Lo. ſeptem Vaticani, Mar. tres mſs. Fab. & impreſſi an. 3. Oroſius lib. 6. cap. 20. hoc recenſet longe poſterius, ſcilicet anno quo Cæſari Auguſto perpetua tribunitia poteſtas decreta eſt, quod Dio & Vellejus volunt accidiſſe anno Urbis 730. aut 731. Pejus Martinus Polonus hanc olei effuſionem confert ad annum primum Chriſti.

gratiam ex gentibus) Poſt hæc verba in L. interjiciuntur iſta in ipſo contextu, *Cicero, ut quibuſdam videtur, interficitur Cajetis*, ſed in A. & P. in margine, & idem in Peta. niſi quod *Caletis*, pro *Cajetis*, ſed præter præcedentia, nova formula loquendi ſatis reddit hæc ſuſpecta.

Antonium ſuperat Aug. & interv. Senatu in ami. cum eo regreditur) Hic coeunt omnes libri & Mar. ut ad an. 3. Auguſti, ſeu 4. Olymp. 184. hanc pacem velint initam, quibus proxime accedit Dio lib. 48. dum illam ſuggerit Coſſ. *Domitio & Pollione*, quos Faſti Onuphrii collocant ad an. 1. Olymp. 185. licet cum auctore conſentiant in anno 3. Auguſti, aſſentientibus Epitome Livii, Plutarcho, Vellejo, & aliis.

Cornificius Poeta &c.) Hic iterum conciliandi codices, Pi. enim ut in ſuperioribus viſus eſt a reliquis diſſentire, ſic in horum ſitu conſtituendo; opponit enim anno quarto Auguſti, cum tamen cæteri an. 3. ut Fux. Peta. Vi. Fa. Lo. O. Mar. tres mſs. Fab. & impreſſi, tamen Pi. propius videtur attingere mentem Dionis, qui lib. 47. refert Cornificii necem ad Conſulatum *Domitii & Pollionis*, quem Faſti Onuphrii connumerant anno 1. Olymp. 185. qui concurrit cum illo 4. Auguſti.

deſertus) Sic reſtitui ex L. P. Fux. Pi. Peta. Lo. Vi. O. A. M. Mar. & quattuor Vatican. quam ut olim *deſtitutus*: juvat quod apud Vincen. tom. 1. exſtet *diſertus*, pro *deſertus*, cui enim ignotus nævus?

Templum Rhodiorum) So. legit *Templum Hieroſolymorum*: Fux. Peta. Mar. *templa Rhodiorum*. Verum cum alia exemplaria habeant noſtram lectionem: & Oroſius lib. 6. cap. 18. dicat *Caſſium Rhodios terra marique oppugnaſſe, & ad deditionem coactis nihil præter vitam reliquiſſe*, nihil innovavimus. Firmatur noſtra lectio etiam ex eo quod in Pi. Lo. Vi. & O. *templa* (in plurali) *Rhodiorum* legamus: erat enim unicum Hieroſolymis. Hic item abiere in duas partes codices. Nam Fux. Fa. Peta. O. Lo. Vi. ſeptem Vaticani, tres mſs. Fab. & excuſi ad an. 3. Auguſti conſtituunt: Pi. ad ann. 3. Dio libro 47. connumerat Conſulatui Lepidi & Planci, quem Faſti Onuphrii opponunt anno 3. Olym. 184. qui juxta auctorem incurrit in an. 2. Auguſti.

pag. 147. col. 3. A. *Secunda ſeceſſio Auguſti & Antonii*) Eadem eſt horum ratio quæ ſuperiorum, ut Pi. quidem anno 5. Auguſti opponat: at vero Fux. Fa. Peta. Lo. Vi. O. tres mſs. Fab. ſeptem Vatican. Mar. anno 3. quibus adnumerandi vulgares. Nec injuria; crediderim enim per *ſeceſſionem* hanc intelligi bellum illud Peruſinum geſtum inter Auguſtum, & Antonium, quod in Faſtis, ex Appiano, Plutarcho, Abbreviatore Livii, & aliis huic anno 3. connotatur.

Cernelius Nepos ſcript. hiſtor. clarus) Pluſculum in his differunt codices, quam ſuperius: alii enim aggregant an. 3. Auguſti, ut Fux. Peta. Mar. alii an. 4. ut Fa. Lo. Vi. O. & impreſſi: alii an. 6. ut Pi. ſed quodcumque horum elegeris non peccabis.

Fornii pater) *Fonnipater* V. *Fornipater* Va. P. M. *Phormii pater* Mar. *Formii pater* tres Vatic. O. Vi. Pi. *Furnii pater* Peta. Hæc poſtrema ſcriptura videtur purior, cum ea ſola apud veteres reperiatur. Nam exſtant epiſtolæ Ciceronis libro 10. ad Furnium, qui erat legatus Planci: Obſequens, Cenſorinus, Caſſiodorus, Dio lib. 54. & omnes libri Faſtorum mentionem faciunt Conſulatus *C. Silani & C. Furnii C. F.* circa an. Urbis 737. ſeu 1. Olymp. 191. idem Dio meminit lib. 52. ad an. Urbis 725. C. Furnii, *quem Conſulem deſignatum* ſcribit *factum Senatorem, qui in numerum conſularium eſt relatus: quod Conſul deſignatus eum magiſtratum ab aliis præventus non geſſiſſet*. Forſan auctor Furnium filium vocat *Conſularem* eadem ratione, qua Dio. Licet autem Florus in fine libri ultimi & Oroſius lib. 6. cap. 21. meminerint Firmii Agrippæ, qui erat Legatus Auguſti in bello Cantabrico circa Olympiad. 188 tamen ſunt viri docti, qui exiſtimant pro *Firmium* legendum *Furnium*, quod de Firmio nil firmi inveniatur apud veteres. Porro iſta exhibent Peta. & Mar. circa an. 6. Auguſti. At Fux. Fa. Lo. Pi. O. Vi. circa an. 7. quod & præſtant impreſſi,

quorum

quorum &c. usque moritur) Desunt in L. Pi.

Salustius diem obiit &c.) Plures conveniunt codices ut ad annum 8. Augusti ista referant, Fux. Peta. Fa. Lo. Pi Mar. excusi: soli enim Vi. O. & Mar. ad an. 9. Verum quia Actiacum bellum gestum est anno 13. Augusti seu 2. Olymp. 187. a quo usque ad octavum ejusdem quattuor anni intercedunt; neque ita certum est an de quarto anno vertente, an absoluto sit sermo, præstat nil movere.

Bavius Poeta, quem Virgilius &c.) Hæc lectio retinenda, quia sic multa exempl. & Virgilius Ecloga 3.

Qui Bavium non odit, amet tua Carmina, Mavi. licet *Vavius* in L. A. M. P. Peta. Pi. Vincen. *Favius* in Lo. *Varus* in Sa. Vi. O. M. *Varius* in Mar. *Vanius* in Fux. describuntur autem hæc circa annum 9. Augusti in Fux. Peta. Fa. Lo. & impressis: in Pi. circa an. 8. in Vi. O. circa an. 10.

Antigonus contra Judæos &c.) Adnumerarunt omnia hæc Fux. Peta. Mar. Lo. an. 4. Augusti: Fa. simul cum vulgatis anno 5. sed longissime ab his distant L. Vi. Pi. O. qui anno 10. ad quorum imitationem invitat verborum sententia, cum post illum annum 10. regnum invaserit hic Herodes. Immo etiam videbantur collocanda ad an. 14. Augusti, quia Josephus *lib.* 1. de bell. Judaic. cap. ultimo scribit Herodem regnasse 37. annos postquam fuit rex a Romanis declaratus (qua in re illi adstipulatur Eusebius) & an. 34. ex quo interfecit Antigonum & captæ sunt Hierosolymæ. Sed omnes norunt quantum Eusebius dissideat a Josepho in annis Herodis. Nam annus, verbi gratia, Actiaci belli, qui est Eusebio annus 4. Herodis, est annus 7. Herodis Josepho lib. 15. Anti. cap. 6.

Hierosolymitarum) In A. L. Peta. Lo. *Hieresolymarum* in A. Vi. O. *Hierosolymorum*. Sed de hoc alias.

Herodes Antipatri &c.) Observabo tantum unanimem hic esse codicum tam pergamenorum, quam impressorum, necnon Mar. consensum, cum omnes revocent ad an. 10. Augusti.

ibid. B. *Antipatri*) Fux. Fa. *Antipatris*, sed mendose: dicimus enim *Antipatrum* & non *Antipatrem*.

Ascalonita) *Ascalonitis* Vi. O. L. P. *Ascalonia* So. Lo. communis lectio est Mar. & Sulpitii lib. 2. Eusebii libr. 8. de Demonstrat. cap. 1. libr. 1. histor. cap. 6. Nam priori loco ubi agit de genere Herodis ὁ Ἡρώδης Ἀντιπάτρου παῖς, ὁ δὲ Ἀντίπατρος Ἀσκαλωνίτης: communiter enim nomina Græca primæ declinationis ad primam Latinorum solent aggregari, exceptis paucis, quæ ad primam & tertiam quoque pertinent.

Cypridis) Sic pro *Cyprides* ut in impress. ex A. Vi. V. P. L. Fa. O. Peta. Mar. Lo. Pi. Beda. Fre. Vincen. & Orosio.

ipse erit exspectatio) *est id. exsp.* in L. V. Vi. O.

accipit finem) Sensus videbatur planior, si diceremus *accepit*, ut habent V. L. Lo. Vi. O. Pi. Fa.

ceperunt a 65. Olympiade) Sic restituo pro *ceperunt 65. Olympiade* ex A. L. V. Pi. Vi. Fa. O. P. Lo. Peta. Fux. & ut sensus cohæreat cum sequentibus. Hinc castigato Mar. *ubi a 45. Olymp.*

& 186. Olympiadem) Ita corrigo ex L. A. S. Vati. pro *& 186. Olympiade* ut in editis, licet pro 186. legas 185. in Peta. Fux. M. Au. P. Mar. Nam hic ipse locus nostram lectionem confirmat, cum agatur de Olympiade 186.

an. 483. in medio transactis) Pro 483. habetur 482. in M. & 484. in L. Pi. Fux. Vi. O. Mar. & 486. in Au. quæ lectio videbatur præ cæteris seligenda, quia ab ineunte anno 1. Olymp. 65. usque ad Hircani finem totidem invenies: plus tamen valuit apud nos vulgata lectio, tam ob multitudinem exempl. quam propter sequentia, ubi confert 69. hebdomadas Danielis cum annis 483.

ab initio sermonis respondendi & ædificandi Hierusalem) Loco *respondendi* Vi. O. & Lo. exhibent *restaurandi*: at Fa. *reponendi*, sed lectio vulgata est ipsius Danielis cap 9. καὶ γνώσῃ καὶ συνήσεις ἀπὸ ἐξόδου λόγου τοῦ ἀποκριθῆναι, καὶ τοῦ οἰκοδομῆσαι Ἱερουσαλήμ: confirmatur ex his quæ Cedrenus in compendio ex Chronico Eusebii Græco, & ipsi Freculphus lib. 1. cap. 3. & Mar. perhibent: sed præcipue ex iisdem, quæ ipse auctor profert lib. 8. de demonst. cap. 2. & quæ toties eodem modo repetuntur apud Hierony. in Daniel 9.

Hebdomades) In Fa. Fux. *Hebdomade*, in Lo. Peta. Mar. *Hebdomada*, in Pi. *Hebdomada* priori loco, & *Hebdemades* posteriori: utrumque enim dicitur.

Sacerdetes per unctionem consecrati) Olim *Sacerdotes, qui unctienem consecrati*, sed aliter suaserunt L. A. M. P. Fux. Lo. Peta. Sa. Fre. Vi. O. 4. Vatic. Mar.

pag. 148. col. 4. A. *neque perpetuitate vitæ*) *neque puritate vitæ* Al. sed vitiose, ut *neque perpetuitatem vitæ* Mar.

& templum & sanctum) Sic duximus corrigendum pro *& templum sanctum* adducti numero exemplar. A. Peta. Fa. Fux. L. Au. M. P. Lo. Lod. Pi. Vi. O. Fre. Mar. & simile est in illis duobus mss. quorum meminit Ducæus in Collectan. in Clementem Alexandr. nemo enim ignorat quæ sit differentia inter *templum* & *sanctum*. Nam primum est generalius; dividitur enim in *vestibulum*, *sanctum*, & *sanctum sanctorum*, seu sanctuarium, immo etiam in *atria* nec non & generaliori significatione, vox *templum* complectitur omnia ædificia, quæ sacræ ædi viciniora, uno & eodem murorum ambitu continebantur: apud Septuaginta Daniel. 9. ex quo hic locus sumitur, καὶ τὸ χρίσμα οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ, καὶ τὴν πόλιν, καὶ τὸ ἅγιον διαφθερεῖ, quo fit, ut vox sola *sanctum* sufficere videatur. Verum non datur a tot codicibus desciscere, quibus accedit Idac. *& templum*, & *sanctuarium*.

& cædentur in Cataclysmo belli) Inseruimus juxta L. Lo. Lod Pi. O. Vi. Ven. Lut. Mar. & duobus illis mss. quorum meminit eruditus Ducæus in Clemen. pro *& cadentur Cataclysmo belli*, sicut in aliis editionibus, vel *& cadentur in Cataclismo belli*, ut in Peta. vel *& cædentur in perditione Cataclysmo belli*, ut in Fux. ut sit sensus, cædentur magnis præliis: comparat enim impetum & vim belli diluvio, seu Cataclysmo. Cæterum Vi. O. Lo. Lod. Pi. suadebant legendum *Cataclysmo bellis*, quasi dicat cædentur bellis, ut in Cataclysmo: nam mos *linguæ* sanctæ est sæpe subaudire vocem *ut*, quam particulam ipsi Septuaginta exprimunt, καὶ ἐκκοπήσονται ὡς ἐν κατακλυσμῷ καὶ ἕως τέλους πολέμου συντετμημένου, *& succidentur sicut in diluvio, & usque ad finem belli concisi*. Idem Theodoretus Orat. 9. in Danielem. Eadem habet Tertullianus lib. contra Judæos, *quemadmodum in Cataclysme*,

Judæis regnavit Herodes alienigena deficiente Pontificum principatu an 37.) Hæc habentur in columna Judæorum in Fux. & Peta. & post an. 10. Augusti ante illa verba, *Herodes Antipatri*, &c. leguntur hæc in Fux. *Hyrcanus contra Parthos dimicans captivus apud illos ductus est Hyrcano captivo facto Herodes Antipatris* &c.

Luna secundum Romanes, cursus inventus) Desunt in Fa. & 3. Vatic. & certe quid hoc sit, & an quispiam alius auctor simile quid scripserit, ignoro; doceant eruditi: peritissimus vir maculam notat in Eusebio ex culpa *librarii*, quod hæc cum an. 3. Olymp. 187. comparentur. Nam vult cum an. 2. Olymp. 286. opponenda: sed nescio ex quo codice id hauserit; vulgares enim & membranæ omnes, quæ in manus nostras devenere, ita collocant, ut respondeant an. 3. Olymp. 186. seu an. 10. Augusti, nisi quod in uno ex Vatic. ad an. 11. & in duobus ad an. 13. apud Mar. ad an. 12

Antonii & Augusti fœdus &c.) Differentia existit inter codices, cum alii notent circa an. 10. Augusti, ut Fux. Peta. Vi. O. alii circa an. 11. ut Fa. Lo. Pi. & excusi.

Colonias deduxere &c.) Exulant a Vi. O. in cæteris ad an. 11. collocantur, ut in Peta. Fa. Lo. Pi. & vulgatis: apud Mar. ad an. 12.

Augustus triumphavit &c.) Dissensio inter codices est unius anni, cum alii an. 11. Augusti, seu 4. Olymp. 186. ut Fux. Peta Fa. Lo. & excusi: alii ad an. 12. ut Vi. Pi. O. Mar. In Fastis Goltzii exhibetur *Ovatio Augusti ex Sicilia Idib. Novemb. & an. Urb.* 717. quam hic locus videtur innuere, dum agitur de *triumpho pedestris certaminis*. Annus enim ille ab Urbe incurrit in an. 9. Augusti, seu an. 2. Olymp. 186. nemo autem nescit ovationem a triumpho distingui, quod qui triumpharet curru veheretur, qui ovaret, pedibus ingrederetur, ut constat ex Gellio lib. 5. cap. 6. Dionysio lib. 5. & Plutarcho in Marcello: sic Dio *lib.* 49. postquam fecit mentionem Sexti Pompeji expulsi e Sicilia ait: *Omnium consensu statuas Octavie decretas, & ut ovans Urbem iniret.* Sic apud Suetonium Octavius *bis ovans ingressus est Urbem post Philippense & rursus*, post Siculum bellum.

Antonius Cleopatræ Arabiam tradidit) Hoc factum volunt quidem Fux. Peta. Fa. Lo. & tres mss. Fab. anno 11. Augusti: at ut Pi. anno 12. quibus adjungendi excusi ac Mar. & ut demum Vi. O. anno 13. seu 1. Olymp. 187.

Augusti & Antonii tertiæ dissensionis exordium &c.) Dissensio ista dissensionem inter libros peperit: cum alii an. 11. Augusti adscribendam indicent, ut Fux. Peta. Fa. Lo. & tres mss. Fab. alii an. 12. ut impressi, alii an. 13. ut Pi. Vi. O. seu an. 2. Olymp. 187. situm vulgatorum commendat Dio lib. 50. dum scribit has inimicitias inter Octavium & Antonium cepisse *Coss. Antonio & Volcatio*, & exarsisse subsequenti Consulatu *Domitii & Sosii*, qui incurrit in illum annum primum Olymp. 187.

Nicetes & Hybreas) Ita castigandum censuimus juxta M. Fa. Peta. Fux. Pi. Al. licet *Hibreas* in 4. Vatic. & Lo. *Hybraeas* in 3. Vatic. P. & tribus mss. Fab. *Thybreas* in L. A. *Tybreas* in Vi. O. pro quo antiqua lectio in impressis

Hibracas, facili lapsu *e* pro *e*: de hoc Rethore, Seneca sæpe, & Strabo, lib. 14. Hujus correctionis nos prius monuerant adnotationes in Senecam ex eodem codice Puteani. Cæterum revocatur hic paragraphus ad an. 11. Augusti in Fux. quatuor Vatic. Fa. Peta. Lo. ad annum ve. 10 13. in vulgatibus: ad an. 14. in Pi. Vi. O. & 3. Vati.

Plution) Ita scribendum docuerunt L. A. M. Pi. Vi. O. P. & 7. Vati. cum quibus convenit Seneca sæpe in controvers. in Lo. Fa. Peta. & trib. mss. Fab. legis *Plutio*, olim mendose *Plusio*, ut in Fux. *Pluton*.

Pag. 149. col. 3. A. *Cleopatra & Antonius semet interficiunt &c.*) Quo anno regni Augusti illi duo diem clauserint extremum, non convenit inter libros: nam Fux. Peta. Fa. Lo. & tres mss. opponunt an. 11. vulgati anno 14. seu 3. Olympiadis 187. Pi. Vi. O. Mar. an. 15. quod est conformius menti auctoris. Nam cum ipsi annus 15. August. sit 22. & ultimus Cleopatræ, cur non eidem anno 15. assignetur mors Antonii & Cleopatræ? Nam nemo nescit anno insequente Actiacam pugnam ambos extinctos uno & eodem anno paucis interjectis diebus, & statim post mortem Cleopatræ Ægyptum subactam.

Cajus Cornelius Gallus de quo Virgilius &c.) *C. Cornelius* Lo. nam etiam pro *Cajo* apud Eutropium lib. 7. legimus *Cneus*, seu *Cn.* sed repugnant alia exemplaria, & Vincen. hæc referens ad verbum, quinetiam Pæanius apud quem Γαΐος. Porro vice vocis *Gallus* in Au. reponitur *Consul*, sed corrupte, ut patet ex aliis exemplar. Vincent. Eutropio lib. 7. Suetonio & Dione: locus autem Virgil. est Ecloga ultima.

> . . . *Vos hæc facietis maxima Gallo,*
> *Gallo, cujus amor tantum mihi crescit in horas,*
> *Quantum* &c.

De eodem loquitur lib. 4. Georg. sub nomine pastoris Aristæi alludens ad Aristæi fabulam sumptam ex Iliad. 18.

Ptolemæi qui vocabantur) Abest *Ptolemæi* a Peta. O. Vi. Fux. Fa. Lo. Pi. sed potest tolerari, cum sensus id exigat.

regnaverunt annis 295.) In Vi. O. 290. in Fux. 292. sed vulgata scriptura firmatur aliis exemplaribus, Beda & Mar. & ipsa ratione supputationis annorum, numerando ab anno 2. Olymp. 114. ita tamen ut juxta illum numerum Alexander obierit an. 1. Olymp. 114. Nam adde ad annos Abraæ 1693. illos 295. conficies 1988. quem vides concurrere cum hoc anno 15. Augusti. Tamen Clemens lib. 1. Stromat. & Ptolemæus lib. 3. cap. 8. Almag. habent tantum annos 294. & hos imitari libenter fuissemus, si favisset alicujus codicis auctoritas. Nam hic numerus videtur rectius convenire cum situ antiquo, quem retinuimus de morte Alexandri ad an. 4. Olymp. 113. nec audiendus est Nicephorus Constantinopolit. in Chron. dum numerat an. 297. mens. 6. minus etiam Julius Africanus qui apud Euseb. lib. 8. de demonst. cap. 2. colligit regnum Macedonum durasse annos 370.

Ægypti regnum, quod fuit in Alexandria, destructum est) Exulant hæc a Peta. Pi. Fux. A. L. M. V. P. Lo. Pi. eorumque vice in Peta. Fux. *Alexandrinorum finivit Imperium*: in Fa. *Alexandrinorum regnum destructum est, & Romanis paruit*.

Artorius medicus &c.) Sic restituendum judicavimus juxta multitudinem codicum Fa. Peta. O. Lo. A. P. V. Va. M. Vi. septem Vaticanos trium mss. Fab. & primas editiones Ven. Lut. quas imitantur Plutarchus, Florus Patereulus & alii pro *Antonius* ut in editionibus Basil. & Sonnia. vel ut in L. Pi. *Artoricus*, vel ut apud Fre. *Arthoricus*, vel ut in Vat. *Antorius*, vel ut in Mar. *Acorius*, & in Fux. *Archorius*: non renuissem vulgatam lectionem, si licuisset per tot exemplaria, in quibus semper penultima syllaba est *ri*; nam video illam esse receptam apud Plinium lib. 29. cap. 1. & lib. 30. cap. 13. Galenum, Suetonium in Augusto, Xiphilinum ex Dione, & ipsum Dion. lib. 53. Horatium lib. 1. Episto. 15. ac Vallam & Zonaram: tamen nostram lectionem confirmant etiam Vellejus lib. 2. Valer. Max. lib. 1. cap 8. Lactant. lib. 2. de Orig. cap. 7. nisi dicas duos fuisse medicos Augusti, unum nomine *Artorium*, alterum nomine *Antonium Musam*, quod minus placet. Horum autem situs non ita est constans. Nam in Lo. Fa. ad an. 11. Augusti; in Peta. Fux. ad an. 12. in Vi. O. Mar. & vulgatis ad an. 15. & multo rectius. Neque enim antea obtigerat victoria Actiaca, & propius accedit ad Dionem, qui lib. 53. tradit Augustum restitutum sanitati a periculoso morbo ab Antonio Musa, Coss. *Augusto* 11. *& Pisone*, quos Fasti Onuphrii comparant cum an. 2. Olymp. 189. & Urbis 730.

Quidam ab hoc loco primum annum Augusti monarchia supputant) Quoniam illa verba *ab hoc loco* præ se ferunt annum certum; a quo monarchia Augusti deduci debeat; desiderandum fuerat, ut constans et certus esset a libris notatus situs; contrarium tamen accidit. Nam Fa. Lo. Peta. designat ad an. 12. Augusti: Fux. et unus ex mss. Fab. ad an. 13. Pi. Vi. O. Mar. et impressi ad an. 15. cum quibus conveniunt Beda de ratione temp. et in Daniel. Honorius Augustudunensis in Chron. & hic annus 15. dubius esse nequit, si spectetur mens auctoris, de qua certissime constat ex obitu Antonii & Cleopatræ, & defectione regni Ægyptiorum ad illum an. 15. Non parum ad id facit, quod Orosius imitator Eusebii libro 6. cap. 19. & 20. scribens Augustum reversum Romam an. Urb. 725. significat eorum obitum contigisse anno Urbis 724. qui concurrit cum illo anno 15 Augusti Nam ipsius reditus fuit anno insequente, omnium consensu. Auget quod Clemens lib. 1. Stromat. ait Christum natum anno 28. Augusti, scilicet ab Ægypto capta: ergo ab anno 15. Augusti, quia Christus nascitur anno 42. Augusti, numerando a primo ejus Consulatu, & præsertim cum ipse ab Alexandro ad Actiacam pugnam numeret annos 29[illegible]. Nam totidem reperies ab an. 1. Olymp. 114. usque ad an. 14. Augusti. Favet etiam Josephus dum lib. [illegible] Antiq. cap. 5 refert Actiacam victoriam ad Olymp. 187 & dum lib. 18. Antiquit. cap. 4. ait Augustum regnasse cum Antonio annos 14. Hinc enim fit necessario Monarchiam ejus ceptam anno 15. Librarii, qui hæc ad v[illegible] nos retrudunt, videntur existimasse auctorem hic [illegible] de anno Actiacæ victoriæ. Itaque qui ad an. 1[illegible] A[illegible] rejiciunt, imitantur illos qui illam Victoriam [illegible] anno Urb. 721. Tacitus lib. 1. histo. & anno 32. v[illegible] Augusti ut Abbreviator Livii; & etiam Ju[illegible] A[illegible]num, qui apud Eusebium lib. 8. de demonstr. cap. 2. [illegible]merat a fine regni Macedonum seu Ægypti usque ad an. 16. Tiberii, annos 60. Nam integri reperiuntur ab 1[illegible] an. 12. Augusti seu 1. Olymp. 187. usque ad 16. Tiberii. Qui autem ad an. 13. habent auctores ipsum Ta[illegible]um Dionem, Eutropium, Suetonium, cum dicunt ipsum Augustum regnasse cum Antonio annos 12. & postea solum an. 44. Dionysium quoque Halic. dum lib. 1. ait finem impositum ab Augusto bellis civilibus (intel[illegible] Actiacam Victoriam & fugatum Antonium) ante an. 3. Olym. 187. (seu ut loquitur *ante mediam illam Olympiadem*) & annis 22. ante annum Urbis 745. [illegible]cet vertentem: ergo anno Urbis 723. Verum, ut hæc aliquo modo concilientur, norunt docti solitos veteres non solum enumerationem annorum Augusti a variis terminis auspicari, sed etiam duas habuisse præcipuas epochas seu initia, prius post mortem Julii Cæsaris alii enim a cæde ipsius, id est ab Idibus Martiis: a[illegible] ut Eusebius & vulgus scriptorum, ab anno insequente, quo Augustus primum Consulatum iniit cum *Pedio*, mortuis *Hirtio & Pansa Coss.* 14. Calend. Septembris (ut ait Dio lib. 55.) anni Urb. 710. alterum post Actiacam Victoriam: nam alii ab ipso anno Victoriæ, quem alii constituunt anno Urb. 721. ut Tacitus: alii 722. ut Fasti. alii 723. ut Dio lib. 50. & Dionys. lib. 1. atque auctor: vel die 4. Nonas Septembris ut vulgus (quo etiam mense natus est Augustus (9. scilicet Cal. Octob) ut ajunt Suetonius & Dio lib. 55. immo & mortuus ut ait Tacitus lib. 1. Annal.) vel Calen. Augusti, ut vult Oros. lib. 6. cap. 19. & Mar. Alii ab anno insequente, quo non solum sibi mortem consciverunt Antonius & Cleopatra, sed quo etiam Ægyptus capta est, sive die 26. mensis Martii ut plures, sive mense Augusti ut tradit Macrobius lib. 1. Satur. cap. 12. sive die prima ejus mensis, si verum est quod voluit nonnulli (nam Dio lib. 60. adversatur, cum scribit eum diem fuisse festum, quod ædes Martis ea die fuisset consecrata) Festum sancti Petri ad vincula successisse festo Augusti imperatoris de devictis Antonio & Cleopatra, seu Ægypto capta: Dio enim lib. 50. & 51. testatur utrumque diem & victoriæ Actiacæ & Alexandriæ seu Ægypti captæ fuisse solennem & festum, & ab illo enumerationem imperii Augusti sumi solitam, & ab hoc reliquos & subsequentes annos mundi deduci & numerari; quidam etiam annos Augusti auspicantur ab ejus Consulatu sexto, quo volunt imperium illi fuisse a Senatu confirmatum, eumque Augustum consalutatum ac Monarchiam adeptum post captam Ægyptum, sive octavo Idus Januarias ut vult Orosius lib. 6. cap. 20. sive septimo Id. Janu. ut fert lapis qui est Narbonæ, & refertur apud Gruterum lib. de Inscript. pag 229. sive ipsis Idibus Januar. ut vult Ovidius, sive decimo septimo Calendas Februarii, ut vult Censorinus lib. de die natali cap. 65. sed quo anno & imperii & Urbis & Olympiadis ille Consulatus sextus contigerit, non ita apud omnes constat: neque etiam utrum ejus Consulatu quinto ut vult Orosius, an sexto ut Dio, & vulgus, an septimo ut Suetonius, Censorinus, & Cassiodorus; magna enim est horum diversitas inter auctores.

Cæsar Augustus appellatus, a quo Sextilis &c.) Adnumerant hæc anno 13. Augusti Fux. Peta. Fa. Lo. & unus ex mss. Fab. At anno 15. seu 4. Olymp. 187. Pi. O. Vi. Mar. cum

cum impressis. Diversitas hæc contigit ex variis opinionibus scriptorum dissentientium in assignando anno primo Monarchiæ Augusti per annos sive Urbis, sive Olympiadis, sive Consulum, sive etiam Consulatuum ipsius Augusti. Noli ergo damnare auctorem, licet habeat adversantes nonnullos veteres in uno vel altero anno. Orosius enim lib. 6. cap. 20. refert hanc denominationem Augusti ad an. Urbis 725. & Consulatum *Augusti V. & Apuleii* quem tamen Fasti Onuphrii collocant ad an. 15. Augusti & 4. Olymp. 187. Dio lib. 53. ad Consulatum insequente *Augusti VI. & Agrippæ II.* & urbis 726. licet initio libri 52. fateatur *summam totius Reipublicæ esse cepisse penes Augustum Coss. Cæsare V. & Apulejo*, seu etiam ut addit, *an. Urbis* 725. qui etiam vult sibi primum vendicasse illo anno nomen. *Imperatoris: vicies enim* inquit idem, *dictus est Imperator*. Censorinus lib. de die nata. cap. 65. tribuit Consulatui *Augusti VII. & Agrippæ*, licet alius detut Augusto Collega eo ipso Consulatu, tam in Fastis quam apud alios scriptores, Appianus lib. 1. de bello civili videtur confirmare vulgarem situm, dum ait *statim post captam Ægyptum Octavium appellatum fuisse Augustum*. Quod demum pertinet ad mensem Sextilem, & quo anno ille dictus sit *Augustus*, Abbreviator Livii videtur sentire eodem anno factum, quo datum est Octavio cognomen *Augustus*. Nam illa duo conjungit, sicut & facit auctor. Dio tamen lib. 55. tribuit hanc nuncupationem anno Urbis 746. & Consulatui *Asinii & Censorini* seu 4. Olymp. 192. sicut Fasti Onuphrii eos comparant.

Cum ingenti triumphorum pompa &c. liberi Sol & Luna ante currum ejus ducti) Augustum triumphasse volunt Fux. Peta. Fa. Lo. & tres mss. Fab. anno 14. sui imperii. At Pi. O. Vi. Mar. adjunctis libris vulgaribus, anno 15. qui penitus sunt sequendi. Nam Orosius lib. 6. cap. 20. Dio lib. 51. referunt Octavium tres egisse triumphos anno post subactam Ægyptum 8. Idus Januarii *Coss. Octavio & Apulejo*, qui juxta fastos Onuphrii incidunt in annum 4. Olymp. 187. & ille annus auctori idem est cum an. 15. Augusti. De his triumphis eleganter Virgilius lib. 3. Æneid.

At Cæsar triplici invectus Romana triumpho
Mœnia &c.

Ubi Servius, *Nam primo die triumphavit exercitus, qui Antonium, 2. qui Dalmatas vicerat, 3. ipse cum Alexandrino triumpho ingressus est*. De iisdem triumphis Ovidius, Propertius, Horatius, Abbreviator Livii, Suetonius, Dio, Appianus & alii, licet paululum diverse: *Augustus*, inquit Abbreviator, *egit tres triumphos unum ex Illyrico, alterum ex Actiaca victoria, tertium ex Cleopatra, imposito fine civilibus bellis*: Macrob. lib. 1. Satur. cap. 12. ait hos tres triumphos actos mense Augusti. Quod autem ait *Cleopatræ liberos Solem & Lunam* ductos ante currum Augusti explicatur a Dione lib. 51. Zonara ejus æmulo & aliis, videlicet Cleopatram indidisse cognomen Solis filio suo nomine Alexandro, & Lunæ filiæ suæ nomine Cleopatræ.

Nicopolis juxta Actium condita & Agon Actiacus constitutus) Saltem hic conveniunt omnes libri & Mar. ut ascribendum velint paragraphum istum anno 15. Augusti & anno 4. Olymp. 187. Dio lib. 51. significat Nicopolim (quasi dicas Victoriæ civitatem) conditam in loco, ubi castra habuerat Augustus, tempore pugnæ navalis Actiacæ, ita dictæ propter Actium promontorium vicinum) paulo ante quam capta esset Ægyptus, sed tamen eodem anno: Cassiodorus refert in superiorem annum. Videntur tamen ea, quæ pertinent ad agonem, potius reponenda in annum sequentem, quo celebrata est Olympias 188. si verum est agonem Actiacum apud Nicopolim institutum non alium fuisse quam agonem Olympicum auctum & illustratum ab Augusto, eodem tamen die & anno celebratum, sicut videtur sentire Strabo lib. 7. ἀποδέδεικται δ' ὁ ἀγὼν Ὀλύμπιος τὰ Ἄκτια ἱερὸς τοῦ Ἀκτίου Ἀπόλλωνος, *Actia sunt certamen Olympicum in Actii Apollinis honorem*. Et Virgilius Æneid. lib. 3.

Actiaque Iliacis celebramus littora ludis,

nisi dicas Augustum instituisse quidem apud Nicopolim ut tradunt Dio, Suetonius & Mamertin. in Panegyr. ludos illos quinquennales, qui conficiebantur certamine equestri, gymnico & musico ut ait Dio lib. 51. in initio eodem anno, quo ipsa condita est, sed biennio post Romam translatos, ut etiam testantur Suetonius in Tiberio & Dio lib. 53. idque insequente anno & die, quo Olympias fiebat. Cæterum corrige hoc loco Marianum, ubi ridicula sunt quæ leguntur. *Neeapolis juxta Acticum littus a Cæsare bello superatur & perimitur: Alexandria postea in Mausoleo reconditur*: nam pro a legendum *Antonius*.

Agon Actiacus) *Agon Acciacus* V. *Agon Actius* Peta. Fux. A. L. M. Lo. Pi. & tres mss. Fab. in Fre. *Agonalius*, sed vulgata caret dubio: res enim nimis nota & certa, ut nisi tot exemplarium numerus accessisset, indignum observatione merito videri potuerit.

Augustus Romanis plurimas leges statuit) Desunt ista in Pi. In aliis sita sunt ad an. 15. Augusti; in Mar. an. 18. Cassiod. refert ad an. 17. Augusti, seu ipsius Consulatum VI. & Agrippæ III. triennio post captam Ægyptum *iis Consulibus*, inquit, *Cæsar leges protulit*. Idem confirmat Tacitus l. 3. *Sexto*, inquit, *Consulatu Augustus dedit jura, quibus pace & principe uteremur*: sed Vel ejus l. 2. propius accedit ad situm vulgatum, *Finita*, inquit, *vigesimo anno bella civilia, revocata pax, restituta vis legibus, judiciis auctoritas, leges emendatæ utiliter: latæ salubriter*, quales autem leges istæ fuerint Augusti, vide Suetonium. Porro ne hic desideres quæ antea in editis, proxime paragraphum hunc subsequebantur, videlicet hæc *Alexandrinorum regnum destructum est & Romanis paruit*: delenda enim visa sunt non solum quia deerant in Pi. A. L. M. 3. Vatic. P. Lo. Fux. Peta. & tribus mss. Fab. sed & ut vitaretur inanis repetitio, cum idem dicatur ad eundem annum, licet diversis paululum verbis.

Censu Romæ &c. 40. centena, & 63. millia) Pro 41. *centena & 64. millia*, ut olim & apud Idac. & Mar. substituimus 40. *centena* & 63. *millia*, quia sic legimus apud Freculphum, qui alter est exscriptor nostri Chronici: præcipue vero quia antiquus lapis, cujus fidem faciunt Inscriptiones antiquæ Gruteri p. 230. & doctissimus Lipsius l. 1. Elect. c. 27. post eruditissimum And. Schottum. habet *quadragies centum millia & sexaginta tria*. Firmatur etiam illa lectio 63. pro 64. a codicibus L. M. Pi. quin etiam ex ipso mendo, quo est corruptus Freculphus, ubi *xliii* millia pro *lxiii* millia, inverso *x* ante *l*. legimus: ingenue dicam in P. legi 15. *centena* 64. *millia* & in V. Va. & Fa. 1264. *millia*. Quoto demum anno hic census actus fuerit, variant utcumque libri. Nam Vi. & O. recensent ad an. 14. Augusti & 3. Olymp. 187. Idac. ad an. 23. Pi. & unus ex mss. Fab. ad an. 15. Lo. Fux. Fa. Peta Mar. & vulgati ad an. 16. Augusti, seu 1. Olymp. 188. quibus conformes Fasti Onuphrii & ipse antiquus lapis, de quo Gruterus p. 230. qui tamen illum censum refert non ad Consulatum 5. Aug. collega Agtippa 2. ut volunt Fasti Onuphrii post Dionem l. 53. sed ad 6. collega Agrippa 2. (ut etiam habent Fasti Goltzii) qui & in eundem an. 1. Olymp. 188. incurrit, cui convenit Dio, cum disertis verbis testatur hunc censum actum an. urbis 725. qui concurrit (juxta auctorem & Catonem a 1. Olymp. 7.) cum anno 16. Augusti & an. 1. Olym. 188.

Colonia deducta) Ut ferme in superioribus dissident codices inter se uno anno, sic in his: nam Fux. O. Vi. aggregant hæc ad an. 15. Augusti: Peta. Fa. Lo. & unus ex mss. Fab. Pi. & cæti ad an. 16.

Anaxilaus) *Anaxialus* V. *Anaxilius* L. Pi. Athenæus in Dipnosoph. l. 14. c. 25. citat Ἀναξίλαος ὀρνιθοκόμοις, *Anaxilaum in Aviario*, interpres vertit *Anaxilan*, quamvis Athenæus utrumque citet & *Anaxilan* & *Anaxilaum*. Adhæc sunt qui velint ista pertinere ad an. 15. Augusti ut Fux. O. Vi. quidam vero ad an. 17. ut Peta. Fa. Lo. Pi. & editi. Vulgati propius accedunt ad testimonium Dionis l. 49. quo prodit Astrologos καὶ τοὺς γόητας & Magos urbe ejectos ab Agrippa Ædile, an. Urb. 720. qui incidit in an. 11. Augusti.

M. Terentius Varro Philosophus prope nonagenarius moritur) In his libri aliquantulum inter se discordes: alii appingunt. an. 15. Augusti ut Vi. O. alii an. 16. ut Fux. Peta. Fa. Lo. & editi: alii an. 17. ut Pi. Nullus veterum dirimit litem cum istius obitus altum sit silentium apud eos: sed annus ejus natalis positus circa an. 1. Olymp. 166. firmat vulgatum situm. Nam 16. annus Augusti est Varronis 89. ut ita non male respondeat verbis auctoris *prope nonagenarius*. Si tamen velis collocare ad an. 17. Augusti, non adversabor. Nam ille erit Varronis an. 90. decurrens. Hinc autem Varronem nominavit Philosophum, quia eodem tempore alius erat M. Terentius Varro Legatus Augusti contra Gallos seu Salassos, ut scribit Dio l. 53. & alii. Porro iste idem est, qui restituit annos ab Urbe, ope Taruntii Mathematicorum præstantissimi, de quo supra diximus.

Thebæ Ægypti &c.) Excidii hujus tempus notant concurrere, alii quidem cum an. 15. Augusti ut Vi O. alii cum an. 16. ut Lo. quem imitantur vulgati, alii cum an. 17. ut Fux. Peta. Fa. Pi. Mar. hujus eversionis nulla est memoria apud veteres scriptores.

ad solum erutæ) *ad solum dirutæ* in Vi. O. L. Pi. sed alterum est familiarius apud auctorem.

Cornelius Gallus) In Peta. *Sallus* pro *Gallus*, quo quid corruptius? prius enim commendatur tum in cæteris chirographis hic & supra, tum apud Suetonium, Strabonem l. 17. Eutropium l. 7. Dionem l. 53. licet ab illis non-

nunquam *Cornelius Gallus*, alias *Gallus Cornelius* usurpetur. Cæterum reposuerunt ad an. 17. Augusti Fux. Peta. Fa. Lo. Mar. & impressi: at ad an. 18. Pi. Vi. O.

Tralles terramotu consederunt) Addidimus vocem *motu*, quia alias nullus erat sensus, & præterea sic legitur in L. Fux. Vi. O. A. V. P. Al. Fa. Peta. Pi. Ven. Lut. & trib. mss. Fab. nisi quod in Lut. pro *consederunt* legitur *contenderunt*, forsan legendum *coneiderunt*, ut sæpe antea apud auctorem. Nihilominus receptius *consederunt* a verbo *consido*; hæc eadem notione, qua apud Ciceronem sumitur oratione de Provinciis Consularibus; ubi de Alpibus agens *quæ jam licet considant*. Porro pro *Trallis* ut antea, repositum est *Tralles*, ex fide Vi. O. his vicinus est Fux. in quo *Tralle ter. mot. consedit*: & in Fa. *Trallus ter. mot. considerunt*: non inficiabor tamen quin vulgata possit tolerari, sicuti dicimus *Sardis*, ut pluribus antea; cave tamen ne impingas in errorem illum Mariani, ubi *Valles terramotu consederunt* pro *Tralles*.

Indi ab Augusto &c.) Adducor ut credam ista evenisse anno 18. Augusti, cum ita dictent tam chirographi Fa. Fux. Lo. O. Vi. Pi. Peta quam impressi, nec longe absunt ab iis, quæ refert Xiphilinus e Dione lib. 53 circa Consulatum *Augusti* XI. *& Pisonis* (qui in Fastis Onuphrii annotatur anno 2. Olym. 189. qui incidit in 21. Octavii) scilicet Indos confirmasse amicitiam cum Augusto, cum ejus gratia *antea legatos ad eum misissent*. Orosius lib. 6. cap. 21. confirmat vulgatum situm, dum ait præcedente anno ante Cantabros devictos *Cæsarem apud Tarraconem citerioris Hispaniæ Legati Indorum & Scytharum toto orbe transmisso, tandem ibi invenerunt ultra quod jam quærere non possent, refuderuntque in Cæsarem Alexandri Magni gloriam* &c. Hujus legationis meminit Florus lib. 4. cap. ultimo, Dio lib. 54. & Strabo lib. 15. non de hac ipsa loquuntur, sed de alia posteriore.

Messala Corvinus &c.) Comparant hæc cum anno 18. Augusti Fux. Peta. Fa. Lo. O. Vi. Mar. & excusi, dissentit solus Pi. qui cum an. 19. Ex hoc loco intelliges Tacitum, dum scribit Messalam ejurasse Præfecturam *quasi nescium exercendi*, scilicet quia sic finxit.

pag. 150. col. 2. A. *Augustus Calabriam & Gallos vectigales facit*) Idem omnes membranacei, & editi, atque etiam Idac. Mar. Fre. quin & Fasti Græci; sic enim habent, teste Casaubono, Αὔγουστος Καῖσαρ Καλαβρίαν καὶ Γαλάτας ὑποφόρους ἐποίησεν. Idem Pæanius Græcus metaphrastes Eutropii, ubi tamen Eutropius lib. 7. habet *Cantabriam*. Nihilominus assentior eruditissimo Casaubono, qui in lib. 2. Sueton. pag. 85. putat hic Eusebium castigandum, & pro *Calabriam* legendum *Cantabriam*, cum constet ex Suetonio, Eutropio, Vellejo, Dione, Sexto Ruffo, Floro, & Orosio bellum Cantabricum tunc temporis confectum fuisse, & Cantabros subactos ab Augusto: quinetiam ejus *ductu universam Hispaniam factam stipendiariam*. ut loquitur Vellejus, & ipsam *postremam omnium provinciarum auspicio Augusti Cæsaris perdomitam fuisse* ait Livius lib. 28. Adde quod Eusebius ipse circa an. 1. Olympiadis 190. dicit, *Cantabri res novas molientes opprimuntur*. Verum librorum consensus prohibuit, quo minus aliquid mutarem. Neque tamen consentiunt inter se codices in anno. Nam Lo. Fux. Fa. Mar. & impressi reponunt ad an. 19. Augusti seu 4. Olymp. 188. Pi. Vi. O. Peta. ad an. 20. Dio lib. 53. scribit Cantabros & Astures per Antistium ducem seu Legatum Cæsaris, Salassos autem populos Galliæ subactos & vectigales redditos per Varronem alterum ejusdem ducem, anno Urbis 729. & *Coss. Augusto* IX. *& Silano*, quos Fasti Onuphrii cum eodem anno 4. Olymp. 188. comparant. Et similiter Cassiodorus scribit hoc ipsum contigisse anno 19. Augusti. Hoc bellum describunt Orosius lib. 6. cap. 21. Epitome Livii & Florus lib. 4. cap. ultimo: ubi multa sunt nomina propria depravata, quæ poteris emendare ex Suetonio, Plinio & Strabone.

Munatius Plancus) *Munatius Plautus* Vincen. *M. Gnatius Plautius* Fre. sed ubique mendum, ut docent cæteri libri, Suetonius, Tacitus, Cicero, Vellejus, Dio, Inscriptiones apud Gruterum pag. 439. & alii: quanta autem sit affinitas literarum & significationis harum vocum *Plautus* & *Plancus*, quasi utrumque sit a pedum latitudine; sic enim dicti qui supra modum pedibus planis essent sumpta metaphora a tabellis, quæ *planca* appellantur; vide Turnebum lib. 19. cap. 19. Adversar. Opponunt autem hæc Pi. quidem O. & Vi. anno 20. Augusti; at Fux. Peta. Fa. Lo. Mar. anno 19. quibus adhærent libri impressi. Sed de condito per eum Lugduno anno 2. Olymp. 184. seu Urbis 710. quo *Hirtius & Pansa* erant Consules, & anno superiore quam Munatius fuit Consul, testatur Dio lib. 46. Exstat etiam apud Onuphrium Panvinium in commentariis ad Fastos anno Urb. 712. & in Inscriptio Gruteri pag. 439. vetus inscriptio, quæ adhuc Cajetæ visitur, in qua Munatius dicitur in Gallia colonias Lugdunum & Rauticam deduxisse.

Galliam Comatam) Sic emendavimus pro *Galliam Romanam*, ut in Lut. B. H. Pet. Ba. So. Fux. Lut. Idac. Fre. quod expunximus sequuti L. A. Au. M. V. Vi. O. Va. Vat. Fre. P. Fa. Al. Lo. Sa. Pi. Ven. Peta. Mat. apud quem tamen memineris castigandum *Commotam* cum gemino *m* pro *Comatam*, & quia nusquam legimus aliquam partem Galliæ vocatam fuisse *Galliam Romanam*, immo vel *Togatam*, de qua ad Olymp. 180. & illa est Cisalpina in Italia, vel *Comatam*, & hæc est Transalpina, quo etiam nomine est appellata omnis Gallia, ut inquiunt Plin. lib. 4. cap. 17. & Mela lib. 1. cap. 2. vel etiam *Brachatam*, de qua Mela lib. 2. Cicero orat. pro Fontejo, & in Pisonem, quæ aliter *Narbonensis*, ut constat ex Plinio & Mela. *Comata* sic dicta fuit, quod gentes *essent intonsæ & capillatæ* contra morem Romanorum ut ait Plin. lib. 11. cap. 37. Quod autem hic Munatius rexerit partem Galliæ Transalpinæ testatur Dio l. 46.

M. Lollius Galatiam &c.) Hæc sumta videntur ad verbum ex Eutropio lib. 7. Sunt autem plures qui ad an. 19. Augusti revocent ut Fux. Peta. Fa. Lo. & impressi, quam qui ad 20. ut Pi. Vi. O. & tres mss. Fab. nec contemnendus vulgaris situs; idem firmatur auctoritate Dionis lib. 53. qui tradit Amynta Rege mortuo Gallogræciam seu Galatiam redactam in provinciam Coss. *Augusto* IX. *& Silano*, & anno Urbis 728. Hos enim si ad annos Abrahæ 1264. qui natalem Urbis antecedunt addideris, fiet annus 1992. qui incurrit in hunc annum 19. Augusti. Eutrop. lib. 7. ait M. Lollium *Proprætorem* (sic enim legendum alii volunt non *pro Prætore*) primum administrasse Galatiam: idem confirmant Ruffus & alii.

Augustus, cum ei monarchia deferretur, renuit) Sunt hæc in Fa. Lo. & impressis ad an. 19. Augusti. in Fux. O. Vi. Fa. Pi. tribus mss. Fab. & Mar. ad annum 20. Quodnam horum eligas, non adeo est facile statuere; nec quomodo Augustus dicatur *renuisse Monarchiam*. Narrat quidem Dio lib. 53. Augustum in suo Consulatu VI. & Urbis 726. habuisse orationem ad Senatum, *qua omne imperium deposuit: tandem multis argumentis adductum, ut principatum solus obtineret, hac arte effecisse, ut a Senatu populoque confirmaretur. Tamen quo longius Romanos a suspicione regiæ potestatis sibi propositæ abduceret, divisit provincias inter se & Senatum & Pop. Rom. nec suscepit imperium in suas provincias nisi decennale, hoc etiam jactanter addito, si breviori spatio posset eos subjicere, eo citius se imperio destiturum*. Hac ratione repudiatio Monarchiæ concurreret (secundum calculum Catonis ab an. 1. Olymp. 7.) cum an. 17. Augusti: quia tamen constat ex ipso Dione lib. 54. immo etiam ex Capitolinis tabulis (quibus proxime accedunt Suetonius, Vellejus lib. 2. nec dissidet Tacitus lib. 1. dum hic ait *Augusto continuatam Tribunitiam potestatem* per septem & triginta annos) Augustum anno Ur. 721. Dictaturam & Censuram perpetuam penitus renuisse, atque contentum fuisse perpetua Tribunitia potestate ei oblata, conjicio duo, primum pro voce *Monarchia*, quæ habetur hoc loco, legendum esse *Dictatura*: secundum, hunc paragraphum rectius collocari ad an. 20. Augusti, quia video illum annum Urbis 731. secundum illas tabulas (nam Dioni est annus 732.) concurrere (secundum Varronis supputationem ab An. 3. Olymp. 6.) cum illo an. 20. Augusti, seu ab Abraam 1991.

Quintilius Cremonensis &c.) Fa. Lo. tres mss. Fab. & cum illis impressi volunt isthæc in annum 20. Augusti incurrere; sed Fux. Peta. O. Pi. Vi. Mar. in an. 21.

Augustus Cyzicenos libertate privavit) Pluscululum hic libri different, quam in superioribus. Nam Vi. O. opponunt an. 20. Augusti: Fux. Pi. an. 21. Fa. Lo. Peta. Mar. & cusi an. 22. seu an. 3. Olymp. 189. & hi similiores Dioni, qui lib. 54. refert hæc contigisse *Apuleio* VI. *& Silio Coss.* qui in Fastis Onuphrii, jacent ex opposito anni Urbis 733. an. 1. Olymp. 190. Itaque differentia est duorum annorum. Suetonius & Dio narrant caussam hujus ademptæ libertatis ob cives Romanos flagris cæsos; sed sequenti anno restitutam testatur ipse Dio lib. 54. exin Strabo lib. 12 ait sua ætate, id est ante an. 12. imperii, Cyzicenos fuisse liberos.

Pylades) *Pliades* O. Vi. *Pilades* Lo. Fa. Mar. sed vulgata stabilitur consensu aliorum librorum & auctoritate Dionis lib. 54. Suetonii de altero Cytharædo & Megalopolitano multo antiquiore. Pausanias lib. 8. *hanc saltationem Pantomimorum antea non fuisse usitatam, sed introductam & inventam ab Augusto, & tractatam a Pylade & Bacchylide* (seu potius *Basbyllo* testatur pariter Suidas in vocibus Ἀθηνόδωρος & ὄρχησις, & indicat Tacitus lib. 1. annal. dum agit de *ludis Augustalibus tunc primum*

primum ceptis , & cui ludicro indulserat Augustus , dum Mecœnati obsemperat effuse in amorem Bathylli.

Cilix (Germanior lectio , quam olim *Cylix* : nam nullus *Cyliciam* dixit per y, sed *Ciliciam*, & incolas *Cilices* : sic ex codicibus Pi. Lo. Peta. L. tribus mss. Fab. Fux Mar. qui habent *Cilex* , unde sumsimus primam syllabam, & ex impressis retinuimus alteram. Nam in V. Fa. P. Mar. legimus *Cylex* : nostram lectionem sequitur Suidas Κίλιξ. Veruntamen ut infra Oppianus dicitur *Cilix*, vel juxta antiquam lectionem *Cilex*, idem dicendum de Pylade, sicut etam Chrysippus dicitur *Cilix*, & ita de aliis. Porro non erit difficile conciliare codices, cum omnes ad annum 22. Augusti hunc versiculum evocent; nec ab illis dissidear Dio.

Tiberius ab Augusto missus occupavit Armeniam) Adscribuntur hæc in Fux. Fa. Peta. Lo. Pi. Idac. Mar. anno 23. Augusti, ut & impressis excedunt has metas O. Vi. qui conferunt cum an. 24. his addendus Dio lib. 54. qui hæc referr ad Consulatum *Apuleji & Silii* , qui ut dixi juxta Fastos Onuphrii confertur cum an. 1. Olymp. 190. is vero incurrit in an. 24. Augusti.

Atratinus) Melius juxta L. Peta. O. V. M. Vi. P Lo. Pi. Ven. Lut. Fux. quam *Atraeinus* , ut in edit. Basil. & Sonn. vel *Atartanis*, ut in Fa. vel *Atramius*, ut in Mar. Nam *Atratini* Consulis meminit Dio lib. 49. item Fasti, sed præcipue Cicero initio orationis pro Cælio . *Ego*, inquit, *Atratino humanissimo , atque optimo adolescenti ignosco* &c. *si voluit accusare ; pietati tribuo* . Quod attinet ad situm , evocant ista ad an. 22. Augusti O. Pi. Vi. ad an. vero 23. Fux Peta. Fa. Lo. & cusi .

Cœlium accusaverat) Rectius cum diphthongo juxta Pi. Fux Peta. & tres mss. Fab. Ciceronem , Tacitum , Vellejum , Dionem , & Fastos , quam ut olim *Celium* , vel *Caium* , ut in Mar. licet legam singula apud Pedianum & alios .

habetur ad) *habetur & ad* L. M. Lo. Fux. Peta. Pi. Vi. O.

Cantabri &c.) Adnumerantur ista in Fux. Fa. Lo. & impressis ad annum 23. Augusti . at vero in Peta. Pi. Vi. O. tribus mss. Fab. & Mar. ad an. 24. nihil tamen obstat, quin veterem sedem retineamus : quia illa propius accedit ad Dionem lib. 53. dum asseverat hæc contigisse *Coss. Augusto x. & Norbano*, quos incidere in an. Urbis 730. colligitur ex eodem initio lib. 52. qui annus juxta calculum Varronis ab an. 3. Olymp. 6. concurrit cum an. 23. Augusti . Ad horum confirmationem non parum facit auctoritas Orosii lib. 6. cap. 21. dum testatur bellum Cantabricum quinque annis durasse, qui complentur ab an. 19. Augusti usque in hunc an. 23.

ibid. B. *Herodes apud Hierosolymam &c.*) Major pars codicum refert ista contigisse anno 24. Augusti , ut Fux. Fa. Lo. Pi. Vi. O. & excusi ; sed Peta. tres mss. Fab. & Mar. ab his desciscentes an. 25. Josephus lib. 15. cap. 11. videtur adnumerare ista ad an. 13. Herodis, qui illi est idem cum an. 20. Augusti.

Brundusii Virgilius moritur Sentio Saturnino &c.) *Brundisii* Lo. Pi. Peta. & tres mss. Fab. quod accedit ad Græcum Βρεντήσιον; sed prius est receptius , & apud Ciceronem , Livium , Plinium lib. de Viris Illustribus , Cæsarem , & Antoninum in Itinerar. licet alterum reperiatur apud Suetonium , Vellejum , Tacitum , Orosium , & alios bonos auctores . Retinetur autem ista sententia in Lo. Pi. Vi O. ad an. 25. Augusti , seu 2. Olymp. 190. at in Fux. Peta. Fa. Mar. ad annum 26. quos sequuntur vulgares , a quibus inviti discedimus , ut ad priores abeamus . Etenim si ab anno 3. Olymp. 177. usque in hunc annum supputaveris , reperies an. 55. quos dicitur vixisse, alioquin si antiquus situs mansisset tam in nato, quam in mortuo Virgilio , egisset 57. annos , quod adversatur historiæ ætatis illius. Adde quod eidem anno 2 Olymp. 190. Fasti Onuphrii Consulatum hujus *Saturnini* assignant : de anno obitus Virgilii nemo veterum scripsit , quod sciam , præter auctorem vitæ Virgilii , sive sit Donatus præceptor D. Hieronymi , sive Servius , qui scribit Virgilium obiisse *Cn. Plantio & Q. Lucretio Coss.* sed crediderim restituendum pro *Gn. Plantio*, *C. Sentio* . Honorius Augustodun. qui vixit anno 1120. & fuit æmulator Eusebii , meminit in Chron. horum Consulum Saturnini & Lucretii ad an. 25. Augusti, & Urbis 735. prior numerus nobis favet, secundus antiquo situi .

Lucretio Cinna) Antea *Cynna*, sed maluimus sequi Fa Pi. Lo. Peta. Fux. Mar. Vi. O. Dionem , & Cassiodorum: quid alii libri non recordor: hic in Fastis non *Cinna* , sed *Vispillo* appellatur .

istiusmodi suprascripto quem) Inseruimus *suprascripto* ex A. L. M. V Va. Fa. Peta. Vat. P Lo. Fux. Fre. Mar. pro *istiusmodi quem* ; licet in Fux. *subscripto* .

Herodes Samariam &c.) Revocant isthæc ad. an. 26. Augusti Fux. Peta. Fa. Lo. Mar & vulgati : ad an. 28. Pi. ad an. 29. Vi. O. Cusi propius accedunt ad mentem Josephi, dum l. 15. Ant. c. 11. ait hanc urbem *Sebasten* conditam, seu restitutam ab Herode, circa an. 13. sui regni, qui coincidit per eum cum an. 16. Augusti , si quidem ipse vult l. 14. c. 23. eum Herodem cepisse regnare Olymp. 148. Coss. *Calvino & Asinio* , qui concurrunt cum an. 4. Augusti .

Sebasten Sebastiam L. A. Au. Fa. Peta. Fux. O. Vi. M. V. P. Lo. Lod. & Itinerarium Antonini : verum nil immutandum, cum Hieron. ep. 27. ad Eustochium hoc ipsum proferens, utatur priori lectione : nec dubito quin ea sit retinenda, quia cum idem referat auctor sub Olymp 165. consensu omnium exempl. scribit *Sebaste*, & ita vocatur ab Hegesippo l. 1. Strabone l. 16. Josepho l. 15. antiquitt. c. 11. Σεβαστὴ, & merito cum ab Augusto sit dicta, & is Σεβαστὸς appellaretur, ut docet Pausanias l. 3. quod idem est ac Latine *Augustus* .

in Paneade) *in Pancade* L. *in Paniade* Lo. V. *in Paniede* Fa. *in Paneadi* tres mss. Fab. communem retinuimus cum Mar. ac Josepho l. 15. antiquitt. c. 13. & cum Eusebio ipso l. 7. histor. c. 17. qui enim certius de auctoris alicujus sententia constabit , quam si varii illius loci conferantur , vel Latina cum Græcis comparentur ? ἐπὶ τῆς φιλίππου Καισαρείας , ἣν Πανεάδα φοίνικες προσαγορεύουσι.

in Paneade id templum quod) pro *in Paneade templum quod* , sequuti L. M. quinque Vatic. P. Lo. Lod. Vi. O. Ven. Lut. sed in Pi. Peta. Fux. & tribus mss. Fab. *in Pancade id quod* : corrigendus ergo Mar. ubi *in Paneade id. o quod Panoniam* &c.

Augustus Samiis libertatem dedit) Reducuntur hæc ad varios annos in variis libris, ut in Fux. Fa. Lo. & vulgaribus ad an. 26. Augusti : in Peta. Mar. ad an. 27. in Pi. ad an. 28. in O. Vi. ad an. 29. sed editi idem habent cum Dione l. 54. dum ista congerit in consulatum *Apuleji & Silii*, qui anno 1. Olymp. 190. seu 24. Augusti respondet .

in Cypro plurima &c. conciderunt) Assignant hæc ad an. 27. Augusti Fux. Fa. Peta. Lo. & cusi, ad annum vero 29. Pi. Vi. O.

Germanos in arma versos M. Lollius superat) Hi bellici motus inter libros excitarunt non leves motus. Nam alii ad an. 27 Aug. seu 4. Olymp. 190. reduxere , ut Fux. Fa. Peta. Lo. Mar. & cusi : alii ad an. 29. ut Pi. alii ad an. 30. ut Vi. O. Dio l. 54. dum scribit Lollium domuisse Bessos Germaniæ, seu potius Thraciæ populos , confert hoc ipsum cum Consulatu *Domitii & Scipionis* , quem Fasti Onuphrii reponunt ad an. 1. Olymp. 191. ita ut uno anno distent inter se, si Olymp. designatio certior sit apud Onuphrium, quam apud Eusebium. Nam si habeatur ratio anni ab Urbe, qui est Dioni 738. & qui juxta calculum Varronis ab an. 3. Olymp. 6. concurrit cum an. ab Abraam 2000. vulgatus situs est cæteris anteponendus. Dio ipse postea subjungit *maximum tunc fuisse bellum contra Germanos , quod Augustum urbe extraxit , & in quo Lollius victus est* : quam cladem *Lollianam majoris infamia quam detrimenti fuisse* tradit Suetonius : ejusdem quoque meminit Vellejus lib. 2. quam vult accidisse post mortem Agrippæ, & triumphum Tiberii de Pannoniis, id est post annum Urbis 742. (qui incidit in an. 31. Augusti secundum Varronem , & 33. secundum Catonem) *Coss. Messala & Quirino*, quos Fasti Onuphrii objiciunt an. 1. Olymp. 192. qui est auctori, an. 32. Augusti . Julius Obsequens convenit penitus cum auctore , & sede vulgari , dum scribit *Furnio & Silano Coss. insidiis Romanorum Germanos circumventos sub M. Lollio Legato graviter vexatos* . Nam illi Consules constituuntur ad eundem an. 4. Olymp. 190. tam in Fastis Onuphrii, quam apud alios auctores . Videant ergo duo viri eruditissimi non solum Eusebium , sed alios veteres commemorare victoriam Lollii de Germanis , nec Obsequentem propterea emendandum : nam potest fieri utrumque quod Lollius prius vicerit Germanos , & postea ab ipsis devictus fuerit .

Varius) Placuit ita legendum potius quam ut olim *Varus* , libris manuducentibus A. L. M. P. P . Fux. Mar. ad quos proxime accedunt *Varrius* Lo. Peta. *Varrus* Vi. O. Ven. Lut. Fa. *Verrius* Fre. nostræ etiam lectioni pondus addit auctoritas Quintiliani , Macrobii , Taciti , Ovidii, Horatii, Servii & aliorum : neque vero negarim legi apud Virgilium Ecloga 6. & 9. initio *Varum* : idem in vita Virgilii , quæ Donato adscribitur, , sicut etiam *Varrum* . Cave autem ne eundem existimes cum Quintilio Varo ut nonnulli docti . Porro aggregarunt ista ad an. 27. Augusti Fux. Fa. Peta. septem Vatican. Lo. Mar. & editi ; verum ad an. 30. Pi. Vi. O.

Augustus Cajum Agrippam adoptavit in filium) Adoptionem hanc an. 27. Augusti adscribunt Fux. & Lo. At anno 28. Fa. Peta. Mar. Idac. simul cum impressis : anno

anno 29. Pi. anno 30. Vi. O. Dio l. 53. editorum sedem confirmat, ubi refert ad Consulatum *Furnii & Silanii*, qui juxta ejus rationem numerandi per Consules incidit in annum Urb. 737. Nam si ad 1264. qui est annus Abraæ Urbem conditam proxime præcedens, adjeceris 737. exsurget 2001. in quem incurrit 28. Aug. de quo hic agitur.

pag. 151. col. 2. A. *Æmilius Macer Veron. Poeta in Asia moritur*) Horum situs satis incertus, cum alii ad an. 28. Aug. locarint, ut Fux. Peta. Fa. Lo. quibus adhæsere vulgares: alii ad an. 30. ut Pi. alii ad an. 31. ut Vi. O. alii ad an. 29. ut Mar.

Tiberius Vindelicos & eos qui Thraciarum &c.) Reposita his sedes in Lo. Mar. & impressis ad an. 29. Augusti: in Pi. O. Vi. ad an. 30. in Fux. Fa. Peta. ad an. 28. cum quibus videtur sentire Dio l. 54. dum loquitur de Rhœtis & populis qui circa Tridentum habitant (quos eosdem discimus esse cum Vindelicis ac Noricis ex Vellejo lib. 2.) a Tiberio subactis Coss. *Druso Labone & Calphurnio Pisone* anno Urb. 739. qui coincidit cum an. 28 Aug. juxta Varronianam supputationem, initium sumendo a 3. Olymp. 6.

qui Thraciarum) *qui Thracum* Al.

Colonia Berytum &c.) Respondent anno 30. Aug. in Fux. Fa. Peta. Lo. & excusis: ann. 31. in Vati. & Pi. an. 32. in Vi. O.

Berytum) *Birretum* L. *Byretum* Vi. O. *Beritum* Fa. Lo. Fux. & tres mss. Fab. sic Antonin. in Itiner. *Ebericum* Mar. ubi mutuatus est *E* a finali præcedentis vocabuli coloniæ, ut sæpe in mss. & *c* pro *t* assumsit: verum prius magis probandum; sic enim omnia alia exempl. & Ammian. Marcel. l. 14. At Agathias l. 1. & Mela. l. 1. *Beriton*; ubi ejus Scholiastes ait appellari etiam adhuc lingua vulgari *Barutos*, & esse portum Damasci, Thevetus scribit *Baruth*. Item apud Plin. l. 5. cap. 20. *Berythus* cum *h*.

Patras) Ita restituo pro *Pataras*, ad imitationem L. A. M. V. Va. & reliquorum Vaticanorum, Vi. Fux. & trium mss. Fab. Fa. P. Lo. Peta. Mar. Patræ vero sunt urbs Achajæ ex Plin. l. 4. c. 4. Stephano & Pausania l. 3. Hieronymo de Script. Ecclesi. Thucydide lib. 2. cujus apud Socratem l. 7. histor. c. 36. Perigenes dicitur *Episcopus*: Strabo etiam l. 8. testatur Romanos deduxisse Coloniam Patras post pugnam Actiacam: *Patara* autem est urbs Lyciæ, de qua Pausanias l. 9. Herodot. lib. 1. Plin. lib. 3. c. 4. Ptolemæus, Mela, & alii.

Bosphorum Agrippa capit) Captos Bosphoranos volunt Fux. Fa. Peta. Lo. Mar. & excusi an. 30. August. seu 3. Olymp. 191. Pi. an. 31. Vi. O. ann. 32. situm vero hunc vulgatum comprobat Dio l. 54. dum ista gesta refert Coss. *Crasso & Cornelio*, qui in Fastis Onuphrii eidem anno 3. Olymp. 191. respondent.

Cestius Smyrnæus Rhetor Latine Romæ docuit, In Vi. Sa. *Cestius Smirneus Latinam Rhetoricam docuit*, quæ loquendi formula usurpatur superius, ubi agitur de Plotio; verum cum utrobique probus sensus sit, utrumvis legendum censueris parum refert: in Lo. *Ysmirneus*; apud Mar. *Cercius* occurret: libri minus inter se conveniunt, quo anno designanda sint, an. 30. Aug. ut Peta. vel an. 31. ut Fux. Fa. Lo. Mar. & vulgati, vel 32. an. ut Pi. vel 33. ut Vi. O.

Augustus a Senatu Pontifex Maximus appellatur) Delatum Augusto honorem hunc anno 31. imperii sui volunt Fux. Fa. Peta. Lo. & Mar. editi: at an. 32. Pi. & an. 33. Vi. O. favet editis Dio l. 54. dum refert Lepidum Pontificem Maximum obiisse Coss. *Tiberio & Q. Varo*, & in ejus locum constitutum Augustum. Illi autem Consules in Fastis Onuphrii Panvinii anno Urbis 740. 4. Olymp. 191. & anno 31. Augusti opponuntur: Suetonius rem narrat, sed subticet annum: Ovid. l. 3. Fastor. indicat creatum Pontificem Maximum sexto die Martii.

Sextus ubi Oceano clivosum scandit Olympum
Phœbus &c.
Cæsaris innumeris, quos maluit ipse mereri,
Accessit titulis Pontificalis honor.

Herodes Cæsaream in nomine Cæsaris condidit &c.) Conditam referunt Lo. quidem an. 31. Augusti: at vero 32. Fux. Fa. Peta. Mar. & cusi: anno demum 33. Pi. V. O. Josephus l. 16. cap. 5. ait Cæsaream ædificatam per decennium & perfectam an. 28. Herodis & Olymp. 192. sed licet cum auctores loquuntur de Olymp. nulla addita mentione anni, ut plurimum intelligant annum primum illius Olymp. ut alias diximus, & ita auctor optime cum Josepho conveniret. Tamen hic convincitur eum de an. 4. illius Olymp. loqui, quia an. 14. Augusti est illi an. 7. Herodis, ut supra diximus ex l. 15. antiq. c. 6.

Herodes Antidonam condidit &c.) Reducuntur ad an. 32. Augusti in Fa. Lo. & impressis: sed ad 33. in Fux. Peta. Pi. Vi. O. Mar,

Antipatridam atque Herodionem) *A t[illegible]atiam* Fa. *Herodion.* Fa. & Lo. *Herodiem* Peta.

Tiberius Cæsar de captivis Pannonis triumphat) Pro *captivis* in Vi. Fa. Pi. O. Fux. legitur *caps[illegible]*. Videbatur hæc penitus eradenda, tum quia a [illegible] ab L. tum quia eadem consequenter habentur, seu v[illegible] men[illegible]nacearum, Mar. & editorum consensus: ple[illegible] mss. pro *triumphat* habent *triumphavit* L. A. A. M. P. Pi. Peta. Mar Hunc porro triumph[illegible] alii quidem an. 32. Augusti, ut Lo. [illegible] an. 33. ut Fa. & impressi: alii an. 34. ut Fux. Peta. Pi. V. O. [illegible] ut Mar. Discimus ex Dione l. 54. Tiberium v[illegible] Pannonios rebellantes mortuo Agrippa, pro[illegible] *tum ei triumphum decrevisse, quem ducere Augustu[illegible] permisit, sed ejus loco triumphalibus eum honoribus & ornamentis ornavit* Coss. *Messala & S[illegible] Quirino*, quos Onuphrii Fasti col[illegible] ad an. 1. Olymp. 192. & ad an. Urb. 742. qui apud a[illegible]orum coincidit cum illo an. 33. Augusti.

Horatius 57. ætatis suæ anno &c.) Hora[illegible] obtigisse referunt Fa. Lo. Pi. an. 34. Augusti [illegible] conformant se impressi: at Fux. Peta. O. Pi. Vi. Mar. an. 35. qui situs est purior: respondet enim anno ejus nativitatis, de quo supra. Si enim aggregaris annos ab Abraam 1951. annos 57. prodibit 2008. Item & si computes per Olympiades ab anno 3. Olymp. 1[illegible]. usque ad an. 4. Olymp. 192 an. 57. Horatii in 35. Octavii incurret. Sed nullus quod sciam, veterum scriptorum anni mortis illius meminit.

Passienus pater) Apud Mar. deest *pater*: præterea congeruntur ista in spatium illud oppositum anno 34. Augusti in Fa. Lo. & impressis an. 35. in Fux. Peta. Pi. Mar. an. 36. in Vi O. Quodnam horum sit certius, vix potest dici, cum nulla apud veteres obitus hujus Possieni exstent monumenta: immo nec ipsius, præter Senecam, qui eum vocat *virum eloquentissimum, & temporis sui primum Oratorem*, lib. 2. Controvers. 4. Verosimile est ejus filium esse eundem, qui vocatur *Passienus Ruffus*, seu *Passienus Crispus*, qui teste Plin. l. 16. c. 24. *ita arborem eximiam adamavit, ut eam solitus esset osculari, & amplecti*, & de quo Suetonius in Nerone, & Cassiod. in Chron. ut de Consule circa an. Urb. 7[illegible]. seu 1. Olymp. 194.

Ibid B *C. Julius Hyginus cognomento Polyhistor*,) *C. Julius Hircinius* apud Mar. *C. Julius Schygirus Policastor* in Fa. *C. Julius Higinus cognomento Policastor* in Lo. & apud Suetonium: *C. Julius Iginus* &c. in Peta. *C. Julius Yginus* &c. in Vi. O. Cæterum comparanda hæc esse cum anno 35. Augusti auctores sunt Fux. Fa. Peta. Lo. Pi. Mar. & vulgares, vel cum an. 36. Vi. O. qui omnes possunt tolerari, cum non tam agatur de singulari anno aliquo quam de tempore.

[*Tiberius vastata Germania Imperator appellatur*) Insignitum volunt hoc titulo *Imperatoris* Tiberium Fux. quidem, Fa. Peta. Lo. Pi. Mar. an. 35. Augusti, seu 4. Olymp. 192. quod & imitantur editi. At vero an. 36. Vi. O. Vetus sedes stabilitur auctoritate tum Dionis l. 55. dum hoc bellum Tiberii post mortem Drusi fratris contra Germanos confectum, & titulum *Imperatoris* ipsi inditum adscribit an. Urb. 746. quia ille coincidit cum anno Abraæ 2008. qui est auctoris 35. Augusti. & quod majus est *Coss. Asinio & Censorino*: tum etiam Dionysii Halicarn. l. 2. dum ut testis oculatus scribit ipsum *Tiberium & Pisonem* (qui successerunt illis duobus Coss.) iniisse Consulatum an. 1. Olymp. 193. quo ipse Dionysius discessit ex Urbe, & non anno 2. ut notant Fasti Onuphrii; ergo Consulatus *Asinii & Censorini* incidit in 4. Olymp. 192. licet autem ipse Dionysius dicat Consulatum *Tiberii & Pisonis* esse Urbis annum 746. non propterea tamen dicendus est contrarius Dioni, qui illum annum tribuit superioribus Consulibus. Sed distinguendum est juxta diversam rationem supputationis Varronis aut Catonis, quum sæpe uno anno differant, sæpe duobus. Quod autem Dionysius loquens de Olymp. 193. fit intelligendus de anno primo Olymp. duplici ratione efficitur. Primo quod veteres ut plurimum solent significare annum primum Olymp. dum absolute Olympiadem notant. Secundo quod ipse paulo post clare docet se Romam advenisse *circa mediam Olympiadem 187 simul atque finitum est bellum civile*. & ibi mansisse per *annos 22.* qui desinunt in annum vertentem 4. Olymp. 192.

Herodes Hyrcanum &c.) Concurrunt hic libri tam scripti quam typis exa[illegible] & Mar. ut ad an. 36. Augusti ista congerant.

Tiberius de Rhetiis) De *Bactis* A. M. P. Græce P[illegible] & In-

& Inscriptiones apud Gruterum pag. 439. *de Retis* Lo. *de Rethiis* Vat. Strabo, Victor, Plinius passim (ut lib. 14. cap. 30.) Paterculus lib. 2. & Eutropius lib. 7. Victor in Epitome sæpe faciunt mentionem *Rhætorum*, seu *Ratiorum*. Verum in O. Pi. L. Vi. Vincent, & Anton. legitur *deletis* pro *de Rhetis*: apud Mar. prætermissa, & in Peta. *Daretis*, sed vitiose. Nam cum nostra lectione conveniunt Suetonius, Orosius, Florus, & alii multi, qui Rhetiam a Tiberio subactam scribunt. Ad ultimum secundum hunc Tiberii triumphum comparant Fux. Fa. Peta. Lo. Mar. & vulgati eum an. 38. Augusti, contra quam Pi. O Vi. qui cum 37. quibus conformis Dio lib. 54. quod spectat ad Rhetos, ubi hæc refert ad Consulatum *Drusi & Calpurnii Pisonis*, quos Fasti Onuphrii opponunt an. 2. Olymp. 193. qui est auctori 37. Augusti. Suetonius scribit Tiberium triumphasse de Rhetiis, Vindelicis, & Pannoniis: a quibus non dissentit Vellejus, immo nec Dio lib. 55. qui hunc triumphum adscribit Consulatui *Tiberii & Pisonis*, quos Fasti Onuphrii suggerunt an. 2. Olymp. 193. Sed si habeatur ratio anni Urbis 747. qui coincidit apud Onuphrium ex Varrone cum illo Consulatu, & apud Eusebium cum anno ab Abraam 2011. vulgatus situs erit cæteris præferendus.

Armenis) Ita habent omnes libri, sed suspicor esse mendum pro *Germanis*. Nam præter affinitatem vocum, constat ex Dione, Vellejo, & Suetonio Tiberium non solum vicisse Germanos, quod auctor etiam paulo ante dixit, sed de ipsis quoque triumphasse hoc anno, qui est illis & auctori idem ac Urbis 747. Verum apud veteres non invenitur, quod de Armenis triumpharit: quamvis eos subegerit multo ante ut prædixit auctor: *Armeniis* reposuit Mar.

Albutius Silo Novariensis) In Pi. L. *Albutius Silo Naveriensis*: in Vi. O. *Albutius Silona Variensis*: in Mar. *Albutius Valiensis*: in Lo. Peta. *Albucius Silo Novariensis*: apud Sueton. de clar. Rheto. *Albutius Silus*: apud Senecam lib. 1. controv. & passim *Albutius Silius*. Scribendum autem per *c*, non per *t*, vult eruditissimus Nicol. Faber in lib. 3. contr. Senec. pag. 17. tam ex lapidibus quam ex scriptoribus, sicut etiam legimus in prima edit. Ven. tamen est per *t* in aliis, ut etiam habent dicti scriptores & Quintil. lib. 2. cap. 16. lib. 3. cap. 3. & 8. At *Silo* olim scribebatur per *y*, in vulgatis & in Fa. & in editione Senecæ anni 1557. Nam in illa anni 1587. habes *Silus*, sed in aliis est per *i*, quos sequimur cum eisdem auctoribus. Jam vero libri censent hæc reducenda vel ad an. 37. Augusti, ut Pi. vel ad an. 38. ut Fux. Peta. Fa. Lo. Vi. O. Pi. una cum editionibus & Mar.

Augustus Juliam filiam suam in adulterio deprahensam damnat exilio) In Pi. & trib. mss. Fab. ac Mar. deest vox *Juliam*: sed nemo potest dubitare, quin auctor de ea loquatur, cum Augustus nullam aliam prolem habuerit, & idem recitetur apud Suetonium, Dionem lib. 55. & alios plures. Ista porro collocantur in Fux. Peta. Vi. O. Lo. Fa. Mar. & excusis ad an. 39. Augusti, seu 4. Olym. 193. in Pi. ad an. 38. Apposite quidem hic codex si hoc contigit ut vult Dio lib. 55. *Coss. Antistio & Balbo*, & si eos Fasti Onuphrii recte assignant ad an. 3. Olymp. 193. qui coincidit cum an. 38. Augusti. Si tamen spectetur an. Urb. 748. qui concurrit ex Dione & ratione ordinis Consulum cum illis Coss. & cum anno ab Abraam 2012. (si numeres a 1. Olymp. 7.) retinendus est vulgatus situs: Vellejus lib. 2. distat ab auctore tribus annis cum relegatam Juliam commemorat *Augusto & Caninio Coss.* si sequendi sunt Fasti Onuphrii, dum eos tribuunt anno Urbis 752. & 3. Olymp. 194. cui accedit Macrobius lib. 2. Saturn. cum tradit hanc Juliam, antequam in exilium mitteretur, natam annos circiter 38. & si etiam verum est ut Dio tradit lib. 48. eam natam *Coss. Lucio Martio Censorino & Cajo Sabino*, seu an. Urbis 715. vel 3. Olymp. 185. fuit autem *a patre Pandataria insula mox oppido Rheginorum clausa*, ubi obiit anno Urbis 767. ut testatur Tacitus lib. 1.

M. Tullius Tyro) Pro *Tyro* legitur *Tiro* in Peta. & trib. mss. Fab. sicut apud Tacitum. Verum utrumque receptum est apud bonos auctores. Habemus autem hic libros consentientes. Vi. O. Fux. Peta. Fa. Pi. Lo. Mar. & editos, ut opponantur ista an. 39. Augusti.

usque ad centesimum) Sic rectius pro *usque centesimum*, ut olim, juxta A. M. L. V. Va. Pi. Lo. P. O. Mat. Ven. Lut. So. Fre. Peta. Vi. Fux. Fa.

Augustus gladiatorum ludum & navale certamen exhibuit) In Fa. Pi. Lo. Vi. O. ista pendent ab an. 39. Augusti, seu 4 Olymp. 193. quod & in excusis servatur. At in Fux. Peta. Mar. an. 40. sed Vellejus lib. 2. firmat antiquum calculum, dum ait hæc spectacula adhibita eodem anno, quo Julia pulsa est in exilium, licet differre videatur ab auctore, eo quod illa adscribat Consulatui *Augusti & Caninii*, quem Fasti Onuphrii tribuunt an. 3. Olymp. 194. sed quis conciliaret veteres in collatione Consulum cum Olympiadibus?

Melissus Spoletinus &c.) Reposuere ista ex adverso an. 39. Augusti Vi. O. Pi. & anni 40. Fux. Fa. Peta. Lo. & editiones una cum Mar. recensebis tamen quod is habet *Melissus Poletinus*, pro *Spoletinus*.

M. Portius Latro) *Portius Cato* Vi. O. sic etiam Vinc. & Antoni. titulo 4. cap. 5. *Notandum*, inquiunt, *quod præter Catonem Uticensem fuit alius Cato Philosophus Stoicus, qui secundum Eusebium an. imperii Augusti 41. tædio duplicis quartanæ seipsum interfecit, sperans post istam vitam meliorem invenire, ut ait Eusebius*. Portii Catonis Philosophi meminit Sextus Frontinus lib. 1. & 2. Æmilius Probus, Valer. Maxim. lib. 2. cap. 4. & lib. 3. cap. 2. ut etiam ipse Eusebius ad Olymp. 177. Portii Latronis *clari inter magistros dicendi*: Plin. lib. 20. cap. 14. Seneca passim in Controversiis, ut de suo condiscipulo in schola Marulli Rhetoris: Quintilian. & alii misere confundunt cum hoc Portio Latrone alterum Catonem: fuit & alius ejusdem nominis Orator insignis, cujus meminerunt Varro lib. 1. de re rustica, Salust. lib. 1. hist. Cicero in Bruto, Livius lib. 34. & 49. Plin. lib. 7. cap. 27. Colum. lib. 1. Plutarch. in vita Catonis, Valer. lib. 2. cap. 4. & lib. 3. cap. 2. Hujus opera edita sunt Lugduni Batavorum an. 1590. Ad extremum his designata sedes in Fux. Fa. Peta. Pi. Lo. Mar. & impressis ad an. 40. Augusti: in Vi. O. ad an. 41.

pag. 152. col. 3. A. *Herodes ad ea quæ supra crudeliter &c.*) Augent vocem, ut augeant sensum Fux. & Peta. Nam pro *crudeliter* substituunt *crudelissime*: Mar. est contentus voce *crudelis*. Præterea exhibentur ista e regione, in nonnullis, ut in Lo. Fa. Pi. & editis una cum Mar. an. 40. Augusti: in Peta. Vi. O. & trib. mss. Fab. an. 41.

Cæsar amicitiam &c.) Componunt ista cum anno 41. Augusti libri editi: cum anno 42. Fa. Lo. Mar. cum an. 43. Fux. Peta. Vi. O. cum an. 44. Pi.

Tertullianus &c. usque *passum*) Cum antea ista essent ad an. 42. Augusti posita, translata sunt in hunc locum sub anno 41. Augusti ex fide M. P. Lo. O. Vi L. A. Fux. Peta. & sententia idem poscente. Leguntur autem ut additamenta, minusculis literis in margine Fa. & unius ex mss. Fab. ad an. 42.

affirmat Christum 41. anno) Pro 41. habes 40. in V. Va. Lo. Fa. sed prius respondet ipsi Tertulliano adversus Judæos, cui adhærent Hieronymus in Esai. cap. 4. & Daniel. 9. Irenæus lib. 3. cap. 25. Julianus Toletanus, Cassiodorus, & Marianus. Sunt viri docti, qui hos conantur conciliare cum aliis, qui ortum Christi referunt ad an. 42. Augusti, ut illi incipiant numerare annos Augusti a cæde Julii Cæsaris; isti autem ab ejus primo Consulatu. Sunt etiam alii qui volunt priores loqui de anno vertente, posteriores de anno completo: sed neutrum satisfacit multis nominibus. Cæterum non est hujus loci illa afferre.

col. 4. A. *Anni Domini*) Non est dissimulandum in sex Vaticanis, trib. Fab. & omnibus mss. præter Vi. O & V. deesse numerum, seu seriem annorum a Christo, perinde ac illam annorum mundi, de qua fuse in limine Notarum: & secundum quam etiam ex auctore primus an. Christi est 5199. mundi: unde satis constat utramque columnam annorum & a mundo, & a Christo, a librariis fuisse additam, sicuti multi ante nos observarunt: in quibus est vir clariss. *Nicolaus Faber*, quem sine honore non possumus, nec debemus nominare, Præfatione in Fragmenta Hilarii. Unde nec mirum videri debet, si nihil certi constet de annis a Christo apud Eusebium, & Hieronymum, neque apud alios veteres, nisi prout colligitur ex Imperatorum successionibus per adjunctionem annorum, quibus quisque regnavit, & per collationem cum Olympiadibus & Consulibus: sicut apud Dionem, Livium, & alios colliguntur anni Urbis secundum ordinem Consulum. Jam vero non erit extra rem de annis Christi, prout in codicibus Victorino & Oisellano (nam quid de eisdem contineat codex V. non memini, cum perierint, ut dixi sæpe, meæ notæ antiquæ) contexuntur, nonnulla attingere, ut quivis facilius intelligat in quibus dissideant a nostris, ut deinceps observabimus, in quibus coeant, & quibus ex caussis. Observandum ergo in primis illos duos pares esse & convenire cum nostris usque ad an. Christi 71. ut idem sit an. 1. Vespasiani consentientibus non solum omnibus libris, sed ipsis Vincentio, Martino Polono, Antonino, & aliis sequacibus Eusebii. Ex hinc distant 1. an. Nam cum an. 80. Christi in vulgatis occupet spatium oppositum an. 10. Vespasiani, est in Vi. O. ad an. 1. Titi: hujusmodi dissidium nascitur, quia isti tribuunt Vespasiano tantum an. 9. & alii an. 10. sed cum mox illi duo dent Tito an. 3. & editi tantum an. 2. fit ut conveniant in an. 84. Christi ut sit in omnibus ad an. 2 Domitiani & inde usque ad an. 1. Mar. Antonini, qui cum in

editis concurrat cum an. Christi 163. in illis est ad an. 162. quia hi duo tribuunt tantum Antonino Pio annos 22. & editi an. 23. Hæc differentia unius anni perseverat usque ad an. 213. quem tam vulgati, quam illi duo collocant ad annum primum Caracallæ, quia illi prorogant imperium Severi usque ad an. 19. vulgati non nisi usque ad 18. annos: mox incipiunt dissidere in an. 220. qui in vulgatis est ad an.1. Macrini, in illis ad an.1. M. Aurelii: quia hi concedunt tantum annos sex Caracallæ, at alii annos 7. Quod discrimen perseverat usque ad annum Christi 328. qui respondet anno 19. Constantini in vulgatis: at in illis anno 20. ejusdem & ultimo Chronici Eusebiani: qua ratione progrediuntur usque ad finem Chronici Hieronymi, ubi in vulgatis annus 381. Christi est an. 14. Valentis & ultimus illius Chronici, in illis an. 380. & in hoc terminant annos Christi; neque enim illos appingunt in Prospero. Quando autem primum accessio columnæ illius annorum a Christo facta sit huic Chronico, vix certi quicquam dici potest. Licet enim Contractus (qui scribebat an. 1060.) Marianus (qui scribebat an. 1083.) persequantur suum Chronicon per annos Christi, nusquam tamen meminere annorum a Christo secundum Chronicon Eusebii, immo valde diversam rationem persequuntur. Marianus enim verbi gratia, componit an. 1. Vespasiani cum anno 74. Christi, & annum 20. Constantini cum anno 325. & sic de aliis. Contractus vero an. 1. Vespasiani cum an. 72. Christi, & annum 20. Constantini cum an. Christi 327. Vincentius autem (qui scribit an. 1250.) notat annos Christi eodem modo, quo Victorinus & Oisellanus codices, sed in hoc nusquam meminit Chronici Eusebii. Solus Antoninus (qui vivebat an. 1450.) facit mentionem annorum a Christo juxta Eusebii Chronicon, ut loquens de Vespasiano, *Vespasianus imperavit, ut scribit Eusebius in Chronicis, anno Domini* 71. & de Maximino Imperatore, *cepit imperare anno Domini* 238. *secundum Eusebium in Chronicis*, & sic in aliis, in quibus concurrit cum nostris editis ut plurimum.

col. 2. A. *Edicente Cæsare*) Desunt hæc duo verba in L. Vi. O. Lo. A. V. Va. Vat. Fa. Fux. Peta. Pi. Mar. Porro reposuimus istam periodum hoc loco ad an. 42. Augusti ex fide omnium mss. præter Fa. Peta. (Nam in illo ad an. 41. in hoc ad an. 43.) & ita poscente ratione temporis, & auctoritate Lucæ 2. & ipsius Eusebii lib. 1. histor. cap. 1. Quibus satisfit viro doctissimo, qui ex horum situ antiquo ad an. 41. Augusti, & 2. Olymp. 194. argumentabatur ortum Christi referendum ex Eusebio in an. 2. Olymp. 194. Non tamen celabo in Lo. P. Vi. O. M. A. L. illam periodum apponi consequenter post illa sequentis periodi verba, *Judææ nascitur*: sed cum jam esset receptum in vulgatis, ut illa præiret, satis fuit illi suum annum proprium restituere, videlicet 42. Augusti. Adde quod Quirinus cœperat censum describere paulo ante Christi nativitatem.

ex Senatusconsulto) *ex consilio Senatus* P. A. M. V. Vi. Lo. Peta. Fux. O. Pi. *ex consulto Senatus* Va. Fa. Vat. V. *ex Senatusconsultu* Ven.

Quirinus) In Vi. O. Fux. *Cyrinus*, sicut habet Lucas 2. & Auctor ipse in hist. lib. 1. cap. 5. ex Josepho lib. 18. antiquit. cap. 5. & omnes Græci Κυρήνιος, vel Κυρῖνος, ut Latini, Suetonius & alii habent *Quirinus*, vel ut Tacitus *Quirinius*, ut & Dio lib. 53. appellabatur autem *Publius Sulpitius Quirinus*, ut constat ex Tacito, Fastis Consularibus ad an. Urb. 741. & aliis. Nec audiendus est Laurentius Valla, qui putat eum vocari *Cyrenæum*.

possessionumque describit) Melius juxta Fux. Peta. M. L. Lo. A. V. Va. Fa. Mar. Pi. O. Vi. quam ut olim *possessionesque*.

Jesus Christus Filius Dei &c.) Omnes fere libri concurrunt, ut nativitatem Salvatoris prænotent ad eundem annum, videlicet Herodis 32. Augusti 42. & 3. Olymp. 194. Dixi fere: Nam solus Lo. habet ad an. Herodis 31. Augusti 41. & 2. Olymp. 194. Vi. quoque & O. dissident tantum ab universa cohorte librorum in Olymp. cum constituant ad an. 2. Olymp. 194. quod in illis duobus nascitur ex illo an 10. Ptolemæi, qui & Alexander, prætermisso in serie Alexandrinorum, de quo supra: hinc enim fit, ut primus annus Julii Cæsaris, qui debebat concurrere cum an. 1. Olymp. 183. respondeat an. 4. Olymp. 182. ac proinde an. 42. August. respondeat an. 2. Olymp. 194. cum deberet an. 3. Olymp. 194. Quod autem editorum situs potior sit tam in Olymp. quam in anno Augusti (nam in an. 32. Herodis non est controversia de mente auctoris) confirmatur ex eo, quod an. 20. Constantini sit auctori, ut suo loco demonstrabitur, annus Christi 329. & an. 3. Olymp. 276. Ergo si cursu retrogrado numeres, reperies annum primum Christi esse 3. Olymp. 194. His adde quod alioquin hic annus primus Christi non incurreret in an. 2015. ab Abraam, quod tamen necessario ponendum, ut mox demonst[illegible] quo fit ut non possim assentiri [illegible] doctissimo [illegible] quod Eusebius dicat annum Tiberii 15. incidisse in 4. Olymp. 201. idemque affirmet eum annum fuisse [illegible] tis Christi 30. contendit propterea consequi natum [illegible] minum anno 2. Olymp. 194. juxta Eusebium. Primum enim oppono alium eruditissimum virum (P[illegible] 550. in suis in Danielem Commentariis) contr[illegible] eodem colligentem, nimirum Eusebium [illegible] 15. Tiberii e regione illius anni 4. Oly[illegible] declarasse ortum Domini contigisse an. 3. O[illegible] Deinde si nativitas Domini, seu primus annus [illegible] ipsius uno gradu altius sursum versus pro[illegible] necesse fuerit non solum primum annum Julii [illegible] & Augusti, sed etiam Tiberii & cæterorum Im[illegible] rum ad anterioris Olympiad. annum procedere [illegible] ita primus an. Julii Cæsaris non jam stat e[illegible] so anni primi Olymp. 183. sed ex adverso quarti [illegible] dentis Olymp. 182. Quod tamen quam lon[illegible] sebii mente abesse nobis certum est & expl[illegible] cum jam scripserit pag. 119. Julium ar[illegible] Olymp. 183. id est an. 1. illius Olym[illegible] 183. N[illegible] veteres simpliciter & sine additione [illegible] ut plurimum ejus annum primum inte[illegible] semel monuimus. Præterea cum lib. 10. de præp[illegible] scripserit *annum 15. Tiberii inveniri quartum Olympiad.* 201. (nam mendose legitur *ducentesima quinta ac prima*) & doctrinam Evangelicam eodem anno [illegible] & lib. 1. hist. cap. 10. *Christum baptizatum fuisse, quando jam tricesimum ætatis suæ annum degere incipiebat, & spatium temporis prædicationis suæ vix integrum quadriennium efficere*: & lib. 8. de demonstr. cap. 2. *Praedictum est*, inquit, *memoriæ omne doctrinæ eruditioni que miraculorum Salvatoris nostri tempus trium annorum [illegible] mis fuisse.* Non igitur illi completus est an. 30. C[illegible], sed inchoatus & currens baptismi tempore, neque spatium septem plenarum Olympiadum, & duorum annorum inter ejus ortum & baptismum interceptum reperiri potest, sed septem sunt tantum completæ Olymp. [illegible] mediæ; tertius autem annus Olymp. 194. in quem refertur ortus ejus, tot solum menses habet, quot sunt a solstitio hyberno, quo natus est Dominus, ad solstitium æstivum, quo annus Olympiadis sequentis inchoatus est, & trigesimus item Christi tot mensibus decurtatus est, quot a sexto Januarii, quo baptisatus est, usque ad æstivum solstitium, quo Olympicus annus finitur, interjecti sunt: ita ut ex collectis Olympiacis annis non plures conficiuntur anni, quam 29. completi, & trigesimus per tredecim dies inchoatus. Idque ex diagrammate annorum expansorum colligi poterit, siquis ita per quattuor strigas & intervalla linearum disponat omnes ætates Christi anno 23 ut primum Christi annum collocet ex adverso an. 3. Olym. 194. Sic enim omnes deinceps quasi quadruplici catena deducet, ut ex adverso 3[illegible] reperiantur siti, & 15. Tiberii, & annus 4. Olym. 2[illegible]

quo anno cepit Christianorum salus, qui & primus annus Christianæ salutis numeratur) Desunt hæc in A. Al. L. M. V. Peta. Fux. P. Lo. Fa. Vi. O. Pi. & tribus mss. Fab. propterea libenter expunxissem, nisi me cohibuisset dignitas rei, tum quia nullus pene ms. contexit annos a Christo, ut dixi: tum quia certum est Dionysium exiguum Abbatem Romanum primum constituisse annos a Christo, quibus utimur an. 532. & communem etiam numerandi rationem annos a Christo in rescriptis Pontificum, & Regum, seu actis publicis, seu etiam in Chronographis & historicis, natam multo post Eusebium, & Hieronymum, sive tempore Caroli Magni, sive ante vel post; nam de hoc viri docti contendunt.

In Bethleem Judæ nascitur) *Judææ* vice, ut in impressis, Mar. & aliis nonnullis mss. vel *Judææ*, ut in Pi. legimus *Judæ* in A. Fux. Peta. L. Vi. M. V. P. Al. O. Lo. a quibus firmiter stat Hieron. in cap. 2. Matthæi: *Librariorum*, inquit, *error est. Putamus enim ab Evangelista primum editum, sicut in ipso Hebraico legimus, Judæ, non Judææ. Quæ est enim aliarum gentium Bethleem, ut ad distinctionem ejus hic Judææ poneretur? Juda autem idcirco scribitur, quia est alia Bethleem in Galilæa.* Et licet exemplaria Græca Evangelistarum habeant hodie Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας, hoc est, *Bethleem Judææ*, quia tamen verisimile non est Hieronymum versionis hujus Chronici auctorem sibi ipsi esse adeo contrarium; & cum habeamus tot codices locupletissimos testes hic mentis ejus, nefas fuit ab illis dissentire. Nihilominus non video, pace D. Hieronymi dixerim, quin Matthæus non potuerit scribere τῆς Ἰουδαίας eadem ratione, qua 70. Interpretes vertunt יהודה Jehuda, τῆς Ἰουδαίας, ut Psal. 75. γνωστὸς ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ὁ Θεός, Psal. 113. ἐγενήθη Ἰουδαία ἁγίασμα αὐτοῦ. *Facta est Judæa sanctificatio ejus.* Sic 1. Reg. 17. εἰς Σοκχὼθ τῆς Ἰουδαίας, ubi noster Interpres, *in Soccoth Juda*.

Juda. Sic etiam Math. 19. *migravit a Galilaa & venit in fines Judaa*. Ex quibus locis & similibus constat vocem *Judaa* sumi aliquando pro sola tribu Juda, seu regione illius, & non solum pro tota regione Palæstinæ, quam Hebræorum, seu Judæorum gens incolebat.

Colliguntur &c. usque *ad nativitatem Christi anni* 2015.) Pro *an.* 2025. ut in impressis, & aliis nonnullis mss. posuimus *anni* 2015. ex fide A. Al. L. Pi. Peta. Fux. V.P. Au. M. Lo. Idac. trium mss Fab. Vincen. & ex ratione calculi ab Abraam appositi per decadas ad oram. Non reticebo codices Vi. O. pro 2015. habere *duo millia quattuordecim*. Sed in illis error manavit ob illum decimum annum sublatum Ptolemæo, qui & Alexander, de quo non semel. Etenim si annus ille accedat, sicuti præstitimus, annus primus Christi, qui anno 42. Augusti respondet, incurret in illum an. ab Abraam 2015.

Sixtus Pytagoricus Philosophus) Exstat in vulgaris *Xistus*: apud Mar. *Sextius*, sicut apud Senecam epist.108. Magis tamen probo priorum editionum Ven. & L... scripturam, maxime cum iis patrocinentur quinque Vatic. nec Longe absint L. P. Au. Peta. Fux. M Lo. Pi. O.Vi. & tres mss. Fab. & Vincen. tom. 1. in quibus *Sextus*, sicut apud Laertium lib. 9. cap. ult. & etiam apud Senecam in epist. & lib. de ira & sæpe alias: quinetiam ita legere optimos veterum codicum Eusebii testatur doctissimus Nicol. Faber in Senecam, cui favent Hieronym. ad Ctesiphontem & in Ezech. cap. 18. & Gennadius in catalogo, ubi agit de Ruffino. Marianus Victorinus in Hieronymum observat *apud Gracos vocari Xistum non Xistum*, sed proculdubio aut scribendum *Xystus* more Græcorum, aut *Sextus*, aut etiam *Sestus* voce Latina, seu ad similitudinem vocum Latinarum detorta. Porro quoad situm, discessionem ab invicem fecerunt libri. Nam Lo. Fa. & editi aggregant ista ad an. 42. Augusti: Vi. O. Mar. & Fux. ad an. 43. Pi. Peta. Vincen. ad an. 44.

agnoscitur) Rectius ni fallor juxta M. V. Va. Peta. O. Fux. P. Vi. Lo. Pi. quam *nascitur*, quod in editis erat: astipulatur nostræ lectioni Marianus Scotus dum ait *Sextus Pythagoricus Philosophus claruit*.

col. 3. B. *Augustus Tiberium & Agrippam in filios adoptat*) Contigit hæc adoptio, si quæ fides habenda Fa. Lo Mar. & editis, an. 43. Augusti. Nam Fux. Peta. Pi. Vi. O. Contract. ad an. 44. seu 1. Olymp. 195. reponunt: iique propius accedunt ad Dionem, qui lib. 55. hæc assignat Consulatui *Æmilii* (seu *Ælii*) & *Saturnini*. Siquidem Fasti Onuphrii illum recte suggerunt reponendum circa an. 4. Olymp. 195. Licet autem Dio loquatur tantum de Tiberio; tamen Suetonius & Contractus adoptionem utriusque & Tiberii & Agrippæ conjungunt.

Judas Galilaus ad rebellandum Judaos, ne acquiescerent solvere tributa Romanis, cohortatur) Ista *ne acq. sol trib. Roma.* non exstant in A. L. Au. O Vi. M. 7. Vaticanis, Fux. Fa. Pi. Peta. P. Lo. Mar. Fre. Vincen. Contract. Verum sunt consona his quæ habentur Actor. 5. & describuntur late a Josepho lib. 18. antiq. cap. 1. & lib. 2. de bell. Judaic. cap. 7. & iis quæ ex eodem referuntur ab auctore lib. 1. histor. cap. 5. ex quibus apparet hunc Judam commovisse populum adversus censum actum a Quirino, illique persuasisse censum illum *inferre manifestam servitutem*. Cætera autem habentur ad an. 43. Augusti in Fa. Lo. Vincen. & excusis ad an. 43. in O. Vi. & Contract. ad an. 45. in Fux. Peta. Pi. vulgatus situs firmatur ex ipso auctore loco citato. Nam licet Josephus scribat rebellionem hujus Judæ contigisse tempore illius census, seu ut loquitur D. Lucas Actor. 5. *in diebus professionis* factæ per Quirinum, post quam Archelaus Viennam relegatus fuit, quod contigit anno ultimo Augusti; tamen Eusebius confundens hanc secundam descriptionem, quæ fuit solius Judææ cum prima universali facta tempore nativitatis Christi per eundem Quirinum, de qua Luc. 1. existimavit non sine magno ὑστερολογίας vitio illum tumultum contigisse circa tempus nati Christi: convincitur enim ex verbis ipsius D. Lucæ: cum nuncupat *primam* illam descriptionem, quæ facta est per Quirinum nascente Christo. Nam revera est prima, videlicet ratione habita illius, quæ secundo per eundem Quirinum facta est post annos quattuordecim. Non quod tunc primum censi & descripti fuerint Judæi: omnes enim norunt id quod auctor jam tradidit, Judæos redditos vectigales Romanis per Pompejum circa Olympiad. 179. nec destiterunt usque ad Vespasianum & destructionem Hierusalem, sicut testantur Epiphan. hæresi 51. & ipse Josephus sæpe, & colligitur ex Evangelio. Ex quibus merito coarguuntur homines non contemnendæ eruditionis, sed nimis amatores novitatis, dum non solum ex istis duabus descriptionibus unicam efficiunt (quod & facit auctor) sed malunt fidem potius adhibendam soli Josepho, ut illa semel facta fuerit anno ultimo Augusti, quam ipsi Eusebio, seu etiam Evangelistæ, qui illam referunt ad annum natalis Dominici, seu ad an. 42. Augusti; adeo ut audeant non minus puride, quam impie asserere illa verba Lucæ, *Hac descriptio facta est a praside Syria Cyrino*, esse supposititia, neque ullo modo esse Evangelistæ.

Herodes cum Christi &c.) Fa. Lo. & impressi ad an. 44. Augusti monent ista esse locanda. At Fux. Peta. O. Pi. Vi. ad an. 45. Mar. ad an. 43. verum non sunt deferendi editi. Neque enim serius a Christo nato, quam biennio, cædes infantium evenire potuit. Quod intervallum Eusebius & alii colligere videntur ex verbis illis Matthæi *a bimatu & infra secundum tempus, quod exquisierat a Magis*, quibus & favere videtur Macrobius, dum scribit lib. 2. Saturnal. cap. 4. *Herodem intra bimatum pueros interfici jussisse*. Herodes enim cum tempus nativitatis Christi ignoraret, non solum bimos pueros occidit, sed & eos qui juniores erant, utpote nati paulo ante illud tempus quod fuerat exquisitum a Magis. Non enim verisimile est eum occidere voluisse eos, qui post adventum Magorum nati essent.

universos in Betheleem) *universos Bethleem* Lo. Fa. Peta. Fux. & tres mss. Fab.

Herodes morbo &c.) Minus conveniunt libri, ubi referunt quo anno ista contigerint. Etenim Fa. Pi. Vi. O. Vincen. & editiones an. 47. Augusti. At Fux. Peta. Lo. Mar. an. 46. Contract. an. 44. Ado. an. 48.

intercutis aqua & scatentibus) Sic correximus ex L. A. Peta. Fux. O. M. P. Al. Vi. V. Mar. Beda & Contracto, qui hæc ipsa ad verbum referunt pro *intercutis atque scatentibus* ut in editis, & Idac. vel *intercutis aqua & scatentibus* in Pi. L. Nostra lectio convenit cum Josepho lib. 17. Antiquit. cap. 8. & cum ipso Eusebio citante Josephum lib. 1. cap 8. περὶ τοὺς πόδας ὡς ὑδρωπιῶντος οἰδήματα.

scatentibus) *scaturientibus* Va. utrumque habet Euseb. li. 2. cap. 8. histor. ecclesl. quin & *verenda*, inquit, *putrefactione vermibus scatente absumebantur*, & paulo post dum idem refert, *pudendorum putrefactio vermibus scaturiens*, quod effert per duo verba σκώληκας ἐμποιοῦσα, & σκώληκας γεννῶσα.

Asinius Pollio, qui de Dalmatis triumpharat &c.) Quemadmodum in superioribus uno aut altero anno codices differunt, sic in istis. Nam O. L. Pi Vi. opponunt anno 46. Augusti: Mar. an. 45. Fux Fa. Peta. Lo. an. 47. quibus conformes excusi. Triumphus autem hujus Asinii ex Parthenis seu Parthinis (populis Macedoniæ, teste Plinio lib. 3. cap. 23.) ascribitur in Fastis, seu lapidibus Capitolinis, anno Urbis 714. seu Olymp. 185. septimo Calendas Novembris, a quibus non dissentit Dio lib. 58. Verum Horatius lib. 2. Ode 1. indicat eum triumphasse de Dalmatis.

> *Et consulenti Pollio, curia,*
> *Cui laurus aternos honores*
> *Dalmatico peperit triumpho.*

Ubi Porphyrio ait eum triumphasse de Salona urbe Dalmatiæ capta: idem Servius in Virgil & Florus: observatione dignum quod scribit Suidas hunc Asinium *primum Græcorum res gestas Latino stylo esse per equutum*.

filius ejus Archelaus) Desideratur *filius ejus* in L. A. Peta. Lo. Pi. M. V. Va. Var. Fi. P. Fux. Mar. & tribus mss. Fab. sed tamen exstat in Vi. O. Al. Contracto, Adone, Vincen. constat quoque ex Math. cap. 2. Josepho lib. 17. antiquit. cap. 12. Euseb. lib. 1. histor. cap. 6. & 8. Beda lib. de ratione temporum & aliis, Archelaum fuisse filium Herodis Magni.

Lysias) Pro *Lysias* videri poterat subrogandum *Lysanias*, quia non est credendum alium esse a *Lysania*, quem Lucas Evangelista cap. 3. *Abylina Tetrarcham* appellat. Accedit quod ipse auctor lib. 1. Eccles. histor. cap. 7. & 9. inter Tetrarchas filios Herodis numerat non *Lysiam* sed *Lysaniam*. Idem Nicephor. lib. 1. cap. 15. & Cedrenus: unde dicendum aut auctorem, quem alii imitantur, memoria lapsum (quod non raro contigit apud veteres scriptores) aut pridem maculam hanc illi inustam: visum nihilominus intacta relinquere, cum illa habeantur non solum in omnibus libris, sed etiam apud Bedam, Marianum, Adonem, Freculphum, Reginonem, Contractum & alios Eusebii sectatores. Cæterum meminit quidem Josephus lib. 14. antiquit cap. 21 & lib. 15. cap. 12. duorum, quorum utrique *Lysanias* nomen, sed qui nec Tetrarchæ, nec filii Herodis dicuntur; imo nec pertinent ad hæc tempora. Non desunt autem multi viri eruditi, qui damnant auctorem, dum hunc *Lysiam* seu *Lysaniam* facit fratrem Archelai, & filium Herodis, sed quia solo argumento a negatione sumpto nituntur, cum inquiunt apud Josephum & alios nihil tale haberi, non video cur propterea ab Eusebii sententia abeundum sit, de quo tot libri & auctores fidem nobis faciant. Hallucinantur alii viri docti, & utinam in il-

in illis non esset vir summæ eruditionis & pietatis, Jansenius in Concordant. Evangel. qui cum Lysaniam, quem Josephus lib. 14. antiquit. cap. 20. facit Ptolemæi Mennei filium, eundem esse existimant cum illo, qui dicitur *Tetrarcha* a D. Luca. Nam constat esse ἀναχρονισμὸν ex eodem Josepho lib. 15. antiquit. cap. 4. & Dione lib. 49. dum tradunt illum occisum jussu Cleopatræ ante annos 40. id est anno Urbis 718. seu an. 1. Olympiad. 186. Sed pessime Joannes Calvinus in Harmon. Evange'. sicut animadvertit Carolus Molinæus J. C. licet homo infestus fidei Catholicæ, in libro quem inscripsit *Collatio seu unio quattuor Evangelistarum* &c. pag. 96. cujus placuit verba referre, quia liber ille fuit industria Calvinistarum statim a partu pene extinctus cum aliis, quæ ipse ediderat contra errores graviores Calvini, *Calvinus, inquit, hic ait Lucam Evangelistam abuti, seu improprie uti voce Tetrarchia, eo quod hi tres non essent Tetrarchæ, sed Tritrarchæ, quoniam tres tantum repugnarent, & excusat Evangelistam eo quod initio quadruplex fuit regionum partitio. Cæterum quamvis aliæ deinde sequutæ sint mutationes, tamen honoris caussa Tetrarchæ nomen retentum, quemadmodum Plinius lib. 1. natur. histor. cap. 18. septendecim ejusdem regionis Tetrarchias numerat. Ego vero dico Evangelistam nostrum valde proprie loquutum. Residua enim pars regni, quam Judæam vocabant, in qua regnum & Tetrarchia suppressum fuit, non erat confusa, nec reliquis portionibus aut fratribus Archelai accreverat; sed imperio Romano reservata per præsides Romanos regebatur. Reliquæ ergo tres portiones non erant Τριταρχίαι (ut putat Calvinus) sed vere Τετραρχίαι, & Herodes Philippus & Lysanias veri Tetrarchæ proprie loquendo, utpote singuli non tertiæ sed quartæ tantum partis regionis domini seu Toparchæ, regio nomine adempto.*

& Philippus) Ista omnia comparantur in Fa. Lo. & impressis cum anno 48. Augusti: in Fux. Peta. O. Pi. Vi. cum an. 47. sed sententia potest ferre utrumque.

Fames Romæ &c.) Notantur hæc varie. Nam in Peta. Pi. O. Vi. Contract. circa an. 48. Augusti, ut etiam facit Orosius lib. 7. cap. 1 At in Fux. Fa. Lo. Mar. & vulgatis circa an. 49. seu 2. Olymp. 196. quæ sedes firmatur a Dione lib. 55. dum hanc famem congerit in annum Consulum *Lepidi & Aruntii*, & Urb. 759. Nam uterque coit cum hoc anno 2. Olym. 196. ut cernere licet ex Fastis Onuphrii & Sigonii.

Philistion Mimographus) *Philistio Mimographus* tres mss. Fab. *Mimographus* tres Vatic. *Minographus*] Fa. sed perperam. Nam quod Philistion fuerit celebris ad excitandum risum, testantur Hieroymus, Epiphanius, Cassiodorus, Marcellinus, Sidonius, Suidas & ipse Martialis libro 2. Epigram. 41.

Mimos ridiculi Philistionis,

isque adeo risisse fertur, ut risu sit extinctus. Porro pro *Philistion* leges *Phylistio* in Fa. in Peta. Fux. Fa. & tribus mss. Fab. *Philistio* sine *y*.

Magnesianus) In Lo. Fa. & Pi. *Magnes Asianus*, & ad oram Peta. *al. Magnes*. Sed Euseb. significat Philistionem oriundum ex *Magnesia* urbe Asiæ ad oram Mæandri fluminis: alius enim fuit Nyssenus, qui obiit tempore Socratis, inquit Suidas: tamen illa lectio *Magnes* posset defendi auctoritate Eustathii, & Hesychii, qui *Magnesiæ* urbis Macedoniæ incolas vocant *Magnetes*. Cæterum quo anno floruerint, non ita certo ex meis membranis elici potest, cum aliæ anno 48. Augusti ascribant ut Pi. aliæ anno 49. ut Fa. Peta. Lo. Vi. O. quibus adhærent editiones: aliæ demum an. 50.

pag. 151. col. 3. A. *Tiberius Cæsar Dalmates &c.*) Hæc describuntur in L. Pi. Mar. circa an. 49. Augusti: in Fux. vero Fa. Lo. Peta. O. Vi. Contract. circa an. 50. seu 3 Olymp. 196. a quibus impressi non dissentiunt. Qui locus unus est ex iis ex quibus Cuspinianus asserit *exemplar Chronici Eusebii adeo esse corruptum, ut vix ejus umbram habeamus*. Nam vult hoc bellum *Dalmaticum* (ut loquitur Vellejus) seu *Illyricum* (ut Appianus, Suetonius, & Dio: ut enim ait Suetonius, *Illyricum patet intra Italiam regnum Noricum, & Thraciam, & Macedoniam, interque Danubium & sinum maris Adriatici*) seu *Germanicum* (ut Orosius, licet non satis apposite) & fuisse maximum externorum post Punica, ceptum per Tiberium, & per eundem finitum triennio post, & anno Urbis 760. & 4. Olymp. 196. Sed cum sit tantum differentia unius anni, non videtur justa querela, maxime cum ille ipse dissentiat in annis Urbis a Dione, qui lib. 55. illud bellum vult finitum Coss. *Sulpitio & Poppæo*, & an. Urbis 762. At Vellejus lib. 2. vult illud consummatum paucis diebus ante cladem Varianam, quam Suetonius *pene exitiabilem* nuncupat. Sed quando illa contigerit, inter doctos valde contenditur, nec est hujus loci in eo immorari.

Athenodorus Tarsensis &c.) In Fux. *Tharcensis Ciliciæ*. Editiones hactenus & Mar. nobis exhibuerant *Tharsensis* cum *s* & aspiratione, verum additio vocis *Ciliciæ* in Fux. facit præter alios mss. ut illam excludamus cum libro Fa. Hoc enim discrimen plerique assignant inter urbem Tarsum Ciliciæ, & alteram quæ Tharsis in Scriptura nominatur, ut aspirationis nota distinguantur, & ita etiam legitur apud Lucianum in Macrobio, d[illegible] eodem Athenodoro loquitur, quem facit præceptorem Augusti, & vixisse 8c. annos sine spiritu: p[illegible] so vide infra. In anno minus conveniunt codices. [illegible] Pi. Vi. O volunt anno 50 Augusti: Fux: Fa. Pet. [illegible] an. 51. quos sequuntur vulgati.

Athenienses res novas &c.) Motum hunc factum o[illegible]vant Pi. Vi. O. an. 51. Augusti: Fa. Fux. Peta. L[illegible] Mar. an 52. cum quibus idem docent editi

Jesus Christus &c. usque *poterant*) Desunt in L[illegible] Fux. Fa. M. P. Lo. Peta. Pi. Vi. O. & 7. Vat[illegible] puritas loquutionis *sapientia sua* pro *sapientiæ* [illegible]tis suspecta reddit. Verum reliquimus ad an. [illegible] Christi, ob veritatem Evangelii Luc. 1. Licet Ma[illegible] ad [illegible] 13. aggreget.

Messala Corvinus &c. circa sacram spinam) *circa* [illegible] *nam* in L. V. Pi. Sed hic utinam pe[illegible] a[illegible] cus exacte non horam, non diem, sed [illegible] set, quo anno ceperit Corvini morbus aut [illegible] rasset nos proculdubio ab hac difficultate. Nam V[illegible] O Pi. & Alber. ascribunt anno 52. Augusti: Fa. M[illegible] & vulgati an. 53. Lo. Contract. an. 54. Fux. Peta [illegible] Nullus veterum hujus mortis mentionem fec[illegible] vero Plinius lib. 7. cap. 24. Messalam ita laborasse [illegible]moria, ut etiam proprii nominis fuerit oblitus.

Iulcere) Sine aspiratione legitur in Vi. O. L. A. V. P. Fux. Peta. Lo. Pi. Mar. sed prius sumtum e Græco ἕλκος: posterius est usitatius apud Latinos.

Augustus cum Tiberio &c.) Nobis constituendus Censor, qui censum hunc recenseat. Non enim ad [illegible] annum Augusti disponi debeant, idem omnes tra[illegible] Nam Pi. Vi. O. Mar. ad 54. an. Fux. Fa. Pe[illegible] Lo. Alber. Idac. & vulgares ad an. 55. seu 4. Olymp. 19[illegible] propius accedunt ad Onuphrii, Golizii & Sigonii Fastos: hi enim lustrum hoc septuagesimum tertium subjiciunt Consulatui *Sexti Pompeii & Sexti Apulei* [illegible] est Urbis 766. & 2. Olymp. 198. & ultimus Augusti, omnium consensu. Suetonius etiam docet hunc censum actum eodem anno, quo obiit Augustus

nonagies ter centena) Rectius juxta P. Fux. Peta. V[illegible] O. Alber. & primas editiones Venetas & Lutetianam [illegible] ut in editis *nonagies trecenta* seu 93. ut in L. P. [illegible] *nonaginta centena millia* apud Idac. sive *nonaginta ter centena* ut in Mar. Non enim ita debet triplex ce[illegible] numerus per multas decades multiplicari, sed ce[illegible] tantum: & quod nos diceremus *novem milliones & trecenta millia*, dixerunt Romani *nonagies ter centena millia*.

& septuaginta) *& sexaginta* V. Va. Vat. Fa. Lo. A[illegible] utrumque desideratur in An.

ibid. B. *Sotio Philosophus &c.*) Rectius suadentibus L. A. Lo. M. V. Peta. Fux. Pi. & II. [illegible] scribitur apud Hieronym. lib. de scriptor. Ecclesiast & [illegible] ipso Seneca lib. 1. epist. 108. vocatur *Sotion*, quem [illegible] Diogenes Laert. lib. 9. & ita in So. & Mar. [illegible] Pi. Non es autem monendus castigandum illud apud Vincen. tom. 1. ubi corruptius quam ut notari debeat, *a Socio*, inquit *Athenodorus Stoicus a Socio Præceptor Seneca clari habentur*. Adhæc comparant hunc paragraphum Lo. Fa. Peta & vulgares cum an. 55. Augusti: Fux. Pi. Vi O. cum an. 56.

Archelaus nono anno &c.) Certus præfixus terminus, si Archelai tantum rationem habeas, cum notet annum ejus regni nonum: at si Augustum spectes, indicant Fa. Lo. an. 55. Augusti: Fux. vero Peta. O. Pi. Vi Mar. cum. vulgatis an. 56.

Defectio Solis facta &c.) Joan. Lucidus, & sagacissimus temporum emendator Joseph. Scaliger obfirmate negat toto hoc anno vel sequente Solem potuisse deficere, & Lucidus vult id accidisse an. [illegible] Tiberii, quo Mathematici sunt urbe expulsi auctoribus Virgilio, Plutarcho, Plinio & Appiano. Tamen prætermissum quod idem cum [illegible] habet Dio lib. 56. ad hunc [illegible] annum, firmus & constans est omnium codicum consensus, ut in eundem ultimum annum Augusti retrudatur hæc Solis defectio: excipe Contract. qui ad 55. Augusti reposuit.

Attella in Campania moritur) *Atella* cum unico *t* Lo. Vi. O. Mar. ut Strabo (licet hic cum unico *l*) Spartianus, Macrobius, Ptolemæus & alii. Quod ad historiam pertinet, idem habet Eutropius lib. 7. licet alii velint Augustum obiisse Nolæ, ut Tacit. lib. 1. Sueton in Augusto c. 99.

Romanorum III. Tiberius regnavit an. 23. &c.) Ante *Tiberius III. Rom. regnavit an. 23.* &c. Sed maluimus sequi consensum omnium fere mss. in horum verborum ordine, ut nomen imperii præcedat, Imperatoris vero subsequatur,

quatuor, ut superius in Augusto vidimus, & constat etiam hoc loco satis ex primis illis editionibus Ven. & Lut. Adjunxi fere, excipiendi enim sunt Pi. & L. in quibus exstat simpliciter *Tiberius an.* 23. De simili transpositione plura, ubi de Semiramide & Aralio actum est. Et semel dictum sit pro cæteris Imperatoribus.

regnavit an. 23. vel 21. ut ajunt nonnulli) Hæc *vel 21. ut ajunt nonnulli*, absunt ab L. A. M. V. P. Lo. Fa. Fux. Peta. Pi. Vi. O. Mar. Vincen. & verisimile est a quodam sciolo adjecta, ut simil a sæpe alias; præsertim cum Hieronymus in Daniel. 9. scribat Tiberium regnasse *an. 22. mens. 7. dieb.* 28. & Tertullianus lib. adversus Judæos *an. 22. mens. 7. diebus* 20. Lut. *vel 22. ut ajunt nonnulli*: in Fux autem deest sola vox *nonnulli*: Euseb. lib. 2. histor. cap. 4. ait eum *regnasse circiter 22. annos*, Τιβέριος μὲν οὖν ἀμφὶ τὰ δύο καὶ εἴκοσι βασιλεύσας ἔτη. Orosius, Eutropius, Beda, Jornandes Cassiodorus, Tacitus, & Suetonius ajunt *annos* 23. aut *ferme* 23. Joseph. de bell. lib. 2. cap. 8. & lib. 18. antiquit. cap. 13. ait *an. 22. mens. 6. dies* 3. Zonaras *an. 22. mens. 7. die.* 7.

Tiberius quasi coactus &c. usque *recepit*) Hæc desiderantur in A. L. M. Lo. Pi. O. Vi. P. Fa. Fux. & 3. mss. Fab. septem Vatican. Peta. & Mar. unde merito deleri debuerant nisi alii codices obstitissent, & graves historici fere idem testarentur, inter quos Dio lib. 57. *Ita*, inquit, *omnes animi affectus occultabat, ut quæ cupiebat nunquam fere diceret &c. Imperatoris nomen una cum cæteris omnibus decretum a Senatu repudiavit &c. licet omnia administraret, quæ pertinent ad principatum, tamen negabat omnino se velle.*

onerosam jungi sibi servitutem) Forsan *injungi*, pro *jungi*.

Cajus Asinius) Pro *Cajus* est *Gajus* in L. A. P. Lo. Pi. Vi. O. Peta. Fux. Vincen. frequens est enim ista luxatio *G* pro *C* & contra, præcipue in nominibus propriis: Eusebius tamen sicuti Græci, per *G* scribit, ut lib. 2. histor. cap. 4. Γαΐος, Sic etiam Joseph. lib. 2. de bello Judaico cap. 9. unde dictum illud, quod boni omnis caussa frequentabant nubentes, duplici modo efferebant, *ubi tu Gajus, ego Gaja*; vel *ubi tu Cajus, ego Caja*. De eo vide Senecam lib. 4. declam. & in lib. controv. Plinium lib. [illegible] epistol. Sueton. in Claudio, Tacitum passim, Gellium lib. 17. cap. 1. qui eum vocant *Cajum*, sicut facit Censorin. lib. de die natal. cap. [illegible]

Cajus &c. diris a Tiberio suppliciis necatur) Pro *necatur*, codice Lo. Vi. O. Pi. Fux. Peta. & tres mss. Fab. Mar. atque Vincent. *enecatur*. Porro quæ supplicia dira vocet non ita constat ex aliis scriptoribus. Tacitus tamen lib. 5. [illegible] *dubium*, inquit, *Asinium Gallum peremptum egestate cibi, id sponte vel necessitate incertum*. Fames quippe, ut atrox mortis genus *dira*, & *sacra* vocatur ab Hesiodo lib. 1. cui titulus, Ἔργα καὶ Ἡμέραι, ὁ δ' ἀλύξεται αἴθοπα λιμόν. Porro concurrunt ista cum an. 1. Tiberii in Fux. Fa. Lo. Pi. Vi. O. & vulgatis. At in Peta. cum an. 2. a quibus omnibus longe distat Tacitus lib. 5. dum refert hanc necem circa an. 19. Tiberii *Coss. Galba & Sulla*, in quibus Consulibus consentit Dio lib. 58. Id autem quod forsan fefellit auctorem, ut ad an. 1. Tiberii collocaret. fuit quod odium Tiberii, quod morti hujus Asinii Galli caussam dedit, ab initio imperii sui conceptum erat, ut narrant Dio lib. 57. & Suetonius, videlicet ex eo quod *cum Tiberius callida cunctatione & ambiguis responsis suspenderet Senatum rogantem, ut susciperet imperium*, ille Asinius cum nimia libertate respondit, *Elige quam velis partem*.

T. Livius &c.) Hæc cum variis comparantur annis. Nam in Pi. cum an. 2. Tiberii: in Fux. Vi. O. Mar. Contract. Vincen. cum 3 in Fa. Peta. Lo. & vulgatis cum an. 4. hujus obitus altum est silentium apud veteres.

Ovidius Poeta &c.) Ex Pi. Vi. O. & Contract. mors illius incurrit in an. 3. Tiberii. At in Fux. Peta. Fa. Lo. Alber. Mar. in an. 4. quos sequuntur vulgati. Nullus auctor quod sciam, meminit, quo anno mors Ovidii acciderit.

Germanicus Cæsar de Parthis triumphat) Non dubium quin sit legendum *de Catthis*, seu *de Chattis*. Sic enim Tacitus habet lib. 2. Annal. *C. Cælio L. Pomponio Coss. Germanicus Cæsar ad vii. Kalen. Junias triumphavit de Cheruscis, Chattis & Angrivariis*, qui sunt populi Germaniæ: cumque illorum Consulatus incidat ex Fastis Onuphrii in annum 1. Olymp 199. ipsa ratio temporum atque adeo locorum, in quibus Germanicus bellum ante hunc annum gessit, & qui longe distant a Parthis, hanc emendationem exigit. Profectus quidem est (teste Tacito & Dione) eodem anno in Syriam & Armeniam, ubi multis victoriis potitus obiit insequente anno *fraude Tiberii, ministerio & opera Pisonis*. Sed quod pugnaverit contra Parthos, nulla mentio apud veteres, quod sciam. Adde quod Orosius lib. 7. cap. 1 scribit hunc ipsum Germanicum triumphasse de Germanis an. 4. imperii Tiberii. Sic enim sunt unanimes libri & Contract. ut hunc versiculum ad. an. 4. Tiberii collocent, licet Mar. ad an. 5. quia tamen defuit auctoritas alicujus exemplaris, quin ipsi Mar. & Idae. imitantur vulgatos in scriptura: malui timidus nimis haberi in retinenda vulgata scriptione, quam audaculus & temerarius in mutanda. Hic autem Germanicus fuit pater Caji Caligulæ Imperatoris frater Claudii Imperat. & filius illius Drusi, qui primus dictus est Germanicus a devictis sæpe Germanis, & quod *primus Romanorum ducum navigavit Oceanum Septentrionalem*, ut loquitur Suetonius, & cujus monumentum exstat apud Moguntiam, de quo auctor circa Olymp. 205. Is ipse etiam est, qui *in suum cognomentum ascivit Imperatores*, ut loquitur Tacitus lib. 1. annal. Omnes enim Imperatores paucis demtis hoc sumserunt cognomen a bellicosissima illa Germanorum gente. Hic etiam ipse est quem Tiberius *coactus est adoptare in filium, antequam ipse ab Augusto adoptaretur*, ut observant Cassiodorus, Suetonius, Joseph. lib. 18. antiqu. cap. 4. Tacit. lib. 2. & 3.

Tredecim urbes &c.) Mira omnium librorum consensio. Hoc enim omnes una cum septem Vatic. Vincent. Contract. & Mar. indicant contigisse an. 5. Tiberii. Observat quidem Plinius lib. 2. cap. 84. hunc terræmotum sub principatu Tiberii contigisse, & Strabo lib. 12. in fine ait *sua ætate* (scribebat autem circa an. 12. Tiberii) sed annum non annotant. Verum Tacitus lib. 2. refert ad an. 4. Tiberii *Coss. Cælio & Pomponio*, qui apud Onuphrii Fastos incidunt in an. 1. Olymp. 199. qui est Eusebio an. 4. Tiberii, & sic differentia est unius anni. Pejus multo Orosius lib. 7. cap. 6. dum hunc motum tribuit anno 18. Tiberii.

Mosthene) *Ostene* Lo. Fa. *Osthene* in quinque Vatican. *Mosthena* Al. *Mostene* Vincent. & in V. *Mustene* Pi. *Monestene* Vi. O. *Monesthene* Fux. Peta. Sed nostra lectio haud dubie retinenda est. Sic enim apud alios codices ac Mar. & Nicephor. lib. 1. cap. 17. Est autem urbs Lydiæ apud Ptolemæum & alios Geographos. Hinc corrige Tacitum, ubi *Mosceni*, pro *Mostheni*.

Ægea Hierocæsarea) Sic restituo pro *Megaechiero Cæsarea*, ut in impressis, & aliis nonnullis codicibus: vel *Megahiero Cæsarea*, ut in Vinc. sequutus Al. So. H. Ven. Lut (nisi quod hi duo pro *Cæsarea* legunt *Cæsaria*, ut etiam Pi. Peta.) & Tacitum lib. 2. ubi agit de hoc terræmotu, licet duodecim tantum urbes numeret, sicuti facit Plinius lib. 2. cap. 84. & non tredecim, uti noster Eusebius, neque quattuordecim ut Nicephorus. Idem Tacitus lib. 3. facit etiam mentionem de Hierocæsariensibus. Adde quod legis in Al. A. M. P. *Æga Hierocæsarea*: in Lo. *Egelerio Cæsarea* (pro *h*: *Egee Chiero Cæsarea* in Fa. *Egechiero* in Peta. Fux. *Ægehiero Cæsarea*: præter quam quod in Fux. *Cesaria* sine diphthongo: apud Marianum *Æges, Hiero, Cæsarea*: apud Vincet. *Magahiero Cæsarea*: in Pi. Vi. O. deest *Ægea*. Sed distinguuntur *Hiero* & *Cæsarea*, seu *Cæsaria* Nam utrum sit scriptum, non est facile judicare. In duobus Vatic. *Æga, Hiero, Cæsarea*; in uno, *Ægea, Hiero, Cæsarea*: in altero idem præter *Chiero* pro *Hiero*: in trib. Vatic. *Egechiero, Cæsarea*. Nicephor lib. 1. cap. 17. dum de hoc terræmotu loquitur, meminit *Hierocæsarea* unico vocabulo, non autem *Ægea*, sed ejus loco ex *Diabircania* duas facit *Dia* & *Hircania*, seu *Hircania Dia*: nam ita invertit: ubi observandum *Ægea* urbem esse Æoliæ apud Strabon. lib. 13. Plin. 5 cap. 30. Hierocæsaream vero Mæoniæ urbem in Asia minori apud Ptolemæum. Neque negligendum est hunc locum visum pridem castigatione dignum eruditissimo Lipsio: in Curis enim suis secundis in lib. 2. Taciti, pag. 20. ubi parem locum illius interpretatur, dum de hoc terræmotu 12. urbium loquitur, *Tredecim*, inquit, *urbes facit Eusebius in Chronico, sed nominibus valde corruptis. Emendabis Mostene, Æga, Hierocæsarea, Philadelphia, Tmolus, Temnus, Cume, Myrina, Apollonia, Hircania*. Idem in Commentariis in lib. 13. Annal. pag. 368. contendit rectius scribi *Ægaas*, quam *Egas*.

pag. 154. col. 3 *A Tmolus*) Sic etiam emendavi pro *Himolus*, ex fide codicum Al. Fa. Mar. & trium mss. Fab. Nicephori lib. 1. cap. 17. Taciti lib. 2. & auctoritate Lipsii in Tacitum: de monte *Tmolo*, non in Cilicia, ut vult Servius, sed in Lydia juxta Sardis, Virgil. in Georg. lib. 1. & 2. Ovid. lib. 2. Fastorum, & Plin. lib. 5. cap. 29. lib. 7. cap. 48. Strabo lib. 14. Solinus. Porro legitur in Peta. Fux. *Molus*: in P. M. L. A. *Tinolus* corrupte scriptum *in*, pro *m*, ut sæpe: in Vi. O. Pi. *Thimolus*, sic apud Ovidium:

Deseruere sui nymphæ vineta Timoli.

ubi antiquiores & castigatiores habent *Tmoli*, seu etiam *Thimoli*: nam sic antea vocabatur. Unde Stephanus de urbib. *Tmolum* & *Timolum* fluvium eundem esse agnoscit, & ab eo peti lapidem, qui Lydius vocatur, tradit Theophrast. lib. de lapidibus, unde nomen monti & urbi.

In Vi.

In Vi. O. V. Va. *Thomolus*: in duobus aliis Vatic. *Tomolus*: in aliis tribus *Hymolus*: Lo. *Imolus l*, pro; *T*: apud Vincen. *Bimolus*: in Pera. & Fux. *Molus*: Plinius l. 5. c. 29. ait montem *Tmolum* prius vocatum *Timolum*.

Temnus) Pro *Temis* ut apud Mar. ex cod. Al. cum quo conveniunt Strabo l. 13. Tacit. l. 2. & ita hic legendum censet Lipsius: in Pi. Vi. O. Peta. Fux. & 3. mss. Fabri, & Vaticanis tribus *Temus*: in Lo. *Temos*: apud Nicephorum *Timus*: in uno Vatic. *Themis*: in tribus aliis *Temnis*.

Cyme) Relictis posterioribus editionibus in quibus exstabat *Cuma*, sequendos nobis proposuimus codd. Vi. O. Al. Lo. M. L. Fa. Peta. Fux. Pi. tres Vatica. Ven. Lut. ut omnia inter se belle consentiant. Idem enim legitur infra circa Olymp. 221. nullo codicum refragante. Sed & hæc sciptio variis rationibus roboratur. Nam in duobus Vatic. Mar. & Vincen. *Cime*, cujus loco corrupte in uno Vatic. *Cires*, in uno alio *Cune*, in P. *Erma*, appositione *E* pro *C*, & *r* pro *y*. Item quia licet hæc prima specie diversa appareant, in eo tamen satis affinia dignoscuntur, quod *Ci*, vel *Cy* a fronte habeant, non autem *Cu*. Præter hæc confirmatur etiam calculo gravissimorum auctorum Latinorum; sic enim Mela, Tacitus, Plinius: nam Ptolemæus, Appianus, Strabo, & alii Græci habent semper Κύμη: & quamvis variæ sint urbes, quæ hoc nomine celebres habentur, quas numerat Stephanus, illæ sunt præcipuæ, quæ in Æolia (de qua hoc loco) & in Campania, quæ tamen plerumque confunduntur. Si quæ tamen distinctio colligi potest, illa est, ut sæpius, quæ in Campania *Cuma* dicitur, quæ in Asia *Cyma*, vel *Cyme*, ab hac Cymei incolæ, ut apud Livium ab illa Cumani nominentur. Paterculus l. 1. facit mentionem utriusque; unam in Italia vocat *Cumam*, alteram *Cymen* in Æolia: Lipsius qui, ut diximus, locum hunc castigabat, vult legendum *Cume*. Cassiod. lib. de Orthograph. sentire videtur inter *Cymam & Cumam*, nullum aliud esse discrimen, quam quod *y* convertatur in *u*.

Myrbina) In V. *Mirna*, in L. *Myrena*, in Pi. *Myrenia*, in Lo. Fa. *Mirina*, in Vi. O. *Zmirna*, in uno Vatic. *Zinirna*, in quinque aliis confunditur cum superiori voce, ut legas *Cimemirina*, vel *Cymemirina*, in P. Peta. Al. Fux. *Myrina*; & idem apud Tacitum l. 2. Plin. l. 5. c. 30. & l. 4. c. 12. Vellejum l. 1. Oros. l. 7. & 12. Niceph. l. 1. c. 17. Ptolem. in Geogr. & Strabon. l. 13. Scholiastes Apollonii Μύρινα: a *Myrino conditore* (inquit Mela l. 1.) *Myrina vocata*. Verum nihil duximus immutandum propter auctoritatem impressorum, & aliquot mss. & quia nostra lectio reperitur infra circa Olymp. 221. idque consentientibus omnibus exemplaribus præter Lo. ubi *Mirena*.

Apollonia, Hyrcania) Hactenus consensum plurium codicum nos amplecti professi sumus. Hic tamen religione deposita unicum codicem ducem habemus, hoc est Al. Omnes enim alii libri tam impressi, quam mss. & Mar. *Apollonia Diahircania*. Nam licet Vi O. & Vinc. distinxisse videantur, apud quos *Apollonidia Hircana*, communiorem tamen lectionem magis promovisse judicabuntur. Quotus enim quisque est, qui non judicet postremam illam syllabam *di* esse superfluam? Item licet in Lo. comperiam *Dia Hircania*, & in P. Peta. Fux. *Dia Hyrcania* per y, in duobus Vatic. *Diahyrcania*: in aliis duobus *Diabierchania*, in tribus *Dia Hyercana*, & apud varios auctores, ut Plinium, Strabonem, Ptolemæum, Stephanum, Nicephorum legam *Dia* esse nomen urbis & insulæ; nullus tamen recenset ullam urbem, cui nomen *Diahyrcania*. Potius ergo visum est singulare sequi exemplar, quam tori antiquitati velle sese opponere, præsertim cum habeamus faventem Tacitum loco citato, & judicium doctissimi Lipsii, qui hunc locum sic esse emendandum monet.

Fenestella &c. & carminum &c. sepeliturque Cumis (*sepeliturque Tomis* V. Sed minus probabiliter, licet in Mar. *Thumis*. Hæc autem Pi. an. 7. Tiberii ascribit, sed adversarios habent cæteros codices tam scriptos quam impressos, Contract. & Mar. qui omnes evocant ad annum sextum.

Tiberius multos reges ad se &c.) Constituuntur ex adverso an. 7. Tiberii in Fux. Peta. Lo. Fa. Mar. & impressis: & an. 8. in Pi. Vi. O. Eutropius rem quidem eandem narrat, sed suppresso anno.

cujus regno in provinciam verso &c.) Hæc est germana lectio, quam restituimus ex A. Au. L. Al. Vi. Pi. O. M. 5. Vatic. P. Lo. Fux. Peta. & 3. mss. Fab. Ven. Lut. Jornand. Mar. Vincen. Nam alteram, quæ in editis conspicitur, *cujus in provinciam versam*, cum sit velut sine capite fabula, quis non spuriam agnoscat? Accedit Fa. *cujus regnum in provinciam &c.*

Mazacam) *Mazaeam* M. V. ubi error *e* pro *c*: *Mazocam* P. & tres mss. Fab. *Mascasam* Vincen. *Mazacham* Mar. Vulgata hauddubio retinenda: nam de *Mazaca* Stephanus lib. de urbib. Sozom. l. 5. c. 4. cujus licet Græca editio habeat Μάζα, suspicor tamen esse mendum propter sequens κατά. Sic enim Μάζα κατὰ τὸ πρῶτον ὀνομαζομένη. Sed pro Μάζα κατὰ legendum Μάζακα rejecta particula τὰ, licet in manuscripto desit illa vox κατὰ, manente quidem Μάζα sine κα: verum nescio an ex eo loco sumpserit Pomponius Lætus, quando scribit eam vocatam *Mazam*: tamen Strabo l. 14. Solinus P... hist. Eutrop. l. 7. Hieron. in Esai. 66. ubi hanc ipsam sententiam refert, eamque facit metropolim Cappadocum, & quis non veterum ejus urbis meminit? Miror hic accuratissimum Ortellium, qui in suo Thesauro Geographico accusat Philandrum, quod in Vitruvium scripserit *male hanc Mazacam vocari Magaram ab Eusebio*. Neque enim Philander illa tribuit Eusebio; sed Sexto Rufo, seu ejus Typographo.

Pompei theatrum incensum) Incendium hoc ad an. 7. Tiberii reposuerunt Fux. Contract. & Mar. an. 8. Peta. Lo. Fa. & vulgares: ad annum demum 10. Pi. O. & Vi. Tacitus l. 3. anno 9. Tiberii, *Pompei*, inquit, *theatrum igne fortuito haustum est*. Nam antequam Pompejus Magnus an. Urb. 699. perpetuum theatrum, seu *mansuram theatri sedem posuisset, ludi solebant edi subitariis gradibus & scena in tempus structa*, ait idem Tacitus l. 14. unde Ausonius in Prologo ludi septem sapientum

Ædilis olim scenam tabulatam dabat
Subito excitatam nulla mole saxea.

Populus enim Rom. antea stabat in theatro sicut sedebat in circo, scribunt Tacitus, Valer. Max. l. 2. cap. 4. & alii: illud vero theatrum *sufficiebat large ad hominum 40. millia*, ut ait Plin. l. 16. cap. 15. Ceptum est restaurari a Tiberio, & absolutum a Cajo, ait Suetonius.

Tiberius Drusus consortem regni facit) Factum hoc referunt Fux. quidem ad an. 7. Tiberii: Fa. ad an. 8. seu 1. Olymp. 200. qui & videtur pellexisse in suam societatem omnes vulgatos: Peta. Lo. Mar. Contract. ad an 9. Vi. O. ad an. 10. Pi. demum ad an. 11. Hic autem Drusus non erat filius Germanici fratris Tiberii, ut vult vir doctus, sed filius ipsius Tiberii.

Drusus Cæsar veneno periit) Variæ codicum agitationes incertum reddunt annum. Nam Fux. notat hæc circa an. 8. Tiberii: Fa. circa an. 9 ubi consentiunt & vulgati: Peta. Lo. Mar. circa an. 10. Pi. Vi. O circa an. 11. Situs vulgatorum firmatur auctoritate Dionis l. 57. qui hanc necem fraude Sejani, & Liviæ uxoris Drusi, non Tiberii (ut vult Orosius) illatam rejicit in an. Urb. 774. Nam is concurrit ex auctore cum an. 9. Tiberii, seu an. 2038. Abraæ: Cassiodorus confert *ejus funus* in an. 9. Tiberii. Sed si habeatur ratio Consularis hujus Drusi, qui concurrit cum Consulatu quarto Tiberii; & in quo obiit (unde Dio l. 57. & Zonaras ejus æmulus observant tam ipsum quam cæteros omnes collegas Tiberii morte violenta obiisse) dicendum est eum obiisse an. 7. Tiberii, cum ille Consulatus incidat in eundem annum.

Atberius) *Hatherius* Vi. O. Lo. *Haterius* Al. ut etiam Tacitus l. 3. & 4. Seneca l. 1. & 7. controv. & sæpe: *Aterius* sine spiritu Pi. Ven. Lut. Fux. sicut etiam Hieron. advers. error. Joan. Hierosol. *Hatterius* Peta. Vincen. tom. 1. *Arterius* Fa. Cæterum ut varii fuerunt anni, quibus hic vixit, sic varii sunt libri in situ. Nam in Fux. ad an. 9. Tiberii, in Fa. Mar & impressis ad an. 10. in Peta. Lo. Pi. ad an. 11. in O. Vi. ad an. 12. & hi videntur sequendi, quod propius accedant ad Tacitum, qui refert l. 4. obitum hujus *Haterii* in 12. ann. Tiberii, sub finem Consulatus *Getulici & Calvisii*, qui conferendus est, auctore Onuphrio in Fastis, cum anno 2. Olymp. 201. & Urb. 778.

annum, summo) *annum in summo* L. Pi. Vi. Lo. O. Fux. Peta. *annum cum summo* A. P.

Servius Plautus &c.) *Savius* A. M. Vat. P. *Sejus* V. Va. *Servilius* L. Pi. *Servius* Lo. Peta. Fux. Ven. Lut. Germanior vulgata, quod hoc *Servius* usitatius sit inter prænomina, non item alia. Video placere viro docto, ut hic vocetur *Serenus* apud Tacitum l. 4. dum narrat quemdam filium accusasse patrem suum (quem vocat Q. Vibium Serenum) quod *struxisset Tiberio insidias & misisset in Galliam concitores belli*: tamen licet conveniant fere in anno, cum hic ad annum decimum Tiberii, auctor vero ad annum undecimum collocet; nihilominus non video quomodo illa historia respondeat istis verbis auctoris *corrupti filii reus*; præterea pater ille *Serenus* non dicitur mortem sibi conscivisse, sed missum in exilium fuisse. Cæterum eo communiter propendent codices, ut anno undecimo Tiberii assignent. Sic enim Fux. Peta. Lo. Fa. Mar. editi. Soli enim Vi. O. Pi. dissident, qui anno 13.

Phi-

Philippus Tetrarcha &c.) Quoniam anni observatio verus est historiæ index, advertendum collocari hæc diverse, ut aliquando quidem, ut in Fux. ad an. 11. Tiberii; aliquando ad an. 12. quod communius est, ut in Peta. Lo. Fa. Mar. & impressis. Alias vero ad an. 13. ut in Pi. Vi. & O. Josephus autem lib. 12. antiqu. cap. 3. ista refert ad tempus Augusti, scilicet ad an. 37. post Actiacam victoriam: crediderim tamen esse mendum in hoc numero, quia statim ipse narrat obitum Augusti post an. 57. & mens. 6. imperii, ex quibus ait vixisse 14. annis ante illam pugnam. Ergo forsan pro 37. legendum est 42, aut 43. non autem 27. ut recensendum putat Cuspinianus in Cassiodor. pag. 349 dum non bene existimat Josephum loqui de eodem censu, quem Quirinus egit an. 12. Christi.

Pontius Pilatus Procurator &c.) Vox *Pontius* non exstat in L. A. M. O. Fa. P. Lo. Vi. Lod. O. Pi. Peta. Fux. 4. Vatic. & trib. mss. Fab. & Contract. Verum reperitur paulo post in omnibus libris & apud Mar. hoc eodem loco, & nemo nescit fuisse prænomen Pilati, testante Scriptura: observabis præterea totam hanc sententiam ascribi apud Mar. an. 11. Tiberii, apud Contract. & Adonem an. 12. in Fux. Peta. Lo. Fa. Alber. & impressis an. 13. quibus adversantur Pi. qui an. 14. O. & Vi. qui an. 15. Vulgati proprius accedunt ad id, quod auctor scribit lib. 1. histor. cap. 10. annum quartum Pilati respondere an. 15. Tiberii, & Pilatum missum in Judæam anno 12. Tiberii, atque ibi eum mansisse usque ad Tiberii mortem; in quo Josephum videtur sequutus, qui lib. 18. antiq. cap. 7. narrat Pilatum decennio in Judæa egisse: quæ sufficiebant ut anno 12. Tiberii adscriberentur, si codex aliquis præsto fuisset, ac si semper convenirent Josephus & Eusebius. Quare autem Pilatus dicatur *Procurator Judææ*, magis proprie quam *Præses*: & quale fuerit officium Procuratoris, consule eruditissimum Lipsium in lib. 12. Annal. Taciti, cum nil verius nec doctius dici queat.

Votienus Montanus) Desideratur vox *Montanus* in L. P. Pi. Verum retinenda est. Nam præter cæteros libros & Mar. ita habet Tacitus lib. 4. Porro soli O. & Vi. volunt hunc paragraphum opponi an. 15. Tiberii, reliqui an. 14. & 3. Olymp. 201. Idem Tacitus confert in an. 12. ejusdem, & Coss. *Cossi & Agrippæ*; quos Fasti Onuphrii comparant cum an. 1. Olymp. 201. Itaque biennio citius quam auctor.

Herodes Tiberiadem &c.) Unius anni inter codices est dissidium, cum alii anno 14. Tiberii assignent, ut Lo. Fa. Pi. Mar. Contract. quibus adjungendi vulgati: alii anno 15. ut Fux. Peta. Vi. O. Josephus longe dissidet ab auctore, cum illa suggerat in tempora Augusti: qua de re consule superiorem Notam.

condidit & Libiadem) pro *Libiaden*, vel *Libyadem* apud Mar, lego *Juliadem* in Al. Vi. O. & trib. mss. Fab. Quæ lectio videtur confirmari ex Josepho, qui, ut constat tam ex autographo Græco, quam ex interpretatione Latina & Gallica; scribit libro 18. antiquit cap. 13. & lib. 2. de bello Judaic. cap. 8. hanc urbem conditam ab hoc Herode tetrarcha dictam fuisse *Juliam*, seu *Juliadem ex nomine Juliæ uxoris Augusti & matris Tiberii*, Ἰουλιάδα ἀπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ἀγορεύων τῆς γυναικός, ut paulo ante, teste nostro auctore. Philippus in honorem *Juliæ* filiæ (ait Josephus libro 18. antiq. cap. 3. & Hieron. in Math. 16.) Augusti vocarat Cæsaream Juliadem. Nec absurdum videri debet hanc urbem utroque nomine vocatam & *Libiadem*, seu *Liviadem*, & *Juliadem*, cum Augusta, a qua hoc cognomen, duplici appellatione insignita fuerit & *Livia* & *Julia*, illa quidem propria, hac vero ascititia, seu adoptiva. *Est enim vocata in hæreditatem ex testamento Augusti, & jussa est nomen Juliæ assumere*, ut loquitur Suetonius: quod confirmat Tacitus lib. 1. dum ait, *eam assumtam in familiam Liviam ex illo testamento*, & ex hinc factam & conjugem & filiam, & ceptam vocari Juliam: sicut constat etiam ex nummis & lapidibus; de quibus plurimi viri docti: & collegit Gruterus libro de Inscriptionibus. Unde & Philo in Flaccum ad Caligulam de Livia Augusta verba faciens, *Julia*, inquit, *proavia tua*. Caligula enim filius erat Germanici, cujus pater Drusus, frater Tiberii, & uterque filius Liviæ Augustæ, ut notant Plutarch. in Antonio, Suetonius in Caligula, Dio lib. 49. & passim Tacitus lib. 5. Hinc Ovidius utroque nomine eam appellat, ut libro 1. Fastorum;

Sic Augusta novum Julia nomen erit

& lib. 1. de Tristib.

Livia sic tecum sociales compleat annos.

Ubi cum illud adverteret vir doctus minus accurate, priori loco pro *Julia*, recensendum dixit *Livia*, sicut etiam Marianus in suis notis in Hieronymum ausus est dicere mendosum esse Josephi codicem, dum scribitur *Juliadem* pro *Libiadem*. Agnosco equidem hoc Latinis, ut Juliæ nomine eam appellent, satis insusitatum, sed quam rarum illis, tam familiare est Græcis. Nihilominus placuit *Libiaden* retinere, qui eam legem major exemplarium pars nobis dixit, in quibus vel *Libiaden* per *n*, ut in Pi. Lo. & Beda. vel *Libiadem* per *m*, ut apud Marianum, vel *Liviadam*, ut in Lo. vel *Liviadem*, ut in Fa. & nostris consentiunt Contractus & alii auctores. Unde Ptolemæus lib. 3. cap. 6. inter urbes Palæstinæ *Libiadem* numerat. Nec te moretur dissimilitudo literarum *b*, & *u*, in *Livia* & *Libiade*. Hoc enim posterius ex Græcorum idiomate profectum est qui cum non habeant literam consonantem *u*, quæ Latine per *v* consonantem leguntur, per *b* reddunt. Poterat aliquis dubitare an hæc *Livia*, seu *Julia* esset adhuc in vivis; sed Plinius lib. 14 cap. 6. solvit dubium, dum ei tribuit annos 82. Dio lib. 58. ἔτη ὀγδοήκοντα ἔτη, 86. annos, & apertius Tacitus lib. 5. in initio, cum ejus obitum suggerit consulatui *Rubelli & Fuffii*, qui incidit in an. Urbis 784. & Christi 32.

Joannes filius Zachariæ &c.) Idem hic dissidium. Nam Pi. anno 14. Tiberii ista adscribit: cæteri anno 15. ut Fux. Peta. Lo. Fa. Vi. O. Marian. Contractus & impressi. Nec immerito, cum ita doceat Lucas cap. 3. Evangel.

Ipse quoque Dominus &c. viam annuntiat &c.) Superiores libri eodem modo hic differunt, sed auctor sæpe alias & præcipue circa Olympiad. 212. & lib. 1. histor. cap. 10. satis exprimit mentem suam, dum initium prædicationis Christi refert ad principium anni 30. Christi, & 15. Tiberii, quod firmatur auctoritate Matth. cap. 4. Marc. 1. & præcipue Luc. 3. & 4. καὶ αὐτὸς ἦν ὁ Ἰησοῦς ὡσεὶ ἐτῶν τριάκοντα ἀρχόμενος ὢν ὡς ἐνομίζετο υἱὸς Ἰωσήφ, quorum verborum quam multiplex fuerit sensus apud veteres, & quis præferendus, vide quæ in suis accuratissimis Annalibus colligit illustrissimus Baronius to. 1. pag. 36. & quæ disserit eruditissimus Scaliger lib. 6. de emendat. tempor. pag. 512. & seqq.

in populos) *in populo* L. Pi.

templi, anni 1060.) Pro 1060. legitur 1040 in L. Pi. Idac & 3. Vatica. in A. 260. sed corrupte. Itaque retinenda vulgata lectio quæ habetur in quattuor Vaticanis & aliis mss. Nam si ad 1060. addas 984. (eodem enim anno ab Abraam cepit ædificatio templi) conficies 2044. & cum simili anno ab Abraam concurrit annus 15. Tiberii & trigesimus Christi in quo observa auctorem non comprehendere in illo numero 1060. annum 4. currentem Solomonis, quod etiam facit fere semper in aliis numeris.

ex Ægypto: an. 1539.) Hoc verius quam quod legebatur anno 1538. non solum quia sic A. Au. M. septem Vaticani P. Lo. Pi. Vi. O. Et quia hæc lectio confirmatur ex ipsis mendis, quæ reperiuntur, ut in Idacio, apud quem 1809. & in Peta. & Fux in quibus an. 529. Nam ubique vides numerum 9. Sed etiam ex ipsa supputatione. Nam si ad 505. ab Abraam, quo anno contigit exitus ab Ægypto, addas 1539. conficies 2044. cum quo, ut dixi, convenit annus 15. Tiberii.

& Semiramidis) Commodius quam *& Semiram* ex Lo. Pi. Vi. L. Peta. O. Fux. Fa.

Ab Adam usque ad Diluvium an. 2242.) Hæc adjecimus ex præscripto Pi. Vi. O. L. A. Fux. Au M. septem Vatican. Lo. Lod. Fa. Peta. & trium mss. Fab. Vincen. quod convenit cum his, quæ reperiuntur supra circa a. C. 990. quin præter codices supradictos, ita etiam habere exemplar ms. Reginæ Matris testatur eruditissimus Ducæus in Collectaneis ad Clementem Alexandr pag. 801. facit etiam, quod Beda refert, Eusebium in Chronicis, componere annum 30. Christi, cum anno ab orbe 5228. quod recte congruit cum nostris libris & illo numero auctoris 2242. ab Adam ad diluvium. Cedrenus, dum citat nostrum auctorem de annis mundi usque ad 18. Tiberii, refert annos 5519. verum librarii vitio id tribuo pro 5281. quia confundit annos Eusebii cum annis Cedreni, apud quem numerantur anni 5539.

pag. 155. col. 3. A. *Principium octuagesimi primi Jubilei secundum Hebræos*) Hæc quoque inseruimus freti auctoritate Bedæ, Mariani, Adonis, Contracti, & aliorum, qui omnes referunt Chronica Eusebii ad annum 16. Tiberii, hoc ipsum complecti: sicut etiam habent codices Petavinus, Fuxensis, Victorinus, & Oiselli. licet primi duo tantum ad oram, & licet alii loco *octuagesimi primi* habeant *vigesimi*. Sed vitium esse librarii pro 81. satis constat ex præcedentibus Jubileis & ipsa ratione supputationis. Nam Eusebius significat trigesimo anno Christi, seu decimo quinto Tiberii, perfici juxta Hebræos quartum millesimum ab orbe, sive octuagesies quinquaginta annos, seu octuaginta Jubileos, pro ut (sicuti ipse præmonuit) quilibet Jubileus significat & continet quinquaginta annos. Nec mireris annos 4000. juxta Hebræos absolvi anno Christi trigesimo

mo, quia a quinquageſimo primo Abraam, (in quo duo primi mill'en ii ab orbe erant exacti) uſque ad trigeſimum Chriſti, juxta ſupputationem Euſebianam, non niſi 1994. anni reſurgant. Nam diverſa eſt Hebræorum, & Euſebii ratio annorum: verbi enim gratia, Euſebius ait Hammon regnaſſe duodecim annos: Hebræi duos tantum: Euſebius Joſiæ regnum ad ann. 32. protogat. Hebræi ad 31. tantum, & ipſe Euſebius, cum dat annos 22. Tholæ judici, notat *alias 23. ſecundum Hebræos*, & ſic de cæteris: unde non ſine judicio Euſebius, dum per Jubileos enumerat, ſubjicit *ſecundum Hebræos*. Scias autem poſteriores Hebræos multum inter ſe diſſidere, & a veteribus. Vulgus autem Rabinorum, ſeu etiam Judæorum numerare ab orbe uſque ad Chtiſtum, tantum annos 3760. Ita ut octogeſimus Jubileus, ſeu quater milleſimus incidat ex eorum calculo, in annum Chriſti 240. Porro non caret ſingulari myſterio, trigeſimum annum Chriſti eſse ultimum annum Jubilei octuageſimi, quo clangore tubarum celebrabatur ſolennitas, & remiſſio debitorum, & libertas ſervorum. Nam trigeſimo anno Chriſtus ipſa cæleſtis tuba cepit prædicare remiſſionem peccatorum, & perficere, quod prædixerat Eſaias c. 61. *Spiritus Domini ſuper me ad annuntiandum manſuetis miſit me, ut mederer contritis corde, ut prædicarem annum ſalutarem* &c.

Jeſus Chriſtus Filius Dei diſcipulos ſuos &c.) Hanc & ſequentem ſententiam ab his verbis exorſi ſumus, *Jeſus Chriſtus* &c. cum antea deeſsent, & efficerent unicum paragraphum cum antecedente. Nam & venuſtate plena ſunt, & reperiuntur in V. O. Lo. Fa. Deinde ita melius reſpondent ſingulis annis Tiberii, quos quælibet ſententia ſibi vendicat.

viam, miracula) Antea legebatur *viam & miracula*, ſed ex fide Al. Fa. Pi. Peta. Fux. Lo. Vi. O. & primæ editionis Ven. expunximus copulam *&*, atque ita ſententia ſit planior.

Jeſus Chriſtus filius Dei &c.) Confuſæ habentur iſtæ tres ſententiæ. Nam Vi. O. hæc *Jeſus Chriſtus filius Dei ſalutarem* &c. uſque *imperat* ponuntur ad annum 15. Tiberii, præceduntque illum paragraphum, *Computantur in præſentem* &c. Poſt verbum vero *imperat*, inſeruntur hæc quæ hic præcedunt, *Ipſe quoque Dominus Jeſus Chriſtus hinc in populos* &c. uſque ad *eſſe quæ diceret*. In aliis codicibus hæc quidem, *Ipſe quoque* &c. anteeunt periodum, ſed non illa, *Jeſus Chriſtus filius Dei ſalu. & computantur* &c. in Pi. illa, *Jeſus Chriſtus filius Dei ſalutarem* &c. uſque *prælocuta* circa. 16. annum ejuſdem inchoantur, & ad 17. pertingunt cum ſigno crucis ad oram, quamvis decimus ſeptimus annus confuſe pingatur. At illa, *Jeſus Chriſtus ad paſſionem* &c. ponuntur ad annum decimum octavum cum ſigno item crucis e regione: in aliis tres hæ periodi, quæ incipiunt a *Jeſus Chriſtus* &c. ſeparantur ita, ut prima quidem anno 16. Tiberii, ſecunda anno 17. tertia anno 18. reſpondeat, & annus 19. Tiberii inſcribitur ad latus ſiniſtrum illius ſententiæ, *Eccleſia Hieroſolymorum* &c. quod idem licet obſervare in Vi. O. ubi quoque ad latus dextrum ponitur trigeſimus quartus annus Chriſti. At in Peta. Lo. annus 19. apponitur e regione iſtorum, *Solis facta defectio*: in Fa. autem ex oppoſito hujus ſententia *Caſſius Severus* &c. ſed in hoc conveniunt omnia exemplaria, ut hæc periodus, *Pilatus poſt* &c. anno vigeſimo Tiberii aſſignetur, & primo Olymp. 203. præterquam in Vi. O. ubi primus ille annus Olymp. 203. incidit in 21. Tiberii: ex oppoſito vero illius rotæ numeri 20. ponitur *Sejanus Præfectus*: in Lo. Peta. Pi. Fa. Fux. & in omnibus vulgatis annus Olymp. 202. rejicitur ad annum 16. Tiberii: in V. O. ad annum 17. Sed in his mendoſe, ut conſtat ex iis quæ ante notavimus. Quid alii Chirographi habeant, periit memoria una cum meis antiquis obſervationibus, quæ mihi tumultibus bellicis direptæ ſunt. Anaſtaſius Bibliothecarius in ſua Chronologia, quam ex Georgii Monachi, & Theophanis Chronographiis Græcis ſuccincte excerpſit & tranſtulit, & quam olim legimus in Bibliotheca Vaticana, cuique ſimile exemplar apud nos eſt, dum refert iſta ex noſtro auctore, ſic ſcribit, *Euſebii Pamphili de hoc ipſo* (de Chriſti paſſione) *Jeſus Chriſtus filius Dei & Dominus noſter ſecundum Prophetias, quæ de ipſo ſunt, ad paſſionem properat an. xiiii.* (forſan error librarii pro an. 18. in quo omnes libri conveniunt) *imperii Tiberii, ſecundum quod tempus, ſicut etiam in aliis gentilium reperitur hiſtoriis, per ſingulas dictiones, quæ acta ſunt enarrabimus. Nam Sol defecit, Bithinia mota eſt, plurima Nicheæ urbis ceciderunt, quæ omnia concurrunt his quæ circa paſſionem Salvatoris noſtri evenerunt: ſcribens autem & Phlego, qui Olympiadas ſuper ipſis enumerat, in tertio decimo ſermone eiſdem verbis aſſerit hæc. Porro quarto anno 202. Olymp. facta eſt defectio Solis maxima, & nox hora ſexta diei facta, ita ut etiam ſtellæ in cælo parerent, terræ-motus etiam magnus in Bithinia factus plurima Nicheæ ſubvertit.* Ex quibus licet confirmare noſtras emendationes, & colligere Anaſtaſium non tam ſequutum tranſlationem Hieronymi, quam novam confeciſſe ex ipſo Georgio referente ipſiſſima verba Græca Euſebii.

quæ de eo fuerant prælocuta) Pro *quæ de Deo fuerant prælocuta*. Non puto dubitaturum quemquam, quin ita legendum, ſicut dicent L. A. Au. M V. Va. Fux. Peta. Vat. ... Lo. Ven. Lut. Vi. O. Pi. Mar. & Idac. cum antea habe... *quæ de Deo* &c. ut obſervatum eſt.

tempore etiam in aliis) Ita quoque legendum confir... L. A. Peta. Fux. Pi. Au. P. Lo. Vi. O. pro *tempore & in aliis*.

& tenebræ ſuper univerſam terram) Deſiderantur hæc in A. L. P. V. Lo. Fa. Peta. Fux. Pi. O. V. Mar. ... cent. Unde veriſimile eſt adjecta a Lectore ex Ev... Matth. c. 27.

Bithynia terræ-motu &c.) His ad latus appingunt Fux. Peta. Lo. an. 19. Tiberii, ut ipſo anno contigiſſe deſignent. At Fa. Pi. Vi. O. Mar. & impreſſi an. 18. ... eſſe ex mente Euſebii docent præcedentia.

in urbe Nicena) *in urbe Nicæa* Fa. Peta. Fux. Al. Lo. ut circa Olymp. 275. *in urbe Nicæna* Pi. *in Bithinia Nicena urbis* Mar. Euſebius l. 3. de vita Conſtantini & alias paſſim ἡ Νίκαια dicitur. Sed utrumque apud Latinos auctores.

acciderunt) *acciderant* Lo. Pi. Fa. Fux. Peta. *accidere* Vi. O.

ſcribit) Sic convenientius ex conſenſu A. Lo. L. M. V. Fux. Peta. Pi. Vi. O. pro *ſcripſit*, ut olim.

Phlegon) Ita ſcribendum didicimus ex A. Peta. Fa. Lo. M. V. Ver. Lut. P. Al. L. Vi. O. Vincent. quo... *Phlegon*, alii ut Fux. Peta. *Flego* pro *Phlegon*, ... & in aliis impreſſis & mſs. ſequuti præter exemplaria, Origenem l. 2. contra Celſum & tract. 29. in c. 24 Matthæi, Suidam, Evagrium l. 1. c. 20. Cedrenum, & alios, qui idem teſtimonium proferunt. Fuit autem *Phlegon* inſignis hiſtoricus, & libertus Hadriani imperatoris.

in 13. libro) Correximus in hunc modum juxta L. A. M. V. Va. Fux. Vat. Lo. Vi. Pi. O. Fa. Peta. & Anaſtaſium: cum antea ſcriptum eſſet *in 14. libro*. Verum vetus lectio poterat ferri, niſi obſtitiſſent tot exemplaria, quia apud Origenem l. 2. contra Celſum legimus, *ſcribit Phlegon in 13. vel 14. ut arbitror, de temporibus* ...

Quarto autem an. 202. Olymp.) Pro 202. in P. L. P. leg... 200. ſed error librarii eſt manifeſtus ex ſerie Olymp. Porro videbatur tam hic quam in præfatione le... *tertio* pro *quarto*, cum juxta auctorem an. 18. T... & Paſſio Chriſti concurrant cum 3. Olymp. 202. N... lominus cum libri ſint conſentientes in voce *quarto*, nihil muto; ſed relinquo judicium erudito Lect..., quomodo iſta Phlegontis poſſint conciliari cum Euſebio, vel etiam quomodo cum an. 3. Olymp. 202. concurrat luna 15. & cum die veneris, ſeu feria ſexta, qua certiſſime contigit Servatoris Paſſio litera B, ut volunt omnes, niſi dicas Chriſtum dici mortuum anno illo quarto Olymp. 202. non quod ille annus quartus numeretur inter annos vitæ Chriſti, ſed quia obiit anno eo civili & Romano, ſeu Conſulum, qui incidit a Cal. Januar. & in cujus æſtatem incipit initium anni 4. Olymp. 202. Frequens eſt enim apud auctorem, & alios veteres, ut ita confundant annos Conſulum cum annis Olymp. Quam autem ſit neceſſarium ſcire annum certum Paſſionis Chriſti ad exactam rationem temporum inveſtigandam, audi, Auguſt. l. 2. de doctrina Chriſtiana cap. 28. *per Olymp. & Conſulum nomina multa ſæpe quæruntur a nobis, & ignorantia Conſulatus, quo natus eſt Dominus & quo paſſus, nonnullos coegit errare.*

Ibid. B. *Dies hora ſexta*) *Diei hora ſexta* in A. M. V. Va. Fa. Fux. Peta. Vi. Pi. O. Mar. Vincen. Sed ſenſus utrobique eſt integer.

ita in tenebroſam) *ita ut in tenebroſam* Pi. Vi. O. L. Peta. Fux. Vincen. *ita tenebroſam* V. Va. Fa.

ut ſtella in cælo) Addidimus *in*, ſuadentibus Al. Peta. L. Lo. A. V. P. Pi. Vi. O. Mar. Vincent. Cedreno pro *ut ſtellæ cælo*, ſicut in impreſſis, ſive *ut ſtellæ cæli*, ſicut legit illuſtriſs. Baronius.

Argumentum autem hujus rei, quod Salvator iſto anno paſſus ſit, Evang. præbet Joan. in quo ſcribitur poſt 15. annum Tiberii Cæſaris Dominum tribus annis prædicaſſe) Mirum quid per hæc intelligat auctor cum nil tale reperiatur, niſi dicas cum eruditiſſimo Baronio ipſum habuiſſe aliud exemplar, vel quia idipſum colligit ex eo, quod Joannes conſtituat quattuor Paſchata poſt baptiſmum Chriſti.

ex adyto templi) Vetus vulgatorum lectio *ex aditu templi*: Vi. O. & Fa. *ex abdito templi*: Lo. Peta. Mar. *ex adito templi*: Pi. & Fre. *ex adyto templi*, quos maluimus imitari. Sic enim doctissimus Scaliger, cujus judicio plurimum defero, hunc locum refert lib. 6. de emendat. temp. pag. 505. Facit ad id Joseph. lib. 2. de bello Judaico cap. 14. & lib. 18. antiquit. c. 4. lib. 6. de bello cap. 31. ubi docet vocem hanc audiram a Sacerdotibus ingressis interiora templi, οἱ ἱερεῖς προελθόντες εἰς τὸ ἔνδον ἱερόν. Suidas vero apertius eodem vocabulo utitur. Φωνὴ ἠκούσθη ἐκ τῶν ἀδύτων, a quo stat Cedrenus.

memoratus) *supradictus* O L. Vi. Fa. Peta. Fre. Fux. Fa.

imagines Cæsaris) Purior lectio quam olim *imaginem Cæsaris*, auctoritate L. A. O. V. Lo. Pi. Fa. Vi. Fux. Peta. Fre. Nam etiam Josephus lib. 18. antiquit. cap. 4. & lib. 2. de bello Judaico cap. 14. & 17. & post eum Eusebius lib. 2. hist. cap. 6. utuntur plurali, τὰς εἰκόνας.

Sed repugnantibus Judæis, & cum quasi ex uno consilio ad matrem præparati, nudatas illico cervices ad recipiendos ictus omnes proni paraverant, Pilatus motus statuas jussit auferri) Absunt hæc omnia ab A. L. Au. M. Fux. Vi. O. Pi. Fa. P. Lo. Peta. septem Vatic. Mar. Idac. & a Freculpho, qui tres nihilominus ad verbum referunt tam præcedentia quam subsequentia. Ideo facile crediderim esse addita. Adde quod Eusebius nil tale refert in hist. lib. 2. cap. 6. licet cætera & alia multa recitet ex ipso Josepho, & in Præfatione historiæ testetur se plenius narrare in libris historiæ, quæ antea scripserat in Chronico per epitomen. Verumtamen & tota sententia & ipsa fere verba reperiuntur apud Joseph. lib. 2. de bell. Judaic. cap. 14. & lib. 18. antiquit. cap. 4. Sic enim ipse καὶ Πιλᾶτος θαυμάσας τὸ ὀχυρὸν αὐτῶν ἐπὶ φυλακῇ τῶν νόμων παραχρῆμα τὰς εἰκόνας ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων ἐπανεκόμισεν εἰς Καισάρειαν. *Tunc Pilatus admirans fortitudinem Judæorum in conservandis legibus suis, confestim imagines de Hierosolymis auferri præcepit, Cæsareamque perduci.*

ad martem præparati) Videbatur legendum *ad mortem præparati* ex Joseph. lib. 2. de bello Judaico cap. 4. & lib. 18. antiquit. cap. 4. unde ista sunt depromta pene ad verbum. Sic enim ipse ἑτοίμη δέξεσθαι τὸν θάνατον ἔλεγον. Verum cum sensus sit integer utrobique, noluimus discedere a consensu omnium exemplarium, quæ ista continent. Hanc enim nobis diximus legem.

paraverant) Sensus postulabat ut legeretur *paravissent*, sed defuit auctoritas codicis.

p. 156. col. 3. A. *Ecclesiæ Hierosolymorum primus Episcopus*) Revocantur hæc ad an. 18. Tiberii in Fa. Mar. Contract. & vulgatis ad an. 19. in Fux. Peta. Lo. Pi. Vi. O. Hieronymus de scriptor. Eccles. ait eum ordinatum Hierosolymorum Episcopum statim post passionem Domini, & rexisse Ecclesiam 30. annis usque ad an. 7. Neronis. Ergo accommodavimus ad an. 18. Tiberii, ut vulgo.

Jacobus frater Domini) *Jacobus qui habitus est frater Domini* Vi. Pi. O. L.

Cassius Severus &c. summa inopia) *in summa inopia* Lo. Pi. Fux. Porro ex eorum hunc annum Cassii volunt eundem esse Fux. Lo. Fa. Peta. cum an. 19. Tiberii: quibus adhærent editi: at Vi. Pi. O. cum an. 20. Ab illis longe dissidet Tacitus lib. 4. annal. dum illius Cassii obitum tribuit an. 11. Tiberii: ejusdem Cassii meminerunt Suet. in Caligula cap. 16. & Seneca præfat. lib. 3. controv.

qui Quintianum illud proverbium) *qui Quintilianum* &c. O. Vi. Sa. sed perperam: licet ejus Proverbii nulla sit memoria apud veteres, adeo ut ignoretur quale illud sit, & quid significet, nisi quod non est improbabile proverbium illud dici posse de eo, qui summa inopia premitur. Nam iste Cassius & in summa penuria obiit, ut præter auctoritatem Eusebii, potest colligi ex Tacito lib. 4. Annal. Sueton. in Caligula cap. 16. Dione lib. 56.

Stephanus lapidatur: Saulus ad Christum convertitur) Desiderantur in A. L. M. quinque Vatic. Pi. Fa. O. Vi. Peta. Fux. & tribus mss. Fab. P. Lo. Nihilominus certum est ex martyrologio Romano, Beda, Usuardo, Adone, & aliis Stephanum *obiisse septimo mense*, sive (ut quidam eorum loquuntur) *non longe post Christi ascensionem*, idque 26. die Decembris, vel si audiendus est Anastasius in sua Chronologia an. 37. Christi, vel si Nicephoro lib. 2. cap. 3. & Glycæ 3. par. Annal. anno septimo (nisi lapsum librarii suspiceris pro *mense* 7.) post ejus resurrectionem: Otho lib. 3. cap. 12. refert pariter cum Eusebio & Contract. ad an. Christi 34. Cassiodorus ad an. 33. Mar. ad an. 35. Videntur autem esse prorsus aliena ab Eusebio, quæ hoc loco spectant ad tempus conversionis Pauli, cum ipse lib. 2. hist. cap. 1. significet ejus conversionem contigisse biennio post obitum Stephani: Marianus scribit Stephanum passum an. 19. Tiberii, & Christi 35. Nam vult Christum natum an. 41. Augusti, Paulum vero conversum eodem anno: quæ indicant nil horum fuisse in Chronico Eusebii, tempore Mariani. Ut enim ferme semper in cæteris, sic & hic haud dubio ejus verba transcripsisset.

Pilatus post supradictam &c.) Indicant seditionem hanc motam alii quidem an. 19. Tiberii, ut Fux. Peta. At plures an. 20. ut Pi. Lo. Fa. Vi. O. Mar. & impressi.

quem Corbonam) *quem Corbanam* in A. L. M. L. Vi. O. Mar. Pi. nisi quod in Pi. loco *m* finalis legatur *n*, sic Matth. 27. Κορβανᾶν. Verum Eusebius, de cujus mente agitur, lib. 2. hist. cap. 6. τὸν ἱερὸν θησαυρὸν καλεῖται δὲ Κορβωνᾶς. Idem Josephus lib. 18. antiquit. cap. 4. lib. 2. de bell. Judaic. c. 8. e quo sumta videntur: hos sequuntur Cyprian. Hieron. in Matth. 27. Idac. Vincen. & alii.

Sejanus Præfectus &c.) Referunt ista ad an. 20. Tiberii Fux. Pi. Peta. sed ab his dissentiunt Lo. Fa. Vi. O. Contract. & excusi, qui ad an. 21. seu 2. Olymp. 203. Verum neutrum defendi potest, si quæ fides habenda sit Tacito lib. 5. & Dioni lib. 58. qui adnotant tempus necis Sejani ad an. 17. Tiberii, & Consulatum, quem ipse cum Tiberio gessit, quique in Fastis Onuphrii comparatur cum 3. Olymp. 202. & an. 17. Tiberii: ita ut unice probem illustr. & piissimi Baronii summum judicium, dum hic erratum ait ab auctore occasione capta ex eo, quod Josephus lib. 10. antiquit. cap. 18. describat interitum Sejani sub extremis imperii Tiberii annis; cum tamen planum sit Josephum plura ibi gesta Tiberii non observato annorum ordine perstrinxisse.

instantissime cobortatur) *instantissime Tiberium cohortatur* Vi. L. O. sed satis subintelligitur.

Jacobus frater Joannis Apostoli, jubente Herode, capite truncatus occiditur) Absunt ab L. A. M. Lo. P. Fa. Peta. Fux. 7. Vatic. & 3. mss. Fab. Mar. & merito. Nam licet constet ex Actis cap. 12. Jacobum interfectum ab Herode, scilicet isto tetrarcha, Petrum vero mox in vincula conjectum; tamen ipse Euseb. in hist. lib. 2. cap. 9. existimat id sub Claudio contigisse octo ferme annis serius, κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν (δῆλον δ' ὅτι τὸν ἐπὶ Κλαυδίου) ἐπέβαλεν Ἡρώδης ὁ βασιλεὺς τὰς χεῖρας &c. quod cum minus exacte observaret noster glossographus, minusque caperet, quod est apud Lucam, impegit in ἀναχρονισμόν. Ut ingenue tamen dicam ex mente auctoris, Jacobus non est interemtus ab Herode Tetrarcha, sed a rege Herode, qui & Agrippa. Porro in Vi. Pi. O. reperiuntur his verbis, *Jacobus qui habitus est frater Joannis Apostoli jubente* &c.

Petrus Apostolus &c. usque *liberatur*) Exulant hæc pariter ab iisdem exemplaribus, unde & expungi poterant propter easdem rationes, quibus præcedens versiculus. Nam licet Acta Apostolorum cap. 12. testentur Petrum fuisse duabus catenis vinctum, & ab Angelo liberatum; tamen Euseb. lib. 2. hist. cap. 9. existimat id factum circa an. 2. Claudii: verum satis fuerit in gratiam Criticorum hæc expressisse aliis typis, ut suspecta.

ibid. B *Persius Flaccus &c.*) Constanter libri in annum 21. Tiberii conferunt, ut Fux. Pi. Vi. O. Lo. Fa. Peta. & cusi: quibus assentitur Cassiodorus.

Agrippa filius Aristobuli filii Herodis regis accusator &c.) Variant aliquantulum codices. Nam Fux. O. Pi. Vi. ad an. 21. Tiberii: Lo. Fa. Peta. Idac. Mar. Contract. una cum editis ad an. 22. si favisset aliquis codex reposuissem ad an. 23. tradit enim Joseph. li. 2. de bell. cap. 8. Agrippam sex mensium spatio in carcere fuisse detentum, cum Tiberius excessit e vita. Porro locus hic fœliciter restitutus est ope Bedæ, Freculphi, Vincent. tom. 1. li. 2. ca. 11. Contracti, & Adonis, cum antea fœde legeretur *Agrippa Herodis filius accusator* &c. quin & inserta erat vox *regis* in mss. A. V. L. P. Peta. Vi. Pi. O. Mar. & 3. mss. Fab. hoc pacto &c. *Agrippa filius Herodis regis accusator* &c. ita ut in illis deessent illa duo intermedia *Aristobuli filii*, quæ quam necessaria sint docet Joseph. li. 18. antiq. c. 7. ubi ait Agrippam hunc fuisse filium Aristobuli & nepotem Herodis Magni, Ἀριστοβούλου μὲν υἱὸς ὤν, & cap. 7. Ἡρώδης τε καὶ Ἀριστόβουλος καὶ Βερνίκη καὶ οἵδε παῖδες Ἡρώδου τοῦ υἱέος τοῦ μεγάλου. Idem lib. 2. de bello Judaico cap. 15.

Romam profectus) Purius ex L. A. V. P. Pi. Peta. & trib. mss. Fab. Mar. Contr. Adone & Beda, pro *Roma profectus*.

eo quod &c. usque *videret*) ista non exstant in L. Au. M. septem Vatic. Lo. Pi. Vi. O. Fa. Peta. Fux. Vat. P. sed cum sint apud Josephum lib. 18. antiquit. cap. 13. & lib. 2. de bello cap. 8. (ex quo Eusebius deptomit res Judæorum) possunt tolerari.

Pilato de Christianorum dogmate &c.) Ægre dignosci potest, cui anno hæc adscribenda sint, cum in varia distrahantur libri. Nam Pi. Vi. O. Vincent. collocant circa an. 21. Tiberii: Fux. Lo. Peta. Mar. circa an. 22. Fa. & excusi circa 23. Rem eandem narrat auctor ex Tertulliano lib. 2. hist. cap. 2. post eos Orosius lib. 7. cap. 4. Gregor. Turonensis lib. 1. cap. 24. & alii plures.

reciperetur) Sic aptius ex A. L. Pi. Vi. O. Lo. Lod. Antonin. ex Eusebio, pro *reciperentur*, ut in aliis codicibus.

ex consulto Patrum) Receptior lectio, quam olim *ex consultu Patrum*, juxta codd. V. L. Lo. Vi. Pi. O. vel *ex consilio Patrum* ut apud Mar.

accusatoribus Christianorum commitatus) In L. Pi. deest

deest vox *Christianorum*. Sed est in aliis & Mar. nec videtur superflua.

scribit Tertullianus in Apologetico) Hæc verba in tribus Vaticanis junguntur cum illo proximo versiculo: *Multi Senatorum* &c. hoc pacto, *scribit Tertullianus in Apolog. multos senatorum & equitum Romanorum a Tiberio interfectos*. Sed quod pertineant potius ad priorem sententiam, quæ incipit, *Pilato Christianorum* &c. & debeant terminare illius ultima verba, satis convincitur ex ipso Apologetico Tertulliani, ubi de hac ultima sententia altum est silentium, sed non ita de altera.

Petrus Apostolus Antiochenam Ecclesiam fundavit, ibique Cathedram adeptus, sedit an. 25.) Desunt in L. Pi. A. M. septem Vatican. V. Pi. Fa. Peta. Fux. & tribus mss. Fab. Lo. Lod. Beda. Mar. Fre. & sunt valde suspecta: prima quidem pars, quod Petrus sederit Antiochiæ, antequam Romam proficisceretur, confirmatur ex sequentibus ad annum Christi 44 & ex Patrum veterum assertione, Chrysost. Homil. de Translation. S. Ignatii, Hieron. de Script. Eccles. in Petro, & in cap. 2. ad Galat. Leon. sermo. 1. in Natal. Apost. Greg. lib. 6. Epist. 37. Bedæ de sep. ætat. & Ado. in Chron. quibus conveniunt Martyrologia, & dies festus *die 22. Februar.* dicatus ob Cathedram, seu sedem Petri apud Antiochiam: sed quod anno ultimo Tiberii hoc acciderit, valde disceptatur, & quod sederit Antiochiæ annis 25. a nullo veterum unquam dictum est. Immo & omnino contrarium & historiæ veritati, & subsequentibus, cum sub anno 44. dicitur consentientibus omnibus exemplaribus Petrum sedisse 25. annis Romæ, & cum etiam Evodius dicatur tunc constitutus Antiochiæ Episcopus primus, scilicet post Apostolos Petrum & Paulum: & esset absurdum dicere Petrum sedisse una cum Evodio. Itaque necesse est fateri integram sententiam nullo modo esse Eusebii: unde Illustr. Baronius lumen temporum existimat ultimam particulam *sedit an. 25.* rejiciendam; sed probat multis argumentis cætera esse retinenda; tamen ob fidem editorum maneant immota.

Multi senatorum &c.) Si vis hæc ad an. 21. Tiberii evocanda, habes auctores O. Vi. si ad an. 22. sequere ducem Pi. si ad an. 23. Fux. Lo. Fa. Peta. & impressos imitare, quibus conveniunt Suetonius & Tacitus lib. 6.

in Lucullana villa) Deest in A. Peta. L. Lo. Vi. O. Pi. M. V. Va. Vat. P. Fa. Fux. Mar. Fre. Verum cum sit in aliquot exemplar. & sit conforme veritati historiæ, nefas fuit istud obliterare. Nam sic testantur eum decessisse *in villa, cui Lucullus quondam dominus*, Tacit. lib. 5. Annal. & Sueton. qui eam vocat *Lucullianam*, cujus meminit Plutarchus in Mario.

Roman. 1111. Cajus Caligula) Pro *Cajus* M. L. Lo. Pi. Peta. Fux. nobis *Gajus* exhibuerunt tam hic, quam aliis in locis ad imitationem Græcorum, qui *G pro C* usurpant; unde quem Latini *Cajum* dicunt, ii *Gajum* reddunt, sicut vides in Pandectis Florentinis, & alias sæpe. Verum licet non dubitem Eusebium *Gajum* dixisse. Sic namque Clemens & alii, qui Græce scripserunt: familiare enim Græcis hujusmodi nomina propria, quæ apud Latinos per *C* inchoantur, per *G* reddere. His adde, quod Plutarch. in quæstionibus Roman. quæst. 54. observat elementa illa *c & g* esse admodum cognata: quin & Romanos litera *g* sero uti cepisse, eamque a Sp. Carbilio reliquis adjectam: Hieronymum saltem cum Latine scripserit, probabilius est Latinorum morem potius, quam Græcorum imitatum, uti factitarunt posteriores interpretes in reddendis Latine auctoribus Græcis. Ad extremum absit, ut a firmo illo codicum consensu abeamus, reponendaque ista ad alium annum, quam ad Caji primum asseramus: cum ita habeant omnes libri.

Roman. 1111. Cajus Caligula regnavit an. 3. mens. 10.) In Peta. pro *an. 3. mens.* 10. habes *an. 4. mens.* 10. in Vi. O. & Vinc. *an.* 4. sublatis mensibus: Contract. *an.* 3. *mens.* 10. *die.* 8. licet in serie annos 5. contexat: reliqui libri & Ado vulgatam lectionem proponunt: Marianus, *Regnavit*, inquit, *an. 4. mens. 10. diebus 8. teste Eusebio & Beda.* Eusebius lib. 2. hist. cap. 8. minus distincte, *Cum principatu*, inquit, *nondum toto quadriennio potitus esset*, Γάϊον ὐδ᾽ ὅλοις τέτταρσιν ἔτεσι τὴν ἀρχὴν κατασχόντα: nec obest superior varietas, quo minus firmiter adhærescamus lectioni vulgatæ, cum omnes alii libri communi consensu quattuor tantum annos numerent in columna & serie annorum.

Cajus semetipsum inter deos refert) *in deos* Pi. Vi. L. A. Lo. O. Mar. Contract. Beda. Jam vero nefas a consentientibus inter se exemplaribus tam manu quam typis exaratis dissentire; conveniunt enim omnes, ut a Cajo susceptum velint an. 1. imperii sui: Philo in Flaccum videtur hoc tribuere an. 2. Caji: Dio lib. 59. ejusdem quidem rei meminit circa an. 3. Caji, sed cum his verbis, *Jam ante humano fastigio altior haberi volebat Jovem se fingebat* &c. Suetonius cap. 22. idem quoque testatur, sed tempus & annum reticet.

pag. 157. col. 3. A. *Avilius*) *A bius* Lo. prior lectio germanior: sic enim Philo in Flac. membranæ [illegible] & editi: porro retine hæc ad an. 1. Caji, cum [illegible] consensum omnium codicum.

col. 1. A. *Judæorum Agrippa an. 7.*) *Judæorum princeps Agrippa* Vi. Fux. O. Peta. & tres mss. Fa. *Judæorum Agrippa rex* Lo. quæ lectio videbatur [illegible] erda, quod auctor bis eum nominet [illegible]; [illegible] que & *princeps* & *rex* deest in Fa. Pi. & [illegible] sit variæ lectionis admonuisse. Corrupte [illegible] *an. 26.* (quod & habet Contract. an [illegible] sti deducat. Nam postea annos 7. tan [illegible]) *an. 7.* sed emendavimus juxta codices [illegible] V. L. & ipsam rationem annorum per seriem [illegible] tibus omnibus libris. Adde quod Josephus lib. 19. Antiquitt. cap. 7. ita docet enumeratione facta, [illegible] nos regnavit sub unoquoque Imperatore: *Moritur* [illegible] inquit, *54. ætatis anno* & τῆς βασιλείας [illegible] *perii vero septimo*; tamen lib. 2. de bello Judaico [illegible] rex videtur tribuere, tres quos rex, & tres quos regnavit tetrarcha sic enim cap. 19. [illegible] τεία πρότερον δὲ τῶν τετραρχιῶν [illegible] γησάμενος, *Quatuor namque sub Cæsare Cajo regnavit annis, cum Philippi quidem Tetrarchia tribus, quartum vero Herodis, tres autem reliquos sub Claudii* [illegible] *imperio*. Euseb. lib. 1. hist. cap. 10. non plures [illegible] tribuit quam septem ipsi Agrippæ: in hoc tamen a [illegible] ipso differt, quod ibi velit eum regnasse quadrie[illegible]o sub Cajo, & triennio sub Claudio.

col. 2. A. *adversus eos*) Sic reposuimus ex V. P. Lo. Vi. O. pro *adversus eum*. Sed in A. L. & Pi. utrumque deest & *eum* & *eos*.

ad Cajum) *ad Cajum Cæsarem* in P. A. L. Lo. V. [illegible] Vi. O. sed hoc satis intelligitur.

Passienus &c. fraude hæredis suæ) Emendavimus hunc locum pro *ob fraudem hæreditatis suæ*, sequuti L. A. M. P. Lo. Pi. Vi. O. tres Ms. Fab. & unum ex Vaticanis, ac judicium accuratissimi Lipsii in Curis secundis ad lib. 12. Annal. Taciti. Nam ut ipse probat ex ve[illegible] Scholiastæ veteris in Juvenal. Satyr. 4. *Passienus periit per fraudem Agrippinæ uxoris, quam hæredem reliquerat.* Putat autem hæc trajectitia esse in an. 2. Caligulæ, cum Suetonius in Nerone cap. 6. affirmet hunc Passienum obiisse sub initium Claudii: Nicol. Faber vir eruditissimus in Senecam pag. 14. idem indicat exscriptorum vitio non esse suo loco posita, *ut*, inquit, *plurima alia*. Sed cum 7. Vatic. & alia omnia exemplaria [illegible] anno adscribant, non video cur Suetonii fides singularis sit præferenda Hieronymo, vel Eusebio.

Matthæus in Judæa Evangelium primus scribit) D[illegible] in A. Fa. L. M. septem Vaticanis, Vi. O. Pi. Peta. Fux. P. Lo. & tribus mss. Fab. Mar. Fre. nec ex alio [illegible] vel scriptore vetere constat, quo anno Matthæus scripserit, nisi quod ipse Eusebius lib. 5. histor. cap. 8 refert verba Irenæi scribentis Matthæum historiam Evangelii composuisse tunc, cum Petrus & Paulus Romæ evangelizarent; quod non contigit ante an. 44. Christi. Sic enim ipse ὁ μὲν δὴ Ματθαῖος ἐν τοῖς Ἑβραίοις τῇ [illegible] διαλέκτῳ αὐτῶν καὶ γραφὴν ἐξήνεγκεν εὐαγγελίου. [illegible] καὶ τοῦ Παύλου ἐν Ῥώμῃ εὐαγγελιζομένων καὶ θεμελιούντων τὴν ἐκκλησίαν. Et juxta hanc sententiam facile crederem ista hic fuisse adjecta.

Cajus cognomento Caligula, Memmii &c.) Hæc sunt varia in mss. *Gajus Memmii* &c. Peta. Fux. *Caligula Memmii* A. M. V. *Gajus Caligula Memmii* Vi. O. *C. Memmii* Fa. *Gajus Memmi*. Lo. *C. Caligula Memmii* Pi. Hanc historiam vide apud Sueton. horum autem situs uno consensu codicum est ad an. 3. Caji.

Pontius Pilatus in multas incidens calamitates propria se manu interfecit &c.) Adnumerantur ista in Vi. O. Pi. Fux. Peta. Lo. Fa. Mat. & excusis an. 3. Caji, seu 3. Olymp. 204. idem cum illis sentit Cassiodorus, dum [illegible] verba auctoris mutuatus obitum Pilati confert in annum Consulum *Publicolæ & Nervæ*, quos Fast. Onuphrii collocant ex adverso 4. Olym. 204. quique numerando per Consules concurrunt cum an. 3. Caji: & auctor lib. 2. hist. cap. 7. ubi iisdem ferme verbis utitur, conjicit in eundem annum. Quam historiam Zonaras ait Eusebium ex Olympiadum scriptoribus referre: Contract. rejecit in an. 4.

Cajus Petronio &c.) In his assignandis suo loco dissentiunt Vi. & O. a cæteris. Hi enim adscribunt an. 2. Caji, cum exteri Fux. Fa. Peta. Pi. Lo. & vulgares an. 3.

statuam suam) Deest *suam* in L. & Pi. nihilominus retinendum. Nam constat ex Suetonio, Dione, Philone, & Eusebio lib. 2. hist. Eccles. cap. 5. Caligulam non solum sibi arrogasse divinam majestatem, sed etiam imposuisse simulacris numinum capitis sui formam, aliorum

rum capitibus demptis; quin etiam animo agitaſſe te- plum Hieroſolymitanum in ſuum proprium templum demutare, cum titulo *novi Jovis illuſtris Caii*, ut ait Philo lib. de legatione ad Cajum.

Jovis Optimi Maximi) Cum vox *Optimi* antea deeſſet, eam reſtituimus ſecuti A. Lo. Lod. Vi. O. Pi. L. M. Al. V. P. Peta. Caligula enim ſe aſſerebat Jovem teſte Aurelio, ſicque vocari ſe *atque Optimum Maximum* curabat, auctoribus Suetonio, & Philone.

quod Judai maxima negaverunt obſtinatione) Deſunt hæc in A. Lo. Fa. Peta. L. M. V. Va. Vat. Pi. Vi. O. P. Fux, & trib. mſs. Fab. veritas tamen hiſtoriæ non repugnat, ut licet videre apud Joſephum lib. 18. antiquit. cap. 11.

ibid. B. *Joſephus in Synagogis*) Antea legebatur *Joſephus prater quam in Synagogis*, ſed emendavimus nixi auctoritate codicum A. L. M. V. Va. P. Lo. Lod. Pi. Fa. item Adonis ſectatoris Euſebii & præcipue ipſorum Joſephi lib. 18. antiquit. cap. 15. & lib. 2. de bello Judai. cap. 9. & Philonis, quos citat Euſebius. Sic enim Philo. lib. de legatio. ad Cajum. *Cajus proſeuchas* (id eſt loca orationis) *praſertim Judaorum, quos ſibi exoſos habebat, exorſus ab Alexandria, ſibi uſurpavit, & replevit ſtatuis effigiem ſuam referentibus, nemine non cedente ipſius auctoritati, atque violentia* Hinc non dubitem vocem *prater quam* additam a quodam ſciolo, qui cum legiſſet Judæos caruiſſe prorſus imaginibus, tam in templo quam extra, animadvertit iſtud hic recitari ad exprimendam extremam perſecutionem Caii in Judæos, ac hujuſmodi particulæ additionem omnem ſenſum pervertere, nec ſolum in[illegible]em, ſed contrarium reddere; cum alioqui in mens Euſebii & aliorum ſit loqui de ſolis Judæis, & de ſtatuis Caii poſitis in civitate & in templo Hic demum obſervandum, quod differunt Vi O. a cæteris, cum aggregent iſta anno 2 Caii: cæteri Fux. Pi. Lo. Fa. Peta. & impreſſi an. 3.

Cajus ſorores ſuas &c.) Lo. & Fa. & impreſſi oppoſuere iſta an. 3. Caii. At Pi. Fux Peta. Vi. O. Mai. an. 4.

Cajus omnes exules &c.) Non eſt quod hæc a veteri ſede dimoveamus, cum eam illi aſſignent omnes tam membranacei quam editi, Pi. Fux. Lo. Fa. Peta. Vi. O. Mar ad an. 4. Caii.

Cajus a protectoribus ſuis &c.) Retentus eſt priſtinus ſitus. Ubi enim conſtantes ſint libri, cur variemus? Collocant enim hæc ad ann 4. Caii.

anno atatis ſua 29.) Non dubitavimus reſtituendum 29. cum habeamus duces libros A. Au. V. Peta. Lo. Vi. O. Idac. primas editiones Ven. Lut. Sueton. & Jornan. pro 25. ut olim ſive 28 ut in L. Fa. (licet in hoc ſit ſupra ſcriptum *vel* 38.) ſive 34. ut in Fux. ſive 24. ut apud Caſſiodorum, ſive 39. ut apud Eutrop. & Mar. Confirmat noſtram lectionem Dio, dum tradit lib. 59. Cajum natum annos 25. ubi Imperator factus eſt, & imperaſſe tribus annis, menſibus novem, diebus viginti octo: hoc ipſum facit Suetonius, dum ſcribit Cajum natum *patre ſuo Germanico & Fontejo Coſſ.* a quibus uſque ad hunc annum numerantur 29. Conſulatus: hinc emendabis alios ſcriptores.

regnavit an. 13. menſ. 8.) Vulgati legebant *menſ. 9.* L. Vi. O. P. Peta. Mar Contract. *menſ. 7.* nobis viſum eſt A. P. imitari, in quibus *menſ.* 8. ſic enim Caſſiodor. in Chronic. Suetonius, Tacitus lib. 6. & Joſeph. lib. 2. de bello Judaic. cap. 18. Γαΐȣ δὲ ἡγεμονεύσαντος ἔτη τρία καὶ μῆνας ὀκτὼ. Sic etiam Faſti Sigonii, Zonaras, & ipſe Euſeb. lib. 2. hiſtor. cap. 19. Clemens lib. 1. Strom. ἔτη τρία μῆνας η, ἡμέρας η: totidem etiam menſes aſſignant Jornandes & Tertul. adverſus Judæ. Licet hic in annis, uterque in diebus diſſentiant ab auctore: Suetonius habet *menſ.* 10 Ado *an.* 14.

diebus 28.) *diebus* 29 A. *diebus* 24 V. Fa. tamen Caſſiodorus, Mar. Contract. & alii libri lectioni noſtræ adhærent: Suetonius & Clemens Alexan. lib. 1. Strom. ſcribunt *dieb.* 8.

apud Motunciacum) *apud Magontiacum* Pi. *apud Maguciacum* Vi. O. *apud Motunciam* Au ſic Eutropius antiquus; nam Vineti editio habet *apud Maguntiam*, & poſtrema Sylburgii *apud Mogontiacum*: idem in libro Notitiæ imperii apud Caſſiodorum & alios plures. Prima ſcriptura retinenda cum Tacito lib. 20. Ptolemæo, Mar. & aliis; licet etiam Ammian Marcell. lib. 15. & 17. Antoni. in Itinera. & Victor. Schotti. Iornandes lib. rer Geticar. Hieronym. Epiſt. 11. de monogamia habeant *Moguntiacum* per *u*, & *t*, loco *o*, & *c*, Vopiſcus *Maguntiacum*. Sed hoc non eſt tanti.

Iſte eſt Claudius patruus Druſi, qui &c.) Iſte locus eſt plane depravatus. Nam licet omnes libri Mar. quoque & Idac. habeant hanc vulgatam lectionem; nihilominus non eſt dubium quin ſit legendum *Iſte eſt Claudius patruus Caii, filius Druſi qui* &c. ſicuti habent Idacius & Pæanius Metaphraſtes Græcus Eutropii μετὰ τὸν βασιλεύη Κλαύδιος, ὃς ἦν μὲν θεῖος τȣ̃ Καλιγούλȣ, Δρȣ́σȣ δὲ παῖς οὗ μνημεῖον ἐστὶν ἐν Μογοντιακῷ: ex quo emendabis Eutropium lib. 7. apud quem *poſt hunc Claudius fuit patruus Caligula Druſi, qui apud Moguntiam cum filio monumentum habet, cujus & Caligula nepos erat, frater*: nam pro *frater* legendum *filius*. Certum eſt enim ex Floro, Dione, Tacito, Valerio, Suetonio, & aliis Claudium fuiſſe fratrem Germanici Patris Caii & filium Druſi, qui in Germania defunctus primus ſibi peperit Germanici cognomen decreto Senatus, quique fuit frater Tiberii Imperatoris, & filius Tiberii Claudii ex Julia ſeu Livia Druſilla, quæ eum peperit tertio menſe in domo Auguſti, qui ut loquitur Tacitus lib. 5 *eam abſtulit marito cupidine ferma*: ipſe etiam obiit in Conſulatu anno Urbis 745 circa Olymp. 19[illegible] & ejus monumentum conſtructum fuit apud Moguntiam, non quod ibi eſſent ejus oſſa (Romam enim fuerunt delata, ut ait Dio, & habuit ſepulchrum Ravennæ, ut teſtatur antiquus lapis apud Gruterum in Inſcriptio.) ſed *honorarium* Κενοτάφιον, ut loquuntur Suetonius & Dio lib 55. Adhuc hodie viſitur apud Moguntiacum moles illa Druſi.

alibi legi, avunculus, quia frater matris Caii fuit) Abſunt ab L. A. Au. M. V. Lo. Pi. Fa. Vi Peta. O. Fux. Idac. Propterea licet ſint in nonnullis non dubium quin ſint longe hinc amandanda. Nam Claudius omnium conſenſu non fuit frater Agrippinæ matris Caii Caligulæ, ſed Germanici Cæſaris ipſius mariti & patris Caii: & licet fuiſſet frater matris Caii, non propterea avunculus iſtius Druſi Sed Sciolus, qui hoc finxit gloſſema, confundit Druſum patrem Claudii, cujus uxor Antonia junior. ſeu minor, & de quo ſuperiori Nota, cum Druſo filio Germanici, & Agrippinæ, cujus uxor Æmilia Lepida, teſte Tacito. & qui propterea erat nepos Tiberii ex fratre.

Petrus Apoſtolus &c.) Ita exordiuntur hoc loco omnes libri ſumpto initio non a ſede, ſed a nomine Pontificis: in cæteris tamen Romanis Pontificibus non idem obſervatum, ut ſuo loco annotabimus: præterea hoc pontificatus initium adnumerant iidem libri ad an. 2. Claudii, quod tanto certius videri debet, quo graviores auctores idem ſentiunt, ut Caſſiodorus, Contractus in Chronico, Hieronym. de ſcriptor. Eccleſiaſt cæterique omnes qui de ea re tractant.

natione Galileus Chriſtianorum Pontifex primus) Hæc non leguntur in L. Au. M. ſeptem Vatica. Lo. P. Pi. Vi O. Fa. Peta. Fux. & ita illuſtriſſ. Baronius Eccleſiaſticæ hiſtoriæ lumen, dum hanc ſententiam refert, prætermittit illa verba, uſus haud dubie aliquo mſ.

cum primum) *cum primus* Lo. Pi. Vi. O. Mar. *cum prius* Ado.

proficiſcitur) *mittitur* in L. A. Peta. Fa. Au. Lo. Vi. O. M. ſeptem Vatica. Fux & trib. mſs. Fan. Pi. Caſſiodo. Idac. Mar. At alii codices habent noſtram lectionem, quam confirmat, Anaſtaſius Biblioth. in ſua Chronolog. mſs. dum ait *Petrus Princeps Apoſtolorum Antiochena fundata primo Eccleſia Romam pergit Evangelium pradicaturus*, quæ vox ſi minus grata videatur, quaſi inferat aliquam ſubjectionem & obedientiam, non eſt novum verbum *mitti* dici non ſolum de pari in parem, ſed etiam de inferiori ad ſuperiorem, pro ſuadere, & approbare, ut videre licet Joſ. 22. dum populus mittit ſummum Sacerdotem Phinees &c. Hinc Leo dum de eadem re loquitur ſermo. de natali Apoſtol. *cum duodecim*. inquit, *Apoſtoli accepta per ſpiritum ſanctum omnium locutione linguarum, imbuendum Evangelio mundum, diſtributis ſibi partibus terrarum ſuſcepiſſent, beatiſſimus Petrus Princeps Apoſtolici ordinis, ad arcem Romani deſtinatur imperii*; ſcilicet communi conſilio & conſenſu Apoſtolorum.

Marcus Evangeliſta &c.) Poſſet dubitari utri hæc aſſignanda ſint an. 2. an. Claudii; ſic enim Lo. Fa. Peta. an vero anno 3. ut Pi. Vi. O Fux. Mar. Contract. & impreſſi: ſed cur iſtos non ſequamur, nihil obſtat.

Chriſtum annuntiat) Poſt illa verba inſeruntur iſta in codd. L. Pi. *Martialis Apoſtolus apud Gallos pradicat*: ſed perſpicuum eſt adjecta fuiſſe ab aliquo Lemovicenſi, cum in aliis exempl. deſint.

Primus &c. Evodius) *Euvodius* L. A. Pi. ſed præter alia exempl. nobiſcum ſentiunt Contractus, Vincen. Mar. & alii, ſed & ipſe Euſeb. lib. 3. hiſtor. cap. 22 *Inter eos, qui Antiochia Eccleſiam gubernarunt, primus Evodius*, ὅτ' Ἀντιοχείας Εὐωδίȣ πρώτȣ καταςάντος, ſcilicet *poſt Apoſtolus* ſeu Petrum, ut explicat Ignatius Epiſt. 12. & Chryſoſt. homil. de tranſlatione S. Ignatii. Horum autem ſedes eſt ad an. 4. Claudii in Peta. Vi. O. Fux. Pi. in Fa. Lo. & editis eſt ad 3. Forſan verius, ſi ſequamur omnes Latinos ſcriptores, qui tradunt Petrum ſediſſe Antiochiæ ſeptem annis, licet forſan non integris.

Agrippa rex Judaorum &c.) Mortem Agrippæ opponunt Pi. Fux, Peta. O. Vi. Mar. & vulgati, an. 4. Claudii:

Lo. Fa. Contract. an. 3. quod videbatur magis probandum, quoniam auctore Josepho lib. 18. antiquit. cap. 13. Cajus statim ut imperium adeptus est, Agrippam creavit regem, & ita septimus annus Agrippæ in 3. Claudii incidet: sed nil mutandum, quod ex eodem Josepho constet ipsum Agrippam non rediisse in Judæam, nec suscepisse regnum, nisi secundo anno Caii, quinetiam ipse lib. 20. Antiq. cap. 3. scribit Agrippam hunc obiisse an. 8. Claudii. Adde quod si mutares situm anni primi Agrippæ, esset etiam mutandus annus primus Agrippæ filii, immo & omnium annorum in serie Judæorum.

pag. 158. col. 3. A. *Post quem filius ejus*) *post quem filius suus* Pi. Lo. Peta. Fux. Mar. & tres mss. Fab. Sed sensus recidit eodem, licet prior lectio purior haberi debeat.

Agrippa a Claudio substituitur) Ista corrupta antea proponebantur, cum ita haberentur; *Agrippa avunculus Herodis a Claudio substituitur*. Verum cum eæ voces, *avunculus Herodis*, desiderentur in omnibus mss. necnon veritati historiæ repugnent, contra propositum nostrum hinc a nobis amoti sunt, ne tam turpi macula auctor fœdaretur; post hunc enim Agrippam nullus, qui ætate junior fuerit, Herodes appellatus est.

Prophetia Agabi &c. famem in toto &c.) Revocantur hæc ad an. 3. Claudii in Fa. sed constantior reliquorum consensus, ut ad an. 4. reponantur, ut Pi. Fux. Lo. Peta. Vi, O. L. quos sequimur: eam enim fuisse mentem Eusebii, agnosces ex Mariano, Orosio, Beda, Contracto, Adone & aliis Eusebii verba referentibus ad eundem annum; immo etiam ex ipso Josepho (quem auctor sæpe in multis æmulatur) qui lib. 20. antiq. cap. 2. meminit circa hunc an. 4. Claudii diræ famis, quæ grassabatur Hierosolymis & in Syria; licet Dio lib. 60. velit famem viguisse Romæ an. 2. Claudii, nec cujuspiam alterius sub imperio Claudii meminerit, describatque accidisse Coss. *Claudio & Largo*; Fasti tamen Goltzii comparant horum Consulatum cum an. 1. Claudii. Pete quæ de hac re observat columen historiæ illustrissimus Baronius in accuratissimis Annalibus tom. 1. pag. 333 editio 2.

qua in Actibus) *qua in actis* Peta. Fux. *qua in actibus* Fa. Mar. *qua in actis* Pi.

Claudius de Britannis &c.) Hunc triumphum alii anno 4. Claudii, ut Fux. Peta. *Lo*. Fa. excusi, Ado & Orosius lib. 7. cap. 6. alii anno 5. ut O. Pi. Vi. At Cassiodorus sub Coss. *Crispino & Tauro*, qui in Fastis Sigonii & Onuphrii obtinent an. 4. Olymp. 205. qui concurrit cum illo 4. Claudii.

Orchadas insulas Romano adjecit imperio) Arguit hunc locum erroris pius & doctissimus Lipsius in secundis Curis in Tacitum, eo quod Cornelius Tacitus asserat multo post, hoc est centum annis elapsis, aut circiter, ab Agricola Orchadas exploratas, & in ditionem Romanam redactas, cum antea fuissent ignotæ: verum judicet peritus Lector majorne fides Tacito, quam Eusebio, aut Hieronymo adhibenda sit, præsertim cum habeamus inter se consentientes libros, & auctores suffragantes Cassiodorum, Eutropium lib. 8. Orosium lib. 7. cap. 6. Bedam, Marianum, Freculphum, Jornandem, Adonem, & alios plures. Miror quomodo vir summe doctus sibi potuit persuadere has insulas *Orchadas* esse easdem, quæ apud Suetonium vocantur *Stœcades*: nam istas ipsemet Suetonius collocat prope Liguriam regionem Italiæ. Porro in voce *Orchadas* Vi. O. Lo. rejiciunt spiritum, sicut etiam Cassiodorus, Orosius, Ado, Solinus, Plinius, Eutropius, Ptolemæus, sed retinuimus ob odium novitatis in re levi, cum sit in aliis libris, Tacito, Mela, Freculpho, Jornande & aliis; licet altera videatur purior, quia aspiratio non solet ut plurimum adhiberi, nisi vocibus e Græcia deductis.

in cujus gloria memoriam filium suum Britannicum appellavit) Non leguntur in A. Au. L M. Fa. Fux. & trib. mss. Fab. septem Vatica. P. Lo. Peta. sed tota sententia reperitur apud Eutropium lib. 7. & constat ex veteribus scriptoribus, filium Claudii vocatum Britannicum, ut apud Dio. lib. 60. histor. Rom. & alios plerosque.

Domitius Afer Nemausensis) *Nemaurensis* in Fa. pro *Nemausensis*, sed perperam: prætetea transferunt aliqui ad an. 4. Claudii ut Fux. Lo. Fa. Peta. in quo habent sectatores vulgatos: aliqui ad an. 5. ut Pi. Vi. O. Mat.

Quirinalis Rhetor) Desunt in L. Pi. exstant tamen apud alios & Vincen. tom. 1. specul. licet certent inter se libri, cum alii ad an. 4. Claudii velint referenda esse: cujusmodi sunt Fux. Lo. Fa. Peta. & editiones: alii ad an. 5. ut Pi. Vi. O. seu ad an. 1. Olymp. 206. cum quibus concurrit Cassiodorus, dum hoc refert ad Consulatum Vinicii & Cornelii, quorum annus collocatur ab Onuphrio ex adverso an. 1. Olymp. 206.

Superioris Agrippæ filius) Desunt in Au. & L. habentur tamen in aliis & etiam in contextu: licet quoque apud Josephum lib. 2. de bell. Judaico cap. 10.

Inter Theram & Therasiam exorta est insula &c.) Hanc insulam discimus vocatam *Thiam* ex Plinio lib. 2. cap. 87. & lib. 4. cap. 12. & Seneca lib. 6. quæst. natur. quæst. 21. Plinius quidem lib. 2. cap. 87. vult enatam *Marco Junio Syllano & Lucio Balbo Coss. ad Octavum Idus Julias*, & anno 3. Olymp. 195. quia ait contigisse post an. 110. ab *Hiera* enata, cui erat proxima, si pro 110. legas 130. conveniet cum nostro auctore; ... re non videtur in hoc tantummodo loco ... ruptus, sed etiam in Consulibus, cum illius Con... tus apud ullos scriptores nulla exstet memoria. H... tem accidisse volunt Lo. Fa. & impressi an. 4 C... seu 4. Olymp. 205. O. Vi. an. 6. Pi. Fux. Peta. Or... 7. cap. 6. & Ado an. 5. cum quibus convenit Cassiodorus, dum idem ascribit anno quinto Claudii, & Consulatui *Vinicii & Cornelii*, seu ut habent On... Fasti, *Vinicii & Corvini*, qui illum Consulatum c... rant cum anno 1. Olymp. 206.

Descriptione &c. 69. centena) Va. Vat. Lo. F... legunt *lxvii. centena*, sed cum aliis libris conc... Mar. Ida. Contract. & Cassiodor. ... (... mendose habent *centena millia & xiii*) T... ubi tamen oculatissimus Lipsius notat in ... Taciti legi *quinquaginta octo centena & octoginta ... millia*; & in veteri lapide, quem tamen p... autumat SEPTIES DECIES CENTENA MILLIA LXXXVII De hoc censu fuse S... N... tem existimes, ut faciunt nonnulli, h... c... lustrum (neque enim fiebat lustrum nisi censu f... fuisse omnium ultimum. Nam ut notat C... de die natal. cap 56. 57. ultimum & septuagesimum ... tum (si numeri non sunt corrupti) fuit fact... *V... siano v. & Cæsare* III. Coss. id est anno Urbis 826. & 2. Olymp. 213. & *postea*, inquit, *plane d...* Postea teste eodem anni numerari sunt cep... Capitolinos sub Consulatu 12. Domitiani, seu ... Olymp. 216. qui etiam lustrum dicuntur in anti... scriptioribus, & initium sumebant a Calend. Jan..., cum ante Agones Olympici inciperent a fine Junii ac desierunt celebrari circa Olymp. 277. & Christi 33 ... ut scribit Onuphrius pag. 147.

Descriptione &c. & 44. millia) Minus apposite ar... habebant editiones *cxliiii. millia*, cum C (nota cen... rii) scriberentur pro &, quod facile dignosci potest ex ... de codicum A. Au. L. M. V. Vi. Va. Fa. Vat. P. L. Lod. O. Vincen. Mar. Contract. Fre. & Cassiodori A... pud Idac. corrupte *& lxix millia*. Hic autem p...agraphus habetur in Lo. Peta. Fux. Fa. & cusis ad a... Claudii, in Pi. Vi. Mar. Contract. & O. ad an. 6. Sed in illis omnibus ad an. 1. Olymp. 206. Nam ita ... variant inter se. Ad extremum Cassiodorus i... bis tribuit an. 6. Claudii, & Consulatui *Asiatici & Cornelii*, seu ut in Fastis *& Messala*, cui app...itur a... nuphrium an. 2. Olymp. 20... T... tus lib. 11. ... 8. Claudii, & Coss. *Vitellio & Vipsanio*, quos Fa... phrii collocant ad an. Urb. 800. & 4. Olymp. 20...

ibid. B. *Claudius &c* usque *objectis*) Desunt in L. A. M. septem Vatica. P. Lo. Fa. Peta. Fux. Pi. Mar. Fre. & trib. mss. Fab. De his tamen, & de lacu F...no exsiccato, & de portu Ostiensi fuse Tacitus lib. 12. Plinius lib. 36. cap. 15. & Suetonius in Claudio, & plura Dio lib. 60 de magnificentia Claudii in ... do portu Ostiensi: sed existimat contigisse e... anno quo fames; immo illius occasione initum consilium ... exstruendo illo portu, unde non absurde hic ad...tur anno, qui consequutus famem. De illo l... vide Strabon. lib 5.

Thracia &c. in Romanorum provinciam &c.) Desideratur *Romanorum* in L. A. P. M. Lo. Fa. Peta. F. & quinque Vatic. & merito, cum vox in *provinciam* hoc ... significet. Porro conveniunt aliquot membranæ cum impressis, ut hæc ad annum 6. Claudii exponant; ... nim Fux. Lo. Fa. Peta. cum ad 7. Vi. O. & Pi. reposuerint. Cassiodorus docet [redactam] in provinciam anno 6. Claudii, Coss. *Asiatico & Cornelio*, qui cum magistratum gesserint apud Onuphrium an. 2. Olympiad. 206. eodem anno Thraciam factam fuisse provinciam asserendum est.

Maria virgo &c. usque *scribunt*) Non exstant in A. L. M. septem Vatica. P. Vi. O. Lo. Fa. Fux. Mar. & trib. mss. Fab. Pi. Peta. & merito delenda, si vera est Epiphanii & Cedreni opinio D. Mariam obiisse anno ætatis suæ 72 vel secundum alios, an. 62. vel 63. vel 57. vel 58. vel 59. Nam ita variant scriptores. Verum nil immutandum duximus, quod nil certi constet ex priscis auctoribus de tempore & modo obitus ipsius.

Sub Procuratore Judææ Cumano &c.) Dissentiendi occasio

casio præcepta est, cum tam belle conveniant libri sive Chirographi, sive cusi: omnes enim ad an. 7. Claudii constituunt: his adjunge Mar. Adonem, Contract. & Oros. l.7. c.6. licet Joseph. l.20.Anti. c.5. & 6. velit & Procurationem seu Præfecturam Cumani, & hanc seditionem accidisse an.8. Claudii.

M. Antonius &c.) Aggregarunt hæc ad ea, quæ an. 8. Claudii respondent, Fux. Lo. Fa. Peta. & sic vulgati: at Pi. O. Mar. & Vi. an. 9.

Fame facta) Purius hoc ex consilio L. O. A. P.Lo. Vi. Pi. Peta. Mar. pro *fames facta* ut olim: verum in horum situ conveniunt libri ad an. 9. Claudii, præter Mar. qui ad an.10.

pag. 159. col. 3. A. *Tres simul Soles apparuerunt &c.* usque *cojerunt*) Ista non habentur in A. L. M. septem Vatica. P. Lo. Peta. Fux. Vi. O. Pi. Mar. sed videntur excerpta ex Plin. l.2. hist. c.31. qui etiam scribit idem sæpius contigisse, sicuti Dolobella Consule; de qua re noster Eusebius supra ad Olym.184. Idem Plinius hæc refert ad Consulatum Claudii & Orfiti, qui apud nonnullos Chronographos concurrit cum an. 10. Claudii, ut in vulgatis, apud alios cum an.11.

Magna fames &c.) Soli O.Vi. an.9. Claudii opponunt, cum Fux. Pi. Lo. Fa. Peta. Contract. & impressi an.10. sicut etiam Beda, Ado, Oros. l.7. c.6 De eadem Suetonius, & fortasse etiam Acto. 11.

Dionysius Areopagita &c. usque *claret*) Absunt ab L. M. A. V. Va. P. Lo. Pi. Fa. Fux. V. O. Mar. Sed sunt apud Othon. l.3. c. 25. sed præcipue Acto. 17. & apud auctorem l.3. hist. c.4. l.4. c.23. nec desunt plura testimonia, ex quibus constat hunc Dionysium esse auctorem librorum, qui ejus nomine circumferuntur. Qua de re vide Sixtum in Biblioth. p. 79. & eruditorum omnium Coryphæos Baronium tom. 1. p. 408. & Bellarm. tom.1. p.1166.

Claudius Felicem &c.) Cum hæc prætermittantur in Pi. L. M. A. P. periculum est difficultatis in situ. Nam Fux. Peta. Vi. O. an. 10. Claudii ascribunt: Lo. Fa. Contract. an.11. quos editi consectantur: Mar. an. 12. Auctor videtur hæc deprompsisse ex Josepho l.20.Antiq. c. 5. qui tamen res omnes a Cumano gestas in unum congerit, & Felicem post eum in Judæam missum: sed Tacitus l. 12. tradit ambos simul in Judæam missos, ita ut hic Galilæam administraret, ille reliquam provinciæ partem, & Cumanum mulctatum exilio *Coss. Sylla & Othone*, qui ex Fastis Onuphrii concurrunt cum ann. 4. Olympiad. 207. qui est auctori an. 12. Claudii.

Philippus Apostolus Christi apud Hieropolim Asiæ civitatem, dum Evangelium populo nuntiaret, cruci affixus, lapidibus opprimitur) Desunt in L.A. M. septem Vatic. Vi. P. Peta. Fux. L. Pi. Fa. Mar. unde valde est probabile fuisse addita, cum apud Hippolytum de 70. discip. dicatur passus sub Domitiano, & apud Simeonem Metaphrasten die 5. Sept. anno ætatis suæ 87. retinuimus tamen, quia consentiunt omnes eum martyrio functum Hieropoli: Euseb. l.5. hist. c. 24. φίλιππον τῶν (sic enim legendum, non φιλίππου τὸν) δώδεκα Ἀποστόλων, ὃς κεκοίμηται ἐν Ἱεραπόλει. Hieron. de scriptor. Ecclesiast. Sophronius, Chrysostom. homil. in 12. Apost. Nicephor. lib. 2. cap. 39. Metaphrastes & alii.

apud Hieropolim Asiæ) Emendavimus hunc locum ex A.H. pro *Hierosolym*: scripsissem *Hierapolim* per a, ut cum Strabone l. 13. Vitruvio l. 8. Evagrio l. 1. c. 19. Xiphilino in Trajano, Plin. l. 5. c. 29. Ulpiano l. 1. de aqua quotidian. Hieronymo passim, Eusebio, Cedreno Photio & aliis convenirem, quasi Ἱερὰ πόλις, id est sacra urbs, nisi observassem nostrum Eusebium seu Hieronymum in hoc Chronico sub Olympiad. 210. 220 237. semper scribere, consentientibus omnibus libris, *Hieropolis*, & non *Hierapolis Hieropolitanus*. & non *Hierapolitanus*. Sic de *Hieropolitanis* Macrob. lib. 1. Saturn. cap. 17. Stephanus, Plutarchus in Crasso, Otho. lib. 3. Chronic. cap. 25. Freculphus l. 1. c. 17. tom. 2. Addidit autem *Asiæ*, quod altera sit *Hieropolis* in Creta.

sub Felice Procuratore &c.) Triplex velut acies codicum videtur institui posse, cum alii ad an.11. Claudii ista referant ut P. Fa. Vi. alii ad an. 12. ut Peta. alii ad an.13. ut Fux. Lo. Mar. Contract. & impressi. Quis annus sit certior, vix potest colligi ex scriptoribus, nisi quod ex Josepho videtur accidisse ultimis annis magistratus Fœlicis, quibus videtur favere Tacitus l. 12. dum anno superiore ante obitum Claudii, meminit seditionis, seu belli in Judæa sub Fœlice.

qui populum sua persuasione deciperent) Commendatior lectio, quam quod legebatur, *qui populum suasionibus deciperent*. Sic enim constanter A. Al. M. Vi. V. Va. Vat. P. Lo. Lod. Pi. Peta. Fux. *suis persuasionibus deciperent* Mar.

in quibus) Sic scribi malim, & melius est juxta M. P. Peta. Al. Vi. quam ut in editis *in qua*, vel *in quis*, ut in Pi. & trib. mss. Fab. vel *in queis*, ut in L. & Fux. Licet hæ duæ posteriores confirment vulgatam.

a Tribuno) Deest in L. V. sed in aliis exemplaribus & in Actis c.21.

Ibid B. *Nero &c. regnavit an. 13.*) Unione signandum; sic ex fide L. A. Lo. Fa. Peta. et trib. mss. Fab. Pi. Au. Fux. P. Jornan. Mar. Ado. Contract. Vincen. tom. 1. & 4. quibus accedunt Eusebius ipse l. 3. hist. c. 5. μετὰ Νέρωνα δέκα πρὸς τρισὶν ἔτεσι τὴν ἀρχὴν ἐπικρατήσαντα: Zonaras, Theoph. Antio. l. 3. Cassiodor. In Chronic. Cedrenus, Nicephorus Constatinopol. in Chronolo. Suetonius. Cæterum Tacitus ait. l. 17. *Romanos assuefactos 13. annis Neronis*. Hinc Clem. l. 1. Strom. ait *regnasse 14. annis*, sed ex aliorum sententia *annis 13. mens. 8. dieb.* 28 sicut Xiphilin. ex Dio. *an. 13. mens.* 8. Nicephor. Callixt. l. 2. c. 37. ait *regnasse 14. an. præter paucos admodum menses*, quod convenit cum illis *14. an. mens. 7. dieb.* 28. nostri auctoris: licet vetus lectio habeat, *Nero* &c. *regnavit an.* 14. quam sequuntur alia exemplaria, & Beda. Verum mendum esse hoc loco jam observarat Joachimus Camerarius in Nicephor. Constantinop. & quamvis auctor in serie annorum Neronis regnum præmonstrantium 14. annos depingat, quod omnium codicum consensu comprobatur hoc tamen susceptum ab eo debemus agnoscere, non tam propter menses illos, qui reliqui sunt in imperio Neronis, 13. annis, quam propter spatium, quod fuit occupatum a Galba, & aliis duobus, inter regnum Neronis & Vespasiani. Nam in hist. eccl. tribuit Neroni 13. annos, Galbæ & Othoni annum integrum, & sex menses: quæ confirmantur ab Hieronymo in Catalogo scriptorum Ecclesiasticorum, ubi an. 14. Neronis componit cum 37. a Passione Christi.

Felice regente Judæam) Sic legendum docuerunt P. L. A. Au. M. V. Va. Vi. O Vat. Pi. Peta. & tres mss. Fab. pro *recedente a Judæa*, ut in editis, vel *regnante in Judæa*. Nam ut apud Mar. illa seditio non contigit occasione recessus Felicis, nec in illo instanti; sed primo anno Neronis, ut constat ex Josepho l. 2. de bello Judaic. c. 23. & l. 20. Antiq. c. 13. quem locum citat Euseb. l.2. hist. c.20. κατὰ δὲ Νέρωνα φίλικος τῆς Ἰουδαίας ἐπιτροπεύοντος αὐτοῖς ῥήμασι αὖθις ὁ Ἰώσηπος τὴν εἰς ἀλλήλους στάσιν τῶν ἱερέων ὧδέ πως ἐν εἰκοστῷ τῆς ἀρχαιολογίας γράφει: nec ille Felix discessit nisi secundo peracto, teste Luca cum Act.24. ait *biennio* (ab imperio Neronis) *expleto accepit successorem Fœlix Porcium Festum*, & ante Neronem administraverat per an. 4. unde Paulus eum alloquens, *ex multis annis te esse judicem genti huic scio*. In Lo. Fa. & Mar. *regnanse in Judæam*, sed vitiose. Apud Idac. *regnante in Judæa*: in Va. *Felice regnante seditio* &c. in Fux. *Felice præside seditio*. Cæterum soli O. & Vi. apponunt ista circa an.2. Neronis, cum reliqui Fa. Fux. Peta. Pi. Lo. & impressi circa an. 1.

Festus in gubernatione) Deficit hoc *in gubernatione* in L. A. Au. O. Vi. M. V. Va. Vat. Peta. Al. trib. mss. Fab. P Lo. Fa. Pi. Mar. Fux. Contract. Adone. Porro unanimis est codicum consensus, ut hanc periodum ad an. 2. Neronis reponant; ut etiam firmatur auctoritate Hieronymi in Catalogo Vir. Eccles. ubi agit de Paulo. Cassiodorus aggregat anno 2. Neronis, & Consulatui *Marcellini* (seu ut est in Fastis, *Marcelli*) & *Aviolæ*, quibus in Onuphrii Fastis respondet an.2. Olymp. 208. qui Eusebio est an.14. Claudii. Auctor idem fuse explicat l.2. hist. c.3.

Berythius) *Berutius* Lo. Fa. *Beritius* O. Vi. tres mss. Fab. *Berytius* Peta. Pi. Fux. ut etiam Sueton. lib. de clar. Orat. in fine, apud quem dicitur *Marcus Valerius Probus Berytius* &c. & recte cum sit sic dictus ab urbe Phœniciæ quæ Græce Βηρυτός. Cæterum hæc aggregant omnes libri ad ea, quæ an.2. Neronis opponuntur a Cassiodoro iisdem Consulibus, quibus superiora assignantur: Gellius l.17. c.9. facit mentionem commentarii hujus Probi grammatici de occulta literarum significatione in Epistolis a Cajo Cæsare scriptis, qui liber est impressus.

Statius Surculus &c.) In duas discinduntur partes nostri libri; cum alii ut Peta. Fux. adnumerent anno 2 Neronis: Lo. Fa. Vi. O. Pi. & septem Vaticani an. 3. quod & præstitere editiones: Cassiodorus connotat eidem Consulatui *Marcellini & Aviolæ*, ut ea quæ jam præcesserunt. Contract. an.4. Neronis.

Statius Surculus Tholosanus) *Ursulus Tholosensis* L. A. P. M. Al. Lo. Fux. Mar. quos sequitur Cassiodorus restitutus; nam antiquus habet *Colossensis*: *Sursulus Tho-*

Tholosensis Vi. O. Peta. & Sa. *Spatius Ursulus Tolosensis* tres mss. Fab. *Ursulus Tolosensis* Pi. & ea vox *Tholosensis* usurpatur etiam a Justino l. 32. forsan pro eo qui licet natus sit Tholosæ, aliunde tamen est oriundus, ut apud Vopiscum *Bonosus homo Hispaniensis*, qui fuit origine Britannus, & natus in Hispania: Tholosanus autem, cujus majores non dicantur aliunde orti. Porro exstant opera Papinii Surculi Statii Poetæ, edita Basileæ an. 1541. & Parisiis ann. 1600. quem Gesnerus facit *Neapolitanum*, alii *Epirotam*: Danthes Hetruscorum Poeta vernaculus & alii faciunt eum *Tholosanum*, decepti patria hujus nostri Rhetoris, de quo Juvenalis & Sidonius: & qui sæpe citatur a Macrobio, Servio, Prisciano, & aliis veteribus.

Terræmotus & Solis defectio) Ascribuntur anno 3. Neronis in Peta. Vi. O. Fux. Pi. at in Lo. Fa. & vulgaribus an. 4. in Mar. an. 5. Tacitus l. 14. Plinius l. 2. c. 70. volunt hunc Solis defectum accidisse pridie Calend. Majas *Vpsanio & Fontejo Coss.* qui in Fastis Onuphrii respondent an. 3. Olymp. 209. cui opponitur annus 5. Neronis, ut apud Tacitum: illi tamen concurreret quartus Neronis, si 18. Tiberii, seu 33. Christi essent in Onuphrio positi ad an 3. Olymp. 202. ut accidit apud auctorem: quod quidem observandum in illis omnibus locis, in quibus illi Fasti distant anno uno. Quod autem spectat ad terræmotum, Suetonius quidem illius meminit, nulla tamen anni observatione facta.

Nero Agrippinam &c.) In varia abiere codices, cum alii anno 3. Neronis adnumerent, ut Vi. O. Pi. alii an. 4. ut Peta. Fux. alii an. 5. ut Lo. Fa. Contract. & editi, qui videntur firmari quoad matrem, auctoritate Taciti l. 14.

p. 106. col. A *Nero tantæ luxuriæ &c.*) In tres veluti factiones dividuntur libri: nam quidam comparant cum an. 4 ut Pi. Vi. O. alii cum an. 5. ut Peta. Fux. alii cum anno 6. una cum editionibus, Contract. & Mar.

ut frigidis & calidis) *& calidis* exulant a Fa.

Nero Romæ &c.) Ni dissentiret Pi. qui ista aggregavit ad an. 5. Neronis, aliorum partes sequendas præscriberem, qui omnes ad an. 6. ut Vi. O. Fux. Fa. Peta. Lo. & editi.

in Magistratu Judææ) *magistratui Judææ* A. L. M. V. P. Lo. Fa. Pi. Vi. Peta. O.

Festo &c. succedit) *cedit* V. sed mendose, ut colligitur ex simili loquendi formula l. 2. histor. c. 22. *Fælici huic Festus a Nerone successor mittitur*, Τούτῳ δὲ Φῆστος ὑπὸ Νέρωνος διάδοχος πέμπεται: idem colligitur ex l. 2. de bell. Judaic. c. 12. Διαδεξάμενος δὲ παρὰ τούτου τὴν ἐπιτροπὴν Φῆστος. Ad hæc pergit hæc eadem ad an. 5. Neronis apponere Pi. cum reliqui ad an. 6. ut Lo. Fa. Peta. Vi. O. Fux. & editi.

Jacobus frater domini &c.) Contigere hæc ut Vi. O. Pi. Mar. volunt, an. 6. Neronis: at ut Lo. Fa. Fux Peta. Contract. Ado & vulgares, anno 7. & optime ex sententia Hieronymi, de qua supra, cui accedit Josephus l. 20. Antiq. c. 8. dum ait hunc Jacobum occisum tunc, cum venit Albinus in Judæam, ejusque adventum constituit l. 7. de bel. Judaic. c. 12. ante annos septem & menses quinque ab obsidione Hierosolymæ: Epiphan. hære. 78. ab hac sententia longe abest, scribens Jacobum vixisse post Salvatoris assumtionem annis plus minus 24. & objisse anno ætatis 96.

assumitur) Sic restituo non sine ope codicum A. L. Peta. Lo. Lod. Al. Au. M. V. P. O. Vi. Mar. pro *summititur* ut in vulgatis, vel *sumitur* ut in Fa.

ante mensam Neronis fulmen cecidit) Decidisse fulmen indicant Pi. O. Vi. an. 7. Neronis: Mar. an. 9. reliqui an. 8. tam scripti, ut Fa. Lo. Peta. Fux. quam cusi: Tacit. l. 14. Annal. refert in an. 7. Neronis *Coss. Nerone 4. & Cosso* an. Urb. 813.

post Marcum &c. Episcopus Anianus, &c.) De horum situ dissentiunt libri, cum Peta. Vi. Fux. O. Pi. tres mss. Fab. Contract. an. 8. Neronis ascribant: Lo. Fa. & editi anno ejusdem 9. Mar. an. 7. sed potior est lectio priorum, cum ita habeat auctor l. 2. hist. c. 23. Νέρωνος δὲ ὄγδοον ἄγοντος τῆς βασιλείας ἔτος πρῶτος μετὰ Μάρκον τὸν Ἀπόστολον καὶ Εὐαγγελιστὴν τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ παροικίας Ἀννιανὸς τὴν λειτουργίαν διαδέχεται, quæ male vertit Musculus, *cum Autem Nero jam octo annos imperasset, primus post Marcum Apostolum & Evangelistam, Anianus Alexandrinæ Parrœchiæ administrationem suscepit.* Nam ita videtur potius annus 9. Neronis, quam 8. Fidelius reddidisset, si, *cum Nero octavum ageret annum*, dixisset. Quod confirmat Hieronymus lib. de scriptoribus Ecclesiasticis, dum ait Marcum obiisse octavo Neronis anno, a quo si supputes usque ad an. 4. Domitiani reperies an. 22. ita ut summa illa 22. annorum, quibus sedit hic Anianus, inchoetur in an. 8. Neronis, & pertingat usque ad quartum Domitiani, quo ei successit Abilius.

Anianus) Rectius quam ut antea *Annianus*, ut docent Vi. Pi. O. Fux. & ipse auctor in historia. Hinc castigabis Mar. ubi *Amanus*, pro *Anianus* supposito *m*, pro *ni*.

præfuit an. 22.) *præfuit an. 24.* L. Pi. sed perperam: 23. an. Contract.

Persius Volaterranus &c.) Hæc ita præcedentem paragraphum consequuntur sub eodem anno, ut qui illum paragraphum an. 8. Neronis ascripserint, & hæc etiam ad an. 8. revocent, ut Peta. Vi. O. Fux. Pi. qui autem an. no 9. & hæc ad an. 9. constituant, ut Lo. Fa. una cum editis, & Contract.

Volaterranus Satyricus Poeta) Desunt in A. L. M. V. P. Lo. Pi. O. Fa. Vi. Peta. Fux. & trib. mss. Fab. & videntur addititia, cum jam idem dictum sit ab auctore circa Olym. 203.

ætatis suæ 29.) Pro 29. legitur in P. & tribus mss. Fab. 28. in aliis ut vulgo.

Thermæ a Nerone ædificatæ, quas Neronianas appellavit) Hæc fere sequuntur conditionem superiorum: qui enim ea anno octavo adjunxerunt, & hæc item, ut Vi. O. Fux. Pi. si exceperis Peta. qui una cum Lo. Fa. Contr. & editis, an. 9. seu 3. Olymp. 210. opposuit: a Cassiodoro componuntur cum an. 10. & Consulatu *Crassi & Bassi*, qui in Fastis Onuphrianis respondet an. 4. Olymp. 21[illegible]. Cæterum non est temere usus auctor voce *appella*[illegible]. Nam teste Cassiodoro, & aliis, odio Neronis, [illegible] vocabulo, postea dictæ sunt *Alexandrinæ*.

Ib. B. *M. Anneus Lucanus &c.*) Continent ista Peta. Fux. Vi. O. Pi. circa an. 9. Neronis: at Lo. Fa. Mar. & vulgati circa an. 10. Contract. circa an. 11. Cæterum scribendum *Annæus* cum *diphthongo*, suadebant Peta. Vi. O. cum quibus sunt Tacitus, Terentius.

Annæus Seneca, & Pomponius ante secundus.

& Martialis,

Annæi facerent manus Sereni.

Sic habent etiam epigrammata Urbis apud Mazochium & Inscriptiones librorum utriusque Senecæ in editionibus recentioribus; nam antiquæ carent diphthongo. Verum prohibuerunt non solum alii libri, tam hi qui ubique, sed etiam graves scriptores, ut Symmachus l. 2. Epist. 283. Pandectæ Florentinæ L. 1. ad S. C. Tr[illegible] Lactantius sæpe, August. l. 6. de civit. c. 10. & passim, ipse Hieronymus lib. de script. Eccles. quod Sophronius ejus interpres confirmat, in quo Ἀννέως, licet ulteriores editiones Hieronymi habeant *Annæus*. Corruptio quoque, quæ cernitur apud Xiphilinum in Cajo, ubi Ἀννιος Σενέκας, & interpres *Annius Seneca*, firmat potius vocalem *e* quam diphthongum *æ*: Suetonius ejus meminit in Nerone, sed ejus veteres editiones habent *e*, posteriores *æ*. Veteres sæpe & in inscriptionibus, teste Grutero in lib. Inscriptio. & etiam in carminibus componendis (testes sunt Poetæ,) ita confuderunt *æ*. cum *e*, & *e* converso, ut unum pro altero scriberent sine delectu.

Nero ut similitudinem &c. partem Rom. urbis incendit) Oblectatum Neronem docent hoc spectaculo an. 9. imperii sui P. Vi. O. Fux. Peta. At dissentiunt Lo. Mar. Contractus & editi, qui an. 10. sicut Tacitus l. 15. Annal. *Coss. Lecanio & Licinio*. Cassiodorus etiam scribit illud evenisse decimo Consulatu regno Neronis, sed sub aliis Coss. scilicet *Silvano & Paulino*. De eodem incendio mentionem faciunt Tertullianus in Apologet. Orosius l. 7. c. 7. & Suetonius in Nerone, & quomodo duravit non solum per sex dies, & septem noctes, ut volunt Tacitus, Suetonius, & Orosius, sed etiam per novem, ut fert vetus inscriptio: consule Oraculum Annalium Eccles. magnum Baronium tom. 1. p. 640.

in Asia tres urbes) Concurrunt codices ut in an. 10. Neronis evenisse testentur, Lo. Fa. Fux. Peta. Pi. V. O. Mar.

Laodicia) *Laudocia* Lo. *Laodicea* Mar. sed prius receptius, ut jam diximus.

Hieropolis) *Iherapolis* Vi. O. *Jerapolis* Peta. *Hierapolis* Lo. Fa. Pi. sicut Marianus & Otho l. 3. c. 17. qui duo utuntur iisdem fere verbis atque Eusebius: prior lectio germanior est: & legitur apud Clementem, Antonin. in Itinerar. & alios: qua de re plura paulo ante: hæc vocatur a Luciano *Hiera*: quidam putant eandem esse cum ea, quæ vocatur *Edessa* in Syria, & quam describit Lucianus in libro de *Syria dea*.

Colossi) *Colosse* Fa. Lo. Mar. *Colossæ* apud Oros. l. 7. c. 7. ut etiam apud Plin. l. 6. cap. 32. & Strabonem l. 12. Κολοσσαί, & apud Paulum τοῖς ἐν Κολοσσαῖς: unde dicendum *Colossæ*, non *Colosse*, minus *Colasse*, licet legamus apud Suidam Κολασσαεῖς καὶ Κολασσαεῖς ὁ Ῥόδιοι; qui tamen longe aberrat, dum existimat Colossenses, eosdem esse ac Rhodios, licet plures habeat tam inter Græcos quam Latinos, hujus opinionis sectatores, qui decepti videntur nominis affinitate cum Colosso illo

illo celebri Rhodiensi, de quo auctor circa Olymp. 139. belle aurem conjungitur cum Hieropoli & Laodicia, cum sint urbes ejusdem provinciæ scilicet majoris Phrygiæ: Colossem aurem fuisse vicinam hujus Laodiciæ (nam variæ sunt urbes ejusdem nominis tam in Mesopotamia quam alibi) testantur etiam Chrisost. in 1. cap. Epist. Paul. ad Colossen.

Albino Procuratori Judaæ Cestius Florus succedit) Desiderantur *Procuratori Judaæ Cestius* in A. L. M. V. P. Fa. Lo. Pi. Peta. Fux. Vi. O. Mar. & Beda. nec immerito, cum Florus non *Cestius* sed *Gessius* appellaretur, ut videre est apud Josephum lib. ultimo antiquit. cap. 9. Γέσιος δὲ φλῶρος ὁ πεμφθεὶς Ἀλβίνῳ διάδοχος ὑπὸ Νέρωνος, unde versionem Gallicam Josephi castigabis, in qua *Gessius* pro *Gessius*, & lib. 2. de bell. Judai cap. 13. & 16. quia tamen constat ex eodem, & Tacito lib. 5. Cestium Gallum fuisse Legatum Syriæ, & ducem illius belli, hinc factum ut Hieronymus, aut quisquis alius est harum additionum auctor, delusus harum vocum *Gessi* affinitate, & munerum seu officiorum cognatione, seu conjunctione, confunderet Procuratoris nomen cum Legati nomine, unde ultro reposuissem *Gessius*, si vel minimum savissent libri. De sede minor difficultas; his enim constans circa annum 10. Neronis, tam in libris scriptis Vi. O. Pi. Fux. Peta. F. Lo. quam in editis & Mar. nec aliunde oppositum probari potest.

Junius Anneus Gallio) *Anneus* non habetur in A. L. M. P. V. Lo. Peta. Pi. Fux. Vi. O. Mar. nec apud Vincen. tom. 1. verum retinuimus, cum sit ejus nomen gentilium. Nam L. Annæus Seneca, qui & Rhetor, & cujus sunt (contra vulgi opinionem) libri controversiarum & suasoriarum, tres habuit filios ex Elbia, L. Anneum Senecam Philosophum, Consulem, & præceptorem Neronis, atque cujus sunt Epistolæ & cætera opera Philosophica, quæ exstant nomine L. Senecæ; alter fuit Anneus Novatus vocatus Junius Gallio, postquam a Junio Gallione Rhetore adoptatus fuit; tertius Anneus Mella, qui honores contempsit, & fuit pater Lucani Poetæ: horum trium, non autem patris meminit auctor, sicut etiam facit Tacitus lib. 16. de his vide eruditiss. Lipsium lib. 1. Electo. cap. 1. Credo ergo hunc Gallionem esse eundem, de quo fit mentio Acto. 18. Constantes autem indicant omnes libri reponendam hanc periodum ad an. 10. Neronis.

Olympias 211. non est acta Nerone in suam præsentiam differente) Mendum erat fœdum, sed castigavimus auxilio codicum L. Fux. A. V. M. Lo. & trium mss. Fab. Idem est in Peta. sed ad oram, cum antea post verbum *interfecit*, legeretur *mortem ejus* (Gallionis) *Nerone in suam præsentiam differente* &c. quasi illa dicerentur de Gallione, cum referri debeant ad Olympiacum Agonem. Locus hic est mutilus in Fa. Nam post verbum *interficit* (sic enim habent Vi. O. Fux. Lo. Peta.) sequitur *in sua præs... differente*, sed super ea verba scriptum est *in alio codice hic deficit textum*; quam inepte! in Vi. & O. post illa & *Cytharistas coronatur*, ita habetur *quidam codices habent, ducentesima undecima Olympias non est acta Nerone in suam præsentiam differente*.

Dua tantum provincia &c.) In varias rursus abeunt libri partes: nam Lo. Pi. O. anno 10. Neronis indicant evenisse; at Fux. Peta. Fa. Mar. una cum vulgarib. anno 11 quibus convenit Cassiodorus, dum hæc componit cum Consulatu 11. a morte Claudii *Telesini & Apuleji*, quem refert Onuphrius in Fastis an 2. Olymp. 211. licet *Telesinum* cum *Paulino* copulet non cum *Apulejo*.

Pontus Polemoniacus) *Pontus Polemiacus* Peta. Vi. O. *Paolemoniacus* Fux. *Pelamoniacus* Fa. *Pelomoniacus* Lo. *Ptolemaicus* Mar. sed sine dubio vulgata cæteris præferenda: ex Aurelio Victore lib. de Cæsarib. & in Epitome, Sueto 10, Vopisco, Eutropio, qui hoc ipsum narrant, adduntque *Pontum* dictum sic a Polemone Regulo, cujus etiam meminit Ammianus & plerique alii. Notitia Imperii constituit unam provinciam inter decem Ponticas.

Multi nobilium &c.) Tribuunt ista anno 10. Neronis Vi. P. O & anno 11. præter vulgares, Lo. Fa. Peta Fux. Mar. an. 12. tres mss. Fab.

Ceryeas) *Cericas* in Pi. Vi O. & tribus Vatic. in reliquis quattuor *Ceriacas*: apud Mar. *Ceritas*. At in margine B. II. Per. Ba. & So. annoratum est *Pyrrhicas fortasse legendum ex Suetonio*; sed consensus mss. repugnat, & alio ipsa demonstrat, cum teste Spartiano in Adriano & aliis vox *Pyrrhica* significet actionem saltationis militaris, seu armatæ, non tripudiatorem. Ceryeas autem a voce Κήρυξ significat Præcones, inter quos certum est Neronem de præmio contendisse, ut docet Suetonius in Nerone cap. 24. *Præconio* inquit, *is ubique contendit*; erant enim Præconum agones teste Pausania in Eliacis lib. 1. Σαλπίγγι ταῖς δὲ ἐφεστηκόσιν καὶ τοῖς κήρυξιν, ἀγωνίζεσθαι καθέστηκε. Oros. lib. 7. cap. 7. legit *Ceritas* & in margine Orosii emendati a Fabricio legitur *Scenicos*, ut etiam Marianus, sed est mendum librariorum, ut *Ceriacas* in Fa. Porro tanquam ad ludorum celebritatem convenere omnes libri tam mss. Vi. Pi. Lo. Fa. Peta. Fux. O. quam excusi ut ad annum 11. Neronis reponerent.

pag. 161. col. 3. A. *Lucius Anneus Seneca*) Assignantur anno 11. Neronis, seu 1. Olymp. 211. in Lo. Fa. Pi. & vulgaris: at an. 12. in Fux. Peta. Vi. O an. 13. in 3. mss. Fab sed rectius vulgati; docet enim Tacitus lib. 15. cædem hujus Senecæ evenisse eodem anno 11. Neronis, *Silio Nerva & Attico Vestino Coss.* quorum Consulatus in Fastis Onuphrii respondet eidem anno 1. Olympiad. 211.

Rursum Nero &c. Pythia) *Phitia* Lo. *Pitia* Mar. sed utrumque fœde: notiora enim hæc duo pro agone Musico, quam ut pluribus opus sit. Adde quod vendicat sibi hanc periodum annos 12. Neronis, in Pi. Lo. Fa. Peta. Fux. & excusis: an. 13. in trib. mss. Fab. hæc accidisse hoc anno 12. Neronis videtur confirmari auctoritate Philostrati in fine, & Luciani in Nerone, & Suetonii de eodem.

Neroni in expensas &c.) Sic ista correximus ex A. Au. M. Lo. Peta. Fux. Mar. & Orosio pro *Neroni expensas* &c. Observandum autem quod assignarunt anno 12. Neronis Lo. Fa. Vi. O. Pi. quod & præstant excusi. At Peta. Fux. Mar. anno 13.

annua) Hanc emendationem pro *annuo* auctoritas codicum A. L. Au. Fa. M. V. P. Lo. Peta. & Mar. confirmavit.

Nero cum cæteris) Comparantur ista cum anno 12. Neronis, in Vi. Pi. O. At cum anno 13. in Lo. Fa. Peta. Fux. Mar. tribus mss. Fab. & excusis.

Philosophi insignes) *Philosophus insignis* in L. sed non dubium, quin prior sit retinenda, cum uterque fuerit Philosophus, & de Musonio constat apud Tacitum lib. 19. & infra circa Olymp. 215. præterea non est omittendum hæc opponi an 14. Neronis in Lo Fa. Peta. Fux. & excusis: sed circa annum 12. ea retinent Vi. Pi. O. circa an. 13. Mar. & tres mss. Fab.

L. Anneus Mella &c.) Circa annum 12. Neronis reponuntur in Vi. Pi. O. circa an. 14. in Lo. Fa. Peta. Fux.

Mella) *Melas* Vi. Pi. Mar. *Mela* Lo. *Mellas* Peta. *Molas* Fux. apud Tacitum & Senecam, *Mella*; tamen utrumque legitur apud veteres & *Mella* & *Mela*. Itaque nil moveo.

bona Lucani Poeta filii sui a Nerone promeretur) Lumen bonarum literarum Lipsius in Curis secundis ad lib. 16. Taciti pag. 89. hæc *ridicule* & παραλόγως *scripta* autumat: itaque hunc locum ita corrigit, *ob bona Lucani filii sui a Nerone perimitur*, quia Tacitus lib. 18 Annal. scribit ipsum Mellam *accusatorem consciviſſe*, *dum rem familiarem Lucani filii acriter requirit*. Sed quid impedit, quin Tacitus possit cum auctore conciliari, si dicamus Mellam primum obtinuisse a Nerone bona filii sui Lucani. Nam cur in eum invidia ex eo, quod Lucano *interfecto rem familiarem ejus acriter requirit*? Et quomodo potuisset requirere, nisi jam ejus bona promeruisset a Nerone? Postea autem Neronem, cum inhiasset opibus Mellæ auctis ex bonis Lucani, illis eum spoliasse. Nam verba Taciti significant Neronem inhiasse opibus Mellæ, nil de bonis Lucani. Adde quod lectionem vulgatam habent omnes libri, & ipse Vincen. haud dubium quin ex Eusebio, *cujus* (*Lucani*) *bona pater ejus Mela Seneca frater a Nerone obtinuit*.

promeretur) Consequenter adjungitur in L. V. *Prima persequutio a Nerone*: in Pi. item, sed ad oram & cum minio, ac videtur esse additum a Librario.

ibid. B. *Primus Nero &c. etiam persequutionem*) Persequutionem hanc a Nerone excitatam volunt Vi. Pi. O. anno 13. sui imperii. At. Lo. Fa. Peta. Fux. Mar. & impressi, anno 14. sicut habet Cassiodorus, scilicet *Silvano & Othone Coss.* hoc est, ut vult Onuphrius in Fastis, an. 4. Olymp. 211. qui incurrit in illum an. 15. Neronis. Duo autem sunt animadversione digna; Primum, quod auctor hanc persequutionem in Christianos nominet *primam*, vel dicat Neronem *primum* illam excitasse. Nam intelligit non solum de prima universali seu Gentium) quæ enim narratur Act. 18. fuit particularis in Judæa, & Samaria, & a Judæis) sed etiam de prima cruenta: unde eleganter Tertullianus in Scorpiaco cap. 15. *Orientem fidem Nero primus Romæ cruentavit*; siquidem non solum auctore Suetonio, sed etiam ipso Luca Act. 15. & 18. Claudius Christianos antea cum Judæis urbe expulerat. Alterum, eum forsan loqui de persequutione hoc anno facta, non tam ut ejus initium seu motum prodat, & indicet, quam ut ejus occasione exprimat martyrium Petri, & Pauli. Nam certum est ex Tacito lib. 25.

lib. 15. persequutionem Neronis ceptam anno 10. imperii ejus, occasione incendii urbis Romæ, & ut tormentis & suppliciis Christianorum, aboleret rumorem illius incendii, & extingueret odium, quod propterea omnes in eum conceperant.

contra Judæos &c.) Pi. Vi. O. collocant circa annum 13. Neronis: Contract. circa an. 12. Verum superant reliqui numero, qui circa an. 14. ut Fa. Lo. Fux. Peta. Mar. & editi.

Vespasianus plurimas urbes Judææ capit) Pi. Vi. O. ad an. 13. Neronis ista conferunt: at Fa. Lo. Fux. Peta. ad an. 14. quibus sese præbent comites vulgares.

Flavius Josephus &c.) Persistunt in dissidio Pi. Vi. O. Nam ista iterum assignant anno 13. Neronis: Fa. Lo. Fux. Peta. Mar. Alber. anno 14. cum vulgatis.

cujus rei caussa vitam dono accepit) Ista non reperiuntur in Pera. Vi. Fux. L. O. Lo. M. septem Vatic. Fa. P. Mar. Vincen. Verum sunt consentanea historiæ veritati. ut constat ex Alberto, Zonara tom. 2. & Josepho lib. 3. de bell. Judaic. cap. 27.

Post Petrum primus &c.) Hoc verborum ordine & connexione recensentur ista in omnibus codicibus tam scriptis quam cusis, ita ut vocabulum *Linus* non det initium periodo, sicut tamen fecerat antea nomen *Petrus*, cum egit de initio suæ Cathedræ seu Pontificatus Rom. Sed quid intersit, & utrum præstet, pluribus paulo post. Porro hæc Pi. O. & Vi. anno 13. Neronis adscribunt: at Fa. Lo. Fux. Peta. Albertus an. 14. quod & vulgares præstitere.

Linus an. 11.) Videbatur reponendum *an.* 12. quia sic suadebant O. Vi. & Contract. quin etiam ipse Eusebius lib. 3. hist. cap. 13. (juxta versio. Musculi & Ruffini) ait Linum præfuisse an. 12. immo & antiqua series computando pro Galba, &c. annum unum, idem postulat. Nam ea ratione a Lino seu ab illo an. 1. Galbæ usque ad Anacletum, seu ad an. 2. vertentem Titi, reperiebantur an. 12. integri: nihilominus nefas duximus discedere a communi consensu librorum, præcipue cum expungamus e serie illum annum fictitium Galbæ &c. & certum sit ex ipsomet auctore, ut dicemus suo loco, Linum obiisse an. 2. Titi, ac licet ille annus 2. sit duodecimus currens ab anno 1. Vespasiani.

consumata est) *consumta est* A. L. M. Vi. P. Pi. Lo. Idac. Fux. Peta. O. Mar. Ado, & ipse Eutropius lib. 7. qui eadem refert. Hic tandem coeunt libri; omnes enim ad unum anno 14. Neronis hæc opponunt.

Romanorum Galba, Otho & Vitellius regnaverunt an. 1. *mensib.* 9.) Hæc prius habebantur in editis & aliquot mss. inter illa verba *familia consummata est*, & ista *Post Neronem* &c. vel inter illa, *in Tiberim projicitur*, & ista *Romanorum* VII. *Vespasianus*, ut in V. apposita nota numerali 1. in serie annorum per imperatores; sed exulant longe ab L. A. Peta. Fux. P. Lo. M. O. Pi. Vi. unde & expungenda contra morem nostrum censuimus, coacti etiam ipsa ratione nec levi. Nam ipse situs Olympiadis 212. qui in vulgatis est ad an. 1. Vespasiani, & recte hoc manifesto convincit: alioquin enim Olympias præcedens 211. cujus annus primus est ad an. 11. Neronis, haberet, ut ferunt vulgati, annos quinque, quod est nimis absurdum. Præterea cum ex ordine Olympiadum pendeat præcipua ratio temporum, si concedatur hæc additio, illæ plane confundentur. Cum enim communi omnium) præter Fa. ubi 1. Olymp. 212. habetur ad an. 1. Galbæ &c.) probatorum codicum calculo (Nam quod in Vi. Pi. O. e regione anni 2. Vespasiani collocetur, est manifesta labes orta ex anno illo 10. Ptolemæi, qui & Alexander, de quo tam sæpe) primus annus Olympiadis 212. incidat in annum primum Vespasiani, fiet cum illa additione unius anni, ut ejus Olympiadis annus secundus concurrat cum illo anno primo Vespasiani. Eadem ratione primus annus Domitiani, qui est primus Olympiadis 215. erit secundus ejusdem Olympiadis, & sic de cæteris, cum magna perturbatione annorum, quibus singula quæque contigerunt, ut de sacris Eleusinæ per Hadrianum, & aliis suo loco videbimus. Idem dices de annis Christi, cujus 72. debet concurrere juxta auctorem, cum secundo anno Vespasiani. Nam si auctoris testimonio paulo post a 15. anno Tiberii absoluto ad 2. Vespasiani, numerantur anni 42. (sic enim legendum) sequitur annum 2. Vespasiani, esse 72. Christi; quod nequit stare, si annus ille suppositirius Galbæ & aliorum inter cæteros locum habeat; alioquin erit 73. ut in editis habebatur: sed quam germana sit lectio, constat ex Antonino, qui observat Eusebii Chronicon comparare 72. Christi cum an. 2. Vespasiani, ut præmonuimus circa an. 1. Christi, quæ consule. Similiter confunderentur anni ab Abraam. Nam cum consensu omnium exemplarium annus 2090. incidat in an. 6. Vespasiani, si insereretur ille annus Galbæ &c. incederet an. 5. ejusdem Vespas. & ita de cæteris. Denique cum, approbantibus omnibus exemplaribus, Nero dicatur VI. Imperator, Vespasianus vero VII. Titus VIII. & ita alii per ordinem, certissimum est argumentum illum annum Galbæ, & aliorum duorum Impp. non fuisse numeratum ab auctore. Quod etiam manifeste docet Marianus exscriptor Eusebii: ubi enim retulit illa omnia: *Galba septimo mense imperii sui* &c. usque *in Tiberim projicitur*, hæc subjungit, *hoc autem tempus inter Neronem & Vespasianum neque Eusebius, neque etiam Beda supputat*: & paulo infra, *segregatis a numero principum* (sic enim legendum non *principem*) *Galba, Othone & Vitellio*. Ideo colligitur ex Vincentio, apud quem *hic tribus* (Imperatoribus Galbæ, Othoni) Vitellio) *nullus in Chronicis annotatur annus*. Adverte præterea loco eorum, *mensibus* 9. in V. & Fa. legi *mensibus* 6. quibus conveniunt, quæ alibi habentur apud ... bem Eusebium lib. 3. histor. cap. 5. dum de regno Galbæ & Othonis mentionem facit, τῶν ἀμφὶ Γάλβαν καὶ Ὄθωνα ἐνιαυτὸν ἐπὶ μησὶν ἕξ: idem Evagrius lib. 3. cap. ... ὁ Γάλβας τὰ παραπλήσια πέπονθεν Ὄθωνι, καὶ ... οἱ τρεῖς βασιλεύσαντες (sic legendum ex mss. & non βασιλεύσαντας) μόνους ἑκκαίδεκα μῆνας. Ab his, ... loco scribit auctor de regno illorum trium Imperatorum, non longe abest Hieronymus cap. 9. Daniel. ubi ait Galbam regnasse *mensibus* 7. *diebus* 28. Othonem *mensibus* 3. *diebus* 5. Vitellium *mensibus* 8. *diebus* 28. ex ... fit annus unus, menses octo & dies unus; Josepho vero lib. 4. de bello Judaic. cap. 33 *Otho*, inquit, *principatum tenuit dies duos & menses tres*, καὶ πολλῶν ... γενομένων διεχρήσατο μὲν Ὄθων ἑαυτὸν ἐν Βριξέλλῳ τὴν ἧτταν πυθόμενος ἡμέρας δύο καὶ τρεῖς μῆνας κρατήσας τῶν πραγμάτων. Tacitus illis tribus tribuit unum annum, sed quidquid ferat aliorum sententia (Nam historia horum ... um Imperatorum est plena tenebrarum) non est quod ... damus a mente auctoris, qui septem tantum menses tribuit Galbæ. De mensibus Vitellii est contentio inter libros, & hæc sola ratio diversitatis magno est argumento, prætereunda esse quæ delevimus. Adde quod Vitellius cepit imperare, vivente adhuc Galba, & Vespasianus eodem anno, quo Otho, qui ipso die cædis Galbæ imperium sumsit. Annus quoque 14. computatur inter annos regni Neronis; licet tantum 13. annos imperarit & octo fere menses; quia ultimus annus continet ... mensium, quibus regnarunt Galba, Otho & Vitellius. Si objicias videri necessarium hunc annum, ut sic tandem fiat summa illa annorum 329. a Christo, ad quam terminatur Eusebii Chronicon, scias nos aliunde huic ... mederi, addito uno anno imperatori Caracallæ, quem libri editi omisere, ut suo loco observavimus.

Post Neronem Galba &c.) Hæc in scriptis libris ad an. 14. Neronis adnumerantur, præter Fa. ubi ... in editis illi tribuuntur, appicto anno uno Galbæ &c.

in Hiberia) Sic habent codices A. Lo. Vi. O. L. A. Peta. M. P. Al. Idac. Sueton. in Galba, Orosius ... stis, melius quam *in Hybernia*, ut in vulgatis: & *in Hiberia* ut in Fux. Verum quod per Hiberiam ... Hispaniam, nemo ignorat, unde ejus vice in ... Fab. legitur *in Hispania*: qua de re, & cur ... nem retinuerimus, superius attigimus pluribus.

pag. 162. col. 1. A. *Olympias* 212.) Excluso eo anno a serie, qui olim dabatur regno Galbæ, Othonis & Vitellii, hæc Olympias optime congruit cum anno 1. Vespasiani, sicuti habent mss. præter Vi. O. Pi. L. qui constituunt cum vulgatis hanc Olympiadem ad an. secundum Vespasiani, propter omissionem anni 10. Ptolemæi, qui & Alexander. de qua circa Olymp. 173. & 181.

Galba 7. *mense &c.*) Eandem rationem in ... libri in designando horum situ, quam in superioribus collocandis observavimus: editi enim revocant hæc ad an. 1. Galbæ, cum econtra membranæ ad an. 14. Neronis Fux. Lo. Fa. Peta. Pi. Vi. O.

Vespasianus duobus præliis &c.) Idem observandum, quod superius attigimus, ista in editis ita se habere ut an. 1. Galbæ &c. respondeant: at in chartis pergamenis, præter Fa. an. 14. Neronis.

Otho tertio regni sui &c.) Dissidium illud librorum cusorum, & scriptorum de anno Galbæ &c. peperit illam diversitatem, ut libri excusi hæc cum anno Galbæ &c. comparent: at chirographi Pi. Vi. Lo. Fux. O. Peta. Fa. cum anno 14. Neronis.

Bebriacum) *Metbriacum* Vi. Pi. O. *Vitriacum* Idac. *Vetriacum* L. A. Au. Peta. Fux. M V. Lo. Fa. P. *Vetria*, Ado Βητριακὸν, Plutar. in Othone: vulgata lectio exstat apud Suetonium, licet eruditissimus Turnebus lib. 24. adversar. cap. 36. testetur in Suetonii ms. legi *Betriacum*, eamque lectionem fideliorem autumet, sicut doctissimus Casaubonus allegat duos Suetonii codices mss. in quibus *Bretiacum*: vulgatam item orthographiam sequuntur Eutropius (sed idem Casaubonus asserit reperiri in quibus-

quibusdam ejus veteribus schedis *Betriacum*, sicut sunt & aliæ nonnullæ in quibus *Betricum*) Vopiscus, Juvenalis, Victor in Epitome. Nam libro de Cæsaribus habet *Betriacum*, sicut etiam Marianus citans Eusebium, licet paulo post hunc eundem locum referens, *Veteracum* scribat; Josephus lib. 5. de bello Judaico cap. 8. Φρηδίακον, quod Ruffinus reddit *Bebriacum*. Vetus Taciti editio lib. 2. habet *Bebriacum*: doctissimus tamen Lipsius *Bedriacum* reposuit; ex quibus liquido constat, merito dictum ab accuratissimo Casaubono, *nusquam minus & auctores veteres & libros, quam in loci hujus scriptione consentire: ferre tamen Latinis scriptoribus aut Bebriacum dici aut Bedriacum.*

Antiochia secundus &c. Ignatius) Adnumerantur rursus ista in vulgaribus quidem ad an. 1. Galbæ: at apud Contr. ad an. 13. Neronis: in Fux. Peta. Fa. Pi. Vi. Lo. O. ad an. 4. & hi viciniores sunt Nicephoro Constantinop. qui assignat Evodio superiori Episcopo an. 23. Albertus objicit anno Christi 71. qui respondet 1. Vespasiani, quamvis is imperii Vespasiani initium 72. an. tribuat.

octavo imperii sui mense) Tollenda volunt libri A. L. Au. M. V. P. Pi. Lo. Fa. Peta. Nam etiam legimus obiisse nono mense, id est post octo menses & quinque dies imperii, ut scribit Josephus lib. 5. de bell. Jud. cap. 13. aut si Eutropio lib. 7. credimus, 18. mense & die uno. Nihilominus in Fux. habetur *octavo mense imperii sui & die uno*: & Anastasius Biblioth. in sua Chronol. ms. ait imperasse mensibus 8. Marianus, dum refert ad verbum omnia ista ex Eusebio, *Vitellius*, inquit, 8. *mense imperii sui a Vespasiani ducibus occisus*: idem Ado & Vincen. itaque nil muto. Ad extremum observes velim istum paragraphum esse positum in Fa. ad an. 1. Galbæ &c. quoniam hoc peculiare est illi codici Fa. ut in serie annum unum Galbæ, Othoni, & Vitellio ascribat, quem editi imitentur: in cæteris est ad an. 14. Neronis.

Vespasianus apud Judæam &c.) Vendicat hæc sibi annus 1. Vespasiani in omnibus codicibus: at apud Contractum ad an. 1. Galbæ.

Capitolium Romæ incensum) Idem de hoc paragrapho dicendum, & recte, ut videre licet apud Tacitum lib. 19. & Xiphil. in Vitellio.

col. 2. B. *Regnum Judæorum defecit*) Hæc adjecta sunt ex L. A. Peta. Au. Pi. Vi. O. Fux. nisi quod in his duobus exstat *deficit* pro *defecit*.

col. 3. B. *Titus Judæa capta*) Contigerunt hæc an. 2. Vespasiani consensu omnium codicum, quibus astipulantur Josephus lib. 7. Antiq. cap. 18. ipse auctor lib. 3. hist. Eccles. cap. 7. Isidorus in Chron. Albertus & Cassiodorus, quorum fides nemini potest esse suspecta, cum collectio annorum, quam subjungit auctor usque ad an. 2. Vespasiani, seu Hierosolymorum eversionem, abunde prodat illius mentem. Nec te moveat graves auctores hæc conjicere in an. 1. Vespasiani. Nam annus, qui illis est primus, est auctori secundus, quia illum annum, quem ipsi tribuunt Galbæ, Othoni & Vitellio, auctor annumerat inter annos Vespasiani.

caussam Azymorum fuisse refert, ob qua) Ita habent libri A. L. Au. Lo. Vi. O. M. Pi. atque ita sine dubio legendum pro *caussam Azymorum fuisse refert ob quam*, ut in vulgatis.

crucifixerant. Colligitur omne &c.) In L. Pi. inseritur inter *crucifixerant* & *Colligitur*, istud, *Martialis Apostolus conversa Gallia, cum Ecclesias per totam Aquitaniam fundasset, obdormit in pace per Christum*. Sed licet acta Martialis referant ejus obitum in hunc annum, tamen cum hæc desint in cæteris exemplaribus, non dubito a quodam Lemovicensi adjecta fuisse ut similia alia quæ diximus.

Colligitur omne tempus in secundum annum Vespasiani) Magis placuit nobis hæc lectio *in secundum annum*, quam illa antiqua (quæ etiam est apud Idac.) *in secundo anno*, sequutis P. Fa. L. Vi. O. A. Pi. M. Peta, Mar. tres Vatica. & tres mss. Fab. & propter illa verba sequentia, *& novissimam eversionem* &c. Sed præcipue quia auctor non complectitur in illa summa annorum 42. ipsum extremum an. 2. Vespasiani, ut mox dicemus.

ab exordio Evangelicæ prædicationis) Sic habet L. Au. A. M. V. Va. Pi. Al. Vi. P. O Vat. Lo. Lod. Mar. & tres mss. Fab. & omnino melius, quam vulgati, in quibus *ab exordio prædicationis*.

prædicationis 42.) Olim pro 42. legebatur 43. Sed malui imitari consensum librorum L. Fux. M. Au. P. Pi. Peta. O. Lo. Vi. Lod. trium mss. Fab. Fre. Idac. Mar Quid ferant Vaticani & alii, nil habeo. Sed conjicere licet illum annum 43. positum in vulgatis, pro quadragesimo secundo, manasse ex accessione anni Galbæ &c. positi in serie annorum, quem si subtrahas, hæc nostra castigatio confirmatur, ut ipsa illius anni adjectionem arguit. Adde quod inter an. 29. Christi, & annum 2. Vespasiani

reperies tantum totidem ann. 42. nec dubium est, quin ille annus currens Vespasiani debeat excludi ab illa summa 42. ut annus trigesimus Christi includi. Hoc enim exigunt illa verba *in 2. annum Vespasiani & a 15. Tiberii Cæsaris anno & ab exordio evangelicæ prædicationis*. Hieronymus in Psal. 108. & sæpe alias, Hegesippus quoque lib. 5. atque alii plerique volunt Hierosolymam captam anno 42. post passionem Christi. Origenes in Matth. tract. 29. ex Chronicis Phlegontis tradit excidium Hierosolymorum accidisse circa an. 40. a 15. Tiberii Cæsaris; ita variant auctores.

anni 238.) Rectius quam ut olim 239. vel 229. ut in V. Pi. L. vel *an.* 237. ut in M. Lo. manuducentibus Au. Peta. Fux. P. Idac. Fre. & Mat. & quia si an. ab Abraam 1847. qui præcedit initium illius captivitatis, addas 238. efficies 2085. qui cum an 1. Vespasiani concurrit.

anni 590.) Accommodatius quam ut olim 591. vel 592. ut in 3. mss. Fab. vel 661. ut in Idac. vel 701. ut in V. hanc enim emendationem requirunt codices P. L. Peta. Vi. O. Fux. Pi. A. M. Mar. Fre. & Antoninus ex Eusebii Chronico, quibus favet ipsum mendum, quod habetur in Au. M. ubi 690. Ratio quoque idem postulat; totidem enim anni reperiuntur ab an. 2. Darii usque ad an. 2. Vespasiani, ipso tamen incluso. Adde enim 590. ad an. ab Abraam 1496. qui anteit an. 2. Darii, conficies 2086. quem vides concurrere cum an. 2. Vespasiani. At si retineres num. 591. incideres in an. 3. Vespasiani, quod est penitus contra auctoris mentem.

facta est, anni 1102.) In Fa. & 3. Vatic. 1103. in A. 302. sed nil immutandum cum scriptio vulgata sit aliorum exemplarium, Orosii, Idacii, Mariani, Antonini: & quia inter annum ab Abraam 983. qui præcedit initium ædificationis templi sub anno 4. Solomonis, & annum 2. Vespasiani, reperiuntur totidem an. 1102. juxta calculum auctoris.

Vespasianus Capitolium ædificare orsus) His in Au. sequentia adjunguntur *Germanos rebellantes superat*. Non est prætereundum, quod ad varios annos dirigantur hæc in variis codicibus ut in Vi. O. ad an. 3. Vespasiani, seu an. 3. Olymp. 212. in Lo. Fux. ad an. 4. ejusdem Vespasiani: in Pi. Peta. Fa. & excusis ad an 5. apud Mar. ad an. 6. Vulgati confirmantur a Cassiodoro, a quo non dissentit Tacitus lib. 20. Annal. seu lib. 4. hist.

In Alexandria facta seditio) Seditionis hujus tempus designant Vi. O. quidem & Lo. annum 4. Vespasiani: Pi. vero Peta. Fux. Fa. & impressi an. 5. De odio & maledictis Alexandrinorum contra Vespasianum scribit Xiphilinus e Dione, sed non indicat annum.

Serapion &c. usque *agnoscitur*) Desiderantur in L. A. M. V. Fux. Va. Vat. P. Vi. O. P. Fa. Peta. & trib. mss. Fab.

pag. 163. col. 3. A. *Achaia, Lycia, Rhodus, Byzantium, Samus, Thracia, Cilicia, Comagene*) Locus corruptissimus ubi pro *Cilicia* irrepserat *Sicilia*, quod sæpe contigit ob affinitatem vocum: emendatus ergo a nobis suasu omnium membranarum. Ad hæc sunt qui putent pro *Thracia* legendum *Thrachia*, seu *Thrachea*. Sic enim primus omnium notavit Turnebus lib. 24. advers. cap. 36. dum similem locum apud Suetonium lib. 8. recenset. Ita enim Suetonius *Thraciam Ciliciam* &c. *in provinciarum formam redegit* (Vespasianus.) Idem Alciatus lib. 1. prætermissor. & Hudgerus in Cuspinianum, quorum nec improbandæ rationes: sub Claudio enim legimus antea Thraciam redactam sub ditionem populi Romani, licet Ammianus Marcellinus lib. 2. dicat hoc contigisse sub Lucullo: præterea Strabo & Stephanus dividunt Ciliciam in *Tracheam*, id est asperam seu montanam, & πεδιάδα, id est planam aut campestrem, quarum una versus occidentem, altera versus septentrionem vergat: sic enim Stephanus in voce Τραχεῖα, Κιλικίας δὲ τῆς ἔξω Ταύρου ἡ μὲν λέγεται Τραχεῖα ἡ δὲ πεδιάς, quo fit ut sublata virgula ad eorum imitationem libenter legissem *Trachea Cilicia*, præsertim cum ad eos accedat auctoritas Aurelii Victoris in Epitome, *Cilicia*, inquit, *Trachea & Commagene* &c. *provinciis accessere*: verum deest conjunctio *&*, in Aurelio restituto: illud tamen obstitit præter odium novitatis seu mutationis non necessariæ, quod advertam quævis exemplaria, veluti peculiari quodam studio ac communi voto scribere *Thracia* & duo hæc *Thracia* & *Cilicia* interpunctione distinguere; cum tamen in aliis urbibus aut provinciis, quæ non minus commate seu puncto separari debuerant, illud sæpe neglexerint, sed & doctissimos viros Torrentium, Casaubonum; Vinetum, Sylburgium, & alios hanc eandem virgulam inter hæc duo apud Suetonium, & Eutropium retinuisse judicio Turnebi posthabito. Accedit quod Pæanius Eutropii metaphrastes apertissime disjungat Θρᾷκας τε ἐπὶ τούτοις καὶ Κίλικας, &c. εἰς ἐπαρχιῶν σχῆμα μετέστησε. Addo in omnibus codicibus præter. Lo. in quo *Trachia*, sicut & apud Eutropium, Aurelium & Sue-

tonium reperiri *Thracia* sine, in secunda syllaba *h*, nisi quod Eutropius habet *Vespasianum redigisse in provinciarum formam Thraciam, Ciliciam, Tracheam & Comagenem*, ubi aut delendum vocabulum *Tracheam*, aut interpunctio post vocem *Ciliciam*: inter chirographos nonnulli ex divisis vocibus *Samus & Thracia* unicam conflarunt *Samothracia*; sic L. Pi. Freculphus lib. 2. cap. 1. & Otho lib. 3. cap. 19. sed reclamant Eutropius, Pæanius, Suetonius, & alii. Quod si roget quis, quomodo Eusebius sibi constare dicendus sit, cum antea *Thraciam* provinciam factam retulerit, & qua ratione Cilicia in provinciam nunc redacta dicatur, cum multo ante id contigerit, ut etiam de Achaia, erudito Lectori excutiendum relinquo. Si quid enim probabiliter afferri potest, idem dicendum videtur quod in aliis non semel notavimus, Eusebium seu potius Hieronymum non tam his locum proprio judicio, quam ex aliorum sententia assignasse, & pro dissentientium inter se auctorum sententia idem in diversis locis disposuisse. Jam vero totus hic paragraphus petitus videtur vel ex Suetonio, vel ex Eutropio. In quibus eadem fere habentur: sed cum codices abeant in duas partes; alii enim an. 5. Vespasiani assignant, seu 1. Olymp. 213. ut Pi. Vi. O. Lo. alii an. 6. ut Fux. Peta. Fa. & impressi; Cornelius Tacitus lib. 18. Annal. seu ut volunt recentiores, lib. 2. hist. paulo altius repetit, dum hæc tribuit Consulatui *Galba & Vinii* vel *Junii*, quem Fasti Onuphrii referunt ad an. 1. Olymp. 212.

Comagene) *Comagena* in L. A. Al. M. V. Pi. P. Va. Vat. & Orosio lib. 7. cap. 9. Ammia. lib. 14. *Commagena* in Vi. ut Antonin. in Itinera & Strabo: seu ejus interpres lib. 12. & 16. cum ipse utatur voce Κομμαγήνη, & Solin. in Polyhistor. *Comageni*, Mela lib. 1. cap. 2. Plin. lib. 5 cap. 12. Eutrop. & Suetonius *Comagene*, cum unico *m* & *e*, Dio lib. 59. Procop. lib. 1. de bel. Persi. Otho loco superiori. Nec mireris *Commagenen* dici redactam per Vespasianum in provinciam, cum apud Tacitum lib. 2. legamus eam a Tiberio prius subactam eique *Serveum præpositum*. Nam Caligula ejus successor, teste Dione lib. 59. reddidit Antiocho filio Antiochi, *Comagenem* paternum regnum: & ita secundo per Vespasianum provincia facta.

Colossus erectus &c.) Colossum hunc erectum volunt, Pi. quidem anno 5. Vespasiani: Vi. O. an. 6. At Lo. Fux. Peta. Fa. una cum excusis, Mar. & Contract. anno 7. sive 3. Olymp. 213. quem situm confirmant Cassiodorus & Xiphilinus; ille dum refert ad an. 7. Vespasian. hic ad Consulatum *Vespasiani* VI. & *Titi* IV. quem Fasti Onuphrii revocant ad eundem annum 3. Olymp. 213. Albertus an. Christi 78. qui incurrit in an. 9. de ista Colossi erectione Vespasiani, seu potius refectione vide Suetonium cap. 18.

erectus habens) *erectus est, habens* Vi. O. Pi. Contract. Albertus.

altitudinis: *altitudinem* L. Pi. Au. M.

pedes. 107.) His subjunguntur ista in Au. *quem in nomine & laude victoria sua, quam in Germania fecerat, erexit*. Xiphilinus centum tantum numerat pedes. Notitia imperii *centum duos semis*.

Quirinus Asconius) Deest *Quirinus* in L. Pi. At in M. quinque Vatic. Lo. habetur tantum simplex *Q.* in A. simplex *C*: in P. *Squirinus*: in Vi. O. Peta. Fux. *Quintus*, sicut est in margine H. Pet. Ba. B. & So. Gesnerus in Biblioth. utrumque legit & *Quintus* & *Quirinus*; sed primum sibi magis placere docet. Cæterum pro *Asconius*, in Fa. V. *Ascodius*: in P. & tribus mss. Fab. *Squasconius*: in A. *Basconius*. Referunt hæc circa 6. Vespasiani Pi. Vi. O. At circa an. 7. Lo. Fux. Peta. Fa. & impressi.

Gabinianus) Ita legendum juxta codices A. M. Lo. Fux. Al. a quibus non longe absunt sex Vatic. P. Peta. & tres mss. Fab. ubi *Gabianus* pro *Gabinius*, ut in vulgatis, Mar. & aliis: de Gabiniano, Cornel. Tacitus, seu ut aliis placet, Quintil. lib. de Orator. & Hieron. in Isai. præfat. 8. Hanc lectionem retinendam jam observarat doctissimus Nicol. Faber in Senec. lib. 3. Controvers. pag. 14. Verum variæ sunt sedibus assignandæ progressiones. Nam Vi. O. ad an. 6. Vespasiani exponit: Pi. ad an. 7. Lo. Fux. Peta. Fa. Mar. & editi ad an. 8.

Tres civitates &c.) Hic terræmotus non est ita constans circumstantia temporis: Pi. enim O. & Vi. annum 7. Vespasiani designant: Lo. Fux. Fa. an. 8. ut & impressi: at demum Peta. Fre. Mar. & Contract. an. 9. quibus assentitur Orosius lib. 7. cap. 9.

Lues ingens &c.) Quam ingens Lues, cui defuerit, qui eam certo notaret. Neque enim conveniunt codices; cum alii eam sub anno 8. Vespasiani referant, ut Pi. O. Vi. Fa. alii sub an. 9. ut Lo. Fux. Peta. Contract. & excusi. Forsan eadem est, quam Suetonius refert sub Tito fuisse maximam, *quanta non temere alias*.

ita ut per multos dies) In Peta. abest vox *ita*, ut etiam in L. Pi. Lo. sed in his tribus inseritur particula negationis *ut per non multos dies*. Verum utrumvis probaveris, sensus utrobique constabit, diverse tamen: vel quod decem millia obierint intra paucos dies, vel quod decem millia unoquoque die absumpta fuerint: sed prius est verisimilius, licet alterum non sit improbandum, cum Scriptura teste triduo *mortui sint ex populo a Dan usque Bersabee, septuaginta millia virorum* 2. Reg. 24.

Vespasianus Colonias &c.) Certus Vespasiani [illegible] dubium tamen mihi reddunt codices annum, dum P. & Vi. ad an. 9. Vespasiani referunt. At Lo. Fux. F. Peta. Mar. Contract. ad an. 10. una cum excusis.

Vespasianus &c. anno ætatis 69.) *anno ætatis* 64. L. Fa. Peta. Xiphilinus firmat vulgares *anno æta.* 69 *men.* 8. Suetonius quoque *annum agens ætatis sexagesimum, ac nonum, superque mensem ac diem septimum*. Vi[illegible] *anno vita sua* 70.

Titus regnavit annis 2 *mensib.* 8.) *annis* 3. m[illegible] L. Pi. in textu, & deducunt seriem per 3. annos [illegible] 2. *mens.* 2. A. Au. Lo. Fux. Peta. Fa. M. P. quinque V[illegible] Contract. Idem Vi. O. licet hi duo in serie [illegible] assignent. Sic etiam Jornand. Freculphus, Clemens [illegible] Strom. Cassiodorus, Nicephorus, Beda, Ado & [illegible] seb. lib. 3. hist. cap. 13. At Dio apud Xiphi[illegible] tonius & Fasti *annos* 2. *mens.* 2. *dieb.* 20. E[illegible] stituit *an.* 2. *mens.* 2. *dies* 2. Theophilus *an.* 2. *dieb.* 22. Zonaras *an.* 2. *sex diebus minus*: Cedrenus *an.* 3. Oro. sius *biennio post*. Eutropius *an.* 2. *mens.* 8. *diebus* 20. Idem Marianus. Alii libri & Albertus habent [illegible] tam. Optarem equidem, ut æquo jure & cum [illegible] naceorum bona venia, licuisset tres annos Tito assigna re, eosque in serie appingere, ut sic consuleretur incommodo illi, quod peperit expulsio anni Galbæ, &c. [illegible] resarciendi gratia cogimur tandem dare septem annos Caracallæ. Ad extremum cum concurrant omnes li[illegible] in his ad annum 1. Titi reponendis; & nos assent[illegible]

dixit: amici) Castigatius quam olim *dixerit Amici* ex fide Lo. Vi. O. Pi. Fux. Peta. Fa. M. Fre. Id[illegible] r ano & ex ipsa ratione sententiæ. Adde auctoritatem Victoris in Epitome; Ausonii in Panegyrico, & Suetonii cap. 8.

ibid. B. *Romana Ecclesia* 2. *constituitur Episcopus Cletus an.* 12) Antiqua lectio *Anacletus* 3. *Romana Ecclesia constituitur Episcopus annis* 12. in quattuor Vatican[illegible] *Romana Ecclesia* 2. *constituitur Episcopus Anacletus an* 12. Melior nostra. Nam substituimus primo *Cletus* [illegible] *Anacletus*, juxta codices A. M. P. L. Pi. Peta Lod. tres Vaticanos, Idac. Mar. & quia convenit cum Tertulliano lib. 3. Carmin. Irenæo lib. 3. cap. 3. Epiphanio hæresi 27. Hieron. de Scriptorib. Eccles. atque cum communi opinione veterum Patrum Cletum (seu meo [illegible] Anacletum) successisset Lino. Adde testimonium M[illegible] nobilis historici, *Anacletum*, inquit, *omnino Eu[illegible] prætermisit*: cui accedit Vincentius, *de Anacleto tacet Eusebius in Chronicis, & dicit quod Anacletus [illegible] Cletus*. Idem & eisdem verbis Antoninus, Martinus P[illegible] lonus, & Registrum Chronicorum. Certissimum argumentum Chronica Eusebii illorum tempore conveniunt cum nostra lectione. Quod si plerumque videas maxime apud Græcos & ipsum Eusebium lib. 3. hist. cap. 1[illegible] *Anacletum* poni pro *Cleto*, & ista duo nomina inter se confundi, licet c. 22. Ἀνέγκλητος, pro Ἀνάκλητος; existimarim hoc contingere errore librariorum, seu amanuensium, qui decepti affinitate literarum, putaverunt unum eundemque esse, sicut videbimus factum de *Marcellino*, & *Marcello* Rom. Pontificibus. Unde fit ut in uno codicum Vaticanorum legatur utrumque *Cletus Anacletus*. sed duos fecerunt Epiphanius, Damasus, & sacra antiquitas, quæ utrumque observat ac colit peculiari festo die. Anacletus enim successit Cleto. Secundo loco adjecimus 2. pro 3. tum ex fide omnium mss. & Idac. tam horum, qui *Cletum*, quam illorum, qui *Anacletum* nominant: tum quia Linus istius prædecessor dictus fuit *primus*, scilicet post Petrum, & Clemens successor Cleti dicatur 3. sicut scribit Euseb. lib. 3. hist. c. 22. Tertio cum prius ista tota sententia ad annum primum Titi collata esset, rejecimus in secundum annum, sequuti omnia mss. (præter Pi. & L. quæ constituunt ad an. 3.) Albertum & ipsum Euseb. lib. 3. hist. cap. 13. *sub Tito*, inquit, *altero anno imperii, Linus Ecclesiæ ministerium Anacleto tradit*: αὐτοκράτωρ Τίτος ὁ παῖς διαδέχεται, ὃ [illegible] δεύτερον ἔτος τῆς βασιλείας, Λῖνος ἐπίσκοπος τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας δυοκαίδεκα &c. Marianus quoque scribit ex Methodo Cletum cepisse secundo anno Titi. Adde quod ab an. 14. Neronis, quo cepit Linus, usque ad an. 2. Titi, in quo ipse obiit, reperies an. 12. Nec dissimulandum est in omnibus mss. & duabus primis editionibus Ven. Lut. tam hic quam deinceps nomen Pontificis

tificis Romani apponi in fine clausulæ hoc pacto, *Romana Ecclesiæ 2. constituitur Episcopus Cletus*, & non *Cletus 2. Rom. Eccles. constituitur Episcopus*, sicuti videmus observatum in Episcopis aliarum sedium, ut verbi gratia cum ad Olymp. 219 legimus *Alexandrina Ecclesia 3. Episcopus præfuit Cerdo*, & non *Cerdo præfuit Episcopus Alexand. Ecclesia*, & ita de cæteris. Sed ob reverentiam sanctæ sedis Romanæ, & fortasse quia illa successio semper vim magnam habuit contra hæreticorum novitatem, factum est a Typographis, scilicet a prima editione Basiliensi an 29. ut nomen Pontificis Rom. primo loco adscriberetur; quod haud dubio magis probandum. Quod tamen si minus exacte a nobis in singulis observatum fuit, illud condonabis Correctori vel typographo: observa etiam in Al. P. & quatruor Vatic. *Anaclitus* pro *Anacletus*, quia familiare est ut *i*, pro *e*, & contra sumatur; sic *Paraclitus* & *Paracletus*: in Fa. *Anicletus*.

mons Vesuvius &c.) Ut in varias serpsit incendium regiones, sic & varia in libris occupavit spatia: Lo. Fux. Fa. Peta. Mar. anno 1. Titi opponunt ut excusi. At Pi. Vi. O. anno 2. Xiphilinus e Dione videtur hæc copulare cum anno 1. Titi; ubi enim de conflagratione Vesuvii egit, subjungit statim Titum *anno 2. profectum ad visendam Calamitatem Campaniæ*, quod confirmatur auctoritate Zonaræ tom. 2. annal. Unde error Cedreni convincitur, qui hoc contigisse scribit anno 3. Titi.

mons Vesuvius) Mons hic non minores fere excitavit controversias inter scribas, & librarios, quam olim incendia & scintillas. Nam vix reperies vocabulum quod magis varie pingatur: hinc in Au. & Idac. *Bibius*: in A. Vi. O. Vincen. & apud Anastasium Biblioth. *Bebius*: in trib. mss. Fab. *Baebius*: Sueton. in Vespasiano *Vesevus*, sicut etiam Virgilius: in M. *Besbius*, sicut Dio, Plutarchus, Galenus, Cedrenus, Xiphilinus, & alii Græci Βέσβιος, sive Οὐεσσούϊον, ut apud Diodorum, interpretes *Vesevius*, seu *Vesuvius*, seu *Vesubius*. Ut vero sic efferremus, auctores nobis fuerunt præter vulgatos, & aliquot mss. libros ut septem Vaticanos, Jornandes, Orosius lib. 7. cap. 9. Plini. lib. 14. cap. 2. Zonar. tom. 2. Mela lib. 2. cap. 4. Florus, Victor, aliique multi. De flammarum vero montis illius eruptione plura Dio, Suetonius, Sillius Italicus, Martialis, Aurelius Victor, Vitruvius, Strabo & alii. Post *Vesuvius* seu *Bibius*, adjectum est in Au. *in Asia*, sed corrupte, cum sit *in Campania*, teste Solino & aliis, distans a Neapoli ad quartum fere lapidem, & ut loquitur Procop. lib. 2. de bell. Goth. *stadiis septuaginta*; hodie *Sumanus*: & Dionis editione in Tito hanc conflagrationem describens, τὸ γὰρ ὄρος τὸ Βέσβιον ἐστι μὲν πρὸς τῇ θαλάττῃ κατὰ τὴν Νεάπολιν, *mons Vesuvius, qui juxta Neapolim ad mare vergit &c.* Sic Mela ibid. Hinc castigandus Mar. apud quem *mons Cr[illegible]* [illegible] *mons*.

Titus Musonium &c.) Factum hoc a Tito anno 1. imperii indicant Fux & Peta. Verum communius anno 2. volunt obrigisse libri ut Pi. Vi. O. Fa. Lo. & impressi: incertum quibus potius credas, cum nullus sit veterum, qui litem dirimat: Suidas in voce *Cornutus* & *Musonius*, dissentit ab auctore, dum asserit eum cum Cornuto interfectum a Nerone, ob *studium arguendi & immodicam libertatem*. Sed convincitur a Philostrato, qui lib. 7. scribit illum relegatum a Nerone in insulam *Gyaram*, *unde exiit postea*.

Musonium Rufum) *Musonium* Mar. præterea pro *Rufum* in V. Va. Lo. Fa. legis *Ruffinum*: verumtamen Tacitus lib. Annal. 15. & 19. & histo. lib. 3. Plinius lib. 3. Epistolar. & Mar. habent nostram lectionem, ex quibus colligitur illi nomina fuisse *C. Musonius Rufus*, patria *Tyrrhenus*.

Philosophum) Deest in L. Lo. Pi. sed est in aliis, & apud Vincent. & Mar. præterea est consonum veritati, ut dixit auctor paulo antea, & ex prædictis scriptoribus patet, & etiam ex Xiphilino, qui ait Vespasianum *Philosophos præter Musonium Roma expulisse*. De hoc paulo ante.

Titus Amphitheatrum &c.) Obtigisse monent libri aliquot dedicationem hujus Amphitheatri anno 1. Titi ut Peta. cum quo convenit Cassiodorus, item & Albertus, sed reliqui anno 2. ut Pi. Vi. O. Lo. Fux. Fa. Mar. ejus Amphitheatri meminit Suetonius in Tito: Xiphilinus e Dione videtur annuere Amphitheatri hujus fundamenta jacta anno 5. Titi, sequenti vero anno fuisse peractum, & dedicatum summa cum celebritate.

Romæ plurimæ ædes incendio concremantur) Quoniam inter libros dissentio nata est de annis Titi, cum aliqui tres annos illi concedant, alii duos; ii quidem qui tres, tertio anno collocant, ut Pi. Vi. O. At reliqui anno tantum 2. ut Lo. Fa. Fax. Peta. quibus Xiphilinus & Zonaras suffragantur, nec illis adversatur Suetonius.

Titus morbo periit) Si Titi imperium ad tres annos protogaveris, anno 5. evolasse a nobis dicendus, & ut habent Pi. Vi. sin annos duos concesseris, anno 2. ut in Lo. Fa. Fux. Peta. & vulgatis.

in ea villa qua Pater) Commodior visa est hæc lectio juxta L. A. P. Vi. O. Pi. septem Vatic. quam antiqua, *in ea villa, in qua pater*, ne repetitio præpositionis fastidium pareret, quamvis utraque ferri possit.

pridie Idus Septembres) Deest in L. A. Peta. Fux. sex Vatic. Vi. O. P. Lo. Fa. & tribus mss. Fab. Suetonius scribit obiisse Idib. Septembris, ex quo hic versiculus videtur sumptus ad verbum.

Domitianus regnavit annos 15. mens. 5.) Observandum est non omnino in his sibi constare libros. Cum enim Fux. *an. 12. mens. 5.* regnum Domitiani definiret: nihilominus *annos 14.* in serie apposuit: Pi. præterea, licet propius ad rei veritatem, ad annos 14. mens. 5. producit, sed plures exhibet in serie, nimirum an. 15. Vi. vero & O. cum a vulgaribus non dissentiant in iis quæ in textu, in serie tamen non nisi annos 15. explicant. Verum in his omnibus aperta labes, cum auctor annos 16. concedat, isque numerus adeo sit necessarius, ut si vel unum sustuleris, corruat totius Chronici moles. Nunquam enim alioquin attinges annorum summam 329. a Christo, qua suum auctor opus definivit, ut suo loco videbitur.

Decreto Senatus &c.) Titum in deos relatum referunt Lo. Fux. Fa. Peta. Contract. an. 2. Domitiani: Pi. Vi. O. & cusi anno 1. quos ducimus sequendos.

Domitiani uxor &c.) Habent hæc Pi. Vi. O. Fux. Peta. Mar. & editi circa an. 1. Domitiani: Lo. Fa. circa 2. qui imitandi videbantur, cum Suetonius aperte tradat Domitianum *consalutasse Domitianam ut Augustam altero anno sui imperii*. Verum mutatio non est visa adeo necessaria.

Domitianus quotidie &c. secretam quietem consuevit sumere; in qua nihil aliud curabat, nisi muscas stilo præacuto configere) Desiderantur in A. L. Au. M. Fux. Fa. septem Vaticanis, P. Pi. O. Lo. Vi. & trib. mss. Fab. sed videntur fere ad verbum depromta ex Suetonio: idem reperies apud Aurelium Victorem lib. de Cæsar. & in Epitom. & apud Xiphilinum in Vespasiano.

Domitianus Eunuchos &c.) Adjungunt anno 2. Domitiani, seu 3. Olymp. 215. Pi. Vi. O. Fux. Peta. reliqui vero an. 3. Domiti. ut Lo. Fa. Mar. & impressi, una cum Contracto: Cassiodorus adscribit an. 1. Domitia sed consulatui *Domitiani IV. & Ruffi III.* quem Onuphrius opponit illi an. 3. Olymp. 215. De eadem prohibitione Eunucorum vide Philostra. in vita Apollonii, & Sueto. in Domit. & Ammianum. Unde Martialis laudans Domitianum lib. 9. Epigr.

Non puer avari sectus arte mangonis,
Virilitatis damna mæret erepta.

Tres virgines &c.) Asciscuntur ad an. 2. Domitiani, in Pi. Vi. O. Fux. at in Lo. Fa. Peta. Mar Contracto & cusis, ad an. 3. hujus stupri exstant nonnulla apud Suetonium, & Plutarchus in problem. qu. 85. narrat qua occasione id factum sit, sed nullus indicat, quo anno Domitiani.

pag. 264. col. 3. A. *plurimos Senatorum &c*) Vertuntur hæc varie. Nam Pi. O. Vi. ad an 2. Domitiani evocant, Fux. Fa. Peta. ad an. 3. una cum impressis: Lo. ad an. 4.

Secundus Alexandrinæ &c.) *Alexandrinæ* Ecclesiæ Præpositum Abilium an. 2. Domitiani indicant Vi. O. at an. 3. Pi. Fux. an. 5. Mar. an. 4. Lo. Fa. Peta. & excusi, satis apposite. Nam si superior Anianus cepit sedere post annum octavum Neronis, & præfuit annis 22 non potuit Abilius sedem occupare ante annum 4. Domitiani. Adde quod Eusebius lib 3. cap. 12. juxta versio. Christoph. ait Anianum vita functum anno 4. Domitiani, eique suffectum Abilium, & cap. 16. ait Abilium obiisse anno primo Trajani, & an. 11. præfuisse, qui reperiantur integri inter 4. Domitiani & 1. Trajani.

Abilius) Sic pro *Albilius* ut in vulgatis, Mar. & aliis suadentibus A. L. Vi. O. Fa. Fux. M. Al. septem Vatic. P. Pi. Lo. Contracto, trib. mss. Fab. Zonar. tom. 2. Euseb. lib. 3. histor. cap. 12. ubi Ἀβίλιος, & Martyrologio Rom. 22. Junii: idem apud Nicephor. Constantinop. in Chronol. & Callixtum lib. 3. cap. 2. Utrum vero iste sit secundus Episcopus, an vero *Anianus*, consule illust. Baronium in Martyrol. & Annal.

Domitianus templum &c.) Aggregant hæc ad an. 3. Domitiani, Pi. O. Vi. ad an. 4. Fux. ad an. 5. Lo. Fa. Peta. & editiones: ad an. 6. Mar.

Primus Domitianus Dominum se & Deum appellari jussit) Pi. Vi. O. opponunt anno 3. Domitiani: Fux. an. 5. Lo. Fa. Peta. Mar. Contract. an. 6. quibus adjungendi impressi: & consentit Cassiodorus, iique non multum absunt a Xiphilino e Dione, qui sub *Trajani & Glabrionis* Consulatu, quem Fasti Onuphriani copulant cum anno 3. Olym. 217. qui est undecimus Domitiani, rotat

Juvenium Celsum adorasse Domitianum, *eumque crebro compellasse dominum & deum, quibus nominibus antea compellebatur*. Ado *Ut deum*, inquit, *sese ac dominum vocari, scribi, colique jusserit*: de hac re Eutropius, Orosius, Sueton. in Domit. & ejus assentator Martial. lib. 8. Epigram. fin.

Edictum domini deique nostri,
Quo subsellia certiora fiunt.

Et postea,

Posse Deum rebus pariter, Musisque vacare
Scimus,

Et Statius Sylvar. lib. 14.

- - - - En tibi est
Deus, hunc jubet beatis
Pro se Jupiter imperare terris.

Propterea miror quomodo solus Aurelius Victor scribat, *Caligulam primum omnium dominum se palam dici passum, postea Domitianum, & tandem Diocletianum*, quod omnes in illis damnarunt, quia *domini* vox apud Romanos, proprie non nisi in servos fuerit, ut indicat Martialis,

E servo scis te genitum, blandeque fateris,
Cum dominum appellas Sosibiane patrem.

Augustus edicto vetuit se dominum appellari, ne a liberis ac nepotibus suis, vel serio vel joco dici passus est. Suetonius in Octavio cap. 53. Tiberius quoque tennit *domini* appellationem, *acerbeque increpuit eos, qui ipsum dominum dixerant*. Tacitus lib. 2, in fine, & Suetonius in Tiberio: Alexander Severus vetuit quoque se *dominum* appellari, teste Lampridio. Video tamen Senecam scribere, *quomodo obvios, si nomen non succurrit, dominos salutamus*, quibus indicat olim obvios quosque vocatos *dominos*.

duo menses &c.) Quando hæc apellationis mutatio facta sit, non ita clare docent codices, cum alii anno 4. Domitiani obtigisse indicent, ut Pi. O. Vi. alii an. 6. ut Fux. alii an. 7. ut Lo. Fa. Peta. Mar. & impressi. Suetonius indicat illam factam, eo quod altero mense Septembri Domitianus ad imperium evectus, altero natus esset; vultque accidisse post duos triumphos, quos actos Xiphilinus docet circa Consulatum *Trajani & Glabrionis*, quem Fasti Onuphriani, ut dixi, comparant cum anno 3. Olympiadis 217. qui est undecimus Domitiani. Fasti tamen Goltzii diversis annis opponunt hos triumphos, ut dicturi sumus postea, scilicet primum anno 4. alterum anno 11. quod ita esse satis e re ipsa colligitur; quod Domitianus non aliunde dictus sit *Germanicus*, quam a victis Dacis Germaniæ populis. Hujus autem mutationis meminit etiam Macrob. lib. 1. Satur. cap. 12. qui & hæc subjungit, *Sed ubi infaustum vocabulum Domitiani ex omni ære vel saxo placuit eradi, menses quoque usurpatione tyrannica appellationis exuti sunt*: hoc ipsum subindicat Censorinus lib. de die Natal. Nam postquam loquutus est de mensis Augusti nomine, *Postea*, inquit, *multi principes nomina quadam mensium mutavere suis nuncupando nominibus, quod aut ipsi post modum mutaverint, aut post obitum eorum illa nomina pristina suis reddita mensibus*.

Quintilianus ex Hispania &c.) Demus eum aliquot annorum spatio claruisse; neque enim fama illius eodem anno, quo nata, extincta est. Nam & varie codices, cum alii quidem celebrem fuisse dicant, anno 5. Domitiani, ut Pi. Vi. O. alii an. 7. Fux. Fa & cusi: alii anno 8. ut Lo. Peta. Mar. Contract. & tres mss. Fab quos Cassiodorus sequitur.

Calaguritanus, qui primus Roma publicam scholam & salarium e fisco accepit, claruit) *Calaguritanus primus Roma publicam scholam & salarium e fisco accepit & claruit*, hæc lectio est quinque Vatican. L. A. P. M. Peta. Lo. Vi. O. Pi. Mar. Cassiodori; sed parum interest, cum sensus idem maneat, *Calagoritanus* Fa. *Calagorritanus* Lo.

Domitianus plurimos nobilium in exil. mittit & occidit) Cepisse Domitianum ita sævire, Pi. quidem indicat an. 5. imperii sui: O. Vi. an. 6. Lo. Fux. Fa. Peta. tres mss. Fab. & editi an. 8. Mar. 9. Contract. an. 13. Philostrat. in vita Apol. lib. 7. 8. rei quidem meminit, sed annum reticet.

Domitianus Mathematicos & Philosophos Rom. urbe pellit) Quidni in Philosophos sæviat, qui in Senatores? non ita tamen certum quo anno imperii sui; nam Pi. an 5. Domitiani: O. Vi. an. 6. Lo. Fux. Peta. tres mss. Fab. an. 8. Fa. Mar. & excusi anno 9. licet plerique veterum Scriptorum rem ipsam testentur, immo notent non solum Urbe, sed tota Italia ejectos; ex nullo tamen videtur constare annus certus: tales sunt Suetonius, Lucianus in Peregrino, Dio, Chrysostom. Orat. 45. Philostra. lib. 7. Gellius lib. 15. cap. 11. ubi narrat quoties Philosophi urbe sint ejecti.

pellit) *pepulit* Lo. Fux. Peta. Fa. Vi O.

Multa opera &c.) Opposuere hæc variis annis codices. ut Pi. an. 6. Domitiani: Vi. O. an. 7. Lo. Fux. Peta. tres mss. Fab. an. 9. Fa. Mar. & impressi an. 10. quibus favet Cassiodorus in eo, quod pertinet ad hæc *Forum Trajani* &c. Nam præcedentia constituit ad an. 9.

in quis Capitolium) *in quibus Capitolium* Vi. O. Lo. Fa. Mar. Usitata tamen scriptio potest defendi, licet usitatior sit *in queis*, ut apud Suetonium cap. 5. ex quo ista videntur sumpta. Nam licet Vespasianus illud restituerit, ut vidimus supra, sed ejus morte iterum exarsit, ut ait Suetonius.

divorum porticus) Vox *divorum* non exstat in Fa. sed in Mar. conjungitur mendose cum *arca divorum*.

Isium) Melior hæc lectio quam vetus *Hisuum* juxta codices Al. M. Peta. Fux. & tres mss. Fab. P Lo. ... Mar aut *Ysium*, juxta Vi. O. & quia idem significat in honorem Isidis, cui ut etiam Serapi, plures ædes erant dicatæ Romæ: in L. A. V. Lod. *Isacium* ... *Hisium*: apud Notitiam imperii, Cassiodor. & Eutrop. *Iseum*: at apud Lampridium congrue nostræ lectioni *Isius*, seu ut olim *Isium*. Nam ex Ἴσειον, ει modo per *i*, modo per *e* redditur.

Serapium) *Sapium* Va. *Serapicum* junctum cum voce subsequenti *stadium*, sine copula interposita Vi. O. ... *Serapis stadium* Mar. *Serapium* P. Lo. & tres mss. ... Lampridius habet *Serapium*, & Tertull. lib. de spectac. cap 8. & adversus Gent cap. 1... *Serapeum*, ut Eutropius lib 8. & Notitia imperii. Nam penultima scribitur apud Græcos per ει quæ a Latinis vertitur in *i*, aut *e* longum. Nostra lectio videtur retinenda. Erat autem locus consecratus in honorem Serapis, de quo Ammian. lib. 22. Verum non est dissimulandum ista nomina propria ædificiorum urbis Romæ hic apposita, reperiri apud veteres scriptores adeo corrupta, ut vix certi quicquam possis statuere.

horrea Piperataria, Vespasiani templum, Minerva Chalcidica) Restituimus vocem *Piperataria*, pro *Piperataria*, juxta Vi. O L A. M. V Fa. Peta. Lo. Pi. L... Sa. & Cassiodorum. Verum hæc sententia varie distinguitur & legitur. Nam ita antea *horrea Piperatoria Vespasiani templum Minerva Chalcidica*. At in V. Vat. *horrea Piperatoria Vespasiani, templum Minerva* &c. I... Peta. & Fux. *horrea Piperatoria Vespasiani templum Minerva Chalcidica*: in A. L. P. Pi. Lo. Vi. O. Fa. Sa. *horrea Piperataria, Vespasiani templum Minerva Chalcidica*: idem habetur apud Cassiodorum & Marianum, nisi quod in hoc perperam *Piperasa* pro *Piperataria*. De templo Vespasiani in regione octava Urbis, meminit Notitia imperii: de eodem Josephus lib. 7. cap. 19 ... τὰ τὴν βεβαιοτάτην τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας ὁ Οὐεσπασιανὸς ἔγνω τέμενος εἰρήνης κατασκευάσαι, *post Romani imperii firmissimum statum Vespasianus paci templum ædificari decrevit*. Unde Suetonius, *Vespasianus fecit nova opera, templum pacis foro proximum*. Xiphilinus quoque, *templum pacis dedicatum est Vespasiano 6. & Tito 4. Coss* Et paulo ante, *Vespasianus templum in Capitolio ædificare cepit primus inde terram extulit &c.* Ex quibus jure reprehenditur vir doctus post Fre. & alios, dum existimat hoc templum a Claudio inchoatum, & a Vespasiano perfectum: illud erat scribente Herodiano, μέγιστον καὶ κάλλιστον γενόμενον τῶν ἐν τῇ πόλει ἔργων πλουσιώτατον δὲ ἦν πάντων ἱερῶν δι' ἀσφάλειαν ἀναθήμασι κεκοσμημένον χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, *opus cunctorum tota urbe maximum fuit, atque pulcherrimum idem templorum omnium opulentissimum, egregieque munitum, multoque ornatum auro & argento*. Hieronymus tradit Vespasianum in illud *vasa & ornamenta templi Hierosolymitani a Tito advecta reposuisse*. De templo autem Minervæ, quod Romæ *Chalcidicum* nuncupabatur, loquitur Dio lib. 51. & exstant antiquæ Inscriptiones apud Gruterum pag. 232. Pausanias lib. 10. meminit alterius sacri Minervæ, quod Χαλκίοικον dicebatur apud Lacedæmonas, quia ex ære solido confectum, vel laminis æneis contectum. Minerva quæ Chalcidica, seu Χαλκίοικος cognominatur, in auctorum ore frequens, ut Thucydidis, Diodori, Plutarchi; sed & de ejus templo idem Plutarchus, Livius lib. 45. Ælianus lib. 9. de varia historia, Pausanias lib. 10. Suidas, qui appellationis illius caussam reddit, Χαλκίοικος ἡ Ἀθηνᾶ ἐν Σπάρτῃ ἢ ὅτι χαλκοῦν οἶκον εἶχεν ἢ διὰ τοὺς Χαλκιδεῖς τοὺς ἐκ Εὐβοίας φυγάδας αὐτὸν κτίσαι, *Chalciacus Minerva apud Spartam vel quod domum æream habebat, vel quod Chalcidenses, qui erant ex Eubæa profugi, id templum condiderant*. Ex quibus constat quantum errent ii, qui etymologiam petunt ex eo, quod lacunari æreo tectum esset. Nam si ita esset, dicendum erat Καλκικόν. Cæterum scies male hoc loco appositam virgulam post vocem *Vespasiani*, cum debuisset præire post vocem *piperataria*.

ibid.

ibid. B. *Odium*) Non existimavi odiosum Lectori, si *Odium* retinerem. Licet enim communiorem hujus vocis orthographiam esse agnoscam apud Suetonium in Domitiano, Ciceron. lib. 4. Epist. 86. ad Att. Tertull. lib. de resurrect. car. Vitruvium lib. 5. cap. 9. & alios Latinos auctores, *Odeum* per *e*, & non *Odium* per *i*. & ita habere emendatiores codices Chronici nostri, scribat Pamelius in Tertul. seu etiam, ut apud Blanchum interpretem Xiphilini in Adriano *Odoeum*, sive ut apud Ammianum lib. 16. & Eutropium Vineti (nam abest penitus ab editione Sylburgii) *Odaum*, ubi eadem plane refert, quæ hic Eusebius. Verum cum nullus eorum codicum, quos videre licuit, aliter habeat quam nos, præter Fux. in quo *Odeion*, nefas mihi fuit a tot exemplarium tam manu quam typis exaratorum consensum recedere, præsertim cum hic non tam investigandum, quæ mens aliorum, quam quæ Eusebii, seu Hieronymi, nec eo certius aliunde quam ex fide omnium codicum potest elici; & licet fatear me nusquam apud ullum auctorem veterem (nam Rhodiginus & alii scribunt *Odium*) præter Cassiodorum antiquum legisse *Odium* per *i*, sed semper *Odeum*, aut *Odaum*; nihilominus si a μετῴδιον dicimus *metodium*, quasi dicas ut volunt nonnulli *post*, seu *trans Odium*, quare non *Odium*? Adde quod hæ literæ *i*, & *e*, ita habent familiairn communionem, ut modo in hanc modo in illam transeant. Præterea cum vox Græca sit Ὠδεῖον. quid mirum si Hieronymus retinuit nativam Græcorum pronunciationem, præsertim cum sæpe η Græcorum reddatur apud Latinos per *i*, non solum per *e* longum. Similia sunt *Isium* & *Serapium*, pro quibus licet apud Græcos scribatur Ἴσειον & Σεραπεῖον, & apud Suetonium & Latinos efferantur, ut plurimum *Iseum* & *Serapeum*, Hieronymus tamen reddit *Isium* & *Serapium*. Hinc Romulus, Amasæus, Pausaniæ interpres ita reddit vocem Ὠδεῖον, *quod Odeum vocant quasi Cantilenarium* dicas. Guarinus Strabonis interpres li. 9. *Cantorum receptaculum*: Lapus interpres Plutarchi *Orchestram*, rectius si more aliorum interpretum retinuissent nomen proprium, maxime cum *Orchestra* sit pars Theatri, & ut loquitur Festus Pompejus, locus in Scena, immo etiam sedes Senatorum Romæ, unde per Orchestram Juvenalis intelligit primores & *Odium* sit teste Pausania non pars, sed genus absoluti & integri Theatri, τῷ θεάτρῳ, ὃ καλοῦσιν ᾠδεῖον πρὸ τῆς ἐφόδου &c. apud antiquiores Græcos dicebatur Αἰώχη locus horis, & cantilenis destinatus, in quo poemata, antequam auctores in Theatrum prodirent, recitabantur: vel, ut tradit Hesychius, locus, in quo fiebant commissiones rhapsodorum & citharœdorum, priusquam Theatrorum usus invectus esset: dictum ait Eustathius ab ᾠδῇ, id est *cantu*: legimus a Pericle Atheniis ædificatum, quod describitur a Vitruvio lib. 5. cap. 9. & de quo Appianus lib. de bell. Mithrid. Plutarchus in Pericle & Suidas. Ὠδεῖον Ἀθήνησι ὥσπερ θέατρον ὃ πεποιηκέναι φασὶ Περικλέα εἰς τὸ ἐπιδείκνυσθαι τῆς μουσικῆς. non satis fœliciter auctor marginum in vulgatis B. H. Pet. So. Pro *Odium* vel *Odeum* substituit *Methodium*, nescio an ad imitationem Suetonii, apud quem juxta veterem editionem, legimus *Methodium*, pro quo recentiores restituerunt *Odeum*, quibus libenter assentior. Nam illa syllaba *met*, videtur mendose sumta & repetita ex literis præcedentium vocum *stadium &* Nam hoc modo plura menda sæpe apud nostrum auctorem, & alios irrepsisse sæpe observavimus, & facile agnoscent, qui in lectione codicum mss. sunt utcumque versati. Potuit etiam ille decipi auctoritate Domitii, qui commentario tertio in Sylvas Papinii putat legendum apud Eusebium *Methodium*, & non *Odium*. Verum debuerat ille auctor observasse ipsum & Merulam apud Dionem in Adriano reprehendi eo nomine a Cælio Rhodigino lib. 28. cap. 12. & merito. Nam si *Methodium* nihil est aliud quam *transitorium* (sic dictum quod per illud ad forum Romanum & Augusti esset transitus) & istius facta sit mentio superioribus verbis, quæ ratio ut pro *Odium* substituatur *Methodium*? Cassiodorus Cochlei & Cuspiniani habet *Odion*, sed recens *Odaum*, sunt viri eruditi qui dicant idem forum vocari *transitorium Methodium* & *Odium*, sed multa obsunt quæ dicere supersedemus.

Forum Trajani, therma Trajana, & Titiana, Senatus ludus matutinus, mica aurea, meta sudans & Pantheon) Misere corruptus erat hic locus, quippe cum legeretur in editis, *Forum Trajani, therma Trajana, & Titiana & Pantheon*: in Fa. *Tatiane*, sed mendose, quia Thermæ dictæ sunt *Titiana*, quod a Tito constructæ: in Pi. Vi. O. Peta. Fux. *Pantheum*, Nos ope exemplar. L. A. P. Al. Lo. M. Peta. Fux. & trium mss. Fab quattuor Vatic. Pi. Vi. O. Sa. Mar. & Cassiodori, quæ deerant supplevimus. Quomodo autem sit intelligendum, quod dicitur de foro & thermis Trajani, cum ipse non adhuc imperaret, relinquo judicio peritorum antiquitatis: hoc unum sentio utrumque, sic vocari ab auctore, quia postea illud nomen obtinuerunt, ubi ea Trajanus exornavit; eadem ratione, qua verbi gratia transitorium Domitiani dictum est Nervæ, quia ab eo ornatum, & absolutum, testibus Suetonio; & Lampridio, quod in multis aliis ædificiis publicis observatum est. Cæterum cum hæc Romæ facta dicuntur a Domitiano, ita intellige, ut major pars instaurata proprie fuerit, cum prius sub Nerone & Tito conflagrassent.

col. 2. B. *Domitianus de Dacis & Germanis triumphat*) Egit hunc triumphum, si credimus Vi. O. anno 8. si Pi. an. 9. si Fux. Peta. an. 10. si Lo. Fa. & Contracto. an. 11. ut & impressis. Goltzius duos refert triumphos Domitiani de Dacis & Germanis. Primum scribit anno 4. Domitiani, Urb. vero 837. qui juxta supputationem Varronis incurrit in an. 2109. ab Abraam, quemque auctor significare videtur, ubi anno 6. Domitiani ait Dacos victos: alterum comparat cum anno 11. Domitiani, Urb. vero 844. qui respondet juxta eandem supputationem, anno ab Abraam 2116. qui incurrit in an. 11. Domitiani.

Domitianus tanta superbia &c.) Adscribuntur anno 9. Domitiani in Vi. O. an. 10. in Pi. Fux. an. 11. in Lo. Fa. Mar. Peta. & editionibus.

hacque & catera omnia suo tantum titulo sine ulla prisci auctoris memoria signaret) Desiderantur in Vi. L. Fux. A. M. Au. septem Vatic. P. Pi. O. Lo. Lod. Fa. Peta. Mar. Fre. nec dubito quin sunt subdiditia & penitus eradenda, aut saltem loco movenda. & trajicienda in finem præcedentis paragraphi, *Multa opera Roma* &c. & post vocem ultimam *Pantheon*. Nam hoc ipsum docet Suetonius cap. 5. *Plurima amplissima opera incendio absumta restituit, in queis & Capitolium, quod rursus arserat; sed omnia sub titulo tantum suo ac sine ulla pristini auctoris memoria*.

Maxima virginum &c. usque *defossa est*) Non reperiuntur in Fa. in aliis minus certam habent sedem. Nam in Fux. evocantur ad an. 10. Domitiani: in Vi. Pi. O. Lo. Peta. & vulgatis ad an. 11. solus Suetonius cap. 8. hoc ipsum attingit, sed non exprimit annum.

Rom. Ecclesia &c. Clemens an. 9.) Hæc transposuimus in an. 12. Domitiani, juxta L. Peta Fa. Lo. A. V. P. Va. Vi. O. Pi. Vat. & ipsam rationem supputationis a Cleto, qui sedit an. 12 cum antea essent sita, sub an. 11. Nam Eusebius ipse lib. 3 histor. cap. 12 primordia illius constituit an. 12. Domitiani. Cæterum in Lo. exstat an. 8. pro *an. 9.* cui adversatur Euseb. lib. 3. histor. cap. 28. novem enim annos illi tribuit.

Domitianus prohibuit vites in urbibus seri) Adsignantur in Fux. Peta. Pi. circa annum 11. Domitiani: apud Mar. an. 10. in Vi. O. Lo. Fa & cusis circa annum 12. vide Suetonium cap. 7. & 14. qui rationem reddit hujus edicti per Italiam & provincias, *eo quod nimio vinearum studio negligi arva existimaret*: unde conjicio pro *in urbibus* legendum forsan *in orbe*, nisi intelligas dictum pro *arvis vicinis urbibus*. Vineta enim non nisi urbibus locis habitatis plerumque adjacent. Philostratus in vita Apollonii reddit aliam rationem, quod rixæ, pugnæ, cædes ex ebrietate oriuntur.

vigesimum librum) viginti libros Al. Fre. sed utrumque potest defendi.

his temporibus scribit) Quamvis vulgati & omnes mss. item Fre. Mat. & alii habeant *hujus temporis*, præter Fa. in quo *his temporibus*, maluimus hunc unicum sequi: quia norunt omnes, qui versati sunt in lectione librorum Josephi, ipsum nil perstringere de temporibus Domitiani; immo lib. 20. cap. ultimo profitetur se deduxisse libros suos, tantum usque ad an. 19. imperii Neronis. Vetus hic error Freculphum, & alios in eum casum impulit, ut assereret Josephum scripsisse viginti libros antiquitatum, a mundi exordio usque ad an. 12. Domitiani. Porro hic concurrunt libri unanimiter, ut indicent hæc ad annum 12. Domitiani disponenda. Sic enim Peta. Pi. Vi. O. Lo. Fux. Fa. Mar & editiones, quibus favet Fre. quamvis ex iis quæ habet Josephus ad calcem dicti libri 20. videantur potius revocanda ad an. 13 Sic enim is, *Et si divinitas concesserit, per discursum quidem commemorabo rursus & caussas belli, & eorum, qua ad præsentem pertinent, diem, qua est tertii decimi quidem anni Domitiani Cæsaris principatus*.

Domitianus multos nobilium &c.) Retinent ista nonnulli codices adhuc sub an. 12. Domitiani, ut Pi. alii tamen circa an. 9. ut Mar. alii transmisere ad an. 13. ut Vi. O. Lo. Fux. Fa. Peta. Contract. & excusi: Eutrop. idipsum subindicat cum ait, Domitianus *consobrinos suos interfecit*.

Secundus

Secundus post Neronem &c.) Hanc persequutionem Pi. assignat anno 12. Domitiani: Vi. O. Lo. Mar. an. 13. Fux. Fa. Peta. & cusi an 14 a quibus non est recedendum, quia firmantur auctoritate Hieronymi lib. de Scriptor. Eccles. *Quarto decimo anno secundam post Neronem, persecutionem movente Domitiano, Joannes in Pathmos insulam relegatus scripsit Apocalypsim.*

quam Irenæus interpretatur) His inseruntur in L. A. P. Vi. sequentia, *Secunda persequutio a Domitiano.*

Domitianus rursum Philosophos) Rursus ejectos Philosophos Pi. Vi. O. & Vincen. tom. 4. demonstrat. an. 13. Domitiani: Fux. & Mar. 14. Lo. Fa. Peta. cum impressis an. 15.

per edictum) Deest in L. Pi.

Apollonius Tyaneus) Pro *Tyanneus* habes in Vi. O. Pi. Lo. Fux. Fa. *Tianæus*: in Peta. Mar. *Thyanæus*,) sicut etiam apud Vopiscum in Aureliano. Suidam, & Hieron. epist. 31. & in Psalm. 82. *Thyaneus* apud Cassiodorum sine dipthongo. Nostra scriptura est auctoris adversus Hieroclem passim, Xiphilini, in quibus Τυανεὺς, Nicephori Callisti, & aliorum mss. & auctorum. Constat autem sortitum eam appellationem a sua civitate Tyana (ut scribunt Plinius, Strabo, Ammianus & alii) seu *Thyana* (ut scribit Vopiscus & alii) in Cappadocia, de qua Plinius, Strabo, vetus Itinerarium a Burdigala usque Jerusalem, Arrianus & alii. Hoc autem nomine ab aliis distinguitur, quia eo tempore plures erant Apollonii. Gentiles vero *hunc pro numine frequentabant*, ut loquitur Vopiscus, ejusque præstigias opponebant veris Christi miraculis; ipsius vitam describit Philostratus. Cæterum Apollonium celebrem fuisse indicant an. 14. Domitiani Pi. Vi. O. Fux. an. 15. Lo Fa. & excusi: anno 16. Peta. & tres mss. Fab. ut etiam Cassiodorus.

pag. 165. col. 2. A. *Domitianus &c. Judæorum regni reliquus foret*) Gratior lectio quam impressa, *Judæorum regno reliquus*, idque ex fide A Fux. Au. M. V. Lo. O. Vi. Pi. Va. P. Vat. Fa Mar. Observandum præterea aggregari ista ad an. 14. Domitiani in Pi. Vi. O. Fux. at apud Mar. ad an. 15. in Lo. Fa. Peta. & impressis ad an. 16. istis magis favet auctor lib. 3. histor. cap. 15. dum ex Hegesippo indicat hæc contigisse ultimis annis Domitiani, & *postquam paululum repressa est, seu destitit persequutio contra Christianos*, atque occasione famæ antiquæ ex genere David nasciturum regem, qui cunctis gentibus imperaret.

Scribit Brutius plurimos &c.) In hac periodo libros habemus dissentientes in anno, licet conveniant in re; cum alii anno 14. Domitiani adnumerent, ut Pi. O. Vi. Fux. alii an. 15. ut Mar. alii an. 16. ut Lo. Fa. Peta. & impressi. Eusebius lib. 5. histor. cap. 14. hoc exilium Domitillæ refert in an. 15. Domitiani.

Brutius) Laudo magnopere summum judicium pii & magni illius Baronii, ut legendum sit *Eratius*, quem laudat Plin. lib. 1. epist. 16. & lib. 2. epist. 9. vel *Brutianus*, cujus meminit idem Plinius lib. 2. epist. 22. Nam ut optime ille, de *Brutio* nulla est mentio apud antiquos: nihilominus quia conveniunt omnes libri, Mar. & Fre. cum vulgata lectione, nil muto.

Flaviam Domitillam Flavii Clementis Consulis &c.) Restituo *Domitillam* pro *Domicillam* ex Lo. Lod. Vi. O. Pi. Fa. Fre. & ex Martyrologio tam Romano die 7. Maji, quam Bedæ & aliorum: & ex ipso Eusebio lib. 3. histor. cap. 14. vel secundum varias editiones) cap. 19. ubi in versione Musculi legitur solum *Flavia*: at in Græco codice, καὶ Φλαβίαν Δομετίλλαν ἱστορήσαντες, & sic reddit Christoforson. *Flaviam Domitillam*; cui consonant Suetonius & Xiphilinus in Domitia. Anastasius Bibliothec. scribit *Domicilla*, Albertus & etiam Trebellius Pollio. Similis error irrepserat in Victoris Epitomen in matre Titi, cujus nomen *Domitilla*, & quæ erat ejusdem familiæ.

in insulam Pontiam) Olim ut etiam in Fre. Adone, Mar. & Alberto legebatur *in insulam Pontianam*; sed sequuti sumus L. M. quattuor Vatic. Lo. Vi. Pi. O. Fa. & ipsum Euseb. lib. 3. historiæ cap. 14. seu (secundum varias versiones) 19. sic enim ipse εἰς νῆσον Ποντίαν κατὰ τιμωρίαν δεδόσθαι: & Adonem in Chronic. Martyrologium Roman. ad diem 7. Maji, & Hieronym. epist. 27. *Deleta* (de Paula loquens) *ad insulam Pontiam, quam clarissima quondam femina sub Domitiano principe pro confessione nominis Christiani &c. Flavia Domitilla nobilitavit exilium.* Dio, seu Xiphilinus ait fuisse relegatam in *Pandatariam*. ἡ δὲ, inquit, Δομιτίλλα ὑπερωρίσθη μόνον εἰς Πανδατερίαν, in quam pariter ipse Dio scribit Juliam ab Augusto patre fuisse amandatam, sicut Suetonius in Tiberio narrat Agrippinam, & in Caligula ait ejusdem cineres inde elatos, ut e Pontia insula ossa fratris: ex quibus constat illas duas insulas exulibus recipiendis destinatas fuisse. Sed hanc contrarietatem facile conciliabis, si dixeris duas fuisse Domitillas, quarum altera *in Pontiam*, altera *in Pandatariam* fuerit relegata, sicut erudite accuratissimus Baronius in Martyrologium, vel si mavis jure vicinitatis unam pro altera accipi *Pandotariam* pro *Pontia*, vel econtra. Strabo enim lib. 2. inter insulas Tyrrheni maris utramque nominat, a quo non multum differt Plinius lib. 6. cap. 3. & Varro lib. 3. de re rustica. *hoc ita fieri apparet in insulis propinquis Pontiæ, Palmariæ, Pandateriæ.* Cum autem fuerint iisdem temporibus plures hujus nominis, *Clemens*, is videtur esse qui fuit collega Domitiani in Consulatu ix. circa an. 10. ejus imperii.

testata est) *testata sit* Al. Lo. Vi. Pi. Fa. Fux. Peta. sed non est tanti momenti.

Multa signa &c.) Evocantur ista in Pi. & Fux. ad an. 14. Domitiani: in Vi. O. Mar. ad an. 15. in Lo. Fa. Peta. & editionibus ad an. 16.

Domitianus occisus &c.) Licet varient codices: alii enim mortem Domitiani ad 14. annum imperii illius conferunt, ut Pi. Fux. alii ad an. 15. ut Mar alii ad an 16. ut Lo. Fa Peta. Contractus & impressi: necessarium tamen est hos duces sequi, cum ad annum 16. illius producatur imperium.

per Vespillones ignobiliter) *per Vispilionem sic nobiliter* Lo. *per Vespertiliones ignobiliter* Vi. O. *per Vespillones ignobiliter* Fa. Mar. *per Vispillones ignobiliter* Peta. *per Vespeliones ignobiliter* Vincent. tom. 1. *Vespiliones* Ado, sed ubique mendum in voce *Vesvillonas*, ut in Lo. in his *sic nobiliter*, sicut videre licet ex Eutropio libro 7. a quo hæc mutuatus auctor videtur.

exportatus) Hæc scriptio potius recipienda quam antiqua *asportatus*, juxta codices Lo. L. A. M. F. Pi. O. Vi. Peta. & tres Vatic. sic etiam habet Eutropius lib. 7. & Ado.

anno ætatis 35.) Prius in editis, & Idac. erat *anno ætat.* 36. in Fux. *anno ætatis* 45. sed maluimus sequi A. An. O. Vi. Pi. Peta. M. P septem Vatican. Lo Contract. Mar. quibus est conformis Cassiodorus: Dio tamen apud Xiphilinum scribit Domitianum vixisse an. 44. mens. 10. dieb. 26. cui assentiuntur Eutropius, Sueton. & Aurelius Victor; ajuntque interfectum *an. ætatis suæ* 45.

clypeique & imagines ejus &c. usque *conculcata*) Hæc omnia desiderantur in L. A. Au. M. Vi O. Lo. Lod. Fux. P. Pi. Sa Fa. Peta. 6. Vatica. & trib. mss. Fab. Mar. tamen reliquimus, non quod credamus esse auctoris, sed quia eadem Sueton. in Domitiano, *Senatus adeo lætatus est, ut &c, scalas etiam inferri, clypeosque & imagines ejus coram detrahi, & ibidem solo affligi jubsret, novissime eradendos ubique titulos, abolendamque omnem memoriam decerneret.* Sed & Eusebi. lib. 3. hist. cap. 21. *Cum autem*, inquit, *post Domitianum, qui annis quindecim imperavit, Nerva in imperio successisset, honores Domitiano exhibitos dejici, & ad propria reverti* &c. Quibus respondent ad verbum Græca, μετὰ δὲ τὸν Δομετιανὸν πεντεκαίδεκα ἔτεσιν ἐπικρατήσαντα Νερούα τὴν ἀρχὴν διαδεξαμένου καθαιρεθῆναι μὲν τὰς Δομετιανοῦ τιμὰς &c. Idem fere testatur & Macrobius lib. 1. cap. 12 Porro quod vox *clypeus* scribenda sit per y. & quam vana sit veterum Grammaticorum contentio, dum per vocem *clipeus* significari volunt *scutum*, per *clypeum* vero, vel *clupeum* imaginem appictam scuto, consule Plinium lib. 35. cap. 3.

Cerdo) *Cerdon* Peta. Fux. Omnes autem codices, ut etiam Mar. enumerant hunc paragraphum ad an. 1. Nervæ, nec immerito, ut ex annis 13. antecessoris Abilii constat, qui incipiunt a 4. Domitiani finiente, & desinunt in an. 1. vertentem Nervæ. Eusebius tamen lib. 3. historiæ cap. 21. (juxta version. Musculi) quam scripsit post Chronicon, mutavit sententiam, dum vult Evaristum sedisse an. 13. & initium Episcopatus Cerdonis opponi anno 1. Trajani: quod ad ejus imitationem facit Contractus.

Senatus decrevit &c.) Coeunt omnes libri, ut ad annum 1. Nervæ hæc notentur, ut O. Vi. Lo. Fux. Fa. Peta. Mar. & impressi, præter Pi. ubi fuit omissa nota numeralis.

Itaque multi) *atque ita multi* L. Au. Pi.

ibid. B. *secessisse, in qua urbe*) Sic melius legitur quam olim *secessisse qua urbe*, monitu codicum A. L. Au. V. P. Pi. Vi. Lo. Mar. Peta.

Justus a Tiberiade &c.) Adsignantur ista anno 16. Domitian, in Pi. & anno 2. Nervæ, in Vi. O. Mar. At demum annum 1. in Lo. Fux. Fa. Peta & impressis.

Nerva morbo &c.) Qui Nervam imperasse volunt annis duobus, anno 2. Nervæ opponunt, ut Vi. O. Mar. qui unum tantum, ut Lo. Fux. Fa. Peta. Contract. anno 1.

no 1. In Pi. cum notam prætermittat, an. 16. Domitiani dicenda sunt respondere.

Trajanus Agrippina &c.) Pi. adnotat hæc circa 1. Trajani: Vi. O. Mar. circa 2. reliqui ut Peta. Fux. Lo. Fa. & cusi circa 1. Nervæ. Porro pro *Agrippina*, *apud Agrippam* legit Vincen. tom. 4.

mensibus 6.) *mensibus 7.* L. O. Vi. Pi. Clemens l. 1. Stromat. Cassiodor. Albertus, Ado, & Contractus, & quod præcipuum est, auctor. l. 4. hist. c. 3. legunt *mens. 6. dies 15.*

inter deos) *in deos* L. A. Au. Lo. Lod. Mar. O. Vi. Pi. sicut etiam dicetur postea de Trajano: sed utrumque dicitur & ab auctore, & ab aliis scriptoribus, ut Vincen. tom. 4. item librorum decreto redactum est hoc Senatus decretum ad. ann. 1. Trajani, ut Peta. Fux. Lo. Fa. Mar. & impressorum: ab his dissident O. Vi. Pi. qui an. 2. opposuere.

Joannem Apostolum &c.) Ad quem annum Trajani venerit, non ita clare exemplaria, cum alii ad an. 2. Trajani, ut Fux. Fa. Contract. & editiones: alias ad an. 3. ut Peta. O. Vi. Lo. alia ad an. 4. ut Pi. L. Albertus ad an. 1. Nil vetuit ab editis discedere; immo firmantur auctoritate Hieronymi lib. de Scriptor. Eccles. dum tradit Joannem defunctum Ephesi an. 68. a Passione Christi, quem vides in hunc. 2. ann. Trajani incidere.

Papias Hieropolitanus) *Jeropolitanus* Peta. *Hierapolitanus* Vincen. *Jerosolymitanus* O. Vi. at Albertus *apud Hierusalem*. Sed male, ut licet colligere ex aliis Eusebii locis, ut l. 2. hist. c. 15. seu ut in exemplari Græco c. 14. Συνεπιμαρτυρεῖ δ' αὐτῷ καὶ ὁ Ἱεραπολίτης ἐπίσκοπος ὀνόματι Παπίας, l. 3. c. 35. Παπίας τῆς ἐν Ἱεραπόλει παροικίας καὶ αὐτὸς ἐπίσκοπος; ubi castigabis mendum interpretis, qui vertit *Hierosolymitanæ parœciæ Episcopus*. An autem scribendum *Hieropolis*, vel *Hierapolis*, pete ea, quæ supra diximus.

Evaristus &c.) Hæc cum antea sita essent circa ann. 2. Trajani, sicuti habent Peta. O. Vi. Fux. Lo. Fa. Mar. vel circa 4. ut est apud Contract. & Albertum, in hunc locum a nobis sunt transposita, hoc est, in annum 3. Trajani, ducibus L. Pi. & Eusebio ipso l. 3. hist. c. 28 ubi *cum jam Trajanus imperator triennio imperasset, Clemens Evaristo ministerium tradidit*: cui succenturiantur Hieronymus lib. de Scriptor. Eccles. & Nicephorus l. 2. c. 18. & Liber Pontificalis Damaso adscriptus; quæ demum unica hac ratione concluduntur, quia hoc pacto omnia belle inter se conveniunt, ubi novem anni, qui Clementi antecessori adsignantur, suum spatium retinent, & in ann. 3. Trajani desinunt. Situs tamen aut ejus potest defendi, si dicas hæc & similia, quæ pertinent ad initium sedis Pontificum, collocari non in anno, quo sedere cœperunt, sed in anno superiore, sicut supra notavimus.

Trajanus de Dacis & Scythis triumphat) Referunt hunc triumphum ad an 7. Trajani Vi. Pi. O. alii ad an. 4. ut Peta. Fux. Lo. Fa. Mar. Contract. & vulgares, quos tuentur Fasti Goltzii, Cassiodorus & antiqua inscriptio, quam profert Onuphrius in Comment. in Fastos, & post eum Gruterus in Iscriptionibus p 246. *Imp. Cæsar. D. Nervæ, F. Nerva Trajanus, Augustus, Germanicus, Pontifex maximus, trib. pot. 4. Cos. 4. victo Decebalo: item Dacicus.* Juvant etiam Xiphilinus, & Plinius in Panegyrico, ex quibus constat Trajanum fese Romam contulisse an. 2. sui imperii, quarto vero anno expeditionem suscepisse in Decebalum regem Dacorum.

Trajanus victo rege Decebalo Daciam fecit provinciam) Ista, quasi diversis annis gesta sint, collocant libri. Nam Lo. ad ann. 4 Trajani reponit: Peta. Fux. Fa. Mar. ad ann. 5. quibus adjungendi sunt editi, & Cassiodorus. At Vi. O. Pi. ad an 7. cujus quidem rei meminit Eutropius, Suetonius, & Dio Nicæus, quamvis annum non observent, nisi quod Dio videatur in sequentes annos rejicere.

rege Decebalo) Rectius videbatur *Decibalo* juxta Peta. Fux. Fa. Pi. Vi. O. Lo. sicut etiam habent Sextus Ruffus, Aurelius Victor. lib. de Cæsarib. Plin. l. 10. epist. Eutropius l. 8. & ejus Metaphrastes Pæanius: immo hic cum duplici *l*, tamen quia apud Xiphilinum scribitur *Decebalus*. & ita alii libri & antiquæ Inscriptiones, ut constat apud Gruterum p. 73. & 103. ideo nihil mutavimus. Nam permutatio *e* in *i* est frequens apud veteres.

Sauromatas) *Sarmatas* Fux. Vi. O. Mar. *Sauramutas* Fa. Hæc nomina *Sarmatæ* & *Sauromatæ* sæpe communia sunt, tam Europæis, quam Asiaticis, & contra: immo ut observat Plin. l. 4. c. 12. illud tantum est discriminis, quod a Latinis *Sarmatæ*, a Græcis *Sauromatæ* appellentur. Nec dubito eosdem esse, quos superius appellavit *Sarmatas*, dum Tiberium Sarmatas imperio Romano adjecisse refert; numquid enim potuerunt postea rebellare Sarmatæ, ut sæpissime deinceps?

Osroenos) Sic legendum esse, non ut antea *Asroenos*, ut in B. A. vel *Asraenos*, ut in Ba. docuerunt Pi. Lo. P. Fux. & tres mss. Fab. & ipse Euseb. l. 2. hist. c. 1. πρὸς τὸν Ὀσροηνῶν βασιλέα: idem Cassiodorus, qui refert totam sententiam Eusebii: quibus valde consonant codices L. Vi. O. Va. ubi *Osroenos*: & A. Sa. ubi *Osroenos*: verumtamen in V. *Astrenos*: in Peta. *Ostroenos*: apud Mar. *Croenos*: apud Cassiodorum *Hosdroenos*: apud Jornand. Lampridium, Eutropium, & Capitolinum *Osdroenos*, insita litera *d*: de qua vide doctum Casaubonum in Spartia. p. 59. Nec video cur Glareanus velit legendum *Heniochos*, apud Eutropium. De *Osroenis* autem mentionem fecerunt Dio l. 40. Xiphilinus e Dione in Antonino, & Herodianus sæpe; sed potissimum l. 3. & 6. de Osroenis Notitia imperii, & auctor notarum marginalium in B. H. So. Sichardus autem, aut quisquis alius sit, existimavit legendum *Agarenos*, sed quo judicio non video. Nam quod hoc refert ex Dione, puto eum hallucinatum, cum nil tale apud illum reperiatur, immo *Adiabenos*: contra Loaisa in Chron. Isidori censet legendum *Adiabenos*, quia Dio apud Xiphilinum ait Trajanum subegisse totam *Adiabenem*, regionem, sed cum auctoritas & consensus tot exemplarium id non patiatur, nil temere est immutandum.

P. 166. col. 3. A. *occupavit, & tenuit, in mari rubro classem instituit, ut per eam Indiæ fines vastaret*) Sic restituimus ex sex Vatic. Pi. P. O. Vi. Fa. L. Lo. A. Peta. Mar. & ex Martino Polono, Sexto Ruffo, Cassiodoro, & Eutropio l. 8. Nam in his duobus eadem verba leguntur, & in primo sunt non multum diversa, pro ut olim *occupavit, & tenuit in mari rubro classem, etiam instituit, ut per eam Indiæ fines vastarentur*: vel ut in V. *occupavit & tenuit in mari rubro classem etiam instituit.* Dio in Trajano hæc pluribus describit.

Romæ aurea domus) Domui huic sedem adsignant editi quidem ad ann. 6. Trajani; at Peta. Fux Lo. Fa. & tres mss. Fab. ad ann. 7. Contract. ad an. 8. Vi. O. Pi. ad an. 9.

Terræ-motu quattuor urbes &c.) Hunc terræ-motum vulgares cum an. 7. Trajani componunt: Peta. Fux. Lo. Fa. Contra. & tres mss. Fab. cum an. 6. Vi. O. Pi. cum an. 9. Nil certi ex aliis scriptoribus potest colligi, cum nullus horum meminerit.

Mirrhina) *Myrina* Pi. Peta. *Mirena* Lo. Fa. *Smirna* Vi. O. *Eleamyrina* Mar. Sed de hoc supra ad Olymp. 199. Nec mireris, quod eadem urbs dicatur bis concussa terræ-motu intra centum fere annos. Nam hoc alias non semel contigisse legimus. Ne quid tamen absurdum suspiceris, observandum duas hujus nominis urbes reperiri, alteram in Asia, alteram in Europa circa Atticam regionem, sic dictam, teste Rhodigino l. 12. c. 19. a *Myrrhorum*, *quas Myrrhinas dicunt frequentia*; & hæc quidem, quæ hic habetur, Asiæ, quæ alibi vero Europæ est tribuenda.

Pytana) *Pitana* Lo. *Pitamæ*. Vi. O. *Pythana*. Fux. *Pitana* Mar. *Pitane* Pi. Fa. Al. quibus adnumerantur Ptolemæus, Vitruv. l. 2. c. 3. Strabo l. 13. Πιτάνη, licet interpres reddat *Pitana*: Ovid. l. 7. Metamorph.

Æoliam Pitanen a læva parte relinquit.

Cymæ) *Cyme* Pi. Fa. Al. *Cuxe* Mar. *Ecyma* Lo. de hoc supra: *E*, illud mutuatitium est, sumtumque ex *a* præcedentis vocabuli, facta diphthongi divisione, ut sæpius alias, in duas literas, ita ut pro *Pytana Cyma* factum fuerit *Pitana Ecyma*.

Opuntiorum) In Vi. O. *Opontiorum*: in Fux. *Opymiorum*: in Lo. *Opyntiorum*: in Peta. *Opynthiorum*: deest apud Mar. Communis scriptura est retinenda, cum aliæ voces nulli populo possint accommodari, cujus sit memoria apud veteres. *Opuntii* autem sunt populi, qui inter tria genera Locrorum numerantur apud Stephanum, Ptolemæum, Strabonem l. 9. & alios. Alii occidui Ozolæ, alii in duas partes dividuntur, quorum alii Opuntii, alli Epicnemidii.

Oritorum) Piæ se ferebat nescio quid concinnius Fa. in quo *Oricorum*: unde & in illius partes propendebam, cum *Oricum* urbs sit Epiri: nihilominus tamen potior visa est vulgatorum lectio, quia Oriti, seu Oritani sunt populi Græciæ circa Opuntios apud Livium l. 28. quos Polyb. l. 11. vocat Ὠρεῖται: adde quod alii libri & Freac Mar. eam tuentur, nisi quod in Peta. & Fux. legatur *Oritorum*, sed mendum seipsum satis prodit.

Alexandrinæ ecclesiæ &c. nomine Primus) Hunc *Primum* ecclesiæ Alexandrinæ curam suscepisse libri omnes indicant ad an. 9. Trajani: Mar. ad an. 8. Contractus ad an. 13. Verum cogimur ab illis facere discessionem, & collocare ad an. 11. eo quod auctor ipse l. 4. historiæ cap. 1. scribat Cerdonem vita functum non duo-

de-

decimo, sed circiter annum duodecimum Trajani, ἀμφὶ τὸ δωδέκατον τῆ Τραϊανῦ βασιλείας ἔτος &c. eique tunc subrogatum istum *Primum*. Porro in A. L. Pi. Fux. est ad latus notum interjectum, *Tertia persequutio ab Hadriano*.

Trajano adversus Christianos persequutionem &c.) Computantur hæc ad an. 10. Trajani, in omnibus libris, præter Mar. ubi ad an. 9. & Albert. apud quem ad an. 11. Nec video cur illis non sit inhærendum, cum firmentur his, quæ tradit auctor l. 3. hist. c. 26. ex Hegesippo de hac persequutione Trajani, & martyrio hujus Simonis in illa, circa suæ ætatis ann 320. & ante an. 12. Trajani. Plin. junior l. 10. epist 97. quam scribit eodem anno, quo suscepit administrationem Bithyniæ, qui subsequutus est ejus Consulatum, quem iniit an. 4. Trajani, dum loquitur de ipsa persequutione eam indicat antiquiorem, quam ferat calculus Eusebii.

Simon) *Symon* O. Vi. Fux. Fa. Lo. sicuti apud Eusebium l. 3. hist. c. 16. 26. & 29. Συμεὼν & Niceph. l. 3. c. 9. atque Menologium Græc. *Simeon* Vincen. Verum cum hic sit ille, qui dicitur Matth. 13. & Marc. 6. *frater Domini*, & ibidem vocetur Σίμων, *Simon*, nihil est quare mutemus orthographiam, maxime cum auctor circa Olymp. 210. testetur eundem utroque nomine nuncupari & *Simeon* & *Simon*.

Ignatius quoque &c.) Evocant hæc ad ann. 10. Trajani Peta. Vi. O. Fa. Pi. ad an. 11. Fux. Lo. Contract. & impressi.

Eron) *Heros* L. & Albertus: in margine So. *Aeron*: in M. *Oron*: P. Mar. & Contract. *Iberon*: Vi. O. *Hero*: Lo. Fa. *Heron*: Peta. Fux. Nicephorus Constantinopol. *Heron*: Eusebius l. 3. c. 36. & Nicephorus l. 3. cap. 2. *Heros*.

Plinius Secundus cum quandam &c.) Hoc item O. Vi. P. ad an. 10. Trajani retinent: Peta. Fux. Lo. Fa. Mar. Contract. & excusi ad an. 11. quem situm confirmat Eusebius l. 3. hist. c. 27. dum refert Epistolam Plinii ipsius paulo ante an. 12. Trajani, quamvis ipsi adversetur ipsa epist. 97. l. 10. dum scripta indicatur eodem anno, quo ipse Plinius suscepit, administrandam provinciam Bithyniæ, qui accidit an. 5. Trajani, seu anno insequente Consulatum ipsius Plinii, ut significat ejus epistola 28. l. 10.

in magistratu suo) Deest *suo* in L. A. Pi.

Ibid B. *Christo ut Deo*) Sic pro *Christo Deo* ex Pi. L. A. P. V. Peta. Mar. & trib. mss. Fab. Nam & apud ipsum Plin. l. 10. epist 97. ex quo loco ista sunt depromta, & apud Tertullianum, quem citat Eusebius hoc loco ista legimus, *carmenque Christo quasi Deo, dicere Christianos secum invicem*: Eusebius l. 3. hist. c. 33. καὶ τὸν Χριστὸν Θεοῦ δίκην ὑμνεῖν, & Nicephorus l. 3. cap. 17. dum referunt eadem ex ipso Tertulliano, habent Θεοῦ δίκην, quod Musculus & Langius transtulerunt, *tamquam Deum*, seu, *ut Deo*, sive *in morem Dei*, ita ut mirer Pamelium legisse, *& Deo*, cum illa non ignoraret.

ad confœderandam disciplinam) Vera lectio monitu codicum L. O. Vi. Lo. Lod A. Pi. M. Sa. & trium mss. Fab. V. P. Al. non ut impres. *ad conferendam disciplinam*, vel apud Mar. *ad considerandam disciplinam*: & confirmatur verbis tum Plin. qui dicto l. 10. epist 97. addit *seque sacramento non in scelus aliquod obstringere, sed ne furta &c.* tum ipsius Tertulliani Apol. c. 2. juxta correctionem Pamelii, ex mss. codicibus, tam Tertulliani, quam etiam Chronici Eusebii.

Hoc genus inquirendum non esse) Accommodatius ex Lo. Fa. Mar. quam olim *Hoc genus inquirendos non esse*; sic enim habetur apud eundem Tertullianum, ex quo hæc depromit auctor, ut testatur & hic & in historia. Non tamen infitior veterem lectionem posse tolerari: idem quoque apud Eusebium l. 3. hist. c. 33. ex versione Christophor. habetur.

Alexander &c.) Connumerantur cum iis, quæ ad an. 11. Trajani spectant in vulgatis, Peta. Fux Lo. Fa. cum iis vero quæ ad an. 12. apud Contract. at cum iis, quæ ad an. 13. in Vi O Pi. Sed rectius Contract. Nam Eusebius l. 4. c. 1. & Nicephor. l. 3. c. 25. ajunt hunc Alexandrum Episcopatum suscepisse illo an. 12. Trajani; unde suspicor, quod semel dictum sit, vulgatos & nonnullos mss. dum hæc constituunt ad an. 11. non tam habere rationem illius anni, quam subsequentis: ita ut hic paragraphus et alii, in quibus fit mentio initii Pontificum, tam Romanorum, quam aliorum, non semper pertineant ad eum annum, quo collocantur, sed ad insequentem: sicut observatur in imperatoribus, v. gr. istud *Rom. 11. Trajanus regnavit &c.* est situm ad an. 1. Nervæ; sed si quis diceret illum an. 1. Nervæ computari pro an. 1. Trajani, statim argueretur ex ipsa serie annorum imperii Trajani.

Plinius Secundus Novocomensis &c.) Parum refert quo anno hæc assignentur, utrum anno 14. Trajani, ut in Vi. Pi. O. vel an. 11. ut in Mar. & Contract. vel ann. 12. ut in Peta. Fux. Lo. Fa. & impressis: agitur enim de tempore & non de anno.

periit, dum invisit Vesuvium) Desiderantur in A. M. P. Fa. Peta Fux. quinque Vatic. & trib. mss. Fab. Cassiodoro, Beda, Fre. & Mar. qui cætera ad verbum referunt. Nec dubium quin sit densissimus error vel librarii, cum forsan olim legeretur, *nepos illius qui periit, dum inv. Vesu.* vel alicujus scioli, qui confundens nepotem cum avunculo (sicut etiam facit Vincen. tom. 4.) retulit ad hunc C. Plinium secundum juniorem & Novocomensem, id quod est proprium Plinii secundi senioris & Veronensis, qui scripsit 23 libros naturalis historiæ, quique obiit an. 1. Titi in monte Vesuvio, sicut hic ipse junior (qui est alterius nepos ex sorore, & qui vixit usque ad tempora Antonini Pii) de quo hic fit mentio, testatur ut oculatus testis, l. 6. epist. 16. dum scribit avunculum cum *incendii Vesuvii causas proprius investigaret, crassiore caligine spiritu obstructo, clausoque stomacho statim concidisse*. Unde hæc penitus explodenda; sed nescio quo fato in eundem veteris errorem editionis hæc nostra recens impegerit, reclamante me.

Vesuvium) *Vesonium* V. Lo. *Desvium* vocat Vincen. sed de hoc supra.

Tres Galatiæ civitates &c.) Terræ-motum imitantur librorum agitationes. Fa. & impressi indicant hoc evenisse an. 12. Trajani: Peta. Fux. Lo. an. 13 Vi. Pi. O. an. 14. Nullus veterum horum meminit.

Pantheon Romæ &c.) Composuere hæc ad an. 13. Trajani Peta. Fux. Lo. Fa. & vulgati: ad ann 15. Pi. Vi. O ad an. 12. Mar. ex aliis scriptoribus lis non potest dirimi, cum horum sit altum silentium apud omnes.

Post Justum Ecclesiæ &c.) Coegit in sinum illum, qui an. 13. Trajani opponitur, codex Lo. at in eum, qui 14. Peta. Fux. Fa. adjunctis sibi excusis: & in eum demum, qui an 15. Vi. Pi. O.

Trajanus Armeniam &c.) Lo. Fa. & editiones anno 15. seu 1. Olymp. 223. opposuere ista: sed dissentiunt Peta. V. O. Fux. Pi. & Contractus, qui an. 16. Cassiodorus refert ad eundem Coss. *Nigro & Aproniano*, licet Onuphrius hos conferat in an. 1. Olymp. 224. De his provinciis subactis vide Xiphilinum, Rufum, Eutrop Orosium.

pag. 167. col. 2. A. *Terræ-motus Antiochiam &c.*) In L. A. V. P. Vi. O. Vincen. *terræmotus in Antiochia* Verum prior lectio reperitur apud Orosium l. 7. c. 12. Contractum & alios codices mss. Ad extremum omnes libri hæc ad ad 16. annum Trajani docent reponenda: Vincent. & Contract. ad an. 17. sed varii sunt in Olymp. Nam Pi. O. Vi. ad an. 4. Olymp. 222. Peta. Lo. Fux ad an. 1. Olymp. 223. Fa. & vulgares ad an 2. Olymp. 223. Suetonius & Xiphilinus testantur Consulem Pedonem obrutum illo terræ-motu; cujus Consulatum licet Fasti Onuphriani copulent cum an. 18. Trajani, & 3 Olymp. 223. ac Urb. 867. nihilominus non ita certa est, & constans Olymp. collatio in Fastis cum an. is Imperatorum, ut ad mutationem faciendam adducamur: præsertim cum unius tantum anni Olympiaci sit discrimen; et Cassiodorus constituat Consulatum ipsius Pedonis an. 14. Trajani; atque ille annus Urb. 867 concurrat cum dicto anno 2. Olymp 223. si numeremus juxta Varronem ab an. 3. Olymp. 6.

Judæi qui in Libya &c.) Notantur hæc ad an. 16. Trajani in Vi. O. Pi. ad an. 17. in Peta. Fux. Lo. Fa. Vincen. et impressis: Euseb. l. 4. hist. c. 1. et Nicephorus l. 3. c. 22. docent hæc contigisse anno 18. Trajani quos Contractus imitatur.

apud Cyrenem) Magis placuit hæc lectio monitu codicum Al. Vi. Pi. O. Lo cui accedit *apud Sirenem* Peta. *Cyrenem* Mar. et Vinc. quam illa vulgara *apud Syrenem* per S: nostra confirmatur ex Xiphilino, Orosio l. 7. c. 12. Nicephor. l. 3. c. 22. Cedreno, Zonara, et ipso auctore l. 4. hist. c. 2.

Judæis Mesopotamia rebellantibus &c.) *Mesopotamiam revelantibus* Fa. Ad hæc vix dici possit, quis situs hic debeatur, is-ne qui 17. anno Trajani notatur in Vi. O. Pi. an. 15. qui an. 18. ut in Peta. Fux. Fa. & excusis; an ille qui an. 19. ut in Vi. O. ipse auctor tollit dissidium, dum l. 4. hist. c. 2. tradit hoc ipsum contigisse an. 19. Trajani, et ipsum testatur Niceph. l. 3. c. 22.

Lysia Quieto) Fœdatam orthographiam docet vir. doctissimus Casaubonus in Spartianum p. 27. et legendum *Lusio* pro *Lysia*. Imprimis quod ita nominetur a Spartiano et Ammiano l. 29. dum loquuntur de *Lusio* strenuissimo inter Trajani duces: præterea quod Georgius Monachus auctor Græcus, qui exstat in Bibliotheca regia, et codex clarissimi Petavii eandem scripturam adhibeant; et licet Eusebius l. 4. hist. cap. 2. dum idem comme-

commemorat, habeat Λουκίῳ Κοΐντῳ προσέταξεν, quæ non satis bene vertit Christophorsonus *Q. Lucio in mandatis dedit*, neque Musculus, *Lucio Quincio praecepit*. At apud Nicephorum lib. 3. cap. 22. *Lucio Quinto*: & licet etiam Xiphilinus, dum hoc ipsum recitat, habeat pariter Λούκιος, & idem apud librum mſ. Mauritii Imperatoris (ipſo Caſaubono teſte) lib. 9. de circuitionibus nocturnis; tamen idem reponendum ubique monet Λούσιος: & præterea apud Eusebium Κυέτῳ (ut eſt apud Georgium illum) vice Κοΐντῳ. Cæterum, ut commendamus, mirifice ejus ſummum judicium, ita cum agnoſcimus deceptum ab eo, qui ei fidem fecerat, ita haberi in codice Petavii. Nam is idem eſt codex, quem beneficio ejuſdem viri doctiſſimi & integerrimi penes nos habemus, quemque ſignificamus hac nota *Peta.* & apud quem certo comperies *Lyſia Quieto*, ſicuti etiam habent ipſi ſequaces Euſebii, Marianus, Vincentius, Antoninus, Nicephorus, & alii ac omnes libri præter unicum Al. in quo *Luſio*, cujus fidem faciunt variæ lectiones doctiſſimi And. Schotti, propterea nil in auctore mutavimus: adde quod Act. 23. & alibi ſæpe lego nomen Lyſiæ Græcum origine cum Claudio Romano.

Salaminam urbem) Everſionem hanc obſervant contigiſſe libri, ſed varie: cum Vi. O. Pi. circa 18. an. Trajani repoſuerint: Mar. circa 17. Peta. Fux. Lo. Fa. & vulgares circa 19.

Trajanus morbo &c.) Quia hæc eſt ultima vitæ periodus Trajani, eoſdem habet fines imperium, quos vita; hinc ergo quia 19. annus eſt ultimus, ideo ad eum conveniunt omnes ut mortem Trajani reponant, ut Peta. Vi. O. Fux. Pi. Lo. Fa. Mar. Contract.

in Selinunte) Receptius quam quod habent cum aliquot mſs. vulgati *in Selenunti*; vel quod Vi. O. *in Seleunti*; vel quod Pi. *in Selenunte*. Sequor L. Zonaram tom. 2. ac Xiphilinum, quibus proxime Lo. accedit, ubi *Salinunte*. Meminerunt *Selinuntis*, Ciliciæ civitatis, quæ alio nomine dicta eſt Trajanopolis, Ptolemæus, Xiphilinus in Trajano, & alii. Hinc forſan dictus Apollo *Selinuntius*. Apud Strabonem lib. 10. ἐς Σελινοῦντα τῆς Κιλικίας ἐλθὼν οὗ δὴ καὶ Τραιανόπολιν καλοῦμεν ἐξαίφνης ἀπέψυξε. Hinc recenſebis locum Mariani, qui habet apud *Seleuciam Biſauria*, mutatione facta pro *Selinunte*, & *Biſauria* pro *Iſauria*.

collata) In L. Pi. P. Lo. *conlata*: in Vi. O. Vinc. *collecta*: in Mar. *colleeata*: apud Caſſiodor. *conlecata*: Eutrop. lib. 8. retinet vulgatam, ubi eadem ſententia iiſdem verbis reperitur.

ſoluſque omnium intra urbem) *ſoluſque omnium imperatorum intra urbem* Vi. O. Vincen. Nec enim dubium eſt quin ſolos Imperatores excludat. Nam licet conſtet ex Cicer. pro Roſcio Servio in Virgil. & aliis, ſingulos in ſuis prædiis ſepeliri ſolitos, poſtquam cautum fuit, teſte eodem Cicerone lib. 2. de legibus, lege Pontificia, ut etiam lege 12. tabul. *in urbe ne ſepelito, neve urito*; inde portas Urbis non fuiſſe ſacras, quod per illas cadavera exportarentur, auctor eſt Plutarchus problemat. 26. quo etiam ſpectat illud Ovid. lib. 8. Metamorph.

Neque enim capiebant funera portæ.

Et illud Ciceronis in 5. Tuſcul. *Eſt ad portas Agragianas magna frequentia ſepulcrorum*: quibus accedunt *L. Mortuorum ff. de relig. & ſumt. funer. L. Prætor §. D. Hadrianus ff. de ſepulcr. viola.* quæ quidem jura Leo Imperator Novell. conſtitut. 53. funditus abrogavit. Tamen certum eſt, quod ante illas leges quiſque in ædibus ſuis ſepeliebatur, teſte Iſidoro lib. 15. Orig. cap. 8. Teſtatur etiam Cicero lib. 2. de legib. illis legibus exemtos fuiſſe nonnunquam claros viros, quibus eorumque poſteris jus datum eſt ſepulcri intra urbem, ut de Publicola videre licet apud Dionyſ. Halicarn. lib. 5. & de Veſtalibus apud Servium in lib. 2. Æneid. Porro non ſunt audiendi, qui damnant auctorem quaſi ſibi contrarium, cum paulo ante dixerit Auguſtum fuiſſe ſepultum Romæ in campo Martio: quod etiam confirmat Suetonius cap. 111. & aliunde certum ſit ex Plutarcho in vita Pompeji, Dione lib. 39. Juliam uxorem Pompeji & filiam Cæſaris ſepultam fuiſſe in eodem campo Martio, ſicut etiam Sylla, teſte Appiano lib. 1. & aliis: ipſe quoque Julius Cæſar, ut ajunt Suetonius cap. 84. Dio. lib. 47. Lactantius lib. 1. Inſtitut. cap. 15. Nam quod campus Martius fuerit illo ſæculo extra Urbem, ſatis conſtat ex Strabone lib. 5. ubi facit ejus deſcriptionem, & ex eo quod, teſte Cicerone & aliis, comitia ſæpe fierent in campo Martio: comitia autem in urbe habere non liceret. An vero eſſet locus communis extra urbem ad ſepulturam omnium deſtinatus, ut ſunt noſtra cœmeteria, non ita eſt certum. Hoc tamen diſcimus ex auctoritate Feſti, Varronis, Horatii, & Acronis, fuiſſe Romæ extra portam Exquilinam locum publicum, in quem corpora vilium & damnatorum hominum projiciebantur, quem *Puticules* vocabant, vel quod in morem puteorum excavatus eſſet, ſicut ſolitum fuiſſe apud veteres notat Feſtus, vel quod inibi cadavera computreſcerent: fuiſſe etiam alia loca in ſuburbiis publice inopum funeribus deſtinata, quæ *culinæ* dicebantur, teſtatur Aggenus Urbicus in commentario in Julium Frontinum: frequentius etiam in Flaminia, aut Latina via & anfractibus ipſarum viarum fuiſſe gentilitia ſepulcra Romanorum, docent Strabo lib. 5. Martial. lib. 6. Epigra. 28. & lib. 11. Epigra. 14. Juven. Satyr. I. & 5. Sue. in Domitiano.

intra urbem ſepultus eſt) Expunxi *& in foro*, quæ corrupte his inſerta erant, cum antea legeretur, *intra urbem & in foro ſepultus eſt*, ut honorem debitum deferrem membranis illis Peta. L. M. A. P. Lod. Vi. O. Pi. Eutropio, Vincen. Antonin. quamvis in Lo. & V. deſit tantum conjunctio *&c.* Quis enim non videat ex ſuperiori linea huc illa tria vocabula irrepſiſſe vitio exſcriptoris?

ibid. B. *Hadrianus*) Hanc rationem ſcribendi iniere priores editiones Ven. & Lut. immo & chirographi Fux. Peta. Pi. Lo. & tres mſs. Fab. quæ magis probatur, quam ea quæ habetur in Baſilienſibus, aut Sonniana, quæ non ſecus ac Vi. O. Fa. Mar. Contract. Albertus, Beda, Anton. & Vincen. aſpirationem negligunt. Non inficiabor Aurelium Victorem & alios pleroſque bonos auctores Latinos, præcipue vero Græcos, ut Zonaram, Cedrenum, Clementem, Socratem, Euſebium ipſum rejicere quoque aſpirationis notam: unde in re minus alioquin gravi mutatio nunquam a me ſuſcepta fuiſſet, niſi ad priores illas editiones accederet auctoritas Ammiani, Caſſiodori, Sexti Ruffi, Faſtorum, Hieronymi ubique, Oroſii, Adonis & inter Græcos etiam Nicephori, & quod non levioris ponderis judicium eruditiſſimi Caſauboni ex fide lapidum & nummorum, ut videre licet apud Gruterum.

Hadrianus Italica in Hiſpania natus) Quod vox *natus* deſideretur in A. neſcio quam belle, cum alioquin deſit ſenſus integritas, & eum fuiſſe genere Hiſpanum, & in Hiſpania natum referant Dio, Spartianus, & alii: unde non levis macula irrepſit apud Mar. qui *natione Italum* vocat. Porro hæc ſibi annus primus Hadriani vendicat in omnibus libris: Caſſiodorus deſignat hæc ſub Coſſ. *Vero* & *Augure*, quos Onuphrius in Faſtis copulat cum anno 1. Olymp. 225.

Adrianus Alexandriam a Romanis ſubverſam publicis inſtauravit expenſis) Vir eruditiſſimus conjicit hoc loco legendum *a Judæis*, pro *a Romanis*, quia nil hujuſmodi reperitur apud alium auctorem: ſed cum reclament omnes libri tam ſcripti, quam editi, ut Lo. O. Fa. Fux. Vi. Pi. Peta. Vincen. & Mar. quis hanc inverſionem ſuſcipiat? Ac ne inſtaurata fruſtra inſtauremus, omnes libri uno concurſu anno 1. Hadriani hæc credidere, ſicut etiam faciunt Caſſiodorus & Contractus, qui eadem plane habent.

Hadrianus Trajani &c. revocavit exercitus) *revocavit exercitum* Lo. & Fa. Vulgata lectio eſt Vincen. & Eutropii lib. 8. ubi addit, *ac finem imperii eſſe voluit Euphratem*: quibus accedit Spartianus, *omnia trans Euphratem ac Tigrim reliquit exemplo* (*ut dicebat*) *Catonis, qui Macedonas liberos pronuntiavit quia teneri non poterant*: quibus etiam adſtipulatur Auguſt. lib. 4. de civit. cap. 29. additque Hadrianum *illas provincias conceſſiſſe imperio Perſarum*; *ſed non multo poſt fuiſſe receptas*. Nam etiam, teſte Eutropio & aliis, Aſſyria eſt recuperata per Antoninum Pium, Meſopotamia per Galienum, Armenia per Diocletianum. Cæterum ne quid ſibi invicem invideant codices, reliquere omnes circa an. 1. Hadriani.

contra Romanos rebellantes) *contra Romanos bellantes* Peta. Pi. L. Compoſitos hos motus Judæorum neſcio utrum probaveris ad an. 1. Hadriani, ut demonſtrant Peta. & Fux. an. vero ad annum 2. ut Vi. O. Lo. Fa. Pi. Mar. Contract. & impreſſi.

Senatus Trajanum in deos refert) Unus eſt omnium codicum conſenſus adnumeranda hæc eſſe anno 2. Hadriani: hos ſequitur Contract.

Hadrianus eruditiſſimus &c.) Ad annum 2. Hadriani contulerunt hæc omnes Peta. Vi. O. Fux. Lo. Fa. Pi. & excuſi.

in puerorum amore) *in puerorum amores* L. A. M. Pi. V. Va. Vincen. tom. 1. *in puerorum amorem* Vi. O. Vincen. tom. 4. ibidem tamen lib. 10. cap. 90. idem nobiſcum habet. Nam video hos tres paſſim valde ſibi conformes.

Hadrianus reliqua &c.) Complectuntur hæc codices una cum ſuperioribus, & cum iis quæ ad an. 2. Hadriani, ſeu 2. Olymp. 224. videntur referenda, ſic Pi. Vi. O. Fux. Lo. Pera. Fa. & vulgati, quibus conſentit Caſſiod. & Xiphilinus e Dione id factum tradit, *ut primum Hadrianus Romam venit*. At vero Mar. ad an. 4.

Hadrianus reliqua tributorum urbibus relaxavit) Accommodatius quam olim *urbis relaxavit*, suadentibus L. & tribus mss. Fab. A. Pi. O. Vi. M. Peta. 3 Vatic. P. Fux. Mar. Vincen. & Cassiodoro; confirmante Spartiano ad colligendam gratiam nihil prætermittens, *Infinitam*, inquit, *pecuniam, quæ fisco debebatur, privatis debitoribus in urbe & Italia, in provinciis etiam, ex reliquis ingentes summas remisit, syngraphis in foro D. Trajani, quo magis securitas omnibus roboretur, incensis*; similiter Cedreno, ὅτος Ἀδριανὸς χρεῶν ὀφειλὰς τῶν ὑπ' αὐτῶν πόλεων καὶ πολιτῶν τῷ δημοσίῳ λόγῳ ἀνηκούσας ἀπέκοψε καύσας τὰς χάρτας, *Idem Hadrianus cum audivisset rationes, quantum & urbes & cives ærarie deberent, omnia ista debita jussis cremari chartis condonavit*. Dio apud Xiphilinum, *quicquid fisco ærarioque debebatur remisit definito tempore annorum sedecim, ex quo id beneficium collatum esse voluit, urbes subditas blande tractavit, populum vero Romanum aspere magis*.

Roma. Eccles. &c. Sixtus) Desiderantur in L. & Pi. in aliis vox *Sixtus* varie exhibetur. Editiones enim omnes habent *Syxtus*: Fux. *Sextus*: Vi. O. *Xistus*: Fa. Peta. & Beda *Xystus*, cui patrocinatur auctor lib. 4. hist. cap. 4. Ξυςὸς, sic etiam Hieronym. in Ezech. cap. 18. & lib. de scriptor. ecclesiast. Tamen quia idem lib. adversus Pelagianos ad Ctesiphontem scribit *Sixtus*, eamque videtur assignare differentiam inter hunc Pontificem & Philosophum, de quo paulo ante circa Olymp. 194. ut hic *Xixtus*. Pontifex *Sixtus* pingatur. Sic enim is agens de Ruffino *Librum*, inquit, *Xisti Pythagorei hominis absque Christo & ethnici immutato nomine Sixti martyris, & Romana Ecclesiæ Episcopi prænotavit*. Epiphanius quoque hæres. 26. Augustinus Epist. 16. & Albertus scribunt *Sixtus*. Hos in tanta varietate maluimus imitari cum omnibus editionibus, tam apud Eusebium duobus locis, quam apud Prosperum, ut cum M. quattuor Vatic. & Mar. tum quia ratio hæc pingendi est receptior, tum quia video eam magis probari omnium eruditorum coryphæo Baronio. Onuphrius tamen & alii docti habent modo *Syxtus*, modo *Xystus*. Hic autem paragraphus deest in Pi. & licet editi habeant ad an. 2. Hadriani; tamen L. Lo. Fux. O. Peta. Albertus, M. A. V & 3. mss. Fab. collocant Vi. ad an. 3. quod confirmant Nicephor. lib. 3. cap. 25. & Euseb. lib. 4. hist. cap. 4. dum scribunt Sixtum successisse Alexandro an. 3. Hadriani: propterea non dubitavimus istos vulgatis præferre.

Cherenæus) *Cyreneus* Pi. L. Vi. O. *Ceroneus* Lo. *Cheroneus* Peta. Fux. Fa. interpres Plutarchi *Charonensis*, ut apud Spartianum: at Græce Χαιρεὸνως: quæ orthographia magis probatur Suidæ, Straboni & aliis, quam nostra vetus *Cheronæus* cum diphthongo in ultima.

Sextus & Agathobolus) *Sextus Agathobolus* Pi. L. prætermissa copula, sicut etiam in Vi. O. in quibus *Syxtus Agatobolus*. Sed rectius vulgati, cum *Sextus* sit alter ab Agathobolo, scilicet nepos Plutarchi, & præceptor Antonini Veri, ut tradit Capitolinus: nec idem est cum eo, cujus meminit Eusebius lib. 5. hist. cap. 7. & qui erat Christianus, & florebat tempore Severi.

Oenomanus) *Hinomaus* L. *Hynomaus* Pi.

Alexandrinæ Ecclesiæ &c.) Hic Justus juste disponitur ad an. Hadriani consentientibus omnibus libris, & hoc idem testante auctore lib. 4. hist. cap. 4. & Niceph. lib. 3. cap. 25.

Bellum contra Sauromatas &c.) Commotum hoc fuisse bellum notant circa annum 3. Hadriani, O. Vi. Lo. Fa. Pi. & cusi: & circa 4. Peta. Fux. Mar. Contract.

pag. 168. col. 2. A. *Terræmotu facto Nicomedia &c.*) Rei credo celebritas celebriorem, & certiorem annum reddit; nam omnes an. 4. Hadriani hæc tribuunt Pi. Vi. O. Lo. Fux. Fa. Peta. Mar. Contract. & vulgati: qui firmantur suffragio Cassiodori.

Nicenæ urbis plurima eversa sunt) *Nicenæ urbes plurimæ eversæ sunt* in L. Mar. sed mendose.

Euphrates Stoicus Philos. moritur) Pro *moritur*, in Fux. *cognoscebatur*. Extremum hunc annum varie designant libri: alii enim dicunt incurrisse in annum 4. Hadriani, ut O. Vi. Fa. Pi. & impressi: alii in annum 5. ut Peta. Fux. Lo. Mar. Xiphilinus ejus mortis meminit circa hos annos.

Hadrianus in Libyam &c.) Ubi consulo libros, quo certi aliquid sciscitor de situ restituendo, alii monent incidere in annum 4. Hadriani, ut Vi. O. Pi. alii in an. 5. ut Lo. Fa. Mar. Contract. & impressi: alii in an. 6. ut Peta. Fux.

Hadrianus Athenienfibus &c.) Hoc, inquiunt Vi. Pi. O. an. 5. Hadriani, seu 2. Olymp. 225. factum est, quibus adjungendi vulgares: at Peta. Fux. Lo. Fa. Mar. Contract. an. 6. ut etiam Cassiodorus, dum tribuit sexto Consulatui ab imperio Hadriani, & dum sub *Vero & Ambiguo*, quos Fasti Onuphriani describunt circa an. 2. Olymp. 226. Vide Xiphilinum, Spartianum, & Niceph. lib. 3. cap. 24.

Cephisus fluvius &c.) Pi. opponit an. 5. Hadriani O. Vi. an. 6. Peta. Fux. Lo. Fa. & impressi an. 7. sicut etiam Cassiodorus.

ponte conjungens) Ita corrigendum fuit juxta O. Vi. Pi. M. P. Al. L. Peta. A. & tres mss. Fab. cujus loco exstabat olim intolerabilis error *sponte conjungens*, & utrumque deest in Fa. Ad nostram lectionem vergit Cassiodor. in Chronic. *Juxta*, inquit, *Eleusinam civitatem in Cephiso fluvio Hadrianus pontem construit Coss. Ga[illegible] cano & Tatiano*.

hyemem exegit) Accommodatius ad uniuscujusque captum, quam ut olim *hyemen exigit*, ex Lo. Peta. O. Vi. Fux. Fa. Pi.

Hierosolymis x. post &c) Vendicat hæc sibi annus [illegible] Hadriani, in omnibus libris meis tam membranaceis, quam excusis, quin & apud Contract. apud Mar. tamen an. 8.

Joses) *Jeses* A. *Loses* V. *Joerser*. P. *Jesses* Co[illegible] *Josis* apud Epiphan. hæresi 66. Ἰωσὴφ Euseb. lib. 4. histor. cap. 5. Niceph. lib. 3. cap. 25. & Zonaras ex D[illegible] bio vocabulum hoc variam obtinuit terminationem non solum in historia Ecclesiastica, sed etiam in divinis [illegible] teris. Nam Act. 4. ubi vulgata *Joseph autem*, Græce est Ἰωσὴς δὲ ὁ ἐπικληθεὶς Βαρνάβας. & Matth. 2[illegible] Ἰω[illegible] της: in quibusdam Latinis exemplaribus J[illegible]: quinetiam apud Hieronymum interpretatio etiam [illegible] nis diversa. Nam *Joses* redditur *parcens* vel *elevatus*; *Joseph* autem *augmentum* vel *profectus*: Hieronymus adversus Helvidium, appellat matrem Jacobi & J[illegible] Mariam.

Hadrianus sacris Eleusinæ initiatus &c) Hæc assignatur an. 7. Hadriani, & 3. Olymp. 225. in Vi. O. an. 8. & 1. Olym. 226. in Fa. Fux. & impressis: at an. 9. & 1. Olymp. 226. in Peta. Pi. Lo. & 3. mss. Fab. Hos autem maluimus imitari, quia sublato anno Galbæ &c. de [illegible] supra an. 1. Olymp. 226. incidit in annum 9. Hadriani, & quia propius acceditur ad judicium oc[illegible] erat [illegible] Josephi Scaligeri, qui lib. 5. de emendatione temporum pag. 450. existimat errore Librarii hæc collocata ad an[illegible] illum 1. Olymp. 226. & transferenda in annum 2.

ibid. B. *dona largitus*) Licet antiqua lectio *bona [illegible] gitus* possit defendi; tamen nostra videtur germanior, juxta L. M. P. V. O. Vi. Lo. Pi. Peta. Fux. utrique convenit Xiphilinus, dum scribit *Hadrianum dedisse Atheniensibus magnam pecuniam & frumentum annuum, omnemque Cephaleniam*: & Spartianus, *multa in Athenienses contulit & Athenarum partem*, quam construxit, *Adrianopolim appellavit*. Ratio sumitur ex eo, quod Athenienses computabant magno beneficio, quando viris de se bene meritis deferebant jus participandi sacris Eleusinis, sicut legimus apud Spartianum de Hercule & Philippo, apud Soranum de Hippocrate, apud Ciceronem de Pomponio Attico, apud Suetonium de Augusto, apud Capitolium de Marco Antonino.

Quadratus discipulus &c.) Evocantur in Pi. ad annum 8. Hadriani: in reliquis cum an. 9. potius componuntur, ut in Peta. O. Vi. Fux. Lo. Fa. Mar. Contract. & impressis.

ad imperatorem mittit, iniquum) Pro *mittit* habetur *misit* in L. M. A. V. P. Lo. Lod. Pi. O. Vi. Peta. Fa. Mar. & Euseb. lib. 4. hist. cap. 8. & ex iisdem pro *iniquissimum*, ut olim substituimus *iniquum*.

Imperator Hadrianus &c. pater patriæ appel. & uxor ejus Augusta) Commendanda volunt anno 11. Hadriani Fa. Lo. Mar. & impressi: anno vero 12. Peta. Vi. O. Fux. Pi. quos imitatur Cassiodorus. Vide Spartianum de hoc titulo.

Telesphorus) Sic ex omnibus mss. Alberto & So. pro *Teleophorus*, ut in Ven. Lut. H. B. P. vel *Thelesphorus* ut in Vincen. Mar. Porro hunc Ecclesiæ regendæ curam suscepisse volunt, alii an. 12. Hadriani, ut Peta. Fux. Lo. Fa. Mar. Albertus & impressi: anno vero 13. O. Vi. Pi. Eusebius lib. 4. cap. 5. Nicephor. lib. 3. cap. 25. confirmant vulgatum situm, dum tradunt Telesphoro successisse Sixto, an. 12. Hadriani.

Antiochiæ constituitur IV. Episcopus Cornelius) Quo anno Cornelius Antiochenæ Ecclesiæ præfectus fuerit, varia libri. Nam Peta. Lo. Fux. Fa. Mar. & cusi an. 12. Hadriani: Pi. & Contr. an. 13. Vi. O. an. 14. Sed nihil obstat, cur eadem editorum tueamur; immo videtur firmari auctoritate Nicephori Constantinopolitani, dum tribuit Eroni prædecessori annos 20. totidem enim interjiciuntur inter 11. Trajani, quo sedit Eron, usque in 12. Hadriani, quo obiit.

Nicopolis & Cæsarea &c.) Harum urbium casum connumerant Peta. Fux. Lo. Fa. & excusi an. 12. Hadriani: O.

ni : O. Vi. Pi. anno 14. Contractus an. 13.

Antinous puer &c.) Mortem Antinoi incurrisse volunt in annum 13. Hadriani Peta Fux. Lo. Fa. & vulgati : reliqui in annum 14. ut Vi. O. Pi. & licet Spartianus, & Xiphilinus, seu Dio hujus rei meminerint, minus tamen certa anni circumstantia ex illis colligitur.

puer egregius) Non omnino improbabam id, quod habent Vi. O. Pi. Lo. Fa. Mar. Fux. Vincen. *puer regius* id est, Cinædus, seu Amasius regis, (imperatores enim Romani ab Eusebio & Hieronymo sæpius reges appellantur) præsertim quod cum *puer egregius* eandem habeant significationem ac sequentia *eximiæ pulcritudinis*; solita nihilominus religio immota esse voluit vulgata, cum propter reliquorum codicum auctoritatem, quæ numero longe superant, tum quia cum non tantum corporis, sed & animi pulchritudinem suspiciamus, egregius dicitur non solum, qui corporis forma elegans, sed qui ingenii, animique dotibus præstat. His adjunge quod vix uspiam reperies, ut epithetum hoc *regius* earum regi significet. Ascanius quidem vocatur Virgilio lib. 6. Æneid. regius puer. sed quia destinatus successor regni patris Æneæ.

diligenter sepeliens) vehementer deperiens Peta. Fux. & tres mss. Fab. Lo. A. M. V. P. Al. Fa. de quo plura apud Pausan. lib. 8. Dionem, Spartia. Tertul. lib. de corona, Epiphan. in epito. fidei Cartho. & Justin. oratio. ad Antonin. Idem habet quod nos, Vincen. tom. 1. & 4. & alii cod. Fortasse legendum *vehementer deflens* ex Spartiano, pag. 169. col. 3. A. *Alexandrinæ Ecclesiæ VI Episcopus præf. Eumenes &c.)* Antea legebatur in editis 7. *Episcopus* pro 6. *Episcopus*; nos ope exemplarium A. L. M. V. P. Va. Peta. Lo. Fux. Vat. Al. Vi. O. Mar. Contract. locum correximus, & ratio præcedentium & subsequentium Episcoporum Alexa. idem docet : non propterea tamen suspecta esse debent mendi. si quis dicat Eumenem esse septimum Episcopum Alexandrinum : revera enim septimus est instituta enumeratione a Marco : siquidem mens auctoris est in enumerandis episcopis tam hujus sedis, quam cæterarum non ab Apostolis, sed ab iis, qui immediate Apostolis successerunt, progredi, ut sæpius docet in hist. Porro hæc commiscere cum anno 14. Hadriani, Peta. Fux. Lo. Fa. una cum vulgaribus : alii cum anno 15. ut Vi. Pi. O. Verum priores satis confirmantur facta supputatione undecim annorum Justi antecessoris : præterea auctoritate Nicephori lib. 3. cap. 25. *circiter*, inquit, *duodecimum ejusdem Hadriani imperii annum, anno præterea uno & mensibus aliquot intercedentibus, Ecclesiæ ejus administrationem Eumenes sortitus*, immo & ipsius auctoris lib. 4. cap. 5. historiæ Ecclesiasticæ ; ex quo verba Nicephori sumta videntur : Contractus paulo ab his abest, qui reponit circa an. 17.

Eumenes) Heumenes Lo. *Himeneus* Peta. *Hymeneus* O. Vi. Fux. sed vulgata est Eusebii & Nicephori.

Templum Veneris ab Hadriano Romæ factum) Lectionem constantem ne putes ; varia enim est, ut *Templum Veneris sub Adriano in urbe factum* V. Va. P. Lo. *Templum Veneris ab Adriano in urbe factum* A. M. S. Vat. *Templum Romæ & Veneris ab Adriano in urbe factum* Pi. L. *& templum Romæ & Veneris sub Adriano in urbe factum* Vi. O. Peta. & tres mss. Fab. una cum Mar. *Templum Romæ & Veneris Romæ factum* apud Contract. *Templum Romæ & Veneris sub Adriano in urbe factum* in Fa. Vide Xiphilinum hac de re, & quod etiam aliud templum Veneris construxerit Hierosolymis in loco ubi erat præsepe Christi, ut abolendam ejus memoriam & venerationem: vide Paulinum ad Sever. epist. 11. Hæc autem occupant situm anno 14. Hadriani adversum in Lo. Fa. & impressis, quibus favet Cassiodorus : in cæteris anno 15. ut in Peta. Fux. O. Pi.

Salvius Julianus &c.) Connumerantur anno 15. Hadriani in Peta. Fux. Lo. Fa. & impressis : at in Vi. O. Pi. an. 16.

Hadrianus Athenis &c.) Hæc una cum superioribus, annotantur ad annum 15. Hadriani in Peta. Fux. Lo. Fa. & in impressis: ad annum vero 16. in Vi. O. Pi.

invisit) invasit Al. sed corrupte.

Hadrianus cum insignes &c. agonem edidit &c.) Hæc conferunt aliquot libri in annum 15. imperii illius, seu 3. Olymp. 227. ut Fa. Peta. Fux. Lo. Mat. Contract. & vulgates, quibus consentit Cassiodorus : reliqui in an. 16. ut Vi. O. Pi. & tres mss. Fab. videbantur referenda in an. 1. Olymp. 228. si verum est hunc agonem Hadriani vocatum Olympicum, quod concurreret cum Olympico agone : qua de re vide eruditissimum Scaligerum libro 5 de emendat. temp. pag. 450.

edidit, Bibliothecamque miri operis) Omittuntur in L. Pi. sed leguntur in septem Vaticanis & aliis mss. & apud Albertum, Vincen. tom. 1. Adonem & Mar. & quod præcipuum est, apud Cassiodorum æmulum Eusebii, & etiam apud Spartianum.

Judæis in arma &c.) Constituere his sedem ad laterculum anno 16. Hadriani oppositum, Peta. Fux. Lo. Fa. Pi. Mar. Contract. nec dissentiunt vulgati : at Vi. & O. ad annum 17. reponunt.

tenente provinciam) Sic melius legitur monitu codicum L. A. M. Vi. O. V. Va. Vat. Lo. Pi. Mat. quam olim *tenente provincia*.

Tynio) Tenio L. Pi *Teonio* Va. *Tino* P. *Themo* Vi. O. *Timo* Lo. Fa. Mar. Nostra est retinenda ; sic Mat. & alia exempl.

Phavorinus & Polemon &c.) Notantur item ad annum 16. Hadriani in Peta. Fux. Lo. Fa. & excusis, ad annum autem 17. in Vi. O. & Pi.

Polemon) Sic restituimus ex L. A. M. P. Pi. Lo. tribus Vatic. pro *Palamon*, ut in editis : vel *Palemon* ut in V. licet Anastasius Bibliot. & recentiores, ut plurimum legant posteriori modo, & Vincen. *Palmenon*. Peta. Fux. Fa. tres Vatic. tres mss. Fab. & Lo. *Polemo*. Eusebius lib. 10. de præpar. cap. 3. citat Polemonem lib. 1. Græcatum historiarum, forsan eundem cum nostro : Palæmonis autem Rhetoris meminit auctor circa Olympiadem 206. de quo etiam Suetonius.

Basilides hæresiarches &c.) Certant sed numero pari membranæ. Nam Peta. Fux. Lo. trahunt hæc ad annum 16. Hadriani : Vi. O. Fa. Pi. ad annum 17. incerta victoria, nisi accedant vulgati, qui horum partes sequuntur. Hujus meminit Contractus, sed circa an. 11.

in Alexandria commoratur) Sic correximus ex L. A. M. V. Va. Vat. O. Vi. Lo. Pi. Vincen. pro *in Alexandria commemoratur*.

dux factionis Judæorum) dux *Judææ* L. dux *Judaicæ factionis* P. Lo.

Barchochebas dux factionis) Insignis ille prædo minus dubium reddidit annum : omnes enim codices reposuere ad an. 17. Hadriani, Pi. O. Vi. Fux. Fa. Lo. Peta. & impressi.

Barcochebas) Ita placuit legendum, cum eo modo habeant quattuor Vatic. Fa. & ipse Eusebius lib. 4. hist. cap. 8. Βαρχωχέβας ὁ τῆς Ἰουδαίων ἀποστάσεως ἀρχηγέτης. In Vat. utrumque reperies *Chochebas & Barcochebas*. Nicephor. lib. 3. cap. 24. & Hierony. apol adver. Ruffi. sequuntur nostram lectionem, nisi quod hic corrupte habet *Barthochabas*. Orosius veteris editionis legit *Cocheba*, & recentior *Cotheba* : in Pi & trib. Vatican. *Cochebas* : in Peta. & apud Vincen. *Cothebas*, tom. 1. at 4. *Cochebas* : apud Mar. *Chochelas* : in Fre. & Adone *Cochebas* : in 1. Vat. *Barchochabas* : Helinandus apud Antoninum *Barchosbas* : apud Vincen. *Barcocabas*. Porro videtur vox composita ex *Bar* quod Chaldæis idem est, ac filius, & *Cochebas* pagus ; quasi dicas oriundus ex pago *Cochebas*, vel *Cochabas* : de quo Eusebius ex Africano lib. 1. hist. cap. 7.

Quadragesimale jejunium a Telesphoro per hoc tempus institutum, ac præceptum, quidam scribunt) Non repetiuntur ista in L. A. M. Fa. Peta. Pi. Vi. O. Au. P. Lo. Lod. Mar. Fux. nec in tribus mss. Fab. & ipsa verba, *quidam scribunt*, cum sint insolita nostro Eusebio, satis arguunt additionem. maxime cum nihil ejusmodi, nec quod accedat, repetiatur in historia Eusebii, nec apud Hieronymum, Orosium, aut alios illius temporis, aut superioris. Quinimo constat quadragesimale jejunium esse ex institutione Apostolorum, ut testantur Can. 69. Apost. Clem. lib. 5. Consti. Ignatius epist. 8. Hieronymus epist. 54. Leo. serm. 46. & 9. de quadrages. Theophil. epist. Paschali 1. Socrates lib. 5. cap. 22. dum agit de ritious Ecclesiasticis : *Romani*, inquit, *& Occidentales suarum ecclesiarum consuetudinem ab Apostolis Petro & Paulo datam asserunt*. Et paucis interjectis, ubi ad particularia descendit, *Romani tres ante Pascha septimanas præter Sabbatum, & Dominicam continuas jejunant* : & ubi recensuit varios Jejunii ritus variarum gentium, *omnes tamen*, ait, *Jejunium illud Pascha vocare τεσσαρακοστήν*, id est, quadragesimam.

ibid. B. *Bellum Judaicum &c.)* Ceptum notat Peta. an. 17. Hadriani : Vi. Pi. O. Fux. Lo. Fa. Mat. an. 18. quibus conformes sunt editiones, & ipse auctor lib. 4. histor. cap. 6. Albertus an. 19.

Hierosolymis primus &c.) Uno consensu omnes libri hæc evocant ad annum 19. Hadriani : Albertus & Contract. ad an 20.

Ælia ab Ælio) Sequor hic posteriores editiones, Albertum, Adonem, Mar. & nonnullos mss. Nam priores Ven. & Lut. ac Fux. & Lo. Contractus *Helia ab Helio*, quod etiam habent Fre. Vincen. Cassiodorus & alii, confusis duabus familiis Romanis Ælia & Helia ; quia tamen vulgatam video commendari magis Hieronymo, Mar. Bed. Nicephoro, & auctori in hist. lib. 4. cap. 6 quinetiam haberi in Peta. L. & Pi. nil mutandum duxi : sed aliquantulum ab his variant alii libri. Nam Vi. O. *Ælia*

ab Elio : Fa. & Vincen. *Helyja ab Elyo*. Porro mutationem nominis factam volunt una cum instauratione ab Hadriano an. 19. imperii illius, Fux. Lo. anno vero 20. seu 1. Olymp. 229. Peta. O. Vi. Fa. Pi. Mar. & vulgati, quibus suffragatur Cassiodorus, dum hoc ipsum adscribit Consulatui 20. post initium imperii Hadriani, scilicet *Hadriani*, & *Vibulli*, quos Fasti Onuphrii objiciunt eidem anno. Olymp. 229.

sus sculptus) *sus scalptus* Fux. Pi. Lo. Peta. Cassiod. *sus sculpta* Vi. O. *sus sulcatus* Fa. Hinc expurgabis Marianum, ubi mendose *subsculptus*.

Nonnulli a Tito Ælio) *a Tito Helio* Lo. *Nonnulli Judæorum a Quinto Helyo* Fa. Hæc opinio de T. Ælio constat ex veteribus nummis Vesp. & Titi, ubi *sus insculptus* cernitur.

major sexagenario) Vox *sexagenario* deest in V. P. Mar. sed mendose, cum sit in aliis exempl. & apud Fre. Contract. & Eutrop. lib. 8. Ad hæc mortem hanc attribuit Fux. anno 20. Hadriani: verum cum ab auctore 21. annos imperasse dicatur, ad an. 21. terminari debet; & sic indicant Peta. Vi. O. Lo. Fa. Pi. & impressi.

Antoninus) *Antonius* L. A. V. Va. Au. Vi. O. Lo. Pi. & Cassiodor. alii scriptores varie usurpant modo hoc, modo illud : sed communius est *Antoninus*, quo nomine constanter Eusebius appellat lib. 4. hist. cap. 10. sic enim Græce, Ἀντωνῖνος εὐσεβὴς τὴν Ρωμαίων ἀρχὴν διαδέχεται. Idem habet cap. 12. & 13. sequentibus.

Antoninus &c. regnavit an. 22. mens. 3.) Sic pro *regnavit an. 23. mens. 3.* ut in vulgatis, Fa. Anton. & Alberto, sequuti L. A. M. Au. P. Peta. Fux. Pi. O. Lod. Bedam, Vincen. Contract. & tres mss. Fab. Clementem, Isidorum & ipsum Eusebium lib. 4. histor. cap. 14. Ἀντωνῖνον μὲν δὴ τὸν εὐσεβῆ κληθέντα εἰκοσὸν καὶ δεύτερον ἔτος τῆς ἀρχῆς διανύσαντα : de hoc Orosius, *Viginti*, inquit, *& non plenis trib. annis Rempubl. gubernavit*: quem sequuntur Ado, Fre. Mar. Theophilus vero, qui tunc degebat *ann. 22. mens. 7. dieb. 6.* Fasti *an. 22. mens. 7. dies 26.* Nicephor. lib. 1. cap. 31. tribuit illi annos 23. sed nescio quam vere Eutropius, Zonar. tom. 2. Cedrenus, Xiphilinus e Dione, *annos 24.* Error autem 23 pro 22. inde profectus est hoc loco, quod omnes codices præter L. A. Pi. Vi. O. & Mar. concedant annos 23. ipsi Antonino in serie annorum: sed non mirum si tres menses locum anni integri subeant, quo temporum ratio concilietur, ubi necessario comparandi sunt anni imperatorum & aliorum cum anno Romano, qui sumit initium a Calendis Januarii. Nam non semel hoc contigit in hoc libro, & apud alios Chronographos. Porro relictæ sunt tot notæ numerales 23. Antonini in serie eorundem; tum quia ita placitum majori parti codicum, ut jam præmonuimus; tum quia plura alioquin timenda erant incommoda, ut confusio situs Olympiadum, item annorum a Christo, & ab Abraam; & quia alioquin nunquam nasceretur summa illa annorum 381. quam Hieronymus usque ad an. 14. Valentiniani ait effici : porro 140. annus Christi incurrit in ann. 1. Antonini in Vi. O. Vincen. & Anton. quibus conformes sunt vulgares. Quod non contigisset, si relictus esset antiquus ille superstitius annus Galbæ.

Antoninus pater patriæ appellatur) Antoninum nobilitatum hoc celebri titulo volunt omnes membranæ an. 2. imperii sui, Peta. Vi. O. Fux. Lo. Fa. Pi. Contract. Mar. anno autem primo tres mss. Fab. & excusi. Sed cæteris favet Capitolinus docens hæc accidisse anno 2. imperii Antonini.

Galenus medicus his temporibus claruit) Desunt in L. A. M. V. Pi. sex Vatic. Fa. Peta. Fux. P. Vi. O. Lo. & 3. mss. Fab. sed congruunt veritati historiæ : Mar. Ado, Vincent. & Anton. ea referunt ex Eusebio in Chronicis.

Rom. ecclesiæ &c. Hyginus) Successisse Pontificatui anno 2. Antonini, Lo. Albertus, & impressi indicant : reliqui anno 1. Vi. O. Pi. Fux. Peta. Fa. Contract. cum quibus conveniunt Eusebius lib. 4, histor. cap. 10. & Nicephor. lib. 3. c. 25.

pag. 170. col. 2. A. *sub Hygino Romæ urbis &c.*) Advenisse observant Vi. O. Lo. Fa. Pi. & cusi an. 2. Antonini: at Peta. Fux. & Mar. an 3.

Justinus Philosophus &c.) Plures membranæ hæc notant circa annum 4. Antonini, ut Peta. Vi. O. Fux. Pi. Contract. Mar. sed circa an. 3. Fa. Lo. & impressi.

Heros v. Antiochiæ &c.) Adjungunt hæc anno 5. Antonini Peta Fux. Lo. Fa Mar. Contract. an. 6. Vi. O. Pi. an. 7. tres mss Fab. at demum an. 4. excusi : qui situs bellissime respondet annis 13. quos Cornelio assignat Nicephorus Constantinopolitanus in Chronol.

Marcus VII. Alexandriæ &c.) Inauguratum Episcopum tradunt Vi. Pi. O. an. 7. Antonini : Peta. Fux. Lo. Fa. Mar. tres mss. Fab. an. 6. Contract. an. 9. impressi an. 5. probabilius quam cæteri, cum decimus tertius annus Eumenis sui prædecessoris cum quinto Antonini concurrat, incipiendo a 14. Hadriani, a quo is regendi Episcopatus curam suscepit. Quin ipse auctor lib. 4. hist. cap. 11. vult illum creatum Episcopum post 4. annum Antonini, & eodem anno, quo Pius Romæ Pontifex.

Romæ IX. Episcopus ordinatur Pius an. 15.) Cum hæc penitus deessent in vulgatis & nonnullis mss. huic Pontifici Pio pie reddita est sua sedes hoc loco auctoritate L. A. Peta. Fux. P. O. Vi. Pi. Al. Lo. Fa. Mar. Vinc. Anton. Contract. Alberti, 3. Mss. Fab. nisi quod Fa. Mar. ponunt anno 4. Hujus prætetitionis jam nos admonuerat ora editionis Sonnii, sed restituitur non solum ex libris, verum etiam ex his, quæ sunt apud Eusebium lib. 4. cap. 11. Ecclesiast. hist. Πεντεκαιδεκάτῳ τῆς ἐπισκοπῆς ἐνιαυτῷ Πίου μεταλλάξαντος &c. Nam certo constat ex ipsomet Eusebio tam hic quam in historia loco citato, Pium successisse Hygino, ita non dubitem eum ex sola seu typographorum, seu librariorum incuria in vulgatis & aliis desiderari. Eum præterea nonum inter Pontifices numeramus. Nam cum Hyginus ejus prædecessor octavus recenseatur in omnibus impressis & Anicetus ejus successor decimus; necesse est ut is qui medius intercedit, nonus appelletur. Tertio sedisse eundem ad quindecim annos dicimus, quia ita nobis præscribunt Peta. Al. O. Vi. A. P. Lo. M. Fux. Mar. Albertus, tres mss. Fab. & alii, tum quia Eusebius loco superiori, Πεντεκαιδεκάτῳ τῆς ἐπισκοπῆς ἐνιαυτῷ Πίου μεταλλάξαντος, qui numerus annorum stabiliri potest vel ex mendo ipso, quo fœdantur membranacei L. Fa. & Pi. ubi legimus *an. 25.* pro 15. Sed potior ratio peti debet ex serie temporum, & ex natura Chronici. Nam si Hyginus sedit tantum an. 4. necesse est, ut aliquis interponatur Pontifex inter ipsum & Anicetum. Situs autem est in Fa. ad an. 4. Antonini: in Vi. O. Lo. Fux. Peta. Pi. L. A. ad an. 5. qui videntur magis sequendi. Nam licet Hyginus sederit tantum quadriennio, & ceperit anno 1. Antonini, ut tradit auctor hic & in historia, non est absurdum ejus quadriennium incidere in annum 5. Antonini.

Valentinus hæreticus &c.) In varios digessere annos Chirographi isthæc. Nam Peta. Lo. Fa. tres mss. Fab. ad annum 6. Antonini, quibus conformant se editi: Fux. Mar. ad an. 7. Vi. O. Pi. ad an. 8.

Sancitum est a Pio, ut resurrectio Dominica, die Dominica celebretur &c.) Non leguntur ista in L. A. M. Vi. O. Pi. Peta. Fux. P. Mar. Lo. Fa. nec in sex Vaticanis: nec dubito penitus delenda, cum satis constet diem Dominicam ab Apostolis institutam, ut colligitur ex Apocal. 1. idque in memoriam resurrectionis Dominicæ, juxta Ignatium epist. 6. ad Magnes. August. sermone 251. de tempore, & epist. 119. cap. 15. & alios veteres Patres. Quod si per resurrectionem Dominicam nil aliud intelliges, quam festum Paschatis, ut intellexerunt plerique, non minus constat tale decretum de celebrando Paschate, die Dominica ab Apostolis sancitum fuisse, ut docent Socrates lib. 5. cap. 21. Euseb. lib. 5. histor. cap. 23. sic enim ὡς ἂν μηδ' ἄλλῃ ποτὲ ἢ τῇ τῆς κυριακῆς ἡμέρᾳ τὸ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως ἀποτελοῖτο τοῦ κυρίου μυστήριον : apud Bedam lib. de ration. tempor. seu de natura rerum, Adonem, & Marianum, licet totum fere Chronicon Eusebii transcripserint, nil tale reperitur, sed hoc loco adjectum est, *Hermes scripsit librum, qui dicitur Pastoris, in quo præceptum Angeli continet, ut Pascha die Dominico celebretur*; unde licet colligere, superiora non esse Eusebii.

Citharœdorum) *Citharicorum* Al. Lo. & tres mss. Fab. *Citharidorum* Pi. Porro adnumerarunt ista ad annum 7. Antonini Peta. Lo. Fa. & impressi : ad annum 8. Fux. ad an. 9. Vi. Pi.

Berythius) *Bericius* L. *Berycius* Pi. *Birecius* Vincent. *Byretius* Vi. O. *Verisus* Fa. *Bericisus* Mar. *Beritius*, tres mss. Fab. quæ scribendi ratio sine aspiratione, si frequentiores affuissent codices probanda præ cæteris videbatur, si *y* adjunxeris : Nam apud Suidam lego Βηρύτιος ὁ ἀπὸ πόλεως Βηρυτοῦ, ab urbe Beryto *Berytius* : & apud Suetonium inter Rhetores M. Valerius Probus dicitur *Berytius*. Adhæc sunt qui ipsum claruisse indicent anno 7. Antonini, ut Lo. anno 8. Peta. Fa. & impressi : 9. Fux. an. 10. Vi. Pi. O.

Arrianus Philosophus &c.) Malui cum gemino *r Arrianus*, quam ut olim *Arianus*, quia sic suadent Peta. Pi. Fa. Lo. & ipsa menda quæ cernitur in Fux. ubi *Arrius*, & in Vi. O. *Adrianus*, *d*, pro *r*. Video etiam nomine propria geminare eam consonantem, ut apud auctorem qui scripsit, περὶ τῆς Ἀναβάσεως τοῦ Ἀλεξάνδρου, qui dicitur Ἀῤῥιανός. Cæterum quot codices, tot ferme sedes his assignatæ. Nam Lo. collocat ad an. 8. Fa. & impressi ad an. 9. Pi. ad an. 10. O. Vi. Mar. ad an. 11. Peta. Fux. ad an. 12.

Apollonius Stoicus &c.) Si dubites, cui sinui ista commiseris, Lo. disponit in laterculo opposito anno 9. Antonini : Fa. & excusi anno 10. Pi. anno 11. Vi. O. Mar. an. 12. Peta. Fux. Contract. anno 13.

Chalcidicus) Varia ſcriptio. Nam in P. *Chalchidicus*: in Fux. Fa. & Lo. *Calcidicus*: in Vi. O. & Vinc. *Calcedonicus*: in Peta. & Anton. *Chalchidicus*: apud Caſſiodorum *Chalcidius*: apud Eutropium & Mat. *Chalcedonius*: ſicut etiam apud Georgium Monachum Χαλκηδόνιος, referente Caſaubono in Capitolinum p. 117. Noſtra cæteris præferenda, cum de *Chalcide* urbe Syriæ (nam Stephanus octo numerat in diverſis regionibus) ſit mentio apud Stephanum, Strabonem, Plinium & alios: & Capitolinus in vita Anton. Pii refert, *Antoninum accivisse Apollonium Chalcide*; & in vita Marci vocat eum *Chalcedonium Stoicum Philoſophum*. Calcis autem eſt Urbs Campaniæ in Italia auctore Strabone. Cæteros ergo corrige ex Euſebio.

Scypolitanus) Sic legendum docent P. L. Fa. tres mſs. Fab. Al. Mar. Caſſiod. cui affinis *Seytopolitanus*, ut in Fux. *Scitopolitanus*, ut in V. O. & Vinc. & apud Anaſtaſ. Bibliothec. & *Sebithopolitanus*, ut in Lo. vel *Scithopolitanus*, ut in Peta. pro *Syropolitanus*, ut in impreſſis, Caſſiodoro, Antonino, & aliis: neque enim *urbis Syropolis*, ſed potius *Scythopolis* urbis Palæſtinæ, ſeu *Scybythopolis* (nam utrumque legitur) ſeu etiam de Scythopolitis mentionem faciunt auctores, ut 2. Matth. 12. ubi Græce Σκυθοπολῖται, Antoninus in Itiner. Ptolem. Solinus c. 45 Plin. l. 5. c. 18. Hegeſippus l. 3. c. 19. Solin. c. 45. Joſephus paſſim, Socrates, Sozomenus, Subſcriptiones Conciliorum, & alii: acutiſſimus Caſaubonus in ſuis notis ad Capitolinum p 117. ex vetuſtiſſimo libro regiæ Bibliothecæ refert, Georgium Monachum ſcribere, Βασιλείδης Σκυθοπολίτης.

Ibid. B. *veri*) *veriſſimi* tres mſs. Fab. ſed perperam: deſideratur apud Mat.

Celadion) *Calendion* Al. & Fux. ſed in hoc eſt ſuprascriptum, *vel Celadion*: Peta. & tres mſs. Fab. *Celaudion*, ſed vitioſe. Nam prius exſtat in aliis codd. Mar. Contract. & apud Euſeb. l. 4. hiſt. c. 11. Κελαδίων τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας τὴν λειτουργίαν παραλαμβάνει. Cæterum comparantur cum an. 12. Anton. Pii, in Fa. Lo. et impreſſis: cum an. 14. in O Pi. Vi. et trib. mſs. Fab. cum an 16. in Peta. Fux. Selegimus hos nobis imitandos, cum vulgatorum ſedes aperte mendoſa ſit. Neque enim in illis interponuntur decem anni inter hunc & Marcum anteceſſorem, ut voluerat auctor. Sed loco hoc ita reſtituto relinquuntur decem anni illius Marci, integri & perfecti, non ſecus ac quattuordecim hujus Celadionis, uſque ad ſubſequentem Agrippinum: hiſque ita poſitis abunde ſatis fiet illuſtriſs. & eruditiſſimo Baronio, dum conjicit latere mendum in illis decem annis ipſius Marci, quia antea in editionibus ſeptem tantum interjiciebantur, ſeu computabantur anni inter illum & Celadionem: neque fiet vis Nicephoro Conſtantinopol. qui totidem annos decem aſſignat ipſi Marco, licet eum *Marcianum* vocet: ſed & quod caput eſt, neque ipſi auctori noſtro l 4 hiſt. c. 11. qui cum illo convenit, ut cum auctore Nicephorus l. 3. c. 25. Si autem cernas veterem ſedem ſervatam ad an. 12. Veri, in hac noſtra editione, id non e mente noſtra factum putes velim, ſed Correctoris noſtri neſcio quo conſilio.

quia ſe guloſum) Sic ex L. A. M. Pi. O. Vi. Peta. V. Va. Vat. Lo. Al. pro *qui ſe guloſum*: nam ſenſus ita eſt clarior. Præterea compoſuerunt hec cum anno 13. Antonini, Fa. Lo. quos ſequuntur impreſſi: cum an. 15. Vi. O. Pi tres mſs. cum an. 17 Peta. Fux. Contract.

coarguebat) A L. M V. Pi. Vi O. Al. Lo. ita legendum docuerunt, & non ut antea arguebat.

Caſſianus 17. &c.) Variæ ſunt membranarum partes. Nam Vi. O. Fa. & cuſi ad an. 18. Antonini collocarunt: Lo. Pi. ad an. 19. Peta. Fux. ad an. 23. Contract. ad an. 21.

p. 171. col. 2. *Romana Eccleſia Epiſcopatum x. tenet Anicetus ann. 11.*) Hic duo ſunt conſideranda; anni, quibus ſedit, et annus, quo cepit. Quod ad primum attinet, olim legebatur *tenet an.* 10. ſicuti habent nonnulli mſs ſed placuit potius lectio *tenet an.* 11. cum ſit librorum Peta. Fux. Lo. A. M. ipſius Euſeb. l. 4. hiſt. c. 19. et Nicephor. l. 3. c. 25. Quibus enim magis credendum, quam ipſi auctori, præcipue cum accedat fides aliquot exemplarium: quoad ſecundum, ſedes illi erat poſita in editis. Fa. Lo. et aliis ad an. 16. Anton. Pii, vel ad an. 17. ut in Vi. O vel ad an. 18. ut in Pi. & Mat. Nos repoſuimus ad an. 20 manuducentibus Peta. Fux. trib. mſs. Fab. & Contracto. Adde quod Nicephorus ibid. diſerte teſtatur Anicetum ſediſſe an. 20. Pii: quod etiam colligitur ex auctore in hiſtoria, dum Hygino, & Pio ejus ſucceſſoribus tribuit an. 19. qui incidunt in illum ann. 20. Pii.

Antoninus Pius ſuo patrimonio &c. uſque *paruerint*) Deſiderantur iſta in A. Lo. L. M. Vi. O. Pi. Fa. Peta. Fux. & trib. mſs. Fab. P. Vatic. ſeptem: ſed tamen iiſdem fere verbis reperiuntur apud Eutropium lib. 8.

Antoninus Pius apud Lorium &c.) Sic emendavimus pro *apud Lorum*, ut olim in Baſilienſibus edition. & Sonniana juxta codd. A. M. P. V. Va. Vat. Lo. Fa. Al. tres mſs. Fab. Mar. primas editiones Venetianam & Lutet. Contractum & Anton. in Itiner. licet aliqui apud eundem *Loriam* legendum putent. Noſtram lectionem reperio apud Spartianum, & Caſſiodorum qui hanc totam ſententiam refert iiſdem verbis. At *apud Lorios*, apud Vopiſcum, & Aurelium, ut etiam apud Eutropium, licet liber antiquus, teſtante Vineto in eundem, habeat *apud Lorium*, ſicut editio Sylburgii VVecheliana, ut etiam Pæanius ejus Metaphraſtes, ἐν Ἀγρῷ Λωρίον ἦν ὄνομα αὐτῷ: in Vi. O. eſt *apud Lyrium*: in Pi. & L. *Apollorio in villa ſua*; licet vitioſe, tamen deſignant legendum potius *Lorium*, quam *Lorum*: apud Capitolinum Caſauboni habes *Lauri*. Nam vetus *Lori*. Ex quo diſces, quare auctor addidit *villam ſuam*. Ait enim Antoninum Pium *natum in villa Lanuvina*, ſeu Lavinia, *educatum Lauri in Aurelia, ubi poſtea palatium exſtruxit, cujus hodieque reliquiæ manent*.

vita ſua 77.) Hæc eſt vera ac genuina lectio, & non *vita ſua* 72. quam nos reſtituimus, ſuadentibus A. Lo. Pi. O. Vi. Fux. Peta. L. M. Lod. Al. Idac. Caſſiodor. & Contract. at apud Eutropium Vineti l. 8. *an. vita ſua* 78. Nam Eutropius Sylburgii habet *vita ſua* 73. Pæan. ejus Metaphraſtes Ἑβδομηκονταετὴς γενόμενος: apud Capitolinum *an.* 70. apud Victorem Schotti an. 75. apud Mat. *vita ſua* 67. Verum non dubito quin 6. pro 7. corrupte repoſiti ſunt, cum alii omnes illos 7. retineant. Nihilominus Onuph. in l. 2. Faſtor. vult probare vixiſſe tantum 74. *an.* & *menſ.* 6. Cæterum Lo. aſſignat hæc numero 20. anni Anton. Vi. O. Fa. Pi. an. 22. Peta. Fux. Contract. an. 23. quod imitantur editiones: vita enim & imperium eundem exitum habuere.

Antoninus) In B. *Antonius*.

qui & Verus) Abeſt ab L ſed habent alii libri & auctores. Hic imperator poſterioribus ſæculis dictus eſt per epitheton *Philoſophus*; ſed quam imperite, & contra morem veterum, conſule eruditiſſimum Caſaubonum in Capitolinum p. 123.

imperium adminiſtraverunt) Sic lego cum L. A. M. P. Lo. Vi. Pi. O. tribus mſs. Fab. Mar. Contract. & Vinc. tom. 1. & 4. & Alberto, cum antea eſſet, *imperium miniſtraverunt*.

Lucio Cæſari &c.) Vagantem ignem hunc coercent omnes libri & Mat. ad ann. 2. Marci Antonini ſicut etiam facit Caſſiodorus.

ab oriente in occidentem) *ab occidente in orientem* in L. Fux. A. M. P. Pi. O. Vi. Mar. Caſſiodoro, ſaltem in ultimis editionibus. Nam primæ habent *ab oriente in occidentem*, ſicut eſt noſtra lectio, quæ eſt aliorum mſs. & Idacii, atque Contracti. Nec eſt facile diſcernere ex aliis ſcriptoribus, utrum potius ſit ſequendum.

Ibid. B. *Vologeſus rex Parthorum &c.* Volebat hæc aſſignari an. 2. Marci codex. Pi ſed obſiſtunt reliqui Peta. Lo. O. Vi. Fa. Fux. Mat. Contract. & excuſi, qui ann. 3. opponunt.

Vologeſus) *Volocaeſus* in trib. mſs. Fab. & A. *Vologaſus* in M. Pi. & ſic Xiphil. in Antonino Βολογαισος, interpres ſcribit *Vologeſus*, licet in editione VVecheliana ſit *Vologaſus*: in P. *Vologenus*: in Peta. *Vologueſus*. Noſtra lectio eſt mſs. reliquorum, Mar. & præterea Caſſiodori in Chronic. Oroſ. l. 7. c. 15. Aurelii Victoris de Cæſaribus, Julii Capitolini, Zonar. tom. 2. Plin. l. 6. c. 26. Suetonii in Veſpaſiano: *Vologeſes* apud Vopiſcum, Victorem in Epitome, & Tacitum l 15. idem Græcis *Vologeſus*, qui Latinis *Vologeſes*.

Fronto Orator &c.) *Fronte* Vinc. Huic ſedem delegerunt ad ann. 3. Marci, Pi. Lo. Fa. una cum impreſſis: ad an. vero 4. Peta O. Vi. Fux. Mat. Contract. ſed annus hoc loco non tanti eſt momenti.

Seleucia Syriæ) Libri L. Pi. A. Lo. O. Vi. M. Mat. Oroſ. l. 7. c. 15. & Eutrop. l. 8. ejuſque metaphraſtes Græcus Pæanius ſuadebant legendum *Aſſyria*: ab his non longe abſunt V. Va. Fa. in quibus *Seleucia Aſia* corrupte, ut veriſimile eſt pro *Aſſyria*: in Vat. utrumque habetur *Seleucia Aſſyria Aſia*: at in Fux. *Seleucia Iſauria*. Veruntamen de *Seleucia Syria*, ſeu in Syria frequens mentio apud Appianum, Pauſaniam, & alios pleroſque: Ptolemæus eam collocat in Syria cava ad oram maris Mediterranei, Plin. l. 5. c. 25. dicitur *Seleucia Parthorum*, & *quæ vocatur ad Tigrim*, quia ut ait Strabo l. 15. eſt ſita ſupra Tigrim fluvium. Oroſius vult hanc ſitam ſupra Hydaſpen fluvium. Non contendo quin alterum tolerari poſſit, quod hic ita legendum judicat doctiſſimus Caſaubonus in Capitolinum p. 185. ubi fit mentio ejuſdem expugnationis: Strabo etiam lib. 16. vocat Seleuciam Aſſyriæ Παλαι μὲν οὖν ἡ Βαβυλὼν ἦν μητρόπολις τῆς

Ἀσυ-

Ἀσσυρίας, νῦν δὲ Σελεύκεια ἡ ἐπὶ τῷ Τίγρῃ λεγομένη: Ammianus quoque l.23. loquens de hac ipsa expugnatione Seleuciæ eam inter urbes Assyriæ numerat: quod nullus aut exiguus habetur ab auctoribus delectus inter illa nomina *Syria* & *Assyria*. Nam ut belle Herodotus l. 7. α' ὑπὸ Ἑλλήνων ἐκαλέοντο Σύριοι ὑπὸ τῶν βαρβάρων Ἀσσύριοι ἐκλήθησαν, quem locum citans Eustathius in Dionysium, ὅτι δὲ ἄλλοι παρὰ τοὺς Σύρους οἱ Ἀσσύριοι δηλοῖ καὶ Ξενοφῶν ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς· Ἡρόδοτος δὲ δοκεῖ ἄγειν αὐτοὺς εἰς ταὐτὸν ἐν οἷς φησὶ ὅτι Ἀσσύριοι, &c. & post eum Justinus l. 1. *qui a Barbaris Assyrii, a Græcis Syri*; & ut scribunt Acron & Porphyrio super Ode 12. Horatii, & Ammian. Marcell. l. 23. *qua nunc Syria, olim Assyria vocabatur*: quia tamen Xiphilinus hanc eandem rem tractans *Seleuciam Syriæ* expressit, & ejusdem urbis & appellationis fit mentio consensu omnium codicum circa Olymp. 281. sicut etiam apud Plin. l. 6. c.26. & Tacitum l. 20. seu hist. 4. nihil obstat, quin veterem lectionem retineamus, ne videamur novitatis amatores. Discimus autem ex Appiano lib. quem *de Syria* seu *Syrium* inscripsit, Seleucum Nicanorem novem urbes nomine suo illis imposito condidisse: unde merito auctor exprimit, de qua loquitur. Dio l. 40. ait *Seleuciam esse urbem Mesopotamiæ*. At Mesopotamiam comprehendi sub nomine Syriæ nemo nescit, cum Syria in undecim regiones sit divisa, quarum una est Mesopotamia, teste Plin. l. 5. c. 12. & Mela l. 1. c. 11. Arrianus tamen scribit Assyriam esse proprie Mesopotamiam: Plinius l. 6. c. 26. ait Seleuciam vocari Babyloniam, & Babyloniam esse partem Mesopotamiæ & Assyriæ. Ad extremum committit hæc anno 3. Marci, Pi. reliqui anno 4. ut Peta. O. Lo. Vi. Fa. Fux. simul cum vulgatis & Contracto.

Apud Pisas Peregrinus &c.) *Apud Pissas* Lo. sed minus apposite, cum hic sermo sit non de urbe Italiæ, quæ apud Antoninum in Itinerario, & Ptolemæum scribitur cum duplici *ss*, sed Pisa urbe Elidis in Peloponneso, teste Strabone l. 8. Stephano, Virgilio l. 10. Æneid. & aliis, quæ dicta est Olympia, & ubi ludi Olympici exhibebantur. Præterea huic paragrapho tribuunt latereulum oppositum anno 5. Marci Antonini, seu 1. anno Olymp. 236. Lo. Fa. Fux. Mar. & vulgares: at anno 4. Peta. O. Pi. Vi. sed vulgares haud dubio imitandi nobis sunt, licet nescio quis infestus Apollo collocaverit anno 5. cum constet ex Luciano ut oculato teste in epistola de morte Peregrini istud evenisse *finito certamine Olympico post mediam noctem*. De hoc Philosopho, ut magni nominis viro, Gellius l.12. c.11. diem & annum tamen obitus ejusdem reticuit: verisimileque est auctorem hoc loco ista expressisse, quod rei novitas, & Peregrini fama, magnam admirationem, mortisque contemptum apud multos præsertim imperitiores excitasset.

L. Cæsar de Parthis cum fratre triumphavit) *cum patre triumphavit* Fa. sed mendose, ut constat ex Orosio, Eutropio, Vincen. & Capitolino, qui idem narrant. Adhæc actum triumphum monent anno 4. Veri, seu 3. Olymp. 236. O. Vi. anno 5. Pera. Pi. Contractus & Cassiodorus: anno 6. Fux. Lo. Fa. & vulgares; Cassiodorus annumerat hæc Consulatui *Pudentis & Orfiti*, qui in Fastis Onuphrii objicitur anno 1. Olymp. 236.

Agrippinus ix. Alexandriæ &c.) Hunc creatum Alexandrinum Episcopum, si libris O. Vi. credideris, dices anno 5. Antonini Veri: si Contracto an.10. at si reliquis membranis ut Peta. Pi. Fux. Lo. Fa. Mar. an.6. quibus adjungendi vulgati: & hi posteriores propius accedunt ad ea, quæ scribit Niceph. l. 3. c. 25. & ipse auctor l.4. hist. c.19. *Octavo* (Antonini) *anno* &c. *in Alexandrina Parœcia Celadione, cum illi quattuordecim annos præsedisset, mortuo successit Agrippas.* Item eum nominat, qui hoc loco ut apud Nicephorum *Agrippinus*. Quem situm anni octavi & nos comprobassemus (sic enim conveniret optime cum Celadione antecessore ad an.16. Pii, & cum Juliano successore ad an.1. Commodi) si adfuisset auctoritas alicujus codicis. Cæterum Nicephorus in Chron. tribuit huic Agrippino an 14. nisi forsan sit mendum pro 12. Nam iste numerus firmatur ab Eusebio in historia & Nicephoro.

Persequutione orta in Asia &c.) Commendanda monent an.6. Veri Pi. Vi. O Fux. Mar. Contract. At an.7. Peta. Lo. Fa. & vulgati: Orosius l.7. c.15. de hoc in *diebus Parthici belli persequutiones Christianorum*. Cæterum ad, larus horum immediate inseritur in A. L. M. *Quarta persequutio sub Antonino*: in Pi. *Quarta persequutio sub Antonino*, & in O Vi. *Persequutio orta in Asia*.

Pionius) *Peonius* L. Pi. Lo. *Paonius* Lod. vulgatam lectionem confirmat ipse Euseb. l. 4. hist. c. 15. Πιόνιος: item Ado, Vincen. Mar. & Contract.

Plurimi in Gallia &c.) *in Galilea* A. sed fœde nimis, ut dignoscitur ex aliis libris, Mar. Orosio libro 7. cap. 5. & ipso auctore libro 5. histor. cap. 1. Passos hos martyrium Pi. Vi. O. anno 6. Marci notarunt: anno vero 7. præter impressos, Peta Lo. Fa. Fux.

Lues multas provincias &c.) Hanc luem grassatam observant an. 7. Antonini Veri Pi. Vi. O. Contract. Verum anno 8. potius Peta. Fa. Fux. Lo. & impressi. Pestilentiæ demum hujus meminere Orosius l.7. c.15. Eutropius & Victor, nec non Capitolinus, qui significat eam durasse usque ad obitum M. Antonini, cumque e Babylonia eam secundum devexisse Romam usque, infecisseque ea omnes provincias, per quas iter fecit, ubi per quadriennium in Syria mansisset: quibus stabiliri videtur situs antiquus, cum auctor indicet eum profectum in Syriam anno 4. sui imperii.

Romani contra Germanos &c.) Annumerant iis, quæ ad ann.7. Veri referuntur, Pi. O Vi. Mar. At cum iis quæ ad ann. 8. Peta. Fa. Fux. & impressi.

pag. 172. col. 3. A. *Rom. Ecclesiæ &c. Soter. an. 8.*) [illegible] correximus loco *an.* 14. ut in cusis: vel *an.* 9. ut in Mar. & Alberto, ex fide L. A. Peta. Vi. Pi. Lo. Al. P. Al. O. Contract. & Euseb. l. 5. hist. Eccl. in proœmio Σωτὴρ ἐπὶ ὄγδοον ἔτος ἡγησάμενος, Nicephori l. 3. c.25. Idem docent sequentia, ubi post annos octo Eleutherum ponit. Adhæc evectum vult Pi. ad Episcopatum anno 7. Marci: Peta Lo. Vi. Fa. O Fux. Mar. Contract. an.8. quod imitantur vulgati: & ille firmatur ex superiore & subsequente Pontificibus de quibus singulis suo loco.

Theophilus Antiochiæ vi.) Sic correximus sequuti A. L. M. V. Vi. Pi O. Lo. Al. Mar. Contract. P. pro *Antiochia* 16. cum etiam Heros ejus prædecessor dicatur v. Episcopus, & Maximinus successor vii. Episcopus. Idem confirmant Eusebius & Nicephorus in historia. Præterea hunc referunt Antiochenæ Ecclesiæ præfectum fuisse Pi. Lo. Vi. O. Fa. Mar. & excusi an. 8. Marci: at Peta. Fux. an.9. sed priores firmantur auctoritate Euseb. l. 4. hist. c. 20.

Lucius imperator anno regni sui nono &c.) Idem habet Capitolinus quod auctor; dissentit Eutropius l. 8. qui annum 11. annotat. Cæterum committunt hæc Pi. & Mar. anno 8. Verum cum asserat auctor hæc contigisse anno 9. quid caussæ est, cur non ad eundem notentur, præsertim cum ita præscribant Peta. O. Lo. Vi. Fa. Fux. & impressi? si enim dubitationi sit locus, ad an. 11. referri potius deberent, quam ad an. 8. quia ita ex aliquorum sententia refert, inter quos videmus esse Cassiodorum, vel ad an. 10. ad quem Contract. rejicit.

putans xi.) *putans x* A. L. prius legitur apud Mar. & apud Cassiodor. in Chron. Eutrop. l. 8. Aurelium Victor. & in aliis mss.

Altinum) *Altimum* Lo. duo Vaticana & Mar. Exemplaria nostram sequuntur, ut etiam Victor, Orosius, Cassiodorus, (qui eadem refert) Eutropius, Capitolinus. Est autem civitas Venetiæ testibus iisdem, atque Herodiano Tacito, Pomponio, Ptolemæo & aliis, seu urbs in Mœsia, auctoribus libro Notitia Provin. & Anton. in Itinera. At de *Altimo* nusquam legi.

Antonino Imperatori Melito Asianus) Fœdissime corruptus erat hic locus. Nam legebatur in omnibus editis *Antonino Imperatori inclyto Asianus*; sed adjuti sumus ope codd. L. Lo. Lod. Vi. Pi A. O. M. V. Va. Peta. & trium mss. Fab. P. Al. Fux. Vincent. Bedæ, Mar. Contract. Adonis, & ipsius Euseb. l. 4. hist. c. 14. & 21. & l. 5. c. 24. Hieronymo duobus in locis, lib. de scriptor. Ecclesiast. & epist.84. & Adone in Chron. eadem fere verba referentibus, quibus Eusebius utitur. Ita quoque profert hunc locum illustriss. Baronius tom. 4. p.185. non dubito quin ex mss. aliquo. Melito autem dicitur *Asianus* ab auctore, ut significet urbem *Sardis* (cujus ille erat Episcopus, & de qua Apocaly. 1.) fuisse in Asia; sed ad cujus alterius *Sardis* differentiam penitus ignoro: nec potest esse Sardicæ urbis Thraciæ in Europa, cum vox *Sardensis* multum differat a voce *Sardicensis*: licet non ignorem esse plerosque, qui existiment Conc. *Sardicense* idem esse, ac concilium *Sardense*, quasi celebratum in Asia in urbe *Sardis*, cum historiæ veritas doceat actum in Thracia regione Europæ, & eos in hac re non parum hallucinari.

Sardensis) Sic ex A. L. P. O. Lo. Peta. Fa. Fux. Pi. Al. Vi. & Othon. l 3. c. 25. pro *Sardiensis* vel *Sardicensis*. Nostram lectionem amplectuntur Hieron. de script. ecclesiast. & illust. Baronius in Annal. Verum Ado eadem referens, legit *Sardisensis*: Eutropius sæpe *Sardiensis*. Ad extremum O. Pi. Vi. factum indicant an. 9. Marci, dissentiunt reliqui, qui præter impressos anno 10. opponunt, ut Peta. Lo. Fa. Fux. at an. 13. Contractus,

Apol-

Apollinaris Asianus &c.) Attribuuntur ista in aliis quidem anno 9. Veri; ut in Pi. O. Vi. Mar. anno 1c. in Peta. Fux. anno 11. in Lo. Fa. & impressis: an. 13. apud Contractum: an. 16. apud Albertum. Porro hinc expurgabis Adonem, ubi *Apollinaris Apianus*, pro *Asianus*.

Dionysius Episcopus &c.) Assignant hæc anno 10. Marci, Pi. O. Mar. anno vero 11. Peta. Lo. Fa. Fux. & impressi.

Pynitus) Germanius quam olim *Pynetus*: in qua castigatione sequuti sumus L. A. Pi. M. V. Lo. tres mss. Fab. Anton. quibus accedit Hierony. lib. de scripto. eccles. & ipse Euseb. lib. 4. hist. cap. 23. ubi Πίνυτος: in O. Vi. *Phythinus*: in Fa. Fre. Adone & vincent. *Pinitus*: in Peta. *Pynnitus*: in Fux. *Pynitus*: in Mar corrupte *Primitus*.

Pseudoprophteia) *Hæresis* Vi. O.

qua Cataphrygas) *Cathaphrigas* Fa. *Cataphrigas* Peta. quæ *Catebretas* Au. sed ubique mendum est manifestum ex Augustino, Epiphanio, Eusebio lib. 5. histor. cap. 16. & veteribus scriptoribus: illustriss. Baronius referens hunc locum tom. 2. pag. 188. ita habet *quæ juxta Phrygas nominatur*. Nam κατὰ & *juxta* idem sunt.

Pseudoprophetia &c. Priscilla) Deest in A. sed est in aliis, & Vincen. ac Mar. & retinendum sine dubio, ut constat ex Eusebio lib. 5. histor. cap. 14. Epiphan. hæres. 48. Cedreno, Hieronymo lib. de scriptor. Ecclesiast. ubi eadem refert, & ex Augustino lib. de Hæresib. qui tamen pro *Priscilla* eam *Priscam* nominat, sicut habent Lo. Fre. (licet h c paulo post vocet *Priscillam*) & sicut Erasmus testatur legi apud Hierony. lib. de scriptor. eccles. in emendatioribus codd. ut etiam in vulgatis legitur, & lib. adversus Pelagian. Hic demum observandum quod hæresim hanc natam referunt anno 10. Marci, Pi. O. Vi. at anno 11. Peta. Lo. Fa. Fux. & impressi Epiphanius hæresi 48. tradit exortam circa an. 19. Antonini Pii; itaque cit[illegible] auctor annis 14.

Tatianus hæreticus agnoscitur &c.) Minus tamen certa notio anni ignotum eum reddet. Pi. enim O. Vi. & Mar. discessione a cæteris facta anno 11. Antonini Veri tribuunt. At Peta. Lo. Fa. Fux. cum impressis an. 12.

Tatianus) *Titianus* Lod. Lo. Fa. *Tacianus* Vincen. Tom. 1. sed corripte, cum idem sit cum eo, de quo egimus, in Præfatione Eusebii, & de quo verba facit Eusebius lib. 6. cap. 13. [illegible] de Clemente μνημονεύει τέ τοῦ πρὸς Ἕλληνας Τατιανοῦ. Extat ejus oratio contra Gentes.

Bardesanes alterius hæreseos &c.) Pergunt discrepare Pi. O. & Vi. a cæteris: hæc enim annumerant anno 11. Antonini Veri, quæ Peta. Fux. Lo. Fa. Mar. & impressi anno 12.

ibid. B. *Appianus Cilix Poeta &c.*) Commendantur in O. Pi. & Vi. [illegible] illi, qui anno 11. Veri jacet oppositus, cum in cæteris & Mar. alteri illi, qui anno 12.

Cilix, Purius ex fide L. Pi. & auctoritate Hierony. in Ezech. 47. ubi idem refert, hinc Lucanus lib. 3.

Itque Cilix juxta jam non piratica carina;

[illegible] vulgati, Mar. & alii codd. habent minus pure *Cilex*, vel *Cylex*, id est ex Cilicia, ut antea vidimus de *Pylade*.

Helieutica) Sic restituimus pro *Halieuticam*, ut in impressis: aut *Aleuticam*, ut in Pi. aut *Aleutica*, ut apud Mar. aut *Aliaeutica*, ut in Fa. Peta. aut *Eutica*, ut in Lo. aut *Eleutica*, ut [illegible] P. aut *Eleuticam*, ut in Vi. O. Sic varie lusit negligentia librariorum in depravando hoc nomine. Nos vero [illegible] sequuti A. M. tres mss. Fabb. & Sozomenum, lib. 1. in præfat. qui ejus libri seu poematis subjectam materiam describens sic ait Ὀππιανὸν τὸν ἐν τοῖς [illegible] τῶν ἰχθύων τὰ γένη καὶ τὴν φύσιν καὶ τὴν θήραν [illegible], *Oppianus piscium genera, naturam, & capturam carmine complexus est*. Cedrenus habet Ὀππιανὸς [illegible] ἔγράψατο: in Va. A'λιάυτικά, ut etiam [illegible] Hierony. lib. de scriptor. eccles. & apud Vossium, extat ille insignis liber impressus Græce Florentiæ, Latine Venetiis, & Parisiis utraque lingua.

Tanta per totum orbem pestilentia &c.) Hanc luem generalis cod cum consensus constituit ad annum 12. Antonini Veri. Nescio an alius scriptor ejus meminerit.

in quibus) [illegible] quis L. M. A. Pi. P. tres mss. Fab. ut etiam supra circa Olympiade 217.

Antoninus &c. semel pertinaci exercitui, & qui) Hæc emendatio debetur Lo. Peta. Fux. Fa. Mar. Nam vulgati habent *semel pertinaciter exercitus qui* &c. Idac: *semel pertinaciter exercitu*: Vi. O. *semel pertinaci exercitu qui* &c *semel pertinaci exercitu & qui* &c. quæ duæ postremæ lectiones videntur penitus non improbandæ; sed prior magis placet. apud Baronium dum hunc locum recitat tom. 2. pag. 220. forsan ex aliquo ms. habes *semel pertinaciter exercitui qui*.

siti oppresso) *siti oppressis* A. L. Peta. Fux. M. P. Lo. Mar. Pi. Prius nobiscum habent alii libri & Vincen. tom. 1. Plura de hac pluvia divinitus missa orationibus Christianorum apud Orosium lib. 7. cap. 15. Euseb. lib. 5. cap. 5. qui illa transcripsit pene ad verbum ex Tertulliano in Apolog. cap. 5. & ad Scapulam, Nicephorum lib. 4. cap. 12. Justinum in Apolog. Diaconum lib. 10. Dion. qui artibus magicis tribuit hanc pluviam, Capitolinum qui precibus Antonini erga Deum exortam ait: Xiphilinus tradit *legionem* (Christianorum) *ideo vocatam fuisse* Κεραυνοβόλον, *fulminatricem*: quo autem anno contigerit, hæc insignis victoria, non ita facile est judicare ex libris: nam cum singulæ historiæ referantur fere semper ad annum, cujus nota apponitur initio periodi; Pi. & Lo. videntur constituere illa prima verba hujus periodi, *Imperator Antoninus multis* &c. ad annum 12. Antonini. Nihilominus e regione horum verborum *in Quadorum regione pugnabat*, apponitur nota 14. anni ipsius; in aliis libris illa prima verba periodi apponuntur e regione an. 13. ejusdem: sed illi cum cæteris conveniunt in hoc, ut ex adverso eorumdem verborum, *in Quadorum regione pugnabat*, apponatur nota 14. anni. Itaque si habeatur ratio non numeri oppositi primis verbis illius periodi, sed numeri, qui est ex adverso verborum, quæ illam pugnam exprimunt, dicendum est omnes libros convenire in hoc, ut illa contigerit an. 14. Antonini: sicuti revera accidit, ut colligitur tum ex literis ipsius Imperatoris ad Senatum de tanta victoria precibus Christianorum obtenta, quæ ex Bibliotheca Vaticana reperiuntur apud Onuphrium in Fastis pag. 350. in quibus inscribitur Antoninum fuisse *Tribunitia potestatis* 28. tum ex nummis & veteribus inscriptionibus, ex quibus dignoscitur fuisse 15. Tribunitiam potestatem eo anno, quo ipse Antoninus suscepit imperium.

Atticus Platonicæ sectæ &c.) *Acticus* Vincen. Hunc aggregant O. Vi. anno 15. Marci; sed reliqui anno 16. ut Peta. Pi. Fux. Lo. Fa. & editi.

Romanæ Ecclesiæ XII. *Episcopatum suscipit Eleutherus an.* 15.) Emendatius quam ut olim *Eleutherius*, sicut præscribunt Pi. Peta. Vi. Fux. O. Lo. (quid alii, non memini) & ipse auctor lib. 5. cap. 1. histor. item Hieronym. lib. de script. eccles. & Nicephor. lib 3. cap. 25. licet ratio altera scribendi apud bonos auctores recipiatur, ut apud Irænæum lib. 3. advers. hæres. Reposuimus autem ad an. 17. Marci Antonini, dictantibus Peta. Lo. Fux. & ipso auctore & Nicephor. ibidem, licet cusi cum O. Fa. Vi. Pi. haberent ad an. 16. Cæterum pro *annis* 15. legitur in L. Pi. *an.* 25. sed mendose. Apud auctorem lib. 5. cap. 22. & Nicephor. lib. 4. cap. 19. tribuuntur tantum *anni* 13. & Victor. dicitur successisse Eleuthero *an.* 10. Commodi. Sed quod non eadem mens illi fuerit, quando prius edidit hoc Chronicon, satis convincitur ex situ subsequentium Pontificum.

Antiochiæ VII. *Episcopus constituitur Maximinus*) Addidimus *Episcopus* ex L. Al. O. Pi. Lo. Vi. Contract. Porro hunc *Maximinum* factum præsulem Antiochenum an. 16. Antonini Veri, indices sunt editi: qua in re destituuntur a chirographis, qui omnes cum anno 17. comparant: sed omnes videntur mendosi, quia certum est Theophilum antecessorem vixisse usque ad Commodum. Ipse enim refert lib. 3. ad Autolycum, quot annos regnarit Antoninus Verus, cui Commodus successit: unde non absurde Nicephorus Constant. in Chronol. tribuit ipsi Theophilo annos 13. qui juxta auctorem coincidunt in an. 2 Commodi.

Maximinus) *Maximus* A. Al. Peta. O. Vi. Lo. Mar. prius legitur tum in cæteris mss. tum in Eusebio lib. 4. histor. cap. 24. Zonar. tom. 2. & Nicephoro lib. 4. cap 25. At *Maximianus* apud Nicephorum Constantinop.

Antoninus Commodum fil. suum consortem regni facit) Cui alteri anno tribueremus quam 17. Veri, seu 2. Olymp. 239. cum ita dictent omnes codices & Cassiodorus? licet Mar. & Contract. an. 16.

pag. 173. col. 2. A. *Antoninus cum filio &c.*) Hæc ad annum imperii Antonini 18. seu 2. Olymp. 239. constituunt O. Vi. Pi & excusi; sed an. 17. Contract. & ad an. 19. Peta. Lo Fa. Fux Lampridius in Commodo notat hæc accidisse in Consulatu *Pollionis & Apri*, hoc est, ut designant Fasti Onuphrii anno 4. Olymp. 238. Cassiodorus vero *Coss. Orfiti & Ruffi*, id est, anno 2. Olymp. 239. ut in iisdem Fastis appingitur; sed tamen anno 18. Veri, juxta ipsum Cassiodorum, qui profert pene ipsissima verba Eusebii.

apud Carnuntum) Sic pro *apud Cornutum*, ut in impressis; sequuti sumus A. L. M. Pi. Sa. Fux. Tres mss. Fab. P. Vi. Lo. O. Spartianum & Ammianum lib. 30. & quia omnia exemplaria conveniunt in hoc vocabulo, dum ejus fit mentio circa Olympiad. 272. unde Andreas Althamer in descriptione Danubii scribit veteres dixisse *Carnuntum*: sicut etiam legitur apud Eutrop. lib. 8. qui ista eadem refert: in Peta. *apud Carnunthum*: in V. Va. Vat.

Fa. *apud*

Fa. *apud Carnutum*, sicut apud Aurelium Victorem & Zosimum: in Al. *Corminium*; seu apud Orosium lib. 7. cap. 15. *apud Carnotum*: ita omnes fere conveniunt in prima syllaba *Car.* Plinius lib. 4. cap. 12. & lib. 47. cap. 3. & Antoni. in Itinera. meminerunt *Carnunti* urbis in Pannonia, quam Zosimus lib. 2. loquens de Herculio ad Diocletianum, profecto misere confundit cum Carnuto oppido Celtico, quod proprie Carnutum, vulgo *Chartres*: alterum Carnuntum appellatur. Sunt viri docti qui putant idem esse quod hodie *Petronella* dicitur in Austria, ubi visuntur moles & situs castrorum.

Antoninus post victoriam &c. usque *exhibuerit*) Absunt hæc ab L. nil tamen cogit nos cur ea tollamus, cum exstent in aliis codicibus, & apud Capitolinum atque Eutropium, ex quibus sumta videntur. Munificentiam autem hanc exhibitam ab Antonino aliqui libri tradunt anno ejus 18. ut Pi. Vi. O. Mar. aliqui anno 19. ut Peta. Lo. tres mss. Fab. Fa. Fux. & cusi, quibus favet Cassiodorus. Eutropius hæc eadem refert, omisso tamen Consule, seu anno.

Commodus a senatu Augustus appellatur) Reduxere ista Pi. O. Vi. Mar ad an. 18. Veri: Lo. Fa. Fux. tres mss. Fab. & vulgares ad an. 19. & ultimum quem amplectitur Cassiodorus: & ratio idem exigit.

Smyrna urbs Asiæ terramotu ruit &c.) Non una est assertio omnium codicum, quo anno id evenerit, cum Pi. Vi. O. Mar. redigant ad annum 18. Veri. Peta. Lo. Fa. tres mss. Fab. Fux. & vulgares ad annum 19.

Julianus x. *Alexandrinæ Ecclesiæ &c.*) Juliani Episcoparum referri volunt libri ad annum 18. Veri, ut Mar. alii vero ad an. 19. sic Fux. Fa. Lo. Peta. Pi. tres mss. Fab. & impressi. Soli O. & Vi. una cum Contracto dissentiunt, qui ad annum 1. Commodi; & hi videntur imitandi, quia auctor lib. 5. hist. cap. 9. ascribit initium Episcopatus hujus Juliani anno primo Commodi, atque etiam quia annis 12. Agrippini antecessoris pertingunt usque ad illum annum.

Commodus de Germanis triumphavit) Triumphum decretum Commodo anno 1. imperii sui docent omnes libri, & Mar.

Templum Sarapidis Alexandriæ incensum) Libri omnes & Contractus indices nobis sunt hæc evenisse anno 2. Commodi: excludito Mar. qui circa. an. 1. enumerat; quodnam sit verius aliunde non potest dici, cum nullus veterum ejusdem rei meminerit.

Serapidis) *Serapidis* Peta. & 3. mss. Fab. *Sarapis* Fa. *Serapis* Mar. de hujus orthographia supra.

Irenæus) *Hyreneus* Peta. Vi. Fa. O. Vincen. *Hireneus* Fux. Lo. Pi. & 3. mss. Fab. Porro Pi. O. Mar. & Vi. ad an. 2. Commodi referunt: Contract. ad an. 8. Peta Lo. Fa. Fux. ad an. 3. quorum partes imitantur impressi; nec video cur ab illis discedendum sit.

Thermæ Commodianæ Romæ factæ) Dissensio est inter chirographos quo anno imperii Commodus has Thermas ædificavit. Nam Pi. Vi. Mar. O. an. 3. & 3. Olymp. 240. Peta. Lo. Fa. Fux. & impressi an. 4. ascribunt: Cassiodorus vero & Contractus anno 5.

Commodus Septembrem mensem &c.) Pro *septimum mensem* ex fide A. L. M. V. Va. Sa. Peta. Vat. Fa. Vi. Pi. P. O. Al. Lo. Lod. trium mss. Fab. Mar. & Eutrop. lib. 8. Adhæc institutum est hoc a Commodo anno 3. imperii ipsius, si Pi. O. Vi. credideris, si Fa. Mar. & impressis an. 4. si Peta. Lo. Fux. an. 5.

Hierosolymis 26. ordinatur Episcopus Maximus &c.) Evectum Maximum ad Cathedram Episcopalem Hierosolymitanam anno 4. Commodi monstrant Pi. O. Vi. anno vero 5. Fa. Mar. & cusi: anno demum 6. Peta. Lo. Fux. & tres mss. Fab.

Dulichianus) Olim *Dulychianus* cum *y*, sed maluimus imitari. Pi. O. Vi. quam etiam *Dulcianus* in Peta. Lo, Mar. Contract. *Dulcionus* in Fa. & quattuor. Vatica. *Dulcianus* in tribus aliis Vatic. quia legimus apud Eusebium lib. 5. histor. cap. 12. Δολιχιανός: interpres Epiphanii hæres. 66. vocat *Diocletianum*, sed error est librarii; nam etiam apud eundem Δολιχιαρός: sicut habes Nicephor lib. 4. cap. 19. *Dolichianus*; idem apud Nicephor. Constantin.

Dius) Hanc lectionem tuentur L. M. Vi. O. Pi. sex Vatic. P. Peta. Al. Lo. Fa. Lod. Mar. Zonar. tom. 2. Epiphan. hæres. 66. Nicephor. Constantinop. & Niceph. Calis. lib. 5. cap. 10. Nam vulgati habent *Ælius*, ut *Idius* in A. *Helvius* apud Cassiodor. in Chronic. *Dydus* in uno Vatic.

minime inveniantur) *minime servarentur* in A. L. M. V. P. Pi. O. Vi. Lo. & trib. mss. Fab. in Peta. *minime salvarentur*: in Mar. *minime reperiuntur*. Sed nil mutavimus; quia sensus eodem recidit.

Apollonius &c. usque *truncatus est*) Desiderantur ista in A. L. M. Pi. Peta. Fux. trib. mss. Fab. O. Vi. septem Vaticanis, Fa. P. Lo. Mar. Contract. tamen habentur apud Euseb. lib. 5. histor. cap. 21. ideo hic quoque maneant.

In Capitolium) *In Capitolio* Peta. Fux. Fa. Lo. Pi. Verum hujus rei gestæ varii anni indicantur pro varietate codicum, ut apud Mar. annus 5. Commodi: in Vi. O. annus 6. in Pi. an. 7. in Lo. Fa. & cusis annus 8. in Peta. Fux. annus 9.

Alexandriæ xi. *&c. Demetrius &c.*) Primus annus hujus Demetrii Episcopi comparatur in Pi. Vi. O. cum anno 8. Commodi: in Lo. Fa. Fux. Mar. & impressis cum anno 9. in Peta. 3. mss. Fab. & Contract. cum anno 10. Cuinam potius hærendum, cum Eusebius lib. 6. histor. cap. 2. & Nicephor. lib. 5. cap. 3. assignent primordia Episcopatus Demetrii anno 10. Severi?

annis 43.) Restituimus 43. pro 34. prælucentibus A. L. Vi. O. Pi. M. Lo. Contract. Mar. præcipue ipso auctore lib. 6. histor. cap. 26. Nicephor. lib. 5. cap. 18 licet *annis* 47. in Pi. an. 40. in Peta. *an.* 17. in uno ex tribus mss. Fab. in altero *an.* 43. Nicephorus Constantinopolit. tribuit illi tantum *an.* 10.

pag. 174. col. 2. A. *Commodus imperator Colossi &c.*) Cepit edere argumenta hæc superbiæ suæ Commodus anno 9. imperii sui, ut, docent Pi. Vi. O. Fa. Mar & editiones sive anno 10. ut Peta. Lo. Fux. Albertus, Contract. & tres mss. Fab. quibus convenit Cassiodorus, qui hæc ipsissima verba profert: Lampridius vult caput illud sublatum, fuisse Solis effigiem. Nam primum quidem habuisse Colossus *vultum Neronis*, ut loquitur Spartianus, sed postea fuit *Soli consecratum*, non ab Hadriano ut ipse vult, sed a Vespasiano,

Serapion VIII. Legeras hucusque in ultimis editionibus Basiliensibus & Sonniana VII. pro VIII. sed erratum agnosces, cum Maximinus ejus prædecessor numeretur VII. Adde quod Eusebius in historia, Nicephorus & Zonaras vocant eum VIII. & ita habent primæ editiones Ven. & Lut. Mar. autem vocat mendose *Seraphionem*, & nonum recenset. Porro ad insulas Episcopatus Antiocheni vocatum Serapionem anno 10. Commodi, docent Pi. Lo. Vi. Fa. O. Mar. tres mss. Fab. & impressi; anno vero 11. Peta. Fux. an. 12. Contract. editorum situs stabilitur auctoritate Nicephori Constantinopolitani, dum Maximo superiori Episcopo Antiocheno tribuit annos 13. qui desinunt in annum 10. Commodi; licet ab eo dissentiat Nicephorus Calistus, dum annos 11. tantum illi adscribit. Eusebius quoque lib. 5. hist. cap. 22. videtur tribuere initium Serapionis eidem anno 10. Commodi: idem quoque Nicephorus lib. 4. cap. 19.

Commodus multos nobilium &c.) Ut plerumque in cæteris, sic hoc loco uno aut altero anno dissentiunt codices. Nam Pi. anno 10. Commodi notat: Peta. O. Lo. Vi. Fa. Fux. & impressi anno 11. Contract. anno 12. Lampridius meminit quidem cædis horum, sed annum prætermittit.

Incendio Romæ &c.) Observarunt evenisse anno 12. Commodi Peta. Pi. Lo. Vi. O. Fux. Fa. & excusi: Mar. an. 11. Hoc incendium eleganter describunt Herodianus & Orosius.

in domo Vestilianis) *Vestalis* Idac. Vincen. Martinus Polonus, Au. *Vespasiani* Mar. sed vitiose; Nam lectio nostra habetur in editis, 7. Vaticanis, & aliis mss. & apud Jornan. Antoni. Contract. & Cassiodorum. Addo etiam cum bona venia Casauboni, apud Orosium lib. 7. cap. 16. & codicem clarissimi Petavii. Onuphrius autem lib. de Rom. princi. ait Commodum strangulatum fuisse *in hortis Vectilianis*, forte ex Capitolino, dum hic Commodum occisum fuisse refert *in Vectilianis* scilicet ædibus, & dum in Marco Antonino ait, ipsum *natum Romæ in monte Cælio in hortis*. Nam, ut ait Lampridius, *de Palatio ipse ad Cælium montem in Vectilianas ædes migravit, negans se in palatio posse dormire*: unde Fasti Græci referente Casaubono in doctissimis suis Notis in Lampridium pag. 224.) ἐν οἰκίᾳ Βεςιανȣ̃ ϛσυγγενοῖς αὐτȣ̃: & Gotfridus Viterbien. (qui scripsit an. 1180.) *in domo Vestilia dicitur fuisse strangulatus*: idem Otho Fris. lib. 3. cap. 17. nec dubium quin uterque ab Eusebio sit mutuatus.

Ælius) *Helvius* Peta. Fa. Lo. Pi. tres mss. Fab. Victor. lib. de Cæsaribus & in Epitome; *Elius* Vi. O. *Helius* Fux. & Albert. In solo Fux. tribuitur Pertinaci unus annus in columna numerorum, seu in serie annorum. At in Pi. Peta. ascribitur quidem nota numeralis e regione horum *Ælius Pertinax* &c. sed ita ut vicem teneat anni primi Severi, adeo ut nota anni 2. ipsius, sit postea posita e regione illius paragraphi *Clemens Alexandrinus* &c. Itaque observandum est istum versiculum & subsequentes usque ad *Severus* &c. vel revocari ad an. 1. Pertinacis, ut in illis, in quibus illi datur unus annus, sicuti in Fux. 3. mss. Fab. Mar. vel ad an. 1. Severi, ut in illis duobus, in quibus ille annus Severi præit: vel ad an. 13. & ultimum Commodi, ut in cæteris, in quibus nulla est nota inter annum 13. Commodi, & an. 1. Severi.

Pertinax

Pertinax septuagenario) Pro *sextuagenario* ex. L. A. M. Vi. Pi. V. P. So. O. Lo. Anton. Cassiodoro, & Eutropio lib. 8. qui eadem refert, & ejus metaphraste Pæanio: *sexagenario* Mar. Dio tamen, Vopiscus, & Herodianus ajunt, eum natum fuisse 67. annos, cum factus est Imperator.

Romæ Episcopatum suscipit xiii. Victor. an. 10.) Duo hic notatione digna: primum, quod dicatur Episcopus 13. cum vulgari habeant 14. sed priorem numerum docent omnes libri, & ipsa ratio præcedentis, & subsequentis Episcopi, quod accipiendum scilicet a Petro, ut explicat Eusebius lib. 5. histor. cap. 28. quo etiam sensu paulo ante dixit, *Linum Primum Romanæ Ecclesiæ Episcopum*, videlicet post Petrum: ab hoc Cletus dicitur secundus, & ita consequenter alterum quod ratio situs est diversa. Nam in vulgatis, Fa. Lo. Vi. O. habentur ad an. 13. Commodi: in aliis vel ad an. unicum Pertinacis, vel ad an. 1. Severi, prout varii sunt libri, de quibus supra.

testatus est) Rectius si deleatur vox *est*, ut in Al. & omnibus aliis mss.

ibid. B. *apud Milvium*) *apud Mulvium* Pi. Lo. L. P. M. & Orosius: *apud Milvum* O. V. Vi. *apud Molinum* Fux. ubi *in* pro *vi*. Verum rectius *Milvium*; cum idem reperiant in sex Vaticanis, & aliis mss. Anton. Mai. Idac. Nicephor. Vincen. Beda, Adone & Othone. in Lod. legitur *Bulbium*: in Fre. *Malvium*; sed vitiose utrobique, de hoc plura postea.

Severus regnavit an. 18.) Pro 18. prostat 19. in O. Vi. tam in rextu, quam in serie annorum. Sic apud Vincentium, qui eodem vel simili codice videtur usus: Fa. & Lo. exhibent quidem 19. in textu, sed in serie tantum 18. Optassem jure posse hoc illi concedi: teneret enim decimus nonus ille annus locum illius, quem veluti superfluum agnoscimus in annis Galerii, ut dicemus. Verum cum adversos habeamus cæteros codices, absit ut eo audaciæ prorumpamus, maxime cum videam apud Xiphilinum, Contr. & Fastos 17. annorum spatio *mens. 8. die. 3.* imperium Severi definiri: Cedreno sunt totidem, nisi quod dies prætermittat: Zonaræ *an. 16. mens. 8. die. 3.* Eutropio *ann. 16. mens. 4.* Ado & Freculphus numerat quidem *an. 17.* sed menses & dies reticent: at Eusebius cujus auctoritate flectuntur, lib. 6. hist. cap. 8. vulgatam lectionem tuetur, cui adhærent Orosius, Beda, Antoni. Hugo Floriacens. (qui est ms. apud clarissimum & eruditissimum Petavium) & Marianus, nisi quod hic *menses 3.* adnumerat.

Severus provincia &c.) Descriptio est generis Severi, quæ quia primo loco solet præmitti in aliis, & anno illius primo respondeat necesse est, ex præscripto Pi. Lo. Vi. O. Fa. Fux. & impressorum: solus Peta. an. 2. opponit.

B. *Lepti*) *Lepci* Pi. L. A. M. P. *Lecti* tres Vatic. primum tamen cæteris præferendum. Nam sic reliqui codices, & Mar. Præterea ista ad verbum refert Cassiodorus, & ita scribunt Victor. Capitolinus, Vopiscus, Spartianus, Oros. lib. 7. cap. 17. & Aurel. Victor. lib. de Cæsarib. præcipue vero Eutropius lib. 8. ex quo ista videntur descripta ad verbum. Certum est autem duas esse urbes hujus nominis in Africa, ut testantur Plinius, Mela, & Antonini Itinerarium, atque alii plerique.

Clemens Alexandrinæ &c.) Concertationes has ad an. 1. Severi, Mar. at ad an. 2. ejusdem notant Peta. Pi. Lo. Vi. Fa. O. Fux. 3. mss. Fab. & impressi.

Narcissus Hierosolymitarum &c.) *Hierosolymorum*, suadentibus Peta. Fux. A. M. Va. Lo. P. I. Mar. Al. Beda, Adone, Orosio, & aliis. Nihilominus cum verus scriptio habeat suam rationem de incolis Hierosolymæ urbis, maneat immota. Porro ista ad an. 4. Severi produnt Vi. & O. Sed reliqui ad an. 3. ut Peta. Pi. Fux. Fa. Lo. Contract. Mar. tres mss. Fab. & impressi.

Polycrates quoque) Exstabat ante in vulgatis & majori parte Chirographorum, quin etiam apud Bedam. Contract. & Marianum, *Polycarpus quoque*: prius tamen magis probatur, non tantum quia ita castigatum est ad oram editionum Basiliensium & Sonnianæ; sed quia ita habent Vi. O. Fux. Præcipue vero quod auctor iterum loquens, quattuor lineis interjectis, de Narcisso, Theophilo, & Bacchyllo, de quibus hoc loco, cum illis copulat coætaneum *Polycratem* & non *Polycarpum*: idem lib. 5. hist. cap. 22. Præcipua vero ratio est quia Polycarpus Smyrnæ Episcopus (nuspiam enim alterius Episcopi ejus nominis illis primis temporibus fit mentio) privatus est vita ex sententia Eusebii supra & lib. 4. histor. cap. 14. *initio imperii Antonini*, hoc est, circa ejus annum 6. & Christi 169. Nec te sollicitum habeat, quod asserit Socrates lib. 5. cap. 22. eum martyrio vitam finiisse sub Gordiano, hoc est, an. Christi 241. Nam cum nullam veritatis speciem id præ se ferat, sua sponte ruit.

Polycrates quoque & Irenæus & Bacchyllus) *Polycrates Ephesiorum, & Hirenæus Lugdunensis, & Bachylus Corinthiorum* in Fux.

Bacchyllus) *Bachinus* O. Vi. *Bacchilos* Pi. *Baccilus* Lo. *Bacillus* & paulo post *Bracillus* Fa. *Bachylus* Contract. Beda. *Bachilus* Mar. *Bacchilus* Peta. & tres mss. Fab. quod idem paulo post observatur: nos alterum *l* addidimus, juxta Euseb. lib. 5. hist. cap. 23. ubi Βακχύλλος: at apud Nicephor. lib. 4. capit. 19. *Bacchylus* cum unico *l*.

Candidus &c. usque *efficitur*) Desiderantur in L. A. M. septem Vat. P. Vi. O. Pi. Lo. Pe. & tribus mss. Fab. & Mar. sed ejus facit mentionem Euseb. lib. 5. hist. cap. 26. sub Severo, ut etiam Niceph. lib. 4. cap. 35. consensus tamen tot exemplarium persuadet esse glosema.

Quæstione orta) Satisfactum quæstioni a Pontificibus illis an. 4. Severi, docent Peta. Lo. Fa. Fux. Mar. quibus adde editiones: at Pi. Vi. O. an. 5.

Hierosolymarum) Ne sis dubius de hac scriptura. Nam editi & manuscripti non semel illam habent, licet frequentius *Hierosolymorum*; usitatius enim est apud veteres neutrum plurale quam fœmineum: sed de hoc supra quasi ab initio.

pag. 175. A *Judaicum & Samariticum*) *Sarmaticum* M. V. Fa. Va. P. utrumque in Vat. *Samaritanum* in O. Vi. Mar. sed germanior communis lectio, & eam sequuntur præter alia exemplaria Contractus, Vincentius, Antoninus: quod enim Severus bellum Sarmatis indixerit, nullus quod sciam scripsit: eruditissimus vir ait se nunquam invenisse bellum Judaicum a Severo gestum. At poterat illud hic advertere. Ad extremum, bellum hoc renovatum docent an. 4. Severi: Fux. Peta. Mar. Contract. & cusi an. 5. Lo. Fa. an. 7. Vi. & O. an. 8.

Severus Parthos &c.) Committuntur hæc laterculo opposito an. 5. Severi in Lo. Fux. Peta. an. 6. in Fa. Mar. Contract. Alberto, impressis & Cassiod. an. 7. in Vi. O. an. 9. in Pi. de his vide Herodianum, Spartianum & Eutropium, licet non indicent annum.

bellum ortum, vel resumtum) *bellum motum* L. A. M. V. P. Fux. Lo. Fa. Pi. O. Vi. tres mss. Fab. Mar. ut etiam Contractus: illud autem *vel resumtum* non apparet in Peta.

Adiabenos) Receptum jam videbatur in editis ut *Adyabenos* per *y* prostaret, sicut habet Plinius lib. 6. cap. 9. Verum vicit chirographorum consensus, M. A. Lo. Fa. Peta. Fux. trium mss. Fab. & Mar. præsertim cum præponderet auctoritas Eutropii, Jornandis, Cassiodori, Dionis, Orosii, Ammiani, Ruffi, Spartiani, Victoris, Strabonis, Herodoti, & auctoris ipsius in historia, apud quos leges Ἀδιαβηνοὶ & *Adiabenoi*, sicut etiam habent veteres lapides & inscriptiones. Ad hæc observabis non levem maculam in Vi. O. Pi. L. Lo. in quibus *Azabanus*, in Fux. & Mar. *Aliabennes*.

Arabesque) *Arabasque* Lo. Pi. tres mss. Fab. Contr. Eutrop. lib. 8. & Cassiodor. *Arabes quoque* Peta.

faceret) *fecerit* A. L. M. P. Lo. Pi. Mar. prius est apud Eutropium & in aliis mss.

Adiabenicus) Iisdem rationibus moti, quibus antea, ita scribendum diximus, & non *Adyabenicus*, ut olim; licet desit in Vi. O. & in Fa. *Adiabenus* pingatur.

Severo imperante Thermæ &c.) Diversis annis annumerantur hæc pro varietate codicum, ut in Fa. & impressis an. 7. in Lo. Fux. Peta. Contract. an. 8. in Pi. Vi. O. ann. 10. a Cassiodoro comparantur cum an. 8.

& Romæ) Sic habent L. A. Au. M. P. O. Pi. Vi. Lo. & non ut olim *& Romam*.

Septizonium) Olim legebatur *Septizodium*: nos ope exemplaris Al. & Fux. & unius ex trib. mss. Fab. locum correximus: & nostram lectionem confirmant Suetonius in Tito, Notitia Rom. imperii, Antiqua Descriptio Urbis, Cassiod. in posteriori editione (nam in veteri *Septizodium*) Idem Spartianus & Ammian. lib. 15. Favent etiam codices V. Lo. Fa. ubi legitur *Septidonium d*, pro *z*: video vocari a Capitolino *Septodium*, quasi concursus septem viarum: ab aliis *Septisolium*, quasi divisum in septem solaria; sed de *Septizodio* nusquam alias: Pomponius Lætus, & alii viri docti putant dictum *Septizonium*, quod septem cingulis seu zonis (sic enim vocant ordines columnarum) fuerit constructum & constrictum, sed meo judicio non satis probabiliter.

Zephyrinus) *Zefyrinus* Lo. *Zephirinus* Vi. Peta. O. Fa. Fux. *Zefrinus* Pi. Sed vulgata est aliorum & ipsius Hieronymi lib. de scripr. ecclef. & auctoris, utriusque Nicephori, Zonaræ & aliorum.

Zephyrinus XIIII. &c. *suscepit annis* 18.) Restituimus *an.* 18. pro *an.* 17. ut olim: vel ut in Peta. an. 20. Nam sic suadent Pi. O. Vi. L. M. Contract. Albertus & Euseb. lib. 6. hist. cap. 18. & lib. 5. cap. ult. Nicoph. quoque Callist. licet alter Constantin. habeat *an.* 19. Reposuimus autem ad an. 9. Severi juxta Lo. Peta. Fa. Contract. & Nicepho-

pho. lib. 4. cap. 19. qui vult eum præfuisse an. 9. Severi. quibus favet ipse Euseb. lib. 6. hist. cap. 21. dum tradit Zephyrinum obiisse an. 1. Aurelii Antonini, seu Heliogabali, & sedisse an. 18. quod aliter constare non posset. Quamvis in Vi. O. & Pi. sit ad an. 11. & in editis & Mar. ad an. 8. & hoc modo decimus Victoris & primus Callisti optime respondebunt cum Zephirino.

Persecutione in Christianos &c.) Ad latus horum inseritur *Persecutio in Christianos* in A. M. V. at in Fux. *Quinta persecutio*. Porro persecutionem hanc connotant Lo. Fux. Peta. Fa. Albert. an. 10. Severi: cum impressi & Mar. an. 9. Pi. demum Vi. & O. an. 12. Eusebius lib. 5. cap. 1. & Niceph. lib. 5. cap. 3. confirmant editos, dum tradunt Leonidem capite truncatum postquam *decennium egerat in imperio Severus*.

Alexander ob confessionem &c.) Connumerant vincula & carceres istius Alexandri, Mar. an. 10. Severi: Fa. an. 11. ut etiam impressi: reliqui an. 12. ut Lo. Fux. Peta. Vi. Pi. O. Hic autem videtur idem esse, qui post annos 8. fit Episcopus Hierosolymorum ex Episcopo Cappadociæ, ut colligitur ex Niceph. lib. 5. cap. 9. Zonara & Euseb. lib. 6. hist. cap. 8.

Clemens multa & varia) Desiderantur hæc duo & *varia* in L. P. Vi. O. Pi. Lod. Aggregatur autem hic paragraphus in Fa. Mar. & impressis an. 11. Severi. At in Lo. Fux. Pi. Peta. O. Vi. tribus mss. Fab. an. 12. Auctor autem vult significare Clementem Alexandrinum qui scripsit Stromata & alia plura.

Musanus) *Musonius* M. sed prius in sex Vatic. & aliis codicibus Mar. & Vincent. tom. 1. & 4. Euseb. lib. 4. hist. cap. 21. & 27. & Hieronymo lib. de scriptor. Eccles. *Musianus* apud Anastasium Bibliothecarium ms. ex Georgio.

nostra philosophia) Olim improprie legebatur *noster philosophia*: genuina est lectio codicum L. A. Fa. Lo. M. Pi. sex Vat. Vi. O. Al. & notæ marginalis. in B. H. P. & So. Ad ultimum annumerarunt hæc an. 13. Severi Lo. Fux. Peta. Mar. & impressi. At anno 13. Pi. Vi. O.

ibid. B. *Clodio Albino &c.*) Hunc paragraphum referunt circa an. 13. Severi Lo. Fux. Peta. Fa. una cum vulgaribus & Mar. dissentiunt ab his Pi. Vi. O. qui circa an. 14. a quibus stat Cassiodorus. De eadem historia vide Spartianum, Herodianum, Eutropium, & Orosium.

In hoc anno Jubileum &c.) Non est omittendum in A. V. P. Lo. Vi. O. Peta. Fux. & tribus mss. Fab. hoc loco ante illa *Clodio Albino* &c. inferi ista e regione anni 2220. ab Abraam, & an. 12. Severi in nonnullis in contextu, in aliis ad oram: *In hoc anno Jubileum a majoribus invenimus observatum, id est 12. an. Severi & 205. Antiochena urbis*, nisi quod in Vi. O. pro 205. legitur 202. in V. Peta. Lo. 251. in Fux. 250. Sed hi tres numeri non carent mendo, si an. 19. Diocletiani est an. 351. Antiochenus, ut videbitur inferius: immo legendum esset 249. neque video quomodo tota sententia constare possit. Nam si verum est, ut ante notavimus, an. 30. Christi incidisse in principium 81. Jubilei; nam ab illo an. usque ad an. 12. Severi sunt tantum an. 176. si esset secundus Jubileus post alterum, copulandi essent an. 151. aut si esset tertius, copulandi an. 201. Nam Jubilei solennitas celebrabatur initio numeri quinquagesimi, ut ludi Olympici initio Olympiadis, seu numeri quinque annorum. Si autem velis Eusebium computare Jubileos ab anno mundi, seu ex hinc multiplicare numerum quinquagesimum, nulla habita ratione illius Jubilei 81. initium Jubilei incidet potius in an. 8. Severi, quia ipse est annus mundi 5401. si initium 41. Jubilei & an. mundi 3235. cepit an. 51. Abraam, ut dixit superius. Sed quid opus est in re tam incerta ario'ari?

per 132. millia) *per 134. millia* L. Pi. deest *millia* in Fa. sed in Fux. *cxxii. millia*. Verum primum exstat in editis, & aliis mss. & apud Cassiodorum novum, (nam antiquus habet 130. *millia*) Bedam Spartianum, Victorem, & Contractum: in O. Vi. *per centum viginti duorum passuum millia*: Eutropius habet in editione Henrici Stephani per *xxxv. millia passuum*; at in Vvecheliana *per cxxxii. passuum millia*, Pæanius Χάρακα περιέβαλεν ἐπὶ δύο ϗ τριάκοντα πρὸς τοῖς ἑκατὸν σημείοις ἐκτείνας αὐτὸν πρὸς θάλασσαν. Sylburgius notat in vulgata editione omissam notam centenarii f[illegible] restitutam ex Fuldensi codice, forsan ex nostri Vineti annotationibus, qui ita habere veterem librum testatur.

duxit) *deduxit* L. A. P. Pi. sic etiam Eutropius lib. 8. in Vi. O. *perduxit*: favet nobis Cassiodorus & alii libri. Cæterum e regione hujus paragraphi in Fux. ad oram reperies *Pictorum cecidit ingens multitudo*.

Tertulianus Afer Centurionis Proconsularis filius omnium Ecclesiarum sermone celebratur) Deerant hæ voces *filius, omnium Ecclesiarum sermone celebratur*, sed sunt repositæ ex An. M. V. Fa. Fux. Va. O. Vi. Pi. quinque Vaticanis, Lo. Al. L. Peta. tribus mss. Fab. Mar. Beda, Adone, Vincen. tom. 1. & 4. qui ipsissima verba referunt tamen antiqua lectio posset tolerari; tum quia nomen *filius*, apud veteres, maxime apud Græcos sæpius omittitur, & ab homine idiomatis Græci perito facile suppletur, tum quod fieri potest ut illa verba *omnium Ecclesiarum* &c. non sint germana Eusebii propter Tertulliani lapsum in hæresim; nisi dixeris jam ante ejus nomen cepisse reddi celebre in Ecclesia. porro [illegible] tic. habes *Proconsulis* vice *Proconsularis*. Ad cæterum quod nobis exhibent Florentem Tertullianum, [illegible] codices. Nam Lo. Fa. Pi. cusi & Mar. circa annum [illegible] Fux. Peta. 3. mss. Fab. Contract. & Cassiod. circa a[illegible] 16. Vi. O. circa an. 18.

Origenes Alexandriæ studiis eruditur) Hæc trib[illegible] an. 15. Severi Pi. an. 16. Peta. Lo. & tres mss. F[illegible] 17. Fux. Fa. Mar. an. 19. Vi. & O. Nulla horum [illegible] convenit cum his, quæ habet auctor lib. 3. hist. cap. [illegible] & Zonaras, videlicet Origenem an. 18. ætatis cep[illegible]e profiteri publice Alexandriæ sacras literas, & anno quo ejus pater obiit, natum annos 17.

Severus moritur) Licet ista varie disponantur ut in Pi. ad an. 15. Severi: in Lo. Peta. Mar. Contract. & 3. mss. Fab. ad an. 17. in Fux. Fa. & impressis ad [illegible] in Vi. & O. ad an. 19. quia tamen ejus [illegible] non excessit fines vitæ, necessario reducenda videtur ad an. 18. tot enim regnasse dicitur.

cognomento Caracalla) Adjiciuntur consequenter ista [illegible] L. M. Peta. Fux. V. O. P. Lo. Pi. Mar. Vi. *Severi filius*; idem in Chron. Isidori. Cæterum quæ hic traduntur ab auctore de ratione cognominis Caracallæ, [illegible] reperies apud Eutropium, Dionem & alios. Scias autem post hunc paragraphum legi in Fux. *Geta Severi filius cum Bassiano fratre successor relictus, & post hostis publicus judicatus confestim periit*. Quæ quamvis non discedant a veritate historiæ, testibus, Herodiano & Spartiano, non tamen crediderim esse auctoris, cum ab aliis libris absint.

regnavit an. 7.) Hic emendavimus pro *regnavit an. 6.* ut in vulgatis, Lo. Pi. Fa. O. Vi. Vincen. & Albe[illegible], sed maluimus imitari A. M. tres mss. Fab. Peta. Fux. P. & Euseb. lib. 6. hist. cap. 19. ubi *ann. 7. & mens. 6.* Epiphanium, Cassiodorum, Jornandem, Isidorum, Nicephorum lib. 5. cap. 25. Bedam, Marianum, Contractum, Marti. Polonum, qui nostrum numerum sequuntur, & a quibus non longe absunt Orosius, Ado, Freculphus his verbis, *annis non plenis septem*, Cedrenus *an. 6. men[illegible]* Zonaras addit *diebus aliquot*, Dio *an. 6. mens. 2. diebus* 5. Accedit ad auctoritatem superiorem, quia hoc modo facile consulitur anno illi: qui si desit, summa illa annorum Christi 381. qua Hieronymus ait duo hæc Chronica concludi, nunquam conficietur: dum enim censemus tollendum annum illum, quem vulgares Galbæ & ea[illegible] apponebant, alter in ejus locum fuit propterea subrogandus: & ita videtur legisse Antoninus, dum annum primum Maximini confert cum anno Christi 238.

Antiochiæ ix. Episcopus constituitur Asclepiades) O. Vi. sedem huic Asclepiadi assignant ad an. 2. Caracallæ Lo. Fux. Peta. Fa. Pi. Mar. Contract. & impressi referunt ad an. 1. quem videtur confirmare Euseb. lib. 6. cap. 8.

Alexander 35. Hierosolymorum Episcopus) Hæc collocantur in Pi. & Fa. circa an. 1. Caracallæ: in Peta. Vi. O. Lo. Fux. circa an. 2. Euseb. lib. 6. hist. cap. 8. confirmat vulgatos.

Hierosolymorum) *Hierosolyma* L. Pi. Vincen. tom. 1. Severus Sulpitius lib. 1. & 2. *Hierosolymarum* A. M. Lo. sed de hoc supra. Porro Alexandrum coepiscopum Narcisso factum, Fa. & impressi tradunt an. 1. Caracallæ: Lo. Fux. Peta. Vi. O. Pi. an. 2.

adhuc vivente Narcisso) Desiderantur in L. Pi. sed præter alia exemplaria, & verba consequentia, eorundem fidem facit Eusebius lib. [illegible] cap. 8. in fine.

Antoninus Caracalla &c.) Reservant hæc an. 2. Caracallæ Fa. Mar. & excusi: anno vero 3. Lo. Fux. Peta. Vi. O. Pi. Cassiodorus, & Contractus.

Antoninus Romæ Thermas &c.) Destinarunt hæc an. 4. Caracallæ Fa. Vi. O. & impressi cum Cassiodoro & Contracto: an. 5. Lo. Fux. Peta. an. 6. vide Spartianum & Eutropium.

Thermas sui nominis) Sic restituimus pro *Thermas suo nomine* ex A. L. Pi. Vi. O. Peta. Fux. Au. M. tribus Vatic. Lo. Lod. Fa. tribus mss. Fab. Vincen. tom. 1. & Contracto.

Antoninus tam impatiens libid. fuit ut novercam &c.) Attribuuntur ista diversis annis pro varietate exemplarium: in Vi. O. an. 4. in Fa. Mar. & vulgatis an. 5. in Lo. Fux. Peta. Pi. Contract. an. 6. Quodnam sit certius, aliunde sciri non potest; licet Spartianus idem narret.

Aster

Antoninus interficitur &c.) Certant inter ſe codices, cui anno aſſignanda ſit, utrum anno 6. ut Lo. Vi. O. Fa. Pi & impreſſi: vel an. 7. ut Fux. Peta. Mar. ſed mors litem dirimit. Si enim ſeptem annos ab Euſebio regnaſſe dicitur, neceſſario anno 7. ſunt aſcribenda

pag. 176. A. *Antoninus &c. inter Edeſſam & Carras anno ætatis 43.*) Ita codices Pi. Fa. Peta. Vi. Lo. L. O. A. V. & duo ex tribus mſ. Fab. ſic etiam Eutropius, Spartianus, Caſſiodorus, Marianus, & Contract. cum olim legeretur *anno ætatis 44.* & in P *an. æta. 17.* Hanc emendationem animadvertit eruditiſſimus Caſaubonus in Spartian. ex codice clariſſimi Petavii, quo utimur, firmiſſimiſque rationibus lectionem noſtram tuetur adverſus eos, qui tantum Dioni deferunt aſſignanti *Caracallæ 29. annos*, ut auctorem noſtrum mendi turpiſſimi damnare audeant. Verum poſt vocabulum *Carras* additum & in Fux. *Syriæ Meſopotamiæ civitates*.

Præfecturam Prætorii) In Lo. Peta. Fux. pro *Prætorii*, lego *Prætorio*, de hoc ſupra. Cæterum hæc annumeranda ſunt anno 1. Macrini: ita enim præſcribunt omnes libri, & Mar.

Antiochia x. Epiſcopus &c.) Hoc quoque aſſignabis anno 1. Macrini; ſic enim omnes codices: nihilque contrarium ſuadet; niſi fortan id quod Nicephor. in Chron. ait Aſclepiadem ejus anteceſſorem ſediſſe an. 9. qui inciderent in annum 1. vel 2. Macrini: ſed ipſe multum diſſidet ab auctore in annis ſubſequentium & aliorum.

Philetus) Sic reſtituimus ſequuti L. A. M. O. Lo. P. Vi. Pi. Fa. 5. Vatic. Mar. Bedam, tres mſs. Fab. Peta. & Contract. niſi quod in Peta. *Filetus* per *F*, cum antea corrupte legeretur in impreſſis *Philerus*. Nam etiam ſcriptura noſtra confirmatur ab utroque Nicephoro, Euſeb. lib. . hiſt. cap. 21. Zonara tom. 2. apud quos φιλητος legitur. Phileti martyris fit mentio in Menologio Græc. ſed antiquioris utpote qui obiit ſub Hadriano

Circenſibus Vulcanaliorum) Ita legitur cum vulgatis, Peta Vi. Pi. O. Mar. *Vulcanariorum* Fa. *Vulganariorum* Fux. *Bulcanaliorum* Lo. Occurrit enim frequenter illa cacographia, ut *B* pro *V*, uſurpetur. Circenſes hos ludos nobilitavit alio titulo Lampridius in Alexandro Severo, ut *Perſicos*. Verum aggregato hæc ad ea quæ anno 1. Macrini reſpondent; quoniam ita placitum eſt membranis Lo. Pi. Fa. Peta Fux. Vi. O Mar. & editionibus.

Romæ) Deeſt in L. Pi. ſed conſtat ex aliis mſs. & Lampridio.

Aggarus) *Aggarius* L. Pi. *Abgarus* Peta. Fux. tres mſs. Fab. O. Vi. A. M. P. Alber. & Beda: *Avacarus* Fa. *Abgarus* Mar. Vincen. *Acharus* Vi. *Abcarus* duo Vat. alii mſs. ut vulgo. Varii fuerunt reges hoc nomine clari variis temporibus. Nam non minus familiare regibus Arabum, quam *Ptolameus* apud Ægyptios; de quibus Herodianus lib. 3. Xiphilinus habet *Augarus* Αὔγαρος: Appianus Α'κβαρος; *Agabarus* Al. Tacitus lib 12. Evagrius lib. 4. cap. 27. & Spartianus in Severo. *Agbarus* Euſeb. lib. 1. hiſt. cap. 14. & lib. 2. cap. 1. Nicephorus lib. 2. cap. 7. & Cedrenus *Agbarus* apud Zonaram. Cæterum quidni hæc an. 1. Macrini aſcribantur, cum ſic dictent omnes libri ſcripti & excuſi?

regnavit an. 4.) *regnavit an. 3.* A. cui conformis Caſſiodorus: prius habent præter exemplaria, Vincen. Contract. Albertus, Mar. & ipſe auctor, lib. 6. hiſt. cap. 21.

Marcus Aurelius Antoninus Antonini Caracallæ) Addidimus vocem *Antoninus* ex fide L. A. P V. Va. Pi. M. Mar. Alberti & Eutropii pro *Marcus Aurelius Antonini Caracallæ*; in O. Vi. *Hic Antonini Caracallæ*. Jonan. habet ut vulgo. Mar. pro *Antoninus* legit *Heliogabalus*: ſed quod ipſe *Antonini* nomen ſibi aſciverit poſt imperium adeptum, docent Capitolinus, Lampridius, & ipſe auctor verſiculo ſuperiore. Ad extremum habeat iſta primus annus Marci Aurelii, quoniam ita placet omnibus libris

Caracallæ ut putabatur, filius) Nam ut tradunt Capitolinus & Lampridius, hic Aurelius erat filius *mulieris Moeſa nomine Semiamira ſeu Semiaſyra, qua ſtupro fuit cognita a Caracalla, ut hinc vulgo conceptus putaretur*.

Hoc loco inter paragraphum illum *Marcus Aurelius* &c. & hunc *Calliſtus* xv. inſitus eſt in Fux. iſte verſiculus, *Divieni conſtruitur Sanctus Benignus martyrio coronatus*.

Calliſtus) *Calixtus* Lo. Vi. O. Mar. Albert. Vincen. tom. 1. *Callixtus* Al. ſed lectionem noſtram commendant Contractus & Euſebius lib. 6. hiſt. cap. 21. Κάλλιςος. Porro vindicat hæc ſibi annus 2. hujus Aurelii conſenſu librorum. Auctor tamen lib. 6. hiſtor. cap. 21. videtur collocare ad annum 1 cum dicat Zephyrinum prædeceſſorem anno 1. Antonini deceſſiſſe; idem ſignificat Albertus.

Heliogabalum templum) Deeſt *Heliogabalum* in L. Al. Verum exſtat in aliis membranis. & apud Contract. & Caſſiodorum, alioquin mutilus eſſet ſenſus. Adde quod ex Lampridio, Dione & aliis conſtat hunc M. Aurelium Imperatorem ædificaſſe Romæ templum Deo Heliogabalo, in eo loco, ait Lampridius, *in quo prius ædes Horci fuit*, vel ubi erat *templum Fauſtinæ*, ut videtur ſignificare Capitolin. in Antoni. Vero Philoſ. & exprimit Spartianus in Caracalla. Ille enim Deus, ſeu potius idolum, erat magnæ venerationi apud Syros, quodque Aurelius *ſecum advexit ex Syria*, ait Capitolinus, & quia ipſe erat genere Syrus, & ſacerdos illius idoli Syriaci: ab illius idoli nomine, ſeu a *Sacerdotio Dei Heliogabali*, ut loquitur Lampridius, *voluit dici Heliogabalus*. Dubitant Spartianus & Lampridius an illud templum eſſet in honorem ipſius Aurelii, an Jovis, an Solis; ſed Vopiſcus in Aureliano, Servius in lib. 7. Æneid. & antiquæ Inſcriptiones, atque nummi, immo & vox Ἥλιος, quæ idem eſt ac Sol, docent eſſe Solis: Dio etiam ſignificat non eſſe Jovis. Adde quod Capitolinus & Herodianus (qui illud fuſe deſcribit) exiſtimant Solem lingua Phœnicum vocari *Heliogabalum* Mirum autem quam varie non ſolum apud veteres auctores, ſed apud noſtros libros hoc nomen ſcribatur. Nam in Peta. O. Vi. Pi. uno loco ſine *H*, & altero cum *H*. in Fa. uno loco per *y*: altero ſine *y*. apud Xiphilinum ſeu Dionem Ἐλεογάβαλος: at in nummis antiquis *Alagabalus*, vel *Elagabalus*: de ejus nominis ſignificatione conſule doctum Caſaubonum in Lamprid. pag. 316. Porro vide utri aſcripſeris hæc, utrum anno 2. Aurelii, dictantibus Fux. Peta. Pi. Contract. & Vulgaris, an vero an. 3. ut præ ſe ferunt Lo. Vi. O. tamen vulgatam ſedem confirmat Caſſiodorus, & nil eſt cauſſæ cur mutemus.

In Palæſtina Nicopolis &c.) *Nicapolis* Mar. Præterea opponunt Fa. Mar. & impreſſi anno 4. Aurelii, ſeu 2. Olymp. 250. reliqui an. 3. ipſius Aurelii, ut Fux. Peta. O. Pi. Vi. Contract. quibus adjungendus eſt Caſſiodorus. Si tamen habenda eſſet ratio non annorum imperii hujus Heliogabali, ſed Conſulatus *Alexandri & Auguſti*, cui ipſe hæc tribuit, non eſſet recedendum a vulgatis, quia ille Conſulatus, ut obſervare licet in Faſtis Onuphrii, concurrit cum eodem an. 2. Olymp. 250. Quando autem, & quare oppidum ſeu caſtellum Emmaus dictum ſit Nicopolis, vide Sozomenum lib. 5. cap. 20. & Hieronymum de locis Hebraicis.

Semiaſyra) Hanc vocem reſtituimus pro *Seniaſyra*, ſequuti codices quinque Vatic. & marginem B. So. Pet. & H. a quibus non longe abſunt *Sinnaſera* in M. A. *Semiaſera* in Pi. L. Lo. P. *Symiaſera* in Vi. O tribus mſs. Fab. Fux. *Symiaſeria* in Peta. Lampridius vero in Heliogabalo bis aut ter *Semiamira*; idem Capitolinus in Macrino: apud Eutropium lib. 8. *Semiaſyra*, Vinetus tamen teſtatur in veteri libro legi *Simia Serena*, in quibuſdam aliis *Semia Syra*; ut & Sylburgius in eundem, ait codicem Fuldenſem habere *Symiaſira*, & ſic habet editio VVecheliana: Pæanius habet Σιμία ξέιρα. Itaque ubique conſtat de *m*, pro *n*; Onuphrius de Rom. Princ. vocat *Lemiadem*, ut in Faſtis *Soemiadem*: Herodian. lib. 5. Σοαίμις, & interpres *Soænis*. Nam eadem utroque vocabulo nuncupatur & *Soemis* & *Semiamira*: in nummis *Soaemias*: Epitome Victoris *Semea*: Mar. *Simiaſica*: Fa. *Simiaſera*.

Alexander Xerxem regem &c.) Loaiſa in Chronicon Iſidori vult legendum hic *Artaxerſem* pro *Xerſem ex Lampridio*, inquit, *Herodiano, Oſorio & Caſſiodoro*. Verum cum contra ſeſe res habeat in his duobus poſterioribus, qui idem nobiſcum ſcribunt, quid obſtat quo minus ad horum duorum poſteriorum normam potius quam ad duorum priorum Euſebium recenſeamus, maxime cum faveant membranæ, & Idac. præter libros editos, & ipſe Eutropius lib. 8. Adde quod dum ipſe Herodianus cum nominat *Artaxerxem*, ait contra cæteros Alexandrum potius ab eo victum, quam fuiſſe victorem, ſicuti vult auctor; cui videtur aſſentiri Zonaras licet hic nominet Artaxerxem, non autem Xerxem. Hæc autem an. 1. Alexandri reſpondent in omnibus libris, qui ſitus habet patronum Caſſiodorum. Inuſtam hic etiam Euſebio maculam conqueritur doctiſſimus Caſaubonus, quod hæc expeditio anno 12. vel 13. Alexandri ſit aſcribenda, quæ hic an. 1. cui ultro aſſentirer, niſi retineret me conſenſus editorum & chirographorum, qui omnes eidem anno 1. tribuunt.

vicit) Sic Al. Lo. Lod. O. Vi. Fux. Peta. Fa. Pi. Contract. pro *vincit*. Nam ſequens verbum *fuit*, illud etiam docet.

exauctoraverit) Senſus planior, quam ut olim *exauctoravit*: qua in re ſuppetias tulerunt codd. L M. V. Va. Vat. Pi. Peta. P. Vi. O. Lo. & Eutropius.

Urbanus XVI. &c.) Urbanus aſſequutus eſt Romanam

Cathedram in Pi. anno 4. Alexandri: in reliquis Lo. Fux. Peta. Vi. O. Fa. & impressis, an. 3. apud Contract. & Alberrum an. 2. Si sequendus Eusebius in hist. lib. 6. cap. 22. collocandus est ad an. 2. vel 1. cum velit Zephyrinum mortuum anno 1. Antonini & Callixtum ejus successorem quinque rantum annos sedisse: sed ipse non semel variat ab historia in hoc Chronico descripta.

Episcopus annis 9.) Conveniunt omnes libri in hoc numero. Verum Eusebius lib. 6. cap. 21. & Nicephor. lib. 5. cap. 26. tribuunt Urbano annos tantum octo: sed in locum anni 9. tribuunt Pontiano successori annos 6. pto 5. ut auctor hic. Tamen Annalium & Ecclesiæ decus tom. 2. mavult eum vixisse *anno 6. mens. 7.* video & Nicephorum Constant. illi assignare *annos.* 7.

Ulpianus) Germanior scriptura ex Lo. Pi. O. Vi. Al. So. Contract. quam ut olim *Vulpianus*: Spartianus & libri Digestorum confirmant nostram orthographiam. Verum L. Pi. hæc collocant circa ann. 5. Alexandri: reliqui ad an. 4. ut Lo. Fux. Peta. Fa. Vi. O. excusi.

insignis) *insignissimus* Lo & tres mss. Fab.

Thermæ Alexandrinæ Romæ ædificatæ) Leges hæc in omnibus libris, & apud Contract. opposita anno 5. Alexandri, præter Pi. in quo an. 6. sed Cassiodorus confirmat priores: de his Thermis vide Lampridium. Nec est dissimulandum in Fux. post vocem *ædificata*, esse additum, *quæ ante Neroniana*, quod licet non dissentiat a rei veritate, ut ex Lampridio & Descriptione Urbis constat: tamen existimo esse glossema, quod abfit a cæteris.

Geminus) Sic pro *Gemianus* ut olim, vel *Germinus* ut in Vi. O. adducti auctoritate L. A M. Lo. Lod. Mar. Contract. trium mss. Fab. P. Pi. Fux. & Hierony. lib de scriptor. eccles. atque adeo sic habet Chronicon Eusebii ms. quo videtur usus columen ecclesiæ illustriss. Baronius, dum hunc locum refert tom. 2. Annal. pag. 773.

Beryllus) *Bebyllus* L. *Veryllus* Lo *Verilus* Fa. *Berillus* Peta. O. Vi. unus ex trib. mss. Fab. Fre. Mar. & Vincen. tom. 1. *Bebylsus* Pi. Sed prima retinenda est: sic enim alia exempl. Contract. & Euseb. lib 6. histor. cap. 21. & 33. τοῦτον Βήρυλλος σὺν ἐπιστολαῖς, Nicephor. lib. 5. cap. 15. & 22. Hierony. de scriptor. eccles. & Vincent.

Arabia Bostrenus) *Arabius & Bostrenus* Lo. Lod. Pi. *Arabia & Hostremus* Vi. O. Verum utrobique castigatio necessaria, ut patet ex Hierony. lib. de scriptor. ecclesiast. *Beryllus*, inquit, *Arabia Bostrenus Episcopus*; & ex ipso Euseb. lib. 6. histor. cap. 2. *Beryllus*, ait *Episcopus Bostræ in Arabia*, & lib. 6. cap. 21. ubi loquitur de Beryllo, *erat autem ille Arabum Bostrensium Episcopus*; Ἐπίσκοπος δὲ οὗτος ἦν τῶν κατὰ Βοστρὰν, & cap. 26. *Bostrorum Arabia Episcopus*: & ibidem cap. 23 *Beryllus Bostrensis in Arabia Episcopus*, quæ Græce sic efferr, Βήρυλλος ὁ μικρῷ πρόσθεν δεδηλωμένος Βόστρων τῆς Ἀραβίας ἐπίσκοπος. Observandum demum viros hos ad an. 7. Alexandri collocare, Pi. reliquos vero retinere ad an. 6. scilicet Lo. Fux. Peta. Vi. O. Fa. & impressi.

pag. 177. col. 2. A *Antiochia* XI *&c.*) Habet ista in Vi. O. annus 8. Alexandri: in Lo Fux. Peta. Fa. Pi & excusis an. 7.

Zebennus) *Zenus* Lo. Fa. *Zebennius* Mar. Prior convenit enim Hieronymo lib de scriptor. eccles & aliis exemplarib. Ζεβῖνος apud Euseb. lib. 6. histor. cap. 22. *Zebenus* apud Nicepho. lib. 5. cap. 26. & lib. 12. cap. 48. *Zebinus* apud Nicepho. in Chro. & Zonaram.

Origenes Alexandriæ clarus habetur) Nil mirum si differant inter se codices: alii enim ad an. 9. referunt, ut Vi. O. alii ad an. 8. ut Lo. Fux. Peta. Fa. Pi. & excusi; pro quibus facit Cassiodorus. Neque enim unius anni spatio floruit, sed plurium.

Alexandrinæ ecclesiæ XII. *&c.*) Hæc sibi ascivit annus 9. Alexandri in Lo. Fux. Peta. Fa. Pi. & vulgaris; at annus 10. in Vi. O. rectius, cum auctor lib. 6. histor. cap. 26. tradat Demetrium obiisse, & Heraclam illi successisse paulo post adventum Origenis in Cæsaream: qui, ut vult, accidit illo anno 10. Alexandri: & lib. 6. cap. 35. vult hunc Heraclam vita functum anno 3 Philippi Imperatoris, ad quem numerantur anni 16. quibus sedit Heraclas computando ab an. 10. Alexandri Imperatoris, & si includas utrumque terminum.

ordinatur Episcopus Heraclas) Ex L. A. M. V. Va. Pi. Vi. O. P. Lo. Mar. adjecimus *Episcopus*, cum olim legeretur *ordinatur Heracleas*.

Heraclas) Hæc scriptura purior videri debet quam prisca *Heracleas*. Juvatur enim fide Al. Vi. O. Pi. Peta. Contract. quibus accedit Lo. ubi *Heracles e* pro *a*, & auctoritate Hieronymi epist. 85. Zonaræ, Gennadii in Dionysio. Nicephor. lib. 5. cap 18. & ipsius Eusebii lib. 5. histor. cap. 15. 20. & 26. apud quem Ἡρακλᾶς, licet legatur apud Nicephorum Constant. in Chron. *Heracleas*.

& ob id) Deest in L. P.

Origenes de Alexandria &c.) Peculiares sunt Vi. & O. ut hæc opponi velint anno 12. Alexandri. Nam Mar. an. 10. reliqui anno 11. ut Pi. Peta. Fux Fa. & impressi. Sed nulli horum adhibendam fidem putarim, quin potius ista disponenda circa an. 20. cum auctor lib. 6. histor. eccles. cap. 26. scribat migrationem hanc Origenis in Cæsaream contigisse anno 10. Alexandri imperatoris. Hic tamen cum mihi deficiant codices, *Lectorem* saltem memorem esse velim.

ad Cæsaream Palæstinæ transit) Antiqua lectio *ad Cæsarem Palestinæ* satis inepte: nos correximus ex Lo. Pi. Al. Vi. O. Peta. Fux. Alberto, Mar. & sequentibus ad an. Christi 254.

Pontianus XVII. *Romanæ &c.*) Compararunt annum 1. Pontificatus Pontiani cum anno 13. Alexandri Vi. O. sed reliqui cum anno 12. ut Lo. Fa. Fux. Pi. Peta. & impressi: cum an. 10. Contract. Zonaras autem refert ad tempora Maximini.

regnavit annis 3.) In Fux. additur *& diebus paucis.*

Maximinus primus &c.) Quia electio hæc facta ab exercitu jus dedit ad imperium; ideo merito anno 1. Maximini tribuitur in omnibus libris, & apud Contract.

Imperator electus est) Post ista verba, insertum est in L. A. M. V. P. Pi. Fux. *Sexta persequutio*, & in Pi. additur *per Maximianum*.

Maximinus adversum &c.) Adoritur Christianos anno 2. imperii sui ex Fux. Lo. Fa. Peta. Vi. O. & vulgatis, ac Mar. excipio Pi. ubi anno 3. Priores confirmantur ab Eusebio:

Maximinus Aquileja &c.) Congerunt ista libri omnes ad an. 3. Maximini, seu 2 Olymp. 254. ut Lo. Fux. Peta. Vi. Fa. Pi. O. Albertus & editi. dissentit ab his Mar. qui ad an. 4. Maximini, nec est omittendum Censorinum lib. de die natal. cap. 65. constituere hunc an. 2. Olymp. 254. ut judicem & metam computationis diversorum annorum temporum & ætatum: quæ omnia ut ab ipso referuntur cum ratione annorum digesta ab Eusebio, ita video quadrare, ut hoc loco vix sit differentia unius anni, maxime si habeatur ratio mensium, seu dierum cujusque Epochæ, ut cum facit illum annum 2. Maximini a morte Alexandri 562. & a 4. Consulatu Julii Cæsaris an. 283. & Urbis 991. numerando juxta Varronem ab an. 3. Olympiad. 6.

ibid. B. *Antherus* XVIII. *Romæ &c.*) Sunt qui teneant circa an. 3. Maximini, ut Vi. O. alii assignant ad an. 1. Gordiani, ut Lo Fux. Peta. Pi. Fa. & impressi, una cum Contracto.

Gordiano Romam ingresso &c.) Interemptos Pupienum & Albinum referunt aliqui libri anno 1. Gordiani, ut Vi. O. Mar. sed reliqui anno 2. ascribunt, & 4. Olymp 254. ut Lo. Fux. Peta Fa. Pi. & impressi. qui situs probatur Cassiodoro, qui & tribuit ista non solum anno 2. Gordiani. sed etiam *Sabino & Venusto Coss.* hoc est ex Fastis Onuphrianis, anno 4. Olympi. 254. Verum si juxta Capitolinum in Maximo & Balbino, Maximus Pupienus & Clodius Balbinus cæsi sunt, dum agerentur ludi scenici, seu Capitolini; & illi teste Censorino lib de die natali celebrati sunt *Ulpio & Pontiano Coss* & anno 2. Olymp. 254. dicendum est ista esse referenda ad an. 3. Maximini, cum quo ex auctore concurrit ille annus 2.

Pupienus) *Pupineus* V. *Pupionus* Pi. Vi. O. *Popienus* tres mss. Fab. *Cupienus* Contractus. Primum tamen communius, & ita habetur apud Mar. Antoni. Vincen. tom. 1. Oros. lib. 7. cap. 19. Cassiodorum, Aurelium, Victorem, Capitolinum, Adonem, Pomponium Lætum, & recentiores Chronographos.

Albinus) Sic restituimus sequuti L. A. M tres mss. Fab. Vi. O. Pi. Lo. quinque Vatic. Fa. Peta. Fux. Mar. Contract. Zonaram, Vincen. tom. 1. quibus suffragantur Orosius lib. 7. cap. 19. & Fasti Græci. At Fre. Cassiodorus, & Aurel. Victor, Herodianus, Capitolinus, Xiphilinus, *Balbinus*: sic etiam Eutropius, Pæanius, Jornandes, Zosimus lib. 1. Lætus, Egnatius, Antoninus, Onuphrius de Rom. princ. & nummi antiqui: nec longe ab hac lectione abest vox illa *Galbinus*, quæ in vulgatis exstat forsan pro *Balbinus*. Cum enim *G*, & *B*, consonantes admodum vicinæ sint, sæpe inter se commutantur, ut videre licet in veteribus Inscriptionibus apud Gruterum & alibi. Facit tamen exemplarium enumeratorum auctoritas, ut priorem amplecteremur, & quia deesset codex, qui oppositum restificaretur. Adde quod teste Zonara, post Maximum & Albinum cæsos, Pompejanus eis succedit menses duos, & huic P. Balbinus menses 3. At de Claudio seu Clodio Albino, quo auctore interemptus est Pertinax Imperator, & qui mox fuit Imperator in Gallia, scribit idem Capitolinus. Itaque affinitas nominum & vicinitas temporum peperit hanc confusionem.

Gordianus admodum &c.) Opponuntur hæc in Vi. & O. anno 2. Gordiani; in Lo. Fux. Peta. Fa. Pi. & excusis anno

an.3. apud Mar. an.5. Nullus tamen est, qui non videat anno ejus 6. & ultimo esse tribuenda, sicuti facit Cassiodorus, quem sequitur Contract.

cum victor reverteretur) Addidimus *victor*, sequuti L.A. Al. Fa. O. Vi. Lo. Vincen. Pi. Mar.

qui Euphrati imminet, ossibus &c.) *qui Euphratæ imminet, ossibus* &c. Peta. *qui supra Euphratem, ossibus* &c. L. Pi. M. Sic Oros. *suorum fraude haud longe a Circeso super Eufratem interfectus est*. in V. Va. Lo. Fa. *qui Euphrate imminet, ossibus* &c. Vincen. *qui Euphratem imminet, ossibus* &c. apud Cassiodorum *tumulum ædificant supra Euphratem ossibus &c.* Mar. *qui Euphrate fluvio imminet ossibus* &c. Verum prior lectio est aliorum exemplarium, & Eutropii l. 8. eadem recensentis: & Pæanius Ἡρῶον παρὰ τὸν Εὐφράτην ποταμόν: de ipsa re vide Capitolinum & Orosium.

Gordiano milites &c.) Idem dicendum de hoc paragrapho quod de superiori. Nam etiam omnes libri conveniunt in eodem an.6.

Philippus regnavit an.7.) Auctor notarum in margine impressorum Sichardus, aut quisquis sit, putat legendum *an.5.* pro *an.7.* Verum omnia exemplaria nostram retinent lectionem; immo Antoninus etiam ea refert ex Eusebio in Chron. & Vincen. tom. 1. eamque sequuntur Mar. Jornan. Niceph. l.5. c 25. Contract. Albertus Orosius, l. 7. c.19. & Cassiodorus; quin Eusebius ipse l. 6. hist. c.39. Φίλιππον ἔτεσιν ἑπτὰ βασιλεύσαντα διαδέχεται Δέκιος: nec potest videri tribuisse illi minus quam septem, cum Olymp.256. annus primus, sit primus imperii illius, & Olymp. 257. quartus primus imperii Decii: adde quod in serie annorum ponuntur 7. Altera lectio placet Eutropio & Aurelio.

Philippus Philippum &c.) Imperii participem facit filium Philippus an.11. imperii sui, ut testantur omnes libri, Contract. & Mar. quibuscum omnes scriptores consentiunt.

Regnantibus Philippis millesimus annus &c.) Omnia exemplaria collocant hæc ad an.2. Philippi, præter Mar. qui ad an.5. & Pi. L. qui ad an.3. Nec est omittendum has solas numerales notas 2. & 3. subsequenter reperiri ad latus illius periodi, quæ incipit, *Regnantibus* &c. & desinit in illa verba *Agon mille annor. actus* in Peta. Lo Fux. Fa. at in Vi. & O includi etiam notam 4. in Pi. vero notam quoque 5. Cassiodorus ista eadem suggerit ad an. 3. Philippi Imperatoris, & ad Consulatum 2. Philippi patris, & 1 Philippi f. cum illo convenit Censorinus c. 65. dum annum Urb. 991. constituit (juxta Varronem auspicando ab an. 3. Olymp. 6.) ad an. 2. Olymp.254 Orosius l. 7. c. 20. refert millesimum Urb. ad an. 4. Philippi, *Post*, inquit, *an. 3. imperii Philippi, millesimus a conditione Romæ annus completus est: ita ludis magnificis augustissimus omnium præteritorum hic natalis annus a Christiano Imperatore celebratus est*: quod ipsum habet Contractus. Isidorus vero in Chron. ad an. 1. ejusdem Philippi, *primo*, inquit, *anno millesimus annus urbis Romanæ fuisse docetur expletus*. Capitolinus quidem tradit Philippum celebrasse millesimum annum ab Urbe *in Consulatu suo & filii sui*. Sed ex eo non potest dignosci an secundo vel tertio imperii anno, quia utroque iidem fuerunt Consules. Antiqui nummi Philipporum tam patris quam filii, de quibus Onuphrius in Fastis & alii, præ se ferunt ut plurimum, hos ludos sæculares actos *Coss. Philippo 3. & Philippo f. 2.* qui incidit in an. 4. imperii Philippi. Dixi *ut plurimum*. Nam reperiuntur alii nummi notati *Coss. Philippo II. & Philippo f I.* Nec propterea dicendum est illos esse sibi contrarios. Nam cum annus ab Urbe condita (seu ut satisfaciam nonnullis Criticis secundum Plinium, & Censorinum) a condito Urbis incipiat ab XI. Calend. Maji, seu a die 21. April. annis Consularis, seu Juliani, & in similem diem desinat anni insequentis, quilibet annus Urb. complectitur duos Consulatus: &, ita millesimus Urb. inchoatus est Philippo 2. Cos. & absolutus est Philippo 3. Cos. vel etiam ipsi sæculares ludi celebrati fuerunt anno ipso millesimo, & in die natali imperii Philippi, videlicet in mense Martio, paucis diebus ante finitum ipsum annum millesimum, ut vult Onuphrius, vel post annum millesimum completum, & ineunte anno insequente, ut volunt alii. Proinde incertum est, an quod auctor scribit hoc loco de anno millesimo & de ludis, sit ad eundem annum Romanum & Julianum referendum. Porro, ut obiter dicam, nullus alius sæcularis seu centenarius natalis Urb. legitur deinceps celebratus. Major difficultas est quoad Olympiades. Nam Vi. & O comparant cum anno 3. Olymp. 255. alii omnes libri cum anno 2. Olymp. 256. præter Pi. qui ad an. 3. Olymp. 256. si affuisset auxilium librorum, videbatur magis sequendus Marianus. Nam ad an. Abraam 1264. qui antecedit annum 1. Romuli seu Urb. & 1. Olymp. 7. adde illos annos mille, habebis 2264. qui concurrit cum an. 5. Philippi, & 1. Olymp. 257. Si autem secundum supputationem Varronis, & usum communem veterum, deducas annos Urb. ad an. 3. Olymp. 6. millesimus incidit in an. 3 Olymp. 256. & in an. 3. Philippi. Præterea si annus 1. Christi concurrat, ut colligitur ex auctore, cum an. 751. & 3. Olymp.194. necesse est ut millesimus Urb. incidat in annum Christi 250.

in Circo Magno) Putarunt aliqui, ut constat ex margine editionum Basiliensium & Sonnianæ esse restituendum *in Circo Maximo*. Sic enim eum vocatum constat ex Notitia imperii Romani, & aliis infinitis locis. Verum prius habetur in omnibus libris & apud Cassiodorum, Marianum & Vincen. tom. 1. nisi quod deest vox *Magno* in Fa. Nec est dubium quin ex triplici Circo, qui erat Romæ, nempe Maximo, Flaminii, & Neronis, *Magnus* idem sit cum *maximo*; tum quia nuspiam legitur contrarium, tum quia hic de summis & præcipuis ludis sæcularibus agitur, qui celebrabantur in *Circo maximo*.

p.158. col.2.A. *Theatrum Pompeji incensum & Ecatonstylon. Quadragesimus missus natali Romanæ urbis cucurrit, & agon &c.*) Locus iste valde corruptus, & involutus antea fuerat; nam impressa exemplaria cum nonnullis mss. ita habebant; *Theatrum Pompei incensum & Echatrostylon 40. missus Athlas mons natali Romana urbis concurrit & Agon &c.* quorum nonnulla in quibusdam mss. deerant; hujus generis sunt hæc duo 40. *missus* ut in A. L. M. O. Vi. Pi. duobus Vatic. & trib. mss. Fab. in duobus aliis Vatic. ita legitur *Thea. Pomp. inc. &* deinde relinquitur aliquod spatium vacuum, & in fine lineæ additur *natali Rom. ur. concurrerunt*: ista duo *Athlas mons* desunt etiam in Lo. Fa. Lod. Peta. Fux. tribus Vatic. & prima editione Ven. quorum vice in P. Al. Pa. & uno ex. trib. mss. Fab. substitutum est *Athalamos* sed diverse. Nam in Al. legitur *Athalamos xl. missos natali* &c. in P. *xl. missus Athalamos natali* &c. in Lo. Peta. tribus Vatic. pro *cucurrit* habes *cucurrerunt*: in aliis duobus Vatic. *concurrerunt*: in L. Pi. pro *Romanæ urbis* legis *urbis Romæ*: in Vi. O. scribitur *Athalasmos* per *h*: in Pi. *Atlans mons*, adeo hic varie peccatum est in scribendo. Rursus verba hæc quidam codices impressi ut Ven. ita distinguunt, *Theatrum Pompei incensum & Echatrostylon 40. missus natali Romana urbis cucurris* &c. alii ut Lut. editiones Basilienses & Sonniana *Theatrum Pompei incensum, & Echastrostylon 40. missus Athlas mons natali Romana urbis concurrit* &c. & hoc posteriori modo videtur legisse historiæ Ecclesiasticæ lumen Annal. tom. 2. p.437. dum explicat *Atlantem montem* eo die, quo ludi illi sæculares sunt exhibiti, *loco motum fuisse*, ex sententia Eusebii in Chronico: & quidem cum ex priori illa periodo nullus certus eliciatur sensus, posteriora vero adeo sint incredibilia, magnus ille vir jure optimo vult illius rei fidem esse penes auctorem. Ne ergo Eusebium tam ridiculæ fabulæ auctorem fecisse videremur, ita hæc correximus, sicut nunc legimus in contextu, adeo ut Ecatonstylon ad superiora referatur, *Atlas mons* expungantur; cætera vero reponantur ita, *Quadragesimus missus natali Romanæ urbis concurrit*, vel *cucurrerunt*, seu si exemplaria permitterent *concurrerunt*, si *quadraginta missus* in plurali legeris, ita ut *missus* naturam substantivi hoc loco induat, quasi missio seu emissio centum equorum, aut potius curruum seu emissio centum equorum, aut potius curruum seu quadrigarum. Nam ut ait Servius in 3. Georgic. centum currus emittebantur, unde Virg 3. Georgic.

Centum quadrijugos agitabo ad flumina currus.

Adducimur etiam testimonio Cassiodori, qui cum sit ferme in omnibus Eusebii imitator, dum de hoc agone agit, ita scribit, *quadraginta etiam missos natali Romanæ urbis cucurrerunt*; vel ut habet editio Onuphrii, *quadraginta etiam missus natali Romana urbis concurrerunt*, eo sensu usurparunt vocem hanc, *missus*, Suet. in Domit. *Circensium*, inquit, *die quo facilius centum missus peragerentur, singulos a septenis spatiis ad quinta corripuit*. Et Cassiodor. l. 3. Var.at. epist. 51. *viginti quattuor*, inquit, *missibus conditio hujus spectaculi expeditur*. Idem Suet. in Claudio Cæsare, *Circenses frequenter etiam in Vaticano commisit nonnunquam interjecta per quinos missus venatione*. Vocabatur autem *missus* ludorum (Nam alius est ferculorum & edulliorum, teste Lampridio) cursus ille solemnis septem curriculorum: agitatores enim quattuor factionum curribus insidentes solebant metas septies circuire, Horat. l.1. Satyr. 2.

Ut eum carceribus missos rapit ungula cursus.

Mos antiquitus erat unoquoque Circensium die viginti quinque missus; postea viginti quattuor dare, ut horæ diei ac noctis rati numero clauderentur, singulare, ut sub Domitiano centum missus uno die dati sint; sed qui quinis spatiis perficiebantur, cum antea per septem spatia peragerentur. Forsan missus idem erant ac nostra ætate bra-

bia

via & præmia, ob quæ toties currebatur. Quo jure vero verba illa *Atlas mons* deleverimus, innotescet cuivis, si & ratio sententiæ auctoris habeatur, quæ haud dubio remanentibus illis nulla esset. Nam quid *Thalamos*, vel *Athalamos*, si alterum eorum vice præstet reponere, significent, vix possum assequi: tamen si conjecturæ locus est, videtur vitio scribarum & descriptorum inscitia factum. Cum enim verba hæc *quadraginta missos*, vel *quadragesimus missus*, aut *quadraginta missus* abbreviatione usitata in numeris exprimendis scripsissent, primi quidem, ut sæpe fit, minus distincte & graphice *xl.s mõs*, vel *xl.us mõs*, vel *xl.ta mos*: alii deinde cum id non satis legerent, aut intelligerent, vel etiam adverterent) quod fere fit) descripserunt *Atlas mons*, quasi *xl.as* idem esset ac *Atlas* & *mõs* idem atque *mons*, quod & lineamentorum similitudo magna, & vocum istarum convenientia suadebat. *Xl, s* enim per majusculum X & *l* & *s* scriptum, videbatur *Atlas*, quæ vox profecto vix poterat concipi aliud esse quam mons, ut dictio sequens per abbreviationem expressa suggerebat: favet conjecturæ, quod locus est maxime varius, ut supra diximus, ac præsertim quod in optimis mss. in quibus exstat *Atlas mons*, aut quid simile, desideratur illud (*quadraginta missus*) ut in duobus, Vaticanis, ubi *The. Po. inc. & ecaton ytilon 40. missus natali Ro. ur. cucurrerunt*. Ac vicissim ubi legitur, *quadraginta missus*, deest *Atlas mons*, ut prænotavimus. Adde quod in Al. vox illa corrupta *Athalamos*, legitur ante *quadraginta missus*, cum in aliis post: nimirum quod alii perite legerint supradictam abbreviationem, & scripserint *quadraginta missus*: alii imperite *Atlas mons*: ex qua diversitate demum alii religiosiores, nec minus imperiti utrumque conjunxerunt, ordine diverso quidem, sed inverso aut perverso, vel nullo potius aut absurdo sensu. Quod si quis adduci non possit, ut verba illa *Atlas mons*, tollenda non putet, patiemur ultro, modo ita intelligat, non quod ille *Atlas mons*, qui in extremis oris Africæ terræ-motu, aut alio casu a situ nativo in alium abierit; sed cum in hujusmodi Amphitheatris pegmata & automata, seu machinæ subliciæ nonnunquam erigerentur singulari artificio, quæ in omnem situm moverentur, *quarum flammis tota scena interdum conflagrarent*) ut refert Vopiscus in Carino) *quæ ex se surgerent, quæ in sublime crescerent, & alia ex inopinato varietates, dehiscentibus quæ cohærebant, aut quæ distabant sua sponte cohærentibus*, ut ait Seneca epist. 91. Demum quæ in admirationem spectatores raperent, ut testatur Augustinus lib. 24. de civit. cap. 24. *Ad quam stupenda opera, industria humana pervenit, quæ in Theatris mirabilia spectantibus, audientibus incredibilia facienda, & exhibenda molita est*. Cæterum quemadmodum varia artificia, ita etiam variæ eorumdem formæ: sed nonnunquam efformabantur in modum montis, ut colligere licet ex Apulejo lib. 10. *Jamque tota*, inquit, *suavefragante cavea montem illum ligneum terræ vorago decerpit*: & Strabo de quodam latrone Siculo: *in sublimi enim tabulato velut in Æthna positus, eoque compagibus solutis subito concidente, ipse quoque cecidit in caveas ferarum, quæ facile exsolverentur* &c. vel cum loco horum *Atlas mons*, legamus *Athalamos*; si quis locus conjecturæ sit *ad lichnulos*, putem posse non incommode castigari, cum ea voce utatur Suetonius, ubi agit de hujusmodi ludis noctu exhibitis. Cæterum de ludis sæcularibus plura Censorinus de die natali, Onuphrius tractatu quem de ea re scripsit, & Tertullian. lib. de Spectac. & alii plures, Quod ad sedem spectat diximus in superiori Nota.

Ecatonstilon) Sic restituimus pro *Echatrostylon*, ut in impressis, ex fide Fux. Peta. quibus accedunt proxime A. L. M. P. P. & tres mss. Fab. ubi divisim legitur *Ecaton stylon*: duo Vatic. Vi. O. ubi *Ecaton stilon* per *i*: tres Vatic. ubi *Ecaton ytilon*: Lo. Fa. ubi *Echatonytylon*: Sa. ubi *Ecatonsylon*. Verum non dubium, quin istud fuerit opus centum columnarum in campo Martio, propinquum Theatro Pompei: quin etiam sit legendum unico vocabulo *Ecatonstylon*. Nam ἑκατὸν idem quod centum: ςύλος, seu ςῦλον, *columna*, sive per *y*, sive per *i* scripseris, utrumvis admitti potest, prout illius originem ad alterutrum illorum duorum reduxeris. Neque enim novum aut inusitatum videri debet, ut *η* Græcum per *i* Latinum reddatur ob soni similitudinem, ut videre est in vocibus hujusmodi, Θεοδώρητος, παράκλητος. Nam Latine *Theodoritus*, *paraclitus*: tametsi apud veteres Latinos vix ferri posset ista orthographia. Sed quia Græcorum mentio facta, aliud meditor reponendum fuisse, hoc est *Hecaton* per *H*. quo propius ad originem accederemus; Græce enim Ἑκατὸν notatur spiritu denso *o*, quæ res forsan amanuenses in eum errorem impulit, ut illam aspirationem, quæ præmitti debuerat, post *e* posuerint, & hoc loco *Hecaton* dixerint *Echaton*. Sed cum res sit cuivis perspicua, satis sit indicasse, ne a tot codicibus recedamus. Et licet nonnullis metus hic nimis religiosus videri possit; tamen cum non sit insolitum, quod in plerisque vocabulis etiam proprii nominis Latini prætermittant Græcorum spiritum, potuit ab Hieronymo idem hoc loco observari.

Philippus urbem &c.) Varias hæc sedes obtinent; etenim in Lo. Fux. Peta. Fa. & impressis revocantur ad annum quartum Philippi, ut etiam apud Cassiodorum: in Vi. O. ad annum quintum: in Pi. ad annum sextum.

Philippus urbem nominis sui in Thracia construit) Sunt qui existiment mendum esse *Thracia*, pro *Arabia*, ut Cuspinianus in Cassiod. & Voolphangus Hungerus in annotationibus in historiam Cæsarum Cuspiniani: rationem reddunt quod Philippopolis Thraciæ (teste Plinio lib. 4. cap. 11.) multo ante fuerit condita, scilicet a Philippo Macedonum rege. Adde quod hic Philippus Imperator Romanus *in natali agro urbem sui nominis condi jussit Philippopolim*, ut loquitur Pomponius Lætus; at eum fuisse Arabem nemo ignorat. Aurelius Vi[illegible] lib. de Cæsaribus vult etiam hanc Philippopolim *apud Arabiam conditam*. Verum nil immutandum d[illegible] propter uniformem consensum omnium exempla[illegible], quibus succenturiatur Cassiodorus, & quia, ut sæ[illegible] diximus, non tam est advertendum quid al[illegible], quam quid Eusebius senserit: quod non aliunde potest d[illegible]sci, quam ex ipsis libris. Adde quod potuit esse i[illegible] T[illegible]cia alia Philippopolis, vel instaurari vetus a Mac[illegible] condita, cujus situm describunt Appian. lib. 4. & D[illegible] lib. 47. Nam etiam Jornandes, dum de hoc Philippo loquitur, *Urbem*, inquit, *nominis sui in Thracia, quæ dicebatur Pulpudena, Philippopolim reconstruens nominavit*. Neque enim novum aut infrequens, ut qui urbem aliquam instaurarint, aut exornarint, condidisse dicantur.

Alexandrinam ecclesiam &c.) Membranæ ad varios hæc redigunt annos. Nam Lo. Fux. Peta. Fa. & impre[illegible] ad an. 5. Philippi: Vi. O. ad an. 6. Pi. ad an. 7. si fav[illegible] quod exemplar, videbatur reponendum ad an. 3. qui[illegible] teste auctore lib. 3. cap. 35. hic Dionysius successit H[illegible]raclæ eodem anno 3. Sed suspicor potius esse mendum in historia 3. pro 5. Nam si hic Dionysius obiit anno 12. Gallieni, nec sedit ultra annos 17. ut idem testatur in historia, necessario concludit ejus initium non fuisse ante an. 5. Philippi.

xxv. *Decius*) Antea perperam 15. sed antecedentes & subsequentes numeri in aliis Imperator. mendum arguunt una cum mss.

Budaliæ natus) Vulgati codices pro *Budalia* legendum proponebant *Eudalia*. V. *Ludaliæ*: Va. *Bubdaliæ*. Nos assentimur potius Al. Peta. Fux. M. quinque V[illegible] P. Fa. Vincen. & uni ex trib. mss. Fab. atque Anto[illegible] in Itinerar. in quibus *Budaliæ*. Neque enim ullum testimonium *Eudaliæ* apud veteres auctores. quid[illegible] reponendum putant *Bubaliæ*, sic in margine B. H. Pet & So. ut etiam Victor, Vopiscus, & Jornand. legunt Cuspinianus, alterum ex trib. mss. Fab. & Pomponius Lætus legunt *Bubali*, Ptolæmeus *Bubalin*, Onuphrius & Sigonius in Fastis post Paulum Diaconum lib. 10. & Eutropium lib. 9. *Bubaliæ*, a quo hæc de Decio videntur sumpta ad verbum: Vinetus tamen fidem facit veterem librum habere *Budaliæ*, & sic restitutum est in editione Vvecheliana Eutropii juxta codicem Fuldensem, Pæanius ἀπὸ Βυδαλίας τῆς πόλεως.

Decius e Pannonia inferiore Budaliæ natus fuit) Non exstant in L. O. Pi. At in Vi. & Sa. habetur. *Hic e Pannonia inferioribus Dalmatiis natus fuit*: in Lo. *Decius e Pannonia inferiore alienatus fuit*. Ubi mendum est manifestum in vocabulo *alienatus*, in quo ille quattuor literæ (*alie*) sunt truncatæ a librario ex voce *Budaliæ*, ut sit legendum *Budaliæ natus fuit*. Jam vero hic nos restituimus annum unum in serie annorum ad regnum Decii indicandum, qui misere antea in omnibus editionibus fuerat prætermissus in columna annorum imperatorum: ac proinde etiam annus Christi 254. qui illi respondere debuerat. Adducti sumus partim omnium codicum auctoritate: partim ratione, quæ ex ipso textu nascitur.

Decius cum Philippos &c.) Ante illa verba hæc inseruntur in L. P. Fux. V. *Septima persecutio*.

qua Diaconus Laurentius Romæ martyrium duxit) Ista desiderantur in L. Pi. Peta. A. M. P. O. Vi. Al. trib. mss, Fab. 7. Vat. Nec immerito videntur non ab Eusebio, sed ab alio super addita, cum certum sit Laurentium obiisse sub Gallieno & Valeriano tertia die post Sixtum, si Prudentio hym. 2. de S. Stephano, & Ambrosio lib. 2. officior. cap. 18. credimus; vel si Alberto, anno Christi 256. qui an. 2. Galli & Volusiani opponitur. Ve-

tur. Verum retinuimus ob fidem aliorum exemplarium, & Contracti, & quia Valeriani persecutio cepit per Decium, sine temporis intermissione, ea sæpe nuncupatur *persecutio Decii*; adeo ut multa alia similia occurrant in Martyrologiis, & ipse Hieronymus de Scriptorib. Eccl. in Paulo & Methodio unicam persecutionem sub Decio Valeriano nominet, quod similiter facit Optatus l.3. Ne autem dicas cum Vincentio tom.1. l.32. c.62. *Gallienum vocatum etiam Decium*. Nam nil tale legimus apud bonos auctores.

Antonius Monachus in Ægypto nascitur) Natum magnum illum Anachoretarum principem volunt omnes editiones & schedæ una cum Marian. & uno ex tribus mss. Fab. ac Contracto anno primo Decii: quibus optime convenit ejus obitus ad ann. 19. Constantii, de quo postea.

Romæ Amphiteatrum &c.) Incendium hoc conferunt ad annum primum Decii libri singuli, seu manu, seu typis exarati: nec video cur ab illis sit discedendum.

Alexandro Hierosolymitano &c.) Horum situs est constans in omnibus libris ad annum primum Decii: nec contrarium potest aliunde probari; immo hoc ipsum confirmatur auctoritate Euseb. l 6. hist c. 39.

Ibid.B. *Mazabbanes*) *Mazabanus* P. A. O. Vi. Peta. P. L. M. quattuor Vatic unus trium mss. Fab. & Mar. *Athabanes* V. *Mazabanes* Lo. 2. Vatic. *Arabanes* Lod. *Azabanus* alter trium mss. Fab. Verum communem lectionem retinuimus, tum propter alia exemplaria; tum quod conveniat cum Zonara tom.2. & cum ipso Euseb. l. 6. hist. cap. 39. & l. 7. c. 4. Verum per unicum *b*. ubi corriges interpretem, qui cum prius vertisset *Mazabanem*, ut in Græco, posteriori loco dixit *Mazabantem*.

Fabius) *Favianus* Lo.

in Abritto ceditur) Probabis, ni fallor, quod ita castigarim pro *in Aprutio*. Nam ita præscribunt membranacei A. M. Va. Vat. Al. Lo. P. a quibus non longe absunt Paulus Diaconus lib. 18. *apud Abritum*; & codices Fa. & quattuor Vatican. *in Abrutio*: O.Vi. & Vincent. *a Bruto*: Fux. *in Abryto*: in uno trium mss. Fab. *in Abrito*: Peta. *in Bryto*: L. Pi. *in Abyto*, ubi *y* pro *ri*: Lod. *in Habito*: in altero trium mss. Fab. *in Abyrto*: Cassiodorus novus *in Abricio*, & antiquus *in Arrutio*: Marianus & Jornandes *in abruptio*: sed in illis omnibus licet sit aliqua labes, agnosceis tamen ubique *b*, loco *p*. Cæterum urbs est Mœsiæ, seu Thraciæ, teste Cassiodoro & Mariano, in qua legimus erectam aram Decio in monumentum mortis illius. Est & *Aprutium* urbs Italiæ inter Apuliam & Picenum, cujus meminit Ptolemæus in tabulis, ut *Aprustani populi Brutiorum* apud Plin. l. 3. c. 11. Putarunt aliqui hic fuisse restituendum *in Barbarico*. Sic enim in ora editorum Basileæ, & apud Sonnium: quod potest confirmari auctoritate Eutropii l. 9. *in Barbarico*, & Pæanii ejus Metaphrastæ, ἐν μέσοις τοῖς Βαρβάροις; sed malo alteram lectionem, & existimo *barbarico* esse vocabulum corruptum ab *Abritto*. Plin. l. 5. c.30. *Abrettinorum* meminit in Mysia, seu Mœsia.

Romana Ecclesia &c.) Cornelium Romæ sedisse anno primo Galli, testantur omnes libri una cum Marian. at Contract. an. 1. Decii.

8. *Epistolæ*) Sic reposuimus ex L. Pi. Vi. Lo. A. M. V. Va. Fux. O. Vat. P. pro 7. *Epistolæ*. Nam etiam novem in codice Pameliano inveniuntur.

Pestilens morbus &c.) Luem illam grassatam demonstrant anno primo Galli omnes codices, & Contractus: confirmat quoque hanc sedem Pomponius Lætus, ubi hæc tribuit *infœlicibus imperii Galli auspiciis*. A quibus non dissident Orosius & Eutropius.

Novatus presbyter &c.) Hanc Novati ab Ecclesia decessionem habent omnes libri ad annum primum Galli imperatoris, seu Cornelii Papæ: & illos imitantur Cassiodorus, Contractus, & Mar. Sed castigabis apud hunc *Nonutius* pro *Novatus*. Ille situs firmatur auctoritate Cypriani epist.49.52.76. & passim dum testatur Novatianum seductum a Novato, postquam cepit invidere Pontificatum Cornelii, quod confirmatur ab Euseb. l. 6. c. 43. Socrate l. 4. c. 28. & a Paciano Epist. ad Symprh. Nec te moveat quod Epistola quæ tom. 2. Concil. tribuitur Fabiano, ortum Schismatis Novati referat in tempora ipsius Fabiani. Nam quæ ibi dicuntur de Novato, & Novatiano, videntur fuisse ab aliquo sciolo superaddita, & contra omnem rationem.

Demetrianus) *Demetianus* V. *Demetrius* M. Al. Mar. Contract. quam lectionem sequitur cum aliis ex recentioribus auctor marginis codicis So. Verum communem retinuimus ob exemplarium multitudinem, & auctoritatem Zonaræ tom.2. Niceph. Constantinop. in Chronologia, & Nicephori Callisti l. 6. c. 30. & aliorum.

Lucius &c. tenet mens.8.) Pro *mens.*8. in Fa. *mens.* 7. in Fux. *Lucius an. trib. mens.* 3. *die.* 3. apud Mar. *an.* 3. *mens.* 5. Porro Pontificatum Lucii hoc anno definiunt, hoc est 2. Galli omnes codices: at an. 1. Mar. anno demum 1. Valeriani Contract.

Stephanus an. 3.) *an.* 2. Fa. Lo. Contract. *an.* 4. Fux.

Cypriani epistolæ) Post hæc & ad annum secundum Galli immediate ponuntur sequentia in A. *Jubileum juxta majores nostros*: in V. Lo. P. & tribus mss. Fab. *Jubileus* &c. Sed in P. Fux. & Lo. ad otam, scilicet in P. ad latus an. 2271. ab Abraam, & primum Valeriani, & in Lo. & Fux. ad latus anni præcedentis, qui est annus secundus Galli. Sed quia visa sunt valde suspecta, noluimus contextui inserere, tum propter rationes ante dictas circa Olymp. 245. tum quod illa loquutio *juxta majores nostros* minus videtur auctori congrua: vix enim ullus Christianorum appellavit Hebræos *suos majores*.

p.179. col.a.A. *in Mœsia*) *in Mesia* Lo. *in Mysia* Al. sed hoc postremum est usitatum apud Græcos, ut *Mœsia* apud Latinos.

Æmilianus tertio &c.) Quia hic tyrannus habitus est, ideo peculiarem seriem, seu notam obtenti imperii non meruit: aggregant tamen omnes codices & Mar. ad annum secundum Galli.

Valerianus & Gallienus &c. annis 15.) Aliqui reponi voluerunt *an. ix.* pro an.15. ut constat ex margine B. Pet. So. Ba. & H. Verum quo jure? Nam prius legitur in omnibus exemplar. tam mss. quam aliis, quibus conformes Mar. Contractus, Jornandes, Cassiodorus, Albertus, Orosius l. 7. c. 22. & Fasti; & constanter idem asserit Euseb. l. 7. hist. c. 28. Γαλλιηνοῦ δὲ ἐφ' ὅλοις ἐνιαυτοῖς πεντεκαίδεκα τὴν ἀρχὴν κεκρατηκότος Κλαύδιος κατέστη διάδοχος. Sed & ratione stabiliuntur; si enim pro 15. assignes 9. omnis series & ordo temporum tam in imperatoribus, quam in Olymp. invertetur & confundetur. Sed quod præcipuum est, non reperietur numerus annorum 381. quem Hieronym. tam sæpe affirmat metiri ac definire suum & Eusebianum Chronicon. Ad hæc quia hic prima imperii jaciuntur fundamenta, ideo circa annum 1. illius ista designantur in omnibus libris, & Mar.

Gallienus) Cum hoc nomen sæpius in auctore occurrat, editi pingunt modo cum duplici *l*, modo & sæpius cum unico, ubique tamen omnes libri scripti geminant, præter O. Vi. Non minus varie veteres scriptores. Nam apud ipsum auctorem in historia tam Græca, quam in omnibus ejusdem versionibus, Zonaram, Pomponium Lætum, Adonem, Ruffinum, Nicephorum, Constantinopolitanum scriptum legimus cum unico *l*: apud Cedrenum autem, Nicephorum Callistum, Trebellium, Pæanium, Victorem, Zosimum, Orosium, Vopiscum, Contractum, & in libris Fastorum cum duplici, ut etiam nonnunquam apud Eutropium Vineti. Nam in antiquo & novo Sylburgii scribitur cum duplici *l*; licet hæc varietas daret jus utendi utraque scriptura pro libito: nihilominus placuit potius cum duplici *l*, tum propter fidem mss. tum quia est magis recepta, & est necesse auctorem sibi semper constare in eadem ratione scribendi. Si tamen noster Corrector usus est semper unico *l*, ejus id culpæ est.

*an.*15.) Ora editorum Basiliensium & Sonnianæ indicat pro *an.*15. substituendum *an.*9. Sed quo judicio non video; vulgata enim scriptura est aliorum librorum, præter Fux. in quo *an.* 12. & de hoc Trebellius, de Gallieno Salonino *Constat*, inquit, *Gallienum & Valerianum* 15. *annos imperasse, id est, Gallienum usque ad* 15. *pervenisse, Valerianus vero sexto sit captus* &c.

Gallienus Romæ) Opponuntur hæc anno secundo Valeriani & Gallieni in Lo. & in impressis; cæteri tamen anno primo attribuunt, ut Fux. Peta. Pi Vi. Fa. O. Mar.

Sixtus XXIII. *Romanæ Ecclesiæ Episcopatum tenet an.* 8.) Desiderantur in L. A. P. M. Pi. O. Vi. Peta. idque mendose, ut ex annis Stephani præcedentis Pontificis, & situ Dionysii subsequentis licet conjicere. Etenim in aliis libris reperiuntur, & Chronologiæ ratio id postulat. At in Fux. pro *an.* 8. habetur *an. duobus menses xi. diebus sex*: apud Mar. *anno* 1. *mens.* 11. Cæterum horum omnium loco est insertum in L. Vi. O. Pi. *Romæ 23. constituitur Episcopus Dionysius an.* 9. Postremo in Lo. Fux. Peta. pro *Sixtus* legitur *Xystus*, sicut apud utrumque Nicephorum & Eusebium lib. 7. hist. cap. 14. Ξύστος. Sed de hoc vide supra. Ad extremum summum Ecclesiæ Christianæ imperium suscepisse Sixtum anno secundo Valeriani volunt Lo. Fux. Fa. & cusi: Pi. ad an. 3. ad an. 4. Contract. at Vi. & O. ad an. 10. in Peta. abest.

annis

annis 8.) annis 2. menſ. 11. dies ſex Fux. ſed mendoſe, & error manavit ex eo quod idem codex conceſſit ſuperius Lucio *annes 3. menſ. 3. dies 3.* & Stephano *an. 4.*

Cyprianus &c.) Cypriani martyrium deſignant ad an. ſecundum Valeriani Pi. O. Vi. reliqui ad annum 3. ſeu 1. Olym. 259. ſic Lo. Fux. Peta. Fa. Mar. Contractus una cum impreſſis, quos ſequitur Caſſiodorus : Hieronymus lib. de Viris illuſtrib. notat quidem ejus martyrium ſub. Valeriano & Gallieno, at non exprimit annum ; ſed Acta paſſionis Cypriani per Pontium conſcripta, ut habentur inter ejus opera Conſulatum *Tuſci* (ſeu potius *Fuſci & Baſſi*, quem Faſti Onuphrii ſuggerunt ad annum 2. Olym. 259. qui eſt auctori annus 4. Gallieni.

Valerianus in Chriſtianos &c.) Cepit in Chriſtianos ſævire Valerianus anno 4. imperii ſui : ſic enim excuſi omnes, ad quos accedunt membranacei Pi. O. Vi. Fux Fa. Peta. Lo. Mar. Contract. & ipſe Caſſiodorus, nec illis adverſatur ullus veterum ſcriptorum, niſi forſan Dionyſius Alexandrinus : ſed de hoc paulo poſt. Porro in L. A. Pi. inſertum eſt ad oram hujus paragraphi, *Octava perſecutio Valeriani*, ſicuti eam numerant Auguſtin. lib. 18. de civit. cap. 52. Oroſ. lib. 7 cap. 22. Hieronym. de Script. Eccleſ. Severus lib. 2.

Sapor rex Perſarum &c.) Hæc contigiſſe docent alii anno 4. Valeriani, ut Pi. O. Vi. Mar. alii anno 5. Lo. Fux. Peta. Fa. & impreſſi.

Syriam Ciliciam) Repoſuimus *Ciliciam* pro *Siciliam*, ut olim, moti nota marginali in B. So. Pet. Ba. & H. ſed præcipue lectione P. ſeptem Vatic. Au. Lo. L. Fux. trium Mſſ. Fab. A. Peta. Al. Vi. O. Pi. & Fa. licet in hoc corrupte *Cyliciam*, & quia nuſquam legitur Saporem regem perveniſſe ad oras Italiæ ; ſimilis menda ſæpe reperitur in auctoribus antiquis, ut *Sicilia* ponatur pro *Cilicia*, & contra : ſicut etiam antea vidimus ſub an. Chriſti 76.

Valeriano in Perſas ducto &c.) De anno hujus expeditionis & cladis Valeriani non idem omnes libri. Nam O. Vi. Contract. Pi. anno 4. imperii illius aſſignant : Lo. Peta. Fa Mar. & editiones an. 6. Fux. demum an. 7. Euſeb. lib. 7. hiſtor. cap. 10. profert epiſtolam Dionyſii Alexandrini (ad Hermam, ſeu Hermamonem, ut refert altera verſio cum textu Græco) qui florebat eo tempore, in quo Valerianus dicitur cepiſſe perſequutionem contra Chriſtianos menſibus 42. (niſi ſit error) antequam incideret in manus Perſarum : & ſic perſequutio cepit anno ejus 4. & ipſe captus eſt anno 8. Sed repugnant præcedentia verba auctoris, *perſecutione commota ſtatim capitur :* quibus verbis utitur etiam Caſſiodorus ; quin idem Euſebius lib. 7. hiſt. cap. 13 ſcribit Valerianum captum poſt commotam perſequutionem οὐκ εἰς μακρὸν: Trebellius autem ſolvit omne diſſidium, dum loco citato aſſerit Valerianum captum anno ſexto imperii ſui. Quod vero ipſe in duobus Gallienis videtur hoc ipſum tribuere *Coſſ. Gallieno & Voluſiano*, veriſimile eſt ſcriptum *Voluſiano* pro *Valeriano*, quia iiſdem Conſulibus contigit ille caſus, ut teſtantur Faſti Onuphrii, nec ullus veterum facit *Voluſianum* collegam Gallieni. Preterea quomodo ſit intelligendum quod auctor dicit *Valerianum ductum in Perſas*, non aliunde melius diſces, quam ex Trebellio in Valeriano : *Victus eſt*, inquit, *Valerianus a Sapore rege Perſarum, dum ductu cujuſdam ſui ducis, cui ſummam omnium bellicarum rerum agendarum curam commiſerat, ſeu fraude, ſeu adverſa fortuna in ea eſſet loca deductus, ubi nec vigor, nec diſciplina militaris, quin caperetur, quicquam valere potuit.*

ibid B. *Antiochia 15. &c. Samoſatenus*) Ad Antiochenam Cathedram evectum Paulum Samoſatenum indicant Pi. O. Vi. anno 5. Lo. Fux. Peta. Fa. Mar. anno 7. excuſi & Contract. revocant ad an. 6. nec conſtat ex alio auctore cui potius ſit aſſentiendum. Quod enim Epiphan. hæreſ. 65. ſcribit hunc Paulum Samoſatenum, *in Antiochia conſtitutum Epiſcopum in diebus Aureliani & Probi regum*, minus veritati conforme eſt : ſi certum eſt quod teſtantur Athanaſ. lib. de Synod. & Euſeb. lib. 7. hiſtor. cap. 24. eum damnatum hæreſeos a Dionyſio Alexandrino Epiſcopo, & Dionyſio Papa ; quorum neuter ad tempora illorum Imperatorum potuit pertingere.

Gallieno in omnem laſc. diſ. Germani Ravennam uſque ven.) Germanorum adventum in Italiam alii referunt circa 6. annum Gallieni, ut Pi. O. Vi. alii circa 7. ut Lo. Fa. & impreſſi : alii circa 8. ut Peta. Fux. Mar. Nil impedit quin retineatur vulgata ſedes ; immo ipſe Oroſius lib. 7. cap. 22. videtur ei favere ; dum ait *ſolvuntur repente* (poſt captum Valerianum) *circumpoſita relictaque gentes* &c. *Germani Alpibus, Rhetia, totaque Italia.*

Alemanni vaſtatis Galliis &c.) Multiplex eſt codicum progreſſio in his ſuo anno aſſignandis. Nam Pi. diſponit an. 6. Valeriani : O. Vi. ad an. 7. Lo. Fa. Contract. & cuſi ad an. 8. Fux. Peta. ad an. 9. Præterea occurrit vox iſta quattuor in locis, cujus conſtantem ſervant orthographiam L. Pi. Lo. Peta. Fa. Fux. ubique enim exhibent *Alamanni*, quod & imitantur Notitia imperii, Oroſius, Eutropius, Pæanius, Zoſimus, Suidas, Idacius, Hieronymus in vita Hilarionis & alias. Altera tamen habetur apud Vopiſcum, Spartianum, Victorem, Nicephorum, Contractum & alios auctores probatos, quod hic ſemel monuiſſe ſufficiat.

Græcia, Macedonia &c.) Congerunt iſta ad varios annos libri, ut Pi. ad annum 6. Gallien : O. Vi. ad annum 7. Lo. ad an. 8. Fux. Peta. Fa. Mar. Contract. una cum excuſis ad annum 9. Oroſius, Eutropius, & Pollio deſcripſere iſta pluribus, ſine anno tamen & Conſule : Caſſiodorus autem favet vulgatis.

Quadi & Sarmatæ &c.) Quados & Sarmatas in Pannonios irruiſſe, Vi. O. Pi. referunt anno 7. Gallieni. Lo. Fux. Peta. anno 9. Fa. & impreſſi anno 10.

Germanis Hiſpanias &c.) Aggregantur hæc ad an. 8. Gallieni : in Vi. O. Pi. ad an. 9. in Lo. Fux. Peta. Fa. & excuſis ad an. 10.

Parthi Meſopotamiam &c.) Parthorum excurſionem hanc aſſignarunt Pi. O. Vi. anno 9. Gallieni : Lo. Fux. Peta. Fa. Mar. & vulgares an. 10.

Syriam incurſaverunt) *invaſerunt* Peta. *incurſarunt* Fux.

Alexandrinæ Eccleſiæ &c.) Curam regendæ Eccleſiæ Alexandrinæ ſuſcepit Maximus, ut indicant O. Vi. anno 9. Gallieni : Pi. Fa. & impreſſi anno 10. Lo. Fux. Peta. Contract. Mar. & Fragmentum Petavii an. 11. in quorum partes abeundum nobis fuit, cum alioquin anni 17. Dionyſii ſuperioris Epiſcopi non repetirentur a quinto Philippi uſque ad 10. Gallieni : & ſic anni 18. iſtius Maximi numerentur integri uſque ad an. 6. Probi, in quo cepit Theonas ejus ſuceſſor. Adde quod propius accedit ad ea quæ habet auctor lib. 7. hiſtor. cap. 28. hunc Maximum ſucceſſiſſe Dionyſio anno 12. Gallieni, cui convenit Nicephorus lib. 6. cap. 28. qui eum vocat Maximinum. Unde repoſuiſſemus ad eundem an. 10. ſi placuiſſet per exemplaria.

Maximus an. 18.) In P. *an. 13.* in H. *an. 19.* ſed nota numeralis 18. eſt cæterorum librorum & ipſius Euſebii lib. 7. cap. 32. & Nicephor. Calliſti lib. 6. cap. 34. licet Nicephorus Conſtantinop. habeat tantum annos 8.

Dionyſius XXIIII. *Romana &c.*) in L. Pi. *Roma 24. conſtituitur Epiſcopus Senſutus an.* 11. Sed mendum eſt clarius, quam ut demonſtratione egeat ; neque enim ulla memoria apud ſcriptores de Senſuto ; ſed exiſtimo ſic ſcriptum pro *Siſtus*. Nam lego in Vi. O *Sixtus 24. Romana &c.* Præterea Dionyſium electum Romanum Pontificem docent, Vi. quidem O. Fa. & impreſſi anno 10. Gallieni : Pi an. 11. Lo. Fux. Peta & Fragmentum Petavii an. 12. Contractus an. 14.

Dionyſius &c. conſtituitur annis 12.) Subſtituimus 12. pro 9. ut olim ; quia ſic jubet Lo. & quod caput eſt ipſa ratio, cum alioquin hic Pontifex pervenire non poſſet uſque ad Felicem, ſed ſedes vacaret tribus annis ; cujus rei nulla eſt memoria apud veteres. Adde quod magni illi hiſtoricorum principes Baronius & Onuphrius proxime accedunt. Nam ille dat Dionyſio an. 11. menſ. 3. dies 14. hic an. 10. menſ. 5. dies 5. Menda eſt in Fux. ubi *an. 2. menſ. 3. dies 7.*

Odenatus) *Ordinatus* O. Vi. A P. Lo. Fa. Mar. unus ex trib. mſſ. Fab. tam hic quam infra. At *Odynatus* in L. Pi. Lectio vulgaris recipienda tum ob fidem exemplarium, tum quod eam ſequantur Vopiſcus, Plutarchus, Eutropius, Jornandes, Oroſius lib. 7. cap. 22. Evagrius lib. 5. cap. 24. Trebellius & multi. Illud diſcriminis agnoſces, quod aliqui per diphthongum & *th* ſcribunt, ut Evagrius lib. 5. hiſt. cap. 24. ἕως Ὀδαιναθον τὸν ἐκ Παλμύρας, Zoſimus lib. 1. Ὀδαίναθος, Pæanius Ὀδένα-θος. Idem apud Agathiam lib. 4. Ὀδονάθης, Procopius lib. 2. Perſi. Ὠδέναθος Zonaras.

Decurio Palmyrenus) Rectius quam ut olim *Palmirenus*, juxta Peta. Pi. Fragm. Petavii, Fux. Evagrium, Zoſimum, Trebellium, Ruffum, Vopiſcum, Zonaram, & alios, ex quibus conſtat etiam hunc Odenatum non ſolum natum Palmyræ, ſed etiam fuiſſe principem Palmyrenorum. De Palmyra cum *y* illorum metropoli in Syria inter Damaſcum & Seleuciam, vide Plinium lib. 5. cap. 25. 26. & lib. 6, cap. 28. Hieronym. lib. 14. in Ezech. cap. 47. poſt Joſeph. lib. 7. antiq. cap. 6. apud quem tamen Παλμιρὰν per *i*.

Odenatus &c. Perſas cæcidit) Pro *Perſas cecidit* ex L. Pi. Obſervandum demum, quod opponi volunt an. 11. Gallieni Vi. O. Fa. & vulgati : at an. 12. Lo. Fux. Peta. Pi. Mar Fragm. Peta. qui propius accedunt ad Trebellii teſtimonium, dum in Gallieno ſcribit Odenatum invaſiſſe totius Orientis imperium Coſſ. *Gallieno & Saturnino*,

quos

quos Faſti Onuphriani conſignant ad an. 4. Olympiadis 461. quique apud auctorem cum 14. Gallieni componuntur.

Hieroſolymarum Epiſcopatum &c. tenet Hymenæus) Quo anno ſederit, varia libri. Nam Fa. O. Vi. Pi. & vulgares conferunt ad an. 12. Gallieni: Lo. Fux. Peta. Fragm. Peta. ad an. 13. de ejus Hymenei initi anno, nulla memoria apud antiquos, quod ſciam.

Paulus Samoſatenus &c.) Deſciviſſe illum ab Eccleſia docuerunt libri; ſed non ita certo tradiderunt annum, quin ſuperſit dubitandi locus. Nam Pi. Fa. circa an. 12. Gallieni diſponunt: Lo. O. Vi. Peta. & excuſi circa an. 13. Fux. circa an. 14. Contract. circa an. 1. Claudii: quæ ſedes cæteris præſtet, non ita facile dici poteſt, cum nil apud veteres occurrat: niſi quod multum ab illis diſtat, quod habet auctor lib. 7. hiſt. Eccl. cap. 23. & 24. hunc *Domnum* electum Epiſcopum Antiochenum a Concilio Antiocheno, poſt ejectum Samoſatenum ſub Aureliano Imperatore.

deſciſcens) Hanc genuinam eſſe lectionem potius, quam *deſiſtens* indicarunt A. L. M. V. Va. Fux. Fa. Peta. Fragm. Peta. Vat. Lo. Al. P. O. Vi. Pi. tres mſs. Fab. quod & infra pariter reperitur.

Gallia per Poſthumum &c.) Minus conſtans annus, cum Fa. reponat ad 13. annum Gallieni: Pi. ad an. 15. Lo. Fux. Peta. Fragm. Peta. O. Vi. eundem ſequuntur, quem excuſi, ſcilicet an. 14. Trebellius Pollio, qui in vita Gallieni hæc deſcribit ſub Coſſ. *Gallieno & Fauſtino*, hoc eſt ex obſervatione Onuphrii in Faſtis, an. 2. Olymp. 260.

pag. 180. col. 2. A. *In Alexandria &c.*) Non eſt quod dubitemus, quin iſta an. 1. Claudii reſpondeant, cum ita velint codices omnes & Mar.

Bruchium) Cujus loco *Brachium* in Mar. *Abrutium* in Lo. in hoc poſtremo agnoſcis frequentem librariorum lapſum, qui ex poſtrema vocali *a* vocis præcedentis *Alexandria*, & prima ſequentis *Brutium*, aut *Bruchium*, *Abrutium* confecere. Quam vero germana ſit noſtra ſcriptio vel ex eo conſtat, quod concurrunt ſeptem Vatican. & alia exemplaria, atque Fre. quibus favet Martyrologium Græcum in Hilarione, ἡ̓ς τί χωρίων πλησίον Ἀλεξανδρείας μεταφοιτᾷ Βρύχιον ὄνομα αὐτῷ, *tranſit* (Hilarion) *in locum vicinum Alexandriæ, cui nomen Bruchium*. Illis proxime accedit Epiphanius lib. de menſur. & ponder. ubi vocat eum locum *Brachium*, φιλάδελφος ὡς προείρηται φιλόκαλος τὶς ἀνὴρ καὶ φιλόλογος γεγένηται, ὅςις βιβλιοθήκην κατασκευάσας ἐπὶ τῆς αὐτῆς Ἀλεξάνδρου πόλεως ἐν τῷ Βραχίῳ καλουμένῳ κλίματι καὶ ἐπὶ τοῦτο τῆς αὐτῆς πόλεως ἔρημον τὰ νῦν ὑπάρχον, *Philadelphus bibliothecam in urbe Alexandria conſtruxit in regione Brachia appellata, & eſt hæc pars ejuſdem urbis nunc deſerta*. At vero *Abrutii* ſaltem circa Alexandriam (nam de altera, quæ forſan eſt in Mœſia, vide ſupra, dum de *Abritto* egimus) nullus meminit. Poteſt tamen legi *Brutium*, quia ſic habet Hieronymus in vita ejuſdem Hilarionis, *Divertit* (Hilarion) *ad quoſdam fratres ſibi notos in Brutio non procul ab Alexandria*. Euſeb. lib. 7. hiſt. cap. 26. loquens de obſidione ejuſdem loci nominat Πυρουχεῖον. Sed crediderim ſcriptum Πυροῦ pro Βρου. Nam *Pyruchii* nulla memoria apud priſcos; quam vocem Chriſtoforſonus non ſatis fideliter vertit, *cum ibi magna frugmenti eſſet inopia*. Rectius Muſculus, *in obſidione Pyruchii*. Neque enim alia poteſt eſſe interpretatio, ſi diligenter auctoris verba excutiantur, μυρίας μὲν οὖν τῶδε καὶ ἄλλας ἀριςείας ἐν τῇ κατ' Ἀλεξάνδρειαν τοῦ πυρουχείου πολιορκίᾳ μνημονεύουσιν, cum πολιορκίᾳ conſtrui debeat non cum κατ' Ἀλεξάνδρειαν. Nullus enim eſſet ſenſus *in obſidione prope Alexandriam*; ſed Græce fuit τοῦ πυρουχείου, *in obſidione Pyruchii prope Alexandriam*, apud Nicephorum lib. 6. cap. 36. conjectura noſtra confirmatur, ubi ad marginem e Græco mſ. annotatur, ἐν τῇ τοῦ Βρουχίου πολιορκίᾳ. Cæterum in Fux. ita habes, *in Alexandria una pars quæ vocatur Bruchium, quæ per multos annos fuerat obſeſſa, quia rebellabant, tandem deſtruitur*.

capitur) *deſtruitur* L. A. M. P. Pi. Lo. Mar. & tres mſs. Fab.

Claudius Gothos &c.) Victoriam hanc vendicat ſibi annus primus imperii Claudii in Peta. Vi. O. Pi. Mar. Contract. & vulgaribus, & etiam apud Caſſiodorum. At an. 2. in Lo. Fux. Fa.

Claudius Sirmii moritur) Unanimes ſunt codices, ut referant iſta reſpondere an. 2. Claudii, ut Lo. Fux. Peta. O. Pi. Vi. Mar. Contract. diſſentiunt Fa. & impreſſi, in quibus an. 1. ſed inepte.

Sirmii) Sic emendandum duximus ex A. Au. M. P. Lod. Idac. Jornan. Mar. Oroſio, Zonara, & Caſſiodoro, pro *Firmii*, ut in impreſſ. vel *Firmi*, ut in V. Fa. vel *Smirna*, ut in O. Vi. Sa. vel *Sirmi*, ut in Pi. vel *Sirmio*, ut apud Contract. vel *Syrmi*, ut in Lo. Peta. Fux. & Fragmentis Petavii. Apud Eutropium editionis Wechelianæ legimus *Sirmii*, ſicut etiam apud Pæanium ejus Metaphraſtem Σιρμίου; ſed in aliis editionibus *Firmii*. Eſt autem urbs Pannoniæ celebris ortu Probi imperatoris, de qua Plinius lib. 3. cap. 25. Ptolemæus in tabul. Strabo lib. 7. Stephanus & alii Geographi ac Hiſtorici, & Antonin. in Itinerat. *Firmium* vero eſt urbs Italiæ. Scripſimus autem *Sirmii* ſine *y*, quia præter exemplaria, videmus illam ſcriptionem placere illis auctoribus, atque Vopiſco, Straboni, Nicephoro, Menologio Græcorum, Herodiano, Zoſimo, Socrati, Ammiano Notitiæ, imperii, & aliis pleriſque; licet Caſſiodorus pingat per *y*.

Quintilius Claudii frater &c.) Fa. revocat ad an. 1. Claudii, una cum Mar. cæteri aſſignant an. 2.

Antiochena &c. Timæus) Placuit potius hæc ſcriptura quam priſca *Tymæus*, vel *Tymeus*, ut in Peta. vel *Timeus*, ut in Fa. vel *Timotheus*, ut in O. Vi. quia ſic docuerunt Pi. L. Mar. Contract. Fragm. Peta. & ipſe auctor lib. 7. hiſt. cap. 32. & Nicephorus Conſtant. in Chron. & Calliſtus lib. 6. cap. 34. Adde quod idem nomen indutum Philoſopho inſigni (de quo Plato in Dialogo) & aliis veteribus: eodem modo pingitur apud ipſum Platonem, Ciceronem, Clementem, Dionyſium, Plutarchum, Strabonem, Laertium, Cenſorinum, & alios plures. Porro ex conſenſu codicum hæc ſunt retinenda circa an. 1. Aureliani.

Catalaunos) Emendatior lectio juxta Lo. A. L. M. V. Al. Fragm. Peta. Pi. Lod. Mar. quam olim *Catalaunios*, eamque ſequitur Eutropius lib. 8. in O. Vi. Fa. *Cathalaunos*. Ad extremum componunt iſta cum an. 1. Aureliani Lo. Fux. Peta. Fa. Pi. & impreſſi, cum anno vero 2. Vi. O.

ibid. B. *Zenobia &c.*) Devictam Zenobiam referunt libri, & Mar. ac Contract. uno ore an. 1. Aurelii: excipe Pi. qui ad an. 1. evocat.

apud Immas) Vetus lectio *Timmas*: in O. Vi. *Timas*: *Thimas* Fa. in V. *Iſtimas*: in Au. *Emnas*: apud Jornandem *Hymmas*: apud Mar. *Thumas*. Sed ſequuti ſumus A. L. M. P. Al. Lo. Lod. Pi. Fragm. Peta. tres mſs. Fab. Peta. Hieronymum in vita Malchi, & Ptolemæum lib. 5. Geograph. cap. 15. qui ponunt *Immas* prope Antiochiam Syriæ, juxta quam Zenobia vincitur. *Timma*, ſeu *Tima* apud optimos veterum nullum veſtigium, niſi apud recentiores, qui vulgari noſtri Chronici lectionem amplexi in errorem ejuſdem prolapſi ſunt. Hic tamen miror Ortelium, qui in ſuo Theſauro Geographico ſcribit legi in Chronico Euſebii *Timnas*; codices enim mei nil niſi *Timmas*, vel *Timas* perſonant.

adverſum eam dimicavit Pompejanus &c.) Quam opportune codices Al. Vi. O. Peta. Fragm. Peta. Fa. Fux. Mar. & Idac. cæcutiebamus, niſi opem præſto tuliſſent. Cum enim *dimicavit*, & interpunctione & laterculo diſtingueretur a *Pompejanus*, in impreſſis, hærendum erat in ſalebra, & cogitandum, quis ille, qui adverſus Zenobiam dimicaſſet; ſed & difficultas magis augebatur, quod cum Typographi codicum H. Pet. So. ex his tricis non poſſent ſe expedire, putarunt reponendum *adverſum eum*, pro *adverſus eam*, quæ communis eſt lectio omnium aliorum exemplarium tam mſs. quam Ven. & Lut. quaſi Zenobia contra maritum, quem vita functum dixerat Euſebius, bellum moviſſet. Verum facile ex his difficultatibus emerſimus, ubi ſublato puncto appoſito poſt *dimicavit*, retinuimus veterem lectionem *adverſum eam*, ita ut nominativus verbi *dimicavit*, immediate conſequatur *Pompejanus*, & ſit ſenſus Pompejanum adverſus Zenobiam dimicaſſe; ſic enim reliqui hiſtorici.

familia hodie, quæ apud) Sic pro *familia hodie apud ut olim*, ex L. A. Au. Fragm. Peta. Lo. P. Pi. tamen in O. Vi. Mar. pro *hodie quæ* ſcriptum eſt *hodieque*.

Evagrius presbyter cariſſimus) Repoſuimus *presbyter* ex L. A. Mar. P. Lo. Al. Fux. Pi. Vi. Peta. O. & 6. Vatic.

Euſebius Laodicenus &c.) Iſta in Lo. conſiſtunt ad an. 2. Aureliani. At in Fux. Fa. Pi. Peta. Vi. O. Mar. & impreſſis ad an. 3.

Aurelianum Roma &c.) Aſſignantur an. 3. Aureliani in omnibus libris, quibus conſentit Caſſiodorus.

currum præceſſerunt) Deeſt *currum* in L. A. M. Fa. Peta. Fux. O. Vi. Pi. Lo. P. V. Va. Vat. Mar. Contracto, Caſſiodoro, & ſatis ſubintelligitur ex verbo *triumphantem*, Verumtamen eſt apud Eutropium lib. 8. & in aliis codd.

e quibus Tetricus) Concinnius poſuimus *e quibus*, pro *ex quibus*, juxta codices L. M. A P. V. Va. Vat. Lo. Vi. O. Pi. Fragm. Peta. vel *equitibus* Mar.

fuit, & Zenobia) Sic correximus pro *fuit Zenobia*, adjecta copula *&*, ex M. P. V. Va. Vat. A. Lo. L. Pi. O. Vi. Peta.

a qua hodie, qua) Mendoſe etiam hic legebatur *hodie quoque*, ſed juvere exempl. L. A. M. V. Va. Vat. P. Lo. Pi. in Vi. Fre. Mar. *hodieque*: Idac. ſequutus eſt vulgatam

tam lectionem, quæ totam ſententiam ita religioſe tranſcripſit, ut illa vox *hodie* videatur pertinere ad ſua tempora, licet re vera ſit intelligenda de temporibus Euſebii, ſeu Hieronymi: quod iterum dictum ſit (nam de Freculpho ſupra) tam de illo auctore quam de ſimillimis, ut quotieſcumque Lector inciderit in hujuſmodi ſcripta, obſervet diligenter, an ipſi auctores utantur ſuis verbis, an ab aliis deſumptis.

Aurelianus templum ſoli ædificat &c.) Conſignantur hæc anno 4. Aureliani in omnibus libris, Contract. Caſſiodor. & Mar. nec video cur ſint loco dimovenda. Porro de eadem re vide Vopiſcum in Aurelian. Eutropium & Victorem.

Agon Solis ab Aureliano) Sic reſtituimus ope codicum A. M. V. P. Vi. O. Lo. Fre. Peta. Fux. & 3. mſs. Fab. pro *Solis Aureliano* ut antea.

Aurelianus cum adverſum &c.) Omnes libri collocant iſta ad an. 5. & ultimum Aureliani, nec immerito; cum mens auctoris ſit tantum notare tempus mortis Aureliani, nec faciat mentionem perſecutionis niſi obiter, ut ſignificet cauſam ultionis divinæ. Neque enim eo tempore, quo decrevit perſecutionem, cæſus eſt ſicut male exiſtimavit Oroſius l. 7. cap. 23. immo multo ante, ſicut conſtat ex magno illo numero Martyrum, qui inveniuntur paſſi in illa perſecutione. Non tamen celabo ad latus hujus verſiculi legi in A. & Fux. *Nona perſecutio*; ſicut etiam vocatur a nonnullis apud Auguſt. lib. 18. de civit. cap. 32. & alios, licet a Leone Papa ſerm. 2. de Pentecoſte & aliis dicatur *Octava*.

& Heracleam) Nec mireris mutationem factam pro *Heracliam*, ut in vulgatis, Lo. M. & Peta. vel *Haracliam* Pi. vel *Heradiam* Fux. Satius enim viſum eſt imitari Fa. & Contract. ne ab ipſo auctore diſſentiremus, qui ita legendum in ſuperioribus propoſuit: accedunt O. Vi. in quibus *Eracleam* ſine aſpiratione.

in Cenophrurio) In Lo. Lod. Mar. Pi. *in Cænofrurio*; apud Victorem Schotti *apud Cænofrurium*; apud Vopiſcum *apud Canophrurium*: in Peta. *in Cænofrorio*: in Fux. *in Cenoforio*. in Fa. *in Canaflocio*: in uno trium mſs. Fab. *Cenofloria*: Antoninus in Itiner. *Cænofrurium*: Vincen. *in Canofloreo*. O. Vi. Sa. *in Canoflorio*: Cedrenus ἐν τῷ χαλȣμένῳ Καίνῳ φρȣρίῳ, ubi interpres Xylander, *in loco qui novum caſtrum ipſorum lingua Kenoflorium*. Sed ejus explicatio oſtendit vitio librarii ſcriptum eſſe *phlo* pro *phru*: Antoni. part. I. hiſt. ex Euſeb. in Chron. *in Cenophurio*: noſtra lectio eſt aliorum codicum, Jornandis & Eutropii: in Eutropio Schoonhovii legitur *Zenophrurium*: Pæanius ὄνομα δὲ ἐςὶν τῷ τόπῳ Καινὸν φρȣριον, quod vertit Sylburgius *Caſtrum novum*.

pag. 181. A. *apud Pontum*) Sic fuit reponendum pro *apud Pontem* ex præſcripto L. A. M. Fux. Vi. O. V. P. Pi. Al. Sa. Peta. trium mſs. Fab. Contract. Vincen. tom. 1. Mar. & Oroſ. lib. 7. cap. 24. *occiſus* inquit, *in Ponto*: idem habent Caſſiodorus & Beda: in Lo. vero legitur *apud Propontum*.

menſes 6.) *meſ.* 5. Fux.

imperium diebus 80.) *Imperium diebus* 88. L. Peta. Pi. Lo. A. P. Au. Contr. Beda: *imperium diebus* 89. M. V. Vi. O. Vincent. tom. 1. At codex Fux. *dieb.* 84. ſicut etiam habet Caſſiodorus novus; nam in antiquo ineſt *dieb.* 89. Vopiſcus *vix duobus menſibus*. Eutropius convenit cum noſtra lectione *duobus*, inquit, *menſibus & diebus* 20. Pæanius omiſit *duobus menſibus*. Sic enim habet εἴκοσι βασιλεύσας ἡμέρας: Mar. *tertio demum menſe*.

apud Tarſum) Licet habeamus editos & aliquot chirographos adverſos, ut V. O. Pi. Lo Fa. Fux. Pi. Mar. & Contract. qui adhibent aſpirationem *Tharſum*; tamen Peta. nobis erit inſtar omnium, præſertim cum ſuffragentur auctores, & ipſe Euſebius in hiſtoria, Strabo, Appianus, Stephanus, Plinius, Laertius, Hirtius, Ammianus, Zoſimus, Eutropius, Iſidorus Solinus, & alii veteres, & quod magis eſt, Scriptura 2. Macch. 4. Acto. 9. Favet ratio ab etymologia, & de qua pluribus Stephanus in voce Ταρσος; dicta enim, inquit, vel quaſi Τέρσος παρὰ τὸ τερσανθῆναι, quod eſt exſiccare, eo quod cum aqua omnis in unum locum deflueret, omnium primus Taurus mons apparuit; vel quod poſt diluvium hæc loca Ciliciæ primum apparuiſſent; vel ut vult Dionyſius *Thrax* a Ταρσος infima pedis parte, ob caſum Bellerophontis eo loci; vel quod Pegaſus ibi pedem fregiſſet: & licet Ioſephus lib. 1. antiq. cap. 11. dum vocis hujus originem ab Hebræis repetit, ſcilicet a Tharſe filio Japhetis derivans, ſcribendum cum *Th* indicet; nihilominus oſtendit Græcos ſcribere ſolitos abſque aſpiratione, *Tharſis vero Tharſos; ſic enim antiquitus Cilicia vocabatur. Tarſos enim apud eos maxima civitatum metropolis appellatur T, litera pro Θ mutata*: unde Hieronym. epiſt. 133. (ubi eundem Joſephum citat) reprehendit Rhæticium Epiſcopum Auguſtodunenſem, quod *Tharſis urbem putaſſet Tarſum in qua Paulus natus ſit*. Auguſtinus tamen in Pſal. 47. utramque & *Tharſis* urbem Indiæ, & *Tharſum* metropolim Ciliciæ cum aſpiratione ſcribit.

Probus &c. regnavit an. 6. menſ. 4.) Pro *menſ.* 4. in Lo. & Caſſiodoro *menſ.* 3.

Felix xxv. &c.) Occupat ſedem Romanam communi codicum ſuffragio Felix an. 1. Prob: excipe Fa. qui an. 2. oppoſuit. Sed alii rectius: Contractus an. 1. Taciti.

Probus Gallias &c. reſtituit) Ad varios divertunt annos codices. Nam Peta. Pi. O. Vi. Contract. Caſſiodor. & cuſi anno 1. Probi objiciunt: Fux. Lo. an. 2. Fa. an. 3. De hoc bello Gallico conſule Vopiſcum.

a Barbaris iterum occupatas) Monebant tollendum eſſe *iterum* varia exemplaria, ut P. Lo. V. Au. Vi. M. V. O. Va. Vat. Fa. Peta. Fux. Pi. Contract. & ipſe Eutropius, ex quo tota ſententia ſumta videtur: tamen Beda & Albertus habent *jam dudum occupatas*, unde nil incommodi viſum ſi remaneret, cum hic Probus legatur liberaſſe bis Gallias, primum a Germanis, deinde a tyrannis Bonoſo & Proculo, ut teſtantur Vopiſcus & Oroſ. lib. 7. cap. 24.

Anatolius Laodicenus &c.) Hæc alii libri an. 2. ut Fux. Peta. Pi. Contractus & impreſſi: alii an. 3. ut Lo. ſed in Fa. deſideratur.

Secundo anno Probi &c. uſque *Aſcalonitas* 380.) Hanc periodum depravatam jure optimo exiſtimavit magnus ille Baronius tom. 2. pag. 707. Primum enim deſiderantur hæc omnia in L. M. Pi. pars vero eorundem verborum, ſcilicet *vel* 303. *ſecundum quoſdam* non exſtat in A. Fa. Peta. Fux. V. Va. O. P. Lo. Vi. Adone, Beda, Mariano, & aliis, qui eadem referunt ex Euſebio. doctiſſimus Scaliger lib. 5. de emendat. temp. pag. 463. dum hunc locum refert, legit *vel* 302. *ſecundum quoſdam*, putatque hæc vitio librarii poſita ad an. 2. Probi, pro ad an. 3. ideoque integram illam periodum a regione tertii anni Probi collocandam cenſet. Verum cum quatuor Vatic. & omnia alia exemplaria reclament, aſſignatam illi ſedem conſervavimus.

juxta Antiochenos 325. annus) Pro 325. in Lo. 425. in Mar. 400. in 1. Vatican. 335. ſed manifeſto mendo ut conſtat ex aliis libris & ex præcedentibus circa Olymp. 183. & quia infra ad Olymp. 270. anni Antiochenorum numerantur 351.

juxta Tyrios 402.) in duobus Vatic. 302.

juxta Laodicenos 324.) Pro 324. in Lo. O. Vi. & in margine Bedæ 424. Hinc autem corrige Adonem, ubi *Lacedæmonios* legis pro *Laodicenos*.

Edeſſenos 589.) Olim proſtabat tam in vulgatis quam in mſs. de quibus hic nulla mentio 388. Verum ita repoſitum eſt, tum ad imitationem duorum Vatic. & Mariani hæc ipſa eodem modo referentis, tum quia ille calculus 549. qui exſtat in uno Vatic. licet prodat manifeſte ſuam maculam in nota illa media 4. pro 8. exprimit tamen fideliter extremos num. 5. & 9. Adde quod ſumma illa 588. quæ reperitur in A. P. Fa. V. Lo. duobus Vat. Vi. O. Beda, & Adone, noſtrum calculum confirmat in duobus primis numeris, eaque a me repoſita fuiſſet, niſi advertiſſem noſtrum calculum verius reſpondere cum primo anno Seleuci, a quo auctor dixit ſuperius Edeſſenos ſuos annales numerare. Quod ita facile demonſtrabitur; cum enim an. 1705. ab Abraam & primus Seleuci ex adverſo ſeſe contueantur, ſi illi adjunxeris 589. efficies an. 2294. At hic annus ſecundus Probi eſt juxta Euſebium, annus ab Abraam 2294. Legis in Fux. 638. ſed quam corrupte, ex his collige.

juxta Aſcalonitas 380.) In Lo. 480. ſed perperam, ut arguit conſenſus aliorum librorum, & Mar.

initium Jubilei 86. ſecundum Hebræos) Ut iſtum Jubileum huic loco infereremus, movit nos fides codicum M. Lo. Fux. & auctoritas Adonis, Mariani, Bedæ, & aliorum hoc ipſum referentium ex Euſebio in Chronic. Jure autem deberi illi hanc ſedem, ratio convincit. Nam ſi 31. an. Chriſti initium fuit 81. Jubilei, haud dubio annus 281. (qui concurrit cum an. 2. Probi) initio 86. Jubilei reſpondebit: corrige in Adone 87. & in Fux. 83. pro 86. in quo ſitus eſt ad an. 1. Probi.

Inſania Manichæorum hæreſis &c. exorta) Ortum impuræ illius hæreſeos alii circa an. 2. Probi, ut Fux. Pi. Vi. O & editi: alii circa an. 3. ut Peta. Fa. tres mſs. Fab. Contract. & Caſſiod. alii circa an. 4. ut Lo. Epiph. hæreſi 66. numerat *ab aſſumptione* (ἀπὸ ἀναλήψεως) *Chriſti uſque ad Manem* (qui vulgo Manichæus) *& Aurelianum ac Probum reges annos* 276. *ſecundum nonnullos Chronographos, juxta alios* 246. Sed locus videtur non carere mendis, ſive in illis verbis *ab aſſumptione* pro *ab Incarnatione*, ſive in numeris, qui longe abſunt a fine Aureliani, & initio Probi imperatorum. Forſan enim hos imperatores copulat duos (nam ipſo teſte, Aurelianus fuit ante

Probum

Probum) ut significet hæresim Manichæorum exortam quidem in ultimis annis Aureliani, sed innotuisse circa initia Probi: sicut Leo Papa sermone 2. de Pentecoste scribit *Manichæum innotuisse 260. anno impleto post resurrectionem Christi, Probo Imperatore & Paulino Consule*. Qui locus non minus videtur mendosus in illo numero 260. quia nullo modo potest respondere cum imperio Probi, cujus initium est ad ann. 280. Christi. Dum autem conjungit Consulatum Paulini cum Probo imperatore, videtur referre ortum illius hæresis ad an. 1. Probi, si est credendum Fastis Siculis & Onuphrii, in quibus ille Consulatus annum primum Probi occupat. Nam si fides, est potius adhibenda Cassiodoro *Consulatus Probi & Paulini* concurrit cum anno 5. Aureliani imper. & illa hæresis exorta est *Probo V. & Victorino Coss.* qui illi est annus 3. Probi imperatoris. In re ergo tam ancipiti nil est, cur a vulgatis discendendum videatur.

Probus Gallos &c.) Refert hoc circa an. 2. Probi, Mar. circa an. 3. Peta. Pi. Vi. O. Fa. & impressi: sed ad an. 4. Fux. Lo.

Almumque) Multa persuadebant ut *Almamque* legendum exhiberemus; Nam membranacei Lo. Pi. A. M. Peta. Fux. tres mss. Fab. tres Vati. Mat. & Fre. (in quo corrige *Juneas abire* pro *vineas habere*) sic habent: item Dio lib. 55. Vopiscus. Cuspinianus Antonin. in Itinerar. Aur. Victor. in Epitome, & alii, qui ejusdem privilegii meminerunt: & proxime attingere videntur quattuor illi V. Vi. Fa. O. in quibus *Almeamque*, tamen in priori sententia multa nos retinuerunt & editi, & membranei cæteri, & ipse Antoninus in itinerar. alio in loco ac Eutropius, qui eadem iisdem verbis scribit cum Eusebio nostro, quamvis Vinetus in Eutropium in vetustioribus Eutropii codicibus *Almam* extare profiteatur, sicut etiam Sylburgius fidem facit de codice Fuldensi; Pæanius tamen Græcus ejus metaphrastes habet Ἄλμον. Facile vero dirimi posse hanc litem crediderim, si utrumque esse in usu asseramus. Porro si cui mirum videatur, cur Probus lege permiserit conseri vites, meminerit ex Suetonio & auctore id prius Domitianum vetuisse, ut dictum est superius.

ibid. B. *Antiochia &c. Episcopus Cyrillus*) Pro *Cyrillus* in Lo. *Quirillus*: in Pi. *Cybillus*: suffragatores habemus alios codices. Mar. & Vincen. sed auctorem præcipuum ipsum Eusebium, qui lib. 7. histor. cap. 32. ubi Antiochenos Præsules recensens enumerat *Cyrillum* post Timæum: omnes autem libri conveniunt in situ horum ad an. 4. Probi.

Saturninus magister &c.) Omnes pariter libri hæc constituunt ad an. 4. Probi, neque ullus auctor hujus rei meminit, quod sciam.

Apamia occiditur) Antea *Apamea*; ut *a Pamia* in Vi. O. *Appamia* in Lo. *a Panua* in Fa. Nos imitamur Peta. Fux. Mar. maxime cum superius a nobis observatum sit circa Olymp. 118. ejusmodi scripturam confirmari consensu omnium exemplarium, & auctoritate Ciceron. & aliorum veterum.

Eutychianus &c.) Comparat Eutychianum cum anno 4. Probi Lo. reliqui cum 5. ut Fux. Peta. O. Pi. Fa. Vi. Contract. & rectius, alioquin non reperirentur anni 5. præcedentis Papæ.

Post quem xxvii. Gajus) Pro *Gajus* in L. Pi. V. Fa. *Gajanus*: in Al. Peta. *Gallus*, sed mendose: apud Albertum *Cajus*.

Probus tumultu militari &c.) Terminat hujus mortem ad an. 6. imperii, impressi, Mar. Contract. Fux. Peta. Pi. Vi. O. Fa. ad an. 4. Lo.

apud Sirmium) Olim *apud Syrmium*, ut etiam apud Eutropium Vineti (nam ille Sylburgii cum *y*) magis tamen probatur altera scriptio, quæ est codicum Pi. Fa. Idac. maxime cum illis accedant varii auctores, de quibus supra. Mendose apud Martinum Polonum *apud Sutrinum*.

in turri) *in turre* A. Au. M. Lo. Oros. lib. 7. Jornan. Fre. Cassiodorus in posteriori editione. Nam vetus nostram lectionem tuetur, sicut etiam facit Victor; sed utrumque dicitur; *Id enim consuetum veteribus fuit, ut literis i & e plerumque in fine indifferenter uterentur, sicut proclive, proclivi* &c. ait Macrob. lib. 1. Satur. cap. 4.

Ferrata) *Ferrea* Vi. O.

Alexandrinæ Ecclesiæ &c.) Pertinent hæc ad an. 4. Probi in Lo. apud Mar. an. 5. in reliquis & apud Contract. ad an. 6

Theonas) *Theonus* Peta.

Cochem) Cum antea legeretur *Cochlem*, maluimus sequi septem Vaticanos, M. Lo. O. Lod. Vi. Peta. quibus adstipulatur Orosius lib. 7. cap. 24. licet *Cochen* scribat per *n*, loco *m*, vel in alia editione *Cothem*. Aliqui putant ejus loco reponendum *Seleuciam*, ut est in margine B. Pet. So. & H. forsan quia legerant antea *Trajanum Seleuciam & Ctesiphontem occupasse*, & apud Zonaram tom. 2. *Carum Ctesiphontem & Seleuciam occupasse*. Tamen potuerant legisse apud Ammianum Marcell. lib. 24. *ochem eandem quam Seleuciam nominant*: & apud Zosimum lib. 3. πρότερον μὲν Ζωχάσης νυν δὲ Σελευκίας ὀνομαζομένης; quibus suffragantur Geographi. Nostram lectionem valde confirmat Eutropius Sylburgii, *Cochen & Ctesiphontem urbes nobilissimas cepit*, cum sint ipsissima verba, quibus utitur hoc loco Eusebius, immo etiam quæ hic subsequuntur, videntur sumpta ad verbum ex Eutropio lib. 9. unde Glareanus valde hallucinatur, cum in annotat. ad Eutropium suspicatur legendum *Seleuciam Carra: cum:* inquit, *non invenias Corchen apud auctores*, & quia testatur in altero Eutropii codice ms. legi *Seleuciam*. Nam poterat facile conjicere in Eutropio, r mendose adjectum, & sic restitutum est in postrema editione Sylburgii, unde Pæanius Κόγχκμκμ. Adjuvatur aliquantulum nostra lectio codice A. ubi legitur *Coben*, ut etiam ex L. & Pi. ubi *Cbolchem* est scriptum. Apud Marian. *Choen*: apud Othonem lib. 4. cap. 44. *Choten*; apud Jornand. *Chochem*, qui videtur sumpsisse ex Eusebio totam sententiam. Cuspinianus putat legendum *Soænem*, sicut legimus apud Ruffum & antiquiorem Eutropium: cui tamen non assentior, cum de Soæne urbe nuspiam alias fiat mentio, quod sciam.

Numerianus cum ob oculorum &c.) Sunt qui velint hæc ad annum 1. Cari reponenda, ut Fux. alii qui ad ann. 2. ut Peta. Pi. Lo. Fa. O. Vi. Mar. Contract. & excusi.

vehicula veheretur, insidiis) *vehicula veheretur in Thracia, insidiis* Fux.

pag. 182. col. 2. A. *Apud Margum*) Sic legendum docuerunt codices Pi. Lo. Fa. Peta. Fux. sex Vaticani, O. Vi *L.* Au. M. cum quibus conveniunt Cassiodor. Jornan. Contract. Antoninus in Itinerario, & Eutropius non quidem vulgatus, in quo *Margum*, sed duo ejus manuscripti: unius Ortelius facit fidem in suo Thesauro: alterius (scilicet Fuldensis) Sylburgius in editione Vvecheliana Eutropii: Pæanius scribit Μάργον τὴν πόλιν, sed ita legendum docent ipse contextus Eutropii, dum refert Carinum victum apud *Margum*, ubi desertus est a suo exercitu inter Viminaicum & Aureum montem. *Margum* enim non longe abesse a Viminacio in Mœsia docent historici & Geographi: juvatur ipsa deformitate, quæ in aliis codd. reperitur. Nam in V. legis *Magrium*: in A. & trib. mss. Fab. *Argum*. Vides enim primam vocalem in priori syllaba. Antiqua lectio excusorum, & Idac. erat. *Murgum*: ut etiam est apud Victorem libro de Cæsarib. Antonin. in Itinera. meminit quidem *Murgi*, sed quæ in Hispania, ut Ptolem. lib. 6. cap. 10. *Margi* Fluvii Asiæ: at hic agitur de urbe, quæ est in Pannonia. Al. habet *Morgua*: Vopiscus *apud Murtium*. Mar. *apud Moguntiam*, sed mendose.

jurans sine suo scelere Numerianum interfectum) Præcidimus particulam *non*, quæ in excusis reperiebatur, *jurans non sine suo scelere*, ne tot chirographis adversaremur, L. scilicet, A. Vi. P. Lo. M. O. V. Al. Fa. Peta. Fux. Jornan. Vincen. quibus annumerandi Eutropius. lib. 9. Pæanius ejus Metaphrastes, Zonaras tom. 2. Vopiscus in Numeriano, Orosius lib. 7. cap. 25. & quamvis alioquin illa negativa particula *non*, remanente, sensus auctoris servari posse videatur, ut ad Aprum referatur: verum præterquam quod absurdum est, ut Diocletianus quæ ab aliis patrata erant, juramento adhibito removeret, planior haud dubio sic fit sententia, quasi velit Diocletianum jurejurando asseverasse se non fuisse conscium cædis Numeriani. Eruditissimus Josephus Scaliger refert hunc locum juxta nostram lectionem lib. 5. emend. forsan ex mss. Hinc corrige Marianum, apud quem], *jurans etiam ejus scelere Numerianum interfectum*. Porro pertinent ista ad an. primum Diocletiani, consentientibus omnibus codicibus, Eutropio, Orosio, Vopisco, Victore & aliis historicis.

Diocletianus in consortium &c.) Licet hæc a majori codicum parte ad an. 2. Diocletiani disponantur; sic enim Fux. Peta. Pi. Fa Vi. O. & impressi: tamen Lo. ad an. 3. Verum Cassiodorus, Marianus, Contractus firmant vulgatum situm, a quibus non dissident Zonaras tom. 2. dum ait Herculium *asci tum collegam Diocletiani, sive 4. ejus imperii anno, sive 2. ut alii docent*, inter quos videtur esse auctor noster: Nicepho. lib. 7 cap. 17. tribuit an. 4. Diocletiani.

qua factioni suæ) Legendum esse *qua*, & non *qui* ut olim, docuerunt L. A. V. Lo. Vi. O. Pi. Peta. Al. & contextus ipse.

Bacaudarum) Sic restituimus pro *Baccharidarum*, ut in impress. & Idacio: vel *Bagaudarum* ut in O. Fux. Vi. Nam *g* & *c* ut sæpius dixi, facile permutantur, vel *Bugaridarum*, ut in tribus Vatic. & Fa. vel *Vacbachandarum*

rum, ut in M. vel *Bugaridarum*, ut in uno Vatic. ex codd. P. L. A. Au. Lod. Peta. trib. mss. Fab. Pi. Al. & 3. Vatic. ut etiam ex Eutropio Vineti lib. 9. ex quo ista mutuatus videtur Hieronymus, cui consentit Pæanius ejus metaphrastes :: sic enim is καὶ Βακαύδας καλῦντος τῆς Συγκροτηθέντας. Glareanus in Eutropium scribit in altero ms. codice Chronicorum Eusebii legi *Progandarum*. At Vinetus noster in eundem Eutropium animadvertit in nonnullis libris legi *Bagaudarum* (sicut habet editio Sylburgii) in aliis *sava clarum*, in antiquo libro *Caudarum*: de Baccaudis, qui occurrerunt Saro in Italiam contendenti ad Alpes, Zosimus lib. 6. sicut etiam Salvianus lib. 6. de *Bagaudicis factionariis*: Sigebertus in anno Christi 437. & 442. meminit *Bagaudarum* in plurali, & *Bagauda* in singulari, pro tumultu & commotione apud Gallos; quæ verba videntur sumta ex Prospero Pithoei, ubi eadem leguntur, sed multo correctius. Nam cum Prosper eandem vocem repetat tribus diversis locis, duo priora a Sigeberto, tertium ab Aventino refertur. Hos factionarios eleganter exprimit Mamertinus in Panegyrico Maximiani, *Cum militares*, inquit, *habitus ignari Agricolæ appetiverunt, cum arator peditem, cum pastor equitem, cum hostem barbarum suorum cultorum rusticus vastator imitatus est* &c. Posset dici vocem *Bagaudæ* esse origine Hebraicam, cum בגד *Bagad* nihil aliud sit, quam extra vagari & incurrere in aliquem, & בוגדים *Bogedim*, idem sit ac irruptores seu excursores: de hac nostra factione loquens Aurel. Victor. lib. de Cæsarib. ita scribit *ubi comperit* (Diocletianus) *Carini discessu Helianum Amandumque per Galliam excita manu agrestium, ac latronum, quos Bagaudas incolæ vocant, populatis late agris, plerasque urbium tentare* &c. Freculphus lib. 3. cap. 14. tom. 2 habet *Vacandas*. Orosius vulgatus lib. 7. cap. 25. *Vacaudas*. Nam eruditissimus Lipsius ad. 3. lib. Annal. Taciti scribit in suo manuscripto codice Orosii legi *Baticada*: apud Adon. in Chron. leges *Baccadas*: apud Jornandem *Bagaudas*. Eosdem Gallos rebelles video ter vocari *Bogandas* a Salviano lib. 5. Castrum Fossatense leuca distans a Lutetia Parisiorum, olim dicebatur *Castrum Bagaudarum*, ut docet pius & eruditissimus Faber in præfatio. ad fragmenta Hilarii. Glareanus in Eutropium scribit in antiquo Chronici Eusebiani codice haberi *Progaridarum*, propius accedendo ad veterem linguam Gallicam *Purengar*. Antiquis enim Gallis *gar* idem erat ac collectio, & *puren* rusticorum. Illius vocabuli *Bagaudæ* usitati apud priscos Gallos, exstant non obscura vestigia in voce *Bagan*, quæ etiam hodie usurpatur apud nostros Vascones pro rustico, qui caulas populatur.

pacem Galliis) *pacem Gallis* Lo. Peta.

Carausius) *Carusius* M. *Carisius* Al. *Causalius* unus ex Vatica. *Carus*, Mar. Contract. Retinuimus communem scriptionem ob sex Vatic. & cætera exemplaria & fidem Fre. Idac. Jornan. & Oros. lib. 7. cap. 25. Bedæ lib. 1. histor. gentis Angl. cap. 6. Adon. in Chron. Eutropii lib. 9. & Victoris in Epitome *Carausius*: licet lib. de Cæsar. *Corausius*. Postremo hæc omnia *Carausius sumpta* &c. usque *repudiare compulsi*, ut unicum paragraphum & unius anni historiam ad an. 4. Diocletiani reduximus, cum Fux. Peta. Lo. & tres mss Fab. hoc jubeant, unde notæ illæ numerales 5. 6. 7. quæ e regione verborum illius sententiæ distribuuntur, ut olim, nullam diversitatem historiæ præ se ferunt, quasi horum nonnulla diversis illis annis contigerint, neque enim pertinent ad illum paragraphum sed solum apponuntur, ut nulli historiæ respondentes, ne aliter nimium spatii occupatent, si quælibet nota proprium laterculum haberet, quod sæpe observatur in aliis historiis. Ad superiores codices proxime accedunt alii, ut Pi. L. qui hæc in duas sententias dispertiuntur, unam a *Carausius* usque ad *infestaverant* ad annum 3. Diocletiani, alteram ab *Ægyptum Achilleus* usque ad *compulsi*, ad annum 4. ejusdem. At in Fa. *Carausius* usque ad *intulit* sunt ad an. 3. ejusdem *Quinquegentiani* usque ad *contigerit* unico contextu ad an. 4. *Constantius privignam*, usque ad *compulsi*, divisim ab aliis ad an. 6. In Vi. & O. illa periodus *Carausius* usque ad *intulit* opponitur anno 3. altera *Quinquegentiani Africam infestaverunt* an. 4. tertia *Ægyptum* usque ad *compulsi* an. 5. Verum cum hæ partitiones manifeste minus sint appositæ, satis priorum compositionem confirmant: accedit auctoritas Nicephori lib. 7. cap 17. dum ait *Diocletianum ascivisse Herculium Maximianum cum æqua potestate quarto imperii sui anno*: potest etiam colligi ex Eutropio hæc omnia contigisse circa eundem an. 4. Diocletiani,

Quinquegentiani) Rectius erit, si ita conjunctim quam si divisim legeris, *Quinque Gentiani* ut in Lut. Ven & aliis: sicut etiam apud Zonaram, prius enim suo exemplo commendant omnes Chirographi tam nostri, quam ille, de quo fidem facit Sylburgius, & inter excusos Ba. H. B. Pet. & So. & præterea auctores non ignobiles, Orosius, Contract. Jornandes, Eutropius licet ejus Metaphrastes Pæanius divellat in duo vocabula. Ado *nationes Quinquegentanas* vocat: *Quinquegentiani* & *Quingentiani* Aurel. Victor. *Quinquegentiani* Fre. Nescio unde Pomponius Lætus excerpserit Gentianos ob id dictos *Quinquegentianos*, quod milites essent ætate *quinquagenarii*. Ad extremum in Pi. Lo. hæc jacent ex adverso anni 3. Diocletiani. At in Fux. O. Peta. Fa. Vi. & impressis. an. 4.

Galerius Maximianus) *Galerius Maximus* Vi. O. & sic ubique, dum agitur de Galerio.

haud longe a Serdica) Corrupte nimium olim *non longe a Geroica*; proinde ita castigandum monuerunt membranacei L. V. M. Va. Vi. Pi. Sa. Peta. O. & tres mss. Fab. Lo. Jornandes, qui ipsissimis verbis Eusebii utitur, ut fere semper: succenturiantur his quamproxime alii libri, ut Al. ubi *non longe Aserdica*; *a* enim assumtum est a præpositione *a*, quæ procedere debuit, & unum *s* manet inane. In Fa. & quattuor Vatica. *non longe a Ser..ca*: apud Maria. *Sardice*: in duobus Vatica. & Fux. *non longe a Sardica*: apud Eutropium lib. 9. *non longe a Sardica*: ubi quæ hic ab Eusebio recitantur per octo aut novem lineas, reperiuntur conceptis verbis, Pæanius ejus Metaphrastes περὶ Σαρδικὴν. In quibus vocibus occurrunt communia illa elementa *s* & *d*, ex quibus licet & veritatem & affinitatem agnoscere cum nostro *Serdica*. Advertit hanc emendationem Ortelius, qui in suo Thesauro Geographico pro *Geroica* restituendum monet *Serdica*, cujus codicis præscripto id præstet, silet; probabile tamen illius Chronici ms. ope adjutum, cujus sæpe alias meminit. Præterea docet & *Serdicam* & *Sardicam* duas urbes esse, sed illam in Thracia, hanc in Dacia, ut hic notat auctor. Nihilominus crediderim vel utrunque vocabulum esse commune ambabus, vel quod magis placet, unicam & eandem esse, quæ ob confinium & vicinitatem regionum (quod in aliis multis contigit) modo in Tracia collocatur, ut apud Ptolemæum; modo in Macedonia, ut apud Ammianum lib. 31. modo inter duas Mœsias, ut apud Sidonium lib. 5. de imper. occid. pag. 111. modo in Illyrio & Dacia, ut apud Suidam & vulgus veterum. Unde Theodoretus lib. 2. histor. cap. 4. facit eam *metropolim Daciæ*, Σαρδικὴ Ἰλλυρικὴ δὲ αὕτη πόλις τῦ Δακων ἔθνυς Μητρόπολις. Et hæc est communior scriptura per *a*, in prima syllaba; nonnunquam tamen eadem urbs scribitur per *e*, ut apud Suidam, Aaron n. in :rinet. Ammian. libro 31. Goltzium, Gruterum in veter. inscriptio. & l. 1. de accusatio. & l. 1. ad leg. Jul. de vi public. & priv. in Cod. Theodos. unde cum liberum esset pingere alterum, satius fuit minus recedere a majori numero librorum & præcipue a vulgatis, in quibus *e*. Erat autem urbs sita inter Orientale & Occidentale imperium, & ex ditione Constantis imperatoris, secundum divisionem factam a Constantino inter filios; de qua Victor in Constantino, & Zosimus lib. 2. Ideo fuit celebratione variorum Conciliorum nobilitata, & præcipue illius quod μεγάλην σύνοδον κατὰ Σαρδικὴν γενομένην vocat sæpe Athanasius, celebratum a 300. fere Episcopis, ut ipse ait, contra Arianos, anno 11. Constantii & Constantis: Cujus est tam frequens memoria apud omnes patres, & historicos illius sæculi. Hallucinantur enim qui illud Concilium putant celebratum apud Sardes in Asia minori, de qua supra circa Olympiad. 57. & 111. licet utraque dicatur πόλις τῶν Σαρδῶν. Cæterum post hunc paragraphum statim additur in Fux. *Tenebræ fuerunt in ordin.*

Valeriam) *Galeriam* Al. *Valeriani* Mat. sed ubique mendum manifestum.

Busiris & Coptus) *Bostris* V. Vitiose. Nam *Busiris* in aliis: suntque Ægypti duæ urbes celebres ad Nili fluvium, In Fux. est additum *Ægypti civitates*: valde etiam fallitur Cuspinianus in Cassiodorum, dum existimat hic perperam legi *Coptus*, & restituendum *Capos*. Nam de hac nullus veterum meminit, quod sciam: de illa ut Metropoli Ægypti Strabo, Ptolemæus, Plutarchus, Stephanus, Athanasius, Cedrenus, Zonaras & alii plerique. Porro his selegere diversos annos codices ut Vi. O. annum 6. Diocletiani: Pi. Fa. & impressi an. 7. Fux. Peta. Lo. Mar. & 3. mss. Fab. an. 8. Magis tamen probarim lectionem vulgatorum, quæ & a Cedreno commendatur, dum disertis verbis hæc ait contigisse an. 7. Diocletiani.

rebellantes) Genuina lectio ex L. O. A. Vi. Sa. 3. mss. Fab. M. V. Vat. Va. Al. Lo. Peta. Mar. Pi. potius quam ut olim *belligerantes*. Nam certum est ex omnibus historicis eas urbes tunc rebellasse contra imperium Romanum.

Carporum) *Caprorum* Vi. O. Fa. satis inepte. Porro hæc translatio externarum gentium, annorum sedem transtulit. Nam in Vi. O. ad an. 7. Pi. & impressi ad an. 8. Lo. Fa. ad an. 9. Fux. ad an. 10. Peta. & 3. mss. Fab. ad an. 11.

Baster-

Basternarum) *Basternarum* L.A. Peta. Idac. Au. sicut etiam habet Tacitus in sua Germania. Prius tamen potius recipiendum. Sic enim alii mss. & Eutropius, Zosimus l.2. Oros. l.7. c.25. quibus proxime accedunt V. O. in quibus *Bastenarum*. At vero *Bastarnas* dicunt Plutarch. in Æmilio Paulo, Strabo l.7. & passim Dio l.51. Xiphilinus: *Basternas* Appianus in Mitrid. Plin. l.4. c.12. & hoc usitatius.

Primus Diocletianus adorari se ut Deum jussit &c. eum ante eum omnes imperatores in modum judicum salutarentur &c.) Idem scribit Eutropius de adoratione: Tamen constat ex Spartiano Heliogabalum idem antea præstitisse: & auctor scripsit Caligulam semetipsum inter Deos retulisse, & Domitianum *Dominum se & Deum appellari praecepisse*: unde Victor, *Diocletianus primus omnium Caligulam post, Domitianumque Dominum palam se dici passum & adorari se appellarique ut Deum* &c. Quomodo autem intelligendus sit auctor in cæteris, consule Lampridium in Severo *Dominum se appellari jussit, gemmas de calciamentis & vestibus tulit, quibus fuerat usus Heliogabalus, veste alba usus est, nec aurata penulis togisque communibus: salutabatur vero quasi unus de Senatoribus, patente velo, , admissionalibus remotis &c.* & paulo post *Salutabatur autem nomine, hoc est, Ave Alexander, si quis caput flexisset, aut blandius aliquid dixisset, uti adulator, vel abjiciebatur, vel ridebatur ingenti cachinno.* Ceterum eo insolentiæ venisse refertur Diocletianus anno imperii sui, ab aliis quidem 8. ut a Fa. O. Vi. ab aliis an.9. ut a Pi. Lo. & impressis: ab aliis an. 10. ut a Mar. & ab aliis an.11. ut a Fux. tribus mss. Fab. Contract. & Peta. qui firmantur auctoritate Cassiodori.

chlamydem tantum purpuream) Venustior hæc lectio ex fide L. A. O. Au. M. quattuor Vatic. Pi. Vi. Peta. trium mss. Fab. Lo. Var. Mar. Idac. & Vincen. Cassiod. in Chronic. ubi hæc ipsa referuntur iisdem verbis, quam ut olim *Chlamyde tantum purpurea*, nisi quod Vi. Pi. Sa. O. L. Mar. non agnoscunt vocem *tantum*.

Alexandria cum omni &c.) Obsessam Alexandriam, ac demum captam monstrant Vi. O. Fa. & excusi ann. 10. Pi. anno 11. Fux. Peta. Lo. Mar. an.12. sed retineatur recepta sedes, quæ auctoritate Cedreni stabilitur, qui similiter hæc refert ad ann. 10. Diocletiani.

desciscens) Sic ex L. A. M. V. Lo. Pi. Va. Vat. Al. Fa. Fux. Peta. & trib. mss. Fab. pro *desistens*: similem correctionem supra invenies.

per Achilleum) *per Acillem* Vi. O. *per Achillaum* Pi. sed vulgata est præferenda, quam habes supra, & apud Zosimum, Victorem, & alios auctores.

interfectis his, qui auctores perduellionis exstiterant) Sic legendum monuerunt L. A. Fa. Peta. Fux. M. V. Va. Vat. Lo Vi. O. Pi. tres mss. Fab. Mar. non ut antea *interfectis, qui perduellionis caussa fuerunt*, vel ut in Sa. *interfecti hi, qui auctores perduellionis exstiterant*.

Marcellinus) *Marcellianus* L. A. M. Pi. Lo. Peta. *Marcellus* Vincen. sed nostra est magis recepta. Mirum autem est Eusebium præterire *Marcellum*, cum de unico *Marcellino* loquatur, sed forsan deceptus fuit similitudine nominis, dum hos duos confundit, sicut fecit de Cleto & Anacleto: cum tamen ex August. epist. 165. Optato l.2. Martyrologiis, & omnibus historicis constet duos & diversos fuisse *Marcellinum* & *Marcellum*. Non tamen celabo in Lo. ita haberi ad an 12. Diocletiani *Romana Ecclesia* XXVIII. *Episcopatum suscepit Marcellianus annis* VII. *Marcellus annis* III. cum in aliis sit tantum expressum nomen *Marcellinus*, seu *Marcellianus*, & illi tribuantur anni 9. Hunc Marcellinum ad insulas Ecclesiastici imperii vocatum si velis an 9. Diocletiani, allegare poteris O. Vi. Mar. sin anno 10. Fa. & impressos: sin anno 11. Pi sin demum an. 12. Fux. Peta. Lo. quibus adhæreo. Sic enim facilius comperientur anni 15. Gaji superioris Pontificis, & anni 9. qui inter hunc, & Eusebium ejus successorem interponendi sunt. Adde quod minus recedes a summis viris Baronio & Onuphrio, qui sedis illius initium a decimo tertio Diocletiani numerant.

p.183. col.2. A *suscepit annis 9.*) *annis 7.* Lo. & Vincent. testatur Euseb um ita scripsisse: *an.* 8. Mar. utrumque deest in trib. mss. Fab.

Zabdas) Pro *Labdas* sic ex L. A. M. Al. Pi. Peta. Fux. Lo. O. Mar. Vi. trib. mss. Fab. & fragmento Petavii, quibus accedunt Zonaras, Nicephor. in Chron. & Callist. l. 6. c.34. & lectio *Zambdas* apud Eusev. l. 7. cap. fin μετὰ τὸν Τμένχιον Ζαμβδᾶς τὴν λειτουργίαν παραλαμβάνει. Epiph. hæres. 66. Βάζας. Porro notantur ista in Vi. quidem & O. ad an.11. Diocletiani: in Pi. Fa. & impressis ad an. 12. in Lo. ad an. 14. in Fux. Peta. Mar. Contract & fragm. Petavii ad an.15. Quodnam ex illis certius habendum sit, aliunde constare nequit.

Post decem annos per Asclepiodorum &c.) *Asclepidorum* Lo. *Asclipiodotum* Pi. L. *Aslepiodum* Fa. sed ubique mendum manifestum, ut constat ex Eutropio, Adone, & aliis. Adhæc terminatur decennium illud ad an.12. Diocletiani; in Vi. O. ad an.13. in Fa. Pi. & impressis ad an.15. in Fux. Lo. Peta. Verum quis neget, quin vulgaris situs cæteris sit præponendus, cum hoc præ se ferant verba ipsa *post decem annos* numerando eos ab an. 3. Diocletiani, in quo Carausius occupat Britannias.

Præfectum Prætorii) *Præfectum Prætorio* in Pi. Lo. Mar. Eutropio, & infra ad Olymp. 279. utrumque est in usu, & in hoc Chronico, & apud bonos auctores, de quo inferius.

a Constantio Cæsare) Sic emendavimus juxta præscriptum A. L. Au. Lo. M Al. O. Vi. Pi. Mar. & idem habet Idac. Jornan. Oros. Contract. l. 7. c. 25. Eutrop. l. 9. & Pæanius pro *a Constantino Cæsare*. Nam iste nondum erat Cæsar, nec imperator, sed Constantius ejus pater.

60. millia) *70. millia* Au. 4000. *Alemannorum* Mar. 40. *millia* Ado, sed omnia alia exempl. Oros. Eutropius. Idac. & Jornan. retinent priorem lectionem.

Juxta Lingonas &c. Alemannorum) *Alamannorum* L. Pi. Lo. Peta. Fa. & fragmentum Petavii, Idac. Ado tam hic quam alibi, sed de hujus vocis ortographia vide supra circa Olymp. 260. refertur tota ista periodus ab aliis ad an.12. Diocletiani ut V. O. ab aliis, ad an. 13. ut Pi. Fa. & impressis. At demum ad an. 15. Fux. Peta. Lo. Contract. & Fragmen. Petavii, a quibus stat Cassiodorus, dum hæc ascribit anno 15. Diocletiani.

Gallorius Maximianus victus a Narseo &c.) Retinentur ista circa an.13. Diocletiani: in O. Pi. Fa. Vi. & impressis; at in Fux. Peta. Mar. Lo. fragmento Petavi & tribus mss. Fab. Contract. ad an.16. quod illorum sit verius vix aliunde sciri potest. Hunc autem Narsem seu Narseum, vel etiam Narsæum fuisse regem Persarum nemo nescit. Illius meminit Vopiscus in Probo.

purpuratus cucurrit) *purpuratus occurrit*. Al. sed vulgatam lectionem confirmant tum alia exemplaria, tum Mar. Oros. l.7. c.25. & Ado. Post illa verba in A. Peta. & Fux. ad horam appictum est *Decima persequutio*.

Veturius) *Venturius* Lo Advertendum vero concessum his locum ad an.14. Diocletiani in Pi. Fa. Vi. O. & impressis: in Fux. tribus mss. Fab. & Peta. ad an. 16. in Lo. ad an.17. & quia nullus scriptorum hujus rei meminit, eligat Lector, quod illi magis probabitur.

milites) Deest in L. V. Pi. Fa.

Therma Diocletiana) Si qua fides adhibeatur libris Fa. & editis, hi duo Augusti ceperunt ædificare has Thermas, an. 15. imperii: at si O. Pi. Vi. an.16. si Fux. Peta. tribus mss. Fab. & fragmento Petavii an.17. si Lo. an. 18. Quid horum seligendum sit, minus certum est judicium ex aliis scriptoribus. Hoc autem discimus ex veteri inscriptione apud Onuphrium in Fastis, & apud Gruterum lib. de inscript. Constantium & Galerium Maximianum eas Thermas dedicasse & perfecisse post annos penes septem. Et credimus auctorem horum ædificiorum libentius meminisse, quod præcipue Christiani etiam milites ad illud opus fuerint adacti, ut ex variis locis licet colligere.

Carthagini) Sic melius legitur quam *Carthagine* monitu Codicum L. O. M. V. Lo. Pi. Vi. Fux. & fragmenti Petavii.

Hermon) Rectius quoque quam olim in editis & apud Mar. *Thermon*, sequuti A. M. Al. Lo. Peta. fragmentum Petavii, Fux. tres mss. Fab. & Euseb. l. 7. hist. c. 26. (vel 32. juxta Musculum) Ἕρμων: idem habent Zonaras, uterque Nicephorus, & Epiphan. hæres. 66. Error vulgaris irrepsit ob divulsam literam *t* ex fine vocabuli præcedentis *præfuit*; neque enim ullus veterum aliter scribit quam *Hermon*. Porro observandum adnumerari in vulgatis anno 15. Diocletiani: in Pi. Fa. Vi O. Mar. an. 16. in Fux. Peta. Lo. & tribus mss. Fab. an. 18. Quis sit eligendus, non potest discerni ex aliis scriptoribus, cum nuspiam fiat mentio anni, quo Hermon cepit sedere.

an. 39.) *an. 38.* in L. V. Pi. Fa. sed uterque numerus desideratur in A. M. Lo. Peta. Fux Niceph. autem in Chron. dat illi tantum *ann. 9* Quin ubique sit error, non potest dubitari, cum Macarius ejus successor collocetur ad an. 7. Diocletiani.

Tyrannus) Verior scriptura cum unico *r*, ex L. O. A. Pi. Vi. H. Per. Lo. V. fragmento Petavii, ex Niceph. utroque & Euseb l. 7. hist. cap. 26. aut c. 32. μετὰ δὲ Κύριλλον Τύραννος τῆς Ἀντιοχέων παροικίας τὴν ἐπισκοπὴν διεδέξατο Theodor. l. 1 hist. Eccles. c. 3 & Zonar. tom. 2 quam olim in B. *Tyrrannus* in H. *Tirannus*: in So. *Thyrannus*: apud Mar. *Tyrannius*: *Thyramnus* in Al. *Thiramnus* in Lo. apud Contract. *Tiramnus*: ut legendum putat auctor marginis codicis So. in Fa. *Tyraminis*. Ad extremum aggerunt hac Vi, O. Fa. Mar.

& vul-

& vulgati ad an. 16. Diocletiani: Pi. ad an. 17. Lo. tres mss. Fab. & Peta. ad an. 18. Fux. ad an. 19.

Alexandrina Ecclesia xvi. &c. Petrus) Ad latus horum verborum interseritur in A. Fux. M. V. Peta. *Jubileum secundum majores*, sed sine dubio non minus sunt adulterina, quam quæ diximus posita in iisdem codicibus circa Olymp. 246. & 258. Nam si numeres a 31. Christi, in quem incurrit Jubileus 81. id est initium numeri 50. numerus ille 52. nullo modo potest incidere in hunc ann. Christi 304. Nec prætereundum Pi. O. Fa. Vi. inita societate cum impressis elegisse his sedem ad an. 37. Diocletiani: Lo. ad an. 18. Fux. Peta Petavii fragmentum & tres mss. ad an. 19.

Diocletianus & Maximianus &c.) Triumphum hunc describunt circa an. 18. Diocletiani Pi. Lo. Fa. Vi. O. Contract. & impressi: circa ann. 19. Fux. Peta. 3. mss. Fab. & Fragm. Petavii, & Mar. Cedrenus designat hæc per ann. 17. Diocletiani, Cassiodorus per an. 19. sed rectius vulgati.

qua Parthos spoliaverant) Castigatius quam olim *qua Parthos spoliaverat*, idque juxta codd. L. O. Vi. Lo. Fa. Pi. Lod. fragmentum Petavii. & quinque Vatican. Mar. Jornan. & Cassiodorum in Chronicis eadem verba referentem, sicut etiam legit illust. Baronius. Non enim significat prædam ipsam in triumphum traductam, quam Narseus rex Persarum a Parthis reportaverat; nam ipsis imperabat; sed quam ipsi Augusto a Narseo & suis. Observat etiam Baronius apud quædam mss. Chronica Eusebii legi *qua Persas*, pro *qua Parthos*, & hoc modo Eutropius l. 10. ait Galerium Maximiano *Gazam Persicam copiosissimam cepisse*, & Sigonius l. 1. de Occident. imperio observat Diocletianum egisse triumphum de Persis, atque in Fastis notat ipsum ideo dictum Persicum. Nam Parthi pro Persis, aut vice versa, a veteribus scriptoribus tam Latinis quam Græcis sæpe sine delectu accipiuntur: *Persarum regna quæ nunc Parthorum intelligimus*, inquit Plin. l. 6. c. 13. tum propter vicinitatem, tum quia utrique eidem regi sæpius subdebantur, maxime ab eo tempore, a quo Parthi ceperunt habere regem Arsacem circa Olymp. 133. qui postea cum rege Artabano ab Artaxerxe Persarum rege sunt devicti sub Alexandro Severo imperatore, & tunc omnis potentia Parthorum ad reges Persarum fuit translata, de qua re Herodian. l. 3. & 6. Eandem nominum confusionem observare licet apud Tertullian. l. 2. de Pallio, & lib. adversus Judæos, Eutropium l. 6. dum de Licinio Crasso loquitur & l. 7. loquens de Augusto, eosdem nunc *Parthos* vocat, nunc *Persas*, et l. 9. cum narrasset Gordianum Parthis bellum intulisse, mox addit, *præliisque ingentibus Persas afflixit*. His addit Numerianum gessisse res nobiles *contra Persas, & cepisse Cochem, & Ctesiphontem urbes nobilissimas*. Idem Sozom. l. 2. c. 8. loquens de imperio Constantii, vocat *Ctesiphontem regalem civitatem Persarum*. Sed nullus est, qui nesciat illas urbes esse Parthorum. Nam Herodot. l. 3. et Herodia. l. 3. *Ctesiphontem* ajunt *esse regiam Parthorum*: et Victor l. de Cæsar. *urbem Parthiæ*: immo et noster auctor agens de eodem Numeriano, quod Eutropius *Persis*, ipse *Parthis* tribuit: ubi vero de Odenato, indicat Ctesiphontem inter *Persarum* urbes numerari. Hinc fit ut cum noster auctor et plerique alii scribant Julianum obiisse in bello contra Persas, Jornandes & alii in bello contra Parthos: sic quem auctor cum Capitolino, Zosimo & aliis vocat Saporem *Persarum regem*, Jornandes & alii *Parthorum*; quemadmodum noster auctor vocat Vologesum *regem Parthorum*, Aurelius Victor lib. de Cæsaribus *regem Persarum*: sunt & alia multa similia exempla apud Capitolinum & alios, quæ sunt accurate observanda.

Terræmotu horribili &c.) Hunc terræmotum contigisse referunt Vi. O. Lo. Pi. ad an. 18. Diocletiani: Fux. Peta. Fa. & impressi ad an. 19. neminem scio qui illius motus terræ meminerit.

Sidonem) Vulgatus error effecit, ut pridem *Sydonem* per y legeremus: verum satius visum est sequi partes Peta. Pi. fragmenti Petavii & Orosii. Nam sic pariter scribunt Tacitus, Zosimus & alii plures, præter eos, de quibus in simili castigatione circa Olymp. 208.

Decimo nono anno Diocletiani) Pro *an. 19.* ib A. *an. 18.* & Ado videtur usus simili exemplari, at in aliis quod & in ipso Eusebio l. 8. hist. c. 2. sicut in textu. Ad hæc tanto nobis debet esse notior hic annus decimus nonus Diocletiani, quanto ejus observatio magis est necessaria præcipuæ in historia persecutionis, atque etiam quanto majoris fuit momenti apud posteros; adeo ut multi existiment (licet perperam) Alexandrinos inde auspicatos suos annos, seu suam Æram martyrum. Itaque omnes editi & cum illis Fux. Lo. Fa. Peta. ita se habent, ut e regione anni 4. Olymp. 270. reponant hunc annum decimum nonum. O. Pi. & Vi. ad an. 3. ejusdem Olymp. Vir eruditissimus conqueritur errorem esse in Chronico Eusebii, dum hunc annum 19. Diocletiani, seu primum annum persecutionis ait collocari circa annum primum Olympiad. 271. cum inquit 4. anno Olymp. 270. deberet assignari: cujus fidei tantum defero, ut nil tale putem ab illo prolatum sine certo codicis alicujus testimonio, tamen quia nullus eorum, quos viderim, id habet, nil mutavi. Quod addit annum illum decimum nonum esse Eusebio annum Christi 305. hoc habet commune non solum cum Beda l. 1. hist. Angl. c. 6. sed etiam cum Vi. O. qui seriem annorum Christi digesserunt, sed qua in re isti duo libri falluntur, alias dictum. Ille annus est Onuphrio, Christi 302. Alberto 308. Demum nulli dubium quin hæc opponi debeant an 19. Diocletiani: sic enim fert vis verborum, & ita habent Fux. Fa. Peta. Pi. Lo. Vi. O. Fragm. Petavii & impressi. Dissident tamen in anno Olymp. Nam Vi. O. anno 2. Olymp. 270. Pi. anno 3. ejusdem Olymp. Fux. Lo. Fa. Peta. an. 4. unde hæc discrepantia, attigimus supra suo quoque loco.

Ecclesiæ subversæ sunt) Post hæc verba consequenter leges in M. Lo. Peta. Mar. & fragmento Petavii, *quarto autem persecutionis anno Constantinus regnare cœpit*; cæteræ membranæ rejecerunt infra, ut paulo post videbis.

Persecutio Christiana) In A. *decima persecutio Christiana*: sicuti habita est ab Orosio & a plerisque, teste Augustino l. 18. de civit. c. 32. licet Severus eam numeret nonam. In Fux. autem ad an. Diocletiani 16. habetur quasi ad oram, *X. persecutio*, sed ad an. ejus 19. literis miniatis & velut vice tituli *persecutionis annis* (pro *anni*) *X.* & postea *persecutionis an. 1.* & ita deinceps ad latus sinistrum paginæ ponitur num. annorum persecutionis ordine 1. 2. 3. usque ad 10. &c. ex opposito annorum imperatorum usque ad 7. Constantini absolutum: idem in Peta. & in Lo. nisi quod in his deest *persecutionis an. 10.* in Pi. ad eundem an. 19. *nona persecutio sub Diocletiano* cum signo crucis miniato. Porro in O. Vi. & Fa. nil est horum, nisi quod ponunt similiter numeros annorum persecutionis ex adverso annorum imperatorum. Ita ut in illis omnibus libris, an. 1. Constantini opponatur an. 4. persecutionis.

Jubileum secundum majores) Ista leguntur in Fux. & Peta. ad oram & e regione an. 19. Diocletiani. Sed quam sint digna fide, colliges ex iis, quæ superius de hujusmodi Jubileis.

Secundum Antiochenos an. 351.) Hæc desiderantur in L. O. Vi. Pi. Lo. V. Fa. sed in A. & P. minusculis literis scribuntur, ut adjecta videantur a scriba, sicut etiam in Peta. & Fux. ad oram, licet in his duobus pro *an 351.* legas *an. 300.* Verum germanior habenda prior lectio; cum enim a 2. anno Probi absoluto intercesserint usque ad 20. Diocletiani vertentem an. 26. hos si ad 325. addideris, qui juxta Antiochenos concurrunt cum anno 2. Probi, efficies 351. annos.

Secundo anno persecutionis &c.) Nulla difficultas remoratur nos, quo minus hæc an. 20. Diocletiani assignemus, cum ita monstrent Fux. Peta. Lo. fragmentum Petavii, Fa. Vi. O. impressi, Orosius, Ado & alii, & ipsa vis verborum, licet Pi. qui ad ann. 19. rejicit, sed perperam.

purpuram deposuerunt) In Fux. subsequenter adjecta sunt, hæc, *volente Diocletiano, & Valerio & Constantino ex Cas. Augustis factis*, quæ licet non sint contraria veritati historiæ, tamen haud dubie sunt glossema.

p. 184. c. 3. A. *Galerius solus biennio Augustus imperium tenuit*) Huc ego advoco prudentis & eruditi Lectoris judicium; si quis enim est locus in Chronico Eusebii, qui diligenter excuti debeat, hic certe est propter eas, quibus involvitur, difficultates, cum agatur de uno versiculo, & de uno vel altero anno, ex serie temporum tollendo seu retinendo. Sed quo res liberius ab unoquoque examinetur, ego utrinque rationes producam, ubi prius subjecero, qui sese in codicibus habeant. Antea legebatur *Galerius solus biennio Augustus imperium tenuit, mox cum alio ann. 16.* & cum duobus annis appictis in serie inter an. 20. Diocletiani & primum Constantini, non ita in omnibus. Nam tota illa periodus *Galerius solus* usque *annis*, exulat omnino a Peta. A. Fux. M. P. Lo. & 3. mss. Fab. Fragmento Petavii (nisi quod in Fux. eorum vice post vocem *deposuerunt*, legitur *volente Diocletiano, Galerio & Constantino ex Cas. Augustis factis*) & unicus annus ponitur in serie annor. ad latus horum *Maximinus & Severus* &c. extant vero in Pi. L. Lod. & Fa. eadem *Galerius* &c. usque ad *an. 16.* sed cum hoc discrimine, ut unica sit nota numeralis in serie in Pi. & L. at in Fa. duæ ut in impressis; sed pro *mox cum alio an. 16.*

habet

habet *mox cum an.* 16. satis inepte. In sex Vaticanis eadem extant, quæ in impressis, nisi quod in duobus habetur *annis sex:* in alio septimo (pro *Constantius*) prostant ista *post hos Constantinus, biennio Augustus imperium tenuit, & Galerius, qui postea cum alio regnat, annis sex:* præterea in Lod. nulla est nota in serie, quia nusquam in illo fit deductio annorum, sed pro *an.* 16. subrogatum est *an.* 6. quod ego magis probaverim, cum Galerius notetur ab auctore obiisse sexto anno post, seu anno 4. Constantini; unde fit verosimile librarium pinxisse XVI, quia deceptus est litera finali vocis *annis*, sumto s pro *x*, ut ubi tantum erat VI. scripserit XVI. Immo forsan pro *an.* 8. legendum esset *an.* 5. cum Victor lib. de Cæsaribus scribat *huic Galerio imperium fuisse quinquennium, Constantio vero annuum.* ex quibus verbis potest etiam colligi inter Diocletianum & Constantinum non duos sed unicum annum elapsum & disponendum in serie. Verum in Vi. O. prostant hæc tantum *Galerius solus biennio imperium tenuit*, reliquis prætermissis, & in serie dantur duo anni. Istis ego libenter adhæsi, cum illa *mox cum alio an.* 16. seu si mavis *an.* 6. nullo modo retinenda viderentur, cum sex annis tantum ad summum post Diocletianum regnarit iste Galerius; & licet possint numerari anni 16. ab an. 5. Diocletiani, quo Galerius Cæsar efficitur, usque ad. an. 20. ejusdem, computando utrumque terminum, quasi dicantur imperasse ut Cæsar, annis 16. sicut video Cuspinianum intellexisse: tamen quomodo illa vox *mox* poterit unquam referri ad tempus præteritum, non video. Cum autem præter O. Fa. & Vi. nullus codex hic tribuat duos annos in serie, multa persuadebant omnino expungenda ista duo vocabula *solus biennio*, unicamque notam anni unius, sicuti habent alii libri, appingendam in serie. In primis enim, qui fieri potuit, ut Galerius *biennio solus* imperii habenas rexerit, cum superstes esset Constantius pater Constantini Magni quem simul cum ipso Galerio Augustum appellatum tradant Eutropius, Victor, & alii omnes historici, ut in Occidente imperaret vice Herculii Maximiani, sicut Galerius in Oriente vice Diocletiani; vel etiam cum Constantinus successerit Constantio patri statim post ejus mortem? Quod si dixeris cum Cassiodoro, Galerium & Constantium creatos quidem Augustos anno ipso 29. Diocletiani, sed *Constantium contentum Augusti dignitate, & cum esse otiosus annos ipsius ascribi Constantino:* cum quo videtur idem sentire Socrates lib. 1. cap. 2. & Cassiodor: in histor. tripart. lib. 1. cap. 4. dum scribunt *deposito imperio per Diocletianum, & Maximianum, & Maximino & Severo factis Cæsaribus a Galerio, Constantinum Augustum fuisse creatum loco Constantii patris anno 1. Olym.* 271. Nam ille annus Olympiadis concurrit in nostro auctore cum eodem anno 2. Diocletiani. At quamvis ea fuisset mens auctoris, necdum tamen inde dici posset quod Galerius solus biennio imperavit. Semper enim re vera ipse habuit aliquem collegam, vel Constantium, vel Constantinum. Præterea cum persequutio ceperit an. 19. Diocletiani, & pax reddita Ecclesiæ intra decennium, quod incurrit in an. 7. Constantini: si non unicum, sed duos annos Galerii adnumeres, reddita erit pax Ecclesiæ anno 6. Constantini. At observatio illa annorum persequutionis per 10. annos, adeo visa est necessaria Eusebio, ut Lo. Peta. Fux. Pi. adjunxerint ex adverso notarum annorum imperatorum indices, seu notas numerales annorum hujus persequutionis, ita ut annus primus persequutionis comparetur cum an. 19. Diocletiani, secundus cum an. 20. tertius cum an. 1. Galerii, seu Maximini; quartus (omisso anno 2. Galerii) cum an. 1. Constantini, quintus cum an. 2. & ita de cæteris usque ad an. 10. adeo ut ipse concurrat cum an. 7. Constantini. Adde quod si duo illi anni Galerio dentur, non solum sunt augendi anni persequutionis, sed neque unquam concurret annus 1. Constantini cum anno 4. persequutionis, immo cum an. 5. Auctor tamen, ut summe necessarium, perscribit illum an. 4. debere esse initium imperii Constantini. Porro varietas librorum tam in verbis, quam in annis, seu notis in serie, varios quoque inter se reddidit sectatores Eusebii etiam antiquiores. Nam Marianus assignat unicum annum imperio Galerii, Isidorus duos, sicuti etiam faciunt Vincentius, & Antoninus, qui recitant ex Eusebio *Galerium solum tenuisse biennio imperium*. Fasti etiam imperio Constantii & Galerii dant an. 1. mens. 10. dies 8. Nicephorus vero Callistus, Cassiodorus & alii ita conjungunt imperium Galerii & Constantini, quasi uno & eodem anno initium sumpserit. Denique videbatur delenda tota periodus, & duo penitus anni ex serie, eo quod tam apud auctorem nostrum, quam apud Cassiodorum, Orosium, Grego. Turonensem, & alios ejus æmulos, Diocletianus numeretur 33. inter imperatores, Constantinus vero 34. At si unus aut duo anni tribuerentur Galerio, deberetur ipse dici Augustus 34. & Constantinus 35. cum inter utrumque interjiciatur solus in serie & contextu historiæ. Accedit quod si tollantur e serie duo illi anni, situs Petri Episcopi Alexandrini optime concurret cum situ Achillæ sui successoris, quia sic annus 7. Constantini & primus Achillæ erit annus ille 9. persequutionis, in quo passum Petrum scribit auctor. Quæ omnia visa sunt tanti ponderis, ut pene adducerer ad explodendam vel totam sententiam, *Galerius* &c. usque *tenuit*, vel saltem illa verba *solus biennio*, & ad retinendam in serie unicam notam numeralem ex duobus. Alia tamen me ad eadem retinenda impulerunt. Primo quidem editorum & quarundam membranarum fides, quæ ista sic referant. Secundo quia Cedrenus. & alii scribunt Constantium & Galerium biennio imperasse ut Augustos. Cujus rei fidem certissimam facit duplex ille Consulatus, qui annotatur in Fastis inter an. 20. Diocletiani, & 1. Constantini; alter est *Constantio V. & Galerio V. Coss.* alter vero *Constantino VI. & Galerio VI. Coss.* Cum enim Fasti necnon historici testantur Diocletianum purpuram exuisse 11. Calend. Maji, anno ante Consularum Constantii V. eundem autem Constantium vita functum in VI. suo Consulatu 8. Calend. Augusti, fit ut duo anni integri, & duo menses fluxerint ante initium imperii Constantini. Qua in re non levis difficultas superest, an auctor initium numerandi & contexendi annos Constantini, sumpserit a prima die Consulatus Constantii VI sicut est verosimile, & autuman omnes pene Chronologi Ut enim in anno 20. Diocletiani coercet integrum annum Consulatus Diocletiani IX. & Maximiani VIII. licet quatuor menses tantum pertineant ad ejus annum 20. quia cessit 11. Calend. Maji in ipsis Palilibus: sic potuit integrum annum Consulatus Constantii computare pro an. 1. Constantini; licet tres aut quatuor menses illius sibi jure vendicare possit, cum is obierit die 22. Maji illius Consulatus: hoc pacto superesset unicus annus numerandus in serie pro imperio Galerii. Tertio quod præcipuum est, ne Chronicon hoc Eusebii & Hieronymi mancum & mutilum redderem. Si enim duos illos annos, vel alterum Galerio in serie denegemus, nunquam annus 50. Constantini erit an. 329. Christi, nec prodibunt anni 381 a Christo usque ad an. 14. Valentis, neque unquam terminaretur Chronicon ad annum vertentem ab Abraam 2395. qui termini ita ab auctore nostro non semel sunt definiti, sicut dicemus, ut necessario sint assequendi, quod cum librarii & exscriptores non observarunt, factum est, ut libri illi in quibus unicus annus Galerio appingitur, mire fluctuent in situ Olympiadum & annorum ab Abraam, ut suo loco videbitur. Ut autem consulerem illis annis Christi 329. & 381. & Abraam 2395. attente perspexi, num scripti tribuissent alicui imperatori plures annos, quam vulgares, ut alterius anni accessione facta supplerem annum huc, quem præscindens dum in serie Galerii judicarem: reperi quidem aliquos adjicere contra morem editorum annum unum Tito, nonnullos item alium Severo: sed cum hi libri sint numero pauciores, & præterea additio hæc majorem ordinis Olympiadum & temporum confusionem esset paritura: satius visum est, quæ in vulgaribus habentur sequi, & exspectare quid melius afferrent doctiores, quos quantum licuit consului, tam eos qui Romæ quam qui Parisiis degunt, in quibus literatorum est prima sedes, non solum ad eruendum hunc scrupulum, sed & alios plerosque. Si tamen ab illis assequi non potui, quo tibi satisfacerem, id rei difficultati tribuito.

Eusebius &c. Miltiades) Probatior scriptura juxta P. L. Pi. Peta. Fragmentum Petavii, V. Va. Mar. Contract. utrumque Nicephorum & Constantinop. & Callistum, Zonaram, Menologium Græc. Damasum de Pontific. & ipsum Eusebium lib. 5. histor. cap27. Μιλτιάδος, quam antiqua *Meleiades:* vel ut in A. *Miltides*: vel ut in O. Vi. & Alberto *Melchiades:* quæ tamen posset defendi, si ejus origo sumatur a vocabulo Hebræo מלכי *Melchi:* quod tamen non placet. Vide quæ circa Olymp. 72. de hoc vocabulo diximus.

Miltiades annis 6.) *annis* 4. L. A. M. Peta. Pi. Contract. Fragmentum Petavii, Mar. *annis* 7. V. Lo. *annis* 3. Vi. O, & Albertus. Sed nata est labes ex notis numeralib. annorum persequutionis, quæ confuse, ut præmonuimus, sunt appositæ pro annis Galerii: dignoscitur autem corruptio ex collocatione Silvestri Papæ, quem omnes illi codices anno 5. Constantini assignant. vel ad 4. Nostram lectionem confirmant alia exemplaria, & Antoninus ex Eusebio in Chronic. Porro in Pi. Fa. Vi. O. & impressis propter rationes jam dictas, anno primo Galerii respondent. At in Fux. Fer. Lo. an. 20. Diocletiani: sed impressi videntur potius sequendi, quod ita

ita convenientius reperiantur anni 9. prædecessoris Papæ.

Maximinus & Severus) Legebatur *Maximianus* in editis & Cedreno. Nos ope L. M. P. Pi. Peta. Fragmenti Petavii, Contracti, Alberti, Adonis, Mar. Vincen. restituimus *Maximianus*, quod est veritati consentaneum, ut etiam indicavit auctor marginis codicum So. Ba. Pet. H. & constat ex aliis historicis, & ipso Eusebio lib. 9. histor. cap. 9. alioquin quis hic sensus erit, si dicatur Maximianus a Maximiano Cæsar factus? In A. est *Maximus*, sicut pingitur in Fastis & alibi. Verum ita sunt separanda, ut unus quidem dicatur *Galerius Maximianus*, dictus *Armentarius*, isque Augustus: alter autem *Galerius Maximinus*, qui dictus est *Jovius*, isque Cæsar, & qui ad imperium a priori ascitus fuit, sicut ille ab Herculio Maximiano & Diocletiano Augg. Sic enim Fasti & meliores historici & auctores, apud quos tam Latinos quam Græcos ut etiam, quod mirum est, in ipsis antiquis Inscriptionibus) observabis non semel confundi illos duos Augustos nominis *Maximiani* inter se, & cum *Maximino* Cæsare: adeo ut non mirum si recentiores sæpe in eundem errorem incidant. Immo ipse auctor vel potius Librarius nonnunquam in historia, & Eutropius in editione postrema hunc vocat *Maximianum* pro *Maximinum*; ut etiam facit Pæanius: at in aliis editionibus habes modo *Maximum*, modo *Maximinum*. Ad extremum, quam varii codices, tam varius ferme his situs tribuitur; in Fux. O. tribus mss. Fab. Pi. Vi. ad an. 1. Galerii collocantur; in impressis ad an. 2. in Peta. Fa. Lo. ad an. 20. Diocletiani. Rectius vulgati, ut colligitur ex Zosimo & aliis.

Constantinus 16. imperii &c.) Accensent ista anno 20. Diocletiani Peta. Lo. Fux. Fa. & Fragm. Petavii: anno 1. Maximini O. Vi. 3. mss. Fab. ;At excusi an. 2. Galerii: Mar. an. 1.

regnum invadit: quarto autem persequutionis anne Constantinus regnare orsus.) Antea legebatur *regnum invadit quarto persequutionis anno:* pro quo in Peta. Fragm. Petavii, & Fux. post illa verba *mensibus* 10. versiculi subsequentis, legitur *Persequutionis annus quartus:* idem in Lo. nisi quod pro *quartus*, consequenter scripto post interjectum spatium, est e regione apposita nota 4. in serie annorum persequutionis: in uno ex 7. Vatic. *Persequutionis anni quattuor*: desunt in illis alia verba, ut omnia hæc, *quarto autem persequutionis anno Constantinus regnare orsus*, desunt quoque in quattuor Vatic. Nos, licet Lo. videretur magis sequendus, tamen maluimus imitari majorem consensum aliorum librorum, ut duorum Vatic. L. A. Pi. Lod. Fa. & 3. mss. Fab. ubi notandum hic, & quotiesquumque agitur de persequutionibus hujusmodi, in ora codicis Pi. depingi solere signum crucis, circa quod scribuntur hæc & similia, *Sexta persequutio per Maximianum*, quæ utrum ortum habeant ex primo Eusebii instituto, vel Hieronymi, an ab arbitrio librarii pendeant, pio & erudito Lectori discutiendum relinquo, qui novit quam diverse veteres numerent persequutiones.

Roman. XXXIV. *Constantinus*) Sic pro *Constantinus* 30. ut olim, suadentibus A. Lo. Vi. O. Peta. & Fragm. Petavii, & Alberto, & quia antea Diocletianus dictus est XXXIII. & filii Constantini mox dicentur XXX. in Pi. L. deest numerus, sed tantum legitur *Constantius ann.* 30. *mensibus* 10.

mensibus 10.) *mensibus* 6. Vi. O. Sed rectius vulgati juxta alios mss. & auctores. Nam a die 25. Julii, quo ut vult Onuphrius: Constantinus successit Constantio patri usque ad diem 22. Maji, quo ipse obiit, numerantur fere 10. menses, minus diebus 5.

Maxentius Herculii Maximiani filius) Sic reposuimus *Maximiani* pro *Maximi* ex fide L. A. Fa. Peta. M. Fragm. Petavii, V. P. Al. Lo. Lod. Pi. O. Vi. Mar. & Albert. Nam certum est Maxentium fuisse filium Herculii Maximiani imperatoris. Qua de re vide Eutropium, Zosimum, Victorem, Fastos & Socrat. lib. 1. cap. 1. Nec reperio Herculium dictum usquam *Maximum*, sicut lego de Maximo. Cæterum si exceperis Vi. 3. mss. Fab. & O. qui hunc paragraphum anno 2. Constantini assignant, reliqui omnes anno 1. tribuunt, ut Peta. Fux. Fa. Lo. Pi. & impressi. Quomodo autem insidiis Maxentii perierit, vide Zosimum lib. 2.

secundo imperii sui anno) Absunt a Fux. Peta. Lo. & 3. mss. Fab.

Licinius a Galerio Car. Imper. factus &c.) Licet Fux. ista indicet revocanda ad an. 1. Constantini, cæteri tamen commisere anno 2. ut Peta. Fragmentum Petavii, Pi. O. Vi. Lo. Fa. & editi: confirmantur hæc ab Orosio lib. 7. cap. 28. quæ Cedrenus minus apposite refert non ad Galerium, sed ad Constantinum & ad an. 12. imperii illius. Nicephorus lib. 7. cap. 20. ait cum Cæsarem factum a Maxentio & Constantino: Mar. vult evenisse an. 1. Galerii: Contract. an. 3. Constantini: Eutropius lib. 10. significat Galerium creasse Licinium Cæsarem paulo ante mortem; sed ex aliis certum est illum creatum statim necato Severo.

Carnunti) *Carnuti* Fa. *Carunti* Lo. *Carnuti* Ado. Sed prima retinenda, quæ est Bedæ, legiturque etiam in Fragmento Peta. At in Fux. additur *in Pannoniis*, ut fert veritas Geographiæ, quamvis Zosimus lib. 2. dum loquitur de Maximiano conveniente *Diocletianum degentem Carnuti*, velit esse *oppidum Celticum*, & pingat *Carnuti*, ἐν Καρνȣτῷ; sed ejus error tanto crassior dignoscitur, quod Diocletianus nusquam legatur exiisse e Dalmatia, postquam deposuit imperium. Doctiores putant eandem esse, quæ in inferiori Austria vocatur hodie *Petronella*. De Carnunto vide superiora ad Olymp. 239.

ibid B. *Herculius Maximianus a filia &c. Massiliæ fugiens occiditur*) De loco cædis conveniunt Victor & Eutropius cum auctore, a quibus dissentiunt Socrates lib. 1. cap. 2. & Zosimus libro 2. cum volunt eum *vitam finiisse, seu morbo extinctum apud Tarsum*. Quod nascitur ex confusione illorum nominum *Maximiani* & *Maximini*, de qua supra. Nam licet Zosimus editus habeat Μαξιμιανός, tamen non desunt mss. in quibus Μαξ[illegible]νος: unde postquam ipse loquutus est de morte Herc[illegible] Maximiani apud Tarsum, non multo post loquens de hujus Maximini fuga per Licinium ἐν Ταρσῷ τελευτᾷ, inquit idem confirmet insidias Maximiani detectas a Fausta filia contra Constantinum maritum, ut etiam faciunt Panegiricus 4. Constantini; Nazarius in Panegir. Constantini, Orosius lib. 7. cap. 28. Porro mortem illam Herculii varii anni ad se pelliciunt, ut in Mar. an. 1. Galerii: in Vi. O. an. 3. Constantini; in Fux. Peta. Pi. Fragm. Petavii, Lo. Fa. & impressis an. 1. & rectius ut colligitur ex Eutropio, Victore & aliis.

Quirinus Episcopus Sisciamus) Sic pro *Scesianus*, ut in editis & quattuor Vaticanis, vel *Scessanus*, ut in duobus Vatic. vel *Sescianus*, ut in Vi. O. vel *Scissanus*, ut in septimo Vaticano: sequuti sumus Lo. Lod. Fux. A. L. Pi. Peta. Fragmentum Petavii, M. P Al. Mar. & sic refert accuratissimus Baronius tom. 2. Annalium pag. 28. Ortelius putat restituendum *Syscianus*, per y, sicut Strabo lib. 7. scribit Συσκία. Nihilominus Ptolemæus, Zosimus lib. 2 Antoni. in Itin. Plinius lib. 3. cap. 25. Dio. lib. 49. (licet idem per ὔψιλον. lib. 55,) Paterculus lib. 2. Notitia imperii, & alii scribunt per *i*, & ajunt Sisciam esse urbem secundæ Pannoniæ Cæterum de hoc Quirino Fortunatus lib. 7.

„ *Africa Cyprianum, dat Siscia clara Quirinum*.

& Prudentius peristeph. hym. 7.

„ *Insignem meritis virum*,
„ *Quirinum placitum Deo*,
„ *Urbis mœnia Siscia*.

Hic corrige Gregorium Turonensem lib. 1. cap. 35. apud quem *Sistiensis*.

Quirinus &c. & cum spectantibus) Melior quam vetus *cum exspectantibus*, ex fide Peta. & trium mss. Fab. quibus accedunt Lo. *& cum inspectantibus*: & Vi. O Mar. *& conspectantibus*. Ad extremum martyrium Quirini alii comparant cum anno 2. Constantini, ut Fux Peta Fragmentum Petavii, tres mss. Fab. & Mar. At Pi. Lo Fa. O. Vi. & impressi cum an 3. quos satius est imitari; cum nil doceat contrarium.

Galerius Maximianus moritur 20. imperii sui anno, quod partim Cæsar, partim Augustus exercuit) Ista omnia 20. *imperii sui anno* &c. non leguntur in A M. P. Lo. Peta. 4. Vatic Fux. & Fragmento Petavii; sed in 5. Vatic. Vi. O. Mar. habentur hæc 20. *imperii sui anno*, & desunt illa *quod part. Cæs. part. Aug. exercuit*: in Pi. idem quod in vulgatis: nisi quod pro 20. habes 21. & vox *moritur* deest, sed moritur: tamen cum non repugnent veritati, nil muto: sicuti neque in numero 20. pro quo legimus 21. in O. Vi. Pi. L. licet ita rectius videretur, quia a 5. anno Diocletiani usque ad 4 Constantini, extremos illos annos 5. & 4. includendo, fiunt an. 21. Tamen quia certum est potestatem Tribuniciam ei collatam fuisse simul ex quo Cæsar creatus est, & eodem anno, quo obiit, numerari vigesimam ejus Tribuniciam potestatem, sicut cernere est apud Eusebium lib. 8. cap. 18. & in Fastis atque veterib. Inscriptionibus, necesse est eum obiisse anno 20. imperii, licet Onuphrius ei tribuat an. 22. Unde ferme omnes libri tam scripti quam editi hæc constituunt ad an. 4. Constantini, præter Peta. Fragm Petavii, 3. mss. Fab. Contract. & Fux. in quibus est ad an. 3. Sed rectius priores.

Silvester) Ne, ut nova orthographia hæc tibi suspecta sit, cum in editis & Mar. in usu esset altera *Silvester*, scito ita habere membranas omnes; præterea Theodoretum, Sozomenum, Cedrenum, Nicephor. Constanti-

nopol.

nopol. & alios veteres, apud quos Σιλβέϛερ: Ruffinus tamen adhibet y lib. 1. cap. 2.

Silvester &c. ordinatur Episcopus an. 22.) Sic ex L. A. Lo. Vi. P. M. quattuor Vatic. Al. Pi. O. Peta. Fux. Fragm. Petavii, Contracto, Albetto, pro, ut olim, *ordinatur Episcopus an. 2.* sicut habent editiones Basilienses & Sonniana, vel ut in Mar. *an. 23.* At vero in tribus Vatic. Fa. ac duabus primis editionibus Ven. & Lut. legitur *ordinatur Episcopus an.* 21. Qui annus videtur firmari ex situ sedis Marci successotis Silvestri ad an. 25. Constantini. Nam si etiam numeres utrumque extremum non plures reperiuntur anni quam 21. Nihilominus malui in re dubia imitari majorem consensum exemplarium, præsertim cum videam magnum Baronium accurate probare tom. 3. Annal. p. 381. Silvestrum sedisse annos 21. menses 10. & diem 1. licet Onuphrius tribuat an. 21. dies 4. Nicephorus Constantinopolit. an. 28. alii an. 24. menses & dies aliquot. Adde quod sedes Marci ad illud an. 25. Constantini, non ita est constans in libris, ut neque etiam hæc ipsa Silvestri. Nam in Fux. pertinet ad an. 5. Constantini: in Peta. Pi. Lo. tribus mss. Fab. Fragmento Petavii, & Mar. ad an. 4. in Fa. Vi. O. & excusis ad an. 5. apud Albertum ad an. 314. Christi, qui in hoc libro huic an. 5. objicitur. Illust. Baronius collocat ad eundem an. Christi 314. & Constantini 9.

Maximinus persequutione &c.) Sic emendavimus ex A. M. P. Peta. Mar. Fragmento Petavii, quinque Vaticanis, & ipso Eusebio lib. 9. hist. cap. 9. Nam in vulgatis & aliis mss. hic erat scriptum *Maximianus* eodem errore, quem supra castigavimus, & quia ut dixi antea, hæc duo nomina reperiuntur sæpe confusa propter affinitatem earundem pene literarum. Non mirum, si quod antiqua scriptura perperam præ se ferebat de *Maximiano* mortuo apud Tarsum, idem error legatur de ipso Herculio Maximiano apud Zosimum & Socratem in locis citatis, & multos recentiores eorum sequaces: licet iidem hujus Maximini obitum etiam in Tarso constituant: Suidas hunc recte nominat *Maximinum*, sed anachronismo nimis crasso illum confundit cum Maximino Augusto, qui successit Alexandro circa an. Christi 238. Porro habes hæc opposita in Pi. Fa. Vi. O. 7. Vatic. & impressis, an. 6. Constantini: in Fux. Peta. 3. mss. Fab. Lo. & Fragm. Petavii, an. 5. in uno ex Vaticanis, an. 8. qui annus videtur aliquantulum firmari auctoritate Zosimi, Eutropii, Victoris, & omnium pene historicorum, dum referunt mortem Maximini post cædem Maxentii, quam auctor ponit ad an. 7. Constantini: unde peritiores existimant Maximinum defunctum an. 9. Constantini, in quibus est pater historiæ Baronius.

moritur, anno imperii sui 6.) Illud *anno imperii sui 6.* cum sit in Pi. abest ab L. O Vi. Fa. Peta. Fux. Fragmento Petavii, & 6. Vatic. tolerari tamen potest, posito hoc, quod ante præmisit auctor, Maximinum fuisse creatum Cæsarem an. 2. Galerii: & posito quod sit certa sedes obitus istius Maximini ad an. 6. Constantini: de quo superiori Nota.

Alexandrina ecclesia &c.) Comparantur in Mar. Peta. & Fragm. Petavii, una cum 3. mss. Fab. cum anno 5. Constantini: in Pi. Fa. & excusis cum an. 7. in Fux. O. Lo. Vi. cum an. 6. quorum potior est, cum hic an. 6. sit 9. persequutionis, quo obiit Petrus Achillæ hujus antecessor, ut dixit auctor.

Maxentius juxta pontem &c. occiditur) Celebris pons, qui ansam præbuerit tantæ victoriæ. Minus tamen constant inter se codices, quo anno Constantini sit reportata. Nam Fux. 3. mss. Fab. Peta. Contract. frag. Petavii, an. 6. Constantini tribuunt: Pi. Lo. Fa. Vi. O. Cedrenus, cum editionibus, an. 7. Qui annus firmatur non solum consensu recentiorum Chronologorum primæ noræ; sed præsertim auctoritate Panegyrici 2. Constantini, ubi loquens de Maxentio, *Consumpto* (Maxentio) *per desidiam senio, ipsum diem natalis ultima sua cæde signavit, ne septenarium numerum sacrum & religiosum inchoando, violaret*: cui conforme est, quod Victor lib. de Cæsaribus scribit Maxentium occubuisse *an. 6. suæ tyrannidis*. At si annus 1. Maxentii concurrit cum an. 1. Constantini ut vidimus, cur non ejus an. 7. cum an. 7. ejusdem? maxime quia ut Constantinus cepit imperare, vel 25. Julii, ut volunt Baronius & Onuphrius, vel 25. Septembris, ut vult Scaliger, Maxentius quoque cepit mense Augusti ejusdem anni, ut notant Fasti Onuphrii: & obiit eodem mense, ultimo die anni 6. sui imperii, ut exprimit ille Panegyricus 2. cui potius credendum est quam Onuphrio, qui in lib. 2. Fast. pag. 389. tribuit ejus obitum 8. Kalend. Octobris, maxime cum nil tale reperiatur in illis auctoribus, quos citat, nec uspiam, quod sciam.

Milvium) Libenter reposuissemus *Milvium*, freti codicibus P. L. A. M. Lo. Peta. fragmento Petavii, Fre. & testimonio Victoris Giselini, qui referente Ortelio, fidem facit, se consuluisse multos libros manuscriptos, in quibus omnibus semper est *Molvius* vel *Mulvius*. Nam *u*, & *o* ob affinitatem facile commutantur: in nullo *Milvius*: hinc lego apud Anastasium Bibliothecarium manuscriptum *Molbius*. Veruntamen cum non desint nobis mss. nec Mar. qui habent, tam hoc quam superiori loco *Milvius*, nil mutandum duximus, præsertim cum illa scriptio apud graves auctores reperiatur; ut in Panegyri. 2. Constantini apud Plinium de vir illustr. Ciceronem orat. 2. in Catil. & ad Atticum lib. 3. ep. 33. Salust. in conjura. Catil. & de bel. Jugurth. item apud Tacitum, Livium, Florum, Orosium, Eutropium Vineti, (nam qui est editionis Vvechelianæ habet *Mulvius*) Victorem, Prudentium, & alios plerosque. Est autem pons supra Tiberim, qui ab Urbe distat duobus fere millibus vulgo *Ponte mole*. Hinc purgabis locum illum Musculi interpretis Socratis lib. 1. hist. Eccl. cap. 2. ubi *Pontem Fulvium* vertit pro *Pontem Milvium*. Græcus enim textus Βουλβίων; non minus varie legitur apud Græcos, quam apud Latinos; siquidem alii Μουλαίων, ut acta Nicenæ primæ Synodi: alii Μιλβίων, ut Zonar. tom. 3. alii Μούλβιος & Μουλβία.

occiditur anno imperii sui 6.) Desiderantur in A. Fa. B. quinque Vat. O. P. Lo. Vi. Peta. fragmento Petavii, Fux. trib. mss. Fab. Verum constat ex Panegyrico 2. Constantini de quo superius, Maxentium occubuisse die ultima anni sexti sui imperii, nec ingressum septennium. Subit hic animum admiratio, cur eruditissimus vir asserat Eusebium comparare annum obitus Maxentii cum an. 2. Olymp. 272. & cum an. Christi 314. cum nullibi quid simile reperiatur; omnes enim libri editi quam scripti conferunt cum an. 2. Olym. 273. qui hic incurrit in annum Christi 316. unde subodoror alterum horum duorum evenisse, ut ille aut pro Olymp. 272. reposuerit 273. aut usus sit, quod est verosimilius, membrana aliqua, quæ ita haberet; quod non hic tantum sed & alibi observandum in illo auctore: ubi similia refert ex Eusebii Chronico, diversa ab his quæ habentur non tantum in editis, sed etiam in membranaceis nostris.

Pax nostris a Constantino redditur) Hæc collocavimus juxta L. Pi. Lo. A. tres mss. Fab. Cedrenum & Mar. sub annum septimum Constantini, quo devictus est Maxentius, & ante eam sententiam *Bellum Cibalense* &c. licet Pi. & Lo. habeant post illam & ante *Hierosolymarum*. Nam pax est reddita Ecclesiæ statim post victoriam ex Maxentio, ut scribit Euseb. lib. 1. de vita Constant. cap. 34. Zonar. tom. 3. licet Greg. Turonen. lib. 1. cap. 36. velit hoc contigisse *an. 11. Constantini post excessum Diocletiani*. Verum suspicor eum in hunc errorem impegisse, quod in quibusdam exemplaribus Chronici observasset hæc reponi ad an. 11. Constantini mendose: ut ad annum 10. in Vi. O. Fa. septem Vaticanis & excusis: seu ad an. 15. ut in Peta. & Fux. Nam in hac sola fere sententia deficit consensus exemplarium in ordine sententiarum seu periodorum, aut paragraphorum. Sed licet pax reddita esset per mortem Diocletiani (quod tamen est absurdum, cum multo ante privatam vitam degeret) eum certe constat obiisse anno 7. Constantini statim post Maxentium, teste nostro Eusebio & aliis. Unde etiam Beda, Ado, Freculphus, Marianus & alii Eusebii æmuli disertis verbis scribunt persequutionem durasse usque ad an. 7. Constantini. Patet enim ex Euseb. lib. 8. cap. 16. persequutionem paulo remissam post an. 8. ab ejus initio, decimo vero prorsus cessasse. Omnes etiam antiqui scriptores persequutionem tantum per decennium durasse testantur, sicut & plerique codices, ut dixi, totidem annos appingunt ex adverso annorum Diocletiani, Galerii & Constantini sumto initio persequutionis ab an. 19. Diocletiani, & ultimo anno apposito e regione an. 7. Constantini. Agnosco ejus proprium situm assignari debere ad an. 6. ejusdem, verum est transactum biennium inter an. 20. seu ultimum Diocletiani, & an. 1. Constantini. Sed quia biennii illius interjectio pridem mihi suspecta, sicut supra demonstravimus, maluimus in hac re sequi veritatem historiæ quam seriem annorum.

redditur) *reddita* L. A. P. Fux. Mar.

Bellum Cibalense) *Civalense* M. L. Pi. *Linalense* V. O. Vi. Va. Vat. Lo. *Cynalense* Fa. ubi *n*, pro *u*, corrupte, & *y* pro *i*, sicut apud bonos auctores scribitur aliquando. Sed nostra lectio retinenda. Hæc enim vox semper cum simili scriptura reperitur in hoc libro. Præterea dictum est *Cibalense* bellum, quod gestum sit *apud Cibalas*, sicut etiam habet Eutropius Sylburgii. Nam in antiquo & Vineti legitur *apud Gybalas*: Pæanius ἐν Κυβάλλῃ πόλῃ Παιονικῇ, quibus verbis videtur arguere ipsum Eutropium, dum constituit, duo diversa bella, pri-

mum in Pannonia, secundum apud Cibalas: quem errorem imitatus est Oros. lib. 7. c. 28. Nam certum est Zosimi, Victoris, & omnium veterum testimonio unicum, & idem fuisse bellum; & Cibalem esse urbem Pannoniæ testantur Vopiscus, Zosimus lib. 2. & 3. Ptolemæus & alii. Siquidem nonnisi ter victus legitur Licinius a Constantino, primo in Pannonia, secundo in Thracia, idque eodem anno post paucos menses, tertio apud Nicomediam in Bithynia, ubi penitus profligatus fuit, paucis diebus ante ejus necem. Ad extremum belli hujus tam fuit fœlix exitus Constantino, ut quodammodo certi anni memoriam libris præripuerit. Nam Fux. Peta. Fa. O. Vi. fragm. Petavii, 3. mss. Fab. & impressi opponunt an. 7. Pi. Lo. an 8. Verum si constituamus pro certo, ut dixi, utque placet viris doctis, Licinium prius superatum Cibalæ, quam in Thracia, & tamen eodem ipso anno, si in Thracia, die 11. Julii & anno ante *Consulatum Licinii & Crispi*, ut indicat lin. 1. de veteran. Cod. Theodos quem Fasti Onuphrii suggerunt ad an. 13. Constantini, sequeretur Cibalense bellum accidisse anno 12. Constantini.

Hierosolymarum XXXIX.) Fa. Vi. O. Contract. & impressi indicant annum 7. Constantini, quo hujus Macarii initium contigisse volunt: Fux. Peta. fragm. Petavii, Pi. an. 8. Lo. an. 10. Aliunde nihil potest definiri.

Macarius) Antea *Macharius*; sed sine aspiratione in Fa. & Pi. quos maluimus sequi, quia sic habent Ruffinus, Socrates, Sozomenus, Paulus Diaconus, Nicephorus Constantinopol. Theodoretus, Athanasius, Suidas, Martyrolog. Roman. & Menolog. Græc.

pag. 175. col. 2. A. *Diocletianus haud procul a Salonis, &c.*) Obitum Diocletiani notant ad annum septimum Vi. O. Fa. & impressi: Fux. Peta. Fragmentum Petavii Pi. Mar. Contract. ad annum 9. Lo. & tres mss. Fab. ad an. 10. Victor favet vulgatis, dum scribit Diocletianum postquam egit, *novem annos communi habitu morte consumptum*. Nam adde 7. anno Constantii biennium Galerii, conficies novem annos: idem quoque significat eum defunctum non multo post victum Maxentium: Zosimus lib. 2. ait ipsum mortuum annis tribus post Consulatum Constantini & Licinii, τελευτᾷ τρισὶν ἐνιαυτοῖς ὕςερον, & an. 12. postquam Diocletianus imperium deposuit, ergo anno 10. Constantini: idem habet Cedrenus.

in villa sua Spalato) Olim in impressis & aliquot Chirographis exstabat, *in villa sua Palatio*; apud Mar. *in villa sua Palatio*: nunc ita nobis repositum accommodatius ad mentem Eusebii, quod nos acceptum ferimus codicibus Al. Lo. Pi. & ad id ferme cæteri omnes codices aliquid contulere. Nam in L. M. Lod. Pi. *Aspalato*, pro *Spalato*, inepte ab amanuensi extremo illo elemento *a* vocis præcedentis *sua*, huic tributo, ut sæpe: *in villas suas Palatio* in tribus mss. Fab. ascito priori *s* a *sua*, & posteriori a *Spalato*: in A. & P. *in villa sua Spalatio*, adjecto *i* superfluo in ultima. Miror Hermolaum & Aventinum scribere ipsam urbem Salonem, seu Salonas vulgo nominari *Spalatum*, cum ex nostro auctore constet esse locum vicinum Salonis, unde Eutropius, *Diocletianus*, inquit, *privatus in villa, qua non longe a Salonis est, præclaro otio consenuit*. Notitia imperii Romani meminit, *Procuratoris Synegii Ionensis Dalmatia a Spalato*. Nec te remoretur, quod apud Euseb. in Orat. Constantini ad Sanctorum cœtum, ubi describitur mors Diocletiani, meminit *Palatii, quod fulmine tactum est*. Neque enim agitur ibi de Palatio Spalatano, seu Salonensi, sed de Nicomediensi, ubi reliquit fasces. Præterea cum constet Diocletianum privatum vixisse, ut loquitur Victor in Epitome, *in propriis agris, & olera sui horti propriis manibus coluisse*, nescio an sit verisimile ipsum palatia, seu imperatorias domos habitasse, maxime cum Constantinus in eadem oratione cap. 25. proferat, *Diocletianum unius abjecta & humilis mansionis munitioni se concredidisse* post abdicatum imperium. Facit præterea quod in martyrologio Rom. lego die decima octava Maji Fœlicem martyrem passum esse sub Maximiano *Spalati*. Sic enim habet varia lectio ad oram, licet in contextu legatur *Spoleti*: sed ora videtur anteponenda, cum firmetur simili lectione apud Usuardum in martyrolog. & Petrum de natalibus in catalogo lib. 5. cap. 13.

Crispus & Constantinus filii Constantini) Huic lectioni, *filii Constantini*, duodecim aut tredecim codices assentiuntur L. A. Au. M. V. fragm. Petavii, P. Vi. Pi. Peta. Fux. Lo. Contract. pro *filius Constantini*. Nam nemo ambigit quin ambo filii Constantini Magni fuerint, ut etiam auctor mox subjungit. Quod attinet ad situm, Fa. Vi. O. & vulgati reponunt circa annum 8. Constantini: Pi. circa 10. Lo. circa 12. Fux. Peta. tres mss. Fab. Contract. fragm. Petavii ad an. 11. Abeundum tandem nobis fuit in sententiam Pi. ne auctorem sibi contrarium redderemus, quia lib. 4. de vita Constantini cap. 40. ait Constantinum factum Cæsarem anno decimo imperii patris, fuisseque morem Constantino, ut singulis votis decennalibus, vicennalibus, & tricennalibus aliquem ex filiis crearet Cæsarem, & sic primo Constantinum, secundo Constantium, & tertio Constantem, ut habet ibidem auctor, cujus verba mox referemus. Nam etiam ab aliis imperatoribus Cæsares solitos dici in quinquennalibus, & aliis hujusmodi solemniis, constat ex variis scriptoribus. Nazarius enim in orat. Panegyrica, quam in quinquennalibus horum Cæsarum Crispi & Constantini habuit nostrum hunc situm confirmat, dum ait, Constantinum patrem agere annum 15. imperii cum iidem annum 5. ingrederentur. His adde judicium eruditissimi Annalium Ecclesiasticorum parentis, qui sedem hanc hoc pacto restituendam docet.

Latinis literis erudivit) Deest in L. Pi. *Latinis literis*, & in Fa. *literis*.

erudivit) Pro *erudit* ex fide L. A. M. quinque Vaticanis, P. Al. Lo. Pi. Vi. O. Peta. & fragmento Petavii.

nedum deliciis) Desiderantur in L. A. O. M. P. Lo. Vi. Peta. fragmento Petavii, Fux. tribus mss. Fab. Ceterum vix conjici possit ex codicibus, quo anno principibus istis honores illi delati; cum Fa. O. Vi. & impressi opponant an. 8. Constantini: Pi. an. 10. Fux. Peta. & tres mss. Fab. anno 11. Lo. & Contractus anno 12.

Licinius Christianos &c.) Quid tu certi elicies in hac varietate? Nam Fa. & impressi collocant ad an. 11. Constantini: Pi. ad 13. Fux. Peta. Mar. Contract. ad 14. Lo. O. Vi. & tres mss. Fab. ad 15. ad utrumque hunc annum reposuit Cedrenus.

Basileus Amasia) Olim *Basilius*, sed plus potuerunt apud nos L. O. Pi. Vi. Lo. Fragmentum Petavii, in quibus *Basileus*, quibus accedunt Fa. Peta. Mar. ubi *Basilaus* cum diphthongo: sic enim facilius separabitur a Basilio Episcopo Ancyrano hæretico, & Basilio illo Magno Cæsareæ, seu Cappadociæ Episcopo, & aliis ejusdem appellationis. Adde quod ita reperies scriptum per *e*, non autem per *i*, in Menolog. Græc. die 26. Aprilis, & apud Surium in ejus vita 26. Aprilis, conscripta primum per Joannem presbyterum, & a Metaphraste emissa: interpres Nicephori lib. 4. cap. 14. pingit ad eundem modum, nescio tamen an Græcus codex habeat Βασίλαιος, an Βασίλειος, quod posterius exstat apud Athanasium orat. 1. contra Arianos, ubi inter Episcopos Orthodoxos & fama celebres enumerat hunc *Basileum*, quamvis interpres reddat *Basilius*, quem non dubitamus eundem esse cum eo, quem hic affert auctor, qui que tom. 1. Concil. subscripsit Conciliis Ancyrano, & Neocæsariensi: & quamvis apud Græcos eodem modo pingatur nomen trium illorum Episcoporum, usu tamen receptum est, ut hic *Amaseus*, seu *Amasenus*, dicatur potius *Basileus*, quam *Basilius*. Nihilominus si quis contendat posteriorem retinendam, non repugnabo. Est autem Amasea metropolis provinciæ Ponti. Ad extremum martyrium hujus Basilei Vi. O. Fa. & impressi reduxere ad an. 12. Constantini: Fux. Peta. Pi. Mar. ad an. 14. tres mss. Fab. ad an. 15. Lo. ad an. 16. Verum cum difficile sit aliquid certi asserere, primum est probabilius, cum interea quæ Constantinum ad bellum contra Licinium suscipiendum impulerint, referatur Martyrium *Basilei* hujus; quo fit ut castigandus sit Nicephor. lib. 4. cap. 14. dum Basileum hunc dicit subscripsisse Concilio Niceno, cum pridem obiisset, quod potius accipiendum est de Eutychiano ejus successore, ut habent acta Concilii Niceni.

Alexandrina Ecclesia XVIII. &c. usque *& fuit Synodus prima*) Hæc ascribuntur annis Constantini, in Vi. O. Fa. & impressis an. 13. in Pi. an. 14. in Fux. Peta. Mar. an. 15. in Lo. & tribus mss. Fab. an. 16. Itaque non est ita facile certam huic Alexandro Episcopo sedem designare, cum auctor prætermiserit tam hic quam in historia (quod etiam excidit Nicephoro Callisto) annos Achillæ antecessoris: qui si unum tantum annum sederit, ut vult Nicephor. Constantinopolit. collocanda erit Alexandro sedes ad an. 8. Constantini. Sed quia magna est discrepantia librorum, de qua postea, præstat nil movere. Viderit tamen vir doctissimus, quo jure reponi possit initium sedis hujus Alexandri ad an. 5. Constantini, si Petrus Achillæ prædecessor obiit, ut vult auctor an. 9. persequutionis, qui respondet an. 6. Constantini, licet Achillas præfuerit mensib. 3. ut vult Epiph. hær. 69. vel an. 1. ut tradit Nicephorus in Chron.

Arius presbyter) Constans est omnium librorum & Mar. pingendi ratio *Arius* cum unico *r*. Idem passim

auctor

auctor & Hieronymus in aliis libris, & etiam juratus ille Arianorum hostis Athanasius, Menologium Græcorum & alii; aliter tamen cum gemino r Augustinus, acta Concilii Niceni, Isidorus, Sulpitius, & fere vulgus recentiorum, qui scribunt *Arrius & Arriani*.

ad quorum perfidiam) Hæc lectio est codicum Lo. L. Pi. Vi. A. M. O. V. P. Fux. Al. Fa. Pera. Fragmenti Petavii, sanior quam vulgata, *ad quam perfidiam*.

in Nicæa urbe) Concinnius, quam ut olim in *Nicæam urbem*; sequuti sumus L. Pi. Mar. Contract. accedit Fa. ubi *in Nicæna urbe*.

homusii oppositione dejecit) *omousii oppositione delevit* in L. A. M. P sex Vatic. Lo. Peta. Fux. trib. mss. Fab. *omousii* Fa. Pi. *homousii* Vi. O. Al. *homousion* Lod. Verum constat sæpius apud Hieronym. ut lib. contra Luciferia. & passim & apud alios Latinos usurpari vocem tam *homusii*, quam *omousii* seu *homousii*, sine delectu, cum utrumque promanet ex uno & eodem vocabulo Græco ὁμοούσιος vel ὁμοούσιον, vel etiam omissa aspiratione, licet inepte.

ibid. B. *fuit Synodus prima*) Desunt in L. Pi. Vi. Fa. Peta. Lo. Fux. O. trib. mss. Fab. 6. Vatic. nec abs re: cum enim Eusebius non viderit secundam OEcumenicam Synodum (nemo enim ignorat nullam hic fieri comparationem cum Synodis provincialibus aut Diœcesanis, quarum jam plurimæ habitæ erant) qui potuit hanc vocare primam. Nihilominus quia leguntur in aliis chirographis, nec veritati adversentur, quid caussæ cur rejici debeant? maxime cum hæc additio potuerit fieri ab Hieronymo, qui post secundam Synodum Constantinopolitanam vixit ferme 40. annis.

coarguendam, Synodus CCCXVII. *Episcoporum &c.*) Fusius ista in Alcobacensi codice *coarguendam Synodus* X. *Cal. Julias consulatu Paulini & Juliani* vv. cc. CCCXVIII. *Episcoporum*. Sed hæc non tam videntur propria auctoris, quam desumta a quodam studioso, vel ex Concilio Chalcedonensi Acti. 2. vel ex inscriptione ipsorum Canonum Nicenorum. vel etiam ex Socrate lib. 1. cap. 9. in quibus notatur idem Consulatus, nisi quod pro *decimo Calend. Julias*, in duobus primis legitur πρὸ δέκα τριῶν Καλανδῶν Ἰουλίων. 13. *Calend. Julii*, apud Socratem τῇ εἰκάδι τοῦ Μαΐου μηνός. Porro hic ego satis mirari nequeo, quam diversus sit animi sensus in hunc locum duobus viris eruditissimis, & hujus sæculi luminibus: alter enim scribit *primum annum consessus Niceni incidere in an. 4. Olymp. 275. ut recte*, inquit, *notatum est in Chronico Eusebiano anno Constantini 18. ineunte*. Nam omnes libri ad an. 4. Olymp. 274. & an. 13. Constantini (de quo mox) referunt ordinationem Alexandri, & quæ hic sunt de consessu Niceno. Alter vero: *Corrigendum in primis est*, inquit, *quod in fine mendose habet Eusebii Chronicon 15. imperii Constantini, & Domini 324. celebratum Concilium Nicenum, cum ex emendatioribus Fastis necesse sit sub Consulibu Paulino & Juliano numerare Constantini an. 20. Christi 325.* Etenim pace tanti viri dixerim, si diligenter consideretur totus hic paragraphus, *Alexandrina Ecclesia &c.* usque *homousii oppositione dejecit*, vel (juxta diversitatem librorum) usque *& fuit Synodus prima*, non solum videbitur esse unica sententia, sed etiam instituta, ut notet initium sedis Alexandri Alexandrinæ Ecclesiæ Episcopi: nec in ea ullo alio nomine fieri mentionem & Arii, & Nicenæ Synodi, nisi occasione ejusdem Alexandri, & ut indicet auctor ipsum Alexandrum fuisse primum, qui Arium damnavit (sicut etiam testatur Epiph. hære. 68. 69.) & cujus tempore contra Arium Synodus Nicena coacta fuerit. Neque enim novum hoc videri debet in auctore, ut dum de rege aliquo vel Episcopo dicere aggreditur, nonnunquam inserat alia, quæ non sunt ad eum annum referenda, sed quæ personam illius spectant, vel quæ ut insigniora sub eo gesta sunt. Neque vero est quod te remorentur notæ illæ numerorum 13. 14. & 15. quæ totidem annos Constantini per seriem deducunt, & quæ ex adverso illius paragraphi cernuntur in aliis editionibus, præcipue vero illa nota 15. e regione cujus ista verba habentur *ad quam perfidiam coarguendam Synodus &c.* licet enim sæpius occurrat apud auctorem, ut uni & eidem paragrapho diversæ notæ appingantur: ita tamen accipiendum est, ut prima numeralis nota, cui respondent prima verba paragraphi, præcipuam illius paragraphi sententiam, ejusque tempus & annum sibi vendicet, reliquæ notæ seu numeri annorum non illum respiciunt, sed adjectæ sunt tantum a librariis ad seriem annorum conservandam, & ne spatia aliqua relinquant vacua, quando nulla habetur historia, quæ notis seu annis illis sit adscribenda, ut videre licet in an. 2. 3. 4. Vespasiani. Itaque cum prima illa verba hujus paragraphi *Alexandrina Ecclesia &c.* habeant oppositam primam notam numeralem 13. auctor nihil aliud per illum indicat, nisi Alexandrum hunc fuisse ordinatum Episcopum anno illo 13. Constantini. His adde quod si quæ hic dicuntur vel de expulsione Arii ab Ecclesia, vel de Synodo Nicena, indicarent aut inferrent tempus & annum certum, dicendum proculdubio esset expulsionem & Arii & celebrationem Synodi contigisse secundum auctorem ipso anno 1. illius Alexandri, seu anno 13. Constantini, quo nil absurdius; præcipue vero cum auctor lib. 3. de vita Constantini cap. 14. lib. 4. cap. 40. & 47. asserat Synodum illam congregatam circa ann. 20. Constantini: & proinde circa ann. 8. hujus Alexandri. Præterea si situs ita esset dispositus, ut totus iste paragraphus (neque enim in partes & diversos annos dividi aut secari ullo modo potest, cum unicam sententiam complectatur) esset oppositus anno 20. Constantini, & ad illum pertineret: ceteræ periodi consequentes essent ad eundem annum 20. reponendæ, cum omnium codicum consensu, omnes superiori succedant eodem modo, & ordine, quo prostant in excusis. Denique si spectetur varietas librorum, & quam diversæ notæ numerales huic paragrapho opponantur, profecto minus poterit dici Eusebium constituere consessum Nicenum ad an. 15. Constantini. Nam in Peta. & Fux. e regione horum verborum *Alexandrina Ecclesia &c.* apponitur nota 15. & illorum 318. *Episcoporum &c.* nota 16. & istorum *Constantius filius &c.* nota 17. In Lo ex opposito illius vocis *Alexandrina &c.* nota 16. & istius *sua impietati socias &c.* nota 17. & hujus: *Constantius filius &c.* nota 18. In Pi ad illa *Alexandrina &c.* nota 14. ad hæc CCCXVIII. *Episcoporum &c* nota 15. ad ista *oppositione dejecit* nota 16. *Constantius* nota 17. In Fa. ad illa *Alexandrina &c.* est nota 13. ad *ejectus* nota 17. *multos &c.* 14. ad *Nicena urbe &c.* 15. ex opposito numeri 16. notæ 16. & 17. sunt ad latus paragraphi *Helena*, & post illa verba altissimum crucis &c. nil est oppositum, sed laterculus est vacuus: nota autem 17. est ex regione *Constantius filius &c.* In Vi. O. ad *Alexandrina &c.* nota 13. ad *Synodus &c.* nota 14. ad hæc *omnes hæreticorum &c.* nota 15. ad *Constantius &c* nota 16. In O. pingitur tantum nota 13. ad latus initii illius paragraphi, *Alexandrina &c.* reliquis vero duobus 14. 15. nil ascribitur, sed nota 16. est e regione *Constantius &c.* in vulgatis nota 13. est ex adverso *Alexandrina &c.* illa 14. e regione *a quo Arius*: ista 15. ad latus *sua impietati &c.*

ibid. B. *Helena Constantini mater divinis monita visionibus beatissimum crucis signum, in quo mundi salus pependit, apud Hierosolymam reperit*) Desiderantur in L. A. M. 7. Vatic. P. Lod. O. Lo. Fa. Peta. 3. mss. Fab. Vi. Pi. Fux. Verum leguntur in Au. & aliis mss. atque in omnibus editionibus, quarum priores sine dubio ex mss. sunt exscriptæ, immo iisdem fere verbis referuntur apud Vincen. tom. 1. & 4. Sulpitium Severum lib. 2. Idacium, Adonem, Albertum, Contractum, deinde apud Ruffinum lib. 1. cap. 8. in quo ista omnia pene ad verbum reperiuntur. Præterea apud Ambros. de obitu Theodos. Paulinum Epist. 11. Cyrillum Hierosoly. epist. ad Constantium, Sozom. lib. 1. cap. 1. Socratem lib. 1. cap. 13. & Theodor. lib. 1. cap. 18. Cassiodorum in histor. tripartita lib. 2. cap. 18. Andream Cretensem in exaltatio. S. Crucis, Zonaram tom. 3. Nicephor. lib. 8. cap. 29. Cedrenum, Glycam in Annal. Menologium Græcorum die 14. Septemb. Alexandrum Monachum lib. de inventio. S. Crucis, Justinianum Novel. 28. Leo. Imper. epist. ad Vinarium tom. 3. Biblioth. patrum, Hormisdam episto. ad Euphemiam Augustam, Gregorium Turonen lib. 1. cap. 36. Acta Luciani Martyris apud Metaphrastem in Surio tom. 1. die 7. Janua. Isidorum in Chron. Frecul. lib. 3. cap. 18. tom. 2. Bedam lib. de ratio. temp ubi loquitur de ligno Crucis. & lib. de loc. Sancto. cap. 2. & in martyrol. 1. Maji, Anastasium de vitis Pontificum: unde licet Eusebius hanc crucis inventionem hoc loco penitus subticuisset, maneret tamen satis testata aliorum veterum testimonio: ipse vero illam videtur indicare, dum lib. 3. de vita Constantini cap. 29. *Tanta est*, inquit, *Dei nostri benignitas, ut nulla verborum officia præsenti miraculo digna esse queant: nam ut insigne illud sanctissimæ illius passionis monumentum, quod terræ visceribus abditum, tot tamque multis annorum conversionibus jam delituisset, tum illucesceret servis Dei, cum illi hoste devicto in libertatem essent vindicati, omnem profecto hominum admirationem longe superat*. Quod pertinet ad annum, Sozomenus lib. 2. cap. 1. putat hanc crucis inventionem statim post exitum Concilii Niceni contigisse, & hoc firmat nostrum antiquum situm ad eundem annum ipsius Concilii.

Constantius filius) Sic emendate & vere legimus pro *Constantinus filius*, ut in vulgatis, Fre. Mar. Contract. & aliis, sequuti L. A. M. Lo Lod. Pi. Al. quibus congruunt ea, quæ ipse Eusebius lib. 4. de vita Constant. cap. 40. tradit, de diversis annis, quibus Constantinus crea-

vit Cæsares tres suos filios Constantinum, Constantium, & Constantem, scilicet Constantinum *an.* 10. Constantium *an. fere* 20. Constantem 30. *an. imperii sui*; sic enim ipse ὁ μὲν ὁμώνυμος τῷ πατρὶ Κωνσταντῖνος πρῶτος μεταχὼν τῆς τιμῆς ἀμφὶ τὴν τοῦ πατρὸς δεκαετηρίδα· ὁ δὲ δεύτερος τῇ τοῦ πάππου κοσμούμενος ὁμωνυμίᾳ Κωνστάντιος, ἀμφὶ τὴν εἰκοσαετηρικὴν πανήγυριν ἀνηγορευμένος· ὁ δὲ τρίτος Κώνστας (malim enim ita legere, ut insf. Itacum & Suidas, quam Κώνσταν, ut editio Stephani, vel Κώνστανς, cum Græci abhorreant a repetitione duarum consonantium; unde Κλήμης & non Κλήμενς) τὸν ἐνεστῶτα καὶ συνεστῶτα τῷ τῆς ἐπωνυμίας προσρήματι σημαίνων ἀμφὶ τὴν τρίτην δεκάδα προηγμένος: *Primus qui patris erat cognominis decimo paterni imperii anno honorem tunc adeptus est. Secundus avi nomine appellatus Constantius, vicesimo fere imperii paterni anno, quando publicus solemnisque omnium hominum conventus agebatur renuntiatus est. Tertius Constans fuit, qui ipse nomine, & appellatione præsens constansque tempus perspicue præ se ferens, tricesimo paterni regni anno ad honorem evectus est.* Itaque quamvis varia his ut superioribus assignata sit sedes; nam Fux. Peta. Pi. Fab. tres mss. Fab. componunt hæc cum anno 17. Constantini, quibus adnumerandi item editi; Vi. O. cum an. 16. Lo. cum an. 1?. tamen nihil horum probamus, licet contra morem nostrum & religionem illam, qua erga fidem exemplarium afficimur, cum nullus nobis hoc loco lucem præferat: certissimum enim est Cæsares fuisse creatos in Quinquennalibus, Decennalibus, Vicennalibus & similibus, quod Hieronymum ignorasse non est verisimile.

Licinius Thessalonicæ &c.) Omnes libri vel reducunt hæc ad annum 17. Constantini, ut Fux. Peta. Vi. O. vel ad annum 18. ut Pi. Lo. Fa. Mar. tres mss. Fab. Contract. & editi. Sed licet agnoscam cum viris doctis notas annorum in hoc Chronico & præcipue in historia Constantini, valde esse perturbatas; tamen hoc iterum affirmare possum, ordinem singularum sententiarum, seu paragraphorum ferme esse unum, & eundem in omnibus libris, præcipue ab initio Consulum, seu ab Olymp. 67. & ex quo tota historia in unam & eandem columnam conferta fuit in omnibus libris, sicut est in Vi. & O ab initio libri. Ideo cum in omnibus libris, tam hic quam cæteri paragraphi succedant consequenter eodem ordine, superiori versiculo, *Constantius filius &c.* si auctor huic opposuit annum 20. Constantini, ut docuimus, & ad eundem annum 20. suum Chronicon terminat, oportuit tam hunc quam subsequentes paragraphos, eundem annum obtinere: & profecto quod circa illum annum, vel paucos menses ante Licinius occubuerit, id ex mente auctoris satis liquet ex ultimis verbis librorum historiæ, qui desinunt in ejus cæde, *Licinius quidem ad hunc modum prostratus, sublatusque ex hominibus omnis eorum metus, a quibus antea pressi fuerant, illustriaque & panegyrica festa celebrarunt.* Nam illis verbis videtur significare festa ludicra, seu Vicennalia. Cæterum dum Aurelius Victor in Epitome refert Licinii necem *post quintum decimum fere sui imperii annum*, videtur illam collocare ad an. 17. Constantini: si credidit cum auctore ejus imperii initium fuisse an. 2. Constantini, quod videtur confirmare dum ait lib. de Cæsaribus, *ipsum pulsum e Chalcedonia, ibique penitus oppressum sexennio post Crispum Cæsarem factum*: tamen idem eodem libro & Cedrenus anno 19. Constantini. Unde merito lumen temporum Baronius existimat tom. 5. pag. 154. *Nullibi certam esse mentionem nisi apud Eusebii Chronicon, quoto anno imperii Licinius obierit, præter quam quod a Victore & Socrate lib. 1. cap. 2. traditur eum fuisse necatum haud multo tempore post prælium apud Cibalas.* Quod quidem prælium ipse rejicit in an. 13. Constantini, sed videtur referre ejus necem ad annum 20. Constantini, dum ait hunc *obiisse an. 32, imperii, & tenuisse totum orbem an. 13.* Nam secundum illam rationem annus 20. sui imperii erit annus 13. ante ejus mortem. At non potuit dici cepisse imperare solus, nisi Licinio exstincto, qui fuit ultimus ex tyrannis. Diaconus lib. 11. histor. Miscell. ait eum occisum *fere post an. 12 imperii.*

Olymp. 276.) Hæc Olympias pro varietate librorum varios obtinuit situs. Objicitur enim in Vi. O. Lo anno 20. Constantini: in Fux. Peta. & tribus mss Fab. an. 19. in Fa. Pi. & vulgaris an. 18. quem nos germanum auctoris esse agnoscimus, duplici potissimum nomine; primo quia si fiat supputatio per enumerationem annorum imperatorum ab anno 1. Christi, seu ab an. 3. Olympiad. 194. in hunc tandem annum 18. incurret an. 1. Olymp. 276. secundo, quia cum ab Hieronymo definitus sit & præscriptus annus Iphiti 1155. seu 3. Olympiad. 289. ut concurrat cum anno 14. Valentis, ille numerus nullo modo posset aliter consistere; si etiam annus 18. Constantini est an. 327. Christi, ergo idem erit annus primus Olympiad. 276. Adde quod in supplemento Hieronymi ad latus anni 21. Constantini in singulis illis libris apponitur vel annus secundus Olymp. 276. ut in Lo. vel an. 3. ut in Fux. Peta. vel an. 4. ut in Fa. Pi. & editis. Nam in Vi. O. deinceps nulla appingitur Olympias, sed tantum anni Christi, Imperatorum, & Abraam. Nec te moveat, quod annus 20. Constantini comparetur in Fastis Onuphrii, & apud alios cum Consulatu Juliani & Paulini, & ex opposito anni 4. Olymp. 275. Nam ratio illa copulandi Consulatus, & Olympiades instituta ab Onuphrio, non ita est certa, ut inde damnari debeat Eusebii series, si ab illo dissentiat, ut antea a nobis sæpius demonstratum, & præsertim ubi allatum exemplum sumtum ex Cicerone. Adde quod Marianus non contemnendus auctor eorundem Consulatum opponit anno 17. Constantini. Sed quanta sit confusio in Consulibus, & annis Imperatorum in ipsis Fastis Onuphrii, potius difficultate rei, quam culpa tanti viri norunt docti.

Nazarius Rhetor insignis habetur) Iste est Nazarius, cujus exstat Panegyricus dictus Constantino. vol... rem Fa. una cum editis, tribus mss. Fab. & Mar. hæc assignanda an 19. Constantini: obsistunt reliqui comparantes cum anno 18. ut Fux. Peta. Pi. Lo. Vi. O.

Crispus filius &c.) Opposuere anno 19 Constantini Fux. Peta. Vi. Mar. O. et impressi, cum Pi. Lo. Fa. & 3 mss. Fab. an. 20. In priorum partes videbatur potius abeundum, qui circa annum 19. reponunt, propter illa ... ma verba *anno imperii sui nono*, & quia annus 9. quo Crispus & Licinius creati sunt Cæsares, concurrit cum an. 19 Constantini. Nihilominus plus valuit apud nos auctoritas aliorum exemplarium, & ipsa ratio, quæ superiori nota est allata; quia hic paragraphus consequitur per ordinem, illum *Constantius filius &c.* cui jam appositus fuit *an. 20. Constantini*; & facilius perturbari potuit ordo notarum numeralium quam versiculorum. Accedit his auctoritas Sozomeni lib. 1. cap. 5. ubi ait Crispum non solum pervenisse ad an. 20. Constantini exclusive, ut vult vir eruditissimus, sed ipso anno 20. obiisse, τῷ εἰκοστῷ ἔτει ἐτελεύτησε τῆς τοῦ πατρὸς ἡγεμονίας· idem sentit Gregorius Turonensis lib. 1. cap 3? dum scribit, *Crispum & Faustum a Constantino interfectos anno 20. sui imperii.* Adde satis videri probabile ipsum Licinium filium, de quo hic agitur, quique a Zosimo, Victore & aliis vocatur *Licinianus*, fuisse interemtum non solum post patrem, sed etiam non multo post: vel quia conscius paterni criminis, ut sentire videtur Gregorius Turonensis: erat enim annorum ferme undecim, ut colligitur ex Zosimo, Victore & aliis, vel etiam in odium patris, quo adeo æstuabat Constantius, ut ejus leges & decreta penitus abrogarit testante lib. 1. De infirmandis iis, quæ sub Tyrannis Cod. Theodosii. exemplo enim multorum sæculorum comprobatum fuit eos, qui in parentes sævierunt, neque filiis, neque familiaribus, neque domesticis solitos parcere, si in eos vel minima suspicio cadere potuit.

superioris) Deest in Vi. O. Lo. Peta. Fux. & 3. mss. Fab. sed nulla alia ratio officit, quin illa vox retineatur, cum antecedentia eam ferant.

anno imperii sui nono) Absunt a Peta. Fux. Lo. & sunt valde suspecta.

Vicennalia &c.) In vulgatis licet hæc vendicent sibi annus 20. Constantini, a quo appellationem ista spectacula sumsere: quibus respondent Fux. Peta. O. Vi. Pi. Fa. tamen Lo. opponit una cum Contracto, anno 21. Constatini.

Romæ edita) Subjunguntur his in Fux. *anno pacis* XIII. sed non minus carent suspicione.

Anni Domini 329.) Hic annus, qui est ultimus Chronici Eusebii, notatur in Vi. O. & Vincent. 328. Sed alter numerus 329. licet desit in cæteris, tamen adeo certus est ex mente auctoris, ut a nemine in dubium jure revocari debeat, sive procedas, per additionem annorum imperatorum, qui sunt in serie, sive accuratius attendas, quæ ab Hieronymo in Præfatione dicuntur, *a Tiberii quinto decimo usque ad 14. Valentis numerari annos 351.* & proinde a Christo annos 381. Nam si ab illis sejunxeris 52. annos, quos Hieronymi supplementum continet, supererunt anni 329. absoluti: deinde si Christus natus est an. 3. Olymp. 194. & si annus 20. Constantini concurrit, ut vidimus cum an. 3. vertente Olympiad. 276. subduci per annos Olympiadum, & invenies a Christo fluxisse totidem annos 329. Præterea si Chronica Eusebii & Hieronymi complectuntur, (ut fert postrema collectio ad calcem supplementi Hieronymi) ab Abraam 2395. cum Chronicon Hieronymi an. tantum 52. coerceat, necesse est an. 20. Constantini, qui est ultimus Eusebii, respondere anno ab Abraam 2343. quod haud dubie nunquam stabit, si annus a Christo 329. non cum eodem conferatur, pro-

proinde ac cum an. 3. Olym. 276. de quo ſupra. Adde quod ille num. 329. confirmatur a Caſſiodoro in Chronico. Nam cum ille ſit, ut ſæpe diximus, æmulator ipſius Euſebii pene ad verbum, apud eum an. 20. Conſtantini concurrit cum 330. Conſulatu ab ortu Chriſti. Nec te moveat unius anni diſcrepantia. Nam illa oritur ex eo, quod auctor velit Chriſtum natum an. 42. Auguſti, ille contra an. 41. Itaque illorum duorum conſenſu ab an. 42. Auguſti uſque ad an. 20. Conſtantini incluſive ſunt an. 329. unde perſpicis quantum fuerit neceſſe retinere in ſerie duos annos Galerii, de quibus dixi ſuperius, & quam ſit alienum a mente auctoris id, quod duo viri doctiſſimi conantur probare, an. 20. Conſtantini in Euſebii Chronico comparandum eſſe ex unius ſententia cum anno Chriſti 325. ex alterius, cum an. 327. Etenim ſi Olymp. enumerandas ſuſceperis ab an. 1. Chriſti, ſeu ab an. 3. Olympiades 194. (idem enim ſunt) reperies 82. Olympiades & annum unum, ex quibus exſurgunt 329. unde neceſſe, ut an. 20. Conſtantini, & 329. Chriſti invicem comparentur. Quo autem anno Chriſti inciderit annus 20. Conſtantini, non ita conveniunt omnes ſcriptores. Nam Albertus vult eſſe *an.* 330. Marianus, Onuphrius, Mercator, & Baronius *an.* 325. Scaliger *an.* 327.

Anni ab Abraam 2343.) Notæ hæ numerales ſine controverſia reſpondere judicabuntur an. 20. Conſtantini, ei qui obſervarit annum Chriſti eſſe 2015. ab Abraam & Euſebii Chronicon continere annos a Chriſto 329. ſicut diximus, nec dum tamen unanimis eſt librorum conſenſus. Nam Fux. Peta. Pi. opponunt annum. 2340. anno 18. Conſtantini: Vi. O. anno 19. Lo. an. 20. in quibus omnibus non levis latet error. Verum nos duces ſequimur tres illos mſs. Fab. & rationem ipſam ſupputationis per Olympiades, & per annos Chriſti, & Imperatorum. Quid autem alii libri ſubjungerent, memoria una cum meis prioribus curis, excidit. Deus condonet iis qui eas retinent.

Euſebii Cæſarienſis Chronicon finit) Ita prius vulgati; ac licet hac in re ab omnibus Chirographis illi diſſentiant, dum nil interponunt inter finem Chronici Euſebii, & initium ſupplementi Hieronymi, niſi quod in Fux. habeatur ad oram, *Euſebius finit*, *Hieronymus incipit*: nihilominus tamen viſa ſunt nobis addenda, quo commodius duo hi libri inter ſe diſtinguantur. Et quia ſimili loquendi formula etiam teſte Hieronymo libri jam olim ſolerent concludi, ut a nobis ſub finem Præfationis ejuſdem demonſtratum eſt.

ARNAL-

ARNALDI PONTACI
IN D. HIERONYMI
CHRONICON
CASTIGATIONES ET NOTE.

PAg. 186. A. *Divi Hieronymi presbyteri Chronicon*) Hoc titulo placuit Hieronymi Chronicon insignire, quo commodius ab Eusebiano discerneretur, licet ea in re Chirographos aut vulgatorum primos Ven. & Lut. non imitemur, in quibus nullus præmittitur titulus; distinguuntur vero tantum verbis illis, *Hucusque* &c. usque *subjecimus*, majusculis literis, & miniatis descriptis. At in B. H. Pet. titulus præmissus erat, *Divi Hieronymi presbyteri ad Chronicon Eusebii adjectio*: in Fa. *Hactenus Eusebius, deinceps Hieronymus hucusque historiam* &c. in Peta. *Hucusque historiam scripsit Eusebius Pamphili martyris contubernalis, cui nos ista subjecimus. Hinc Hieronymus*: idem in Fux. nisi quod post verbum *subjecimus*: sequitur quasi ad latus, *Hieronymus presbyter*.

in civitate Sicca) *in civitate* deest in Lo. Fre. Peta. Al. ut etiam apud Hieronymum lib. de Scriptor. Eccles. At in Vi. O. pro *Sicca* legitur *Sieca*: in Fa. *Syeca*. meminit *Sicca* Salustius de bell. Jugurt. estque civitas Africæ Ptolemæo, & Procopio, unde *Siccenses* populi Africæ apud Trebellium.

ad credulitatem) *ad crudelitatem* L. V. Sed prius magis convenit huic loco.

somniis compelleretur) *somniis impelleretur* Vi. O. Sa.

ab Episcopo Limatius juxta L. A. Lo. M. P. Pi. Fre. Mar. quam ut olim *ab Episcopis*: intelligit enim Episcopum civitatis Siccæ. Porro quæ hic dicuntur, alii cum an. 20. Constantini componunt, ut O. V. Pi. Fa. & editi: alii cum an 21. ut Lo. Peta. Fux.

ibidem col. 2. *Drepanam &c. Luciani &c.*) *Lucani* Fa. *Liciani* Vi. Pi O. Mar. Sed scriptura nostra est aliorum mss. Nicephori, & aliorum. At iste Lucianus passus est martyrium vel sub Diocletiano & Maximiano (ut ait Athanasius in Decret. contra Arianos) vel quod magis credo sub Maximino (ut scribunt Hieronymus lib. de Scriptor. Eccles. Eusebius lib. 9. cap. 6.) vel sub Maximiano scilicet Galerio, ut Suidas & Menolog. Græc.

ibi conditi) Sic restituendum censuimus ex A. Fa. L. M. Peta. Fux. Lo. Lod. Vi. O. septem Vatican. P. Al. tribus mss. Fab. & Beda; cum in reliquis *ibi conditam* legatur manifesta depravatione, ut in Mar. *ibi condidit*. Vicus enim, cui nomen *Drepanum*, seu *Drepana*, non erat antea civitas; sed eum Constantinus hoc ipso anno 21. sui imperii cinxit muris. Primum, in gratiam matris suæ Helenæ, a qua & denominavit *Helenopolim*, teste etiam Socrate lib. 1. cap. 17. Sozomen. lib. 2. cap. 2. sicut & ab ejusdem nomine *Pontum Polemoniacum* (de quo supra circa an. Christi 67.) nuncupavit *Helenopontum*, teste Justiniano constitut. 28. Deinde quia Helena rediens a sacra peregrinatione Hierosolymitana, ibidem construxerat basilicam magnificam ac superbam in memoriam hujus Luciani martyris summæ apud loci illius incolas venerationis, ob stupendum illud miraculum, quo corpus illius alligato lapide in mare demersum cum esset, delphini dorso ad illius vici littus delatum fuerat: ut constat ex ejusdem actis apud Metaphrastem in Lipomano & Surio tom. 1. die 7. Januarii, & apud ita Menolog. Græc. die 15. Septembris. Hæc demum instituuntur im membranis, ut in Peta. Pi. Vi. O. Fux. Fa. Mar. an. 21. Constantini objiciantur, quibus sunt impressi adjungendi: ut Lo. an. 22. nec ex alio auctore potest colligi, cui potius sit assentiendum.

appellavit) *nuncupavit* L. A. M. P. Lo. Peta. O. Fux. Mar. Vi. Lod. Beda.

Olymp. 277.) In codicibus Vi. O. desideratur, ut dixi, enumeratio Olympiadum, sed in cæteris exstat. Observandum enim est ludos Olympicos, ut colligitur ex Zosimo, prohibitos celebrari a Costantino anno Christi 313. quo anno, seu an. 7. Constantini a die 11. Calend. Octobris, quo Maxentius occubuit, cepit (ut docet Onuphrius accuratissime) in eorum locum succedere ratio numerandi per Indictiones, vel etiam anno Christi 3[illegible] a die 8. Calend. Octobris, quo cepit imperium Constantini, sicut contendit ocellus temporum Scaliger lib. 5. de emendat. tempor. pag. 471. itaque Hieronymum numerare Olympiades non ratione ludorum, sed tantum quinquennii annorum, quia illa ratio numerandi per intervallum quadriennii certissima est, vel etiam ratione lustrorum, quæ Romæ fiebant quolibet quinquennio.

ibid. B. *In Antiochia Dominicum &c.*) Occupant ista strigam anno 21. Constantini oppositam in Peta. Fux. in Lo. Vi. O. Pi. & Fa. 22. quod idem habent impressi: Cedrenus videtur referre ad an. 23. Describit quidem Eusebius orat. de laudib. Constantini, & lib. 3. de vita ejusdem cap. 29. structuram & ornatum hujus octangulæ, & præcipuæ basilicæ urbis Antiochiæ auctore Constantino, quod tandem an. 5. Constantii videbimus absolutum & dedicatum. Sed non ipse exprimit tempus nec annum incepti operis. Dictum est autem *Dominicum*, seu Κυριακόν, quia veteres Christiani sic vocabant *templum*, seu potius (ut loquamur Christiana lingua ex præscripto Augustini & aliorum) *Ecclesiam*. At *aureum* propter sui excellentiam, & pleraque sacra vasa ex auro confecta.

Constantinus uxorem suam Faustam interficit) Exulant ab L. & Pi. quibus assentiuntur Sozomen. lib. 1. ca. 5. & Evagrius lib. 3. cap. 40. dum accerrime contendunt rem esse ab Ethnicis, in odium religionis effictam. Nihilominus absit ut hinc amandemus, cum cæteri libri idem habeant, & confirmetur, non solum testimonio Zosimi, Victoris, & Eutropii historicorum Ethnicorum; sed etiam Zonaræ, Suidæ, Pauli Diaconi lib. 11. hist. Miscell. Gregorii Turonensis lib. 1. cap. 35. Sidonii lib. 5. epist. 8. atque patrocinio Artemii Præfecti Augustalis, & martyris. Nam cum ipse ageret apud Julianum apostatam caussam religionis Christianæ, & Julianus illi exprobraret iniquum Constantini judicium contra filium & uxorem, probavit æquissimam a Constantino in eos latam sententiam fuisse; sicut videre licet apud Metaphrastem in Surio tom. 5. die 20. Octobris: libri tamen qui hæc habent, alii anno 21. Constantini credunt, ut Peta. Fux. alii 22. ut Lo. O. Vi. Fa. editiones & Marian. apud quem castigabis *Pausiam*, pro *Faustam*: alii an. 24. ut Contractus, quem eadem labe infectum purgabis.

Donatus agnoscitur &c.) Oberrant libri. Nam Peta. Vi. O. Fux. Fa. Mar. assignant an. 22. Constantini, quibus conformes editi, alii 23. ut Lo. & Contractus: sed.

sed auctor non tam habet rationem anni quam temporis.

post Tyrannum) Sic ex L. A. M. V. Vi. O. P. Pi quinque Vatic. & trib. mss. Fab. Mar. & præcedentibus, ubi ejus fit mentio pro *Tiramnum*, ut in impressis: vel *Tyramnum* ut in Lo. Fa. Peta. Lod. de quo vide quæ supra.

Philogonius) Sic pro *Philogonus* ut in Ven. Lut. B. Pet. vel *Phylogonius* cum 7, ut in Fux. vel *Pythagonus* ut in H. Ba. So sequuti 7. Vatic. L. A. M. P. Lo Pi. Lod. Mar. Peta. Contractum & Chrysost. orat. de B. Philogonio, Theodoret. l. 1. cap. 3. histor. Eccles. & alios.

cui succedit) in L. A. M. V. Va. P. Lo. Mar. *cui successit*.

occupaverunt) *obtinuerunt* A L. M. P. Lo. Peta. Mar.

Eustathius) *Eustachius* Vi O. Fa. sed vulgata caret omni dubio, cum sit omnium veterum præter alia mss.

Eulalius) Sic reponendum monent A. L. Peta. M. quattuor Vatic. P. Lo. Mar. O. Vi. Pi. & tres mss. Fab. Theodor. l. 1. c. 21. Nicephor. in Chron. Niceph. l. 11. c. 2. & alii quamplurimi, pro *Eulabius* ut olim: vel ut in Al. & tribus Vatic. *Culabius*.

Placillus) *Lucillus* Vi. O. apud Socratem l. 2. c. 9. Sozom. l. 3. c. 6 *Placitus*: Nicephor. Constantinopol. *Phacellius*: apud Nicephorum Callist. l. 11. c. 2. *Phlacitus*.

Meletius) Hoc nomen cum sæpius repetatur in hoc supplemento Hieronymi, libri dissident in scriptura a seipsis, & inter se. Nam in Pi. L. P. modo *Militius* ut in A. B. modo *Melitus* ut etiam in Peta. Fux. Mar. at vero in Al. *Melitus*: in V. O. *Miletius*. Sed nemo dubitare potest quin vulgata sit anteponenda, cum ita habeant Athanasius, Basilius, Hieronymus, Theodoretus, Socrates, & alii, quoties fit mentio Episcopi Antiocheni. Hæc enim potest notari differentia inter eum & Episcopum Ægypti in Lyco seu Thebaide, a quo Meletianorum hæresis, seu potius secta, ut iste dicatur semper Μελέτιος, seu Μελήτιος ut apud Epiph. hæres. 68. Alter Μελέτιος ut plurimum (Nam etiam aliquando Μελίτιος ut apud Socratem l. 3. c. 25.) quod licet observare apud Epiph. hæres. 73. ubi de Meletio & hæres. 78. ubi de Melitio, & apud Athanasium disput. 1. contra Arianos, ubi de Meletio & apolog. 2. ubi de Melitio, et alios plures.

Euzojus) Sic pro *Euzoicus* ut in editis ex Lo. Vi. O. L. Peta. Fux. A Pi. et Socrat. l. 1. c. 9. Sozom. l. 6. c. 5. uterque Nicephorus, et ipse Hieronym. adversus Luciferia. Nam ille adeo omnibus cognitus est, ut significet Arianæ hæreseos dictus sit: *Euzovius* 4. Vatic. *Euzojeus* 3. reliqui Vatican. *Euzotus* Mar.

digessi, quod eos hostes) pro, ut antiquitus, *digessi, eo quod hostes* ex L. A. M. Va. P. Lo. Vi. O. Pi. Annectuntur demum ista omnia vel anno 22. Constantini, ut in Vi. Peta. O P. Fa. Fux. Mar. quibus insistunt cusi; vel an. 23. ut Lo.

Juvencus presbyter &c.) Habet ista 24. annos Constantini in Lo. et Mar. sed in cæteris, 23. Nam præter excusos, sic Peta. Vi. O. Fux. Fa.

Porphyrius, misso ad Constantinum insigni volumine, exilio liberatus) Cujus argumenti fuerit liber, non constat aliunde: tamen cum auctor testetur pro mercede illorum librorum meruisse ab exilio revocari, verisimile est, ut summo judicio colligit pater historiæ Baronius, nil aliud complexum illo libro, nisi confutationem eorum, quæ scripserat contra religionem Christianam, & ipsum Constantinum. Is enim exemplo Arii, quem recantata palinodia receptum audierat, pertæsus exilii, & cum attigisset extremam senectam, hunc librum scripsit. Quod etiam videtur significare Eunapius in vitis philosophorum, dum de eo loquens *multas*, inquit, *reliquit observationes libris a se editis repugnantes*. Verum ut vir Gentilis frigide attingit, quæ res Christianorum spectant. Codices autem omnes docent revocatum ab exilio Porphyrium an. 23. Constantini, ut Peta. Pi. Vi. O. Fux. Fa. quin & impressi: soli Lo. & Mar. dissentiunt, qui an. 24. & Contract. qui an 25.

Alexandrinæ Ecclesiæ xix. ordinatur Episcopus Athanasius &c) Sic tam ex L. Al. A. M. V. O. Va. Vat. P. Lo. Vi. Pi. Fa. Peta. Mar. Contract. & trib. mss. Fab. quam ex ratione Episcopi præcedentis, qui dicitur. 18. & *subsequentis*, qui dicitur 20. pro *Eccles. 36. ordinatur* ut olim. Nec remorari nos debet dissidium illud codicum, dum Lo. Mar. Contractus opponunt an. 25 Constantini, & cæteri an. 24. ut Peta. Pi. Vi. O. Fux. Fa. una cum editis, quorum haud dubio lectio receptior: sic enim propius accedunt ad ordinationem Petri successoris Athanasii, circa an. 10. Valentis. si verum est Athanasium. ann. 47. integris sedisse, ut testantur Cyrillus epist. 1. & Socrat. l. 4. c. 20. Sozomen. l. 6. c. 19. Ruffin. l. 2. c. 3. Dixi propius, quia non omnino constant anni illi 46. ab an. 24. Constantini usque ad 10. Valentis. Verum si adjumento fuisset aliquod exemplar, reposuissem ad an. 21. aut 22. suspicor enim libros omnes fœdatos hoc loco, cum minus probabile sit, Hieronymum ignorasse Athanasium successisse Alexandro, & hunc vita functum, quinque mensibus nondum exactis, post Conc. Nicenum, ut scribunt Athanasius Apologia 1. Theodoretus l. 1. histor. c. 26. a quibus non longe abest Epiphanius hæresi 59. cum docet Alexandrum decessisse eodem anno, quo Arius damnatus est in Concil. Niceno. Verum si Conc. Nicenum celebratum est *Coss Paulino & Juliano*, ut diximus, & illi concurrant cum anno vigesimo Constantini, necesse est Athanasium auctoritate jam dictorum ordinatum anno 21. Adde quod hoc modo mors Athanasii optime collocatur ad an. 9. Valentis: qua de re suo loco.

qui ab Arianis persequutus ad Constantinum refugit) Ista omnino delenda erant juxta Fa. Fux. Peta. L. A. M. V. Va. Vat. Lo. Vi. O. P. Pi. & tres mss. Fab. quia loquutio illa *persequutus ab Arianis* minus pura est, nisi codices impressi, & nonnulli mss. atque veritas historiæ ut testantur Athanasius Apolog. 2.) aliter sentire coegissent.

p. 187. col. 2. A. *Constantinopolis dedicatur &c.*) Dedicationem hanc alii observant factam an. 20. Constantini ut Cedrenus: alii an. 24. ut Peta. & Fux. reliqui an. 23. ut Pi. Fa. O. Vi. Lo. quibus adjunge editiones: nihilominus Cassiodorus sequitur priores, dum eandem rem ascribit 24. Consulatui post initium imperii Constantini, & Consulatui 4. post ejus Vicennalia. Nec facile est judicare ex aliis scriptoribus, cui potius assentiaris. Licet enim Marcellinus Comes *indictione 5. Mavortio solo Consule* computet a conditu urbis Constantinopoli, usque ad illum Consulem, quo cepit imperare Justinianus, annos 197. tamen non ita constat etiam inter doctiores Chronologos, quo anno Christi inciderit annus 24. vel 25. Constantini, nec etiam quo ejusdem anno inciderit primus annus Justiniani. Variant enim in utroque, modo duobus annis, modo tribus modo quattuor, modo quinque; verbi gr. peritiores constituunt ann. 1. Justiniani ad an. 527. Christi: at ipse Marcellinus eundem facit an. 530. ut ex his colligitur, quæ dicit indict. 3. de annis a sede Petri. Suidas numerat a monarchia Augusti ἀπὸ τῆς Αὐγούστου Καίσαρος Μοναρχίας (id est a pugna Actiaca) modo ut in verbo *Constantinopolis* τῆς Χρόνου annos 3[illegible]0. modo, ut in verbo *Constantinus*, an. 362. Δύο ἢ ἐξήκοντα ἢ τριακοσίων. Sed quanta sit diversitas in constituendo anno pugnæ Actiacæ, tam ratione annorum imperii Augusti, quam annorum ante Christum, non est quod repetamus. Cum autem ipse Suidas numerat a natali urbis Constantinopolis usque ad imperium Constantini, & Basilii Porphyrogenitorum ann. 308. error in numeris est manifestus, cum illi regnare ceperint anno Christi 998. Zonaras contribuit hunc annum natalem anno ab orbe Πεντακισχιλιοστῷ ὀκτακοσιοστῷ τριακοστῷ ὀγδόῳ. id est an. 5838. sicut etiam facit Cedrenus, apud quem ἔτη ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἑωλη. an. 5838. Sed quia jure potest dubitari quotus annus ab orbe sit Zonaræ annus Christi, propter varias supputationes, quas quisque fere veterum sequitur, nil certi potest definiri, quis illi animi sensus. Si autem velis, ut existimat vir eruditissimus, Zonaram sequutum communem supputationem Græcorum, prout cernitur in 6. Synodo, in Menologio Græc. & in Cyclo Paschali juxta quam annus primus Christi est ab orbe 5508. non computato ultimo extremo, qui includitur in annis Christi, fit ut secundum Zonaram annus primus urbis Constantinopolis sit annus Christi 331. Zonaras tamen non videtur (pace tanti viri dixerim) numerasse annos urbis secundum illam vulgarem supputationem, immo potius secundum illam eandem, qua utitur ipse Cedrenus, videlicet, ut non nisi 5505. antecesserint annum 1. Christi, secundum quam illis addes annos 333. Christi qui secundum calculum Hieronymi concurrunt cum an. 24. Constantini, perficies supradictam summam 5538. Nicephorus autem l. 8. c. 26. Cedrenus, Gregorius presbyter in orat. de Nicen. Conc. referunt perfectionem & dedicationem hujus urbis ad an. 20. Constantini: sed merito reprehenduntur a viris valde doctis. Ex hac diversitate fit, ut annus Christi 1558. qui est Onuphrio annus urbis Constantinopolitanæ 1228. sit accuratissimo Scaligero 1229. Cum ergo videam tantos viros differre uno anno, & simile esse dissidium inter libros, hoc loco, satius est, ut maneat vulgatus situs ad an. 25. Constantini, maxime quia ita placet magno Baronio.

Metro-

Metrodorus) *Medrodorus* A. *Metodorus* Vi. O: *Metrorus* Mar. sed inepte, ut constat ex aliis exempl. Socrat. l. 1. c. 19. Zonar. tom. 3. Observandum porro ad 25. Constantini scriptum ad oram codicis Peta. *Apud Gallias Aureliani ordinatur episcopus Evurtius.* Certum autem Metrodorum floruisse aliquot annis: ut minus mirum proterea videri debeat, si ad varios hæc dissonant annos libri, ut Pera. Fux. ad. 24. Constantini: Pi. Lo. O. Vi. Mar. & impressi ad an. 25.

Marcus xxxii. Roma &c.) Hunc Peta. Pi. Fux. Fa. Contract. cum vulgatis collocant ad an. 25. Lo. Vi. O. ad an. 26. quorum nobis partes sequendæ: hic enim annus est 22. Silvestri, sumto initio numerandi ab anno 5. currente Constantini. Adhæc situs hic propius accedit ad Marianum, qui determinat hæc ad Consulatum Nepotiani, & Secundi (qui tamen in Fastis *Facundus* appellatur) hunc autem comparat cum 28. Constantini, cui favent Fasti Goltzii, cum illos reponunt ad 1087. hi enim addiri ad 1264. ad Abraam, qui conditam Urbem præcedit, conficiunt 2351. cum quo concurrit apud auctorem ille an. 28. Constantini. Stabilivit Onuphrius hunc situm, dum eos Consules opposuit an. 3. Olymp. 278. Hic enim pariter annus apud auctorem respondet, anno 28. Constantini, licet apud Onuphrium, ann. 31. ejusdem.

Edicto Constantini gentilium templa subversa sunt) Hæc sunt cum judicio accipienda, non quod Hieronymus intelligat ubique fana Gentilium, & idolorum fuisse edicto Constantini subversa. Nam repugnat universæ historiæ illius seculi, quæ testatur complurima templa variis in locis tunc intacta, postea a successoribus Imperatoribus postrata fuisse, sed quod tunc plura ceperint everti Constantini edicto, ut de templis Veneris & Æsculapii constat apud Euseb. l. 3. de vit. Const. cap. 53. Illa demum desunt in Pi. Reliqui ita se habent, ut Peta. Fux. ad an. 25. Constantini referunt: Fa. Vi. O. Mar. & cusi ad an. 26. Lo. ad ann. 27.

Romani Gothos in Sarmatarum regione) *&* *Sarmatarum regionem* A. & tres mss. Fab. quibus favet Victor lib. de Cæsar. et loco, quem mox citabimus, sed omnia alia exemplaria conveniunt cum editis; itemque Oros. l. 7. c. 28. Zonar. tom. 3. Diacon. l. 11. hist. miscel. Porro victoriam hanc quo certiorem habeas, non est prætereunda temporis circumstantia, quæ est anima historiæ; nam licet Lo. Fa. & impressi an. Constantini 27. assignent, reliqui tamen coeunt, ut 26. tribuant Vi. O. O. Peta. Fux. Pi. 3. mss Fab.

Constans filius Constantini) Sic *Constans* ex A. Au. M. uno Vatic. P. Lo. Fux. Mar. & 3. mss. Fab. pro *Constantinus*, ut in impressis, Vi. O. L. Lo. & uno Vatic. sive *Constantius*, ut in quinque Vatic. Pi. Al. Lod. Nemo, credo, revocabit in dubium, quin nostra scriptio sit purior, qui meminerit ipsum Eusebium jam ante retulisse creationem Constantii & Constantini filiorum in Cæsares ad an. 10. & 20. Constantini. Ex membranis nostris non ita certus peti potest annus, cum alii anno 26. aggregent ut Fux. alii an. 27. ut Peta. Pi. Vi. O. Fa. Mar. 3. mss Fab. Contract. & impressi: alii an. 28. ut Lo. favet Victor. lib. de Cæsaribus, dum scribit, *Gotthorum Sarmatarumque strata gentes: filiusque cunctorum minor Constans nomine Cæsar fit &c. abhinc consumto fere biennio fratris filium, cui ex parte Dalmatio nomen fuit, Cæsarem jussit*; itaque an. 28. & non an. 30. Constantini, ut vult Eusebius in historia, sicut supra diximus. Siquidem Dalmatius fit Cæsar an. 30. ut ait Hieronymus. Si autem Eusebius esset auctor horum non dubitassem rejicere ad ipsum an. 30. eadem ratione, qua creationem Constantini filii majoris reposuimus circa an. 20. Constantini. Sed quia ipse Hieronymus potuit potius Victorem imitari, ut in multis ipsissima illius verba refert, maluimus religiosiores in retinendo, quam temerarii in mutando videri.

Pestilentia & fame &c.) Dira hæc divinæ iræ supplicia sævisse docent Fa. Peta. Pi. Fux. Vi. O. una cum excusis an. 27. Constantini: at Lo. an. 28. Cui potius hæreas, non liquet aliunde.

Sarmatæ Limigantes, dominos suos &c. expulerunt (Sic repotuimus, pro *Sarmatæ Litigantes*, ut in editis & nonnullis mss. sed quam accommodate ad rei veritatem? Loci enim difficultas tanta est, ut cum animum nostrum diutius torsisset, majores tamen procellas, & æstus excitatura foret, nisi subvenissent mss. codices L. Pi. Peta. tres mss. Fab. M. P. Fux quamvis in hoc Fux. *Sarmatæ & Limigantes*. Nostra lectio confirmatur ex affinitate dictionis, quæ in aliis exempl. reperitur, licet mendose. Nam in A. legitur *Limicantes*, ubi diversum a primo c, pro g, quarum lubrica est inter se mutatio: in Lo. Al. *eliminantes*: in Vi. O. legitur *dimicantes*, quæ lectio a nostra differt in literis *D*, *&c*, pro *L.* & *g*, & est sex Vatic. Nam in septimo idem reperies quod in excusis, nisi quod pro *dominos suos*, legendum exhibeat corrupte *divinos suos*. Sed quod nos magis movet, est auctoritas Ammiani, quæ l. 17. & 19. loquens de Constantii imperio sæpe facit mentionem Sarmatarum, quos vocat *Limigantes*, eosque facit incolas *in ea parte Sarmatiæ, quæ Secundam prospectat Pannoniam*; neque non semel attingit hanc ipsam conjurationem servorum contra dominos, de qua hoc loco Hieronymus.

Arcaragantes) *Ardaragantes* P. A. *Argantes* A. *Argaragantes* M. *Ardaracantes*. L. Præter hæc motum hunc Sarmatarum describunt libri circa an. 28 Constantini, ut Peta. Pi. Vi. Fux O. Fa. & cusi: dissidet Lo. qui circa an. 29.

Calocerus) Melius cum unico *l*, quam ut olim *Callocerus*, idque ex præscripto Peta. Lo. Vi. O Fa. sex Vatic. Fux. Mar. & 3. mss. Fab. & quia ita habent Victor lib. de Cæsaribus, Orosius l. 7. c. 28. quibus accedit *Calloceros* in Pi. Minus conveniunt libri, cui anno hæc sit assignanda. Nam Pera. Fux. anno 28. Constantini opponunt: Fa. Vi. O. Pi. Mar. an. 29. ut & cusi: Lo. an. 30.

molitus opprimitur) Pro *molitur & opprimitur* ex L. A. M. V. P. O. Vi. Pi. Fa. & trib. mss. Fab. quibus accedit *moliens opprimitur* in Lo. & Mar.

monachum) Deest in A. Au. M. V. Va. Vat. Fa Peta. Fux. P. Lo. Vi. Fre. Mar. O. tamen retinuimus ob auctoritatem vulgatorum, & quia nemo dubitare potest fieri mentionem Antonii monachi, cum idem de eo testatur Athanasius in ejus vita; & quoniam non parum facit ad illustrationem rei temporis circumstantia, scito Peta. Fux. aggregasse ad an. 29. Constantini: cæteros Pi Lo O. Vi. Fa. & editos ad an. 30.

Tricennalibus Consta. Dalmatius Cæsar appellatur) *Dalmaticus* tres mss. Fab. sed male. Ex superioribus autem liquido constat annumeranda hæc an. 30. Constantini, quod & faciunt Lo. Pi. Vi. O. Fux. Fa. Contractus & impressi; quamvis Peta. an. 29. ascribat, quod & facit Cedrenus. Sed istis adversatur Vox *Tricennalibus*.

Ibid. B. *Pater*) Olim *Pather*, sed scripsimus sine *h*, juxta Lo. Pi. Vi. O. Fa. Peta. & tres mss. Fab. & quia sic etiam pingitur apud Ausonium de profes. Burdeg. quibus proxime accedit Hieron. ad Hedibiam, dum eum vocat *Paterium*. Unus est hic codicum consensus, ut indicent ista ann. 30. Constantini evenisse.

Eunomia virgo Christiana) Desiderantur in A. V. P. Lo. Vi. O. Fre. Peta. Fux. & trib. mss. Fab. At in sex Vat. ita leges, *Nazari filia Christiana virgo in eloquentia patri coæquatur, cui nomen Eunomia fuit*, nisi quod in duobus, post *Nazarii* additur *Rhetoris*, in tertio deest vox *virgo*, non secus ac in Mar. in septimo leges ut in editis. Licet autem a veritate non abhorreant, adjectitia tamen suspicor. Totam sententiam collocant ad annum 30. Constantini, præter impressos, Fa Lo. Pi. Peta. Fux. Vi. O. Mar.

vir disertus Præfectus Prætorii) Pro *vir disertus Prætor et* olim, restitui *Præfectus Prætorii*, sequutus L. A. M. V. P. Pi. Vi O. Al. Lo. Fre. Fa. Fux. & tres mss Fab. nisi quod L. Pi. M. Lo. Mar. habent *Prætorio*, pro *Prætorii*, sed de hac scriptura vide paulo post. Quod attinet ad circumstantiam temporis, non est quod diu laboremus, cum omnes membranæ, editiones, & Mar. ad an. 30. Constantini congerant.

Eustathius &c. Hieros. Martyrium constructum est) *Eustachius* Pi. Vi. L. O. Fa. Apud alios auctores illius est altum silentium. Quare autem hoc templum in honorem gloriosissimi sepulchri Salvatoris constructum, ex quinque, quæ ipse Constantinus ædificari jussit Hierosolymis, nuncupatum fuerit *Martyrium*, explicat Cyrillus Hierosolymitanus Catech. 14. quasi *testimonium & monimentum resurrectionis Christi*. Hoc ipsum vocatur *Basilica Constantiniana* Actio. 4. Conc. Nicen. 2. ubi describitur cohonestata multis ornamentis, & præcipue sacris imaginibus Deiparæ Virginis & Sanctorum, sicut etiam testatur Damascenus l. 3. de imaginibus. Eusebius autem l. 3. de vita Constantini c. 24. & seqq. & l. 4. cap. 40. & seqq. pluribus describit illius templi ædificium & splendorem; cujus erectionem seu dedicationem libri aliquot anno 30. Constantini objiciunt, ut Fux. Fa. Vi. O. Pi. quos editi imitandos sibi proposuerunt: alii anno 31. ut Lo. Peta. Sed rectius priores teste Eusebio, qui l. 4. de vit. Constant. cap. 4. hoc idem tribuit anno trigesimo Constantini, & quo ipse dedit Tricennalia.

Constantinus extremo vitæ suæ tempore ab Eusebio Nicomediensi Episcopo baptizatus in Arianum dogma declinat, a quo usque in præsens tempus Ecclesiarum rapinæ, & totius orbis est sequuta discordia) Habent hoc idem Idac. Mar. septem Vaticani, & omnes libri una cum Contracto; excipio Al. ubi pro *Constantinus*, legitur

tur *Constantius*; & unum ex Vaticanis, ubi *baptisatus martyrium* (pro *in Arianum*) *dogma declinat*; & Mar. ubi *Constantius filius Constantini Magni extremo* &c. Excipio etiam Lo. ubi ex una sententia fiunt duæ, spatiis, & velut laterculis distinctæ; prior, *Extremo vitæ tempore ab Eusebio Nicomediensi Episcopo batisatus*: posterior, & valde diversa ab aliis libris, *Eusebius in Arianum dogma declinat, a quo usque in præsens tempus Ecclesiarum rapina, & totius orbis est sequuta discordia*. In quibus dum librarius studet liberare Constantinum a macula hæreseos, incidit in maximam absurditatem, tribuens Eusebio Episcopo Nicomediensi, quod imperatori soli convenire arguunt illa verba, *Ecclesiarum rapina & totius orbis* &c. Cæterum tota sententia, sicut ferunt vulgati, habetur fere iisdem verbis apud Isidorum in Chronico, eumque solum ni fallor: prima vero pars confirmatur aliquo modo testimonio Socratis lib. 1. cap. 39. Sozomeni lib. 2. cap. 34. Theodoreti lib. 1. cap. 31. Freculphi lib. 3. cap. 20. Mariani, & Eusebii lib. 4. de vita Constant. cap. 24. 61. & 62. & post eum Ambrosii in orat. de obitu Theodos. dum tradunt Constantinum circa finem vitæ baptismate ablutum. Invaluerat enim tunc pravus usus, ut plerique baptismum usque ad extremum vitæ differrent, quo certiores essent de peccatorum omnium expiatione, & salute animæ: ut videre licet apud Augustinum, Chrysostomum & alios illius seculi, qui in morem illum acerrime invehuntur. Nihilominus non videtur valde probabile Constantinum Catechumenum, seu adhuc a Sathana possessum (nam ille, ut loquitur Cyrillus catech. mystago. 1. *in aqua salutis suffocatur*) potuisse interesse tum Conciliis Ecclesiasticis, tum divinis mysteriis, quæ quotidie per Episcopos, & sacerdotes in comitatu peragebantur, sicut eum fecisse non solum in Festis Paschæ, sed sæpe alias testatur Eusebius lib. 4. de vita Constantini cap. 46. & alibi. Nam certum est ex innumeris testimoniis non licuisse illis sacris interesse, nisi baptisatis, & nota est historia Numeriani Imperatoris infidelis expulsi ab ecclesia per Babylam Episcopum apud Nicephorum lib. 6. cap. 36. & lib. 10. cap. 28. & Constantii celebrantis Concilia non in ecclesia sed in palatio, ut narrat Severus lib. 2. quia adhuc ut catechumenus non poterat interesse illis, quæ fiebant in Ecclesia, & inter sacra. Quod tamen non ita assero, ut nesciam illud non habuisse locum in Theodosio Magno, quem constat interfuisse Conciliis & mysteriis privilegio Episcoporum, & tamen eundem sub finem vitæ fuisse baptisatum testatur Ambrosius. Itaque ejus rei fidem relinquo apud suos auctores, sicut facit Sigonius lib. 4. de Occidentali imperio: supradicti autem scriptores non attingunt, per quem Constantinus baptisma sit consequutus, an per Catholicum Episcopum, an per Arianum. Quod per Arianum, hoc tanquam figmentum Arianorum refellunt Nicephorus lib. 7. cap. 45. Cedrenus, Anastasius Biblioth. ec. mf. ex Theophane Græco historico, Antonius Florentinus, Martinus Polonus, & alii plerique, qui *consentientes ecclesiæ universali* (ut loquitur Nicephorus lib. 8. cap. 54.) multis confirmant Constantinum a solo Silvestro salutari lavacro expiatum. Quod pertinet ad alteram partem, videlicet Constantinum incidisse in Arianismum, solus Lucifer ex veteribus lib. 1. de regibus apostaticis, idem sentire videtur; hinc forsan suspicionis ansam captans, quod Episcopos Catholicos ut Athanasium, & alios in exilium amandarit circa ultimos ejus annos. Sed hoc factum non provenit ex fide corrupta, sed quia ipse artibus & fallaciis Eusebianorum deceptus, (qui licet simularent se Catholicos, Arianis tamen occulte favebant) existimabat ex eo effecturum, ut hoc pacto Athanasius *liber esset ab eorum crudelitate, qui illi per insidias imminebant*, sicut loquitur Athanasius epist. ad solitariam vitam agentes, ubi non solum de suo exilio illum excusat, sed etiam tuetur ab hac labe hæreseos, quando post obitum Constantini exprobrat Constantio, quod exemplum patris non consectetur, sed sinat se ab hæreticis seduci, ac vocat Constantinum *fœlicis memoriæ & religiosissimum*. Idem facit Epiph. hæres. 69. dum comparans Constantium cum Constantino patre, illum incusat, *quod non secundum fidem patris processit, sed deviavit*. Hilarius quoque lib. 1. ad Constantium, ubi vocat Constantium *pietatis paternæ hæredem rebellem*, & Theodor. lib. 2. hist. cap. 5. dum introducit Athanasium excitantem Constantem filium Constantini ad patris imitationem, & dum profert literas ipsius Constantis hortantis Constantium fratrem, *ut hæreditatem pietatis paternæ integram, inviolatamque servaret*. His adde, quod sacra antiquitas venerata est Constantinum, ut orthodoxum, & religiosissimum Dei cultorem, & Ecclesia Græca eum semper coluit, ut sanctum ac memoriam recolit die 21. Maji. Jam vero lectio codicis Al. quæ refert integram sententiam ad *Constantium*, videtur posse confirmari auctoritate Damasi, ubi ait (in actis Felicis Papæ tomo primo Conciliorum pag. 440.) *Felicem Papam declarasse Constantium* (filium Constantini, *hæreticum, & secundo rebaptisatum ab Eusebio Nicomediensi prope Nicomediam in Aquilone* (lege *in Acyrone*) *villa*, & propter hoc ab ipso Constantio martyrio coronatum: a quibus non longe abest Athanasius de Synod. dum ait *Constantium* morientem non a piis viris, sed ab Euzojo Ariano Episcopo Antiocheno, sæpius ob Arianam hæresim deposito baptisatum: cui accedit Severus lib. 2. dum testatur ipsum Constantium fuisse Catechumenum tempore Concilii Mediolanensis paulo ante ejus obitum celebrati: & licet possit quis conjicere Constantinum, vel etiam Constantium fuisse forsan primo a Catholicis baptisatum, sed postea in ultimis diebus rebaptisatum ab Arianis, quia mos Arianorum erat rebaptisare eos, qui a Catholicis fuerant baptisati, ut ait August. lib. de hæres. & constat ex multis aliis scriptoribus; non video tamen, quomodo possit dici Hieronymum hæc intellexisse de Constantio, cum omnes libri fidem faciant totum istum paragraphum collocatum ad an. 31. Constantini, nullo autem modo ad tempora Constantii: nisi dicas Arianos jam ab ipso initio Chronici in lucem editi, hæc quæ dicebantur de Constantio, transposuisse in ultimum annum Constantini, atque pro *Constantius* posuisse *Constantinus*. Ex quibus omnibus satis colligitur, quam acri & maturo judicio lumen historiæ Ecclesiasticæ tom. 3. Annal. pag. 210. excludat hunc paragraphum tanquam adulterinum, & *ab alio appositum, atque totius ecclesiæ Catholicæ censensione, & usu continuato improbatum & rejectum*. Unde cum diu deliberassem num hac abscinderem, vicit solita religio, ne quid mutarem sine libris. Neque tamen prætereundum omnes codices tam scriptos, quam cusos hæc comparare cum an. 31. Constantini, præter Fux. & Fa. qui cum an. 30.

in Ancyrone) *in Acironia* Lod. *in Aeyrona* Lo. *in Acyrone*. Pi. Peta. L. & Cassiodor. *in Acinore* Vi. O. *in Apcyrone* in trib. mss. Fab. *in Achyrone* Mar. sed rectior vulgata. Eadem apud Ammianum Marcell. lib. 22. vocatur *Ancyra apud Nicomediam*. Apud Victorem lib. de Cæsa. apud *Achyrona* cum spiritu: apud Idacium corrupte *in Aquiloni*, ut etiam apud Damasum, ut dictum supra.

anno ætatis suæ 66.) in Fux. 63. Sed forsan illa nota 3. est corrupta pro 5. quod fuit facile propter similitudinem. Nam licet alii libri habeant 66. tamen Ruffinus lib. 1. cap. 11. Sozomen. lib. 2. cap. ult. & Socrat. lib. 1. cap. 40. volunt Constantinum defunctum anno ætatis 65. & imperasse ann. 31. Verum Eutropius & Cassiodorus nostram lectionem amplectuntur: ipse auctor lib. 1. de vita Constantini cap. 5. scribit eum adeptum imperium an. ætatis 30. Χρόνῳ μὲν βασιλείας τρισὶ δεκάδων περιόδοις τελείαις καὶ προσέτι λοιπὸν τιμήσας τούτων δὲ διπλάσιον τοῦ παντὸς βίου τὴν ἐν ἀνθρώποις περιορίσας ζωήν, *Deus Constantini Regni tempus ad amplius triginta annorum curricula plene expleta confectaque, cum summo honore illi propagavit. Quo annorum spatio duplicato, totius vitæ orbem, quem inter homines peragrabat, quasi termino quodam circumscripsit*. Ex quibus videtur tribuere Constantino annos vitæ tantum 60. Victor lib. de Cæsaribus addit duos annos supra sexaginta.

villa publica) *via publica* Lod. sed corrupte, ut constat ex aliis exemplar. & Eutropio. Cæterum non est prætereundum libros extremum hunc actum Constantini non eodem pacto numerare, cum alii 30 ejus annum connotent, ut Peta. Fux. alii 31. ut Lo. Pi. Vi. O. Fa. quibus & impressos adde, & hi carent dubio.

diebus 12.) *diebus 13.* Au. P. M. A. Peta. *diebus 23.* Lo. & Cassiodor.

Ablavius) Sic pro *Abladius* ex fide P. Pi. Vi. O. quinque Vat. trium mss. Fab. & auctoritate Trebellii in Claudio, Zosimi lib. 2. Eunapii in Ædesio & l. 1. de Episc. & cler. in Cod. Theodosiano. Cui lectioni accedit *Ablabius* in L. Peta. Fux. A. Lo. M. Al. Mar. sicut Cassiodorus novus (nam antiquus *Ablavius*) & Fasti tam Goltzii quam aliorum, dum collocant illum Consulem (nam credo esse unum & eundem) ad an. 23. Constantini: item Ammian. li. 20. ubi forsan legendum *Ablavius* per *v* sicut legitur apud eundem lib. 17. Cum autem apud Græcos scribatur Ἀβλάβιος (quasi dicas *Innocentius*) ut apud Zosimum lib. 2. Socrat. lib. 7. cap. 12. & litera β reddatur modo per *b*, modo per *v*, utrumque fieri potest. Observabis autem respondere ista in omnibus sive membranis, sive editis, an. 1. Constantii, qui firmatur auctoritate Zosimi lib. 2.

Præfectus Prætorii) *Præfectus Prætorio* Vi. O. Pi. Al. V. Va. L. A. M. P. Lo. Mar. & hoc frequentius est apud Jurisconsultos. Tamen cum hoc nomen officii

sæpius repetatur in hoc Chronico, & jam receptum sit ut in vulgaris ubique, & in iisdem mss. aliquando legatur *Pretorio*, sitque frequens apud Ammianum Marcellinum, Hieronymum, Trebellium, Spartianum, & historicos, nil muto.

Sapor rex Persarum &c.) Designant hæc circa annum primum Constantii Fux. Pi. Vi. O. Fa. & impressi: at Lo. & Peta. ad annum 2. firmantur vulgati auctoritate Theodoreti, dum in Philotheo in Jacobo Nisibita tradit Saporem statim post obitum Constantini Nisibin obsedisse, quod etiam ipse pluribus narrat libr. 2. histor. cap. 30.

Dalmatius Cæsar &c.) Observa Dalmatii mortem opponi anno primo Constantii in omnibus libris, ut Peta. Pi. Vi. O. Fux. & impressis: ni obstaret Lo. qui circa annum secundum refert, sicut etiam vult Cedrenus, & post eum Contractus: sed illa verba auctoris *an. imperii sui 3.* firmant vulgatum situm, quibus conveniunt illa Victoris lib. de Cæsaribus, *confestim post mortem Constantini Dalmatius interficitur*. Cæterum illustr. Baronius tom. 3. conjicit pro *Cæsar* reponendum *Censor*, quod confirmat ex rescripto Constantini ad Dalmatium ex Zosimo lib. 2. unde efficit Dalmatium titulo tenus, Cæsaris dignitatem fuisse consequutum: verum cum viderem lectionem receptam in editionibus, stabiliri auctoritate Eutropii, Victoris, & consensu exemplarium, illæsa & immota permansit.

pag. 188. col. 2. A. *anno imperii sui tertio*) Desunt in A. M. P. Lo. Peta. Fux. Mar. sed ferri possunt, cum non sint contraria veritati historiæ.

Jacobus Nisibenus) *Nisibinus* Fux. ut & apud Zosimum, & Contract. *Nizibicus* Lo. L. Pi. Lod. *Nizibinus* Ado: *Nisibus* Rhegino; sed primum caret dubio præcipue, quia ita habent alia exemplar. & constat ex Gennadio in catalog. Script. Adone, Theodoreto, Nicephoro, Gregorio Turonensi, & aliis hunc Jacobum fuisse *Nesibenæ*, vel *Nesibe*, seu *Nisibe*, seu etiam *Nisibis* (nam ita varie scribitur apud bonos auctores) urbis in Mesopotamia Episcopum, ideo dictum *Nisibenum*, seu *Nesibenum*; sic eum vocat Gregor. Turonens. Eusebii sectator lib. 1. cap. 37. & alii appellant *Nisibitam*: hinc castigabis Freculphum, in quo *Jusibenus*. Quomodo autem *Nisibis* urbs sæpius liberata sit precibus sancti hujus Episcopi etiam mortui, plura Theodoretus lib. 1. cap. 7. & lib. 2. cap. 30. Nicephorus lib. 8. cap. 14. lib. 15. cap. 22. Gennadius in catalogo Scriptorum Ecclesiast. Cæterum illum solus Lo. opponit an. 2. Constantii, quem imitatur Contract. cæteri vero an. 1. ut Fux. Fa. Peta. Pi. Vi. O. & impressi.

Ex hoc loco &c. Constantii regis) *Constantii imperatoris* Fa. quinque Varic. L. Lod. Pi. verum prius in aliis mss. & Mar. ut infra paulo post circa an. Christi 364. insuper assignant hæc an. 2. Constantii Peta. Pi. Vi. O. Fux. Fa. & impressi: anno 3. Lo.

omnes non suæ partis) *omnes suæ partis*, sine *non*, Al. Sed utrumque potest admitti salva rei veritate, sed diverso respectu. Nam si vox *suæ* referatur ad Constantium, retinendum illud *non*, si ad Athanasium, delendum.

Constantinus bellum fratri inferens jux. Aqu. Al. occiditur) *bellum fris:is* Lod. L. Pi. sed valde corrupte, ut ex Eutropio lib. 10. & aliis constat. Nam sine dubio per *fratrem* intelligit Constantem, cui Constantinus bellum intulit. Collocatur autem hæc cædes in Lo. ad an. 4. Constantii: Anastasius vero Bibliothecarius ms. scribit ex Theophane contigisse anno ejus tertio, cui conformes sunt membranæ reliquæ, ut Fux. Vi. O. Pi. Fa. Peta. editiones & etiam Contr. atque Marianus & alii: a quibus stat Victor lib. de Cæsaribus, dum ait *triennio post mortem Constantini cæsum* hunc imperatorem Constantinum filium: tamen situs codicis Lo. firmatur auctoritate Zosimi his verbis, *Constans incautum fratrem opprimere volens inimicitias toto triennio dissimulat*: cui convenit Socrat. lib. 2. cap. 5. dum ista suggerit Coss. *Acyndino & Proclo*, qui erat an. 4. Constantii, sicut notant Fasti Onuphrii Panvini, & ipsius Cassiod. lib. 4. hist. Tripar. cap. 9. Licet in Chronico constituat illum Consulatum ad annum primum Constantii. Sed quanta sit apud eum perturbatio Consulum in annis Constantini & filiorum, & quomodo prætererit duos Consulatus, sciunt qui vel minimum sunt versati in Fastis Consularibus. Nec est omittendum Socrat. lib. 2. cap. 4. Sozom. lib. 3. cap. 2. Cassiod. lib. 4. hist. Tripar. cap. 3. & 4. ad eundem annum & Consulem constituere hujus Constantini mortem, & Eusebii Cæsariensis auctoris nostri.

juxta Aquilejani Alsa) Sic correximus ex L. Au. M. V. Lo. Lod. Peta. O. Pi. Vi. Fux. Va. Vat. P. & tribus mss. Fab. pro *juxta Aquileja Alsam*, ut in vulgatis & apud Albertum; vel *juxta Aquilejam Alse*, ut in Fa. & septem Vatic. Nam etiam constat ex Aurelio in Epitome *Constantium fuisse projectum in fluvium, cui nomen Alsa, non longe ab Aquileja*, convenientius Ruffinus lib. 1. cap. 15. *Constantino non longe ab Aquileja apud Alsam fluvium a militibus interfecto* &c. & eo sensu Eusebius vocat *Aquilejam Alsæ*, hoc est, quæ adjacet *Alsæ* fluvio, ut etiam testatur Plinius lib. 3. cap. 18. Præterea insolens est, ut flumina ab urbibus denominationem sumant, sicut proprium est urbibus.

Vario eventu) Opponunt ista ex adverso an. 4. Constantii Lo. M. at Contractus an. 5. Cæteri an. 3. ut Peta. Pi. Fux. Vi. O. Fa. Mar. cum quibus concurrunt vulgares; a prioribus stamus propter notam numeralem, quæ apposita est e regione superioris paragraphi.

Multæ Orientis urbes terræmotu &c.) Unanimes editiones an. 4. Constantii ista cecidere, ut Lo. Peta. Pi. Vi. O. Fux. Fa. nec dissentiunt Contractus & impressi. Socrates tamen lib. 2. cap. 10. sub finem loquens de hoc terræmotu comparat illum cum an. 5. Constantii imperatoris, & *Consulatu Marcelli*, seu *Marcellini & Probini*: plures alii meminerunt ejusdem terræmotus, ut Oros. lib. 7. cap. 29. Greg. Nazianz. orat. de rebus suis, Ephrem lib. 2. de vitis Patrum apud Surium tom. 2. earum circumstantiam temporis non observant.

Audæus) *Andæus* in Lod. Mar. Vinc. *Audeus* Vi. Pi. Lo. Contract. *Audens* Fa. apud Epiphan. hæres. 70. Αὔδιος: Thedor. lib. 4. Eccles. hist. cap. 10. Αὔδαῖος. Unde non levis firmitudo vulgatæ lectioni accedit, quam alii mss. & Mar. habent.

in Syriacœle) In L. Pi. *in Syria* absque *cœle*: apud Mar. *in Cœlesyria*, sed prima tutior est. Exstat enim in septem Vaticanis, & aliis mss. Est autem eadem regio, quam Scriptura sacra 1. Machab. 10. & 2. Machab. 3 & 4. Ptolemæus & alii *Cœlesyriam* vocant, de qua Strabo lib. 16. *Tota regio ultra Seleucidem & Arabiam recedens Cœlesyria appellatur; sita*, ait Apulejus, *supra Euphratem in Libya*, ita dicta a profunditate. Nam κοῖλος cavum significat. Hinc Mela lib. 1. inter sex partes Syriæ nominat eam, quæ dicitur *Cœle*, seu *Cæle*, sicut C... lib. 4. & Plinius dividens Syriam in undecim partes, unam facit hujus nominis *Cœlen*, cujus urbs præcipua erat Antiochia. De voce autem *Syriacœle*, pro *Cœlesyria*, Philo lib. de legatio. Hieron. in Ezechiel lib. 14. cap. 17. & Danielis 11. & lib. Quæst. in Gen. Joseph. lib. 1. de bell. Judaic. cap. 3. Plin. lib. 6. cap. ultimo: usitatius tamen dicitur *Cœlesyria*, *seu Celesyria*.

Audæus &c. Audæana) *Audiana* Vi. Lo. Lod. O. Peta. Pi. Fa. apud Epiphanium hæres. 70. Αὐδιανοὶ ἤτοι ὠδιανοί. Ad extremum dicerem istam periodum obici in omnibus libris an. 4. Constantii, cum ita habeatur in impressis, & præterea in Peta. Pi. Vi. L. O. Fux Fa. Mar. sed impedit Lo. qui opponit anno 5. nil interest quod elegeris.

Franci a Constante perdomiti &c.) Adscribenda docuere anno 4. Constantii Vi. O. Pi. Fa. & impressi. At an. 5. Lo. Peta. Fux. M. Mar. Contract. quibus adhæremus, nam propius accedunt ad testimonium Socratis, qui lib. 2. cap. 9. & 13. recitat hæc contigisse an. 6. Constantii, seu iisdem Consulibus, sub quibus cædes Hermogenis patrata, de qua proxime Cassiodorus hæc ipsa verba refert circa quintum Consulatum post mortem Constantini, cum tamen nominat *Consules Leontium & Salustium*, qui ut videre est in Fastis, & colligitur ex Socrate & aliis, est octavus Consulatus: hac postrema ratione istud esset referendum ad an. 8. Constantii.

Hermogenes &c. Constantinopoli, tractus a populo &c.) Sic pro *Constantinopolim*, ex Al. V. P. Vi. O. Lo. Pi. Fa. Mar. Contract. quorum verborum is sensus est; non quod Constantinopolim perductus sit, sed quod cum in eum ibi populus insiluisset, captum & interfectum fune traxerit; sic enim Socrates lib. 2 cap. 13. *fune per urbem tractus est*: quod idem habent Sozom. lib. 3. cap. 7. & Nicephor. lib. 9. cap. 7. Præterea consignari ista variis annis observandum est. Nam Vi. O. Pi. Fa. an. 4. Constantii, sicut impressi. At Lo. Peta. Fux. Mar. an. 5. quibus adhæsimus; siquidem viciniores sunt iis, quæ scribit Socrates lib. 2. cap. 13. nimirum evenisse sub *Consulatu Constantii III. & Constantis II.* Hunc enim Marianus & Onuphrius in Fastis adscribunt an. 6. Constantii: sicut etiam infertur ex loco cit. lib. 4. hist. trip. cap. 9. ubi superiores Consules ponuntur an. 5 Constantii.

ibid. p. 188. B. *Antiochiæ Dominicum aureum dedicatur*) Respondent hæc an. 5. Constantii in Peta. Pi. O. Vi. Fux. Fa. Mar. & impressis. At in Lo. an. 6. Sed rectius priores, teste Athanasio lib. de Synod. *Fuerunt numero, qui Antiochiam tempore Encœniorum* (hujus templi) *convenerant, nonaginta* (Sozomen. lib. 3. cap. 5. Hilar. lib. de Synod. numerant *nonaginta septem Coss. Marcellino & Probino indict. 14. præsente ibidem Constantio impiissimo imperatore*;

dabat

dabat enim tunc imperator sua Quinquennalia: cum quo convenit Socrates lib. 2. cap. 8. Nam agens de consessu illius Concilii Antiocheni, nominat eosdem Consules, & observat agi tunc annum 5. a morte Constantini patris, nisi quod pro *Marcellino* legit *Marcello*, vide quæ dicta sunt superius de inchoatione illius templi circa an. Christi 331.

Macedonius &c. ab Arianis Episcopus) Sic pro *ab Arrianis Episcopis* ex L. Lo. P. A. Peta. M. V.P. Lod. Fux. Fa. Mar. Nam Macedonius *in sede Episcopali* (Constantinopolitana) *magis a populo Arriano & secundum præsidis, quam Ecclesiasticum canonem collocatur*, ut testantur Socrat. lib. 2. cap. 16. Sozom. lib. 3. cap. 9. idque anno 5. Constantii, si Peta. Pi. Vi. O. Fux. Fa. & impressis credimus. At si Lo. & Mar. an. 6. sicut etiam infertur ex supradicto loco Socratis lib. 2. cap. 13. cum hoc etiam constituat sub iisdem Consulibus, ut videtur accidisse initio anni. Licet autem Macedonius sæpius fuerit ejectus & restitutus sedi Constantinopolitanæ; tamen Hieronymus hic videtur loqui de eo tempore, quo primum Arriani, Eusebio Nicomediense defuncto, introducunt Macedonium, & Catholici Paulum: quod accidit eodem anno, quo cæsus est Hermogenes, de quibus consule eruditissimos annales summi Baronii. Illa enim historia apud scriptores est tot ambagibus involuta: ut vix possis te sine hujus Thesei filo ab illis expedire.

Paulus crudelitate Præfecti Philippi (*nam fautor Macedonii partium erat*) *& Arianorum insidiis strangulatur*) Hæc voluere Pi. Vi. O. Fux. Peta. Fa. excusi anno 5. Constantii: Lo. an. 6. Sozom. lib. 3. cap. 8. Socrates lib. 2. cap. 12. dum hæc consequenter referant post dedicationem hujus Ecclesiæ Antiochenæ, videntur significare contigisse eodem anno cædem Pauli. Verum quod neutro anno illa acciderit, sed multo posterius evidenter constat ex eo, quod cum quater amandatus esset in exilium (teste Athanasio episto. ad solitar. & aliis) restituitur post Sardicense Concilium literis Constantis imperatoris teste Socrate lib. 2. cap. 18. quod Concilium celebratum est anno 11. Constantii: tandem ait Athanas. *a Philippo præside in exilium missus est circa deserta Tauri, quo in loco per Eusebianos laqueo strangulatus vitam finiit*. Idem etiam describit in Apologia de sua fuga, illius Pauli necem per Philippum præsidem procuratam, quæ videtur contigisse anno 15. Constantii, ut colligitur ex eodem Athanasio & ex Socrat. lib. 3. cap. 30 & Sozom. lib. 4. cap. 2. Philippus hic videtur idem cum eo, cujus mentionem facit Zosimus li. 2. qui a Constantino ad Maxentium Legatus missus est.

Maximinus) *Maximianus* Fa. V. *Maximus* Vi. O. Vincent. sed prior scriptura retinenda sine dubio ex aliis mss. & Athanasio, Adone, Mariano, & Contracto.

Trevirorum) *Triverorum* M. *Treberum* P. Peta. *Trevorum* L. Pi. *Treverorum* Lo. Vincen. Ado, cum aliis exemplar. quæ habent nostram lectionem: consentiunt Marianus, Contractus, Dio lib. 40. Vopiscus, Ptolemæus, Trebellius, Prosper infra ad an. 388. sed etiam ipse Hieron. epist. 6. licet lib. de script. eccles. utatur etiam voce *Treveris*: in epitome Livii utrumque habetur &. *Treveris* & *Trevíris*: Notitia imperii scribit *Triberis*: Ptolemæus Τριβοροὶ: Tacitus, Salvianus, Ado, *Treveris*, & hoc usitatius videtur

Athanasius Alexandriæ Episcopus cum a Constantino quæreretur ad pœnam, honorifice susceptus est) Hæsi aliquandiu sequendi-ne libri Lo. Vi. O. Peta. Vincen. Mar. cum suaderent legendum *a Constantio*, sicut vult Lupus in vita Maximini, & certum est ex Socrate lib. 4. cap. 18. & aliis Constantium, licet fuisset tunc temporis valde adversus Athanasio, eum tamen honorifice suscepisse, post acceptas literas commendatitias Constantis fratris. Nihilominus retinenda est antiqua lectio, cum auctor hic agat de profectione Athanasii Treverim. sumta occasione ex iis, quæ de Maximino dicenda erant, remque explicet non ut præsentem, sed jam ante præteritam: constat etiam semel tantum Athanasium Treveros in exilium amandatum a Constantino patre, ut ipsemet testatur: non fuit temere a veteri lectione recedendum: Sic enim is Apologia 2. loquens de Constantino, *Emicuit ira Cæsaris adeo ut post tot atroces minas nos in Gallias relegarit*, & epist. ad solitariam vitam &c. *pater Constantinus calumnia Eusebianorum Athanasium in Gallias ad tempus amandavit*. Hoc idem testatur Constantinus filius in suis ad Alexandrinos literis, quæ in eadem Apologia referuntur, *Athanasius ut sub me ageret jussus, atque ita in hac urbe* (Treveri) *commoratus est, ut omnibus rebus necessariis abundaret*. Hinc etiam Theodoretus lib. 1. cap 30. *subjeceruntque imperatori* (Constantino patri) *minatum esse Athanasium frumenti se curationem impediturum esse, quibus fide habita, imperator in urbem eum Galliarum relegavit, nomine Treverim, eratque annus ille imperii tricesimus*. Adde quod Constans nondum literis suis Athanasium Constantio commendarat, ut planum fiet ex iis, quæ subjungit auctor; sed hæc quo demum notiora essent, notantur ad an. 6. Constantii in Vi. O. Peta. Pi. Fux. Fa. & impressis: in Lo. ad annum 7.

Sapor Persarum &c.) Persecutionem a Sapore in Christianos commotam Pi. refert ad an. 6. Constantii: Peta. Vi. O. Fux. Fa. Mar. ad an. 7. quibus conformes sunt editiones: at demum Lo. ad an. 8. Theodor. lib. 1. hist. ca. 24. Cedren. in vita Constan. Sozomenus lib. 2. cap. 8. videntur referre hanc persecutionem ad an. 21. Constantini, nisi dicas duas fuisse diversis temporibus, licet per eundem. Veruntamen nullus reperitur, qui scripserit sub Constantino, apud quem fiat vel minima mentio alicujus persecutionis commotæ per hunc Saporem regem Persarum, vivo Constantino: immo ipse videtur hac in re reveritus majestatem & pietatem Constantini; adeo ut ad eundem legatur misisse Legatos & dona ampla *tanquam fœderis & amicitiæ signa*, Eusebius lib. 4. de vita Constantini cap. 8

Neocæsarea &c. ac Episcopo) *ac Episcopis* Vi. O. Fa. Volebat vir doctus legendum *Episcopio*, quo intelligitur domus Episcopalis, sed obstant libri mss. & Mar. & illa verba *cæterisque qui* &c. quibus auctor intellexit diversos, qui erant in Ecclesia, alios ab Episcopo fuisse servatos. Magna fuit illius Ecclesiæ prærogativa, ut quamvis illa civitas non his temporibus solum; sed sæpe alias fuerit prostrata terræmotu; ipsa tamen semper manserit incolumis: quinetiam cum edicto Diocletiani omnes Ecclesiæ sunt dirutæ, illa tamen intacta permansit propter merita, ut creditum est, sui Episcopi S. Gregorii, qui propter multitudinem miraculorum cognominatus est Θαυματοῦργος i. *patrator miraculorum*, quique illam Ecclesiam construxerat, sicut testantur Theodorus in collecta. lib. 2. Gregor. Nissenus in vita illius Gregorii. Ipsa etiam Cathedra Episcopalis habuit semper viros in fide Catholica celebres (quod rarum in aliis) a tempore illius Gregorii, usque ad Sanctum Basilium ipso teste epist. 66. Porro subversionem hanc Peta. Pi. Vi. O. Fux. Fa. Mar. rejiciunt ad an. 7. Constantii, a quibus non absunt impressi: Lo. ad an. 8. nec quæras apud alium auctorem, quod sit certius, cum nullus quod sciam meminerit.

Titianus &c. Præfecturam Prætorii) *præfecturam prætorio* Fux. Lo. L. M. A. Pi. Verum in Vi. O. Fa. *præfecturam prætoriam*. Incertiora sunt, quæ de temporis circumstantia dici debent. Nam in Fa. Fux. & excusis conferuntur cum an. 7. in Peta. Pi. Vi. O. cum an. 8. in *Lo* cum an. 9. quem maluimus sequi propter succedentem Notam, quæ ann. 10. debet opponi.

Athanasius ad Constantis literas) *ad Constantii literas* Lo. *ad Constanti literas* Pi. *a Constantis literas* Fa. sed in istis duobus advertis mendum manifestum. Nam lectio Lo. potest utcumque defendi, quia certum est ex Athanasio Apolog. ad Constanti. epistol. ad solit. vit. agentes, & Nicephoro lib 9. cap. 21. Athanasium evocatum per literas Constantii: tamen quia testibus Socrate lib. 2. cap. 18. & ipso Athanasio ibidem & Apolog. ad Constantium, Constans egit per literas apud Constantium fratrem, ut eum restitueret; alioquin ei indixit bellum; lectio vulgata videtur potius retinenda. Porro M. una cum Contracto hæc appingit anno 9. Constantii. Lo. anno 10. cæteri an. 8. ut Pi. Vi. O. Fa. Fux. Peta. Mar. Verum magis in partes Lo. propendeo; propius enim historiæ veritatem attingit, quia constat Athanasium literis Constantis reversum Alexandriam non multo post Concilium Sardicense, sicut testantur Socrates lib. 2. cap. 18. & Athanas. Apolog. ad Constantium. Jam vero Concilium illud celebratum fuisse *Coss. Ruffino & Eusebio*, & an. 11. Constantini tradunt Sozom. lib. 3. cap. 12. Socrates lib. 2. cap. 20.

Dyrrachium corruit &c.) Corruisse narrant Vi. O. Pi. Fa. & editi an. 8. Constantii: Peta. Fux. Mar. an. 9. Lo. & Contract. an. 10. quem sequimur propter Notam præcedentem, quam collocavimus ad an. 10. & quia omnium librorum unanimis est consensus, singulos paragraphos sese consequi hoc loco, & fere semper eodem ordine, licet non sub iisdem notis.

Magnis Reip. expensis in Sol. Syr. portus &c.) Ut minus dubites, observato annum, non quem indicant præter editos, Pi. Vi. O. Fux. Fa. Peta. M. hoc est anno 9. Constantii; sed quem Lo. an. 11. quem sequimur propter rationem jam dictam in præcedentibus Notis: si sequendus est ordo Cassiodori, prout habent ejus libri, in quibus hoc ipsum iisdem verbis profertur, circa Consulatum Ruffini & Eusebii, qui est in illis nonus annus, post mortem Constantini, dicendum est eum favere prioribus: sed si spectemus veram rationem Consulum, juxta quam illi Consules concurrunt cum anno 11. Constantini, rectius libet Lo.

portus) *porticus* A. sed corrupte: diximus autem antea circa an. Christi 167. ex Plinio Seleuciam esse sitam

ad flumen Tigrim. Hinc intellige cur ibi portus fuerit necessarius.

pag. 189. col. 1. A. *Rursum Sapor &c.*) Nisibis obsidionem opponunt Lo. anno 11. Constantii: Fa. an. 10. in quo habet imitatores excusos. At Peta. Pi.Vi.O. M.Fux. anno 9. Sed sequendus Lo. propter superiora, aut nulla librorum ratio habenda in ordine versiculorum.

Eusebius Emisenus) Additum est *Episcopus* in L.A.V.Vi. Pi. Lo. Sa. pro *Eusebius Emisenus*, vel *Eusebius Emesenus* ut in Fa. varietas vero hæc librorum, varietate situs augetur. Nam Peta. M.Pi. Vi. O. Fux. Fa. Mar. an.10. consignant, quod & faciunt editi: at Lo. an. 12.

Solis facta defectio) Defectio hæc non levem anni peperit obscuritatem, cum in aliis an. 10. Constantii respondeat, ut in Peta. Pi. Fux. Fa.& cusis, qui firmantur Cedreni assensu. Cassiodori quoque si habeatur ratio, quod ipse hoc idem refert circa Consulatum 10. post mortem Constantini: sed ad an.12. si illi Consules *Philippus & Sallia* seu *Sallea*, quos nominat illo anno, fuerunt anno 12. ut habent Fasti, & colligitur ex locis citatis Socratis & Sozomeni: & sic etiam notat Lo. ad eundem an. 12. contra Vi. O. Mar. ad an. 11. quos sequimur, quia Socrates lib. 2. cap. 20. comparat hanc defectionem cum *Coss. Ruffino & Eusebio*, qui concurrunt cum an. 11. Constantii ut diximus ex iisdem Socrate & Sozomeno, & observat Onuphrius in Fastis, & in Chronico Ecclesiastico: Ammianus initio lib. 20. facit mentionem alterius eclypsis, tempore Constantii, sed annis 13 serius cum eam referat *ad Consulatum Constantii X. & Juliani III.* Vide accuratissimam observationem doctissimi Josephi Scaligeri lib. 5. de emendat. tempor. pag. 479.

Bellum Persicum &c. apud Singaram) Sic pro *Singarum* ut in vulgatis, & apud Eutropium Vineti. At in editione VVecheliana *Singaram*. Pæanius ἐν Σιγγάροις: sequuti sumus L. A. M. V. Lo. Vi. O. Fa. Peta. Va. Vat. P. Pi. de qua urbe Plin. lib. 5. cap. 24. Stephanus de urbibus Σίγγαρα πόλις Ἀραβίας: Ammian. lib. 18. Sozom. lib. 7. cap. 18. Ptolemæo mons est Mesopotamiæ. De *Singaro* urbe vix uspiam leges. Obscurior est temporis rei gestæ circumstantia, cum Vi. O. Fux. commendent an. 11. Constantii, ut & impressi. At vero Peta. Pi. anno 10. Lo. an.12. Socrates lib. 2. cap. 26. refert hoc bellum sub *Consulatu Sergii & Nigriani*, & anno 4. post Synodum Sardicensem, quam diximus celebratam an.11.Constantii ex eodem Socrate lib.2.cap.20. itaque an. 15.Constantii. Nihilominus ille Consulatus constituitur a Cassiodoro anno 12. Constantii, & forsan Hieronymus in hoc sequutus est eundem auctorem, quem Cassiodorus.

Bizabda) *Bizabde* Pi. A. Lo. *Byzabda* O. Vi. *Bizabde* Fux. *Bizalde* Peta. *Abizabde* P. & sæpe, assumta *a* præpositione præcedenti *Bezabda*: Ammiano lib. 8. & 20. *Bizabda*: Pomp. Læto, & Cuspiniano.

Amida) *Amida* P. *Amide* Vi. O. *Amicle* Fa.

Hierosolymorum) *Hierosolymarum* L. A. Lo. Pi.

Maximus quadragesimus &c. moritur) Horum situm castigandum pronunciat Annalium Ecclesiast.parens tom. 3. Annali. pag. 356. Nam contendit obitum Maximi evenisse anno 15 Constantii, & non 11. ut olim; eo quod idem Maximus habuerit Concilium Hierosolymis, una cum Anastasio, anno 14. Constantii: itaque cum aliquot libri ut Peta. Pi. Vi. O. Fux. Fa. præter editos hæc adscribant eidem anno 11. Constantii, & Lo. anno 12 huic nos adjunximus, quo propius ad tanti viri, quem omnes pii & probi jure colunt & observant, sententiam accederemus, quantum licuit per exemplaria.

moritur: post quem) Sic ex A. L. Lo. Vi. Pi. Peta. M. Va. O. septem Vat. P. Fa. pro *moritur primus post quem*: nam dictio illa *primus*, erat inversa, ac e suo loco mutata, ut cernis ex sequenti Nota.

invadunt, id est Cyrillus) interjecimus *id est*, ex L. A. Vi. Pi. M. V. O. Va. Vat. Lo. P. Peta. Fux. pro *invadunt Cyrillus*. Adhæc vox *primus*, quam superiori Nota expunximus, huic loco reservanda videbatur vice *id est*, ne penitus inutilis esset; sic enim illustrissimus Baronius referens hunc locum tom. 3. pag. 536. pro *id est* habet *primum*; nec dubito quin ex aliquo Chirographo: id tamen a nobis recipiendum fuit, de quo certius constabat per libros.

Cyrillus Irenæus) Pro *Irenæus* in Fa. *Humeus*: in Vi. O. & Lo. *Hyreneus*: in Peta. & Fux. *Hirenius*: in Pi. *Hiereneus*.

post mortem ejus ita ei ab Acacio) Sic reponendum docuerunt L. M. P. Lo. A. Vi. O. Pi. Fux. sex Vatic pro *post mortem ei ab Acacio*, ut in impres. & aliis mss.

ab Acacio) *ab Agapio* Lo. *ab Achatio* Vi.O. *ab Acatio* L. Pi. Fux. Fa. *Accacio* Peta. Nostræ orthographiæ auctores habemus Hieronymum lib.de script. Eccles.Socratem lib. 2. cap. 4. & 40. Sozom. libro 3. cap. 14. Ἀκάκιος: nec obstat quod apud Eusebium lib. 7. histor. cap. ult. fiat mentio Agapii Episcopi Cæsareæ. Nam hic multis annis ante illum decesserat.

Arianis Episcopis) *Arianis* deest in P. Vi. O.L. Pi. & vox *Episcopis* in A. M. P. Lo. Fux.Peta. tamen neutrum repugnat veritati historiæ.

ministravit) *administravit* L. A. V. sed prius præstat; proprium enim Diaconi *ministrare*, cum τὸ διακονεῖν nil aliud significet.

ibidem B. *pensatus Heraclium, quem*) Suadentibus L. A. M. V. Va. Pi. Vi. O. Vat. P. Lo. Peta. Fa. Fux. abdicavimus vocem *in*, cum vulgati sic haberent *pensatus in Heraclium quem*.

regradavit) *degradavit* Lo.

Liberius XXXIV. Rom. &c.) In Liberii sede præfigenda liberiores sunt codices. Nam Peta. revocat ad an. 11. Constantii: Fux. V. O. Pi. Fa. septem Vatic. & impressi ad an. 12. Lo. ad an. 13. Mar. ad an. 14. Præferendi cæteris cusi: sic enim stabilito hoc situ anni 12. Marci & Julii antecessorum complentur, & propius acceditur ad mentem Onuphrii, qui vult hunc Liberium sedisse an. 13. mens. 4. dieb. 17. sed Baron. an. 15 mens. 4 die 1. & Mar. an. 15. mens. 7. die 3. licet Anastasius Biblio. velit tantum an. 10. mens. 7. dies 3.

quo in exilium ob fidem truso, &c. usque *quasi* ... *intraverat*) Vulgati habent *qui in exilio*, sed sic restituendum docuerunt L. A Al. M. P. Vi. O. Peta. P. L. L. Fux. sex Vatic Sa. Albertus & sic refert illust Baronius tom. 3. pag. 536. Ne autem mireris, si sex istas ... collocaverimus sub Liberio post illa verba, *Ordinatus Episcopus*, cum olim ita fœdissime essent transposita, ut sequerentur proxime illa antecedentia, *in presbyterum regradavit*, quasi dicta essent de Hilario Hierosolymitano Episcopo, cum de Liberio sint accipienda. Nihilominus hac in re sequuti sumus veritatem historiæ, & fidem supradictorum exemplarium, septem Vatic. trium mss. Fab. & Contracti, quibus consonant, quæ leguntur apud Socrat. lib. 2. cap. 36. & Theodoret. lib. 2. cap. 17. Sozom. lib. 4. cap. 15 qui omnes testantur Liberium ab exilio revocatum post annum, vel post biennium fuisse Athanas. in epist. ad solitar.) *expulso Felice a populo Romano tumultuante*: illustr. Baronius summo judicio subodorabatur latere hic mendum: nam dum hæc, ut erant olim, refert tom. 3. pag. 536. subdit, *sed ut puto multa mendose leguntur*.

pejeraverunt) *perjuraverunt* L. A. P. Pi. Lod. *curaverunt* unum ex Vaticanis.

in hæreticam pravitatem) *in hæretica pravitate* A. L.V. P. Vi. O Pi. Lo. Fa. Peta. septem Vaticani, Mar. sed utrumque recidit in eundem sensum. Quod autem Liberius dicitur hoc loco subscripsisse hæreticæ pravitati, hoc ipsum confirmat Hiero.lib.de script. Eccles. in Fortunatiano, quem vocat *detestabilem, quod Liberium ad exilium pergentem primus sollicitavit, & fregit. & ad subscriptionem hæreseos compulit*. Cui quodammodo suffragantur Athanas. epist. ad solit. vit ag. dum ait *Liberium minis mortis ad subscriptionem adductum fuisse*, & Hilar. ad Constantium, ubi damnat ipsum Constantium, *quod majore impietate remiserit Liberium, quam relegaverit*. Nihilominus certum est formulam fidei, cui subscripsit Liberius, quæ fuit una ex tribus, quæ fuerunt editæ in Sirmiensi Concilio, seu potius conventiculo, non damnasse in Filio nomen consubstantialitatis cum Patre, sed tantum id silentio præteriisse: siquidem asseverabat Filium esse ejusdem cum Patre substantiæ, quod idem est ac dicere esse Filium Patri consubstantialem. Tamen quia hæretici in alium sensum vocem *substantia* inflectebant, ideo a patribus judicatum est majoris ponderis esse dicere *Filium consubstantialem* quam *ejusdem substantiæ*; licet autem illa professio videri posset Catholica, tamen quia carebat voce illa *consubstantialitatis*, quam majores adversus Arianos, magna semper constantia defenderant, quo Liberius erat illustrior persona, rumor magis increbuit contra eum. Nam qui in Oriente degebant, crediderunt Liberium non tantum verbum consubstantialitatis rejecisse, sed etiam asseverasse Filium Patri omnino dissimilem, ut ait Sozom. lib. 4. cap. 14. qui vero in Occidente, ipsum Constantio adhæsisse, & hæreticum evasisse, tum quod visus est prodere fidem Nicenam, omittendo vocem consubstantialitatis, tum etiam quia subscripsisset in caussa contra Athanasium, & communicasset cum Arianis, quorum communionem antea abhorrebat: nullo tamen modo videtur revera habendus hæreticus, quia semper perseveravit in fide Catholica, sicuti pluribus confirmat magnus Baronius tom. 3. Annal. apud quem reperies, præter alia testimonia, literas Liberii, ex quibus superiora confirmantur. Propterea non desunt inter veteres, qui eum ab omni suspicione hæreseos penitus liberent, asserantque eum Constantio imperatori Ariano semper constanter restitisse, & præcipue tempore

Con-

Conc. Ariminensis, sic Socrates l.2. c.17. l.4. c. 29. Sozom. l.4. c.11. l.6. c.23. Theodor. l.2. c.15.16. 17. Ruffin. l. 1. cap.22. & 27. l. 2. cap. 10. Niceph. l. 9. cap. 33. 35. 36. & 37. ubi inter cætera docet falsum rumorem hæreseos, contra Liberium ab Eudoxio Ariano sparsum fuisse. Hinc Ambros. l. 3. de virgi. vocat Liberium *virum sanctæ memoriæ*, Basil. epist. 74. *virum beatissimum*, Epiph. hær. 75. *beatum*, & in Martyrologio Bedæ 8. Cal. Octob. recensetur inter Sanctos.

Magnentio) *Magnetio* sex Vatic. P. Fa. & primæ editiones, tam hic quam aliis in locis. Auctor marginis impressorum Basileæ & Parisiis, notaverat legendum *Maxentio*. Verum perperam: primum enim comprobatur ab aliis mss. Contract. & Mar. tam hic quam in sequentibus, a Vopisco, Zonara tom. 3. Eutrop. l.10. Ruffino l.1. c.19. Athanas. apol. ad Constantium, Zosimo l. 2. Socrate passim, & Fastis. Præterea superius jam nobis occurrit obitus Maxentii, ita ut de eo nullo modo possint hæc dici.

Magnentio apud Augustodunum arripiente imperium, Constans &c. interficitur) Apud *Augustrounum* Fa. *apud Augustdunum* Vi. Fux. O. *apud Augustudunum* Pi. Denique licet Peta. & Mar. aggregent ista ad an. 12. Constantii; Lo. ad 15. frequentiores tamen sunt, qui ad ann. 13. ut editi, ad quos accedunt Fux. Vi. M. O. Pi. Fa. Socrates autem l 2. c.26. & Cassiod. in Chron. accensent ista Consulatui *Sergii & Nigriani*, quem Socrates, ut colligitur ex l.2. c.20. & Sozom. l.3 c.12. componunt cum anno 14. Constantii, sicut faciunt Fasti, Onuphrius, & Baronius, sed ipse Cassiodorus cum ar. 12. tamen si illi restituantur duo anni, quos ipse prætetiit, hoc pacto conveniet cum cæteris. Quibus adhæsissemus, si affulsisset aliquis liber, & nisi obstassent illa auctoris verba (si tamen sunt illius) *imperii sui anno 13.* & nisi Constans ipse cepisset imperare una cum Constantio fratre; hæc enim si mutationem recipere debeant, ordo subsequentium valde perturbabitur. Nam licet hujus Constantis cædes inciderit in mense Febr. illius Consulatus, qui est 14. post mortem Constantini patris, & jam imperasset a die 11. Cal. Jun. Consulatus *Titiani & Feliciani*, qui erat 15. Consulatus retrogradiendo annos 13. mens.7. & aliquot dies; tamen quia cepit regnare cum Constantio eadem die & eodem anno; quæ ratio ut idem annus qui habetur 13. imperii Constantii non dicatur etiam an.13. Constantis? vel quæ caussa ut ille annus, qui esset an.14. imperii Constantis, non sit etiam an. 14. Constantii? Adde quod auctor forsan aliter sensit de die ortus & occasus imperii Constantis, quam ferant Fasti, & vulgus historicorum.

cui Helena) *cui Helene* Vi. O. Pi. Lo. *cui Helena* Lod. sicut habent Victor. O. os. l.7. c.29 Zonar. rom.3. Zosim. l.2. Ἑλένη. Porro nostra lectio est Eutrop. l.10. Cassiod. Mar. & aliorum librorum.

imperii vero sui an.13.) Desunt in A. Au. Peta. M. P. Fux. Mar. sed non dissident a Victore in Epito. & aliis, licet apud Eutropium (ex quo hæc sumta videntur fere ad verbum) & apud Zonar. & Cedrenum dicatur mortuus anno 17. Imperii: sed dicendum est hos tres comprahendere annos, ex quo, ut Cæsar, regnavit cum patre. Nam, ut ait Victor in Epito. *Cæsar triennio fuerat*.

Vetranio) *Veteranio* L. Lo. Lod. Pi. P. sic et am Ammian. initio l.15. & 25. Eutrop. l.10. nisi quod in codice Fuldensi, teste Sylburgio legitur *Vetranio*. At Pæanius, Zonaras tom.3. & Zosim. l.2. Som. l.4. c. 4. Βρεταρίων. Cassiod. l.5. hist. Tripar. c.4. *Betranio*: sed Latinis scriptoribus de Latinorum nominum orthographia, potius credendum, quam Græcis aut Græcorum interpretibus: ideo prima lectio est receptior ex mss. tam hic quam in sequentibus, & ex Freculpho, Orosio l. 7. c. 29. Aurel. Victore lib. de Cæsaribus et in Epitome: *Britanio* Nicephoro l. 9. c. 28. At in Fa. uno loco *Veturianus*, in altero *Vetranio*.

Victorinus &c. usque docet) Desiderantur in L. Peta. A. M. P. septem Vatic. Lo. Pi. Vi. O. Fa. Mar. Fux. et trib. mss. Fab. nec injuria; nam paulo post referuntur sub an. 20. Tamen noluimus delere, propter fidem codicum impressorum, et aliquot mss. satisque fuit notasse diversis typis, ut suspecta.

Roma populus &c.) Hæc in editis et in Lo. jacent ex adverso an.15. Constantii: in Fa. an.14. in Peta. Pi. V. O. Fux. an.13. quos sequimur, quia certum est præcessisse cladem Magnentii, quæ sequenti anno contigit. De hoc ipso vide Zosim. l. 2.

Magnentianos) Suadebant exemplaria L. A. Lo. Peta. P. M. V. Vi. O. Pi. ut apponeremus *Magnentiacos*, seu *Magnetiacos* ut in Fa. Verum cum prius legatur apud Eutrop. l.10. & alios, quis mutationi locus?

Heraclida) *Heracliada* Fa. Lo. *Eraclida* Vi. O. *Heraclio* Al Athanasius epist. ad solitar. & alii meminerunt quidem *Heraclii Comitis* missi Alexandriam contra Athanasium a Constantio, sed qui diversus videtur ab hoc.

Nepotiani caput &c.) Codices circumtulere caput hoc per varias sedes. Nam Peta. Pi. Fux. ad an. 13. Constantii: Vi. O. ad an. 14. tres mss. Fab. ad an. 15. Lo. Fa. & impressi ad an. 16. Maluimus priores sequi, quia contigit ipso anno primo Magnentii, ut testantur Socrates l. 2. c. 25. Zosimus, Victor, Eutropius l. 10. Diaconus, & alii, & ut ajunt Eutropius, Diaconus & Victor in Epitom. *Nepotianum 28. die Magnentius oppressit*.

caput pilo) *caput pila* Al. Sed mendose, sciunt omnes quanta sit utriusque differentia.

p.190. col.2. A. *Vetranioni apud Naisum*) Olim & in nonnullis mss. & Mar. depravate *apud Narsum*. Sed nostram emendationem præferendam docuerunt L. A. V. P. Lo. Peta. Lod. Pi. O. Vi. *apud Naysum* ut in Fa. Naisi urbs Pannoniæ meminit Zosimus l. 1. & 3. Item Athanasius Apol. ad Constantium: eadem videtur quæ apud Ammian. Marcellin. l. 21. *Nassum* dicitur. Adde quod *Narsi* urbis nulla exstant vestigia apud ullum bonum auctorem. Neque prætereundum difficile posse codices conciliari in assignanda his sede, cum aliqui circa an.13. Constantii reponant, ut Peta. Fux. Mar. alii circa an.14. ut Ei. Vi. O. alii circa an. 15. ut tres mss. Fab. alii circa an.16. ut Lo. alii circa an. 17. ut Fa. & impressi. In hac varietate nos quasi mediam viam sequentes hæc reposuimus ad an.14. Constantii. Nam licet viderentur collocanda ad an. 13. quia certum est Vetranionem eodem anno creatum Augustum, quo Constans cæsus est, & Victor scribat eum *non multos post dies a Constantio fuisse regno exutum*: tamen quia ex Zosimo l. 2. & aliis colligitur, ut observar Baronius, Vetranionem non ita subito extinctum, sed multo post, propterea placuit magis illa sedes ad an. 14.

Magnentius Mursa) *Nursa* Al *Murse* Vi. *Mursia* O. in Fastis Onuphrii & apud Victorem in Epit. *apud Mursiam*. Apud Cassiod. l. 5. hist. tripart. c. 10. *in Mirsam*, seu ut in posteriore editione *in Mursam*, seu ut haber ms. *in Missam*: Severus l. 2. haber uno loco *apud Morsam* & altero *Mursia*. Orosii vetus editio *apud Myrsam*, recentior *apud Mursam*. Pæanius vitiose ἐν Μύργῃ litera γ pro σ. Verum vulgatæ favent alia exemplaria tam hic, quam paulo post cum Freculpho, Mariano, Socrate l 2. c. 32. Eutropio l.10. Zosimo l. 2. qui etiam compellat hanc Μύρσαν *Mursam* (Nam quin sit quædam urbs in Pannonia ejus nominis, nemo contendet) ubi devictus est Magnentius, esse urbem in Pannonia, quem sequitur Sigonius l.5. de Occid. imper. At Socrates & Cassiod. in hist. Tripart. *munitionem in Gallia a Lugduno iter tridui distantem*: sicut etiam sensisse videtur Ortelius: utrinque rationes afferri possunt, quas Notarum brevitas non patitur. Ad extremum hæc habentur circa an.17. Constantii in Fa. & vulgatis: licet Vi. O Mar. circa an. 13. Fux. Pi. Peta. circa an. 14. tres mss. Fab. circa an.15. Lo. circa an. 16. Nos selegimus annum 14. quia teste Eutropio, ut diximus Gallus Cæsar creatus est (de quo agetur in sequenti versiculo & anno) post victoriam de Magnentio.

Gallus Constantii patruelis, Cæsar factus) Iste Gallus vocatur in antiquo Cassiodoro *Constantius junior*: in recentiori *Constans Cæsar*: in codice Theodosiano sæpe *Constans*, aliquando tantum *Cæsar*: in Fastis *Constantius Gallus*. Dicitur autem ab auctore & Victore *patruelis Constantii*, quia erat filius una cum Juliano Apostata, Constantii fratris Constantini Magni, a parre Constantio Chloro, ut habet hist. Trip. l. 5. c. 5. & 12. & constat ex Zosimo, Victore & aliis. Ideo vocatur a Socrate l. 2. c. 28. Constantii Ἀνεψιός. Erudite & summo cum judicio illust. Baronius tom.3. Annal. ad an. Christi 450. & 351. judicarat Gallum creatum Cæsarem an. 15. Constantii, & *interversum in hoc esse Hieronymi Chronicon, nullum posse dubitare, quo Galli Cæsaris creatio recensetur anno 17. Constantii*. Siquidem in M. Pi. Vi. O. L. & trib. mss. Fab. an.15 Constantii notatus est ad latus hujus paragrahi *Gallus Constantii &c.* licet apud Mar. an. 13. in Lo. an. 16. in Fa. & editis an. 17. in Vi Fux. O. Contract. ann. 14. Sed placuit priores sequi. Inter varias enim & dissentientes opiniones de anno, quo hic Gallus creatus est Cæsar, duæ inter cæteras eminent, quæ veritati magis videntur suffragari; prior quæ hoc tribuit an. 14. Constantii, altera quæ an. 15. Prior videtur firmari auctoritate Diaconi, & aliorum, qui volunt Constantium Gallum factum Cæsarem mox post cæsum Constantem propter occupatum imperium a Magnentio, Vetranione, & aliis, quorum occasione totum imperium videbatur periclitari, & ille an 14. est Hieronymo 13. propter jam dictam rationem. Posterior stabilitur auctoritate Victoris, Eutropii, Zosimi, qui conveniunt in hoc, ut scribant Gallum Cæsarem factum fuisse

post

post exfoliatum Vetranionem: immo etiam Eutropius vult post Magnentium victum. Nam ipse, eodem ordine, quo auctor, & iisdem fere verbis, refert hunc & omnes superiores versiculos. Adde quod non nisi in Quinquennalibus, Decennalibus & similibus spectaculis Cæsares solerent dici, ut ante præmonuimus.

Gallus Judæos &c. multis hominum millibus) *multis Romanorum militibus* L. P. Vi. O. sed mendose: præterea non ita certo convenit inter codices, cum Fux. & Pera. anno 14. Constantii opponant: Vi. Pi. O. tres mss. Fab. Contract. & Mar. an. 15. Lo. 16. Fa. & impressi an. 17.

Nonnulli nobilium Antio. a Gallo interfecti) Ante hæc præmittuntur immediate in A. M. P. Fux. Pera. *Jubileus secundum Hebræos*: sed videat Lector quomodo constare possit: cum enim Jubileus spatium 50. annor. coerceat, initium nonnisi in quinquagesimum primum, vel 101. annum cadere potest. At an. 19. Constantii concurrit (ut vides hoc loco) cum an. 2370. ab Abraam, & an. 51. ab Abraam incipiebat initium 41. Jubilei, teste Eusebio supra, hinc si subducas a 2370. singulos Jubileos, seu 50. annos, supererunt an. 19. Nisi dicas Hebræos, de quibus loquitur, aliam & diversam rationem numerandi vel deducendi annos inire solitos ab ea, quam auctor persequitur: unde nec mirum si quinquagenarius Hebræorum non concurrat cum quinquagenario Eusebii: quia tamen illorum supputatio omnino est ignota, ut pote a nullo veterum explicata, liberum de ea re cuivis judicium permittimus. Non est prætereundum cædem hanc nobilium referri ad varios Constantii annos, ut in Vi. O. Pi. Peta. Fux. tres mss. Fab. ad an. 15. in Lo. ad an. 16. in Fa & impressis ad an. 17. Sed priores sequimur non solum propter majorem numerum librorum, sed etiam propter notas subsequentes.

Syriæ populis &c. usque apparuit) Desiderantur in A. L. M. Peta. Lo. septem Vatic. P. Pi. Vi. Fa. O. Fux. Sed Cedrenus consignat ad an. 19. Constantii, quod tamen non videtur verisimile; nam hoc accidisse circa victoriam contra Magnentium, & Galli adventum (de quo auctor hic) in Antiochiam, & post cladem Magnentii, de qua supra, sed mensibus tribus & aliquot diebus ante ejus obitum, qui teste Diacono l. 11. contigit 18. Cal. Septembr. colligitur ex Actis S. Arthemii (seu Artemii) Martyris sub Juliano apud Surium tom. 5. die 19. Octob. ex Metaphraste, *Cum*, inquit, *expugnatus esset Magnentius signum crucis maximum mirifice apparuit, adeo ut admirabili splendore superaret lucem diei, visum est Hierosolymis circa horam diei tertiam, cum esset dies festus, qui dicitur Pentecoste, pertingens a loco, qui dicitur Calvaria usque ad montem Oliveti*: idem clarius significant Socrates l. 2. c. 28. Sozom. l. 4. c. 5. hist. Tripar. l. 5. c. 5. Diaconus, lib. 11. *Gallo ad Antiochiam*, inquit Diaconus *veniente, circa Orientem signum apparuit in cælo die Pentecostes; columna namque sub specie Crucis in cælo visa est speciem luminis habens extensam a Golgotha usque ad montem Olivarum &c.* Jam vero rem totam pluribus describunt præter citatos, Cedrenus, Nicephorus, Glyca 4. par. Annalium, Gelasius, Cyzicenus l. 1. de actis Synod. Nicen. c. 6. Alexander Monachus hist. de inventione Crucis, sed præcipue ipse Cyrillus Episcopus Hierosolymitanus, ut testis oculatus epist. ad Constantium Imperat. in fine Cath. Mystago. cujus verba digna sunt quæ legas, cum ratio Notarum ea transcribere hoc loco non patiatur. Ejus signi crucis magnitudinem refert etiam Nicephorus l. 9. c. 32. *Occupaverat*, inquit, *cælo incumbens circiter quindecim stadia longitudo ejus, quantum colligere licuit, a Calvaria monte ad eum, qui dicitur Oliveti, pertingebat, latitudo autem qua longitudini ei proportione conveniret*. Quæ res ita fuit notissima omnibus, ut multis infidelibus occasionem dederit religionem Christianam profitendi sicut testantur ipsi scriptores: atque ut Christiani deinceps in Ecclesia Orientali, hoc insigne miraculum anniversaria celebritate recolerent die 7. mensis Maji, ut videre licet in eorum Menologio seu Rituali, εἰς τὰς ζ΄. ἡ ἀνάμνησις τοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ φανέντος σημείου τοῦ σταυροῦ ἐν τῇ πόλει Ἱερουσαλὴμ, περὶ ὥραν τρίτην τῆς ἡμέρας, ἐπὶ Κωνσταντίου βασιλέως, ἀπὸ τοῦ ἁγίου κρανίου ἐκτεταμένου, δι' ἀστέρων ἕως τοῦ ἁγίου ὄρους τῶν ἐλαιῶν, *die septimo mensis Maji Commemoratio ejus, quod in cælo apparuit, signi crucis in civitate Hierosolymitana, circa horam tertiam diei sub Imperatore Constantio extensi a sacro monte Calvaria per stellas, usque ad sanctum montem Olivarum*. Ad ultimum nequis existimet diversum esse signum ab eo, quod auctor refert apparuisse Syriæ populis, nemo nescit Judæam nomine Syriæ contineri: numerant enim Plin. l. 5. c. 21. & Mela l. 1. c. 11. & alii inter duodecim regiones Syriæ, quæ sunt Palæstina, Judæa, Coele, Phœnice, Damascena, Babylonia, Mesopotamia, Sophene, Comagene, Adiabene, & Antiochia.

Magnentius Lugduni &c.) Aggregantur hæc ad an. 16. Constantii in Lo. M. Peta. Pi. Vi tribus mss. Fab. O. Fux. & apud Mar. ac Contract. at in Fa. & impressis ad an. 18. ex quibus quia alterutrum fuit seligendum, potior visus est priorum situs, quia præter fidem, quæ majori numero debetur, urget auctoritas Victoris in Epitome & Diaco. l. 11. dum tradunt Magnentium *regnasse mensibus 42.* vel ut loquitur Zosim. l. 2. *tribus annis & sex mensibus*, vel ut ait Eutrop. l. 10. *an. 3. mens. 7.* Si tamen sperassem auxilium alicujus libri, libenter reposuissem ad an. 17. Primo quia ut diximus, Magnentius suscepit purpuram Consulatu 14 post mortem Constantini, & proinde illi tres anni & semis convenientius coincidunt in illum an. 17. Constantii: facit etiam auctoritas Socratis l. 2. cap. 3?, & Diaconi l. 11. dum scribunt Magnentium occubuisse in *Consulatu Constantii VI. & Galli Constantii II.* 18. *Cal. Septemb.* Unde ex primo emendabis alterum, apud quem pro *expiravit Magnentium, anno imperii Constantii sexto & Galli Constantii Consulatus anno secundo*, legendum est *expir. Magn. anno imperii Constantii XVI. Consulatu Constantii VI. & Galli Constantii II.* Adde quod i[?] Consulatus est in Fastis Onuphrii, & in ejusdem Chronico Eccles. ut etiam apud illust. Baronium an[?] imperii Constantii: & licet sit Cassiodoro Conf[?] 15. post Constantinum, tamen erit 17. si illi r[?] duos Consulatus, qui ab ipso seu a librariis fuerunt prætermissi. Præterea ex l. 5. de infirmandis [?] quæ sub tyran. l. 15. Cod. Theod. ubi infirmantur [?]a quæ tyrannus, scilicet Magnentius statuerat *data 3. Non. Novemb. Mediolani Constantio VI. & Constantio II.* Coss. sic enim legendum & non *Constantio II. V. Constante Coss.* & hæc emendatio *Constantio pro Constante*, est sæpe necessaria in illo codice. Item ex l. 5 de paganis & sacrificiis l. 16. Cod. Theod. quæ *data est 9. Cal. Decemb. Constantio VI & Cæs. II. Coss.* qua *abolentur sacrificia nocturna Magnentio auctore permissa*. Ex illis, inquam, duabus legibus discimus, illo anno seu Consulatu Magnentium penitus extinctum, cum antea Constantio non pateret aditus Mediolani, quia Magnentius ibi dominabatur, ut in toto Occidente, teste Socrate & aliis.

Cæsarem miserat) Nemo non videt ita potius egi quam *Cæsar miserat* ut in editis, idque ex fide P. L. Vi. Lo. M Fa. Peta. O. Fux. Ven. Mai. Lut. & auctoritate Zosimi l. 2. Μαγνέντιος Δεκέντιον υἱὸν συναπτόμενον ἐπὶ φυλακῇ τῶν ὑπὲρ τὰς Ἄλπεις ἐθνῶν ἀναδείκνυσι Καίσαρα.

Gennadius forensis) *foro Juliens* pro *forensis* in Al. & Fux. in Peta. *forensis*: assignatur autem hic versiculus in Peta. Pi. Vi. O. Fux. Mar. & tribus mss. Fab. an. 16. Constantii. in Lo. an. 17. in Fa & impressis an. 18. secundos sequimur, quia notæ præcedentis, & subsequentis sententiæ hoc arguunt, præsertim si annus 18. vendicet sibi, ut decet, periodum illam *Gallus Cæsar* &c.

Ibid. B. *Minervius Burdegalensis)* In Pi. Lo. pro *Minervius* legitur *Minervivius*: in Vi. O. *Minervus*, sed corrupte. At pro *Burdelagensis*: in P. *Burdegalinsis* in A. Lo. *Burdigalensis* quæ scriptura per *i* in secunda syllaba non videtur improbanda. Nam *Burdigalam* sæpius appellat Ausonius, ut dum loquitur de hoc, quem vocat Tiberium Victorem Minervium in opusc. de professo.

Primus Burdigala columen dixere Minervi

& docet fuisse suum præceptorem Suidas, similiter Ptolemæus in geograph. & Strabo l. 4. *Biturigum gens* ἔχει δ' ἐμπόριον Βουρδίγαλα; apud Martial. l. 9. epigram. 33. *Burdigalus* pro *Burdigalensis*: Pæanius Eutropii Metaphrastes Græcus Βουρδιγάλιοι, pro *Burdegalenses*. Certum est tamen Eutropium, Prosperum, vetus Itinerarium, Ammianum, Gregorium Turonensem, Severum Sulpitium, Pontium Paulinum tam in epistolis, quam in Eucharistico, Isidorum, Fortunatum, Sidonium, Sigebertum, Eginardum, & auctores posteriores dixisse potius *Burdegalam* quam *Burdigalam*, adeo ut istud videatur magis proprium Græcorum, licet Silburgius notet codicem Eutropii Fuldensem habere *Burdigalam* per *i*, unde etiam vernacula pronuntiatio *Bourdeaux*, ad priorem magis accedit: *Bourdegalam*, seu, ut habent antiquæ lectiones & mss. *Burdegalum*, inquit Isidorus l. 15. orig. c. 1. *appellatam ferunt, quod Burgos* (posterior editio perperam *Murgos*) *Gallos primum colonos habuerit, quibus ante cultoribus adimpleta est*; ubi forsan pro *Burgos* legendum *Buturigos*, seu *Bituriges*. Constat enim ex Plinio l. 4. c. 19. & Strabone l. 4. *Burdegalenses* vocatos *Bituriges* cognomine *Ubiscos*, seu Ἰόσκες, seu apud Ausonium, & in antiquis inscriptionibus *Vibiscos* & *Viviscos*; seu etiam Οὐιβίσκους, ut apud Ptolemæum ab illis populis Galliæ qui *Biturigos liberi*, seu *Cubi* a Plinio dicuntur, & qui illam regionem habitarunt: at si retinere placet vocem *Burgos*, non est absurdum dicere.

dicere temporibus Isidori *Biturigos*, vocatos fuisse *Burgos*, per contractionem, seu, syncopen, sicut hodie vulgo vocari videmus *Borges*. Ridicula prorsus, & sibilo digna est etymologia Domitii in Martialem, dum sine ratione & reste vult Burdigales dici quasi Bardigalos, *id est stultos Gallos*.

florentissime) *insignissime* Vi. O. L. Pi. Sa. præterea hunc paragraphum codices varie disponunt. Nam Vi. O. Pi. Peta. Fux. L. tres mss. Fab. reponunt ad annum 16. Constantii: Lo. ad annum, 18. Fa. & excusi ad an. 19. Nos Lo. imitamur, quia sequens sententia debet reponi ad annum 18. & parum interest de anno, cum sententia agat de tempore.

Gallus Cæsar &c. occiditur) Hæc ad varios annos distrahuntur; nam Pi. ad an. 16. Constantii; Vi. M. O. Peta. Fux. Mar. tres mss. Fab. Contract. ad an. 17. Fa. & editi ad an. 19. Lo. ad an. 18. nos hunc sequimur, quia *Consulatus Constantii VII. & Galli III* sub quo Gallus hic interimitur, ut ajunt Sozomenus lib. 4. cap. 7. & Socrates lib. 2. cap. 34. sine dubio adnumeratur anno 18. Constantii, ut constat ex Fastis Onuphrii, & Chronico ejusdem Ecclesiastico, & ex Annalibus illustr. & piissimi Baronii, & ex menda quæ reperitur apud Cassiodorum, ubi ille Consulatus est 16. propter omissos duos Consulatus, de quibus sæpe dictum est. Adde quod quadriennium, quo Ammianus lib. 14. ait eum imperasse, incidit in an. 18.

sollicitatus) *sollicitus* L. Au. Pi. sed corrupte: significat autem Constantium variis artibus Gallum ad se pellexisse, ac demum interfici curasse, ut testantur Ammianus, Zosimus, Victor, Socrates, & alii.

in Istria) Restituendum monebat *Histria*, & cum aspiratione numerus exemplar. L. A. M. Pi. Vi. O. P. trium Vatic. Peta. & trium mss. Fab. Mar. Antonin. ex Eusebio, & ipsa menda, quæ habetur in Lo. & Vincen. ubi *historia*, & in Fa. in quo *historie* sine diphthongo. Nihilominus propter cæterorum codicum auctoritatem, & quia Ammianus lib. 14. & Plinius lib. 3. cap. 5. & alii sine spiritu pingunt, nil muravimus. Nam etiam ratio utrumque ferre potest, cum regio dicta sit *Istria* ab *Istro* amne, qui modo cum spiritu, ut apud Procopium, Notitiam imper. Rom. & alios, modo sine spiritu, ut in ipsa Notitia, apud Strabonem, Plinium, Ptolemæum, Zonaram, Mar. & alios, & hoc est communius.

occiditur) In L. Pi. subjungitur *anno imperii sui 3.* Verum desunt in aliis, & sane Eutropius lib. 10. ait *anno imperii sui 3. mense septimo*. Ammianus lib. 14. ait Gallum mortuum, *cum quadriennio imperasset*.

Silvanus in Gallia) Cum antea vulgari scriberent *Sylvanus* per *y*, visum est illud tollendum, quia sic volunt omnes libri & auctores, ut Victor in Epito. Σιλβανὸς apud Socratem lib. 2. cap. 32. & Sozom lib. 4. cap. 7. Adde quod cum idem nomen sit commune apud veteres scriptores, nonnullis Consulibus & Episcopis, & aliis, semper pingitur cum *i*. At pro *in Gallia*, legitur *in Gallias* in Lo. Vi. O. Fa. sensus utrumque potest ferre, sed prius magis placet: incerta vero est anni observatio. Nam Vi. O. Peta. Fux & tres mss. Fab. notant ad an. 17. Constantii: Fa. cui se vulgati conformant, ad an. 19. Lod. ad. 18. quem cæteris præferimus, cum omnes scriptores testentur Silvanum hunc interemtum post Gallum.

29. die extinctus est) Pro 29. in L. A. Au. Peta. P. Lo. V. Pi. O. legitur 28. Eutropius *ante diem* 30.

Victorinus &c. in foro Trajani) *in foro Trajano* Peta. Mar. *in foro Trojano* Lo. *in foro Romano* Fa. sed *forum Trajani* erat diversum a Romano, & *Trojanum forum* est figmentum. Porro viros hos insignes claruisse observant Vi. O. Pi. Peta. Fux. tres mss. Fab. Mar. an. 17. Lo. an. 19. Fa. una cum impressis anno 20. quibus consentit Albertus, qui hæc componit cum anno Christi 360. qui est e regione illius anni 20. Cassiodorus hæc ipsis & iisdem verbis refert sub *Consulatu Arbeti & Loliani*, quem facit 17. post mortem Constantini; sed Fasti, & Onuphrius in Chronico & Baronius faciunt eum annum 19. nihilominus conveniunt, si restituantur in Cassiodoro duo anni prætermissi, ut dixi in aliis. Cum tamen omnes libri conveniant, ut hæc, & quæ succedunt, sese proxime consequantur. Duce ergo Lo. anno 19. consignavimus.

Paulinus & Rhodanius &c.) Emendavimus ex fide L. M. V. Lo. septem Vatican. Sa. Fa. So. Lod. Pi. & trium mss. Fab. & Ruffini lib. 1. cap. 20. pro *Rhadianus*, ut in editis: vel ut in A. Vi. Peta. O. *Rodanius*, sublata aspiratione: vel ut in Fux; *Rhodianus*: vel ut in P. *Thrdianus*, sed crediderim illud *T*. sumtum & temere repetitum ex præcedenti conjunctione *&*, ut sæpe observavimus in similibus: vel ut in Ri. *Rodanus*, vel etiam *Rhodanus*: apud Mar. *Rhodianus*: Sozomen. lib. 4. cap. 9. Ῥοδανὸς. Idem & etiam *Rhodianus* apud Severum Sulpit. lib. 2. Hic erat Episcopus (teste eodem Severo) *Tholosanus*. Sic enim apud eum legendum pro *& Dosanus*: in Menologio Græc. die 20. Martii fit mentio martyris Rodiani, sed dubito an sit idem. Porro hæc, ut olim exules, ad varias sedes propelluntur. Nam in Peta. Fux. uno Vatic. Mar tribus mss. Fab. ad an. 17. Constantii: in Vi. ad an. 18. in Lo. ad an. 19. in Fa. sex Vatican. & excusis ad an. 20. Nos imitamur secundos ad an. 18. propter annum necis Galli jam observatum; & quia in omnibus libris hi paragraphi, qui sequuntur usque ad calcem, ordine sibi succedunt. Severus lib. 2. videtur exilium hoc rejicere in annum, quo devictus est Magnentius, & quo hi Paulinus & Rhodanius damnati sunt exilio in Conciliis Arelatensi & Biterrensi: vel saltem in eum annum, quo Constantius imperator Mediolani agebat: ubi etiam celebratur Concilium, in quo Ruffinus lib. 1. cap. 20. & Socrates lib. 2. cap. 30. volunt hos duos Episcopos in exilium trusos cum Eusebio Lucifero, Dionysio & Hilario. Qui annus concurrit cum Consulatu *Constantii Augusti VI. & Constantii Galli II.* ut constat ex subscriptione legum diversarum, quæ sunt in codice Theodosiano, quemque Consulatum Fasti Onuphrii opponunt anno 17. imperii Constantii. Quia tamen Severus multa simul congerit, quæ diversis annis contigerunt, vix quidquam ex eo certi de anno haberi potest.

Alcimus) *Alchimus* Lo. Peta. & tres mss. Fab. Mar. Vi. O. *Alcinus*: Fa. Nostra lectio est etiam Ausonii lib. de profess. Burdig. & Sidonii lib. 8. epist. 11. Fere quæ supra diximus de eodem nomine, dum ageremus de *Alcimo* Pseudopontifice Judæorum. Observato editos a cæteris ferme membranis dissidere. Nam major pars opponit an. 18. Constantii: Peta. Pi. Vi. O. Fux. Lo. Mar. tres mss. Fab. anno 19. vulgati & Fa. an. 20. Nos primis adhæremus.

Petrus Cæsaraugustæ Orator insignis docet) Desunt in A. Lo. M. quattuor Vaticanis, P. Fa. Peta. Fux. & tribus mss. Fab. Marian. At Vi. O. Pi. V. consignant anno 18. editi anno 20. duo Vaticani 22. sequimur priores.

Donatus, a quo &c.) Varii anni his appinguntur. Nam in Vi. Pi. O. Peta. Fux. Mar. tres mss. Fab. an. 18. in Lo. 19. in Fa. & excusis anno 20. Satius est primos imitari propter numeros tam præcedentes quam subsequentes, qui habentur in serie. Neque enim aliunde sciri potest, cui anno ex illis potius adscribenda sint. Si autem credimus Concilio primo Carthaginensi in initio, & Optato lib. 2. & 3. ista videntur potius referenda ad annum 12. vel 13. Constantii, dum testantur Constantis (sic enim legendum apud Optatum pro *Constantini* ex Conc lio Carthaginen. & Imperatoris jussu Ecclesiam Africanam paci & unitati redditam fuisse, Donatistis in exilium missis; est quia nusquam legimus illos restitutos, nisi per Julianum Apostatam.

in Africa) Non habentur in L. O. Vi. sed consentiunt cum aliis mss. Mar. & cum antecedentibus, sicut apparet ex variis locis Optati, Augustini, & Scriptorum Ecclesiasticorum: de qua re utpote cuivis notissima, plura dicere supersedeo.

Eusebius Vercellensis &c.) Editi una cum Fa. opposuere ista anno 20. Constantii, sed cæteri ut Lo. anno 19, Vi. Peta. O. Fux. Pi. Mar. tres mss. Fab. an. 18. Secundi magis probantur, cum Severus lib. 2. Episcopos hos velit in exilium pulsos Coss. *Arbitione & Lolliano*, quibus in Fastis Onuphrii respondet annus 19. Constantii.

pag. 191. col. 2. A. *Julianus Frater Galli, Mediolani Cæsar appellatur*) Non reperiuntur in L. Pi. Eorum autem qui hæc habent, alii cum 18. anno Constantii componunt, ut Vi. O Peta. Mar. Contract. tres mss. Fab. cum anno vero 19. P. A. Lo. Fux. cum 20. Fa. & impressi. Propendeo in secundos, cum Ammianus lib. 25. testetur Julianum creatum Cæsarem *Arbitione*, seu *Arbetione & Lolliano Coss.* quos Fasti Onuphrii collocant cum anno 19. Constantii. Insuper ad latus hujus versiculi in A. & P. iterum hæc leguntur, *Jubilæus secundum Hebræos*: sed de rebus simillimis vide supra.

Antonius &c. 105. ætatis) 100. *ætatis* L. Pi. Verum prius confirmatur auctoritate Athanasii in vita Antonii, Adonis, Vincen. Alberti, & Contracti in Chron. & ex fide aliorum exemplarium ac Ma. Assignantur his striga in M. Vi. O. Pi. Fux. Peta. Mar. tribus mss. Fab. opposita anno 19. Constantii: in Lo. an. 20. cum antea in editis & Fa. an. 21. apud Contractum anno 18. in primorum sententiam abimus, quia 105. annus Antonii desinit in illum annum 19. seu Christi 359. inchoando a primo anno Decii, quo Antonius, ut dictum est, nascitur, id est a Christi 254. Adde quod Gregorius Turonensis lib. 1. cap. 38. diserte scribit, *Antonium transiisse anno*

anno nonodecimo Constantii Junioris (sic enim legendum & non *Constantini*) *centesimo ætatis suæ anno*, quod ex hoc loco promsisse videtur, licet sequutus mendosos libros, dum ait *centesimo*, pro *centesimo quinto*.

explicavimus) Adjectum est in Pi. L. *de compertis*.

Hilarius Episcopus &c.) Hilarium non una, sed diversa habet sedes. Nam in Pi. Fux. Peta. Vi. O. Mar. H. tribus mss. Fab. opponitur an. 19. Constantii: in Lo. an. 20. in Fa. Contract. & editis an. 21. priores sequimur. Ado recenset ista sub Joviano, quamvis dicat contigisse sub Constantio.

Saturnini Arelatensis) *Saturnini Alatenensis* L. Pi. Sed prior lectio sine dubio amplectenda, tum propter illa exemplaria, & Fre. Mar. Vincent. Adonem, tum propter auctoritatem Hieronymi de Scriptor. Eccles. Adonis, & Sulpitii Severi lib. 2. qui eadem referunt: sed præcipue, quia constat ex ipso Hilario lib. de Synodo, & aliis, Satutninum Arelatensem Episcopum fuisse antesignanum Arianornm & persecutorem Hilarii.

Reliquiæ Apostoli Timothei &c.) Quæ vides in editis & Fa. an. 21. Constantii respondere, scito aliter in aliis disponi; cum in Lo. an. 20. in M. O. Pi. Fux. Peta. Mar. tribus mss. Fab. an. 19. quos amplectimur.

Sarmata Amatas &c.) Consistunt hæc in Vi. quidem, L. O. Pi. M. Fux. Peta tribus mss. Fab. ad an. 19. Constantii: at in Lo. Vat. ad an. 20. in editis, sex Vatican. & Fa. ad an. 21. Priores nobis magis probantur.

Amatas) Putarunt aliqui reponendum *Amos*, pro *Amatas*; sic enim adnotatum est ad marginem B. H. Pet. Ba. & So. *quod*, inquir, *auctores eum Amonem præcipuum inter discipulos Antonii numerent*: quod licet sit verum, prius tamen legitur in A. M. P. Al. Fux. Peta. An. seu *Amathas* in Lo. Fa. Lod. Vi. Pi. L. septem Vatican. & ita Hieronymus: præterea idem in vita Pauli Eremit. testatur pariter *Amatham* & Macarium fuisse discipulos Antonii.

Liberius Episcopus Rom. in exilium mittitur) Diversa Liberio sedes est reposita. Nam in M. Vi. O. Pi. Fux. Peta. Contract. Mar. tribus ms. Fab. ad. an. 19. Constantii: in Lo. ad an. 20. in editis & Fa. ad an. 21. Trahunt me ad se primi, propter illud Severi testimonium, de quo supra, dum scribit Liberium exilio damnatum cum aliis Coss. *Arbitione & Lolliano*, id est, ut ferunt Fasti, anno 19. Constantii.

Episcopus Romanus) Malui quam *Episcopus Romanorum* ut olim, sequutus L. M. P. Lo. Lod. Peta. Pi. Vi. O. Sa. Novum enim & inusitatum apud Hieronymum ut Episcopum Romanæ Ecclesiæ vocet *Episcopum Romanorum*, ut neque in aliis Episcopum Alexandrinorum, seu Antiochenorum, & similium, sed Alexandriæ, Antiochiæ, &c. Agunr liberius hic codices, dum alii ad an. 19. Constantii revocant, ut Pi. Peta. tres mss. Fab. Vi. O. Fux. ad an. 20. Lo. ad an. 31. Fa. & excusi.

Magna Alemannorum copia &c.) Copiæ hæ varia habuere stativa. Nam in M. Pi. Vi. O. Fux. Contract. Mar. Peta. 3. mss. Fab. ad an. 19. Constantii: in Lo. ad an. 20. in editis & Fa. ad an. 21. nil vetat, quin prioribus adhæreamus maxime, cum Cassiodorus hoc ipsum referat sub Consulatu 19. seu an. 19. post mortem Constantini: vide hanc historiam apud Victor. in Epit. & Ammian. lib. 16. circa finem.

In apud Argentoratum) *apud Argentarium* Lo. Fa. & quattuor Vaticani & Contractus in Chron. Eutropius lib. 10. nobiscum sentit, ut Cassiodorus in Chronicis; Aurelius Victor *in campis Argentoratensibus apud Gallias*. Idem tamen cum nostro auctore parem Alemannorum cladem *apud Argentarium* refert ad tempora Valentis, de qua postea. Diaconus lib. 12. pro *Argentarium* legit *Argentariam*: in tribus Vaticanis *Argentoratum*, qui tamen habent in margine *Argentarium*; eadem manu in aliis quattuor *Argentarium*.

Sarraceni in monasterium) Addidimus *in*, sequuti L. Lo. Pi. Vi. O. Peta. V. Mar. cum antea legeretur *Saraceni monasterium*, sicut etiam videbimus paulo post. Præterea alterum *r*, accersivimus, ut haberes *Sarraceni*, pro *Saraceni*, ne discederemus a Peta. Vi. O. Fux. Lo. Ammiano, Sozomeno, Socrate, Ptolemæo, Plinio, Diacono, & aliis, licet Notitia imperii & alii scribant cum unico *r*. Non est tamen omittendum assignari his strigam oppositam anno 19. Constantii in Fux. & Peta. quos imitamur: anno 20. in Vi. O. Pi. tribus mss. Fab & anno 21. in Lo. vel anno 22. in Fa. & excusis. Nescio an exstet testimonium, quo alicui horum potius credamus.

ibid. B. *Constantio Romam ingresso &c.*) Tria hic observanda: Primum, per *Romam* intelligi novam Romam, id est, Constantinopolim. Nam testibus Hieronymo & Procopio lib. 1. ossa Timothei erant in illa urbe. Secundum, quod cum in impressis & Fa. reposita essent ex adverso anni 22. Constantii, fuerunt ex opposito an. 20. collocanda auctote Hieronymo, qui lib. de Scriptor. Eccles. refert reliquias S. Andreæ fuisse Constantinopolim translatas an. 20. Constantii (sic enim legendum juxta veteres editiones & libros, & non *Constantini*, ut habent posteriores editiones) suadentibus præterea membranaceis Fux. M. L. Peta. Pi. Mar. & tribus mss. Fab. Dissentiunt enim ab his nonnulli, ut Vi. O. Lo. tres mss. Fab. qui ad an. 21. reposuere. Tertium est, quod nonnulli recensendam putent vocem *Constantino* pro *Constantio*; sic enim Marianus Victorinus in dictum Hieronymi locum, quem alii viri doctissimi sequuntur. Nos a vulgata lectione firmiter stamus, cum non sit ullo modo verosimile ista in hunc locum relata fuisse a librariis, neque ab auctore (cujus rei fidem faciunr omnes libri) si non pertinerent ad Constantium, & facilius fuit addere literam *n*, in lib. de Scriptor. Ecclesiast. quam ista perturbare, & hoc loco collocare. Adde quod idem docent de reliquiis SS. Andreæ & Lucæ sub Constantio translatis, Cedrenus in Nerone, Nicephorus lib. 10. cap. 11. & Theodor. lib. 2. Collectaneorum, Freculphus lib. 4. cap. 8. tom. 2. Ado & Artemius martyr apud Metaphrasten & Surium die 28. Octobris. Illi enim Artemio hæc provincia translationis a Constantio mandata fuit, & constat ex Ammiano lib. 17. Artemium fuisse præfectum Constantinopoli. Nec obstat Constantium fuisse Arianum, & Arianos fuisse hostes sanctarum reliquiarum. Nam nec omnes Ariani reliquias sanctorum respuebant, neque Constanti[illegible] erat alienus a fide Catholica, quin vellet videri illius st[illegible]diosus: unde Gregorius Nazianzenus in carmine de iracundia scribit eum fuisse *religiosissimum principem inter omnes Imperatores, quos ipse noverit*, & Ambros. Epist. 31. eum vocat *augustæ memoriæ*: legimus etiam apud Hilari[illegible] lib. contra Constantium ipsum dedisse literas ad Synodum Sardicensem complectentes veram fidem de Ho[illegible]sio.

Nicomedia terra-motu &c.) Corruit Nicomedia, si credimus Fux. an. 20. Constantii: si Vi. O. Pi. Peta. an. 21. si Lo. & tribus mss. Fab. an. 22. si demum Fa. & impressis an. 23. Socrates lib. 4. cap. 10. asseverat hunc terræm[illegible]tum accidisse anno 12. antequam Nicæa corrueret, cujus casum adscribit auctor anno 5. Valentis, sicut etiam Socrates *Coss Valentiniano 2. & Valente 2.* quos Fasti collocant ad eundem annum 5. imperii Valentis: quin idem ipse Socrates disertis verbis refert Nicomediensem motum *Tatiano & Cerealio* Coss. die 28. Augusti, qui in Fastis vocantur *Datianus* & *Neratius Cerealis*, apud quos reponuntur ad an. 22. Constantii. Superest difficultas quod ille *Consulatus Valentiniani II. & Valentis II.* sit ab altero undecimus Consulatus, computando utrumque extremum. Itaque non duodecimus, ut vul[illegible] Socrates.

Nicomedia &c. ex parte vexatis) *ex parte versatis* Vi. O.

Paulinus Trevitorum) *Treverorum* L. Au. Vi. Pi. O. P. Lo. Mar. De hoc supra ex Plinio, Cæsare, & aliis. Porro Paulini hujus mortem indicant contigisse Fux. an. 20. L. Pi. Peta. Contract. Mar. an. 21. Lo. Vi. O tres mss. Fab. an. 22. Fa. & impressi an 23. Adjungimus nos tertiis, propter numeros proximos in sese. Nam firmitas aliunde sciri vix potest.

Evantius &c. Cretus) *Crestus* in L. Va. P. Vi. Pi. Fux. O. *Chrestus* in Lo. M. Sa. Peta & uno ex ms. Fab. *Charistus* A. & unus ex dictis mss. Fab. *Chyestus* V. *Chiestu* Fa. *Harestus* Al. quænam sit cæteris præferenda, difficile judicium: nusquam enim alias ejus fit mentio. Verumtamen quia video *C*, initio & *s*, in medio reperiri, veram lectionem esse crediderim *Chrestus*. Deterremur tamen solita religione, ne nostras conjecturas venditare velle videamur. Porro si temporis circumstantiam exigis, habeto Fux. opponere an. 20. Constantii: Peta. an. 21. L. Lo. Pi. Vi. O. tres ms Fab. an. 22. Fa. & impressos an. 23. Maluimus imitari majorem numerum, cum nil contrarium suadeat.

Synodus apud Ariminum & Seleuciam &c.) Æque ad hanc Synodum collocandam discrebant codices. Nam Fux. una cum Mar. reponit circa an. 21 Vi. O. Pi. Peta. Contract. tres mss. Fab. circa an 22. Lo. Fa. & cusi circa an. 23. Sed absit, ut ab his postremis discedamus, cum testentur Socrares lib. 2 cap. 39. & Sozomen. lib. 3. cap. 17. & 19. Synodos has coactas *Eusebio & Hypatio Coss.* quibus Fasti Onuphrii annum 23. Constantii appingunt. Quin etiam ipse Sozomenus subjicit, *dum Constantinus 22. annum in imperio post obitum patris absolvisset*.

Ariminum) Emendavimus vulgatam scripturam, quæ habet *Aryminum*, sed sine *y* scribendum docent non solum omnes mss. sed etiam Ptolemæus, Plinius, Strabo Athanasius, Hieronymus, Eusebius in historia, Socrates, Sozomenus, denique omnes veteres.

Honora

Honoratus ex Præfecto &c.) Hoc ipsum referunt Cassiodor. lib. 5. hist. cap. 35. Sozom. lib. 4. cap. 23. Socrat. lib. 2. cap. 41. & hic ait electum præsidem Honoratum, suppressio Proconsularium principatu τὸν ἔπαρχον τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατέστησεν Ὀνωράτον ὄνομα τὴν ἀνθυπάτων παύσας ἀρχήν: ejusdem Honorati ut Comitis, facit etiam mentionem Ammian. lib. 14. initio. Varie referuntur hæc a codicibus. Nam Vi O. Peta. Pi. Fux. tres mss. Fab. an. 22. adscribunt: Lo. Fa. cum impressis an. 23. Cassiodorus hæc eadem profert an. 22. Constantii, seu Consulatu 22. post mortem Constantini. At vero idem ipse Consulatus in Fastis an. 24. post ejus mortem habetur, quibus cum conveniet Cassiodor. si illi addantur duo Consulatus omissi in Constantio.

Gratianus qui nunc &c.) Ortum Gratiani describunt Peta. Fux. Mar. 3. mss. Fab. circa annum 22. Constantii. At Lo. Vi. O Pi. Fa. circa 23. quibus favent editi: nec video cur ab illis sit discedendum. Nam si obiit anno Christi 387. ut dicet Prosper, idque annos 24. natus, ut ajunt plerique, annus ille 24. incipit ab hoc anno Christi 363.

Hilarius cum apud &c.) Peta. Mar. Fux. & tres mss. Fab. indicant an. 22. Constantii evenisse: Vi. Pi. O. an. 23. Lo. Fa. & impressi 24. Itaque in re incerta nil muto.

pag. 192. col. 2. A. *Macedonius Constantinopoli &c.*) Pergunt Peta. Mar. tres mss. Fab. & Fux. assignare an. 22. Constantii: Vi. Pi. O. an. 23. Lo. Fa. & excusi an. 24. nil prohibet, quin istis adhæreamus.

Omnes &c. regis) *legis* Au. utrumque est tolerabile propter edictum imperatoris Constantii, de pace inter Catholicos & Arianos: contra quod Lucifer scripsit libros duos: *De non conveniendo cum hæreticis*, &: *De non parcendo in Deum delinquentibus*, & vocat illud *edictum* Constantii *sacrilegum*. Ad hæc in Pi. Fux. & tribus mss. Fab. observabis ista incurrere in annum 22. Constantii: in Vi. Pi. O. in annum 23. in Lo. Fa. & excusis in an. 24.

Constantinopoli &c.) Reperies hæc varie annotari; cum in Vi. Pi. Peta. tribus mss. Fab. O. Mar. & Fux. an. 23. in Lo. Fa. & impressis an. 24. respondeant; qui situs firmatur auctoritate Socratis lib. 2. cap. 43. dum renovationem ejus Ecclesiæ suggerit in *Consulatu Constantii x. & Juliani Cæsar. III.*

ab Acacio) *Acatio* Peta. Fa. Pi. *ab Acato* Fux. Mar. vulgati *ab Acbasio*; nostra tamen orthographia præ cæteris probanda, propter rationes alibi dictas. Nam apud Sozomenum lib. 6. cap. 4. & apud Suidam lego Ἀκάκιος, cui favet Etymologia Græca ἀκακίας, Ἀκάτιος enim Græce nil significat. Cæterum scito ista non ad eundem annum ubique haberi. Nam in Vi. O. Peta. Pi. Fux. Mar. tribus mss. Fab. ad an. 23. cum in Lo. Fa. & impressis ad an. 24

post non) Haud dubio sic rectius, quam olim *& non post*, ex A P. L. Lo. Pi. Vi. Fa. O.

Ariminensis perfidia dolos) Sic correximus pro *Ariminensis perfidia dolum*, ex L. A. M. Sa. Peta. Va. Al. P. Lo. Vi. Pi. Lod. Fux. Fre. O. trib. mss. Fab. Mar. & judicio eruditi viri Nicolai Fabri, quem semper cum honore nominatum velim, juxta veteres libros in præfat. in Fragmenta Hilarii. Nam etiam, ut scribit Fortunatus, post reditum Hilarii in Gallias, *Confitetur lingua multorum totum pene mundum gravi errore confusum, factis sæpe in Gallia Synodis, per Hilarium fuisse ad viam veritatis adductum*: & ex ipso Hilario libro de Synodis, constat eum *multis præadmonitionibus muniisse Episcopos*, contra futurum illud Concilium, quod Ariani habuerunt semper in ore, ut objicerent contra Nicænam Synodum *tamquam firmum sensum*, ut loquitur Augustinus lib. 1. contra Maxim. cap. 3. *de dolis* etiam *Concilii Ariminensis* plura Hieronymus adversus Lucifer. *qui*, inquit, *eum verba sonarent pietatem, nemo venenum insertum putabat, & fraus latebat in expositione*. Vocat autem *perfidiam Ariminensem*, propterea quod cum Patres ab initio Concilii disertis verbis professi essent fidem Nicænam, & Catholicum dogma (unde Athanasius & Ambrosius epist. 32. sæpe laudant Concilium Ariminense) tandem post interlapsos aliquot menses, vi & metu compulsi conscripserunt alteram fidei professionem, qua nomen Homousii rejecerunt. De his vide Athanas. lib. de Synod. & epist. ad Africanos. Ad extremum observabis varie hæc libros disponere: nam Vi. O. Pi. Peta. Fux. an. 23. Constantii adnotant: Lo. Fa. tres mss. Fab. & impressi 24.

Mopsocrenis) *Mopsocrensis* V. *Mopsocronis* Vi. *Momsocrenis* Pi. Lo. Lod. *Mopsocrinis* Mar. Nostra lectio est sine dubio retinenda, cum ita habeant alia exemplar. & eadem verba referant Cassiodorus in Chron. & Pomponius Lætus: nec dubito quin ex Eusebio, ut pleraque alia: Aurel. Victor in Epitome *apud Mopsocrenem*, Socrates lib. 2. cap. fin. & Zonar. tom. 3. ajunt obiisse ἐν Μόψου κρήναις, & Sozom. lib. 5. cap. 1. ἐν Μόψου κρήναις, interpretes vertunt incommode *in fontibus Mopsi*: nam κρήνη est fons: Hieronymus advers. Luciferianos & epist. 3. ad Heliod. *in Mopsi viculo*: Ammian. Marcel. lib. 21. *in Mopsuestia Cilicia*. Nam Steph. lib. de urbib. scribit in Cilicia, esse super Pyramo flumine, Μόψου ἑστίαν, id est, *Mopsi domum*, seu ut Hieronymus loquitur, *Mopsi viculum*, interpres Strabonis vertit, *Mopsi domicilium*: de *Mopso* Plinius lib. 5. cap. 27. Ptolemæus lib. 5. cap. 7. Μοψοκρήνη, & cap. 8. Μοψουεστίας, quæ interpres vertit *Mopsi fons*, & *Mopsiestia*, vel *Lares*, constituit tamen loca separata, & sub diversis gradibus longitudinis & latitudinis. Porro Volaterianus Procopii interpres lib. 2. de bello Persico *Mopsum Vesta*, reddit quasi ἑστία *Vestam* hoc loco significaret.

ætat. 45.) 42. in Fux. 55. in Vi. O. sed mendose. Victor proxime accedit ad nostrum numerum, dum ait eum vixisse *an. 42.* sed idem habent Vinc. tom. 4. & Albertus: Cassiod. vero *an. 46.* Eutrop. lib. 10. & Diacon. lib. 11. *ann. 38.* præterea in L. Pi. inserta sunt consequenter hæc, *& imperii 39.* ut habent etiam Victor in Epitom. sed nullo modo possunt esse auctoris, cum ille dicat eum imperasse tantum *an. 24.* quod pariter facit Ruffin. lib. 1. cap. 26. Victor autem comprehendit tempus, quo cum patre regnavit ut Cæsar. Nam totidem invenies, si sumas initium ab an. 17. Constantini patris, quo creatur Cæsar, sicut olim habebant editi, vel a 16. quia Victor videtur tribuere Constantini imperio an. 32. licet Eusebius tantum an. 31. Porro licet hic extremus actus cæteros concludat, & imperium ac vita eundem exitum habuerint, unde & omnes codices ac Mar. an. 24. mortis & imperii designant, ut Lo. Peta. Vi. O. Fa. & editi: dissentit tamen Fux. qui an. 23.

Romanorum xxxvi. Julianus regnavit anno uno mens. 7. vel ut alii ajunt, an. 2. mens. 8.) Observandum, ut sæpe alias admonuimus, quoties reperitur, *vel ut alii volunt*, & alia hujusmodi, illa esse valde suspecta, nec videri Eusebii, seu Hieronymi, sed a studioso Lectore adjecta. Sic hoc loco ista verba, *vel ut ajunt alii an. 2. mensi. 8.* desunt in Au. M. septem Vatic. P. Lo. V. O. Fux. Pi. L. Au. M. Vi. Fa. Peta. & tribus mss. Fab. & Orosio lib. 7. cap. 30. sed in iisdem pro *mens. 7.* habes *mens. 8.* sicuti etiam legitur apud Ruffin. lib. cap. 36. nisi quod in Pi. L. hoc solum legitur, *Julianus an. 2. mens. 7.* Contractus, Mar. Ado, Albertus & recentiores Chronographi habent *an. 2. mens. 8.*

ad idolorum cultum converso) Pro *ab idolorum cultu converso* ex L. A. Al. Au. P. Pi. Vi. Lo. Peta. O. Lod. Mar. aliter nullus esset sensus, aut saltem contrarius manifestæ veritati: de anno non est quod labores, cum omnes cum Juliani anno 1. compareant.

ibid. B. *Georgio per seditionem*) *Gregorio* Al. Au. sed mendum facile irrepsit ex similitudine vocum, quod non semel accidit apud Athanasium, Ruffinum, Socratem, Sozomenum, Gregorium Nazianz. & alios veteres Scriptores, apud quos *Gregorius* pro *Georgio*, & versa vice *Georgius* pro *Gregorio* usurpatur. Unde oritur maxima confusio historiæ, & rerum gestarum, hi enim duo præter similitudinem nominis, habuerunt multa alia convenientia: uterque enim patria Cappadox, testibus Gregorio Nazianz. & Athanas. (Nam Ammian. lib. 22. facit Georgium Cilicem) dogmate Arianus, dignitate Episcopus Alexandrinus, tyrannica usurpatione in Schismate contra Athanasium, uterque gravia patravit in Alexandrinos, non solum Ethnicos, sed maxime contra Catholicos, uterque morte violenta interfectus, idque a populo Alexandrino. Differunt autem quod Gregorius fuit institutus Episcopus Alexandrinus a Clero, Georgius ab aula imperatoris Constantii: ille prior circa an. 5. Constantii, hic illi fuit suffectus circa an. 12. ejusdem: ille usus est ad occupandam Ecclesiam Alexandrinam, ope & ministerio magistratuum *Philagri & Arsaci*, Georgius *Heraclii Comitis, Syriani & Faustini*; Gregorius occiditur anno 12. Constantii, Georgius an. 1. Juliani: quæ omnia, & quæ etiam caussæ exstiterint, quibus hic Georgius in se concitarit tam Gentiles quam Catholicos Alexandrinos, videre licet apud Socratem lib. 3. cap. 2. Epiphan. hæres. 77. Athanas. epist. ad solitar. Sozom. lib. 1. cap. 7. Gregor. Nazianz. oratione in laudem Athanas. & inter Ethnicos Ammian. lib. 22. Tempus autem notatur in omnibus libris & Mar. ad an. 1. Juliani: quibus nil video contrarium, nisi per annum 1. Juliani auctor supputando per Consules comprehendat tantum tres menses. Nam testatur Ammianus Julianum suscepisse imperium 4. Non. Octob. *Coss. Tauro & Florentio*, & ante diem 11. Kalend. Novemb. insequentis Consulatus accidisse necem hujus Georgii.

Eusebius & Lucifer &c. accitis duobus) *adscitis duo-*

bus Lo. Al. Lod. *ascitis duobus* Vi. O. *astitis duobus* Pi. Quæ vero habes in hoc paragrapho aggregantur ad an. 1. Juliani communi omnium nostrorum codicum mss. decreto: vulgati tamen an. 2. opposuere. Verum colligitur ex Ruffino lib. 1. cap. 27 Julianum imperatorem statim post adeptum imperium non solum revocasse Luciferum, & omnes Episcopos a Constantio in exilium ejectos, sed etiam a Lucifero constitutum Episcopum Antiochiæ Paulinum, quem auctor hic ait nunquam se hæreticorum communione polluisse, quia vult significare (quod etiam tradit Socrates lib. 3. cap. 9. & alii) tunc fuisse in illa civitate tres diversos conventus Christianorum, atque tres Episcopos, Euzojum, qui præerat, quique omnes Ecclesias intra urbem occupabat, præter unicam modicam, quam ejus favore tenebat Paulinus: Meletium, qui parti Catholicorum præsidebat, cum quibus conventus habebat extra portas: tertium Paulinum, qui aliis Catholicis, qui habebant Ecclesiam intra urbem, quique nolebant communicare cum Meletio, tripl ci ex caussa, & quod aliquando consensisset hæreticis, & quod partim ab illis fuisset ordinatus, & etiam quod eorum qui illi adhærebant, multi ab Arianis sacerdotibus essent baptizati. Sicut colligitur ex Sozom. lib. 5. cap. 28. Athanas. in epist. ad solita. & aliis.

Eustathii Episcopi) Pro *Eustathii*, in Vi. O. *Eustachii*: in Fa. *Eustati*. Sed ubique mendum manifestum præterquam in editis.

Probaresius Sophista lege data, ne Christiani liberalium artium doctores essent, cum sibi specialiter Julianus concederet, ut Christianus doceret, scholam sponte deseruit) *Proheresius* Vi. Peta. O. Fa. Fux. Lo. sine diphthongo: vulgatam pingendi rationem tuentur Socrates lib. 4. cap. 26. & Sozom. lib. 6. cap. 17. in quibus Προαιρέσιος. Item Nicephor. lib. 11. cap. 17. ut etiam Mar. licet corrupte habeat *pro haresiis*. Recensuimus autem hunc locum satis fœliciter, ni fallimur cum prius legeretur, *ut Christianos doceret*. Nam licet Ruffinus lib. 1. cap. 32. Socrates lib. 3. cap. 10. Theodoretus lib. 3. cap. 7. (& secundum aliam versio. 8.) Sozomenus lib. 5. cap. 17. Ambrosius epist. 39. August. lib. 18. de civitate cap. 52. scribant Julianum lege sanxisse, *ne Galilai* (sic enim Christianos appellabat) *Rhetoricam, Poeticam, aut Philosophiam discerent, & ne Christianorum liberi Poetas & alios scriptores Gentiles perdiscerent, neque horum doctores adirent*: nihilominus ipsa sententia castigationem hanc exigebat; cum enim prior pars illius quæ legem Juliani complectitur, spectet tantum professores, seu magistros, & non auditores, necesse est, ut posterior eosdem respiciat, quo singula sibi respondeant, alioquin inepta oratio. Ad hanc rationem accessit fides codicum Lo. Peta. Fa. Fux. qui hanc lectionem probandam docuerunt. Facit & auctoritas Ammiani lib. 22. *Arcebat*, inquit, *Julianus docere magistros Rhetoricos, & Grammaticos ritus Christiani cultores*: & lib. 25. *vetuit docere magistros Rhetoricos, & Grammaticos Christianos, ne transirent a numinum cultu*: verebatur enim ne Christiani doctores, dum liberales artes profitentur, suis auditoribus Ethnicorum superstitionem, & suppositiorum deorum inanem cultum aperirent. His aggregandus Gregorius Nazianz. orat. 1. in Julianum; *Julianus*, inquit, *ut amentia, vecordiaque edictum proponeret in imperii sui primordio ante res alias, sermones, liberalesque disciplinas tyrannide oppressit*. Quod idem planum fit ex epist. 42. Juliani, ubi loquens de his, qui docent Rhetoricam, Grammaticam & Philosophiam, *Ipsi*, inquit, *bonis moribus esse debens, nec opiniones novas, & a sensu populari abhorrentes afferre*. Sed planius ex lege 5. de medicis & professoribus lib. 13. Cod. Theod. qua Julianus statuit ut *quisque docere velit, excellat moribus, probeturque decreto curialium, quod ad se tractandum referatur*. Nam ibi nulla mentio discipulorum seu auditorum. Denique annus 1. Juliani hæc sibi vendicat in Vi. O. Peta. Pi. At in Lo. Fux. Fa. Mar. & impressis an. 2. Apparet autem ex loco citato Gregorii Nazianz. legem a Juliano latam fuisse statim, ubi imperium suscepit. Facit etiam quod lex illa quinta de medicis & professoribus *data est XV. Julii Mamertino & Nevita Coss.* Si autem Julianus successit Constantio 3. Non. Oct. Coss. *Tauro & Florentio*, quo tempore Constantius obiit, ut testatur Ammianus lib. 21. (nam lapsus est Onuphrius dum pro mense Octobris posuit Novembrem) ergo lex illa lata est proximo mense Junii insequentis Consulatus. Nam etiam ad eundem Consulatum illa refert Ammianus, qui concurrit cum anno 1. imperii Juliani, cum autem vulgati habent ad annum 2. potest fieri ut auctor computet pro an. 1. Juliani, annum Romanum, seu Consulum, quo ipse obtinuit imperium includendo in illo anno tantum tres fere menses, & hoc pacto lex illa lata est an. 2. non habitatione supputationis ab imperii exordio, sed a Consulatu; quæ diversitas magnas & crebras parit in conciliandis auctoribus difficultates.

Æmilianus) *Emilianus* Peta. Fa. Vi. O. Lo. sed altera scriptio est aliorum librorum. Martyrologii Roman. Menologio Græc. Theodoreti lib. 3. cap. 6. Cassiod. histo. Tripa. lib. 6. cap. 16. qui tradunt hunc Æmilianum, postquam contrivisset idola, seipsum hujus rei auctorem denuntiasse: observabis præterea, quod quem auctor vocat *Vicarium*, Theodoretus & Martyrologium Rom. nuncupant *Capitolinum*, ille *Thraciæ præfectum*, istud *præsidem*. Menologium *Capitolium*. Ad hunc autem martyrem alludit Ambrosius epist. 29. *meminerint tempore Juliani eum qui aram dejecit & turbavit sacrificium, damnatum a judice fecisse martyrium*. Verum pro *Dorostori* habes in Lo. Pi. Lod. *Dorosthori*: apud Thedor. ἐν Δορυστόλῳ, aitque esse insignem urbem Thraciæ: in Menologio *Durostoli*: Cassiodorus *in Doroscolo*, melius ejus mss. *in Dorostolo*: Ptolemæus Δυρόστολον *in Mysia inferiori*; Cedrenus Δοροστόλον. Nos sequimur alios libros & Ammianum lib. 27. & Martyrologium Rom; ille eum ponit in Thracia, hoc in Mysia. Rursus scito hæc in Vi. Pi. O. opponi an. 1. Juliani: Lo. vero, Peta. Fux. Fa. an. 2. quod imitantur impressi.

persuga) *profuga* Fa.

p. 193. col. 2. A. *Ecclesia Antiochia &c. hostium equite*) Sic restituimus pro *hostium milite* ex L. A. Lo. Va. Vat. Vi. O. Pi. Fux. M. P. Peta. Al. Mar. Antonin. ex Eusebio, Vincen. & Oros. lib. 7. cap. 30. idem confirmatur ex Sozom. lib. 6. cap. 1. *eques*, inquit, *aliquis cursu adversus Imperatorem directo jaculo illum petit*. Utrumque tamen est in 3. Vatic. Vide præterea hanc historiam apud Socrat. lib. 3. cap. 21. Theod. lib. 3. cap. 25. Ammia. lib. 25 Nicephor. lib. 10. cap. 34. & seqq. Greg. Nazianz. orat. 2. in Julia. Joan. Damasc. orat. 1. de imag. Sozom. lib. 6. cap. 2. sed hæc habeat annus 2. imperii illius: ita enim voluere libri omnes.

anno ætatis 32.) *anno ætatis 31.* tres Vat. sicut etiam habet Socrat. lib. 3. cap. 25. *anno ætatis 35.* P. *ann. ætatis 40.* Vi. O. *anno ætatis 32. imperii sui nono mense* L. Pi. sed de mensibus antea dictum: lectio vulgata habetur apud Eutropium lib. 10.

Jovianus) *Juvianus* A. quam lectionem confirmat Ammian. lib. 25. dum scribit hujus Imperatoris nomen a nomine prædecessoris, scilicet *Juliani* una tantum litera discerni: vulgo vocant *Jovinianum*; & sic extat apud M. Vi. Lo. Fa. O. Mar. Albertum & Vincen. tom. 1. & 4. sed alia exemplaria prius retinent: quod idem etiam apud Athanasium, Theodoretum, Cassiodorum, Adonem, & alios videre licet, & ita habent nummi veteres.

Imperator factus est) Adjunximus *est*, ex L. A. P. M. Pi. Vi. Lo. O. Peta. Fux. Fa. & 4. Vatic.

Jovianus rerum necessitate &c.) Concurrunt in omnibus libris & Mar. cum an. 1. Joviani, & sententia docet nullum alium situm posse statui. Vide de re ipsa Socrat. lib. 3. cap. 36.

Synodus Antiochia a Meletio & suis facta, in qua Homousio, anomoeoque rejecto, medium inter hæc Homousion Macedonianum dogma vindicaverunt) Hic paragraphus unus est ex his, qui præcipue emendationem desiderabant, quia penitus contrarium sensum continebat menti Hieronymi, cum antea legeretur, *in qua Homeusio & Homusio rejecto, medium inter hæc Homeusion Macedonianum dogma vindicaverunt*. Unde vir eruditissimus existimavit ita restituendum, *Synodus Antiochia a Meletio & suis facta, in qua Homiusio & Homeusio rejecto, medium inter hoc homousion receperunt, & Macedonianum dogma rejecerunt*. Verum repugnat consensus omnium exemplarium, quæ videre licuit, vel de quorum lectione certiores sumus. Rursus nulla est differentia inter *homiousion* & *homeusion*, nisi in literis i pro e, quæ facile ut sæpe diximus, inter se commutantur, salvo tamen & incolumi eodem sensu. Tertio Hieronymus significat Meletium & suos dogmatis Macedoniani assertores sese prodidisse. Nam *vindicare* ibi nil aliud significat quam tueri, quod perspicue constat ex Adone, qui cum in pleraque fuerit mutuatus ab isto Chronico, ita scribit *Synodus Antiochia a Melito & suis facta, in qua Macedonianum dogma prave firmatur*: cui suffragantur Matthæus Westmonasteriensis, & Hermannus Contract. in Chron. dum vocant hanc Synodum *hæresiacam*. Atqui totam sententiam restituimus facili negotio, dum ex vulgatis hanc solum vocem *homusio* (quæ nihil aliud sonat quam illa *homousio*) immutavimus, pro ea apponentes *anomœoque*, idque ex fide exemplar. L. Pi. A. M. Vi. O. Lod. trium Vat. quibus proxime accedunt Fa. Lo. 4. Va. in quibus *anomœosioque*, quæ voces cum differant tantum terminatione; idem significant, ac dissimilis seu diversæ substantiæ: ut *homousion* ejusdem substantiæ, & *homoeusion*, seu *homoion*-

usion, seu etiam *omiousion*, similis substantiæ: retinuimus præterea *homoiousion*, licet in L. A.M. V. Lo. Lod. Fa. Peta. Fux. & 7. Vatic. scriptum esset *omoeousion*, *oe* pro *oi*, quod sæpe contigit in mss. sive ut in Vi. O. *homoeusion* cum *h* ita ut sensus sit Hieronymi, Meletium & Synodum sequutos fuisse hæresim Macedonianam, quæ rejecta Catholica fide de *homousio* Christi, idest de eadem substantia cum Patre, & opinione Acacii, & aliorum hæreticorum περὶ τοῦ ἀνομοίου, de *anomœo*, id est de diversa substantia Christi a Patre, retinebat *homoiousion*, tamquam medium inter utrosque, id est asserebat Christum non ejusdem nec diversæ, sed similis substantiæ cum Patre. Qua de re inter alios plures Gregorius Nissenus lib. de hom. opifi. cap. 6. & 16. Basil. in cap. 1. Esaiæ & sæpe, Nicephor. lib. 10. cap. 40. quod autem Macedonius primus excogitaverit dogma de voce ὁμοιούσιος, fidem facit Theodoretus lib. 4. hæret. fabul. & lib. 2. histor. cap. 6. & Cassiodor. histor. Trip. lib. 4. cap. 22. inde quoque legimus Macedonianos præ cæteris dictos *Omiosianos*, seu *Homoeousianos*: quod vero illi crediderint suam opinionem esse mediam viam inter Catholicos, qui ideo *Homousiani* dicebantur, & illos Arianos, qui Aetiani, seu Acaciani, seu Eunomiani, seu etiam Anomiani, testatur Socrates lib. 3. cap. 8. (vel secundum Græcum Autographum, & Musculi versionem cap. 10.) dum introducit Macedonianos ita respondentes ad interrogationem, quare a Catholicis & Acacianis dissentirent, *Occidentales*, inquiunt: *circa homousion languebant, Aetius vero in Oriente sententiam veritatis depravando, anomion illud secundum οὐσίαν induxerat, & erant utraque illegitima: nam illi inordinate separatas Patris, & Filii hypostases ad unitatem copulabant, & nomine homousii velut pravo quodam vinculo colligabant: hic vero cognationem naturæ, quam Filius habet ad Patrem per id vehementer divellebat, quod dissimilitudinem secundum οὐσίαν introducebat. Utrisque igitur extreme inter se dissidentibus, media inter utrosque via visa nobis est sufficienter veritatis habere pietatem, qua Filium Patri secundum hypostasim similem esse dicit.* Non ignoro Basilium & plerosque patrum asserere Meletium semper veram doctrinam amplexatum, unde Athanas. disputat. 1. contra Arian. eum vocat μέγαλον, & Nicephor. in Chron. *Confessorem*: (ter enim ob fidem rectam in exilium missum tradit Gregor. Niss. orat. in funer. Meletii) & Theodoret lib. 2. cap. 31. θεῖον μεγάλον Μελέτιον: adhuc hodie a Græcis inter Sanctos colitur, & ejus festum tertio Idus Februarii celebratur. Alii sunt, ut Nicephorus lib. 9. cap. 48. qui licet fateantur Meletium aliquando sequutum Arianos, tamen testantur eum non multo post resipuisse. Alii fuerunt, qui eum habuerunt, ut dubium & hæsitantem in fide tam apud hæreticos, quam Catholicos, sicut scribunt Theodoretus loco citato, & Nicephorus lib. 9. hist. Eccles. cap. 48. Verum cum non tam de re ipsa hic contendamus, quam de mente ac sententia Hieronymi, de hac certe melius aliunde constare non potest, quam ex ipsis mss. hujus Chronici, & aliis ejus scriptis, in quibus Meletium numerat inter hostes Christi, ut vidimus circa Olymp. 277. & reperies epist. 57. ad Damasum, *Vitalem non novi, Meletium ignoro*. Nam cum Meletius damnaretur a Damaso, non mirum si Meletium credidit hæreticum: siquidem ut ibidem subjungit Hieronymus, *quicumque tecum* (cum Damaso) *non colligit, spargit*. Nullus autem potest ambigere, quin Synodus illa Antiochena Hieronymi notam merito sustineat, qui apud Socratem lib. 3. cap. 25. observabit Episcopos qui interfuerunt, quamvis fidem Nicænam se amplecti, Anomianosque detestari dicant, Ὁμοούσιον tamen sic interpretari, quasi aliud non significet, quam simile substantia, quod ipsum plane erat τὸ ὁμοιούσιον cum Macedonianis statuere. Quare ante Hieronymum Athanasius veri sensus Synodi Nicænæ, & ὁμοουσίου vindex hanc Synodi illius, quam vocat, hypocrisim minime dissimulavit, ut apparet ex ejus reprehensione, sive ἐλέγχῳ τῆς ὑποκρίσεως τῶν περὶ Μελέτιον καὶ Εὐσέβιον τὸν Σαμοσατέα τῶν κακοδόξων περὶ τοῦ ὁμοουσίου, ubi docet expositionem illam τοῦ ὁμοίου, hoc est similis substantiæ, germanam ὁμοουσίου significationem non explere: Socrates quidem loco citato, & post eum Sozomenus lib. 6. cap. 4 Synodum hanc velut Orthodoxam & confirmantem fidem Nicænam laudant. Sed nil mirum cum a Sabino hauserint, qui eam pro recta & legitima habebat: & tamen meminisse Socrates debuerat, quod alias lib. 2. cap. 15. scripserat Sabinum hunc fuisse sectatorem Macedonianæ hæreseos, ac Synodicas epistolas, quæ pro homousio, & Synodo Nicæna facerent, solitum occultare, eas vero producere, in quibus minus esset expressa homousii professio. Potest tamen Meletius variis modis defendi aut excusari, ut id, quod in hac Synodo egit, minime hæretico sensu egisse credendus sit: utpote qui fuit vir sanctissimus, quique post hæc in exilium, tertio a Valente fidei caussa pulsus sit, teste Sozomen. lib. 7. cap. 7. Ex his corrige Bedam, Marianum & alios, apud quos eadem sententia corrupte profertur, sicuti erat in impressis. Cæterum conveniunt omnes libri, ut hæc ad annum 1. Joviniani reponant.

vindicaverunt) *vendicaverunt* Vi. O. septem Vatic. Albertus: *vindicavit* Al.

quas nimias adoleri) *quibus nimium se adoleri* Al.

Dadastana) *Dadastina* P. *Dadasteua* Vi. O. *Dadastane* Lo. *Adrastina* Mar. *Daclasthama* Jornandes *cl*, pro *d*, ut sæpe usurpari diximus; quidam putarunt legendum *Dadanasta*. Sic enim adnotatum ad marginem B. H. Pet. & So. Verum habetur in mss. ut in textu, & præterea apud Freculphum, Cedrenum, Ammianum, Marcellinum lib. 25. sicut *Dadastanis* apud Zonar. tom. 3. *Dadastana*, inquit, Socrates lib. 3. cap. 36. Μεθόριον ἐστὶ τοῦτο Γαλατίας καὶ Βιθυνίας. Verum rem totam paulo aliter narrat Orosius lib. 7. cap. 30.

ætatis 33.) Verius quam antea & apud Mar. *ætatis* 34. ad imitationem L. M. Pi. Vi. O. quibus favent Eutrop. lib. 10. Socrates lib. 3. cap. 22. Albertus, Ammian. lib. 25. Zonaras, Nicephor. lib. 10. ca. 43. unde cavebis tibi a P. in quo *ætatis* 37. & Freculpho, in quo *ætatis* 38. & a Victore, dum tradit hunc Jovianum *gessisse annos proxime* 40.

e Pannonia Cibalensis) Videbatur legendum *e Pannonia Cibalensi*, ut habent Diaconus lib. 11. & Martin. Polonus post Eutropium, qui totam hanc sententiam ad verbum refert, vel etiam *Cibalensis*, quasi Cibali natus. Nam Pannonia in varias partes distincta. & cuilibet distinctum nomen, ut *Pannonia Ripariensis*, *Sirmiensis*, *Valeria*, *Bubalia*, *Sabaria* &c. unde quia *Cibalensis*, adjectivum cum sit, poterat deduci vel a *Cibali* urbe Pannoniæ, vel a *Cibalina* Africæ urbe; ne qua difficultas gignatur, additum *e Pannonia*. Tamen quia conveniunt omnes libri & Mar. in vulgata lectione, nihil muto.

Scutariorum) *Scrutariorum* Vi. O. corruptius quam ut de eo Lector moneri debeat. Et hæc demum apponuntur in omnibus libris & Mar. ad annum 1. Joviani.

regnaverunt annis 13.) *regnaverunt an.* 14. L. A. M. P. Pi. Lo. Peta. tamen alii omnes codices habent hoc loco *an.* 13 licet in serie annos 14. digerant & numerent. Nam propter 5. aut 4. menses ultra an. 13. Valens dicitur obiisse anno 14. sicut Valentinianus anno 11. vel 12. Jornandes convenit cum vulgatis pene ad verbum, nec longe recedit Victor in Epito. dum ait Valentem regnasse cum Valentiniano *an.* 10. *diebus* 5. & cum Gratiano *annis tribus*: hunc proxime sequitur Zonar. tom. 3. ubi scribit Valentem regnasse *an.* 13. *mensibus* 4. Nec omnino dissentit Cedrenus, cum dicit Valentinianum obiisse *anno imperii 11.* & Valentem post eum *per triennium regnasse*, huncque *anno 14. imperii decessisse*; Orosius, Vincen. & Contractus docent regnasse Valentinianum annis 11. postea Valentem annis 4. Marianus concedit Valentiniano *annos* 11. *mens.* 5. Valenti *an.* 4. Ruffinus lib. 2. ca. 13. Valentem obiisse *annis 14. exactis* & Ammianus lib. 31. hinc colliges quantum a vero aberrarint Socrates lib 4. cap. 31. & Sozom. lib. 6. cap. 36. 40. & Nicephor. lib. 11. cap. 50. dum ajunt Valentinianum regnasse an. τρισκαίδεκα (nam male Musculus apud Sozomen. cap. 36. posuit *triginta* pro *tredecim*) Valentem cum Valentiniano *regnasse* 13 annis, & Valentiniano demortuo Valentem an. tribus; forsan decepti ex eo, quod cum reperissent apud nostrum auctorem, Valentem & Valentinianum *an.* 13. *regnasse*, totos illos annos tribuerunt soli Valentiniano, cum tres illi anni, quibus Valens vixit post Valentinianum, in illis 13. includantur.

ibid. B. *Apollinaris Laodicenus Episcopus multimoda religionis scripta componit*) Hæc adjecimus ex L. M. V. Va. Lo. P. O. Vi. Peta. Pi. Fux. Lod. Sa. & trib. mss. Fab. Vincent. Beda, & Adone, Mar. cum antea desiderarentur: cum quibus conveniunt, quæ de eodem scribit Hieronymus lib. de Scriptor. Ecc esiast. quod *in sanctas Scripturas innumerabilia scripserit volumina*, eumque vocat *Apollinarium*, ut alias sæpe, cui assentiuntur Basil. epist. 74 *orbem*, inquit, *libris suis replevit*: idem Sozomen. lib. 5. cap. 18. Nec te moveat, quod Socrates, & Nicephorus dicant Apollinarem fuisse Presbyterum non Episcopum. Nam plus credendum est Hieronymo ipsi, qui idem confirmat lib. de Scriptor. Eccles. cumque ejus auditorem se profiteatur epist. 65. quam illis, quibus non erat cognitus. Non est prætereundum Bedam post verbum *componit*, hæc annectere, *qui postea a fide devians hæresim sui nominis instituit*, & Contractum ista. *sed postea hæresim condit*. Sed de hoc paulo post. Assignarunt autem codices & Mar. eam his sedem, quæ ex opposito respondet 1. anno Valentiniani: Contract an. 5.

Terræmotu &c.) Hunc terræmotum alii ascribunt an. 2. Valentiniani, ut Vi. O. Peta. P. Fa. Contractus & impressi:

pressi:

pressi: alii anno 1. ut Lo. Fux. priores magis recipiendi nam Socrates libro 4. cap. 3. & Ammianus lib. 26. in fine, referunt istum terræmotum ad Consulatum *Valentiniani & Valentis*, qui componitur cum 2. anno Valentiniani, tam apud Onuphtium, quam alios; de hoc terræmotu Hierony. in vita Hilarionis & epist. 2. & in Isai. cap. 15. Cassiod. lib. 7. histor. Trip. cap. 15. Orosi. lib. 7. cap. 32. Diacon. lib 11. Sozom. lib. 6.cap. 2. Nicephor. lib. 10. cap. 35. licet isti duo perperam referant in tempora Juliani Apostatæ.

Procopius &c. Phrygiam Salutarem) Pinximus *Salutarem*, cum majusculo *S*, ut pote nomen loci, cum antea minusculo, sicut apud Jornand.& Diaconum, scriberetur, sequuti L. Pi. & ratione etiam ducti, quod Phrygia ab historicis varias appellationes sit sortita, *Hellespontiaca, Parorіa, Achrylis, Capatiana sive Pacatiana, & Salutaris*, ut in libro Notitiæ. Cæterum quæ hic habentur meminetis annumerari in omnibus codicibus, anno 2. Valentiniani. Tamen Socrates lib.4. cap.3. ait hunc Procopium insurrexisse *Coss. Valentiniano & Valente*, qui est ille annus 2. imperii Valentinia. sicuti etiam habent Fasti, & anno insequente penitus prostratum, a quo non dissidet Ammia. lib. 25. Nihilominus quia ille Consulatus est Cassiodoro annus primus Valentinia. & ipse est imitatus Hieronymum in multis, mihi innata est suspicio Hieronymum posuisse ad an 2. ut ferunt editi: ita ut annus seu Consulatus qui est Socrati, Ammiano, & Fastis 2. sit illi 1. & qui aliis 3. sit illi 2. & ita deinceps, sicut etiam observavit illust. Baronius non semel. Ineptum enim est, quod ait Cuspinianus Hieronymum hoc loco imitatum fuisse Cassiodorum, cum ille scripserit suum Chronicon (ipso teste lib. de scriptor. Eccles.) ante 14. Theodosii, id est Christi 392. hic autem finit suum Chronicon circa an. Christi 559.

Damasus &c.) Omnes libri & Mar. habent creatum *Damasum* Pontificem ad an. 2. Valentiniani.

Et post non multum temporis.) In impressis locus hic erat valde mutilus, ita ut in margine Pet. Ba. H. Sos. fœliciter fuerit annotatum, *videtur tale quid deesse, post non* &c. Nam in L. Vi. Lo. Pi. O. A. P. Fa. Peta. sex Vatic. M. Al. Fux. & in trib. mss. Fab. legitur *post non multum temporis*: in Sa. & *non post multum*, & illustrissimus Cardin. Baronius, tom. 4. Annal. hanc lectionem observat *post multum*, inquit, *temporis spatium*, vel ut alii volunt *post non multum*; non equidem ex historia Eccles. Eusebii ut velle videtur. Pertingit enim tantum usque ad an. Christi 330. sed ex Ruffino lib. 2. histor. cap. 10. & aliis historicis, ut habent etiam membranacei codices.

Sicininum) *Sicinium* Vi. Sa. Mar. sicut etiam habet Notitia imperii: *Sycinnium* Fa. quæ lectio est Platinæ; Nostra est Ammiani Marcellini libro 27. Ruffini lib. 2. cap. 10. Erat autem una ex decem Basilicis urbis Romæ, iisdem testibus.

quo Damasiana) Locus erat corruptus, cum legeretur *a quo Damasiana*; sed tulerunt opem codices A. M. V. P. Vi. O. at in Lo. Fa. mendosissime scribitur, *quod a Damasiana*; & in Peta. & Mar. *a quodam asiana partis*. Ad extremum recte suspensum habeat hic annus 2. Valentiniani, qui his appingitur: concurrunt enim cum illis omnes veteres membranæ.

Valens ab Eudoxia &c.) Hæc incurrunt in an. 3. Valentis in Lo. Peta. Pi. Vi. O. Fa. impressis & Vincen. tom. 4. ad an. 2. in Fux. tribus mss. Fab. & Mar. sed primorum situs præ cæteris commendandus. Nam licet inter veteres nullus hujus baptismi Valentis annum designet; hinc tamen ceptam persequutionem contra Catholicos, constat ex Socrate lib. 4. cap. 10. dum ait sequenti anno, hoc est Coss. *Lucino* seu Lupicino *& Jovino* (qui est illi an. 4. imperii Valentis) *relegatos in exilium Episcopos*. Nam quod ipse lib.4. cap.2. & Sozomenus lib. 6. cap. 7. & Oros. lib. 7. cap. 32. putarunt persequutionem non fuisse motam ante mortem seu casum Valentiniani fratris, minus probabile videtur; ut nemo potest dubitare, quin postea gravius exarserit annis singulis: sicut testantur plurima exempla Confessorum & Martyrum.

pag. 194. col. 2. A. *Gratianus Valentinia &c.*) Coeunt omnes codices & Mar. ut ad an. 3. Valentis reponant, & firmantur auctoritate Diaconi lib.12. Orosii lib.7.cap. 31. Adonis & Cassiodori in Chron. qui hæc ipsa verba referunt, illi quidem duo an. 3. Valenti. hic vero Consulatu 3. post Jovianum, scilicet *Coss. Lupicino & Jovino*; qui Consules, licet efficiant apud Socratem, Ammianum & Fastos an. 4. Valentiniani, tamen apud Cassiodorum constituunt an. 3. nec dubito quin in hoc sit imitatus Hieronymum, ut in aliis multis: Socrates lib.4. cap.10. & Cassiod. lib.7. hist. Trip. ca. 27. tribuunt iisdem Consulibus, hanc Gratiani creationem in Augustum 9.Calend. Septemb. nisi quod pro *Lupicino* habet *Lucino*, & editio Stephani Λυπικίνου, licet mss. Italicum Λυκίνου, quæ vox habetur etiam in Fastis Siculis & aliis. Confirmatur idem annus ex l. 3. de indulgen. lib. 9. Cod. Theodos. & l. 11. de pœnis ibidem, in quibus tituli sunt *Valentinianus, Valens, & Gratianus Dat. 3. Non. Maji & 5. id. April. Lupicino & Jovino Coss.* Ostendunt tamen illæ leges lapsum Socratem in de exprimenda 24. Augusti, seu 9. Calend. Septemb.

Tanta Constantinopoli &c.) Tempestatem hanc notant circa an. 3. Valentis Vi. O. Pi. Peta. Fux. Mar. tres mss. Fab. at Lo & Fa.una cum excusis circa an.4. quibus eo major debetur fides, quo asseruntur a Socrate lib 4. cap. 10. & Cassiodo. lib. 7 h st. Trip. cap. 2. dum docet grandinem hanc lapidibus similem decidisse, iisdem *Coss. Lucino & Jovino*: Diacon. lib. 12. refert ad an. 3. Valen.

apud Atrebatas &c.) Contigit hoc vel anno 3. Valentinia. ut habent Vi. O. Peta. P. Fux. Mar. tres mss. Fab. vel an. 4. ut in Fa. & impressis [: vel an 5. ut in Lo. Orosius lib 7. cap. 31. Diaco. lib. 12. Cassiodorus in Chron. hoc idem referunt ad eundem 3. Valentis quo Gratianus creatur Augustus.

Hilarius &c. Pictavis) Antea *Pictaviensis*; sed maluimus imitari A. Lo. Fux. Lod. M. Pi. P. Fa. Pet. quinque Vatic Fre. Idac. & Hieronym. lib. de scriptor. Ecclesiast. *Hilarius*, inquit, *mortuus est*, *Pictavis*, Valentiniano & Valente regnantibus. Idem refert Beda libro de ratione tempor dum iisdem verbis utitur, haud dubie mutuatus ex nostro Chronico: idem Marianus, licet legat *Pictavis*, Rhegino, Contractus, Gregorius Turonensis ut sensus sit, non quidem eum fuisse Episcopum Pictavensem, cum prius hoc dixerit, sed eum non o iisse in exilio (ut volebant Ariani,) sed Pictavis in sede propria: sicut de sancto Athanasio observat Breviarium Romanum die 2. Maji, eum post tot pericula *obiisse Alexandria in suo lectulo*. Compararunt autem hæc cum an. 3. Valentiniani Vi. 3. mss. Fab. Pi. O. Peta. Fux. at cum anno 5. Lo. Fa. & impressi; & hi rectius cæteris. Nam Hilarium vixisse usque ad illum an. 5. seu ad 10. post Concilium Ariminense (de quo supra) constat ex ipsius epistola contra Auxentium. Hinc corrige Severum Sulpitium & Contractum, qui volunt eum mortuum an. 4. Valenti. & Gregorium Turonen lib. 1. cap.39. qui scribit eum obiisse an. 6. postquam ab exilio rediit. Nam ille annus 6. inchoando ab an 24. Constantii, incidit in an. 2. Valenti. secundum auctoris calculum.

Nicæa quæ sæpe ante cet. terræmotu sun. eversa) Cum prius *Nicea*, ascivimus illi diphthongum, quidquid habeant hoc loco libri, in quibus *e*. Nemo enim nescit requiri, qui meminerit ita haberi apud omnes veteres scriptores, & ita superius observatum fuisse. Eversiorem Nicæa ad an. 4. Valentiniani contulere Pi. Vi. Peta. O. Fux. Mar. 3. mss. Fab. ad an. 5. Lo. Fa. & impressi. His vim addit auctoritas Socratis lib. 4. cap. 10. & Cassiod. lib. 7. histor. Tripar. cap. 22. dum ajunt hunc terræmotum factum fuisse *Valentiniano II & Valente II coss.* quos Fasti Onuphtii e regione ann 5. Valentis disponunt, sicuti etiam videtur facere Socrates, ut colligitur ex ejus locis antea citatis, dum egimus de primis, secundis & tertiis Consulibus imperii Valentiniani. Sed Cassiodoro est ann. 4. seu Consulatus 4. post mortem Joviani, & proinde Hieronymo, ut antea diximus: vide etiam quæ notavimus, dum ageretur de terræ motu Nicomediæ circa an. 263.

Libanius &c.) Revocant ad an. 4 Valentiniani Pi. Peta. Fux. Mar. tres mss. Fab. ad an. vero 5. Lo. Vi. O. Fa. & excusi.

redditus) Castigatior lectio ex fide Fa. Peta. Fux. A. L. M. Pi. sex Vatic. P. Vi. O. Lo. quam ut olim *editus*: non quod, si sensus pateretur, non æque Latine diceretur; sed quia auctor significat restitutum agonem, cum per aliquot annos fuisset intermissus. Cæterum quæ hic habes, ita collocata reperies, ut in Pi. Vi. O. Peta. anno 5. Valentiniani objiciantur: in Fux. an. 4. in Lo. Fa. ut in editis, an. 6. de eodem agone celebrato ad ultimum annum Valentis, mentionem facit Socrates lib.4. cap. ultimo.

Athanaricus) Haitanaricus. Peta. Vi. Pi. O. *Hartanaricus* Fa. *Hattanaricus* Lo. *Hathanaricus* Fux. in quibus omnibus cum scribatur cum aspiratione in prima syllaba, ea videbatur retinenda. Nihilominus in re levi noluimus discedere ab editis, maxime cum firmentur auctoritate Ammiani, Diaconi, Nicephori, Orosii, Socratis, & Sozomeni: licet hi duo pingant non solum cum θ, sed etiam cum χ, Ἀθανάριχος,

Athanaricus rex Gothorum in Christianos persequutione &c.) Et his verbis *in Christianos* arguuntur errotis hi, qui existimant Athanaricum non fuisse Ethnicum, sed Arianorum labe infectum; nam si ita fuisset, dixisset potius

potius auctor *in Catholicos*. Deinde hoc ipsum asseverant August. lib. 18. de Civit. cap. 52. Epiphanius, Socrates, & Sozomenus. Advertes præterea vastatorem hunc varias in variis libris sedes occupare. Nam in Pi. O. Peta. Vi. Fux. Mar. circa an. 5. Valentiniani: in Lo. Fa. & editis circa an. 6. quibus proxime accedit Epiphanius, dum hæres. 70. scribit Gothos monachos passos persequutionem a rege Gothorum quadriennio ante quam suum *Panarium* componeret: scribebat autem ut ipsemet testis est in exordio primi libri anno 11. Valentiniani & Valentis, ergo persequutio illa contigit anno vel 6. vel 7. imperii illorum: unde erroris convincuntur Socrates lib. 4. cap. 34. & seqq. & Sozom. lib. 6. cap. 36. dum referunt hanc persequutionem ad annum 13. Valentis; magis enim credendum Epiphanio, ut pote illius ævi.

Eusebius Episcopus Vercellensis moritur) De tanti Confessoris morte minus conveniunt exemplaria. Nam Fux. Peta. Pi. an. 4. Valentiniani assignant: Vi. O. an. 6. Lo. Fa & cusi an. 7. de quibus judicare non est ita facile, cum nil certi possit colligi ex aliis scriptoribus, nisi quod Hieronymus lib. de scriptoribus Eccles. confirmat eum vita functum sub Valentinia. & Valente.

Constantinopoli Apostolorum &c.) Martyrii illius dedicationem congerunt ad an. 5. Valentiniani. Fux. ad an. 6. Vi. O Pi. Peta. Mar. ad an. 7. Lo. Fa. & excusi, Quibus nil video quod adversetur, cum ejus rei altum sit silentium apud veteres.

Magna fames &c.) Licet Vi. Pi. O. Fa. Fux. & Contractus habeant hæc ad an. 6. Valentiniani; editi tamen una cum Lo. & Fa. reponunt ea ad an. 7. Nec est ulla ratio, quare ab illis dissentiamus.

ibid. B. *Lucifer &c. qui cum Gregorio Episcopo Hispaniarum, & Philone Libya, numquam se Arianæ miscuit pravitati*) Significat eos abstinuisse a communione non solum Arianorum, sed eorum sive Episcoporum, sive aliorum Catholicorum, qui cum Arianis quantumlibet pœnitentibus communicabant: non autem quod hi soli ex omnibus Episcopis immunes fuerint ab Ariana hæresi. Nam in Occidente præter Auxentium Mediolan. Episcopum pauci admodum fuerunt sectatores illius impietatis: unde Basilius in epist. 70. quam ad Italiæ & Galliæ Episcopos dirigit, *hoc enim*, inquit, *hæreseos malum cuncta depascitur, & periculum est ne vastatis Ecclesiis nostris, & ad sanam incolatus vestri partem serpat*. Immo in Oriente quoque major pars erat Catholicorum teste Basilio epist. 72. *state in fide, ipsum orbem inspicite, & videte, quam modica sit ea portio, quæ hoc morbo laborat; reliqua vero universa Ecclesia, quæ ab orbis finibus usque ad fines Evangelium recepit, sanam hanc & rectam doctrinam sectetur, a cujus communione, ut ne excidatis, petimus*. Situs horum is est, ut in Pi. Vi. O Peta. Fux. Contract. Mar. circa annum 6. Valentiniani continentur: in Lo. Fa. & editis ad an. 7.

Maximinus) Pro *Maximus*; sic nos legendum duximus, ut jam recte conjecerant, qui idem observarant in margine B. Pet. H. So. ad id nos adduxit fides exemplar septem Vaticanorum, Fa. L. A. Lo. Pi. M. Sex. Vatic. & auctoritas Fux. Mariani, Contracti & Ammiani lib. 28. licet Zonar. tom. 3. legat *Maximianus*, & Ruffin. lib. 2. cap. 10. ut etiam Oros. lib. 7. cap. 33. *Maximus*; si tamen idem est cum hoc, qui dicitur *Præfectus annonæ*; Ruffinus enim eum quidem nomine Præfecturæ cohonestavit: quæ tamen ea fuerit, sive annonæ, sive urbis, non expressit; quin Orosius *ducem* nominat, non Præfectum, & Ammianus lib. 28. *Vicarium & omnium judicum crudelissimum*. Eidem *Maximino Vicario urbis Romæ*, exstat inscriptio rescripti Valentiniani, Valentis & Gratiani in Cod. Theodos. sicut refert illustriss. Baronius ex Bibliotheca Vatica. tom. 4. pag. 274. & in eodem Cod. edito, lib. 9. tit. ad L. Cornel. L. 4. est ad Maximinum P. ut etiam L. 3. de raptu Virgin. Connumerantur autem in O. Pi. Vi. ad an. 6 Valenti. in Fux. Peta. Mar. ad an. 7. in Lo. Fa. & editionibus ad an. 8. sed in quod horum potius propendeas, vix dici potest.

Præfectus annonæ) *Præfectus Pannoniæ* Vi. O. sed mendosissime, ut ex superiori Nota constat.

Valentinus) *Valentinianus* O. Vi. Sa. Peta. ut etiam Zosimus lib. 4. in cujus tamen ora habetur alias *Valentinus*, Sed vulgara scriptio est aliorum exemplarium & Diaconi lib. 12. Quod ad annum pertinent, Peta. V. Pi. O Fux. collocant ad ann 7. Valent. Lo. Fa. & impressi ad an. 8. Diaco. lib. 12 recitat ad an. 11. Valent. Zosimus proxime ante ipsius mortem.

presbyter Sirmi. &c.) Antea *Syrmii* cum *y*. sed de scriptura hujus nominis vide, quæ antea diximus, & adde quod in codicibus Theodos. & Justinia. scribitur semper cum *y*. Cæterum congessere ista ad an 7. Valentiniani Fux. Pi. Peta. Vi. O. ad an. vero 8. Lo. Fa. & impressi, a quibus cur discedamus, nulla sese offert caussa;

simile fere exemplum refert August. de Episcopo Tagastensi firmo nomine epist. ad Consentium de mendacio, cap. 13.

decollatur) Sic ex L. A. M. V. Va. Vat. Fux. P. Lo. Vi. Fa. O. Pi. Sa. Peta. & trib. mss. Fab. pro *occiditur* ut olim. Decollari enim singulare genus mortis indicat, quod est securi percuti.

Exproconsule) Auctor marginis exemplarium Pet. B. & H. So. monet restituendum *Exproconsulem*, cui assentirer, quia Exproconsul idem est ac proconsularis, qui Proconsulis munere functus est: ut *Exprafectus*, *Exconsul*, *Exvicarius* & similia. Verum quia prius legitur in omnibus manu & typis exaratis, & usurpatur ita frequentius in ablativo, nec sensus integritas tollitur, fixa & rata esse maluimus.

Dydimus) *Didimus* Peta. Fa. Lo. Vi. O. Fux. sed vulgata est Hieronymi passim, Socratis, Evagrii, Sozomeni Palladii, Ruffini & aliorum. Porro libri variant in assignanda his sede. Nam Pi. Vi. O. Peta. Fux. Mar. tres mss. Fab. Vincen. ex Hierony. reponunt ad an. 8. Valentiniani: Lo. Fa. Contract. & impressi ad an. 9.

elementorum quoque ignarus fuit) In Vi. O. Sa. Vincen. adjungitur copula negativa *non* hoc pacto, *elementorum quoque non ignarus fuit*. Nihilominus tamen vulgata lectio receptior videtur. Cum enim Didymi eruditionem extollat, ea commendatior videtur, quod & in homine cæco & elementorum ignaro fuerit. Alias sicut Hieronymus pluribus describit lib. de script. Eccles. & sæpe, unde procemio in epist. ad Galat & præfat. in Didym lib. de Spiritu S. vocat eum *videntem cæcum* ob ingenii perspicacitatem, & laudat quod oculos habuerit columbæ, de qua in Cant. 4.

Equitius Comes &c.) *Probus Præfectus* Vi. Pi. O. L. M. *Probus Præfectus Illirici Equitius comes*. Fux. Verum præter alia exemplaria, Ammianus lib. 26. Paulus Diacon. lib. 12. Fasti meminerunt *Equitii Comitis* & postea Consulis, & quod plurimum posset apud Imperatorem. Zosimo lib. 4. est Ἐκίτιος: observabis demum in Vi. Pi. O. tribus mss. Fab. Peta. Fux. hæc respondere anno 8. Valentiniani. in Lo. Fa. & excusis an. 9.

quam a Barbaris) Sic rectius ex L. A. Lo. Al. septem Vaticanis, quam ut in editis *tamquam a Barbaris*.

Eunomius discipulus &c.) Hæc Vi. Pi. O. opposuere anno 8. Valentiniani: Peta. Fux. Contract. Mar. tres mss. Fab. an. 9. Lo. Fa. una cum vulgatis ann 10.

ad Usonem) Purgatus locus auctore chirographo Al. in excusis enim *de Usone* reperies: in septem Vaticanis *Deusone*; & licet Al. *ad Eusonem* habeat, formulam tamen hanc imprimis sequendam docuit: reliquorum vero librorum consensus *Usonem* recensendum monuit, discessione facta a vulgatis non nisi invito animo, quos libenter sequuti fuissemus, si sensus integritas servari potuisset. Nam quod scribit Marianus *ab Hugone*, præfert quidem aliquem sensum: suspicor tamen esse mendum exscriptoris, dum in vulgatæ lectionis dumetis hæreret, si conjecturæ dandus locus. Videat Lector utrum horum magis probet, vel *a Sunnone* (meminit enim Ado in suo Chronico circa hæc tempora Cujusdam ducis Francorum, quem *Sunnonem* vocat) vel num per *Usonem*, vel *Eusonem* intelligenda urbs Galliæ in ducato Burgundiæ sita ad Ararim, vulgo *Auxone*. Nam per *Usonem* intelligere *Vessones*, qui Ptolemæo iidem sunt ac *Suessiones*, civitas Galliæ in Picardia, vereor ne hoc sit potius ariolari. Porro stragem hanc Saxonum accensere quidem docent anno 9. Valentiniani Vi. Pi. O. Peta. Fux. Mar. tres mss. Fab. sicut etiam facit Cassiodor. in Chron. sed reliqui ut Lo. Fa. & impressi. an. 10.

quot nunquam) Vulgati cum nonnullis mss. habent *quod*, sed convenientius legitur *quos*, manuducentibus L. A. Lo. Vi. Pi. Mar. & Cassiodoro, apud quem tamen depravata est interpunctio, quam restitues ex hoc loco, & Diacono lib. 12. atque Oros. lib. 7. cap. 32.

pag. 195. col. 2. A. *Clearchus*) Placuit ita legendum cum spiritu juxta Al. L. M. P. Cassiodor. in Chron. & lib. 7. histor Tripar cap. 21. Suidam, Socratem lib. 4. cap. 8 apud quos Κλέαρχος & narratur historia pluribus, &, quod præcipuum est, Prosper dum eundem postea Consulem facit an 387. vice receptæ scripturæ; in impress. *Clearcus*: in Fa. *Cleapcus*: apud Mar. *Elearchus*. Porro seligito utri anno assignari velis; Vi. enim Pi O. Peta. Fux. Mar. tres mss. Fab. anno 9. assignant, sicuti facit Cassiodorus in Chron Lo. Fa. & excusi ann. 10.

Alexandriæ xx. ord. Episcopus Petrus &c. Inauguratum Petrum non omnes docent eodem anno: nam Vi. O. Pi. Fux. tres mss. Fab. Peta. tribuunt an. 9. Valentis: Lo Fa. & cusi an. 10. Socrates lib. 4. cap. 20. refert hunc Petrum successisse Athanasio defuncto *Coss. Gratiano* 2. & *Probo*, quos Fasti Onuphrii comparant cum an. 8.

an. 8. Valentis. Verum cum collatio illa Consulum & Imperatorum non ita certa sit, quin possit sæpe in dubium verti, continui me, ne quid mutarem. Summus Baronius cum olim in Martyrologio asseruisset ordinationem hanc, seu obitum Athanasii evenisse Coss. illis, mutavit sententiam in Annalibus, dum pag. 332. in sequentem annum putat rejiciendum, hoc est, ad annum 9. Valentis: alias enim ait nunquam exurgerent illi anni 46. quibus diximus Athanasium præfuisse (Anastasius enim, id ipsum testatur in Chronographia, Athanasium scilicet & objisse anno illo 9. Valentis, & totidem sedisse annos) etiamsi sumas initium numerandi, ut ille vult ab anno 21. Constantini. Ergo cum tanto viro reposueramus in eundem annum 9. Valentis; sed cur Correctori suo fuerit neglectui, nescio.

Melania) *Malantia* P. & unus ex tribus mss. Fab. *Melanthia*, Mar. *Melanius* L. A. P. *Melanias* V. Fa. Peta. Lo. *Melana* Vi. O. Vincen. *Melanis* Fux. *Magnentia, qua & Tecla* Contract. sed ubique corruptissime. Tam certa enim & fixa est scriptio communis, ut pene pudeat cæteras proferre, nisi viderem ista quamvis minutula plerisque antiquitatis studiosis probari. Adde quod eadem refert Hieronymus epistol. 25. *de Melania toti orbi cognita muliere*, & epist. 5. 41. & 99. ubi etiam de hac illius sancta peregrinatione loquitur: sicut etiam facit Palladius cap. 2. & 33. & Ruffinus (qui fuit comes istius peregrinationis, testibus Hierony. epist. 5. & 41. & Paulino epist, 9.) in Hierony. Invecti. 1. Quod autem scribit auctor Melaniam fuisse filiam Marcellini quondam Consulis, Ruffinus, & Paulinus epist. 10. videntur adversari, dum ille nominat eam *neptem*, hic vocat Marcellinum illius *avum*, sed Fasti Consulares utrumque ferre possunt. Duo enim hujus nominis reperiuntur Consules ordinarii, ante centum annos, quorum unus fuit collega Aureliani, circa an. 278. Christi, alter Probini circa an. 343. & forsan vocabulum *filia* sumitur pro *nepte*, eadem ratione qua Galli vocant nepotes *petits fils*, & neptes *petites filles*. Vide autem satius ne sit abire in partes. Fux. qui ista assignat anno 9. Valentis, vel Lo. Pi. O. Vi. Fa. trium mss. Fab. & Contract. qui an. 10. quique secum omnes editos pertraxere: an Peta. qui an. 11. Sed cum Palladius cap. 33. asserat Athanasium in illa peregrinatione dedisse *Melaniæ ovinam pellem, quam acceperat a Macario*, necesse est illam accidisse ante annum 10. Valentis, cum Athanasius an. 9. decesserit, ut vidimus. Quod autem idem videtur eam referre ad initia imperii Valentis, judicet prudens Lector.

tanto virtutum) Male in omnibus editis *tantum virtutum*, sed emendavimus ope L. A. M. T. Va. Lo. Vi. P. Vat. O. Peta. Fre. Vincen. Nam ratio sensus idem requirit.

Post Auxentii seram mortem Mediol. Ambrosio Episcopo const. omnis ad fidem rectam Italia convertitur) Non significat Italiam vel majorem partem aberrasse a fide, neque plures fuisse Arianos in Italia quam Catholicos. paucissimi enim erant Ariani in Occidente, testibus Athanasio, Gregorio Nazian. & aliis, ut paulo ante attigimus; sed quia Auxentius quandiu vixit, pertinacissime Arianam hæresim defendit, licet vellet videri Catholicus, indicat eo extincto nil amplius superfuisse Arianæ contagionis. Insuper Ambrosii promotionem ad Episcoparum, alii libri describunt circa annum 10. Valentiniani, ut Fux. Peta. Contract. & Cedrenus: alii circa an. 11. ut Pi. Vi. O. Lo. Fa. Mar. tres mss. Fa. & impressi. Quibus nullum veterum testimonium adversatur.

Aquilejenses &c.) Librorum dissidium in anno consignando varietatem haud genuit, ut Fux. anno 10. Valentiniani tribuat: Lo. vero Pi. Vi. O. Fa. tres mss. Fab. & excusi an. 11. Quantum floruerit illa Ecclesia Aquilejensis, pluribus persequitur Hieronym. epist. 41. 42. 43.

chorus beatorum habentur) Post illa verba, adjectum est in Vi. L. Pi. Sa. O. & Vincen. *Thædolus miserabilis presbyter, dum adversum conscientiam furoris sui sacrificia Domini offerre auderet, in mediis precibus eliditur.*

Quia superiore &c. vastaverant) Antea *vastaverunt*. Sed maluimus imitari A. Vi. Pi. O. Peta. Lo. Fux. Fa. quia sensus fit planior. Agnosce unanimem librorum consensum ad an. 11. Valentiniani, excipio 3. mss. Fab. qui ad. an. 12. sed rectius priores, saltem ex mente auctoris. Ex hoc autem loco apparet Hieronymum inchoasse annos imperii Valentiniani & Valentis, non ut Fasti, & peritiores inter Chronologos, a *Consulatu Joviani & Varroniani*, & in quo objit Jovianus impera. licet illo anno ceperint imperare Valentinianus & Valens, ille 5. Calend. Martii. hic Calen. Aprilis, sed ab insequente *Consulatu Valentiniani & Valentis*. Nam apud eos hic annus qui inscribitur *post Consulatum Gratiani & Equitii*, est illis annus 12. ut est auctori an. 11. quibus firmantur ea quæ supra diximus, de discrepantia auctoris cum aliis.

ibid. B. *Valentinianus &c. Brigitione moritur*) Brigitione Fux. Vincen. tom. 4. *Brigitio* Lo. Fa. *apud Brictionem* Gotfredus Viterbensis, & Otho lib. 4. cap. 14. *Brigione* Jornandes: *apud Bregentionem* Victor: *apud Bregentionem* Ammian. lib. 17. sed lib. 30. *apud Brigitionem:* ἐν προσωνυμία Βεργιτίω Socrates lib. 4. cap. 31. seu ut habet ms. Italicum Βεργιτίω, cujus ms. collectanea seu diversas lectiones nobis communicavit reverendiss. Alphonsus Delbene, Episcopus Albiensis, vir ingenio, pietate, & eruditione pollens: Sozomenus lib. 6. cap. 36. ait Valentinianum obiisse ἐν φρουρίῳ τινὶ τῆς Γαλλίας: *apud Brigitionem* Oros. lib. 7. cap. 32. *apud oppidum Strigoniense* Mart. Polonus. Observabis demum sedem horum redd[illegible] minus certam, librorum inter se dissensione. Nam Vi. O. P. Peta. Fux. ascribi indicant an. 11. Valentiniani: Lo Fa. & excusi an. 12. Priores videntur magis sequendi, cum certum sit ex Socrate lib. 4. cap. 31. & aliis Valentinianum objisse eodem anno, qui nominabatur *post Consulatum Gratiani III. & Ecatii* vel *Equitii*, & qui est Hieronymo annus 11. Valentiniani, ut diximus in superiori Nota sicut etiam est ipsi Cassiodoro, licet Socrati, Fastis, & aliis sit 12. quibuscum convenit Ammianus, qui lib. 30. asserit Valentinianum objisse *ætatis quinquagesimo anno & quinto, imperii minus centum dies secundo, & decimo*, id est imperii an. 11. mensibus 8. dieb. 20. Cedrenus [illegible] siodorus in Chro. & lib. 8. hist. Tripar. cap. 11. & O[illegible] lib. 7. cap 32. ajunt eum objisse anno imperii 11. ac utuntur iisdem fere verbis, quibus auctor.

Apollinaris Laodicensis jactatione ingenii, quosdam errores pertinaciter asseverans, hæresim sui nominis suscitavit, quam Damasus habito Romæ Consilio damnavit) Desiderantur in L. A. Fux. M. Vaticanis septem, Vi. Pi. Fa. P. O. Lo. Sa. Peta. & 3 mss. Fab. propterea videbantur delenda, maxime cum superius nonnulla de eodem sint addita ex iisdem codicibus, nisi eadem iisdem verbis haberent Ado in Chron. Vincen. tom. 1. & 4. & nisi Hieronym. ipse præter cæteros Patres illius lapsum in hæresim confirmaret, epist. 89. & Apolog. contra Ruffin. immo nisi Sozomenus lib. 6. cap. 25. Theod. lib. 5. cap. 10. & alii testarentur ipsius hæresim in Concilio Romano a Damaso damnatam; & Cyril. epist. 15. ad Acacium, loquens de hoc *Apollinari* seu *Apollinario*, (nam utrumque legitur) ait eum sua ipsius sapientia fretum in hæresim incidisse: quæ valde conveniunt cum illis verbis nostri Chronici *jactatione ingenii*, quæ videntur desumta ad verbum ex Ruffino lib. 2. cap. 20. *apud Laodiceam Apollinaris Episcopus, jactatione ingenii hæresim ex contentione generavit asserens &c. qua assertio primum in urbe Roma a Damaso, Concilio congregato depulsa est*: quo fit ut valde suspicer ista non esse germana Hieronymi. Vix enim a Ruffino mutuatus esset, cum quo gravis ei simultas fuit: juvat etiam, quod Concilium istud Romanum habitum a Damaso, videtur celebratum anno 10. Valent. ut acutissime probat magnus Baronius to. 4. pag. 359. & non 12. ut hic notatum est; tamen in Pi. sita sunt ad an. 11. Valent.

Eutropius presbyter, vir eloquentia clarus agnoscitur) Absunt in L. A. M. Lo. septem Vaticanis, P. Eutropii hujus fit mentio apud Gennadium lib. de illust. viris. Cave autem eundem existimes cum Eutropio historico, ut quidam satis imperite, neque enim historicus videtur ullo modo fuisse Christianus.

Multi Monachorum &c.) Fux. Peta. Pi. Vi. O hæc suggerunt ad an. 11. Valent. Lo. Fa. ad an. 12. Quis sit certior, non constat ex aliis scriptoribus.

Valens lege data) *legem dedit* L. Pi. A. Vi. O. Sa. ut etiam Contractus: sed lectio vulgata est aliorum librorum, & Paul. Diaconi lib. 11. Eutropii, Vincen. tom. 4. Bedæ, Mar. Adonis. Coegerunt autem ista ad sedem illam adversam anno 11. Valentiniani Vi. O Pi. Peta. Fux. ad eam vero, quæ an. 12. opponitur Fa. Lo. Vincent. tom. 4. & impressi, atque apposite: nam Orosius lib. 7. cap. 33. testatur persecutionem hanc ortam illico, post obitum Valentiniani fratris. Vide etiam Ruffinum lib. 2. cap. 3. & 4. & Socrat. lib. 4. cap. 19. Mar. ascripsit an. 1. Valentis post mortem Valentiniani.

Theodosius Theodosii &c.) Aggregantur in Vi. O. Peta. Fux. ad. an. 11. Valentiniani: in Lo. Fa. Pi. & impressis ad an. 12. in 3. mss. Fab. ad an. 13. apud Contractum & Mar. ad an. 1. Valentis post mortem Valentiniani. Nemo est veterum, qui consignet annum cædis hujus Theodosii patris. Solus Orosius lib. 7. cap. 33. ait eum interfectum apud Carthaginem: Ambro. in orat. in funere Theodosii testatur quidem occisum fuisse, sed qua ex causa, per quos, vel quando, subticet.

& plurimi nobilium occisi) Desunt in L. Pi. sed loco illorum ponitur, *multorum per orbem bellorum victoriis nobilis in Africa, factione eorum periit, qui & ipsi mox cæsi sunt, id est, Maximinus* (de quo supra Eusebius) *Ex præfectus & cæteri*. Sed prius, quia communiter in omnibus tam mss. quam editis legitur, debuit retineri.

Photi-

Photinus &c. dogma Judaicum) Restituimus *Judaicum* pro *dogma inductum*: prætulerunt lucem codices numero decem L. Pi. A. M. Vi. O. P. Lo. Lod. Sa. quibus adnumerandus unus ex trib. mss. Fab. accessit Marianus, & ratio quæ nutantes confirmavit: nam ut est apud Epiphanium hæres. 71. Photinus eadem dogmata spargebat, quæ Paulus Samosatenus; idem habet August. lib. de heres. hæresi 45. cum ait ex eodem Epiphanio, & Philastrio, *Photinum in omnibus sequutum doctrinam Pauli Samosateni*. Confirmat Sozom. l. 4. c. 6. hist. Ecclesiast. hinc Hieron. in Symbolum Ruffini, vocat Photinum successorem Samosateni, & in cap. 17. Hieremiæ, Photinum cum Samosateno conjungit in eodem dogmate. Jam vero de sectatoribus Samosateni, ita sensit idem Epiphanius hæres. 65. ut cum Judæis eos conferat, & Judæos appellet, ii, inquit, *Judaismum corrumpunt nihil amplius Judais habentes, secundi Judai vocabantur, & Samosatita*, quo fit ut merito ab Hilario Photinus, sæpius nuncupetur *Ebion*, & ab Hieronymo lib. de script. Eccles. *Ebionis sectator; Ebionis*, inquit, *haresim instaurare conatus est*. Quis vero nesciat Ebionem Judaismum redoluisse? Sed quid clarius, quam quod exstat apud Vincent. Lirinens. c. 17. *Photini*, inquit, *secta hac est: dicit Deum singulum esse & solitarium, & more Judaico confitendum*. Solus Fux. redegit ista ad an. 11. Valentiniani: tres mss. Fab. ad an. 31. reliqui ad an. 12. ut Lo. Peta. Pi. Vi. O. Fa. impressi & Contract. quibus nullus veterum adversatur.

qui multa continentia, & ingenii bona uno superbia malo perdidit) Hæc omnino desiderantur in A. Vi. Fux. O. & trib. mss. Fab. & Vincen. Verum in sequentem lineam post illa *clarus habetur*, reponuntur in L. M. V. P. Lo Pi. duobus Vatic. Mar. ut de D. *Basilio* dicantur, non de *Photino*. Nam etiam legimus Basilium accusatum, non solum ab hæreticis, sed etiam a nonnullis Catholicis, quod esset gloriæ cupidus, & fastu, ac supercilio elatus, quibus respondet epist. 164. tales *iniquos & acerbos rerum judices*, vocat Gregor. Nazianz. orat. in laudem Basilii, & addit de se & Basilio loquens, *ab ambitione ac theatrica quadam ingenii ostentatione abberrebamus*: immo quod mirandum est, ipsemet Gregor. in carmin. de vita sua Basilium videtur fastus insimulare, dum de eo ita scribit, *An te, summe vir, potius notem, tuumque fastum, quem tibi invexit thronus*. Adde quod ex ipso Gregor. epist 16. ad Basilium constat, nescio quid simultatis intercessisse inter Basilium, & nostrum Eusebium. Nam Basilium cohortatur ad concordiam. Ne quid tamen sinistri de tanto viro suspicaremur, maluimus in superiori laterculo relinquere, ut pertineant ad Photinum, sequuti reliquos codices tam mss. in quibus sunt Vatic. quatuor (qui differunt tantum ab impressis, quod *decoloravit* pro *perdidit*, usurpent) quam impressos, præcipue quia ob pietatem singularem *magnus & sanctissimus* appellatus est a Conc. Ephesino: *gloria Ecclesia & vere Dei famulus* ab Athanas. epist. ad Joan. *orbis lumen, vox & sal orbis, doctrina palatium* a Greg. Nazian. epist. 10. & *os Ecclesia & fons doctrina* a Patribus teste Metaphraste in vita Ephrem: ab August. l. 1. cont. Julian. c. 5. *insignis vir & clara praditus sanctitate*: & Eubolus Basilii præceptor, cum ab eodem aliquando reprehenderetur, interrogatus, quis ille, qui eum auderet reprehendere, respondit *aut Deus*, inquit, *aut Basilius*, ut refert Amphilochius in vita Basilii. Adde quod Epiphanius hæresi 71. cum loquitur de Photino, duo in illo agnoscit, & dona ingenii, & insignem superbiam; *Photinus*, inquit, *insania non minima elatus, & supra omnes furiosus factus* &c. fuit *Loquax & acuta lingua, & qui multos posset pronuntiatione & dicendi promptitudine decipere*, cui astipulatur Vincen. Lirinensis, *erat Photinus*, inquit, *ingenii viribus valens, & doctrina opibus excellens & eloquio prapotens* &c. opponuntur in Fux. Vi. Pi. Peta. O. an. 12. Valentiniani: in Lo. Fa. tribus mss. Fab. & cusis an. 13.

Alemannorum &c. apud Argentariam) An sit scribendum *Alemannorum*, vide superius. Porro recensuimus *Argentariam* pro *Argentarium*, ex fide. L. P. M. Lo. Vi. Peta. Fux. quatuor Vatic. Pi Fre. O. Cassiodoro & Ammian. l. 31. & Diacon. l. 11. *apud Argentaria* in A. Au. licet Aurel. Victor antiquus (nam novus Schotti nobiscum scribit) & Gotfrid. Viterbiensis sequatur vulgatam lectionem: Antoninus legit *apud Argentinam*. Eruditissimus Andr. Schottus putat esse oppidum in finibus Lemovicum, quod *Argenton* vulgo. Sed probabilius est esse urbem sitam supra Rhenum vulgo *Strasbourg*, quæ ab auctore circa Olymp. 284. vocatur *Argenteratum*, dum de simili Alemannorum cæde fit mentio, ut & apud Mar. hoc loco Nam raro aut vix usquam constabit Alemannos tempore priorum Imperatorum Lemovicos usque irrupisse. Cæterum quæ hic legis, reposita sunt in Fux. Peta. circa an. 12. in tribus mss. Fab. circa an. 14. in Lo. Pi. O. Vi. Fa. & impressis, an. 13. quibus favet Cassiodor. vel 2. Valentis, apud Contract. & Mar. sed rectius, vulgati, ut potest colligi ex Ammiano.

Florentinus & Bonosus & Ruffinus &c.) Copulam addidimus ex præscripto L. Vi. Pi. O. & quia constat duos & diversos fuisse ex variis epistolis Hieronymi: olim extabat *Florentinus Bonosus*. Porro vox *Florentinus* deest in P. *Bonosius* scriptum in V. O. *Ruffinus* in Lo. cum gemino *ff*, sicut pingunt Hieron. & August. passim & ipse Ruffinus in suis libris & ita vulgo. In Peta. pro *e quibus Florentinus*, legitur *e quibus Ruffinus*. Quæ vero hic dicuntur reperies collocata in Fux. circa an. 12. Valentiniani: in P. Vi. O. Peta. circa 13. seu. 2 Valentis apud Mar. in. Lo. Fa. tribus mss. Fab. & impressis circa an. 14. Sed parum interest quem sequaris, cum agatur potius de seculo horum trium Monachorum, quam de anno. Hieron. epist. 41. loquitur de Bonoso & Ruffino, de illo ut condiscipulo & prædivite adolescente & epist. 22. de Bonoso & de Florentino, quem ibi Florentium vocat ut epist. 5. & 6. quæ sunt ad eum inscriptæ, & in quibus eum valde commendat ob misericordiam erga pauperes, *Pratermitto*, inquit, *innumerabiles, in quibus Christum sustentasti, pavisti, vestisti, visitasti*. & testatur ejus sumtibus complures suos libros transcriptos fuisse.

p. 196. col. 2. A. *Gens Hunnorum*) *Chunnorum* L. Au. Pi. utrumque est in usu apud veteres scriptores; verum prius est frequentius. Sic Sozom. l. 8. c. 25. Socrat. l. 4. c. 34. Evagri. l. 3. c. 2. Sigebert. in Chron. Mar. Ado, Aurel. Victor. & Ammian l. 31. Procopius passim. Antea erat scriptum cum unico *n*, ut etiam habent nonnulli mss sed rectius cum duplici, ut est in aliis & supradictis scriptoribus. Vastationem hanc conferunt Fux. Vi. Pi. O. Peta. & Orosius cum an. 13. Valentis, seu 2. Valentis post mortem Valentinia. ut apud Mar. in Lo. Fa. & impressis cum an. 14. qui magis probandus; colligitur enim ex Ammiano l. 31. ista illo anno accidisse; quem consule, quia pluribus historiam prosequitur, sicut etiam facit Oros. l. 7. c. 33.

Superatis &c. in Thracia) *in Thraciam* L. Vi. Pi. O. Contract. quæ lectio potest ferri, quia Gothi occupatunt magnam partem Thraciæ; tamen vulgata est Mariani, Antonini, & aliorum exemplar. Præterea licet Fux. Peta. hæc ad an. 13. Valentiniani disponant; seu 2. Valentis apud Mar. cæteri tamen ut Lo. Pi. Vi. O. Fa. tres mss. Fab. & impressi ad an. 14.

Lacrymabile bellum &c.) Ista videntur sumpta quasi ad verbum ex Victore in Epitome. Congessere autem hæc ad an. 14. Valentis Lo. Vi. Pi. O. Vincen. tom. 4. Fa. & excusi, quibus adjunge Cassiod. ad annum 15. tres mss. Fab Peta. Fux. & hi non sine aperto mendo, non solum quod auctor antea Valenti concesserit tantum *annos 13. mens. 5.* sed præcipue, quia summa illa annorum, quibus circumscribitur hoc opus, ut mox dicturi sumus, scilicet 2395. anni hujus additionem omnino rejicit. Nam cum ea fieret summa 2396. non ignoro tamen Orosium, Contractum, Marianum Onuphrium, Baronium, Fastos & alios plures scribere Valentem occubuisse an. 15. imperii, & ut loquitur Ammian. l. 31. *per an. 4. & decem paulo minus*. Sed discrepantia nascitur, ut antea monuimus ex eo, quod auctor serius uno anno inchoat imperium Valentis, videlicet a Consulatu Valentiniani & Valentis, & non ab anno superiore, quo obiit Jovianus, ut cæteri.

Anni Domini 381.) Codices Vi. O. non nisi annum Christi 380. numerant ad an. 14. Valentis, quos sequitur Vincent. ut dixi antea: & eosdem videtur imitatus Sigebertus, dum constituit ann. 1. Gratiani ad an. Christi 381. & licet illi soli duo Vi. & O. deducant annos Christi per singulos annos imperatorum; tamen idem num. 380. reperitur in Fux. ad latus ultimi anni Valentis. Caussa equidem in illis duobus est, quod tribuant tantum Antonino Caracallæ annos 6. pro annis 7. in Fux. autem, quod tribuat Galerio annum unicum pro duobus; sed quam sint alieni a mente auctoris, dicemus non multo post.

Ab urbe condita &c.) Quæ sequuntur usque ad initium Prosperi, deerant in impressis, nos adjecimus ex diversis codicibus, prout indicavimus in singulis, necnon ex Chronicis Comitis Marcellini & Idacii, quamvis Vincentius & Antoninus videantur non habuisse ista in suo exemplari; nam ille post ultimum periodum, quæ incipit *lacrymabile bellum*, & desinit in illa verba, *sepultura caruit*, statim subjungit, *hic finit Hieronymus Chronicam suam*. Antoninus vero, *Et in hoc* (scilicet in cæde Valentis) *Hieronymus finit Chronicon suum*; tamen præ-

ter

ter fidem tot codicum, de quibus inferius, videntur esse non solum consentanea præfationi Eusebii, sed valde necessaria ad stabiliendum certum gnomonem annorum hujus libri. Jam vero non erit abs re monere Lectorem, quomodo sequentia habeantur apud Marcellinum & Idacium, quia video plures doctos in his hallucinari, & nonnullos hinc captare occasionem Eusebio detrahendi. Licet enim ita sint in illis posita nulla facta mentione alterius auctoris, ac si essent illorum propria, sunt tamen Hieronymi, & ex hoc Chronico exscripta: quod forsan accidit in Marcellino ex eo, quod cum ejus Chronicon fuisset scriptum post Chronicon Hieronymi, quia prosequitur continentem historiam, Librarius transposuit ad calcem Marcellini collectiones, quæ erant propriæ Hieronymi; eadem pene ratione qua habentur in Lo. ad finem Prosperi, easque copulavit cum his quæ erant Marcellini. Nam hæ quæ incipiunt *A Valente VI. & Valentiniano Juniore usque ad Consulatum Eudoxii* &c. usque in finem libri, omnes sunt ipsius Marcellini, & colligunt partim annos, quos illius Chronicon complectitur, partim alios superioris seculi: in quibus cum numeri scateant multis mendis, Marcellinus citat nostrum Eusebium ita corrupte, ut ab ea labe necessario sit nobis vindicandus, *Passus est* (inquit juxta exemplar Onuphrii editum Venet. 1558.) *Dominus Jesus Christus a constitutione mundi post annum V. CCXXIX. Eusebius ponit VI. CXXX.* (vel juxta antiquam editionem 5230.) *si numeri non sunt transpositi; ab Abraam autem usque ad passionem Domini, ĪĪ. xliiii. Idem Eusebius libro temporum, ubi agit de passione Domini.* Nam ille calculus 6130. vel 5230. nullo modo est Eusebii. Immo ille solus 5229. non quidem usque ad Christi passionem, sed usque ad ejus prædicationem, quam Eusebius adscribit anno 30. Christi, seu 15. Tiberii. Quod autem Marcellinus confundat annum passionis Christi cum anno primæ ejus prædicationis, inde natum est, quia existimavit Christum passum eodem ætatis suæ anno 30. quo cepit prædicare. Quod habet commune cum plurimis veterum, sicut de Julio Africano, testatur Hieronymus in Daniel. c. 9. & de se Tertullianus lib. contra Judæos, Lactantius l. 4. instit. c. 10. Clemens l. 1. Stromat. et alii.

Ab Urbe condita &c. usque *ad anni quadringenti viginti septem &c.*) Hic paragraphus desumtus est ex A. Au. Fux. Vi. Lo. O. Sa. et Idac. nisi quod in A. leguntur ad oram, et in Lo. ad calcem Prosperi, cum additione annorum 75. ut latius suo loco. Nec tamen ausim asserere illum esse Hieronymi, cum desideretur in aliis libris, & in Marcellino, et, quod præcipuum est, in Præfatione Eusebii, quæ cæteras summas continet, licet calculo auctoris apposite respondeat, facto initio numerandi ab anno 1. Romuli.

ad extremum hujus operis) In V. O. *hujus temporis*, sed minus germane; præterea ad horum latus in Fux. reperies, *usque ad Consulatum Ausonii & Olibrii, quo incensus est Valens*, quod intelligas exclusive. Nam Valens obiit consensu omnium, superiore Consulatu, scilicet Valentis 6. & Valentiniani 2.

anni 1131.) In A. legitur 131. sublata nota numeri millenarii: in Idac. 1031. & ad oram alias 1131. in Lo. 1206. sed ille numerus accrescit ex eo quod continet annos 75. quos amplectitur Chronicon Prosperi, (juxta illum codicem: nam vulgati habent tantum 67. ut nostra editio 68.) ad cujus calcem positæ sunt istæ omnes collectiones; si ergo ex 1206. tollas 75. firmatur noster numerus 1131. quod in cæteris subsequentibus observes velim. Confirmant hunc calculum omnes veteres qui annos Urbis cum annis Valentis contulere; sic Orosius l. 7. cap. 34. & Diaconus l. 12. Nam si per eos annus primus Gratiani est ab Urbe 1112. ergo ultimus Valentis est 1131. Cave decas diffidere Eutropium, dum facit annum primum Valentis, esse Urbis 1119. Illis enim adde annos 14. regni Valentis, efficies 1133. quos si numeres rursus ab anno 3. Olympiad. 6. ut refert supputatio Varroniana, quam ipse sequitur semper annus 14. Valentis, erit Urbis 1132. si habeatur ratio calculi Catonis, qui incipit ab anno 1. Olympiadis 7. & quem auctor amplectitur, ut tam sæpe dictum est. Quomodo autem sequens Consulatus Ausonii respondeat anno Urbis 1118. ut ipse testatur in secundo Epigrammate de suis Fastis:

Annis undecies centum conjunge quaternis
Undecies, unumque super trieterida necte,
Hæc erit æterna series ab origine Romæ:

erudito Lectori cogitandum relinquo.

Ibid. B. *sub regibus, an. 240.*) Sic habent præter libros supradictos, Cassiodorus recenter editus (nam antiqua editio habet 242.) & Idacius; & quam belle respondeant menti auctoris, diximus supra p. 395. licet omnes pene scriptores ab eo dissideant tribus aut quatuor annis.

sub Consulibus 464.) In Vi. O. 364. apud Vincent. t. 4. 344. sed utrumque minus vere, ut patet ex ipso Eusebio circa Olymp. 67.

sub Augustis & Cæsaribus 427.) In Au. 433. in A. Vi. O. Sa. 424. in Vincent. tom. 4. 526. In Idac. 437. sed in his notæ illæ sunt corruptæ. Etenim cum ex duobus antecedentibus num. 240. & 464. & isto debeat effici summa illa 1131. ipsa nunquam exsurget, nisi legeris hoc loco 427. qua in re habuimus duces Fux. & Lo. præter ipsam rationem calculi; nam licet in hoc posteriori apposita sit summa 502. facta tamen subductione 75. ut jam monuimus, producetur summa illa 427. Præterea a primo anno Romuli, qui fuit natalis Urbis, & annus primus Olymp. 7. juxta auctorem, totidem ab eodem deducuntur an. 1231. usque ad 14. Valentis.

Colliguntur omnes &c.) In Fux. inter illa verba postrema versiculi superioris *anni quadringenti viginti septem*, & initium hujus versiculi: *Colliguntur omnes &c.* inseruntur ista, *post Consulatum Ausonii & Olibrii, Gratiano V. Theodosio I. a quo usque in Consulatum Maximi II. Patherio anni LXIIII.* totidem enim reperiuntur anni a Consulatu Ausonii, ad Consulatum Maximi includendo utrumque extremum; & Chronicon Prosperi totidem etiam & non plures complectitur Consulatus; juxta nonnullos codd. quorum habet rationem illa additio, licet ille liber Fux. careat Chronico Prosperi.

Colliguntur omnes anni &c.) Quæ deinceps succedunt usque ad initium Prosperi, habentur in L. A. Vi. O. P. Pi. Lo. Fux. Peta. Mar. & in duobus mss. Fab. ut enim pene omnia, ut dixi, sunt apud Marcellinum & Idacium, cum nonnulla tamen diversitate, sicut in singulis observare licebit.

usque in Consulatum Valentis VI.) Sic in Vi. O. Sa. A. Peta. Fux. Marcellino, & Mar. nisi quod in Peta. deest *VI.* & in A. pro *VI.* legitur *ter*, mendose: sed in Pi. L. Au. P. *usque in annum Valentis VI.* tamen ex fine Præfationis Eusebii in hoc Chronicon prior lectio confirmatur: mendose autem legitur in Lo. *usque ad Consulatum Valentiniani octies Augusti.*

& Valentiniani junioris it. August.) Nota *It.* significat, ut omnes norunt, *iterum*, sive *secundo*: in Pi. L. Au. P. deest vox *junioris*, ut etiam in fine dictæ Præfationis, sed habent alii libri: at in Sa. pro *iterum*, habes 2. *Augusti*: in Mar. *item* pro *iterum*: apud Marcellinum perperam legitur *Valentiniani Jun. Aug. primum.* Lectio nostra confirmatur codice ms. cujus verba refert Phœnix Aquitaniæ Josephus Scaliger l. 5. de emendat. tempor. p. 211. editiones primæ; cui consentiunt Fasti Onuphrii, & Goltzii, ubi *Valentinianus junior August. II.* & Fasti Sigonii, in quibus *Valentinianus junior Pius F. Aug. II.* Certum quoque est, ex Ammiano, Diacono, Fastis, & aliis Valentem occisum, dum is sextum gereret Consulatum, & Valentinianus junior secundum.

a 15. Tiberii &c. Jesu Christi anni cccli.) Pro *anni cccli.* ut est in Vi. O. A. P. Sa. Fux. Peta. duobus mss. Fab. Marcellino atque in codice Scaligeri, & quod potius est in Præfatione Eusebii, consentientibus omnibus libris, legitur in L. Pi. *anni* 350. in Mar. 352. sed primum confirmatur ex ratione calculi, cum aliter non possit annus 14. Valentis numerari 381. a Christo, ut oportet, nec quod præcipuum est, juxta mentem auctoris, esse ab Abraam annus 2395. nec 3. Olymp. 289. neque ab urbe 1131. in Lo. legitur *anni quattuor centum viginti sex*, qui numerus concurrit cum nostro, si subtrahas illos Prosperi an. 75. de quibus supra. Ex hoc num. 351. nascitur ille 381. qui concurrit cum 14. Valentis: nam adde 351. ad 30. Christi, qui coincidit cum 15. Tiberii efficies 381. hic autem cum esset adeo certus & constans, ita componendi nobis fuerunt anni Imperatorum, ut per adjunctionem annorum cujusque, & fidem librorum perveniremus ad illum numer. 381. sicuti existimamus Hieronymum, & alios Scriptores illius temporis, immo usque ad seculum Dionysii Exigui Abbatis Romani, nullam aliam certiorem rationem habuisse, inveniendi, & assignandi annos Christi, quam per Imperatores, cum additione annorum imperii cujusque; sed lubricam esse, & innumeris spinis circumseptam viam norunt omnes, qui hæc vel minimum gustarunt. Itaque ne mireris, si videas Clementem Alexand. Epiphanium, Theophilum & alios veteres non convenire inter se, & cum recentioribus, in copulandis annis Christi cum annis Imperatorum; aut si non ita constet inter

ipsos

ipsos recentiores peritissimos Chronologos, de anno Christi constituendo cum annis Imperatorum, ut verbi gratia, cum anno ultimo Valentis. Nam Scaliger modo vult esse annum Christi 378. ut in postrema editione lib. de emendat. tempor. modo an. 379. ut priori: Marianus, Onuphrius, Mercator & Baronius, an. 378. Horum sententia firmatur certissimo fundamento; si enim annus 1. Valentiniani concurrit cum *Consulatu Joviani & Varroniani*, ut omnes fatentur, & cum anno bissextili, ut notat Ammianus lib. 26. & cum anno Christi 364. ut fert Æra Dionysii, necesse est Consulatum Valentis, qui est 14. ab altero, incurrere in annum Christi 378. Sed quia non est hujus loci singula examinare, satis sit certam nobis esse auctoris mentem: quam confirmat Albertus in Chron. dum ait *an.* 381. *Valens moritur*: Epiphanius quoque, seu potius epistola liminatis præfixa ejus libris, dum testatur constare ab anno primo Diocletiani, usque ad annum 14. Valentis, esse annos 92. Nam si annus, qui anteit annum primum Diocletiani, est Eusebio annus 287. Christi, illis adde 92. efficies 379. quibus si iterum addas annos duos, quibus Valens supervixit, exsurgent anni 381. Miror quod Anastasius Bibliothecarius in sua Chronographia ms. constituat annum ultimum Valentis, esse Christi 371. hanc enim decem annis Hieronymi summa excedit. Ex superioribus aperte demonstratur, quod antea notavimus, annos a Christo additos fuisse in hoc Chronico, si non contra, saltem præter mentem Eusebii & Hieronymi; alioquin enim collegissent ab Epocha natalis Christi, potius quam a 15. Tiberii, seu a 30. Christi: sed cum ita numerant, hoc faciunt duplici ratione, tum quia mos erat illius seculi tam Christianorum, quam Ethnicorum numerare per Imperatores, cum nullum esset positum principium annorum a Christo ante Dionysium Exiguum, cui hoc acceptum ferimus: tum quia annus trigesimus Christi cum anno decimoquinto Tiberii est certissimus ex illis verbis Luc. 3. *Anno decimoquinto imperii Tiberii Cæsaris &c. Et ipse Jesus erat incipiens quasi annorum triginta*, licet sit magna contentio de illo trigesimo incipiente vel expleto. Qui enim completum volunt, existimant annum decimum quintum Tiberii concurrere cum anno trigesimo primo Christi, & illum passum an. 19. Tiberii, & ita de cæteris. Alii contra, cum anno trigesimo Christi, & ipsum passum anno decimo octavo Tiberii, a quibus stat Eusebius.

A secundo anno Darii &c. anni DCCCXCVIIII.) Pro DCCCXCVIIII. in Au. legitur 999. apud Idac. 969. in Lo. *anni nongenti septuaginta quattuor*, a quibus subtrahe 75. remanent illi 899.

Ab Olymp. &c. anni CIƆCLV.) Pro *anni* CIƆCLV. legis in L. & Pi. *anni* 155. sed mendum est in prætermissione notæ millenarii: apud Idac. 655. noster numerus habetur in Fux. Peta. A. Au. Vi. O. Mar. & Marcellino, & ipsa supputatio idem convincit: nam adde ad annum Abraæ, qui antecedit Olympiadem 1240. illos 1155. conficies annos 2395. quos contexunt Chronica Eusebii & Hieronymi: corrupte in Lo. *anni mille ducenti triginta*. Oportet enim legi 1220. habita ratione annorum Prosperi 75. de qua supra. Phœnix nostræ Aquitaniæ Scaliger refert ex eodem suo ms. *an.* 1155. *& vere*, inquit, *Hieronymus de anno* 1155. *Olympiadico; sed quoad lustrum Romanum, seu bissextum; quia alias Olympiades tunc non norant, an. 2. Olympiad.* 289. qui etiam merito reprehendit Socratem, dum lib. 4. cap. 37. (quem sequitur Cassiodor. lib. 8. histor. Trip. cap. 15.) annum cædis Valentis confert in an. 4. Olympiad. 289. Nam licet hic videretur posse conciliari cum nostro auctore, quia utrique annus 14. Valentis est 3. Olympiad. 289. tamen quia Socrates prorogat Valentis imperium usque ad annum 15. ut cæteri, de quibus supra, & ambo concurrunt ad designandam ejus necem circa eundem Consulatum *Valentis VI. &c.* dicendi sunt semper differre in anno mortis, ratione Olympiaci anni. Nam is est auctori 3. Olympiad. 289. & Socrati 4. Olympiad. ejusdem. Quotus autem fuerit Ausonio, dicemus in Prosperum.

A Solomone & prima ædificatione templi CIƆCCCCXI.) Pro CIƆCCCCXI. ut legitur in A. Sa. Peta. Fux. Vi. O. duobus mss. Fab. & Mar. & Marcellin. habes in P. L. Pi. 311. in Au. Idac. 1311. & in Lo. *mille quattuor centi nonaginta*. Sed in hoc vitiose. Nam debuerat esse 1486. ex accessione annorum 75. de quibus in superioribus Notis cum 1411.

A captivitate Trojæ &c. apud Hebræos erat annus CIƆDLXI.) In L. & Pi. loco CIƆDLXI. lego 561. millenario numero prætermisso. Quod factum est ad imitationem Hebræorum, seu Rabinorum, qui in enumeratione annorum ab orbe millenarios omittunt: vel etiam hujus seculi hominum, qui dum annos a Christo nato numerant, ut 1604. priori nota millenarii relicta, sequentes numeros tantum efferunt. Superiores item libri ut etiam Marcellinus nobiscum sentiunt, quod ipsum vis & ratio supputationis demonstrabit. Nam adde annis ab Abraam 834. qui captam Trojam antecedunt, illos annos 1561. producetur summa 2395. quæ integrum hoc Chronicon componit & complectitur. Porro in Lo. mendose legitur, *anni mille sexcenti triginta quinque*: nam juxta rationem supradictam, licet ad 1411. addas 75. non efficies nisi 1486.

A Mose &c. anni CIƆDCCCCXXXV.) In L. P. Pi. legitur *an.* DCCCXC. in A. duobus mss. Fab. Peta. & in Mar. *an.* 1990. in Au. Sa. Idac. *an.* 1890. in Fux. *mille octingenti nonaginta*: apud Marcellin. ĪDCCLXXXX: in Lo. *anni duo millia novem*, a quibus detrahe 75. supersunt 1934. Verum cum ipsa supputatio annorum, quos auctor deducit ab anno 35. Mosis, seu 1. Cecropis, usque ad annum 14. Valentis, producat summam illam 1935. utroque extremo incluso, ut pro more receptum est apud auctorem, omnes illæ summæ falsæ demonstrantur, unde satius fuit, prælucentem rationem sequi, quam in tanta varietate certi aliquid velle statuere, maxime cum a Libro Lo. uno tantum anno differat ille num. 1935. & idem subducatur ex illis quinque calculis, quos supponit auctor in præfatione a Cecrope, a captivitate Trojæ, a prima Olympiade, a secundo Darii, & a decimoquinto Tiberii, usque ad annum decimumquartum Valentis. Lector etiam facile advertet, quam lubricum fuerit ex affinitate notarum illarum numeralium Latinarum hujusmodi perturbationem, & inversionem inducere.

Ab Abraam &c. anni ĪĪCCCXCV.) Pro ĪĪ. CCCXCV. ut in L. Pi. P. Fux. Peta. Mar. & uno ms. Fab. habes in Vi. O. & Sa. 1393. in A. 2315. apud Idac. 2314. Sed posita a nobis lectio caret dubio. Nam si Christus nascitur anno ab Abraam 2014. absoluto, his adde 381. prodibit summa illa annorum 2395. confirmatur etiam ex eo, quod alioquin annus 14. Valentis non concurreret cum anno 3. Olympiad. 289. si primus annus Olym. primæ respondet anno ab Abraam 1241. & si annus 3. Olymp. 194. opponitur anno primo Christi. Ille numerus 2395. firmatur ex simili nota apposita in præfatione Eusebii, & assensu Orosii lib. 1. cap. 1. atque Marcellini in Chron. in Lo. optime 2470. Nam detractis annis 75. ut diximus, remanent 2395.

continet omnis canon &c.) Videbatur hic versiculus inutilis, cum nihil contineat præter ea, quæ in superiori, qui abest ab Lo. cum iste insit. Agnosces tamen nos inseruisse, quia uterque habetur in Peta. Fux. A. Mar. & codice Cujacii, qui est unus inter tres mss. Fab. & quod videtur præ se ferre denominationem, seu titulum, quem plerique veterum huic libro tribuerunt, videlicet *canones Chronicorum*, ut antea diximus in Apparatu.

A Diluvio &c. supputantur anni DCCCCXLII.) In Peta. 945. in Fux. 895. in Idac. 2212. & in ora Al. 942. sed arguuntur mendi ex aliis mss. & ex his quæ habentur circa annum Christi 30. atque ex fide Marcellini: unde apud Cassiodorum, *A diluvio usque ad Ninum Assyriorum regem anni sunt* 899. quæ summa concurrit cum nostra, si illi addas 43. annos Nini, quibus nascitur Abraam.

pag. 197. col. 2. A. *Ab Adam usque ad Diluvium* ĪĪCCXLII.) Hæc hoc loco ita habentur in omnibus libris, sicut etiam superius circa annum trigesimum Christi. Item apud Marcellinum, Idacium, Cassiodorum in fine Chron. & in hoc postremo sic leguntur, *Ab Adam usque ad diluvium, sicut ex Chronicis Eusebii Hieronymi colligimus, anni sunt* ĪĪCCXLII.

Fiunt ab Adam usque ad decimumquartum Valentis &c. anni V. IƆLXXIX.) Hæc sunt in A. P. Lo. Vi. L. O. Au. Pi. Peta. Fux. duobus mss. Fab. Mar. Sa. Idac. & in fine tam Cassiodor. in Chronic. quam Marcellini, nisi quod in Au. pro 5579. habes 5088. in Pi. L. *Fiunt ab Adam usque ad tempus supradictum* 5577. in Fux. pro 14. & 5579. habes 15. & 5529. in Idac. 5588. in Lo. *Fiunt ab Adam usque ad Consulatum Valentiniani octies omnes anni quinque millia sexcenti quinquaginta quattuor*; sed ubique mendum, nam etiam in ipso codice Lo. juxta ipsam additionem annorum 75. legendum esset 5650. Initum autem a nobis certissimum & justum calculum agnosces ex tribus illis certissimis summis, quas auctor effecit circa annum Christi triginta. Ab Adam usque ad Diluvium: a Diluvio usque ad Abraam: ab Abraam usque ad annum trigesimum Christi. Nam si illis aggregaveris annos Christi 351. qui hinc deducuntur, exsurget summa illa 5579. Hinc corriges ipsum Marcellinum, seu potius ejus Librarium, dum initio

initio (nam est contrarius in fine Chronici) ait Eusebium & Hieronymum in his Chronicis computare ultimum annum Valentis esse mundi 5588. Cæterum post hunc versiculum in A. consequeeter subjicitur *& a 14. anno Valentiniani, qui Valentis usque hodie Ind. 12 Kalend. Martias Imp. Heraclio sunt anni 248. fiunt omnes anni ab Adam usque* 5824. quæ satis produnt novitatem, & forsan illa exemplaria fuisse scripta tempore Heraclii.

D. Hieronymi Chronicon finit) Coronide hac totum opus concludimus sumta ab editionibus Basiliensibus & Sonniana; in primis enim editionibus Ven. & Lut. habebatur *S. Hieronymi interpretatio in Eusebium de temporibus finit*: & in Fux. *Explicit Chronica Eusebii*: in P. literis majusculis & miniatis, *Hucusque Hieronymus presbyter ordinem digessit annorum*, quæ lacuna videtur replenda his *sexaginta duorum*; nam totidem an. 62. continet Hieronymus: in Lo. *Explicit Chronica Eusebii Hieronymi presbyteri Deo gratias Amen*; in Mar. *Hactenus Hieronymus presbyter in Chronicis*. Insuper in Fux. & Pi. adjecti sunt nonnulli Consules, scilicet in Fux. a primis Consulibus usque ad decimumseptimum post passionem Christi cum hoc titulo, *Incipit Descriptio Consulum Romanorum, quo primum ordinati sunt, Bruto & Collatino* &c. in Pi. appositi sunt etiam Consules a decimoquarto Valentis, seu Christi 381. usque ad an. Christi 558. cum hoc initio, *Cons. ordinarii post opus S. Hieronymi constitutum Ausonio & Olybrio* &c. usque ad *xvi. pc. Basilii*. Quæ licet multis mendis sint plena, tamen possunt juvare plurimum studiosum Annalium & Fastorum Consularium ad eruendos multos scrupulos, qui viros doctos exagitant. Ideo ea * addenda existimavi ad calcem Notarum, imitatus exemplum Cuspiniani, Onuphrii & aliorum, qui curarunt undequaque colligere singula fragmenta Consulum, quæ in diversis libris tam Anonymis, quam aliis reperiuntur.

* *Descriptionem illam Consulum, ex quo primum ordinati sunt, quam nonnullis mendis laborantem Illustriss. Pontacus suis Adnotationibus adtexuit, nos cum selectis quibusdam aliis ad Eusebio Hieronymiani Chronici illustrationem monimentis commodiore loco, statim a textu Prosperi cudimus, eamque multo emendatiorem ex Caroli Du Fresne recensione juxta Parisiense ms. exemplar damus.*

ARNAL.

ARNALDI PONTACI
IN
PROSPERI AQUITANICI CHRONICON
CASTIGATIONES ET NOTÆ.

PAG. 197. A. *Prosperi Aquitanici Chronicon*) Nullus est titulus in mss. & primis editionibus Ven. Lut. sed post Hieronymum statim sequitur, *Hucusque Hieronymus presbyter ordinem* &c. at pro illo vulgato titulo in editionibus Basiliensibus, *Prosperi Aquitanici viri eloquentissimi temporum continuatio*. Nos sequuti sumus posteriorem editionem Canisii: in Ul. demum legitur *Chronicon Tironis Prosperi*, de quo in Apparatu.

Nos quæ sequuta sunt &c.) In Vi. O. *Quæ sequuntur Prosper digessit*. Idem in cod. Cujacii, qui est unus ex tribus mss. Fab. & ex quo solo suas varias lectiones in Prosperum collegit V. C. & eruditissimus Nico. Faber; propterea deinceps illius codicis solius mentionem faciemus: in Fa. Lod. *nos quæ consequuta sunt* &c.

ibid. col. 3. *Anni Domini*) Annos Domini ne quæsieris in V. Fa. Lo. Lod. On. Can. Ul. neque demum in exemplaribus Victorino, & Oisellino, in quibus duobus posterioribus, licet anni Domini numerentur, (ut ante notavimus) in Chronicis Eusebii & Hieronymi: nihilominus in Chronico, quod subsequitur, nomine Prosperi (quod tamen diximus esse valde diversum a vulgato & simili Pithoeano) ne vestigium quidem est annorum a Christo. Ratio redditur sub finem eorundem, ubi hæc verba reperiuntur minio scripta, *Hucusque Prosperi Chronographia, in qua Dominicæ Incarnationis annos non adnotavimus, quia in subsequenti Chronographia* (intellige Sigeberti, quæ consequenter describitur) *eadem pene & eo amplius quam a Prospero, a Sigeberto monacho sub annis Domini recitantur a tricesimo octuagesimo primo* (sic legendum in Vi. ut est in O. ...ro *octavo primo*) *Dominicæ Incarnationis incepta, quo Hieronymus presbyter Chronicorum suorum finem fecerat*. Sed nec verisimile est Prosperum eam rationem numerandi iniisse per annos Christi; nec dum enim in usu recepta erat, ut pote quæ, ut diximus, circa Olympiadem 194, originem habuerit a Dionysio Exiguo, Prospero multis annis posteriori. Hic autem obiter Lectorem monitum velim, codices Lo. & Fa. ita sese habere, ut in illis apponantur e regione Consulum notæ numerales, non quæ annos imperatorum per seriem repræsentent, ut in vulgatis, & sicut observatum in Eusebio & Hieronymo, sed quæ ordinem Consulum numerent, a primo ad ultimum progressione facta; ita ut e regione Valentiniani VI. & Nomi Consulum, appingatur numerus 67. cum in vulgatis sit 22. quo indicatur annus 22. Theodosii junioris. Postremo non est quod desideres hic varietatem Chronographiæ, pro varietate librorum, sicut hactenus factitatum in Eusebio & Hieronymo: diversa enim est ratio inita a Prospero, ut singulas quasque historias per Consulatus digerat: & omnes libri qui habent edita, ordine in hoc semper conveniunt, ut easdem historias eodem ordine & sub iisdem Coss. comparent, a quibus raro discedimus, nec unquam sine caussa eaque necessaria.

col. 1. A. *Anni ab Abraam*) Comparamus annos ab Abraam per decadas cum annis Christi: sic enim præscribit Lo. nec alienum videtur a mente Prosperi, qui cum suscepit Hieronymi institutum persequi, ut hic annos Abraam suo Chronico adjecit, sic & is potuit vel debuit attexere. In vulgatis quidem & Fa. exstabant anni mundi per decadas descripti, juxta calculum Eusebii, sed annos Abraæ in eorum locum reposuimus, cum illi ab orbe hactenus prætermissi fuerint in superioribus.

Romanorum xli.) Pro 41. habes in Ul. 15. corrupte: utrumque autem abest a cod. Cujacii, teste Fabro. Sed cum in sequentibus observetur nota numeralis, quotus imperator quisque sit, nil est caussæ cur non etiam adscribatur hoc loco. Major inest difficultas quare Gratianus dicatur 41. cum Valens antecessor dicatur ab Hieronymo & Cassiodoro 38. consentientibus omnibus libris: sed satisfit, si dicamus non esse absurdum aliam fuisse mentem Prosperi, cum in hac re varii sint scriptores; ut verbi gratia, Orosius nuncupat Valentem 39. imperatorem, Gratianum 40. & ita de cæteris. Diaconus autem vocat Valentem 43. Imperatorem, Gratianum 44. Marianus numerat Valentem 47. Gratianum 48. Contractus Valentinianum 38. Valentem 39. Gratianum 40. & ita ut singulis placet. Nobis satis sit ex libris certo de mente Prosperi constare.

Gratianus cum fratre &c.) Paragraphus hic bis olim repetebatur: nos, uno præciso, alterum retinuimus, cum sic dictent codices Lo. Lod. Fa. & præterea sententiæ vis & ratio. In Ul. alterius loco legitur, *Theodosius ordinatur Imperator a Gratiano Sirmii, ad quem Theophilus Paschale scribit*.

Regnum Romanorum) Hic titulus primæ columnæ præfixus erat in impressis & Fa. ideoque retinuimus, verisimile tamen est eandem methodum initam a Prospero, quæ ab Hieronymo, apud quem desideratur vox *regnum*, ut in aliis columnis, maxime cum in Vi. O. Lod. On. Ul. & Can. utrumque desit in singulis columnis seu paginis.

Ausonio & Olybrio Coss.) Vulgati habent *Musonio*. sed restituimus *Ausonio* ex Al. Lo. Lod. Can. Ul. & ita habent Fasti, Marcellinus, Cassiodorus in Chronico. sic etiam legendum notarant Cuspinianus in Cassiod. pag. 513. & Vasæus in Chron. Hispan. pag. 52.. forsan ex ipso codice Alcobacensi, cujus ipse mentionem facit, & ex quo vir eruditissimus & pius Andreas Schottus collegit suas varias lectiones, quibus usi sumus. Nec hallucinantur Josephus Scaliger, & Onuphrius Panvinius, cum indicant hunc Ausonium, esse nostrum Ausonium Burdigalensem poetam insignem: quod facile demonstratur contra eos, qui a nobis tantum virum abigunt, ex ipso Ausonio cum de suo Consulatu scribens inter Epigrammata, significat eum incidisse in annum tertium Olympiad. 289.

Fors erit, ut lustrum, cum se cumulaveritistis
Confectam Proculus signet Olympiadem.

Porro illa nota *Coss.* deest in Lo. Lod. & Ul. non solum hoc loco, sed in aliis deinceps Consulibus. At in Fa. hoc priori loco tantum est *Cons* in cæteris locis abest. Insuper vocabulum *Olybrio* scribitur in Ul. Fa. Mar. & semper in codice Theodosiano (ubi etiam pro *Ausonio* reperies sæpe *Auxonio*) per *i*, pro *y*, sed alii libri, Fasti, Ammianus, Zosimus, Comes Marcelli, Socrates & alii appingunt *y*; ideo nihil muto.

post mortem patrui, Theodosium Theodosii filium) Prius putide legebatur *post mortem patrui Theodosii Theodosium filium*; sed sequuti sumus Al. Fa. Can. Ul. Lo. Lod. Nam etiam certum est Valentem, fuisse patruum Gratiani, & Theodosium, de quo mentio facta est circa an. 12. Valentis, fuisse patrem (non autem Honorium ut vult Victor) Theodosii imperatoris, testantur cum Hieronymo & Prospero, Ammianus lib. 29. Ambrosius in orat. in fun. Theod. Orosius lib. 7. cap. 33. Cassiodorus & alii. Porro quo jure annus primus imperii Theodosii Consulatui Ausonii & Olybrii adnumeretur, sciet is, qui idem haberi observabit apud Marcellinum, Socratem lib. 5. cap. 2. & alios plures.

Theodosius &c. Gothos superat, & e Thracia pellit) Absunt ab Lo. Lod. Ul. Fa. Mar. & a tribus Vatica. quos legi: quid in cæteris non habeo, cum Spondanus nil in Prosperum observarit. Verum Gothos fuisse victos a Theodosio, multis præliis hoc ipsum testantur Marcellinus, Victor, Claudianus de 4. Consula. Honorii,

Nulla relicta foret Romani nominis umbra:
Ni pater &c.

Diacon. lib. 11. & alii. Quo autem anno obtinuerit victoriam de Gothis, nulla est mentio certa apud veteres. Nam quod Theodoretus lib. 5. cap. 5. describens illam victoriam, putat Theodosium Gothos expugnasse, antequam Augustus crearetur, adversos habet & repugnantes omnes historicos.

Longobardi ab extremis Germania &c. primum vicerunt) Desiderantur hæc in V. Va. Var. Lo. Lod. Fa. Mar. Ul. videntur tamen desumta ex Diacono libro 1. de Longobardis, cap. 1 & 7. nisi quod hic pro insula *Scandia* habeat *Scandavia*, ut pro *Iborea* legit *Ibore*, nec tempus assignat.

novarum sedium avidi) Emendatior lectio ex fide Can. quam olim *novarum sed tionum avidi*.

Sempronius apprime eruditus agnoscitur) Absunt ab V. Va. Vat. Lo. Lod. Fa. Mar. Ulr. meminit Athanasius Sempronii Episcopi Galliæ, inter eos qui subscripserunt synodo Saraicensi: nescio an sit idem ipse, de quo auctor.

ibid. B. *Ea tempestate Priscillianus &c ex Manichæorum, & Gnosticorum dogmate &c.*) Sic necessario legendum est & non *Priscianus*, ut antiquitus, vel *Priscillaus* ut in Fa. ubi tamen supra scriptum est alias *Priscillianus*: in qua voce restauranda sequuti sumus Lo. Lod. Mar. V. Va. Ulr. & Al. teste etiam Vasæo in Chro. Hispan. de quo supra. Accedit auctoritas Hieronymi epistol. 66. ad Ctesiphont. adversus Pelag. & lib. de script. eccles. & August. lib. de hæresib. hæres. 7. ex quibus tota ista sententia, videtur pene ad verbum depromta. Facit etiam Sigebertus, qui ut plurimum sequitur Prosperum. Cum quibus convenit Leo Epistol. 93. dum scribit *Priscillianistas & Manichæos ita fuisse conjunctos, ut solis nominibus differrent* Severus etiam lib. 2. ait *Priscillianistas*, secutos fuisse dogma Gnosticorum, contra quod Concil. Toleta. 1. & Bracar. coacta sunt.

Episcopo de Gallecia) Habes hic etiam instauratum locum pro *Episcopus de Galaria*, ut in impressis vel *Episcopus Galatia* ut in V. vel *Episcopus de Gatia* ut in Va. Vat. vel *Episcopus de Galliis* ut apud Mar. & Ulr. vel *Episcopus de Galarie* ut in Fa. vel *Episcopus de Caleria*, ut in Lod. nam hanc vocem scribendam *Callacia*, contendit Ælias Vinetus in Eutropium & Ausonium; cui videtur favere Dio lib. 37. *ubi Calæcia*, & Notitia imperii Romani, in qua *Callecia*, quam facit unam ex 7. provinciis Hispaniarum Zosim. lib. 4. ἐν Ἰβηρίᾳ Καλλεγίας, unde otiundum refert Theodosium Magnum. Secuti sumus Lo. Al. & Vasæum, qui prius correxerat hunc locum juxta illum codicem Alcobaciensem. Vox autem *Gallecia*. seu *Gallacia*, est recepta in Martyrologio Rom. & passim alibi, estque regio Hispaniæ; quæ vulgo *Galitia* dicitur, in qua Compostella, hodie Minio flumine a Portugalli a distincta, ut olim Durio a Lusitania, de qua Sillius Italicus, Justinus, & alii. Unde Junius Brutus Callaicus dicitur, quod eam expugnarit, a Strabone & Plinio; ab aliis *Callæcus*, vel etiam *Gallicus* corrupte. Nam quod Priscillianus fuerit Hispanus, non Galata ex Galatia regione Asiæ ad Pontum Euxinum, satis constat ex Hieron. dicta epist. 66. Isidor. in etymolog. lib. 8. cap. 5. & Augustin. de hæresib. Quod etiam fuerit Episcopus Hispaniæ, patet ex Sulpitio Severo, & ex ipso Hieronymo lib. de scripto. Ecclesiast. ubi testatur ipsum fuisse Episcopum *Abila*, non quidem illius quæ est in Phœnicia, ut deceptus putat Desid. Erasmus, cujus meminerunt Suidas, Plin. lib. 5. cap. 18. Stephanus de urbi. Ptolemæus & alii: sed illius quæ in Hispania, & quæ Ptolemæo Ἄβυλα dicitur, & hodie *Avila*, vide Joan. Marianum lib. 4. cap. 20. de reb. Hispaniæ, ubi vocat *Priscillianum Præsulem Abulensem*, quo etiam titulo insignitur celebris ille Tonstatus, qui cum fuerit ejusdem civitatis Episcopus Vulgo *Abulensis* nominatur. Hinc crediderim apud Hieronymum & Sophronium ejus Metaphrastem corrupte legi *Abile* seu Ἀβίλης, cum jota vel ι, pro *y*, vel *υ*: corruptius apud Sulpitium scriptum *in oppido Labilensi*, pro *Abilensi*. Ad extremum omnes libri conveniunt in disponendo situ horum ad eundem Consulatum.

Gratiano V. & Theodosio Coss.) Sic a nobis recognitus locus pro *Gratiano & Theodosio V. Coss.* Fastorum Græc. Marcellini & Cassiodori, ad imitationem V. Va. Vat. Lo. Fa. Can. On. Ulr.

Ambrosius pro Catholica &c. scripsit) Ita recensenda esse voluerunt Lo. Lod. Ulr. Mar. *pro Catholica &c. Ambrosius scribit*.

Theodosius cum Thessalonica ægrotaret, ab Ascholio ejusdem civitatis Episcopo baptisma suscepit) Antea pro *ab Ascholio* legebatur *a Basilio*. Sed quia tota sententia abest ab V. Va. Vat. Fa. Lo. Lod. Mar. Ulr. nec antiqua lectio poterat constare cum iis, quæ leguntur in epistola synodali Concilii Constantinopolitani, & apud Sozomenum lib. 7. cap. 4. ac Socratem lib 5. cap. 6. Nicephor. lib. 12. cap. 36. & Cedrenum dum tradunt Theodosium ab Ascholio Episcopo Thessalonicensi baptizatum; existimavi optionem mihi esse datam tacite ab ipsis libris (cum nil testentur de mente Prosperi) amplectendi potius veritatem, quam nimis religiose immorandi in retinenda editorum lectione sine teste & ratione, quia etiam verisimile mihi fit esse errorem solius Librarii. Cum enim olim scriptum esset *Ascholio*, vel *Acolio*, Librarius refugit illud nomen ut insolens, & effinxit *Basilio* ascito *b*, ante *a*, & mutata syllaba *co*, in *si*: sicut etiam vides interpretes Socratis & Sozomeni, vel potius Typographos pro *Ascholio*, sicuti illi habent Ἀχόλιος, exhibere *Acholius* demto *s*, ut apud Cassiodor. histor. Trip. lib. 9. cap. 6. *Acolius*, nisi dicas istud esse Latinis familiare, cum legatur apud Ambros. epist. 59. dum agit de vita & obitu ejusdem Episcopi Ascholii, & alterum Græcis.

Procurante Gratiano &c. usque *cum Gothis*) Absunt ab Lo. V. Fa. Va. Vat. Lod. Ulr. sed consona sunt his, quæ scribit Sozom. lib. 7. cap. 4.

Synodus Patrum cl. apud &c. usque *negantem*) Hæc quoque non exstant in Fa. V. Va. Vat. Lo. Lod. Ulr. sed quia illa *Synodus* universalis debet esse unicuique pio valde commendata, sicuti est Gregorio Magno instar Evangelii, retinuimus non quidem suo veteri loco sub Consulatu superiore, sed in hunc 3. post mortem Valentis: quia Marcellinus, Socrates lib. 5. cap. 8. & alii hoc ipsum præscribunt: nec est ullus veterum, qui adversetur. Socrates quidem scribit convocatam fuisse superiori Consulatu, sed celebratam in hoc & mense Majo. Nec debet hæc translatio displicere Lectori, cum hoc ipsum urgeat ratio, & nil obstet præter vulgatorum auctoritatem.

Patrum cl.) Quæ male addita, præscidimus. Nam antea *Patrum* 180. non quidem exemplaribus freti, cum neutrum in illis occurrat, ut ante diximus, sed auctoritate Socratis, Marcellini tom. 2. Concilior. Cassiodori in histor. Tripar. Bedæ, Contracti, & aliorum. Et quia notum est omnibus veteres, cum hanc synodum Constantinopolitanam exprimere volunt, eam compellare *synodum* 150. *Episcoporum*, ad differentiam aliarum generalium.

Evagrio & Eucherio) Antea legebatur *Evagrio & Eleutherio*, in vulgatis, On. Car. seu *Eleucerio*, ut in V. Va. Fa. vel *Everio* ut in Lod. sed pro *Eleutherio* reposuimus *Eucherio* juxta Lo. Var. Ulr. Marcellinum, Cassiodorum, Fastos Siculos, (ubi Εὐχερίου) Capitolinos, Socratem lib. 5. cap. 8. apud quem Εὐχαρίδο, & ex eodem apud Cassiodorum lib. 9. histor. Trip. cap. 12. *Eucharius*. Idem habent nobiscum Inscriptiones veteres apud Onuphrium & Gruterum. Favent etiam fragmenta Fastorum, sub finem codicis Pithoeani, quæ require post Notas. Volebant Fasti Capitolini & Onuphriani, & quamplurimæ leges Augustales in codice Theodosiano, Cassiodorus, Marcellinus, Libri Lo. Fa. V. Va Vat. Ulr. Pi. (qua Nota significabimus deinceps dicta fragmenta) ut pro *Evagrio* reponeremus *Syagrio* Nihilominus prævaluit auctoritas vulgatorum, cum Fastis Siculis, Socrate & Cassiodoro in histor. Trip. apud quos *Evagrius*,

sicut

sicut in Marcellino Onuphrii post vocem *Syagrio*, subsequitur *alias Evagrio*,

Gregorius Nazian. &c. usque *obiit*) Desunt in Fa. V. Va. Vat. Lo. Lod. Ulr. quamvis autem sententia sit veritati consentanea, quia ipse Hieronymus ad Pammachium, ad Ruffinum & ad Domnionem epist. 51. vocat Gregorium Nazian. *suum catechistam*; & adversus Jovinianum *suum praeceptorem*, ut etiam lib. de scriptor. Eccles. quo ex loco ista verba videntur desumta; tamen situs nullo modo convenit, cum ipso Hieronymo dum lib. de script. Eccles. scribit illum *decessisse sub Theodosio principe ante hoc ferme triennium*. At cum ipse ibidem testetur se absolvisse hujusmodi librum de scriptor. Eccle. anno 14. Theodosii, sequitur Gregorium Nazian. vita functum anno 11. Theodosii, unde apposite Sigebertus in Chron. ejus obitum ad illum annum 11. refert.

Antonio & Syagrio) A. Lo. Fa. & Fasti Siculi legunt *Antonino*: Fasti Sigonii & Onuphrii *Anthemio*: ad oram editionis Basiliensis 1539 annotatur reponendum *Evagrio* pro *Syagrio*, & ita habent Fasti Sigonii & Onuphrii. Sed Cassiodorus, Marcellinus & pleræque leges in codice Theodos. retinent vulgatam scriptionem, nisi quod in eodem codice modo *Syagrio* per *y*, modo *Siagrio* per *i*. sed prius est omnium Fastorum & communius apud omnes historicos.

XV. die quo fuerat susceptus, occiditur) Clarius ex V. Va. Var. Fa Lo. Lod. quam olim *XV. quo fuerat susceptus die occiditur*.

Athanaricus rex occiditur) De anno cum auctore conveniunt Cassiodorus, Contractus & Socrates lib. 5. cap. 10. Sed Marcellinus & Sigebertus in annum superiorem referunt. Illi autem omnes dissident ab auctore in eo, quod volunt eum morbo periisse; & ejusdem sententiæ sunt Diaconus lib. 12. in quo *Athalaricus*, Zosimus lib. 4. Orosius lib. 7. cap. 34. Themistius orat. 6. Ammian. lib. 27. licet hic solus referat ejus obitum sub Valente, paulo ante mortem Valentiniani. Unde forsan hoc loco inscitia Librarii legitur *occiditur*, pro *occidit*.

pag. 199. col. 2. A. *Merobaude II. & Saturnino Coss.*) *Merobaude & Saturnino Coss.* Fa. V. Lo. sine II. Idem in Fastis Siculis; verum legitur in Fastis Sigonii *Merobaude V. C. iterum*, & in Fastis Capitolinis, Pi. Marcellino & Cassiodoro.

Arcadius &c.) *Archadius* Lo. Lod. & etiam Cassiodorus tam editus, quam ms. in histor. Tripar. Sed sine aspiratione Fasti, Marcellinus, Cassiodor. in Chron. codex Theodos. passim, Sigebertus, Zosimus, Diaconus, Orosius, denique scriptorum cohors universa. Quoad historiam & tempus, idem sentiunt Cassiodorus in Chron. & lib. 9. histor. Tripar. cap. 18. Socrates lib. 5. cap. 10. Sozom. lib. 7. cap. 12. Marcellinus, Contractus, Fasti.

Petronius Bononiensis Episcopus moritur) Hæc non habentur in V. Va. Var. Lo. Lod. Fa. Ulr. Quin autem Petronius fuerit Episcopus Bononiensis circa hæc tempora, nemo potest dubitare, cum idem testentur Gennadius cap. 41. Ado, Martyrolog. Roman. Concilium Aquilejense, Vincen. Antoninus, Petrus in catalogo. Sed quod objerit hoc Consulatu, nullo modo potest sustineri, cum tunc viveret adhuc Eusebius Bononiensis, cui est suffectus Felix, & huic tandem Petronius, itaque magis Gennadio credendum est, dum scribit eum vita functum, Theodosio & Valentiniano juniore Augustis, quem Ado sequitur. Quo vero anno, doceat si quis scit.

Ricimere & Clearcho) Vulgati habebant *Nicomede & Clearcho*: in Fa. *Racomede*: in Lo. Pi. Ulr. *Ricomede*: in Lod. & sæpissime in codice Theodosia. *Ricomere*: in Mar. *Richomere*, sicut habent Ammianus lib. 31. Zosim. lib. 4. Fasti Siculi Ρ'ηχομηρδ: Socrates lib. 5. cap. 12. Ρ'ηχομιλιχνδ, nisi sit λ, pro δ, vitio Librarii: Cassiodor. lib. 9. histor. Tripar. cap. 21. habet etiam *Richomere*. Nam sic mss. unde corrige editum Cassiodo. ubi *Rithomere*.

Clearcho) *Clearco* Fa. Lo. sed corrupte, ut antea docuimus circa an. Christi 377. Nemo enim nescit apud Fastos Græcos & alibi scribi Κλέαρχος, pro Κλεαρχος.

Honorius &c. nascitur) Idem & iisdem Consulibus Marcellinus, & Socrates libro 5. cap. 12 Cassiodor. lib. 9. histor. Tripar. cap. 21.

post Damasum Syricius) Locus hic ita castigatus ex V. Va. Vat. Al. Lod. Isidoro lib. de vir. illust. cap. 16. Marcellino, Sigeberto sectatoribus Prosperi, cum ejus loco in Lo. haberetur *post Damasum Seritius*: in Fa. Ven. Lur. *post Damasum Sericus*: in omnibus aliis editionibus *post Damasum Ursinus*; quod illustrissimus Baronius tom. 4. Annal. jam observaret corrupte legi, & in ejus locum substitui debere *Syricius*. Nam & sine ulla controversia post Damasum electus fuit *Syricius*, ut antea ab adversariis Damasi *Ursicinus* seu *Ursinus*, eodem tempore cum Damaso fuerat electus, ut vidimus supra apud Hieronymum: de quibus Ammian. lib. 27. *Damasus & Ursicinus supra humanum modum ad rapiendam Episcopalem sedem ardentes scissis studiis asperrime conflictabantur* &c. Contractus vetus habet *Ursinus*, sed editus apud Wechel. an. 85. *Siriacus*.

præfuit) Additum est *annis* 16. in Lo. Fa. *annis XIV.* in Ulr.

In Britannia &c. transfretante se Gratianus &c. occisus est) Comprobato mecum, quod ex Al. Lo. Lod. Fa. Ulr. Mar. huc transtuli potius, quam ut olim *transferente se Gratianus*; vel ut in V. Va. Vat. *transferente Gratianus*. Hanc autem cædem Gratiani ad superiorem Consulatum referunt Socrates lib. 5. cap. 11. Sozome. lib. 7. cap. 12. & 13. & Marcellinus (& hic addit ad diem 8. Cal. Septemb.) Fasti Onuphrii, & Sigonii, atque Cassiodor. lib. 9. hist. Trip. cap. 21. sed ipse in Chro. & Contractus conveniunt cum auctore. Nihilominus cæteri videntur propius accedere ad ortum Gratiani, quem Hieronymum ascripsit anno 23. Constantii Imper. sicut testantur Socrates & Sozomenus, is decesserit natus annos circiter 24. Quod enim Victor produxerit usque ad annos 38. sapit errorem Librarii non secus ac ea, quæ habentur apud Ammianum lib. 27 lapsum auctoris, ubi ait Gratianum adultum fuisse, quando Augustus creatus est. Etenim si imperavit annos quindecim, ut volunt Socrates & Sozomenus; vel sedecim, ut alii, & demonstratur ex supputatione facta a 9. Calend. Novemb. Consulatus *Lupicini & Jovini*, quo Augusti dignitatem assequutus est, usque ad 8. Calend. Septemb. *Coss. Merobaude & Saturnino*, quo obiit, ejus ævum esset 29. aut 30 annorum; sed nil est, cur horum duorum potior sit auctoritas quam cæterorum.

Gratianus Parisiis) Correximus *Parisiis* pro *Parisius*, ut olim, sequuti Lo. Lod. Mar. Ulr. Can. On.

Merobaudis magistri militum proditione) Probabatur admodum lectio codicis Ulriciani *Merobaude magistro militum proditione*; testis enim est Pacatus Merobaudem occisum a Maximo, ut familiarem & intimum Gratiani, & hunc illo invito a militibus proditum. Nihilominus solita religione deterritus, ne a tot libris discederem, nil mutavi: maxime cum de eadem re vix idem semper omnes scriptores.

Valentinianus &c. regnavit an. 8.) Discessio facta est a vulgatis & omnibus chirographis: hi enim non nisi septem annos tribuunt, sed scito id institutum ad imitationem Ulriciani codicis. Eam enim esse auctoris mentem nemo dubitarit, qui adverteret ascribi ab eo ipsius Valentiniani obitum post octavum Consulatum, scilicet *Arcadii & Ruffini*, ut proinde anni 8. necessario sint numerandi: unde non solum hoc loco castigandæ fuerunt editiones, sed etiam series tam in notis numeralibus annorum Christi, quam Valentiniani.

habitat) *habitabat* Lo. Lod. Fa.

Hieronymus &c. egregio ingenio & studio) Adjecimus *&*, juxta Lo. Lod. Mar. Vlr. Can. O.

ibid. B. *Burdegalensi*) *Burdigalensi* Lo. Lod. idem infra aliis in locis, ubi fit mentio *Burdegala*, sed de hoc vide quæ supra,

Treviris) *Treveris* Lo. Lod. De hoc supra.

Prætorio, a Maximo) *Aliqui Prætorio a Maximino V.* sed vulgata scriptura tam est certa ex fide veterum scriptorum, ut non egeat probatione; neque tamen semel monuimus duo ista nomina *Maximus* & *Maximinus*, sæpe confundi in eadem persona. Sed eruditissimus Josephus Scaliger lib. 1. cap. 10. in Auson. legit *Prætorio Maximi* ex vetustissima scheda, ut loquitur: nihilominus omnia nostra exemplaria veterem lectionem retinent, quam confirmat Hieronym. dum lib. de scriptor. Ecclesiast. scribit *Priscilianum Treviris a Maximo tyranno cæsum*, & Sulpitius lib. 2. dum refert *Evodium*, seu ut scribit, *Emodium nocentem pronuntiasse Priscillianum, & gestis delatis ad imperatorem ipsum censuisse Priscillianum, sociosque ejus capite damnari oportere*, & Isidor. in Chron. *Priscillianus a Maximo tyranno gladio caditur*.

cum Eucrocia Delphidii Rhetoris) *Delphii* Lo. *Delfidi* Lod. *Delphi* Mar. *cum Eucroti Adelfi directoris* Ulr. Adelphii hæretici Massaliani meminit Theodoretus lib. 4. cap. 11. a quo Photius in bibliotheca scribit Massaliano dictos Adelphianos, contra quod ipso teste, Synodus γενομένη ἐν Σιδη, in Side urbe Pamphiliæ, præside Amphilochio: non multo post refert Theodoretus Arcadium evectum ad dignitatem Augusti; itaque circiter annum Christi 386. juxta calculum Prosperi, vel 383. juxta Onuphrium & Baronium. Sed nullo modo est probabile Prosperum loqui de homine Asiatico. Sed conjicio literam finalem *a*, vocis præcedentis *Eucrocia*, fœde copulatam cum voce *Delfi* seu *Delphidii*, sicut sæpe monui ex eodem fonte manasse similes errores. *Euchrocia* autem Burdegalensis memi-

meminit Severus lib. 2. qui ita cum *h* pingit, & *Delphidii* Rhetoris etiam Burdegalenſis. Hieronymus epiſt. 150. ad Hedibiam, Sidonius epiſt. 10. lib. 5. Ammian. initio lib. 18. Auſonius de profeſſoribus carm. 5. Pacatus in Panegyrico Theodoſ. & quod præcipuum eſt, ipſe Hieron. ſupra ad an. Chriſti 358. idque conſentientibus omnibus exemplaribus.

Latroniano) Al. *Matroniano*: Ulr. *Latrentano*, ſed mendoſe, ut conſtat ex Sulpitio lib. 2. & aliis.

Honorio n. p.) Sic repoſuimus ex Lod. V. Va. Vat. & Caſſiodoro, pro *Honorio nepote* ut olim. Nam illæ ambæ literæ n. p. non ſignificant *nepotem*, ſed *nobiliſſimum puerum*, ut ſciunt qui vel minimum ſunt verſati in inſcriptionibus & notis antiquis. Unde in Faſtis iſta leguntur *Fl. Honorius Theodoſii Auguſti fil. nobiliſſ. puer.* & cum in codice Theodoſ. frequens ſit mentio iſtius Conſulatus modo pingitur n. p. modo nb. p. modo explicate *nobiſſimus puer*. Nam cum Conſulatus ei fuit delatus, agebat duos annos, ut docent ſuperiora, unde Claudianus.

Inter cunabula Conſul
Proveheris ſignans poſito modo nomine Faſtos,
Donaturque.

Theodoſio II.) *Theodoſio III.* V. Fa. ſed mendoſe, ut docent Faſti, Socrates & omnes ſcriptores.

Victor eodem anno ab Arbogaſte eſt interfectus) Addidimus *eodem anno*, & *eſt*, ſuadentibus Va. Vat. Lo. Lod. Fa. Ulr. & quia hoc ipſum teſtantur Faſti, Marcellinus, Victor, & ſatis etiam indicat Proſper, dum idem refert eodem anno.

Ithacius) *Itacius* Lo. Lod. ſed cum aliis mſs. conſentit Sulpitius lib. 2. ut ſcribat cum *h*, ſic & Hieronymus lib. de ſcriptor. Eccleſ.

Langobardi &c. uſque *regnavit annis 33.*) Deſiderantur in V. Va. Vat. Lo. Lod. Fa. Ulr. nec dubium quin ſint ſumpta ex Diacono lib. 1. de Longobardis cap. 10. unde videbatur hoc loco pingendum *Longobardis*. Nos tamen cohibuit auctoritas tam vulgatorum, quam Velleii & aliorum, qui eandem ſcriptionem retinent. Strabo etiam lib. 7. dum hanc ipſam hiſtoriam narrat, quam Paterculus, vocat eos Λαγκόσαργυς, videnturque eſſe ii populi, qui Ptolemæo Λαγγοβάρδοι & Λογγιβάρδοι nuncupantur.

Ajonis) Refecta vox mutatione literulæ pro *Ajovis* ex On. Can.

pag. 200. col. 8. A. *Neoterio*) Sic repoſuimus ſequuti V. Lod. Mar. On. Can. Ulr. marginem H. & *B* Faſtos, Marcellinum, Caſſiodorum, Ammianum, cujus loco legebatur *Necteorio* in aliis vulgatis, ut etiam in Va. Sed in Vat. *Nebeteorio*: in Al. *Neuterio*: in Fa. *Neetheorio*: in Lo. *Neopheorio*? in Faſtis Siculis Νεωτερίου.

Signum in cælo quaſi columna pendens ardenſque per dies 30. apparuit) Deſunt in V. Va. Lod. Lo. Ulr. Sed videntur excerpta ex comite Marcell. *Signum*, inquit, *iiſdem Coſſ. in cælo quaſi columna pendens ardenſque per dies 30. apparuit.*

quaſi columna) Adhibita hujuſmodi caſtigatio ex On. Can. Marcellino Sigeberto, & aliis pro *quaſi columba*.

Theodoſius &c. uſque *recondit*) Deſunt in V. Va. Lo. Lod. Fa. Ulr. Meminerunt tamen hujus translationis Sozomenus lib. 7. cap. 21. Caſſiodorus lib. 9. hiſt. Tripar. cap. 43. & Sigebertus, qui eam deſignat circa annum Chriſti 392. & cum auctore circa an. ſextum Theodoſii, ut Cedrenus circa eundem an. 6. Verum in annum ſequentem remittenda, ſi credimus Marcellino, Theodoſium non ante annum inſequentem Conſtantinopolim reverſum.

Titiano) *Tatiano* Lod. Mar. *Taziano* Lo. *Tatiano* Ulr. Pi. ut Faſti Siculi, Zoſim. lib. 4. codex Theodoſ. paſſim, ſed noſtra lectio habetur in aliis mſs. & Can. On. Faſtis Capitoli. Onuph. Marcellino, Caſſiodoro, Auſonio in Panegyr. Socrate lib. 5. cap. 18. Caſſiod. lib. 9. hiſtor Trip. cap. 24. licet in nonnullis editis *Daciano*, & in mſs. *Datiano*.

Eugenius &c. uſque *uſurpavit*) Abeſſe comperies ab V. Va. Lo. Fa. Lod Ulr. unde videntur penitus eradenda, cum idem dicatur ſequenti anno & verius, cum Faſti & alii ſcriptores referant ejus imperium poſt mortem Valentiniani.

Valentinianus &c. periit) Marcellinus rejicit mortem Valentiniani in ſuperiores Conſules, ſed labitur, quia Epiphanius lib. de ponderibus & menſuris, & Caſſiodorus in Chron. eam notant iiſdem *Coſſ. Arcadio & Ruffino*, nec contradicit Zoſim. lib. 4. immo illis favet, ut etiam apertius Socrat. lib. 5. cap. 18. & cap. 25. Caſſiod. lib. 9. hiſt Tripart. cap. 24. & 45. dum tradunt Theodoſium remeaſſe Conſtantinopolim, iiſdem Coſſ. decima die Novembris relicto Romæ Valentiniano, & Valentinianum obiiſſe ante Conſ. *Theodoſii 3. & Habundantii*, & antequam Honorius fieret Auguſtus die 10. Januarii, *Conſ. Theodoſio* &c. An vero mors fuerit ſpontanea, ſicut vult auctor cum Caſſiodoro, & Sozom. lib. 7. cap. 22, an illata ab alio juſſu Arbogaſtis, ut ſentiunt Marcellinus, Oroſi. lib. 7. cap. 35. Socrat. lib. 5 cap. 25. jam eo tempore dubium erat, ſicut teſtatur Ruff. lib. 2. cap. 31.

auſteritate) *audacitate* in V. Va. Fa. Sed in Fa. & Va. eſt ſupra ſcriptum *alias auſteritate*, ſicut habent alii libri On. Ul. Can. Sigeber.

Habundantio) *Abundantio* ſine ſpiritu in Ulr. Fa. Mar. Can. ſic Faſti Capitoli. & Siculi, codex Theodoſ. paſſim, Zoſimus lib. 5. Socrat. lib. 5. cap. 25. apud quem Ἀβουδαντίου, pro quo in mſ. Italico Ἀβουνδαντίου. Sed Faſti Sigonii & Onuphrii & Marcellinus noſtram ſcripturæ rationem tuentur, ut & Lo. atque Caſſiod. in ultima editione tam in Chro. quam lib. 9 hiſt. Trip. cap. 45.

Honorium pater &c. uſque *ad facta ſunt*) Non habentur in V. Va. Lo. Fa. Lod. Ulr. & fortaſſe mutuatus eſt iſta Librarius ex Marcellino, ubi ad verbum reperiuntur, niſi quod loco 17. *ab Urbe miliario* ſcriptum eſt 7. *ab Urbe miliario*. Cui conveniunt Socrates lib. 5. cap. 25. & Caſſiod. in hiſt. lib. 9. Trip. cap. 45. Nam in Chronico rejicit in ſuperiorem Conſulatum.

Arcadio III. &c.) Horum Conſulatum concurrere cum an. 1. Olymp. 294. teſtantur Socrat. lib. 5. cap. 26 Caſſiod. lib. 9. hiſt. Trip. cap. ult. At juxta ultimam Olympiadem apud Hieronymi Chronicon eſt an. 4. Olymp. 293. igitur differentia eſt tantum unius anni.

Joannes Monach. Anachoreta &c.) *Anachorita* Fa. Lo. Lod. *Anachorita* Iſidor. in Chronicis, qui hoc iiſdem recitat, licet verbis paululum immutatis, de quo vide Zonaram, Caſſiodorum in Chron. & lib. 9. hiſt. Tripar. cap. 45. Sozom. lib. 7. cap. 22. Ruffinum lib. 2. cap. 19. & 32. Auguſtin. lib. 5. de civit. cap. 26. Auctorem Miſcellæ, qui falſo dicitur Paulus, Diacon. lib. 13.

Eugenium vincit) *Eugenium tyrannum vicit* V. Lo. Lod. Fa. & Ulr. niſi quod in hoc *vincit* pro *vicit*: idem, & iiſdem Coſſ. tradunt Caſſiodorus in Chron. ſed Marcellinus rejicit in ſuperiores Conſules, ſicut facit Socrates lib. 5. cap. 25. & Caſſiodor. lib. 9. hiſtor. Tripar. cap. 45.

Auguſtinus &c. Hippone Regio in Africa) Vetus ex hoc loco abſterſa macula, quæ eo fœdior, & periculoſior, quo in pluribus habebatur: vulgati enim & præterea V. Va. Ulr. Can. Contractus legunt *Hippone regione Africa*; at eſt veriſimile ultimam ſyllabam *ne*, vicinitate vocis *regione*, natam pro *in*. Nam certum eſt duas eſſe urbes in Africa, quæ *Hipponis* nomen obtinuerunt, quarum una Ptolemæo, & Plinio lib. 5. cap. 4. dicitur Βασιλικός, ſeu Regia: altera Διάρρυτος, propter aquarum irrigua, pro quo mendoſe apud Antoninum in Itinerario *Zarytbum*, Strabo quoque lib. 17. duos recenſet Hippones, οἱ δύο Ἱππῶνες ὁ μὲν πλησίον Ἰτύκης ὁ δὲ ἀποτέρω πρὸς τῇ Τρητῷ μᾶλλον, ἄμφω βασιλικαί, *duo Hippones, alter Utica proximus; alter remotior & Trito propinquior, ambo regii*: Procop. lib. 2. de bello Vandal. *Bellisarius*, inquit, *uſque munitam pervenit civitatem juxta mare ſitam, decem a Carthagine dierum diſtantem, quam Hipponem Regium vocant*. Porro caſtigatio hæc ſuſcepta eſt ope codicum Fa. Lo. & unius ex 3 mſſ. Pi. quibus proxime accedit editio Onuphrii, ubi *Hippone Regio Africa*, & Marianus ubi *Hippona regioni Africa*, *ni*, pro *in*, & *a*, pro *a*, nam ſic habet Lod. *Hippone in Africa*, prætermiſſo *regio*, vel *regione*. Favet etiam auctoritas Caſſiodori in Chron. ſi recurras ad veterem editionem, ubi *Hypone Regio in Africa Epiſcopus ordinatur.* Nam perperam in poſteriori *Hippone regionis Africa Epiſ. ord.* Sed tollitur omnis dubitatio auctoritate Marcellini, apud quem eadem ſententia iiſdem verbis, ſub iiſdem Conſulibus: quem ſequitur Diaconus lib. 14. *In Africa apud Hipponem Regium florebat Auguſtinus*. Vide Paulin. Alip. qui inter epiſt. Auguſt. 35. *ut ſi nunc Hippone*, inquit, *Regio degeres*. Præterea inauditum eſt Hipponem eſſe regionis nomen.

Claudianus Poeta &c.) In Lo. Fa. *Claudianus inſignis Poeta*.

Theodoſius &c. moritur) Socrates lib. 5. cap. 26. & omnes ſcriptores conveniunt in re & in anno Conſulatus.

Arcadio IV. & Honorio III.) Purior lectio ex Lo. Lod. Fa. Ulr. Mar. Caſſiodoro, Marcellino, omnibus Faſtis, codice Theodoſiano ſæpiſſime, & aliis, quam olim *Arcadio 4. & Honorio*, vel ut in Can. *Arcadio & Honorio*.

Terræmotus &c. uſque *viſum eſt*) Non leguntur in V. Va. Lo. Ulr. ſed ſunt ad verbum apud Marcellinum, & meminit Ambroſius ora. de funer. Theodoſii.

Oroſius Hiſpanus &c. uſque *hiſtoriarum cognitor claret*) Abſunt ab V. Va. Lo. Lod. Fa. Ulr. ſed non a rei veritate; clarebat enim tunc temporis. Placebat admodum

judi-

judicium doctissimi Nicolai Fab. ut pro *cognitor* legeretur *conditor*. Sed cum deesset fides alicujus codicis, & adverseretur auctoritas Gennadii in catalogo, ubi *cognitor*, nihil innovavimus.

Flacilla nata est Arcadio filia) Ista non reperiuntur in V. Va. Vat. Lo. Lod. Fa. Ulr. sed videntur descripta ex Marcellino, cui assentitur Cedrenus, apud quem alias dicitur *Flaccia*, alias *Flavilla*: doctissimus Baronius confirmat tom.4. p.515. vulgatam scriptionem.

p.2. 1. col 2. A. *Evagrius usque insignis*) Exulant ab V. Va. Vat. Lo. Lod. Fa. Ulr. sed idem præter Consulatum apud Gennadium in catalo. illust. viror. & Sozom. l. 4. c.23. Cassiod. l 8. histor. trip. c.r.

Honorio IV. &c. usque exutus est) Omnia, quæ hic habentur usque ad Consulatum Manlii, erant olim transposita inter Consulatum Manlii, & alterum Stiliconis. Sed sequuti sumus Marcellinum, Cassiodorum, & rationes in sequenti Nota appositas.

Manlio Theodoro V C Cos. Cum hoc, Consulatum &c.) Reposita agnosces post Consulatum Honorii 4. ex Lo. V. Lod. Fa. Ulr. & confirmatur auctoritate August. l. 18. de civit. Dei c. ult. Socratis l.6. c 2. Mariani, Cassiodorii, & Fastorum omnium, antea inversa & transposita inter Consulatum Cæsarii, &c. & alterum Honorii 4. &c. Præterea legebatur in vulgatis. Fa. & aliis *Manlio & Theodoro II. Coss.* cum hoc Consulatum &c. Verum quod conjunctio *&* sit delenda, constat ex eo quod *Manlius* & *Theodorus* sint nomen & cognomen unius & ejusdem viri, teste August. l. 1. retract. c. 2. & l. 18. de civit. c. ult. & apposite in Fastis. Unde etiam observat Onuphrius diligentissimus Fastorum indagator *apud plerosque autores legi Mallio & Theodoro Coss. quasi*, inquit, *Julio & Cæsare bis eundem præferentes nomine & cognomine*. Unde apud Cassiodorum *Mallius*, seu *Manlius* (nam diversæ editiones utramque habent scriptionem) *& Theodorus*: apud Marcellinum *Theodoro & Eutropio Eunucho Coss.* in Pi. *Theudoro* vc. ut etiam in codice Theodos. passim & in Fastis Siculis Θεοδώρου μόνου. Claudianus illi in Consulatu panegyricum elegantissimum habuit, ubi profitetur eum solum Consulem illo anno dicens:

Culmen utrumque tenes.

Sed suspicor inde locum natum, quod cum primo appositum esset *Eutropio & Manlio Theodoro*, ubi jussu Arcadii Eutropius capite truncatur, & ejus nomen e Fastis erasum fuit, teste Socrate l 6. c.5. transposita est conjunctio *&*, post vocem *Manlio*: insuper Theodorum fuisse bis Consulem nusquam reperies. Denique ex consequentibus hoc ipsum colligitur, ubi subditur: *Cum hoc Consulatum inierat Eutropius Eunuchus, qui mox honore & vita exutus est.* Ratio enim illa loquendi, *Cum hoc Consulatum inierat Eutropius* &c. satis docet quæ præcesserant, in unius solius Theodori gratiam fuisse dicta.

Cum hoc Consulatu inierat Eutropius Eunuchus, qui mox honore, & vita exutus est) Requiruntur ista in V. sed reperiuntur in aliis, neque veritati historiæ adversantur, ut videre licet apud Socratem l.6. c.5. Sozom. l. 8. c. 7.

Alarico) Vulgati, Can. On. & Cassiodor. tam in Chron. quam in histor. Tripar. scribunt *Halarico* cum *H*. Sed sequimur Lo. Fa. Ulr. Mar. Lod. Jornandis veterem editionem, Marcellinum, Orosium, Procopium, Marianum, Jornandem novum, Zonaram, Sozomenum, apud quos tres Ἀλλαρῖχος.

dies 21.) In V. Lo. *dies 22.*

Gothi Italiam &c. ingressi) Idem & iisdem Coss. Cassiodor. Jornandes, Marcellinus, Orosius l. 7. c. 26. & 28. Diaconus l.13.

Fravita) Maluimus sequi hanc scripturam cum sit Cassiodori, & Mariani sectatorum Prosperi, & illi faveat *Fravitta* in On. Can. Marcellino, Fastis Sigonii & Onuphrii: *Fabrito* in Lo. Pi. *Fravito* in Lod. Ulr. cum etiam sæpe reperiatur in codice Theodos. scriptum modo *Fravitto*, modo *Fravitta*: apud Zosimum lib. 5. Φραΐβιττος: in Fastis Græcis vitiose est scriptum Φλαβίου pro Φραβίττου; castigatior ergo visa est hæc lectio potius, quam vulgatorum *Fabricio*, quæ a cæteris longius dissidet.

Joannes Constantinopolitanus) Intelligit Joannem Chrysostomum, qui *sub Consulatu Honorii & Eutychiani*, ordinatus fuerat Episcopus Constantinopolitanus ab ipso Theophilo Alexandrino, teste Socrate l. 6. c. 2.

exilio) *in exilio* Fa. *in exilium* Lo. Lod. Mar.

Ibid.B. *Pollentiæ adversus Gothos vehementer utriusque partis clade pugnatum est*) Adhibito scalpello restitutus locus consilio Lo. Lod. Fa. Ulr. & Al. cum legatur in editis & aliis, *Adversus Gothos vehementer utriusque potentiæ partis clade pugnatum est*. Ubi vox *potentiæ* transposita est sine ullo pene sensu. Sed præter libros sequuti sumus Cassiodorum, qui eadem narrat, licet paullo diverse. Nescio quomodo Onuphrius in sua editione Prosperi posuit *Potentiæ*, sed suspicor esse lapsum Typographi. Pollentia autem est urbs sita in Alpibus Cottiis, Ptolemæo inter Liguriæ urbes, apud quem, Leandrum etiam ac Sylvium, Orosium Cassiodorum antiquum, & Contractum pingitur cum gemino *ll*, tamen in Al. & Cassiodoro novo est per *l*, simplex. Claudianus de Consulatu Honorii 6. & Clarius l. 4. de bello Getico hæc describit, & testatur Alaricum victum, ac cum paucis fugisse: contra Cassiodorus & Jornandes lib. de rebus Getic. ajunt Stiliconem victum atque fugatum; sed videtur potius victoria Cadmea secundum auctorem. Mirum autem quod Zosimus, & alii historici nullo modo illius meminerint præter Orosium & Diaconum, seu potius auctorem Miscellæ.

Innocentius) Marcellinus illius Innocentii initium ascribit ad eundem Consulatum, ad quem auctor; & quam recte uterque contra eos, qui referunt in superiorem annum, quique tradunt eum annos tantum tres sedisse, consule ea quæ in suis accuratissimis Annalibus docet magnus Baronius inter magnos.

diebus 21.) *diebus 22.* Fa. V.

& Rumorido) Recensuimus ex V. On. Fa. Can. Lo. Ulr. Pi. Fastis Capitolinis Sigonii & Onuphrii, Cassiodoro, Marcellino, codice Theod. pro *& Rimorido* ut in vulgatis: vel *Rumirido* ut in Lod. vel *Rumiriolo* ut in Al. vel *Rumoridio* ut in Mar. vel Ῥομορίδου ut in Fast. Siculis; vel *Rumoredio* ut ad oram Ulr. vel *Rimoridio* ut ad oram Can.

Eudoxia &c. usque posita est) Desunt in V. Va. Lo. Lod. Fa. Ulr. sed in Al. Vat. cod. Cujacii apud Fab. leguntur: ex quibus substituimus *Eudoxiæ* pro *Eudoxii*, & in ejusdem loco *Porphyricam*, reperitur *Porphyreticam*, sicut apud Marcellinum. Nam antea legebatur *Eudoxii Arcadi uxoris statua super Porphyricam columnam posita est*.

Aristaneto) Lo. *Aristenico*, sic apud Cassiod antiquum; nam novus habet *Aristænetus*, sicut Fasti Sigonii & Onuphrii, Maria. Marcellinus, codex Theod. *Aristaneto* Fasti Capitolini, sicut etiam Siculi & Socrat. l. 6. cap. 18. Ἀρισταινέτου Pi. *Aristone*.

Eudoxia uxor Arcadii diem clausit) Obitum Eudoxiæ prætermiserunt V.Va.Lod La.Lo. On. Can. Ulr. nos tamen retinuimus & scripsimus *Eudoxia* ex cod. Vat cum antea legeretur *Eudoxa* mendo manifesto, ut constat ex Zosimo, Procopio, Cedreno, Marcellino & Socrate l. 6. c. 17. atque aliis quamplurimis. Hi autem duo collocant ejus obitum sub iisdem Consulibus, quibus auctor. Sed quomodo illud possit conciliari cum Nicephoro l. 13. cap. 36. Cedreno, Zonara, Metaphraste, Leone Imperatore, Innocent. in literis ad Arcadium, Glyca, & aliis, qui omnes tradunt Eudoxiam supervixisse Joanni Chrysostomo, qui plus, qui minus, relinquo judicio eruditi Lectoris.

Radagaisus in Tuscia &c.) *Radagisus* in Mar. Ῥοδογάϊσος Zosimus: *Rhadagaisus* in Can. Ulr. Orosio: Diaconus tamen & Marcellinus rejiciunt spiritum, sed vice *i*, habent *y*. Hic autem versiculus amandatur apud Marcellinum ad sequentem Consulatum *Arcadii & Probi*, & sane probabilius, ut licet conjicere ex L. 16. & 17. de tyron. l. 7. cod. Theod. latis iisdem Coss. in quibus Arcadius, Honorius, & Theodosius Augg. *contra hostiles impetus pro imminentibus necessitatibus exhortantur tam servos ad arma suscipienda, quam ingenuos, & istis triplicant stipendium*. At nulla alia hostium irruptio legitur tunc contigisse in Italia, nisi adventus illius Radagaisi. Tamen Socrates l. 6. c 6. videtur firmare antiquum situm, dum scribit bellum contra Gothos finem accepisse sub Stiliconis Consulatu.

pridie Cal. Januarias) In Lod. *2. Cal. Januarias*: in Mar. Ulr. *3. Cal. Januarias*.

Vvandali & Alani Gallias &c. ingressi) Hoc idem referunt iisdem Coss. Cassiod. in Chro. & Zosim. l. 6. & hanc calamitosam irruptionem describit Hieron. epist. 11. circa eundem annum: vide etiam Jornandem.

ex infima militia ob solam speciem nominis &c.) Carent his V. Va. Vat. Lo. Lod. Mar. Fa. Ulr. nec immerito, si credimus Sigeberto in Chron. dicenti hunc Constantinum tyranum (quem alii vocant Constantium) fuisse fratrem Aldroeni regis Britanniæ minoris. Verum Orosius l. 7. c. 40. hæc ipsissima verba profert; necnon ea dem repetuntur a Diacono l. 13. & Beda in histor. Anglic. Præter illos ejus gesta describunt Jornandes & Zosimus lib. 5. & 6. sed non meminit parentum.

Arcadius &c. moritur) Hoc ipsum & sub iisdem Coss. scribunt Marcellinus, Socrates l.6. c.23. Cassiod. in Chron. & in histor. Tripar. l.10 c. 35. Zosim. l. 5.

regna-

regnavit annis 16.) *annis* 15. Lod. Beda, Mar. Caſſiodorus: *annis* 13. Marcellinus, ſed vulgatus numerus fit certus ex totidem annis deductis in ſerie.

pag. 202. col 2. A. *Vandali Hiſpanias occupaverunt*) Idem & ſub eodem Conſulatu Caſſiodorus; quod Oroſius latiſſime deſcribit l. 7. c. 40.

Attalus) *Actalus* V. Va. prius imitantur Sozomenus l. 9. c. 8. Zoſimus l. 6. Oroſius l. 7. c. 42. Sigiber. in Chron. & codex Onuphr. cum Lo. Lod. Fa. *Athalus* apud Diaconum l. 13.

Gothis cohæſit) In vulgatis *Gothis ceſſit*. Sed commendat noſtram lectionem V Al. Fa. Lo. Lod. nec immerito. Nam teſtibus Zoſimo l. 6. Procopio l. 3. Diacono l. 13. Socrat. l. 6. c. 10. Sozomen. l. 9. c. 8. Alaricus imperium Roman. deridens, urbis Præfectum purpura induit, & tandem exuit, & ut loquitur Oroſius ſcriptor illius temporis l. 7. c. 42. *Attalo facto Imperatore, infecto refecto ac defecto, Alaricus nimium riſit, & ludum ſpectavit imperii, & ipſe Attalus tanquam inane imperii ſimulacrum cum Gothis uſque in Hiſpanias portatus eſt*. Si cui tamen magis placet antiqua lectio, non adverſabor, ut ſenſus Proſperi ſit Alaricum obtinuiſſe imperium non ſolum poſtquam Attalus ſe abdicaſſet, ſed ope & auxilio amicorum illorum, qui cum Attalo conſpirarant, ut interpretatur lumen hiſtoriæ Baronius: vel etiam dicitur ceſſiſſe Gothis, quod illi ſucceſſerunt ejus poteſtati.

Flavio Varrone VC. Coſ.) Addidimus VC. ex Va. Vat. Fa. Can. pro *Flavio Varrone Coſ.* ut in vulgatis. At in Lo. F. L. *Varrone VC. conſ.* in Al. Lod. Ulr. *Varane V. C. conſ.* in Can. *Flavio Varrone Conſule*: in Pi. *Varrone V. C.* apud Marcellinum legitur *Varano ſolo*, & ſic in codice Theodoſiano, aliquando *Varane conſ.* aliquando etiam *Varene* pro *Varane*: apud Caſſiodor. antiquum *Varron & Tertullus*, apud novum *Varari & Tertullus*: apud Faſtos Sigonii & Onuphrii notantur ambo *Varari vir clariſſimus* & *Tertullus V. C.* ambo ſubmerſi in Faſtis Siculis in lacunam: in Mar. *Varro & Tertullus* in Proſpero editionis Onuph. *Fl. Varrone & Tertullo Coſs.* Onuphrius in l. 3. Faſtorum ita hunc locum citat, *Sic*, inquit, *ſcribit Proſper Fl. Varrone, alias Varari Conſule*. Etenim in Faſtis duo hi copulantur *Varro & Tertullus*: eodem enim anno Cal. Januar. nulli fuerunt Conſules ordinarii; ſed creati ſunt, Varro quidem in Oriente ab Honorio circa Cal. Febr.; alter vero Romæ ab Attalo circa Cal. Julias, & hic a Faſtis eraſus fuit, cum a tyranno Conſul creatus eſſet. Propterea Oroſius eum vocat *umbratilem Conſulem*, eratque Ethnicus.

Roma orbis quondam victrix) Scito hæc tria poſtrema vocabula fuiſſe prætermiſſa a codicibus V. Va. Vat. Lo. Lod. Fa. Ulr. Præterea Caſſiodorus, Marcellinus, denique omnes veteres in hoc conveniunt cum Proſpero, ut Roma capta fuerit iiſdem Conſulibus: Diaconus & Sigebertus notant diem 9. Cal. Sept. Zonaras 26. Aug. indict. 9. & mundi 5965. Sed quia non certo conſtat, ita corrupti ſunt numeri apud eum, quo anno mundi conſtituat ortum Chriſti; ideo vix dici poteſt, ad quem ejus annum poſſit referri: Marcellinus rejicit in indictionem ſuperiorem. Oroſius & Diaconus numerant an. Urb. 1164. qui calculus inchoando more Varronis ab an. 3. Olymp. 6. incidit juxta Faſtos Onuphrii in eundem Conſulatum Varronis.

in ſequenti) Al. *& ſequenti*, & ita hunc locum refert Onuphrius in l. 3. Faſtorum. Verum ſenſus ſemper manet idem, quia ſimiliter inſequente anno unicus fuit Conſul, ſcilicet Theodoſius.

Theodoſii Auguſt. III. Conſulatu) In V. Va. Vat. Lo. Fa. *Theodoſio Auguſte III Conſulatu ſuo*: in Ulr. *Theodoſio I. I. Conſule*. Sed nil video cur mutari debeat vulgata lectio.

Duces Conſtantium) Hoc nomen *Conſtantius* ſæpius repetitur in hoc Chronico, ſed cum eadem ſit perſona, quæ poſtea dicitur *Magiſter militum*, *Patricius Conſul & Imperator*, hiſtoriæ veritas nos induxit, ut tam hoc loco quam deinceps *Conſtantium* ſuggereremus pro *Conſtantinum*, & hoc ipſum docuerunt V. Va. On. Fa. Ba. Lo. Lod. Can. Sozom. l. 9. c. 12. & 13. Verum non inficior quin apud Jornand. lib. de reb. Get. & nonnullos alios idem dicatur *Conſtantinus*. Sed tamen non defuerunt viri docti, qui in iiſdem hoc ipſum mendum agnoverunt.

Ulphulam) Eruditus Cuſpinianus in Caſſiod. p. 528. exiſtimavit legendum eſſe hoc loco *Uvalliam*, qui rex Gothorum erat Romanis confœderatus, ſed hoc contigit quia numquam videtur legiſſe Sozomenum, ut neque Socratem aut Theodoretum, cum citet ſolam hiſtoriam Tripartitam: inveniſſet enim apud Sozomen. l. 9. c. 13. Ulphilam (Οὐλφίλαν) fuiſſe Præfectum Conſtantii ducis, ſive ut loquitur, Συςρατηγόν. Hic idem eſt Conſtantius, quem vocat poſtea *Magiſtrum militum*, & patrem Valentiniani 3. Imperatoris & Auguſtum factum ab Honorio.

Gerontius) Germanius quam ut vulgo *Geruntius* juxta Lo. Lod. Fa. Can. Ulr. Sozomenum, Diaconum l. 14. Oroſ. l. 4. c. 42.

in Maximum quendam) Ita caſtigavi ad limam Lo. Al. Fa. Mar. On. Can. Ulr. Oroſ. l. 7. c. 42. & Diacon. l. 14. qui iiſdem utuntur verbis, pro *in Maximum quandam*. De quo Maximo loquitur ſequens verſiculus.

modeſtia humilitaſque hominis, affectati &c.) Sic a nobis hujus loci puritati conſultum ex V. Va. Lo. Lod. Al. Fa. Can. Ulr. niſi quod in V Va. Lo. Al. Fa. ſcriptum eſt *humilitatiſque*; ſed mendum eſt manifeſtum: antea legebatur *modeſtia humilitatis affectati*. Conſtat etiam ex Ambroſio, & aliis hunc Maximum fuiſſe admodum modeſtum.

Athaulpho) *Athaulfo* Ulr. & Diaconus: *Atavulfo* Proſper Pithoei, Ado. *Ataulpho*, Oroſ. l. 7. c. 42. *Athanulpho* Sigeberti. *Athaulfus* Jornand. de rebus Geticis, Zoſim. l. 6. & nonnunquam *Ataulfus*.

Ibid. B. *Patroclus*) *Paroclus* V Va. Vat. Fa. *Patruclus* Lo. *Patruclus* Al. *Patrodus* Mar. Sed recepta in editis lectio retinenda, ut patet ex aliis libris & ex ſequentibus, conſenſu omnium exemplarium.

Conſtantii Magiſtri militum) Germaniora velim agnoſcas, adjuvantibus On. V. Lo. Fa. Va. Can. Ulr. abſterſa macula, illa *Conſtantis Magiſtri militum*. Nam idem eſt, qui antea dicitur dux Honorii, de quo vide ſuperius. Sic etiam refert hunc locum illuſtr. Baronius tom. 5.

regionis illius) His priſtinum lumen reſtitutum ſuadentibus V. Va. Vat Lo. Fa. codice Cujacii apud Fab. On Can. Ulr. pro *religionis illius*, ut in vulgatis: tota ſententia deeſt in Lod.

Luciano viro clariſſimo Conſule) *Lucio VC. Conſule* Lod. *Lucius clariſſimus Conſ.* Mar. *Luciane VC.* Lo. ut apud Caſſiod. novum. Nam vetus habet *Lucioſe o Coſ.* Marcell. & Pi. Sic in Faſtis Siculis, Capitolinis, Sigonii & Onuphrii *Luciano VC.* in cod. Theod. ſæpe *Lucio viro clariſſimo*, aut *Lucio VC. conſ.*

Heraclianus) Reſtituta vox ope V. Va. Vat Lo. Lod. Al. On. Can. Marcellini, Diaconi, Adonis, Sigeberti (niſi quod caret ſpiritu) Mariani, Proſperi Pithoeani, Oroſ. l. 7. c. 42. L. 21. de Pœnis l. 9. cod. Theodoſ & L. 13. de Infirmand. his &c. l. 15. eodem codi. Et ita legendum cenſet Baronius tom. 5. pag. 3[illegible]2. & non ut olim *Herodianus*: iis proxime accedunt primæ editiones Ven & Lut. & ut ſæpe notavimus *d*, in *c*, & *l*, facile mutatur. Si quis tamen contendat veterem ſcripturam retinendam, habet faventes Faſtos Onuphrii & Ulr.

Jovinus) Agnoſce Jovinum priſtinum vultum recipientem præſidio codicum V Al Lo. Lod. Fa. Ulr Mar. Marcellini, Adonis, Oroſii, Jornandis, Sigeber. in Chron. & Diaconi l. 14. Proſperi Pithoei pro *Jovius*.

in Gallia) Hoc potius probato, quam quod antea in vulgaris & On. Can. Ulr. *in Galliis*, ex fide V. Va. Lo. Lod. Fa. Mar.

arrepto) Neque hoc improbabis, cum habeamus auxiliarios V. Va. Vat. Fa. Lo. Lod. Ulr. pro *accepto* ut in aliis.

Celeſtie) Ex *Celeſtino* formavere *Celeſtinum* V. Va. Lod. Fa. Ulr. Mar Hieron. epiſt. ad Cteſiphontem, in quorum ſententiam abeundum nobis.

exeruit) *erexit* V. Mar. Ulr. *exerit* Lo. Fa. *exſerit* Lod.

meruit) *meruerit* Lo. Mar. Ulr.

nec poſteres) *non etiam poſteros* Lo. Ulr.

pag. 203. col. 2. A *nec ideo baptizandos, ut peccato exuantur, ſed ut ſacramento &c.*) Expolivimus iſta conſilio Fa. V. Va. Vat. Lo. Ulr. & Sigebert. ita quoque hunc locum Vincen. citat, cum prius ita legeres *& ideo baptizandos, non ut peccato exuantur, ſed ſacramente* &c.

Conſtantio VC. Conſule) Cultiora hæc quam antea, ita enim præſcripſerunt V. Va. Vat. Al. Fa. Lo. Lod. Ulr. Mar. ut illa nota *VC.* ſignificet, ut prius diximus, *viro clariſſimo* & non *viro Conſulari*, ut imperite quidam autumant: antea legebatur fœde *Conſtantino Vero Conſule*.

in Gallias) Purius quam ut olim *in Galliis*, ſuadentibus Lo. Lod Ul. nam ſenſus eſt planior, & adjuvat etiam ſimilis correctio paulo ante poſita.

& Conſtantio Patricio) Sic pro *Conſtantino Patricio* ex V. Va. Vat Lo. Lod. Al. Fa. On. Can &. Caſſiod. Nam idem eſt, quem antea diximus nuncupandum *Conſtantium*, & non *Conſtantinum*.

Athal-

Athaulphus) Additum est in Al. *Gothorum rex* sed superiora satis indicant fuisse regem Gothorum.

peremptis qui idem cupere intelligebantur) Redditus pristinus decor, ut præscribebant A. V. Va. Vat. Al. Lo. Lod. &. Mar. Vasæus qui refert hunc locum in Chron. Hispa. credo ex codice Alcobacien. pro *parentis qui idem cupere intelligebatur*, ut olim in editis, & Can. On. vel *perempti Uvallia qui idem cupere* &c. ut in Ulr. Disces autem ex Jornande lib. de reb. Gætic. post mortem Athaulphi Regericum fuisse regem constitutum, sed non multo post interfectum.

quamque Athaulphas) Facta est mutatio hæc ex V. Va. Vat. Al. Lo. Lod. Fa. Mar. & Vasæo pro *quanquam Athaulphus*.

Uvallia pacem) Restituentem *Uvalliam filiam Theodosii Placidiam* Honorio, nos ipsum restituimus suo pristino honori, cum ita doceant V. Va. Vat. Al. Lo. Lod. Fa On. Can. Ulr. Marcelinus, Oros. lib. 7. Sigeber. in Chro. Ado & Diaconus lib. 14. nisi quod in Lo. & Lod Diacono & Orosio pro *Uvallia* scriptum est *Vallia*, sicut quoque pingunt aliquando Marcellin. & semper Jornandes, sed alterum est usitatius. Antea pro *Uvallia* legebatur *Gallia* in vulgatis, sed facilis fuit lapsus propter vicinnitatem literarum, & forsan etiam, quia Flacidia vocabatur *Galla Placidia*.

Zosimus In Prospero Pirhoei *Xistus*, sed perperam, ut constat ex aliis scriptoribus.

ibid. B. *diebus* 9.) Auctus numerus, suadentibus V. Va. Vat. Lo. pro *diebus* 8. aut in omnibus editis & Mercellino.

a Pontifice Innocentio) *a Papa Innocentio* Lo. Lod. Fa. Ulr. sicuti mox de Zosimo.

Lipara) Ornatior vox ex Lo. Lod. Fa Marcellino, Dione, Strabone lib. 6. Stephano, Plinio lib. 3. cap. 9. & aliis, quam ut olim *Lypara* per *y*: in Ulr. fœde legitur *libere* pro *lipara*.

ex Vicario) *& Vicarius* Lo. Lod. prius habet consentientes plures libros, nec aliunde potest certo sciri, quem potius sequaris, cum de vicaria Præfectura Constantii nulla sit memoria apud scriptores, quod sciam.

Pelagianis devotissime resistens) Non ingratus lepos accessurus est, adhibito proverbio illo *devotissime*, juxta V. Va. Vat. Fa. Lo. Lod. Ulr. pro *Pelaglanis resistens* ut olim.

habito ccxvi. Episcoporum) in V. *ccxxiiii.* in Va. Vat. Fa. Lo. Lod. *ccxiiii.* quod videtur magis sequendum, cum auctor lib. adversus Colatorem totidem numeret, nec plures: verumtamen Marcellinus & Contractus, habent vulgatum numerum.

ad Papam Zosimum) Probabis ni fallor, quod auctoribus V. Va. Vat. Fa. Lo Lod. Ulr. pro *ad pontificem Zosimum* substituamus *Papam*; sapit enim nescio quam venerandam antiquitatem. Qua de re plura subjungerem nisi Notarum fines vererer excedere.

Valentinianus &c. nascitur) Idem & iisdem Consulibus Marcellinus & Sozom. lib. 9. cap. 16. adnotant.

Bonifacius &c. mensibus 8. diebus 6.) Ita reponendum suaserc V. Va. Vat. Fa. Lo. pro *mensibus* 9. ut in aliis, nisi quod in Ulr. utrumque deest. Hic autem paragraphus habetur sub Consulatu *Maximi & Plinta* in V. Va. Vat. Lo. Ulr & apud Marcellinum, ad alterum Consulatum *Theodosii IX. & Constantii III.* Nos maluimus sequi vulgatos, tum propter judicium illustr. Baronii, tum etiam propter literas Symmachi Præfecti urbis ad Honorium imperatorem de obitu Zosimi, & ingressu Bonifacii, datas eodem anno 4. Calend. Januarii, de quibus vide eundem tom. 5. pag. 429.

Maximo) In Ulr. & Pi. *Minaxio* sicut habent Fasti Onuphrii, Capitolini, Siculi Μαξίμυ, Cassiodorus. & Marcellinus: prius tamen comprobatur lectione Fastorum Sigonii, Mar. codicis Theodos.

pag. 204. col. 2. A. Aquitania secunda & quibusdam) Adjecimus *secunda* ex Al. Lo. Lod. Ulr. Mar. & Vasæo pro *Aquitania & quibusdam* ut in impress. vel *Aquitanica* &c. ut in Fa. Nam quod Aquitania in primam & secundam fuerit divisa, docent Sextus Ruffus, & Notitia provinciarum, dum agit de præsidibus Aquitaniæ primæ, & Aquitaniæ secundæ, & de Provinciis Galliarum 17. inter quas nume at Aquitaniam primam, & Aquitaniam secundam, illa a Garumna flumine ad Ligerim, hæc a Pyreneis montibus ad Garumnam. Dicitur autem & *Aquitanica & Aquitania*, sicut provincia *Hispanica* & *Hispania* apud Senecam in Proœmio lib. 10 controversiar. mulier *Gallia* pro *Gallica* apud Nonium Marcel. cap. 8. terra *Italia* pro *Italica* apud Salustium, & Gellium lib. 6. cap. 6.

Theodosio ix.) Antea *Theodosio VIII* sed emendavimus ex fide V. Va Vat. Lo. Fa. Pi. Mar. Ulr. omnibus Fastis, Cassiodoro, Marcellino, codice Theod. & quia jam vidimus 8. Consulatum Theodosii, & post succedentem Consulatum *Agricola & Eustathii* subsequitur Consula. Theodosii X.

Hieronymus &c. ætatis suæ 91.) In Lod *ætatis suæ* 61. inversione facta 9. in 6. eruditissimus Baronius ad an. Christi 372. tom. 4. pag. 330. & ad an. 420. tom. 5. pag. 472. multis rationibus, & præcipue ex hoc loco, quo Prosper obitum Hieronymi assignat Consulatui *Theodosii IX. & Constantii III.* elicere conatur Hieronymum vixisse tantum 78. vel 79. sed tu eum commodius consules, & si velis adjunges vitam sancti Hieronymi a Mariano Victorio descriptam, quæ supra omnes magis placet summo Baronio. Cave enim ne Erasmo fidem adhibeas. Hoc solum addo haberi in Lod. (quem certo teneo esse Chronicon integrum Prosperi) *Hieronymus nascitur* sub Consulatu *Basii & Ablavii*, qui secundum Chronicon Hieronymi anno Christi 332. respondet. Hinc enim si initium enumerandi sumseris, annus ille 91. incurret in hunc annum 422. seu Honorii 12. & Theodosii Consulatum 9. ita ex situ ortus & occasus, ille numerus 91. certus redditur. Et si Prospero credimus in re sui temporis, consignanti annum nativitatis, cur non similiter narranti annum obitus, & ætatis, præsertim cum apud Marcellinum legamus Hieronymum *admodum senem vita sua finem fecisse*, & apud August. lib. 1. contra Julianum cap. 7 *usque ad decrepitam ætatem*? quæ de homine 78. annorum vix quis dixerit. Adde quod Contractus, Diaconus, Marianus, Albertus, Martinus Polonus, & hujusmodi sectatores, & testes Prosperi totidem annos vitæ 91. enumerant, quibus proxime accedunt Ado, qui annos 90 Usuardus, Sigebertus, qui annos 98. in quibus forsan 8. pro o, & semper 9.

pridie Calendas) 11. *Calendas* Ulr. Albert.

& Eustathio) *Eustachio* Lo. Mar. *Eustacio* Marcellin. sed Fasti omnes, Pi. & codex Theodosianus retinent vulgatam scriptionem.

cui Castinus) Pro *cujus Crastinus* ex V. Va. Vat. Fa. Al Lo. Lod. On Mar. & ita deinceps leges *Castinus*, ubicunque ejus fit mentio; sic enim præscribunt Cassiodorus, Fasti omnes, Diacon lib. 14. Gregorius Turon. lib. 2 cap 9. & Augusti. episto. 10.

ratus eum sequi) Castigationem hanc tributo V. Fa. Lo. Lod Mar pro *ratus sequi*.

Mariniano) *Mariano* Al Lod. ut habet L. 2. de Liber & cor. lib. 4. codi. Theodos. Sed omnes Fasti, Cassiodorus, Marcellinus, & quamplurimæ leges in diversis libris ejusdem codicis Theodos. tuentur vulgatam, pro qua corrupte in Mar *Maximianus*. Sed quis numeraret menda, quibus Marianus præ cæteris scatet, vel corrigeret sine auxilio horum trium Chronicorum?

Asclepiedoto) *Asclepiadote* Pi. *Asclepiodo* V *Aselepiodoro* Ba. Can. & lib. 1. 2 4. 7. 8. 9. 11. *Asclepio* Ulr. Sed Mar Marcellinus, Cassiodorus, codex Theodos. sæpissime ac Fasti omnes vulgatam comendant, nisi quod Fasti Onuphrii *Æsclepiodosus* per *Æ*.

Placidia &c.) Idem ipsum & iisdem Consulibus Cassiodorus, de quo vide etiam Diaconum.

ibid B. *an. 9. mensibus 10 diebus 17*) Accessio quæ his facta est *mensibus* 10. *diebus* 17. est tribuenda V. Va. Vat. Al Lo. Fa.

Longobardorum 11. regnavit Lamissus &c.) Hæc desiderantur in V. Va Vat Lo. Lod. Ulr. Mar. Fa. ut etiam quæcunque in hoc Chronico dicuntur de Longobardis, quæ omnia videntur tempore posteriora & aliunde assuta, ut ex Diacono lib. 1. de Longobardis cap 10. & 11. nisi qui hic est *Lamissus*, apud eum est *Lamissio*.

connivente) *conjubente* V. *cohibente* Lod. sed fœde nimis, cum constet ex sequentibus, & Diacono lib. 14. Joannem occupasse imperium *fultum præsidio Castini magistri militum, & ideo Castinum exilio damnatum a Theodosio*.

ut putabatur Castine) Sic ex Lo. Lod. Fa. Va. V. Vat. pro *ut putabatur Crastino*.

Valentinianum amitæ suæ filium) *Valentinianum consobrinum suum* Lod. & Contractus: sed prior lectio est sequenda. Nam Placidia mater hujus Valentiniani junioris erat filia Theodosii senioris, & soror Arcadii patris hujus Theodosii junioris: proinde Diaconus lib. 14, consonat cum priori lectione, referens ipsissima pene verba: quod idem fere faciunt Cassiod. lib. 12. hist. Trip. cap. 1 Socrat. lib 7 cap. 24 (qui eam vocat Θεῖαν) Sigebertus & Albertus.

& Valentiniano Coss) *& Valentiniano Cæsar. Coss.* Lod. & sic etiam habent omnes Fasti, Pi. Marcellinus, & Cassiod.

venia Ætio quod Hunni Pro *Ætio* in Lo. *Actie*, sed perperam ut pejus: in Lod *venia Ætia ee quod divini*: in Mar. *venia ee qued Hunni*.

pag. 205. col. 2. A *Castinus autem* usque *assumere*) Desunt in V. Lo. Va. Vat. Lod. Mar. eadem tamen testatur Diaconus lib. 14. & idem constat ex epistol. 10. Augustini in appendice, in qua Bonifacius Comes Africæ queritur apud Augustinum *Castinum privatum ex Consule & Italia fugientem vita sua & nomini insidiari.* Accedit quod leguntur in codice Theodos. lib. 2. 7.10. & 11. variæ leges, in quibus notatum est nomen Victoris collegæ absque Castino. Licet autem veritas historiæ hæc ferat, nullo tamen modo sub hoc Consulatu, immo sub superiore, qui est ipsius Castini: quia tamen repugnant omnes libri, satis sit monuisse Lectorem, ut judicium suum interponat. Fallitur autem Diaconus, dum hoc contigisse scribit anno 15. Theodosii, si verum est, ut tradit Prosper Theodos. cepisse an 412.

sine conniventia ipsius regnum) Locus castigatus ex Al. & Ul. pro *sine comitiva regnum*, ut in aliis, nisi quod in Lo *sine cohibentia ipsius*: apud Mar. *sine incumbentia ipsius*; sed quis non videat fœdissimum mendum, præsertim cum ista referantur ad præcedentia verba, *connivente, ut putabatur, Castino*.

assumere) *præsumere* Lo. Mar. Ulr.

Arelas nobile oppidum) Affulsit Al. ut sic castigatem pro *Archillas* ut in editis, vel ut in Lo *Archilas* & ad oram *Arilas*: vel ut in Lod *Harilas*: utrumque accedit ad verbum *Arelas* (sicut Henricus Canisius ad oram sui exemplaris notat legendum) vel ut in V.Va.Vat. *Archilla*: vel ut in Fa. *Archila*: apud Diaconum *Achilas*. Lectioni nostræ suffragantur Isidor. in Chron.Goth. *Theodericus*, inquit (sex Gothorum) *Arelatem nobilissimum oppidum Galliæ obsidet, a cujus obsidione imminente virtute Ætii Romana militia ducis remotus abscedit*. Accedit Chronicum Pithoeanum Prosperi: *Arelas*, inquit, *per Ætium a Gothis liberatur*. Vix usquam alibi legis fieri mentionem de *Archilla* oppido Hinc corriges Marianum, in quo *Archilat*, Sigonium l. 12 de Occid. imper. & alios plerosque, qui antiquum errorem sequuti sunt sine delectu.

abscederent) Ita legendum docuerunt V. Va. Vat.Lo. Lod. Fa. pro *discederent*, ut in vulgatis & Mar. vel *accederent* ut in Ulr.

Valentiniano II.) *Valentiniano Augusto* II. in V Va Vat. Fa. *Valentiniano II. Augustis* in Lod Sic etiam notatur iste Consulatus sæpe in codice Theodos. at in Fastis post Theodos. 12. ponitur Aug. Item post Valentinianum *Aug.* apud Marcellinum, Cassiodorum & Marianum abest utrinque.

Patroclus) *Patruclis* Al. male, ut videre est ex iis quæ superius. & Contract.

a Tribuno quodam barbaro) Habes *Barnabo* in Lo. Lod. sed inepte, ut etiam quod in editis pingatur cum majusculo B.

creditus est) Elegantius anctoribus Lo V. Va. Vat. Al. Fa Ulr. Lod. quam *traditur*, ut olim.

Hierio) Statui potius ita legendum, ne dissentirem ab V. Va. Vat. Lo. Lod. Fa. Ulr. On Can Mar. Cassiodoro tam in Chro. quam lib. 12. hist. Trip. cap. 3. Socrate lib. 6. c.28. Marcellino, Jornande, & Fastis omnibus, atque codice Theodos. passim, quam *Hierone*, ut in vulgatis: vel *Honorio*, ut in Al. vel *Hero*, ut in Ven. Lut. vel *Hyerio* ut in Fa.

in Africa) *intra Africam* Lo. Lod. Ulr. Mar.

Bonifacio &c abnueras) Pro *annueras*, ut in vulgatis & On. sequuti Al. Lod. Lo. & alterum ms de quo ora editionis Canisianæ: *annueres* Fa. *abnuebat* Ulr. Mar. Nam teste Diacono lib.14 caussa belli contra Bonifacium fuit, quod *accersitus ab Imperatore accedere distulis*. Quod vero auctor scribit hoc bellum illatum ad arbitrium Felicis, Diaconus & Sigebertus tribuunt Ætio.

Galbione) *Gallione* Lod. *Gabione* apud Diaconum lib. 14.

Sinoce) *Sonoece* Lo. *Sanoete* Lod. *Sanoece* Mar. *Saonece* Ulr. alia exemplaria retinent vulgatam lectionem. Sed nihil certi potest definiri, cum hic deficiant scriptores. Hic tamen videtur idem, qui a Diacono lib. 14. vocatur *Suuldus*.

cujus proditione Mavortius &c. usque *occisus est*) In Lod. *qui obsidentes Bonifacium prodente Sanoete occisi sunt mox etiam ipso qui prodiderat, interfecto*.

cum Bonifacium obsiderent) *dum Bonifacium obsiderent* Lo. Fa Lod. Mar.

dolo desectus) *dolo dejectus* V. Fa. *dolo detentus est atque occisus* Ulr. *doli desectus* Lo. & istud magis probaretur.

ibid. B. *mare pervium*) Debetur hæc castigatio V. Va. Vat. Lo. Lod. Al. Fa Ulr On. Mar. pro *mare parvum*.

in Sigisvultum) Quod puritas huic loco restituta sit, debetur V. Fa. Va. Vat. Al. Ulriciano & Pithoeano codicibus, Mar. & Cassiodoro: pro *in Siginsvulsum*, in Lod. in *Segis vultum*: in Lo. *insignit vultum*. Sed quam impure, si legas ita disjuncte. Sigisvultus enim satis est notus ex Fastis & aliis scriptoribus; nonnunquam tamen scribitur *Sigevultes*, ut in Fastis Capitolinis, Sigonii & Onuphrii, nonnunquam *Sigisbuldus*, ut apud Marcellin & in Fastis Siculis Σιγισβόλδυ: in L l. ut nemo ad suum patrocinium &c. in cod. Justin. legitur *Sigisbuds* pro *Sigisvulti*.

ab Hispaniis ad Africam transiit) *ab Hispania in Africam transit* Lo. Lod Ulr. apud Contract *transiit* sed vulgata lectio est apud Cassiodorum & alios.

Nestorius Constantinopolitanus &c.) Hoc ipso Consulatu, die decima Aprilis Nestorium factum ac ordinatum fuisse Episcopum Constantinopolitanum tradit Socrates lib. 7. c. 29. & Marcellinus.

occupaverant) Ita nos ex On. Fa. Lo pro *occupaverunt*.

Florentio) Germanius ex Lo. Lod. Fa. On C [illegible] Ulr. quam ut olim *Florentino*. Sic enim Pi omnes Fasti, Cassiodorus, Marcellinus, & codex Theodos.

Ætius magister militum factus est) Hæc verborum sequentium admixtione ita fuerant obscurata, ut non nisi interpunctione lucem acceperint. Nam tam in aliis mss. quam impressis & in ipso codice Onuphrii conspiciebatur erat annexum *ex agricola* cum minusculo *a* At in Lo. & Lod. deerat particula *ex*, & vocabulum *Agricola* scriptum erat cum majusculo *A*: in Lo. periodum claudebat: in Lod. cum majusculo *A* sequentem inchoabat, ut esset argumento esse nomen proprium viri: quæ lectio, cæteris rejectis, germana visa est, ut expuncta particula *ex*, vox *Agricola* cum majusculo *A* initium sequentis clausulæ faceret. Accedunt firmissima rationum momenta. Quod enim Ætius fuerit agricola & ab aratro ad Præfecturam vocatus, nusquam auditum, & si ita res habuisset, inepte hic Prosper hæc addidisset, qui cum sæpe illius mentionem antea fecisset, priori loco illius genus, & conditionem debuerat commemorasse Adde quod hæc antea, & absurda nimis, & veritati historiæ adversa, ubi Ætius dicitur factus Magister militum ex agricola. Certum enim est eum habuisse parentes quorum nobilior esset conditio; pater enim unus fuerat *fortissimorum Moesicorum stirpe progenitus*, ut loquitur Jornand lib. de reb. Geti. & mater Itala locuples: is vero & a puero factus Prætorianus, & militiam exorsus fuerat a Domesticatu. Si conjecturæ locus sit, hinc irrepsisse crediderim mendum, vel quod Librarius persuaderi non potuerit *Agricola* fuisse nomen proprium, vel quod eo putarit forsan Prosperum spectare, quia mox dicet, Ætium in agrum secessisse deposita dignitate. Verum præterquam quod non omnes, qui secessum hujusmodi captant, agricolæ sunt appellandi, satis constat ex eodem, exiguo temporis spatio elapso, ad superiorem dignitatem rediisse.

Agricola Pelagianus Severinis Epis. Pelagiani filius) Sic didicimus restituendum ex Lod. Ulr. Mar Contracto. Cum, ut prius dictum est, vox *Agricola* præcedenti periodo adhæsisset, hæc vero periodus a voce *Pelagianus* inchoaretur, & ne cui judicium nostrum suspectum sit, sciat præter jam dicta, sic legi apud Bedam lib. 1. histor. Angl. c.17. & Marianum Eusebii æmulatores, quos etiam Sigonius lib.12. de occidentali imperio sequutus est.

Ecclesias Britanniæ) Restituta vox ad imitationem Lo. Lod. V. Va. Vat. Al. Ulr. Bedæ, Mariani & Contracti licet legatur *Basternis* in vulgatis *Brastania* in F *Beltasania* in Va *Hybernia* in On Sed quod *Britanniæ* legendum sit, constat ex eo, quod Sigeber. in Chron. ait Germanum Episcopum Antisiodorensem, de quo hic Prosper, & Lupum Episcopum Trecassinum bis in Britanniam navigasse, ut hæresim Pelagianam confutarent; & paulo post *Germanus Antisiodorensis eum Severo Trevere si Episcopo iterum ad Britanniam missus renascentem Pelagianam hæresim confutat*: adde quod statim Prosper subjungit *Britannes*; quin certius est, quam ut probari debeat Pelagium ibidem erroris sui semina sparsisse.

sui insinuatione) Cultius ex Ulr. & Lod. quam olim *sui insimulatione*.

sed ad actionem) Sic pro *actione* ex V. Va. Ulr. Mar. in Lo. legitur in contextu *ad actionem*, & superscriptum est instar glossæ *ad insinuationem*.

Antisiodorensem) Reddita huic voci puritas juxta Mar. Lo. Lod. cum prius *Ansiodorensem*, & in Fa. *Avisidiorensem*.

pag. 206. col. 2. A. *& deturbatis hæreticis Brita. ad Cathol. fidem dirigit*) Rectius suadentibus Lo. Lod. Ulr. nisi quod in isto pro *dirigit* habes *redegit*.

Padusia) *Padusa* Fa. V.

& Grunnitum) Expolita vox ex V. Va. Lo. Lod. Ulr. cum antea ut in editis *Egrumitium*: vel & *Grumitum* ut in Vat vel *Grammuticum* ut in Al. vel *Egrunnisum* ut in Fa. ubi *E*, pro *&*, copula. Nam ut sæpe observavimus, familiare est Librariis e confusa permixtione ultimarum

literarum d'ctionis præcedentis cum ſequentibus voces cotrumpere.

eo inſidiari cum) eos inſidiari ſibi ees Lo.

Auguſtinus &c. moritur) Nemo dubitarit, quin cum Proſper fuerit S. Auguſtini obſervantiſſimus & illi coævus & Σύγχρονος, quem viventem dilexerat, morientem non coluerit, ac inde non ejus occaſum diligenter obſervarit, & ob eam cauſſam præſertim cum nulla dubitatio de ejus ſententia, coeuntibus univerſis exemplaribus, ſuboriri poſſit, illi potius adhibenda fides, quam Marcellino, qui ejus mortem rejicit in ſuperiorem Conſulatum. Adhæc accedit quod cum teſte Liberato in Breviario cap 5. tom. 2. Conciliorum, allatæ eſſent literæ, quibus Theodoſius imperator evocabat Auguſtinum ad Synodum Epheſinam, is repertus eſt paulo ante deceſſiſſe. Conſtat autem ex Actis ejuſdem Synodi, literas Theodoſii, in quibus agebatur de cogendis Epiſcopis ad Synodum, datas fuiſſe 3. Kal. Decembris, *Coſſ. Theodoſio* XIII. *& Valentiniano* III. Ad extremum Contractus idem certe ſentit cum Proſpero, ubi hæc circa an. 7. Theodoſii annotat; differt tamen in anno Chriſti, ubi accenſet 430. quod indicat annos Chriſti non fuiſſe ab initio appictos in Proſpero, alioquin ejus veſtigia urgeret in illis non ſecus ac in aliis.

inter impetum) inter impetus Lo. Lod. Mar.

Congregata apud Epheſum plus ducentorum Synodo ſacerdotum) Ne ſis anxius de re, & de anno. Omnes enim pene ſcriptores idem cum auctore ſentiunt, ſaltem in anno Conſulum, & anno 8. imperatoris Theodoſii, ſeu 24. numerando ab an. 13. Honorii. Nam quoad annos Chriſti veteres aut illos ignorabant ante Dionyſium Exiguum, vel varie referebant, ut non ſemel dixi & acta Synodi idipſum luculentiſſime teſtantur. Quod non hoc ſolum loco velim obſerves, ſed in ſingulis verſiculis ſeu hiſtoriis, ut quoties nil vides a nobis annotatum, ſcias rem eſſe certam, & ab omnibus comprobatum tum exemplaribus, tum ſcriptoribus. Non enim exaramus commentarios, ſed nobis ſatis eſt tueri noſtram editionem in rebus utquumque dubiis. Quod, ſi quid nonnunquam attigi in aliis rebus, feci de induſtria, ut idem reperiri in cæteris, ubi nulla facta erat obſervatio, intelligeres.

qui cognatum ſibi dogma juvabunt) qui cognominatum ſibi dogma invenerat Al. qui cognatum erroris novi juvabant dogma Ul.

Romana eccleſia quadrageſimus ſecundus præficitur Epiſcopus Sixtus an. 8. diebus 19. totius urbis pace & conſenſione mirabili) Multiplex ac fœda hujus loci corruptio denſiſſimas tenebras induxerat: primo cum hæc abeſſent *an. 8. diebus* 19. pro quibus in Mar. & Ul. *an.* 18. ſecundo cum iſta *totius urbis* &c. a ſuperioribus interpunctione, ſeu la. una & laterculo disjuncta, & ſequentibus aggregata, eſſent tanquam de Bonifacio accipienda. Quin etiam vice *urbis*, legebatur *orbis*, & loco *conſenſione* erat *confeſſione*. Verum nil noſtro Marte affictum. Nam præterquam quod ſententia planior eſt, illa quidem *an. 8. diebus* 19. ut de Sixto, non autem de Bonifacio dicantur, hoc debetur Lo Lod. vox *urbis* pro *orbis* reſtitura ex Lo. & Lod. & vox *conſenſione* pro *confeſſione* ex V. Va. Vat. Lo. Fa.

ibid. B. *ad Italiam per urbem venit)* Hoc acceptum fero Lo. Fa. Mar. Nam antea inſulſe & fœde exſtabat *ad Italiam pervenit in urbem*. Quod ubi advertiſſet illuſt. Baronius, dum hunc locum produxit tom. 5. Annal. ſic habet *ad Italiam pervenit & urbem*. Sed qui nobiſcum veterum exemplarium auctoritati deferunt, haud dubio noſtram lectionem magis prob.turi ſunt.

ibique eum quidam inimicus ejus repentino incurſu opprimere tentaſſet) Quod ita recenſeamus, pro *ibique cum quidam inimicus ejus repentino eum incurſu opprimere tentaſſet*, factum eſt ad imitationem Lo. Lod. Ulr. & Diaconi lib. 14. niſi quod in Lod. *ibique eum quidam inimici ejus repentino incurſu opprimere tentaſſent.*

pacem principum & jus interpolata poteſtatis) Ita ſcripſimus pro *pacem principum Ætius interpellata poteſtatis*, ſequuti V. Va. Vat. Lo. Lod. Fa. Al. in voce *interpolata*, & Lo. Lod. in verbis *& jus*. Diaconus autem lib. 14. referens totam iſtam ſententiam ita ſcribit, *pacem principum Ætius eum receptu interpolatæ poteſtatis obtinuit, nec multo poſt patriciatus etiam dignitatem adeptus eſt*: quibus verbis non ſolum confirmat noſtram lectionem, ſed etiam eam explicat. & illis auxiliatur Sigebert dum an. Chriſti 435. tradit Ætium (pingit *Etium*) *ſeſe contuliſſe ad Rugilam regem Hunnorum, & ejus auxilio regreſſum ad Romanum ſolum*, & anno ſequenti *Etius*, inquit, *in gratiam recipitur*. Hinc intelliges quomodo Ætius priſtino gradui reſtitutus fuerit, ubi teſte Proſpero & devicerit Burgundionum regem, & Patricius & Conſul tertio factus ſit, & multa prælia geſſerit uſque in an. 30. Valentiniani, cujus manu interfectus fuit, ut ait Proſper Pithoei & alii ſcriptores: illuſtriſſ. Baronius referens hunc locum tom. 5. pag. 631. ita legit *pacem principum interpellata poteſtatis obtinuit*.

Maximo) Maxutio V. Va. Vat. *Maſſutio* Fa. Verum noſtram lectionem præter editos, & alios mſs. habent Faſti omnes, Marcellinus, Caſſiodorus, Diaconus, codex Theodoſ. & alii.

Maxima urbis regia &c. incenſa &c.) Abſunt ab V. Va. Lo. Lod. Fa. Mar. Ulr. ſed habentur ad eundem Conſulatum, apud Marcellinum & Socratem lib. 7. cap. 39. intellige per regiam urbem, urbem Conſtantinopolim.

Joannes &c. uſque habetur) Hæc item deſiderantur in V. Va. Vat. Fa. Lo. Lod. Ulr. Mar. ſed nec dubium, quin viveret tunc Joannes Caſſianus, cujus exſtant collationes Patrum, & qui lib. 7. de incarnat. circa finem teſtatur ſe fuiſſe diſcipulum Joannis Chryſoſtomi, quem antea Proſper vocavit Joannem Conſtantinopolitanum. Sed non eſt veriſimile Proſperum ejus mentionem feciſſe tam honorificam, contra quem ſcripſerit tanquam male ſentientem de fide Orthodoxa cum Pelagianis: ut notat Marcellinus ſub Conſulatu Theodoſii 16. & teſtantur ejus opera. Porro in Lod. eorum vice inſita eſt hæc loco collectio, ſeu ſumma annorum ab orbe condito, ab Abraam, & ſimilibus, ſicuti habentur circa finem Hieronymi, quam non erit abs re hic inſerere. Nam licet multis mendis ſcateat, juvat tamen utquumque ad comprobanda quæ ſunt in editis: maxime ſi ex nonnullis detrahas an. 155. ex aliis 45. ex aliis 55. quod relinquo judicio accurati Lectoris.

Colliguntur, omnes anni uſque in Conſulatum Theodoſii XIV. & Maximi.

A decimoquinto Tiberii anno & paſſione Domini anni CCCCVI.

Ab inſtauratione templi ſub Dario anni mill. LIV.

Ab Olymp. prima & Propheta anni mill. CCX.

A Solomone & prima ædificatione templi anni mill. CCCCLXVI.

A Moyſe & Cycrope rege Atticæ anni mill. DCCCCLXV.

Ab Abraam & regno Nini anni duo mill. CCCCL.

A diluvio autem uſque ad Abraam fuerunt anni DCCCCXLII.

Ab adam vero uſque ad diluvium anni duo mill. CCXLII.

Fiunt itaque ab Adam uſque in tempus ſupraſcriptorum Conſulum, anni quinque mill. DCXXXIV.

Ariobinda) Quidni ita recenſeamus, cum ita velint V. Va. Vat. On. Ulr. Marcellinus, Procopius lib. 1. de bell. Perſ. libro 1. de bell. Vandal. & Faſti, Siculi, Capitolini, Sigonii & Onuphtii, pro *Ariovinda* ut olim: in Fa. Lo. Lod. *Ariabindo*: in Mar. Pi. *Ariovindo*: in codice Theod. lib. 15. de indulg. debit lib. 11. *Ariobindo*, & l. unica de bon. Cleric. lib. 5. *Ariovindo*.

& Valentiniano) & Valeriano Al. ſed perperam.

data eis ad habitandum per Trigetium Africa portione, 3. Id. Febr. Hippone) Ad eluendam hujus loci maculam ita neceſſario fuit caſtigandus. Vulgati enim antea ſic habebant *data eis ad habitandum per triennium in loco Africa Hippone* 3. *Id. Febr.* Mutatum eſt autem *triennium* in *Trigetium* ad imitationem Lo. Al. quibus patrocinatur Fa. ubi *per Trigentium*: delevimus *in loco* ex fide Lod. & Mar. in quibus legitur tantum *data ad habitandum Africa portione*, cui aſſentitur Ulr. ubi *data eis ad habitandum Africa portio*: quæ omnia firmiora evadunt auctoritate Diaconi lib. 14. *pax*, inquit, *facta eſt cum Vandalis data per Trigetium ad habitandum Africa portione* Demum appoſuimus in fine vocem *Hippone*, exemplo Lo. Al. ſic enim ſenſus fit clarior. At vero in Al. pro 3. *Id. Febr.* reperies 5. *Kal. Feb.* Ex his caſtigabis Marcellinum, ubi eadem labes, quæ in Proſpero antiquo.

pag. 207. col. 2. A. *Hunni)* Sic pro *Huni* ex Lo. Lod. Fa. in Lod. *Chunni*, qua voce Lod. Proſper Pithoei, Diaconus, Gregorius Turon. & pletique alii utuntur; ut cum ſimplici *n*, Jornande, Contractus, Palmerius, Idacius, Thoromachus, & alii: ſed uſitatius eſt cum gemino, ut in Ulr. Can. apud Zoſimum (ſine ſpiritu,) Hieronymum, Cedrenum, Zonaram, & alios innumeros.

in fugam vertit) in fugam verteris Lo. Lod. Fa. tamen vulgata eſt aliorum librorum & Diaconi lib. 14. & magis convenit cum voce *Siquidem*.

annena implevit) annena impleverit Lo. Lod. Fa.

privatos jure) Ita viſum eſt reponendum ex Al. Ulr. & Mar. pro *privato jure*.

noſtrorum Epiſcoporum) noſtrorum Epiſcopos Lo. Lod. & præterea in Lod. eſt interjectum, *quorum Poſſidius & Novatus, & Severianus clariores erant*.

ibid. B. *Valentinianus Aug. ad Theod. princi. Conſtantinop. prof. filiamque ejus in matr. accipit)* Eadem ſcribit & ſub iiſdem Conſulibus Marcellinus: ſed Socrates lib. 7. cap. 44. Caſſiodor. lib. 12. hiſtor. Trip. cap. 13.

Diacon. lib. 14. rejiciunt in superiorem Consulatum. Cui potius adhæreas, vix judicari potest. Hæc autem filia vocabatur *Eudoxia*, filia alterius Eudoxiæ.

At illi hoc facinus) Ita legendum docuere Al. Lod. Mar. Fa. Lo. pro *at illi facinus*.

in rabidissimam iram) Imitantur V. Va. Vat. Al. Lo. Lod. Fa. Mar. pro *in rapidissimam iram*.

cruciati) *excruciati* Lo. Lod. quo verbo auctor utitur etiam paulo post.

regi acceptus) Purius Lo. Lod. Fa. Ulr. quam ut vulgo *regis acceptus*, & ita etiam habet Chronicon Tironis Prosperi. Unde ad eorum imitationem nos composuimus.

casus & ad) Pro *casus ad* V. Va. Vat. Mar.

pag. 208. col. 2. A. *& Festo*) Exsular a Lo. sed prostat in cæteris & Fastis, Cassiodoro, Marcellino, Mar. & aliis.

qui secunda ab Aetio Patritio potestate) Instaurata loci forma consilio V. Va. Var. Lo. Lod. Al. Fa. Val. Vasæi & Paul. Diaconi lib. 14. pro *qui secunda ab Ætio Patritio potestati*.

quantum illa, quæ cum eodem periit) Emendatius juxta Fa. Lo. Lod. quam ut ante *quantum illa eorum quæ periit*.

Julianus Eclanensis) Vicit Lod. ut ita recenseremus loco *Athelenensis*, ut in editionibus Basiliensibus, On. & Can. seu *Atelenensis*, ut in Ulr. seu *Athele·sis*, ut apud Contractum in priori editione, seu *Atenelensis*, ut in postrema. Nam lectionem nostram proxime imitantur Lo. ubi. *Echlanensis*: Lod. *Eclanensis*: H. *Heenensis*: V. Va. Fa. Ven. Lut & primæ editiones *Acelanensis*: Vat. *Adanensis*, ubi conjicio appositum *d* pro *cl*. Adde Eclanum urbem esse Campaniæ Antonino, & aliis: & Gennadius tradit hunc Julianum fuisse Campanum. Marianus legit *Atelanensis*: Baronius *Attelanensis* cum duplici *tt*, dum hunc locum refert tom. 5. annal. quæ lectio poterat tolerari, cum Atella sit urbs celebris Campaniæ apud Plinium, Ptolemæum, Strabonem & alios, præcipue nisi obstitisser major numerus codicum.

molitus est in communionem) Interposuimus *est*, ex V. Va Vat. Al. Fa. pro *molitus in communionem*.

sed his) Pro *sed hiis*, juxta Lo. Lod. Fa. Ulr.

de rejectione) Maluimus sequi Al. Lo. Lod. quam retinere antiquam lectionem *defectione*: vel ut apud Mar. *derelectione*: vel ut in Ulr. *de retectione*.

ibid. B. *despoliatione*) *dispoliatione* Al.

divini cultus loca) Ita nos ex Va. V. Vat. Al. Fa. Ulr. Can. pro *divini cultus loco*.

Carthago a Va. capta &c. anno post. Rom. esse cep. 585. alias 583.) Desiderantur in V. Va. Vat. Lo. Lod. Fa. nec videntur esse auctoris, ut de similibus supra sæpius observavi. Prior autem numerus optime respondet anno 3. Olympiad. 158. quo Eusebius notavit Carthaginem fuisse captam a Romanis; modo non includas in ea Consulatum hunc extremum, quo capitur a Vandalis. Tota autem sententia deficit in Ult.

pag. 209. col. 2. A *quem tunc inter*) Emendatius quam olim *nunc*, ex V. Va. Vat. Lo. Lod. Mar. Fa. Ulr. Can.

amicitia reintegranda) In Lo. Lod. Al. Ulr. Can *amicitias redintegrantem*: in Fa. *amicitias reintegranda*.

longus esset abductus) Plenius juxta Al. Lo. Lod. quam ut impressi, & Can. *longus esset adventus*: in Fa. *longus esset adductus*.

Geisericus) Substituendum videbatur *Genserieur*, quia sic habent V. Va. Vat. Prosper Pithoei, Marcellinus, Diaconus, Sigebertus, Albertus, Martin. Polonus, & vulgus scriptorum posterioris ævi. Verum tantum potuerunt apud me editi, ut eorum lectionem alteri prætulerim, præsertim cum iis patrocinentur Fa. On. Mar. Contractus, Victor. Uti. & iis accedat Lo. in quo *Geisiricus*: Lod & Ulr in quibus *Gisiricus*: in Ulr. tamen nonnunquam *Gaisericus*, ut apud Idacium aliquando; nam sæpius *Geisericus*: Contractus & Cassiodor. novus *Ginsericus*; nam Vetus *Genser.cus*: Procopius, & Jornandes *Gizericus*: Agathias *Gesericus*: Zonaras, Cedrenus & Evagrius Γιζέριχος, in quibus semper per *i*, inchoatur, & ita videtur magis redolere barbariem viri & gentis.

apud barbaros) *apud barbarorum animum* Al. *apud barbarum* Fa. *apud barbarum animum* Lo. *apud barban animum*, Lod.

maxima calamitatis & infœlicissima) Sic ex Lo. Lod. V. Va. Vat. pro *maxima & calamitatis infœlicis*.

Cyro V. C. Consule) Adducimur ut ita reponamus propter V. Va. Vat. Al Fa. Lo. Lod. cum quibus coeunt Fasti Sigonii, Onuphrii, Cassiodorus, pro *Cyro III. Consule*: quæ lectio nullum patronum reperiet, cum semel tantum Consulatum adeptus fuerit.

Anaxilla) Ad marginem impress adnotatum erat *Ansila*: ut habet etiam Ulr. & ora Can. præterea legimus *Ausilia* in V. Va. *Anaxilia* in Vat *Ausila* in Lo. Lod. Mar. Fa. sed in re cerra satius fuit nil innovare.

ibid. B. *Euxodio Cos.*) Illustrata vox præsidio On. V. Va. Lo. Lod. Mar. Marcellini Comitis, Cassiod. codicis Theodos. & Fastorum pro *Eudoxa* in impress. seu *Eudoxo* in Al. seu *Leudosio* in V. Vat.

partium revertitur) *provinciarum se vertit* Al in Lo. Lod. Fa. *provinciarum revertitur*.

multis ab eo) Hoc, quia membranis illis V. Va Vat. Lo. Lod Fa. Can. On. potius quam *multi ab eo*, magis probatur a nobis, improbari non potuit.

videretur, multis) In. Lo. Lod. *videretur tam multis*.

Paterno) Sic necesse fuit recensere ex Al. Mar Cassiodoro, & Fastis pro *Paterio* ut olim: in Pi. & Marcellino *Patesio*, ut in Lod.

diligentia) *dilgentia* V. Lo. Mar Fa. Ulr.

dogmatis sui) Agnosce veterem lectionem petitam ex V. Al Lod Mar. Fa. Ulr. pro *dogmatis sua*.

fuerant intercepta) Occurrerunt hæc in V. Fa. Lo. Lod. & On. pro *fuerunt intercepta*. Quæ quia probatiora, ideo huc allata.

pag 210. col. 2. A. *confessionibus in urbe captorum*) *a confessoribus in unaquaque urbe catholicorum* Al.

Attila rex Hunnorum &c. In Al. sub Consulatu Theodosii 18. ante hæc verba, *Attila rex &c.* hæc adduntur, *Hoc anno Pascha Domini 9. Kal. Maji celebratum est, nec erratum est, quia in die undecima Kal. Majas dies passionis fuit, ob cujus reverentiam natalis urbs sine Circensibus fuit, ob reverentiam Dominicæ passionis.* In Lod. *Hoc anno Pascha Domini viii. Kal. Majas celebratum est. Nec erratum est, quia indicio* (legendum *in die*) *xi. Kal. Madii passionis fuit, ob cujus reverentiam natalis urbis sine Circensibus transit.* Eadem reperiuntur apud Marian. sub eodem Consulatu, sed paulo diversa: *Hoc anno Pascha Dominicum aliter celebratum erat quam in die 10. Maji, sed 11. Kalend. earumdem quando die passionis fuit ob cujus reverentiam natalis urbis Roma sine Circensibus transiit.* Quid habeat Lo. postea videbitur. Hoc solum addam, quod si quis ad imitationem Lo. ejus situm ad insequentem Consulatum reposuerit, in errorem manifeste impinget, ut constat ex epist. Leonis Papæ de hoc ipso Paschate data *Coss. Theodosio XVIII. & Albino.* Quibus congruunt quæ scribunt Marianus, Contractus, Albertus & alii de quæstione, quæ tunc temporis exorta est propter celebritatem Paschatis in illo anno.

Bledam) *Blebam* V. Va. Vat. Lo. Lod. *Bledlam* Al. Verum prius retinuimus, quia receptius est: sic enim Marcellinus, Cassiodorus, Prosper Pithoei, Sigebertus, Albertus: Jornandes *Bletam*: Contractus *Bledlam*. Marianus *Budam*.

& Nonio) Exculta vox ope V. Va. Vat. Lo. Lod. Pi. Ulr. sicut etiam habent Fasti Siculi, pro *& nono*, ut in vulgatis; vel *& Nonio*, ut in On. Can. Mar. & apud Marcellinum, Cassiodorum, Fastos Capitol. Sigon. & Onuphr. & Actio 1. Concil. Chalcedon. Cæterum post illud, *Valentiniano VI. & Nonio Coss.* in Ulr adjiciuntur consequenter quattuordecim Consulatus, quorum ultimus est *Ardubare & Maximiano*, inter quos adiecta sunt quædam, quæ ad historiam pertinent. Quilibet poterit ad ea recurrere.

In Fa. legitur, *Hic finit Prosper post Hieronymum. Explicit Chronica Eusebii Hieronymi presbyteri: gratias Jesu Christo & Mariæ matri.*

In Lod. nonnulla etiam subjunguntur usque ad Consulatum Valentiniani VIII. ejusque necem & Urbem captam a Geiserico, inter quæ leguntur ad calcem eadem, quæ itidem sunt ad calcem in Prospero Pithoei, idque iisdem fere verbis sumto initio ab ea periodo, *Attila in sedibus mortuo magna inter filios ipsius certamina de obtinendo regno exorta &c.* Unde certissime colligo quod ab initio significavimus codicem illum, quem Lod. appellamus, non solum esse germanum Prosperi Chronicon, cum ea omnia habeat, quæ pridem Gennadius designavit (Orditur enim ab Adamo, & tandem in necem Valentiniani desinit, & Urbis expugnationem factam a Geiserico) Sed etiam illud Pithoei esse alterius auctoris, qui quædam exscripsit ex Chronico Prosperi, & nostrum, seu etiam Ulricianum, & alia hujusmodi esse quidem Prosperi majori ex parte. Sed aucta ab aliis (vel a Mileto, seu Melito, qui similiter auxit Chronicon Isidori, vel ab ipso Tirone, cujus præfert nomen, ex quibus duobus excerpsisse se profitetur Marianus) idque in iis locis quæ notavimus desiderari consensu librorum.

In Lo. quoque subjiciuntur consequenter nonnulli Consulatus cum notis ad oram, quæ præ se ferunt numerum Con-

Consulatuum, quos sigillatim deduxit Prosper, quæ quoniam pauca & erudito Lectori sunt profutura, ideo hic collocavimus.

Valentiniano VI. & Nonio Coss.

Natalis Urbis sine Circensibus fuit ob reverentiam S. Dominicæ passionis Athila rex Unorum Blebam fratrem & consortem suum perimit, ejusque populos sibi parere compellit.

LXVII. Aetio & Symmacho Consulib.

LXVIII. Callepio & Artabure Consulib.

LXVIIII. Posthumiano & Zenone Consulib.

LXX. Asturio & Protogene Consulib.

LXXI. Valentiniano VII, & Abieno VV. CC. Consulib.

LXXII. Fl. Delfio V. C. Consule.

LXXIII. Fl. Ereulano V. C. Cons. & qui de Oriente fuerit renuntiatus.

LXXIIII Fl. Opilione V. C. Consule.

Post Consulatum Opilionis V. C. Aetio & Studio hoc anno Aetius occiditur a Valentiniano Imperatore.

LXXV. Valentiniano VIII. Consulatu suo Rex Vuandalorum & Alanorum Geisiricus regnat post mortem Valentiniani Imperatoris annis xxi. & post collectiones de quibus supra * ad calcem Hieronymi, & quæ hic inseruntur, sequitur, *Explicit Chronica Eusebii Hieronymi presbyteri Deo gratias. Amen.* Pro vulgatis quod scilicet Prosper non excesserit Consulatum Valentiniani sextum, seu etiam superiorem, facit auctoritas Victoris Tunnunensis Episcopi, dum tradit Prosperum annales suos usque ad Consulatum *XVIII. Theodosii* fuisse persecutum. Pro codice Lodonensi facit auctoritas Gennadii testantis Chronicon Prosperi initium habere ab Adam usque ad obitum Valentiniani, & captam Urbem per Geisericum. Facit etiam quod Chronicon Prosperi editum a Petro Pithoeo J. C. iisdem terminatur: & Contractus ad annum ultimum Valentiniani, *Hucusque*, inquit, *Prosper Chronicam suam perduxit*. Miror autem Marianum ad Consulatum Leonis junioris, & ann. Christi 474. adjicere, *Hucusque Prosper & Cassiodorus*. Nullus enim liber perducit ejus Chronicon usque ad eum Consulatum, nec ullus est veterum, qui eo usque extenderit.

* *Diximus ibi, in calce Notarum in Hieronymum, quibus de caussis* Descriptionem *illam Consulum alio transtulerimus.*

F I N I S.

I N-

INDEX
RERUM ET VERBORUM
IN ARNALDI PONTACI NOTIS.

A

Afria-

Anci-

B

C

Co-

Cru-

Dio-

E

F

G

H

I

Ju-

L

M

Ma-

Na-

N

O

P

Q

R

Re-

Se-

T

Tha-

INDEX

INDEX
IN CHRONICA
EUSEBII ET HIERONYMI
A SCALIGERO PRIDEM CONCINNATUS
AD NUMERUM EUSEBIANUM

Auctior nunc, pluribusque locis emendatior.

A

Aga-

Ayn-

B

C

Co-

Ad

D

E

Eu-

F

G

H

I

Jaco-

L

Gesta

M

Ægy-

Mi-

N

Nu-

O

P

Pau-

Q

R

S

Sena-

T

To-

V

X

Z

FINIS.

NOMEN-

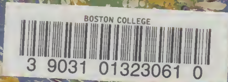
NOMENCLATOR AUCTORUM,

QUORUM SCRIPTA ADDUCUNTUR

IN HIS CHRONICIS.

F I N I S.

Date Due

BOSTON COLLEGE
3 9031 01323061 0

